T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ʿALĪ ŞĪR NEVĀYĪ'NİN RİSALELERİ

TĀRĪḪ-İ ENBİYĀ VE ḤÜKEMĀ
TĀRĪḪ-İ MÜLŪK-İ ʿACEM
MÜNŞEʾĀT

METİN
GRAMATİKAL İNDEKS- SÖZLÜK

DOKTORA TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

AYŞEHAN DENİZ ABİK

DANIŞMAN : PROF. DR. MUSTAFA CANPOLAT

ANKARA 1993

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ

Bilindiği gibi Çağataycanın on beşinci yüzyılda klasik bir yazı dili kimliği kazanmasında Alî Şîr Nevâyî'nin önemli bir yeri vardır. Nevâyî, değişik konulardaki manzum ve mensur eserleriyle dönemini ve bölgesini aşan bir sanatçı, bir fikir adamıdır. Nevâyî, edebî dil olarak Türkçenin yetersiz olduğunu düşünen ve Farsçayı tercih eden çağdaşlarını eleştirmiş, onlara karşı çıkmıştır. Türkçenin edebî dil olarak her türde kullanılmasını isteyen sanatçı eserleriyle Türkçenin gücünü ve varlığını göstermiştir.

Alî Şîr Nevâyî'nin eserleri edebiyat tarihimiz, dil tarihimiz ve kültür tarihimiz açısından önemlidir. Eserlerinin çokluğu ve tür olarak çeşitliliği ile Türk dili tarihinde Çağatayca olarak adlandırılan dönemin dil özelliklerinin tespitinde sunduğu zengin malzeme, Nevâyî üzerindeki çalışmaları gündemde tutmaktadır.

Nevâyî'nin mensur eserleri içinde bugüne kadar fazlaca dikkati çekmeyen iki tarih vardır. Târîḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā ve Târîḫ-i Mülūk-i ʿAcem adlarını taşıyan bu tarihler yazarın kaynakları gözden geçirerek muhtasar olarak hazırladığı eserlerdir. Özel bir sanat kaygısıyla kaleme alınmayan bu eserler Çağatayca sade nesir örnekleri olarak dönemin dil özelliklerini sergiler. Tarihlerinde kullandığı sade üslûbun yanında Nevâyî, Münşe'āt'ında istenirse Türk dilinin münşiyâne üslûba da elverişli olduğunu ispat eder.

Çalışmamızda Nevâyî'nin Tārīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā, Tārīḫ-i Mülūk-i'Acem adlı tarihleri ile mektup ve inşa örneklerinden oluşan Münşe'āt'ının karşılaştırmalı metinleri hazırlanmıştır. Bu metinlere dayanarak üç eserin gramatikal indeksi verilmiş, kelimeleri metinlerdeki bütün anlamları ile veren sözlük ortaya konmuştur. Nevâyî'nin dönemi, edebî kişiliği ve bazı eserleri ile ilgili bilgiler Nevâyî üzerine yapılmış değişik çalışmalarda mevcuttur. Bu nedenle bilinenlerin tekrarında yarar görülmemiştir. Karşılaştırmalı metnini hazırladığımız üç eserin ve nüshalarının tanıtımı yapılmıştır. Çalışmamıza başlarken amacımız Çağataycanın bilinen özellikleri dışında, incelediğimiz eserlerde dikkatimizi çeken hususları gramer notları olarak incelemekti . Ancak zamanımızın darlığı yüzünden dikkatimizi çeken dil özellikleri üzerinde durmamız şimdilik mümkün olamadı. İleride çalışmamızdan elde ettiğimiz bu türden malzemeyi, makaleler halinde değerlendirerek bu eserlerdeki dil özellikleri hakkındaki tespitlerimizi ve düşüncelerimizi konuyla ilgilenenlerin dikkatine sunmayı diliyoruz.

Çalışmam sırasındaki yol gösterici katkılarından ötürü Hocam Prof.Dr. Mustafa Canpolat'a, karşılaştığım güçlüklerin giderilmesindeki ve tezin sonuçlandırılmasındaki özendirici destekleri nedeniyle Ç.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve A.Ü.Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Hocalarıma teşekkür eder; çalışmanın Çağatayca ve Alî Şîr Nevâyî incelemelerine yararlı olmasını dilerim.

Ayşehan Deniz Abik

G İ R İ Ş

XI. yüzyıldan XIX. yüzyıl sonlarına kadar devam eden Orta Asya İslamî Türk yazı dili Türkologlarca çeşitli dönemlere ayrılmaktadır. Samoyloviç, Orta Asya İslamî Türk yazı dilini Karahanlı Türkçesi (11-12 yy), Kıpçak-Oğuz dönemi (13-14. yy), Çağatayca (15-19. yy), Özbekçe (20.yy) olarak ayırırken; Fuat Köprülü, 13. yüzyıldan itibaren Çağataycayı başlatmaktadır. 13-14. yüzyıllar arasını erken devir Çağataycası, 15. yüzyılın ilk yarısını klasik öncesi, 15. yüzyılın ikinci yarısını klasik çağ, 16. yüzyılı klasik çağın devamı, 17-19. yüzyıl arasını çöküş devri olarak değerlendirmektedir. Şçerbak gibi bazı Türkologlar da Orta Asya İslamî Türk yazı dilini Eski Özbekçe olarak incelemektedirler. Şçerbak, Eski Özbek dilini ilk devir (10-13.yy), sunî dil-Çağatayca (14-17.yy), mahalli dil unsurlarının edebî dile girmesi dönemi (17-18.yy) olarak ayırmaktadır. Çağatayca çalışmalarında önemli bir yeri olan Janos Eckmann, Orta Asya İslamî Türk yazı dilini Karahanlıca (11-13.yy), Harezm Türkçesi (14.yy), Çağatayca (15-20.yy başları) olarak ayırmaktadır. Çağatayca olarak adlandırdığı dönemi de klasik öncesi devir, klasik devir, klasik sonrası olarak üç bölümde değerlendirmektedir (1).

Orta Asya İslamî Türk yazı dili değişik Türkologlarca değişik dönemler adı altında incelenmişse de 15. yüzyıl herkesçe Çağatayca olarak kabul edilmiştir. Karışıklık, Çağatayca teriminin zaman olarak bu tarihten daha geriye ve ileriye götürülmesinde görülmektedir. Yine herkesçe kabul edilen nokta Çağataycanın Nevâyî'nin döneminde klasik şeklini

---

1 Eckmann, Janos; Çağatayca El Kitabı (çeviren: Günay Karaağaç), İstanbul, 1988, s. XI-XIV

aldığıdır.

Çağatay yazı dilinin doruk noktası sayılan Alî Şîr Nevâyî döneminin Farsça modası dışında Türkçeye önem vermiş, Türkçenin edebî bir dil olarak varlığını göstermek istemiştir. Bu amaçla manzum ve mensur otuzun üzerinde eser vermiştir. Onun eseleri, Türkçeyi kullanmaktaki büyük becerisi, estetik zevki ile Çağatay Türkçesine klasik bir yazı dili kimliği vermekle kalmaz, kültür tarihi açısından da değerli bilgileri bize ulaştırır.

Alî Şîr Nevâyî, çağı ve bölgesi dışında da yüzyıllarca beğenilerek okunan bir edebî kişilik olmuştur. Nevâyî'nin eserlerini daha iyi anlamak için küçüklü büyüklü birçok Çağatayca sözlüğün hazırlanması buna işarettir. Doğu Türkleri arasında on dokuzuncu yüzyılda dahi Nevâyî'nin eserleri örnek alınmış ve taklit edilmiştir. Nevâyî ve Çağatay edebiyatı Osmanlı İmparatorluğunda da büyük ilgi görmüştür. Bu ilginin sonucu birçok Anadolu sanatçısının Çağatayca şiirler yazdıklarını görüyoruz (1).

Çağatayca üzerine yapılan bilimsel çalışmalarda dönemin diğer kişilikleri yanında Nevâyî'nin eserlerinden büyük ölçüde yararlanılmıştır. Nevâyî Külliyatını oluşturan eserlerin birçoğunun ülkemizde karşılaştırmalı metinleri hazırlanmış, dil incelemeleri yapılmıştır. Nevâyî Külliyatının tamamlanması açısından sevindirici olan bu çalışmalara katkısı olacağı inancı ile doktora tezimizde Nevâyî'nin üç mensur eseri üzerinde çalıştık. Bunlardan ikisi Tārīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā ile Tārīḫ-i Mülūk-i ʿAcem isimli tarihlerdir. Üçüncü olarak incelediğimiz eser Nevâyî'nin Türkçe Münşe'at'ıdır.

---

1 (1) Sertkaya, Osman F.; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri TDED C. XVIII, s. 133-138; O. Ş. Ç. Ş. II, TDED C.XIX, s. 171- 184; O.Ş.Ç.Ş. III, TDED C. XX, s. 157-184; O.Ş.Ç.Ş. IVIV. C. XXII, s. 169-180. (2) Çavuşoğlu, Mehmet; Kanuni Devrinin Sonuna Kadar Anadolu'da Nevayi Tesiri Üzerine Notlar, Atsız Armağanı,İst.,1976, s. 75-90

TARİH-İ ENBİYÂ ve ḤUKEMÂ ve TÂRİH-İ MULūK-İ ʿACEM

Nevâyî'nin tarih başlığını taşıyan elimizdeki iki eseri TEH ile TMA iki ayrı eser olarak değerlendirilebileceği gibi bir genel tarihin parçaları olarak da değerlendirilebilir.

İslamî-Doğu tarihçiliğine bakıldığında genel tarihler içinde işlenen iki konu görülür. Bunlardan birincisi peygamberlerin hal tercümesi, diğeri pâdişahların hal tercümesidir (1). Bu tarih geleneğinde Adem Peygamberle başlayan Hz. Muhammed'e kadar gelen peygamberler tarihini İran hükümdarlarının tarihi izler. İslam tarihine dayanarak oluşturulan sıralamayla devam eden tarihlerde tarihçinin yaşadığı yere, zamana ve zamanın hükümdarına kadar gelinir. Nevâyî'nin birbirini izleyen iki eserinde de bu sıranın takip edildiğini görüyoruz.

Nevâyî'nin tarihlerinin bir bütün olarak düşünülebileceği fikrini TEH ve TMA'deki Sultan Hüseyin Baykara'nın hal tercümesini yazma isteğine ilişkin ifadeler kuvvetlendirmektedir. TEH'da Nuh'un evlatlarından Yafes'ten söz edilirken- bilindiği gibi İslam inanışında Türklerin Yafes'in soyundan geldiği düşüncesi vardır - Sultan'ın hal tercümesi sebebiyle Yafes ve soyu hakkında başka bir tarihte bilgi verileceği için burada fazla bilgi verilemeyeceği kaydedilir.

T696b 1-2 " Çün bu târîḫ ki bitiledür ḫâtırda andaḳdur ki sulṭan-ı ṣâḥib-ḳıran ḥâlât u ensâbı meẕkūr bolġay, inşa'llâhu taʿâlâ, ol Yâfes târîḫiġa mevḳūfdur çün soñra

---

1 (1) Kocatürk, Saadettin; Fars Dili ve Edebiyatında Nesir Türleri ve Üslup Özellikleri, A.Ü.Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi C.XXXI, S.1-2, Ankara, 1987, s. 263-291.

(2) Togan, Zeki Velidi; Tarihte Usûl, İstanbul, 1985, s. 25

bolğusıdur munça bile iḥtişār ḳılıldı"

TMA'de Behram bin Yezdicird'in bir zaferi anlatılırken Ebulgazi Sultan Hüseyin Bahadır Han'ın benzer bir zaferine işaret edilir ve " İnşa'llahü'l-ʿazīz kim öz maḥallide şerḥ bile bitilgey T728a27 " ifadesi kullanılır.

Yine TMA'in sonunda yer alan mesnevideki

Velī ʿazmim imdi budur kim ḫudāy
Eger bolsa ʿömrümġa mühlet-fezāy
Çikip ṭurfe tār rīhıñġa ḫāmeni
Ḳılıp nükteġa tīz hengāmeni
Ṣıfātıñnı avvaldın āḫirġaça
Ḥayālāt u maḥfī vü ẓāhirġaça
Velādet künidin tutup tā bu dem
Barın şerḥ ile iylegey min raḳam (T733a27, T733b1)

beyitlerinden Nevâyî'nin gönlünde Sultan Hüseyin'in hal tercümesi vesilesiyle bir Türk tarihi yazmak düşüncesi olduğunu anlıyoruz. Nevâyî'nin elimizde olmayan tarihi olarak söz edilen Muhakemetü'l-lugateyn'de ve Hazayinü'l-maʿānī dibacesinde anılan Zübdetü't-tevārīḫ adı da bizi bu konuda düşündürmektedir. Bu, ya yazarın yazma arzusunda olduğu Sultan Hüseyin ve soyuna dair tarih ya da yazdığı iki tarih ve yazma niyetinde olduğunu anladığımız tarihin tümünü içine alan bütününün adı olmalıdır.

Hazayinü'l-maʿānī dibacesinde " Ve bu evḳāt mābeynide her miḳdār kim fursat taptım, ḫᵛāh Hamse naẓmıdın ve Naẓmü'l-Cevāhir ve Mecālisü'n-Nefā'is ve Zübdetü'l-Tevārīḫ ve sā'ir taṣnīfler iştiġālidin, hem ol Hazret duʿā-yı devletide evḳātımnı ṭarḥ ḳıldım " (1). Muhakemetü'l-luġateyn'de " Bu hamse şuġlidin çün ferağat tapıbmin tehayyülüm kiytī neverdin

---

1 Levend, A.S.; Ali Şir Nevai I, Ankara 1965, s. 59

TEH ile TMA'in tarihlendirilmesinden ortaya çıkan sonuç bu iki eserin Hamse'den sonra yazıldığıdır. Zübdetü't-tevārīḫ için Nevâyî'nin kendi sözlerinden bu eserin de Hamse'den sonra kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Bu durumda acaba Zübdetü't-tevārīḫ Nevâyî'nin hamsesini tamamladıktan sonra yazmaya başladığı ve zaman zaman yazarak uzunca bir sürede tamamladığı bir tarihler toplamı mıdır?

Rus ve Özbek araştırmacılar genellikle Zübdetü't-tevārīḫ'i Nevâyî'nin elimizdeki iki tarihi tek bir adla adlandırması olarak değerlendirmektedirler. Bu fikirde olan Volin'i kuşkuya düşüren nokta, Handemir'in Nevâyî'nin iki tarih eserinden daha söz etmesidir (1). 1990'da Özbekistan'da TEH'yı yayınlayan Valihocaev ve Tâhiravniki, "tarihlerin kaymağı" anlamına gelen Zübdetü't-tevārīḫ adının eserlerin muhtevası göz önüne alındığında tam olarak bu iki eserin karakterini ifade eden bir ad olduğuna inanırlar. Zübdetü't-tevārīḫ'in Hüseyin Baykara ile ilgili olmasına ise eserin adının anlamını düşünerek ihtimal vermezler (2). TEH ve TMA'de Sultan Hüseyin ve soyu ile birlikte Türk tarihi yazma isteğini gördüğümüz Nevâyî Zübdetü't-tevārīḫ adıyla yalnızca bu tarihi mi yoksa bugün elimizde olmayan bu tarihle birlikte diğer iki tarihi mi kasdetmektedir? Yoksa sadece TEH ve TMA'i mi kasdetmektedir? Nevâyî'nin TEH ile TMA'den hiç söz etmemesi de ilgi çekicidir. Zübdetü't-tevārīḫ hakkında daha açık bilgi veren kaynaklar veya eserin kendisi ortaya çıkmadıkça Nevâyî'nin tarihleri ve Zübdetü't-tevārīḫ üzerine son sözün söylenmesi mümkün olmayacaktır.

Nevâyî'nin tarihlerini teker teker de toplu olarak da değerlendirsek yazarın eseri için birçok kere kullandığı

---

1 Volin, a.g.e. s.105.

2 Valihocaev- Tahiravniki a.g.e. s.4.

muhtasar nitelemesi dikkatimizi çeker.

" Buḫt-ı Naṣar bābıda söz be-ġāyet köp üçün ' bu muḫtaṣarda mundın artuḳ bitise bolmas irdi. T721b8 "

" Eşkānilerni bu muḫtaṣarda on kişi bitildi. T724b5"

" bu muḫtaṣarda ol güncāyiş yoḳtur. T730a27 "

" bu muḫtaṣarġa ḳıṣṣanı icmāl resmi bile edā ḳılmaḳ ensebdür. T700b1 "

Gerçekten de tarihlerde özellikle yararlandığı kaynakların ihtilaf halinde olduğu veya daha tafsilatlı anlatılabilecek konuların hep okuyucuyu esastan uzaklaştırmamak, yanıltmamak, sıkmamak düşüncesi ileri sürülerek özetlendiği ifadesi ile karşılaşıyoruz.

" Bu tārīḫni müṭāla'a kılur meḥādim arżıġa yitkürülür kim tevārīḫni kim bitipdürler bu mevzi'din perişānraḳ yir yoḳtur. Asru köp muḫtelif aḥvāl bu yirde mezkūrdur kim bitimegi okur ilge mūcib-i tereddüd bolur. Ol cihetdin ba'żı mu'teber kütübdin uş munça söz bile iḫtiṣār ḳılıldı. T696b15-16 "

" Ye'cūc ve Me'cūc ṣıfātıda dağı mübālaġalar köptür. Bu faḳīr ḳalemiġa ol ḳābiliyyet yoḳtur kim ehl-i tārīḫ bitigendin taḥrīr ḳılġay. Ol ġarāyibḳa ıṭṭılā' tilegen kişi mebsūṭraḳ tevārīḫde oḳup maḫṭūṭ bolġay. T697b-19-20-21 "

" Ve ġayr mürselniñ atların bitip ekṣer belki barça kütübde tahḳīḳ bolmaġan cihetdin noḳta hem ḳoymaydurlar ve vaḳāyi'-i ḥālātların bitimeydürler. Ve mübārek isimlerin ġalaṭ bitimek bī-edeblıġ ve aḥvāllerin şerḥ kılmaḳ bī-fāyide körüngen üçün alar ẕikridin ḳalem cevde ḫoş-ḫırāmidin 'inān tartıldı. T716b17 "

Yukarıdaki ifadeler Nevâyî'nin eserlerinde söz kalabalığından kaçınarak öze yöneldiğini, gereksiz ayrıntılardan uzaklaştığını gösterir. Bu tutum muhtasar bir tarihin gereği olarak değerlendirilebilir. Bunun yanısıra değişik sahalarda yazdığı otuzun üzerindeki eseri ile

Türkçeyi her türde kullanma ve Türkçe ile pek çok eser yazma isteğini gördüğümüz Nevâyî'nin öze yönelen tavrını onun hedefinden ayrılmama düşüncesinin bir kanıtı da sayabiliriz. A.S.Levend'in " Nevai, birçok şairler gibi eserlerini rahmetle anılmağa vesiyle olmak" ya da " kendisinden sonra gelenlere yadigâr bırakmak maksadıyla değil, konularına göre belirli amaçla kaleme almıştır (1)." tespiti de Nevâyî ve hedefi konusunda yerinde bir tespittir. Ancak, A.S. Levend'in " Tarih-i Enbiya ve Hükema, Tarih-i Müluk-i Acem şairin boş kaldığı zamanlarda üzerinde durduğu birer kalem denemesidir" sözü ise sanatsal yön bir tarafa bırakılırsa Nevâyî ve hedefleri düşünüldüğünde kolay kabul edilemez. Eserlerin muhtasar birer tarih olduğu unutulmamalıdır. Ayrıca, Nevâyî Türkçe ile tarih de yazılmalıdır, fikrini vermek üzere bu eserlerini kaleme almıştır. Nitekim Timurlular devrinde yazılan tarihlere baktığımızda Türkçe Tarih görmüyoruz (2).

Nevâyî'nin tarihlerinde özel bir sanat kaygısı olmaması, bunların birer kalem denemesi olarak kabul edilmesine sebep olabilir. Böyle düşünülse bile Nevâyî'nin tarihlerinde kullandığı dil ve anlatım çok canlıdır. Sade nesir örnekleri olan bu tarihlerde anlatımın hareketliliğinde, akıcılığında deyimlerin, birbirini açıklar nitelikteki kelime ve ifade tekrarlarının önemli bir yeri vardır.

Nevâyî tarihlerini yazarken birçok tarihten yararlanmıştır. Eserlerinde sık sık kaynakların isimlerini anarak verdikleri bilgileri karşılaştırır. İsimlerini andığı kaynakların yanında fazla itibar etmediği birçok kaynağı da okuduğunu sözlerinden anlıyoruz. Adları anılan tarihlere bakıldığında bunların bugün tarih biliminin genel tarih veya

---

1 Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevaî I, Hayatı Sanatı ve Kişiliği Ankara, 1965, s. 6.

2 Togan, Z.V.; Tarihte Usûl, İstanbul 1985, s.197-201

selâtîn tarihi deştiga çapıpmin. Çün nâme sevadı zulmetidin " Zübdetüt-tevärih" edâsını tüzübmin; salâtin ölgen atın bu hayvan suyı bile tirküzübmin (1)" şeklindeki ifadelerde geçen Zübdetü't-tevarih için kesin bir şey söylemek mümkün olamamaktadır.

Nevâyî Muhakemetü'l-luġateyn'de hamse işini tamamlayıp dünyayı gezip dolaşan tahayyülümü sultanlar tarihi ovasına sürdüm ve Zübdetü't-tevarihi düzerek yazının siyah (koyu) karanlığından sultanların unutulmuş adlarını canlandırdım, demektedir. Bu sözlere bakarak henüz ne olduğunu bilmediğimiz Zübdetü't-tevarih'in hamseden sonra yazıldığı hükmüne varılabilir.

Volin'in Nevâyî'nin eserlerini tarihlendirme denemesine baktığımızda Hamse'deki mesnevilerin 1483 ile 1485 arasında tarihlendiğini görüyoruz (2). Tärīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā 1485 ve 1498/99 arasında , Tärīḫ-i Mülük-i ʿAcem 1488-89'dan sonra olarak tarihlenmiştir.

Metnimizde TEH'da Nevâyî'nin Câmî'den söz ederken " nevverallahu merkadehu" ibaresini kullanması (T700a25) TEH'nın yazılış tarihinin Câmî'nin ölüm tarihi olan 1492'den sonra olduğuna işaret eder. Semerkand'da basılan TEH'nın önsözünde ise Nevâyî'nin Câmî için " Tanrı onun ömrünü uzun kılsın" ifadesini kullanmasına dikkat çekilerek eser, Câmî'nin sağlığında yazılmıştır, denmektedir (3). Bu husus bizim elimizdeki nüshaların verdiği bilgi ile çelişmektedir.

---

1 Ali Şir Nevâî, Muhakemet-ül-lûgateyn, Şimdiki dile çeviren İshak Refet Işıtman, Ankara 1941, s. 84.

2 Volin, S.L.; Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında (Çeviren: Rasime Uygun), TDAY Belleten 1955, s.99-141.

3 Alişer Navâiy, Tarihi Anbiya ve Hukamâ (Sözbaşı B.Valihocaev va K. Tâhirâvniki), Samarkand, 1990, s. 3.

İslam tarihi olarak saydığı belli başlı tarihler olduğu görülür (1). Nevâyî tarihler yanında tarihi bilgi veren birçok eserden de yararlanmıştır.
TEM'de adını andığı eserler şunlardır:
Mevlānā Mir-ḫˇand. Ravżatü's-ṣafā (T697b15) ; Cafer bin Muhammed al Hüseyni. Tārīḫ-i Caʿferi (T695b2); Benāketī tarihi (T697b21); Mevlānā Şerefullah ve'd-din Ali Yezdi. Ẓafernāme (T695a14); Ḥamdullāh Mustevfī. Güzide (T697a5, T712b26); İbni ʿAbbas (T706b12, 708a8, 711b17, 716b20); Vehb bin Münebbih (T711b17).
TMA'de anılan kaynaklar ise şunlardır:
Niẓāmü't-tevārīḫ (T718b7, 724b5); Ḥamdullāh Mustevfī. Güzide (T724b5); Ṭāberī (T718b16); Benāketī (T718b7, 16); Şeyh Bu Ali Miskeveyh. Adābi'l-ʿArab ve'l-Fürs (T718b17); Cāmiʿü't-tevārīḫ (T728b22); Ġazzalī. Naṣiḥātü'l-mülūk (T718b7); Muġ (T718b2); Münteḫab (T720b3); Firdevsī. Şehnāme (T720b16, 721b27); Divānü'n-neseb (T723a7); Emir Ḫusrev Dihlevi. Āyīne-i Sikenderī (T723b1, 2); Niẓāmī. İskendernāme (T723b1, 2), Celālī (T728b22, T724b5)

TĀRĪḪ-Ī ENBĪYĀ ve ḤUKEMĀ

Nevâyî'nin TMA gibi muhtasar sıfatıyla nitelediği TEH'nın üç bölümden oluştuğunu söylemek mümkündür. Birinci bölümde Adem'den başlayarak Hz. Muhammed'e kadar peygamberler ve kıssalarından. ikinci bölümde abidlerden. üçüncü bölümde hakimlerden söz edilir.

Birinci bölüm diyebileceğimiz peygamber kıssalarının verildiği bölümün sonunda mürsel enbiya sayısının belli olmadığı. tarihçi 1 erin farklı sayılar verdiği kaydedilir (T716b1 2). Bazılarına göre yirmi dört bin

---

1 Togan, Z.V.; Tarihte Usul, İstanbul 1985, s. 184-187.

bazılarına göre sekiz bin olan enbiya içinden üç yüz on üçünün mürsel olduğunun söylendiğini belirten Nevâyî, mürsel, gayri mürsel, ulü'l-azm terimlerinin tanımını da yapar.

" Mürsel oldur kim aŋa Cibril vāsıṭası bile vaḥy kilmiş bolġay ve ġayri mürsel ol kim ilhām ya tüş bile ilge reh-nümāylıḳ kılġay. Ve ūlü'l-ʿazm oldur kim aŋa Cibril vāsıṭası bile kitāb-ı asmānī bā-vücūd bu iki şıkk aŋa kilmiş bolġay ve başḳa şeriati bolġay. Ve hātem oldur kim bā-vücūd bu şıḳlar andın soŋra peygamber bolmaġay kim..... T716b13 v.d."

Mürsel sayısının ve isimlerinin belirli olmaması yüzünden yazılanların muteber kitaplardan dikkatle alınarak, eserde zikredildiğini, gayri mürsellerin adlarının ve kıssalarının kaynaklarda da tam olarak tespit edilmemesinden dolayı yanlış bilgi vermemek ve yararsız söz söylememek için bunların yazılmadığını söyleyen Nevâyî, alışılageldiği üzere peygamber kıssalarını verirken konuyla bağlantılı Kur'an ayetlerini de kaydeder.

Hz. Adem ile başlayan TEH'da Adem kıssası içinde Adem, Havva, Habil-Kabil hikâyesi teferruatlı olarak verilir. Adem'den sonra Şis, Anuş, Kaynan bin Anuş, Mehlayil bin Kaynan, Yezd bin Mehlayil, üçüncü peygamber, üçüncü hakim, üçüncü padişah, Yunan inanışına göre Hürmüs Hakim olan yazı ve yıldız bilmini ortaya koyan idris (Ahnuh), Menuşlah bin Ahnuh, Nuh bin Melik bin Menuşlah bin İdris künyesi ile Nuh Peygamber kıssası içinde Nuh Tufanı, Nuh'un ikinci Adem olarak kabul edilişi, Nuh'un oğullarından Turan zeminde Yafes'in ebu'l-türk, İran'da Sam'ın ebu'l-acem, Hindistan'da Ham'ın ebu'l-hind kabul edilişi anlatılır. Oldukça tafsilatlı olarak İbrahim kıssası, bu kıssa içinde Nemrud, İsmail, İbrahim'in kardeşi Harun'un oğlu Lut ve kavmi anlatıldıktan sonra İsmail, İshak, Yakup, Yusuf kıssalarına geçilir.

Hızır, Eyyub, Şuayb'tan sonra tafsilatlı olarak verilen

Musa ve Harun kıssası içinde Firavun, Karun, Yuşa, Hızır, Hızır ve Musa hikâyesi anlatılır. Ardından Yuşa, Kalut bin Yufna, Hazkil, İlyas, Elyesa, Zülkifl, Uşmuil, Davud bin İşa'dan sonra Süleyman bin Davud başlığında geniş olarak Süleyman, Belkıs ve Asaf'tan söz edilir.

Bazılarınca hükemadan olan Tanrı'nın peygamberlik ve hakimlik arasında bildirdiği Lokman Hakim'den sonra Yunus bin Matta, tarih ehline göre mürsel olan Amus, Musi, Ma', Fencar, Mamü'l-kavsi, Cüfun, San'a Kusi sayıldıktan sonra Davud, Uzayr, Zekeriyya, Yahya kıssalarına geçilir. İsa Peygamber kıssası içinde İmran, Meryem ve İsa, Ashab-ı kehf, Cercis hikâyeleri verilir.

İkinci bölümde Bersisay, Şem'un Abid, Cerih adlı abidler ve hikâyeleri verilir.

Üçüncü bölümde " hükema zikri" başlığıyla Lokman, Fisagor, Camasb Hakim, Bokrat Hakim, Bokratis, Eflatun, Aristetalis, Belinyas, Batlimus, Büzürcmihr isimleri verilir. Her hakimin vecize niteliğindeki sözleri kaydedilir. Hakimlere isnat edilen bu özlü sözlerden bir kısmını örnek olarak burada vermek istiyoruz.

Lokman'a isnat edilen sözlerden: " Barça yükni tarttım, borcdın ağırrak yük körmedim ve barça lezzetni tarttım, 'āfiyetdin çüçügrek şerbet tatmadım. T717b15-16 "

Bokrat'a isnat edilen sözlerden: " 'Ömr ķısķadur iş uzun, 'āķil oldur kim bu ķısķa 'ömrni bir nimege şarf ķılġay kim żarūretraktur ya'ni āḫiret maşlaḥatı ve Tiñri ta'ālā rıżāsı... T717b25-26"

Bokratis'ten " Şerīf'ilm köñülde ķarār tutmas tā ḫasīs nimeler köñüldin çıkmas, yaḫşı söz köñülni yarutur ve yaḫşı ḫaṭṭ közni, ni'met 'arūsīdür kim anıñ mehri şükrdür T718a1-2 "

Sokrat'tan " Nādānġa tevażu' ķılmaķ ḫanżalġa su birmekdür niçe kim su içse telḫraķ bolur T718a3-4 "

Eflatun Hakīm'den " Pādşāhġa çaġır içmek ḥarāmdur

niyüçün kim ol, milk ve ra'iyyetniñ nigāh-bānıdur, nigāh-bān kim aña nigāh-bān kirek bolġay yaḫşı bolmaġay T718a7-8 ; Cūd, tilemey birmektür, niyüçün ki tilep birgen tilegenniñ mükāfātıdur. T718a8-9 "

Aristetalis'e isnat edilen bir söz: " Pādşāh uluġ rūdġa oḫşar ve etba'ı arıġlarġa kim ol rūddın irdiler kim ol rūd suyıġa her ḥāl bolsa arıġlarġa hem ol ḥāldür, ol çüçüg bolsa bular çüçüg, ol açıġ bolsa bular açıġ, ol ṣāf bolsa bular ṣāf, ol lāy bolsa bular lāy. Bes pādşāhġa vācibdür ġayet ḥikmet ve i'tidāl ma'āş ḳılmaḳ tā ḫayl ü ḥaşemi aña mutāba'at ḳılġaylar. T718a10-13 "

Batlimus'tan bir söz: " Nīk-baḫt oldur kim il ḥālidin pend alġay ve bed-baḫt ol kim anıñ ḥālidin il pend alġaylar. T718a19-20 "

TEH'nın sonundaki " çün enbiyā 'aleyhi's-selām sözi ve 'ibād u ḥükemā tārīḫi 'ale'l-icmāl mezkür boldı. İmdi 'Acem mülūki ẕikrige şürū' ḳılalı ve mina'llahi't-tevfīḳ vallāhu a'lem bi'ṣ-ṣavāb T718a24 " sözleriyle TEH'nın bittiği ve TMA'e geçildiği anlaşılır.

TEH'da Nevâyî Yusuf Peygamber'den söz ederken Yusuf kıssasını Türk dili ile nazm etmek istediğini o sebeple bu kıssanın, bu eserde ayrıntılı anlatılmadığını söyler. Bugün elimizde ve kaynaklarda Nevâyî'nin Yusuf Peygamberle ilgili herhangi bir eseri bulunmadığına göre Nevâyî'nin bu isteğini gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır (1). Yusuf kıssası üzerine manzum, mensur eser yazan birçok kişiden Firdevsî, Câmî ve Hoca Mes'ud'u ismen sayan Nevâyî, Hoca Mes'ud-ı Irakî'nin nazmını şu cümleyle över. " Yana Ḫ̌ace Mes'ūd-ı 'Irakī hem

---

1 Nevâyî'nin Yusuf kıssası nazm etme isteği aklımıza Çağatayca Yusuf ve Züleyha mesnevisini getirmektedir. Blochet'in Nevâyî'ye atfettiği eserin Nevâyî'nin eseri olmadığı Halide Dolu (TDED C.IV, V) tarafından tespit edilmiştir.

naẓm ḳılıpdur ve belaġatniñ dādın biripdür T700a26 " Alî Şîr Nevâyî'nin bu kıssayı nazma dökme isteğini şu satırlarda görüyoruz. " Gāhî ḫātırġa bu ārzūnı kiçirür ki inşa'llah 'ömr amān birse Türkî tili bile oḳ kāfūr-gūn varaḳ üzre ḫāme-i müşkîn şemāmeni sürgey ve bu ḳıṣṣa naẓmın ibtida ḳılıp intihāsıġa yitkürgey. T700b1"

TEH'nın Yazılış Tarihi

Nevâyî, Yusuf kıssası sebebiyle Abdurrahman Câmî'den söz ederken incelediğimiz nüshalarda " nevvera'llahu merkadehu " ibaresini kullanmaktadır. Câmî 1492'de öldüğüne göre TEH'nın yazılış tarihi 1492 sonrası olarak düşünülebilir. Bu, Volin'in tarihlendirmesiyle çelişmemekle onu destekleyici bir durum da ortaya çıkabilir (1).

TĀRÎḪ-Î MULūK-Î 'ACEM

Acem tarihinde İran hükümdarlarının dört tabakaya ayrıldığı cümlesiyle başlayan TMA'de ilk tabakada on bir kişi olan Pişdadiler sıralanır. Keyumers ile başlayan Pişdadi sülalesinden Huşeng, Tahmures, Cemşid, Erem, Dahhak bin Meradis, Feridun, Menuçehr, Nevder, Efrasiyab, Zab bin Tahmasb sayılır.

İkinci tabaka olarak dokuz kişi oldukları kaydedilen Keyaniler gelir. Keyani sülalesinden sırayla Keykubad, Keykavus, Lohrasb, Güştasb, Behmen, Hümay, Darab, Dara ve İskender'in hal tercümeleri ve zamanlarında geçen olaylar verildikten sonra üçüncü tabakaya geçilir.

Üçüncü tabaka Eşkaniler ve müluk-i tavayif olarak

---

1 Volin, a.g.e. s. 105.

kaydedilir. Bu tabakadaki sultanların tertibinde tarihçiler arasında farklı görüşler olduğunu söyleyen Nevâyî, hepsinin birleştiği hususu şöyle tespit eder. İskender, İran'ı ve Fars'ı fethettiğinde buradaki sultanları ne yapacağına karar veremez. Veziri Aristetalis'e mektup yazar, fikrini sorar. Aristo bu sultanların katlinin yerinde olmayacağını her birine bir yer vererek, kendisinden uzaklaştırmasını, böylece onların kendi aralarındaki çekişmelerden İskender'in mülküne el uzatmaya fırsatları olmayacağını hem de boş yere kan dökmemiş, iyi ad bırakmış olacağını söyler. İskender, Aristo'nun önerisine uyar. İşte bu dağıtımla müluk-i tavayif olarak adlandırılan grup oluşur. Bu açıklamadan sonra Eşkani sülalesi sultanları sıralanır. Eşk bin Dara ile başlayan Eşkani hükümdarları Şapur, Behram bin Şapur, Yelaş bin Behram, Anuş bin Yelaş, Guderz, İran bin Yelaş, Nersi bin Guderz, Firuz bin Hürmüz, Husrev bin Firuz, Yelaş bin Yelaş sonuncu olarak da Erdevan bin Yelaş'tır.

Dördüncü tabaka olan Sasaniler'in sayılarının muhtelif tarihçilerce farklı verilmiş olduğu ve bunlara ekasire dendiği söylendikten sonra bu hükümdarların hal tercümelerine geçilir. Sasani hükümdarları şu sırayla verilmiştir. Erdeşir-i Babek, Şapur bin Erdeşir, Hürmüz bin Şapur, Behram bin Hürmüz, Behram bin Behram, Behram bin Behram bin Behram, Nersi bin Behram, Hürmüz bin Nersi, Şapur-ı Zü'l-ektaf, Erdeşir, Şapur bin Şapur, Behram-ı Şapur, Yezdicird bin Behram, Behram bin Yezdicird, Yelaş bin Firuz, Kubad bin Firuz, Nuşirvanü'l-adil, Hürmüz bin Anuşirevan, Husrev Perviz, Şiruye bin Husrev, Erdeşir bin Şiruye, Şehr-irad, Azerem-duht. Târîḫ-i Mülûk-i 'Acem Sultan Baykara'ya hitaben yazılmış elli beyitlik bir mesnevi ile sona erer.

Eski tarihlerde peygamberler tarihinden sonra Eski İran tarihine geçilir. Nevâyî de gelenekteki gibi enbiya tarihinden sonra İran hükümdarlarına ve İran tarihine geçmiştir. Birçok icadın, âdetin eski İran hükümdarlarına ve zamanlarına bağlandığını görüyoruz. Bu, dünya yüzündeki insanların hayatının tek bir hayat olduğu inanışından kaynaklanan geleneğin bir yansıması durumundadır (1). Pişdadi sülalesinden Huşeng için "... yıġaçdın taḫta ol kisip öylerge işik yasadı ve ekşer kānīlerni ol çıḳardı, ve barsnı ve itni ol kiyik alġuçı ḳıldı ve atḳa iger ol yasadı ve tiveni yükke ol kivürdi ve atḳa işekni turġuzup ḫācir ḫayālin ol ḳıldı. Ve arıġlar kazıp su salıp ābādānlıḳ ol kıldı, yirge ferş ol saldı. Ve tülkü ve as ve teyin tirisin ol kiyerge ḳābil ḳıldı... T718b17-18 ", Cemşid için " ...sipāhilik eslihasıdur kim peydā ḳıldı ve ipek ü ḳaz ve köprek toḳur nimelerni ve renglerni ve islerni araġa kiltürdi kim andın burun il arasıda yoḳ irdi... T719a12-13 " gibi diğer tarihlerden aktarılan ifadeler İran'ı dünyanın merkezi alan bir özellik göstermektedir. İranlıların inanışına göre Pişdadi sülalesinin ilk hükümdarı Keyumers, Adem'dir veya Adem'in torunudur veya Nuh'un oğludur. Hatta onun Adem olduğuna inananlar, Adem'in balçıktan yaratılmasına dayanarak, Keyumers'e Gil-şah adını verirler. Nevâyî İslamî Doğu ve İran geleneğindeki bilgileri özetleyerek tarihine almıştır.

İran hükümdarları verilirken çağdaşları olduğu söylenen peygamberlerden ve hakimlerden de söz edilir. " Şapur bin Eşk ba'żı dipdürler kim 'İsī 'aleyhi's-selām anıñ zamānıda meb'ūş boldı ve Zekeriyyā ve Yahyā ve Cercīs 'aleyhi's-selāmnı hem ba'żı diptürler kim anıñ zamānıda irdiler. Ve Aġusṭus ḳaysar aña mu'āsır irdi. T728a7-8 " Lohrasb'ın zamanına baktığımızda çağdaşı peygamberler olarak Uzeyr, Ermiya ve Danyal'i görürüz.

---

1 Togan, Z.V.; Tarihte Usûl, İstanbul 1985, s. 25.

" ve anıñ zamanıdağı enbiyā ʿUzeyr bile Ermiya ve Danyal ʿaleyhi's-selam irdiler. T721b11 "

Keyhusrev'in zamanında enbiyadan Süleyman a.s. ahbardın Seyluni, hükemadan Fisagores vardır (T721a23). Lokman Hakim, Uşmuil Peygamber, Talut, Keykubad zamanındadırlar. Bazılarına göre Hazkil, Hızır, İlyas, Elyesa ve Yunus da Keykubad'ın çağdaşıdır (T720b11-12). Şuʿayb, Menuçehr zamanında mebʿus olmuştur (T720a3). Tanrı Musa ve Harun'u onun zamanında Firavun'a göndermiştir (T720a3). Hz. Muhammed, Nuşirvanü'l-adil zamanında doğmuştur (729b19). Verdiğimiz örneklerde olduğu gibi peygamberlerin ve hakimlerin yaşadıkları zamanlar hükümdarların çağlarıyla birleştirilmeğe çalışılır.

Öte yandan Nuşirvan'ın diğer hükümdarlara vasiyetnamesi olarak kaydedilen sözler dikkate değer niteliktedir. " ʿadl bir ķurġandur kim su salıp yıkılmas, ot bile köymes, mancınıķ bile buzulmas. ʿadl gencīdir kim köprek alġan sayı köprek bolur ve erzāķ ḫarç ķılsañ erzāķ bolur. Ve ḫıredmend oldur kim maḫfī andak iş ķılmaġay kim āşkāra anı ķıla almaġay. Ve birev ġaybıda andaķ söz dimegey kim yüzide diy'almaġay. Uruşda düşmen az dip ġāfil bolmamaķ kirek kim otunnı az ot köydürür... her kimde pādşāhlıķ yoķ kāmkārlıķ yoķ ve her kimde ḫātūn yoķ ġam-güsārlıķ yoķ, her kimde ferzend yok dost-dārlıķ yoķ, her kimde bular hiç ķaysı yoķ bimārlıķ yoķ T730b1-6. "

TMA'de Behram bin Yezdicird'in zamanı anlatılırken benzer bir olay vesilesi ile Sultan Hüseyin'e geçilir. Esas yerinde - Sultan Hüseyin ve Yafes tarihinde ! - ayrıntılı olarak anlatılacağı belirtilerek, Yâdiğâr Muhammed Mirza'nın büyük bir ordu ile Sultan Hüseyin üzerine yürüyüşü ve Sultan Hüseyin'in az bir askerle ona galip gelişi anlatılır. Esas yerinde bu konunun ince ayrıntılarına kadar anlatılması

dileğiyle söz bağlanır (T728a27) . Nevâyî'nin buradaki ifadesi TMA'dan sonra yazılacak Sultan Hüseyin soyu ve tarihine işaret olmalıdır. Nitekim TMA'nın sonundaki mesnevi'den de bu anlaşılmaktadır. Nevâyî elli beyitlik bu mesnevide Penc Genc olarak hamsesinden, Naẓ mü'l-cevâhir'den ve divan dibacesinden söz eder. Sultan Hüseyin'i över. Sultan Hüseyin için yazmayı düşündüğü tarihin niteliklerini sıralar.

TMA'in Tarih-i Fenayi adıyla Batı Türkçesine çevrildiği bilinmektedir. Yazılış tarihi bilinmeyen çeviri 1782'de Viyana'da bastırılmıştır. Tarih-i Fenayi'nin Süleymaniye Kütüphanesinde Fatih 4267 numara ile kayıtlı bir yazma nüshası bulunmaktadır (1).

MÜNŞE'ÂT

Münşe'ât, Nevâyî tarafından değişik kişilere yazılan mektup ve inşa örneklerinden oluşmaktadır. Mektupların hitap kısımları bulunmadığından kimlere yazıldıkları belli değildir. Ancak bazılarının içeriklerinden kimlere yazıldıkları anlaşılabilir. Her mektubun bir kişiye yazıldığını düşünmek de yersizdir. Bunlar sanat göstermek üzere mektup türünde yazılan süslü nesir örnekleridir. Nevâyî eseri oluşturan yazıları ruk'a, nâme, mektup kelimeleriyle ifade eder.

Nevâyî Münşe'ât'ın başında Türk dili ile yazılan mektupların Farsça mektup örnekleri yanında sönük kaldığını, Türkçe mektupların da Farsça mektuplar gibi güzel, sanatlı bir üslupla yazılabileceğini düşündüğünü, bunun için Münşe'at'ı tertip ettiğini aşağıda vereceğimiz satırlarda dile getirir. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere istenirse Türk dilinde de münşiyâne üslûp ile nesir örnekleri verilebileceği gösterilmek istenmiştir.

" 782b7 Ecille-i aṣḥāb allıda andaḳ ma'rūż bolur ve

---

1 Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevaî I, s. 280.

e'izze-i aḫbab ḫıdmetide andaḳ 'arżġa yitkürülür kim Etrāk inşāsıda ve bu ehl-i idrāk beyān u edāsıda kim birev birevge ruḳ'a yazġay ya ol kişi ol ruḳ'aġa cevāb bitigey dağı ruḳ'a kiltürgen ḳāşıdnı ḳaytarġay. elfāẓı leṭāfetdin mu'arrā ve terākibi belāġatdin müberrā irdi. edāsı rengin fıḳarātdın nümāyişsiz ve mażmūnı rengin ebyātdın ārāyişsiz ve muḳābelede Fārisī elfaznıñ inşāları dil-pesend ve mekātibde imlāları nā-ma'dūd. Ve ḫayālġa andaḳ kildi kim Türk elfāẓınıñ dağı ruḳ'aları hem ol misāl bile bitilgey ve bu tilniñ nāmelerin hem uş ol minvāl bile s̱ebt itilgey. Az furṣatda bu ru'ḳalar cem' bolup irdi ve nāmeler yıġılıp irdi kim bu evrāḳ żımnıda s̱ebt boldı. "

Bu girişten sonra Nevâyî'nin dört mevsimi tasvir eden münşiyâne dört bölümü ile karşılaşıyoruz. Bahar, yaz, sonbahar ve kışın özelliklerinin pek çok benzetmelerle ince ince işlendiği bu yazılar, Nevâyî'nin iddiasını doğrular niteliktedir. Sonbahar tasvirinden bir pasaj:

" T783b2 felek tāciri temennā menzili mezra'ıdın ḳuyaş yūsufın bey' mizānı keffesiġa kivürdi ve anıñ sa'ādet kündüzi, kāfūrī kiçeniñ bahāġa kitürgen sevādı müşgi bile vezinde tiñ çıktı. Çemenniñ ruḫsārı Yūsuf 'ışḳıda Züleyḫā 'iẕārı dik, gāhi bu ḫazān yili hem anıñ savuġ ahı kibi nā-mütenāhi boldı. Ḳara yıġaçnıñ sarıġ berglerin yil uçurġanı tütündin uçḳunlar ayrılġan misālin ve ḳızıl talnıñ gāhi yafraġların ba'żı cismide ḳalġay şengerf ḫuṭūṭı üzre za'ferān efşānı ḳılġandın nişāne körgüzdi "

Kış tasvirinden bir pasaj, " 783b23 Ve bu iḳbāl hiç ḳaçan andaḳ müyesser bolmas ve bu maḳsūd hergiz andaḳ dil-pezir körünmes kim ḳış bolġay, ḫuṣūṣā kim bürūdet şiddetidin ḥavās idrākdin nā-kār ve kiçe bolġay, be-taḥṣiṣ bulut müşg-fām hevāġa ḳarnıñ serd-i vesimidin kāfūr-bār, dey şāmı şebīḫündın ot zerdüştiniñ ḫayli menḳal ḳurġanıda ḥiṣārī

ve Behmen çirigi çapkunıdın şerāre Mezdekiniñ sipāhı taş birle timür ḳal'asıda mütevārī. felek günbedide encüm-i encümen tün ḳara kişi içre nihān ve rüzgār alaçuġıda ḳuyaş terki. seḥābnıñ ḫākesteri sincābıda penhān. sipihr ḫār-ġahı dik ay öyde encümen ehli müctemī' niçük kim sipihr ḫār-ġahıda şüreyyā sāḳīleriġa gāhī ma'āşlarnı teḳāzāsı üçün bu beyt bile mütekellim kim

Sāḳīyā dey şiddetidin 'aḳl u ḥiss bī-tāb irür
Çaresi cām-ı bilürin içre la'l-i nāb irür "

Türkçe münşiyane nesir örnekleri sunması yanında Münşe'āt, döneminin özelliklerini vermesi, Nevâyî'nin değişik konulardaki düşüncelerini ortaya koyması bakımından da önemlidir. Nevâyî söz sırası geldiğinde devlet işleri hakkında fikir belirtir, bazen açık bazen üstü kapalı ifadelerle Sultan Hüseyin ve oğlu Bediüzzaman'a öğütlerde bulunur, onları uyarır. Münşe'āt günün tarihi ile birlikte değerlendirildiğinde daha çok anlam kazanmaktadır.

Nevâyî'nin Sultan Hüseyin Baykara ile oğlu Bediüzzaman arasındaki anlaşmazlıklarda elçi heyetlerinde arabuluculuk için görev aldığı bilinmektedir (1). Bediüzzaman'a yazıldığı anlaşılan bir mektupta Nevâyî, Hz. Muhammed'den bir hadis, Edib Ahmed'den bir dörtlük ile İbrahim Peygamber'den, Nuh Peygamber'in oğlu Ham'dan, Yusuf Peygamber'den mesel getirerek babaya hürmet üzerinde durur. Babasının kurallarına uymayışını, Bediüzzaman'ın tuğrasında babasının adını anmayışını garipser ve diğer mirzalar ve oğulları ile karşılaştırmalar yapar. Nasıl davranması gerektiği üzerine öğütler verir (T792b1- 793a18).

" 792b1.... Tiñri ta'ālā rıżāsı ata rıżāsıġa vābestedür. Tiñri ta'ālā ġażabı hem ata ġażabıġa vābestedür. Bes kişi ata rıżāsını ḥāsıl ḳılsa Tiñri ta'ālā rıżāsını hem

---

1 Aka, İsmail; Timur ve Devleti, Ankara, 1991, s. 101.

ḥāṣıl ḳılmış bolġay..... Ve Ham kim Nūḥ ʿa.s.-nıŋ oġlıdur ol ḥażretḳa edeb terki ḳıldı, ol ḥażret duʿāsı bile rengi ḳara bolup peyġamberlıḳ anıŋ neslidin münḳaṭiʿ boldı. Ġaraż bu muḳaddemātdın ol kim bu bende dāyim sizge devlet-ḫᵛāhlıḳ sözidin aytıp min, belki kitābımda naṣīḥat-nāmeler naẓm ḳılıp ʿarżıŋızġa yitkürüp min. Bu uçurda bir niçe iş siziŋ ṭarafıŋızdın işitildi kim vācib köründi sizge ʿarż ḳılmaḳ kim barça mīrzānıŋ cānibiniŋ riʿāyetidin ġāfil bulġançaġlıġ köründi..... yana ol kim bir nişānıŋız kiltürdiler, tuġrasıda Mīrzā āyetini bitimeydür siz. Siziŋ dik ʿāḳil ü ḫoş-tābʿ müsülmān-veş yigit mundaḳ nimeler revā bolġay mu ?.... Baysunġur Mīrzā oġlanlarıdın Bābür Mirzā dik imes siz kim köp şefḳat körmemiş bolġay siz. Uluġ Big Mīrzā ferzendleridin ʿAbdüllaṭīf Mīrzā dik ya Cihān-şāh Mīrzā oġlanlarıdın Ḥasan ʿAlī dik tiŋrilik ortadadur..... barçadın ṣāḥib-vuḳūf min, siz dāyim barça maḫdūm-zādelerniŋ maḫdūmı ve Mirzānıŋ sivüglüg ve ḳurretü'l-ʿaynı irken siz.. "

Münşe'āt'ta sık sık Nevâyî'nin devlet işlerinin nasıl yürütülmesi gerektiği ve düzenin sağlanması üzerine görüşleri, tavsiyeleri görülür. " 793a20...ʿale's-ṣabāḥ ḥaremdin çıḳḳaç divānda olturup dād-hᵛāh sorulsa daġı dād-hᵛāh sorarda özlük bile meşġulluḳ ḳılılsa eger maẓlūmġa birevdin zulmi ötken bolsa ẓālimġa andak siyāset ḳılılsa kim özge ẓālimlerġa mücib-i intibāh bolsa yana ol kim dād-hᵛāh işi tükengendin soŋra kim şīlān berṭaraf bolur içki-ḫāne taʿyīn ḳılıp anda olturup erkān-ı devletni tilep milk ü māl işi aytılsa özlük bile barçaġa yitilse yana ol kim iki ya üç kün andaḳ muḳarrer bolsa kim bat büter işni hem ol kün ʿarż ḳılıp cevāb alsalar kiçrek büter işni taŋla ya āyendindin ya miʿāddın ötkermeseler....."

Bir başka yazıda Nevâyî'nin kadı tayini hakkındaki nasihatlerini görmek mümkündür. " 791b19 Eger ḳāżiyyü'l-islām Tiŋri taʿālā raḥmetiġa bardı pādşāh-ı islāmnı Ḥaḳ taʿālā köp

yıllar diyār-ı islāmda ehl-i islām başıġa pāyende ve müstedām tutķay. ol manşıbķa kişi ta'yin ķılur üçün köp te'emmül vācibdür. Meger kim bu ţāyifeniŋ aḥvālidin şāḥib-i vuķūf ḥāżır bolġanda barçanıŋ şalāh u fesādın 'arżġa yitkürgendin soŋra niçük kim pādşāh-ı islāmıŋ maşlaḥatıġa muvāfıķraķ kişi ẓāhir bolsa ta'yin ķılġay dip ķulluķ 'arża-dāşt bitildi. "

Ruz-name tutulmasına ilişkin tavsiyelerini gördüğümüz satırlar: " 793b24 Yana ol kim bir münāsib kişi ta'yin ķılsa kim Mīrzām devlet bile dīvānda olturġanda her iş kim vāki' bolur, barın ķalemī ķılıp Rūz-nāmede şebt ķılsa, dağı tārīḫin bitise kim ķaçan ol işni iḥtiyāc bilmek bolsa mażmūnı ve tārīhi ma'lūm bolsa.. "

Ay ve gün olarak belirtilen tarihlerin yılları verilmediği için anlatılanların tarihi olaylarla bağlantısını kurmak güçtür. Buna rağmen zaman zaman tarihi bilgilere dayanarak bazı birleştirmeler yapılabilir. Bilindiği gibi Sultan Hüseyin naipliğe Mecdeddin'i tayin edince Mecdeddin ile anlaşamayan Nevâyî'nin Herat'tan uzaklaştırılması söz konusu olmuştur (1). Sultan Hüseyin'e yazıldığı anlaşılan bir mektupta Nevâyî'nin Esterabad'a vali olarak tayin edilmesiyle, Herat'tan uzaklaştırılmasından duyduğu üzüntüyü dile getirdiğini düşünmek mümkün. Ölünceye kadar Sultan'ın eşiğinden ayrılmayı düşünmediğini fakat ne yazık ki, olayların düşüncesinin aksine olduğunu söyleyen Nevâyî daha sonra Sultan'a nasihatlerde bulunur. Bunların edasında kendisiyle ilgili açıklamalar sezilir.

" 786b10-11... Ḫayālimde bu irdi kim meger ecel şarşarı tofrağımnı bu busağadın savurġay ve ölüm seyli ḫāşākimni bu işikdin sürgey. Ve-līkin ḫayāl bāţıl ikendür ve müdde'ā 'āţıl. Bu uçurda yoķarıdın bu faķīrġa ḫıdmeti raķamı tartıldı

1 Aka, İsmail; Timur ve Devleti, Ankara 1991, s.99.

ve 'ubūdiyyetiġa ḳalem sürüldi kim cevābı taṣdīḳdin ve ḫiṭābı ṣadaḳdın özge bilmedi. şevvāl ayınıñ yigirmi altısıda düşenbih küni icāzet bolup Mervdin Esterebādḳa 'azīmet 'ittifāḳı tüşti. İmdi eger-çi sizde hīç işde naṣīḥatḳa iḥtiyāc bilmes biz. ve-līkin bir iki söz ayturdın hem çāremiz yoḳtur. "

Sultan Hüseyin'in içkiye olan düşkünlüğü (1) göz önüne alındığında Nevâyî'nin " T786b18 Ammā birevni kim Tiñri ta'ālā bir sürüg bendeleri üstige ḥākim ḳıldı aña hīç emr-i iṭā'ati 'adlçe bolmas ve hīç nehydin ictināb çaġır terkiçe bolmas. Niyüçün ki انالله يأمر بالعدل والاحسان ve ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu 'aleyhi vesellem buyuruptur kim çaġır ümmü'l-ḫabāyiṣ dipdür. Cemī' yamanlıġlar andın mütevellid bolur kim barça yaḫşılıġ ve yamanlıġ bu iki nime żımnıda mündericdür. İltimās ol ki eger müyesser bolur külli ve eger külli müyesser bolmas olça maḳdūrdur." satırlarıyla nasihatinin yöneldiği yeri tahmin etmek zor değildir.

Bir başka mektupta Nevâyî Sultan'dan gelen mektubu almaktan duyduğu büyük sevincini dile getirir. Bu sevincin sebebi Sultan Hüseyin'in Nevâyî'den şiirlerini toplayarak, zamanın ünlü hattatı Ali Meşhedî'ye yazdırıp huzuruna göndermesini istemesidir (T787a14- 787b3) " T787b1.. bu faḳīr ü ḥaḳīrġa bir nişān-ı 'ālī-şān yiberilip irdi ve bu bende-i efgendeni bir miṣāl-i vācibü'l- imtisāl bile tofraġdın köterilip irdi mażmunı bu kim perişān ebyātıñnı cem' kılıp Mevlānā Sulṭān 'Alī Meşhedīġa yazdurup ḥazretimize yibergil.."

Mektupların birinde Nevâyî, yazdığı bütün eserlerin hümayun kütüphanesine girme şerefine eriştiğini söyledikten sonra insan ömrünün belli dönemlerini göz önüne alarak

---

1 (1) Beveridge, " Hüseyin Mirza" maddesi, İ.A. S.T, s. 646, süt.1.

(2) Arat, R.R.; Gazi Zahirü'd-din Muhammed Babur, Vekayi, Babur'un Hatıratı C. II, Ankara, 1987, s. 178

divanlarını dörde ayırmasını ve hepsine birden Ḫazayinü'l-ma'āni adını verişini, Mevlana Sahib ile bu divanı Sultan'ın huzuruna gönderişini anlatır.

" T790b1-10 köp naẓm aytılġan irmiş ve her nev' şi'r ü ġazel yıġılġan irmiş, bularnı żāyi' ḳılmaḳ bendeġa nā-maḳdūr irdi ve tertībiġa hem ḥükm bile me'mūr. Bu sebebdin burunġı iki dīvān eş'ārı bile soñra aytılġanlarnı bile ḳoşup tertīb bile tört ayrıldı. Daġı tört at ḳılıldı. Ṭufūliyyetde vāḳi' bolġan ġarīb ma'nālarġa Ġarāyibü's-ṣıġar ve yigitlikte ẓāhir bolġan nādir terkīblerġa Nevādirü'ş-şebāb ve 'ömrniñ vasaṭıda cilve ḳılġan bedī'-veşlerġa Bedāyi'ü'l-vasaṭ ve 'ömrniñ āḫiraġa yaḳın naẓmġa kirgen fāyidelerġa Fevāyidü'l-kiber at ḳoyuldı. Daġı mecmū'ıġa kim maḫlūṭ bitilip turur çün ṭab'-ı ḫazāyinidin ḥāṣıl bolġan ma'ānī irdi. Ḫazāyinü'l-ma'ānī laḳab birildi. Vācīb irdi kim mübārek naẓarġa yitkürülgey. Ol sebebdin mefḫarü's-ṣavāḥib Mevlānā Ṣaḥibni ḳulluḳḳa yiberildi ve ol müsevvedeni 'ālī mecliske yitkürsin dildi."

Ali Şir Nevâyî üçüncü ve son divān dibacesinde yaşının elli ile altmış arası olduğunu söyler (1). Münşe'āt'ta Hazayinü'l-ma'ani tertibini açıklamadan önce de elli yıldan söz eder. Ancak Topkapı ve Paris nüshalarında elli olan kelime, Süleymaniye nüshasında iki olarak geçmektedir. Daha sonra bu süreyi " az vakt" olarak değerlendirmesi " ilig" ve "iki" arasında tercih yapmayı güçleştirmektedir (T790a25).

Diğer bir mektupta Nevâyî şiirlerini göndermesini istediği halde bu isteğini niçin yerine getirmediğini soran bir mirzaya sitem eder. Sağlığının iyi olmadığı zamanda kendisini aramadığını, onun dışında bütün mirzaların hatırını sorduğunu, buna rağmen kendisinin buna üzülmemeğe çalıştığını söyler (T799b9-27). Mirzanın büyüklerinin yaptığı gibi kurala

---

1 Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai I, Ankara, 1965, s. 60.

uyarak hatırını sormayışına bilgisi olmadığı için böyle davrandığı yolunda özürler bulurken sitemini anlamamak mümkün değildir (T800a1-3).

Bir başka mektupta şehzadelerden birinin ölümüne duyulan üzüntü dile getirilir. " T788a1

Gül bardı ise çemen mu'aṭṭar bolsun
Şem' öçti ise ḳuyaş münevver bolsun
Şehzādeġa ger ravża müyesser boldı
Sulṭānġa cihān milki musaḫḫar bolsun "

Sultan Hüseyin'e, Bediüzzaman Mirzaya, diğer mirzalara ve ümeradan kişilere yazılan mektuplar gerek muhtevaları gerek verdikleri özel isimler açısından tarihi bilgilerle değerlendiridiklerinde dönemin tarihi ve kültür tarihine katkılar sağlayabilecek özelliktedirler. Örneğin Nevâyî'nin resmi yazışmalarda Uygur yazısının kullanılmasına ilişkin düşüncesi Türk yazı geleneği açısından önemlidir. Yazışmaların Türkçe hat ile değil " nesḫ ta'lîḳ" hattı ile yapılmasını tavsiye eden Nevâyî bu yazıların okunaklı olmasına da dikkat çeker.

" T794a3-6 ...her türlüg 'arża-dāşt kim yoḳarı bitilse nesḫ ta'lîḳ ḫattı bile andaḳ ḫᵛānā bitilse kim oḳurda oḳur kiğige teşvîş tigmese. Türkçe ḫaṭṭ bile ḫod asla bitilmese..."

Nevâyî Türkçe hat sözü ile Uygur yazısını kastediyor olmalıdır. Nevâyî'nin Uygur yazısının divan işlerinde kullanılmasına taraftar olmaması,onun döneminde Uygur yazısının artık önemini kaybettiğini göstermektedir.

Münşe'āt'tan edindiğimiz bilgileri yukarıdaki bazı örneklerde görüldüğü gibi tarih perspektifi içerisinde değerlendirme yoluna gittik. Ancak gerek Farsça, Arapça, Çağatayca kaynaklara ulaşma güçlüğümüz gerekse tez konumuzun

dışında olması sebebiyle, tarihi gerçeklerle Münşe'at'ta karşılaştığımız bilgiler arasında daha fazla bağlantı kurmamayı yanlış yorumlara gitmemek düşüncesi ile tercih ettik.

TĀRĪḪ-i ENBİYĀ VE ḤUKEMĀ, TĀRĪḪ-İ MULŪK-İ ʿACEM VE MUNŞE'ĀT'IN YAZMA NUSHALARI

Külliyatlar içinde

Karşılaştırmalı metnini hazırladığımız üç eser, metni hazırlarken kullandığımız Topkapı, Süleymaniye, Paris Külliyat nüshaları dışında, varlığını bildiğimiz ancak mikrofilmini elde edemediğimiz Londra nüshasında da bulunmaktadır (1). Londra nüshasında Tārīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā'nın Kısasü'l-enbiya, Tārīḫ-i Mülūk-i ʿAcem'in ise Acem Mülukning tevarihi adıyla geçtiği Mundy'nin verdiği bilgiden anlaşılmaktadır. Nevâyî Külliyatı'nın varlığı bilinen fakat ulaşamadığımız diğer bir nüshası Leningrad (Petersburg) nüshasıdır (2). Berezin'in verdiği bilgiden bu külliyat nüshasında da incelediğimiz eserlerin bulunduğunu görüyoruz.

---

1 Mundy; Notes on Three Turkish Manuscripts, Bulletin of the Scholl of Oriental and African Studies, University of London, Volume XII, 1947-48, s. 533-541.

2 (1) Berezin J.; Beschreibung der türkisch-tatarischen Handschriften in den Petersburger Bibliotheken, Zeitschraft der Morgenlödischen Gesellschaft C.II, 1848, s. 243-260.

(2) Togan, Zeki Velidi; " AliŞir " maddesi, İslam Ansiklopedisi C I, s. 356.

Agâh Sırrı Levend, Belin'in 1509'da Meşhed'de yazılmış bir külliyat nüshası ele geçirdiğini kaydetmektedir (1). Ancak bu külliyat nüshasının nitelikleri hakkında bilgimiz bulunmamaktadır.

Külliyatlar Dışında

Türkiye kitaplıklarında Nevâyî'nin diğer eserleri çeşitli Nevâyî mecmualarında bulunurken TEH, TMA, ve M külliyat nüshaları dışında tek olarak bulunmamaktadır (2). K. Eraslan'ın verdiği bilgiye göre İstanbul Üniversitesi Ktp. Müz. 4149 numara ile kayıtlı Nevâî Mecmuasının sonunda, bu mecmuada Ruka'at risalesinin bulunduğu kaydı varsa da mecmuada Ruka'at yoktur (3). Ruka'at adı ile geçen risaleden kasıt Münşe'ât olmalıdır. Türkiye kitaplıkları dışında, Rusya ve Özbekistan kitaplıklarında ise TEH, TMA ve M'nin bir çok nüshalarının olduğunu görüyoruz (4). Ancak muhtelif mecmualar

---

1 (1) Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai II, Ankara, 1966, s.7.
(2) Belin, M.; Journal Asiatique, 5. seri, C.XVII, Şubat-Mart 1861, s.175.

2 Levend, Agâh Sırrı; Türkiye Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları, TDAY Belleten 1958, s. 209.

3 Eraslan, Kemal; Nesâyimü'l-Mahabbe min Şemâyimi'l-fütüvve, İstanbul 1979, s. XLIII.

4 (1) Volin, S.L.; Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında (Çeviren: Rasime Uygun), TDAY Belleten 1955, s. 99-141.
(2) Süleymânâv, H.S.- Azimcânâva, S.A.; Alişer Navâiy Asarlarıning UzSSR Fanlar Akademiyası Şarkşinâslik İnstitüti Toplamıdagı Kolyazmaları, Özbekistân SSR Fan Naşriyatı, Tâşkent, 1970.

içinde veya müstakil olarak bulunan bu nüshaların istinsah tarihleri genellikle oldukça geçtir. Münşe'āt'tan bazı mektuplar Hazayinü'l- ma'ani adını taşıyan Paris'teki divan nüshasında bulunmaktadır (1).

Külliyatlar İçindeki Nüshalar

Türkiye kitaplıklarındaki Nevai yazmalarını Agâh Sırrı Levend tafsilatlı olarak değerlendirmiştir (2). Bu yüzden burada yazmalar hakkında genel bilgiler verilmekle yetinilecektir.

I Topkapı Nüshası (T)

Topkapı, Revan Ktp. no 808'de kayıtlı Nevai Külliyatı Derviş Muhammed Taki tarafından H. 901'de istinsah edilmiştir. Koyu kahverengi meşin cildin eni boyu 32.1 X 23,5 cm, yazının eni boyu 25,6 X 16,8 cm, bazı sayfalarda değişiktir. Kâğıt abadi, yazı ta'lik olup varak sayısı 802'dir. Normal sayfalardaki satır sayısı 27'dir. Eser başlarındaki sayfalarda ser-levhalar sebebiyle satır sayısı değişmektedir.

Topkapı külliyatında TEH 694b ile 718a arasında yer almaktadır. Başı: [illegible] sonu [illegible] şeklindedir.

TMA, 718a ile 733b arasında yer almaktadır. Başlığı

---

1 Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai I, Ankara, 1965, s. 62 (Blochet, Bibl. Nat. Katalogu C.2, s.247-248 Supp.No. 1367)

2 Levend, Agâh Sırrı; Türkiye Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları, TDAY Belleten 1958, s.127-209.

yoktur. Süslü bir ser-levha ile başlayan 718a 21 satırdır.
Başı: حمد تاریخی دار آفرینش سلاطینی نی تورت طبقه مرتب و دورلار بیرده بو طبقه‌نینک بیری پیشدادی دیلار و دوران اولاردین بیر کیشی اوردلار بیسیر ایلین یا ملیفه شاه اریس کیم سلطنت مقلب
Sonu: یتیکا عدل تربیتی ولواوبس تا قیامت ته‌یه حشمتینک پیشتدام سلاطینک تیلیب شاه الاسلام şeklindedir.

M) 782b-802b arasındadır.
Başı: حمد و فور اول صانع ذو الکرم علی منش تی که قاتلی بیله کلام مجید انشاسی آفرینش اوراق ذرقم قیلدی تا آفرینش ابلی انبیا و الحکیم لطف علیم دینکه مجروح لار جراحتی ینک شفاسی دور و خلق کریم دینکیم رنجورلار دردی نینک
sonu: انینک ایکا مسیل دواسی دور مدنیه تورت انکو کا صحت دور کار ینه جمعیت و احوالی غه زیاده بیت برزلا کامی آمین یا رب العالمین

Münşe'at Külliyat'taki son eserdir. Münşe'āt'ın sonu Külliyat'ın da sonu durumundadır.

II Süleymaniye Nüshası (S)

Süleymaniye Ktp. Fatih, No. 4056'da kayıtlı Külliyatta istinsah tarihi ve müstensih adı yoktur. Rengi solmuş siyah meşin cildin eni boyu 36 X 24 cm, yazının eni boyu 26,4 X 17,4 cm'dir. Zahriyede I. Mahmud'un vakfiyesi ve mührü ortada çerçeve içinde kırmızı mürekkeple " Fihrist-i tertib-i külliyat" başlığı altında külliyattaki eserlerin adları yazılıdır. Eser başlıkları tezhipli, tezhiplerin ortasında eserin adı yazılıdır. Mensur eserlerde ayet ve hadisler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. 784'te varak sayısı 778 olarak kaydedilmiştir. Eser başlarındaki başlıklı sayfalar dışında satır sayısı 29'dur.

Külliyat nüshasını Süleymaniye Kitaplığında bizzat gördük, ancak Türk Dil Kurumu Kitaplığında bulunan fotoğraflarından yararlandık. Bu fotoğraflarda eski rakamlı numaraların dışında yeni rakamlarla numaralama yapılmıştır. Bu numaralama, A. S. Levend'in yazma üzerindeki eski rakamlı numaralamaya göre verdiği sayfa numaraları ile uyuşmamaktadır. Biz karşılaştırmamızda yeni rakamlarla yapılan numaralamaya uyduk.

Süleymaniye külliyatında TEH 704b - 728a (707b-731a) arasında yer almaktadır. Başı ve sonu Topkapı nüshasındaki gibidir.

TMA, 728b-742b (731b-745b) arasındadır. Başı ve sonu Topkapı nüshasındaki gibidir.

M, 756b-772b (759a-775b) arasında yer alır. Başı ve sonu Topkapı nüshasındaki gibidir.

III Paris Nüshası (P)

Paris'teki Nevâyî külliyatı Bibliotheque National, Suppl. No.316 ve 317'de iki cilt olarak kayıtlıdır (1). Herat'ta H. 933' te Ali Hicrani tarafından istinsah edilmiştir. Yazı stili nestaliktir. Blochet'in verdiği bilgiye göre külliyat şarkkâri kırmızı maroken ciltli, pek süslü bir nüshadır. 1. cilt 469, 2. cilt 406 varaktır. Külliyatı Kütüphaneye hediye eden Cardonne'nin notuna göre külliyatın ebadı 38.26.5 cm'dir, yazılar yaldız çerçeve içine alınmıştır. Eserlerin ilk sayfaları dışında normal olarak satır sayısı 25'tir.

TEH. 330b-354b arasında yer alır. Eser adı yazılı olmayan süslü bir ser-levha ile başlamaktadır.

TMA. 355b-370b arasında yer alan eser, eser adı yazılı olmayan süslü bir ser-levha ile başlamaktadır.

M. 387'de eser adı yazılı olmayan ince işli bir ser-levha ile başlamaktadır. Münşe'ât 406'da son bulmaktadır. Münşe'at'ın sonu aynı zamanda külliyatın da sonudur. 406a 15 satırdan sonra istinsah tarihi, yeri ve müstensihi bildiren 4 satırla sona ermektedir. Münşe'at'ın sonu olan بحر لا زدری تنگ

1 (1) Blochet, Cataloque des manuscrits turcs,CT, Paris, 1932-33, s. 308-311.

(2) Paris Külliyatının mikrofilminden yararlanmımızı sağlayan Doç.Dr.Sema Barutçu'ya teşekkür ederiz.

ونی ایشیدا و دیدنیده بوتیت وکونکلیکا صحت و روزکاریغه جمعیت و احوالیغه رفاهیت بیرکای آمین یا رب العالمین . م

cümlesinden sonra gelen تمام بولدی کتاب تنسوق اسعد الملک الوهاب تاریخ توقوز

یوز ایکی توز اوچ دا بیر جمعه سی علی حجرا ی نیک [illegible] انلیکی دا

[illegible] ایوتکانی ifadesi külliyatın da sonu olduğunu belirler.

IV Londra NUshası

Çeşitli girişimlerimize rağmen mikrofilmini elde edemediğimiz külliyatın Londra nüshası, Mundy'nin verdiği bilgiye göre L.S. Greenshields tarafından kütüphaneye 1934'te armağan edilmiştir (1). Müstensihi, istinsah tarihi ve yeri belli olmayan nüshanın on altıncı yüzyıl ortasında ya da sonunda yazılmış olduğu sanılıyor. Yazısının nestalik, tezhipli ve beş minyatürlü olduğu kaydediliyor.

TEH'nın Londra Külliyatında Kısasü'l-enbiya adıyla 590b-614a arasında yer aldığı anlaşılmaktadır.

TMA ʻAcem Mülukning tevāriḫi adıyla 614b-623b arasındadır.

M'ın Londra Külliyatında yer almadığı anlaşılmaktadır.

V Leningrad Nüshası

Külliyatın Leningrad nüshasının mikrofilmlerini elde etme girişimlerimiz de sonuçsuz kalmıştır. Leningrad nüshası Dorn kataloğunda (2) ve Berezin'in (3) makalesinde

---

1 (1) Mundy; Notes on Three Turkish Manuscripts, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London, Volume XII, 1947-48, s. 553-541.

(2) Levend, A.S.; Ali Şir Nevai II, Ankara 1966, s.6

2 Dorn, B.; Cataloque des manuscrits et xylographes orientaux de la Bibliothékue Impréríale Publique de St. Petersburg, 1852, No.558.

3 Berezin, a.g.e.

tanıtılmaktadır. Zeki Velidi Toğan bu nüsha için " Petersburg - evvelce Safeviler Kütüphanesine ait olup Ali Şir'in bütün eserlerini ihtiva eden birkaç ciltten ibaret güzel bir nüsha (Umumi kütüp; bk. ZDMG, II, 248-256)" demektedir (1). Berezin'in makalesinde " Petersburgger Bibliotheken Handschrift unter Nr.Ard. 120 gross, ziemlich gut geschrieben, betitelt کلیات نوای , Sammlungder werke des Newai" ifadesi altında verilen külliyat dökümünde incelediğimiz eserler de bulunmaktadır. Berezin'in verdiği külliyat başlıklı ikinci bir yazmada da incelediğimiz eserler bulunmaktadır. Yedi eseri kapsayan bu yazmanın künyesi کلیات نوای Petersburger Bibliotheken Abtheilung XIV. Nr. 15'tir.

Berezin'in verdiği bilgiye dayanılarak Leningrad külliyatı olarak anılan külliyat, Leningrad'daki Nevâyî yazmalarını tanıtan Volin'in mecmua olarak verdiği GPB Vost. 558, 39 x 24; 717 var. 1001 -1004 = 1592/93-1595/96 künyeli yazma ile aynı yazma olmalıdır (2). Halilâv'un TMA ile ilgili yazısında " külliyet tarkibi" diye adlandırdığı yazma da Volin'in tespit ettiği nüshadır (3). Halilâv bu nüshanın künyesini şöyle verir. " Saltıkâv- Şçedrin nomıdağı Davlat Halk Kütübhanasıda 558 invantar rakamı bilan saklanayatgan külliyet tarkibidagı 1001/1004 =1592/1593-1595/1596 illarda köçirilgan nüsha".Halilâv, Quatremere'in 1841'deki Tārīḫ-i Mülūk-i 'Acem yayınının Leningrad külliyat nüshasına yakın olduğunu, Quatremere'in ondan yararlanmış olduğunu söyler.

---

1 Togan, A.Zeki Velidi.;"Ali Şir" maddesi, İslam Ansiklopedisi C.I, s.356, süt.1

2 Volin, S.L.; Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında (çeviren:Rasime Uygun), TDAY belleten 1955, s. 138.

3 Halilâv, I.; Tarihi Müluki Acam'nıng İlmiy-Tankidi Tekstini Tüziş Prinsipi va Tekst Tankidi, Nevayi'ye Armağan, Taşkent, - 1968,s. 184.

Halilâv, Volin'in de verdiği " 325b'deki kolofona göre yazma Ferhad Han Karamani'nin Kütüphanesi için Azerbaycan ve Muhan'a bağlı Kızıl- Akaç şehrinde Nazar Ali Feyzi adlı birisi tarafından istinsah edilmiştir, 694a'daki kolofon 1004=1595/1596 müstensihi Ali Feyzi'dir. Bu yazma da Ferhad Han için yazılmıştır. Sanatkârane tezyin edilmiştir, meşin, yaldız şemseli (av sahnesi) 1a'da Şah Abbas Safevi'nin Şah Safi türbesine 1017=1608-1609 da vakfı hakkında yazı " şeklindeki bilgilerin yanında şu bilgileri de verir." Kolyazma kâra siyah bilan yirik nasta'lıkda kalın sargış kâgâzga köçirilgan va kalın kâra carm bilan mukavalangan. Mukavada zarhal bilan âv manzarası nakşı işlangan. Tekst formatı 13 x 26 cm. kolyazma formatı 24 x 35,5 cm. satırlar sânı 25"

Bu külliyat nüshasında, Volin'in verdiği dökümde " Tarih" başlığı altında TEH ve TMA bir arada on ikinci eser olarak anılır ve 614-653b arasında bulunduğu kaydedilir. Halilâv, Volin'in on yedi eser olarak verdiği külliyatı on sekiz eser olarak verir. Volin'den farklı olarak TEH ile TMA'i iki eser olarak ayrı ayrı değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Halilâv'un verdiği bilgiye göre TMA, 639-654 arasındadır. Münşe'ât ise bu külliyatda Volin'e göre on üçüncü eser olarak 657b-668 arasında yer almaktadır.

VI Belin Nüshası

Agâh Sırrı Levend, " Belin, Mısır'da bulunduğu sırada, Meşhet'te 1059'da yazılmış bir külliyat nüshasını ele geçirdiğini bildirmektedir" şeklinde bilgi verir (1). Ancak

---

1 (1) Levend, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai, C.II, Ankara, 1966,s.7
(2) Belin, M; Notice biographique et littéraire sur Mir Ali-Chir Nevai, suivi d'éxtraits tirés des oeuvres de l'autteur; Journal Asiatique XVII, 1861, s. 175-256.

bu nüshanın nitelikleri ve yeri hakkında bilgimiz bulunmamaktadır.

Külliyat Nüshaları Dışındaki Nüshalar

Türkiye kitaplıklarında TEH, TMA ve M'ın külliyatlar dışında nüshaları olmadığını ancak Rusya ve Özbekistan kitaplıklarında bu eserlerin birçok yazmasının olduğunu belirtmiştik. Volin, Süleymânâv- Azimcânâva ve Halilâv'ın çalışmaları incelendiğinde tanıtılan yazmaların çoğunun muahhar olduğu görülmektedir (1). Volin, TEH ve TMA'in Leningrad külliyatı olarak değerlendirdiğimiz nüshalarından başka 19. yüzyılda istinsah edilmiş dört yazmasını tanıtır. Münşeat için verdiği Leningrad külliyatı olduğuna inandığımız nüsha dışındaki en eski yazmanın künyesi şöyledir.

"Leningrad, Gosudorstvennaya Publiçnaya biblioteke Hanıkov Kolleksiyonu nr. 55 bk. nr. XVII, I. 99b- 110b, başlığı yok, istinsah tarihi 904= 1498/99 "

Aziz Kayumov, Nevâî'nin Umumi Tarihga Aid Bir Kitabı isimli yazısından TEH'nın H. 972 (1564-1565) istinsah tarihini taşıyan bir nüshasının Öz. SSR FA H.S. Süleymanov nâmıdağı kolyazmalar institutide 533 numara ile kayıtlı olduğunu haber verir (2).

---

1 (1) Volin, S.L.; a.g.e.

(2) Süleymânâv, H.S.-Azimcânâva, S.A.; Alişer Navâiy Asarlarıning UZSSR Fanlar Akademiyası Şarkşinâslik İnstitüti Toplamıdağı Kolyazmaları, Özbekistân SSR Fan Naşriyatı, Tâşkent, 1970.

(3) Halilâv, L.; Alişer Navâiyning "Tarihi Muluki Acam" Asarıning Kolyazma Nushaları, Nevayi'ye Armağan, Taşkent, 1968, s. 174-182.

2 Kayumov, Aziz; Nevai'nin Umumi Tarihga Aid Bir Kitabı, TDAY Belleten 1985, s.86.

Süleymânâv - Azimcânâva'nın Özbekistan SSR Fenler Akademi Şarkşinaslık Enstitüsündeki Alişir Nevâyî yazmaları ile ilgili çalışmalarında Münşe'āt'ın beş yazması tanıtılır, beşi de 19. yy. istinsah edilmiş nüshalardır. TEH'nın verilen iki nüshasından biri 19. diğeri 20. yüzyıla ait yazmalardır. TMA'in tanıtılan dokuz yazması da istinsah tarihi olarak 19. yüzyıl kaydını taşır. Halilâv'ın TMA için külliyat nüshası dışında verdiği sekiz yazma da Süleymânâv-Azimcânâva'nın verdikleri ile aynıdır.

Basma Nüshalar

TMA'i ilk olarak Quatremére 1841'de Chrestomathie en Turk Oriental içerisinde bastırmıştır (1). Bu baskının Leningrad kütüphanesindeki külliyat nüshasına yakın olduğunu, ondan yararlanılmış olduğunu söyleyen Halilâv, 1968'de Taşkent'te yayınlanan Nevâyî'ye Armağan adlı kitapda. TMA'nın ilmi-tenkidi metnini hazırladıklarını haber vermektedir (2). Bu yayını görmedik. Aziz Kayumov'un. Nevâî'nin Umumi Tarihe Ait Bir Kitabı Hakkında başlıklı yazısında TEH'nın baskısına ilişkin bir dipnotu vardır. Bu dipnottan 1968'de Taşkent'te Nevâyî külliyatının yayımlandığı anlaşılmaktadır. Halilâv'un sözünü ettiği yayın da bu olmalıdır (3).

---

1 Quatremre, Chrestomathie en Turk Oriental, Paris,1984.

2 Halilâv. L.Ğ Tarihi Muluki Acam'nıng İlmiy-Tankidiy Tekstini Tüziş Prinsipi va Tekst Tankidi, Nevayi'ye Armağan, Taşkent. 1968, s.184-194.

3 Kayumov, Aziz; Nevai'nin Umumi tariḫga Âid Bir Kitabı Toğrisıda, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1985, s. - 85-87. (Navâî asarlari on beş tomlık, 15. tom Ğ. Ğulâm Nâmıdağı Badiî Adabiyât Naşriyatı, Taşkent, 1968. Naşrga tayyârlâlâvçı Latif Halilov, mas'ul muharrir A. Kayumov, s. 138-189).

Elimizde, 1990 yılında Semerkant'ta B. Valihocaev ve K. Tâhirâvniki'nin önsözleriyle kril harfleri ile basılmış bir TEH yayını bulunmaktadır. Yayın TEH'nin metni, günümüz Özbek Türkçesine çevirisi ve küçük bir sözlükten oluşmaktadır. Önsözde bu yayındaki metnin, 1968 yılında Alişir Nevayi " Tanlangan asarlar", 15 tâmlıgınıng onbeşinci tâmı olarak yayınlanan metinden alındığı belirtilir. 1968'deki yayının eksiklikleri, hataları bulunduğunu ancak kendi yayınlarında da bunlara dokunulmadığını, sadece basımla ilgili hataların düzeltilmeye çalışıldığı kaydedilir(1).

Münşe'ât Azer Neşriyat tarafından 1926'da Bakü'de basılmıştır (2). Elimizdeki bu baskıyı yazma nüshalarla karşılaştırdığımızda birçok yanlış, eksik ve farklı yazılışlar görülmektedir. Bu baskı metin olarak da eksiktir. Sıralamada da yazma nüshalara göre farklılık vardır.

KULLANDIĞIMIZ YAZMA NUSHALARIN İMLASI İLE İLGİLİ BİRKAÇ NOKTA

Bilindiği üzere Türkçe kelime köklerinde ve eklerde bütün ünlülerin gösterilmesi ile Uygur yazı geleneğini takip eden Arap yazılı Doğu Türkçesi metinlerinde, Arapça ve Farsça kelimelerin imlasında değişiklik olmamakta bu kelimeler ait oldukları dildeki orijinal imlaları ile yazılmaktadırlar (3). Ekler ise tabandan ayrı yazılmaktadır (4). Ancak, bugüne

1 Valihocaev, B.- Tâhirâvniki, K.; AlişerNavâiy Tarihi Anbiya va Hukamâ, Samarkand, 1990.

2 Münşe'at, Azer Nesir, Bakü, 1926

3 Canpolat, Mustafa; Arap Yazılı Türk Alfabesinin Gelişmesi, Harf Devriminin 50. Yılı Sempozyumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları XVI, Dizi-Sa.41, Ankara, 1981, s. 49-55.

4- Mansuroğlu, Mecdut; Eski Osmanlıca, Tarihi Türk Şiveleri (Mehmet Akalın), Ankara, 1988, s. 249.

değin hangi eklerin nerede nasıl yazıldıklarını tespit eden, eklerin Türkçe veya yabancı kelime köklerine bağlanışlarındaki kuralları ayrıntılı olarak değerlendiren özel bir belirleme ile karşılaşmıyoruz.

Nüshaların imla özelliklerine bakıldığında kök ve eklerde ünlülerin yazımında ve Arapça, Farsça kelimelerin orijinal yazımlarındaki tutarlılık yanında, bazı eklerin aynı nüsha içinde bitişik ve ayrı olarak yazılışlarındaki farklılıklar, her nüsha için ayırıcı bir genelleme yapmamızın mümkün olmadığını göstermektedir. Bazı eklerde nüshalar arasındaki ortak ve farklı yazılışlarda kararlılığın olmaması dikkatimizi çekmektedir. Nüshalarımızdaki bütün ekleri yazılışları bakımından incelemeğe zamanımızın darlığı müsaade etmemektedir. Biz, yazımlarındaki tutarsızlık ile dikkatimizi çeken bazı hal eklerinin nüshalardaki durumlarına ilişkin kısa bir tespitle yetineceğiz.

Özellikle -ġa, -ḳa, -da, -de, -dın, -din isim hal eklerinin iyelik üçüncü tekil kişi eklerinden sonraki kullanılışlarında farklı tutumlar görülmektedir. Bütün nüshalarda aynı olan yazılışlar yanında her nüshada farklı olan yazılışlar vardır.

İyelik 3. tekil kişi eki ile yönelme eki almış örnekler.

ORTAK	T	S	P
otıġa			
fermānıġa			
cānıġa			
ḫazānıġa			
şāḫıġa			
	sahrasıġa	sahrası-ġa	sahrasıġa
	ehliġa	ehli-ġa	ehliġa
	cānıġa	cānı-ġa	cānıġa
	başıġa	bāşı-ġa	başıġa
	ʻazimeti-ġa	azimeti-ġa	azimetiġa
	sohbeti-ġa	sohbetiġa	sohbetiġa

Bu birleşiğin yazılışında ortak yazılışlarda birleşik. T'de hem birleşik hem ayrı. S'de düzenli sayılabilecek derecede ayrı. P'de düzenli olarak birleşik yazılış vardır.

3. Tekil kişi iyelik ve kalma hali almış şekillerde ortak yazılışta birleşik. T'de ayrı. P ve S'de hem ayrı hem birleşik yazılışla karşılaşıyoruz.

ORTAK	T	S	P
ḳurġanıda			
alaçuġıda			
astıda			
ortasıda			
	sāġarı-da	sāġarıda	sāġarıda
	ḳalbi-de	ḳalbi-de	ḳalbide
	ḫargāhı-da	ḫargāhıda	ḫargāhı-da

3. tekil kişi iyelik eki ile ayrılma hali almış kelimelerde ortak yazılışlarda ayrı ve birleşik bir arada. T'de hep ayrı. S'de çoğunlukla birleşik. P'de hep birleşik yazılış görülmektedir.

ORTAK	T	S	P
ḥarekātıdın			
yüzidin			
şevḳi-din			
şeceresidin			
taḳriridin			
gülbini-din			
	baḥrı-dın	baḥrıdın	baḥrıdın
	otı-dın	otıdın	otıdın
	şiddeti-din	şiddetidin	şiddetidin
	hazānı-dın	hazānıdın	hazānıdın
	ḳalbi-din	ḳalbi-din	ḳalbidin

Sözünü ettiğimiz eklerin yazımı konusunda en tutarlı Paris nüshası görünmektedir. Bütün nüshalarda ortak olan ayrı yazılışların dışında, bu nüshada hep birleşik yazımın tercih edildiğini görüyoruz. Yine ortak yazılışlar dışında T nüshasında birleşik ve ayrı yazılışlar yarı yarıya, S'de ise ortak yazılışlar dışında bu ekler çoğunlukla ayrı yazım tarafındadır.

Yukarıda birkaç örnek olarak verilen şekiller üç varak üzerinde yaptığımız fişlemeden alınmıştır. Değerlendirmemizde harflerin karakterleri de göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca bu değerlendirmeleri yaparken Arap yazısının estetik yönünün önemini, kelime aralarını, satır boşluklarını düşünmek durumunda olan, güzellik kaygısı taşıyan hattatın ihtiyaç duydukça farklı uygulamalarda bulunulabileceğini göz ardı etmemek gerektiğini de düşündüğümüzü belirtmek yerinde olur.

ÇALIŞMAMIZA İLİŞKİN ESASLAR

a- Metnin Kuruluşu ve Karşılaştırma

TEH, TMA ve M'nın karşılaştırmalı metnini Topkapı (T), Süleymaniye (S), Paris (P) külliyatlarında bulunan nüshalarına dayanarak oluşturduk. Elimizdeki külliyatlardan Topkapı (T) nüshası istinsah tarihi en eski nüsha niteliğini taşıdığı için metnimizde esas alınmış, metne T'nın satır numaraları verilmiştir. Süleymaniye (S) ve Paris (P) nüshalarının varak numaraları a ve b yüzlerinin başlangıç satırlarında (/) işaretiyle satır dışında gösterilmiştir. Anlamca daha uygun bulduğumuz, bilgilerimize göre orijinal metne daha yakın olduğuna inandığımız kelime, ibare ve cümleler diğer nüshalardan metne dahil edilmiş, metne alınanlar dışındakiler ait oldukları nüshanın varak ve satır numarası ile dipnotta

gösterilmiştir.

Metinde anlaşılırlığı sağlamak üzere gerektikçe noktalama işaretleri kullanılmıştır.

Münşe'āt'ta mektupların başlangıcı olduğu anlaşılan yerler ** işareti ile gösterilmiştir.

b- Gramatikal İndeks- Sözlük

Gramikal İndeks- sözlük, TEH, TMA ve Münşe'āt'ta geçen bütün kelimeleri gramatikal olarak ve metindeki bütün anlamlarıyla tespit eden bir çalışmadır. İndeksimizde TEH'ya ait kelimeler T, TMA'e ait kelimeler A, Münşe'āt'a ait kelimeler M kısaltması ile verilmiştir.

KISALTMALAR

A	İndekste Tārīḫ-i Mülūk-i ʿAcem'de geçen kelimeler
a.g.e	adı geçen eser
Ar.	Arapça
birl.s.	birleşik sıfat
bkz.	bakınız
ç.	çoğul
Fa.	Farsça
İt.	İtalyanca
krş.	karşılaştırınız
M.	İndekste Münşe'āt'ta geçen kelimeler
mec.	mecazen
ö.a.	özel ad
ölm.	ölüm tarihi
P	Metinde Paris nüshası
S	Metinde Süleymaniye nüshası
Sans.	Sankrit
süt.	sütun
T	Metinde Topkapı nüshası
T	İndekste Tārīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā'da geçen kelimeler
tas.	tasavvuf
TMA	Tārīḫ-i Mülūk-i ʿAcem
TEH	Tārīḫ-i Enbiyā ve Ḥükemā
v.d.	ve devamı

B İ B L İ Y O G R A F Y A

ABDULLAHOĞLU HASAN; Birinci Mengili Giray Han Yarlığı. Türkiyat Mecmuası C. IV, İstanbul, 1934, s. 99-109.

ABUŞKA LUGATI veya ÇAĞATAY SÖZLÜĞÜ . Hazırlayan Besim Atalay, Ankara, 1970.

AHTER-İ KEBİR, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1310.

AKA, Prof.Dr. İsmail; Timur ve Devleti. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları XXIV. Dizi-Sa.15, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991.

AKALIN, Mehmet; Tarihi Türk Şiveleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 73 ilaveli 2. baskı, Ankara, 1988.

ALPARSLAN, Ali- ERASLAN, Kemal; Kamran Mirza'nın Divanı, TDED C. XXIII. 1977-1979, İstanbul 1981, s. 37-163.

ALİŞER NAVÂİY, Tarihi Anbiye ve Hukamâ (Paygambarlar ve Hakımlar Tarihi).söz başı B. Valihocaev, K. Tâhiravniki Samarkant, 1990.

ALİ ŞİR NEVÂİ, Muhakemet-ül- lügateyn, (Şimdiki dile çeviren İshak Refet Işıtman) TDK, Ankara, 1941.

ALPAY, Gönül; Ali Şir Nevai Ferhad ü Şirin, İnceleme- Metin, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No. 173, Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 38 Araştırma Serisi No. 30, Sevinç Matbaası, Ankara 1975.

ARAT, R. Rahmeti; Atebetü'l- Hakayık'ta G ve Ġ Seslerine Dair, Türkiyat Mecmuası, C IX-1946-51, İstanbul, 1951, s. 65-73.

ARAT, Reşid Rahmeti; Edib Ahmed B. Mahmud Yükneki Atebetü'l-Hakayık, İstanbul, Ateş Basımevi, 1951.

ARAT, R. Rahmeti; Fatih Sultan Mehmed'in Yarlığı, Türkiyat

Mecmuası C.VI, 1936-39.

ARAT, Reşit Rahmeti; Eski Türk Şiiri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2. Baskı, Ankara, 1986.

ARAT, Prof.Dr.Reşit Rahmeti; Gazi Zahirüddin Muhammed Babur Vekayi Babur'un Hâtıratı I, II, ikinci baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1987.

ARAT, Reşid Rahmeti: Kutadgu Bilig III İndeks, İndeksi Neşre Hazırlayanlar: Kemal Eraslan- Osman F. Sertkaya- Nuri Yüce, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 47, Seri: IV- sayı: A12, İstanbul, 1979.

BARUTÇU, Sema; Ali Şir Neva'i, Muhakemetü'l- Lugateyn, Ankara 1984, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış yüksek Lisans Tezi).

BELİN, M; Notice biographique et littéraire sur Mir Ali-Chir Nevai, suivi d'éxtraits tirés des oeuvres de l'auteur: Journal Asiatique XVII (1861), 175-256.

BEREZİN, J.; Beschreibung der türkisch- tatarischen Handschriften in den Petersburger Bibliotheken, Zeitschraft der Morgenlöndishen Gesellschaft C. II, 1848, s. 243-260.

BERTELS, E.E.; Ali Şir Nevaî'nin Ferhad ü Şirin'i (Çeviren: Rasime Uygun), TDAY Belleten 1957, s. 115-130.

BLOCHET, E.; Catalogue des manuscrits turcs, C I, Paris, 1932-33.

BROWNE, Edward G.; M.A., M.B. An Abridged Translation of the History of Taberistan Complided Abaut A.H 613 (A.D.1216) Muhammad b. Al-Hasan b.İsfandiyar, Leyden: E.J.Brıll, İmprimerie Orientale London: Bernard Quaritich, 15 Piccadilly, 1905.

BROWNE, Edward G.; A Literary History of Persia I (From the earliest Times until Firdewsi) II, III, IV, Cambridge 1956.

BOLDIREV, A.N.; Çağdaşlarının Hikâyelerinde Nevai (Çeviren:

Rasime Uygun). TDAY Belleten 1956, s. 197-237.

BOROVKOV, A.K.; Badâ'ial-lugat, Slovar Tali İmanigeratskogo k soçineniyam Alişera Navoi, Moskva, 1961.

BOROVKOV, A.K.; Özbek Yazı Dilinin Kurucusu Ali Şir Nevaî (Çeviren: Rasime Uygun), TDAY Belleten 1954, s. 59-96.

BURHAN-I KATI TERCEMESİ, Cild-i evvel Matbaa-i Amire, 1387 (19 Recep); Cild-i Sani Matbaa-i Amire 1387 (15 Şaban).

BUNGUL, Nurettin Rüştü; Eski Eserler Ansiklopedisi 1-2, Tercüman 1001 Temel Eser 94-95.

CAFEROĞLU, Ahmet; Azerbaycan ve Anadolu Ağızlarındaki Moğolca Unsurlar, TDAY Belleten 1954, s. 1-10

CAFEROĞLU, Prof.Dr.Ahmet; Türk Dili Tarihi I-II, 3. Baskı, İstanbul 1984.

CAFEROĞLU, Ahmet, Çağatay Türkçesi ve Nevai, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C II, s.3-4, 1948, s. 141-154.

CANPOLAT, Mustafa; Arap YazılıTürk Alfabesinin Gelişmesi, Harf Devriminin 50. Yılı Sempozyumu, Türk Tarih Kurumu Yayınları XVI. Dizi- sa. 41, Ankara, 1981, s. 49-55.

CANPOLAT, Mustafa; Ali Şir Nevâî, Lisânü't-tayr (İnceleme-Metin-Dizin), Ankara 1972 (Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, basılmamış doçentlik tezi).

CLAUSON, Sır Gerard; An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth- Century Turkish, Oxford, 1972.

CLAUSON, Sır Gerard; Sanglax A Persian Guide to the Turkish Language by Muhammad Mahdî Xān Facsimile Text with an Introduction and Indices by Sır Gerard Clauson, London, 1960.

ÇAGATAY,Dr. Saadet Ş., Türk Lehçeleri Örnekleri, VIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar Yazı Dili, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayımları No. Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü No. 9

Üçüncü Baskı Ankara, 1977.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; " Kanuni Devrinin Sonuna Kadar Anadolu'da Nevayî Tesiri Üzerine Notlar" , Atsız Armağanı, İst. 1976, s. 75-90.

DANİYERAV, H.; Alişer Navâiy Tilining Dialektal Asâslarını Örganış Masalasıga Dâir (Ünlilar sisteması hakıda), Navâiy ve Adabiy Ta'sir Masalaları, Özbekistan Fan Naşriyatı, Tâşkent, 1968, s. 279-292.

DANİYARAV, H.; Alişer Navâiy va Özbek Adabiy Tili, Taşkent, 1972.

DEVELLİOĞLU, Ferit; Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat, Ankara 1970.

DOERFER, Gerhard; Türkische Und Mongolische Elemente Im Neupersischen Band I Wiesbaden, 1963; Band II Wiesbadeb 1965; Band III Wiesbaden, 1967; Band IV Wiesbaden 1975.

DOLU, Halide; Yusuf Hikâyesi Hakkında Birkaç Söz ve Bazı Türkçe Nüshalar, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C. IV/4, Mayıs 1952, s. 420-455.

DOLU, Halide; Sultan Hüseyin Baykara Adına Yazılmış Çağatayca Manzum Bir Yusuf Hikâyesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C.V, Aralık 1953, s. 51-58.

DORN, B. ; Catalogue des manuscrits et xylographes orientaux de la Bibliotheque Imperiale Publique de St. Petersburg 1852, No. 558, Zetschrift der Deutschen Morgenlaendischen Gesellschaft, C.II, s.248-251.

DREVNETYURKSKIY SLOVAR, Leningrad, 1969.

ECKMANN, Janos; Bolmasa Kelimesine Dair, TDAY Belleten 1954, s. 33-38.

ECKMANN, J.; Çağatayca (Çeviren Mehmet Akalın); Tarihi Türk Şiveleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 73, İlaveli 2. Baskı, Ankara 1988.

ECKMANN, Janos; Çağatayca El Kitabı (Çeviren: Günay Karaağaç). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 3412, İstanbul, 1988.

ECKMANN, Janos; Çağataycada İsim-Fiiller, TDAY Belleten 1962, Ankara, 1962, s. 51-60.

ECKMANN, Janos; Çağataycada Yardımcı Cümleler, TDAY Belleten 1959, 27-58.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Hakkında Notlar, TDAY Belleten 1958, 115-126.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Örnekleri I, Nevai divanından Parçalar: TDED IX (1959), 33-64.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Örnekleri II, Gedai divanından Parçalar: TDEDX (1960), 65-100.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Örnekleri III, Sekkâki divanından Parçalar: TDED XII, 1963, 157-174.

ECKMANN, J. ; Çağatay Dili Örnekleri IV, Ubeydullah Han'ın Eserlerinden Parçalar: TDED XIII (1965), 43-74.

ECKMANN, Janos; Das Tschaghataische, Philologie Turcicace Fundamenta, yay. J. Deny, K. Gronbech, H. Scheel, Z.V. Togan, Vol. I, Wiesbaden 1959, s. 138-160.

ECKMANN , Janos; Die tschaghataische Literatur, Philologiae Turcicae Fundamenta, Vol.II, Wiesbaden 1964, s. 304-402.

ECKMANN, J. ; Küçük Çağatay Grameri: TDED, 1960, 41-64.

ECKMANN, J. ; Mirza Mehdi'nin " Senglah" adlı Çağatayca Sözlüğü: VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957 (1960), 37-40.

ECKMANN, J. ; Nevai'nin İlk Divanları Üzerine TDAY Belleten 1970 (1971), 253-269.

ECKMANN, J.; Chagatay Manual (Indiana University Publications. Uralic and Altaic Series. Vol. 60) Bloomington- The Hague, 1966. XII+340s.

ECKMANN, J. ; Kur'an'ın Doğu Türkçesine Tercümeleri: TDED XXI

(1974), 15-24.
ECKMANN, J. ; Nevaî'nin İlk Divanları Üzerine, TDAY Belleten 1970, s. 253-269.
ECKMANN, J. ; Sadi Gülistan'ının Bilinmeyen Çağatayca Bir Çevirisi, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1968, s. 17-29.
ELÇİN, Dilek; Çağatayca Yusuf ve Züleyha Mesnevisi, Ankara 1984 (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü basılmamış Yüksek Lisans Tezi).
EL-HAC Hüseyin; İlaveli Müntehabât-ı Lugat-i Osmaniyye, 1397.
EL-Okyanusü'l-basit fi tercemeti'l-kamusi'l- muhit [Kamus Tercümesi] Mütercim Asım, Matbaatü'l- osmaniyye, I, II, III 1305.
EL-Müncid, El-ebi li-veys ma'lufi'l- Yesu'î, Beyrut, 1913.
ERASLAN, Kemal; Çağatay şairi Atayi'nin gazelleri, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1987, s. 113-164.
ERASLAN, Kemal; Ali Şir Nevayi'nin " Hâlât-ı Pehlevan Muhammed" Risalesi, Türkiyat Mecmuası C.XIX 1977-1979, İstanbul 1980.
ERASLAN, Doç.Dr. Kemal; Ali Şir Nevâyî Nesâyimi'l-mahabbe min Şemâyimi'l-fütüvve- Doktora Tezi- İstanbul, 1979, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2654.
ERASLAN, Doç.Dr. Kemal; Eski Türkçe'de İsim-Fiiller, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 2731, İstanbul, 1980.
ERASLAN, Kemal ; Çağatay Şiiri, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri), s. 415-416-417/ Temmuz - Ağustos - Eylül 1986, s. 564-718.
ERASLAN, Kemal; Doğu Türkçesinde Ek Uyumsuzluğuna Dair, TDED, C.XVIII, İstanbul 1970, s. 113-124.
ERASLAN, Prof.Dr.Kemal; XV. Yüzyıl Çağatay Edebiyatı, Büyük Türk Klâsikleri, C.3, s. 59-133.

ERASLAN, Kemal; Yesevi'nin Fakr-nâme'si, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi C.XXII, 1974-1976, s. 45-91.

ERCİLASUN, Doç.Dr. Ahmet B.; Kutadgu Bilig Grameri - Fiil-, Ankara, 1984.

EREN, Hasan; Çağatay Lugatleri Hakkında Notlar, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi VII, 1950, s. 145-163.

ERTAYLAN, Hikmet; Amasya'da Bayezid Kütüphanesinde Bulunan Divan-i Mîr 'Alî Şir Nevā'î, İ.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C.I, S. 1, İstanbul 1946, s. 37-47.

FENAYİ; Tarih-i Fenayi Yazması, Süleymaniye Ktp. Fatih 4267.

FENAYİ; Tarih-i Fenayi, Viyana 1782.

FİRDEVSİ, Şāh-nâme, Kriticeskiy Tekst, Pad Redaktiey E.E. Bertelsa, I- VIII Akademiga Nauk SSSR, Moskva, 1966.

GABAIN, A. von; Eski Türkçenin Grameri (Çeviren Mehmet Akalın), Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 532, TTK Basımevi, Ankara, 1988.

GIBB, H.A.R.; " Tarih" Maddesi, İslam Ansiklopedisi C. II, s. 782-799.

GRONBECH, K. ; Komanisches Wörterbuch Türkischer Wortindex zu Codex Cumanicus, Kopenhagen, 1942.

HACIEMMİOĞLU, Dr. M. Necmettin; Türk Dilinde Edatlar, Üçüncü Basılış, İstanbul, 1984.

HALİLÂV, L.; Alişer Navâiyning " Tarihi Mulukı Acam" Asarınıng Kolyazma Nushaları, Navaiy'e Armagan (Doğumunun 525. yılına), Taşkent 1968, s. 174-183.

HALİLÂV, l. ; " Tarihi Mulukı Acam" nıng İlmiy- Tankıdıy Tekstini Tüziş Prinsipi va Tekst Tankıdı, Navaiy'e Armağan (Doğumunun 525. yılına),Taşkent, 1968, s. 184-194.

HAMDULLAH , MUSTAVFİ, Tarih-i Güzide, C. I-II Leyden 1910.

HAMDULLAH, MUSTAVFİ KAZVİNİ, Tarih-i Güzide, İran, 1339.

HASAN 'AMİD, Ferheng-i 'Amid, Ferheng-i Büzürg Dü Cildî Musavver, Tahran, 1337.

HÜSEYİN KAZIM KADRİ; Türk Lugatı, Türk Dillerinin İştikakı ve Edebi Lugatleri, Birinci Cild 1927, Devlet Matbaası, İstanbul, İkinci cild 1928, Üçüncü cilt İstanbul Maarif Matbaası 1943, Dördüncü cilt Cumhuriyet Matbaası 1945.

IŞILTAN, Fikret; "Taberi" maddesi, İslam Ansiklopedisi, C. 11, s.594-598.

İBNU-MUHENNÂ LUGATI (İstanbul nüshasının türkçe bölüğünün endeksidir.) Aptullah Battal T.D.T.C. Azasından 2. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınlarından 9, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988.

İNAN, Abdülkadir; Bibliyografya, " Alişir Nevai (Makaleler Dergisi). Moskova-Leningrad : 1946-235s. İlimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü yayınlarından", TTK Belleten 1949, C.XII, sayı 52, s. 837-844.

İNAN, Abdülkadir; Çağatay Yazı Dilinin Kuruluşu Tarihine Dair Düşünceler, Makaleler ve İncelemeler Abdülkadir İnan, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1991, s. 1-11.

İNAN, Abdülkadir; Ebulgazi Bahadır Han ve Türkçesi, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1957, s. 29-39.

İNAN, Abdülkadir; Şeybanlı Özbekler Çağına Ait Bir Çağatayca Kuran Tefsiri, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1962, s. 61-66.

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ 1-13, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

JOHANSEN, Ulla; Alacyq, Reşit Rahmeti Arat İçin, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 19, Ankara, 1966, s. 286-305.

KAKUK, Suzanne; Recherches Sur L'Hıstoıre de la Langue

Osmanlıe Des XVI et XVII Siécles. Les éléments Osmanlıs de la Langue Hongroise. Akadémı Kıads. Budapest 1973.

KARAHAN. Abdülkadir; Firdesî'ye Göre İran Eski Tarihi ve Şahname'nin Kaynakları. İran Şehinşahlığının 2500. Kuruluş Yıldönümüne Armağan. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul. 1971, s. 195-212.

KARAMANOĞLU. Doç.Dr. Ali Fehmi; Seyf-i Sarâyi Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistan bi't-türkî). Milli Eğitim Basımevi. İstanbul. 1978.

KAYUMOV. Azizkon; Nevâî'nin umumi tarihga âid bir kitabı togrisida. TDAY Belleten. 1985, Ankara. 1989, s. 85-87.

KAZAK TURKÇESİ SOZLUĞU ; Tercüme. Hasan Oraltay. Doç.Dr. Nuri Yüce. Saadet Pınar. Türk Dünyası Araştırmaları Yayını: 8, İstanbul, 1984.

KİTABI MUKADDES ESKİ VE YENİ AHİT (" Tevrat" ve " İncil") Kitabı Mukaddes Şirketi. İstanbul. 1988.

KOCATURK. Saadettin; Fars Dili ve Edebiyatında Nesir Türleri ve Üslup Özellikleri. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi C. XXXI s. 1-2, Ankara. 1987, s. 263-291.

KONONOV. A.H. ; Grammatika Sovremennogo Uzbekskogo Literaturnogo Yazıka. Moskva-Leningrad. 1960.

KORKMAZ. Zeynep; Hüseyin Baykara Adına Yazılmış Çağatayca Yusuf ve Züleyhâ Mesnevîsinin Tanınmayan Bir Yazması ve Eserin Yazarı. Türkoloji Dergisi c. III. s.1, Ankara. 1968, s. 7-48.

KÖPRULU. M. Fuad; Çağatay Edebiyatı" maddesi İslam Ansiklopedisi. c.3, s. 270-323, İstanbul Milli Eğitim Basımevi. 1988.

KÖPRULU. Ord.Prof. M. Fuad; Edebiyat Araştırmaları 2. Ötüken Neşriyat. İstanbul. 1989.

KÖPRULU, Ord.Prof.M.Fuad; Türk Edebiyatı Tarihi, 3. Basım, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1981.

KUR'AN-I KERİM VE İZAHLI MEÂLİ ÂLİSİ, Hazırlayan A. Fikri Yavuz, İstanbul.

LEVEND, Agâh Sırrı; Ali Şir Nevai, C.I, Sanatı ve Kişiliği, Türk Dil Kurumu Yayınlarından sayı 239, Ankara, 1965: Ali Şir Nevai, C.II, Divanlar, Türk Dil Kurumu Yayınlarından Sayı 244, Ankara, 1966: Ali Şir Nevai, C. III, Hamse, Türk Dil Kurumu Yayınlarından sayı 253, Ankara, 1967: Ali Şir Nevai, C. IV, Divanlar ile Hamse Dışındaki Eserler, Türk Dil Kurumu Yayınlarından , sayı 253, Ankara, 1968.

LEVEND, Agâh sırrı ; Türk Edebiyatı Tarihi I. Cilt Giriş, 3. Baskı, Ankara 1988.

LEVEND, Agâh Sırrı; Türkiye Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları, TDAY Belleten 1958, s. 127-209.

LOEWENTHAL, Rudolf; The Turkıc Languages And Literatures of Central Asia (A Bibliography) Gravenhage, 1957.

MANZ FORBES, Beatrice; The Office of Darugha Under Tamerlane, Journal of Turkish Studies Volume 9,1985, s. 59-69.

MENGES, Karl H. ; Report on An Excursion to Leningrad and Taşkent for Research ın Çağatay Manuscripts, Central Asiatic Journal, VIII, 1963, s, 231-252.

MENGES, Karl H.; Report On the Second Excursion to Taşkent For Research in Cagatay Manuscripts, Central Asiatic Journal XI, 1966, s. 87-133.

MU'CEMU'L-MUFEHRES Lİ-ELFAZİ'L-KUR'AN'I KERİM Çağrı Yayınları, İstanbul 1984.

MUALLİM NACİ; Lugat-i Naci,

MUNDY, C.S.;Notes on Three Turkish Manuscripts, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London, Volume XII, 1947-48, s. 533-541.

MUKEMMEL OSMANLI LUGATI, Ali Nazima-Reşad, Dersa'adet 1319.

MUNŞEAT, Azer Neşir, Baku, 1926.

NAVÂİY ASARLARI LUGATI, Tüzüvçiler: Parsa Şamsiev, S. İbrâhimâv, muharrir: S. Mutallibâv, Alişer Navâiy Asarlarınıng on beş tamlıgıga ilâva, Tâşkent, 1972.

ONAY, Ahmet Talât; Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Hazırlayan Doç.Dr. Cemâl Kurnaz, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları/ 77, Ankara 1992.

ÖZBEK TİLİ GRAMMATİKASI I-II, Mes'ul Muharrirler: F.A. Abdurrahmânâv, Ş.Ş. Şâabdürahmânâv, A.L. Hâcıev, Özbekistan SSR Fan Naşriyeti, Taşkent, 1975.

ÖZBEK TİLİNİN İZAHLI LUGATI, Z.M. Marufov, I, II, Moskva Rus Tili Neşriyatı, 1981.

PALA, Dr. İskender; Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Genel Yayın No. 54, Ankara.

PAVET DE COURTEİLLE,; Dictionnaire turc-oriental, destine principalement a faciliter la lecture des ouvrages de Baber, d'Abul-Gazi et de Mir-Ali-Chir-Nevai, Paris, 1870.

POPPE, Nikolaus; Die Mongolischen Lehnwörter im Komanischen, Németh Armağanı, Ankara, 1962, s. 331-340.

QUATREMÉRE, M.; Chrestomaathıe en Turk Orıental Contenant Plusıeurs Ouvrages De L'emır Alı-Schır, Des extraıts Des Mémares du Sultan Baber, Du Traıte du Mıradj, Du Tezkıret-el-avlıa et du Bakhtıar- nameh, 1 Fascıcule, Paris, 1841.

RADLOFF, Wilhelm Versuch Eines Wörterbuches Der Türk-Dialecte, Mit einem Vorwort von Omelyan Pritsak Erster Band Zweiter, Dritter Band, VierterBand, Mouton and co. Gravenhage, 1960.

RASANEN, Martti; Versuch Eines Etymologischen Wörterbusch Der Türksprachen, Lexica Societatıs Fenno- Ugricae XVII.1, Helsinki, 1969.

REDHOUSE Yeni Türkçe-İngilizce-Sözlük, 7. baskı, İstanbul, 1984.

DANKOFF, Robert-Kelly, James; Maḥmūd el-Kāşġarī Türk Şiveleri Lügatı (Dīvānü Luġāt-it-Türk) İnceleme, Tenkidli Metin İngilizce Tercüme, Dizinler, Harvard Üniversitesi Basımevi I. Kısım 1982, II. Kısım 1982, III. Kısım 1985.

ROEMER, Hans R.; " Timurlular" maddesi, İslam Ansiklopedisi, C.12-1, s. 346-370.

ROMASKEVİÇ, A.A.; Yeni Çağatay-Fars Lugati(Rusçadan Türkçe'ye çeviren: Aptullahoğlu Hasan), Türkiyat Mecmuası C.IV, İstanbul, 1934, s. 281-293.

ROSARY OF THE TİMES SUBHATU'L-AHBĀR A seventeeth-century representation of word history in genealogical form with 102 miniatures from Adam and Eve to Mehmet IV, Facsimile print by Akademische Druck-u Verlagsanstalt, Graz 1981 The original of the manuscript is kept in the Austrian National Library (Codex Af 50)

RUSTAMÂV, Alibek; Navâiy Tilining Fonetik Hususiyatları, Nevayi'nin Doğumunun 525. Yılına Armağan, Taşkent 1968, s. 258-277.

RYPKA, Jan; Unter mıtarbert von Otokar Klima Vera Kubickova Jiri Becka-Jiri Ceypek-Ivon Hrbek, Iranısche Lıteraturgeschıchte, Leipzig 1959.

SAMOİLOWİÇ, A.; Orta Asya Edebi Dili Tarihine Dair (Rusçadan Çeviren: Abdülkadir İnan), DTCF Araştırmalar Dergisi I, Ankara 1944, s. 73-95.

SARAÇ, Tahsin; Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları: 423, Bilgi Basımevi- Ankara 1976 I, Ankara Üniversitesi Basımevi Ankara 1976, II.

SARI, Mevlut; El-Mevarid Arapça-Türkçe Lugat, İstanbul 1982.

SENG-LÂH, Mirzâ Mehdi Mehmet Han Lugat-i Nevai Tıpkıbasım, Yayınlayan Besim Atalay T.D.K.C.II.31, İstanbul, 1950.

SERTKAYA, Osman F.; Mongolian Words and forms in Chagatay Turkish (Eastern Turki) and Turkey Turkish (Western Turki), Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, s. 265-280.

SERTKAYA, Osman F.; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri, İ.Ü. TDED C. XVIII, s.133-138; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri II, İ.Ü. TDED C. XIX, s. 171-184; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri III, İ.Ü.TDED c. XX, s. 157-184; Osmanlı Şairlerinin Çağatayca Şiirleri IV, c. XXII, s.169-180.

SERTOĞLU Midhat; Osmanlı Tarih Lugatı, Erderun Kitabevi, İstanbul, 1986.

STEİNGASS, Ph.D.F.; A Comprehensive Persian-English Dictionary, Fifth impression, London, 1963.

STEUERWALD, Karl; Deutsch-Turkısches Wörterbuch / Almanca-Türkçe Sözlük, Otto Harrassowıtz Wıesbaden 1974.

SULEYMÂNÂV, H.S. Azimcânâva, S.A; Alişer Navâiy Asarlarınıng Uz SSR Fanlar Akademiyası Şarkşinâslik İnstitüti Toplamıdagı Kolyazmaları, Özbekistân SSR Fan Naşriyatı, Taşkent, 1970.

ŞÇERBAK, A.M.;Grammatika Starouzbekskogo Yazıka, Moskva, 1962.

ŞEHNAME I, Firdevsi; Çeviren Prof.Dr. Necati Lugal, Düzenleyen: Prof.Dr. Kenan Akyüz, Hürriyet Yayınları: 95, Büyük Klasikler: 14, İslam Klasikleri: 5, İstanbul, 1974.

ŞEMSEDDİN SAMİ; Kâmusu'l-a'lâm, Birinci Cild İstanbul, 1306, ikinci cild İstanbul, 1306, üçüncü cild İstanbul, 1308, dördüncü cild İstanbul, 1311, beşinci cild İstanbul 1314, altıncı cild İstanbul, 1316.

ŞEMSEDDİN SAMİ; Kamus-ı Türki, Dersaadet, 1317.

ŞEYH Süleyman Efendi-i Buhârî; Lugat-i Çagatay ve Türki-i Osmânî, Mihran Matbaası, İstanbul, 1298.

ŞUKUN, Ziya; Farsça-Türkçe Lügat Gencinei Güftar Ferhengi Ziya 1-2-3, M.E.B. Devlet Kitapları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1984.

TARAMA DERGİSİ I- II, Osmanlıcadan Türkçeye Söz Karşılıkları, T.D.T.C., Devlet Matbaası, İstanbul, 1934.

TABERİ, Muhammed bin Cerirüt; Taberi-i Kebir tercemesi, İstanbul, 1260.

TATARISCH-DEUTSCHES WÖRTERBUCH, Tamurbek Dawletschin, Irma Dawletschin, Semih Tezcan; Turkologie und Türkeikunde Bd.2, In Kommission bei Otto Harrossowitz- Wiesbaden, 1989.

TEKİN, Dr. Şinasi; Uygurca Metinler II Maytrısimit Burkancıların Mehdisi Maitreya ile Buluşma Uygurca İptidaî Bir Dram, Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 263, Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 54, Araştırma Serisi No: 44, Sevinç Matbaası, Ankara- 1976.

TEZCAN, Semih; Janos Eckmann: Middle Turkic Glosses of the Rylands Interlinear KoranTranslation, TDAY Belleten 1978-1979, Ankara. 1981.

TAUER, Felix; Timurlular devrinde tarihçilik, Belleten (trc. A.Ateş), 1965, XXIX, 49-69.

TEMİR, Ahmet; Türkçe ile Moğolca Arasındaki İlgiler, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi CXIII, s 1-2, s. 1-23.

TOGAN, A. Zeki Velidi; " Ali Şir" maddesi, İslam Ansiklopedisi CI, s. 349-357.

TOGAN, Zeki Velidi ; Büyük Türk Hükümdarı Şahruh, TDED C. III, s.3,İstanbul 1948-49, s. 520-538.

TOGAN, Ord.Prof.Dr.A.Zeki Velidi, Tarihte Usul, Enderun Kitabevi, 4. baskı İstanbul 1985.

TOGAN, Ord.Prof.Dr.A.Zeki Velidi; Umumi Türk Tarihi'ne Giriş, 3. baskı, İstanbul, 1981.

TÜRKÇE SÖZLÜK 1-2; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yeni Baskı, Ankara, 1988.

VAMBERY, H.; Cagatasiche Sprahstudien, Leipzig 1867.

VOLİN, S.L.; Leningrad Kitaplıklarındaki Nevai Yazmaları Hakkında (Çeviren Rasime Uygun), TDAY Belleten 1955, s. 99-141.

YAZICI, Tahsin; " Mirhond" maddesi, İslam Ansiklopedisi, C.8, s. 360.

YENİ REDHOUSE LUGATI İngilizce-Türkçe Tashihli İlaveli İkinci Basılış, Amerikan Bord Neşriyat Dairesi, İstanbul, 1958.

YÜCE, Nuri; Ebu'l- kāsım cārullāh Mahmūd bin Omar bin Muhammed bin Ahmed ez-zamahşari el-hᵛārizmi Mukaddimetü'l-edeb, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1988.

ZENKER, Jules Thédore; Dictionnaire Turc-Arabe-Person, Leipzig, 1866.

ZÜLFİKAR, Hamza;Çağatayca Bir Kuran Tefsiri, Türkoloji Dergisi C. VI, Ankara, 1974, s 153-195.

TĀRĪḪ-İ ENBİYĀ VE ḤUKEMĀ

T694b (1) Ā d e m ṣalavātu'llāhi ʿaleyhi ḫilḳati: Ādemniñ
S704b künyeti ebu'l-beşerdür ve laḳabı ṣafiyu'llāh çün
P330b īrādetu'llāh anıñ ḫilḳatiġa muḳteżi boldı. Cibrīl ʿaleyhi's-selāmġa (2) emr boldı kim bir miḳdār tofraġ anıñ ṭīneti taḫmīri üçün ol yirdin ki ḥālā Mekke anıñ ornıdadur, kiltürsün. Cibrīl ʿaleyhi's-selām (3) bu emrġa iştiġāl körgüzdi. Yir, ḥāl tili bile aña ant birdi kim bu tofraġnı mindin alma kim bolmaġay kim bu maḫlūḳdın *nā-şāyeste* emr (4) vücūdḳa kilgey. kim ol sebebdin min Ḥaḳ taʿālānıñ mūcib-i maḫt u ḫitābı bolġay min. Cibrīl ʿaleyhi's-selām ḳaytıp anıñ sözin ʿarż (5) ḳıldı irse Mīkāyilġa ḥükm boldı. Ol daġı yirdin hem andaḳ ant işitip ḳayıttı irse İsrāfīlġa ḥükm boldı. Ol, hem ol iki- (6) *niñ* ʿözri bile ḳaytḳandın soñra ʿAzrāyilġa buyruḳ boldı kim yirdin tofraġ kiltürgey. Yir, ʿAzrāyilġa ant birgendin soñra (7) ʿAzrāyil ayıttı kim Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālānıñ emri siniñ antıñdın yoḳarıraḳtur. Bir avuç tofraġ yir yüzidin alıp Ḥaḳ taʿālānıñ emri bile (8) behiştke kivürüp Ḥażret-i Muḥammed ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem ṭīnetin Tesnīm suyı bile yuġurup barça melāyikke ʿarż ḳıldılar. Kim maḳṣūd ʿālem ü ādem āferinişi- (9) din

---

1 ʿaleyhi : S-// 6 buyruḳ : S6 buyuruḳ // 8 āferinişidin : S8 āferinişi

munuñ ḫilḳatidür kim āḫirü'z-zamān peyġamberi bolġusıdur. Andın soñra Ādem ʿaleyhi's-selām tofraġıġa ḳırḳ kün raḥmet yamġurı yaġdurup (10) öz ḳudret iligi bile taḫmir ḳıldı kim خمرت طينت آدم بيدي اربعين صباحاً andın ḫaber birür. Çün insān kisvetin Ādemġa (11) kiydürdiler. Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā esmā-ı ḥüsnānı añġa örgetti kim علم آدم الاسماء كلها ve melāyike-i muḳarreb anıñ ʿilmiġa muḳarrin boldılar.(12) Ve Tiñri taʿālā ḥükmi bile añġa secde ḳıldılar İblīsdin özge. Kim ol cindin irdi: فسجد الملائكة كلهم اجمعون الا ابليس استكبر (13) Köp ṭāʿat ḳılġandın soñ melāyike mertebesiġa yitip irdi. Çün Tiñri taʿālā emridin boyun tolġadı, şeḳāvet ve laʿnet-i cāvīd ṭavḳı (14) anıñ boynıġa tüşti kim وان عليك لعنتي الى يوم الدين Ādem ve Ḥavvā behiştde sākin bolsun dip emr boldı kim يا آدم اسكن انت وزوجك الجنة (15) ve Ḥavvā, Ādem ʿaleyhi's-selāmnıñ sol yanıdın yaratıldı. Her taḳdīr bile Ādemġa buġday yimekdin menī boldı: Baʿżı üzüm (16) ve baʿżı incir dipdürler. İblīs, Ādem cihetidin laʿnet-i ebediġa şāyeste bolup irdi. Bu ḫuṣūmetdin yılan vasıṭası bile behiştke kirip (17) Ādem ʿaleyhi's-selāmġa buġday yimek vesvesesin ḳılıp. Çün irādetu'llāh muñġa cārī bolup irdi kim ʿālem yüzin

---

11 añġa : T. S- // 16 bolup irdi: P16 boldı

12 El-hicr XV, 30; Sadd XXXVIII, 73-74

14 Sadd XXXVIII, 78; El-bakara II, 35 ; El- a'raf VII, 19

Ädem evlädı tutkay.(18) Ädem ve Havvänı behiştdin çıkardılar ve Hindüstän milkide birbiridin ayru tüştiler. Ädem 'aleyhi's-selām Mekkege kilip 'Arafāt
P331a yanıda Havväğa uçradı : (19) Andın 'Arafāt ol / yirge lakab kaldı. Andın soñra Ädem 'aleyhi's-selām Ka'be öyin yasadı dağı Hindüstän sarı 'azimet kıldılar. Ve Cibril 'aleyhi's-selām (20) hubūbät kiltürüp Ädemġa koş sürüp ikin ikmek kā'idesin örgetti. Ve Havvä. Ädem 'aleyhi's-selāmdın her kaçan hāmile bolsa irdi (21) iki ferzend kiltürür irdi: Bir oğul bir kız. Bu oğulġa yana bir karındın kilgen kıznı
T695a birürler irdi kim arada farkı bolġay. (1) Kābil bile tukkan kıznı kim atı İklimä dipdürler, tiledi kim Häbilġa birgey. Kābil öz siñilinin hüsni cihetidin aña mäyil irdi: (2) unamadı kim Häbilġa birgeyler. Ädem 'aleyhi's-selām ikige kurbān buyurdı kim her kaysınıñ kurbānı kabūl tüşse aña birgey. Häbilniñ (3) kurbānı kabūl tüşüp Ädem 'aleyhi's-selām İklimänı aña birdi. Kābil bu husūmet cihetidin Häbil dik karındaşı kim şuveri cemāl ve ma'nevi kemāl bile (4) äräste irdi ve Ädem 'aleyhi's-selām anı beğäyet siver irdi. helāk kılıp Ädem 'aleyhi's-selāmnı anıñ firākıda mübdelā
S705a kıldı. Ol / kişi kim nā-hak kan kıldı (5) Kābil irdi çün andın burun hiç kişi ölügni körmeydür irdi. Kābil

müteḥayyir bolup Hābīlni köterip yürür irdi. Bārī ta'ālā ḥikmeti (6) muña ta'alluḳ boldı kim ādemī-zād meyyitniñ medfenin bilgey. İki melekni iki ḳarġa ṣūreti bile anıñ ḳaşıġa yiberdi kim birbiri bile uruşup (7) biri yana birin öltürdi ve ḳātil ḳarġa yirni tırmap minḳārı bile ḳazıp maḳtūlni defn ḳıldı. Kim Bārī ta'ālā Ḳābīl tilidin kim أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ (8) مِثْلَ هَذَا الْغُرَابِ kerīmesin edā ḳılur. Ve ḳurbān ḳılmaḳ bu irdi kim ḳoy öltürüp taġ üstide ḳoyarlar irdi. āsmāndın ot (9) tüşüp ḳaysını köydürse irdi ḳabūl nişānesi ol irdi çün Ḳābīlniñ ḳurbānı köymedi şeyṭān aña bu nev' bāzī (10) birdi kim ot sindin rence boluptur kim ḳurbānıñnı köydürmedi. Otḳa secde ḳılsañ sindin ḫoşnūd bolur. Ḳābīl daġı otḳa secde ḳılıp āteş- perestlıḳ (11) resmi bünyād boldı. Çün Ādem 'aleyhi's-selām Hābīl firāḳıda köp bī-ṭāḳatlıḳ ḳılur irdi. Ḥaḳ ta'ālā Şīs 'aleyhi's-selāmnı Ādemġa kerāmet ḳıldı (12) ve Şīs 'aleyhi's-selām maḥabbeti Ādemniñ Hābīl mātemide ıżṭırābın kem ḳıldı. İḳlīmānı aña nikāḥ ḳılıp öz ornıda velī'ahd ḳıldı ve ḥayāt vedī'atin ervāḥ (13) ḳābıżıġa tapşurdı. Ve 'ömrin ba'żı miñ yıl ba'żı toḳuz yüz otuz yıl dipdürler. Ve Ādem 'aleyhi's-selāmdın soñra ba'żı üç kün (14) ba'żı yiti kündin soñra Ḥavvāġa ecel yitti. Medfenleride iḫtilāf bar ammā Mevlānā Şerefu'llāh ve'd-dīn 'Alī Yezdī 'aleyhi'r-raḥme,

---

9 nişānesi ol irdi: nişānesi ol irdi kim ḳoy öltürüp

7 El-mā'ide V, 31

Ẓafernāme muḳaddemeside aytıpdur (15) kim Ādem ʿaleyhi's-selāmnı Şiṡ ʿaleyhi's-selām ġusl birip namāz ḳıldı ve Hindūstāndadefn ḳıldı.Ḥavvā hem Ādem ʿaleyhi's-selām yanıda medfūn boldı ammā Nūḥ ʿaleyhi's-selām (16) zamānıda kim Ṭūfān boldı: Nūḥ alarnıñ mübārek cesedlerin kimede asrap Ṭūfāndın soñra Berḳıs taġıda ve baʿżı dipdürler kim Beytü'l-Maḳdisde - (17) defn ḳıldı. Ve Ādem ʿaleyhi's-selāmnıñ Hābilġa merṡiyesi bar. Rubāʿiyye.

Ādemni ki Ḥaḳ luṭf ile mevcūd itti
Mecmūʿ-ı melek ḫayliġa sücūd itti
(18) Āḫir tenidin rūḥını menḳūd itti
Ol nevʿ ki nā-būd idi nā-būd itti

Ş i ṡ ʿaleyhi's-selām Ādemdin soñra anıñ ornıda olturup (19) anıñ evlādıġa muḥāfaẓat başladı. Ve Bārī taʿālā Şiṡġa nübüvvet kerāmet ḳıldı ve aña ṣaḥīfe nāzil boldı. Ve Kaʿbe bināsın taş u gec bile Şiṡ ʿaleyhi's-selām (20) ʿimāret ḳıldı. Ve Ḳābil evlādı kim küfr ü ʿinād ehli bolup āteş-perestlıḳḳa meşġūl irdiler; ḳalın bolup Ādem evlādıġa żararlar (21) tiger irdi. Şiṡ ʿaleyhi's-selām çün beġāyet dilīr ü şücāʿ irdi: Alar üstige sipāh tartıp fesādların defʿ ḳılıp alar birk taġlarda mesken ḳılıp (22) müste'ṣal ü perīşān

---

16 Berḳıs: P19 Būḳīs // 17 Rubāʿiyye: S-

boldılar. Şis 'aleyhi's-selām Bābilde Sūs şehrin binā
P331b kıldı./ Ve yiti oğlı bar irdi çün nübüvvetidin kırk biş yıl ötti (23) oğlanlarığa Kābil evlādınıñ harb u def'in vasiyyet kıldı. Ānūş kim uluğrak irdi öz ornıda veli'ahd kılıp 'ālemğa vidā' itti.(24) Ve anı Ādem 'aleyhi's-selām yanıda defn kıldılar ve yaşı tokuz yüz on iki yılğa yitti. (Rubā'iyye)

Ger Şis ü ger Kābil irür ger Hābil
Yaşları eger yüz yıl irür ger miñ yıl
(25) Bir niçe kün iterler cihānda ta'til
Āhir barığa ecel buyurur ta'cil

Ā n ū ş peyğamber imes irdi; ammā velāyetdin naşibi bar (26) irdi. Ve 'ādil ve sehi kişi irdi. Ve etbā' u evlādın Ādem diniğa da'vet kıldı. Ve avval kişi kim hurmā yığaçı ikti ol irdi ve avval (27) kişi kim şadaka resmin peydā kıldı ol irdi. Ol sebebdin anıñ zamānında refāhiyyet köp boldı. Ve ança koy ve uy ve sayir
T695b behāyim peydā boldı (1) kim hiç hisābın bilmes irdi. Ol buyurdı kim çün Hak ta'ālā hisābdın artuk māl kerāmet kılıpdur. Her miñdin birin ayırıp (2) muhtāclarğa biriñ. Ve Tārih-i Ca'feri'de bitipdür kim anıñ zamānıda sevād milkide bir ejdehā peydā bolup halāyıkka köp nokşānlar tigürdi. Ānūş barıp (3) ol ejdehānı Ādem 'aleyhi's-selām behiştdin çıkarğan 'asā bile öltürdi.

---

2 bitipdür: S26 bitiptür

Didiler kim Müsi 'aleyhi's-selāmġa yitken hem ol 'asādur. Anıñ zamānıda (4) cinn ḫaylı ādemi-zād arasıġa kirip żarar tigürür irdi. Ve anıñ on iki ferzendi bar irdi. Ḳaynān uluġraḳ irdi. anı veli'ahd ḳılıp (5) vefāt ḳıldı. Anı ataları yanıda defn ḳıldılar ve 'ömride

S705b iḫtilāfdur: / Ca'feride üç yüz yıl dipdürler ammā özge tevārīḫde toḳuz yüz altmış (6) biş yıl dipdürler. [Beyt]

Miñ yıl dağı sürse irdi devrānnı Ānūş
Hem iylegüsi idi ecel cāmını nūş.

Ḳ a y n ā n bin Ānūş (7) çün atası ornıġa olturdı. ba'żı Sūsnı ba'żı Bābilni dipdürler kim ol 'imāret ḳıldı. Veli müttefiḳdürler kim ḫalḳdın yüzer yüzer kişi (8) ayırıp buyurdı kim kintler ḥişārlar yasadılar. Çün Ḳaynannıñ yaşı toḳuz yüz yılġa yitti. Mehlāyil kim uluġraḳ oğlı irdi veli'ahd ḳılıp (9) 'ālemdin ötti. Mehlāyil bin Ḳaynān ataları dārü'l-milkidin Rūm milkige bardı ve Şiş 'aleyhi's-selām evlādını özi bile iltti. Ve sāyir etbā'ın (10) 'ālem milkide perākende ḳıldı. Anıñ zamānıda köp yirde il ẓāhir boldılar. 'Ömri sikiz yüz altmış bişke yitkendin soñra Yezdni veli'ahd ḳılıp (11) 'ālemdin ötti. Y e z d bin Mehlāyil dirler kim Yezd be-ġāyet zibā-rūy ve pesendide-ḫūy irdi. Ḳuşlar iti ve balıġ iti yimekke ol muḫteri' boldı (12) ve arıġlar ḳazıp su çıḳardı. Ve köp nikāḥ ḳılur irdi aña ḳırḳ oġul peydā boldı. barıdın kiçigrek Aḫnūḫ irdi ki anı İdris (13) dipdürler. 'Ömri toḳuz yüz altmış ikige

yitkende İdris ʿaleyhi's-selāmnı velīʿahd ḳılıp āhiret seferiġa ʿāzim boldı ve ecdādı yanıda (14) defn ḳıldılar. İ d r i s ʿaleyhi's-selām süryānī taʿbīrdür. Atası Yezd zamānıda büt-perestlıḳ şāyīʿ boldı aŋa vaḥy kildi kim ol ilni (15) büt-perestlıḳdın menʿ ḳılġay: Çirig tartıp köp cihād ḳılıp Ḳābil evlādın kim büt-perestlıḳ ḳılur irdiler ḳatl ü esīr ḳılıp ġazve vü cihād (16) ḳāʿidesin ol araġa kivürdi: Ve anı ḫalḳ müsellesü'n-niʿme didiler kim üçünçi peyġamber ve üçünçi ḥakīm ve üçünçi pādşāh irdi. Yūnān ehli (17) ʿaḳīdesi budur kim Hürmüs Ḥakīm oldur ve ḫaṭṭ u nücūm ʿilmini ol peydā ḳıldı. Ve kiymek yimek andın ḳaldı.Ḥaḳ taʿālā anıŋ üçün otuz ṣaḥīfe (18) nāzil ḳıldı ve anıŋ zamānıdın Nūḥ ʿaleyhi's-selām zamānıġaça tört yüz otuz tört yıldur. altmış biş yaşıda Emnūşlaḫ mütevellid boldı. (19) Ve İdris ʿaleyhi's-selāmnıŋ mevtin kişi körmeydür. Hem şerʿ ehli ḳaşıda hem tārīḫ ehli allıda ʿaḳīde budur kim ol tirigdür ve behiştdedür.(20) Kim kelām-ı ilāhī andın ḫaber birür kim وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ve bu ḳıṣṣanıŋ şerḥin mebsūṭraḳ

P332a kütübdin maʿlūm ḳılsa bolur. Ve anı yenbuʿü'l-ḥayāt (21) dipdürler. ʿÖmri üç yüz altmış bişke yitkende anı melāyike āsmānġa refʿ ḳıldılar ve barurda oġlı Menūşlaḫnı velīʿahd ḳıldı. Ve anı İdris (22) ders köp ayturdın dipdürler kim nihāyetdin köprek şāgirdi bar

---

20 Meryem XIX, 57

irdi. Ve anıñ zamānıda mezkūr bolġan 'ulūm şāyi' boldı.

(23) Çü İdris 'alemde boldı muķīm
Resūl irdi vü pādşāh u ḥakīm
Egerçi aña boldı uçmaķ mekān
Cihān içre ḫōd ķalmadı cāvdān

(24) M e n ū ş l ā ḫ bin Aḫnūḫ: Anıñ evlādı ķalın boldı ve dirler kim at anıñ devride köp boldı. Dānā kişi irdi. dāyim evlādıġa çirig (25) başlatıp Ķābīl evlādı üstige yiberür irdi ve alarnı mektūm ķılur irdi. Şābī anıñ oġlı irdi kim ḥālā bir meşhūr mezhebleri (26) bar. Yaşı toķuz yüz siksenge yitti; ba'żı miñdin hem artuķ dipdürler. 'Āķıbet Melik Melkā kim oġlı irdi; velī'ahd ķıldı ammā Melik Melkā. (27) Menūşlaḫdın burunraķ ötti. Ve Melik yüz yitmiş yaşaġanda 'ālemġa vidā' ķıldı ve Menūşlaḫ andın
T696a soñra oġlı kinige 'azīmet ķıldı. (1)

Ger Menūşlaḫ ve ger Melik olsun ver Nūḥ
İçmek kirek elbette fenā cāmı şabūḥ

N ū ḥ bin Melik bin Menūşlaḫ bin İdris, peyġamber-i mürseldür; neciyyu'llāh anıñ (2) laķabıdır. Ba'żı ķırķ yaşdın soñra ba'żı ilig yaşdın soñra dipdürler ki aña vaḥy nāzil boldı ve anıñ zamānıda 'ālem ḫalāyıķı büt-perest (3) bolup irdiler.

Toḳuz yüz ilig yıl ilni öz diniğa da'vet ḳıldı: Siksen kişidin artuḳ ḳabūl ḳılmadılar. Küffārdın aña izālar tiger irdi. (4) Ol söz aytsa işitmeli dip kulağların tutar irdiler. Ḥaddin ötkendin soñ Nūḥ 'aleyhi's-selām du'ā ḳıldı. رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ (5) مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا Du'āsı müstecāb boldı. Cibrīl 'aleyhi's-selām bir dāne kiltürüp buyurdı kim anı Nūḥ

S706a 'aleyhi's-selām / ikti, ol bitkeç yığaç boldı. (6) Niçe yıldın soñra ol yığaç ulğaydı. Emr boldı kim anı kisip kime yasağay: Ol kimeniñ ṭūlı üç yüz ḳarı ve 'arżı ve 'umḳı aña köre. Dip- (7) dürler kim kime tükengendin soñra Ḥaḳ ta'ālā Ṭūfān āşkār ḳıldı: Andak kim hem āsmāndın yağar irdi ve hem yirdin su ḳaynap (8) çıḳar irdi. Rivāyet mundaḳtur kim su avval Nūḥ 'aleyhi's-selām tennūrıdın ḳaynap çıḳtı. El-ḳıṣṣa: Altı ayğaça ḥāl bu irdi, tā tamām-ı 'ālemni su tuttı. (9) Ve Nūḥ ol īmān kiltürgen siksen kişi bile kimege kirip. Çün kime üç ṭabaḳa irdi: Bir ṭabaḳada vuḥūş u behāyim ü sibā' kirip yana bir ṭabaḳada (10) beşer kirip kime yirdin köterilip andaḳ boldı kim su, tağlardın ḳırḳ ḳarı ötti. Dirler ki Nūḥ 'aleyhi's-selām kimesi Ḥaḳ ta'ālā emri bile iki ḳatla (11) maşrıḳdın mağribḳa ve yana bir ḳatla mağribdin maşrıḳḳa bardı. Çün tamām-ı 'ālemde kime içideki maḫlūḳātdın özge hiç maḫlūḳ ḳalmadı, barça helāk (12) boldılar. Ve Ṭūfān teskin taptı ve su azala

---

5 yığaç: yığaçı

4-5 Nuh LXXI, 26

başladı. Ve Nūḥ ʿaleyhi'ṣ-selām kimesi Muṣulda Cūdī ṭağı üstide ḳarār tuttı ve Nūḥ ʿaleyhi'ṣ-selām (13) muḥarrem ayınıñ onıda kimedin çıḳıp hem ol yirde teskīn tutup ol il bile bir kint yasadılar. Ve Nūḥ ʿaleyhi's-selāmnıñ (14) ʿömri miñ altı yüz yıl bolğandın soñ ʿālemdin ötti. Ve rivāyet budur kim Ādem zamānıdın Nūḥ ʿaleyhi's-selām zamānığaça iki miñ biş yüz yıldur. (15) Ve Nūḥ devridin İbrāhim Ḫalīl ṣalavatü'r-raḥmān ʿaleyhi devriğaça miñ biş yüz yıl ve İbrāhim ʿaleyhi's-selām ʿahdidin Mūsī ʿaleyhi's-selām ʿahdiğaça tört yüz (16) altmış yıl ve Mūsī ʿaleyhi's-selām çağıdın ʿİsī ʿaleyhi's-selām çağığaça miñ toḳuz yüz otuz yıl ve ʿİsī ʿaleyhi's-selām eyyāmıdın ḥażret-i risālet (17) ṣalla'llahu ʿaleyhi vesellem ferḫunde eyyāmığaça yüz siksen yıl vāḳiʿdür. ʿĀlem ehli ekṣeri Nūḥ neslidindür; bu cihetdin anı ikinci Ādem dipdürler.(18) Ve anıñ tört oğlı bar irdi: Yāfes ve Sām ve Ḥām ve Kenʿān. Ve bu Kenʿān kāfir irdi kim Nūḥ ʿaleyhi's-selāmğa İmān kiltürmedi ve Ṭūfānda
P332b (19) helāk boldı./ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ anıñ şānıda nāzil boldı. Ve rivāyet budur kim Nūḥ ʿaleyhi's-selām kimedin çıḳḳandın soñ ol siksen kişi (20) andaḳ helāk boldılar kim alar neslidin kişi ḳalmadı. Nūḥ ʿaleyhi's-selām

---

13 Nūḥ ʿaleyhi's-selāmnıñ: T13 Nūh ʿaleyhi's-selam muḥarrem ayınıñ onıda kimedin çıḳıp, P20 Nuh ʿaleyhi's-selām

14 soñ: P21 soñra

19 Hud XI, 46

Tūrān zemīnni Yāfesḳa birdi ve İrānnı Sāmġa ve Hindūstānnı Ḥāmġa. (21) Bu mezkūr bolġan memālik ehli bu üç kişiniñ neslidindürler: Bu cihetdin Yāfesni ebū'l-türk ve Sāmnı ebū'l-'acem ve Ḥāmnı ebū'l-hind dipdürler. (22) Ve Ḥāmnıñ rengi ḳara irdi kim Hind ehli ḳara vāḳi'dürler. Ve anıñ ciheti bu irdi. dipdürler kim Nūḥ 'aleyhi's-selām uyup irdi ve 'avret 'użvı (23) açılıp irdi: Ḥām körüp küldi ve Yāfes ve Sām men' ḳılıp yaptılar. Ve Nūḥ 'aleyhi's-selām oyġanıp ma'lūm ḳılıp Ḥāmnı yaman du'ā ḳıldı; ol (24) cihetdin rengi ḳara bolup peyġambarlıḳ anıñ neslidin münḳati' boldı. Ve Nūḥ 'aleyhi's-selām kimege kirerde Ādem 'aleyhi's-selām süñekin medfenidin çıḳarıp (25) kimege kivürüp irdi. Kimedin çıḳḳanda ba'żı dipdürler Medyen yiride ba'żı dirler Necefde defn ḳıldı. Yāfesni peyġambar-ı (26) mürsel diptürler ve anıñ yiti oğlıbar irdi; bu ki Ḥazer Ṣaḳlāb. Rūs. big Çin Ba'żı sikiz oğul dipdürler (27) ve sikizinçini Tāreḫ dipdürler ve İskender-i zü'l-ḳarneyn Yāfesniñ törtünçi oğlıdur Rūs neslidin. Çün
T696b Yāfes Ḫıtā milkide mütemekkin (1) boldı. Bu. oğlanlarıġa her yirni ki birdi ol yirni ol oğlı atı bile atadılar. Çün bu tārīḫ ki bitiledür ḫāṭırda andaḳdur ki sulṭān-ı (2) ṣāḥib-ḳırān ḥālāt u ensābı mezkūr bolġay, İnşā'llāhu ta'ālā. Ol. Yāfes tārīḫiġa mevḳūfdur çün soñra bolġusıdur munça bile iḫtiṣār ḳılıldı. (3) Sāmnı hem

---

22 Hind ehli: P4 Hind ehli rengi // 2 soñra: T2. P12-

ba'żı peyġamber-i mürsel dipdürler ve köprek enbiyā ve İrān mülūki anıñ neslidindürler. Anıñ altı oġlı bar irdi: (4) Ba'żı toḳuz oġul hem dipdürler. Keyūmersni hem anıñ evlādıdın tutupdurlar. Erfahşed anıñ neslidindür. Törtünçi Başaṭ (5) Ḳıḥṭān bile Ḳāli'ġa yitişür kim
S706b 'Abrī, Ḳāli' neslidin. 'Arab nıñ / köpi Ḳıḥṭān neslidindürler. Ve Ḳıḥṭāndın üçünçi Şīt sipāherġa yiter kim (6) 'Arabdın Ḥamendī ve Necmī ve 'Āmirī ve Ḳażā'ī ve Eşferī ve Ardī ve Tāyī, Sebā neslidindür. Ve Sāmnıñ ikinci oġlı kim 'Ālimdür kim Ḫorasan (7) ve Miṣāl anıñ oġlanlarıdurlar. 'Irāḳ, Ḫorasān oġlıdur. Ve Kirmān ve Mikrān, Miṣāl oġlanları ve üçünçi oġlı Ahvedür (8) kim Ahvār ve Pehlū anıñ oġlanlarıdur. Ve Fāris, Pehlūnıñ oġlıdur. Ve törtünçi oġlı Büzerdür kim Āzer, Peymān, Dārān ve Armin (9) ve Fer'ān anıñ oġlanlarıdurlar. Ḥāmnı hem ba'żı peyġamber dipdürler ammā çün Nūḥ 'aleyhi's-selām aña Hind memālikin muḳarrer ḳılıp (10) ol nevāḥiġa yiberdi. Ḥāmnıñ evlādı ol vasī' milkde yayıldılar. Ve anıñ toḳuz oġlı bar irdi: Hind, Sind, Nūbih, (11) Ken'ān, Güş, Ḳıbṭ, Berber, Rīḥ, Ḥabeş ve bu toḳuz kişiniñ evlādı köp boldı. Ve aralarıda on sikiz laḳab peydā boldı (12) kim biri yana biriniñ laḳabın yaḫşı añlamaslar irdi. Ba'żı dipdürler kim bu cihetdin her laḳab ehli bir milkke müteferriḳ boldılar. (13) Ammā aṣlı budur kim Ḥām

---

4 tutupdurlar: P14 tutupturlar // 5 sipāherġa: S1 sipā

evlādıġa ol iḳlīmdaġı memāliknı birip uzattı. anda alarnıñ teba'ı köp boldı; elfāẓları mütenevvi' bolup. Buḫt-ı Naṣar (14) ve Nemrūd ikelesin dirler kim Ḥāmnıñ Güş atlıġ oġlı neslidindürler. Bu tārīḫnı mütāla'a ḳılur meḫādim 'arżıġa yitkürülür (15) kim tevārīḫnı kim bitipdürler bu mevżi'din perīşānraḳ yir yoḳtur. Asru
P333a köp muḫtelif aḥvāl / bu yirde mezkūrdur kim bitimegi okur (16) ilge mūcib-i tereddüd bolur. Ol cihetdin ba'żı mu'teber kütübdin uş munça söz bile iḫtiṣār ḳılıldı. H ū d 'aleyhi's-selām; tārīḫ eḫli ba'żı dipdürler (17) kim Nūḥ zamānıdın İbrāhīm ṣalavātu'llāhi 'aleyhi zamānıġaça kim miñ iki yüz yıl bolġay. Hūd bile Ṣāliḥ 'aleyhi's-selāmdın özge peyġamber meb'ūs bolmadı. (18) Ve Hūd 'aleyhi's-selāmnıñ nesebiyyetin mundaḳ dipdürler kim ol. 'Abdu'l-lāh bin Remāḥ Hārūt bin 'İvaż bin Erem bin Sām bin Nūḥnıñ oġlıdur. (19) Ve ekser kütübde anı 'Ābir bin Ṭāliḥ bin Erfaḫşed bin Sām bin Nūḥ dipdürler. Anı Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā 'Ād ḳavmiġa yiberdi. Ve ol ḳavm beġāyet (20) boyluġ ve 'azīm küçlüg ḫalḳ idiler. Ve alarnıñ āyīni büt-perestlıġ irdi. işleri köp nime yimek ve fısḳ irdi. Hūd 'aleyhi's-selām (21) ilig yıl alarnı īmānġa da'vet ḳıldı. Alar ġaflet u cebbārlıġdın anıñ sözin islemediler: Ve öz nā-hemvārlıġlarıdın tecāvüz

---

14 yitkürülür: P14 yitkürlür // 15 bitipdürler: S11 bitiptürler // 19 Ṭāliḥ: S19, P4 Ṣāliḥ // 21 sözin: S18 öz

kılmadılar. (22) Meger ḳalīl kim īmān şerefiġa müşerref bolup īmānların ol ḳavm vehmidin maḫfī tutarlar irdi. Hūd ʿaleyhi'ṣ-selām alarnıñ işidin (23) ʿāciz bolup belki nevmīd bolġandın soñra alar bābıda yaman duʿā ḳıldı ve duʿā müstecāb boldı. Tiñri taʿālā alarnı ḳaḥṭ belāsıġa mübtelā ḳıldı: (24) Ol nevʿ kim yiti yıl yaġın yaġmadı dağı rūd-ḫāneler ve bulaġlar kurudı. Ol çaġda maʿhūd bu irdi kim yamġur yaġmasa Mekke-i ḥarīmġa (25) barıp ḳurbān ḳılıp Ḥaḳ taʿālādın yaġın istidʿā ḳılur irdiler. Loḳmān bin ʿÂdenni niçe kişi bile ol ḳavm, yamġur duʿāsı üçün Mekkege (26) yiberdiler ve Loḳmān hem yaşurun īmān kiltürüp irdi, ammā aralarıda baʿżı kāfir irdi. Alar duʿā ḳılġaç üç pāre bulut peydā boldı; (27) biriniñ rengi aḳ, biriniñ rengi ḳızıl, biriniñ rengi ḳara, dağı āsmāndın ün kildi kim ʿÂd ḳavmiġa
T697a ḳaysı bulut kirek. Loḳmānnıñ (1) ol refīḳı kim ḳāfir irdi: Bu ṭamaʿ bile kim ḳara bulut suluḳ bolur, ḳara bulutnı ḳavmi üçün tiledi. Tiñri taʿālā anıñ (2) istidʿāsı bile murādın birdi. Ve ol ṣarṣar kim anı rīḥü'l-ʿaḳīm dipdürler; ʿÂd ḳavmiġa yiti kiçe ve sikiz kün isti, andaḳ kim ʿimāret- (3) lerin yıḳtı ve yıġaçların ḳoñardı. Ve ol ḳavm kim öz küçlerige maġrūr irdiler, ḫāşāk dik savurup taġ u taşġa urup (4) barısın
S707a helāk ḳıldı. / Ve bu ḥāl şevvāl ayıda bir ve'l-ʿacūz vaḳtide irdi. Hūd ʿaleyhiʿs-selāmnıñ ʿömride iḫtilāfdur ammā ṣāḥib-i Güzīde, (5) küffār defʿidin soñra ilig

---

27 ʿÂd ḳavmiġa: S25 ʿÂd ḳavmiġa yitti kiçe sikiz kün

yıl tirig boluptur. Yüz ilig yaşağandın soñra ʿälemğa vidā ʿḳıldı. ʿİbri til bile anı ʿÄbir dipdürler. (6) ʿAber ʿÄbirdin müştaḳdur. ʿArab. Hūd didi. Yaʿni nebīyu'llāh ve muʿcizātı köptür. Ol cümledin biri ʿĀd ḳavminiñ defʿi irdi. (7) Rubāʿī

Ol ḳavm-i ʿaẓīm didiler anı ʿĀd
Serdārları Şedīd yāḫod Şeddād
Bir dem yildin ʿākıbet ol ehl-i ʿinād
Ḫāşāk kibi barçası boldı berbād

(8) Ş ā l i ḥ ʿaleyhi's-selām: Anı Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā Hūd ʿaleyhi's-selāmdın soñra Ṣemūd ḳavmıġa mebʿūs ḳılıp irdi. Ve Ṣemūd ḳavmi ʿĀdīlerdin (9) burun Ḥecerde kim Ḥicāz ve Şāmnıñ arasıdadur,muḳīm irdiler. Ve ʿĀd ḳavminiñ zevālidin soñra Ṣemūd ḳavmi alarnıñ milkige barıp (10) buzulġan ʿimāretlerin yasap ṣalṭanat-ı Sindīde olturdılar. Ve Tiñri taʿālā alarġa ança māl u cāh u ferāġat naṣīb ḳıldı kim ḥadd ü ḥasrdın (11) ötti, bu cihetdin ġurūr dimāġlarıġa yol tapıp cehl ü ġafletdin gümrāh bolup Ḥaḳ taʿālā emr ü nehyidin boyun tolġap büt-perestlıḳ (12) iḫtiyār ḳıldılar ve ʿaẓim fısḳ u fücūrġa iştiġāl körgüzdiler. Alarnıñ hidāyet ve tenbīhi üçün Ṣāliḥ ʿaleyhi's-selām mebʿūs

---

11 ...Ḥaḳ taʿālā emr ü nehyidin: S9 ..Ḥaḳ taʿālā alarġa ança māl u cāh u terāġat naṣīb ḳıldı kim hadd ü ḥasardın ötti emr ü nehyidin...

boldı. Ol ḳavmnı (13) tüz yolġa delālet ḳılıp hīç kim
P333b ḳabūl ḳılmadı. Köp müddet ol ḥażret naṣāyiḥ ü mevā'iẓ ve va'd ü va'īd körgüzdi. Az kişi alardın anıñ (14) dīnıġa meyl ḳıldılar. Ammā Ṣāliḥ 'aleyhi's-selām Tiñri ta'ālā ḥükmi bile alar da'vetidin ilig tartmas irdi. olar 'āciz bolġandın soñra Ṣāliḥ (15) 'aleyhi's-selāmdın ġarīb mu'cize tilediler kim ḫāre taşdın du'ā ḳılıp bir botalıḳ tive çıḳarġıl. Ṣāliḥ 'aleyhi's-selām du'ā ḳılıp Ḥaḳ ta'ālā ol taşnı (16) şaḳḳ ḳılıp tive botası bile taş arasıdın çıktı. Bā-vücūd ve mundaḳ hāl ol gümrāhlar anıñ nübüvvetiġa mu'terif bolmadılar. Ve Ṣālih 'aleyhi's-selām (17) tivesi otuz yılġaça mevcūd irdi. 'āḳıbet Ṣemūd ḳavmi ol tiveni niçe kişi yiberip öltürdiler ve botası ḳaçıp tağ sarı (18) yüzlendi. Ṣāliḥ 'aleyhi's-selām ol ḳavmġa ayttı kim bu bī-bāklik kim sizdin vāḳi' boldı Ḥaḳ ta'ālādın munuñ intikāmı sizge bolġusıdur (19) kim üç küngeçe. bir kün yüzleriñiz sarığ bolġusıdur. ikinci kün tirelikke māyil bolup üçünçi kün tamām ḳararġusıdur (20) dip öyige yüzlendi. Naḳānı öltürgen bed-baḫtlar Ṣāliḥ 'aleyhi's-selāmnı dağı öltürür ḳaṣdı ḳılıp Ṣāliḥ 'aleyhi's-selāmnıñ ümmeti ayttılar: (21) Kim ol bir söz aytadur kim anıñ mev'idi yıraḳ imes. tañlağaça taḥammül ḳılıñ āṣārı ẓāhir bolsa her ni ḳılsañız siz bilür siz.

---

13 ḳılmadı: S10 ḳılmadılar // 14 ... irdi: P2 idi // 14 Sāliḥ: T14, S11 Ṣālihdin // 15 'aleyhi's-selam [dın]: SP 'aleyhi's-selām

Bu söz alarğa (22) ma'ḳūl körünüp ḳayttılar. Ammā Ṣāliḥ
'aleyhi's-selām digen yosun bile üç künde üç 'alāmet
ẓāhir bolur ve ol ḳavmğa ḥāleti ẓāhir boldı (23) kim
özlerin ıżṭırāb bile yirge urarlar irdi. Nā-gāh melekūt
'ālemidin bir mehābetlıḳ ün kildi kim barçaları helāk
boldılar. (24) Ba'żı kütübde mundaḳ dipdürler kim bir
ża'īfe kim atı Zerī'a irdi ve ayağ iligi meflūc ve
Ṣāliḥ 'aleyhi's-selāmğa dāyim til tigürür (25) irdi,
ölmey ḳaldı. Vaḳti dürüst bolup ol diyārdın
vādiyü'l-ḳurīğa kildi ḫalāyıḳḳa Ḥaḳ sübhānehu ta'ālānıŋ
ḳahhārlığ baḥrı (26) mevcğa tüşüp Ṣemūd ḳavmini fesād
mekānı igrimide ğarḳa ḳılğan yirge yitip su tilep
içkendin soŋra hem ol girdābḳa çumdı. (27) Rivāyetdür
kim ol ḳavmdin Ebū Riğāl atlığ bir kişi Mekke ḥarīmiğa
tirig ḳaldı, ḥaremdin çıḳḳaç öldi ve anıŋ bir şāḫ
T697b altunı bar irdi, (1) hem ol altun bile defn ḳıldılar.
Niçe miŋ yıldın soŋra ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu
'aleyhi vesellem zamānıda ol ḥażret ol yirdin öter irdi
(2) kim aṣḥābḳa ayttı kim bu yir ebu Riğālnıŋ
medfenidür ve Ṣāliḥ nebī ve Ṣemūd ḳavmi ḳıṣṣasını ayttı
ve ol şāḫ altundın ḫaber birdi. (3) Aṣḥāb ol yirni şaḳḳ
ḳılıp altun mevcūd idi, aldılar. Ṣāliḥ
'aleyhi's-selāmnıŋ 'ömri iki yüz siksen yılğa yitti,
S707b şerī'ati Nūḥ 'aleyhi's-selām (4) şerī'ati irdi ve
medfeni Ḥarem yaḳınıda dārü's-süddede ve ba'żı Rükn ile
Maḳām arasıda dipdürler. Rubā'ī:

Ṣāliḥ kildi Ṣemūdnıŋ ḳavmi çağı

(5) Tāliḥ idiler bu ḳavm başdın ayaġı
Bu ṭurfe ki çarḫ zāliniñ oynamaġı
Ṭāliḥni daġı ḳoymadı Ṣāliḥni daġı.

Ḥ a n ṭ a l a bin Ṣafvān, Ḳarr bin Ḳaḥṭān (6) oġlıdur, anı, Tiñri ta'ālā aṣḥābü'r-Resḳa kim Kelāmu'llāhda meẕkūrdur, yiberdi: Ve Ress pādşāhī irdi, S̱emūd neslidin Maġrib zemīnde. (7) Ol yezdān-perest irdi. Āḫiride ṭūl-ı 'ömr ü vüs'at-ı salṭanatdın dimāġıġa ġurūr yüzlendi. Tiñrilik da'vīsi ḳıldı. Anıñ zamānıda (8) İrānlar livāṭa ḳılıp behāyim bile cem' bolur irdi. Ve ḫātūnlar cerm ve tiridin ālet yasap özlerige isti'māl ḳılurlar irdi (9) ve ḥālā gūyā ki bu nev' żu'afānı ress hem dirler ve ba'żı özlerini birbirige sürtüp teskīn birürler irdi kim alarnı saḳarī dirler. (10) Ḥanṭala ol ḳavmni bu ef'āldin men' ḳıldı ve Ḥaḳ ta'ālā 'ubūdiyyetiġa delālet ḳıldı, ḳabūl ḳılmadılar. Ḥaddin ötkendin soñra du'ā ḳıldı (11) kim alarnıñ suların ḳuruttı ve alar Ḥanṭala du'āsını bilip
P334a anıñ ḳasdıġa çirig / tartıp ol daġı etbā'ın yıġıp Tiñri ta'ālā ḥükmi bile (12) Resḳa utru yürüdi. Ress çirigi bir oḳ kim Ḥanṭala sarı attılar Ḥaḳ ta'ālā ḳudretidin ol oḳ yanıp atḳan kişige tigip (13) anı helāk ḳıldı. Çün ol bāṭıl sipāh helāk boldılar. Ress ḳaçıp pers-rūyidin

---

8 ālet: P23 āletler

yasağan ḳurğanğa kirdi ammā fāyide birmedi. (14) وَلَوْ كُنتُمْ فِي بُرُوجٍ mażmūnı bile ʿAzrāyil rūḥın ḳabż ḳıldı. Ve cehennem sarı bardı. Ṣāḥib-i Güzīde mundaḳ bitipdür ammā Mevlānā Mīr-ḫᵛānd (15) Ravżatü's-ṣafāda Ṣāliḥ ʿaleyhi's-selām ẕikridin soñra Ẕü'l-ḳarneyn-i ekber ḳıṣṣasın bitip mundaḳ beyān ḳılıpdur kim ekṡer ehl-i tārīḫ (16) Nūḥ ʿaleyhi's-selāmdın soñra ve İbrāhīm ṣalavatu'r-raḥmān ʿaleyhi's-selāmdın burun Hūd bile Ṣāliḥ ʿaleyhi's-selāmdın soñra özge peyğamber bolmaydur (17) dipdürler. Ammā salṭanatdın baʿżınıñ kelāmı muña müşʿirdür kim bu mābeynde Ẕü'l-ḳarneyn-i ekber nübüvvet mertebesiğa müşerref boluptur; (18) niyüçün ki müçāhid ʿAbdu'llāh bin ʿÖmer rażiya'llāhu ʿanhümādın naḳl ḳılıpdurlar kim Ẕü'l-ḳarneynniñ nübüvvetiğa bir delīl budur kim Tiñri taʿālā öz (19) kelāmıda قُلْنَا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ dip enbiyā düstūrı bile ḫitāb ḳılıp baʿżı Ye'cüc defʿi üçün sed bağlaptur ve Yeʿcüc ve Meʿcüc (20) ṣıfātıda dağı mübālağalar köptür. Bu faḳīr ḳalemiğa ol ḳābiliyyet yoḳtur kim ehl-i tārīḫ bitigendin taḥrīr ḳılğay. Ol ğarāyibḳa ıṭṭılāʿ (21) tilegen kişi mebsūṭraḳ tevārīḫde oḳup maḫṭūṭ bolğay. Ve līkin Benāketi. tevārīḫide Nūḥ bile İbrāhīm ʿaleyhi's-selām arasıda on kişi bitipdür (22) kim salṭanat ḳıldılar ve bu on kişiniñ zamānı iki miñ yitmiş sikiz yıl artuḳ ya birer

---

14 bitipdür ammā: S12 bitipdür kim ammā

14 El-nisā IV, 78 // 19 El-kehf XVIII, 86

nime öksükrek dipdürler. Ve alarnıŋ esāmisi (23) Sām bin Nūḥ bin Efraḫşed bin Şālaḫ bin Fāleḥ bin ʿĀbir bin Fāleḥ bin Şāliḥ bin ʿĀmir, Arguy bin Arġu, Tāḫūr bin Saruġ, Tāruḫ bin Māḫvā gūyā (24) onunçı kişi İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmdur dirler kim İbrāhim bin Tāreḫ. Bitipdür kim köprek enbiyā ve selātīnni bular neslidin taʿdād kılıpdur kim, (25) şerḫiniŋ ṭūli bar hem perīşānlıġı. Rubāʿī

Tārīḫ ehliniŋ iḫtilāfı köptür
Şeh-nāmeniŋ ol nevʿ ki lāfı köptür
Baʿżı mutaʿaṣṣıb il güzāfı köptür
(26) Sin yazġalı hem nüktedānı köptür

İ b r ā h ī m ṣalavatu'r-raḥman ʿaleyhi, ulü'l-ʿazm bitipdürler. Atası Āzer irdi kim anı Tāreḫ hem bitipdürler. (27) Ve bu Āzer Kūfeniŋ Kevşermā atlıġ kintidindür ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmnıŋ vilādeti
T698a Nemrūd bin Kenʿān bin Güş bin Erem bin Sām bin Nūḥ (1) zamānıda irdi. Bu Nemrūd tārīḫ ehliniŋ ittifāḳı bile tört kişi kim ʿālemde salṭanat kıldılar, biri oldur. Bu tört kişidin ikisi peyġamberdürler: (2) biri Ẕü'l-ḳarneyn, biri Süleymān ʿaleyhi's-selām. Ve yana ikisi kāfirdürler; biri Nemrūd biri Buḫt-ı Naṣar. Ve baʿżı bulardın hem dipdürler (3) Nemrūd zamānınıŋ kāhin
S708a ü müneccimleri aŋa ʿarż kıldılar / kim bu yıl bir nuṭfe raḥmġa barur kim ol kişi mütevellid bolsa siniŋ

---

25 güzāfı: güzāfı

zevāliñe bā'isdür. (4) Ol, hükm kıldı kim hiç kişi ol yıl ḫātūnı bile mübāşeret ḳılmasun ve barça ḫalāyıḳnı żu'afādın ayırıp her onnı bir emin kişige tapşurdı. Ve nücūm (5) ehli bir künni ta'yin ḳıldılar kim ol kün ol mübārek ẕāt ata püştidin ana ḳarnıġa intiḳāl ḳılıpdur. Nemrūd özi Bābil şehridin (6) kim pāy-i taḫt irdi, çıḳıp buyurdı kim hiç kişi şehrde ḳalmasun. Barça ḫalḳ anıñ bile çıḳḳandın soñra şehrde żu'afā daġı çoḳ çoḳ (7) maṭāflarġa seyrġa meşġūl boldı. Āzer, Nemrūdġa mülāzım irdi ve şehrniñ bir dervāzesiġa anı ḳoyup irdi. İttifāḳā anıñ zevcesi (8) bu dervāzedin seyrġa 'āzim irdi kim Āzer körüp aña māyil boldı, ḫalvetḳa kivürüp anıñ bile /
P334b cem' boldı. Ża'ife ḥāmile boldı ammā yaşurur (9) irdiler hem Āzer ve hem ḥāmile. Tā ḥaml u şun'ınıñ vaḳti yitti, Āzerġa cüfti ayttı kim maña bu iş şu'übet bile bolġusıdur, uluġ büt-ḫānelerġa barıp (10) alardın taẓallum bile miniñ üçün du'ā ḳıl kim cānım selāmet ḳutulsun, ṭıfl mütevellid bolġaç saña ḫaber ḳılduray. Ve Nemrūd, kāhinler ḫaberi bile (11) kim ol ṭıfl, bu yaḳında mütevellid bolur dip irdiler, ḥükm ḳılıp irdi kim her ṭıfl mütevellid bolġaç öltürsünler. Ba'żı yitmiş miñ ba'żı yüz miñ (12) ṭıflnı dipdürler kim ol şūmnuñ ḥükmi bile öltürdiler. Çün İbrāhim 'aleyhi's-selām mütevellid boldı anası anı yaşurup Āzerġa ḫaber ḳıldı kim (13) ṭıfl ölüg tüşti ve defn ḳılduk. Ve Āzerdin yaşurup nikāb içinde aña perveriş birür irdi. Bir

---

9 ...bile: P1- // 10 alardın: S7 ilāhlardın

rivāyet hem bar kim anası Nemrūd vehmidin (14) anı bir ğārda asrar irdi. Her taḳdir bile çün İbrāhim ʿaleyhi's-selām bulūğ ḥaddiğa yitti. anası aña digince andın köp ğarib aḥvāl müşāhede (15) ḳılur irdi. Tā ol kim anasıdın bir kün sordı kim miniñ perverd-gārım kimdür. Anası didi kim min. didi kim siniñ perverd-gārıñ (16) kimdür. didi atañ. Ayttı kim anıñ perverd-gārı kimdür. didi kim Nemrūd. Didi Nemrūdnıñ perverd-gārı kimdür. ayttı ʿālem ehliniñ (17) perverd-gārı. Ayttı. Nemrūdnıñ şekli yaḫşıraḳdur ya atamnıñ. Didi. atañnıñ. Didi atamnıñ ḥüsni köprekdür ya siniñ. Didi miniñ. (18) Didi kim siniñ çirāyin yaḫşıraḳdur ya miniñ. Didi kim siniñ. İbrāhim ʿaleyhi's-selām ayttı kim perverdgār özidin yaḫşıraḳnı yaratmaḳ bolmas. (19) Anası müteʿaccib bolup Āzerğa keyfiyyet-i ḥāldin ḫaber ḳıldı. Ve Āzer. ol Nemrūd ḥükmi icrāsiğa İbrāhimʿaleyhi's-selām ḳatliğa ʿāzim (20) bolup mübārek yüzin körgeç atalığ maḥabbeti anı ol ḫayāldin ötkerdi. Ve İbrāhim ʿaleyhi's-selām perverdgārı ṭalebide saʿy ḳıldı; bir kiçe (21) bu fikrde irdi. her kevkeb ṭulūʿ ḳılsa hezār bi-işāreti bile ḫoş-ḫāl bolup ğurūb ḳılğaç nevmid bolur irdi. tā ḳuyaşḳa nevbet yitti (22) andın dağı me'yūs bolup
āyet-i kerimesi bile müterennim bolup mübārek żamiri envār-ı hidāyet bile (23) yarudı. El-ḳıṣṣa: İbrāhim ʿaleyhi's-selām ol vaḳtnıñ bütlerin bilip ihānet ḳılıp

---

16 didi:S13 didi kim// 21 bi - işāreti:S19 bi - beşāreti
22 Bütün nüshaların fotokopilerinde ayet kısmı boş.

ilni Tiŋri ta'ālāġa da'vet ḳıldı; tā ḫaber Nemrūdġa yitişti. (24) Nemrūd mütereddid bolup anıŋ iḥżārıġa ḥükm ḳıldı. İbrāhīm 'aleyhi's-selām bārgāhıġa kirgeç aŋa il düstürı bile secde ḳılmadı. Nemrūd (25) müteġayyir bolup aŋa secdeġa baş indürmegeniniŋ sebebin sordı irse İbrāhīm 'aleyhi's-selām ayttı kim mini birev yaratıpdur kim tirigni (26) ölüg, ölügni tirig ḳılur. Nemrūd didi kim min hem bu işni ḳılur min. buyurdı kim zindāndın iki kişi kiltürüp birin öltürdi. (27) birin āzād ḳıldı. İbrāhīm 'aleyhi's-selām bu nev' öltürmek ve tirgüzmekni müsellem tutmay didi kim miniŋ perverd-gārım künni
T698b maşrıḳdın (1) ṭāli' ḳılur. sin eger maġribdin ṭāli' ḳılsaŋ da'viŋni müsellem tutay. Nemrūd bu ḥüccetdin 'āciz bolup İbrāhīm 'aleyhi's-selām ol meclisdin çıḳıp (2) ḫalāyıḳnı 'alāniyye yüzidin Tiŋri ta'ālāġa delālet ḳılup da'vetin fāş ḳıldı. Rivāyetdür kim bir kün küffārnıŋ 'īdi irdi kim barça (3) 'īd-gāhlarıda çıḳarlar irdi; İbrāhīm 'aleyhi's-selām bir bahāne bile şehrde ḳaldı daġı baltu alıp küffārnıŋ bütlerin daġı uşattı. baltunı (4) bütlerniŋ uluġraġınıŋ boynıdın asıp.
S708b Küffār kilgendin / soŋra ol ḥāldin beġāyet mużṭarib bolup taḥḳīḳ ḳıldılar. İbrāhīm 'aleyhi's-selām (5) şehrde ḳalġanın bilip anı muḫāṭab ḳıldılar kim bu işni sin ḳılıp sin. Ol ayttı. uluġ büt kim baltu anıŋ boynıdadur. ol ḳıldı. Didiler (6) kim anıŋ cānı ve ḥareketi yoḳtur. bu iş ḳılġalı niçük bolġay. İbrāhīm 'aleyhi's-selām ayttı kim bir nime kim anıŋ munça ḳudreti bolmaġay niçük tiŋri (7) -likke şāyeste bolġay.

Bu sözdin dağı küffārnı ilzām ḳılıp köp kişi anıñ diniğa
P335a kirdiler. Çün bu söz / Nemrūdğa yitişti, bildi kim müneccim (8) -ler ḫaber birgen kişi İbrāhīm ʻaleyhi's-selāmdur, anı maḥbūs ḳılıp ḥükm ḳıldı kim ğalebe otun yığıp ot saldılar kim İbrāhīm ʻaleyhi's-selāmnı ol otḳa (9) salıp örtegeyler. Otnıñ yaḳınığa kişi bara almas irdi kim anı otḳa salğaylar. ʻĀḳıbet mancınıḳ bile ot içige attılar. Naḳldür kim otḳa (10) yitmesdin burun Cibrīl ʻaleyhi's-selām sordı kim ḥācetiñ nidür. İbrāhīm ʻaleyhi's-selām didi kim sañа hiç ḥācetim yoḳtur; аñа kim ḥācetim bar, ol (11) vāḳıfdur. Ḥaḳ taʻālā melāyikege İbrāhīmniñ ṣıdḳ u tevekkülin körgüzüp her-āyīne ki otnı аñа gülistān ḳıldı. Nemrūd-ı gümrāhğa eser ḳılmay İbrāhīm (12) ʻaleyhi's-selāmnı Bābīl şehridin iḫrāc ḳıldurdı. İbrāhīm ʻaleyhi's-selām Sāra bile ki ʻāmmuzādesi ve cüfti irdi. Mıṣrğa bardı. Sübḥān bin (13) ʻUlvān ki Mıṣr pādşāhı irdi, Sārağa ṭamaʻ ḳılıp İbrāhīm ʻaleyhi's-selāmdın aldı. ʻÖẕr yüzidin anıñ sarı ilig sunğaç iligi (14) tutmas boldı. Sārağa ʻöẕr ḳolup Hācer atlığ kenīzek birdi ve ol ḥālde İbrāhīm ʻaleyhi's-selām közidin ḥicāblar refʻ bolup (15) Sāraniñ pāklikige muṭṭaliʻ irdi çün Sāra, İbrāhīm ʻaleyhi's-selām ḳaşığa kirdi. Mıṣrdın Filisṭīnğa bardı ve anda ḳaḥṭ irdi, ḳulların (16) Ḫalīl-i Mıṣrī atlığ dostığa yiberip ḳūt tiledi. Ol

---

9 attılar: P2 saldılar // 12 ki: S9 kim // 15 kirdi: S12 kildi

bi-tevfiḳ nime birmey ḳullarnı maḥrūm ḳılıp ḳaytardı. Alar ḳapnı ḳum bile (17) toldurup kiltürüp İbrāhim ʻaleyhi's-selāmġa keyfiyyetni ayttılar. İbrāhim ʻaleyhi's-selām ḫacāletdin uyuḳladı. Ḥaḳ taʻālā ol ḳumnı buğday (18) ḳıldı. Hācer andın yarğuçağ bile un ḳılıp itmek bişürdi ve İbrāhim ʻaleyhi's-selāmnı oyğattı kim ṭaʻām yigey. İbrāhim ʻaleyhi's-selām (19) sordı kim itmekni ḳaydın aldıñ. Hācer didi kim ḳaptağı undın pişürdüm. İbrāhim ʻaleyhi's-selām bildi kim Tiñri taʻālā (20) ol ṣunʻnı körgüzüptür. Ve ol buğdaydın baʻżısın ikip Tiñri taʻālā ança bereket birdi kim İbrāhim ʻaleyhi's-selāmġa beğāyet köp māl (21) ḥāṣıl boldı ve mihmāndārlığ şiʻār ḳıldı. Nemrūd cehldin bir ṣanduḳnıñ tört pāyesiğa tört ḳaçırnı bağlap özi ṣanduḳḳa (22) kirip tört yoḳarı küşeside it bağlap kerkesler it sarı meyl ḳılıp havālandılar; āsmān sarı oḳ atıp oḳnı Ḥaḳ taʻālā (23) ḫūn-ālūd anıñ ṣanduḳıġa tüşürdi ve ol nā-dān Tiñri taʻālānı oḳladım dip kerkeslerni yoḳarı yanığa bağlağan it- (24) -lerni ḳuyı yanığa bağlap yirge indi ve gümrāhraḳ bolup tiñrilik daʻvisin köprek ḳıldı. Ve baʻżı Nemrūdnı Kādis dipdürler. (25) ʻĀḳıbet İbrāhim ʻaleyhi's-selām duʻāsı bile Nemrūdnıñ sipāhın peşşe ḫayli helāk ḳıldı. yiller ʻaẕāb bile anı dağı helāk ḳıldı. Rivāyetdür kim (26) ol peşşe Nemrūdnıñ mağzığa ḳaṣd ḳılsa irdi, mañlayığa anıñ nime ursalar irdi. teskin tapar irdi. İş bir yirge yitti kim tokmaḳ

---

17 uyuḳladı: T17, P10 uyuḳlamadı // 20 beğāyet: P12-

yasattı. (27) muttaşıl anıñ başıġa birev urar irdi ve
anıñ ḫavāşınıñ yaḫşı ḫıdmeti bu irdi kim ol toḳmaḳnı
T699a anıñ başıġa birkrek urar irdi. (1) Tā bu ʿaẕāb bile
cehennemġa bardı. Ḳıṭʿa

Düşmen-i ḫāksār-ı cāhil kim
Ḥaḳḳa daʿvī-i iştirāk itti
Kör ki Ḥaḳ ġayreti ni nevʿ anı
(2) Serzenişler bile helāk itti

Sāra, Hācerni İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmġa bağışladı ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmġa siksen yaşaġanda Tiñri taʿālā İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām[nı]añġa birdi. (3) Ve Sāra reşkdin Hācerġa fitneni vācib ḳıldı ve İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām çün iki yaşadı, Sāra bī-taḥammül irdi. İbrāhīm ʿaleyhi's-selām Hācer bile (4) İsmaʿīl ʿaleyhi's-selāmnı iltip bir beyābānda. kim Ḥaḳ taʿālā öz
S709a kelāmıda غير ذي زرع dipdür ki Mekke yiridür. / ḳoydı.
Alarnıñ (5) maḳdemi bereketidin anda zemzem suyı peydā boldı ve ḫalāyıḳ ol su cihetidin köp yıġıldılar ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selām Kaʿbe öyini anda binā ḳılġusı. (6) Bu ḳıṣṣa bu yirde tursun. biz Lūṭ ʿaleyhi's-selāmnıñ ḳıṣṣasın şerḥ ḳılıp inşa'llāh yana

---

2 bağışladı ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selāmġa: T. P- İsmaʿīl ʿaleyhi's-selām[nı]: İsmaʿīlni ʿaleyhi's-selām //

1 İbrahim XIV, 37

ḳıṣṣa başığa kileli. Lūṭ ʿaleyhi's-selām İbrāhīm ʿaleyhi's-selām (7) -nıñ ḳardaşı Hārūn oğlı irdi. Tiñri taʿālā aña nübüvvet kerāmet ḳılıp Muʾtefikāt ehli

P335b hidāyet ü irşādığa yiberdi. / Ve Muʾtefikātnı (8) baʿżı biş şehr ve baʿżı yiti şehr dipdürler ve baʿżı ehl-i tārīḫ bu şehrlerni Sīstān bile Kirmān arasıda dipdürler ki ḥālā Lūṭ beyābānığa (9) meşhūrdur ve baʿżı Urdi nevāḥiside kim Şām milkide dipdürler. her taḳdīr bile Mütefikāt şehri ili livāṭa şehvetiğa meşʿūn irdiler (10) ve büt-perest ü hem-bār irdiler. Lūṭ ʿaleyhi's-selām ol milkke barıp niçe vaḳtlerni Tiñri taʿālā ʿibādetiğa delālet ḳıldı. hiç kişi ḳabūl (11) ḳılmadı ve ol ḥażretḳa köp īẕā vü melālet alardın yitişti. Ve ol şūmlarğa ki ġurebā alar milkige ʿubūr ḳılurlar irdi Ve Lūṭ ʿaleyhi's-selām (12) İbrāhīm ʿaleyhi's-selām dik ḫıyānet emriğa meşğūl irdi. Her kişi aña mihmān bolsa irdi ol ḳavm. bu nevʿ işke ḳaṣd ḳılurlar irdi. (13) Luṭ ʿaleyhi's-selām ʿāciz bolup duʿā ḳıldı; melāyikeni Ḥaḳ taʿālā emred yigitler ṣūretide Lūṭ ʿaleyhi's-selāmğa mihmān yiberdi kim Mutefikātnı buzğaylar.(14) Ol ḳavm Lūṭ ʿaleyhi's-selām mihmānları ḳaṣdığa meyl ḳıldılar. Lūṭ ʿaleyhi's-selām işigin bağlap mühlet tiledi kim tañla alarnı tapşuray. Yarım kiçe (15) melāyike özlerini Lūṭ ʿaleyhi's-selāmğa ẓāhir ḳılıp buyurdılar kim kopuñ bu şehrdin çıḳıñ. Lūṭ ʿaleyhi's-selām tebaʿı bile şehrdin çıḳtılar. Cibrīl

6 kileli: T tikileli

ʻaleyhi'(s)-selām (16) ol şehrlerniyirdin konğarıp āsmānğa iltip sernigūn yirge urdı ve ol ildin her kişi her kim ḳayda bar irdi,siccīl (17)taşı yağıp barısın helāk ḳıldı; ḥatta ki Lūṭ ʻaleyhi's-selāmnıñ cüfti hem ol ḳavmdin irdi ,ol taşdın helāk boldı.Ve Lūṭ ʻaleyhi's-selāmnıñ (18) daʻveti müddeti yigirmi yıl ve bir nime dipdürler ve baʻżı otuz yıl.Ve merḳadı İbrāhīm ʻaleyhi's-selām yanıdadur.

Ger Lūṭ veger livāṭa ehli
(19) Kim kitkeli kildiler cihānğa
Körgüzmedi bu cihān-ı ğaddār
Ni yaḫşığa mihr ni yamanğa

İ s m a ʻ ī l ʻaleyhi's-selām peyğamber-i mürsel irdi. (20) Ḥaḳ taʻālā İbrāhīm ʻaleyhi's-selāmğa yibergende kim İbrāhīm ʻaleyhi's-selām Sāranıñ ḫāṭırı üçün anı Hācer bile Mekke beyābānığa iltip ḳoyğanı mezkūr boldı, (21) anda İsmaʻīl ʻaleyhi's-selām ulğayıp fehm peydā ḳıldı. Ve dāyim avğa meyl ḳılur irdi. İbrāhīm ʻaleyhi's-selām Şāmdın Mekkege kilip gāhi andın ḫaber tutar irdi bir ḳatla kilgende İsmāʻīl ʻaleyhi's-selām avda irdi, anıñ öyige barıp aḥvālin sordı. Ḥaremi İbrāhīm ʻaleyhi's-selāmnı żiyāfet ḳılmay uzattı. İbrāhīm (22) ʻaleyhi's-selām ayttı kim İsmaʻīl ʻaleyhi's-selām kilse aytğay sin kim işik pāşinesiğa tağayyür birgey sin dip. İsmaʻīl ʻaleyhi's-selām kilgende żaʻīfesi

---

21. ulğayıp....bir ḳatla kilgende İsmaʻīl ʻaleyhi's-selām : T. P--

(23) ayttı kim bu şıfat bile birev kilip irdi. saña bu nev' söz i'lām ḳıldı. İsma'il 'aleyhi's-selām bildi kim atası irkendür hem ol zamān ol ḫātūnnı (24) ṭalāḳ ḳıldı ve yana birevni nikāḥ ḳıldı. Yana bir yıl İbrāhīm 'aleyhi's-selām Mekkege kildi hem İsma'il 'aleyhi's-selām avda irdi ammā bu ḫātūn İbrāhīm (25) 'aleyhi's-selāmnı köp ta'ẓīm ḳılıp żiyāfet istid'āsı ḳıldı. İbrāhīm 'aleyhi's-selām ayttı kim İsma'il kilse aytḳıl kim işigiññiñ yaḫşı pāşinesi bar. (26) taġayyür birmegey sin. İsma'il 'aleyhi's-selām kilgeç ḥaremi bu sözni ayttı. İsma'il 'aleyhi's-selām bildi kim atası bu ża'ifedin rāżı barıp sipāriş (27) ḳılıpdur. Anı 'āziz ve muḥterem tuttı tā ol ki İbrahim 'aleyhi's-selām Mekkege kilip maḳām tuttı. Ve yüz yaşaġanda Ḥaḳ ta'ālā Sāradın İbrahim

T699b 'aleyhi's-selāmġa (1) İsḥaḳ 'aleyhi's-selāmnı kerāmet ḳıldı kim ol āyet ki الحمد لله الذى وهب لى على الكبر اسمعيل واسحق andın ḫaber birür. Ve İbrāhīm 'aleyhi's-selāmġa (2) Cibrīl beşāret birdi kim miñ peyġamber İşḥaḳ neslidin mütevellid bolġay. İbrāhīm 'aleyhi's-selām münācāt ḳılıp didi kim Ḫudāya çün Işḥaḳḳa bu nev' uluġ hüviyyet (3) kerāmet ḳıldıñ İsma'ilni hem bir maḫṣūṣ 'ināyet bile behre-mend ḳıl. Ḫitāb kildi kim āḫirü'z-zamān peyġamberi ṣalla'llāhu 'aleyhi vesellem kim kāyināt āferinişide mevcūdāt (4) perverişiġa anıñ şerif

S709b żātınıñ ḫilḳati sebebdür. İsma'il 'aleyhi's-selām / neslidin bolġusıdur. İbrāhīm 'aleyhi's-selām şādmān bolup Tiñri ta'ālā ḥażretide (5) şükr ḳā'idesin becā kiltürüp Mekkede Ka'be öyin binā ḳıldı. Ve ol öy itmāmġa yitkendin soñra menḳūldür kim

---

1. İbrahim XIV. 39

P336a şükr ḳılıp uçasın Ka'be dīvārıġa (6) / ḳoyup tefāḫür ḳıldı kim bu öyni tükettim dip. Ḫitāb kildi kim bir açnı mu toyġarıp sin ya bir yalaŋaçnı mu bütkerip sin kim mübāhāt (7) ḳıladur sin. Andın soŋra İbrāhīm 'aleyhi's-selām bilgeç kim bu iki işiniŋ ni miḳdār ḳurbı bar imiş ve fażīleti. Mihmān-ḫāne yasap il żiyāfetiġa (8) mübālaġa körgüzdi ve Tiŋri ta'ālā emri bile ḳurbānġa me'mūr boldı. İsma'īl 'aleyhi's-selāmnı kim ḳurretü'l-'ayn irdi Tiŋri ta'ālā rıżāsı (9) üçün Minā taġı üstide ayaġ iligin baġlap ḳurbān ḳılurġa bıçaḳ boġazıġa sürdi. Ve Ḥaḳ ta'ālā anıŋ ṣıdḳı bereketidin ḳurbānın ḳabūl ḳılıp (10) behiştdin İsma'īl 'aleyhi's-selām 'ivażı Cibrīl 'aleyhi's-selāmġa emr boldı kim ḳoçḳar kiltürüp; İbrāhīm 'aleyhi's-selām anı ḳurbān ḳıldı. Ve İsma'īl 'aleyhi's-selām (11) Ḥażramūt ehliġa hidāyet üçün me'mūr boldı ve ol ḫalāyıḳḳa ilig yıl naṣīḥat ḳılıp Tiŋri ta'ālā yolın körgüzdi, ḳabūl ḳılmadılar meger az kişi (12) Ve İbrāhīm 'aleyhi's-selāmnıŋ 'ömri iḫtilāfıda yüz toḳsan biş yıl dipdürler ve Şām nevāḥīside Cebrūn ḳaryeside Tiŋri ta'ālā raḥmetiġa (13) bardı ve anı Sāra yanıda defn ḳıldılar. Laḳabı Ḫalīlu'llāh ve Ḫalīlü'r-raḥmāndur ve künyeti ebu'ż-żīfān ve ebu'l-enbiyā ve ebu'l-Muḥammeddür, ṣan'ati dihḳānlıḳ. (14) Ve İbrāhīm eb-i rāḥimdür, ya'ni raḥmlıḳ ata. enbiyaġa millet atasıdur.

Ger İbrāhīm ve İsma'īl bolsun
Ki Ḥaḳ emrin ḳabūl itmek kirektür
(15) Bu fānī deyr üçün ḳıldı menzil
Turup bir niçe kün kitmek kirektür

I s ḫ a ḳ ʿaleyhi'sselām peyġamber-i mürseldür. Ḥaḳ taʿālā anı Şām ehliğa (16) yiberdi ve ol Şām ḫalāyıḳın Tiñri taʿālāġa delālet ḳıldı. Ve anıñ iki oġlı bar irdi rüfekādın ki ʿammuzādesi irdi. Biriniñ (17) atı ʿAyṣ biriniñ atı Yaʿḳūb. Ve Şāmda Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām közleri nā-bīnā boldı ve ferzendleridin ʿAyṣ avġa māyil irdi. Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām (18) ḳoy asramaḳḳa. Ve Isḥaḳ ʿaleyhi's-selāmnıñ maḥabbeti ʿAyṣġa köp irdi ve rüfeḳānıñ Yaʿḳūbḳa. Bir kün Isḥaḳ ʿaleyhi's-selāmnıñ köñli biryān meyli (19) ḳıldı. ʿAyṣnı tilep ol ārzūnı aña ẓāhir ḳıldı. ʿAyṣ oḳ u yasın alıp taġ sarı yügürdi. Rüfeḳā bu ḥāldin vāḳıf bolup (20) Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmġa ḫaber birdi. fi'l-ḥāl bir semiz oġlaġnı biryān ḳılıp Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām ḳaşıġa kiltürdi. Çün enbiyā öyi saʿādeti aña nāṣib (21) irdi. Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām anıñ barasıda duʿā ḳıldı ve müstecāb boldı soñra kim ʿAyṣ hem ol taʿāmnı tertīb ḳıldı. Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām didi kim olça (22) min saña tiledim naṣīb bolġay. Tiñri taʿālā Yaʿḳūbḳa naṣīb ḳıldı. aña duʿā ḳıldı kim selāṭīn siniñ nesliñdin bolġay. Ve baʿżı dipdürler kim (23) ṣābir peyġamber siniñ nesliñdin bolġay dip hem duʿā ḳıldı. Eyyūb ʿaleyhi's-selām ʿAyṣ evlādıdındur ve ʿAyṣġa bu meẕkūr bolġan cihetdin (24) Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selāmġa ḫuṣūmet peydā ḳıldı. Ve Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām andın hirāsān irdi. Ve Isḥaḳ ʿaleyhi's-selām ʿömri yüz siksenge yitkendin soñra (25) Tiñri taʿālā ḥükmin bütkerdi ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selām yanıda defn

---

18 Isḥaḳ: S16 P13 Isḥaḳḳa // 21 soñra: T [a]nıñçü[n]

ḳıldılar. Uşbu yıl Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selām Mıṣr ʿazizi boldı.
Naẓm

(26) **Ḫıżrġa naṣib bolsa ḥayvān zülāli**
Sikenderge içmek yoḳ iḥtimāli

Y a ʿ ḳ ū b ʿaleyhi'ṣ-selām peyġamber-i mürseldür. köprek enbiyā anıñ neslidin (27) **dür. İsrāyil anı dirler. Ve Isḥaḳ ʿaleyhi'ṣ-selām aña vaṣiyyet ḳılıp irdi çün Yaʿḳūb**
T700a **ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ ʿAyṣdın dağı ʿaẓim ḫavfı bar irdi.** (1) **Baʿżı dipdürler kim hem ol kiçe kim Isḥaḳ ʿaleyhiʿṣ-selām beḳā ʿālemiġa yüzlendi. Yaʿḳūb ʿaleyhi'ṣ-selām Kenʿāndın maḫfi çıḳıp Şām diyārıġa ʿazimet ḳıldı.** (2) **Ve bu seferde bir kiçe tüş kördi kim Tiñri taʿālā aña ḫiṭāb ḳılıp ol muḳaddes yiride beytü'l-maḳdis bināsın ḳılurġa beşāret birdi.** (3) **Ve ol yirniñ ābādānlığı Yaʿḳūb ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ evlād ve ẕürriyātı ḥākim bolup nübüvvet ve hükūmet ḳılıp ḫalāyıḳnı öz**
S710a **ḥimāyetleride müreffehü'l-ḥāl** (4) **asrar irdiler. / Vaʿde ḳıldı. Yaʿḳūb ʿaleyhi'ṣ-selām oyġanıp ṣādmān bolup Isḥaḳ**
P336b **ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ duʿāsı anıñ barasıda müstecāb** (5) **bolġanın bilip yolġa tüşti. Merāḥil ḳaṭʿ ḳılıp Lübnānnıñ maḳāmı Fizān digen yirge yitip mesken ḳıldı. Ve Yaʿḳūb ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ ṣoḥbeti Lübnānġa** (6) **müläyim tüşti. Ve Yaʿḳūb ʿaleyhi'ṣ-selam anıñ Liyā atlığ ḳızın ḳolmaḳ istidʿāsın ḳıldı çün hiç bu kedḫudālığ esbābıġa dest-resi** (7) **yoḳ irdi. Yiti yıl anıñ**

---

25 **Naẓm:** P20 **Rubai** // 26 içmek: içmekke // 27 **neslidindür:** P21 **neslidindürler** //

ḳoyçılıḳ emrin becā kiltürdi, nikāḥ vücūdın muña ḳarār birdiler. Mev'ad yitkeç 'aḳd ḳılġan kiçe Rāḥilni (8) kim uluġraḳ ḳızı irdi, 'aḳd ḳılıp birdi. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa ma'lūm bolġaç Lübnānġa kele ıẓḥāri ḳıldı, ol ayttı kim uluġ igeci öyde (9) ḳalıp kiçigni ḫaṣm öyge barmaḳ nā-münāsibdür.Ve eger köñlüñ tiler Liyāġa vābeste bolmaḳ, yana yiti yıl ḫıdmet iḫtiyār ḳıl, tā anı hem (10) saña müsellem tutay. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām anıñ müdde'āsını ḳabūl ḳılıp yiti yıldın soñ Liyānı hem aña birdi ve Lübnān, iki kenizek kim biri (11) Filha ve biri Zilfaġa mevsūm idiler hem Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām öyige yiberdi. Ve ol şer'de iki igeci siñilni bir kişige nikāḥ ḳılmaḳ (12) revā irdi. Mūsī 'aleyhi's-selām zamānıda memnū' boldı. Ve ekger tevārīḫ ehliniñ ittifāḳları bar kim Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa altı oġul boldı: Rūbīl, (13) Şem'ūn, Yehūda, Lāvī, Zerbūn, Yişeḥar. Ve Rāḥildin Yūsuf 'aleyhi's-selām ve İbn Yāmin mütevellid boldı. Filhadın Dān ve Nafḳāl ve Zilfadın (14) Kād ve Aşīre vücūdḳa kildi kim kelāmu'llāhda esbāṭ lafẓı kim meẕkūrdur, 'ibāret bu cemā'atdindür. Ve Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa bu ferzendler (15) müyesser bolġandın soñra ḳoy ve sāyir mevāşi ve 'ubeyddin köp cem'iyyet ḥāṣıl boldı. Ve Ken'ānġa kim vaṭan-ı me'lūf irdi, bardı. (16) Ba'żı dipdürler kim bir yıl Ken'ānda bolġandın soñra İbn Yāmin

---

10 anıñ müdde'āsını ḳabūl ḳılıp yiti yıldın soñ Liyānı hem aña birdi ve Lübnān, iki kenizek kim biri 11 Filha ve biri Zilfaġa mevsūm idiler hem Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām: P-

mütevellid boldı. Ve Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ġurbetdin vatanġa kilgendin (17) soñra 'Ayş sefer iḫtiyār ḳılıp Rūm sarı müteveccih boldı. Anıñ İsma'il 'aleyhi's-selām ḳızıdın ki 'ammuzādesi irdi biş oġlı bar irdi. (18) Biriniñ atı Rūm irdi ki ol milkni anıñ atı bile atarlar ve Rūm ḳayṣarları anıñ neslidindürler. Ol kün ki 'Ayş Rūmda (19) 'ālemdin ötti. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām daġı Ken'ānda 'ālemġa vidā' ḳıldı. 'Ayşnıñ süñegin Cirūnġa naḳl ḳılıp ābāsı meḳābiri civārıda (20) ḳoydılar. Ve Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām 'Ayşnıñ ġurbeti eyyāmıda Ken'ān ehli hidāyetiġa me'mūr bolup niçe vaḳt risālet emriġa meşġūl irdi. (21) Dār-ı beḳāġa bardı ve anıñ ba'żı ḥālātı Yūsuf 'aleyhi's-selām ḳıṣṣasıda icmāl bile meẕkūr bolġay, inşa'llāhu'l-'aziz.

(22) Ya'ḳūbnı hem sipihr-i pür-fen
Birdi niçe kün cihānda mesken
Peymāne-i 'ömr çün ki toldı
Devrān aña daġı 'öẕr ḳoldı

(23) Yūsuf 'aleyhi's-selām ḳıṣṣası andın meşhūrraḳdur kim ihtiyāc anıñ tafṣiliġa bolġay; niyüçün ki ġarābet ve şirinligi üçün. Ekābir (24) hem naẓm hem neṡr anıñ şerḥi esāsın tüzüptürler ve beyānıda siḥrler körgüzüptürler. Ol cümledin biri Firdevsi-i Ṭūsi ve yana biri (25) ḥażret-i maḫdūmı Mevlānā Nūrü'd-din Abdu'r-raḥmān el-cāmi nevvera'llāhu merḳadehu kim andaḳ kim Yūsuf

---

23 meşhūrraḳdur : S20 meşhūrraḳtur

'aleyhi's-selāmnıñ ḥüsn ü cemāli ta'rifdin müstaġnidür (26) alarnıñ daġı fażl u kemāliġa vaṣf u ḥācet imes. Yana Ḫ'āce Mes'ūd-ı 'Irāḳi hem naẓm ḳılıpdur ve belāġatniñ dādın biripdür. (27) Yana daġı azizler meşġūlluḳ ḳılıpdurlar bā-vücūd bular, bu bi-biżā'at, ki hem 'ibāret-i rāḳımdındur.
T700b Gāhi ḫāṭırġa bu ārzūnı (1) kiçirür kim inşā'llāh 'ömr āmān birse Türki tili bile oḳ, kāfūr-gün varaḳ üzre ḫāme-i müşkin şemāmeni sürgey. Ve bu ḳıṣṣa naẓmın ibtidā ḳılıp intihāsıġa (2) yitkürgey.

Ḥaḳ tevfiḳni naṣib itkey
Ya naṣib olça Tiñridin yitkey

Bes bu muḫtaṣarġa ḳıṣṣanı icmāl resmi bile edā ḳılmaḳ ensebdür. (3) Yūsuf 'aleyhi's-selām beni Ādem cinsiniñ cemilraġıdur. Bir kün öz yüzin közgüde körüp andaḳ kim ḥüsn ü istiġnā vü ġurūrġa muḳteżidür, (4) köñlige kiçti kim āyā eger
P337a min ḳul bolsam irdi, miniñ bahāmnı kim bire alġay / irdi. Çün bu ḫayāl, delālet bi-mişillikke ḳılur kim (5) ليس كمثله شيء وهو السميع البصير anıñ şānıdadur. Ḥaḳ ta'ālā ġayret körgüzüp
S710b bandaḳ ḳıldı kim āġāları Yūsuf 'aleyhi's-selāmnı / on yiti ḳalb diremġa (6) sattılar. Ve munuñ keyfiyyeti bu irdi kim Yūsuf 'aleyhi's-selām tüş körüp irdi kim künes ve ay ve on bir kevkeb aña secde ḳıldılar. Bu tüşin (7) Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa ayttı kim إذ قال يوسف لأبيه يا أبت إني رأيت أحد عشر كوكبا والشمس والقمر رأيتهم لي ساجدين andın

---

26 vaṣf ü ḥācet: P20 ḥācet ü vaṣf

5 El-Şura XXXXII, 11 // 7 Yusuf XII, 4

ḫaber birür. Ya'ḳûb 'aleyhi's-selâm ayttı kim (8) bu tüşüñni ḳardaşlarıñdın yaşur kim alardın saña âsîb yitmegey. Kim bu tüşniñ ta'bîri budur ki ata vü ana vü ḳardaşlarıñ (9) saña muḥtâc bolğaylar. Çün taḳdîr-i ilâhî Yûsuf 'aleyhi's-selâmnıñ miḥnetleriğa müte'alliḳ bolup irdi. Ḳardaşları ol tüşni ve ataları (10) ta'bîrin işitip müteğayyir bolup Yûsuf 'aleyhi's-selâm ḳasdiğa bil bağladılar. Ve özlerin Yûsuf 'aleyhi's-selâmğa müşfiḳ körgüzüp Ya'ḳûb 'aleyhi's-selâm (11) dın anı geştke iltür biz dip yazığa barıp anı çâhğa salıp köñlegin ḳoy ḳanığa bulğap Yûsuf 'aleyhi's-selâmnı böri yidi dip (12) ḳanlığ köñlegin Ya'ḳûb 'aleyhi's-selâm ḳaşığa kiltürdiler. Ya'ḳûb 'aleyhi's-selâmnı mühlik mâtemğa ve öçmes otḳa saldılar. Ve hem ol uçurda (13) ol çâh başında bir kârvân tüşüp çâhğa delv salıp anda birev bar ikenni bilip Yûsuf 'aleyhi's-selâmnı çâhdın çıḳardılar. Ve ḳardaşları (14) ḫaber tapıp ol kârvânğa barıp Yûsuf 'aleyhi's-selâmnı biziñ ḳulumızdur dip kim ḳaçıp idi dip ol ḳâfileniñ uluğı bile kim (15) atı Mâlik bin Ża'r Ḫazâ'î irdi, on yiti ya yigirmi ḳalb diremğa sattılar. Ve Mâlik bu sevdâdın mesrûr irdi kim Mışrda anıñ (16) bahâsıdın süd mutaşavver irdi. Ve Yûsuf 'aleyhi's-selâmda ża'f u şikestelıḳ ol mertebede irdi kim Mâlikniñ ol sözin işitip (17) öz özi bile aytur irdi kim bu müslümân kim miniñ bahâmdın özin ḫurrem ḳılıpdur. Bu ḥâl bile kim minmin iki ança alğaylar kim ol alıpdur. (18) Tâ iş aña yitti kim Mışrda anıñ vezni bile yiti ḳatla müşk vezn ḳılıp

---

11 çâhğa: S6 câhğa // 13 çâh: S13 câh // 14 ḳâfileniñ : P11 ḳâfileni // 17 ança : S13 ançağa

Melik Reyyānnıñ ḫāzini kim Mıṣrnıñ ʿazīzi irdi, Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı (19) satḳun aldı. Ve ʿazīzniñ Züleyḫā atlıġ ḫātūnı bar irdi, Yūsuf ʿaleyhi's-selāmġa ʿāşıḳ boldı. Her niçe özin żabṭ ḳılur irdi kim anı (20) ḫalḳ maʿlūm ḳılmaġay ammā bī-ṭāḳatlıḳ ʿinān u iḫtiyārın iligdin çıḳarur irdi, tā ol ki Yūsuf ʿaleyhi's-selāmġa ʿışḳın ıẓhār ḳılıp ṭaleb-i viṣāl (21) ḳıldı. Yūsuf ʿaleyhi's-selām ol maṭlūbın imtināʿ ḳılıp Züleyḫāġā Tiñridin taḫvīf ḳıldı ve mevāʿiẓ ve naṣāyiḥ iẓhār ḳıldı. Ve bu ḥāletde Yūsuf (22) ʿaleyhi's-selām on yiti yaşıda irdi. Çün Züleyḫā Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı ol işdin beġāyet müctenib kördi, bīmdin kim ʿazīzġa (23) ıẓhār ḳılġay, özi ʿāzīz ḳaşıda Yūsuf ʿaleyhi's-selāmdın şikāyet ḳıldı kim Yūsuf maña ıẓhār-ı taʿalluḳ ḳılıp viṣāl ārzūsı ıẓhārın (24) ḳıldı. ʿAzīz tefaḥḥuṣ ḳılġandın soñra maʿlūm ḳıldı kim Züleyḫā öz ḳılġanın Yūsuf ʿaleyhi's-selāmġa töhmet ḳılıpdur. Bu iş Mıṣr ili arasıda (25) iştihār taptı ve Mıṣr eşrāfınıñ żuʿafāsı Züleyḫāġa ṭaʿn tili uzattılar kim fülān Kenʿānī ḳulġa ʿāşıḳ bolup özin ḫalḳ tilige salıpdur. (26) Züleyḫā ol işde muḥiḳḳ irkenin s̱ābit ḳılur üçün ṭāʿin ü ṭannāzlarnı żiyāfet ḳılur üçün istidʿā ḳılıp alar ḥużūrıda (27) Yūsuf ʿaleyhi's-selāmnı meclisde kivürgeç ماهذابشرا dip anıñ cemāli meyidin andaḳ lā-yuʿḳal boldılar kim turunc
T701a ornıġa iliglerin (1) kistiler. Yūsuf ʿaleyhi's-selām çıḳḳaç ol ḥālleridin vāḳıf bolup Züleyḫānı maʿẕūr tuttılar. Ve Züleyḫā il maẓinnesi defʿi üçün ʿazīzġa (2) iltimās ḳıldı kim

---

20 bī-ṭāḳatlıḳ: S16 bī-ṭāḳatlıġ

27 Yusuf XII, 31

Yūsuf ʿaleyhi'ṡ-selāmnı zindānda maḥbūs ḳılıp. Bu ḥabsde Tiñri taʿālā Yūsuf ʿaleyhi'ṡ-selāmġa taʿbīr ʿilmin kerāmet ḳıldı. Zindān ehli (3) tüş körüp bir birige aytalar irdi,
P337b / taʿbīr ḳılur irdi ve hīç taḫallüf ḳılmaġandın zindān ehli müteʿaccib bolur irdiler. Melik Reyyān suçısı (4) bile bekāvüli añа zehr birür tevehhümidin yazġurup zindānġa yiberdi. Alar Yūsuf ʿaleyhi'ṡ-selām il tüşige taʿbīr ḳılurnı körüp ittifaḳ bile (5) her biri yalġan tüş yasap Yūsuf ʿaleyhi'ṡ-selāmġa ʿarż ḳıldılar. Suçı tüşini mundaḳ didi kim
S711a bir bāġda üç ḫūşe / üzüm (6) kördüm, ol üzümni sıḳıttım, fi'l-ḥāl çaġır boldı, anı melikke tuttum içip maña iltifāt u taḥsīn ḳıldı. Bekävül tüşini mundaḳ didi kim (7) melik maṭbaḫıdın üç ḫᵛānde nān başım üstide kördüm ve āsmāndın ḳuşlar başımġa ḳonup ol nānlarnı yidiler. Çün Yūsuf ʿaleyhi'ṡ-selām (8) ol ikevnüñ ġaybdın aġızlarıġa kilgen sözlerniñ birin niʿmet birin beliyyetḳa dāll kördi didi kim

قال لا يأتيكما طعام ترزقانه (9) إلا نبأتكما بتأويله yaʿni

sizge olça körüp siziktemegey meger ol ki ḫaber birür min sizge. Üç kündin soñra suçını Melik Reyyān çıḳarıp (10) terbiyyet ḳılur. Bekävülniñ boġazıdın asar. Alar ayttılar kim biz bu tüşni körmeydür irdük, belki yasap irdük. Yūsuf ʿaleyhi'ṡ-selām (11) ayttı kim Tiñri taʿālānıñ taḳdīri miniñ taḳdīrim bile muvāfıḳ tüşüptür, bāḳī siz bilür siz. Suçıġa ayttı kim melik Reyyānġa barıp iʿtibār (12) tapsañ mini

---

3 taʿbīr ḳılur irdi: S27' de tekrarlanmıştır // 9 siziktemegey: S4 yitkemegey

8 Yusuf XII, 37

sağındurğay sin. Çün Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selām maḫlaş üçün Tiñri taʿālāğa iltica ḳılmay maḫlūḳnı vesīle ḳıldı. Ḥaḳ taʿālā (13) ğayretdin yıllar anı zindānda asradı ve hem ol üç künde melik Reyyān, bekāvül ḳatliğa ḥükm ḳıldı. Ve sāḳīni terbiyet ḳıldı ve ol sāḳī (14) yiti yılğaça Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selāmnı sağınmadı. Bir kiçe melik Reyyān tüş kördi kim yiti semiz uynı yiti aruḳ uy yidiler ve yiti tāze (15) kökergen ḫūşeni yiti ḳuruḳ ḫūşe çırmaşıp bī-ṭarāvet ḳıldı. Ve bu tüş taʿbīridin muʿabbirler bile kāhinler ʿāciz boldılar. (16) Saḳīniñ yādığa Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selām kilip melik ʿarżıġa yitkürdi. Ve melik emri bile barıp Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selāmdın bu düş taʿbīrin (17) sordı. Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selām ayttı kim simiz uy ve tāze ḫūşeler toḳluḳ ve ziraʿatlıḳ yılğa delīldür ve aruğ uylar bile ḳuruḳ (18) ḫūşeler ḳaḥṭlıḳḳa dāll. Yiti yıl toḳluḳ bolup yana yiti yıl ḳaḥṭlıḳ bolğusıdur ve burunğı yıllarda aşlığıñızını yaḫşı asrañ (19) kim soñğı yıllarda yarağay. Sāḳī bu taʿbīrni melikke ayttı irse ḥaḳīḳati aña maʿlūm bolup Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selāmnı tiledi. Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selām (20) barmay iʿlām ḳıldı kim turunc bile iligin kisken żuʿafādın istifsar ḳılğıl. Melik tefaḥḥuşğa meşğūl bolup ʿazīzni ve Züleyḫānı ve żuʿafānı tiledi. (21) Ve Züleyḫā ol cemāʿat bile Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ pākligige tanuḳluḳ birip ʿazīz infiʿāldin Züleyḫānı ṭalāḳ ḳıldı. Ve Yūsuf ʿaleyhi'ṣ-selāmnı (22) zindāndın çıḳarıp melik ḳaşığa kiltürdiler. Melik iʿzāz ḳılıp münāsib yirde olturtup didi

---

14 tāze: P- // 14 Reyyān: P- // 17 uy: P13 uylar // 19 bolup: P16 boldı irse

kim bu tüşüm ta'biridin maña öz (23) taķririñdin işittür. ḫātırım bar. Yūsuf 'aleyhi's-selām burun anıñ tüşin ayıttı kim āyet unutup irdi kim yādıġa kilmedi. beġāyet (24) müte'accib bolup Yūsuf 'aleyhi's-selāmdın ta'birin hem tiledi. Yūsuf 'aleyhi's-selām ta'birin yoķarı ötken düstūr bile ayttı kim melik (25) 'azizni 'azl ķılıp 'azizlıġnı Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa birdi ve milk ü ḫazāyinniñ emini ve ṣāḥib-iḫtiyārı ķıldı. Yūsuf 'aleyhi's-selām (26) vilāyet ma'mūr yıllarda aşlıġını yaḫşı muḥāfaẓat ķılıp ķaḥṭ bolġan yıllarda ḫalāyıķķa sebeb-i rızķ boldı. Ve ķaḥṭ şiddeti bir yirge yitti kim ḫalāyıķ (27) bar u yoķın belki öz nefslerin yigülükke sattılar. Rivāyet budur kim Yūsuf 'aleyhi's-selām

T701b cemi' Mıṣr ilin satķun alıp ķaḥṭdın çıķķandın soñra (1) āzād ķıldı. Ve Züleyḫānı öz nikāḥı 'aķdiġa kivürdi. Bu vaķtde Yūsuf 'aleyhi's-selām otuz iki yaşar irdi ve Züleyḫā otuz ve bikr irdi. (2) niyüçün ki 'aziz 'innin irdi. Ve Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa Züleyḫādın iki oġul boldı. Naķldür kim ķaḥṭ şiddeti ṣa'b bolġanda kim eṭrāfdın (3) ḫalķ rızķ üçün Yūsuf

P338a 'aleyhi's-selāmġa yüz tutup / irdiler. Ken'ān ili hem ol cümledin irdi. Ya'ķūb 'aleyhi's-selām Yūsuf 'aleyhi's-selām firāķıda (4) ḫalķdın ülfet üzüp ve ferzendleridin üns münķaṭı' ķılıp güşe tutup beytü'l-aḥzān maķāmı bolup irdi. Ferzendleri anıñ ruḫṣatı (5) bile Mıṣrġa rūzi üçün müteveccih bolup İbn Yāminni Ya'ķūb 'aleyhi's-selām

S711b öz ķaşıda asradı kim andın Yūsuf 'aleyhi's-selām / isi tapar irdi. (6) Çün on aġa ini Yūsuf 'aleyhi's-selām ḫıdmetiġa yitiştiler. biżā'atlerin 'arż ķılıp rūzi tilediler. Yūsuf 'aleyhi's-selām alardın neseb- (7) lerini sorup atalarınıñ

ḥālin tefaḥḥus ḳılıp tirig irkenin bilip İbn Yāmin ḥālin ma'lūm ḳılıp iḥtirām itip aşlıġ birip bižā'at- (8) lerin daġı aşlıġ içige yaşurun salıp uzattı ve ayıttı kim yana kilseñiz ḳalġan iniñizni alıp kiliñ kim bu ḳatlaġıdın köprek (9) ri'āyet ḳılay. Alar Ken'ānda kilgendin soñ keyfiyyetni Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ḳaşıda 'arż ḳılıp yana ḳatla İbn Yāminni egerçi Ya'ḳūb rāżi (10) imes irdi. özleri bile alıp Mışrġa Yūsuf 'aleyhi's-selām mülāzemetiġa barġaylar. Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ḫıdmetide ötken ḥalātnı (11) taḳrir ḳıldılar ve iltimās ayttılar kim İbn Yāminni bir ḳatla alar bile 'aziz ḳaşıġa yibergey. Aña ol şa'b köründi ammā żarūretdin (12) İbn Yāminni yiberdi ve bir ruḳ'a bitidi. İbrāhim 'aleyhi's-selāmnıñ destārın ki irş resmi bile Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa ḳalıp irdi (13) ve alarġa vaşiyyet ḳıldı kim Mışrġa bir dervāzedin kirmeñ. لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ | مُتَفَرِّقَةٍ Alar Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām (14) buyurġan düstūr bile 'amel ḳılıp 'aziz işigige ḥāżır boldılar. 'Azizġa ḫaber bolġaç alarnı tilep ta'ẓim bile olturtup İbn Yāmin (15) ruḳ'a bile destārnı Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa teslim ḳıldı. Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa müfriṭ neşāṭ yüzlenip buyurdı kim alar ileyige ḫᵛān (16) tarttılar ve her ikevge bir ṭabaḳ ḳoydurdı. Ve İbn Yāmin yalguz ḳaldı. alardın anı öz ḳaşıġa tilep

---

7 ḥālin:T7 P4 ḥāli // 9 Ya'kūb rāżi:S6 Ya'kūb 'aleyhi's-selām rāẓi // 12 İbn Yāminni yiberdi: P9 İbn Yāminni bir ḳatla alar bile 'aziz ḳaşıġa yiberdi // 12 resmi:P9 düstūrı

13 Yusuf XII, 67

irdi. alar tanımas irdiler. Yūsuf ʻaleyhi's-selāmnıñ ṭāḳati ḳalmadı. ḳarındaşıġa özin nāzüklük (18) bile ıẓhār ḳılıp kim müteġayyir bolmaġay. Daġı ol cemāʻatḳa. kitürgen ulaġlarıġa köre aşlıġ birip altun iklīl kim cevāhir bile muraṣṣaʻ (19) ḳılıp irdiler. İbn Yāmīn yükide yaşurttı. Alar Kenʻānġa müteveccih bolġandın soñ kişi yiberip yüklerin aḫtartıp ṣāʻnı İbn Yāmīn (20) yükide taptılar. İbn Yāmīnni alıp ʻazīz ḳaşıġa kiltürdiler ve ḳardaşları hem anıñ bile ḳaytıp kildiler. Bu yirde iḫtilāf (21) köptür; her taḳdīr bile Yūsuf ʻaleyhi's-selām İbn Yāmīnni alıp ḳalıp ḳardaşları yana Kenʻānġa barıp Yaʻḳūb ʻaleyhi's-selāmġa İbn Yāmīnniñ (22) uġurluḳ ḳılıp ʻazīz anı asraġanın ayıttılar. Yaʻḳūb ʻaleyhi's-selāmnıñ miḥneti ötti ve firḳati şuʻlesi birge miñ bolup bir yolı (23) ayaġdın tüşti. ʻĀḳıbet ʻazīzġa bir ruḳʻa bitip Yehūdā oġlı Fāriżdın yiberdi ve öz ḥālini kim Yūsuf atlıġ oġlı firāḳıdın (24) ni şuʻūbetḳa ḳalıp irdi ve İbn Yāmīn fürḳatidin ni şiddetḳa musaḫḫar boldı dip ʻarż ḳıldı. Yūsuf ʻaleyhi's-selām anıñ cevābıda ol nevʻ (25) naṣiḥat-āmīz ruḳʻa yiberdi kim Yaʻḳūb ʻaleyhi's-selāmġa yitkeç oḳutup ayıttı kim bu mektūbdın enbiyā kelāmı ve rüsül peyġamı ḥālātı köñülge (26) yitişedür. Yana oġlanlarıġa Mıṣrġa barurnı teklīf ḳılıp alar biżāʻat ü ferecāt bile kildiler. Ve bu ḳatla Yūsuf ʻaleyhi's-selām özin (27) alarġa ẓāhir ḳılıp köp eltāf körgüzdi. Alarnı öz ḳılġanlarınıñ ḫacāleti. Yūsuf luṭf
T702a u keremi lāl ḳılıp Yaʻḳūb ʻaleyhi's-selām- (1) nıñ közi körmesin ʻarż ḳıldılar. Yūsuf ʻaleyhi's-selām öz köñlegin

---

18 bolmaġay: T18 P15 bolmay

Yehūdādın Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa yiberdi. Yehūdā Mıṣrdın çıḳḳaç (2) Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ol köñlek isin Ken'ānda tapıp ḥużżārġa ẓāhir ḳıldı. Alar anıñ dimāġı ḫıffetiġa ḥaml ḳılıp tā Yehūda yitişip Yūsuf 'aleyhi's-selāmnıñ (3) ḥayātı
P338b ḫaberin ve selāmetlıġın Ya'ḳūb / 'aleyhi's-selāmġa yitkürüp
S712a köñlekni anın yüzige saldı. hem ol zamān / başīr bolġan közi binā bolup şükrler ḳıldı. (4) Ve Yehūdā barça ḥāl ü keyfiyyetin aña 'arż ḳılıp Mıṣrġa barur sözide irdi kim Yūsuf 'aleyhi's-selāmnıñ resūllerin 'azīm yaraġlar bile yitip (5) ve ẕürriyātın Mıṣrġa iltip Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa ḫaber yitkeç istiḳbāl ḳılıp Melik Reyyān dağı ol devletni ġanīmet bile muvāfaḳat ḳıldı. Yūsuf 'aleyhi's-selāmġa (6) yavuġlaşḳaç Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām raḥmildin çıḳıp Yūsuf 'aleyhi's-selām anıñ ayaġıġa tüşüp körüştiler. Ve Mıṣrġa kilip Yūsuf 'aleyhi's-selām atası (7) anasını taḫt üstide olturtup özi alar yanıda olturup ḳardaşlarıġa olça ḳā'ide-i ikrām idi becā kiltürdi. Ve alar barça aña (8) secde-i taḥiyyet ḳıldılar. Yūsuf 'aleyhi's-selām Ya'ḳūb 'aleyhi's-selāmġa ayttı kim يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُؤْيَايَ مِن قَبْلُ Bir rivāyet bile on yiti yıldın (9) soñra bir rivāyetde yigirmi tört yıldın soñra Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām Tiñra ta'ālā raḥmetiġa bardı ve Yūsuf 'aleyhi's-selāmnı vaṣī ḳılıp irdi. (10) Ve anıñ vaṣiyyeti bile Ḳudüsde İbrāhīm ve Isḥaḳ 'aleyhi's-selām civārıda ḳoydılar. Ve az furṣatdın soñra melik Reyyān hem 'ālemdin

---

8 rivāyetbile : P5 rivāyetde

8 Yusuf XII, 100

çıktı ve anıñ beni (11) a'māmıdın Ḳābus atlıġ kāfir-i maḳhūr Mıṣr taḫtıda saltanatḳa olturdı. Ve Yūsuf 'aleyhi's-selām bir niçe yıl anı islāmġa delālet ḳıldı. Yir tutmas irdi (12) ammā Yūsuf 'aleyhi's-selāmnı ta'ẓim ḳılur irdi. Yūsuf 'aleyhi's-selām anıñ da'vetidin me'yūs bolup belki öz evḳātıdın hem melūl. Ḥaḳ ta'ālādın münācātda (13) ābā vü ecdādı ṣoḥbetin tiledi ve ol du'ā müstecāb boldı. Beni İsrāyilġa islām rüsūḫıġa vaṣiyyet ḳılıp fir'avn bile Mūsi 'aleyhi's-selāmdın ḫaber birip (14) ol ḳavmniñ vālisi Yehūdānı ḳılıp öziniñ medfenini Nil rūdıda Mıṣrdın bir yıġaç yıraḳraḳ yir maḳarr ḳıldı ve dār-ı beḳādın gülşen-i fenāġa (15) ḫırām ḳıldı. Beni İsrāyil, Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām ẕürriyātıdur ve esbāṭ on bir oġlı bardı.

Yūsuf ḳalmadı Ḳābūs hem bolmay 'adem
(16) İçtiler cām-ı fenā ṣıddiḳ hem zındiḳ hem

Ḫ ı ż r 'aleyhi's-selāmnı mürsel dipdürler ve ol Erfaḫşed bin Sāmnıñ oġlanlarıdındur. Ẕü'l-ḳarneyn (17) zamānıda anıñ mülāzımı irdi. Ẕü'l-ḳarneyn ḥayvān suyı ḫayāli bile ẓulemātḳa kirgende Ḫıżr 'aleyhi's-selām anı başlap kirdi ve dirler kim İlyās (18) 'aleyhi's-selām daġı bile irdi. Ümid kim ḳuyıraḳ ẕikr bolġay ol sunı Tiñri ta'ālā bu ikevge naṣib ḳıldı ve Ẕü'l-ḳarneyn maḥrūm (19) yandı. Ve ba'żı dipdürler kim Ḥaḳ ta'ālā Ḫıżr 'aleyhi's-selāmġa 'ilm-i ledünni naṣib ḳıldı ve

---

11 Yūsuf 'aleyhi's-selām bir niçe yıl anı: P8 Yūsuf 'aleyhi's-selām anı bir niçe yıl

ḥayvān suyı 'ibāret andındur. Ehl-i islām mu'teḳadı (20) oldur kim Ḫıżr 'aleyhi's-selām 'ömr-i cāvid tapıpdur. Ve Ḫ˅āce Muḥammed Pārsā ḳuddise sırruhunıñ ba'żı nesḫide mundaḳ bitipdür kim Ḫıżr 'aleyhi's-selām (21) Sebz-vārnıñ Kök atlıġ kintidindür ve ḥālā ḥażret-i risālet dinidedür ve İmām Şāfi'ī raḥmetu'llāhi meẕhebidedür. Va'llahu ta'ālā a'lem.

(22) Ḫıżr 'ömrin tilerler ehl-i ḫıred
Yār vaṣlı durur ḥayāt-ı ebed

E y y ū b -ı ṣabūr 'aleyhi's-selām: Anası Lūṭ 'aleyhi's-selām ḳızıdur. (23) Atasını 'Ayṣ bin Isḥaḳ 'aleyhi's-selām evlādıdındur dipdürler ve ba'żı muḫālefet ḳılıpdurlar. Mevlidi Rūmdur ammā Şāmda muḳīm (24) irdi. Her nev' māl u menāli köp irdi ve on oğlı bar irdi. Ġanimet cinsidin hiç nime yoḳ irdi kim Ḥaḳ ta'ālā 'ibādeti tesbīhi ve tehlīliġa (25) ol nev' meşġūl ü meşġūf irdi kim hiç nimege iltifāt ḳılmas irdi. Melāyike ayıttılar kim Ḫudāyā hiç nev' cem'iyyetdin yoḳtur kim aña naṣīb (26) ḳılmay sin, niyüçün siniñ 'ibādetiñdin özge iş ḳılġay. Tiñri ta'ālā melāyikege ḫitāb ḳıldı kim bu ẓāhir cem'iyyetleri perīṣānlıġ esbābıdur, (27) velī siziñ nemaṭıñız bu bolsa kim bu cihetlerdin kim anıñ köñli cem' üçün 'ibādetḳa meşġūfdur, andaḳ ḳılay ki
T702b sizler bilgey siz (1) kim bular bolmasa hem anıñ işi
S712b tā'atdür. / Bu mükālemedin soñra Tiñri ta'ālā Eyyūb 'aleyhi's-selām sarı belālar müteveccih ḳıldı. Avval

---

20 bitipdür: S20 bitiptür // 23 dipdürler: T23 dipdür

mevāşisiġa (2) andaķ āfet tüşti kim biri ķalmadı. Ayttılar irse iltifāt ķılmadı. Mezrū'ātıġa andaķ belā yüzlendi kim yoķ ḥisābı tuttı, muña (3) mültefit bolmadı her cihātı ki aña şey ıṭlāķı ķılsa bolur, bī-niyāzlıķ yirige bardı, pervā ķılmadı. Hem ol Ḥaķ ta'ālā 'ibādetiġa meşġūl (4) irdi. Öy yıķılıp on oġlı tam astıda ķaldılar ve helāk boldılar; ol didi kim maña Tiñri ta'ālā besdür alar bolmasa bolmasun. (5)
P339a **Bulardın / soñra hiç nimesi belki hiç kişisi ķalmadı. Mübārek cismiġa bīmārlıġlar ve belālar yüzlendi, daġı cerāḥatler bolup (6) ķurtlar tüşti. Daġı ol cerāḥatler islenip ol nevāḥī ḫalķı andın müteneffir bolup aralarıdın anı iḫrāc ķılıp bir nā-münāsib yirge (7) saldılar ve tigreside hiç kişi ķalmadı. Ḥaremidim kim atını Raḥme bint Ya'ķūb 'aleyhi's-selām dipdürler ve binti İbrāhīm bin Yūsuf (8) 'aleyhi's-selām hem dipdürler. Ve Raḥme ya müzdürluķ ya gedālıġ ķılıp Eyyūb 'aleyhi's-selāmġa ķūt kiltürür irdi. Ve Eyyūb 'aleyhi's-selām (9) ol beliyyātķa ṣabr ķılıp Tiñri ta'ālā tā'atidin ḫāṭırıġa özge nime kiçmey dirler ki şerīf bedenidin bir ķurt eger tüşse irdi (10) yana alıp ornıġa ķoyar irdi kim sizge Ḥaķ bu naṣīb ķılġan rūzīdin. Ve şeyṭān-ı la'īn Raḥmeġa her nev' iġvālar ķılur irdi kim muḥāfaẓatı (11) Eyyūb 'aleyhi's-selāmġa yitmegey. Tiñri ta'ālā anı şeyṭān mütāba'atıdın asrar irdi tā ol kim bir kün bir ża'īfe ṣūreti bile Raḥmeġa (12) uçradı ve Raḥme ol kün hiç nime tapmaydur irdi kim Eyyūb 'aleyhi's-selāmġa kiltürgey. Şeyṭān aña ayttı**

---

4 **maña Tiñri ta'āla: P26 Tiñri ta'āla maña**

kim miniñ saçım beğāyet (13) ḳısḳadur, eger gīsūlarıñnı kisip maña birseñ kim saçımğa ulasam munça bahāsın birür min. Raḥme didi kim Eyyūb ʿaleyhi's-selām ḳaşığa (14) bu kün ḳūt tapmaydur, maña gīsū bolmasa bolmasun. Öz gīsūların kisip aña birip alğan vechğa ḳūt alıp Eyyūb ʿaleyhi's-selām ḳaşığa (15) yitmesdin burun ol laʿīn Eyyūb ʿaleyhi's-selām ḳaşığa Raḥmeniñ saçın kiltürüp nā-münāsib sözler didi. Raḥme ḳūt kitürgeç (16) Eyyūb ʿaleyhi's-selām anıñ saçın körmedi. Meşhūrdur kim ʿahd ḳıldı kim Raḥmeni yüz yığaç urğay. Çün Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā Eyyūbnıñ beliyyātını (17) nihāyetḳa yitkürdi. Ve ol, hem ol ṣabr u şükr ḳılur irdi. Melekūt ʿālemiğa şūr tüşti ve ğavğa.Ve melāyike anıñ fażl u ṣabūrluğın iʿtirāf (18) ḳılıp öz sözleridin nādim boldılar. Tiñri taʿālā ʿināyet ḳılıp aña ṣıḥḥat yiberip Cibrīl ʿaleyhi's-selām kildi ve iligin tutup ḳopardı (19) ve tamām ḳurtlar tenidin tüşti. Ve iki cānibidin iki bulağ peydā boldı ve Cibrīl ʿaleyhi's-selām anıñ mübārek cismini ol sularğa ğusl (20) birip barça cerāhatleri bütti. Ve Raḥmeniñ pākligige tanuğluğ birip. Meşhūrdur kim yüz süpürgü yığaçnı bir birige bağlap Raḥmeniñ (21) uçasığa urup ʿahd ü ʿuhdesidin çıḳtı. Ve Eyyūb ʿaleyhi's-selāmğa Tiñri taʿālā żāyiʿ bolğan emvālindin artuğraḳ yana kerāmet (22) ḳıldı. Baʿżı dipdürler kim evlādın hem tirgüzdi ve altun çivürtke yağdı. Ve baʿżı anıñ menzili Şāmdadur ve baʿżı Ḫorāsān (23) vilāyetide Rāz-ı Meşhedde dipdürler. Ve müddet-i nübüvvetide üç kişi aña īmān kiltürdiler ve beliyyātıda mürtedd

---

13 **ḳaşığa: S, P-**

boldılar. Hüccetdin soñra (24) Rūmġa bardı. Mühil ki uluġraḳ oġlı irdi,vaṣī ḳılıp 'älemdin ötti. 'Ömri bābıda iḫtiläf köp üçün bitilmedi. Beyt

(25) Bī-ṣabr ulus gerçi cihändın kitti
Eyyūb-ı ṣabūr dağı kitmey n'itti

Ş u ' a y b 'aleyhi's-selām: Anı ḫaṭībü'l-enbiyā dipdürler. İbrāhīm (26) ya Ṣāliḥ 'aleyhi's-selām evlādıdın ikende iḫtiläf bar. Ve anası Lūṭ 'aleyhi's-selām ḳızı irdi; atı Mīkā. Ve Ḥaḳ ta'ālā anı Medyen ve aṣḥāb-ı (27) Eyke hidāyetiġa meb'ūs ḳıldı. Ve ba'żı Medyen ve Eyke aṣḥābın bir ḳavm dipdürler. Ve alar keyl ü vezn işide ḳalblıġ ḳılur
T703a irdiler. (1) Ve tenge ve pūl ve sāyir meskūkātnı nime ḳatıp bī-'ayār yasar irdiler ve uġrılıḳ ve ḳaraḳçılıḳ ḳılur irdiler. Ve Şu'ayb 'aleyhi's-selām mülāzemetiġa (2) kilür ilniñ yolın tutup men' ü īẕā itseler irdi ve milletleri büt-perestlıḳ. Şu'ayb 'aleyhi's-selām alarnı tüz yolġa delālet ḳılıp Tiñri ta'ālā (3) 'aẕābıdın ḳorḳutur irdi. Alar muḳābeleside istihzā ve sefāhat ḳılur irdiler. Çün bu müddet taṭvīl taptı ol ḳavm cehāletleridin Şu'ayb (4) 'aleyhi's-selām taḫvīfin yalġan ḫayāl ḳılıp tesḫīr yüzidin 'aẕāb va'desiġa teḳāżā körgüzdiler. Şu'ayb 'aleyhi's-selām münācāt ḳılıp رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا | (5) وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ |

---

27 aṣḥābın: T27 aṣḥābıdın // 1 uġrılıḳ: S2 uġrı // 2 büt-perestlıḳ: S3 büt-perestlıġ

4-5 A'raf VII, 89

tekellümi bile tażarruʻ ḳıldı. Tiñri taʻālā yiti kün havānıñ ḥarāretin ol mertebede ḳıldı kim ol ḳavm bī-ṭāḳat (6) bolup ʻıyāl ü eṭfālleri bile şehrdin çıḳıp bişe ve dıraḫtsitānġa yüzlendiler. Ve İbn ʻAbbās rażiyu'llāhu ʻanhüdin menḳūldür kim ḳażā-yı ilāhī (7) düzaḫ otıdın şuʻle yiberip barçasın örtedi. Ve tārīḫ ili hem anı hemūm yilige isnād ḳılıpdurlar. Her taḳdīr bile Şuʻayb ʻaleyhi's-selām İbrāhīm (8) ʻaleyhi's-selām şerīʻatiġa daʻvet ḳılur irdi ve daʻveti müddetide miñ yitmiş kişi anıñ daʻvetiġa kirdiler. Ve ol ḳavm helākdin soñra Ḥaḳ taʻālā (9) emri bile hem ol yirde sākin

P339b boldı tā / Mūsī ʻaleyhi's-selām aña ḳoşuldı. Ve Mūsī ʻaleyhi's-selām ayrılġandın soñra yiti yıl ve tört ay ḥayātda (10) irdi ve ʻömri iki yüz yigirmige yitkendin soñra āḫiret ʻilmiġa yüzlendi. Ve Mekkede Rükn ve Maḳām arasıda medfūndur. Ve aṣḥāb-ı Ress (11) ẕikri kim ötti, baʻżı Şuʻayb ʻaleyhi's-selām zamānıda dipdürler. Ve Şuʻayb ʻaleyhi's-selāmnı Süryānī til bile Yesrüb dipdürler. Ve muʻcizātıdın biri (12) ol kim küffār, taşnı mis ḳılmaḳ tilediler ve anıñ duʻāsı bile barça taşlar mis boldı. Çün ʻaḳīde ḳılmadılar yana ol ḫalġa bardı.

(13) Şuʻayb iyledi çün cihāndın ḫırām
Ẓuhūr itti Mūsī ʻaleyhi's-selām

M ū s ī ve Hārūn ʻaleyhi's-selām: Mūsī ʻaleyhi's-selām

---

6 şehrdin: TP23 şehrde // 6 ilāhī: P23 āsmānī // 8 helākdin: P25 helākidin

ulü'l-'azmdür (14) ve laḳabı kelîmullāhdur ve Ya'ḳūb 'aleyhi's-selām evlādıdındur. Ve bu ḳıṣṣanıñ ibtidāsı budur kim Yūsuf 'aleyhi's-selām ki Reyyān bin Velîddin soñra (15) Ḳābūs zamānıda rıḥlet ḳıldı. Ḳābūs benî İsrāyilni zebūn ḳılıp 'azîm ü 'anîf teklîfler ḳılur irdi ve barçasın öz 'ubūdetiġa mensūb (16) ḳılıp Ḳıbṭîlerġa, kim öz ḳavmi irdi, 'āciz ve zîrdest ḳılur irdi. Çün ol fir'avn cehennemġa bardı, ḳardaşı Velîd bin Mas'ab (17) ki meşhūr budur kim fir'avn oldur. Mıṣr salṭanatıda olturdı ve köp yıl ḫalḳnı büt-perestlıḳḳa teklîf ḳıldı. Çün salṭanatı zamānı imtidād (18) taptı. Mebhūt dimāġıġa fāsid ḫayāl bolup أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ da'vîsi bile ilni öz 'ibādetiġa teklîf ḳıldı. Çün salṭanatı zamānı imtidād taptı, ulūhiyyet (19) müdde'āsı bile cebbār-sıfatlıḳ bünyād ḳıldı ve Benî İsrāyilġa cefā vü sitemni ḥaddin ötkerdi ve andaḳ ki şerḥi köprek tevārîḫde mesṭūrdur (20) ve ḫalḳ arasıda meşḫūr. Bu, ḳıbtîlerġa ri'āyet ḳıldı ve ol mel'ūn bir kiçe tüş kördi kim Şām sarıdın bir ot peydā bolup bāġ u sarāy- (21) ların köydürdi, kint ve şehrleridin eşer ḳoymadı. Vehm bile oyġanıp kāhinlerni tilep bu tüşniñ ta'birin tiledi. Alar didiler (22) kim ol sarıdın birev mütevellid bolġay kim siniñ devletiñ ve milliyetiñ zevāliġa sa'y ḳılġay ve Benî İsrāyildin bolġay ve Ḳıbṭîler zevāli (23) andın bolġay. Fir'avn żu'āfā ta'yin ḳıldı kim Benî İsrāyildin her oġul mütevellid bolsa öltürgeyler. Biş yıldın

---

17 imtidād: S20 imtidādı // 18 imtidād: S21 imtidādı // 20 bu: S23 ve

18 En-naziat LXXIX, 24

soñra Benī İsrāyilġa (24) ṭā'ūn zaḥmeti vāḳi' bolup köp ḫalḳ żāyi' boldı. Ḳıbṭīler fir'avnġa ayttılar kim bu ṭāyifeniñ eṭfālin sin öltüre sin uluġların (25) ṭā'ūn, az vaḳtda tükenürler. Biziñ ḫıdmet ü bī-kārımıznı kim ḳılur. Fir'avn
S713b nādānlıġıdın buyurdı kim eṭfālni / bir yıl öltürsünler(26)bir yıl ḳoysunlar; baḫşiş yılı Hārūn 'aleyhi's-selām mütevellid boldı ve ġayri baḫşiş yıl Mūsī 'aleyhi's-selām mütevellid boldı. Tafṣīl budur kim (27) kāhinler didiler fir'avnġa kim ol mevlūd, fülān kiçe İskenderiyye[de] ata püştidin raḥmġa
T703b barur. Fir'avn İskenderiyyege barıp ol kiçe Benī İsrāyilni (1) żu'afādın ayırdı. Ve özi Asiye birle kim ḥaremi irdi, ḫalvet iḫtiyār ḳıldı. 'İmrān, Mūsī 'aleyhi's-selām atası kim muḳarreb kişisi irdi, (2) bāġ işigide ḳoydı. Żu'afā yirde irdiler kim bāġ işigide yittiler, 'İmrān ḫātūnın körüp meyl ḳıldı. Elḳıṣṣa: Mūsī 'aleyhi's-selām- (3) nıñ anası ḥāmile boldı ve Mūsī 'aleyhi's-selāmnıñ bir mu'cizi bu kim anasınıñ ḥāmile irkeni özge żu'afā dik ma'lūm bolmas irdi ve müvekkile- (4) lerġa vuḳūf ḥāṣıl irmes irdi. Çün Mūsī 'aleyhi's-selām mütevellid boldı, anası anı bir tābūtḳa mamuḳlar arasıda ta'biye ḳılıp derzlerin (5) ḳīr bile tutup Nīl rūdıġa salıp Tiñri ta'ālāġa tapşurdı. Ve fir'avnnıñ bir ḳızı bar irdi kim aña beraṣ 'illeti bar irdi ve 'ilācıdın (6) eṭibbā nevmīd bolup irdiler. Kāhinler uşbu tārīḫde dip irdiler bir ẕü'l-ḥayāt deryādın çıḳḳay kim anıñ aġzı lu'ābıdın (7) ol maraż def' bolġay. Ḳız anası bile hem ol va'de küni Nīl ḳıraġıda olturup irdiler kim ol tābūt yitip

---

24 Ḳıbṭīler: T Ḳıbṭīlerġa // 6 aġzı: T, S aġzıdın

bir dırahtka bend boldı. (8) Kenizekler ol şandukını kiltürdiler. Asiye açtı tıflı kördi kim barmağın imedür irdi. Yana Músi 'aleyhi's-selām mu'cizi bu kim ağzı (9) suyı bile ol beraş fi'l-hāl def' boldı. Ve Asiye anğa Músi at koydı ki 'İbri til bile ma'nisi serv dırahtidür. Ana ve kız Músi 'aleyhi's-selāmnı (10) fir'avn kaşığa kiltürdiler. Ve fir'avnnınğ közi anınğ yüzige tüşkeç Tinğri ta'ālā Músi 'aleyhi's-selām mahabbetini anınğ könğlige salıp. Halkı
P340a aytıılar (11) kim bu hem ol tıfldur kim tiler irdinğ. / katlide te'hir kılma. Ammā Asiye ayttı kim قرت عين لي ولك لا تقتلوه عسى أن ينفعنا أو نتخذه ولدا fir'avn (12) anınğ katlin Asiyeğa bağışlap Asiye anınğ muhāfazatı üçün sütlüg żu'afā kiltürdi; hiç kayınınğ sütin içmey ittifāka anasını hem kiltürüp (13) irdiler anasınınğ sütin içe kirişti ve anası süti bile perveriş taptı. Bir yaşağandın sonğra Asiye fir'avn kaşığa kiltürdi. (14) Fir'avn koynığa alğaç ilig urup anınğ sakalın tutup tartıp niçe kılın üzüp fir'avn ğażāb kıldı. Dağı Músi 'aleyhi's-selāmnınğ (15) katlığa hükm kıldı ve Asiye māni' boldı kim etfālni bu nev' hareketka muhātab kılsa bolmas kim alarğa şu'ūr ve ğarażı bolmas. İmtihān üçün (16) buyurdı kim bir tabakda ot ve bir tabakda yākūt-ı ahmer kiltürdiler. Músi 'aleyhi's-selām ilig yākūt tabakığa uzattı ammā Cibril 'aleyhi's-selām (17) iligin ot tabakı sarı māyil kıldı ve Músi 'aleyhi's-selām bir çoğnı alıp ağzığa saldı; tili köydi. Dirler kim mübārek tilide lüknet vāki' boldı (18) kim sin harfin yahşı ayta almas irdi. Andak ki

---

11 El-Kasas XXVIII, 9

münācātıda وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي andın ḫaber birür. Ve fir'avn bu işni (19) körgeç münbesiṭ bolup . Mūsī 'aleyhi's-selāmnı Asiye anıñ ḳaşıdın iltip terbiyet ḳılur irdi, tā on yaşıġa yitti ve anı selāṭin evlādı düstürı (20) bile ġāyet zīb ü tecemmülde asrar irdi. Otuz yaşıġa yitkeç Ḳıbṭīlerniñ eşrāfıdın biriniñ ḳızın anıñ nikāḥıġa kivürdi (21) ve ol ṭoyda mülūk düstürı bile āyinler baġlattı. Ve Mūsī 'aleyhi's-selāmġa iki ferzend boldı ve ol münāsebet aṣlı bile Benī İsrāyilġa (22) Ḳıbtīler ẓulm ḳılġanda raḥm ḳılur irdi. Bir kün yirde kördi kim bir Benī İsrāyilīġa Ḳānūn atlıġ Ḳıbṭī şiddet bile (23) Īẕā ḳıladur. Ol naṣīḥat yüzidin men' ḳıldı ve ol mümteni' bolmadı ve Īẕānı arturdı. Ve çün ol bī-ḳā'ideliġı ḥaddin ötti, Mūsī (24) 'aleyhi's-selāmnıñ ġażabı ötti, müşte'il bolup ol Ḳıbṭīni urġaç yıḳılıp öldi. Fir'avn işitkeç Mūsī 'aleyhi's-selām ḳatlini köñlige cezm (25) ḳılıp anıñ iḥżārıġa ḥükm ḳıldı. Hem ol neccār, kim anası anı suġa salurda ṣanduḳ yonup irdi, küfrdin yanıp dīn ḳabūl ḳılıp irdi
S714a (26) Mūsī 'aleyhi's-selāmġa ol ḥāldin / ḫaber birdi. Mūsī 'aleyhi's-selāmġa çün henüz nübüvvet rütbesi yitmeydür irdi. Vehmdin yayaġ Mıṣrdın (27) ḳaçıp yitti kiçe kündüz köp riyāżat bile yol ḳat' ḳılıp bir çāh başıġa yitişti kim

---

20 biriniñ: P9-10 (biri)biriniñ // 22 Ḳıbtī: T.S Ḳıbtīler // 22 atlıġ Ḳıbṭī şiddet bile: T.S atlıġ Ḳıbṭī zulm ḳılġanda şiddet bile // 26 Mūsī ' aleyhi's-selāmġa: P14 Mūsī 'aleyhi's-selām

18 Tā-Hā XX, 27

T704a Medäyin nevāḫiside irdi. Ve anda bir dıraḫt säyeside (1) säkin boldı. Bir laḫẓadın soñra il gele ḳarasın bir çāh başığa suvarġalı kiltürüp bir çāh üstide yapḳan taşnı alıp ḳalın ḳoy (2) ve mevāşiğa su birdiler. dağı çāhğa taşnı yapıp gelelerin suvarıp kittiler. İki ża'ife bir niçe ḳoynı ḳıraḳḳa asrap irdiler. il (3) kitkendin soñra ḳoyların suvarıp il mevāşisidin ḳalġan sunı öz ḳoylarığa birdiler. Ve Müsi ʿaleyhi's-selām ol işdin (4) müteʿaccib bolup ol żuʿafānıñ keyfiyyet ü ḫälin sorup alar didiler kim biz Şuʿayb peyġamber ḳızları biz. küffār ḳoyların suvarġandın soñra (5) ol geledin ḳalġan ṭufeyli sudur kim biz hem sulap barur biz. Müsi ʿaleyhi's-selām alarnıñ ḳoylarığa su tartıp sirāb ḳılıp (6) yiberdi. Alar ḫoşnüd kilip [Şuʿayb]ʿaleyhi's-selāmğa ol ḫäldin ḫaber birdiler. Şuʿayb ʿaleyhi's-selām. Müsi ʿaleyhi's-selāmnı öyge indep ḥaseb (7) ü nesebin maʿlüm ḳılıp Şafūrā atlığ ḳızın añа atadı. bu şarṭ bile kim sikiz yıl Müsi ʿaleyhi's-selām Şuʿayb ʿaleyhi's-selāmnıñ [ḳoyın] kütkey. Miʿād (8) ötkeç Müsi ʿaleyhi's-selāmnı öylendürüp birer nime mālıdın birip on yıldın soñra Ādem-i şafi behiştdin çıḳarġan ʿaşānı aña birip (9) anı Mışrğa uzattı. Ve ʿaşā bābıda söz köptür. mebşüṭ kütübdin bilse bolur. Çün Müsi ʿaleyhi's-selām biş kün yürüdi Tür-ı Sinā tağığa yitişti. (10) altıncı kiçe kim havā savuğ bolup bulut ʿālemni tire ḳıldı. Şafurağa toğurur derdi peydā bolup otḳa ihtiyāc boldı. Ve ol tağ sarı (11) müteveccih boldı kim ot kitürgey köp yügürgendin soñra bir yaruğluğ köründi.yitkeç ol yaruğluğ bir

---

2 çāhğa: S4 çāhḳa // 6 [Şuʿayb]: Müsi // 7 [ḳoyın]: T. S. P-

P340b dıraḫtda irdi. (12) Mūsī ʿaleyhi's-selām / yitkeç dıraḫtḳa çıḳtı ve ol yaruġluġ ḳaşıda ḳuyaş nūrı tire köründi ammā yıġaçnı köydürmedi. yafraḳ u şāḫ- (13) ların tāzeraḳ ḳılıp irdi. Mūsī ʿaleyhi's-selāmġa ḥayret ġālib bolup didi yā Rab bu ni ḥāl irkin إني انا الله nidāsı kilip Mūsī ʿaleyhi's-selām- (14) nıñ devlet-mend başıġa risālet tācı ḳoyuldı. saʿādet-mend ignige nübüvvet ḫilʿati kiydürüldi. Ve yed-i beyżā veʿaşā muʿcizesi kerāmet ve arada (15) ötken mükāleme Ṭāhā sūreside maʿlūm. Ve Mūsī ʿaleyhi's-selām öz ʿubūdiyyeti ʿaczin ẓāhir ḳılıp Hārūn ʿaleyhi's-selāmġa hem nübüvvet devleti naṣīb bolup (16) Firʿavn hidāyetiġa ve Benī İsrāyil istiḫlāṣıġa me'mūr boldı. Mūsī ʿaleyhi's-selām vādī-i muḳaddesdin mesrūr yanıp menzilġa kilip tañlası Mıṣr (17) ʿazīmeti ḳılıp yitken kiçe anası öyige barıp anası ve ḫalḳını öz dīniġa kivürüp Hārūn ʿaleyhi's-selāmġa nübüvvet beşāreti birip tañlası Firʿavn (18) ḳaṣrıġa yüzlendi. Ve aña nübüvvet feridin ilge mehābet dest birip Firʿavn bile mülāḳat ḳılıp anı Tiñri taʿālā ʿubūdetiġa delālet ḳıldı (19) ve öz nübüvvetin ıẓhār ḳılıp dīniġa yol körgüzdi. Firʿavn muʿcize tiledi irse Mūsī ʿaleyhi's-selām ʿaṣānı iligidin salġaç ejdehāyī (20) boldı kim heybetidin niçe kişi helāk boldı. Firʿavn vehmdin bī-hūş bolup öz ḫāliġa kildi soñra iltimās ḳılıp Mūsī ʿaleyhi's-selām ʿaṣānı(21) alġaç hem ol ʿaṣā boldı ve ʿaṣānı alurda yed-i beyżā körgüzdi. Firʿavn didi sin sāḥir sin. miniñ hem siḥrlerim bar eger alarġa ġālib kilseñ.

---

12 yafraḳ: S16 yafraġ // 19 ejdehāyī: T, S23 ejdehānī

(22) sin digen dik ḳılay. yoḳ ise sini helāk itey. Sāḥirlerin yığıp ḥālni alarġa ayıttı. alar ḳabūl ḳıldılar kim niçe kündin soñra biz siḥrler (23) ḳılalı kim Müsiniñ siḥrin bāṭıl ḳılġay. Mi'ād küni alar ip ü yığaçlar bile yılanlar yasap irdiler. ol deştḳa ḳoyġaç müteḥarrik (24) bolup Müsi 'aleyhi's-selām 'aşānı taşlaġaç ejdehā bolup ol siḥrlerni yuttı ve Müsi 'aleyhi's-selām tutḳanda hem ol 'aşā bolup. Ol seḥere (25) bu ḥālni körgeç Müsi 'aleyhi's-selāmġa İmān kitürdiler ve Beni İsrāyil mesrūr boldılar. Asiye dağı
S714b Fir'avn muṣāḥabetidin / küdūretde beteng (26) boldı. Ḥaḳ ta'ālāġa münācāt ḳıldı kim رب ابن لي عندك بيتا في الجنة ونجني من فرعون وعمله ونجني من القوم الظالمين Ḥaḳ ta'ālā (27) du'āsın müstecāb ḳıldı ve Fir'avn Beni İsrāyilniñ serverin körüp sāyir
T704b Ḳıbtilerġa buyurdı kim alarġa burunğıdın köprek İẕā (1) ḳılġaylar. Alar Müsi 'aleyhi's-selām ḥażretide tażarru' ve taẓallum ḳıldılar irse Müsi 'aleyhi's-selām Ḳıbtiler bābıda du'ā ḳıldı ve beliyyet alar sarı yüzlendi. (2) Ol il üç yıl ḳaḥṭ belāsıġa mübtelā boldılar. ikinçi ṭūfān belāsı irdi kim ba'żı yağın dipdürler. ba'żı ṭā'ūn özge nimeler hem dipdürler. (3) Bu belā yiti küngeçe boldı ve ekṣer eşrāfları öldi ve üçünçi kün çevürtke belāsı irdi kim barça mezrū'āt u ḥabbātların nā-būd (4) ḳıldı. Bu. hem yiti kün irdi; törtünçi ḳaml belāsı irdi kim a'żālarıġa belki ḳulaḳ ve ve közlerige tüşüp köpini ma'dūm ḳıldı; anda iḫtilāf (5) köptür. Bişinçi

---

22 ise: P10 irse // 23 deştḳa: S27 deştde // 3 çevürtke: S6, P18 çivürtke

26 Et-taḥrīm LXVI, 11

żafādi' beläsı irdi çün bular bile ol bed-baḫtlar mütenebbih bolmadılar. Altıncı belä ol irdi kim Ḥaḳ ta'ālā alarġa Nīl suyın ḳan ḳıldı. (6) Benī İsrāyilġa su irdi, Ḳıbṭīġa ḳan. Bu hem yiti künge tarttı yitinçi belä ol irdi kim 'aẓīm yiller ve tīre havālar ve ra'd u berḳlar (7) alarnı helāk itti. Ve sikizinçi belä ol irdi kim yazı vuḥūş u sibā'ın Ḥaḳ ta'ālā alarġa musallaṭ ḳıldı kim 'azāb ḳıldılar. Her belä bolġanda şarṭ (8) ḳılur irdiler kim def' bolġanda īmān kiltüreli. Mūsī 'aleyhi's-selām du'ā bile def' ḳılġaç küfrde mużırraḳ bolup Benī İsrāyilġa ẓulm (9) köprek ḳılur irdiler. Çün Mūsī 'aleyhi's-selām Fir'avn bile ḳavmidin nā-ümīd boldı; öz ḳavmi Benī İsrāyilġa Ḥaḳ ta'ālā emri bile buyurdı (10) kim Mısrdın çıḳıp Nīl ḳırağında tüşsünler. Ol ḳavm buyurġan dik ḳıldılar. Ötken beliyyāt eşnāsıda Fir'avn şarḥ-ı mümerredni Hāmānġa buyurdı (11) kim āsmānġa çıḳıp Mūsī 'aleyhi's-selām Tiñrisi bile uruşḳay dip köp müddet 'ālim ü üstādların cem' ḳılıp ol
P341a şarḥnı yasadı kim يا / (12) هامان ابن لي صرحا aña däldür. Ve anıñ irtifā'ın ba'żı tört yıġaç ve ba'żı mundın artuḳ dipdürler. Fir'avn çün ol ḳasrġa (13) çıḳtı; āsmān aña yirdin körüngen dik köründi, münfa'il tüşkendin soñ Ḥaḳ ta'ālā emri bile ol ḳaṣr nā-būd boldı. Çün Mūsī (14) 'aleyhi's-selām ḳavmin Nīl ḳırağında ta'biye ḳıldı. Mūsī 'aleyhi's-selāmnıñ tābūtın anıñ vaṣiyyeti mūcibi bile alıp çıḳtılar ve ol maḳbere Nīl rūdı (15) içinde ḳalıp irdi

---

5 ḳıldı:T- // 8 du'ā bile:T- // 9 ḳılur irdiler: S12 ḳılurlar irdi // 10 ḳırağında : S13 ḳırağda // 11 uruşḳay: S14 uruşay

11 El-mümin XL, 36

Mūsī ʻaleyhi'spacing-selām duʻāsı bile su anıñ üstidin kitti tā
yirni ḳazıp. Tābūtnı kim baʻżı taşdın baʻżı şīşedin
dipdürler. (16) Firʻavn bu ḥāletdin vuḳūf tapḳaç çirig tartıp
Mūsī ʻaleyhi's-selām rū-be-rūyiġa çıḳtı. ol sipehniñ ʻadedin
ḥisābdın taşḳarı dip- (17) dürler. Mūsī ʻaleyhi's-selām
be-ġāyet mütevehhim boldı. Mūsī ʻaleyhi's-selāmġa nidā kildi
kim اَضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ Mūsī ʻaleyhi's-selām Ḥaḳ taʻālā emrin (18)
becā kiltürdi. Nīl deryāsıda on iki yirde su ayrılıp on iki
küçe su peydā boldı esbāt ʻadedi bile muvāfıḳ Mūsī
ʻaleyhi's-selām her sıbṭ (19) ḳavmini bir küçege fermān
buyurdı. alarġa buyurġan dik ḳılıp çün Ḥaḳ taʻālā emri bile
deryā tübi ḳurup irdi. sālim öttiler. (20) Firʻavn su
ḳırağıġa yitkeç ol ḥālni müşāhede ḳılġaç aʻżāsıġa raʻşe
tüşüp suġa kirerde mütereddid boldı ve Hāmān iġvāsı bile (21)
atın sürdi ve Ḳıbṭīler dağı kirdiler çün tamām çirigdin biri
taşḳarı ḳalmadı. henüz biri sudın çıḳmaydurlar irdi kim (22)
suġa emr boldı kim muttaṣıl bolup ḳahhārlıġ ve müntaḳimlıġ
baḥrı mütelāṭım boldı irse bir laḥẓada Firʻavn bile andaḳ
ʻaẓīm sipāhdın āşār ḳalmadı. (23) نعوذ بالله من غضب الله نعوذ بالله
من شرور انفسنا ومن سيآت اعمالنا ve bu vāḳıʻa ʻāşūrā künide ṣādır boldı ve niçe
kün ol deryā (24) yüzide ve iki ḳırağıda Ḳıbṭīlerdin lāşī
irdi. Nihāyetsiz zīb ü tecemmül kim alarnıñ libāsıda irdi
S715a Mūsī / ʻaleyhi's-selām ḳavmiġa irşād (25) ḳılur irdi kim bu
emvālġa taṣarruf ḳılmañ saʻādet ehli meʼmūr bolup şeḳāvet
ehli ol cihādnı iḫtiyār ḳılıp cemʻ ḳılur irdiler. tā ʻāḳıbet

---

21 çıḳmaydurlar: P10 çıḳmaydur // 24 ḳırağıda: S29 ḳırağında

17 Bakara II, 60

(26) alarġa yitişken ḳuyıraḳ mezkūr bolġay inşa'llāhu'l-'azīz. Ve Mūsī 'aleyhi's-selām Yūş' bin Nūnġa ḳalın sipāh ḳoşup Mıṣrġa yiberdi (27) ve ol Mıṣrnı fetḥ ḳılıp Ḳıbṭīler emvālin ve sāyir ḥabbātın żabt ḳılıp hem Ḳıbṭīdin bir kişini velī'ahd

T705a ḳıldı dağı Mūsī 'aleyhi's-selāmġa ḳoşuldı ve Mūsī (1) 'aleyhi's-selām muḥarrem ayınıñ on ikiside su yaḳasıdın köçüp 'azīmet ḳıldı ol yan ki Tiñri ta'ālā emri irdi. Ba'żı Rey şehriġa (2) dipdürler çün Benī İsrāyil dāyim Mūsī 'aleyhi's-selāmdın iltimās ḳılurlar irdi kim bir 'aleyhde şerī'at bizniñ üçün tileseñ kim (3) ol düstūr bile 'amel ḳılsaḳ. Ol ḥażret münācāt ḳılıp ḫiṭāb kildi kim Ṭūr-ı Sīnā Tağıġa barıp otuz kün rūze tutup olça tilersin yitsün. (4) Mūsī 'aleyhi's-selām ḳavmniñ ḫilāfetin Hārūn 'aleyhi's-selāmġa birip ḳavm eşrāfıdın yitmiş kişi ayırıp özi bile alıp Ṭūr-ı Sīnā Tağıġa barıp (5) mī'ād muḳarrer ḳıldı kim ḳaçan kilgey çün rūze eyyāmı ol muḳaddes vādīde mu'tekif boldı. Cibrīl 'aleyhi's-selām kilip peyġām kiltürdi kim yana on kün (6) dağı bu düstūr bile ötker. Çün ḳırḳ kün ötti Mūsī 'aleyhi's-selām Ṭūrġa müteveccih bolup ol cemā'at ḳaldılar, aralarıda bir bulut (7) peydā bolup māni' boldı. Mūsī 'aleyhi's-selām bile Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā tilsiz tekellüm ḳıldı ve on levḥ yiberdi ve anda şerī'at aḥkāmı merḳūm irdi. (8) Ve Mūsī 'aleyhi's-selām rü'yet istid'āsı ḳılıp müyesser bolmadı, çün refīḳleri ḳaşıġa kildi ol ḳavmleri Ḥaḳ ta'ālā kelāmını işitürni (9) istid'ā ḳıldılar, barçanı ġażab-ı ilāhī helāk ḳıldı yana Mūsī 'aleyhi's-selām ḳayıtıp ḳavmġa mülḥaḳ boldı. Ol on kün cihetidin kim mev'idġa (10) ötüp irdi, ḳavm-i Sāmirī iġvāsı bile

gevsäle-perest bolup irdiler meger on iki miñ kişi kim esbāṭdın irdiler. Müsī 'aleyhi's-selām (11) bu ḥāldin müte'accib bolup Hārūnġa ġażab āġāz ḳıldı. Hārūn 'aleyhi's-selām mesmū' 'özr aytıp Sāmirī bābıda yaman du'ā ḳıldı ve gevsāleni (12) köydürdi ve ḳavm bābıda Ḥaḳ ta'ālādın ḫiṭāb kildi kim ol on iki miñ kişi, kim gevsāle perestiş ḳılmaydurlar cemī' Benī İsrāyilni ḳatl (13) ḳılsunlar. Ġarīb rüstāḫīz tüşti ve 'acīb ḳatl vāḳı' boldı yana Müsī 'aleyhi's-selām du'āsı bile Tiñri ta'ālā alarnıñ ḳalġanın

P341b baġışladı./ (14) Ve taġ yürümes boldı ve Müsī 'aleyhi's-selām buyurdı kim ḳatldin ilig tarttılar. Yana Müsī 'aleyhi's-selām barıp münācāt ḳıldı. Tevrīt (15) nāzil boldı ve ol ḳırḳ mecelle irdi, anıñ aḥkāmın işittiler ve ḳabūl ḳılmay didiler سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا . Müsī 'aleyhi's-selāmġa yana melālet bolup (16) Cibrīl 'aleyhi's-selām tırnaġını yirdin köterip ol ḳavm başı üstige kiltürdi kim Tiñri ta'ālā ḥükmin işitmeseler başlarıġa urġaylar. (17) Żarūretdin secde ḳıldılar ammā vehmdin bir yüz bile secde ḳılıp bir közleri yoḳarı taġ sarı irdi kim taġ tüşmegey andaḳ ki Yehūdġa (18) düstūr boldı, imdi daġı bir köz bile secde ḳılurlar çün ḳavm din ḳabūl ḳıldılar yana Müsī 'aleyhi's-selām du'āsı bile ol taġ, alar başı (19) üstidin ġāyib boldı. Ve Tevrīt aḥkāmı altı yüz on üçke ḳarār tuttı ve Müsī 'aleyhi's-selām ḳavmini başlap Mışrġa müteveccih boldı. Müsī (20) 'aleyhi's-selām siksen bir yaşaġanda Tiñri ta'ālā emri bile bir şanduḳ yasap

---

17 ḳılıp: P4 ḳıldılar / yoḳarı: P- // 18 köz: S23 yüz

15 En-nisa IV, 46 / El-bakara II, 93

cevāhir bile muraṣṣaᶜ ḳılıp elvāh u simāṭını anda salıp tigresige (21) heft reng dībādın ṣadırvān u serā-perde tikip anıñ muḥāfaẓatın Hārūn ᶜaleyhi's-selām evlādıġa muḳarrer ḳıldı. Ve anı ṣanduḳü'ṣ-ṣehāde (22) didiler ve ol tevābiᶜ beytü'l-maḳdisḳa ṣöhret tuttı. Ve bu ucurda Benī İsrāyil ve ᶜĀmil atlıġ kişini ḳardaşınıñ iki oġlı mālı üçün (23) öltürüp iki ḳavm arasıġa saldılar ve ḳanını tapmaḳ üçün Mūsī ᶜaleyhi's-selāmġa ilḥāḥ bünyād ḳıldılar. Mūsī ᶜaleyhi's-selām ol iki (24) ḳavmġa kim maḳtūl alarnıñ arasıda tapılıp irdi.

S715b ḳasāme / ḥükm ḳıldı; alar ḳabūl ḳılmadılar didiler kim duᶜā ḳıl tā ḳātil tapılsun. Duᶜā ḳıldı. (25) Tiñri taᶜālā ḥükm buyurdı kim bir uynı kiltürüp öltürüñ ve anıñ bir ᶜużvını maḳtūlġa uruñ tā ayıtsun kim ḳātili kimdür. (26) Alar uy sanᶜatide ilḥāḥ ḳılıp özlerige işni düşvār ḳıldılar tā iş añа yitti kim bir uynı kim orta yaşlıġ rengi sarıġ zirāᶜat (27) ve yük zaḥmetin körmegen bolġay ve nā-pāk yirde otlamamış bolġay ve ᶜömride añа meşaḳḳat yitmemiş bolġay tapḳuluḳ

T705b buldılar. andaḳ kim Baḳara (1) sūreside meẕkūrdur. Tapḳandın soñra iyesi bahāsıda mübālaġa ḳılıp uy tirisin yarmaḳ toldurup añа birür vaᶜdesi bile (2) uynı alıp öltürdiler ve itidin ölügge urup ölüg tirildi. Mūsī ᶜaleyhi's-selām andın ḳātilni sordı.ol iki ḳātilni körgüzdi (3) ve hem ol zamān Tiñri taᶜālā ḥükmin bütkerdi. Mūsī ᶜaleyhi's-selām ḳātillerin ḳıṣāṣġa yitkürdi ve ol uynı köydürüp külin asradılar. (4) Her ḳaçan bu nevᶜ iş vāḳiᶜ bolsa anıñ külidin hem bu ḫāṣiyyet tapar irdiler ve ol muᶜcize Hārūn ᶜaleyhi's-selām evlādıda

---

21 simāṭını: simādını // 22 ucurda:P8 uçurda // 2 itidin:S6

irdi (5) ve bu vāḳı'adın soñra Benī İsrāyilğa ḳurbān farż boldı. Ve Ḳārān beriyyeside Şu'ayb 'aleyhi's-selām kilip Mūsī 'aleyhi's-selāmnı kördi. Mūsī (6) 'aleyhi's-selām 'aẓīm çeşn ḳılıp Şu'ayb 'aleyhi's-selāmnı żiyāfet ḳıldı ve Şu'ayb, Mūsī 'aleyhi's-selāmğa buyurdı kim sıbṭınıñ riyāsetin bir kişige (7) kim alar arasıda 'aḳl u kiyāset ü şecā'at bile ārāste bolğay muḳarrer ḳıldı. Ve ol ḫalāyıḳnıñ 'adedin defterlerde mesṭūr ḳıldılar; (8) altı yüz miñdin artuḳ irdiler kim yigirmi yaş bile ilig arasıda irdiler. Ve şeyḫ ü şābınıñ nihāyeti yoḳ irdi ol on iki kişi (9) bularğa ser-dār boldılar ve bu vaḳt havānıñ ḥarāreti çağı irdi. Ḥaḳ ta'ālā Mūsī 'aleyhi's-selāmnıñ çirigi üstige dāyim bir ḳara bulut (10) yiberip irdi kim kölege ḳılğay. Nā-gāh Hārūn bile Meryemniñ ḫayālleride bu kiçti kim neseb ü ḥasebde biz Mūsīdin kem imes biz ve beşeriyyet (11) cihetidin bir niçe nime Mūsī 'aleyhi's-selām nisbetiğa didiler kim ol ḥażret ol nimelerdin berī irdi .ol bulutdın bu iş şun'ığa bir nehīb (12) ün kildi kim iy Benī İsrāyil sizge ni ḥadd kim Mūsī 'aleyhi's-selām bile özüñüzni tiñ tutḳay siz kim bu küngeçe barça mürsel peyğamberni (13) Cibrīl vāsıṭası bile ve ilḥām bile ya rüyā bile öz ḫiṭābımızğa müşerref ḳılıp biz ve aña vāsıṭasız ol kelām-ı mecīdimizğa tekellüm ḳılıp biz ve aña birilgen (14) mu'cizāt hīç resūlğa birilmeydür. Bu ün mürtefi' bolğaç ol bulut dağı ğāyib bolup havā astıda ḥarāret tapıp Hārūn 'aleyhi's-selām (15) bile Meryem. Mūsī
P342a 'aleyhi's-selām / ḥażretide ol güstāḫlıḳdın istiğfār

---

10 ḫayālleride: P22 ḫayālīğa

ḳıldılar ve ol ʿafv ḳıldı ammā Meryem yüzige beraṣ ʿilleti ẓāhir bolup ol hem (16) Mūsī ʿaleyhi'ṣ-selām duʿāsı bile defʿ boldı. Yana Ḳārūn ḳıṣṣasıdur. ol Benī İsrāyilde ʿilm ü fażlda münferid irdi ve ġāyet-i ḥüsn-i cemālidin (17) anı münevver dirler irdi ve Mūsī ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ yaḳın ü ḳarābetidür. Mūsī ʿaleyhi'ṣ-selām anıñ terbiyetide mübālaġa ḳılur irdi ve ʿulūm-ı ʿArabiyye (18) ve fünūn-ı ʿAcemiyye kim feyż-i ilāhīdin mübārek żamīriġa münaḳḳaş irdi anıñ fehmi yitkençeni aña taʿlīm ḳılur irdi.Bu cümledin kīmiyā ʿilmidür kim Ḳārūn (19) örgenip aña iştigāl körgüzdi ve anıñ māl ü tecemmüli ol yirge yitti kim ḫazāyin ve künūzlarınıñ kilidlerin ḳırḳ ḫacīr köterür irdi. (20) Ekşer Benī İsrāyil aña münḳād boldılar. Mūsī ʿaleyhi'ṣ-selām ḥükm ḳıldı kim miñdin bir ẓekāt Tiñri taʿālā ḥükmi bile birgil. Ol bī-tevfīḳ ibā ḳıldı. (21) Bu beytü'l-maḳdis ve ṣandūḳ-ı şehādet iḫtiyārı kim Hārūn ʿaleyhi'ṣ-selāmġa taʿalluḳ irdi istidʿā ḳıldı. Mūsī ʿaleyhi'ṣ-selām ayıttı kim ol işler (22) Ḥaḳ taʿālā emri bile aña ḳarār tutuptur andaḳ ki munça ẓāhir esbābı saña müteʿalliḳ boluptur. Ḳārūn. Mūsī ʿaleyhi'ṣ-selāmġa ihānetde istihzā (23) ḳılıp bir żaʿīfeġa köp māl birip buyurdı kim
S716a Mūsī ḫalāyıḳḳa vaʿẓ u naṣīḥat ḳılurda ol żaʿīfe ḳopup / Mūsī ʿaleyhi'ṣ-selāmġa özi bile töhmet (24) ḳılġay ve Tevrīt ḥükmi bile Mūsī ʿaleyhi'ṣ-selāmnı Benī İsrāyilġa buyurup siyāset ḳıldurġay. ol vaḳtnı asrap ol ḫātūn ḳopup (25) bu sözni ayturda Tiñri taʿālā tilige rāst sözler saldı kim Ḳārūn aña

---

23 ḫalāyıḳḳa vaʿẓ u naṣīhāt ḳılurda ol żaʿīfe ḳopup Mūsī: P- // 24 İsrāyilġa: S1 İsrāyilġaça

buyuruptur ve sözi tükengendin soñra İmān 'arż kılıp (26) Mūsī 'aleyhi's-selāmġa 'özr koldı. Mūsī 'aleyhi's-selāmġa Ḳārūn işide ġażab müstevlī bolup münācāt kılıp Cibrīl 'aleyhi's-selām kilip ḥükm kiltürdi (27) kim biz yirni siniñ fermānıñda kılduk. Ḳārūn her nige şāyeste bolsa kıl. Mūsī 'aleyhi's-selām ḫoş-ḥāl bolup ol ḳavmġa buyurdı kim Tiñri

T706a ta'ālā (1) mini Ḳārūnġa muẓaffer kıldı her kim anıñ tābi'idür añа koşulsun. miniñ tābi'im maña katılsun. Ḳavm mütevehhim bolup Mūsī 'aleyhi's-selāmġa koşuldı. (2) Mūsī 'aleyhi's-selām yirge ayıttı kim يا ارض جذيه Yir Ḳārūnnı aşuġıça özige tarttı. Ḳārūn didi kim iy Mūsī yana siḥr āġāz kıldıñ. (3) Mūsī 'aleyhi's-selām ayttı kim يا ارض جذيه . Tizigeçe yirge battı Ḳārūn mütevehhim bolup 'özr āġāz kıldı. Mūsī 'aleyhi's-selāmġa maḳbūl tüşmey (4) yirge emr iter irdi ve yir anı kuyırak tartar irdi. tā tamāmātı yirge kirdi ve güm boldı. Ḫiṭāb kildi kim yā Mūsī. Ḳārūn sindin (5) yitmiş katla āmān tiledi ve tapmadı. bir katla bizdin tilese irdi ḳabūl kılur irdük. Mūsī 'aleyhi's-selām didi kim min daġı köz tutar irdim (6) kim sindin āmān tilegey. taḳdīriñ yoḳ irdi. tilemedi; andın soñra ḳavm ara denī ve bāṭılġa gümān boldı kim Mūsī 'aleyhi's-selām Ḳārūnnıñ mālı (7) ṭamā'ıġa anı helāk kıldı. Mūsī 'aleyhi's-selām du'ā kıldı kim anıñ yıġılġanı mecmū'ı yirge kirdi kim hīç nime kalmadı. Ve Mūsī 'aleyhi's-selāmġa emr-i ilāhī (8) nāzil bolup irdi kim Şām diyārıġa 'Amālika ve cebbārlar def'in kılġay ve ol ṭāyife be-ġāyet cesīm ü żaḫīm il idiler ve 'Avc bin 'Anḳ ki

---

4 kim:S-// 6 y. irdi:P16 y. idi// 7 Mūsī 'a.s.-ġa:TP17 M.'a.s

meşhūrdur (9) ki başı bulutķa sürtülür irdi. Mūsî 'aleyhi's-selām on iki naķîbni kim ķavmniñ serdārı ķılıp irdi. yiberdi kim Şāmġa barıp (10) ol ķavm aḥvāliniñ keyfiyyetin bilip ḫaber kiltürgeyler. Özi ķavm bile alar soñıça tipredi. Alar Şāmġa yitip ittifāķā 'Avc bin 'Anķķa yoluķtılar. (11) 'Avc alarnı tutup ba'żı dipdürler kim itegige salıp ba'żı dipdürler kim avuçıġa alıp pādşāh ķaşıġa iltti kim bu ţāyife kiledür irmiş (12) ki milkni bizdin alġaylar. temesḫur ķılıp ol cemā'atni ķoydılar. Ķaytıp şarţ ķıldılar kim körgenlerin Mūsî 'aleyhi's-selāmdın özge kişige (13) dimegeyler. ķavm işitseler tevehhüm ġālib bolup münhezim bolmaġaylar.Ammā ķavmġa yitkendin soñra Yūşa' bin Nūn ve Kālib bin Yūfnādın özge (14) on refîķ yürüp ķavmġa ayttılar. Mūsî 'aleyhi's-selām Şām 'azîmetin muşammem ķılıp Benî İsrāyîl didiler kim sizge 'Amāliķa bile uruşur ķuvvet (15) yoķtur uruşķa barmas biz. iy Mūsî eger Şām milki hükūmeti tiler sin فاذهب انت وربك فقاتلا Mūsî 'aleyhi's-selām ķavmidin rence bolup (16) secde ķılıp ayttı kim رب اني لا املك الا نفسي واخي فافرق بيننا وبين القوم الفاسقين ve Yūşa' ve Kālūt yıġlap ķavmni yaman du'ā ķıldılar. Hem ol zamān (17) ḫiţāb kildi kim iy Mūsî niçe bu ķavm biziñ
P342b vāżıḥa-i / āyāt ve lāyiḥa-i nebiyyātımıznı körüp temerrüd ü 'işyān ķılġaylar çün bularnı fāsıķ didiñ (18) cezāların bireli. Bu va'îddin soñ on kişi kim 'ahdlerin sındurup irdiler. cesedleri irip aķtı ve ķavm ķalıp. Mūsî (19) ve

---

13 Yuşa' bin Nūn ve: T.S19P22 Yuşa' bin Nūnga // 15 bolup: T bolur // 17 lāyiḥa:P- // 18 aķtı:P2 aķtılar

15 Maide V, 24 / 16 Maide V, 25

Hārūn ve Yūş' ve Kālūt 'aleyhi's-selām Şāmġa 'azīmet ḳıldılar ve Benī İsrāyil Mışrġa yandılar. Ve ol kün tañdın aḳşāmġaça (20) yol yürüp aḳşām menzilġa tüşkendin soñra kördiler kim hem ol köçken menzil irdi ḥayret bile tañlası köçüp yana bu ḥālni kördiler. (21) Bildiler kim ol ef'älleri cihetidin Tiñri ta'ālā alarnı bu belāġa giriftār ḳıldı. Yana yirdin çıḳardın nā-ümīd bolup yirlig yirige tüşüp (22) köñüllerin belāġa ḳoydılar. Mūsī 'aleyhi's-selām çün aṣḥāb bile Şāmġa yittiler.ol kişi kim alarġa uçradı 'Avc bin 'Anḳ irdi. Dipdürler (23) kim 'Avc bir taġ pāresin köterip cemī' ḳavmniñ üstige taşlap barısın helāk ḳıldı dip kiledür irdi. Şāni'-i kār-sāz ḳudret (24) ıẓhārıġa hüdhüdġa emr ḳıldı kim

S716b ol taġ / üstide olturup çoḳuġaç andaḳ tişildi kim 'Avcnıñ boynıġa tüşüp anı helāk ḳıldı. Ba'żı (25) dipdürler kim Mūsī 'aleyhi's-selām żarbı bile öldi. Ve Mūsī 'aleyhi's-selām aṣḥab bile ḳavm sarı kildiler kim bu kişi helāk boldı. Alar ol (26) ḥällerin 'arż ḳıldılar. Mūsī 'aleyhi's-selām du'ā ḳılıp alarġa biryān-ı kerek ve terencübīn yaġar irdi ve bir taşdın iki bulaġ cārī bolup (27) alar sīr-āb bolup irdiler tā Ḥaḳ ta'ālā ol ḳavmni ḳırḳ yıl ol bādiyede 'aẕāb bile helāk ḳıldı kim biri ḳalmadı. Ammā ḳudret körgüzüp

T706b (1) Tīhde bolġan evlād u etbā'ların alarnıñ 'ahdi bile muvāfıḳ beyābāndın necāt birdi ve ḳavmdin hem ol tört büzürg-vār çıḳtılar. Mūsī (2) 'aleyhi's-selāmnıñ fażl u 'ilm ü nübüvvet cihetidin mertebesi andın ötti kim 'uḳūl

---

21 yirdin: T.S27 din // 25 ḳavm sarı: T.P8 ḳavm bile sarı //
1 birdi: T biri

ḥavṣalasıġa sıġḳay ya tilige ya köŋlige kiçti kim äyä bu kevn ü ʿälem (3) yüzide Tiŋri taʿälänıŋ mindin dänäraḳ bendesi bar mu ikin? Ḫiṭäb kildi kim iy Müsī özüŋdin ʿälimraḳ bendeni körer bolsaŋ (4) mecmaʿü'l-bahreynġa bar. Müsī ve Yüşʿa ʿaleyhi's-seläm ol mevżıʿġa bardılar ve bir taş üstide bulaġ başıda azuḳların unuttılar (5) ve ol ḳaḳ balıġ irdi; Ḫıżr ʿaleyhi's-seläm maḳdemi berekätıdın ol balıġ tirilip talınıp özin suġa saldı. Müsī ʿaleyhi's-seläm (6) Yüşaʿdın cüʿ defʿiġa nime tiledi irse Yüşʿ ʿaleyhi's-seläm ayıḳtı zädnı fülän taş üstide unutup min. ikev yandılar (7) قَالَ اَرَاَيْتَ اِذْ اَوَيْنَا اِلَى الصَّخْرَةِ فَاِنِّي نَسِيتُ الْحُوتَ çün yanıp ol mevżıʿġa yittiler Müsī ʿaleyhi's-seläm Ḫıżr ʿaleyhi's-selämġa müşerref bolup (8) andın muṣāḥabet istidʿäsı ḳıldı. Ḫıżr ʿaleyhi's-seläm didi kim سَتَجِدُنِي اِنْ شَاءَ اللّٰهُ مِنَ الصَّابِرِينَ bu şarṭ bile ikev bir kimege kirdiler (9) ve baḥr ḳaṭʿınıŋ eşnäsıda Ḫıżr ʿaleyhi's-seläm ol kimeniŋ tüpin tişip maʿyüb ḳıldı. besi zaḥmet bile yasadılar. Müsī ʿaleyhi's-seläm ḫämüş (10) bolup kimedin çıḳḳandın soŋ bir şehrġa yittiler; sürüg eṭfäl oyunġa meşġül irdiler. Ḫıżr ʿaleyhi's-seläm alar arasıdın (11) bir ṭıflnı heläk ḳıldı. Müsī ʿaleyhi's-selämnı ḥayret-i bī-iḫtiyär ḳılıp yana ol iş keyfiyyetidin su'äl ḳıldı. Ḫıżr ʿaleyhi's-seläm didi kim (12) قَالَ اِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا Müsī ʿaleyhi's-seläm yana digendin peşīmän boldı ʿazīmet ḳılıp kiç ḳurun bir şehrġa yittiler. İbn ʿAbbäs (13) rażiyu'llähü ʿanhü dipdür kim ol Anṭakiye şehri irdi. Kiçe

---

6-7 El-kehf XVIII, 63 // 8 Es-saffat XXXVII, 102 // 11-12 El_kehf XVIII, 67

anda bolup ol ildin ṭa'ām tilep alar ibā ḳıldılar. İkev andın ötüp (14) bir yirge yittiler kim bir buzuḳ dīvār irdi kim az eşeri ḳalıp irdi. Ḫıżr 'aleyhi's-selām ol dīvārnı 'imāret ḳılıp bik (15) ḳıldı. Mūsī 'aleyhi's-selām yana ta'accüb ḳılıp bī-ṭāḳat bolup didi kim bu dīvārnı ni cihetdin 'imāret ḳılmaḳḳa bā'iş irkin? Ḫıżr 'aleyhi's-selām didi (16) kim biziñ aramızda muṣāḥiblıġ uş munça bolġay. قَالَ هٰذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ Velīkin üç iş ḥikmetin Mūsī 'aleyhi's-selām sorup. (17) Ḫıżr 'aleyhi's-selām ayttı kim kime ġarḳıġa cihet ol irdi kim çıḳḳan vilāyet pādşāhı Menzer atlıġ ẓālim kişidür. ilniñ bütün kimesin (18) ẓulm bile alur

P343a irdi ve bu kime on fāḳirniñ / irdi kim ma'āşları anıñ ücresi bile kiçer irdi. bu kimeni anıñ üçün tiştim ki peyvendlıḳ (19) körüp ma'yūb dip almaġay tā ol faḳīrler ma'āş cihetidin 'āciz bolmaġaylar. Ve ol ṭıfl ki öltürdüm müslümān ilniñ oġlı (20) irdi ve ulġaysa kāfir bolġusı irdi anıñ maṣlaḥatı bu ḳatlde irdi kim küfr ehli zümresiġa kirmegey ve 'aẕāb-ı düzaḫ müstevcibi (21) bolmaġay. Ammā bu vīrāne 'imāretiġa sebeb bu irdi kim bu şehrde iki yetim ṭıfldur kim ata anaları ṣāliḥ irken devrde ol eṭfāl üçün (22) bu dīvār arasıda genc medfūn ḳılıpdurlar. alar bulūġ ḥaddiġa yitip munı taṣarruf ḳılur bolġuça bu dīvār münhedim irdi ve alar öz ḥak- (23) ların tapmaslar irdi. bu nişāne cihetidin tapḳusıdurlar. Mūsī 'aleyhi's-selām. Ḫıżr 'aleyhi's-selāmnıñ 'ilmiġa muḳarreb

---

16 ḥikmetin Mūsī 'aleyhi's-selām: S20 Mūsī 'aleyhi's-selām ḥikmetin // 19 ki: S23 kim

16 El-kehf XVIII, 78

bolup ḫayr yād ḳılıp (24) birbiridin ayrılıştılar. Ba'żı bu vāḳı'anı Tīhdin burun ba'żı soñra dipdürler ammā esaḥḥ oldur kim Tīh beliyyesi eyyāmıda irkendür. (25) Ba'żı tevārīḫde Hārūn 'aleyhi's-selāmnıñ vāḳı'asın Tīh beliyyesiniñ üçünçi yılıda dipdürler ba'żı ol beliyyeniñ ḳırḳıncı yılıda. (26) Ve

S717a anıñ şerḥi budur kim / mezkūr bolġan tevārīḫde Mūsī 'aleyhi's-selāmġa vaḥy kildi kim Hārūn 'aleyhi's-selāmġa ecel yitipdür anıñ bile fülān (27) mevżı'ġa bar. Mūsī 'aleyhi's-selām Hārūn 'aleyhi's-selām bile ol sarı müteveccih boldılar, yirge yittiler kim bir mütekellef öyde bir zībā

T707a taḫt köründi. (1) Hārūn 'aleyhi's-selām Mūsī 'aleyhi's-selāmġa ayttı kim ḫāṭırım ārzū ḳıladur kim bu taḫt üstide ārām tapsam. Mūsī 'aleyhi's-selām ayttı kim andaḳ (2) ḳıl. Hārūn 'aleyhi's-selām istid'ā ḳıldı kim Mūsī 'aleyhi's-selām dağı anıñ bile yatḳay, Mūsī 'aleyhi's-selām ḳabūl ḳıldı çün ikev taḫt üstide (3) yattılar. Hārūn 'aleyhi's-selām rūḥ vedi'atin ecel müteḳāżisiġa tapşurdı. Mūsī 'aleyhi's-selām ma'lūm ḳılġaç anıñ medfeniġa meşġūl bolġaç (4) ol öy bile taḫt ġāyib boldı. Mūsī 'aleyhi's-selām ol ḳavmġa kilip ḫaber ayttı irse Benī İsrāyīl didiler kim Mūsī 'aleyhi's-selām bu cihetdin (5) ki ḳavm andın Hārūn 'aleyhi's-selāmnı köprek siverler, anı özi ḳatl ḳılıpdur. Mūsī 'aleyhi's-selām du'ā ḳıldı tā Ḥaḳ ta'ālā öy ve taḫtnı (6) körgen yirge 'ālī 'imāret yasap Hārūn 'aleyhi's-selāmnıñ El'ādāz atlıġ oġlıġa atası manṣıbıda vālī ḳıldı. Bu ḥāldin soñra kim Mūsī (7) 'aleyhi's-selāmnıñ yaşı yüz yigirmige

---

24 ayrılıştılar: S27 ayrıştılar // 2 dağı: P11 daḫı

yitip irdi. Beni İsrāyilni ḥāżır ḳılıp alarġa naṣīḥatler ḳıldı ve kātibler olturtup Tevritni müte'addid (8) bitip ve özi birni mübārek ḫaṭṭı bile bitip Cibrīl 'aleyhi's-selām bile taṣḥīḥ ḳılıp ṣandūḳu'ṣ-ṣehādeġa saldı. özgelerni taṣḥīh ḳılġandın (9) soñra Yūṣa' bile ḳavm arasıdın çıḳtı. Ve Yūṣa' 'aleyhi's-selāmnı ḳuçup ḫayr yād ḳılıp kilgen köñlegi arasıdın ġāyib boldı. Nā-inṣāf (10) ḳavm Yūṣa'nı Mūsī 'aleyhi's-selām ḳatliġa müttehem ḳılıp maḥbūs ḳıldılar. Kiçesi Mūsī 'aleyhi's-selām ḳavm tüşige kirip ol işdin men' ḳılıp tañlası (11) anı ḳoydılar. Ve Mūsī. Hārūndın üç yaş kiçig irdi ve ḳabri ma'lūm imes kim ḳaydadur. Rubā'ī

Mūsī ki cihānġa tüşti ġavġāsı anıñ
(12) Hārūn irdi vezīr ü dānāsı anıñ
Çün boldı behişt sarı me'vāsı anıñ
Ni ḳaldı 'aṣā ni yed-i beyżāsı anıñ

Ba'żı müteferriḳ aḫbār ki ol çaġ (13) vāḳi' boldı. Fir'avn ḳızınıñ bir meşşāṭası bar irdi. bir kün anıñ saçın tararda taraġı iligdin tüşti. bi'smillāh dip yirdin (14) aldı. ḳız atasıġa ayttı. atası ol ża'īfeni timür ḳazuġlar bile çārmıḫ ḳılıp otluḳ ḳızıḳ taşnı baş u yüzige ḳoydurdı. Ol maẓlūme (15) yanmadı. üç aylıḳ ṭıflın ḳızıḳ tennūrġa saldı ve ol ṭıfl anasıġa faṣīḥ til bile didi kim اصبری یا اماه فقد وصدت الی الله

---

18 saldı: S10 P16 saldı ve // 11 ḳaydadur: P 19 ḳaydadur. Rubā'ī // ayttı: P 21 ayttı kim

ونلك رضاه وليس الآن بيك وبين

(16) الجنة خطوتاه خطويتين Bu ḥāldin ʿaẓim ḫalḳ Ḳıbṭīlerdin müslümān boldılar. Asiye bint (17) Mezāḥim raẓiya'llāhu ʿanha: Anıñ maḳteli mücmelen ötti çün tācü'r-ricāl irdi. ança bile ötse bolmas. nisbeti Lūṭ ʿaleyhi's-selāmġa yiter ve Firʿavnnıñ (18) aḳrabāsıdındur. Baʿżı anıñ maḳtelin dipdürler kim

P343b māşiṭanı Firʿavn ḳatl ḳılurda ol ıżṭırāb ḳılıp Firʿavnġa / ḳatıḳ sözlep (19) dinin ıẓhār ḳıldı. Firʿavn anı hem māşiṭāġa ḳılġan ʿaẕāb bile ḳatl ḳıldı. ammā ʿaẕābı çaġıda Mūsī ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Tiñri taʿālā ol ʿaẕāb- (20) dın elem tigürmey behişt-i cāvdāneġa iltti. Ve Mūsī ʿaleyhi's-selāmnıñ muʿcizātı barça enbiyādın köptür. Yūşaʿ bin Nūn ʿaleyhi's-selām mürsel peyġamber- (21) dür. Mūsī ʿaleyhi's-selāmdın soñra Şām ḫilāfetin yaḫşı ḳıldı ve köprek müfessirler müttefiḳdürler muña kim Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā ol āyetde (22) dipdür kim وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا Yūşaʿdındur aña emr boldı kim Mūsī ʿaleyhi's-selām- (23) dın soñra Şām cebbārları istilā taptılar. Barıp alarnı defʿ ḳılġay Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām Benī İsrāyil bile müteveccih bolup Ürdün rūdıġa (24) yitkende su uluḳ irdi. Mūsī duʿāsı bile Nil şaḳḳ bolġan dik şaḳḳ bolup çirig ötti. Dārī şehri kim metānet ü ḳurġanı rifʿatde (25) vaṣfdın taşḳarıdur. muḥāṣara ḳıldı. Ḫalāyıḳ ayttılar kim bu ḳalʿanı muḥāṣara bile almaḳ mümkin irmes. Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām işitip duʿā ḳıldı. (26) ol ḳurġannıñ bārūsı yıḳılıp ḳavm kirip taṣarruf ḳıldılar ve ġanāyimni Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām ḳavmġa emr ḳıldı kim ötken

---

24 Mūsī duʿāsı: S26 Mūsīniñ duʿāsı

15-16 // 22 El-kehf XVIII, 60

S717b yazuğlarıñızız ʿözri (27) üçün / Tiñri ḥażretide tażarruʿ ḳılıp ṭaleb-i mağfiret ḳılıñ. Alar kim emr becā kiltürdiler, mağfūr boldılar. Baʿżı ol sözge istihzā ḳıldılar

T707b āsmāndın (1) bir ot tüşüp müstehzī ilni örtedi. Ve Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām Dārī şehrini fetḥ ḳılıp Belḳağa müteveccih boldılar ve Bālīk digen anda pādşāh irdi Belʿam Bāʿūr ki müstecābü'd-daʿve irdi ol şehrde irdi. Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām muḥāṣara ḳılğandın soñra Bālīḳ istidʿāsıdın duʿā ḳıldı kim Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām münhezim boldı. Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām münācāt ḳıldı, ḫiṭāb kildi kim bu şehrde bir bende biziñ ism-i aʿẓam bile duʿā ḳılur, bu inhizām anıñ duʿāsıdın boldı. Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām didi kim bar Ḫudāya ğayri mevḳıʿ duʿā ḳıl ol ismni aña unutturğıl. Tiñri Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām istidʿāsı bile ol ism-i Belʿam żamīridin maḥv boldı. Yana Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām sipāh yığıp ol şehrni muḥāsara ḳıldı. Bu ḳatla ḳuş şekl fāḥişeler şehrdin çıḳardılar kim Benī İsrāyildin her kim zinā ḳılsa irdi Tiñri taʿālā belā yiberür irdi. Birev ol fevāḥişdin biri bile zinā ḳılğaç aralarığa ṭaʿūn tüşti. Ol kişi bile ol fāḥişeni öltürüp ḫalḳ tażarruʿ ḳılıp Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Tiñri taʿālā ol belānı defʿ ḳıldı. Andın soñra Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām ol şehrni fetḥ ḳıldı ve ʿAmāliḳa ḳatlığa ḥükm ḳıldı ve Belʿam hem ol maḳtūller arasıda çün İslām terkin ḳılıp irdi, dūzaḫ ʿazīmeti ḳıldı. Cumʿa ṣabaḥıdın şāmığaça yaḳın ḳatl irdi ve ʿAmāliḳadın ḫāṭır cemʿ bolmaydur irdi. Ve Benī İsrāyilğa şenbih kiçesi ve küni hem ṭāʿatdin özge iş ruḫṣat yoḳ irdi. Ve Yūşaʿ ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Tiñri taʿālā künesni mağrib sarı ḳaytarıp felekde ança tevaḳḳuf birdi kim ḳavm

---

Topkapı nüshasının elimizdeki fotokopilerinde 707b'nin eksik olması sebebiyle bu yüze T'nin satır numaraları verilememiştir.

düşmen işidin färiğ bolup öz ʿibädetleriğa meşğül boldılar. Ve künesni Yüşaʿ ʿaleyhi's-selämdın başka Süleymän ʿaleyhi's-selām bile emīrü'l-mü'min ʿAlī kerrema'llähu vecheh muʿcize ve kerāmetidin mağribdin maşrık sarı hareket birdi. Her kaysı öz yiride kilgey inşa'llähu taʿälä. Ve Yüşaʿ ʿaleyhi's-selām bu fethdin soñra ʿĀmī digen şehrni hem feth kılıp ilidin on iki miñ käfirni katl kıldı ve ol diyärda köp halknı islämğa kivürdi ve mağrib zeminğa ʿazm kılıp köp biläd alıp otuz bir pädşäh küffärdın öltürüp kayıttı. Ve munça ğaräyib takriben yitti yılda boldı ve andın soñra hilkati Tevrīt müṭālaʿsığa teslīm kıldı. Andın soñ każä yitti ve baʿżı islämğa kirgenlerdin hem mürted boldılar dipdürler ve Kälüt bin Yufnänı öz hiläfetiğa müşerref kılıp halknı aña tapşurdı ve ʿälemdin vidäʿ kılıp çıktı. Yaşı baʿżı riväyetde yüz on ve baʿżıda yüz yigirmi yitidür, va'llähu aʿlem. Rubäʿī

Yüşaʿ ki salıp küfr ili köñlige hıräş
Müsī dīnide il bile kıldı maʿäş
Bir niçe kuyaşda iyledi muʿcize fäş
Āhir kara yirge kirdi andak ki kuyaş

P344a Kälüt bin Yufnä ʿaleyhi's-selām / köprek ʿulemä kaşıda mürseldür. Ve Yüşaʿ ʿaleyhi's-selämdın soñra Benī İsräyilni yahşı żabṭ kılıp milk açtı. Āhir alar Selīm Hayyäyğa sipäh tartıp melik Bärikını esīr kıldı ve ol käfiri irdi kim yıllar

---

ğaräyib: S17 dip

cebbār şıfatlıġ bile şalṭanat ḳıldı. Dirler ki yitmiş pādşāh ve pādşāhlıġ dā'iyye ḳılġanlar maḥbeside irdiler kim barmaġların kisip irdi. Şūm ṭā'ati Yehūda tartılurda alarnı ḥāżır ḳılıp ileylerige ṭa'ām ḳoydılar ve alar aġızların yirge kiltürüp itler dik nime yirler irdi. Kālūt anıñ bile hem bu mu'āmeleni ḳıldı. Çün bu fetḥ dest birdi, Kālūt ḳavmni Mışrġa alıp kildi ve köp vaḳt hem nübüvvet hem salṭanat sürdi. 'Āḳıbet oġlı Nūşaḳaūġa müsellem tutup velī'ahd ḳılıp 'ālemdin ötti. Müddet ü zamānı niçe yıl irkeni ma'lūm irmes üçün bitilmedi.

Kālūt ki Yūşa' vaşī itti anı
Köp vaḳt irdi 'ālem ara devrānı
Hem şehlıġ ü hem nübüvvet irdi şānı
Ger şāh u ger nebī bolurlar fānī

Ḥ a z ḳ ī l 'aleyhi's-selām: Ḫalāyıḳ anı ebu'l-'acūz didiler
S718a şerḥi bu kim atasınıñ / iki ḫātunı bar irdi. Anıñ anasıġa ferzend bolmas irdi. Yaşı hem ulġayıp irdi ammā yana bir ḫātunıdın on oġlı bar irdi. Ve bu ḫātun andaḳ ki żu'afā resmidür ol birge hem oġulsuzlıġ cihetidin ṭa'n ḳılurlar irdi ve hem 'acūzelıġıdın şemātet körgüzür irdi. 'Acūze anıñ
T708a şemātetidin müte'essir bolup bir kiçe tañ atḳunça (1) münācāt ḳılıp Tiñri ta'ālādın bu belānıñ 'ilācını tiledi. Tiñri ta'ālā anıñ du'āsın bu nev' müstecāb ḳılıpdur kim ol on iki

---

Yehūda:P- // irkeni: S27 irkengeni // bolurlar: S29 bilürler // Ḥazḳīl: P Ḥarḳīl

yaşdın (2) yigit boldı ve Ḥarḳīl ʻaleyhi's-selāmnıñ atasıdın ḥāmile bolup Ḥazḳīl ʻaleyhi's-selām vücūdḳa kildi. Bu cihetdin anı ebu'l-ʻacūz dipdürler. (3) Tefsīr ehli ḳaşıda muḫālefetdür bu bābda kim ol peyġamber kim ḳavmni ʻişyānları cihetidin helāk ḳıldı ve ol duʻā bile barçasın tirgüzdi. (4) Yūşaʻdur ya Uşmūīl ya Ḥarḳīl ʻaleyhi's-selām dipdürler. Eşaḥḥ oldur kim Ḥarḳīl ʻaleyhi's-selām bolġay. Ol vāḳıʻa bu nevʻdür kim Ḥarḳīl ʻaleyhi's-selāmġa (5) emr boldı kim Elyā şehriġa barıp küffārnı dīnġa delālet ḳılġay. Ve bu baʻżı Dārān digen şehrni dipdürler. Ḥarḳīl ʻaleyhi's-selām emrni bu ḳavmġa (6) terġīb ḳıldı, ḳabūl ḳıldılar. Ḳahr-ı ilāhī, ḳavmni ṭaʻūn belāsıġa mübtelā ḳıldı. Ḳavm ol belā maḫlaşıġa celā iḫtiyār ḳıldılar çün milkleridin (7) bir miḳdār yol çıḳtılar, bir hāyil ün āşmāndın kilip barçası helāk boldılar. İbni ʻAbbās rażiya'llāhu ʻanhu alarnı tört miñ dipdür (8) ve Ḥasan sikiz miñ ve Vehb bin Münebbih siksen miñ, her taḳdīr bile çün barça helāk boldılar. Kişi yoḳ irdi kim alarnı defn ḳılġay. (9) islenip itleri süñekleridin ayrıldı. Ḥazḳīl ʻaleyhi's-selām iʻtikāfıdın çıḳıp çün ḳavmġa ötüp ol ḥālni kördi, köñlige (10) riḳḳat bolup duʻā ḳıldı kim Yā Rabbi bu ḫalḳnı tirgüz. Duʻāsı müstecāb boldı Tiñri taʻālā alarnı barçasın tirgüzdi, bā-vücūd bu ġarīb (11) ḥāl. Ol ḳavm gāhī Ḥarḳīl ʻaleyhi's-selām emriġa muṭīʻ irdiler ve gāh imes irdiler. Mübārek ḫāṭırı alardın melūl bolup vaṭandın (12) hicret ḳılıp Bābilġa bardı ve anda müddetī bolup Tiñri taʻālā ḥükmin bütkerdi. Ve mübārek merḳadin Ḥille bile Kūfe arasıda

---

2 Ḥazḳīl: P11 Ḥarḳīl // 9 Ḥazḳīl: S Ḥarḳīl, P Ḫarḳīl

dipdürler. (13) Rubā'ī

Ḥarḳīl irdi resūl-i pākīze-ṣıfāt
Mürsel didiler nübüvvetin barça şiḳāt
Ölgenler egerçi demidin taptı ḥayāt
Ölmekdin özige bolmadı līk necāt

(14) İ l y ā s 'aleyhi's-selām Hārūn 'aleyhi's-selām neslidindür. Ba'żı anı İdrīs dipdürler bu ma'nā bile kim anıñ rūḥı ve ḥaḳīḳati bu ṣūret bile (15) nāḳışlar tekmīli üçün ẓuhūr ḳılmış bolġay. Ba'żı hem müsellem tutmaydurlar. Rivāyetdür ki Ḥarḳīl 'aleyhi's-selāmdın soñra Benī İsrāyīl arasıda (16) millet ḥaysiyyetidin köp bulġancuġluḳ vāḳı' boldı.Ol nev' kim Mūsī 'aleyhi's-selām aradın çıḳtı ve Tevrīt aḥkāmı unut boldı ve envā' bütler (17) yasap ol ḳavm büt-pereslıḳḳa meşġūl boldılar ve fısḳ u 'isyānları ḥaddin ötti. Ve Ḥaḳ ta'ālā İlyās 'aleyhi's-selāmnı alarnıñ (18)
P344b hidāyeti üçün meb'ūs ḳıldı.Ve İlyās 'aleyhi's-selām / alarnı Tiñri ta'ālāġa delālet ḳıldı. hiç kişi İlyās 'aleyhi's-selām sözin ḳabūl ḳılmadı (19) ve anıñ ḳatli ḳaṣdıġa meşġūl boldılar.İlyās 'aleyhi's-selām emr-i ilāhī bile alarnıñ arasıdın çıḳıp taġlar arasıda maḫfī ma'āş ötkerür irdi.(20) Tā ol ki Ba'lbek pādşāhı bir 'aẓīm büt yasap atın Ba'l koydı ve barça işde isti'ānet andın ḳılur irdi. Ve siver oġlı ḫasta boldı (21) ve her niçe anıñ ṣoḥbetin istid'ā ḳıldı. fāyide tapmadı. Ḫātūnı mekkāre-i ḳattāle-i ġarīb irdi. Benī

---

13 Rubā'ī: S. T- / Ḥarḳīl: P Ḫarḳīl

İsrāyildin yiti pādşāhġa tigip irdi, her birin (22) bir ḥīle bile öltürüp yitmiş ferzend ol selāṭīndin ḥāṣıl ḳılıp irdi. Ve İlyās ʿaleyhi's-selāmġa be-ġāyet düşmen irdi ve anıñ ḳatliġa köp saʿy (23) ḳılur irdi. Ve oġlanları şifāsıġa Şām vilāyetleri bütleridin istimdād üçün cemāʿat-i keşīr yiberip irdi. İlyās ʿaleyhi's-selām çün (24) alarġa uçrap didi kim iy nā-dān ḳavm, bu cemādlar hīç nevʿ nefʿ ü żarar tigürgen imes, aña maraż birgen ḫālikdın şifāsın tilemes siz. (25) Ḳavmġa anıñ sözi heybetidin titretme tüşti, kilip pādşāhġa ayıttılar
S718b kim kişiler yiberip / İlyās ʿaleyhi's-selāmnı kiltürürge ḥükm ḳıldı. Ol (26) ilge āsmāndın ot tüşüp köydiler niçe ḳatla bu nevʿ köydiler. İlyās ʿaleyhi's-selām emr-i ilāhī bile Baʿlbekke kilip Yūnus ʿaleyhi's-selām öyide (27) ḳarār tuttı ve Yūnus ʿaleyhi's-selām ṭıfl irdi. Niçe kündin soñra yana taġ u deşt ʿazīmeti ḳıldı ve ol fevrde Yūnus
T708b ʿaleyhi's-selāmġa ecel yitip (1) āḫir boldı. Yūnus ʿaleyhi's-selām anası İlyās ʿaleyhi's-selāmnı tapıp iltimās ḳılıp İlyās ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile Yūnus ʿaleyhi's-selām bedeniġa rūḥ kirip (2) aḥyā zümresiġa kirdi. Ve İlyās ʿaleyhi's-selām ʿacūzeler öyleride maḫfī yürür irdi. Çün ḳavm nā-dānlıġıdın melūl boldı duʿā ḳıldı üç yıl (3) ilge yaġın yaġmadı ve ʿaẓīm ḳaḥṭ boldı bu eşnāda Yesaʿ ʿaleyhi's-selām İlyās ʿaleyhi's-selāmġa refīḳ boldı. Ve ol yigit irdi ve İlyās ulġayıp (4) irdi. Yana emr-i ilāhī bile ḳavm arasıġa kirip didi yıllardur kim bu cemādlarnı perestiş ḳıladur siz,

---

22 ḥ. ḳılıp i.: P4 ḥ. ḳılmış i. // 25 pādşāhġa: S29 pādşāhḳa // 3 Yesaʿ: S6 Elyesaʿ

bularġa şefā'āt ḳılıñ kim sizge yaġın (5) yaġsun. Ve alasız īmān kiltürüñ. Min Tiñri ta'ālāġa münācāt ḳılay tā yaġın yaġsun ḳabūl ḳıldılar. Alar şefā'ātidin yubūset köprek bolġay. (6) İlyās 'aleyhi's-selām du'āsıdın yaġın yaġıp ḥubūbāt kökerdi. Küffār va'deġa vefā ḳılmadılar. İlyās 'aleyhi's-selāmġa ol güm-rāhlar iḫtilāṭıdın (7) melālet artḳandın soñ Elyesa' 'aleyhi's-selāmnı öz ḫilāfetiġa ta'yīn ḳılıp ḫalāyıḳ közidin maḫfī boldı. Ve Tiñri ta'ālā anı 'izzet ḳabāsıda ildin (8) mestūr asrapdur, baḥr u berr dermāndeleriġa dest-gīrlıḳ ḳılur ve ḥālā tirigdür. Andaḳ ki Ḫıżr 'aleyhi's-selām ve Allahu ta'ālā a'lem ve müddet-i da'veti (9) bir kişi anıñ dīniġa kirdi. Rubā'ī

İlyāsġa ildin çü köp oldı ṭuġyān
İlniñ közidin çü rūḥ dik boldı nihān
Her kimni ḫalāṣ ḳılsa ildin yezdān
(10) Ni tañ aña 'ömr-i ebedī bulsa nihān

E l y e s a ' 'aleyhi's-selām: Benī İsrāyil enbiyāsıdın, atasını Aḫṭūb dipdürler ve anıñ işi dihḳānlıḳ (11) irdi. İlyās 'aleyhi's-selāmġa vaḥy yitti kim anı velī-'ahdiñ ḳıl. Ol ḥażret, anıñ terbiyyetiġa meşġūl boldı, işi ilge ḫilāfetḳa yitti ve müddeti Benī İsrāyilni (12) Ḥaḳ ta'ālāġa da'vet ḳıldı. Ve andın fāriḳ 'ādāt u mu'cizāt köp vāḳi' boluptur. Ol cümledin biri bu kim birev öyge mihmān boldı ve ol (13) mīzbānġa ferzend ārzūsı irdi ve bolmas irdi. Ve anıñ du'āsı

---

9 Rubā'ī:T, S- // 10 dihḳānlıḳ: S13 dihḳānlıġ

bile Tiñri ta'ālā aña ferzend birdi ve ol ferzendiğa niçe vaktdin soñra (14) ecel yitti yana anıñ du'āsı bile rūḥ bedeniğa kirip köp vakt tirildi. Bu nev' mu'cizātı köptür, bā-vücūd bu nev' ḥālāt. Benī İsrāyil gāhī (15) münkad irdiler gāhī yok. Ḫāṭırı ol ildin tartıp Zü'l-kiflni öz ḫilāfetiğa ta'yīn kıldı ve özi münācāt kılıp Tiñri ta'ālāğa (16) vāṣıl boldı. Ve bu murādın Tiñri ta'ālā ḥāṣıl kıldı.

İlyās çü Elyesa'nı vālī itti
Ḥakdın aña envār-ı nübüvvet yitti
(17) Ger ol kaçıp il melāletidin kitti
Ol kitken dik bu dağı kitmey n'itti

Z ü ' l - k i f l 'aleyhi's-selām bābıda iḫtilāf köptür. Ba'żı anı Ḥarkīl (18) dipdürler ve Eyyūb 'aleyhi's-selāmnıñ oğlıdur ve atı Beşer. Ve eger bu rivāyetlerdin bir kaysı rāst
P345a bolsa Elyesa' zamānıdın yırak (19) / tüşer. Ol eṣaḥḥ rivāyet bile Elyesa' bin Uḫṭūb 'aleyhi's-selāmğa vaṣīdür. Bu lakab bile mülakkab bolğanıda akvāl köptür. Bu muḫtaṣarda iki kavl bile (20) iḫtiṣār kılılur; biri ol kim Elyesa' veṣāyāsığa Benī İsrāyilniñ Tiñri ta'ālāğa delālet kılmağıda Mūsī 'aleyhi's-selām dininiñ revācıda Tevrīt aḥkāmı- (21) nıñ icrāsıda, ta'līmide mütekeffil boldı, yana bir kavl ol kim Tiñri ta'ālā anı bir kāfir pādşāh da'vetiğa emr kıldı kim atı Ken'ān idi. Ol (22) ayıttı kim mindin köp 'iṣyān vāki' boluptur, söziñ bile īmān kabūl kılsam ni biley kim Tiñri

---

16 murādın: S20 emrdin // 17 n'itti: B24 yitti

ta'ālā ḳaşıda ḳabūl bar mu ya yoḳ. Meger sin (23) Ḥaḳ ta'ālā raḥmetiğa kefīl bolğay sin kim min köñül tesbīḥi bile īmān kiltürgey min. Żü'l-kifl 'aleyhi's-selām Ken'ānğa kefīl boldı. Ken'ān ḫaṭṭī bitip (24) birdi; ol īmān ḳabūl ḳılıp salṭanat terkin tutup Tiñri 'ibādetiğa meşğūl boldı. Çün ecel

S719a yitti, ol ḫaṭnı vaṣiyyet ḳıldı kim anıñ bile / defn (25) ḳılğaylar. Rivāyet budur kim Ḥaḳ ta'ālā peyğamberi kefāleti cihetidin Ken'ānğa raḥmet ḳılıp behişt naṣīb ḳıldı ve bir melekke emr ḳıldı kim (26) ol ḫaṭṭ bile ilge ẓāhir bolup Ken'ān beşāretin tigürdi. Ḳavm ol ḥāldin müte'eşşir bolup īmān ḳabūl ḳılıp anıñ risāletiğa i'tirāf ḳıldılar. (27) Ve ba'żı dipdürler kim i'tirāf ehliniñ īmānlarığa hem ḳabūl üçün kefīl boldı. Çün iş Tiñri ta'ālā raḥmetiğa i'timādıdın bu

T709a nev' (1) işlerge kefālet irdi, bu laḳab bile meşhūr boldı. Ve müddet ḳavmi hidāyetiğa iştiğāl körgüzüp 'ālem-i fānīğa vidā' ḳıldı.

(2) Żü'l-kifl işitti kim Ḥaḳḳa delālet irdi
Ḥaḳ raḥmetidin ilge kefālet irdi
Çün ḳavmnıñ āyīni żalālet irdi
Ötti çü żamīriğa melālet irdi.

(3) U ş m ü ī l 'aleyhi's-selām 'ālī-şān peyğamberdür. Żü'l-kifl ötkendin soñra niçe ḳarnğaça Benī İsrāyil arasıda peyğamber meb'ūṣ bolmadı. (4) Ve e'ādī ğālib bolup alarnıñ aḥvāliğa köp fütūr yüzlendi ve ḳatlde seyr ü tārāc kördiler.

---

2 irdi: T, P9 ḳıldı // 4 kördiler.: P12 kördiler ve ...

Düşmenlerin Sekîne täbütıdın niçe peyġamber-zāde (5) ve melik-zāde bile tārācda seyr ilttiler. Ḳavm tażarru' ḳılıp özlerige bir pîşvā tilediler irse Tiñri ta'ālā Uşmüil 'aleyhi's-selāmnı meb'üş ḳıldı. (6) Ve anıñ bi'şeti zamānıda 'Ālî imām Tiñri raḥmetiġa bardı kim ḳavmniñ ḳabż u basṭı anıñ iligide irdi. Ḳavm Uşmüildin pādşāh istid'ā ḳıldılar. (7) Ol ilhām mücibi bile şād-ġînidin didi ki Tālūṭḳa meşhūrdur: Tiñri ta'ālā sizge pādşāhlıḳḳa taḳdîr ḳılıpdur. Ḳavm 'ār ḳıldılar kim (8) bu vaḳtḳaça salṭanat Yehūdā neslide irdi ve şārik İbniyāmin neslidin irdi. Uşmüil 'aleyhi's-selām didi kim taḳdîr budur kim anıñ (9) salṭanatı vaḳti yitkeç Ḳudüs taġı müddetlerdür ki teskîn tapıpdur, otsız ḳaynay başlaġay ve Sekîne tābūtı kim ḳarnlardur ġāyib (10) bolġalı āşkāra bolġay. Ve ḥāl ol kim bular vuḳū' taptı ve Uşmüil 'aleyhi's-selām Ṭālūṭnı salṭanat emriġa mensüb ḳıldı. Ḳavm daġı ḳabūl (11) ḳıldılar. Ve ol vaḳtde Filistîn milki Cālūtnıñ istilāsıdın Benî İsrāyil ol yirge yitip irdi kim barça ẓulm körerler irdi. (12) Soñra alarġa cizih ta'yîn ḳılıp irdi. Uşmüil 'aleyhi's-selām Ṭālūtnı Cālūt def'iġa emr ḳıldı ve Ṭālūt siksen miñ çirig bile 'azîmet (13) Filisṭînġa ḳıldı. Ve anıñ sipāhı Cālūt vehmidin beyābānda susızlıġ ve ısıġ hevā şiddetidin müteferriḳ bolup üç yüz on kişi bile Cālūtḳa (14) yitişti ve Cālūt anıñ allıda sipāh tüzetmekke 'ār ḳılıp yalġuz meydānġa kirdi. Ve Ṭālūt, Dāvud 'aleyhi's-selāmġa ḳızın birür va'de- (15) sin ḳıldı ve aña utru yiberdi. Dāvud 'aleyhi's-selām Cālūtnı helāk ḳıldı ve

---

6 ḳıldılar (7): P14 ḳıldılar ve (7)

Cālūtnı hem Külbas hem dirler Benī İsrāyil fetḥ tapıp (16) Cālūt ʿaẓīm çiriginiñ emvālin taṣarruf ḳıldılar. Ve Uşmūil ʿaleyhi's-selāmnıñ yaşı ilig ikige yitkende ʿālemdin ötti ve ol iki (17) yıl ḳavm arasıda nübüvvet ḳıldı ve merḳadin dirler ki Sāvededür. Rubāʿī

Çün ḳavmġa Uşmūil boldı hādī
Cezm oldı aña resūlluḳ isnādı
(18) İlge ḳılıban Ḥaḳ yolınıñ irşādı
ʿAzm itti çü yitti ʿömrniñ isnādı

D ā v u d bin İşā ʿaleyhi's-selām: Yehūdā evlādıdındur. Anıñ ẕikri (19) icmāli bile ötti. Cüz'ī tafṣīl żarūrdur. Uşmūil ʿaleyhi's-selām ẕikri dağı anıñ ẕikride lāzım kilür. Dāvud ʿaleyhi's-selāmnıñ (20) aḥvāliniñ tafṣīli bu kim İşānıñ on üç
P345b oğlı bar irdi. Dāvud ʿaleyhi's-selām barçadın kiçigrek irdi / ve ḥaḳīr-cüṣṣeraḳ (21) irdi ve kerīh-manẓarraḳ. İşā anı şobānlıḳḳa taʿyīn ḳılıp irdi ve aña ʿaceb ḥālāt müşāhede bolur irdi: Çün Uşmūil ʿaleyhi's-selām (22) Külbās uruşıġa Tālūtnı muḳarrer ḳıldı. Vaḥy kildi kim Cālūtnıñ ḳatli İşā evlādıdın ol biriniñ iligidedür kim fülān zırh anıñ (23) boynıġa rāstdur. Uşmūil ʿaleyhi's-selām İşānıñ evlādıdın tilep on iki aġa ininiñ boynıġa rāst kilmedi. İşāġa ayıttı (24) kim yana oğluñ bar ise kiltür. İşā ayttı kim bir oğlum bar kim ḳoy küter ammā aña bu iş ḳābiliyyeti yoḳtur ve anı tilemek bī-fā'idedür. (25) Uşmūil ʿaleyhi's-selām körgeç
S719b bildi kim nübüvvet şefḳatiniñ / āṣārıdır. Anıñ bile mülāḳat

---

15 hem: S. P- // 19 kilür:T. P25 kilürde

ḳılıp didi kim saŋa öz aḥvāliŋdin ġarīb āŝār (26) hīç ma'lūm bolur mu ? Dāvud 'aleyhi's-selām ayttı kim bolur. Şerḥini sordı irse köp ġarīb āŝār beyān ḳıldı ve ol cümledin biri bu kim: (27) Didi ki bir taş miniŋ bile tekellüm ḳıldı kim min ol taş min, kim miniŋ bile Hārūn 'aleyhi's-selām fülān
T709b düşmenni helāk ḳıldı ve min (1) ol taşnı alıp tobraġa saldım yana iki taş hem ol destūr bile biri Mūsī 'aleyhi's-selām biri İbrāhīm 'aleyhi's-selām düşmenini öltürüp biz, (2) bizni daġı köter dip ayttılar, alarnı hem tobraġa salıp salġandın soŋra üçelesi taş bir boldı. Uşmūil 'aleyhi's-selām, Dāvud (3) 'aleyhi's-selāmġa nübüvvet ve salṭanat beşāretin birip Ṭālūt ḳaşıġa kiltürdi. Ve Ṭālūt küyevligi ve milk şirketi va'desi birip Dāvūd 'aleyhi's-selām (4) Cālūt meydānıġa kirip ol taşnı aŋa atıp ḳādir ḳudreti bile anı helāk ḳılıp Cālūt, Benī İsrāyilġa maġlūb boldı. Ve Dāvud 'aleyhi's-selām Ṭālūt (5) va'deleriġa vefā tiledi. Ṭālūt köp ḫıdmet buyurġandın soŋra ḳızın aŋa birdi ve Benī İsrāyil ḳaşıda Dāvud 'aleyhi's-selāmnıŋ (6) 'izz ü şerefi arttı ve Ṭālūt vehmdin peşīmān bolup Dāvud 'aleyhi's-selām ḳaşdıġa bil baġladı. Dāvud 'aleyhi's-selām andın ḳaçıp maḫfī yürür (7) irdi. Ṭālūṭ, köp kişi anıŋ tapmaġıġa ta'yīn ḳılur irdi kim öltürgey. Benī İsrāyil 'ulemā vü aḥbārın ḳatlġa tigürdi kim bu ṭāyifedin hīç (8) kişi ḳalmadı ve bu iş vuḳū'ıdın soŋra nādim bolup perīşān-ḥāl gūristānlarda kizer irdi kim ni ḳılsam Tiŋri ta'ālā tevbemni ḳabūl (9) ḳılġay. Bir

---

2 Uşmūil 'aleyhi's-selām: T, Pa Uşmūil 'aleyhi's-selāmġa

müstecābü'd-da've ża'ife ḳalıp irdi aña tevessül ḳılıp ḥālin didi. Ol, Uşmūil 'aleyhi's-selām ḳabri başıġa barıp du'ā ḳıldı. (10) Uşmūil 'aleyhi's-selām ḳabridin çıḳıp ayıttı kim anı cihād ḳılsañ kim ol oġluñ ileyiñde şehid bolsalar soñra özüñ şehādet tapıp (11) Tiñri ta'ālā tevbeñni ḳabūl ḳılġay dip yana ḳabriġa kirdi ve ḳabri bütti. Ve Ṭālūṭ Uşmuil 'aleyhi's-selām buyruġını becā kiltürüp andın ḳaçıp (12) Beni İsrāyil andın ḫalāṣ boldılar ve bu ḥāldin soñra Dāvud 'aleyhi's-selām nübüvvet-i belend pāyesi bile salṭanat pirāyesiġa müşerref boldı. Ve anıñ (13) şānıda bu āyet kildi kim يَادَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُمْ بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ Ve dirler ki 'aẓāmeti yirge yitti kim (14) tört miñ kişi kiçe aña nigāhbānlıġ ḳılurlar irdi. Ve mu'cizātıdın biri ḥüsn-i ṣavtdur kim Ḥaḳ ta'ālā aña naṣib ḳıldı. Zebūrnı aña (15) irsāl ḳıldı kim ḳaçan ol ṣavt bile oḳusa irdi vaḥş u ṭayr u cinn ü ins yıġılıp bi-ḥāl bolurlar irdi. Ol gāhlar özge libās (16) kiyip anı tanımas ildin istifsārlar ḳılur irdi kim Dāvud siziñ bile niçük ma'āş ḳıladur. Bir kün aña mesmū' boldı kim Dāvud 'aleyhi's-selām- (17) nıñ 'aybı budur kim beytü'l-māldın ma'āş ötkeredür. Müte'eṣṣir bolup Tiñri ta'ālādın bir ṣan'at istid'āsı ḳıldı kim vech-i ma'āş (18) andın ḥāṣıl ḳılġay. Tiñri ta'ālā zırh-gerlik ṣan'atin aña kerāmet ḳıldı. Yana bir mu'cizesi bu irdi kim zırh-gerligige ḥācet-i efzār yoḳ irdi (19) kim timür iligide mūm dik yumşar irdi yasalġandın soñra öz ḥāliġa barur irdi. Rivāyetdür kim

---

19 timür: S23 temür

13 Sad XXXVIII, 26

her ḳaçan tesbīḥ ü tehlīlġa meşġūl (20) bolsa irdi taġ u taş u devābb u eşcār anıŋ muvāfaḳatiġa tesbīḥġa iştiġāl ḳılurlar irdi. Ve ol evḳātın tört ḳısm ḳılur irdi. (21) Bir kün ʿulemā bile ṣoḥbet tutup dersde taʿlīmġa meşġūl bolur irdi. Ve yana bir kün ḳażā mesnediġa olturup ḫalāyıḳ ḳażāyāsın birbiridin (22) ötkerür irdi. Yana bir kün öz ḥaremleri bile zīst ḳılur
P346a irdi. Yana bir kün münācātda dir irdi kim Yā Rabbi / siniŋ ḥażretiŋde (23) ni nevʿ maʿāş ḳılsam kim saŋa müstaḥsen tüşkey ? Ḫitāb kilür irdi kim mini köp yād ḳıl ve mini sivgenlerni siv ve ḫalāyıḳḳa öz nefsiŋġa (24) ḥükm ḳılġan dik ḳıl ve ġāyib ḳardaşıŋ firāşıdın muḫteriz bol! Menḳūldür kim Benī İsrāyil ʿuleması bir kün didiler kim äyä hīç
S720a bendeġa bir kün (25) ötkey mü kim andın / ẕilletī vücūdḳa kilmegey. Dāvud ʿaleyhi's-selām didi: Şāyed mindin ʿibādet ḳılur kün kilmegey. Ve bu ḫayāl bile ʿibādet küni (26) işke meşġūl boldı. Kördi kim bir ġarīb renglig ferişte, kebūter çirāylıġ irdi, revzendin kirip anıŋ ḳaşıda ḳondı. Dāvud (27) ʿaleyhi's-selāmġa ḳılġan ḫayālni unutturdılar. Ol ḳuşnı tutarġa meyl ḳılġaç ol ḳuş revzendin çıḳıp tamġa ḳondı. Dāvud
T710a ʿaleyhi's-selām (1) anı tutmaḳḳa tamġa çıḳtı, her yan köz salurda kim ḳuş ḳayan bardı ikin közi ṣavmaʿası yanıdaġı büstānġa tüşti kim bir cemīle ġusl ḳıladur (2) irdi. Ḫāṭırı be-ġāyet māyil boldı tefaḥḥuş ḳılġandın soŋ bildi kim Ūryānnıŋ menkūḥasıdur ve Ūryā, Dāvud ʿaleyhi's-selāmnıŋ Şevāb (3) atlıġ inisi bile Belḳā şehriniŋ muḥāṣarasıġa meşġūl irdi. Ve ḳavmde müteʿayyın kişi irdi Dāvud ʿaleyhi's-selām Şevābḳa

---

26 ḳaşıda: P4 ḳaşıġa / kebūter: P–

nāme bitip düşvār (4) iş Ūryāġa rücūʿ ḳıldı kim Ūryā ol ḥarbde şehīd boldı. Ve Dāvud ʿaleyhi's-selām ol żaʿīfeniŋ ʿiddeti ötkendin soŋra nikāḥ ḳılmaḳ (5) boldı hemānā ki Dāvud ʿaleyhi's-selāmnıŋ toḳsan toḳuz ḥaremi bar irdi. Ol żaʿīfe didi bu şarṭ bile ḳabūl ḳılur min kim mindin oġluŋ (6) bolsa velī-ʿahdiŋ bolġay. Dāvud ʿaleyhi's-selām ḳabūl ḳılıp anı ḳoldı. Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıŋ anası oldur kim nübüvvet ve salṭanat Dāvud ʿaleyhi's-selām- (7) dın soŋra aŋa yitti. Ve müddetī Dāvud ʿaleyhi's-selāmnı Tiŋri taʿālā ḳılġan ḫaṭāsıġa ʿālim ḳılmadı tā bir kün ḫalvetide ṭaʿatḳa meşġūl irdi (8) kim ileyide niçe kişi ḥāżır boldı ve bu işġa maʿhūd irdi Dāvud ʿaleyhi's-selām sordı kim ni ḫalḳ siz, alar didiler ḳorḳma: لا تخف خصمان بغى بعضنا على بعض فاحكم بيننا بالحق ولا تشطط واهدنا الى (9) سواء الصراط

Dāvud ʿaleyhi's-selām ḫuṣūmetleridin sordı. Alardın yana biridin (10) şikāyet ḳıldı kim toḳsan toḳuz ḳoyı bar, miniŋ bir ḳoyum bar irdi, mindin ṭamaʿ ḳılıp ol ḳoyumnı aldı. Dāvud ʿaleyhi's-selām (11) ayttı kim mundaḳ bolsa saŋa ẓulm ḳılıp dururlar. Alar mütebessim bolup didiler رقص الرجل على نفسه ve ġāyib boldılar. Dāvud ʿaleyhi's-selām (12) bildi kim alar melāyike irdiler. Dāvud ʿaleyhi's-selām ḳılġan işiniŋ ḳabāḥatidin ḫāṭırıġa kilip rūd başıġa aştı ve bu ḫaṭāsı ʿözgride ḳırḳ kün (13) secdedin baş kötermedi. Nevḥa bile öz ḫāliġa yıġlap taẓallum ḳıldı. Cibrīl ʿaleyhi's-selām kilip baḫşiş beşāretin kiltürüp didi kim Ūryānnıŋ (14) rıżāsın ḥāṣıl ḳıl. Tiŋri taʿālā keremi bile ḫod günāhıŋdın ötti. Dāvud ʿaleyhi's-selām Cibrīl

---

12 ʿözgride: S16 ʿözgriġa

8-9 Sad XXXVIII, 22 // 11

ʻaleyhi'ṡ-selām taʻlimi bile Ūryā ḳabri başıġa barıp (15) Ūryādın ṭaleb-i ʻafv ḳıldı. Ḥaḳ taʻālā Ūryānnıñ teniġa rūḥ kivürüp Dāvud ʻaleyhi'ṡ-selām anı ḳatlġa emr ḳılġanın ʻafv ḳılıp menḳūḥasını nikāḥ (16) ḳılġalı cihetidin cevāb birmedi. Dāvud ʻaleyhi'ṡ-selām başıġa tofraġ savurup cezʻa būnyād ḳıldı irse ḫitāb kildi kim sin ḫāṭırıñnı (17) cemʻ tut, biz çün günāhıñnı baġışladuk. Ḳıyāmet küni Ūryāġa ança ḥor u ḳuṣūr kerāmet ḳılalı kim ol hem muḥill ḳılġay. Dāvud ʻaleyhi'ṡ-selāmnıñ (18) köñli ol işdin iṭminān taptı. Bu vāḳıʻadın soñ otuz yıl ḥayātda irdi. Rivāyetdür kim Dāvud ʻaleyhi'ṡ-selām taẓallumı ve münācātı (19) çaġı kim melik işidin pervāyī ḳalmaydur irdi, oġlı Ṣelūm, Erādil ve Ubaş iġvāsı bile melik işige daḫl ḳılıp istiḳlāl kösi urdı. (20) Çün Dāvud ʻaleyhi'ṡ-selām günāhı ʻafv bolup melik işige şürūʻ ḳıldı. Ṣelūm firār iḫtiyār ḳıldı ve Dāvud ʻaleyhi'ṡ-selām Ṣevābnı anıñ defʻiġa (21) yiberip didi kim iligleseñ anı ḳatl ḳılmaġay sin, Ṣevāb anı tutḳaç āḫar ḳıldı. Dāvud ʻaleyhi'ṡ-selām rencide ʻālemdin ötti, öter çaġda (22) Süleymān ʻaleyhi'ṡ-selāmġa anıñ ḳıṣāṣın buyurup Süleymān ʻaleyhi'ṡ-selām ol emrni becā kiltürdi. Ve bu vaḳtde Benī
P346b İsrāyil ol nevʻ / ḳalın (23) bolup irdi kim ʻadedin kişi bilmes irdi. Tiñri taʻālā alarnı ṭāʻūn maraẓı bile kem ḳıldı. Menḳūldür kim üç kiçe kündüzde (24) yüz yitmiş miñ kişi alardın Tiñri taʻālā ḥükmin bütkerdiler. Bu ḥāletde Dāvud ʻaleyhi'ṡ-selām ve ḳavm ʻulemā ve iḫtiyārı

---

16 cezʻa: T,S20 zarʻ // 16 sin: P- // 19 urdı: S24 irdi // 24 iḫtiyārı: P2 aḫbārı

S720b beytü'l-maḳdisniñ (25) ṣaḫresi üstige kilip başların / yalañ ḳılıp tażarru' ḳıldılar. Ḥaḳ ta'ālā ol belānı def' ḳılġaç Dāvud 'aleyhi's-selām ḳavmniñ ḳalġanıġa buyurdı (26) kim bu yirde Tiñri ta'ālā şükriġa bir ma'bed binā ḳılıñ kim hemīşe şükr edāsıġa 'ibādet ḳılġay siz. Ve ḳavm anıñ buyruġı bile Mescid-i Aḳsa 'imāretin (27) binā ḳıldılar. Barıġa yitkendin soñ Dāvud 'aleyhi's-selām bir rivāyet bile yüz, bir rivāyet bile yüz yigirmi yaşap irdi kim Tiñri ta'ālā

T710b raḥmetiġa bardı. (1) bardı. Ve ḫilāfet ve velī-'ahdi Süleymān 'aleyhi's-selām irdi. Öz salṭanatı zamānıda ol binānı tüketti. Rubā'ī

Dāvud ki şāh irdi ve peyġamber-i pāk.
(2) Cāhı ḳaşıda pest idi üç eflāk
Cānıġa ecel urarda tīġ bī-bāk
Nef' itmedi şehlıġ u nübüvvet ḫāşāk

S ü l e y m ā n bin Dāvud 'aleyhi's-selām (3) andın meşhūrraḳdur kim aḥvāli köp şerḥka iḥtiyāc bolġay, ammā cüz'ī tafṣīldin çāre yoḳtur. Ol du'ā ḳıldı kim: (4) قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَهَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي herāyine du'āsı müstecāb bolup bā-vücūd nübüvvet, ba'żı dipdürler kim bā-vücūd ol kim rub'-ı meskūn salṭanatı (5) añġa naṣīb ḳıldı, bā-vücūd salṭanat-ı cinn ü ins ve vaḥş u ṭayrnı anıñ maḥkūm-ı emri ḳıldı. Ve yilni fermānıġa kivürdi. Ve ism-i a'ẓam yazılġan (6) ḫātemkerāmet ḳıldı kim mezkūr bolġanlar anıñ bereketidin ol

---

1 Rubā'ī:T, S- // 3 meşhūrraḳdır: S meşhūrdaḳtur

3_4 Sad XXXVIII, 35

buyurġanını ḳıldılar. Ve ol bir bisāṭ yasattı kim cemī' ḫalḳ u sipāsı (7) anıñ üstide sıġar irdi. Ḳayan barsa yilge emr ḳılur irdi. kim bu bisāṭ bile ḫalḳnı anıñ bile iltür irdi. Meşhūrdur kim Şāmdın (8) sabāḥ 'azīmet ḳılıp Şām ta'āmın Kābilde iḫtiyār ḳılur irdi kim وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ anıñ şānıda nāzil (9) boluptur. Dāvud 'aleyhi's-selāmdın soñra kim Mescid-i Aḳṣa bināsını Süleymān 'aleyhi's-selām tüketti ve anıñ esnāsıda beytü'l-maḳdis şehrin hem yasadı. (10) Ve şehr 'aẓameti ve mescid zībide ehl-i tārīḫ ġarīb mübālaġa ḳılıpdurlar. Ol cümledin biri bu kim şehrġa on iki ḳurġan biri biriniñ devriġa (11) yonġan taşdın yasattı ve yana biri bu kim mescidni yiti reng taşdın tüketip ḳıymetī cevāhirdin muraṣṣa' ḳıldı ve uşaḳ taş (12) ornıġa hem ol cevāhirdin töktürdi. Ve ol öyde emr ḳıldı kim hergiz 'ibādet ve 'ulemā 'ilmi ta'līmidin ḫālī bolmaġay. Ve Beytü'l-maḳdis ve Mescid-i (13) Aḳṣā köp ḳarnlar bu düstür bile ma'mūr irdi: Vīrānlıġı Buḫt-ı Naṣar'dan irdi. şāyed ki öz yiride kilgey. Ve Süleymān 'aleyhi's-selām (14) vaḥş u ṭayr tilin Tiñri ta'ālā 'ibādetidin bildi. Bir meydān-ı murabba' kim her ṣal'i on iki yıġaç bolġay ferş töşep irdi kim ḫıştı- (15) nıñ biri altun biri kümiş irdi. Bir cānib-i taḫteyn kim cevāhir bile muraṣṣa' irdi. Ḳoyarlar irdi tört miñ altun kürsi taḫtınıñ (16) iki yanıda; kim Benī İsrāyil 'ulemā vü aḫbārın

---

8 Şām ṭa'āmın kabilde ihtiyār: S11 şāmını ıṣṭıharda yir irdi andın 'azimet ḳılıp // 16 iki yanıda kim: T, S20, P19 iki yanıda koyarlar irdi kim

8 Sebe XXXIV, 12

olturturlar irdi. Ve taḫtḳa yaḳın Āṣaf Baraḫyā ki vezīri irdi; anıñ (17) kürsisin ḳoyarlar irdi. Ve Süleymān ʿaleyhi's-selām ṭulūʿdın ġurūbḳaça mā-ḫalaḳa'llāh ḳażiyyesin sürüp ḥükm ḳılur irdi. Ve dīv ü perī vü vaḥş (18) u ṭayr ḫıdmetde turarlar irdi. Ve ısıġ havāda ṭuyūr başı üstide sāye ḳılurlar irdi. Ve aḳşām öyge ʿazīmet ḳılġaç zenbīl- (19) bāflıġdın ḥāṣıl ḳılġan nime bile rūze açar irdi. Bir kün anıñ ḥükmi bile yil, meẕkūr bolġan bisāṭnı ve firāşnı iltip barur irdi. (20) Vādiyü'n-nemlġa yitti kim baʿżı anı Ṭāyif ḥaddide dipdürler. Ve mūr ḫaylinıñ şāhı, sipāhıġa emr ḳıldı kim Süleymān sipāhı bile ötedür, meskeniñizge (21) kiriñ ki sizge ol sipāhdın żararī yitmegey. Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa ol emrdin vāḳıf bolup tevaḳḳuf ḳılıp ol mūrnı avuçıġa (22) alıp anıñ bile mükāleme ḳıldı. Bir munı sordı kim ḫayliñni
P347a biziñ āsībimizdin tenbīh / ḳıldıñ bilmes mü sin kim biziñ ayaġımız astıda (23) mūr āzürde bolmas. Mūr didi kim yā nebī Allah sindin ḫāṭır-cemʿdür ammā şāyed siniñ şuʿūruñ bolmaġay ḫayliñdin āsīb yitkey (24) dip tenbīh vāḳiʿ boldı ve riyāset şartı nā-merʿī ḳalmadı. Süleymān ʿaleyhi's-selām didi kim mindin ʿazīmü'ş-şānraḳ maḫlūḳ bilür müsin. Didi (25) kim
S721a sindin ʿazīmü'ş-şānraḳ mindür min. / Siniñ taḫiyyetiñ bir cemāddur, miniñ taḫiyyetim siniñ mübārek iginiñ. Süleymān ʿaleyhi's-selām didi: Siniñ (26) sipāhıñ köprek ikin ya miniñ? Mūr didi miniñ. Süleymān ʿaleyhi's-selām didi kim miniñ sipāhımnıñ ʿadedin kişi bilmes. Mūr emr ḳıldı (27) kim yitmiş miñ mūr ḫaylı çıḳtılar kim bir ḫaylnıñ ʿadedin kişi bilmes irdi. Süleymān ʿaleyhi's-selām ol işdin ʿibret alıp
T711a mūr Süleymān (1) ʿaleyhi's-selāmnı çivürtke ayaġı bile

---

21 emrdin : P_{25} emrġa

żiyāfet ḳıldı. Süleymān ʿaleyhi's-selām mürġa nevāzişler ḳılıp ol yirdin ötti. Menḳūldür kim Süleymān ʿaleyhi's-selām- (2) nıñ ḥaşmeti nihāyetḳa yitkendin soñra müddeʿā ḳıldı kim her maḫlūḳnı kim Ḥaḳ taʿālā anıñ maḥkūmı ḳılıpdur, barçasın żiyāfet ḳılġay. Münācāt ḳılıp (3) ruḫṣat hem taptı. Bir beyābān-ı vasīʿ ü ʿaẓīm taptı kim bir ṭarafı deryā irdi. Dīvlerge buyurdı kim iki miñ yiti yüz ḳazan yasadılar kim (4) her ḳaysınıñ devresiniñ ḳuṭrı miñ ḳarı irdi. Benāketī tārīḫide dipdür kim yigirmi iki miñ uy ẕebḥ boldı özge barça eşyānı (5) mundın ḳıyās ḳılsa bolur. Bu me'kūlāt niçe vaḳtdin soñ kim tükendi, ol deştde yaydılar ve barça maḫlūḳātḳa ṣalā urdı. (6) Ve bu eṣnāda Tiñri taʿālā baḥr devābbıdın bir dābbeni sudın çıḳardı ve ol dābbe Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa didi kim sin maḫlūḳātnı żiyāfet (7) ḳıladur imiş sin, bu kün rızḳımnı Ḥaḳ taʿālā siniñ ḫᵛānıñġa ḥavāle ḳılıpdur. Süleymān ʿaleyhi's-selām didi: Bu ṭaʿāmlardın kim yayılıpdur olça saña (8) kāfīdür yigil. Ol dābbe ol müddetde bişken ṭaʿāmnı tamām yip toymay Süleymān ʿaleyhi's-selāmdın nime tiledi. Süleymān ʿaleyhi's-selām ʿāciz (9) boldı ve dābbe didi kim ṣabāḥ yir rızḳımdın ṣülṣi yiyildi, yana iki ṣülṣi ḳalıpdur. Süleymān ʿaleyhi's-selām didi: Sin meger Tiñri taʿālā ḫᵛān u erzāḳıdın (10) toyġay sin. Dābbe didi kim yā Süleymān, sin munı bilmes mü irdiñ kim Tiñri taʿālā maḫlūḳatın meger öz ḫᵛān-ı keremidin toyġarġay. Bu nevʿ (11) kim mini kördüñ, bu baḥrda Tiñri taʿālā andaḳ cānverler yaratıpdur kim her birige iki min dikni ṭuʿme ḳılıpdur. Süleymān ʿaleyhi's-selām Tiñri taʿālā (12) ṣunʿıġa āferīnler ḳılıp öz ḳılġanıdın münfaʿil bolup Ḥaḳ taʿālā

ḳaşıda ʿacziġa iʿtirāf ḳıldı ve ʿafv u maġfiret tiledi. Tiñri taʿālā anıñ (13) maṭlūbın aña yitkürdi ve ol mütenebbih boldı. Menḳūldür kim Süleymān ʿaleyhi's-selām ṭuyūrdın her birini bir işke taʿyīn ḳılur irdi. Hüdhüdni su tapmaḳḳa (14) emr ḳılıp irdi kim beyābānda güẕer ḳılurda deryā pest bolur irdi. Bir kün suġa iḥtiyāc bolup hüdhüd tapılmadı. Süleymān ʿaleyhi's-selām suġa (15) buyurdı kim anı ḥāżır ḳılġay. Ol ḥāżır ḳılġaç Süleymān ʿaleyhi's-selām ḫiṭāb ḳıldı ġażab bile kim ḳayan barıp irdiñ. Ve ḥāl ol ki hüdhüd (16) bir zamān mülāzemetdin firāġ tapıp seyr üçün ṭayerān ḳılıp bir şehrġa közi tüşüp kim atı Sebā irdi ve pādşāhı Belḳīs atlıġ ḫātūn irdi (17) ve anıñ aḥvāliniñ keyfiyyetin meşrūḥ bilip kilip irdi. Süleymān ʿaleyhi's-selām sorġaç ʿarż ḳıldı kim bu nevʿ şehrġa yittim ve bu nevʿ pādşāhı bar. (18) Ġāyet ḥüsn ü cemāl ve nihāyet ḥüsn ü kemāl ve selātīn-münferid. Milleti āftāb-perestlıġ, atası Şerāḥīl Yaʿreb bin Ḳıḥṭān neslidin ve anası Reyyāne-i cinnī (19) kim cinn şāhınıñ ḳızı bolġay. Ve munuñ eşnāsıda ança taʿrīf ḳıldı kim Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa anıñ mülāḳati meyli bolup mektūb bitidi (20) kim islām devletiġa müşerref bolsun ki إِنَّهُ مِن سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ ٣٠ أَلَّا تَعْلُوا عَلَيَّ وَأْتُونِي مُسْلِمِينَ andın muḫbirdür. (21) Ve bu nāmeni Hüdhüdġa birip Sebā şehriġa yiberdi. Ve nāme Belḳīsḳa yitkendin soñra Belḳīs, bile tört kirpiç ikisi altun ikisi kümiş, daġı bir mühr-(22) luḳ dürc ve yüz ḳız ve oġul barça bir sında, barçasıġa īrānlar libāsın kiydürüp āräste

---

16 firāġ:T, P19 fāriġ / seyr:S19 yīr // 21 Belḳīsḳa:S25 P24 Belḳīsġa

20 En-neml XXVII, 30–31

kılıp Manẓar bin ʿAmru kim ʿaḳl u kiyāset- (23) lıġ kişi
P347b **irdi bu nimeler / bile Süleymān ʿaleyhi's-selām ḥażretiġa yiberdi. Daġı didi kim eger ḫıştlarnı ḳabūl ḳılur ve siniñ bile istiġnā yüzidin mülāḳat (24) ḳılur, peyġamber imes ve eger ʿaks ḳılur peyġamberdür. Andın soñra oġlanlarnı ḳızlardın ayırsun daġı ḥoḳḳa-dānı nime irkenni disün, (25) digendin soñra tişmegin hem ayıtsun Manẓar müteveccih bolup Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa Cibrīl ʿaleyhi's-selām kilip ol**
S712b **işlerdin ḫaber birdi. Süleymān (26) / ʿaleyhi's-selām meẕkūr bolġan ol on iki yıġaç altun ve kümiş ḫışt tüşken sipāhın ārāste ḳılıp Manẓarnıñ yolıda tört ḫışt ornını açuḳ (27) ḳıldılar. Manẓar, bu ḥaşmetni körüp ḥayrān ḳalıp öz kiltürgen tuḥfesidin şermende bolup hem ol açuḳ ḳalġan tört**
T711b **ḫışt, ornıġa ḳoyup (1) Süleymān ʿaleyhi's-selām ḥażretiġa kildi. Açuḳ yüz bile iʿzāz u ikrām ḳılıp buyurdı kim tuḥfe kim kiltürüp irdiñ ni üçün taşladıñ, anı (2) ḳabūl ḳılmas biz. Anı alıp ḳaytıp Belḳīsġa ayt kim īmān ḳabūl ḳılsun ve ināşnı ẕükürdın ayırdı ve dürc içinde didi kim yāḳūt-ı nā-süfte- (3) dür. Anı çıḳarıp buyurdı kim elmās bile süfte ḳılsunlar çün Manẓar, Belḳīs ḫıdmetide körgenlerin ʿarż ḳıldı. Belḳīs, Süleymān ʿaleyhi's-selām (4) ḫıdmetiġa müteveccih boldı, bir yıġaç yaḳın yitkende Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa ḫaber boldı ve meẓālim dīvānıda olturtup didi kim bolġay ki Belḳīsnıñ (5) taḫtın Sebā şehridin bat kiltürgey.** قَالَ عِفْرِيتٌ مِنَ الْجِنِّ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ تَقُومَ مِنْ مَقَامِكَ وَإِنِّي عَلَيْهِ لَقَوِيٌّ أَمِينٌ **Süleymān ʿaleyhi's-selām (6) didi kim mundın batraḳ kirek. Yana bir**

---

5 En-neml XXVII, 39

cinn didi kim köz yumup açḳunça kiltürgey. Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selām ḳılġan daʿvīsi bile ḥāżır ḳıldı (7) ve ol taḫtnı Belḳīs yiti otlaş öy içide ḳoyup barçasın münfaʿil ḳılıp irdi. Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selām buyurdı kim öz taḫtı ḳaşıda ḳoydılar. (8) Belḳīsḳa bār boldı ve öz taḫtı güşeside yir birip iltifātlar ḳıldı Belḳīs öz taḫtını körüp müteʿaccib bolup Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ nübüvvetiġa (9) şekki ḳalmadı. Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selām Belḳīsnı öz ḳız ḳardaşı ḳaşıda tüşürdi niçe künlük muṣāḥabetdin soñra mīzbān mihmānnıñ (10) ḫaṣāyil ü ḥamīdesin taʿrīf ḳılıp Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selām Belḳīsnı öz nikāḥıġa tarttı. Ve anıñ mübārek ayaġıda tüg bar irdi. ol cihetdin dīvler (11) ḥammām bināsın ḳılıp nūre terkībi bile ol işniñ ʿilācın ḳıldılar. Ve ol ṣāḥib-devlet cihetidin niçe miñ yıldur kim ḫalāyıḳ ḥammām āsāyişiġa (12) müşerrefdürler. Taʿrīfdin müstaġnīdür Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selām fitnesi ḳala'llāhu taʿālā وَلَقَدْ فَتَنَّا سُلَيْمٰنَ وَاَلْقَيْنَا عَلٰى كُرْسِيِّهٖ جَسَدًا ثُمَّ اَنَابَ **Süleymān (13) ʿaleyhi'ṣ-selām fitnesi şerḥide muḫtelif rivāyet bar: Ammā olça bu muḫtasarġa münāsibdür. yazılur. Baʿżı dipdürler ki bā-vücūd yiti yüz ḥarem üç yüz seriyyet (14) Tiñri taʿālā Süleymānġa bir oġul birdi kim bir közi kūr ve bir iligi ve bir ayaġı yoḳ irdi. Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selām ve Belḳīs ve Āṣaf inṣāf (15) yüzidin özleriniñ ʿuyūbıġa muʿterif bolup duʿā ḳılġaç ol ṭıflnı Ḥaḳ taʿālā tendürüst ḳıldı. Ve anıñ muḥāfaẓatı üçün Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selām (16) cinlerni taʿyīn ḳıldı. Tiñri taʿālā anıñ öz oġlını sāyir**

---

12 **müstaġnīdür: S15 müstaġnī**

12 Sad XXXVIII, 34

eṭfāldin mümtāz ḳılıp pesendīde tüşmey ʿAzrāyilġa emr boldı kim rūḥın ḳabż ḳılıp (17) cesedin Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıñ taḫtı üstide taşladılar kim وَأَلْقَيْنَا عَلَىٰ كُرْسِيِّهِ جَسَدًا maḳṣūd mundın bolġay. Ve Vehb bin Münebbih bile İbn ʿAbbās (18) raḍiya'llāhu anhümā dipdürler kim Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıñ fitnesi intizāʿı irdi ve ceseden ʿibāret Saḫryāred atlıġ dīvdin irdi kim anıñ taḫtı (19) üstige anıñ ṣūreti bile ḳırḳ kün temeşşül boldı. Ve bu iş keyfiyyeti bu irdi kim Süleymān ʿaleyhi's-selām cezyen milkidin biri kim atın Ṣaydūn dip- (20) dürler ve büt-perest irdi öltürdi. Ḳızın kim melāḥat zīveri bile ārāste irdi, ḳoldı ve ol ḳız atası firāḳıda bī-ṭāḳat irdi. (21) Süleymān ʿaleyhi's-selām anıñ devāsın tilep tapmay irdi. Ol ḳız şeyṭān iġvāsı bile Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa iltimās ḳıldı kim dīvler atam şekli bile (22) bir ṣūret yasap kiltürseler kim gāhī anı körüp köñülge tesellī bolsa. Anıñ müddeʿāsı maḳbūl tüşüp bu iş ṣūret tuttı. çün ḳız burun (23) büt-perest irdi, bu ṣūretni perestiş ḳıla başladı ve Süleymān ʿaleyhi's-selām ġāfil. Ve
P348a bu iş Āṣafġa yitti ve / Āṣaf, Süleymān ʿaleyhi's-selām mecliside enbiyā-yı (24) sābıḳnıñ naʿtin ḳılurda Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıñ atası zamānıġaça ve ṭufūliyyet eyyāmınıñ taʿrīżin ḳıldı. Süleymān ʿaleyhi's-selāmġa bu düşvār kildi kim (25) munça ġarīb ʿināyetler kim Ḥaḳ taʿālā salṭanatı
S722a eyyāmıda / naṣīb ḳıldı Āṣaf alardın niçük nime dimedi. Āṣafdın istifsār ḳılġaç ayttı kim birev- (26) niñ kim ḳırḳ kün öyide büt-perestlıġ bolġay enbiyā zümreside ni nevʿ

---

17 Sad XXXVIII, 34

ta'rîf ḳılsa bolġay. Süleymān 'aleyhi's-selām sorup bilgendin soñra (27) ol bütni uşatıp özi tażarru'ġa tüşti. Bu eşnāda müsterāḥġa kirerde ma'hūd ṭarîḳı bile ḫātemni Cüvāde atlıġ

T712a kenizekke tapşurdı. (1) Meẕkūr bolġan dîv, Süleymān 'aleyhi's-selām ṣūreti bile kilip kenîzekdin ḫātemni alıp Süleymān 'aleyhi's-selām taḫtı üstige çıḳıp ḥükm ḳıla başladı. Süleymān (2) 'aleyhi's-selām çıḳıp ḫātemni tilegeç şeklin hem Tiñri ta'ālā müteġayyir ḳılıp irdi kenîzek anı tanımadı. Didi kim ḫātemni Süleymān aldı, sin ni kişi sin. (3) Süleymān 'aleyhi's-selām öz ṣūreti bile birevni taḫtıda körgeç bildi kim ḥāl nidür. Şehrdin çıḳıp ser-gerdān yürür irdi ḳayan barsa (4) ni kişi sin sorsalar irdi, min Süleymān min dir irdi. Anı tilbe dip taş atıp başıġa tofraġ saçıp îẕā ḳılurlar irdi. Dîv-i la'în (5) taḫt üstide nā-ma'ḳūl ve nā-meşrū' ḥükmler ḳılur irdi. Müte'accib ve müteġayyir bolġandın soñra dîv bildi kim ḳıladurġan iş anıñ işi imes. (6) Ol ḫātemni deryāġa taşlap ġāyib boldı. Ve Süleymān 'aleyhi's-selām rūzî cihetidin deryā ḳırağıda balıġçılarġa müzdürluḳ ḳılur irdi. (7) Ol ḫātemni bir balıġ yutup irdi. alarnıñ dāmıġa tüşüp Süleymān 'aleyhi's-selām müzdiġa birdiler. Süleymān 'aleyhi's-selām balıġ içidin ḫātemni (8) alıp yana salṭanat taḫtıġa bardı. Ve bu vāḳı'a hem ol büt-perestlıġ eyyāmı bile muvāfıḳ ḳırḳ kün. Ve cesedni ba'żı müfessirler bu dîvdin ta'bîr ḳılıpdurlar. (9) Ve anıñ ġarāyib ü i'cāzıdın bir künes reddidür kim mücmelen ötti. Ve şerḥi

---

27 müsterāḥġa: P4 müsterāḥda // 4 kişi sin sorsalar: S6 kişi sin dip sorsalar

budur kim āşārını körerge meşġūl irdi kim künes battı ve mübārek ḫātırıġa (10) ʿaṣr namāzı fevt bolġan üçün ıżṭırāb tüşti. Tiŋri taʿālā künesni ḳaytarıp ol ḥażret namāzın ḳılġunça öz yiride turġuzdı tā namāz tükendi (11) yana ġurūb ḳıldı. Tārīḫ ehli dipdürler kim Süleymān ʿaleyhi's-selāmnıŋ ṣavmaʿasınıŋ işigide her kün ġaybdın bir dıraḫt peydā bolur irdi (12) ve ḫāṣiyyetin sorar irdi. Bir kün bir dıraḫt peydā boldı ḫāṣiyyetin sorġaç cevāb birdi kim ḫāṣiyyetim siniŋ mülküŋe vīrānlıġdur. Süleymān ʿaleyhi's-selām (13) bildi kim vaḳt yitipdür vaṣiyyetler kitābet ḳıldı. Ve Tiŋri taʿālādın iltimās ḳıldı kim anıŋ fevtin dīv ü perīdin niçe vaḳt maḫfī tutḳay.(14) Ve şīşedin bir öy bar irdi kim anda iṭāʿat ḳılur irdi ve ol öyge kirip ʿaṣāsıġa tayanıp ʿālemdin ötti. Ve ḫalāyıḳ körer irdi kim Süleymān (15) ʿaleyhi's-selām ʿaṣāsıġa tayanıp turuptur. Tā müddetlerdin soŋra il fevtin bildiler. Ve anıŋ müddetidin iḫfāsı iltimāsıda sözler dipdürler. (16) Yaḫşıraḳ budur kim beytü'l-maḳdis tüketmegi hemānçe furṣat maḳṣūd irdi kim ʿaṣā bütün irdi. tükengendin soŋra ʿaṣā sındı ve dīvler (17) ol işni tüketip irdiler. va'llahü aʿlem. Rubāʿī

ʿĀlemni Süleymānġa Ḥaḳ itmiş me'mūr
Ḥükmi saldı cinn ü beşer ḫayliġa şūr
Āḫir çü ecel aŋa maḳām eyledi gūr
(18) Tofraġ içide ḳıldı vaṭan iyle ki mūr

Lokmān Ḥakīm: Tārīḫ ehlidin baʿżı anı ḥükemā silkide

---

10 ıżṭırāb: ıżṭırābġa // 14 ve: S- // 17 Rubāʿī: T. S-

mezkür kılıpdurlar. Ve ba'żı rivāyetde mundaktur (19) ki
Tiñri ta'ālā nübüvvet ü ḥikmet arasıda muḫbir kıldı. Her
takdir bile ve وَلَقَدْ آتَيْنَا لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ anıñ şānıdadur. Bola alur ki
bā-vücūd nübüvvet ü ḥikmet (20) dağı aña naṣib bolmış bolğay.
Rengi kara irkendür. Dāvud 'aleyhi's-selām ṣoḥbetiğa müşerref
bolur irdi ve andın köp ğarāyib vücūd tutar (21) irdi. Ba'żı
dipdürler kim kul irdi ve āzād bolğanıda muḫtelif rivāyet
bar. Biri bu kim ḫᵛācesi bir rūd kırağıda birev bile (22)
nerd oynadı; bu şarṭ bile kim mağlūb bolğan bu rūd suyın
tamām içkey ya mālın birgey. Ve Lokmānnıñ ḫᵛācesi utkuzdı.
P348b Ḥarif rūd-ḫāne (23) suyın tamām içmek / teklif kıldı ve ol
müteḥayyir boldı. Lokmān didi kim şarṭ kıladurğan vakt dağı
sunı ḥāżır kıl, ya ğarażıñ. Bu ḥāżır (24) su bulğan bolsa
rūdnıñ bu kırağıdağı sunı turğuz. Ḥarif bu işdin 'āciz boldı.
Ḫᵛācesi ḫalāṣ tapıp Lokmānnı āzād kıldı. (25) Yana bir bu kim
ḫᵛācesi aña buyurdı kim koy öltürüp yaḫşırak 'użvını bişürüp
S722b kiltür. / Ol yüregini tili bile bişürüp kiltürdi. (26) Yana
bir katla didi kim koy öltürüp yamanrak 'uzvını bişürüp
kiltür. Hem ol iki 'użvın kiltürdi. Ḫᵛāce nüktesin sordı
irse; (27) didi kim köñül nā-şāyeste ef'āldin ve til
nā-pesend akvāldin beri bolsa alardın yaḫşırak 'użv yoktur
T712b ve eger bolmasa alardın yamanrak 'użvi yoktur. (1) Yana biri
bu kim ḫᵛāce aña buyurdı kim küncüd ik, ol arpa ikti. Ḫᵛāce
sordı kim arpa ikip küncüd niçük tapar sin. Didi kim
nā-şāyeste (2) iş kılıp niçük Tiñri ta'ālādın raḥmet ve

---

27 'użvi yoktur: P5 yok

19 Lokman XXXI, 12

cennet ṭamaʿ ḳılur sin. min hem didim kim arpa iksem küncüd şāyed tapḳay min. Ḫʷāce mütenebbih bolup anı āzād (3) ḳıldı. Duʿā ḳılıp üç miñ yıl ʿömr tapıpdur. Baʿżı yiti kerkes ʿömri dipdürler ki her biri biş yüz yıldur. Anıñ sözleridindür (4) kim tört miñ söz bitipdürler ve tört söz bile iḫtiṣār ḳılıpdurlar. İkisini dāyim yād ḳılmaḳ kirek ve ikisini unutmaḳ kirek. Burunğı ikidin (5) biri özi ḳılğan yamanlıḳdur, biri ġayr ḳılğan yaḫşılıḳ ve soñğı ikidin biri özi ḳılğan yaḫşılığdur biri ġayr ḳılğan yamanlıḳ. (6) Loḳmānnıñ ġarīb ḥālātı ve nāfiʿ maḳālātı köptür ve bu muḫtaṣarda munça bile ḳanāʿat ḳılıldı.

Loḳmānnı ki baʿżı didiler peyġamber
(7) Baʿżı didiler ḥakīm-i pākīze-seyr
üç miñ yaşaban bu deyrni ḳıldı maḳarr
Miñ munça hem olsa ḳılğuluḳtur bu sefer

Y ū n u s bin Matta ʿaleyhi's-selām, atası (8) atı bile meşhūrdur. Atası Lāvī bin Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām neslidindür ve mürsel peyġamberdür kim ḳala'llāhu taʿālā وَاِنَّ يُونُسَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ egerçi Süleymān (9) ʿaleyhi's-selām zamānıdın añğa digince belki Süleymān ʿaleyhi's-selām evlādıdın irdi ammā çün hīç tārīḫde merbūṭ tapılmadı. Yūnus ʿaleyhi's-selām çün Süleymān (10) ʿaleyhi's-selāmdın soñra mürsel peyġamber irdi, andın başlandı. Anı Tiñri taʿālā mebʿūs ḳılıp Süy ilige yiberdi ve

---

2 kim: T, P-

8 Es-sâfât XXXVII, 139

Sūy ili anı nübüvvetde tekẕīb (11) ḳılıp Yūnus ʿaleyhi's-selām ġażab ḳıldı ve ḫalḳıġa yaman duʿā ḳıldı ve ruḫṣat-ı ilāhī bolmay ehl ü ʿıyāli bile ḫalḳ arasıdın çıḳıp alardın andaḳ maḫfī (12) boldı kim eger Tiñri taʿālādın ḳavmiġa belā kilse anı duʿā ḳılurġa tapmaġaylar. Tiñri taʿālā ḫātemü'l-enbiyā ṣalavātu'llāhu ʿaleyhi ve ʿalā ālihiġa ṣabr ḳılmaḳḳa (13) emr ḳılıp Yūnus ʿaleyhi's-selām[nı] ḳılġanıdın nehy ḳılur kim فاصبر لحكم ربك ولا تكن كصاحب الحوت çün Yūnus ʿaleyhi's-selām ildin çıḳtı, ḳavmiġa (14) Tiñri taʿālā bir bulut yiberdi kim andın ot yaġar irdi. Ḳavm munı körgeç Yūnus ʿaleyhi's-selāmnı tiley başladılar kim īmān kiltürgeyler (15) çün bildiler kim Yūnus ʿaleyhi's-selām alar tapḳu dik barmaydur. Didiler kim Yūnus ʿadem bolsa Yūnusnıñ Tiñrisi ḥāżırdur, barçaları oġul (16) uşaḳları bile başların yalañ ḳılıp tażarruʿġa meşġūl boldılar ve tevbe vü inābet ḳıla başladılar. Çün tevbeleride ṣādıḳ irdiler, Tiñri taʿālā (17) ḳabūl ḳılıp ol belānı alardın defʿ ḳıldı, ammā Yūnus ʿaleyhi's-selām alardın ayrılġanda kimege kirip baḥr yüzide bir ʿazīm balıġ aġzın açıp (18) kime ehliġa ḳaṣd ḳıldı, barça ittifāḳ ḳıldılar kim bir kişini aña ṭuʿme birgeyler. Niçe ḳatla ḳurʿa saldılar, ḳurʿa Yūnus ʿaleyhi's-selāmġa tüşüp Yūnus ʿaleyhi's-selām (19) bildi kim maġżūb boluptur, özin balıġ aġzıġa taşladı. Balıġ Yūnus ʿaleyhi's-selāmnı yutup Tiñri taʿālā balıġnıñ ḳursaġıda anı asradı (20) ve Yūnus

---

13 Yūnus ʿaleyhi's-selāmnı: Yūnusnı ʿaleyhi's-selām // 18 tüşüp: P22 tütüşüp

13 El-kalem LXVIII, 48

ʻaleyhi's-selām ḳırḳ kün balıġ içinde irdi ve bu tesbīḥni devr ḳılıp irdi kim لا اله الا انت سبحانك اني كنت من الظالمين ḳırḳ (21) kündin soñra Tiñri taʻālā Yūnus ʻaleyhi's-selām ḫaṭāsıdın kiçip anı üç ḳaranġuluḳdın ḳutḳardı kim biri kime ve biri su ve biri balıġ. (22) Deryā ḳıraġıġa kilip anı
P349a ḳıraḳḳa / saldı ve ol yañla tuḳḳan yaş dik bolup irdi. Bir sütlüg kiyikke emr boldı kim kün kilip (23) aña süt birür irdi ve bir yıġaç aña sāye ḳılur irdi. Ḳırḳ kündin soñra öz ḥāliġa kilip emr-i ilāhī bile ḳavm arasıġa kirdi. ḳavm (24) anıñ hidāyeti bile īmān şerefiġa müşerref boldılar. Ve köp vaḳt bolup Tiñri taʻālā ḥükmin bütkerdi ve dirler ki Kūfede medfūndur.

(25) Yūnus ki nübüvvet közini yaruttı
Tekẕīb ile ḳavm köñlini örgetti
Balıġ içide egerçi mesken tuttı
S723a / Hem āḫir ecel balıġı anı yuttı

(26) ʻĀmūs ve Mūsī ve Maʻ ṣāḥib-i Güzīde Ḥamdu'llāhu'l-Müstevfī bu üç kişini ehl-i tārīḫdin naḳl ḳılıpdur ki mürsel irdiler ve Benī İsrāyilni (27) Mūsī dini bile daʻvet ḳıldılar. Ṣādıḳ u Ṣādūḳ u Selūm bu üç kişige Tiñri taʻālā nübüvvet birip Anṭākiye ḫalḳıġa yiberdi kim alar
T713a hem ol din (1) barça helāk boldılar. ġayr eṭfāl kim bulūġ ḥaddiġa yitmeydürler irdi. ve ol eṭfāl īmān devletiġa

---

1 yitmeydürler irdi: P_6 yitmeydür irdiler

20 El-enbiya XXI, 87

müşerref boldılar Fencār, Mūsī ve Māmü'l-ḳavsī (2) ve Cūfūn ve San'ā Kūsī Dāvud, bu biş kişini ehl-i tārīḫ peyġamber dipdürler. Benī İsrāyilde Mūsī 'aleyhi's-selām dīniġa da'vet ḳıldılar. Ẕü'l-kifl 'ahdiġa yaḳın (3) irdiler. Ba'żı Ẕü'l-kifl 'aleyhi's-selāmnı bulardın soñra aytıpdurlar. Nevāyil ve Mikāy ba'żı müverriḫler bu ikevni peyġamber dipdürler ve Ẕü'l-kifl (4) zamānıda Mūsī 'aleyhi's-selām dīniġa da'vet ḳıldılar. Zecremā ve Müdāmī ba'żı ḳavl bile peyġamberdürler. Ẕü'l-kifl 'aleyhi's-selāmdın soñra ve da'vet- (5) leri Mūsī 'aleyhi's-selām dīniġa irdi. Şu'ayb peyġamber irdi ve ba'żı dipdürler kim Yūnus 'aleyhi's-selām özidin soñ anı Benī İsrāyilġa (6) vālī ḳıldı. Ve anı ba'żı dipdürler kim ol Yūnus 'aleyhi's-selāmdın burunraḳ irdi, vallahü a'lem. Buḫt-ı Naṣarnıñ buzuġluġı ve Beytü'l-maḳdisni (7) vīrān ḳılıp cevāhiri kim Süleymān 'aleyhi's-selāmdın biri bar irdi ol barçasın iltkeni ve 'azīm ḳatller ḳılġanı köprek ehl-i tārīḫ ittifāḳı bile (8) bu enbiyā zamānıdadur. Ve ba'żı dipdürler kim Dānyāl 'aleyhi's-selāmnı Buḫt-ı Naṣar Beytü'l-maḳdisdin iltip müddeti zamānıda asrap bir tüş körüp (9) unutḳandın soñra Dānyāl 'aleyhi's-selām hem tüşin ta'bīrin aytıp ol benddin ḫalāṣ boldı. 'Uzeyr 'aleyhi's-selām enbiyā evlādıdındur (10) Buḫt-ı Naṣar Beytü'l-maḳdisni buzġanda anı ebnā-yı mebnī bile esīr ḳılıp Bābilġa iltti. Andın ḫalāṣ tapıp kilürde bir keyfiyyetde tüşti ve işegini (11) baġlap uçasın bir dıraḫtḳa ḳoydı ve ileyide incir irdi. Ve bir ẓarf üzüm şiresi bu maḥalde ḫayāliġa Tiñri ta'ālā emvātni iḫyā ḳılurġa (12) fikrge tüşti. Ve ol kintniñ buzuġlarıda ādemīniñ

ḳuruġ süŋekleri bar irdi. Alarnı körüp ḥayreti arttı kim bu çürük süŋek- (13) lerni tirgüzmekte ġayr ḥayret ki ʿaḳlġa müstevlī bolġay özge nime yoḳtur. Ḥaḳ taʿālā ḳudreti iḳtiżā-yı avval ḳıldı kim ʿUzeyrnıŋ ḥayreti defʿi bolup (14) bu ḥāl aŋa ḥīnü't-taʿayyün bolġay. Lā-cerem emr boldı kim rūḥın mübārek cesedidin çıḳardılar, merkebin daġı rūḥsız ḳıldılar. Ve Tiŋri taʿālā ʿUzeyr (15) ʿaleyhi's-selām cismin il közidin penhān asradı. Bu ḥālġa yüz yıl ötti, bu müddetdin soŋra Tiŋri taʿālā ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnı tirgüzdi. Bir melek (16) andın sordı kim كَمْ لَبِثْتَ cevāb birdi kim يَوْمًا اَوْ بَعْضَ يَوْمٍ ol melek didi بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ اِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ اِلَى حِمَارِكَ (17) çün munı ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām mülāḥaẓa ḳıldı kim incir öz ornıda ve üzüm şīresi hem ol ẓarfda tāze irdi ve merkebiniŋ çürügen süŋeklerige (18) baḳtı, kördi kim birbirige muttaṣıl bolup üstige it orlendi ve anıŋ üstige tiri tartıldı daġı rūḥ bedeniġa kirip tirildi. (19) ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām bildi kim anıŋ yüz yıl burungı ḳılġan tereddüdi cihetidin Ḥaḳ taʿālā aŋa bu nevʿ ḳudretin körgüzdi ve anıŋ ṣanʿatiġa āferīn oḳup - (20) merkebin minip öz şehriġa tipredi. Ol şehrġa yitkendin soŋra çün yüz yıl ötken cihetidin köp taġayyür tapıp hīç yirni tanımay köp miḥnet (21) bile öz sarāyını

P349b taptı: Ammā kişi yoḳ irdi, bir kür / kenīzekdin soŋra ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām andın sordı kim bu öy ʿUzeyr (22) öyidür ? Ol

---

14 ḥīnü't-taʿayyün: P18 ʿaynü'l-yaḳīn// 20 miḥnet:P25 zaḥmet

16 Bakara II, 259

taşdīķ ķılıp didi kim sin kim sin. kim bu yüz yılda kim miniñ
maḫdūmum ġāyib boluptur min anı kim işitip min ol didi (23)
ki ʿUzeyr mindür min. Kenīzek ayttı kim eger çın ayta sin.
ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām müstecābü'd-daʿve irdi. duʿā ķıl ki
miniñ közüm bīnā bolsun. ʿUzeyr (24) ʿaleyhi's-selām duʿā
ķıldı Ḥaķ taʿālā ol kenīzekniñ közin bīnā ķıldı. ʿUzeyr
ʿaleyhi's-selāmnıñ mübārek yüzin körgeç tanıdı kim aña bu yüz
S723b yılda (25) hīç taġayyür vāķiʿ bolmaydur / irdi. feryād ķılıp
ayaġıġa tüşüp yügürüp ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnıñ oġlanlarıġa
müjde yitkürdi kim oġlan- (26) larıdın biri yüz yaşar irdi ve
biri yüz on yaşar irdi. Ataların yigit körüp tanımaydılar kim
ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnıñ (27) baġrıda bir ḫāl irdi. hilāl
şekli bile ol nişānnı açıp körüp alar hem mübārek ķademiġa
T713b yüz sürtüp ķavmġa ḫaber boldı. Ķavm hem ınanmay (1) didiler
kim Tevrītni hīç kim ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmdın yaḫşıraķ
bilmes irdi. tā ol kitābnı Buḫt-ı Naṣar iltti aramızda kişi
bilmes. ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām (2) Tevrītni ezber oķudı ve
alar bildiler ve baʿżı yirlerde yaşurun ķalġannı tapıp
muķābele ķıldılar irse bir ḥarf artuķ ve öksük (3) imes irdi.
Baʿżı bu ġarīb ḥālātdın ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnı "ibnu'llāh"
didiler ve وقالت اليهود عزير ابن الله ve baʿżı müverriḫler
ʿUzeyr ʿaleyhi's-selāmnı (4) ve vāķiʿ bolġan ḥālātını
Ermiyaġa isnād ķılıpdurlar. ʿUzeyr ʿaleyhi's-selām ʿAzer
atlıġ inisi bile tuġup bile öldiler. ammā ölür vaķtde ʿUzeyr

---

4 ķılıpdurlar ʿUzeyr: S7 ķılıpdurlar ve ʿUzeyr // 4 ölür: S8, P10 öler

3 Et-tevbe IX, 30

(5) ʿaleyhi'ṣ-selām yüz yaşar irdi mundın ġarîbraḳ ḥāl tevārîḫde az vāḳıʿdür. Oġlanları ḳarı kişiler irdiler, yaşḳa atalarıdın (6) uluġraḳ, vallāhu aʿlem. Zekeriyyā ve Yaḥyā ʿaleyhi'ṣ-selām ve Meryem bint ʿİmrān alar ve Yaḥya Zekeriyyā ʿaleyhi'ṣ-selāmnı Süleymān ʿaleyhi'ṣ-selām neslidin dipdürler ve ol beytü'l-maḳdisde (7) mücāvir irdi. Ve ʿİmrān kim Zekeriyya ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ ʿammuzādesi irdi, ol daġı mücāvir irdi. İkelesiniñ ḥaremleri igeci siñil irdiler ve ʿİmranġa (8) ferzend köp boldı, Zekeriyyā ʿaleyhi'ṣ-selāmġa bolmadı. ʿİmrān bu şükrāneġa neẕr ḳıldı kim yana ferzend bolsa Beytü'l-maḳdisḳa mücāvir bolġay. Ve ḥaremi kim (9) Ayḥaṣṣa irdi, Meryemġa ḥāmile irdi ve tuḳḳandın soñra neẕr cihetidin ʿİmrān müteḥayyir boldı kim ināṣnı mücāvir ḳılmaslar irdi. ḳala'llāhu taʿālā رب اني (10) وضعتها انثى والله اعلم بما وضعت وليس الذكر كالانثى واني سميتها مريم واني اعيذها بك وذريتها من الشيطان الرجيم bu şerefdin (11) Meryemni bir nimege çırmap Ayḥaṣṣa beytü'l-maḳdisḳa iltti. ʿUlemā vü aḥbār anıñ ḳavlin nekre kördiler. Zekeriyyā ʿaleyhi'ṣ-selāmġa vaḥy kildi kim bu faḳîreni (12) oġulġa ḳabūl ḳılduḳ فتقبلها ربها بقبول حسن bu cihetdin aḥbār anıñ muḥāfaẓatıġa meşġūl boldılar. Zekeriyyā ʿaleyhi'ṣ-selām didi kim anıñ taʿahhüdi (13) maña evlādur kim ḫālası miniñ öyümdedür. Aḥbār ḳabūl ḳılmay üç ḳatla ḳurʿa saldılar. Üçelesi ḳurʿa Zekeriyyā ʿaleyhi'ṣ-selām atıġa tüşti. (14) Barça żarūr tā müsellem tuttılar. Soñra Zekeriyyā ʿaleyhi'ṣ-selām Meryemni öyige iltip İşbāʿ kim Zekeriyyānıñ

---

6 neslidin: S- // 7 igeci: S11 igenci, P13 igici

9_10 Ali İmran III, 36 // 12 Ali İmran III, 37

ḥaremi ve Meryemniñ ḫālası irdi, anıñ muḥafaẓatıġa (15) meşġūl boldı. Tā aña ʿibādetka mescid ḳābiliyyeti ḫıdmetin peydā boldı soñra Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām anıñ üçün mescidde bir ġurfe yasattı kim işigi (16) yoḳ irdi, zemin bile aña çıḳar irdi ve özi ġāyib bolsa özi ġurfe töşügin ḳufl ḳılur irdi. Ol cümledin biri bu kim ḳışda yaz (17) mivesi ve ʿaks hem körer irdi. Sorġanda kim أنّى لكِ هذا غير وقته cevāb taptı kim هذا من عند الله إنّ الله يرزق من يشاء بغير حساب Bu vaḳtde (18) Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām ve ḥaremi kiber sinde irdiler. Zekeriyyā ʿaleyhi's-selām didi kim ḫālıḳı kim Meryemġa ġayr vaḳtide bu nevʿ fevākih naṣīb ḳıla alur, miniñ hem (19) ḥayātım şeceresidin egerçi ġayr vaḳtdür bir mive kerāmet ḳıla alur, bu ārzū köñlige ötti. Cibrīl ʿaleyhi's-selām Yaḥya ʿaleyhi's-selām vücūdıġa beşāret (20) birdi فنادته الملائكة وهو قائم يصلّي في المحراب ve çün Yaḥyā ʿaleyhi's-selām mütevellid boldı. Az vaḳtdin
P350a soñra Tiñri taʿālā (21) mübārek / köñlin vaḥy nüzūlidin münevver ḳıldı kim يا يحيى خذ الكتاب بقوّة وآتيناه الحكم صبيّا . Ve Yaḥyā ʿaleyhi's-selāmnıñ ṭāʿati bī-ġāyet (22) ve yıġlamaġı bī-nihāyet irdi. Ve dirler ki ġāyet-i bükādın iki közide iki nāv-dān dik çuḳur ḫaṭ peydā bolup irdi ve buġurda Meryem, żuʿafā (23) ʿöẕridin ġusl ḳılur maḥalde Cibrīl ʿaleyhi's-selām anı ʿĪsī ʿaleyhi's-selāmġa beşāret birdi. Baʿżı dipdürler ʿĪsī ʿaleyhi's-selām toḳuz aydın soñra (24)
S724a mütevellid boldı. Ḫalāyıḳ nā-münāsib sözler / didiler ammā ʿĪsī ʿaleyhi's-selām hem ol dem tekellüm ḳılıp Tiñri

---

15 ḫıdmetin: P20 ḫıdmeti

17 Āl-i İmran III,37 // 20 Āl-i İmran III,39 //21 Meryem XIV,12

ta'älänıñ bendeliği ve özi nübüvveti va anası päkligige (25) tanuğluğ birdi ve ḫätemü'l-enbiyä vücüd-ı mübärekiğa şalla'llähu 'aleyhi ve sellem beşäret tigürdi. Niçe vaḳt kim ötti Yaḥyä 'aleyhi's-selām bile muşäḥabet ḳılur irdi (26) ol vaḳt kim 'İsi 'aleyhi's-selām mütevellid boldı. Ve aḥbär aña ṭa'n ḳıldılar, bā-vücüd ol geh Tiñri ta'älä 'İsi 'aleyhi's-selāmnı ötken tekellüm bile kim mütekellim ḳıldı. (27) Beni İsräyilniñ yüzi köñli ḳaraları 'İsi 'aleyhi's-selāmnı ol iş töhmeti bile mu'aẕẕeb tutar irdiler,

T714a tā iş ol yirge yitti kim Zekeriyyä 'aleyhi's-selām (1) ol nā-päk il arasıdın ḳaçtı. Ve alar ḳavlay barıp meşhürdur kim ol ḥażret yığaç şikäfığa kirip ol şikäf bütti ve a'dä yitip itegi- (2) niñ ucın yığaçdın taşḳarı körüp yığaç başıdın erre ḳoyup Zekeriyyä 'aleyhi's-selāmnı heläk ḳıldılar. Bu yirde çün söz deyrdin (3) belki dem urardın ḫäme tili läl ve til ḫämesi güng-maḳäldür. Evlä ol kim maḳşüdḳa şürü' ḳılalı. Yaḥyä 'aleyhi's-selām ḳatli bu nev' irdi kim ol zamän- (4) nıñ pädşähınıñ yaşḳa yitken ḥaremi bar irdi. Ve bu cihetdin kim çün ḳarıpdur, bolmağay kim pädşäh yana birevni nikäḥğa kivürgey ve anıñ (5) mücib-i 'azli bolğay. Özge abuşḳadın cemile ḳızı bar irdi pädşäḥğa terğib ḳıldı kim ol ḳıznı alğay. Pädşäh, Yaḥyä 'aleyhi's-selāmdın (6) sordı irse Yaḥyä 'aleyhi's-selām didi ki saña anıñ nikäḥı revä irmes. Ol ḳız bile anasığa Yaḥyä 'aleyhi's-selām 'adäveti peydä boldı. Bir kün ki pädşäh (7) mest irdi, ol ḳıznı anası äräste ḳılıp anıñ ḳaşığa yiberdi. Sekr ğaleyänı ve şehvet ṭuğyänıdın aña meyl ḳıldı ḳız ibä ḳıldı kim eger ḥäcetimni (8) revä ḳılur sin bu iş bolur. Sordı kim ḥäcetiñ nidür? Ol bed-baḫt didi

kim ḥācetim Yaḥyānıñ ḳatlidür. Ol zānī, bu zāniyye ḫāṭırı üçün (9) Yaḥyā-i ma'ṣūm ḳatliġa rıżā birdi. Dirler ki ol ḥażret ḳatl bolġandın soñ ol iki mel'ūnnı yir yuttı. Dirler ki Benī İsrāyilniñ iki fesādıdın (10) soñ Yaḥyā 'aleyhi's-selām ḳatlidür. Bu emred ḳavmdin Tiñri ta'ālā Fārs mülūkidin Ḫarūs atlıġnı Benī İsrāyilġa istilā birdi kim ol iki peyġamber (11) ḳanı 'ivażı alarnı andaḳ ḳatl ḳıldı kim Yehūddın kişi az ḳaldı ve dirler ki Beytü'l-maḳdis dervāzesidin Ḫarūs ordusıġaça ḫāne dik (12) ḳan aḳtı. El-ḳıṣṣa Yaḥyā ve Zekeriyyā 'aleyhi's-selām dār-ı fenādın bu nev' dār-ı beḳāġa bardılar.

İylep Zekeriyyā bile Yaḥyānı ḳabūl
Ḳıldı ikisini 'ālem ehliġa resūl
(13) Ni ḳıldılar irkin bu ata birle oġul
Kim ilge yana alarnı ḳıldı maḳbūl.

'İsī bin Meryem ṣalavatu'llāhu 'aleyhi's-selām bir ḳavl bile üçünçi ülü'l-'azmdür, (14) bir ḳavl bile bişinci. Andın burunġı enbiyādın hīç ḳaysıġa ḳırḳ yaşdın burun nübüvvet yitmedi. Ol māder-zād peyġamber irdi ve anıñ (15) vilādetidin burun Tiñri ta'ālā Meryemġa anıñ vücūdı beşāretin birdi kim Mesiḥ إِذْ قَالَتِ الْمَلَٰٓئِكَةُ يَا مَرْيَمُ إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ (16) وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا

---

8 Yaḥyānıñ: P15 Yaḥyā // 12 'aleyhi's-selām: P18 'aleyhüma's-selām // 13 'aleyhi's-selām: S- P20 'aleyh // 13 üçünçi: S19 ücünci // 14 enbiyādın hīç: enbiyādın soñra hīç

15-16 Āl-i İmran III, 45, 46

lafzıda söz köptür ve ʻİsî ʻaleyhi's-selām (17) vilādetide hem söz köptür. Tefāsir kütübidin maʻlūm bolur çün bu muḫtaṣarda maṭlūb iḫtiṣārdur. Baʻżı müverriḫāne işlerge ḳāniʻ boldılar, muḳarrerdür (18) kim ʻİsî ʻaleyhi's-selām atası yoḳtur. Meryem, Cibrîl ʻaleyhi's-selāmnıñ nefesi bile ḥāmile boldı ve tuğurur vaḳtde Beytü'l-maḳdisdin çıḳıp ḳırağraḳ (19)
P350b yirde vażʻ-ı ḥaml ḳıldı. Ḫalḳ bu işni bilip barıp ol ḥālni / körüp irik sözler ayta başladılar. Yoḳarıraḳ bitilipdür kim ʻİsî (20) ʻaleyhi's-selām ni nevʻ cevāblar birdi. Andın soñ il müteʻaccib bolup söz ayta almay ḳayıttılar. Meryemni Ḥabîb Neccār kim ḫāla-zādesi irdi, ʻİsî (21) ʻaleyhi's-selām bile alıp Dımışḳḳa bardı. ʻİsî ʻaleyhi's-selām on üç yaşağunça anda maʻāş ḳıldı. Anda hem ʻİsî ʻaleyhi's-selāmnıñ muʻcizātı köp (22) ẓāhir boldı çün İncîl, ʻİsî ʻaleyhi's-selāmğa nāzil boldı. Üçevle Beytü'l-maḳdisḳa kilip ʻİsî ʻaleyhi's-selām emr-i İlāhî bile ḫalḳnı Tiñri taʻālā
S724b emriğa / delālet (23) ḳıldı. Ḫalḳ anı tekẕib ḳılıp nā-münāsib sözler didiler ammā ḥavāriyyūn îmān kiltürüp dînini ḳabūl ḳıldılar. Ve alar on iki kişi irdiler (24) ve pîşeleri boyaḳçılıḳ irdi. ʻİsî ʻaleyhi's-selāmdın muʻcize tilediler, barçanıñ raḫtların nîl küpige saldı. Alar ıżtırab ḳılğaç kim (25) bulardın her birini bir reng buyurupturlar. ʻİsî ʻaleyhi's-selām nîl küpige ilig urdı, her birini kim çıḳardı ayası tilegen reng bile çıḳtı. (26) Bu muʻcize ol ilge mūcib-i îmān boldı. Ol nime kim ʻİsî ʻaleyhi's-selām ilge emr

18 ʻİ.ʻaleyhi's-selām : P24 ʻİ. ʻaleyhi's-selāmnıñ // 20 ʻİsî: S- // 23 kiltürüp: S1 kitürüp

ḳıldı, tevḥîd irdi ve ḫātemü'n-nübüvvetniñ risāletiğa iḳrār

ḳıldı, tevḥīd irdi ve ḫātemü'n-nübüvvetniñ risāletiġa iḳrār ḳıldı kim (27) وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُم مُّصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَاةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِن بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ

T714b (1) Ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve ʿalā alihi vesellem ʿĪsī ʿaleyhi's-selām ʿālem ve dünyā esbābıdın hīç nime ḳabūl ḳılmadı. Ve alardın bir peşmīne ton ve börk ve bir ʿaṣāsı (2) bar irdi. Bir yirde bolmas irdi, dāyim seyrde irdi. Rūzī üçün kesb ḳılmadı her ni yitti ḳāniʿ boldı. Çün ḥavāriyyūn iltimās ḳıldılar. (3) kim bir mesken yasattı ḳabūl ḳılmadı. Ve żuʿafā bile iḫtilāṭı yoḳ irdi, bu cihetlerdin mücerredlıḳḳa meşhūr boldı. Ve sāyir muʿcizātıdın bir ḫuffāşdur kim (4) balçıġdın ol hey'et bile nefesin sürdi ve ol nefesdin rūḥ tapıp uçtı. Ve imdigeçe bar. Ve biri ebraṣ ʿilācıdur kim ḳala'llāhu taʿālā (5) وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ yana ol kim duʿā bile ölügni tirgüzdi.

(6) Ve ol ölüg kim ʿĪsī ʿaleyhi's-selām tirgüzdi, İbnü'l-ʿacūz irdi ve şerḥi budur kim seyr eṣnāsıda bir ʿacūzeni kördi kim bir ḳabr başıda mü'eṣṣir nevḥa (7) ḳıladur, keyfiyyetin sordı, didi kim oġlum irdi ve firāḳıdın bī-ṭāḳat min. ʿĪsī ʿaleyhi's-selām duʿā ḳılıp Tiñri taʿālā ol meyyitḳa rūḥ kivürdi (8) ve ölüg tirilgeç iltimās ḳıldı kim duʿā ḳılġay ki burunġı ḥāliġa barġay ve mevt sekerātı bolmaġay. Rūḥu'llāh duʿāsı bile bu iş boldı ve (9) Rūḥu'llāh andın ötti. Nuṣaybīn vilāyetide melikī bar irdi mütekebbir ü cebbār-ṣıfat. ʿĪsī ʿaleyhi's-selām anıñ daʿvetiġa me'mūr

---

1 bir ʿaṣāsı:P 10 ʿaṣāsı // 4 balçıġdın: P12 balçıġ bile // 8 ḳılġay ki:P16 ḳılġay kim / bu iş boldı: P bu iş hem boldı

27 Es-saf LXI, 6 // 5 El-ma'ide V, 110

bolup ol yan 'azimet (10) kıldı. Ve havāriyyūnġa didi kim sizdin kim bolġay kim kirip nidā kılġay kim 'Īsī-i rūhu'llāh Tiñri ta'ālānıñ resūlidür ve kelimesidür. (11) kilipdür Ya'kūb ve Tūmān ve Şem'ūn üçev didiler kim biz barur biz. 'Īsī 'aleyhi's-selām her kaysı bābıda bir söz ayıttı dağı alarnı uzattı. (12) Alardın ikisi ilgerirek ve Şem'ūn kiyinrek yürüp Ya'kūb ol nidānı kıldı. İl hücūm kılġaç yandı. Tūmān ikrār kıldı anı pādşāh (13) kaşıġa ilttiler. Hem ol sözni ayıttı, ol zālim buyurdı kim Tūmānnıñ ilig ayağın kisip közlerin hem kūr kıldılar ve ol sözdin kayıtmadı. (14) Bu mahalde Şem'ūn yitip melikdin Tūmān ilzāmıġa söz istid'āsını kıldı, ruhsat taptı dağı sordı Tūmāndın kim bu kişi kim sin anıñ (15) risāletiġa ikrār kıla sin, hīç hücceti ve mu'cizi bar mu? Didi kim bar. Şem'ūn didi kim ayıt. Ol didi kim kişi akşām ni yise ve öyde ni nime bolsa (16) aytur. Şem'ūn didi kim imkān-ı sihr bar kim cin teshīr kılmış bolġay. Tūmān didi kim balçığdın kuş yasap demini aña sürüp rūh teniġa (17) kivürür. Şem'ūn didi kim imkān-ı sihr bar. Tūmān didi kim ölügni tirgüzdi Şem'ūn melik sarı bakıp ayıttı munuñ imtihānı āsāndur. (18) Ve imkān yoktur kim bu iş Tiñri ta'ālādın ya peyġamberidin kilür, eger hükm kılsañ kim ol kilse fi'l-hāl ma'lūm bolur. 'Īsī 'aleyhi's-selāmnı (19) hāżır kıldılar ve Tūmān aytkan sözlerni sordılar, barçasıġa ikrār kıldı. Şem'ūn

---

14 Tūmāndın kim: P22 Tūmāndın // 16 kim......rūh teniġa kivürür.Şem'un didi kim imkān-ı sihr bar: P- // 17 tirgüzdi: P23 tirgüzür// 19 hāżır kıldılar: P24 fi'l-hāl hāżır kıldılar// 19 barçasıġa: T baçasıġa

didi bu sözleriñ çındur ol refîkiñdin başla. (20) 'Îsî
P351a 'aleyhi's-selâm Tûmânnıñ kisilgen a'żâsın orunlarıġa / koyup
du'â kıldı. Tiñri ta'âlâ barçasın bütkerdi ve ḫuffâş bâbıda
S725a tekâżâ (21) / kıldılar, yasadı. Selmân-ı Fârisî rażiya'llâhu
'anhudın menkûldür kim ol vilâyetniñ cemî' merżâsını didiler
kim şaḥîḥ kılmak kirek anıñ (22) du'âsı bile barça şıḥḥat
taptılar. Barçadın soñra ölügni tirgüzür iltimâs kıldılar,
'Îsî 'aleyhi's-selâm didi kim her ölügni kim siz diseñiz (23)
du'â kılay. İttifâk bile Sâm bin Nûḥnı didiler kim tirgüz kim
mevtidin tört miñ yıl ötüptür. Anıñ kabri başıġa barıp 'Îsâ
'aleyhi's-selâm (24) ikı rek'at namâz kıldı ve du'â kıldı,
kabr şakk boldı bir ak saç sakal kişi çıktı ve ilge didi kim
'Îsî-i rûḥu'llâh peyġamberdür, anıñ dîniġa (25) kiriñ ve
ġanîmet tutuñ. 'Îsî 'aleyhi's-selâm andın sordı kim siziñ
zamânda saç akarmas irmiş. Sâm didi kim siniñ du'âñ üni
yitkeç (26) kıyâmet boldı saġınıp vehm ü ḫavfdın bular
akardı. Çün Sâm ilge pendler birdi. 'Îsî 'aleyhi's-selâm
du'âsı bile avvalġı ḥâliġa bardı ve şakk (27) bolġan yirge
koşuldı. Hem Selmân-ı Fârisdin menkûldür rażiya'llâhu 'anhu
kim bu mu'cizeni körüp ol mülk ili müslümân boldılar. Ba'żı
T715a (1) sifrde kim yimekke tenglik vâki' irdi, Benî İsrâyil
ḥavâriyyûnġa didiler kim eger 'Îsî 'aleyhi's-selâm du'â kılsa
kim Tiñri ta'âlâ âsmândın (2) mâyide yiberse kim ṭa'âmġa
muḥtâc ḫalâyık andın behre tapsalar ve Tiñri ta'âlâ vücûdı ve

---

19 didi: S28 ayıttı // 20 'Îsî 'aleyhi's-selâm: T, P25 'Îsî 'aleyhi's-selâmnıñ / Tûmânnıñ: T, P- // 21 merżâsını: T maražîsin: S1 merżâ yitti // 22 iltimâs: P2 iltimâsı

ʻİsī ʻaleyhi's-selām nübüvvetiğa yakın bolsa dip ḥavāriyyūn (3) ʻarż kılğaç ʻİsī ʻaleyhi's-selām tażarruʻ kılıp didi kim وارزقنا وانت خير الرازقين (4) ربنا انزل علينا مائدة من السماء تكون لنا عيدا لاولنا وآخرنا وآية منك çün ʻİsī ʻaleyhi's-selām münācātdın fāriğ boldı, vaḥy kildi kim biz māyide yibereli velīk her kişi (5) küfrān-ı niʻmet kılsa katık ʻaẕābğa giriftār bolur. ʻİsī ʻaleyhi's-selām bu sözni aytkaç barça didiler kim her kişi küfrān-ı niʻmet kılsa Tiñri taʻālā (6) aña ʻaẕāb naṣīb kıldık. Bu sözdin soñra Tiñri taʻālā āsmāndın māyide yiberdi ḫᵛānnıñ ziyneti ve ʻaẓametini aytmakka ḥācet irmes ki (7) Tiñri taʻālā ḫᵛānı irdi ammā māyide nān ve biryān balıġ irdi. Ṭuʻm ve mezesi hem taʻrīfdin taşkarı irdi. Ve anda tuz ve sebzeler (8) bar irdi. Bir rivāyet bile üç kün bir rivāyet bile kırk kün bu māyide indi. Kavm her niçe yidiler kem bolmadı cemīʻ merżā anı yigeç ṣıḥḥat (9) taptılar. Ṣabāḥ iner irdi akşamğaça il andın yir irdiler, akşām yana āsmānğa barur irdi. Kavmdin baʻżı inkārğa til uzattı kim (10) bu māyide āsmāndın kilmeydür, ʻİsī siḥr kıladur. Her āyine kim Tiñri taʻālā küfrān-ı niʻmet kılğanlarnı vaʻde kılğan düstür bile toñuz şekli bile (11) orunlarıdın kopardı ve ol toñuzlar mezbelelerde kizip necāsetlerni yir irdiler. ʻİsī ʻaleyhi's-selām kaşığa barıp başların (12) yirge koyarlar irdi tā üç kündin soñra akbeḥ-i vücūh bile ʻadem yolığa ʻazīmet kıldılar kim اقسنا ومن سيآت اعمالنا (13) Ve

---

2 yakın: S10 yakınları // 4 velīk: P- // 5 Tiñri taʻālā: P- // 6 naṣīb: P- // 11 kaşığa: T teḥāşīğa

3 El-maʼide V, 114 // 12

ʿİsī ʿaleyhi'ṣ-selāmnıŋ muʿcizātı beğāyet ġarīb ve köptür ve mebsūṭrak kütübdin maʿlūm ḳılsa bolur. Ve ʿİsī ʿaleyhi's-selām āsmānġa çıḳḳanıda muḫtelif (14) köptür ammā ṣāḥib-i Güzīde mundaḳ dipdür kim ol cemāʿat-ı Yehūd mesḫ bolġandın soŋra ʿİsī ʿaleyhi's-selām yanıp Beytü'l-maḳdisḳa kildi (15) ve ol gümrāhlarnıŋ baḳiyyesi ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnıŋ ḳatliġa ḳaṣd ḳıldılar. Ve ʿİsī ʿaleyhi's-selām muḫtefī boldı ve Şemʿūnnı tuttılar. Ve ol ʿİsī ʿaleyhi's-selām- (16) nı körgüzmedi. Bīrūs otuz direm rişvet alıp ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnı körgüzdi. Cühūdlar tilediler kim ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnı tutup (17) öltürgeyler. Tiŋri taʿālā alarnıŋ közidin anı ġāyib ḳılıp āsmānġa çıḳardı. Ve İşūʿnı kim Cühūdlarnıŋ uluġı irdi ʿİsī ʿaleyhi's-selām- (18)nıŋ şekli bile müşekkel Cühūdlar anı ʿİsī ʿaleyhi's-selām sağınıp tuttılar ḳatl ḳılġalı ol her niçe feryād ḳıldı, min İşūʿ min fāyide birmedi. (19) Anı bir dıraḫtḳa boğazıdın astılar ve yiti kiçe kündüz asığlıġ ḳaldı. Meryem anı ʿİsī ʿaleyhi's-selām sağınıp her kiçe kilip ʿizā bile yıġlar irdi
S725b (20) / ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnı Meryem ḫāṭırı iṭminānı üçün
P351b yiti / kiçesidin soŋra āsmāndın yirge nāzil ḳıldılar kim Meryem ḳaşıġa kildi. Meryemġa aḥvālidin (21) ḫaber-dār ḳılıp Meryemniŋ ḫāṭırı ḳarār taptı. Yana yiti kişi ḥavāriyyūndın ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnı kördiler. Ve ʿİsī ʿaleyhi's-selām alarġa pendler ve (22) naṣīhatler ḳıldı ve her ḳaysını bir

---

15 ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnıŋ: P ʿaleyhi's-selamnıŋ / ʿİsī ʿaleyhi's-selāmnı: T ʿadūnı // 19 ʿizā: P25 ʿizā resmi // 20 aḥvālidin: P1 aḥvāldin

işke ta'yin ḳıldı. Tañlası bu ġarib işni āşkār ḳıldılar irse Yehūd barçanı tekẕib ḳılıp zindānġa (23) maḥbūs ḳıldılar ammā İşū'nı yoḳlaġanlar barıp asılġan kişini kördiler kim İşū' irdi kim Tiñri ta'ālā aṣl ṣūretiġa iltip irdi. (24) Bu işdin köp il 'İsi 'aleyhi's-selām dinin iḫtiyār ḳıldılar. Ve Meryemni ba'żı dipdürler kim 'İsi 'aleyhi's-selām def'idin burun 'ālemdin kitti. (25) ba'żı dipdürler kim 'İsi 'aleyhi's-selām[dın] altı yıl soñra. Her taḳdir bile va'de budur kim mehdi ẓuhūr ḳılġanıdın soñra ingey daġı Deccālni (26) helāk ḳılıp sāyir milel ehlin ḫātemü'n-nübüvvet milletiġa delālet ḳılġay. Ṣalla'llāhu 'aleyhi vesellem el-'ilmü 'inde'llāhi 'İsi 'aleyhi's-selāmnı dipdürler kim on (27) yiti yaşıda meb'ūs boldı. otuz üçide āsmānġa çıḳtı.

'İsi ki mücerred iyledi Tiñri anı
Kök ravżası boldı cilve-gāh u çemeni
T715b (1) Yir ehlidin ol ki bolsa tecrid-i fenā
Tañ irmes eger kök olsa anıñ vaṭanı

A ṣ ḥ ā b - ı k e h f ve ba'żı müteferriḳ aḫbār.Aṣḥāb-ı kehf bābıda iḫtilāf köptür. (2) Muḫtaṣarı budur kim Yunan milkide Efos şehride Daḳyanus atlıġ melik-i cebbār bar irmiş kim ba'żı dipdürler kim ol ulūhiyyet da'visi ḳılur irmiş. (3) Ve bu aṣḥāb-ı kehf ba'żı rivāyet bile anıñ milkiniñ

---

22 āşkār: P3 āşkārā // 25 'İsi 'aleyhi's-selām[dın]: S- / yıl: T.S6.P5 yıldın // 2 Daḳyanus: T Daḳyanures / Efos: P9 Efsus

büzürg-zädeleri ve ba'żı riväyet bile nüvväbları ve mülāzımları irmişler ve müslümān iken- (4) dürler ve yaşurun Tiñri ta'ālā 'ibādetin ḳılur irmişler. Daḳyanus bu ḥäldin väḳıf bolup alarnıñ ḳatli fikride bolmış. Alar bu ḥälni (5) ma'lūm ḳılıp ittifāḳ bile şehrleridin ḳaçıp il yoluḳur vehmidin yolsız beyābānġa tüşüp bir ḳoyçıġa uçrap ḳoyçı dağı alarġa ḳoşulup (6) ḳoyçınıñ iti hem ḳoşulup Raḳîm atlıġ ġārġa kirmişler. Ve alarnıñ 'adedide tereddüd bar. Niçük kim kelām-ı mecîd ḫaber birür kim سيقولون ثلاثة رابعهم (7) كلبهم ويقولون خمسة سادسهم كلبهم رجما بالغيب ويقولون سبعة وثامنهم كلبهم **her taḳdîr bile ġārġa kirip Ḥaḳ ta'ālā alarġa uyḳunı (8) müstevlî ḳılıp alar üç yüz toḳuz yıl uyumışlar.** ثلث مائة سنين وازدادوا تسعا **ol müddet Daḳyanus cehennemġa barıp niçe pādşāh gerdişler (9) bolup bir ḫudā-perest 'ādil pādşāhġa salṭanat yitkende aṣḥāb-ı kehf Tiñri ta'ālā emri bile oyġanmışlar. Ve Temliḫā digen refîḳlerin şehrġa (10) yibermişler ṭa'ām kiltürürge. Çün ol refîḳ ġārdın çıḳıp yollarġa važ'iyyet özgeçe körüp şehrġa yitkeç şehr evżā'ın müteġayyir tapıp (11) ḫaläyıḳnı 'Îsî 'aleyhi's-selām dîniġa fehm ḳılıp müteḥayyir bolmış. Bi'ż-żarūr ṭa'ām alurda direm çıḳarġaç Daḳyanus gencini tapıp sin dip anı (12) tutmışlar. Köp mācerādın soñra pādşāh ḳaşıġa iltmişler. ol faḳîr müteḥayyir özge pādşāh ve özge ḫalḳ körüp ḥayrān irmiş. (13) Pādşāh anıñ ḥäli keyfiyyetin sorup ol faḳîr hırsuz ki öz ḥälidin aytur. 'aceb körünür. Pādşāh 'ulemānı yıġıp bu bābda ḳîl ü ḳāl (14) ḳılıp soñra alar**

---

6 **Raḳîm: S15 Zaḳîm**

6-7 El-kehf XVIII, 22 // 8 El-kehf XVIII, 25

dimişler kim ʿÎsî ʿaleyhi's-selām İncîlde bu ḥāldin ḫaber biripdür kim Daḳyanus çağıda bu cemāʿat ġārġa kirip (15) üç yüz toḳuz yıl ötüp siniŋ zamānıŋda oyġanġaylar. Pādşāh bu işdin mesrūr bolup Temlîḫāġa yol başlatıp aṣḥāb-ı kehf ṣoḥbetiġa (16) müşerref bolup alar ṭaʿām yip Tiŋri taʿālāġa secdāt-ı şükr ḳılıp yana uyḳuġa barmışlar. Uyuḳlaġaç rūḥların ḳābıż-ı ervāḥ Ḥaḳ taʿālā (17) emri bile ḳabż ḳılmış. Ol pādşāh ġār işigide uluġ günbed yasap alarnı medfūn ḳılıp ol yir ḫalāyıḳḳa ʿaẓîm maʿbed bolmış. Bu ḳıṣṣa (18) tevārîḫ ü tefāsirde mebsūṭ bar. Ve aḫbārnıŋ ġarîbidin biri budur: Ḥanṭalatü's- ṣādıḳnıŋ hidāyeti Ḥāżūr ilige kim Yemen

S726a milkidindür (19) / aṣḥāb-ı kehfdin soŋraġa yilipdür. Ol

P352a / peyġamber îdür kim Ḥaḳ taʿālā dîniġa ol ḳavmni daʿvet ḳıldılar ve ol bî-dînler alarnı (20) tekẕîb ḳılıp öltürdiler. Tiŋri taʿālā Bābil pādşāhın ol ilge müstevlî ḳıldı kim barçasın helāk ḳıldı. Ve ʿÎsî ʿaleyhi's-selām- (21) dın soŋra siksen yılġaça dîniġa ḫalel boldı. Yūnus cühūd-ı ʿaẓîm riyāżetler bile ilni muʿteḳid ḳılıp ʿÎsî ʿaleyhi's-selām ḳaşıdın kiledür min. (22) Ve baʿżı Tiŋri ʿÎsîniŋ oġlıdur dipdürler ve baʿżı ʿÎsî Tiŋriniŋ oġlıdur dipdürler ve baʿżı şerîkdür dip ıżlāl (23) ḳıldı ve özin ḫalvetde ẕebḥ ḳıldı ve ol nā-dān ḳavm üç fırḳa bolup ol meşūmnıŋ sözi bile ʿamel ḳıldılar ve köp vaḳtḳa degince (24) bu bāṭıl millet il arasıda bar irdi. فاختلف الأحزاب من بينهم alarnıŋ şānıdadur.

---

21 ḫalel: T,S3 ẕıll // 22 ʿÎsîniŋ: P3 ʿÎsî oġlıdur / ʿÎsî Tiŋriniŋ: P3 Tiŋri ʿÎsîniŋ oġlı

24 Meryem XIX, 37; Ez-zuhruf XLIII, 65

Kehf ehliğa yüzlendi ʿadū ḳayġusı
(25) Boldılar egerçi ġārnıñ maḥbūsı
Çün közleri irdi uyḳunuñ maḥkūmı
Hem ʿāḳıbet itti ʿadem ol uyḳusı

Çü C e r c i s ʿaleyhi's-selām Şām vilāyetiniñ (26) Filistin şehride muḳim irdi ve baʿżı dipdürler kim ʿİsi ʿaleyhi's-selāmnıñ ḥavāriyūnnıñ şāgirdi irdi ve köp ḥāl ve ġanimeti bar (27) irdi. Ve ol vaḳtde milk pādşāhı cihādı bar irdi, büt-perest, ve bir ʿazim büt altundın yasap atın Ağluḳ
T716a ḳoyup irdi. Ve ḫalāyıḳḳa (1) ol büt ʿibādetin teḳlif ḳılur irdi her kim mütābaʿat ḳılmasa helāk ḳılur irdi ve taḫtgāhı Muşul idi. Çün anıñ zamānıda ẓulm ü taʿaddi köp irdi. Cercis ʿaleyhi's-selām tuḫfe ve teberrükler (2) müretteb ḳılıp bardı kim aña pişkeş ḳılıp anıñ ẓıll u ḥimāyetiğa ḫalḳınıñ ẓulmidin eymen bolġay. İttifāḳā ol yitken zamān bir uluġ ot (3) yaḳıp ḫalḳnı Ağluḳ perestiş ḳılurġa teklif ḳılur irdi, ḳabūl ḳılmaġannı ol otḳa salur irdi. Cercis ʿaleyhi's-selām bu ḥālni körüp ḥamiyyet (4) ü ġayreti ötti, müştaʿil bolup emvālni müsteḥaḳlarġa üleşip Ḥaḳ taʿālā emri bile ol ẓālimni naṣiḥat başlap Tiñri taʿālā ʿubūdetiğa delālet (5) ḳıldı. Ol ẓālim didi kim Ağluḳḳa secde ḳılsañ ḫalāṣ sin, yoḳ irse ʿaẕāb bile helāk ḳılay. Çün bu emr müteʿaẕẕir irdi, buyurdı kim (6) timür tarağlar bile Cercis ʿaleyhi's-selāmnıñ aʿżā ve reg ve beynin birbiridin ayırıp timür ḳazuġnı otḳa salıp ḳızıtıp

---

25 çü: P- . vilāyetiniñ: S8 vilāyetide // 2 uluġ: S13, P11 uluḳ // 6 ḳazuġnı: P14 ḳazuḳnı

başığa ḳaḳturdı (7) ve zindānğa yiberip çārmıḫ ḳılıp bir sütūn üstige naṣb ḳıldı. yarım kiçe Ḥaḳ ta'ālā bir melekni yiberip Cercīs 'aleyhi's-selāmnı ol sütūn (8) astıdın çıḳarıp bedeniğa rūḥ kivürüp anı nübüvvet devletiğa müşerref ḳılıp didi kim yā Cercīs Ḥaḳ ta'ālā saña ḫiṭāb ḳıldı kim ṣabūr bol ve ğam yime (9) kim sini yiti yıl bu küffār belāsığa mübtelā ḳılğumdur ve saña andaḳ mu'cizāt naṣīb ḳılğumdur kim özge enbiyāğa naṣīb ḳılmamış bolğay min (10) sini yana üç ḳatla küffār iligide maḳtūl ḳılğumdur yana dağı cān birgümdür andın soñra öz du'āñ bile behişt-i cāvdānğa kivürgümdür. (11) Cercīs 'aleyhi's-selām didi her ni Ḥaḳ ta'ālādın kilse ḫoştur. Ṣabāḥ bolğaç yana Cercīs 'aleyhi's-selām ol melik dergāhığa bardı. körüp (12) ḥayrān ḳaldılar. Yana naṣīḥat āğāz ḳıldı. Ol bed-baḫt buyurdı kim Cercīs 'aleyhi's-selāmnıñ başığa erre ḳoyup iki böldiler ve sāyir cismin pāre (13) pāre ḳılıp şīr-ḫāneğa iltip sibā' allığa saldılar. Sibā' anıñ pārelerin ḥürmet bile asradılar. Ḥaḳ ta'ālā yana Cercīs 'aleyhi's-selāmnı tirgüzüp (14) yana ol bī-bākniñ dergāhığa ḥāżır bolup naṣīḥat bünyād ḳıldı. Ol didi kim bu kişi sāḥirdür. memleket sāḥirlerin ḥāżır ḳılıñ kim aña (15) ğālib kilsünler. Sāḥirler kilip iki yılan ḫarīṭadın çıḳardılar kim iki uy boldılar. uylar bile şiyār ḳılıp toḫm saçıp hem ol zamān (16) anıñ maḥṣūlidin nān pişürdiler. ol il şād bolup pādşāh emr ḳıldı kim eger Cercīsniñ şeklin it şekli bile ḳıla alsañız 'ināyetler (17) ḳılay. Alar bir ayağ suğa efsūn oḳup Cercīs

7 sütūn: sütūnnı

ʻaleyhi'ṡ-selāmġa içürdiler, hiç eṡer ḳılmadı. Seḥere ʻaczleridin muʻterif boldılar. (18) Birev didi kim siz Cercis ʻaleyhi'ṡ-selāmnı sāḥir dir siz. sāḥir hergiz ölügni

P352b tirgüze alur mu? / Seḥere didiler kim yoḳ. Ol didi kim biz

S726b (19) öz közümiz bile kördük kim / Şām vilāyetide bir ʻacūzeniñ uyı ölüp irdi ol ʻacūze Cercis ʻaleyhi'ṡ-selāmġa derd-i dil ḳıldı irse (20) Cercis ʻaleyhi'ṡ-selām ʻaṣāsın birip taʻlīm ḳıldı. Ol ʻacūze ʻaṣānı iltip ölgen uyġa urġaç uy tirildi. Bu sözdin seḥere Cercis (21) ʻaleyhi'ṡ-selāmġa īmān kiltürdiler ve ol ġaddār barçasın öltürdi. Ve anıñ nevāsıdın Cercis ʻaleyhi'ṡ-selāmġa didi kim biz olturur kürsi- (22) lerni andaḳ ḳılsañ kim avvalġı ḥālleriġa barsa ni diseñ ḳılalı. Duʻā ḳıldı hem ol ḳuruḳ yıġaçlar dıraḫtlar boldılar kim baʻżıda gül (23) ve baʻżıda mīve ẓāhir boldı. Bu ḳatla Cercis ʻaleyhi'ṡ-selāmnı bir timür uy cevfiġa salıp nafṭ ve gügird bile m▭lū ḳılıp ol uynı bir otḳa saldılar (24) kim iridi. Bu esnāda ʻālemni ẓulmet tutup andaḳ yaġın ve raʻd u berḳ boldı kim kündüzni kiçedin farḳ ḳılmadılar. Bir melekke emr boldı (25) kim bu ṣūretin alıp yirge urdı. Andaḳ ṣadā kildi kim ḫalḳ yıḳılıp bī-ḥāl boldılar ve Cercis ʻaleyhi'ṡ-selām uy içidin sālim çıḳıp (26) yana ol bī-devletler daʻvetiġa meşġūl boldı. Bu ḳatla didiler kim fülān ġārda selef-i mülūkdin niçeniñ maḳberesi bar duʻā bile alarnı tirgüzseñ (27) ki biziñ bile sözleşseler, ni diseñ ḳılalı. Cercis ʻaleyhi'ṡ-selām duʻā ḳılıp alarnı tirgüzdi ve

---

18 tirgüze alur mu: P26 tirgüzür // 27 Cercis ʻaleyhi'ṡ-selāmdın: Cercisdin ʻaleyhi'ṡ-selām

T716b alar Cercis ʿaleyhi's-selām[dın] duʿā-yı maġfiret (1) ṭalebin ḳıldılar. Ol yirge ayaġ urup bir çeşme peydā boldı alarġa ġusl buyurup duʿā ḳıldı. Tiñri taʿālā alarġa maġfiret uzattı, tuttı ve yana (2) öz ḥālleriġa bardılar. Bu ḳatla Cercis ʿaleyhi's-selāmnı bir ʿacūze öyide bend ḳıldılar kim açlıġ ʿaẕābı bile ölgey. Ol öyde bir sütūn bar irdi, (3) mivelik ʿaẓīm dıraḫt boldı. Ol melʿūn bilip ol dıraḫtnı kisip ve öyni buzup ve Cercis ʿaleyhi's-selāmnı köydürüp külin üç ḳısm (4) ḳılıp ŝülŝin baḥrġa, ŝülŝin taġḳa, ŝülŝin yilge savurttı. Ḥaḳ taʿālā yirge emr ḳıldı kim ol küllerni yıġıp Cercis ʿaleyhi's-selām kül içidin çıḳtı. Ve ʿacūze- (5) niñ bir oġlı bar irdi kūr u güng ü kerr ü leng. Cercis ʿaleyhi's-selām duʿāsı bile ḳulaġı közi avval ḥālġa bardı, yana iki ʿużvı ṣıḥḥatiġa. (6) ʿAcūze iltimās ḳıldı irse tañlaġa vaʿde birdi, tañlası ol Tiñri taʿālānıñ düşmeni Cercis peyġamberni büt-ḫāneġa iltip ḥükm ḳıldı kim bütḳa (7) secde ḳılġay. Ol ḥażret Zebūrnı bik oḳup ol leng ü güngge buyurdı kim barıp bütlerġa ayıt kim sizlerni Cercis ʿaleyhi's-selām tiledi. (8) Ol barıp bu sözni digeç bütler barçası Cercis ʿaleyhi's-selām sarı müteveccih boldılar. Peyġamber ayaġını yirge urġaç barçasın yir yuttı. (9) Ve Cercis ʿaleyhi's-selām duʿā ḳıldı kim Ḫudāyā yiti yıl kim vaʿde ḳılıp irdiñ, boldı ve küffārdın ʿaẕāblar hem vuḳūʿ taptı. İmdi küffārnı helāk ḳılıp (10) mini özüñe vaṣl ḳıl. Fi'l-ḥāl bir bulut peydā bolup ot yaġdurup cemīʿ melāʿin

---

2 bar irdi: P11 bar idi // 4 savurttı: P13 savuruttı // 6 büt-ḫāneġa: S15 ḫāneġa // 8 yuttı: S18, P17 tuttı
// 9 ʿaẕāblar hem: P18 hem ʿaẕāblar

örtenip Ḥaḳ ta'ālā Cercīs 'aleyhi's-selāmnı özige vāṣıl ḳıldı.

(11) Cercīs ki āyīn-i risālet tüzdi
Küfr ehliġa köp mu'cizeler körgüzdi
Ni süd eger ilni demi tirgüzdi
Kim tār-ı ḥayātın niçe ḳatla üzdi

(12) Cemā'at-i enbiyā ki mürsel irdiler alarnıñ 'adedi mu'ayyen irmes. Ba'żı yüz yigirmi tört miñ ve ba'żı sikiz miñ dipdürler ve bulardın üç yüz (13) on üçni mürsel dipdürler. Mürsel oldur kim aña Cibrīl vāsıṭası bile vaḥy kilmiş bolġay ve ġayr-i mürsel ol kim ilhām ya tüş bile ilge (14) reh-nümāylıḳ ḳılġay. Ve ülü'l-'azm oldur kim aña Cibrīl vāsıṭası bile kitāb-ı āsmānī bā-vücūd bu iki şıḳḳ aña kilmiş bolġay ve başḳa (15) şerī'ati bolġay. Ve ḫātem oldur kim bā-vücūd bu şıḳlar andın soñra peyġamber bolmaġay kim bu şıfat Ḥażret-i Muḥammed-i 'Arabī ṣalla'l-lāhu 'aleyhi vesellemdür. Bes (16) çün mürsel 'adedi ve esāmīsi ma'lūm irmes, ġayr mürselġa ni yitkey ammā mürselni mu'teber kütübdin olça mümkindür, sa'y u ihtiyāṭ ḳılıp ẕikr ḳılıldı. (17) Ve ġayr mürselniñ atların bitip ekşer belki barça

P353a kütübde taḥḳīḳ bolmaġan cihetdin noḳta hem / ḳoymaydurlar ve vaḳāyi'-i ḫālātların bitimeydürler. (18) Ve mübārek ismlerin ġalaṭ bitimek bī-edeblıġ ve aḥvāllerin şerḥ ḳılmaḳ bī-fāyide körüngen üçün alar ẕikridin ḳalem cevde ḫoş-ḫırāmī- (19)

---

15 Bes: P Pes

din ʿinān tartıldı. Ve baʿżı Cercīs ʿaleyhi's-selāmnı ġayr mürsel dipdürler va'llāhu aʿlem

çün muʿteber enbiyā sözi taptı sedād

S727a / ʿİbād ile ḥikmet ehlin ittük bünyād

(20) B e r ş ī ş ā y ʿābid. İbn ʿAbbās rażiya'llāhu ʿanhümādın menḳūldür kim ʿĪsī ʿaleyhi's-selām refʿidin soñra Benī İsrāyil ḳavmide Berşīşāy ʿābid (21) yitmiş yıl ʿibādet ḳıldı. Ḫalḳ aña mürīd ve muʿteḳid boldılar. Şeyṭān ehl-i ṣalāḥ ṣūretide anıñ ṣavmiʿasıġa kilip ʿibādetḳa meşġūl boldı. (22) Bir yılġaça özin andaḳ ṭaʿatḳa meşġūl körgüzdi kim Berşīsā anıñ iḫtilātıġa meyl körgüzdi. Ve güft ü şünüftdin aralarıda ṣoḥbet (23) germ boldı. Çün ḥarīf sāde kişi irdi. ve ḥarīf-i müzevvir ʿābidḳa bir ism örgetti kim bīmārlarġa mūcib-i şifādur. Niçe kişiniñ boġazını boġup (24) ʿābidḳa nişān birdi. ʿābid duʿāsı bile defʿ bolup mūcib-i şöhret boldı. Tā ol geh ol milk pādşāhınıñ ḳızıġa bu ḥāl dest birdi. (25) Anı ʿābid ṣavmiʿasıġa kiltürdiler ve ʿābid ḫalvetiġa kivürüp çün küllī iʿtimādları bar irdi. yatḳurup kittiler. ʿĀbid muʿāliceġa meşġūl bolġanda (26) körmegen şekl bile körüp şeyṭān vesvese āġāz ḳıldı. Çün ḫalvet emn yir irdi ve cemīle bī-hūş. Ve ʿābid mesḥ-i furṣatnı ġanīmet tuttı maṭlūbı (27) müyesser bolġandın soñra refīḳı ḥāżır bolup didi kim ʿaceb iş ḳıldıñ. Ve ol hem iş ḳabāḥatiġa vāḳıf

---

20 ʿanhümadın: P3 ʿanhüma / menḳūldür: P dipdür // 24 geh: P7 kim

T717a bolup ʿilāc tiledi. Didi kim ʿilācı (1) ḳatldür kim bir yirde medfūn bolġay tā aytılġay kim öydin çıḳıpdur bilmes biz ḳayan barıpdur. Refīḳ reh-nümāylıġı bile bu iş hem (2) vücūd tuttı. Andın soñra refīḳ pādşāhġa bu işdin ḫaber birip vāḳiʿ irkeni ẓāhir bolġandın soñra ʿābidni ʿaẕāb bile ḳatl ḥükmi ḳıldı. Ve ol (3) ḥālde yana refīḳı öz şeyṭanetin ẓāhir ḳılıp didi bu belādın sin[i] ḫalāṣ ḳılay eger maña secde ḳılsañ. Ol nādān bu işni hem ḳıldı.

(4) Bolma maġrūr-ı zekāt yā ḳi ʿaṣā
Kör ki ni işke ḳaldı Berṣiṣā

A ṣ ḥ ā b - ı Aḫdūd ḳala'llāhu taʿālā قُتِلَ اَصْحَابُ الْاُخْدُودِ bu ḳavm Yemen (5) milkidin irdiler Ẕū-livās bularnıñ pādşāhı irdi ve barça büt-perest ve gümrāh irdiler ve Ẕū-livāsnıñ bir vezīri bar irdi (6) sāḥir. Ḳarıġan çaġda bir yigitni terbiyyet ḳılıp kim ḳāyim-i maḳāmı ḳılġay ve ol yigit bir kün bir yol bile baradur irdi. Bir ün işitti ki birev (7) Tiñri taʿālānıñ atın tutup tażarruʿ ḳılur. Ol at köñlige ḫoş kilip müte'eṣṣir bolup tilep ol mütekellimni taptı. Bir ʿābid irdi, yir astıda (8) ḳavm ḳorḳunçıdın ʿibādet ḳıladur irdi. Anıñ ḫıdmetiġa meşġūl bolup bat Ḥaḳ taʿālādın ʿālī merātib taptı. Andaḳ ki bir yolda cemʿi bir (9) ejdehā ḳorḳunçıdın mütevaḳḳıf irdiler ve mużṭarib. Ol ilgeri barıp ejdehānıñ uçasıġa iligin silep ejdehā yoldın ḳıraḳ çıḳıp (10) ḫalḳ ötti. Ve bu nevʿ

---

1 barıpdur: P11 barıptur // 4 Ẕū-livas: P15 Ẕū'l-vās

4 El-buruc LXXXV, 4

ḫavārıḳ andın köp ẓāhir boldı. Pādşāhnıñ bir ḥācibiniñ közi remed şiddetidin kür bolup hīç kim ʿilāc ḳıla almaydur- (11) lar irdi. Ve ol duʿā bile binā ḳıldı ve ḥācib dīn ḳabūl ḳıldı. Pādşāh andın közi yaruġan sebebin sordı irse olça vāḳiʿ irdi (12) didi pādşāh ol yigitni ve ʿābidni tilep milletlerin bilgendin soñra islām dīnidin rücūʿ buyurdı çün ḳabūl tüşmedi ḥācib bile (13) ʿābidni öltürtüp yigitni balıġlar tuʿmesi üçün baḥrġa yiberdi. Tiñiz ḳıraġıda anıñ duʿāsı mülāzımlarını suġa salıp yigit sālim kildi. (14) Ve pādşāhnı dīnġa daʿvet ḳıldı yana ḳatla taġdın taşlasunlar dip yiberdi. Hem il anı iltkenlerni taġdın uçurup ol sālim (15) kildi. Soñra anı dārġa asıp seng-i bārān ve tīr-i bārān ḳıldılar, kār ḳılmadı. Ve dārı astıġa ot yaḳtılar, eşer ḳılmadı çün yigitke Ḥaḳ taʿālā (16) viṣāli iştiyāḳı ġālib
P353b irdi. Didi kim Tiñri / taʿālā atını tutup oḳ atıñ ol digen dik ḳıldılar oḳ aña ötti ve helāk boldı (17) çün ʿābid yigit öldi. Ḥaḳ taʿālā emri bile aṣḥāb-ı Aḫdūd köydiler

Meger āh urdı ol dem ʿābid-i pāk
Ki yekser köydiler ol ḳavm-i bī-bāk

(18) Şemʿūn-ı ʿābid menḳūldür kim ʿĪsī ʿaleyhi's-selām bile ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem zamānlarınıñ arasıda ʿArab içinde ʿābidī (19) irdi kim kiçe işi ʿibādet irdi. Tiñri taʿālā aña ança küç birip irdi kim müşrikler niçe aña ḳaṣd ḳıldılar, ẓafer tapa almadılar. ʿĀḳıbet (20)

---

14 yiberdi: P- // 18 bile: P-

ḫātunın ḳavm şāhı öz nikāḥı va'desi bile firīb birip ol
S727b bī-vefā va'de ḳıldı kim / anı giriftār ḳılġay.

حج ذكر حق عمالن وفا (21) ريح الصبا وبهدريوا Bir
kiçe 'ābid uyuġanda ġaddāre anıñ ilig ayaġın birk ṭınāb bile baġlap Şemsūn oyġandı ve zūr (22) ḳıldı iplerni üzüp ol işniñ ḳılġan sebebin sordı irse didi kim siniñ zūruñnı imtiḥān ḳıldım. ehl-i şirk munı bilgeç (23) zencīr yiberdiler. Bu ḳatla zencīr bile baġladı 'ābid yana oyġanıp zūr ḳılıp zencīr daġı üzüldi. 'Āḳıbet mekr ü füsūn bile sāde dīn iḳrār (24) tarttı. Ve hem anıñ meḥāsini tügidin baş barmaġın baġlap küffārġa tapşurdı alar Şemsūnnı bend ḳılıp pādşāh ḳaşıġa ilttiler pādşāh ḳaşıġa ilttiler pādşāh (25) bir manẓarada olturup irdi kim anı tört sütūn üstige naṣb ḳıldılar ve ḳatl ḥükmi ḳıldılar. 'Ābid du'ā ḳıldı irse bir ḳuşġa emr boldı (26) kim anı ol benddin ḫalāṣ ḳılıp buyurdı kim ol sütūnlarnı tartıp ol 'imāretni yıḳtı. Ve pādşāh ve ḫavāṣı helāk boldılar. Menḳūldür (27) kim Şemsūn miñ ay 'ibādet ḳıldı ve ehl-i tefsīr dipdürler kim Kelāmu'llāhda
T717b لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ -din maḳsūd ol miñ aydur. (1)
'Ābidḳa maḫlaṣ vāḳi' bolup ḫātūnın ṭalāḳ ḳıldı

Ol durur 'ābid 'ale'l-ıṭlāḳ
Ki cihānnıñ 'acūzın itti ṭalāḳ

(2) C e r ī ḥ: Rāhib ibn 'Abbāsdın rażiya'llāhu menḳūldür

---

21 uyuġanda: Ps uyġanda

20-21 // 27 El-ḳadįr XCVII, 3

kim Cerîḥ atlıġ hem ʿÎsî ʿaleyhi'ṣ-selām zamānıdın soñra bir ʿābid yigit peydā (3) boldı kim on üç yaşıdın ʿibādetḳa meşġūl boldı ve anıñ kerāmet u ḫavārıḳ ʿādātı köp irdi. Ve ehl-i şirk dāyim anıñ Îẕāsıġa (4) belki defʿiġa mekrler ḳılurlar irdi. Ve Cerîḥniñ anası bar irdi Ṣāliḥa ʿābide. Her kün bir ḳatla Cerîḥ üçün ṭaʿām kiltürür irdi. Bir kün (5) ṭaʿām kiltürüp ṣavmiʿa işigin ḳaḳtı çün Cerîḥ namāzġa meşġūl irdi. İşik açarġa kiçrek kilip anası melūl bolup duʿā ḳıldı kim ارآك الله (6) الوجوه المومسات Yaʿnî Tiñri taʿālā saña zāniyye ḫātūnlarnıñ yüzin körsetsün. Ve anasınıñ bu duʿāsı müstecāb bolup cemʿi ki anıñ (7) ḳasdıda irdiler bir zāniyyeni māl vaʿdesi bile firîfte ḳılıp Cerîḥniñ ṣavmiʿasıġa reh-nümālıḳ ḳıldılar. Ve ol zāniyye Cerîḥḳa öz (8) zināsı bile töhmet ḳıldı ve ol eşrār Cerîḥniñ boynıġa ip taḳıp melikleri ḳaşıġa iltip melik Cerîḥḳa ḳatl ḥükmi ḳıldı. Anası işitip (9) melik ṣoḥbetiġa barıp didi kim oġlumnıñ bu töhmetdin pākligige güvāhım bar. belki miniñ duʿām cihetidin bu belāġa uçraptur. Melik didi kim güvāhıñ (10) kimdür? Ṣāliḥa ol zāniyyeni tilep ilig ḳarnıġa ḳoyup münācātdın soñra ḳarnıdaġı ṭıflnı çarlaġaç. ṭıfl lebbeyk dip cevāb birdi. (11) Ṣāliḥa sordı kim siniñ atañ kimdür ṭıfl didi kim fülān ḳoyçıdur. Üç ḳatla su'āl bu irdi ve cevāb bu. Bu aceb ḥāldin barça müteʿaccib (12) bolup Cerîḥḳa ʿöẕr ḳoldı. Dirler ki ṭıfl tuḳḳanda hem ehl-i fesād bu

---

2 ʿaleyhi'ṣ-selām zamānıdın: P13 ʿaleyhi'ṣ-selāmdın // 4 ḳılurlar irdi :P15 ḳılur irdiler // 9 güvāhıñ:T. S17 güvāhnıñ // 11 siniñ: P- // 12 Cerîḥḳa: S19 Cerîḥ

töhmetni āġāz ḳıldılar. Üç künlük ṭıfl yana hem ol aytḳan sözni ayıttı. Ve (13) Cerīḥni Ḥaḳ ta'ālā ol belādın ḳutḳardı.

Her kimse ki pāk ise du'ādın
Tiŋri anı asrasun belādın

Ḥükemā ẕikri çün Loḳmannıŋ ḥikmeti (14) ve nübüvveti arasıda iḫtilāfdur. Ve ekser il anı nebī dipdürler. Enbiyā zümreside ve ḥükemā arasıda hem meẕkūr ḳılıldı ve andın bir iki söz (15) meẕkūr ḳılılur. Ol dipdür ki barça yükni tarttım. borcdın aġırraḳ yük körmedim ve barça leẕẕetni tarttım. 'āfiyetdin çüçügrek (16) şerbet tatmadım. Ḫoş ḫūy yatlarġa
P354a ḳarābetdür ve bed ḫūy ḳarābetlerġa yat. / Andın sordılar kim ni nimedür kim fāyidesi barça ḫalāyıḳḳa (17) yiter. Didi kim yamanlarnıŋ yoḳluġı. Ve alarnıŋ 'ömri yoḳarı bitilipdür yaşıŋ Loḳmāndın az ḫod bolmasa kim çü barġuŋdur barur demdür hem ol dem (18) Fiṣāgores Ḥakīm Loḳman ḥakīmniŋ şāgirdidür. Ve ba'żı dipdürler Güştāsb zamānıda irdi. Mūsiḳī 'ilminiŋ vāżı'ıdur. Andın burun (19) bu fenni tedvīn ḳılġan kişi ma'lūm imes ve sāz hem anıŋ muḫteri'idür. Ve kemālde ta'rīfdin müstaġnī. Anıŋ sözleridindür kim kişi öz (20) medḥin dise çın daġı bolsa nā-pesenddür ve ötkenler bile ant içmek yalġan nişānesidür ve muṣībetḳa ṣabr ḳılmaḳ şemātet ḳılġuçınıŋ muṣībeti.

---

19 ta'rīfdin: P4 tefrīḳdin

(21) **Andaki sāz-ı sefer oldı aña**
Sāzları nevḫa-ger oldı aña

C ā m ā s b Ḥakīm Güştāsbnıñ ḳardaşıdur. Loḳmannıñ şāgirdi (22) **irdi. Nücūm ʻilmide ġarīb aḥkāmı bar, öz zamānıdın**
S728a **soñra / üç miñ yılġaça kilür işlerni ḥükm ḳılıpdur. Ve anıñ sözleridindür kim** (23) **kerīmniñ yamanraḳ ḫaṣleti öz ʻilminiñ terki ve le'īmniñ yaḫşıraḳ ḫaṣleti öz ʻilminiñ terkidür. Ve anıñ medfeni Fārs vilāyetidedür.**

(24) **Kişige bolsa kökke çıḳmaḳ fen**
Ni asıġ körse ʻāḳıbet medfen

B o ḳ r a ṭ Ḥakīm Fişāġuresniñ şāgirdidür. Behmen çaġıda irdi ve ṭıb (25) **ʻilmide māhir irdi ve taṣnīfātı bar ve fuṣūl-ı Boḳraṭ ol cümledindür kim eṭibbā ḳaşıda beġāyet muʻteberdür. Ol dipdür ki ʻömr ḳısḳadur** (26) **iş uzun. ʻāḳil oldur kim bu ḳısḳa ʻömrni bir nimege ṣarf ḳılġay kim żarūretraḳtur yaʻnī āḫiret maṣlaḥatı ve Tiñri taʻālā rıżāsı.**

(27) **Kişi ki ḳıldı ʻamel Tiñriniñ rıżāsı bile**
Ḥaḳ itti āḫiretin kām u müddeʻāsı bile

B o ḳ r a ṭ i s Ḥakīm Boḳraṭ şāgirdleridindür. Anıñ sözleri-
T718a (1) **dindür kim şerīf ʻilm köñülde ḳarar tutmas tā ḫasīs nimeler köñüldin çıḳmas. yaḫşı söz köñülni yarutur ve yaḫşı ḫaṭ közni. niʻmet ʻarūsīdür** (2) **kim anıñ mehri şükrdür. Az**

kim päydär bolġay köpdin yaḫşırak ki nā-päydär bolġay.

Birev kim päydär bolġay irür ḥaḳ
Anıñ ġayri irür ma'düm-ı muṭlaḳ

(3) S o ḳ r a ṭ Ḥakīm Boḳraṭisniñ şägirdidür ve hümäy-ı nübüvvet Behmen zamänıda irdi. Ve anıñ sözleridindür kim nädänġa teväżu' ḳılmaḳ (4) ḫanẓalġa su birmekdür niçe kim su içse telḫraḳ bolur sa'yi. İşi kim öz yiride bolmaġay ḳılur, işde kähillıḳdın yamanraḳ fütür düşmen bile (5) meşveret ḳılıp düşmenlıġın bilse bolur ni päyededür

Çikse düşmen siniñ ṣalāḥıñġa til
Maḥż ifsäd bolġusıdur bil

(6) E f l ā ṭ u n Ḥakīm Soḳratnıñ şägirdidür ve Däräb zamänıda ẓuhür ḳıldı ve İskender-i Rūmīġa muṣāhib boldı ve ḥakīm-i ilähī irdi. Ve anıñ (7) sözleridindür kim pädşähġa çaġır içmek ḥarämdur niyüçün kim ol, milk ve ra'iyyetniñ nigāh-bānıdur, nigāh-bān kim aña nigāh-bān kirek bolġay (8) yaḫşı bolmaġay. Müflis ki özin ġanī tutḳay dijem dikdür ki özin simiz körgüzgey. Cüd, tilemey birmektür, niyüçün ki tilep birgen (9) tilegenniñ mükäfätıdur.

---

2 p. bolġay:S7, P14 p. olġay // 4 işde: P16 işdin // 5 bilse: T bilip // 6 Eflaṭun Ḥakīm: S10 Eflaṭun / Soḳratnıñ: T,P18 Boḳratnıñ // 7 ra'iyyetniñ: S12 ra'iyyet

Tilemey cüd ḳıl sehî irseñ
Tilemek müzdidür tilep birseñ

A r i s ṭ e t a l i s Ḥakîm. Eflatunnıñ (10) şägirdidür. İskenderniñ veziri irdi. Anıñ sözleridindür kim pädşäh uluġ rüdġa oḫşar ve etba'ı arıġlarġa kim ol (11) rüddın irdiler kim ol rüd suyıġa her ḥäl bolsa arıġlarġa hem ol ḥäldür. ol çüçüg bolsa bular çüçüg. ol açıġ bolsa (12) bular açıġ. ol ṣäf bolsa bular ṣäf. ol läy bolsa bular läy. Bes pädşähġa väcibdür. ġäyet ḥikmet ve i'tidäl ma'äş ḳılmaḳ tä ḫayl ü (13) ḥaşemi aña mutäba'at ḳılġaylar

Şäh deryä vü ḫalḳ irür enhär
İkisiniñ suyıġa bir meze bar

B e l i n y a s Ḥaḳîm. Arisṭeṭalisniñ (14) şägirdidür
P354b İskenderiyye / menäresi tılısmın kim Firenk ili ni ḳılġanı anda körünür irdi ve Belinyas yasap irdi. Ve anıñ sözleridindür kim (15) pädşäh kirek kim barça ildin nime alġay ammä i'tidäl bile. tä milk ber-ḳarär bolġay. yoḳ ki barçaġa nime birgey bî-i'tidällıḳ bile tä milk buzulġay.

(16) Çü şäh az olsa bolġay milk äbäd
Çü köp birdi bolur yüz milk berbäd

Ya'nî köp birse köp almaḳ läzımdur.C a l i n u s Ḥakîm

---

16 Calinus: T Ḫayalidis / Ḥakîm: S-

Belinyäsnıñ (17) şägirdidür. Ve anıñ sözleridindür kim endüh, cän bîmärlıġıdur, bîmär kim iştihäsı bolġay ol tendürüstdin yaḫşıraḳtur kim iştihäsı (18) bolmaġay kim aña şıḫḫat artar ve muña renc.

Bîmär müştehîġa selämet nişänıdur
Çün tendürüst müştehî irmes ziyänıdur

H ä l i n ü s B a t l i m u s Calinus (19) şägirdidür. Ve anıñ sözleridindür kim Ḳäbilniñ sa'ädeti budur kim fehm bolġay. Nîk-baḫt oldur kim il ḫälidin pend alġay ve bed-baḫt ol kim anıñ (20) ḫälidin il pend alġaylar.

Ulus iḳbälidin sin bol berümend
Yoḳ ol kim alġay ef'äliñdin il pend

B ü z ü r c m i h r , Nüşîrevän-ı 'ädil (21) zamänıda irdi ve Nüşîrevänġa naşîḫat-näme bitipdür. Bu müfîd söz, anıñ sözleridindür kim şäh u gedäġa fäyidesi 'ämdur (لاياكل الطعام وفى معدتكم) muḳaddem kim

(22) Żararı barça ilge 'ämm olġay
Ki ṭa'äm üstige ṭa'äm olġay

---

17 sözleridindür kim: S21 sözleridindür bu kim // 18 Batlimus, Calinus: T Halinus, P5 Calinus // 19 fehm:T, P6 // 20 ef'äliñdin il: P7 il ef'äliñdin

21

Büzürcmihr, Nüşirevānnıñ vezīri irdi. Anıñ sözleridin- (23) dür kim üstādımdın sordum ki yigitlikte ni ḳılmaḳ yaḫşı ve ḳarılıḳda ni ḳılmaḳ yaḫşı, didi kim yigitlikte ʿilm kesb ḳılmaḳ ve ḳarılıḳda ʿamelġa (24) kivürmek.

Yigitlikte yıġ ʿilmniñ maḫzeni
Ḳarılıġ çaġı ḫarc ḳılġıl anı

Çün enbiyā ʿaleyhi's-selām sözi ve ʿibād u ḥukemā tārīḫi ʿale'l-icmāl meẕkūr boldı. İmdi ʿAcem mülūki ẕikrige şürūʿ ḳılalı ve mina'llāhi't- tevfīḳ, vallāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb.

---

22 Nūşīrvān-ı ʿādilniñ: T Nūşīrvānnıñ

TĀRĪḪ-İ MULŪK-İ ʿACEM

T718b (1) ʿAcem tārīḫide Fürs selāṭīnini tört ṭabaḳa ḳılıpdurlar.
S728b Burunġı ṭabaḳa Pīşdādīlerdür ve alar on bir kişidürler kim
P355b salṭanat ḳılıp- (2) durlar. Tārīḫ ʿuleması ittifāḳı birle birev kim ol salṭanat ḳıldı K e y ü m e r ṣ irdi, ammā anıñ nisbeti bābıda iḫtilāf köptür. Muġ dipdür (3) kim Ādem ʿaleyhi's-selām oldur ve baʿżı ʿAcemdin dipdürler kim Ādemniñ nebīresi durur ve baʿżı Fürsdin anı Nūḥ evlādıdın dipdürler (4). Yana daġı söz köp bar ammā sıḥḥatdin yıraḳraḳ üçün (5) bitilmedi. Ādem digenler ḳavli bile anı Gil-şāh dipdürler, bu maʿni bile balçıġdın yaratıldı, yaʿnī kişi püştidin imes irdi. (6) Özge ḳavller bile kim Keyümerṣ dipdürler maʿnīsi ḥayy-ı nāṭıḳdur, yaʿnī tirigi kim söz aytḳay. Ammā Niẓāmü't-tevārīḫde, Cāmiʿü't-tevārīḫde (7) daġı Benāketīde ittifāḳ bile ḥüccetü'l-islām İmām Muḥammed Ġazzālī

---

2 birle: P2 bile // 3 nebīresi durur: S3 nebīresidür // 4 kim Ādemniñ.........dipdürler, T'de mükerrer / köp: P4 köptür / bar: P-

ḳuddise sırruhu Naṣîḥatü'l-mülūkda anı Şîş ʿaleyhi's-selāmnıñ ḳardaşıdur digenni ṭaʿn (8) ḳılıpdurlar, nidin kim Şîş, Ḍaḥḥāḳ-ı ʿUlvānî zamānıdadur ve tārîḫ ehli ittifāḳı bile Keyūmerş zamānıdın Ḍaḥḥāḳ zamānıġaça miñ yılġa (9) yaḳın bar. Her taḳdîr bile pādşāhlıḳ ḳāʿidesin, andın burunraḳ yoḳ irdi, bu ḳāʿideni ol tüzdi dağı avval kişi kim şehr (10) binā ḳıldı, ol irdi. Demāvendni binā ḳıldı ammā anda gāhî bolur irdi, dağı Iṣṭaḫarnı binā ḳıldı ammā köprek evḳāt anda bolur irdi. (11) Miñ yaşadı velîkin āḫir ʿömride ḳırḳ yıl salṭanat ḳıldı, dağı Siyāmek oğlı Hūşengni kim nebîresi irdi, velî-ʿahd ḳılıp vefāsız cihānġa (12) vidāʿ ḳıldı.

Burunraḳ kişi kim tüzüp devr-i cām
Cihān-dārlıḳ taḫtın itti maḳām
Keyūmerş irdi lîk devrān-ı dūn
(13) Añġa birdi bāzî bārîdin burun

H ū ş e n g , ḫıred-mend ü ʿālim ü ʿādil pādşāh irdi. Ve Cāvîdān-ı Ḫıred atlıġ kitābnı ʿamel ü ḥikmetide ol taṣnîf(14) ḳıldı kim Me'mūn ḫalîfe vezîri, ḥüsn ü sehl andın birer nime tapıp ʿArab tilige terceme ḳılıpdur. Ve Şeyḫ Bū-ʿAlî, Meskūyetü ādābi'l-ʿarab ve'l-fürs(15) atlıġ kitābıda anı ẕikr ḳılur kim anıñ mütālaʿası muṣannifiniñ fażl u kemāliġa delîl bes durur.Ve ʿAcem anı peyġamber dipdür ve dād u ʿadl (16) cihetidin anı Pîşdād didiler ve timürni taşdın ol çıḳardı.

---

9 pādşāhlıḳ: P8 pādşāhlıġ // 13 pādşāh irdi: T, P13 pādşāh // 15 bes durur: S15 besdür

Ve Ṭaberī dipdür kim yıġaçdın taḫta ol kisip öylerge (17) işik yasadı ve ekşer kānīlerni ol çıḳardı. Ve barsnı ve itni ol kiyik alġuçı ḳıldı ve atḳa iger ol yasadı (18) ve tiveni yükke ol kivürdi ve atḳa işekni turġuzup ḫācir ḫayālin ol ḳıldı. Ve arıġlar ḳazıp su salıp ābādānlıḳ (19) ol ḳıldı. yirge ferş ol saldı. Ve tülkü ve ās ve teyin tirisin ol kiyerge ḳābil ḳıldı. ʿÖmri bābıda iḫtilāf bar ammā pādşāh-(20) lıġı ḳırḳ yıl irdi ve tecerrüd ü taḳvī tarīḳı bile ötkerdi. Dāyim taġlarda ʿibādet ḳılur irdi. tevārīḫde mundaḳ müşbetdür kim (21) dīvler anı secdede tapıp taş bile başın yançıp öltürdiler. Ve Ṭahmüreş-i dīv-bend. oġlı irdi.
T719a atası ḥālidin vāḳıf bolup (1) dīvlerni atası ḳışāşıġa helāk ḳıldı. daġı ol mevżiʿde şehr binā ḳılıp atın Belḫ ḳoydı. Ve
P356a Sūs bile Bābil şehrini / Hūşeng yasadı (2) ve baʿżı Kūfeni hem aña mensūb ḳılıpdurlar. Beyt:

Yoḳ irdi cihān-dār-ı encüm-sipāh
Cihān içre andaḳ ki Hūşeng şāh

(3) Melik-şīve şāhī idi bī-ʿadīl
Felek dīvge ḳıldı anı ḳatīl

Ṭ a h m ü r e ş . atası Hūşengniñ çün velī-ʿahdi irdi. (4) anıñ ornıda salṭanat taḫtıġa olturdı. Ḫalāyıḳ riʿāyetiġa ve memālik ḥimāyetiġa cidd bile meşġūl boldı. Ve anıñ zamānıda

---

16 öylerge: S16 öyler // 18 ābādānlıḳ: S18 ābādānlıġ // 20 tarīḳı: T. P- // 3 Hūşengniñ çün: S24 çün Hūşengniñ

ķaḥṭ vāķi' (5) boldı. Ġanīlerġa buyurdı kim çāşt ṭa'āmı bile ötkergeyler ve şām ṭa'āmını mesākīnge birgeyler ve rūze tutmaķ andın sünnet (6) ķaldı. Ve ol binā ķılġan şehrler Mervde Kühen-diz ve Ḫorasanda Nīşābūr ve Işfahānda Fehrīz ve

S729a Sārye, ve Ṭaberī dipdür / kim Āmil ve (7) Ṭaberistānnı daġı ol binā ķıldı. Ve Fārisī kitāb bitimek ve böz toķumaķnı ol iḫtirā' ķıldı. Ve anıñ zamānıda ķatıķ vebā boldı. (8) Her kimniñ bir siver kişisi barsa irdi, anıñ ṣūretin yasap anıñ bile ḫorsend bolur irdiler, tā büt-perestlıķķa müncerr boldı. (9) Ve Ṭahmüreş otuz iki yıl milk sürdi.

Şehī irdi Ṭahmüreş āfāķ ara
Ki 'adl itti çarḫ-ı kühen-ṭāķ ara

Nice dīv-bend irdi ol ercmend
(10) Ecel dīvi āḫir anı ķıldı bend

C e m ş ī d : Ba'żı anı Tahmüresniñ ķardaşı dipdürler ve ba'żı ķardaşınıñ oġlı. Çün (11) salṭanatķa olturdı, cihān milkin 'adl ü dād bile tüzdi. Ve ḥüsn ü cemālde dil-peẕīr ve fażl u kemālde bī-naẓīr irdi. Ġarīb iḫtirā'lar (12) ķıldı, ol cümledin sipāhīlıķ esliḥasıdur kim peydā ķıldı ve ipek ü ķaz ve köprek toķur nimelerni ve renglerni ve islerni (13) araġa kiltürdi kim andın burun il arasıda yoķ irdi, ve şehrdin şehrġaça dihler buyurdı ve ḫayli işke ķānūn u (14) ķā'ide ķoydı. Ve Isṭaḫar şehrin ulġattı andaķ ki ṭūli

---

4 ķaḥt: S25 ķaḥt-ı 'aẓīm // 9 irdi: S4 oldı

Ḫafrekdin Rāmcerdġa yitti kim on iki yıġaç bolġay ve ʿarżı on (15) yıġaçġa yitti ve anda uluḳ bināyī saldı ki ḥālā ās̱ārı ve nişāneleri bardur kim ādemī-zād andaḳ yasamaḳ muḥāl körünür kim kişi (16) körmegünçe bāver ḳılmas. Ve anı Çihil Menār dirler çün bu ʿimāret tükendi, ʿālim ü selāṭīn ü eşrāf u ekābirin yıġıp anda ʿaẓīm çeşn ḳıldı. (17) Ol vaḳt kim ḳuyaş noḳṭa-i iʿtidāl-i rebīʿīġa taḥvīl ḳılıp irdi, ol bināda taḫt üstige olturup ʿadālet şīt ü ṣadāsın (18) ʿālemġa münteşir ḳıldı ve ol künnüñ atın Nevrūz ḳoydı. Ve salṭanatınıñ zamānı yiti yılġa yitişti, ʿāḳıbet müfriṭ cāh u ġurūrı ve ʿaẓīm (19) devlet ü tekebbüri dimāġıġa fāsid ḫayāl salıp ʿālem ehlin öz ʿibādetiġa emr ḳılıp öz ṣūreti bile bütler yasap eḳālīm ü kişverġa yiberip (20) ilge öziniñ perestişini buyurdı. Herāyine ġayret-i İlāhī muḳteżā-i avval boldı kim aña cezā yitkey. Şeddād-ı ʿĀdġa taḳdīr boldı kim ḳardaşı (21) oġlı Ḍaḥḥāk-i ʿulvānīni ḳalın sipāh bile yiberdi, tā anı tutup erre bile iki bölüp cismin pāre pāre ḳıldı. Ṭaberīde anıñ ḳatli, (22) Bīverestḳa mensūbdur ammā özge tārīḫde yoḳtur.

Bu cemşīd taḫt üzre tuttı maḳām
Dimāġıġa yol taptı sevdā-yı ḫām

---

15 yıġaçġa: S9 yıġaçḳa // 18 künnüñ: S12, P15 künniñ // 20 muḳteża-i avval: P17 muḳtezā-yı avval // 20 şeddād-ı ʿAdġa: S15 Şeddād-ı ʿĀdḳa // 21 sipāh bile: P18 sipāh bile anı

(23) Anı ḳıldı Ḥaḳ mekri iylep sitiz
Siyāset ḳılıcı bile rīz rīz

Şeddād u şedīd Erem ki Erfaḫşedniñ ḳardaşı irdi. (24) Anıñ yiti oğlı bar irdi: ʿĀd, Şemūd, Şuḫḫār, Ṭum, Ḥadīs, Ḥāşem, Māre. ʿĀd, Yemenġa bardı, Şemūd Ḥicāzda sākin boldı. (25) Şuḫḫār Ṭayda, Ṭam ʿUmmān ve Bahreynde, Ḥadīs Yemāmede, Ḥāsem Ḥarem ü Senvān arasıda, Māre anda kim anı anıñ atı bile ayturlar (26) ammā bulardın ʿĀd evlādı ḳalın bolup istilā taptılar ve alarnıñ oğlı erşedi ʿAmalıḳ bin ʿĀd irdi. Çün ol ötti (27) oğlanları Şedīd ü Şeddād pādşāh boldılar ve Ḍaḫḫākni kim alarġa nisbeti yoḳarı ötti, Cemşīd

T719b üstige yiberdiler. Ol, Cemşīdni (1) defʿ ḳılıp özi salṭanat taḫtıġa olturdı.

Felek bile kim cevr ḳıldı pedīd
Ni Şeddād ḳalġusıdur ni Şedīd

(2) Ḍaḫḫāk bin Merādis çün Cemşīd-i ḳamʿīdın soñ Pārs

P356b taḫtın / bildi, ẓulm ü sitem āġāz ḳıldı. Tiñri taʿālā Hūd ʿaleyhi's-selāmnı yiberdi, (3) anıñ daʿvetin Şeddād ḳabūl ḳılmadı. Tiñri taʿālā anı ve ḳavmini rīḫü'l-ʿaḳīm bile helāk ḳıldı. Ve Şeddād oğlı Mezīd pādşāh boldı (4) ve İbrāhīm ʿaleyhi's-selām anıñ zamānıda irdi ve Yūsuf peyġamber hem anda mütevellid boldı ve Hūd ʿaleyhi's-selām dīniġa kirdi

---

25 ʿUmmān: S19 ʿUmmānda

ve Haḍramūtda irdiler. (5) Tā öttiler ammā Ḍaḥḥāk salṭanatı ve ẓulmi uzaḳḳa tarttı andaḳ kim il anıñ ẓulmidin ʿāciz boldılar kim anıñ iki ignide andaḳ maraż (6) peydā bolup irdi kim aġrıġıġa ādemī-zād maġzıdın özge hīç nime teskīn birmes irdi. Baʿżı müverriḫler anıñ ignidin yılanlar (7) çıḳıp ġıdāları kişi maġzı irdi hem dipdürler. Her taḳdīr bile her kün iki kişi öltürür irdi, günehlıḳ kişi
S729b bulmasa irdi çek salıp (8) sāyir ḫalḳdın ḳatl ḳılur irdi. / Sipāhanda Gāve-i āhengerniñ bir oġlı bu cihetdin ḳatl bolup irdi. Yana bir oġlıġa daġı çek tüşti. (9) ol bī-taḥammül bolup ḳıçḳırıp ilge köp ṭaʿnlar ḳılıp Ḍaḥḥākni sökti. İl daġı aña müttefiḳ bolup ḫurūc ḳıldılar daġı Sipāhān vālisini (10) öltürüp Ḍaḥḥāk üstige yürüdiler beġāyet ḳalın il cemʿ bolup. Ferīdūnnı kim baʿżı Cemşīd nebīresi dipdürler baʿżı Ābīten (11) oġlıġa kim Ṭahmūreṣ neslidin bolġay nisbet ḳılıpdurlar. Ol çaġda Ḍaḥḥāk vehmidin ḳoyçılar arasıda yaşurun bolur irdi. (12) Tanıp köterip Gāve-i Āhenger sipāh-sālār bolup timürçiler bilige baġlar saḫtiyānnı yıġaç başıġa baġlap ʿalem ḳılıp yürüp (13) Ḍaḥḥākdın çün il ivrülüp irdi tura almay ḳaçtı. Ammā anı ḳavup iliglep Ferīdūn anı cezāsıġa yitkürdi. Ḍaḥḥāk (14) salṭanatı miñ yıl irdi.

Felek tā irür ẓulm ḳılmaḳḳa ḫāş
İmes ẓālim ü ʿādil andın ḫalāṣ

---

9 bulmasa irdi: T, P5 bulmasa // 9 aña: T, P-

Ḳılıp ḳatl Ḍaḫḫākni toymadı
(15) Ferīdūnnı dağı ḳuruḳ ḳoymadı

Ferīdūn: Yaḫşı aḫlāḳlıḳ ʿālim ü ʿādil pādşāh irdi. ʿĀlem ehlin ʿadālet bile ḫoş-ḥāl ḳılıp (16) Ḍaḫḫāk cevridin tapḳan zaḫmlarıġa ʿadl bile merhem ḳoydı. Ve ḳalġan ʿummālġa kim ʿĀdīler irdiler defʿ ḳıldı ve Gāveni (17) uluḳ terbiyyet ḳılıp teyemmün üçün anı yıġaçḳa bağlap ʿalem ḳılġan saḫtiyānını muraṣṣaʿ ḳıldı kim direfş-i Gāveyānī anı dirler. Ve ʿālemniñ (18) ekşer bilādın aldı. Anıñ üç oğlı bar irdi, uluğı Selm, ortancısı Tūr, kiçigi Īreç. Memālikin üçevge ḳısmet ḳıldı. Rūm u mağribdin (19) Yemen hudūdıġaça Selmġa birdi. Türkistān ve Çīn ḥudūdın Tūrġa birdi. Ve Fārs u Ḫorasan ve ʿIraḳnı Īrecġa birdi kim özi- (20) niñ dārü'l-milki ve taḫtı irdi. Çün Īrec beġāyet ʿāḳil ü ḫalīḳ irdi, iki aġalarıdın anı köprek siver irdi. Alarda bu ḥased dāyim (21) bar irdi çün taḫtı aña müfevveż boldı, alar ḥaseddin ittifāḳ ḳılıp Īrecni öltürdiler. Ferīdūn ulġayıp irdi, alardın intiḳām (22) tartardın ʿāciz irdi, bu vāḳıʿadın aḥvāli beġāyet ḫarāb bolup. Īrec nisbetidin Menūçehr kim nebīresi irdi, taḳviyyet ü terbiyyet (23) ḳıldı kim ceddiniñ ḳanını Selm ve Tūrdın tilep alarnı ḳatl ḳıldı. Ve Ferīdūnnıñ armanı ḳalmadı, ʿālemdin ötüp Menūçehrni (24) velī-ʿahd ḳıldı. Ve Ferīdūnnıñ pādşāhlıġı biş yüz yıl irdi ve Mūsī ʿaleyhi's-selām ve Kārūn anıñ

---

16 merhem: S9 vehm // 20 aġalarıdın: S13 aġasıdın / dāyim: P- // 22 aḥvāli: S15 aḥvāl // 23 ḳanını: S16 ḳanın

zamānıda irdiler.

(25) Ferīdūn ki ʿālemde yaydı bisāṭ
Besī ʿālem ehliğa yitti neşāṭ

Anı hem felek çikti tofrak sarı
Ni ẓālim ni ʿādil kiterler barı

(26) M e n ū ç e h r . Īrecniñ kızınıñ oğlı irdi. baʿżı dipdürler kim oğlınıñ oğlı. Ve ol ʿādil pādşāh irdi. Furāt (27) arığın ol kazdı ve ʿIrākka su iltti ve bağlar va bustānlar ṭarḥ saldı ve eşcār ve gül ve reyḥān bağlarda
T720a ikti ve köprek (1) dihkānlık ziynet ve nezāhetin ol arağa kivürdi. Ve zamānıdın altmış yıl ötkendin soñra Tūr oğlı Efrāsyāb sipāh tartıp anıñ (2) üstige yürüdi. ol Tāberistān
P357a sarı tartıp uruşmay Āmū suyıdın narını / aña müsellem tutup yaraş bolup Efrāsiyāb kayıttı. (3) Ve Ḥak taʿālā anıñ zamānıda Mūsī ve Hārūn ʿaleyhi's-selāmnı Firʿavnğa kim atı Velīd bin Masʿab irdi. yiberdi. Ve ol alardın Sām evlādıdındur (4) kim Şeddād anı Mıṣr ḥükūmetiğa yiberip irdi. Ve Şuʿayb bin Medyen bin İsmaʿīl anıñ zamānıda mebʿūş boldı ve sipāh-sālārı Sām-ı Nerīmān irdi. (5) Ve Zāl kim Rüstemniñ atasıdur anıñ zamānıda mütevellid boldı ve Menūçehr yüz yigirmi yıl pādşāhlık kıldı.

---

1 dihkānlık: S20 dihkanlığ / kitürdi: S21 kivürdi // 4 sipāh-sālārı:S4 sipā-sāları. Sām-ı Nerīmān:S25 Sām bin Nerīmān

(6) Menüçehr kim boldı 'älemġa şāh
Aña boldılar barça şehler sipāh

Aña hem vefāsızlıķ itti cihān
Kişige cihān ķalmadı cāvdān

(7) N e v d e r , Menüçehrniñ oġlıdur. Atasıdın soñra milk aña yitti ammā ol 'ayyāş ve bī-pervā irdi. Menūçehr ķoyġan ķā'ide ve rüsūmnı (8) tüze almadı ve milk ve sipāhıġa ḫalel yol taptı. Ve Efrāsiyāb çirig tartıp kilip anı tutup öltürdi ve on iki yıl Īrān milkide (9) turup buzuġluķ ķıldı, ol nev' kim az yirde ābādānlıķ ķaldı. Ba'żı
S730a tevārīḫde Nevderni / sihr-i Nerīmān dipdürler ve pādşāhlıġın
(10) ba'żı altı yıl va ba'żı iki yıl bitipdürler.

Çü Nevderġa tüşti cihān kişveri
Ḫalāyıķ ferāġatdin oldı berī

(11) Aña hem cihāndın vefā yitmedi
Cihān içre tınmadı tā kitmedi

E f r ā s i y ā b : Anı ba'żı dipdürler kim Beşeng bin Tūr bin (12) Ferīdūn oġlıdur ve ba'żı anıñ nesebin Keyūmerşķa yitkürüpdürler ammā burungı dürüstraķdur. Çün Nevderni öltürdi, Īrān milkini (13) andaķ buzdı kim az yirde ma'mūrluķ

---

6 vefāsızlıķ: S26 vefāsızlıġ // 11 Efrāsiyāb:T,P9 Ferāsiyāb // 12 yitkürüpdürler / P10 yitkirüptürler / dürüstraķdur:

ḳaldı, yıġaçlarnı kisti ve ʻimāretlerni yıḳtı ve kārīzler bile bulaġlarnı kömdi ve ol furṣatda (14) Sām-ı Nerīmān ötüp oġlı Zāl, Rüstem atası, anıñ taʻziyyetiġa meşġūl irdi. Ve baʻżı dipdürler kim Zāl öz küçi birle sipāh äräste (15) ḳılıp anı Īrān milkidin çıḳardı. Baʻżı dipdürler kim Zāb bin Tahmāsb kim Menūçehr nebīreleridindür, ḫurūc ḳılıp ol anıñ bile (16) uruşur yaraġın tapmay yüz ivürüp öz milkige ʻazīmet ḳıldı. Efrāsyāb pādşāhlıġı on iki yıl irdi.

Çü Efrāsyāb oldı ʻālem şehi
(17) Īmes irdi iş sırrınıñ āgehi

Cihān milkidin öz milki ḳıldı gümān
Anı hem çıḳardı aradın cihān

Z ā b bin Tahmasbnı Zev hem (18) dipdürler nesebi yoḳarı ötti. ʻĀdil pādşāh irdi. Köp vaḳt Īrānda Efrāsiyāb buzġan yirlerniñ ıṣlāhıġa meşġūl (19) boldı kim yüz ābādānlıḳḳa ḳoydı. Dirler kim yiti yıl raʻiyyetdin ḫarāc almadı ve baʻżı ḫazāyin kim Menūçehr ve Nevderdin ḳalıp irdi (20) kim Efrāsiyāb ḳılāʻ-ı ḫaṣānetidin iligley almadı, ol ḫazāyin bile yiti yıl Zāb-ı Tahmāsb salṭanat esbābın tüzüp maʻāş ötkerdi. (21) Ve Zāl bin Sām aña ḫıdmetler ḳıldı ve buzuġ

---

13 yıḳtı:P11 buzdı // 15 nebīreleridündür:S6 nebīreleridin // 16 Esfrāsyāb:S7 Efrasyābnıñ // 17 Zāb bin Tahmasbnı Zev hem dipdürler:S9 Fīrūz bin Tahmasbnıñ nesebi // 18 pādşāh irdi: S10 pādşāh u nīk irdi // 21 buzuġ: P18 buzuḳ

memālikni tüzerde imdādlar birdi ve Zāb iki rūd-ḫāne kim Zābeyn dirler ʿIrāḳ (22) milkide çıḳardı ve baʿżı Diyār-ı Bekrde dipdürler. Ve öz ḥayātı zamānıda salṭanatnı Gerşāsbḳa müsellem tuttı. Anıñ pādşāhlığın (23) Benāketi biş yıl dipdür, özge tevārīḫde otuz yıldur.

Çü āfāḳ milkige şāh oldı Zāb
Tüzetti ni kim buzdı Efrāsyāb

(24) Īrür ẓulmdin yaḫşıraḳ ʿadl işi
Çü ḳalmas ne ẓālim ne ʿādil kişi

Gerşāsbnıñ anası İbn-i Yāmin bin Yaʿḳūb ʿaleyhi's-selām- (25) nıñ ḳızı irdi ve atası Zāb bin Tahmāsbnıñ ḳardaşı irdi. Köprek tevārīḫde Rüstem-i Destānnı anıñ neslidin dipdürler (26) ammā faḳīr ḳaşıda bu ḳavl yıraḳraḳ körünür, niyüçün kim Zāl kim Rüstemniñ atasıdur anıñ ḳaşıda sipeh-sālār irdi ve Gerşāsbnı (27) Güzīdede belki ḫayli tevārīḫde Menüçehr nebīreligige çıḳarıpdurlar. Rüstemni Sām bin
T720b Nerīmān bin Etreb bin Ābitīnġa yitkürüpdürler, (1) va'llāhu aʿlem. Gerşāsb çağıda, Efrāsiyāb yana çirig tartıp Īrānġa kilip Gerşāsb bile maṣāff tüzüp rezm ḳıldı ve Efrāsiyāb (2) ordusıda Gerşāsb fevt boldı ve Zāl, Zerzābilistāndın çirig tartıp kilip Efrāsiyābnı Īrāndın çıḳardı. Ve Gerşāsbnıñ (3) salṭanatı zamānıda iḫtilāfdur, Niẓāmü't-tevārīḫde ve

22 çıkardı: P19 çıḳardılar // 24 Gerşāsbnıñ: S16 Gerşāsb anıñ // 27 yitkürüpdürler: P24 yitkürüptürler

Benāketīde yigirmi yıldur. Güzīde bile Münteḫabda altı yıl, ba'żıda biş yıl hem bar va'llāhu a'lem.

(4) Çü Gerşāsb boldı cihān ḫusrevi
Bar irdi yana şāhlar peyrevi

Çıḳardı aradın sipihr-i dijem
Niçük kim yana şāhlar anı hem

(5) İkinci ṭabaḳada Keyānīlerdürler ve alar toḳuz kişi salṭanat ḳıldılar ve ba'żı dağı İskenderni alardın tutup on dipdürler.(6) Ve salṭanatlarınıñ zamānını her nev' dipdürler, barça taḳdīr bile yiti yüz yıldın yoḳarıdur. Ve Keyānīlerdin ol kişi kim salṭanat (7) ḳıldı, K e y ḳ u b ā d irdi ve anı Zāb bin Tahmāsb oğlı Menüçehr neslidin dipdürler. Köprek evḳāt Ceyhūn ḳırağıda bolup (8) Etrāk bile uruşup yürür irdi ol vaḳtḳaça kim Pişdādīler tükendiler, Efrāsiyāb yana Tūrāndın İrān ḳaşdığa (9) sipāh tartıp yürüdi. Ve Keyḳubād Elburz kūhda irdi, Zāl, Rüstemni yiberdi kim anı kiltürdi. Ve başığa tāc ḳoyup İrān (10) salṭanatın aña müsellem tutup yürüp Efrāsiyābnı ḳaytardılar. Ve Rüstem ol uruş kim Efrāsyāb bile uruştı anıñ zamānıda (11) irdi.
S730b Rüstemğa cihān / pehlevānlıḳ laḳabı birip sipāh-sālār ḳıldı ve Loḳman Ḥakīm ve Uşmūīl peyğamber ve Tālūt anıñ zamānıda irdiler ve ba'żı (12) Ḥazḳīl ve Ḫıżr ve İlyās ve Elyasa'nı hem dipdürler ve Yūnusnı hem dipdürler.

---

11 sipāh-sālār: S1 sāmsārlar

ʿaleyhime's-selām. Ve Keyḳubād yüz yigirmi yıl pādşāhlıḳ ḳıldı.

(13) Çü tüzdi cihān bezmini Keyḳubād
Sürūd-ı Keyānī bile irdi şād

Velī ḳıldı çarḫ-ı muḫālif-seyr
Anıñ dağı ḫunyā-gerin nevḥa-ger

(14) K e y k ā v ū s kim baʿżı Keyḳubādnıñ oğlı dipdürler, baʿżı nebīresi dipdürler. Çün anıñ velī-ʿahdi irdi, anıñ ornığa (15) salṭanat taḫtığa olturdı. Ve ol muḫtelif-mizāc ve münḳalib-rāy kişi irdi, bā-vücūd ʿaẓīm-salṭanat. Niçe ḳatla özin mehlekelerge salıp (16) bendlerğa tüşti ve Rüstem ḫalāṣ ḳıldı. Biri Māzendeğān ḳaydıdur kim Rüstemni, Firdevsī, Şāh-nāmede dipdür kim Heft-ḫᵛān yolı (17) bile barıp anı ḳutḳardı. Yana biri Yemende Ẕü'l-iẕʿār Ḥamīrī kim Yemen pādşāhı irdi, anı ğafleti cihetidin anı ve cemīʿ erkān-ı (18) devletini tutup bend ḳıldı anda hem Rüstem barıp Ẕü'l-iẕʿār bile muṣālaḥağa ḳarār birip Sūdābe kim Ẕü'l-iẕʿārnıñ ḳızı irdi, (19) Keykāvusḳa ḳolup anı ve ilin çıḳardı. Bu işler şükrānesiğa öz ḫᵛāher-zādesin kim Mihr-nāz irdi Rüstemğa birip, anı (20) sipeh-sālārlığdın salṭanat pāyesiğa yitkürdi. Ve Keykāvusnıñ oğlı bar irdi, Sūdābedin özge anadın Siyāvuş atlığ (21) ki Yūsuf

---

16 Māzendeğan: S6 Māzenderān // 20 sipeh-sālārlığdın: S9 sipeh-sālārlıḳdın

ʿaleyhi's-selāmdın soñra anıñ dik cemīl yigit yoḳ irdi ve
barça irdemlerde ḥüsniġa yaraşa irdi ve anı Rüstem (22)
asrap irdi, terbiyyet tapıp irdi. Sūdābe, ögey anası, aña
ʿāşıḳ bolup irdi, andın kām ḥāṣıl ḳıla almay öz ḳorḳınçı-
(23) dın Keykāvus ḳaşıda anı özi bile bed-nām ḳılıp çaḳtı.
Ve ol öz berā'eti üçün otḳa kirdi çün ol töhmetdin muʿarrā
irdi, (24) otdın āsīb tapmadı. Ve atasınıñ ḫaṭā-rāyı ve
televvün-miʿzācıdın vehm ḳılıp ḳaçıp Tūrānġa Efrāsyāb ḳaşıġa
bardı. (25) Ve Efrāsyāb aña iʿzāz u ikrām ḳılıp ḳızın birip
Türkistān vilāyetin birdi ammā Gersīvezniñ ḥaseddin
siʿāyet ḳılġanı bile (26) taḥḳīḳ ḳılmay anı bī-günāh
öltürdi ve anıñ barasıġa ʿaceb ḥayf yüzidin ẓulm bardı.
Anıñ ḳatlidin soñra Efrāsyāb (27) ḳızıdın anıñ oġlı tuġdı.
Atın Keyḫusrev ḳoydılar, bulūġ ḥaddiġa yitkendin soñra Gev
T721a bin Güderz-i Kişvād Isfahāndın yalġuz (1) yaşurun kilip
Keyḫusrevni anası bile alıp ḳaçıp İrānġa iltti. Ve Rüstem,
Siyāvuş ḳanın tiley Tūrānġa çirig tartıp nihāyetsiz ḳatl
P358a ḳıldı / (2) ve Efrāsyāb andın ḳaçtı. Ve Rüstem, Efrāsyāb
İrānnı buzġan dik Tūrānnı buzup yanıp kildi. Ve
Keykāvusnuñ fāsid (3) ḫayālātıdın biri bu irdi kim ṣanduḳḳa
kirip tört güşeside ḳaçır ya bürgüt baġlap āsmānġa
barur min dip havā tutup (4) ḳuşlar harġandın soñra anı
yirge tüşürdiler. Çün ḳarıp irdi, Keyḫusrevni velī-ʿahd
ḳılıp tirigide anı pādşāh ḳıldı. (5) Ve peyġamberlerdin Dāvud
ve Süleymān ʿaleyhime's-selām ve Loḳman Ḥakīm anıñ

---

22 ḳıla almay: S12 ḳıla almaġay // 23 berā'eti: S13 irādeti
// 26 bardı: S16 irdi // 1 tiley: P25 tilep

zamānıda irdiler ve āsārıdın raṣaddur kim Bābilde yasapdur kim (6) ḥālā Tel'akrakūn dirler. Siyāvuş üçün mātem ili andaḳ mātem tuttılar kim hergiz hīç kişi andaḳ yād birmes. Tārīḫ ehli müttefiḳdür- (7) ler kim saç ḳırḳmaḳ ve kök ve ḳara kiymek ol mātemdin ḳaldı. Keykāvus yüz ilig yıl pādşāhlıḳ ḳıldı.

Çü Kāvus Sind üze taptı zīb
(8) Niçe kün aŋa çarḫ birdi firīb

Egerçi felekke yitürdi anı
Felekdin velī yirge urdı anı

Keyḫusrevni çün Gev. Tūrān (9) zemīndin kiltürdi. Īrānda salṭanat taḫtıġa olturdı ve Ferāmerz bile Ṭūsnı Efrāsyāb def'iġa yiberdi. Ve ol ikev aŋa yaḳın (10) uruġ irdiler. Söz tutturdı kim Siyāvuş neslidin Firūd. Tūrāndadur aŋa āsīb ü zaḥmet yitkürmeŋiz. Firūd. alar bile (11) nizā' ẓāhir ḳıldı ve iligge tüşti. Ṭūs sa'yi bile ḳatlġa yitti. Alar Efrāsyābdın şikest tapıp ḳayıtıp kildiler. Keyḫusrev. Ṭūsḳa (12) ġażab ḳılıp ḥabs buyurdı. ol isti'fā ḳılıp
S731a yana Efrāsyāb uruşın özige tutup yana / Keyḫusrev anı benddin çıḳarıp yana (13) sipāh başlatıp yiberdi. Bu

---

5 yasapdur: S23 yasaptur // 6 hīç kişi: S23 hīç kim // 8 Tūrān zemīndin: S25 Tūrāndın // 9 taḫtıġa: P8 taḫtıda // 10 uruġ: S27. P8 uruḳ // 12 i. ḳılıp: S29 kıldı / yana: T. P-

ḳatla hem Efrāsyābḳa ẓafer tapa almadı, ʿāḳıbet Keyḫusrev özi ʿaẓīm çirig tartıp yürüdi. Efrāsyāb (14) turuş birmedi, dağı yüz ḳaytardı, ol ḳaçar irdi ve bu ḳavar irdi, niçe ḳatla kim turup uruştı fetḥ ü ẓafer Keyḫusrevġa (15) irdi. Ḫʷārezmde uruşup Şīdeni kim Efrāsyābnıñ oğlı irdi, öltürdi. Efrāsyāb andın hem hezīmet ḳılıp ʿIrāḳ-ı (16) ʿAcem sarı müteveccih boldı, ol dağı müteʿāḳib kilür irdi tā Āzerbeycānda uruşup Efrāsyāb, Keyḫusrev iligide maḳtūl (17) boldı. Ve Rüstemniñ niçe ḳatla maṣāfları, Efrāsyāb ve Güderz-i Kişvādnıñ maṣāfları Pīrān ve Yese bile ve Bijenniñ Ermen (18) zemīnġa barıp ḳabanlarnı öltürüp Menije anı Tūrānġa iltip Efrāsyāb bendiġa tüşkeni ve Rüstem bāzerġānlar ṣūreti (19) bile barıp Bījenni benddin ḫalāṣ ḳılġanı tevārīḫ ve Şāhnāme mażmūnı bile Keyḫusrev zamānıda vāḳiʿdür. Ve Keyḫusrevniñ ḫaṭırı Efrāsyāb (20) ifsādıdın cemʿ bolġandın soñra Lohrāsbnı kim hem Keyḳubād neslidin irdi, pādşāhlıḳḳa olturtup özi ṣalṭanat terkin tutup, (21) il arasıdın ġāyib boldı. Baʿzı dipdürler kim ol peyġamber irdi ammā ança yaḫşı āṣār ṣıfatı bar irdi kim Keyānīlerde (22) andaḳ pādşāh ötmedi. Baʿżı dipdürler kim Süleymān ʿaleyhi's-selāmdın ḳaçıp Belḫ nāḥiyetiġa barıp anda helāk boldı, va'llāhu aʿlem. Keyḫusrev- (23) niñ pādşāhlığı altmış yıl irdi, anıñ zamānıda enbiyādın Süleymān ʿaleyhi's-selām ve aḫbārdın Seylūnī ve ḥükemādın

---

13 tapa almadı: S1 tapa almay // 14 ẓafer: T, S3 ẓaferġa // ol dağı müteʿāḳib kilür irdi: T ol dağı yüz ḳaytardı müteʿākib kilür irdi // 17 Ermen: S Īrān // 18 ḳabanlarnı: S ḳaplanlarnı

Fişāğores irdiler.

(24) Yana boldı Keyḫusrev-i pāk-rāy
Cihān u kişver milkide ketḫudāy

Velīkin bu zāl üştülüm iyledi
Cihāndın dağı anı kem iyledi

(25) L o h r ā s b bin Ervend Keykāvusnuŋ inisiniŋ oğlıdur. inisiniŋ dārü'l-milki Belḫ irdi. ʿĀlemniŋ köprek milkin açtı ammā çün (26) ataları salṭanat ḳılmaydur irdiler ve Keyḫusrevniŋ oğlı yoḳ cihetidin milkni aŋa birgende ilge ḳatıḳ kildi. Çün ol, bu işni (27) aŋladı il bile andaḳ barıştı kim barça anı tilediler. Milk açmağınıŋ ciheti ol
T721b boldı. İki oğlı bar irdi, Güştāsb bile Zerrīn. Aŋa (1) bir sehv tüşti kim öz oğlanlarıdın Keykāvus etbāʿıġa yaḫşıraḳ memālik birdi. Bu cihetdin Güştāsb çün be-ğāyet reşīd ü
P358b bahādır (2) kişi irdi, / taḥammül ḳıla almay andın yamanlap Rūmğa bardı. Anda aŋa yaḫşı işler dest birdi. Tevārīḫde ejdehā ve gergeden öltürdi (3) dipdürler. Her taḳdīr bile ḳayşar anı küyev ḳılıp ḳızın aŋa birdi. Ol atasıdın intiḳām tartarğa Rūmdın çirig tartıp Ḫorasanğa (4) yürüdi. Atası öz ğalaṭın bilip anı velī-ʿahd ḳılıp pādşāhlığın aŋa birip, özi çün ulğayıp irdi güşe'i tutup ʿibādetḳa (5) meşğūl boldı. Ve Buḫt-i Naṣar bin Güderz ki ʿālemniŋ bir

---

25 inisiniŋ oğlıdur: T oğlıdur inisiniŋ // 4 yürüdi: P2 bardı // 5 ulğayıp: T ulğalıp

buzuğluğı dirler ki anıñ ẓulmidin irdi. Lohrāsbnıñ gümāştesi irdi kim iki (6) ḳatla beytü'l-maḳdisni yir bile tüzetti ve Dānyāl bile ʿAzīz ʿaleyhime's-selāmnı esīr ḳıldı, bu cihetdin dipdürler kim bir yıl ya üç yıl mesḫ (7) boldı andın soñ Dānyālni ḳoydı. Ve Dānyāl çirig tartıp Buḫt-i Naṣar üstige yürüdi, ḳaçıp Ḫūzistān ḳurġanını birkitti (8) ve Dānyāl ḳurġannı alıp anı helāk ḳıldı. Ve līkin Buḫt-i Naṣar bābıda söz beġāyet köp üçün bu muḫtaṣarda mundın artuḳ bitise bolmas (9) irdi. Çün Lohrāsb taḫtnı Güştāsbḳa tapşurdı ve özi Belḫde ʿibādetḳa meşġūl irdi. Güştāsb baʿżı bilād fetḥiġa meşġūl (10) irkende Ercāsb kilip Belḫni alıp Lohrāsbnı öltürdi. Ve Lohrāsbnıñ pādşāhlıġı yüz yigirmi yıl irdi ve anıñ zamānıdaġı (11) enbiyā ʿUzeyr bile Ermiyā ve Danyāl ʿaleyhi's-selām irdiler, ve's-selām.

Yana boldı Lohrāsb ṣāḥib-i serīr
Ki boldı ḳolıda selāṭīn esīr

(12) Ni milki amān taptı Güştāsbdın
Ni cānı ḫalāṣ oldı Cāmāsbdın

G ü ş t ā s b , Ḥaleb milkide taḫtḳa olturdı ve Zerdüşt anıñ zamānıda (13) ẓuhūr ḳıldı. Ve ol gebr dīnide riyāżetlar ve mücāhedeler tartıp irdi. Zend kitābın taṣnīf ḳılıp ilni ol dīnġa daʿvet ḳıldı (14) çün ḥakīm irdi ve riyāżet

---

8 mundın: S23 mundaḳ

cihetidin ilni şayd ḳılıp irdi. Güştāsbnı hem firīfte ḳıldı. Güştāsb. Zerdüşt dīnin iḫtiyār ḳılıp (15) ilni hem ol milletḳa kivürdi ve Rūmda ḳayşarġa kişi yiberip anı
S731b dağı bu dīnġa / delālet ḳıldı. Ḳayşar Ferīdūn ʿahd-nāmesin körgüzdi (16) kim Rūm ḳayşarları bir dīnde bolsalar kişi tağayyür birmesün. Ol, ceddi fermānın inḳıyād ḳılıp ol teklīfdin kiçti ve özi Isṭaḫar taḫtıda (17) Zend kitābın oḳurġa meşġūl boldı. Ercāsb bin Efrāsyāb kim Türk pādşāhı irdi andaḳ ki ẕikri ötti, vilāyetni ḫālī tapıp Belḫni (18) alıp Lohrāsbnı öltürüp ḳızlarnı kim Güştāsbnıñ siñilleri bolġay esīr ḳılıp Belḫni buzup köp ġanāyim bile milkige ḳayıttı. Güştāsb (19) işitip intiḳām üçün Rüstemni raḳam ḳıldı. Rüstem sözin inḳıyād ḳılmadı ve Zābilistāndın kilmedi, öz oğlı İsfendiyārnı kim (20) Dürr-i Sefīd ḳurġanıda maḥbūs ḳılıp irdi çıḳarıp milk vaʿdesi ḳılıp sipāh başlatıp Ercāsb intiḳāmıġa yiberdi. isfendiyār (21) barıp Ercāsbnı öltürüp Tūrānnı Tibetke digünce alıp siñillerin esīrlikdin çıḳarıp ʿaẓīm ġanāyim bile kildi, dağı salṭanat (22) istidʿāsını ḳıldı. Güştāsb ya Rüstem anıñ ḥükmin icābet ḳılmaġan cihetdin ya milk ü salṭanatdın kiçe almasdın İsfendiyārnı (23) Rüstem uruşıġa yiberdi kim anıñ ṭarafıdın ḫāṭır-cemʿ imes irdi. Bir yolı anı defʿ ḳıl, dağı ferāġat bile pādşāhlıḳḳa (24)

---

14 iḫtiyār ḳılıp:P13 iḫtiyār ḳıldı ve // 18 ḳızlarnı: S3 ḳızlarını // 21 esīrlikdin: S7 esīrliklerdin // 22 istidʿāsını: S istidʿāsı / ḳıldı: S8 ḳıldı kim // 23 pādşāhlıḳḳa: S9 pādşāhlıḳ

oltur, dip ol kām u nā-kām Rüstem üstige barıp Rüstem mülāyemet ü ʿöẕr-ḫ āhlıķ bile aňa utru kilip köp ḥürmet ü taʿẓimler bile (25) anıň bile Güştāsb ḫıdmetiġa barurnı ķabūl ķıldı. Ve ol ġāyet-i ġurūr ve pehlevānlıġıdın andın uruş tiledi kim zūr-dest (26) bile Rüstemni tutķay. Rüstem ulġayıp irdi ve aňa ḥarīf imes irdi. Zāl tedbīri bile ya dipdürler ki Sīmurg mededi bile (27) bardı, her taķdīr bile ḫīle ķılıp İsfendiyārnı helāk ķıldı. Çün Şāh-nāmede kim Firdevsī dipdür be-ġāyet meşhūrdur, şerḥi

T722a ḥācet (1) irmes irdi. El-ķıṣṣa: Güştāsb bu ḫaberdin

P359a vāķıf olġaç bu işdin köp peşīmān boldı. / Velī İsfendiyār oġlı Behmenni velī- (2) ʿahdi ķıldı ve ḥükemādın Soķraṭ kim Fişāgores tilmīẕi irdi ve Cāmāsb kim Serāmed zamānı irdi. Güştāsb zamānıda irdiler ve Güştāsb (3) zamānı āṣārıdın Semerķand ķurġanı ve dīvārı kim İrān ve Tūrān arasıġa tartılıpdur ve Nisā şehri ve Biżā şehridürler kim (4) besī ekābir ve eşrāf andındurlar. Ve salṭanatı yüz yigirmi yıl irdi.

Çü Güştāsb tüzdi serīr üzre bezm
Aňa hem felek iyledi kīnġa ʿazm

(5) ʿAdem boldı ķānūn-ı Güştāsbī
Anıň dik ki āyīn-i Lohrāsbī

---

24 ʿöẕr-ḫˇāhlıķ: S_{10} ʿöẕr-ḫˇāhlıġ // 25 ol: P_{23} ol daġı // 27 bardı: S-, P_{24} barı // 1 h. irmes irdi: P_{25} h. imes irdi // 2 velī-ʿahdi: S_{14} velī-ʿahd // 4 kīnġa: S_{17} kīnķa

Behmen pādşāh bolġandın soñra ʿadl āyīn ḳıldı. (6) Ve ol ʿazimet ki ḳıldı, Zābilistānġa ḳıldı kim atası İsfendiyār ḳanın tilegey. Çün Rüstem ḳalmaydur irdi oğlı Ferāmerz ya inisi (7) Zevāreni dārġa astı ve Zālni muḳayyed ḳıldı ve yana āzād ḳıldı. Ve Fārsīler anı dırāz-dest dipdürler, köp milkke taṣarruf iligi (8) sunġandı. Ve Buḫtü'n-naṣar oğlı Nuṣretī Bābildin ʿazl ḳıldı. Ve Güheresni, kim Cāmāsb nebīreleridin irdi ve anasın Benī İsrāyil neslidin (9) biriniñ ḳızı, anıñ neslidin, yiberdi. Ve buyurdı kim Benī İsrāyil ilin başlatıp Şām riyāsetiġa yiberdi ve buyurdı kim Beytü'l-maḳdisni (10) ʿimāret ḳıldılar. Behmenniñ anası Ṭālūt neslidin irdi ve ḥaremi Ercīʿān bin Süleymān ʿaleyhi's-selām ḳızıdın iki oğlı bar irdi, (11) Sāsān ve Dārāb, üç ḳızı bar irdi Hümāy ve Fereng ve Behmen. Duḫt-ı Sāsān zāhid ve müttaḳī kişi irdi, melikke pervāy ḳılmay güşe'i (12) tuttı. Hümāynı kim Ḫamānin hem dipdürler, Behmen ʿaḳdiġa kivürüp irdi. Mevt maraẓıda tācnı anıñ ḳoynıġa ḳoydı kim Dārābġa ḥāmile (13) irdi. Erkān-ı devleti ittifāḳ bile oğlı tuḳḳunça anı pādşāh köterdiler. Baʿżı dipdürler kim Behmen pādşāhlıġı ya Hümāyġa (14) birdi ya tācnı andın tuġar ferzendġa ḥavāle ḳıldı. Her taḳdīr bile bolsa Sāsān bu cihetdin āşüfte bolġan cihetdin ʿibādet iḫtiyār (15) ḳılıp ḳıraḳ

---

7 yana:P- // 8 sunġandı: S21 sunġandın, Buḫtü'n-naṣar: S21 Buḫt-ı naṣar, Nuṣretī: S21 Naṣarnı / Bābildin: T, P6 Bābilni // 9 İsrāyil: S22 İsrā'il // 14 ferzendġa: S27 ferzendḳa / āşüfte bolġan cihetdin ʿibādet: S-

tuttı va'llāhu a'lem. Ve anıñ āsārıdın Fārsda Güvār bendidür kim Emīr Seyfü'd-dīn Mes'ūd digen Bağdād yolı üstide (16) Rıbāṭ yasaptur. Yana Yesā ve Çehrem ve
S732a Būsīgān hem anıñ āsārıdındur ve pādşāh / lıġınıñ zamānı yüz on iki yıl irdi ve anıñ (17) 'aṣrıdağı ḥükemā Maḳarāṭis ve Boḳraṭ Ṭabīb irdi, ve's-selām.

Çü Behmenğa yitti vefāsız cihān
Anıñ 'özri köñlidin irdi nihān

(18) Yayılġan zamān şevket-i Behmenī
Revān ḳıldı behmen yili dik anı

H ü m ā y , rāy u ḫıredlıḳ ḫātūn irdi. Behmendin soñra taḫtḳa (19) olturdı çün ḥāmile irdi ve vaż'-ı ḥaml ḳıldı ve salṭanat ḥubbı ḳoymadı kim oğlını pādşāhlıḳḳa mensūb ḳılıp özi aña muḥāfaẓat (20) ḳılġay. Anı bir şanduḳḳa salıp ḳīr bile muḥkem ḳılıp deryāġa saldı. Dipdürler ki bir gāzur iligige tüşüp anı ferzendçılay asrap (21) terbiyet ḳıldı, bulūğ ḥaddiğa yitkendin soñra salṭanat gevheri öz işin ḳılıp gāzurluḳ işin mekrūh tutup 'ilm ve fażl ve edeb kesbin (22) ḳılıp silāhşorluḳ örgenip sipāhīlıḳ ḳā'idesin ḫūb bildi. Gāzūr anı suda tapḳan üçün Dārāb at ḳoyup irdi (23) çün öz himmetin ol işdin bikrek mülāḥaẓa ḳıldı. Gāzurdın öz ḫāli keyfiyyetidin su'āl ḳıldı kim min özümni siniñ oğluñ (24) gümān ḳılmaydur

---

17 Maḳarāṭis: S1 Boḳratis // 23 işdin: T, P21 işin

min, maŋa öz nijādımdın ḫaber bir. Gāzur münkir boldı köp söz
arada ötkendin soŋ gāzur bildi kim yaşura almas, (25)
ayıttı kim sini şanduḳ bile su içinde tapıp terbiyyet
ḳıldım. Ve şanduḳ içinde nuḳūd ve cevāhir hem bar irdi,
ba'żı kim ḳalıp irdi (26) Dārābġa teslīm ḳıldı. Ve ol
furşatda Hümāy, İrān çirigini yasap Rūm fethiġa yiberedür
irdi. Ve Dārāb ol sermāye bile (27) öz yaraġın ḳılıp
sipeh-sālārġa mülāzım bolup ol yürüşke bardı. Yolda andın
T722b ġarīb merdānelıġlar, pehlevānlıġlar ẓāhir boldı. (1) Andaḳ
ki şöhret tutup Hümāyġa bitip yiberdiler kim bu nev'
P359b nādir yigit / peydā bolup pādşāh u devlet-ḫ^v^āhlıġıġa
mundaḳ işler ḳıldı. (2) Ve Hümāy köŋlige anıŋ mihri yir
tutup aŋa 'ināyet va'deleri bitip yiberdi, tā ittifāḳ-ı
ḥasenedin ba'żı tevārīḫde bitipdürler kim (3) Rūm uruşıda
ḳayşarnı ol tuttı, bu ḳatla ḫod ilge engüşt-nümā bolup
yana Hümāyġa anı bitidiler kim çirig ḳayıtḳandın soŋra
Hümāy çirigige (4) utru bir menzil kilip fetḥ keyfiyyetin
taḥḳīḳ ḳılur irdi. Dārābnı körgüzdiler közi aŋa tüşkeç
köŋlige ıżṭırāb tüşüp imçegige (5) süt kildi. Taḥayyür ü
ta'accüb bile gevher ü nicādın tefaḥḥuş ḳıldı irse Dārāb
andaḳ kim bar irdi, 'arż ḳıldı. Hümāy cezm bildi kim
anıŋ (6) oġlıdur, erkān-ı devletḳa keyfiyyetni bildürüp
Dārābnıŋ yüzin öpüp şādmānlıġlar bile tācnı anıŋ başıġa
tutup (7) taḫtını aŋa müsellem tuttı ve özi perde kinige
kirip pādşāhlıḳḳa oġlın olturttı. Ve Hümāynıŋ salṭanatınıŋ

---

26 ve: S- , // 27 merdānelıġlar: S12 merdānelıḳlar // 6
tutup: P6 ḳoyup // 7 oġlın: P6 oġlını

müddeti otuz iki yıl irdi. (8) Ve āṣārı Iṣṭaḫarda Hezārsütün irdi kim anı Sikender buzdı ve ba'żı Çihil Menārnı hem aŋa mensūb ḳılıpdurlar ve hem Reh şehri kim Cerbādkān (9) dirler hem ol binā ḳıldı.

Yana bir niçe kün Hümāy aldı milk
İrenler barıp içege ḳaldı milk

Tükendi anıŋ milk ü devrānı hem
(10) Felek Zāli ḳaṭ' iyledi anı hem

D ā r ā b çün Hümāy ornıġa taḫtḳa olturdı 'adl ve dād şīme ḳıldı ve ol ḫıred-mend ü pehlevān (11) ve ḫūb-süret pādşāh irdi, köprek milk selāṭīni aŋa inḳıyād ḳıldılar. Ve Rum ḳayṣarı kim ol zamānda Fīlḳūs irdi, ser-keş- (12) lik ḳıldı irse sipāh tartıp Rūmġa yürüp ḳayṣarnı tuttı ve bend ḳıldı. Çün Rūmnı Ḳayāsaradın özge kişi żabṭ ḳılmaḳ düşvār irdi, (13) hem anı oḳ terbiyyet ḳılıp miŋ beyże altun kim her biri veznġa ḳırḳ misḳāl bolġay, ḫarāc ta'yīn ḳılıp ḳayṣarnıŋ ḳızın ḳolup (14) Rūmdın yandı. Ol ḳızdın nā-ḫoş iş fehm ḳılıp ṭab'ı müteneffir bolup atası ḳaşıġa ḳaytarıp yiberdi. Ba'żı dipdürler kim (15) ol ḳız İskenderdin ḥāmile irdi ḳayṣar öz ḳızın 'aḳdiġa kivürüp
S732b oġlı mütevellid bolġandın soŋra Dārāb oġlıdur dimekke / nāmus- (16) lanıp öz oġlumdur dip İskenderni oġulçılay

---

8 Sikender: S_{21} İskender // 15 öz: S_{28} özin // 16 İskenderni: S_{1} Sikenderni

asrap velî-ʻahd ḳıldı. Ve ilçi yibermek üçün yam atı bağlamağnı Dārāb (17) peydā ḳıldı ve Reştîn atlıġ vezîri bar irdi kāfî vü ʻāḳil kişi irdi. Dārāb-cird şehrin ol yasap Dārāb atıġa ol tesmiye ḳıldı. (18) Ve Dārāb muʻāşırı peyġamberlerdin Cercîs ʻaleyhi's-selām irdi ve ḥükemādın Eflāṭūn-ı ilāhî. Ve anıñ salṭanatını baʻżı altmış yıl baʻżı ilig (19) iki yıl didiler.

Çü taḫt üzre Dārāb-ı rūşen-żamîr
Hümāy ornıġa boldı ārām-gîr

Anıñ daġı yıḳtı felek pāyesin
(20) Başıdın ayırdı hümā sāyesin

D ā r ā bin Dārābnı atası Dārāb çün velî-ʻahd ḳılıp irdi, atası ornıġa pādşāh boldı. (21) Çün ẓālim-ṭabʻ kişi irdi, ẓulmidin uluġ il āzürde boldılar. Reştînni kim Dārāb düstūrı bile düstūr yasap irdi Perî atlıġ (22) inisi saʻādeti bile tiledi kim ʻazl ḳılġay. Baʻżı dipdürler kim ol İskenderge kişi yiberip maʻhūdî ḫarāc birmekdin anı (23) peşîmān ḳıldı. Çün İskender ḫarāc yibermedi, Dārā kişi yiberip miñ altun beyżeni tiletti. İskender cevāb yiberdi kim ol yumurtḳa- (24) larnı ḳoyar ḳuş uçtı, Dārā daġı köñlidin bu ṭamaʻnı çıḳarsun. Dārāġa bu sözdin ġażab müstevlî bolup üstige çirig (25) tartıp

---

17 atlıġ: S2 atlıḳ // 20 Dārā bin Dārābnı atası Dārāb: S5 Dārnı Dārāb, P19 Dārā'i bin Dārābnı atası Dārāb

maşāfnıñ iki şaffı tüzelgende Dārānıñ iki nāyibi kim anıñ ẓulmidin tarıķıp irdiler, anı helāk ķıldılar. Ba'żı dip-(26) dürler kim iki Hemedānlıġ kişi fedāyīlıķ düstürı bile bu işni ķıldılar, ba'żı dipdürler kim alarnı İskender yiberip irdi (27) ve bu işni buyurdı. Avvalġı ķavl
P360a saḥīḥraķdur, çün ol sipāh arasıda yıķıldı, İskender kilip /
T723a anıñ başın tizi üstige (1) ķoyup ant içti kim bu iş miniñ ķaşımdın imes irdi. Dārā İskenderge üç vaşiyyet ķıldı. Bir ol kim Rūşengni kim anıñ (2) ķızı irdi ķolġay, bir ol kim anıñ ķātillerin öltürgey, bir ol kim anıñ etbā'ını kim Fürs mülūki neslidin irdiler ķatl ķılmaġay, (3) daġı ri'āyet ķılġay. İskender barçanı ķabūl ķılġaç Dārā āḫir demide İskender dik müstevlī 'adūsıdın ḫoşnūd ötti. Ve bu dāstānnı (4) faķīr, Sedd-i İskenderīde kim ḫamseniñ bişinci kitābıdur meşrūḥ edā ķılıp min. Dārānıñ pādşāhlıġı on tört yıl irdi.

(5) Yana bir niçe vaķt Dārā-yı dehr
İçip nūş devrān aña birdi zehr

Felek zehr eger birdi Dārāġa bat
Sikenderge hem birmes āb-ı ḥayāt

(6) İ s k e n d e r n i ñ nesebide iḫtilāf köptür, ba'żı

---

25 şaffı: S_9 şaff // 26 fedāyīlıķ: S_{11} fedāyılıġ// 4 ķılıp min: P_4 ķılıpdur min // 6 İskenderniñ: S_{18} İskender

anı Däräb oğlıdur dipdürler, andaķ ki Däräb ẕikride ötti. (7) Ve Benäketide Dīvänü'n-neseb kitäbıdın mundaķ naķl ķılıpdur kim İskender Hürmüs-i Rūmī oğlıdur kim Hürmüs atası Lağṭī bin Yūnän bin (8) Täreḫ bin Yäfes bin Nūḥdur. Ve anıñ 'ömrini miñ altı yüz yıl dipdürler ve Zü'l-ķarneyn kim anıñ laķabıdur. Vech-i tesmiyesin (9) mundaķ dipdürler kim ol zamända miñ yılnı bir ķarn dir irmişler, yana hem Benäketīdedür kim anıñ atası Bäzer bin Elbäs (10) idi, İskenderiyye pädşähı, ve anası Efliyūn bin Nūķä ķızı irdi ve Bäzer ve Efliyūs arasıda däyim 'adävet irdi, milk maṣlaḥatı (11) üçün yaraştılar ve ol muṣälihanıñ te'kīdi üçün Filsūnnıñ ķızın ķoldı ve öz milkige iltti. Bäzerniñ ili bir keyd (12) bile andaķ ķıldılar kim Bäzer ol ķıznı közdin salıp atasığa yiberdi ve ķız Bäzerdin ḥämile irdi, yolda andaķ ḥavädiẕ (13) yüzlendi kim ol ķız bir ateke bir eneke bir ḫᵛäce-saräy bile ķaldı, ittifäķä bir çäh başıda važ'-ı ḥaml ķıldı kim maḫūf menzil (14) irdi ve anda ķaraķçı köp ilni helāk ķılur irdi. Bu ḥälde yıraķtın ķalın ķara peydä boldı. Alar vehmdin ol ṭıflnı bir ķıymetī nimege (15) çırmap ol çäh başıda ķoyup ķaçtılar. Körüngen ķara ḫod deşt behäyimi irmiş. Bärī ta'älä bir sürüg ķoydın (16) bir sütlüg öçkü ayırıp emr ķıldı kim her kün kilip
S733a ol ṭıflğa / süt birür irdi ve ol ṭıfl İskender irdi. Ve ol öçkü (17) bir ķarı ḫatunnuñ irdi, bir kün öçküsi ğäyib bolğan cihetdin anı tiley ol çäh başığa kilip ol ğarīb

---

6 oğlıdur: S18 oğlı oķ, P6 oğlı // 7 ķılıpdur: P7 ķılıpdurlar // 11 iltti: S24 kildi // 14 yıraķtın: S26 yıraķdın bir

(18) ḫālğa muṭṭali' boldı. Taḫayyür yüzidin İskenderni alıp oğulçılay ulğatıp pādşāh oğlı debīrsitānığa debīrge tapşurdı. (19) İskender az vaḳtde cemī' fażāyil ü kemālātını kesb ḳılıp sipāhīlıḳ rüsūmı ve bahādırluḳ fünūnıda hem yegāne boldı. Bir kün (20) ol pādşāh debīrge ğażab ḳılıp ḥisābḳa tiledi çün pādşāh ẓālim ü nādān irdi. İskenderge 'aḳl u ḥikmet anda turmaḳnı (21) ruḫṣat birmey ol diyārdın 'azimet ḳıldı. Yolda çāgerī at ve silāḥın anı uyḳulatıp alıp ḳaçtı. Ol yayağ bir şehrğaça (22) bardı kim ittifāḳā Efilsünnıñ şehri irdi. anası ḳaṣr tamıda deşt sarı temāşā ḳıladur irdi kim İskenderniñ ḳarasın körüp (23) mihri ḥareketḳa kilip imçegige süt kildi. taḥayyür ḳılıp anı tilep aḥvālin tefaḥḥuṣ ḳılğandın soñ oğlı irkenin bildi. Efilsünğa (24) ıẓhār ḳılğaç anıñ oğlı yoḳ irdi ve ulğayıp irdi milkni nebīresi İskenderge tapşurup özi 'ibādetḳa meşğūl (25) boldı. İskender çirig tartıp atası milkini aldı ve mikneti 'aẓīm bolup Dārāğa ḫurūc ḳılıp anı hem yoḳarı ötken dik (26) aradın köterip cihān milkin aldı. Ekŝer tevārīḫde anıñ 'ömrin otuz altı yıl ve salṭanatın on üç yıl bitipdürler ammā muḥāldür (27) kim on üç yılda ol ḳılğan işçe ḳılsa bolğay. Emīr Ḫusrev Dihlevī āyine-i

T723b Sikenderīde anıñ salṭanatı zamānın biş yüz yıldın (1) artuḳ dipdür ammā Ḥażret-i Şeyḫ Niẓāmī ḳuddise sırruhu. İskender-nāmede iki ḳarn ma'hūd dipdür ve faḳīr Sedd-i Sikenderīde iki (2) büzürg-vār ḳavlini sāyir müverriḫler

---

20 tiledi:P18 tiledi kim / turmaḳnı:S5.P18 turmağnı // 21 yayağ:S6 yayaḳ /bir:P-// 1 ḳuddise sırruhu:P-/ iki:P25 ol iki

@

P360b akvälıġa / tercih kılıp naẓm edāsıġa karār birip min. Her takdir bile İskender pādşāhī irdi kim (3) andın burunġı ve soñġı selāṭin, bu küngeçe ol kılġan işni kılmadılar. Hem ḥakim irdi, hem velī, ba'żı aña nübüvvet (4) isnādı hem kıldılar. Tört yüz ḥakim ḫıdmetide irdiler. Eflāṭūn-ı ilāhī başlıġ ve Aristo dik veziri bar irdi sikiz miñ (5) şāh u şāh-zāde ḫıdmetini kılur irdiler. 'Ālemniñ baḥr u berrin alıp ḥayvān suyı temennāsı bile ẓulemātka kirdi, anıñ bile kirgen (6) mülāzımlardın biri Ḫıżr, biri İlyās 'aleyhime's-selām irdiler. Ol su alarġa naṣib bolup Sikender maḥrūm yandı. Ba'żı şehr-i Zeverde (7) ba'żı Bābilde dirler kim vefāt taptı ve İskenderiyyeġa nakl kıldılar. Meşhūrdur kim vaṣiyyet kıldı kim yalañ iligin tābūtdın (8) taşkarı çıkarsunlar kim 'ālem ehliġa mūcib-i tenbīh belki 'ibret bolġay kim 'ālemdin ilig tarta tutkaylar. Ve anıñ āṣārıdın (9) Ye'cūc seddidür ve Merv ve Herāt ve Semerkandda Işfahānnı hem dipdürler kim ol binā kıldı. Ol ötkendin soñ oġlı İskenderus (10) milkni kabūl kılmay 'ibādetka meşġūl boldı ve Rūmda Batlımyusnı kayṣar kıldılar va'llāhu a'lem. Ve mülūk u tavāyif, Īrān zeminde ol (11) ta'yīn kıldı kim üç yüz altmış yılġaça alar Alçın ara nizā' kılıp Rūmġa hiç kaysınıñ żararı yitmedi.

(12) Sikender ki fetḥ iyledi baḥr u berr
Kirip taḫt-ı fermānıġa ḫuşk u ter

---

5 şāh-zāde: P3 şeh-zāde // 6 naṣib bolup: S17 naṣib

Yitişti zuḥal evciġa rif'ati
Çalındı felek ṭāḳıġa nevbeti

(13) Velāyet bile ḥikmet ü şāhlıġ
Nübüvvet işidin hem āgāhlıġ

Gehī sedd-i Ye'cūc ḳısm iyleben
Gehī yüz 'acāyib ṭılısm iyleben

(14) Bu ḥaşmet birip Īzed-i pāk aña
Ni ẓulm itti kör çarḫ-ı bī-bāk aña

Ki ḫālī ḳolın bī-nevālar kibi
Uzatıp barurda gedālar kibi

(15) Çıḳardı cihān milkidin vāyesiz
Ḳolı kām-ı dīn naḳdidin māyesiz

Yanalarga kör çarḫ nitküsidür
Saña ya maña ḫod ni yitküsidür

(16) Üçünçi ṭabaḳa Eşkāniler ve mülūk-i tavāyif irdiler. Tārīḫ ehli arasıda bu ṭabaḳadaġı selāṭīn tertībide muḫālefet beġāyet köp turur (17) ammā bir sözde barça müttefiḳdürler. Biz ol sözni kim müttefiḳūn 'aleyhdür edā ḳılalı soñra ol sözlerni kim muḫtelifūn fīhdür ẕikr ḳılıp

---

14 itti: T ötti // 16 köp turur: S28 köptür

S733b (18) her nimege kim oḫşaşı köprekdür / ḳarār bireli. Olça
müttefiḳün ʿaleyhdür bu sözdür kim İskender çün Īrān milki
bile Fārsnı (19) fetḥ ḳıldı bu memāliknī bilgen selāṭīnni
ve evlādın yıġdı ve alar bābıda ni ḳılmaḳḳa rāyın birbirge
ḳarār bire almay ʿāciz boldı. (20) Arisṭāṭālīs kim anıñ
vezīri irdi ḥāżır irmes irdi, aña bitip yiberip andın rāy
tiledi ve ol cevāb bitip (21) yiberdi kim bu cemāʿatni
ḳatl şerʿan ve ʿaḳlen münāsib irmes ve ḳoymaġlıġları milkke
mūcib-i fesād ve ḫāṭırġa mūcib-i tereddüddür. (22) Çün sin
bular memleketin her ḳaysını żarūreten birevge birgüñdür
ol özlerige oḳ birip öz ḳaşıñdın bularnı milkke (23)
naṣb ḳılıp ḳoyġay sin kim öter dünyāda munça selāṭīnniñ
bī-cihet ḳanın tökmemiş bolġay sin. Ve alarnı memnūn u
minnet ḳılıp (24) özüñe yaḫşı at ḳazġanmış bolġay sin.
Dağı ol kün soñra ki sin bolmasañ bular Alçın ara
münāzaʿat ḳılıp siniñ dārü'l-mülküñe (25) kim Rūmdur,
taʿarruż kiçrek ḳılġaylar. İskenderge Risṭonuñ rāyı
dil-peẕīr tüşüp ol cemāʿatni Arisṭo körgen rāy bile naṣb
(26) ḳıldı kim mülūk u ṭavāyif alarnı dipdürler. Ve olça
bu ṭabaḳada ehl-i tārīḫ sözide iḫtilāfdur, bu cemāʿatniñ
atıda ve ʿadedide (27) ve salṭanatlarınıñ müddetide ve
taḳdīm ü te'ḫīridedür. Bu ḫilāflarġa tevfīḳ birmek ve
T724a taṭbīḳ ḳılmaḳ sözni perākende ḳılıp oḳuġuçını (1)

---

18 milki: P_{15} milkige // 20 rāy: S_3 rāynı // 21 ḳatl: T, P-, münāsib irmes:S_4 münāsib irdi / ḳoymaġlıġları:T tuymaġlıġları // 22 ḳaşıñdın: P_{19} ḳaşıñdın birip // 23 naṣb: nasīb / minnet: S- // 25 İskenderge: P- / Risṭonuñ: P_{21} Arisṭonuñ

yalḳıtıp hevāsın perīşān ḳılurnı żarūreten icmāl bile andın ötmek münāsibraḳ köründi. İskender mülūk-ı ṭavāyifni memālikke (2) naṣb ḳılġanda Dicle yaḳasıdın biri ʿIrāḳ-ı derī ve Ḫorāsānġaça Abṭḥaş-ı Rūmīġa birdi ol tört yıl milk sürdi. Ve Eşk kim (3) Dārābnıñ oġlı irdi ve İskender
P361a zamānıda vehmdin yaşurun yürür irdi. / añġa ḫurūc ḳılıp anı öltürdi ve taḫt bildi. (4) Eşk bin Dārā çün Abṭḥaş-ı Rūmīni aradın çıḳardı ve Īrān milkin Rūm ehli küdūretin ṣāfī ḳılıp sāyir mülūk-ı ṭavāyif bile (5) muvāfaḳat ḳıldı. Ve alar anı beġāyet ḥürmet tuttılar ve mundaḳ muḳarrer ḳıldılar kim nişānlarıda öz atlarıdın burun anıñ atın (6) bitigeyler ve yat yaġı araġa kirse birbirige meded yitkürgeyler, uluḳ kiçiglik arada bolġay, mundın artuḳ teklīf-i irāde bolmaġay. (7) Ve anıñ zamānı üç yıl irdi. Ş ā p ū r bin Eşk baʿżı dipdürler kim ʿĪsī ʿaleyhi's-selām anıñ zamānıda mebʿūs boldı ve Zekeriyyā (8) ve Yaḥyā ve Cercīs ʿaleyhi's-selāmnı hem baʿżı dipdürler kim anıñ zamānıda irdiler. Ve Aġusṭus ḳayṣar añġa muʿāṣır irdi ve Şāpūr milki yigirmi (9) yıl irdi. B e h r ā m bin Şāpūr atasınıñ vaṣiyyeti bile ata taḫtını bildi. Anıñ pādşāhlıġı on bir yıl irdi. Y e l ā ş bin Behrām ol (10) daġı atasıġa velī-ʿahd irdi ve pādşāhlıġı on beş yıl irdi. Hürmüz bin Yelāş atasıġa ḳāyim-i maḳam boldı ve

---

3 yürür irdi: S14 barur irdi / bildi: S14 aldı // 4 küdūretin: S15 küdūretdin // 6 arada: S17 araġa, P3 ara, teklīf-i irāde: S17 araġa// 7 ʿĪsī: P4 Mūsī // 8 añġa: P5 anıñ // 9 Behrām bin Şāpūr: P5-6 Behrām bin Şapur Behrem bin Şāpūr

pādşāhlıġı (11) on toḳuz yıl irdi. Ā n ū ş bin Yelāş anıñ pādşāhlıġı on yıl irdi. Ba'żı dipdürler kim 'Irāḳ ve Fārsda Eşk (12) ferzendleridin Uyḳur atlıġ biri pādşāh irdi. Şāpūrdın ilig yıldın soñra. Ve Yaḥyī 'aleyhi's-selām anıñ zamānıda şehīd boldı ve ol (13) salṭanatnı oġlı Güderzġa müsellem tuttı. G ü d e r z bin Uyġur uluġ pādşāh boldı. Ve 'adl ü inṣāf ṭarīḳıdın çıḳtı ve Benī (14) İsrāyilġa çirig tartıp 'aẓīm ḳatller ḳıldı. Dirler kim Buḫt-i Naṣar ḳılġan dik Benī İsrāyil bile ma'āş ḳıldı. Bir kün avda (15) ecel şikārīsiniñ şaydı boldı ve anıñ pādşāhlıġı ilig yiti yıl irdi. Ī r ā n bin Yelāş Güderzniñ ḳardaşı oġlı irdi (16) 'ālim ü 'ādil irdi. Güderz zamānı anıñ ẓulm ü tehettükidin ḫazāyin ḫālī ve milki buzuġ irdi. ol ri'āyet ü luṭf bile ra'iyyetni (17) ma'mūr ve milkni ābādān ve ḫazīneni memlū ḳıldı. Ve anıñ
S734a salṭanatı ḳırḳ yiti yıl irdi. N e r s ī bin Güderz / atasınıñ velī-'ahdi (18) irdi çün pādşāhlıḳḳa olturdı. Şām vilāyetiġa barıp Yaḥyī 'aleyhi's-selām ḳatli intiḳāmıġa cühūdlarnı ḳırdı ve ḳalġanıdın (19) ba'żı āvāre ve ba'żını zelīl ḳıldı. Andın soñra Benī İsrāyil ḳavmidin münḳaṭi' boldı. ve ol vaḳtde Benī İsrāyil ḳavmidin (20) pādşāh Metīnyā irdi. Süleymān 'aleyhi's-selām evlādıdın kim ba'żı dipdürler ki Buḫt-ı Naṣar anı helāk ḳıldı. Ve Güderzniñ pādşāhlıġı (21) otuz yıl irdi. Hürmüz bin Yelāş ba'żı dipdürler kim ol Īrān oġlı irdi ki Güderzniñ ḳardaşı bolġay. çün pādşāh (22) boldı yaḫşı ḳavā'id ve rüsūm peydā

---

20 anı: T, S- // 22 ḳavā'id: T ḳavā'idin

ḳıldı ve atasınıŋ ẓulm ü ta'addīsin aradın çıḳardı. Ve tört ḥaremi bar irdi, alardın biri (23) aŋa zehr birip helāk ḳıldı. Ve salṭanatı zamānı toḳuz yıl irdi. F ī r ū z bin Hürmüz anıŋ ornıda taḫtḳa olturdı ve ol dād (24) u 'adl ḳā'idesin tüzdi. Ammā 'ayyāş kişi irdi ve avnı siver irdi, avda rūḥı ġazāli ecel oḳıġa ḳatil boldı (25) ve salṭanatı zamānı yiti yıl irdi. Ḫusrev bin Fīrūz andın soŋra pādşāhlıḳ ḳıldı ve anıŋ salṭanatı zamānı otuz yiti yıl irdi. (26) Yelāş bin Fīrūz anıŋ ḳāyim-i maḳāmı irdi ve ol hüner-perver pādşāh irdi. Hüner ehlin siver irdi ve anıŋ zamānıda hüner ehli, (27) 'azīz ve hünerler tekmīl taptı. 'Āḳıbet ol dağı özgeler 'azīmet ḳılġan yolġa 'āzim

T724b boldı ve anıŋ pādşāhlığı ḳırḳ yıl (1) irdi. Yelāş bin Yelāş anıŋ taḫtını igeledi. Ve ol Ḫusrevniŋ ḳardaşı irdi. 'Āḳıbet ol dağı içken şerbetni (2) içti ve anıŋ pādşāhlığı biş yıl irdi. E r d e [v] ā n bin Yelāş Eşkānīlerniŋ soŋġı pādşāhı irdi. 'Aẓamet ü tecemmüli ve milkiniŋ (3) vüs'ati ol ṭabaḳadağı selāṭīndin ötti ve mülūk-i ṭavāyifdin köpin

P361b ol maḳhūr ḳılıp milkin aldı ve / özige münḳād ḳıldı. Ve āḫirü'l-emr (4) Erdeşīr-i Bābek anı aradın köterip milk Eşkānīlerdin Sāsānīlerġa intiḳāl taptı. Ve Eşkānīlerni bu muḫtaṣarda on biş (5) kişi bitildi ve Niẓāmü't-tevārīḫde on kişi bitilipdür ve Benāketīde on tört bitilipdür Cāmi'ü't-tevārīḫ-i Celālīde yigirmi kişi bitilipdür (6) ve

---

23 salṭanatı zamānı: S6 Güderzniŋ pādişāhlığı // 3 m. ḳılıp: P25 m. ḳıldı / aldı: P25 alıp // 5 bitilipdür: S15 bitilipdür // 6 Ḥ amdullāh Mustavfī: S16 Vāhidü'l-mustavfī

ve Güzîdede Ḥamdu'llāh Müstevfî üç fırḳa ḳılıp yigirni bir pādşāh bitipdür ve anı mülūk-i ṭavāyifdin tutuptur. gūyā ki bu ḫod ġalaṭ- (7) dur kim alar mülūk-i ṭavāyif bolġaylar. niyüçün kim özi oḳ tenāḳuż kiltürüptür kim mülūk-i ṭavāyifdin ba'żını Eşk bin Dārā öltürdi. (8) Ve Eşkānilerni bu Eşk bin Dārā nesli bitipdür ve salṭanatlarınıñ zamānın hem muḫtelif bitipdür. Bu faḳîr. olça imkān u iḥtiyāṭ (9) bar irdi. ḳıldım kim özlerin s̱ebt ḳıldım ammā müddetlerin i'timād ḳılġu dik naḳl tapmadım. bitimedim ammā her ḳaysınıñ ẕikride (10) tafṣîl ḳılıpdur. ḥisāb ḳılġan kişi tapar. Ve mülūk-i ṭavāyifni ba'żı toḳsan dipdürler ve ba'żı ilig kişi ve ba'żı hem bulardın artuḳ (11) ve öksük dipdürler. ve'l-'ilmü 'inda'llahi.

Sikender bolurda cihāndın nihān
Mülūk-ı ṭavāyifḳa birdi cihān

(12) Alar hem birip taḫt u tācıġa zîb
Cihāndın yidiler niçe kün firîb

Teġafüllerin çünki fehm ittiler
Telāfî ḳılurdın burun kittiler

(13) Cihān milkin Eşkānî aldı tamām
Alarġa bular boldı ḳāyim-maḳām

---

6 bitipdür: S-// 8 nesli: S18 neslidin / bitipdür: S18 bitiptür // 10 t. ḳılılıpdur: S20 t. ḳılılıptur // 11 P8'de şiir öncesi mes̱nevî

Ḳayu birniñ olġaç ʿayān nevbeti
Saġındı ki cāvid irür milketi

(14) Niçe kün dimāġıġa saldı ġurūr
Çü vaḳt oldı kitmeklik oldı żarūr

Cihāndın kitip kām ala almadı
Kişige cihān cāvdān ḳalmadı

(15) Alar dik yana yüz miñ olsa pedīd
Hem alar dik oḳ bolġusı nā-bedīd

Bu kitmek imes barça şehlerġa ḫāṣ
Gedālar daġı tapmas andın ḫalāṣ

(16) Cihān kim vefā kildi andın yıraḳ
Yıraḳ olsa andın kişi yaḫşıraḳ

Törtünci ṭabaḳa Sāsānīlerdür kim alarnı Ekāsire dipdürler. (17) Bularnıñ daġı ʿadedin muḫtelif bitipdürler. baʿżı otuz iki ve baʿżı otuz bir ve baʿżı yigirmi sikiz ve salṭanatlarınıñ müddetlerini (18) hem muvāfıḳ bitimeydürler. Ṣāḫib-i Güzīde biş yüz yigirmi yiti yıl
S734b bitipdür. Benāketī biş yüz otuz bir yıl bitipdür. / her

---

17 bitipdürler: S27 bitiptürler // 17 müddetlerini: S27 müddetlerin // 18 bitipdür: S28 bitiptür / S28 Kadı Beyżavi tört yüz otuz yıl bitiptür

taķdîr bile (19) Erdeşir-i Bābek, Sāsānîlerniñ avvalġı pādşāhıdur ve ol Sāsān bin Behmen nebîresidür. Ve anıñ şerḥi budur kim çün Behmen (20) Hümāynı velî-ʿahd ķıldı, Sāsān kim oġlı irdi, güşe'i tuttı ki andaķ ki meẕkūr boldı. Ve devlet ol ṭabaķadın Eşkānîlerge müntaķil bolġanda (21) Sāsāndın bir oġul ķalıp irdi. Anıñ atı hem Sāsān irdi, mütevārî vü mektūm yürür irdi, tā rūzgār ḥavādişi iķtiżāsıdın (22) Bābek ķaşıda kim Erdevānnıñ Fārs vilāyetide bir gümāştesi irdi, özin[ge] tābiʿ. Ve Bābek ol nevāhîde köp miknet ve şevket peydā (23) ķılıp irdi çün Sāsānnıñ barça eṭvārıġa mülāḥaẓa ķılur irdi, andın āşār-ı riyāset ve ḫıred-mendlıķ ẓāhir bolur irdi. Bir kiçe (24) tüş kördi kim ķuyaş Sāsānnıñ maññlayıdın ṭulūʿ ķıladur, anıñ aḥvālini mübālaġa bile teftîş ķılıldı ise maʿlūm ķıldı kim ḥāl nidür (25) iḥtirām u iʿzāz ķılıp anı küyevi ķıldı. Ve Erdeşir, Bābekniñ ķızıdın mütevellid boldı çün Sāsān aradın çıķıp irdi anı Bābek (26) atı bile atadılar. Çün Erdeşîr bulūġ ḥaddiġa yitti barça bilig bile irdemde yegāne bolup şöhret tuttı, Erdevān işitip (27) anı Bābekdin tilep öz oġlanları bile terbiyyet ķılur irdi. Bir kün alar

T725a avġa barıp irdiler. Erdevān yaşurun (1) libās taġyîr ķılıp alarnıñ avda żabṭ u rabṭ bile atış tutuşların biley dip bardı. Barça nevʿde Erdeşîrni öz (2) oġlanlarıdın artuķ

---

20 devlet ol ṭabaķadın: S_2 ol tabaķadın devlet / Eşkānîlerge: S_2 Eşkānîlerġa / m. bolġanda: S_3 m. bolġanıda // 21 Sāsāndın: S_3 Sāsānîdin / atı hem: S_3 hem atı // 23 etvārıġa: S_5 eṭvārıda / bolur irdi: P_{20} boldı

taptı, reşk bile ḥaseddin ġażab ḳıldı kim ol bir nöker
P362a oğlı, aŋa salṭanat / āyininiŋ iktisābı ni münāsibdür (3) dip öz mir-āḫūrluğın buyurdı. Erdeşir żarūret ü vehmdin ol ḫıdmetḳa meşġūl irdi. İttifāḳā bir kün ṭavile başıda olturup (4) irdi kim Erdevānnıŋ ḥaremidin niçe kenizek ötüp baradurlar irdi, biri Erdeşirni körüp köŋül aldurup. Elḳıṣṣa alarnıŋ (5) arasıda mülāḳat ve ḫuṣūṣiyyet vāḳi' boldı. Ve Erdevānnıŋ maḫfi aḥvāl ü maḳālidin ol kenizek Erdeşirge ḫaber birür irdi. Bu uçurda (6) Bābekniŋ vefātı ḫaberi kildi. Erdeşir müdde'ā ıżhār ḳıldı kim Erdevān anıŋ atası manşıbın aŋa birip yibergey, maḳbūl tüşmedi, (7) ol ḥükümetḳa öz oğlın muḳarrer ḳılıp yiberdi. Çün Erdeşir ol işdin nev-mid bolup vehmi ġālib boldı, buğurda ol (8) kenizek aŋa ḫaber birdi kim Erdevān bir muvaḥḥiş tüş körüp bilür ildin ta'birin sorup mundaḳ dipdürler kim milk sindin (9) intiḳāl tapıp birevge müntaḳil bolġusıdur kim bu hefte siniŋ dergāhıŋdın kiter ve Erdevān bu sözdin mütevaḥḥiş bolup bu işniŋ (10) tefaḫḫusıdadur kim ol kişini tapıp def' ḳılġay. Bu sözdin Erdeşirniŋ dağdağası köprek bolup hem anıŋ oḳ ṭavilesidin (11) i'timādi atlar ḳoşlap ḳaçtı ve kenizek hem anıŋ bile müttefiḳ irdi. Çün Erdeşir Işṭaḫar şehriġa yitti atasınıŋ etbā'ıdın ba'żı aŋa yığıldılar (12) ve köp il ma'lūm ḳılıp aŋa müttefiḳ bolup Erdevānnıŋ oğlıġa ḫurūc ḳılıp anı köterdiler. Ve Erdevān

---

2 nöker:S11 kün // 3 dip:S- / ittifāḳā: T ittifāḳ // 6 ıżhār:S ıżhārı // 7 n. bolup:T n. boldı // 8 sorup: P6 sordı // 9 kiter: S19 kiterde // 10 tapıp: S- // 11 müttefiḳ irdi: S_{21} müttefiḳ boldı

işitip özi anıñ (13) def'in kılmakdın özge çāre tapmadı sipāh tartıp kilip Erdeşir bile uruşup basıldı. ķatlġa yitti ve ķalġan mülük-ı (14) ţavāyifni hem maķhūr ķılıp memālik fetḥiġa yüz ķoydı ve Erdevān ķızını nikāḥıġa kivürdi. Ve Erdevānnıñ tört oġlı bar irdi. (15) İkisi telef bolup ikisi ķaçıp Hindūstānġa bardılar. Ve anda her nev' bolsa ötkerür irdiler. siñilleri bile ḫaberleşip (16) aña zehr yiberdiler kim Erdeşirġa birip helāk ķılġay. şāyed bu vesīle bile milk alarġa tüşkey. Erdeşir bir kün avdın kilip (17) şerbet tilegeç ol ķız şerbetni zehr-ālūd ķılıp. müheyyā' asrap irdi. fi'l-ḥāl tuta birdi. Erdeşir devlet reh-nümūnı emri bile şerbetni (18) alurda te'emmül

S735a ẓāhir ķıldı irse. şerbet birgüçi müteġayyir bolup / iligi titrep şerbetdin yarımı töküldi. Erdeşir be-ġāyet ḫıred-mend (19) irdi. ķalġanıġa nān toġrap itke birdi irse helāk boldı. Tefaḥḥuş ķılġaç ol iş keyfiyyetini ma'lūm ķıldı ve ķıznı vezirġa (20) tapşurup buyurdı kim helāk ķılġay. Vezir 'āķıbet-endiş kişi irdi. öltürürde ķız ayıttı kim pādşāhdın ḥāmil emin. Anı (21) asrap özin ḫāşi ķılıp bir niçe kün 'ilācıdın soñra kisken 'użvnı bir ḥoķķaġa salıp mühr ķılıp Erdeşir ḥużurıda ḫāzinġa (22) tapşurdı kim min bu emānetni tilesem birgey sin. Bu ḥāldin az vaķt ötkeç bu ḥāmile. oġul tuġurdı. vezir aña Şāhpūr at (23) ķoydı ve ihmāl bile terbiyyet ķılur irdi. Tā on yaşıġa yitkende ḥüsn ü cemāl ve rüşd ü kemālde nādire bolup irdi.

---

16 Erdeşirġa: S26 Erdeşirge// 19 vezirġa: S2 veziriġa // 22 tapşurdı: S4 tapşurdılar // 23 iḥmāl: T. P19 iḫtimāl

Bir kün (24) vezir Erdeşir kaşıġa kirip anı be-ġāyet melūl taptı. cihetin sordı çün Erdeşirniŋ oġlı yok irdi didi kim niçük melālet (25) bolmaġay kim ʿālem milkin aldım ve ʿömr āḫirġa yitti ve żarūreten ölmek kirek ve milkni yat kişige koyup barmak kirek. Vezir ayıttı, pādşāh (26) ġam yimesün kim andak oġlı bar kim maʿlūm imes kim hiç pādşāhda bolmış bolġay. Erdeşir ḥayret kılıp keyfiyyetni maʿlūm kıldı (27) irse vezir emānet ḥokkanı tilep ol rāznı āşkāre kıldı kim min bu künniŋ fikrin kılıp ol ḥāmileni öltürmey

T725b töhmet defʿi (1) üçün özümge bu ḥālni revā kördüm ve pādşāh-zāde tuġdı ve on yaşaptur ve atı Şāhpūr koyuluptur. Erdeşir şād-mān bolup (2) buyurdı kim anı anıŋ

P362b yaşı eṭfāl bile yasap anıŋ kaşıġa kiltürdiler; bir bir / ötkerürde ol yitkeç atalık mihri ḥareketke kilip (3) ol yitkeç anı koynıġa alıp öpüp Tiŋrige şükrler kılıp anasını ḥaremġa yiberdi. Vezirġa köp ʿināyetler kıldı ve anıŋ atı (4) Şāpūrġa karār tapıp öz veli-ʿahdi kıldı ve anıŋ āşārıdın Fārsda Erdūsi Küresi dirler kim anıŋ şerḥi uzundur. (5) tevārīḫde bar. biley digen kişi okup bilgey. Yana Erdeşir ki atı Güvāşir dirler Gümāndın ve İsvāndın ve Ḫoristāndın ve Müsul cezīredin (6) ve Ḫaṭa Baḥreyndin. Ve pādşāhlıġı müddeti otuz yıl irdi. Ve on tört yıl ḥükmi ʿālem memālikige nāfiẕ boldı. ecel yitkeç cihān aŋa hem özge (7) cihān-dārlarġa kılġannı kıldı.

---

25 ayıttı: P22 ayıttı kim // 26 maʿlūm kıldı: S9 yaḫşı maʿlūm kıldı // 27 min: S- // 3 ol yitkeç: S.P- // 5 Ḫoristāndın ve Müşul: P4 Müşul ve Ḫoristān

Cihān milkini aldı çün Erdeşir
Tüvānā vü dānā şeh irdi dilir

Ölerde ni nef' itti dānālığı
(8) Ni def' iyley aldı tüvānālığı

Ş ā p ū r bin Erdeşir çün atası ornıda taḫtka olturdı ata resm ü ḳānūnın taġayyür birmedi (9) ve ol ta'yin ḳılġan ilni vilāyetlerdin ve menāṣıbdın 'azl ḳılmadı. Ve 'āḳil ü 'ādil pādşāh irdi. Ve aŋa 'arż ḳıldılar (10) kim Ḳosṭanṭiniyye-i Rum ḳayṣarı öz ḥaddidin tecāvüz ḳılıp. Şāpūr Nuṣaybin şehrin muḥāṣara bile aldı ve ḳayṣarnıŋ ḫazāyinini taṣarruf ḳıldı. Ḳayṣar (11) öz ḥaddin bilip şefi'ler vaṣıṭa ḳılıp ḫarāc ḳabūl ḳıldı ve Şāpūr fetḥ ü nuṣret bile ḳayıttı. Ve anıŋ āṣārıdın Ḫorasanda Nişāpūr-(12) dur kim anı Ṭahmūreş bünyād ḳılıp irdi, tükenmesdin burun yüz buzuġluḳḳa ḳoydı ammā Şāpūr anı yaŋı baştın şaṭranc (13) bisāṭı važ'ı bile ābādān ḳıldı. Ve ayturlar kim Ekāsire bu i'tirāżnı ḳılıp irdiler kim şehrler binā ḳılsalar cānverler şekli bile (14) tarḥ ḳılurlar irdi, andaḳ kim Sūsnı yılan şekli bile ve Suşterni at şekli bile. Ve yana ol yasaġan yirlerdin biri Cünd-i (15) Şāpūrdur ve Ḫoristānda ol ŞāhŞāpūrdur. Ve Ḳazvinde ya Sistānda Māni muṣavvir-i zındiḳ anıŋ zamānıda peydā boldı. Ve pādşāh-(16) lıġı otuz bir yıl irdi.

---

10 Ḳonsṭanṭıniyye-i Rum:S20 Ḳonstanṭiniyyede Rum // 12 ḳılıp irdi:S23 ḳıldı,baştın:S23 başdın / 15 Şāhşāpurdur:S26 Şāhşāpūr

Çü Şāpūr boldı cihān ḫusrevi
ʿAdāletde boldı ata peyrevi

Velī āḫirü'l-emr çarḫ-ı dijem
(17) Anı hem atası dik itti ʿadem

H ü r m ü z bin Şāpūr:Anı Hürmüz-i Ḳaṭīʿ didiler, bu cihetdin kim atası Şāpūr anı Ḫorasan vilāyetiniñ eyāletiġa (18) yiberip irdi ve Şāpūr cāh-dost ve bed-gümān kişi irdi. Hürmüs Ḫorasannı tüzdi ve ʿazīm çirig yıġıp müstaʿidd
S735b ḳıldı. Ḥāsidler (19) Şāpūrġa yaman körgüzdiler / Şāpūr anıñ başıda istiḳlāl ḫayāl ḳılıp yaman iltip kilüride ḥükm ḳıldı. Hürmüz fehm ḳıldı kim aña ḳaṣd (20) ḳılġusıdur, bir iligin kisip Şāpūr ḫıdmetiġa yiberdi. Ve ol zamānda resm irdi kim nāḳış kişini pādşāh ḳılmaslar irdi. (21) Şāpūr anıñ bī-günāhlıġın bilip ṭaʿinlerin maḳhūr ḳılıp köñli anıñ üçün buzulup anı velī-ʿahd ḳıldı. Ve ol Mānī-i muṣavvirni ve eṭbāʿın (22) hücceti bile tekfīr ḳılıp cezālarıġa yitkürdi. Anıñ āṣārı Ḫoristānda Rām-hürmüz ve Baġdād nevāhiside Destgirdür. Ve salṭanatı zamānıda (23) iḫtilāfdur, baʿżı iki yıl ve baʿżı üç yıl ve baʿżı otuz yıl dipdürler.

Çü Hürmüzni taḫt itti mesned-nişīn
(24) ʿAdālet bile tüzdi ʿālem işin

---

19 başıda: S1 ḳaşıda / ḥ. ḳıldı: P17 ḥ. ḳılıp // 22 hücceti: S4 hüccet

Egerçi ḳolın ḳısḳa ḳıldı bilig
Felek ḳılmadı ḳısḳa andın ilig

B e h r ā m bin Hürmüz, atası Hürmüz (25) vaṣiyyeti bile pādşāh boldı ve Mānī-i naḳḳaşnıñ milleti kim Zendiḳa irdi, anıñ zamānıda şāyiʿ boldı ve köp ḫalāyıḳ aña firifte bolup (26) anıñ dīniġa kirdiler. Ve etbāʿı ḳalın boldı. Ve Behrām ḫudā-perest ve ḫıred-mend pādşāh irdi. Tiledi kim Mānīniñ milletin defʿ ḳılġay. (27) Ol anı ümīd-vārlıḳlar bile muṣāḥib ve mülāzım ḳıldı ve etbāʿın özidin vehmsiz ḳıldı. Tā
T726a **barça ẓāhir boldılar. (1) andın soñra ʿulemānı yıġıp anıñ bile bahsḳa saldı ve ʿulemā anı tekfīr ḳılıp küfrni aña s̱ābit ḳıldılar. Bu ḥüccet bile Mānīniñ tirisin (2) soydurup saman tıḳturdı ve etbāʿın ḳatl ḳıldurdı. Ve baʿżı dipdür**
P363a **ki Mānī bu söz bile / ilge firīb birür irdi kim rūḥ, insān (3) bedenide zındāndadur ve anıñ yiri özge ʿālemdür, rūḥḳa taṣfiyye ḥāṣıl ḳılmaḳ kirek ve batraḳ, bu zindāndın ḫalāṣ itmek kirek (4) ki tofraḳ küdūretidin ḫalāṣ bolup öz maḳāmıġa yitkey. Çün Behrām anı tiledi, didi kim aytur sözleriñni ayt. Mānī bu sözlerni ayıttı. (5) Behrām didi kim çün siniñ rūḥuñ beden zindānıdadur, ʿaẕāb bile, biz siniñ oḳ ḳavlüñ bile ʿamel ḳılıp rūḥuñnı ʿaẕābdın ḳutḳarur (6) biz, dip buyurdı kim anı ḳatl ḳıldılar. Ve Behrāmnıñ zamānı müddeti üç yıl ve üç ay irdi.**

---

26 **boldı: T,P- // 2 ḳ. ḳıldurdı: T ḳ. ḳıldı / dipdür: S11 dipdürler / insān: T insānī // 4 ḫalās bolup: S-**

Çü Behrām devr ü zamānı idi
(7) Zamānıda meşhūr Mānī idi

Anı dağı nā-būd ḳıldı felek
Bu yirniñ dağı naḳşını ḳıldı ḥakk

B e h r ā m bin Behrām anı ṣalef (8) didiler kim taṣallüf ü tekellüfi köp irdi ve tekebbür ü tecebbüri bī-ḥadd, az sehvğa köp ʿitāb ḳılur irdi, cüz'ī günehğa nā-maḳdūr siyāset (9) körgüzür irdi. Ḫalāyıḳ anıñ bed-ḫūyluğıdın ʿāciz bolup mūbidler ü ḥakīmler istiġāṣe körgüzüp istiʿāne ḳıldılar. Alar (10) te'emmüller ḳılıp muñğa ḳarār birdiler kim tañla sabāḥdın hīç kişi añğa yavumağay, tañlası cemīʿ ulus bu işni ḳıldılar. (11) Her kişini tiledi, tapmadı. Īl ʿāciz bolġan dik ol dağı ʿāciz ü müteḥayyir ḳaldı. Mūbidler kilip naṣīḥat ḳıldılar kim pādşāh (12) ulusda il bile pādşāhdur, il bolmasa salṭanat mümkin imes, sin ilni mizācıñ tündluğıdın özüñdin remīde ḳıldıñ (13) lā-cerem sindin yıraḳlıḳ tilediler. Behrām alardın taʿahhüd ḳıldı kim min mütenebbih boldum, kilsünler istirżā ḳılay. Mūbidler ilni (14) yana anıñ ḫıdmetiğa kiltürdiler ve ol tünd-ḫūyluğnı terk ḳılıp ʿadālet ve mevāsā ve ʿafv pīşe ḳıldı ve salṭanatınıñ zamānı yigirmi (15) yıl irdi.

---

9 ḥakīmler: T, P7 ḥakīm // 10 yavumağay: T, P8 yavmağaylar // 11 naṣīḥat: S20 naṣīhatler

Niçe irdi Behrām u Behrām-tīz
İşi çarḫ-ı behrāmī yañlıġ sitīz

Yitip vaḳt tüşti ecel dāmıġa
(16) Barur baḫş eflāk Behrāmīġa

B e h r ā m bin Behrām bin Behrām: ata ve öbüge atın aña ḳoydılar velīkin anı şehinşāh didiler (17) ve bu laḳab bile şöhret tuttı ve ol kişi kim bu laḳab bile şöhret taptı ol irdi. Şānı ercmend ve aḫlāḳı dil-pesend pādşāh irdi. aḫlāḳı ilge (18) merġūb ve eṭvārı uluşḳa maṭlūb. Ẓulm bināsın buzdı ve ʿadl esāsın tüzdi ammā devrānı ʿömri dik bī-vefā ve ʿömri devrānı dik (19) bī-beḳā. Ve ol tört ay milk sürdi ve barur milkni özgelerge tapşurdı.

Şehinşāh çün sürdi ʿālemġa raḫş
(20) Ḳuyaş dik idi dehr üze nūr-baḫş

Niçe mihr dik taptı evc-i kemāl
Felek devridin taptı āḫir zevāl

N e r s ī bin Behrām atası ornıda (21) salṭanat taḫtıġa
S736a olturdı / ve ol daġı atası dik kām-kār ve ʿālī mıḳdār ve
ḫıred-mend ve hūş-yār pādşāh irdi. köp kişver (22) ve milk

---

17 Şöhret taptı: T. P14 taptı // 20 Ḳuyaş dik idi dehr üze nūr-baḫş: T. P17 Ḳuyaş lik idi dehr-āver ü envār-baḫş

aldı ve āḫir rıḫlet kösin çaldı. Ve milkiniñ müddeti toḳuz yıl irdi.

Çü Nersī bolup milk ile kām-cūy
(23) Ata taḫtıda boldı ārām-cūy

Ni ḳoydı felek hem anıñ kāmını
Ni ecdādı taḫtıda ārāmını

H ü r m ü z bin Nersī: Ol be-ġāyet (24) mütecebbir ve mütevehhim kişi irdi. Salṭanatıdın burun bu şıfatın il bilip andın hirāsān idiler. İmdi kim milk alıp ata ornıġa pādşāh (25) boldı, ḫalāyıḳ mütevehhim boldılar ve ol bā-vücūd bu nev' ma'āş öz eṭvārıġa be-ġāyet mu'teḳid irdi. Bir kün ġāyet ḫod-pesendliġıdın (26) bir ḥakīmdin sordı kim miniñ ef'āl ü şıfātımġa ni nime kireklikdür. Ġarażı bu kim ol taḥsīnler ḳılġay kim hīç nime kireklik irmes. (27) Ḥakīm mundaḳ cevāb birdi kim ḫalāyıḳḳa ḥākim ve ṣāḥib-i iḫtiyār bolġan dik öz nefsiñġa hem ḥākim ü ṣāhib-i iḫtiyār bolmaḳ
T726b saña kirekliktür. (1) Ol bu sözdin, çün ẕātı cevheri bar irdi, ġaflet uyḳusıdın siskenip öz ḳılıġı tigresige ivrülüp müstaḥsen eṭvār (2) tutup marażī aḫlaḳ pīşe ḳıldı.
P363b Çün vefāt ḳıldı, / oġlı yoḳ irdi ammā ḥaremi ḥāmile irdi, tācnı anıñ başı üstide asıp (3) aña pādşāhlıḳ buyururlar irdi, tā Şāpūr tuġdı. Ve Hürmüzniñ zamānı yiti yıl ya toḳuz

---

24 bilip: S3 bile / hirāsān idiler: S4 hirāsān irdiler// 3 pādşāhlıḳ: S pādşāhlıġ

yıl irdi.

Çü Hürmüzġa tüşti bu dehr-i denī
(4) Niçe vaḳt hem ḳıldı maġrūr anı

Velīkin ecel iylegeç türk-tāz
Ni ḳaldı ġurūr ol zamān ni niyāz

Ş ā p ū r - ı z ü ' l - e k t ā f ḫıred-mend (5) pādşāh irdi ammā ḳāhir irdi. Ba'żı anı dipdürler kim ana ḳarnıda ḳaldı ve tuġḳunça tācnı anası başı üstidin asarlar irdi.(6) Avval kişi kim ṭufūliyyetde yaḫşı rāy ḫātırıġa kildi ol irdi ve anıñ şerḥi budur kim altı yaşıda Şehredī digen vezīri (7) anıñ ḳaşında irdi kim şām vaḳtide naḳāra üni kildi. Şāpūr vezīridin sordı kim ni naḳāradur? Ol didi kim cemā'atī ki (8) deryādın köprüg bile narı yüzge ötüpdürler. çün köprüg birdür alarnı ḳaytarur üçün her kiç ḳurun ḫaber ḳılurġa (9) naḳāra ḳaḳarlar kim kiçrek ḳalsalar köprüg üstige ġavġā bolup suġa yıḳlur imkānı bar. Şāpūr ayıttı kim yana bir köprüg daġı (10) yasañ. tā il ferāġat bile ötkeyler. Ve anıñ ḥükmi bile yasadılar. Anıñ ṭufūliyyeti zamānıda milkde 'Arab istilāsıdın köp şūriş (11) peydā bolup Ġassānīlerdin pādişāhī ki atı Ṭāyir irdi. Tayḳūnnı kim Sāsān taḫtgāhı

---

3 P2'de şiir öncesinde. meşnevī // 5 tuġḳunça: S11 tuḳḳunça // 6 yaḫşı rāy ḫātırıġa: S12 ḫāṭırıġa yaḫşı rāy // 7 ki: S14 kim // 8 ötüpdürler: S14. P6 ötüptürler / ḳaytarur: T ḳayturur // 9 yıḳlur: P yıḳılur. bir: S- // 11 ki: P9 kim

irdi. Ḥabib Hürmüzüñ igeçisini (12) tutup kim Şāpūrġa ḫāla bolġay esir ḳılıp nikāḥıġa kivürüp milkni buzup ḳayıttı. Ve Ṭāyirġa bu şehdin bir ḳız boldı (13) kim nezāket ü cemālde naẓiri yoḳ irdi, atın Melike ḳoydılar. Şāpūr yigit bolġandın soñra çirig tartıp Ṭāyir üstige (14) barıp Ṭāyir ḳurġanını birkitti ve ol muḥāṣara ḳılıp Melike içkeridin Şāpūr bile müttefiḳ bolup ḳurġannı Şāpūrġa birdi. Ve Şāpūr (15) Ṭāyirni öltürüp Melikeni ḳoldı. Dipdürler kim bir kiçe Şāpūr töşegide Melike nāle ḳılıp uyuy almas irdi: Yaḫşı iḫtiyāṭ (16) ḳıldılar bir mūr vebregi töşegi astıda ḳalġan cihetdin irmiş. Şāpūr sordı kim sini ni nev' terbiyet ḳılıpdurlar kim munça (17) nāzük bolup sin. Melike ayıttı kim atam maña ġıdā, süñek maġzıdın özge kim nebātātnı un ḳılıp aña sepmiş bolġaylar birdürmes (18) irdi. Şāpūr, andaḳ perveriş birgen ataġa ni vefā ḳıldıñ kim maña ḳılġay sin dip anı siyāset ḳıldı. Ve buzuġluḳ (19) ḳılġan A'rāb ḳaşdıġa buyurdı ve köp ta'ẓib bile öltürtür irdi meşhūr mundaḳdur kim iginlerin yarıp yaġrın-(20) ların söktürüp taşlatur irdi kim alar bu 'aẕāb bile ularlar irdi, bu cihetdin anı Ẕü'l-ektāf didiler. (21) Ve resūl ṣalla'llāhu 'aleyhi vesellemniñ ecdādıdın Mālik bin Naṣr kim A'rābnıñ büzürg-vārı irdi, anıñ zamānıda irdi, andın sordı (22) kim 'Arabḳa munça ta'ẓib ü ḳatlniñ ciheti nidür. Şāpūr ayıttı kim maña müneccimler ḫaber biripdürler kim Muḥammed atlıġ peyġamberi, bu ḳavmdin (23) peydā bolup taḫtnı miniñ evlādımdın alıp alarnı tüketküsidür, bu

---

14 Şāpūr bile: S19 Şapurġa // 18 Şāpūr: S23 Şāpūr didi

cihetdin ol[ar]dın intiḳām tartadur min. Mālik ayıttı (24)
kim evvelā ḳaydın kim müneccimler çın ayıtmış bolġaylar,
ikinci ol kim bu taḳdīri kim sözleri çın bolsa, sin bu
S736b bī-dādnı bu ḳavmġa (25) ḳılmaġanıñ yaḫşıraḳ kim eger / ol
ṣāḥib-i devlet peydā bolsa siniñ bu ef'āliñdin kim istimā'
ḳılsa evlādıñġa köprek noḳṣan (26) tigürgey. Bu sözdin
Şāpūr ol işni terk ḳıldı. Raḥmetü'l-'ālemīn dimek bu
ṣāḥib-i devlet şānıdadur kim miñ yılġa (27) yaḳın öz
vilādetidin burunraḳ maẓlūmlarnı ẓālimlerdin ḳutḳarur ve
T727a hümāyun ismi meẕkūr bolġan bile sāyir nās (1) ölümdin ve
pādşāhnı günehsiz öltürmek şeḳāvetidin āzād ḳılur.
ṣalla'lahu 'aleyhi ve 'ala ālihi ve evlāduhu ve aṣḥābuhu vesellem elḳıṣṣa Şāpūrġa (2)
P364a / Güştāsb ḳılġan ḫaṭā dik ḫaṭāyī vāḳi' boldı kim müsāferet
ṭarīḳi bile Rūmġa bardı ve söz muḫtaṣar, anı Rūmda
tanıdılar ve ḳayṣar (3) anı tutup yalañaçlap uy ḫāmiġa
tikip maḥbūs ḳılıp sipāh tartıp yürüp anıñ milkin alıp köp
buzuġluḳ ḳıldı. Şāpūrnı (4) asrar kişiniñ ḳızı añа 'āşıḳ
bolup ol ḥabslerdin ḳutḳarıp ikev ḳaçıp Ḳazvīnġa kildiler.
Ṣāḥib-i Güzīde kim (5) Ḳazvīnlıḳdur, mundaḳ dipdür kim
Ḳazvīnde bir bāġḳa kirdi kim bir zāhid kişiniñ irdi kim
ḥālā ol yirni (6) Şāpūrān dirler kim Şāpūr 'imāret ḳılıpdur,
andaġı ildin taḥḳīḳ ḳıldı, didiler kim Şāpūrnıñ vezīri
Rūdbārdadur (7) ve sipeh-sālārı Şehr-yār-dād, özge barça
yirni ḳayṣar aldı. Şāpūr yaşurun kişiler yiberip ol ikevni
tilep yana çirig (8) tartıp ḳayṣar bile maṣāff ḳılıp

---

2 anı Rumda:P1 Rumda anı // 4 añа:T,P- // 6 ḳıldı: S9 ḳılıldı

ḳayṣarnı tuttı ve her ḫarāblıġ kim anıñ milkide ḳılıp irdi, buyurdı kim ābādān ḳılġay. Ammā üstād (9) u müzdūr Rūmdın kitürgey ve ol ser-encām ḳıldı ve dipdürler kim bu, burnın tişip ip taḳıp iki ḳulaġın kisip (10) yügürtti. Ve bu ḫāksār ba'żı tevārīḫde körüp min kim ḳayṣar Şāpūrnı özi bile kiltürüp Baġdādnı Şāpūrnıñ (11) kişileri muḥāṣara ḳılıp irdiler ve Baġdād havāsı be-ġāyet ısıġ bolur, anda uy ḫāmıġa tiktürüp küneske saldı. Ve bir kün (12) 'aẓīm çeşn ḳılıp irdi kim mecmū' ili ösrük irdi, çün memāliknı talamaġ şāyi' irdi, Şāpūrnı asrar kişilerniñ (13) ili ba'żı işeklig faḳīrlerni talap kiltürüp irdi ve yükler yaġ irdi. Esīrlerdin biri Şāpūr ḥālidin (14) vāḳıf bolup ol yaġlardın ḳuruġan ḫāmġa ḳoyup ḫām yumşaġandın soñ anı ḫalāṣ ḳıldı. Ve ol özini (15) şehrġa salıp sipāh yasap fi'l-ḥāl çıḳıp ḳayṣarnı ve barça ilin mest [ü] dest-gīr ḳıldı ve yoḳarıġı ötken işlerni andın (16) soñra ḳıldı, va'llāhu a'lem. Ve ba'żı Mānīni bu Şāpūr zamānıda dipdürler ve peyġamberlıġı da'vīside mu'cizesi pergārsız (17) dāyire ve ḳalem ü cedvelsiz müstaḳīm ḫaṭṭ ıẓhār ḳılıpdurlar ve bu hem kim bir yumurtḳaça girihde 'ālem ṣuretin tartıp (18) ve cemī' aḳālīm ve bilād ve cibāl ve biḥārnı meşrūḥ yasap kintler ve rūd-ḫānelerġaça körgüzüp irdi kim Şāpūr hüccet bile (19) anı siyāset ḳılıp merdūd milletin def' ḳıldı. Anıñ āṣārıdın Ḳazvīnniñ şehristānıdur ve Medāyin şehriniñ (20) tecdīdi ve Şüsterde ṣād-revān ve Kirūz Şāpūr ve

---

8 ḫarāblıġ: S10 ḫarāblıḳ // 9 taḳıp: P8 ḳaḳıp // 13 kiltürüp irdi: S15 kiltürüp irdiler

Sistānda ba'żı yir ve Hindūstānda niçe şehr durur. Ve salṭanatınıñ müddeti (21) yitmiş yıl irdi ve ba'żı yitmiş iki dipdürler.

Çü Şāpūr alıp Ḳāf-tā-ḳāfnı
Çıḳarur idi becid ektāfnı

(22) Çıḳardı anı gerdiş-i muḫtelif
Anıñ dik ki ol il tenidin ketif

E r d e ş i r : Şāpūr-ı Zü'l-ektāfnıñ inisi irdi. vefāt (23) ḳılurda çün Şāpūr oğlı kiçig irdi salṭanatnı inisige birdi kim oğlı ulğaysa aña birgey. Güzīdede mundaḳ (24) bitipdür kim Erdeşīr be-ğāyet ḫıred-mend ü dānā kişi irdi. 'Āriyyeti devletḳa köñül bağlamay il bile bes ki yaḫşılıḳ (25) ḳıldı aña Nigūkār laḳab ḳoydılar çün Şāpūr oğlı Şāpūr ulğaydı. milkni aña müsellem tutup özi aradın çıḳtı. Salṭanatı (26) on yıl irdi ammā Benāketī munuñ 'aksi bitipdür kim ol be-ğāyet ẓālim ve cābir irdi. il anıñ bī-dādıdın (27) be-teng kilip ittifāḳ bile anı salṭanatdın ḫal' ḳılıp milkni Şāpūrğa birdiler. va'llāhu a'lem.

T727b (1) Çü Şāpūr ötüp Erdeşīr aldı milk
Besī bīm ü ümīd ara ḳaldı milk

---

24 bitipdür: S25 bitiptür / yaḫşılıḳ: P20 yaḫşılığ // 25 Şāpūr oğlı Şāpūr: S26 Şāpūr oğlı Şāpūr bin Şāpūr

Ni kim ʿälem ehliġa ķıldı pesend
Aŋa anı yitkürdi çarḫ-ı belend

S737a (2) / Ş ā p ū r bin Şāpūr çün taḫtķa olturdı be-ġāyet eṭvārı ḥasen ve aḫlāķı müstaḥsen pādşāh irdi. ġāyet yaḫşılıġıdın Rūm (3) pādşāhını özige muṭiʿ ķılıp irdi. andaķ ki ķayṣar
P364b vefātı çaġıda çün oġlı kiçig irdi Şāpūrġa kişi yiberip / istidʿā ķıldı (4) kim min ķarıp min daġı ʿömrümġa iʿtimādım yoķtur ve oġlum kiçigdür bir kişi kim siniŋ iʿtimādıŋ aŋa bolġay yiber kim Rūmda (5) salṭanat ķılsun oġlum ulġaysa milkni aŋa tapşurġay. Şāpūr. Şīrdīnni yiberdi. ķayṣar vefāt ķılġaç Şīrdīn Rūmda hükūmet (6) ķıldı çün milk vārişi ulġaydı Şīrdīn taḫallüf ķılmay milkni aŋa tapşurdı. Bu iş eger vāķiʿ irse ġarāyibdin durur (7) ve Şīrdīnni ķayṣar ķoymadı. Rūmdın barġalı Behrām-ı Gūr zamānıġaça Rūmda irdi ve Şāpūr çādır içinde idi kim (8) ķatıķ yil ķopup çādırnı anıŋ başıġa yıķtı ve sütūn başıġa tigip helāk boldı. Ve Şāpūrnıŋ salṭanatı biş yıl ve bir nīme irdi.

(9) Çü Şāpūr-ı Şāpūr tüzdi bisāṭ
Cihān milkide ıẓhār iylep neşāṭ

---

2 yaḫşılıġıdın: S1 yaḫşılıķdın // 3 istidʿā ķıldı: P1 istidʿā ķıldı çün milk vārişi ulġaydı // 5 ķılsun: S4 ķıldı // 6 ġarāyibdin durur: S5 ġarāyibdindür // 7 ķaysar: S6 Rum ķayṣar // 7 içinde idi: P4 içinde irdi // 9 P5 şiir öncesi mesnevī / Şāpūr-ı Şāpūr: P5 Şāpūr

Sütūn başıġa atıp itti zebūn
~~Anı dağı bu günbed-i bî-sütūn~~

(10) B e h r ā m-ı Şāpūr atası Şāpūr ornıġa taḫtḳa olturdı. Ve anıñ sîretin ba'żı müverriḫler yaḫşı dipdürler ve ba'żı yaman. (11) Ve anı Kirmānşāh dirler, ba'żı dipdürler kim Kirmān şehrin ol binā ḳıldı ve ba'żı dipdürler kim atası zamānıda Kirmānda hükūmet (12) ḳılġan cihetdin anıñ ṣıfātıda olça il pesend ḳılmaydurlar, budur kim günāhkārnı hîç kimniñ şefā'ati bile āzād ḳılmas (13) irdi. Ve anıñ oğlı Behrāmnı, ba'żı atası ornıġa andın soñra olturup bir yıl pādşāhlıġ ḳıldı dipdürler ve ba'żı (14) i'tibār ḳılmaydurlar ve Benāketî dipdür kim anıñ ẓulmidin il aña ġavġā ḳıldılar ve ol ġavġāda helāk boldı ve salṭanatnı oğlıġa (15) birdiler ve ol on iki yıl milk sürdi.

Cihān milki boldı çün Behrāmġa
Ḫalāyıḳ işi tüşti nā-kāmġa

(16) Anı dağı gerdūn-ı bî-vehm ü bāk
Çikip kām u nā-kām ḳıldı helāk

Y e z d i c i r d bin Behrām çün memleket igesi boldı, gūyā ki milk igesiz (17) ḳaldı kim ol ẓālim ü nā-dān kişi irdi.

---

11 Kirmān şehrin.......kim: S- // 13 pādşāhlıġ: S12 pādşāhlıḳ / dipdürler: S- // 14 salṭanatnı: T salṭanatını // 15 ḳaldı çün: S14 çün ḳaldı

Erdeşir-i Bäbegändın biri Säsäni-nijäd seläṭindin ḫaläyıḳḳa her niçe şefä'at ü (18) 'adälet yitti, ol barçanıñ 'ırżı ta'addi ve bi-däd tigürdi ve memälikke her niçe ma'mürluḳ ve ärästelıḳ yüzlendi ol barça- (19) nıñ pädşähı ve buzuğluḳ ve perişänlıḳnı ḥaddin aşurdı. Sikiz yıldın soñra añа bir oğul boldı, atın Behräm ḳoydı. (20) Ve Nu'män bin Mendez ki 'Arab pädşähı irdi, añа tapşurdı kim Cire şehride kim Küfege yaḳındur ve haväsı dil-güşä ve feżäsı rüḥ-efzä (21) yirdür, añа perveriş birip terbiyet ḳılğay. Ve Yezdicirdni Ṭüs viläyetidağı Çeşme-i Sebze neväḥiside at tipip öltürdi. (22) ba'żı su atı dipdürler, ba'żı dipdürler ki ferişte, at şüreti bile kilip anı il başıdın vä ḳıldı, ba'żı dipdürler ki (23) div irdi, barı väḳi'i at hem bolsa hem ol divdür. Her taḳdir bile yir atı kim tündluğıdın kişi añа yavuy almadı, ol nä-dänlığıdın (24) anı tuttı ve özi igerledi ve ḳoşḳun salurda tipip äḫir ḳıldı ve anıñ izä vü 'ażäbı ilge yigirmi bir yılğa tarttı.

(25) Mekän tuttı çün taḫt üze Yezdicird
Ta'addi vü ẓulm iyledi ilge derd

---

17 Säsäni-nijad: S16 Säsän-nijad / ḫaläyıḳḳa: S- // 18 'ırżı: T, P14 'ırż // 19 perişänlıḳnı: S perişänlığnı // 20 feżäsı: T, P16 fezäsı // 21 Ṭüs: S20 Tüsğä / Çeşme-i Sebze: S22 Çeşme-i Sebz, tipip: P yıḳıp // 23 añа: P- / yavuy almadı: S22 yavuy almas irdi // 24 izä vü 'ażäbı ilge: S23 ilge izä vü 'ażäbı / yigirmi bir: S23 yigirmi / yılğa: T,P19 yilge

Niçe kün saḳalıġa kim küldi çarḫ
Ecel ilgidin barçasın yoldı çarḫ

(26) **B e h r ā m bin Y e z d i c i r d** çün atasıdın soñra salṭanat taḫtıġa olturdı, atası buzġanlarnı tüzdi ve anıñ ẓulmi ornıġa (27) ʿadālet körgüzdi. Ve anı Behrām-ı Gūr didiler, munuñ ciheti, baʿżı didiler kim gūrnı şīr şayd
T728a ḳılġanda anıñ oḳı ikisidin (1) ötüp yirge tikildi, baʿżı dipdürler kim gūr avıġa köp māyil irdi. Çün Yezdcird öldi, erkān-ı devleti kim andın (2) köp ẓulm körüp irdiler, milk anıñ oġlıġa birmekke kārih irdiler. Lā-cerem Erdeşīr neslidin Kisrī atlıġ kişini taḫtḳa olturttılar (3) lā-cerem Behrām çün munı işitti, yigit bolup irdi, Nuʿmān bile atası taḫtıġa müteveccih boldı, il atası cefāsın ıẓhār ḳılıp (4) didiler
S737b kim bizge özge kişi ḫālā / pādşāh boluptur, sin öz fikriñni
P365a ḳıl. / Behrām alarġa köp istimāletler birip didi (5) kim milk maña mevrūşīdür.siz eger Kisrīni pādşāh ḳılıp siz, aytman kim fi'l-ḥāl anı ʿazl ḳılıñ. Velīkin çün salṭanatḳa şecāʿat- (6) dın güzīr yoḳtur. Körüñ kim ḳaysı birimiz sizge ḥādiṣe dest birse defʿiġa güşiş ḳıla alur biz, pādşāhlıḳ anıñ (7) bolsun. ʿĀḳıbet ḳarār aña taptı kim salṭanat tācın iki aç arslan arasıda ḳoyġaylar, her kişi alsa başı ol tāc bile ārāste (8) bolġay. Çün bu maʿreke tüzüldi Kisrī tāc terkin tutup baş selāmetlıġın ġanimet bildi ammā Behrām arslanlarnı (9)

---

2 olturttılar: T, P24 olturttı // 3 lā-cerem: S- // 4 istimāletler: P1 istimālet // 6 ḥādişe:S3 ḥādise'ī / pādşāhlıḳ: S3 pādşāhlıġ // 7 ḳarār aña: P3 aña ḳarār

helāk ḳılıp tācnı başıġa ḳoyup taḫtḳa olturdı ve ʿadālet bünyād ḳıldı, andaḳ kim ḫalāyıḳ müreffeh ü rāżī ve milk maʿmūr u ābādān (10) boldı. Çün köñli bu cānibdin tındı, ʿīş ü neşāṭḳa meyl ḳıldı ve ol bābda mübālaġanı ḥaddin aşurdı. Çaġır (11) ki müdāvemeti mūcib-i ġaflet ve bī-pervālıḳdur, anı milk işidin fāriġ ḳıldı. Herāyine kim her kişi her ni kim köñli tilese ḳıla (12) başladı tā milkke revnaḳ ve sipāhġa nesaḳ ḳalmadı, bu işdin ḫāḳān-ı Türk vāḳıf boldı çirig tartıp Ceyḥūnnı (13) ötüp anıñ vilāyetiġa daḫl ḳıldı. Behrām çün ġaflet uyḳusıdın oyġandı milkni vīrān ve düşmenni müstevlī ve sipāhnı (14) perīşān taptı, bildi kim maṣāff tüzüp iş ḳıla almas. Milkni Nersīġa kim inisi irdi, tapşurdı ve özi üç miñ kişi bile (15) Āẕerbeycān āteş-gedesiġa barur min dip ildin çıḳtı, bilmediler kim ḳayan bardı. Īl gümān ḳıldılar kim ḫāḳāndın ḳaçtı (16) żarūreten ḫāḳānġa pīşkeşler bile ʿarża-dāşt ḳılıp kişi yiberdiler kim kilseñ milkni tapşurur biz, dip ḫāḳānnıñ (17) ḫātırı cemʿ bolup teskīn bile milk taṣarrufıġa meşġūl boldı. Ammā Behrām Āẕerbeycāndın Gürcistān bile Deşt-i Ḳıpçaḳdın çıḳıp (18) Ḫᵛārezm basturup Cürcān nevāḥīside ḫāḳānġa şebḫūn urup az kişi bile üç yüz miñ çirigin buzup ḫāḳānnı dest-gīr (19) ḳılıp öz iligi bile başın çaptı. Ve bu bir iş irdi kim andın burun hīç pādşāh ḳılmaydur irdi veandın soñra daġı (20) kişige dest birmeydür, meger kim Ebu'l-ġāzī Sulṭān Ḥüseyn Bahādır ḫan ḫulleda'llāhu mülkehuġa müyesser

---

11-12 ḳıla başladı: S8 ḳıldı // 18 çirigin: S15 çirigni // 19 çaptı: P13 çapıp

boldı kim bu nev' iş ḳıldı. Ve anıñ mücmeli (21) budur kim ol ḥazret Ḫorāsān taḫtın alġanda kim henüz milk toḳtamaydur idi. Yādgār Muḥammed Mirza kim milk vārişi irdi. 'aẓim (22) çirig bile ol ḥażretniñ üstige yürüdi ve ba'żı küteh-endiş il bi-vefālıḳ ḳılıp aña ḳaçıp barġan cihetdin (23) ḫalāyıḳ bed-dil bolup uruş yarağın tapılmay ol ḥażret milkni salıp az kişi bile ḳıraḳḳa tarttı ve ġanim ü taḫtnı (24) alıp milkke mutaṣarrıf bolup ferāġat bile bi-'aded ḫayl ü sipāhını milk buzmaḳḳa ḳoya birgen çağda kim ḫalāyıḳ fiġān u ġirivi (25) ol ḥażretniñ ḳulağıġa yitişti asru az nefer bile ol ġālib 'adū üstige kilip milkige kirip taḫtıġa yüz ḳoyup Mıṣr salṭanatıda (26) anı tutup def' ḳılıp ḫalḳnı anıñ bi-dādıdın ḫalāṣ ḳıldı. Bu faḳirniñ ḫayāliğa andaḳ kilür kim ol seḥer kim bu iş (27) vāḳi' boldı. bir niçe kim mülāḥaẓa ḳılıldı. yüz kişige yitmes irdiler kim ol vāḳı'ada ḥāżır irdiler.

T728b İnşa'llahi'l-'aziz (1) kim öz maḥallide şerḥ bile bitilgey. naḳir ü ḳıṭmiriġaça şerḥ ḳılılġay. Ve Behrāmnıñ taḫtnı ḳoyup müsāfiret tariḳı bile Hindūstānġa (2) barġanın hem çün ġarāyib-i umūrdındur. mücmelen beyān ḳılalı. Andaḳ dipdürler kim Behrām temāşā vü teferrüc ü neşāṭḳa māyil kişi irdi (3) ve ḫod-rāy ve zeber-dest ve öz tüvānālıġıġa i'timād ḳılıp bu'l-'aceb işlerge müteşaddi bolur irdi. Alardın biri budur kim Hindūstān (4) milkiniñ 'ucūbesin işitip teferrücin heves ḳıldı ve milkni Nersiġa tapşurup yaşurun ildin çıḳıp Hindūstānġa bardı ve dāyim (5) ṣayd bile

---

22 yarağın:S20 yarağı //24 ġıriv:T,S21 giriv //4 bardı:T badı

S738b kün ötkerür irdi. Tigresideki il anıñ işidin mütehayyir / bolup fevc fevc anı körgeli barurlar irdi ve şecā'atiğa (6) ḥayrān ḳalurlar irdi kim bişe sibā'ını meşel-i ḳaplan ve arslan ve sāyir derendeler köp öltürür irdi. Bir bişede kim P365b yol (7) ḳırağıda bolğay bir 'aẓim / pil kim andın uluğraḳ bola almağay ḳuturup yā mest bolup yol başığa kilip ilge żarar tigüre (8) başladı, andaḳ ki köp il helāk bolup ol şāri' bağlandı ve pādşāh niçe ḳatla ḳalın il yiberip def' ḳıla almadı. (9) Ve Behrāmnıñ ḫaberin pādşāhğa ilttiler, anı tilep 'aceb ḳaldı kim be-ğāyet ḫūb-şüret ve ḳavī-heykel irdi. Ol işni añğa (10) ẓāhir ḳıldı irse ḳabūl ḳılıp yalğuz barıp ol pilni öltürdi. Pādşāh mülāzemet istid'āsı ḳıldı ol rıża birip (11) pādşāh ansız bir ayağ içmes irdi tā ol kim pādşāhğa 'aẓim vehmī müteveccih bolup irdi Rāy özin añğa ḥarīf körmey firār (12) yaraḳın ḳıldı. Behrām az sipāh bile yürüp ol düşmenniñ def'in ḳıldı. Pādşāh ḳızın Behrāmğa birip milkin hem añğa atap (13) velī-'ahd ḳılmaḳ boldı. Behrām özin āşkār ḳıldı kim ni kişi durur, Rāy mütevehhim bolup bilmedi kim ni ḳılğay. Behrām anı (14) özidin eymen ḳılıp Hindūstānnı yana añğa birip ḫarāc ta'yīn ḳılıp Sind ḳırağıdın 'Acem sarığı vilāyetlerni alıp Rāynıñ (15) ḳızı bile bī-nihāyet yaraḳ yasap milkige kildi ve tört miñ öylük sāzende ve güyende ve raḳḳāş ve ehl-i ṭarab Hindūstāndın (16) köçürüp alıp kildi ki ḥālā bu memālikde lū'īler alarnıñ neslidindürler. Dil-ārām çengī

---

9 ilttiler:S4 ayıttılar //11 bolup irdi:T.P4 bolup/ özin añğa: P5 añğa özin //12 yaraḳın:S7.P5 yarağın//14 t.ḳılıp:S9 t.ḳıldı

ve yiti ḳaṣr-ı Ḫavernaḳ ve säyir ḥälätın (17) biley digen kişi bu faḳīrniñ ḫamseside Seb'a-i Seyyärede oḳup ma'lüm ḳılsun. Ve Behrämnıñ salṭanatı yitmiş yıl ve altmış üç (18) yıl hem dipdürler.

Çü şäh oldı 'älemġa Behräm-ı Gür
Cihända mey ü 'işdin saldı şür

Ecel şerbet-i 'işini şür itip
(19) Çıḳardı cihändın sırın kür itip

Y e z d i c i r d bin Behräm atası vaṣiyyeti bile salṭanat taḫtıġa olturdı ve ol pädşähī irdi. (20) beġäyet zībä-rüy ve ḫoş-ḫüy. 'adälet ü äzerm pīşe ḳıldı. Anıñ zamänıda memälik müreffehü'l-ḥäl ve re'äyä färiġü'l-bäl boldı. Ġäyet (21) yumşaġ sözlüg irkenidin anı Yezdicird-i nerm didiler. Ve salṭanatınıñ müddetin ṣäḥib-i Güzīde bir yıl bitipdür ve Benäketī on yıl (22) bitipdür ve ḳäżī Beyżävī on sikiz yıl ve biş ay bitipdür ve Cämi'ü't-teväriḫ ü Celälīde on yiti yıl bitilipdür. (23) Ehl-i tärīḫ anıñ zamänıda iḫtiläf köp ḳılıpdurlar çün fäyidesi yoḳ irdi ta'arruż ḳılılmadı.

---

18 çü şäh oldı: S13 çün oldı şäh / P11 de şiir öncesinde meṣnevī // 19 pädişähi i.: S15 pädşäh i. // 22 bitipdür: S17 bitiptür / bitilipdür: T bitilipdür Benäketi // 23 zamanıda iḫtiläf köp ḳılıpdurlar: S18 zamänı müddetide iḫtiläf köp ḳılıpturlar

Yana Yezdicird bin Behrām idi
(24) Ki ʿālemġa ʿadlidin ārām idi

Eger ḫūyı yumşaġ idi ger irig
Felek ḳoymadı daġı anı tirig

H ü r m ü z bin Yezdicird: Yezdicirdniñ (25) iki oġlı bar irdi, uluġı Fīrūz ve kiçigi Hürmüz ammā Yezdicird Fīrūznı Sīstān bile Nīmrūz milkige yiberip irdi ve ol (26) memālikni aña müsellem tutup irdi. Ve Hürmüz kiçigrek irdi, velī-ʿahd ḳılıp taḫtnı aña müsellem tuttı. Fīrūz bu ġadrġa taḥammül ḳılmay Hayāṭala (27) pādşāhıġa iltica ḳılıp anıñ mededi bile sipāh tartıp Hürmüz başıġa kildi ve maṣāff tutup anı
T729a esīr ḳıldı ve baʿżı dirler kim (1) anı tutup ḳatlġa yitkürdi. Ve baʿżı müverriḫler anı selāṭīn ḥisābıġa ḳatmaydurlar, ol sebebdin pādşāhlıġı zamānıġa (2) taʿarruż ḳılmaydurlar ve'l-ʿilmü ʿindallāh. F ī r ū z bin Yezdicird müslümān ve ʿāḳil ve kārdān ve ʿādil pādşāh irdi. ʿAdālet bile memālikni (3) ābād ḳıldı ve riʿāyet bile raʿiyyetni ḫoşnūd ve şād. Salṭanatı zamānıda yiti yıl ḳaḥt vāḳiʿ boldı. Reʿāyādın ḫarācnı sāḳıṭ (4) ḳıldı kim bu yiti yıl hiç kişi kişidin hiç nime tilemedi ve köprek muḥtāclarġa ḫazānesidin vech-i maʿāş muḳarrer ḳıldı ve anıñ ʿadāleti (5) bereketidin Tiñri taʿālā ʿazze şānuhu yiti yıldın soñra

---

26 taḫtnı: P19 taḫtın // 27 m. bile: P– / ve: S22 ve selefi // 2 ve'l-ilmü ʿindallāh: S24 va'llāhu aʿlem // 3 salṭanatı: S26 anıñ salṭanatı

kim yamġur birdi, ol yılda ança maḥṣūl kerem ḳıldı kim yiti yıllıḳ ḳaḥtnıñ (6) ḳuṣūrın rāst ḳıldı. Anıñ bile Ḫoş-nevāz arasıda kim Hayāṭala milkiniñ pādşāhı irdi,
P366a ġarīb iş rivāyet ḳılıp- (7) durlar ammā maḥalġa / yaḳınraḳ
S738b / üçün bitilmedi, bileyin digen kişi mebsūṭraḳ kütübde tilese tapar. Ve Fīrūz köprek (8) memālikni alġandın soñra Türkistān milkige yürüdi. Türkistān pādşāhı anıñ bir menzilide ʿaẓīm çāhlar ḳazdurup (9) üstin ḫas-pūş ḳılıp irdi, ġāfil anda yitkende köp ili ol çāhlarġa tüşüp özi dağı bir çāhġa tüşüp (10) helāk boldılar. Ve anıñ āṣārıdın Fīrūz-ārādur Rey nevāḥiside ve Rūşen Fīrūzdur Cürcānda, Dirām-Fīrūzdur Hindūstānda (11) ve Isfahānnıñ Yañı şehridür ve Ṣād-Fīrūzda Āzerbeycānda Dekām-Fīrūzdur. Fārsda ve Ḫocendde bir dīvār tartıp- (12) dur, baʿżı ilig yıġaç dipdürler iki vilāyetniñ fāżılı va baʿżı artuḳ ve öksük hem dipdürler. Ve salṭanatı zamānı (13) yigirmi altı yıl irdi.

Çü Fīrūz bin Yezdicird oldı şāh
Añġa müfteḫir irdi ḫayl u sipāh

Añġa daḫı gerdūn cefā iyledi
(14) Ecel çāhıġa mübtelā iyledi

---

5 birdi: T.P24 belirdi // 10 h. boldılar: S3 h. boldı / Fīrūz-ārādur: P3 Fīrūz-āṣārdur // 11 Isfahānnıñ: P4 Isfahānda / Ṣād-Fīrūzda: S4 Ṣād-Fīrūzdur // 13 daḫı: P6 dağı / iyledi: S7 ḳılġusu iyledi

Y e l ā ş bin Fīrūz: çün salṭanat taḫtın aldı, Suḫrā kim atası zamānıda vezīr ve memleket maṣlaḥatıda müşīr (15) irdi, anı hem ol vezāret manṣıbıġa ta'yīn ḳıldı ve milk iḫtiyārın aŋa tapşurdı. Suḫrā çün müsülmān-şīve ve ḫıred-mend pīşe kişi (16) irdi. Memālikin tüzdi ve ulusnı ġanī ḳıldı. Ve Yelāşnıŋ inisi Ḳubād Yelāşdın ḳaçıp ḫāḳān-ı Türkke bardı ve barurda (17) yolda İsferayn şehriġa yitkende bir öyge tüşti, egerçi mīzbānı anı tanımaydı ammā çün beġāyet vecīh ü mütekellim kişi irdi żiyāfet (18) ḳā'idesini yaḫşı mer'ī tuttı ve bildi kim 'aẓīmü'ş-şān kişidür. Ve dihḳānnıŋ ṣāḥib-cemāl ḳızı bar irdi körüp ḫāṭırı (19) meyl ḳılıp nikāḥ istid'āsı ḳılıp müyesser bolup andın ötüp ḫāḳānġa bardı, ol ḳız Ḳubāddın ḥāmile bolup vaḳti yitkeç (20) oġul tuġurdı ve atın Nūşīrvān ḳoydılar. Ḳūbād tört yıl ḫāḳān ḳaşıda turup ḫāḳān aŋa ḳalın çirig birip ol (21) çirigni başlap Yelāş üstige barurda Esferāyinġa yitkeç oġlı Nūşīrvān bile közi yarudı, hem ol kün ilçi Yelāşnıŋ (22) erkān-ı devletidin yitip Ḳūbādġa Yelāşnıŋ ölgeni ḫaberin yitkürdi ve anı pādşāhlıḳḳa tilegen 'arża-daştlarnı tapşurdı. (23) Ḳūbād ferzendiniŋ mülāḳatın şükūn tutup ḫāḳān çirigin hem andın ḳaytarıp ḥaremi bile oġlın alıp Medāyinġa yitip pādşāhlıḳḳa (24) olturdı. Ve Sūḫrānı vezāretdin 'azl ḳılmadı ve Yelāşnıŋ pādşāhlıġınıŋ zamānı biş yıldın cüz'ī öksük durur. (25) Ve 'Irāḳda

---

14 Suḫrā: S- // 16 memālikin: P9 memālikni // 17 mīzbānı: S10,P10 mīzbān / tanımaydı: S10,P10 tanımadı // 20 Nūşīrvān: P12 Şīrvān // 24 cüz'ī öksük durur: S17 öksük // 25 'Irāḳda: S17 'Iraḳḳa / P18 de şiir öncesi meṣnevī

Yeläş-äbäd digen şehr anıñ binäsıdur.

Yeläş bin Firüz äfäķ ara
Ni biş yıl ki biş kün idi ked-ḫudä

(26) Velikin anı dağı pergende yir
Ecel ḫayli ilgige ķıldı esir

Ķ u b ä d bin Firüz pädşählıķ täcı bile ser-feräz bolġandın (27) soñra Süḫränı oķ vezir ķıldı, ammä Süḫrä öz ḥaddidin tecävüz ķıla başladı ve anı def' ķılıp Şäpür
T729b digenni vezir ķıldı. (1) Ba'żı dipdürler kim Büzürcmihr Ḥakim Süḫränıñ ferzendidür ve ol Ķübäd ḫıdmetide bolur irdi. Mezdek-i la'in, Ķubäd zamänıda peydä (2) bolup nübüvvet da'visi äşkär ķıldı. Ve ilni birbiriniñ mälıġa ve 'ıyäliġa şeriklikke ruḫşat birdi, bu cihetdin evbäş (3) u erzäl yıġılıp ġavġä ķıldılar ve anıñ etbä'ı köp boldı. Ve Ķubädnı dağı firib ü füsün bile öz milletiġa kivürdi. Ve mu'cizesi ot- (4) nıñ bile tekellüm ķılur dimek irdi ve äteş-gede yanıda neķab urup birevni ta'yin ķılıp irdi ki özi ni ḫitäb ķılsa ol kişi (5) Mezdek örgetken ceväbnı biyik ün bile aytur irdi. Çün Ķubäd ve anıñ milletini ķabül ķıldı, il mäl u 'ıyälleri nä-maḥfüz bolurıdın (6) 'äciz bolup ittifäķ ķılıp Ķubädnı tutup bend ķıldılar ve
P336b Cämäsbnı kim anıñ inisi irdi pädşäh ķıldılar. Mezdek / ķaçıp

---

27 soñra: S20 soñ // 2 ilni birbiriniñ: P21 ilniñ birbirin

(7) Āzerbeycānġa bardı ve Ḳubādnıŋ siŋili anı ḥīle bile ḳaçurdı ve ol Türkistānġa barıp ba'żı Ḥayāṭala dipdürler her taḳdīr bile (8) kömek alıp milk üstige yürümek boldı. Bildiler kim Cāmāsb anıŋ bile muḳāvemet ḳıla almas, anı hem bend ḳıldılar ve Ḳubādġa tapşurup (9) Ḳubādnı yana taḫtḳa
S739a olturttılar. Ve anıŋ zamānıda / Yemen milkiniŋ mülūkidin Şimr-i ẕi'l-cināh ḫurūc ḳılıp aŋa yürüdi ve ol anıŋ bile (10) muḳāvemetdin özin 'āciz körüp yaraştı ve ḳalın tuḥfe vü teberrük birip ötkerdi ve Şimr-i ẕi'l-cenāh Ceyḥūndın ötüp (11) Māverāü'n-nehrni aldı. Ve Ḳubādnıŋ āsārıdın Fārsda Kāzrūn ve 'Irāḳda Ḥilvān ve Müşulda Cāḳūt ve Ṭaberistānda niçe mevżi'ni (12) dip dururlar. Ve Ücān Şehryār Mānī dağı aŋa nisbet birürler ve müverriḫler Cāmāsbnı mülūk a'dādıda tutmaydurlar. (13) Ve Ḳubād bile Ḳayṣar arayıda nizā' boldı. Ḳubād Rūmġa çirig tartıp muẓaffer ü manṣūr yandı ve 'ömriniŋ āḫiride Nūşirvānnı öz (14) ornıda olturttı özi gūşe tuttı. Ve Ḳubād salṭanatını ba'żı altmış üç ve ba'żı tört didiler.

Ḳubād oldı çün milk üzre ḳahramān
(15) Ḫalāyıḳḳa andın idi behremān

---

7 Ḳubādnıŋ siŋili anı: S27 Ḳubādnı anıŋ siŋili // 8 yürümek boldı: S28 yürümek boldılar / Ḳubādġa tapşurup: S29 Ḳubādḳa tapşurdılar// 9 anıŋ bile: S1 aŋa // 11 'Irāḳda: S2 'Irakta // 12 dip dururlar: S3 dipdürler / müverriḫler: T,P6 müverriḫlerin // 14 olturttı: T olturup, P7 olturtup / P8'de şiir öncesi mesnevī

Aña dağı çarḫ itti āḫir ʿinād
Budur iş Ḳubād olsa ger Keyḳubād

N ū ş ī r v ā n ü ' l - ʿ ā d i l bin Ḳubād (16) çün salṭanat taḫtın müşerref ḳıldı ve ḫilāfet tācın ser-efrāz itti. Erdeşīr-i Bābegān ḳāʿide vü rüsūmın iḥyā ḳıldı ve anıñ vaṣiyyet- (17) nāmelerin müṭālaʿa ḳılıp ol düstūr bile ʿamel ḳılurġa mürtekib boldı, ammā ʿadālet ve şefḳat ḳānūnın andın dağı arturdı. ʿAdl (18) cūybārıdın milk bāġıda ferāġat eşcārı ṣād-āb boldı ve inṣāf terbiyyetidin emniyyet eşcārıdın ferāġat gülleri açıldı (19) ve āsāyiş mīveleri tiledi. Anıñ zamānını cemīʿ selāṭīn zamānıġa tercīh ḳılsa bolur, niyüçün ki çün ḥażret-i peyġamber āḫirü'z-zamān (20) ṣalavatu'llāhi ve selāme ʿaleyhi anıñ ferḫunde zamānıda mütevellid boldı. Ve ol ḥażret bu işke iʿtibār ḳoyup öz kelām ve muʿciz niẓāmını (21) mundaḳ sürüptür kim ve leẕẕeti fī zemīnü's-selāṭīni'l-ʿādil Anūşīrvān dipdürler, kim birev yana birevdin bir bāġ satḳun (22) aldı ve ol bāġda kirāmend defīne taptı, bāġnıñ buruñġı igesige ayıttı kim kilip bağıñdağı tapılġan medfūnnı alġıl kim min (23) sindin bāġ satḳun alıp min, yoḳ ki özge nime. Ol ayıttı kim min saña bāġnı her ni bile ki aña dāḫildür satıp min. Baʿżı (24) didiler kim bu ḫazīne beytü'l-māl dāḫilidür, pādşahġa taʿalluḳ tutar. Her taḳdīr bile mācerā Nūşīrvānġa yitişti.

---

18 **eşcārı ṣād-āb boldı: S eşcārı gülleri açıldı / ve inṣāf ......gülleri açıldı: S- //** 19 **çün: S- //** 23 **her ni bile ki: P16 her ni bile //** 24 **pādşahġa: S15 pādşāhḳa**

Nüşīrevān (25) sordı kim oğul ḳızıñ bar mu. Hemānā kim bar irdi, buyurdı kim ol biriniñ ḳızını ol biriniñ oğlıġa birdiler. (26) Ve ol definenī ol yañġı kedḫudā bolġanlarġa müsellem tuttılar. Bir kün bir yolda tüşüp kebāb buyurdı. Tuz yoḳ irdi, (27) yaḳında bir kint köründi birev bardı tuz kiltürgeli. Nüşīrevān mübālaġa ḳıldı kim tuznı saltḳun al,
T730a meclis (1) ḥużżārı ayıttılar kim bu tuzġa ni miḳdār bahā bolġay ki satḳun alġaylar. Didi kim munça bī-miḳdār nime üçün pādşāh niçük yaman (2) resm ḳoyġay, yaman rüsūm cüz'ī bolsa her kişi bir nime arturup anı küllī ḳılurlar ve bed-nāmlıḳ anı bünyād ḳılġanġa barur. Dārü'l-milki (3) Medāyin irdi. Kisrī ṭāḳın ol yasadı ve ʿadl zencīrin ol astı. Ve Büzürcmihr Ḥaḳīm anıñ vezīri irdi, anıñ meşvereti bile (4) Mezdekke istimālet birip iligge kivürdi ve ḫuṣūṣiyyetler ẓāhir ḳılıp etbāʿın mülāzım ḳıldı ve ḥüccet bile anıñ dīni bāṭıl irkenni (5) añġa ŝābit ḳıldı ve anı ve cemīʿ-i etbāʿın tirigley çāhlarġa ser-nigūn kömdürdi ve özin öz iligi bile öltürdi ve ʿālem (6) yüzini anıñ nā-pāk milleti levŝidin pāk ḳıldı. Ve ayıtsa bolur kim barça ʿadāleti bir sarı irdi ve bu biri bir sarı. Ve anıñ zamānıda (7) Rūm ḳayṣarı anıñ bile muḫālefet iẓhārı ḳıldı. Nüşīrvān
P367a sipāh tartıp / Rūmnı musaḫḫar ḳılıp ḳayṣarnı tutup ḫarāc boynıġa ḳoyup muḳarrer (8) ḳılıp kim her yıl bir ḳatla

---

26 yañġı kedḫudā bolġanlarġa: S17 Yañı bolġan kedḫudālarġa / bir:S17 bu // 27 kiltürgeli:S18 kiltürgeni // 2 r.ḳoyġay:S19 r.ḳalġay / bir:S20 birer / arturup:S20 artturup /b. ḳılġanġa: T.P21 b. ḳılġança // 6 bu biri: S25 bu bir / milleti:° T. P-

anıñ dergāhıġa kilgey daġı minnet ḳoyup ḳayıtıp Çīn milkige ḫāḳān üstige yürüdi. Ve ḫāḳān ṣulḥ (9) cānibidin kirip Ferġānadın Nersīni Nūşīrvānġa müsellem tutup ḳızını aña birip uzattı. Ve Nūşīrvān andın ḳayıtıp (10) Hayāṭala milkin musaḫḫar ḳılıp Hindūstān ʿazīmeti ḳıldı. Rāy-ı Hind çün özin aña ḥarīf körmedi, taẓarruʿ u taẓallum yüzidin kişiler (11) araġa salıp ol daġı ḫarāc ḳabūl ḳıldı. Andın
S739b ḳayıtḳanda aña ʿarż ḳıldılar kim Ḳıpçaḳ Derbendġa / müstevlī boluptur. (12) Ol yolġa ʿubūr ḳılıp Ḳıpçaḳnı maḳhūr ḳılıp Derbendni alıp ābādān ḳılıp yaḫşı kişiler taʿyīn ḳılıp andaḳ mażbūṭ ḳıldı kim (13) ol nāḥiyetdin ḫāṭırı cemʿ bolup Medāyinġa ʿazm ḳıldı. Ve Derbend nevāḥisidaġı Ḳıpçaḳ buzġan ḳurġanlarnı ʿimāret (14) ḳılıp kişiler taʿyīn ḳıldı ve memālikide yollarnı tüzetip sularġa köprügler baġlap ehl-i fesādnı yollardın bi'l-külli (15) defʿ ḳıldı kim müfāsirler ferāġat bile barış kiliş ḳılġaylar. Ve Seyfi Zī-yezen Ḥamīri Yemen pādşāhı irdi ve milkin Mesrūḳ bin Ebrehe (16) alıp anı Yemendin çıḳarıp irdi. Nūşīrvān dergāhıġa yüz ḳoyup istimdād ḳıldı ve ẓulm körgüzdi. Ve Nūşīrvān (17) imdād ḳılıp deryā yolıdın Yemenġa yiberip anıñ kömeki mededi bile milkin aldı. Ve Ebrehe ol kişidür kim Mekkeni buzġalı ʿazīmet (18) ḳılıp irdi kim Bārī taʿālā ṭayr-ı ebābilni yiberip anı ve çirigin helāk ḳıldı, ve elem terekeyfe sūresi bizniñ peyġamberġa kim (19) ḫātemü'l-enbiyādur ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem anıñ şānıda

---

9 andın: S- // 12 yolġa: S1 yolda / ḳıldı kim: S2 ḳılıp // 18 Bārī taʿālā ṭayr-ı ebābilni: P10 ṭayr-ı ebābilni Bārī taʿālā

nâzil boldı. Ve ol ḫażret mütevellid bolġan kiçe âteş-kedelerniñ otı kim niçe (20) miñ yıl öçmegen irdi öçti ve Säve deryäsı yirge siñdi andaķ kim su eşeri anda ķalmadı ve on iki küngüre kisrî ṭâķıdın (21) yıķıldı. Ve kisrî bu işlerdin müteḫayyir bolup ve Saṭîḥ Kähin tilep andın bu iş keyfiyyetin istifsär ķıldı irse, ol ayıttı kim bu işler (22) aña delälet ķılur kim bu kiçe ʿArabda Ķureyş ķabîlesidin bir kişi mütevellid bolmış bolġay kim fürs mülüki devleti anıñ żımnıda äḫir (23) bolġay ve ol äḫir zamän peyġamberi bolġay. Nüşîrvän biʿşeti ķaçan bolurını sordı Saṭîḥ Kähin yıķılġan on iki (24) küngüre ʿadedi bile sindin soñra, siniñ nesebiñdin on iki kişi salṭanat ķılġaylar andın soñra ol şäḥib-devlet barçaġa (25) müstevlî bolġay ve milleti ʿälemni tutķay. Ve andaķ ki ol aytıp irdi, boldı. Nüşîrvän bärgähıġa tört altun kürsî (26) däyim ķoyulur irdi, biride Büzürcmihr olturur irdi, biride ķayşar-ı Rüm ve biride Ķıpçaķ ḫänı. Ve anıñ säyir seläṭîn üçün vaşiyyet- (27) nämesi bardur kim ni düstür bile salṭanat ķılġaylar kim bu muḫtaşarda ol güncäyiş yoķtur kim
T730b **barçasın tilegey iki üç kelime bile (1) iḫtişär ķılıldı ve ol bulardur kim ʿadl, bir ķurġandur kim su salıp yıķılmas, ot bile köymes, mancınıķ bile buzulmas, (2) ʿadl gencîdür kim köprek alġan sayı köprek bolur ve erzäķ ḫarç ķılsañ erzäķ**

---

23 **äḫir zamän: S**11 **äḫirü'z-zamän** // 24 **siniñ....... soñra:P-** // 26 **selâṭîn: S**15 **selâṭîni** // 27 **ol: S-** / **barçasın: S**16 **barçası** // 1 **i. ķılıldı: P**19 **i. ķıldı** // 1 buzulmas: S17 **buzulmas ve**

bolur. Ve ḫıred-mend oldur kim maḫfī andaḳ (3) iş ḳılmaġay kim āşkārā anı ḳıla almaġay. Ve birev ʿaybıda andaḳ söz dimegey kim yüzide diy'almaġay. Uruşda düşmen az dip (4) ġāfil bolmamaḳ kirek kim otunnı az ot köydürür. Taḫtınıñ tört pāyeside tört söz bitilip irdi kim her kimde pādşāh-(5) lıḳ yoḳ, kāmkārlıḳ yoḳ ve her kimde ḫātūn yoḳ, ġam-güsārlıḳ yoḳ, her kimde ferzend yoḳ dost-dārlıḳ yoḳ. Her kimde bular hīç ḳaysı yoḳ (6) bīmārlıḳ yoḳ. Ve anıñ āşārıdın Rūmiyye şehri dipdürler kim Medāyin yanıda Anṭakiye ṭarḥı bile yasadı ve salṭanatı zamānını baʿżı (7) ḳırḳ yıl baʿżı ḳırḳ yiti yıl ve yiti ay dipdürler.

Anūşīrevān ḫusrev-i dād-ger
Ki ābād idi ʿadlidin baḫr u berr

(8) Aña daġı devrān vefā ḳılmadı
Saña ḳılmaġay çün aña ḳılmadı

P367b / H ü r m ü z bin Anūşīrevān, atası vaṣiyyeti bile taḫtḳa olturdı. Baʿżı (9) anı ẓālim ve cābir dipdürler ammā baʿżı ʿadl ü inṣāfġa nisbet biripdürler. Her taḳdīr bile siyāseti ġālib ve intiḳāmı şedīd (10) kişi irdi. Egerçi avvallar Anūşīrevān ḳavāʿid ü rüsūmın merʿi tuttı. Ammā az günāhġa köp siyāset ḳılurı cihetidin il andın (11) mütevehhim boldılar. Ve mūcib-i teneffür boldı çün ildin teneffür maʿlūm ḳıldı ol cihetdin ṭabʿıda intiḳām ve siyāset ṣanʿatı ġʿālib irdi.

---

4 ġ.bolmamaḳ: S ġ.bolmaġay // 6 salṭanatı: S21 salṭanat

(12) re'āyaġa ḫarācnı arturdı. Ve sipāhıġa cüz'ī cerīme
üçün ḳatlni lāzım tuttı çün il bir yolı nevmīd boldılar.
eṭrāfdın (13) düşmenler milki ṭama'ıġa yüz ḳoydılar. Rūmdın
ḳayṣar ve 'Arabdın 'Abbāsü'l-aḥvel maġribdin 'Amru'l-erzaḳ
ve Türkistāndın ḫāḳān-ı Çīn (14) burunġı üçevni tuḥfe ve
hedāyā bile istirżā ḳılıp ḳaytardı. Ammā ḫāḳān-ı Çīn başıġa
S740a Behrām-ı Çūbīne kim 'Acem mülūkidin / irdi. sipeh-sālār (15)
ḳılıp Ḫorāsānġa yiberdi. Behrām ḫāḳān bile uruşup ḫāḳān
ve oġlı Behrām iligide ḳatlġa yittiler. Ḫāḳān çirigidin
Behrāmġa ġanīmet (16) ḥaddin taşḳarı tüşüp irdi. ba'żını kim
selāṭīnġa lāyıḳ bolġay Hürmüz ḫıdmetiġa yiberdi ve köp
taḥsīn ve iḥsān ṭama' tuttı. (17) Hürmüzġa bed-gūylar
mundaḳ yitkürdiler kim Behrām ösrüküp ġanīmet alıpdur.
daġı saña az nime yiberipdür. Hürmüz cihetsiz (18)
bed-fi'lliġı cihetidin ve māl hırşıdın Behrāmnıñ işin
pesend ḳılmay. meşhūr mundaḳdur kim aña bürünçek ve çarḫ
yiberdi kim (19) ḳılġan işiñe lāyıḳ bulardur. Behrām-ı Çūbīn
müteġayyir bolup aña yaġıḳtı. daġı Pervīz atıġa ve anıñ
nökerligige özin mensūb ḳıldı. (20) Ġarażı bu tedbīr irdi
kim Hürmüz oġlıdın bed-gümān bolup aradın kötergey ve Behrām
āsānlıġ bile Hürmüzni def' ḳılıp pādşāh- (21) lıġnı alġay.
Ve bu rāyı muvāfıḳ tüşti. Hürmüz. Pervīz ḳaşdıġa meşġūl
bolup Pervīz vehmdin ḳaçıp Ermen vilāyetiġa bardı ve Şīrīnge
(22) 'āşıḳ boldı. andaḳ ki şerḥi kilgüsidür inşa'llāh. çün

---

12 ḫarācnı: S27 iḫrācnı / arturdı: S27 artturdı // 15 ġanīmet: P- // 18 bed-fi'lliġı cihetidin: S3 bed-fi'llıḳ cihetidin. P9 bed-fi'llıġıdın / mundaḳdur: S4. P10 mundaḳtur

Pervîz ḳaçtı Behrāmġa barmadı. Hürmüz bildi kim Behrām keyd ḳılıp (23) ve oġlı günehsiz irkendür sipāh yasap Behrām utrusıġa yiberdi. Behrām anıñ peyġāmın uruşup bastı. Ve Hürmüz salṭanat kār-ḫāne- (24) si mütezelzil boldı çün erkān-ı devlet andın nā-rāżī irdiler. tutup közige mil tartıp Ermenġa kişi yiberip Pervîzni (25) kiltürüp pādşāh ḳıldılar. Ve anıñ salṭanatı on bir yıl ve birer nîme irdi.

Yana Hürmüz oldı çü kişver-ḫıdîv
(26) **Siyāsetleri saldı ilge ġırîv**

Añа daġı ildin yitip intiḳām
ʿAdem kişveri sarı ḳıldı ḫırām

Behrām-ı Çūbîne çün Hürmüzni erkān-ı devleti (27) kūr ḳıldılar ve Ḫusrev-i Pervîz Ermendin kilip atası taḫtıda olturdı. Behrām-ı Çūbîn anıñ üstige çirig tartıp ol daġı
T731a **sipāh (1) yasap Behrāmġa utru çıḳtı. nehr-i Vāndın ötüp birbirige yaḳınlaştılar. Pervîz kördi kim Behrām bile muḳāvemet ṭāḳati (2) yoḳtur. Hürmüzdin istimdād ḳılıp rāy tiledi. Hürmüz bitip yiberdi kim Ḫazāyin bile oġul uşaġıñnı birk burġanlarġa mażbūṭ ḳılıp (3) Rūmġa barıp ḳayşardın meded tile. Pervîz ol digen dik ḳılıp Behrām vilāyetidin rū-gerdān ḳılıp ḳayşarġa penāh iltti. Behrām. Pervîzġa (4)**

---

23 **salṭanat kār-ḫānesi:** P15 **kār-ḫāne salṭanatı** // 25 P7 **de şiir öncesi meṡnevî** // 26 **Behrām-ı Çūbîne:** S12 **Behrām-ı Çūbîn** // 3 **rū-gerdān ḳılıp:** S15 **rū-gerdān bolup**

ḳavġunçı yiberip özi Medāyinġa kilip pādşāhlıḳḳa olturdı. çün Pervīz ḳayşar imdādı bile anıñ üstige kilip ol daġı (5) çıḳıp uruştı. basılıp ḫāḳān ḫıdmetiġa bardı anda zehr birip Behrāmnı āḫir ḳıldılar. Ve anıñ salṭanatı iki yıl ve bir nīme irdi. (6) Ba'żı tārīḫde anı mülūk 'adediġa kivürmeydürler ve Şirvān selāṭīnini anıñ neslidin dipdürler ve anıñ nijādını ba'żı gürkīn (7) milādḳa ba'żı Yezdcird bin Behrāmġa yitkürüptürler.

Çü Behrām-ı Çūbīnni baḫt-ı belend
Cihān milkide iyledi ercmend

P368a / (8) Velī anı Pervīz tındurmadı
Dem urmadı tā milkdin sürmedi

Ḫusrev-i Pervīz bin Hürmüz. ol vaḳtde kim Behrāmdın yüz (9) ḳaytardı Bendūye bile Bisṭān aña hem ṭaġāyī irdiler ve hem sipeh-sālār ve Hürmüz közige alar mīl tartıp irdiler ve Hürmüz intiḳāmıdın alar eymen (10) irmes irdiler. Pervīzġa ayıttılar kim Hürmüz saña Rūm 'azīmeti buyurup Behrāmnı biziñ intiḳāmımız cihetidin tilep milkni birgüsidür. (11) eger anı aradın kötерseñ ḫāṭır-cem' bolur. Pervīz cevāb birmedi alar anıñ tik turġanıdın ol işke rıżā fehm ḳılmaḳ (12) töhmeti bile Hürmüzni helāk ḳılıp az kişi bile Pervīzni Furāt suyıdın ötkerip Rūm 'azīmeti ḳıldılar. Yolda deyrde tüşüp

---

6 tārīḫde: S18 tevārīḫde // 7 P25 de şiir öncesi meşnevī // 9 Bisṭān aña hem: P2 Bisṭām hem aña. alar eymen. T. P-

(13) irdiler kim Behrām sipāhı peydā boldı. Bendūye Pervīzni uzatıp özi anıñ salṭanat libāsın kiyip ḳaldı. Sipāh yitkeç işikni (14) bağlap deyr tamıġa çıḳtı, anı ol libās ile Pervīz gümān ḳıldılar. Didi kim çün sizge giriftār boldum, be-ġāyet giriftedür min, (15) bu kün deyr tigreside olturuñ, tañla mini alıp yanıñ. Çün bu nev' iltimās ḳıldı, ol sipāh ḳabūl ḳılıp deyr tigreside (16) tüştiler. Tañlası çün anı çıḳardılar, ḳılġan tedbīridin vāḳıf boldılar. Çāre yoḳ irdi, Behrām ḳaşıġa ilttiler. (17) Behrām anıñ teba'ı köp cihetidin öltüre almadı çün Pervīz Rūmġa yitti, ḳayṣar anıñ kemāhi ḥālin bilip yaḫşı dil-cüyluḳ ḳılıp Meryem (18)
S740b atlıḳ / ḳızın aña nikāḥ ḳıldı ve ḳalın meded birip uzattı. Behrām üstige kilip Behrām andın basılıp ḳaçıp ḫāḳān ḳaşıġa (19) bardı. Pervīz, Medāyin taḫtıġa olturup köp memālikni Ḥayaṭala tasarrufıġa kivürdi. Ve miknet ü şevketi bir yirge yitti kim andın burunġı (20) selāṭīnġa müyesser bolmaydur irdi ve ba'żı müverriḫler aña müyesser bolġan nimelerni ḥayret ṭarīḳı bile ta'dād ḳılıpdurlar. Ol (21) cümledin biri bir taḫtdur kim anı ṭaḳdīs dirler irdi, altundın, kim irtifa'ı yüz ḳarış irdi ve anı cevāhir bile (22) muraṣṣa' ḳılıp irdiler ve tört pāyeside encüm ü eflāk ve eḳālīm-i seb'a ḫübraḳ vech bile tartıp irdiler kim ol, anda (23) olturup salṭanat ḳılur irdi. Yana bir tāc kim vezni altmış batman irdi, altundın, kim miñ gevher bile müşekkel ḳılıp irdiler (24) kim her biri bir çopçuḳ yumurtḳasıça ve üstide

---

12 deyrde:birde //15 tigreside:S27 tigresige //17 çün Pervīz: S29 Pervīz çün // 18 atlıḳ: S atlıġ // 23 b. irdi: P15 b. idi

gevher-i şeb-çerāġ kim milk-i ḫarābī irdi ve ol tācnı altun zencīr bile başı (25) muḥāzisiġa asar irdi. Yana bir ferş idi dünyādın kim vüs'ati bir cerīb irdi kim anı cevāhir bile muraşşa' ḳılıp irdiler. (26) yaşıl dībā ve gün-a-gün cevāhir-i sebze ve reyāḥīn ornıġa kim ḳış kim bu nimeler yoḳtur. bu ferş üstide meclis tüzer irdi. Yana (27) bir at idi kim Şebdīzġa meşhūr irdi kim sāyir atlardın tört ḳarış
T731b biyikrek irdi kim ol ölgendin soñra (1) şūretin tartturup anıñ bile ḫorsend bolur irdi. Yana bir Bārbed atlıġ muġannī irdi kim zamāneniñ yegānesi irdi. Yana Şāpūr (2) atlıġ naḳḳāş irdi kim anıñ naẓīri hem ol zamānda yoḳ irdi. Yana Büzürg Ümmīd dik vezīri bar irdi kim 'asrınıñ (3) a'lemi irdi. Yana miñ ḳılāde pīli ve anıñ zamānıda pīl Hindūstāndın özge yirde balaladı. ve ol hem ġarīb emr irdi. on sikiz miñ (4) at ṭavīleside perveriş tapar irdi ki tört miñi öziniñ cünbīdi irdi. on iki miñ aḳ tivesi bar irdi ki türkī (5) dirler. Şādırvānıda niçe miñ ṣāḥib-cemāl kenīzek irdi kim alardın niçe yüz muġanniyye irdiler. Genc-i bād-āverd aña naṣīb boldı (6) ve ol miñ tivede altun ve kümiş ve cevāhir ve nefāyis irdi kim Rūmdın niçe miñ yılda ḳayāşıradın ḳalġan irdi kim biridin (7) yana birige deryā bile iltürde yil anı Medāyinġa kiltürdi ve ol taṣarruf ḳıldı ve anı genc-i bād-āverd didiler. Atlanġanıda niçe (8) yüz saḳḳa muḳarrer irdi kim gerd maḥallide yolıġa su seperler irdi ve niçe yüz

---

27 at idi:S9 at irdi // 1 tartturup:T tarturup // 4 cünbīdi: جنبيتى//5 muġanniyye:S14 muġanni //8 maḥallide:S16 maḥalliġa ve / yolıġa su seperler irdi: P25 yolıda su seper irdiler

P368b ḫādim, ʿūd-sūz / lar bile buḫūrāt köydürüp (9) yil tarafıdın alıp yürürler irdi. Ve kisrī ṭāḳın dipdürler kim yarımçuḳ irdi ol tüketdi. Ve Şīrīn dik (10) maḥbūbı bar irdi kim ʿālemde anıñ dik ḥüsn ü leṭāfet ve cemāl ü melāḥat hīç kimde yoḳ irdi. Ve faḳīr, barça müverriḫler naḳīżı (11) ṭarafıdın iki söz tapıp min kim aña dest birdi kim hīç kişige dest birmeydür, ötken barçadın küllirekdür, biri ol kim (12) egerçi Şīrīn dik ʿālem nādiresi maḥbūbı bar irdi velī Ferhād dik hem ʿālem uʿcūbesi raḳībi bar irdi kim ʿışḳ u niyāzı (13) eṭrāfıdın bā-vücūd Ḫusrev dik pādşāh köñli Ferhādḳa meyl ḳılıp iltifāt u terahhüm ẓāhir ḳıldı ve anı bilip Ḫusrev reşkdin (14) mekr bile Ferhād ḳatliġa bāʿiş boldı kim andın meşhūrraḳdur kim bitimegi ḥācet bolġay. Yana biri ḥażret-i risālet ṣallā'llāhu ʿaleyhi vesellem (15) biʿseti kim anıñ zamānıda vāḳiʿ boldı kim bu ötken barça miknet ü tecemmülni bu devletniñ miñ ülüşidin bir ülüşi tutsa (16) bolmas kim ol ḥażret aña dīn ü islām daʿvetiġa nāme bitip kişi yiberdi. Ve ol bu müzaḫrefāt ġurūrıdın ol ḥażretniñ (17) mübārek nāmesin yırttı ve iṭāʿat ḳılmadı ve öz milk ü devletiġa ḳasd ḳıldı. Ve ḥażret muʿcizesidin milkige zevāl varıp (18) Şīrūye ki anıñ oġlı irdi me'mūr boldı muña kim Ferhādnıñ bī-güneh ḳatliġa atasını ḳıṣāṣ ḳıldı ve bular barça (19) icmāl bile ötti, ümīd ol kim barça öz maḥallide tafṣīl bile dağı edā bolġay, inşa'llāhu. Ve Ḫusrev-i Pervīzniñ salṭanatı otuz yıl irdi.

---

12 uʿcūbe: عجوبه // 14 meşhūrraḳdur kim: S21 meşhūrraḳtur // 20 P10 da şiir öncesi mesnevī

(20) Çü Ḫusrev bolup milk ile ser-firāz
Mülük içre taptı bu nev' imtiyāz

Velī çarḫ iylep sitem-sāzlıķ
Zevālide hem birdi mümtāzlıķ

(21) Ş ī r ü y e bin Ḫusrev-i Şīrüye atasını öltürgendin soñra pādşāhlıķ taḫtıġa olturdı. Atasını öltürgeniniñ (22) şerḥi uzundur ammā mücmeli budur kim Ḫusrevniñ ġāyet tecemmüli vicāhıdın ol nev' kim yoķarı ta'dād ķılıldı.
S741a dimāġıda (23) ġurūr ve fi'lide fütūr vāķi' bolup irdi. / Ve siyāset ve ġażābı ilge ḥaddin aşıp irdi, ol cümledin biri bu kim müneccimler (24) aña dip irdiler kim siniñ zevāliñ, öz evlādıñ biriniñ iligide bolġusıdur, bu hezeyān cihetidin on yiti oġlını (25) bir ḥiṣārġa salıp maḥbūs asrap ķoymas irdi kim ḫatun kişi alar ķaşıda yavuġay kim müneccimler aytķan emr ṣūret baġlaġay. (26) Yana öz ulusıdın el-'uhdetü 'ale'r-rāvī yigirmi miñ kişini zindānġa salıp irdi kim bulardın miñ kişi i'tibārlıķ uluķ (27) kişiler irdi, bir çirigde yaḫşı yürümediñiz dip ve her kün niçeni buyurup irdi kim öltürürler
T732a irdi. Ve Merdānşāh atlıġ (1) sipeh-sālārını kim niçe memleketniñ serdārı irdi, müneccimler digen bile kim saña Zābilistān ḥākimidin ḫazer bar tiletip günāhsız (2) öltürürdin ictināb ķılıp ķolın kistürdi ve soñra ri'āyet

---

24 evlādıñ: S1 evlādıñdın // 25 alar ķaşıda yavuġay: T alar ķaşıda yavġay, P15 alarġa ķaşıġa yavuġay / emr: S3 söz // 27 buyurup: S4 buyurur // 1 sipeh-sālārını: S6 sipāh-sālārını

ḳılay didi, ol ḳabūl ḳılmadı ve ḳatl istid'āsı ḳıldı (3) irse ḳatl buyurdı. Bu cihetlerdin ḫalāyıḳ andın cānıġa yitip irdiler. Barça ittifāḳ bile Şīrūye bile kim Meryemdin tuġup (4) irdi ittifāḳ ḳılıp anı pādşāh köterip Pervīzni tutup ḥabs ḳıldılar. Şīrūyeġa ayıttılar kim ol mundaḳ nā-şāyest (5) işler ḳılıpdur, anı öltür yoḳsa sini öltürür. Şīrūye didi ḥüccet bile öltürgey, ḳılġan işlerin aytıp yiberdi. (6) Her ḳaysıġa bir cevāb ayıttı il ġavġā ḳılıp yigirmi miñ maḥbūsnı çıḳardılar. Şīrūye kördi kim iş özge boldı. (7) Merdenşāh oġlını yiberdi kim Ḫusrevni öltürdi. Atasını öltürgendin soñra anıñ hem cismiġa 'aẓīm renc tārī bolup (8) yiti aydın soñra ḥayāt vedī'atin ḳıldı, milk ḥırşıdın on yiti aġa inisini daġı öltürdi. Munça şeḳāvetḳa mutaşaddī bolġandın (9) soñra bular neticesidin kisrī Arslan kisrī Ḳubād bin Fīrūz bu aradadur.

Çü Şīrūye dūn u ber-geşte-baḫt

P369a / Bu yañlıġ laḳablar bile aldı taḫt

(10) Münevver iylemey taḫt üzre maḳām

Buyurdı felek taḫtḳa sarı ḫırām

E r d e ş i r bin Şīrūye: Çün Şīrūye vefāt ḳıldı ve cemī' milk tiger (11) aġa inisi öltürüp irdi, hiç kişi kiyāseredin

---

5 ḳılıpdur: S8 ḳılıptur // 6 il: S 9 ol il // 7 cismiġa: P23 cismige // 9 aradadur: S12 arada durur/ P25'de şiir öncesi meşnevī // 10 taḫtḳa sarı ḫırām : P1 taḫt sarı maḳām

tapmadılar kim pādşāh ḳılġaylar. Şirūyeniñ yiti yaşar oġlı bar irdi. (12) żarūretdin anı pādşāh ḳıldılar. Ve çün Erdeşīr kiçig irdi Mihrḫasnı kim Pervīzniñ ḫᵛān-sāları irdi ve be-ġāyet (13) rāy u tedbīrġe mensūb irdi pāk-nefs ü nīk-endīşlikke meşhūr. ittifāḳī bile anı vezīr ḳıldı kim ulġayġunça melik (14) tedbīrin ḳıla turur ve Rūm neferide Şehr-īrād digen Pervīzniñ bir uluḳ kişisi bar irdi kim her küllī iş ḳılsa anıñ bile meşveret ḳılur irdi. anıñ (15) bile meşveret ḳılmay ol işni ḳıldılar. Ol bu işdin müteġayyer bolup Erdeşīrge ḫurūc ḳıldı ve çirig tartıp (16) kilip hem Erdeşīrni hem Mihrḫasnı öltürüp Medāyin taḫtıda tāc başıġa ḳoyup pādşāhlıḳḳa olturdı. Ve Erdeşīr (17) bir yıl ve altı ay pādşāh irdi.

Yana Erdeşīr irdi ṭıfl-ı nejend
Ki boldı maḳāmı serīr-i belend

Peyk-i taḫtdın çarḫ-ı bī-vehm ü bāk
(18) Ḳuyı taşlap ol ṭıfl boldı helāk

Ş e h r - ī r ā d çün pādşāhlıḳ taḫtıġa olturdı çün andın uluġraḳ ve tiñ tuşluḳ (19) il bar idiler. alarġa anıñ ḫıdmeti ḳatıḳ kilür irdi ve ʿār ḳılurlar ki aña ekāsire ḳāʿidesi bile mülāzemet ḳılġaylar. (20) Ve ekāsireniñ ḳāʿidesi bu irdi kim ṣabāḥ kim ilge bār-ı ʿām birürler irdi. ḫalāyıḳ yir

---

13 irdi: S16 irdi ve // 14 ḳıla turur: P5 ḳıla dururum /
anıñ bile meşveret ḳılur irdi: T. P-

öpüp secde ḳılurlar (21) irdi ammā aŋa ba'żı ḳılsalar irdi ba'żıġa boyun yärīlıḳ birmes irdi kim secde ḳılġaylar. Ekāsire atlanur bolsalar (22) irdi, resm irdi kim sipāh yıraḳdın ḫalḳa urup turarlar irdi. Bir kün Şehr-īrād atlanġanda bu resm (23) mer'ī imes irdi, ol āşüftelıḳ ḳıldı kim nige ma'hūd ḳā'ide bile turmaydurlar. Sipāh arasıda birev bir sinān bile boynıġa urup öltürdi (24) ve ayağıġa ip taḳıp maḥallātḳa südrediler kim tigmes kişi salṭanat ḫayālin ḳılsa, sezāsı budur. Ve anıŋ salṭanatı ḳırḳ kün (25) irdi. Çün ekāsire neslidin kişi tapılmadı, Pervīzniŋ Tūrān atlıġ ḳızını pādşāh köterip taḫtḳa olturttılar.

(26) Çü ġażab iyledi Şehr-īrād Melik
Anıŋ nengidin boldı berbāẕlik

Cezāsın anıŋ farż bildi sipihr
Öz ornıġa bu işni ḳıldı sipihr

(27) Tūrān-duḫt çün pādşāhlıḳ taḫtıġa ārām tuttı, be-ġāyet 'āḳıle irdi, bildi kim milk aŋa hem özgeler dik vefā
T732b ḳılmaġusıdur. (1)/ Dād u 'adl bünyād ḳıldı ve ḫaläyıḳḳa köp ümīd-värlıġlar birdi, özidin burunġı cemī' ekāsire zamānıdın ḳalġan şiltāḳlarnı (2) cemī' re'āyaġa bağışlap defterlerni yudurdı ve yaḫşı āyinler araġa kivürdi. Ve Pervīz zamānıda

---

21 boyun yärīlıḳ: S23, P11 boyun yärlıġ // 21 bolsalar irdi: S24 bolsalar irdiler // 22 yıraḳdın: S24 yıraḳtın // 23 turmaydurlar: T,P- // 26 P15'de şiir öncesi mesnevī

Rūmdın Celībā atlıġ büt kim (3) Medāyinġa kiltürüp irdi ve Rūmluḳlar tiler irdiler ve ekāsire birmesler irdi anı Rūmīlerġa yiberdi. Ve muṣāliḥa-i milk (4) maṣlaḥatı üçün kim alardın ilge āsīb tigmegey, ḳayṣar minnet-dār bolup yaraştı ve ḫalāyıḳ andın besī mesrūr boldılar. Ve anıñ (5) zamānıda ḥażret-i seyyidü'l-mürselīn ṣallā'llāhu 'aleyhi vesellem fenā tengnāyıdın beḳā 'älemiġa ḫırām ḳıldı. Ve ḫilāfet Ebabekr-i ṣıddīḳ rażiya'llāhu 'anhüġa (6) muḳarrer boldı. Ve Tūrān-duḫt Şehr-īrādnı öltürgen kişini kim Mesrūḥ-ı Ḫorāsānī dirler irdi terbiyyet ḳılıp vezāret birdi. (7) Ve bir yıl ve tört ay pādşāhlıḳ ḳılġandın soñra milkke vidā' ḳıldı. Ve Pervīzniñ yıraḳraḳ ḳarābetidin Ceşşed atlıġ (8) kişini taḫtḳa olturttılar ve ol bī-çāre daġı bir ayġaça ḫayāliġa salṭanatdın köp mā-ḫūlyā yol birip 'ālemdin ötti.

(9) Çü Tūrān serīr üzre taptı sükūn
Aña hem vefā ḳılmadı çarḫ-ı dūn

Ol itti vefā çarḫ ḳıldı sitem
Aña yoḳ ki yalġuz yana birge hem

P369b (10) Ā z e r e m - d u ḫ t çün pādşāhlıḳḳa / olturdı kişini vezīr ḳoymadı ve milk işin öz tedbīr ve rāyı bile yasamaḳ muḳarrer ḳıldı. (11) Ve ol Tūrān-duḫtnıñ siñili irdi ve

---

3 kiltürüp irdi: S2 kiltürüp irdiler / Rumluḳlar: S3 Rūmluġlar / irdiler: T irdiler kim / birmesler irdi: S3 birmesler irdiler// 7 yıraḳraḳ: P23 yıraġraḳ // 9 P24 de şiir öncesi mesnevī // 11 Tūrān-duḫtnıñ : T , P_1 Tūrān-duḫt

ekäsire düd-bänıda andın şāḥib-cemälrak töremeydür irdi. Ve Pervīzniñ Firūz-ı (12) Hürmüz atlığ sipeh-säları bar irdi kim Ḫoräsän milkini aña birip irdi. Ve ol Rüstem atlık oğlın öz ḫiläfetiğa yiberip irdi. (13) Rüstem be-ğäyet bahädır kişi irdi ve bu ol Rüstemdür kim emīrü'l-mü'minīn 'Ömer rażiya'llähu 'anhü Medäyinğa Sa'd-ı Vakkaşnı isläm çirigin (14) başlatıp yibergende Yezdicird bu Rüstemni utru yiberipdür kim inşa'lläh öz yiride kilgey. Ve Fīrūz-ı Hürmüz żu'afäğa (15) meş'üf kişi irdi. Äzerem-duḫt heväsıda bī-iḫtiyär bolup ḥarem cänibin ri'äyet kılmay şehvetka mağlüb bolup kişi arağa (16) salıp ta'aşşuk ızhärı kıldı. Äzerem-duḫt kiçege va'de birip ol mev'idğa yitkende buyurdı kim anı öltürüp başın kaşr (17) işigidin astılar çün tañlası ḫaläyık munı kördiler çün uluğ kişi irdi, müteğayyir boldılar, keyfiyyetni ma'lüm kılğaç teskīn (18) taptılar. Ve Fīrūz-ı Hürmüzğa ṭa'n kıldılar. Rüstem işitip Ḫoräsändın sipäh tartıp Medäyinğa kilip Äzerem-duḫt bile maşäff (19) kılıp anı tutup hem atası kılğan müdde'änı ḥäşıl kıldı hem atası kanığa kışäş kıldı. Ve andın soñra salṭanat kılurğa kişi tapmadılar. (20) Ve anıñ salṭanatı zamänı altı ay irdi.

Çü Äzerem-duḫt oldı mesned-nişīn
Bes äşüfte kıldı yana milk işin

---

11 düd-bänıda: P2 düd-mänıda // 12 sipeh-säları: T, P3 sipä-säları / Rüstem atlık: S11 rüstem atlığ // 14 yibergende: P- // 17 işigidin: S15 işigide// 19 atası: T, P-

Ķatīl oldı ol dağı tapmay direng
(21) Velī kiltürüp milk ḫāliğa neng

Kisrī Mihrḫas ekāsire meliki bu yirge yitkende perīşānlığ köp yüzlengen üçün tārīḫi (22) mażbūt imes müverriḫler her nev' nime bitipdürler ammā Ṭāberīde bu nev' mesṭūrdur kim kisrī Mihrḫas Emvāzda irdi. Ol Erdeşīr-i (23) Bābek neslidin irdi. Ekāsire erkān-ı devleti anı tapıp kiltürüp taḫtķa olturttılar ve ol bir niçe kün pādşāh irdi. (24) Velīkin bu uluķ iş 'uhdesidin çıķa almay 'āciz boldı anı dağı def' ķıldılar. Çün milk şāhsız bola almas. (25) Nuşaybīn digen birev Ḫarā ve Ḫusrev atlığ Pervīz atlığ Ḫusrev oğlanlarıdın taptılar ki Şīrūye ķardaşların (26) ķatl ķılurda ķaçıp irdi ve yaşunup yürür irdi anı kiltürüp taḫtķa olturttılar. Ol dağı başķara almadı. (27) anı dağı aradın köterdiler. Ve ruḫşat birdiler kim kilgen yiriñe bar. çün
T733a **Pervīz oğlı irdi. Ve yana köp Nūşīrevān (1) neslidin Fīrūz Mihrāy atlığ kişini taptılar kim anası Miḫān-duḫt idi ammā ol kişi mecnūn-veş irdi çün taḫtķa oltur[t]up (2) tāc başığa ķoyup ileyige turdılar. ol perīşān söz ayta başladı kim maña bu taḫt u tācdın neng ü 'ārdur. Kördiler (3) kim ol dağı bu iş ķābili irmes. anı hem aradın sürdiler. Ve yana kişi tiler irdiler. mağrib şehrleride Feraḫ-zādnı (4) taptılar ve taḫtķa olturttılar. Ve anı hem Pervīz evlādıdın dipdürler. Ve ol dağı altı ay salṭanat ķılğandın soñra (5) ķatlğa**

---

22 bitipdürler:S20 bitiptürler // 3 bu iş ķābili irmes: S27 bu işke ķābil imes / şehirleride: S28 şehrleridin biride

kildi. Andın soñ mütehayyir boldılar ve ol vaktde Yezdicird
S742a bin Şehryār Iştaharda irdi. / atası Şehryār. (6) Perviz oğlı irdi ve Şirūye ağa inisini öltürürde Şirin anı kaçurup irdi. ol cihetdin kim özi asrap (7) idi ve andın bir oğul bolup irdi. atı Yezdicird. atasıdın soñra hem Iştaharda bolur irdi. anı tapıp teklif bile (8) tahtka olturttılar. Ve anıñ zamānıda 'Acem milki işi ża'if ü tezelzül buldı ve her yandın düşmenler istilā taptılar. Be-tahşiş 'Arab (9) ve Yezdicird müddeti sa'y kılıp ilig ayağ urdı. boldura almadı ve emirü'l-mü'minin 'Ömer rażiya'llāhu 'anhü çirigige milkin aldurup (10) kaçıp melik-i 'Arab iligige tüşti ve islām livāsı ser-efrāz bolup küfr 'alemi nigūn-sār boldı. Yezdicird kaçıp Isfahānğa barıp andın (11) Kirmānğa kirip anda hem
P370a tura almay Mervğa bardı ve anda hem / kince kavğun kilip yalğuz bir tigirmende yaşundı. tigirmen iyesi (12) anıñ at ve tonığa köz karartıp anı öltürüp cihātın iyeledi. Ve Yezdicirdniñ pādşāhlığı yigirmi yıl irdi. Mesnevi

(13) Eger Yezdicird olsun er Şehryār
Ve ger Behmen olsun ger İsfendyār

Ki koydı vücūd öyige çün kadem
Yana aña bolmak kirektür 'adem

(14) Sikender dik alğan yürüp bahr u berr
Eger tapsa miñ yıl cihānda makarr

---

6 - 7 asrap idi: S1 asrap irdi

Yana bolsa me'mūr toḳuz sipihr
Atı na'li bolsa yaruḳ māh u mihr

(15) Yarurda çoḳalmas bulardın biri
Temennāsın iylerge ḳılmas girī

Birevge ki rūzī bolup şāhlıḳ
Żamīriġa Ḥaḳ salsa agāhlıḳ

(16) Ki bilse cihānġa vefā yoḳ turur
Cihān ehliġa hem beḳā yoḳ turur

Közige cihān ḥaşmetin ilmese
Ḥaḳ emridin özge 'amel ḳılmasa

(17) 'Adālet üçün istese milk ü cāh
Sitem ü def' iylerge çikse sipāh

Her iş kim bolur müdde'āsı aña
Ġarażż bolsa Tiñri refāhı aña

(18) Bolup salṭanat taḫtıda faḳr-cūy
Şeh olsa velī bolsa dervīş-ḫūy

---

17 müdde'āsı aña: P6 müdde'āsı anıñ / refāhı aña: P refāhı anıñ

Munı şāhlıġ dise irmes yıraķ
Ki ġafletdin āgāhlıķ yaḫşıraķ

(19) Velī ķılmadı şāhlardın kişi
Ki bu iş irür şāh ġāżī işi

Dimey ʿayn-ı insān ki insān-ı ʿayn
Hem insān u hem ʿayn sulṭān Hüseyn

(20) Şehā kildi şehlıķ müsellem saña
Ni şehlıķ ki dervīşlıķ hem saña

Disem iyleyin vaşfıñ āsān imes
Ki miñdin birin dimek imkān imes

(21) Velīkin maña olça maķdūr idi
Ol işlerni kim asru meşhūr idi

Siniñ vaķtiñ içre körüp żaʿf u renc
Zamānī ki naẓm iyledim Penc Genc

(22) Ki her gencide olça ẓāhir durur
Nis̱ārıñġa yüz miñ cevāhir durur

---

18 şāhlıġ: S13 şahlıķ / āgāhlıķ: S13, P8 āgāhlıġ // 21 körüp: S16 körür

Ki anı kivürgen zamān ḳaşıñ̊a
Barısın nis̱ār iyledim başıñ̊a

(23) Çü dīvānġa dībāçe ḳıldım raḳam
Ṣıfātıñ̊nı şerḥ iyledim anda hem

Ki her lafżını ʿaḳl-ı cevher-şinās
Körüp cevher-i ferd iyler ḳıyāṣ

(24) Çü naẓmü'l-cevāhir bitip atıñ̊a
Üküş vaṣf derc iyledim ẕātıñ̊a

Ki encüm-i zerrīn ger töker çarḫ-küz
İmes bir güherniñ̊ bahāsı henüz

(25) Yana köp dağı naẓm-ı gevher-feşān
Besī nes̱r dağı cevāhir-feşān

Ki çün tarttım ḫāme-i müşg-bīz
Siniñ̊ vaṣfıñ̊a iyledim nükte-rīz

(26) Barı gerçi pāk u muḫayyel idi
Velī barça vaṣfıñ̊da mücmel idi

Kişi nükteni ḳılsa mücmel ʿıyān
Yaḳīn kim anıñ̊ şerḥi tapmas beyān

---

24 çarḫ küz: T, P14 ʿaḳl-ı küz // 26 beyān: P 16 ʿıyān

(27) Velī ʿazmim imdi budur kim ḫudāy
Eger bolsa ʿömrümġa mühlet-fezāy

Çikip ṭurfe tār rīḫıñġa ḫāmeni
Ḳılıp nüktege tīz hengāmeni

T733b (1) Ṣıfātıñnı avvaldın āḫirġaça
Ḫayālāt u maḫfī vü ẓāhirġaça

Velādet künidin tutup tā bu dem
Barın şerḥ ile iylegey min raḳam

(2) Burunraḳ salıp ṭurfe bünyād aña
Bizenip ẕikr abā vü ecdād aña

Sorup nükte sulṭānlar aḥvālidin
Ḥikāyet ḳılıp ḫānlar aḳvālidin

(3) Diben barçanıñ milk ü devrānını
Muʿayyen ḳılıp devr-i pāyānını

Diben kim ḳayu aldı avval cihān
Cihān anı ni yañlıġ itti nihān

(4) Çü mesneddin iltti anıñ raḫtını
Kim aldı cihān-dārlıġ taḫtını

Çü ol taptı mesned yüzidin firār
Yana şāhlıḳ kimge taptı ḳarār

(5) Aŋa tigrü kim sin şeh-i nīk-baḫt
Atadın ata vāriş-i tāc u taḫt

Ki ḥālā çalıp salṭanat nevbetin
Tapıp sin cihān-dārlıġ şevketin

(6) ʿAdālet bile ḫāş irür yoḳsa ʿām
Cihān ehlini tındurup sin tamām

Ki Ḥaḳ iyleben milk ü cāhıŋ füzūn
Ḥayātıŋ ṭınābını itsün uzun

(7) Ġaraż kim bu söz yitse encāmıġa
Bu tārīḫ yüz ḳoysa itmāmıġa

Aŋa her kişi salsa açıp naẓar
Bolup köŋli mażmūnıdın behre-ver

(8) Yaḳīn aŋlaġay ṭabʿ-ı dānişveri
Ki mīrāşıŋ irmiş cihān kişveri

S742b / Siniŋ ḥaḳḳıŋ irmiş cihān-dārlıġ
Cihān ḫānlıġıġa sezā-vārlıġ

(9) Nevāyi çü ʿarż iylediŋ müddeʿā
Kil ve iddiʿā ḳılġıl imdi duʿā

P370b / İllā tā ki şehsiz çü bolġay cihān
Cihān ehliġa bolmaġusı amān

(10) Sin olġıl zamān ehliġa şāh u bes
Saŋa ʿadl tervīḥi dil-ḫᵛāh u bes

(11) Ḳıyāmetḳaça ḥaşmetiŋ müstedām
Selāmıŋ ḳılıp şāhlar ve's-selām

9 amān: T nihān

MUNŞE'ĀT

T782b (1) Ḥamd-ı mevfūr ol Ṣāniʿġa kim ʿilmi münşīsi ḳalemi bile
S756b kelām-ı mecīd inşāsın āferīniş evrāḳıġa raḳam ḳıldı tā
P387b āferīniş ehli anıñ aḥkāmı bile (2) ʿamel ḳılġaylar, yaḫşını
yamandın ve ḳılurnı ḳılmasdın bilgeyler.

Ol ḥākim kim ʿāmm durur iḥsānı
Şehler başıġa nāfiẕ anıñ fermānı

(3) Fermānıġa inşā suver-i Ḳur'ānī
İnşāsıġa iʿcāz kilip erzānī

جلت آلاؤه و عمت نعماؤه Ve dürūd-ı nā-maḥṣūr ol Rāfiʿġa kim (4) şerʿi müftīsi kilki emri bile şeriʿat-i Ḥamīd imlāsı zamān ṣaḥāyifiġa yazıldı, tā zamān ili anıñ emr ü nehyi bile iştiġāl körgüzüp (5) ḫaṭā peydāsıdın ṣavābı ṭarīḳıġa rāsiḫ bolġaylar.

Ol şāh ki māye-i feṣāḥat kildi
Her nükte aña maḥż-ı belāġat kildi

---

1 münşīsi ḳalemi: S1 münşīsi ṣunʿı ḳalemi // 2 ve ḳılurnı ḳılmasdın: P- / ḳılġaylar: S ḳılġaylar ve // 5 ḫaṭā peydāsıdın: P4 حطایاسدین / ṣavabı: S4 ṣavāb

(6) Ḥaḳdın işi ʿālemġa risālet kildi
Şānı bu risāletde ʿadālet kildi

ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve ʿala ālihi ve aṣḥābehu Ecille-i aṣḥāb allıda andaḳ maʿrūż (7) bolur ve eʿizze-i aḥbāb ḫıdmetide andaḳ ʿarżġa yitkürülür kim Etrāk inşāsıda ve bu ehl-i idrāk beyān u edāsıda kim (8) birev birevge ruḳʿa yazġay ya ol kişi ol ruḳʿaġa cevāb bitigey daġı ruḳʿa kiltürgen ḳāşıdnı ḳaytarġay, elfāẓı (9) leṭāfetdin muʿarrā ve terākibi belāġatdin müberrā irdi, edāsı rengīn fıḳarātdın nümāyişsiz ve mażmūnı rengīn ebyātdın ārāyişsiz (10) ve muḳābelede Fārisī elfāẓnıñ inşāları dil-pesend ve mekātībde imlāları nā-maʿdūd. Ve ḫayālġa andaḳ kildi kim Türk elfāẓınıñ (11) daġı ruḳʿaları hem ol miṣāl bile bitilgey ve bu tilniñ nāmelerin hem uş ol minvāl bile ṣebt itilgey. Az furṣatda bu ruḳʿalar (12) cemʿ bolup irdi ve nāmeler yıġılıp irdi kim bu evrāḳ żımnıda ṣebt boldı.

Her kim ki anı oḳurnı bünyād itkey
Rāḳımnı eger duʿā bile yād itkey

(13) Tiñri anı her benddin āzād itkey
Her ġamdın anıñ ḫāṭırını şād itkey

---

8 birev: T. P7 birevdin / cevāb: P8 cevābī // 9 irdi: S8, P8 irdi ve/ ve mażmūnı rengīn ebyātdın ārāyişsiz: P- // 10 ve mekātībde: T. P9 mekātīb ve / nā-maʿdūd: S9 ercemend irdi / elfāẓınıñ: P10 elfāẓnıñ

(14) ** Taġ taġ niyāz ref'idin soñra ḳāf ḳāf iḫlāṣ yüzidin ma'rūż ol kim bu faṣlda kim nevrūz nesīminiñ müşg-bīzligı. (15) lāle dimāġın sevdāyī ve bahār salḳınınıñ 'ıṭr-engizligi bulut mizācın hevāyī ḳılıptur. Lāle dik sevdāyīlıġıdın taġ hevāyī (16) ḳılıp bulut dik hevāyīliġıdın ḳaya sevdāsı başḳa tüşti. Çün ol peyk-pāyeġa ser-efrāzlıḳ ve ol 'ālī maḳāmda encümen- (17) pervāzlıġ dest birdi, menzili körüldi. Seḫā ehli himmetidin refī'raḳ ve bisāṭī tapıldı. ẕekā ḫayliniñ ḫayālidin bedī'raḳ.

(18) Kök sebzesi kökke yitkürüp baş
Ol kökte bolup nücūm uşaḳ taş

Evcige yitip felek semā'ın
Ḳaplandın alıp ḳamer taraġın

(19) Hem ṣubḥ ṣemmāmesi semen-sā[y]
Hem şām nesīmi sünbül-āsā

Ser-belendlıġı sebze tilidin وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ edāsıġa (20) cārī ve pā-ber-cālıġı ṣadā taḳrīridin وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ beyānıġa ẕākir. Munuñ dik dil-güşā meskende bahārī bulut

---

14 niyāz: S12 niyāzı // 15 h. ḳılıptur: S13 h. ḳılıpdur / 15-16 taġ hevāyī ḳılıp bulut dik hevāyīlıġıdın: S- // 17 bisāṭī: S15 besā // 19 semen-sā: semen-sāy // 20 dil-güşā: S17 dil-keş

19 El-ġaşiye LXXXVIII. 18 // 20 El-ġaşiye LXXXVIII . 19

P388a **ḳaṭarātı (21) lāle cāmıġa tüşkeni / ḳarābe seḥābıdın bāde**
seylin lāle-gūn cāmġa ḳoymaḳḳa bā'iş köründi. Ve bu yañlıġ
T783a **rūḥ-efzā me'mende (1) berḳ lem'asıdın tīre taşlar seng-i**
kebāb pişürgeli çaḳmaḳ çaḳḳalı muḳteżī boldı. Ve-līkin ol
bahār-ı ḥayāt ṣoḥbetidin ayru (2) her lāle, aḥbāb cānıġa dāġ
örtegeni, şu'le-i her ḳatre aṣḥāb ḥayātı şem'in öçürgeni
vecle irdi, güstāḫlıḳ yüzidin fülānni (3) ḳulluḳḳa yiberildi
eger kūh-ı nūrda şehebni ḳulle 'azīmetiġa sürülse ve anıñ
ḫārā-ṣıgāf tuvaġıdın sigrigen ot bile berḳ lem'ası dik (4)
muntaẓırlar közin yarutsa taġdın ḳuyaş çıḳḳan dik bolġay ve
bahārda gül açılġan dik körüngey.

Tā faṣl-ı bahār zīb-i 'ālem bolġay
(5) **Ol zīb ile bāġ sebz ü ḫurrem bolġay**

Luṭfuñ bir bir ilge dem-ā-dem bolġay
Ki gāh biziñ cānibimiz hem bolġay

(6) **Çün mihr otıdın semender oldı sereṭān**
Āteş-gede dik tutaştı gülzār-ı cihān

Īrmes bu ısıġ künesde çıḳmaḳ imkān
Ḫoştur kişige bolsa savuḳ sāye mekān

(7) **Çün sipihr zer-geriniñ enbūri ucudın bir külīçe altun**

---

3 **ḫārā-ṣıgāf tuvaġıdın: T.P_4 ḫārā-ṣıyāf** // 4 **yarutsa: S_{21} yarutulsa / bahārda: S_4 bahārdın**

sigrip suġa tüşti ya'nī çarḫ kārḫāneside Cevzānıñ igri peykeri (8) arasıdın ḳuyaş ḳurşı sereṭān āb-giriġa taḥvīl ḳıldı. Sipihr gerdi zer-ger küresi dik mihr otıdın ol nev' ḳızıdı (9) kim yaḳındur kim felek ṭāsıdın ŝevābit dāneleri
S757a ṭāsdaġı ḳal'ī ḳaṭarātı dik / irip tama kirişkey. Ve tedāvīr püteleridin (10) seyyārāt sīmi su bolup sīm-āb dik aḳıp 'arż kānıġa yitişkey. Buḫār suyıdın cihān çeşmi yirge ġarīḳ ve buḫār otıdın ḫayāl peykeri yirde ḥarīḳ .

(11) Deryāġa salıp ısıġ hevā tāb
Ṭolġanmaġı öz özige girdāb

Taġdın kişi kim tilep nişānı
Pertevde ḳızıḳ kül añlap anı

(12) Ḫürşīd ḥarāretidin encüm
Yir sāyesi astıda bolup güm

Tınmay yügürüp ḳoyun tekidin
Ḳum üzre ayaġı köymekidin

(13) Kök ṭab'ıġa çün ḥarāret aşıp
Cismiġa şafaḳdın ot tutaşıp

Her nesīm-i dil-fürūz havā ḥarāretidin bir sümūm-ı cān-sūz ve her zülāl-i (14) ḫurūşān ḥarāret şiddetidin bir berḳ-ı cūşān.

---

9 püteleridin: P9 tevbeleridin // 13 havā: T, P-

Digey sin yoḳarraḳ çıḳıp zemherir
Ḳuyıraḳ tüşüptür sipihr-i eşir

(15) Anıñ birle ḫürşid olup müttefiḳ
Hevānı hem iylep turur muḥteriḳ

Öydin baş çıḳarmaġlıġ havā āteş-rizlıġıdın müteʿassir ve işik- (16) din ayaḳ taşḳarı ḳoymaġlıġ yir āteş-engizlıġıdın müteʿazzir. Ḫuşūsā kim bu żaʿifniñ mizācı niçe kün mey otı iştiʿaliġa müştaġil (17) üçün ḥālā ol iştiʿāl eseri ṭabiʿatde müştaʿil boluptur.

(18) Ki ösrüklük andaḳ ki aḳşamġı ḥāl
Körünüp şabūḥi çaġıda muḥāl

Ki ol nevʿ maḫmūr u pejmurdelıḳ
Ki meydin ni kim cāndın āzürdelıḳ

(19). Bāde otı cismimġa tutaşıp ol ot dūdı belki şuʿlesi başımdın intiḳāl üçün العذر عند كرام الناس مقبول mażmūnın şefiʿ ḳılıp (20) bu niyāz ruḳʿasın güstaḫlıġ ḳılıldı. Aşḥāb mizācı istiḳāmet şafḥasıda elif dik muḳim ve aḥbāb ṭabiʿatı iʿtidāl gülşenide serv dik (21) müstaḳim bolsun. āmin yārābbe'l-ʿālemin

---

14 yoḳarraḳ: P13 yoḳarı // 15 çıḳarmaġlıġ: S5 çıḳarmaġlıḳ

(22) Çün ḫazān bergi ḥüsn iter āġāz
İvürür yüzni ẓāhir iylep nāz

Çün boldı ḫazān bergige ḥüsn ıẓhārı
Nāzın iter āġāz tüşüp her sarı

(23) Likin ivürür yüzini ẓāhir iylep
Ṣufret aŋa ẓulm-i felek jengārı

Sipihr-i dūn-şi'ār cüz' televvün ve reng-āmīzlıḳ ve rūzgār (24) būḳalemūnluḳ dişārı ġayrı dü-renglik ve ḥīle-engīzlıḳ irmes üçün lā-cerem ol biridin gāhī bisāṭ-ı būstānī reng-ā-reng (25) güller bile müzeyyendür ve bu biridin gāhī būstān bisāṭı gūn-ā-gūn yafraġlar bile mülevven. Ve-līkin çün bahār ṣubḥınıŋ her güli ḳuyaş (26) güli dik gül-bün sipihrdin ṭulū' itse, 'āḳıbet ḫazān āfitāb-ı zerdiġa müntaḳildür ve yigitligniŋ her çiçegi aḫter çiçekleri dik (27) sipihr gül-bünidin açılsa āḫir ṣubḥ aṣfer ḫazānıġa müntehī.

Ni bahārīde şād bol çendān
İyleben özni gül kibi ḫandān

---

22 nāz: S11 niyāz // 23 sipihr-i dūn-şi'ār: S12 sipihr-i dūn-şi'ārı// 24 ol: T, P – // 26 gülbün sipihrdin: S14 gülbün ve sipihrdin, P22 gülbün sipihridin / yigitligniŋ: S15 yigitlikniŋ

T783b (1) Ni ḫazānīde berg ʿişini saç
Yüz üze zaʿferān dükkānın aç

Ammā çün merciʿ soñġı ḳısm ve meʿād soñraġı şıḳḳ boldı. (2) Herāyine kim pāyede anı vālā vü rütbede anı aʿlā dise
P388b bolġay bes bola alġay kim çün felek tāciri / temennā menzili mezraʿıdın (3) ḳuyaş yūsıfın beyʿ mizānı keffesiġa kivürdi ve anıñ saʿādet kündüzi, kāfūrī kiçeniñ bahāġa kitürgen sevādı (4) müşgi bile veznde tiñ çıḳtı. Çemenniñ ruḫsārı Yūsuf ʿışḳıda Züleyḫā ʿiẕārı dik, gāhi bu ḫazān yili hem anıñ savuġ āhı kibi (5) nā-mütenāhi boldı. Ḳara yıġaçnıñ sarıġ berglerin yil uçurġanı tütündin uçḳunlar ayrılġan misālin ve ḳızıl tal- (6) nıñ gāhi yafraġların baʿżı cismide ḳalġay şengerf ḫuṭūṭı üzre zaʿferān efşānı ḳılġandın nişāne körgüzdi. Mürtefiʿ (7) şāḫlar üzre şemʿ şuʿlesi dik bergler şekli şerhiġa müzekkerleri وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا kerimesi bile mütekellim ve ol şuʿle-āsā (8) bergler ʿaksi şişe-i Ḥalebide āyine-i çini kibi zülāl içre tüşkendin çemen ḳuşları كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ şavtıġa müterennim.

(9) Çü ḳıldı keh-rübā-gūn mihr-i gerdūn
Yıġaçlar bergi rengin keh-rübā-gūn

---

1 ḫazānīde: P24 ḫazānige // 2 bola alġay kim çün: S17 bola alġay kim bāʿiş munı dise bolġay kim çün // 3 kāfūrī kiçeniñ: T,S18 kāfūrī cisme kiçeniñ // 4 bu: S- // 5 uçurġanı: P3 uçurġalı / ayrılġan: T ayrılḳan, S20 ayrılġannıñ // 7 şerḥiġa müzekkerleri: S22 şerḥiġa būstānġa müzekkerleri
7 El-mülk LXVII ,5 //8 En-nur XXIV ,35

Şecer yafraġı boldı kehrübā dik
Dime kim kehrübā mihr-i semā dik

(10) Şabā ķılġaç su üzre zer-feşānlıķ
Sunıñ tiġını iylep zer-nişānlıķ

Uçup berg otıdın her yan şerāre
Niçük kim zer varaķdın pāre pāre

(11) Sarıġ yafraġ üze kim olturup zāġ
Bolup andaķ ki sarıġ lālede dāġ

Ķılıp zer mül ḫazān naķķāşı tertīb
Ķılurġa bāġ evrāķını teẕhīb

(12) Bu şuġli içre iylep sehv terkin
Zer-ender-zer ķılıp berg üzre bergin

Mundaķ faşl ki hīç faşl neşāṭķa mundın münāsibraķ imes (13) ve mundaķ vaķt ki hīç vaķt ʿİşķa mundın ensebraķ kişi nişān birmes. Herāyine kim ol ḫürşīd-i evc-i kemāl altun cām içre (14) aşfer mey bile ser-ḫoş ve anıñ keyfiyyetidin ʿālem ehliġa zer-feşānlıġı ḫazān-āsā belki ḫürşīd-veş durur kim ʿİş müstedāmı müdām bolsun. (15) Ve-līkin eger gāhī ümīdi bustānı

---

10 ķılġaç: P7 kılsa / zerfeşānlıķ: S24 zer-feşānlıġ // 12 münāsibraķ imes: S27 münāsibraķ ve lāyıķraķ imes // 13 ensebraķ: S27 enseb ve muvāfıķrak

ḫazānıdın berg-rizge ḳalġanlar ve ḥayātı gülistānı ḥırmān
S757b berg-rizidin / ḫazānġa uçraġan- (16) ları cür'a'i [bile] yād ḳılsa, kemāli ḳuyaşdın zerre'i kem bolmaġay ve ḳatre'i bile şād itse cemāli meş'alidin şerāre'i öksülmegey.

(17) Gülüñ rengi aṣfer-nişān bolmasun
Bahārıñġa hergiz ḫazān bolmasun

(18) Du'āyi kim şitā ḳalbide şitā ḳalbidin dil-süzraḳ ve niyāzi kim ḳış 'aynıda ḳış 'aynıdın dil-fürüzraḳ bolġay.

(19) Anıñ her aḫkeri yāḳūt-ı aḥmer
Munuñ her ẕerresi raḫşende aḫter

Edāsıdın soñra 'arż ol kim hiç vaḳti muvāfaḳatlıḳ aḥbāb (20) birbiri viṣālidin behre alurġa ve hiç zamāni muṣādaḳatlıḳ aṣḥāb bāde bezmi tarḥın salurġa andın yaḫşıraḳ yoḳtur kim (21) merġūb yārānlar meşhūr bolġay ve aġyār yüzige hücre işikleri mesdūd.

Tüzelgey yār ile bezm viṣāli
(22) Veli aġyārdın ol bezm ḫāli

Ve bu iḳbāl hiç ḳaçan andaḳ müyesser bolmas ve bu maḳṣūd

---

15 ḥayātı: S29 ḥayāt // 15-16 uçraġanları: S1 uçraġanlarnı // 16 bile: T, S, P- , bolmaġay:T, P- // 21 işikleri: T, P18 işiklerige // 22 Veli: S6 Veli hem ol

hergiz andaḳ dil-pezīr körünmes kim (23) ḳış bolġay. ḫusūsā kim bürūdet şiddetidin ḥavās idrākdin nā-kār ve kiçe bolġay. be-taḫşīş bulut müşg-fām hevāġa ḳarnıñ (24) serd-i vesīmidin kāfūr-bār. dey şāmı şebīḫūndın ot zerdüştiniñ ḫayli menḳal ḳurġanıda ḥişārī ve Behmen çirigi çapḳunıdın (25) şerāre Mezdekiniñ sipāhı taş birle timür ḳal'asıda mütevārī. felek günbedide encüm-i encümen tün ḳara kişi içre nihān ve (26) rūzgār alaçuġıda ḳuyaş terki. seḥābnıñ ḫākesteri sincābıde penhān. sipihr ḫar-gāhı dik aḳ öyde encümen ehli müctemi' niçük kim (27) sipihr ḫar-gāhıda şüreyyā sāḳīleriġa gāhī ma'āşlarnı teḳāżāsı üçün bu beyt bile mütekellim kim

Sāḳīyā dey şiddetidin 'aḳl u ḥiss bī-tāb irür
T784a (1) Çāresi cām-ı bilūrīn içre la'l-i nāb irür

Ve ayaḳçılarġa gāhī müftiler bāde iltmes üçün bu naẓm bile müterennim kim:

(2) Ḳaṣd iter il cānıġa her dem şavuġluġ birle dey
Şāḳıyā sınmas hevā zehri kitür tiryāk ü mey

P389a / Nār aḫkerleriniñ lema'āti niçük kim la'l kānıda (3) nār dāneleriniñ baġlanġanı niçük kim yāḳūt remānı.

---

23 k. bolġay: S_{7} k. bolġan / şiddetidin: P_{20} şiddetin // 24 serd-i vesīmidin: P سوده سيميدين // 27 sāḳīleriġa: S_{10} sāḳīlerġa // 2 savuġluġ: P_{25} savuḳluġ

Ḫoşā bezm ara ot demi bolsa dey
Mey andaḳ ki ot ve ot andaḳ ki mey

(4) Anıñ menḳali şīre tezyīn kilip
Munuñ şīresi menḳal-āyīn kilip

Yüzide munuñ mey baṭı la'l-i nāb
Anıñ üstide burdağan baṭ kebāb

(5) Munuñ lem'ası közni rūşen ḳılıp
Anıñ şu'lesi öyni gülşen ḳılıp

Velī bezm yüz başlıġ aḳ öy ara
Aḳ öy taşı tün müşgi birle ḳara

(6) Hem ol müşg üzre ebr-i kāfūr-bīz
Cihān üzre yek-dest kāfūr-rīz

El-ḳışşa; tefrīḳa imḳānı ança kim maḳdūrı bar nā-būd. ve cem'iyyet maḳdūrı (7) ança kim imkānı bar mevcūd ve ḥāl ol kim

Her ni kim taḳdīr bolsa ser-be-ser tapmış vücūd
Bā-vücūd munça yüz miñ sin eger yoḳ sin ni sūd

---

6 üzre: S15 üze / kāfūr-rīz: kāfūr-biz

Mihr (8) va'desi hemānā giyāh dik itti yaḫūd tün yarımıda mihr dik yir tübige kitti. Ol la'l-i āteşin hicrānıda ni la'l-gūn aḫkerde ḥarāret (9) ve ni āteşnāk meyde keyfiyyet ve ol mihr-āsā cebīn ḫırmānıda ni şem' meş'alesi yaruḳ ve ni köz şem'i 'ayn tīġıdın açuḳ. Her sāye (10) ḥareketidin bağırda tāb ve her ayaḳ ünidin köñülde ıżtırāb. Çün mühlik intiẓārdın cān ağızġa yitti ve şikībālıġ iḫtiyārı (11) iligdin bī-iḫtiyārāne kitti. Bu perīşān elfāẓ merḳūm boldı ve āşüfte kelimāt taḳrīrġa kildi. Eger şeb-reng şarşar-ḫırāmġa (12) rākib bolup rūzgārı şeb-reng ve āhı şarşar-mānendler soḥbetiġa rāġıb bolulsa tün yarımıda ḳuyaş ṭulū' ḳılġan dik (13) ve ḳış ortasıda gül açılġan dik bolġay.

Tā ḳışda savuḳ ṭab'ġa maṭlūb olġay
Tā 'īş savuḳ vaḳtde merġūb olġay

Tā bu barı tīre tünde maḥbūb olġay
(14) Mecmū'ı siniñ ḥāliñe mensūb olġay.

Āmīn yārābbe'l-'ālemīn. (15) ** Ol sa'ādet burcunıñ ḳuyaşı bir ay kemān-ḫānede verziş ḳılġandın soñra öçkü avı 'azīmetiġa tağ sarı yüzlengen dik (16) felek terki ya'ni ḫūrşīd, ḳavs ḳullesi evciġa taḥvīl ḳılıp ol biride burunġı kiçe irişe almay firāḳ zindānıda maḥbūs (17) ḳalġanlarġa

---

9 meş'alesi: P7 şu'lesi // 11 taḳrīrġa: S20, P9 taḥrīrġa // 12 şarşar-mānendler: P9 şarşarġa // 13 savuḳ: S21 savuġ // 16 ḳavs ḳullesi: S23 ḳavs burcıdın cedy ḳullesi, P13 ḳavs ḳulle

ḳıyāmet küniniñ tüniçe körüngen dik. bu biride dağı avvalğı aḳşām ḫublar şām-ı zülfi yeldāsı dik uzun (18) körünüp anda ʿuşşāḳ düdı ʿālemni tīre ḳılıp hem ol yil bürüdetidin eşki yamğurları jāle bağlanğan dik munda hem (19) müşk-fām bulut sevādıdın ʿālem ẓulmet-girdār. şarşar şiddetidin ol müşk kāfūr-bār boluptur. Bu bürüdetni āteş-gede (20) otı defʿ ḳılmas meger mey-gede bādesi. Bu ẓulmetni ḳuyaş lemʿası yaruta almas meger ol yüz cilvesi. ʿArż ol kim (21) avvalğısı dimāğlarnı ḳızıtıp eger ikinci hem közlerni yarutsa ğāyet luṭf bolğusıdur.

Ger mey otıdın ḳalmadı bezm içre savuğluḳ
(22) Kilseñ kiterür tīreligin dağı yaruğluḳ

(23) ** Ṭaleb deryāsıdın maḳṣūd gevherini birev iligley alğay kim murādı sefīnesiniñ dibāçesin ol şāniʿ cevāhir ḥamdı bile (24) muraṣṣaʿ ḳılğay kim her nā-ümīdlığ bezmi ara anıñ iḥyā-yı iḥsānı yüz körgüzse baḥr-ı necāt ve murād
S758a tiñizidin / maṭlūb kimesini birev sāḥilğa (25) tigürgey kim maḳṣūd cenginiñ fihristin ol ḳādir zevāhir şekkeri bile mülemmaʿ itkey kim her dürd sāğarıda anıñ bāde-i şevḳıdın (26) dürdī tamsa deryā-yı ḥayāt ḳılğay.

---

18 ʿuşşāḳ düdı: P_{14} ʿuşşāḳ āhı düdı // 19 müşk kāfūr-bār: P_{15} müşg-fām kāfūr-bār // 21 savuğluḳ: T. P_{17} savuğluğ // 24 baḥr-ı necāt ve: S_{29} baḥr-ı necāt ḳılğay ve // 25 tigürgey: P_{20} yitkürgey. şevḳıdın: S_{1} şevḳınıñ

Aŋa ḥamd kim çarḫ-ı deryā-nevāl
Tapar andın encüm le'ālī miṣāl

Bu deryāda geşti yaŋı ay olup
(27) Ki zevraḳ kibi baḥr-peymāy olup

Bu zevraḳḳa gül-mīḫ itip kevkebin
Ḳılıp bād-bān ṣubḥ çādır-ı şebin

T784b (1)

Tiŋriniŋ ḥamdı çünki taptı nesaḳ
Na't deryāsıġa sürey zevraḳ

Ol ki çün baḥr-ı ḳurbeti taştı
(2) Çarḫ toḳuz tiŋizidin aştı

Dürretü't-tāc olup ṣıfātı anıŋ
Baḥrü'l-ebrār na't-ı ẕātı anıŋ

İski na'leyni dik denī nimesi
(3) Nūḥ ṭufānı def'iġa kimesi

Köŋül baḥrıdın maḫfī dürrlerni 'ālī mecliska bu nev' niṣār ḳılılur kim bu sefer kim bu nā-tüvān bī-çāre (4) ve bu

---

3 nā-tüvān biçāre ve bu: P25 nātüvān biçāre bitimek ḫayāli durur ve bu

bî-ḫān u mān āvāre ileyige tüşüptür. Beyābānî şu'ūbetin bel vüs'atin kim ḫayāl ṭāyiri yıllar ḳanat urup anıñ pāyānıġa (5) yitmek ḫayāl durur ve taġınıñ şiddetidin bel rif'atin kim naẓar peyki ḳarnlar ḳadem salıp anıñ evciġa yitmek muḥāl, burunġı ruḳ'ada (6) şerḥ ḳılılıp irdi.

Her ni ki varaḳda irdi merḳūm
Bolmış bolġay oḳurda ma'lūm

Ol, deşt ü taġnı hidāyet ü dest- (7) yārlıġı ve 'ināyet pā-merdlıġı bile dest ü pā urup ḳaṭ' ḳılġaç, deryā ileyige kildi. 'Umḳı temennā lüccesi bile tiñ ve saṭḥı taḫayyül baḥrıdın (8) kiñ kim andın çāre 'ubūr irdi ve kimege kirmek żarūr. Rūḥsız beden gūrda ārām tutḳan dik ve nūrsız merdüm közde maḳām (9) ḳılġan dik ol merdümi yoḳ közler meşellik tîre öylerge kirildi ve ol münḫasif hilāller seyriniñ sür'ati bile bir ayġa digince (10) ol mertebede irdi kim her bir kün miñ yılçılıḳ yol bar imiş ve bilse miñdin birini dilmiş bolġay. Ve ol felek-veş baḥrnıñ (11) vüs'atiniñ yüzi ol ġāyetḳaça irdi kim sipihr lücceslġa teşbîh ḳılılsa deryāsıdın ḳatre'î aytılmış bolġay. Baḥrî cān-verdin (12) 'acāyib şuver ġāyetsiz ve deryayî şūretlerdin ġarāyib peyker nihāyetsiz 'ayān su içre her yan yüz ġarāyib bolup miñ ẓāhir ol yüz bolsa ġāyib.

---

6 ş. ḳılılıp:T.P2 ş. ḳılıp, ma'lūm:P3 merḳūm // 7 bile :T.P- / deryā:T.P4 deryāyî // 9 közler meşellik:P5 közler dik mişllik // 10 bolġay: T.P7 bu alġay // 12 şūretlerdin: S13 şūretdin

(13) **Niçük köz tüşse kök su çarḫ-mānend**
Tapıp eṭrāfı kök ẕeyliġa peyvend

Ḫırāmān her ṭaraf yüz ṭurfe māhī
Ḫıred māhiyyetin bilmey kemāhī

(14) **Anıñ dik sehm-nāk ve eyle hāyil**
Ki iylep körgüçi hūşını zāyil

Revān yüz taġ ve birge bolmay ārām
Velī taġı ki bolġay māhī-endām

(15) **Nime kim arḳası taġ evc-i yañlıġ**
Tenide naḳş deryā mevci yañlıġ

Keşefler her biriniñ sehmi bī-ḥadd
Yasap su üzre cismi birle günbed

(16) **Bolup mi'mār-ı ḳudret anda bānī**
Sudın ḳılmay ḫarāb andaḳ binānı

Balıḳ ṣayd iyleben her yan nehengī
Niçük kim reng ṣayd itkey pelengi

---

13 **niçük: S14 niçe / tüşse: S14 ḳoşa //** 15 **nime: P11 niçe //**
16 **balıḳ: S18 balıġ**

(17) Teni bir püşte'i kim bolsa ḫārā
Timürdin tiş ve çengāl āşkāre

Körünüp cānver baḥr içre bī-ḥad
Niçük kim deşt içinde her niçük ded

(18) Temevvüc baḥr üzre kim tutmay ārām
Alar üstige şun' ilgi tapıp dām

Ve gāhī şarşar taḥrīkidin deryā telāṭumı bile وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ۝٣ **(19) sevādıġa rāḳım ve gāhī külek teşvīridin emvāc te'āḳubı su ḫurūşı üni bile** وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ ۝٣ **edāsıġa mütekellim her nefes (20) yüz āfetdin köñül su bolup cāndın ilig yuyulup ve her zamān miñ ḫaṭardın cān aġzıġa yitip ölümge köñül ḳoyulup (21) közge tofraġ 'izzeti sürme-i Sipāhāniçe körünüp velī ol körünmey köñülge taş ḳıymetī yāḳūt remānıça tapılıp (22) velī ol tapılmay bu ṭūr-ı beliyyāt ara helākke müşerref ikende ve bu nev' mehālik ara öldüm digende deryādın āb-ḫöriş üzüldi. (23) Ve tofraġ viṣāli naṣīb boldı, yüz yirge ḳoyup ve köz tofraḳḳa sürtüp şükr becā kiltürüldi. Ve şevḳ yüzidin baştın (24) ḳadem ḳılıp Ka'be-i maḳṣad 'azmiġa ḳadem uruldı. Ümīd ol kim andaḳ viṣāl vādīsi ṭayy boldı, hicrān bevādīsi hem ḳaṭ' bolġay. (25) Ve-līkin tevaḳḳu' aḥbāb cānıdın ol kim du'ā bile gāhī bu nihāyetsiz deştdin kim na'l-i bürehne**

---

18 şun': S19 şubḥ // 20 ḫaṭardın: S21 ḫaṭīrdin // 23 şevḳ: S24 şevḳı / baştın: S24 başdın // 24 bevādīsi: P20 vādīsi

18 El-infitar LXXXII , 3 // 19 El-tekvir LXXXI, 3

ḳadem urup min, beliyyāt ḫas u ḫārın (26) süpürgeyler ve iltimās-ı aṣḥāb-ı cāvdānidin ol kim gāhī niyāz eşki bile bu şāri'i yoḳ beyābānġa kim ḳılavuzsız kizip min (27) āfāt-ı gerd ü ġubārıġa su urġaylar.

Yansam yana ġurbetni heves ḳılmaġa min
Hicrān otıġa tenimni ḫas ḳılmaġa min

Cüz cām-ı viṣāl mültemes ḳılmaġa min
T785a (1) Ḥaḳ ḥażretide şükrni bes ḳılmaġa min

(2) ** Fenā bişesi sāḥatıda viṣāl şeceresidin s̱emere tapḳanlar başıġa felekniñ muḫālif ḥarekātıdın her cefā erresi
S758b kilse ẕikr yā (3) kirdār tilleri cüz ḫāliḳ-ı bī-çūn / ḥamdiġa ẕākir bolmaġusı durur. Vefā şeceresi sāyeside
P390a murād s̱emeresidin netice körgenler ayaġıġa (4) / çarḫnıñ müte'āḳib żurūbıdın her sitem tīşesi tigse manṣūr-vār nuṭḳları ġayri ṣāni' kün feyekun şükrige tekellüm ḳılmaġusıdur.

(5) Naḫlī ki rıżā sāḥilidür bişe aña
Rüst añla fenā tofraġıġa rişe aña

26 beyābānġa: S26 beyābāndın / kizip min: S27 kirip min // 27 ikinci mısra T'de üçüncü mısra. // 2 ḥarekātıdın: S29 ḫarekātıdın // 3 tilleri: S29 tili // 4 tigse: P1 tiske / nuṭḳları: S2 nuṭḳı

Her laḥẓa ayaḳḳa tikse ! yüz tişe aŋa
Başdın çü kiçip durur ni endişe aŋa

(6) Kim itse fenā bişeside būdı anıŋ
Her şāḫḳa il urmaḳ imes sūdı anıŋ

İster ki yitişkey olça maḳṣūdı anıŋ
Ma'dūm kirek her ni ki mevcūdı anıŋ

(7) Ve'l-ḥaḳ bu şīve bir serv dik āzāde-veş de'bī durur kim sipihr cefāsı ḥarāretidin ısıtma işti'āli çenār dik cismiġa ot (8) salsa cüz Ḥaḳ rıżāsı naḳdin isterge avucın açmaġay. Ve bu ṭarīḳa bir ṣanavber dik nāle-keş resmidür kim çarḫ ḥarekātı (9) bürūdetidin sepīdār dik a'żāsıġa ra'şe tigürse ṣebāt tofraġıdın ḳadem almaġay. Ve ṣabr hevāsıdın baş çikmegey. Bi-ḥamdi'llah ve'l-minne (10) ki tā sipihr-i devvār ḥavādişi ser-gerdānlıġıdın rūzgār-ı nā-pāydār nevāsıdın Māzenderān cengige ḳadem ḳoyuluptur kim (11) eşcārı keṣretidin ṣabāġa ḥarīmi ṭavfıdın maḥrūmluḳ işdür. Ve şāḫsārı rif'atidin semāġa her laḥẓa yüz miŋ serzeniş (12) yafraġ ġulüsı ḥicāblıġıdın tofraġıġa hergiz mihr-i żer-feşān envārıdın bir direm tüşmegen ve mürtefi' şecer bī-ḥisāblıġıdın sāḫtıġa (13) muṭlaḳ seḥāb-ı gevher efşān cevāhiridin jāle yitişmegen 'arş sāḳıġa çırmaşıp çıḳḳan 'ışḳ-ı bī-cāndın pervāne sühā ve sidre şāḫıġa (14) tolġanıp

---

5 kiçip durur: P2 kiçip turur // 6 anıŋ: T. P- // 7 sipihr: S4 sipihr tīz // 8 ṭarīḳa: P5 ṭarīḳḳa

baş çikken. tākidin bir ḫūşe şüreyyā ğāyetsiz eşcārıġa kim yir ile kökke ittiṣāl birür. أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ (14) (15)
Ṣādıḳ u nihāyetsiz ṭuyūrıġa kim yirdin uçḳanda felek yüzidin yapar. ا رمى تمر مر السحاب (15)

Ni bīşe ehremen bustān u bāġı
(16) Anıñ ni ucı peydā ni ḳırağı

Yıġaçı astıda kök sebzeler fāş
Velī kök sebzesidin ötkerip baş

Kühen eşcār her yan baḳsa yüz miñ
(17) Ötüp başı felekdin her biriniñ

İtip heykelleri peydā mehābet
Ḳılıp peykerleri ẓāhir ġarābet

Pey-ā-pey dīv-lāḫ anıñ cibāli
(18) Ser-ā-ser dīv-bād anıñ şimāli

Bolup her berg bir mir'āt-ı vesvās
Tuta almay ḫıred öz hūşını pās

---

15 yüzidin: P_{11} yüzin // 17 peykerleri: T peykerlerni / peyā-pey: S_{13} ser-ā-ser // 18 ser-ā-ser: S_{13} pey-ā-pey

14 İbrahim XIV, 24 // 15

Ḳılıp her rūd suyınıñ ṣadāsı
(19) ʿIyān yüz ġūl u şeyṭān mācerāsı

Şiġālinıñ üri efġān-endūh
Çikip kirgen kişiniñ süġige vūh

Her iski yıġaçnı ḳoñarurġa (20) felek pili ṣubḥ ḫorṭūmı bile ʿacz ẓāhir ḳılıp. Ve eger ḳoñarsa bilādın taşırġa sipihr arabası ol yük astıġa yançılıp ḥaşarātı (21) mehābetidin rūzgār-ı buḳalemūn raḳamı biribise ṭınnāb u sibāʿı ṣalābetidin çarḫ-ı dūn asdıġa bir kizdin yasaġan şirçe (22) ḥisāb vuḥūş ḫayliniñ ayaġı köpidin yir aʿżāsıda yüz miñ cerāḥat ve ṭuyūrı cūşınıñ fiġān u nefiridin felek dimāġı perdeside (23) yüz tümen ḳerāḥet kündüz āfet otıdın köygen ḫırmen şekli anda mihr-i raḫşān ve kiçe telbis şuʿlesidin yaruġan kirm-i şeb-tāb (24) şemʿi anda nücūm-ı dıraḫşān. yıġaçınıñ şemeri bār-ı dil ve şemeriniñ ṭuʿmı zehr-i ḳātil. Bā-vücūd bu ġarib ḥālāt ve ṭurfe maḳālāt çün anda (25) bolmaġlıġ rūzgārım nāşiyeside ḳażā ḳalemidin taḥrir tapmış ve nāşiyem ṣafḥasıda ḳader ḫānesidin naḳş-pezir bolmış. Her tikendin (26) bir gülçe asāyiş yiter ve her taşdın bir dürrçe ārāyiş fehm bolur. Mühlik hevāsı Mesiḥā demi ve ḳātil demi Ḫıżr çeşmesiniñ nemi (27) dūzaḫ-veş ḳażāsıda seyl-i belā dik rūd-ḫāne. جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ dın nişāne bed ṭuʿm miveleri bile nā-maḳbūl eşcār فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ۝٦٨

19 yıġaçnı: S15 yaġacnı

27 (1) El-baḳara II, 25- (2) Er-raḥman LV, 68

T785b (1) -dın nümūdar.

Özlügin ʿāşıḳ eger dost hevāsıġa birür
Yārdın her ni kilür cānıġa āsāyiş irür

Ve eger vaṭan hicri eyyāmı (2) munḳażī bolup bu firāḳ bīşesidin viṣāl deştiġa yüz ḳoyulsa ve bu firḳat çengelidin ḳurbet sahrasıġa ḳadem urulsa hem çün (3) ḳażā hādisi ʿinān-keş bolġusıdur berḳ-vār sigrimekdin özge ve ebr-i
P390b ker-vār yilmekdin özge çāre'ī bolmaġusıdur ve / devāyī (4) tapılmaġusıdur kim Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā barça yaraġlıḳ muġaylanları ara ser-gerdānlarnı yaḳınlıḳ kaʿbesi ṭavāfıġa (5) müşerref ḳılġay. āmīn. (6) ** Ḥamd u s̱enā ol ṣāniʿġa kim ʿālem büstānı ve salṭanat gülbüniniñ ser-sebzlıġın ʿadl cūybārıdın ḳıldı. Tā bu sudın sīrāb bolup (7) ol gülbünde s̱ebāt u devām gülleri açıldı. Devlet bināsıġa zevāl tigürürge āfet yaġınları ẓulm seḥābıda nihān itti. Tā ol (8) yaġın seylleridin bu binā esāsıġa buzuġluḳ yitti. Ḥakīmī ki her ḥākimni ḥükūmet taḫtıda pāydār istedi. köñlige özge ḥükmleri (9) inḳıyādını merġūb körgüzdi. Ve her fermān-rev anıñ esās u avvalın bī-medār tiledi. ḫāṭırı çemenidin seyyidü'l-murselīn
S759a şerʿiniñ (10) mütābaʿatı / güllerin üzdi. ʿĀdilī kimniñ

---

1 cānıġa:P24 rūḥġa / hicri:P24 hicr // 2 munḳażī:P24 muḳteżī // 3 ve ebr-i ker-vār yilmekdin özge:P- / çāre'ī:P25 çāre // 7 tigürürge: T.P3 tigürür. yaġınları:T.P3 yaġınların / seḥābıda:T. P3 seḥābı // 8 özge ḥükmleri:S29 öz köñül ḥükmleri // 9 şerʿiniñ: P5 şerʿiġa

ʿahdlıġ şeceresiġa murād şemeresin birdi tā ol şecerni ikken kişi bu şemerni tirdi. (11) Şabūrī kim maķşūd gevherin te'emmül deryāsıġa saldı tā her kim ol deryāġa ġavş ķıldı. bir gevherni aldı.

Taʿālā'llāh zihī her pākdin pāk
(12) Ki ni şeh ni gedādın bar aña bāk

Gedānı şāh iterdin yoķ hirāsān
Aña şehni gedā ķılmaķ hem āsān

و هوای الذی لا یریب ابدا (13) دین شانه تقدس وتعالی عن سبحانه و تعالی ol däniş ḥadīķasınıñ nūrın ḥavādis ḫazānı yili ḫaṭarıdın ve ol biniş ḥadeķası (14) nūrın nevāyib-i çeşm zaḫmı żararıdın öz penāhıda asrasun. Mübārek ḫāṭırıġa barça anı ötkersün ki çün vücūdķa kiltürgey dünyāsı ve ʿuķbīsıġa (15) sūd yitsün ve arıġ köñlini barça ol sarı tutsun kim ol işdin müsülmānlar rāżı ve Tiñri taʿālā ḫoşnūd bolsuñ. (16) āmīn yārabbe'l-ʿālemīn. Bu uçurda çarḫ-ı nigūn ķażāsıdın ve sipihr-i dūn muķteżāsıdın (17) endek ġubārī ve cüz'ī ıżṭırarī kim ol ḫażretniñ rūz-efzūn devleti ve hümāyūn ẕātıġa müteveccih boldı. Ķıyāmetī ki ol sebebdin (18) bu nā-tüvān ḥāliġa ve rüstāḫīzī ki ol cihetdin bu perīşān aḥvāliġa yüzlendi şemme'ī andın ķaysı ḫāme taḥrīriġa kile

---

10 şecerni: P6 şecereni // 15 işdin müsülmānlar: S5 müsülmānlar işdin // 16 muķteżāsıdın: T. P11 iķtiżāsıdın

12 — 13

alġay. (19) ẕerre'i andın ḳaysı til taḳrīr ḳıla alġay. Ammā Ḥaḳ ta'ālā ṣıḥḥat bile ol āfātdın ve selāmet bile ol beliyyātdın ḫalāṣ ḳılġan ḫaberi (20) taḥḳīḳ bolġaç ol meşaḳḳat ve miḥnetlerġa telāfī ve tedārük boldı ve bu vāḳi' bolġan işlerde egerçi devlet-ḫᵛāh müşfiḳ ḳullarġa (21) maḥall ol bar irdi kim birer ṭa'n-āmīz kināyet-engīz lafẓ ġāyet cānları köygendin ve köñülleri taḥammül ḳılġandın 'arż (22) ḳılġaylar. Ammā muḳarrerdür kim bu veḳāyi'din ol ḫażretniñ mübārek ḫāṭırıġa ança kim kirek tenbīh ü i'tibār ve tecribe-i rūzgār (23) ḥāṣıl bolmış bolġay. Ḥālā iltimās ol kim çün insān nisyāndın ḫālī irmes ve beşeriyyet muḳteżāsı teġāfül ve taḳṣīrdin özge (24) netīce birmes. öz eṭvārıñız tigresige yaḫşı ivürülgey siz. Tiñri ta'ālā ḥażretide barça ötken işlerdin özüñüzni muḳaṣṣır (25) bilgey siz. Ḳıla alġança Tiñri ta'ālā buyruġı bile ve seyyidü'l-mürselīn şer'iniñ muḫālifi işlerdin külli ictināb ḳılıp mundaḳ umūrnı (26) cidd bile irtikāb ḳılmaġay siz. Devlet ve milk ḳalın sipāh ḥimāyetidin yoḳ ki Tiñri ta'ālā 'ināyetidin ve müsteşār tedbīridin (27) yoḳ ki kird-gār taḳdīridin irkenni bilip özüñüzni Tiñri ta'ālānıñ fażl u keremi himāyetiġa

T786a ḳaçurġay siz یکان سر (1) کار اسرار mażmūnıça maḥbūb-ı ḥaḳīḳī bile muṣāḥabet lāfın urġay siz. Her ni kim ötti. ezel ḳısmetidin irkenni bilip artuḳnı ġuṣṣa yutmaġay siz. (2) Ammā her ni kim kilür. ezel ḳısmetiġa ḥavāle ḳılıp özüñüzni emr bolġan işdin ma'ẕūr tutmaġay siz. Selāṭīnġa

---

19 taḳrīr: S8 taḳrīri // 20 boldı ve:P14 boldı // 1 mażmūnıça: S15 mażmūnı bile / irkenni: S- / yutmaġay siz:P22 yutmaḳay siz

sizdin köprek (3) şikestler tüşkende Tiñri ta'ālā penāhıġa sıġınıp külli necātlarıġa mülāḥaẓa ḳılıp köñül salmaġay siz. Salṭanat umūrıdın iş (4) ḫayretḳa münçerr bolup barça te'emmül raḫnelerin baġlıġ körüp tevekkül şāhrāhıġa kirerni taḳṣīr ḳılıp baḳıp ḳalmaġay siz. (5) ** Her seḥer tā ḳuyaş çābük-süvārı Ḫotan sipāhınıñ muḥāfaẓatı üçün ṣubḥ cūybārıdın ḫandaḳlap ẓulmet çirigin def' itkey ve her kün (6) tā bu
P391a ḫandaḳdın / çıḳıp zengbār şāhınıñ gül-çihreler sünbül zülfi dik perīşāh ḫaylin tārümār ḳılıp felek ḥiṣārın fetḥ ḳılġay. (7) Ol seher ḫandaḳlıḳ ḳuyaş rāylıḳ çābük-süvārlar şāhı üçün Tiñri ta'ālā öz cūybār ḥıfẓıdın ḫandaḳ ḳılıp muḫālif çiriginiñ (8) ẓalimin münhezim itsün. Ve ḫarm ve iḥtiyāṭ ḫandaḳı cūybārıdın ṣabā ḫayli dik ötkerip ḫāksār 'adūnıñ tofraġın kökke savurup (9) kişver ve milk ve ḥiṣārınıñ fetḥin naṣīb ḳılsun.

On iki burcluġ gerdūn ḥiṣārı
Ḫavādis̱ taşıdın tā bolsa 'ārī

(10) Sipāhıñ kök ḥisārı üzre ḥākim
Ḥiṣār-ı şādmāndın kim disün kim

---

3 umūrıdın: S17 umūrıda // 4 ḫayretḳa: P24 ḫayretġa / ḳalmaġay siz: P24 ḳalmay siz // 7 ḫandaḳ ḳılıp muḫālif: P2 ḫandaḳ ḳılıp şecā'atiġa zafer nūrın ḳarīn ve muḫālif // 9 burcluġ: S23 burcluḳ

Müsellem ẕātıña kişver-sitānlıġ
Ḥiṣār-ı devlet üzre şād-mānlıġ

(11) ʿArża-dāşt ol kim bu ḥaķîrni baʿżı maṣlaḥatlar üçün kim ol ḥażretniñ maṣlaḥatı dağı anıñ żımnıdadur. egerçi bi'l-ḥaķîķa ikelesi bir maṣlaḥat (12) oķdur. Ḫorāsān vilāyetiġa yiberildi. Ümîdim Tiñri taʿālā keremidin oldur kim ol ḥażretniñ hümāyūn żamîri közgü- (13) side dāyim behbūd çihresi cilve-nümāy bolġay ve mübārek ḫāṭırı utrusıda barça maķṣūd şāhidi çihre-güşāy. Ammā iltimās hem ķılılur kim (14) gāhî ol perîşān ebyātķa kim güstāḫlıķ yüzide tapuġıda tapşuruluptur. ķāyil ḥaķāretiġa baķmay mülāḥaẓa ķılılġay.

Niçe genc içre bolsa gevher [ü] dürr
(15) Kör ki bardur anıñ kilîdi timür

Genc-i maķṣūd kimge bolsa ümid
Ol naṣîḥatler irür aña kilîd

Ķufl açarda gedā ve ṣāḥib-i tāc
(16) Tiñ bolurlar kilîdke muḥtāc

Yana ol kim ṭaleb būstānıda maķṣūd gülleri kiçrek açılġandın

---

11 ḥaķîrni: P_6 faķîrni // 12 oldur: S_{25} ol // 14 ol: S_{27} bu / yüzide: S_{27} yüzidin / tapuġıda: P_8 tapuġda

S759b köñül / ġoncasın ḫārḫār-ı melālet (17) bile figār ḳılmaḳ münāsib imes. Nidin kim taḳdīr çemenidin ʿināyet nesīmi isip miḥnet ḫazāyinin ʿişret bahārıġa mübeddel ḳılmaġunça (18) maḳṣūd güli açılmaḳnıñ imkānı yoḳtur. Mundaḳ bolġandın soñ taʿcīl sūd ḳılmas ve melāletdin ġayri melāmet iş açılmas.

(19) Eger yüz ḳatla bülbül çiksün efġān
Bahār olmay gül açılmaḳ ni imkān

Eger ʿālemni tutsun şām-ı deycūr
Tañ atmay kün çıḳarmaḳ kimge maḳdūr

(20) Bu bābda ol ḥażretniñ mübārek ṭabʿlarıġa külli iʿtimād bar, ammā bu sözler mezkūr bolmaġınıñ noḳṣānı yoḳ. Bu żaʿīfniñ (21) ḫayālide oldur kim öz duʿā ve niyāzım emn-ābādın ol ḥażret tigresige ḥiṣār ḳılıp min, ammā ẓulm taşı ol ḥiṣār tamıġa (22) raḫne ḳılmaḳdın ve nā-meşrūʿ umūr naḳbı bile bārūsı yıḳılmaḳdın Tiñri taʿālā ʿināyetiġa sıġınıp özüñiz ʿuhde bolġay siz. (23) İltimās ol kim ḳaçan yoḳarı ilçi yiberilse muḳarrerdür kim yārānlar anı bu ḫāksārġa yitkürür, saʿyin ḳılurlar irdi. İşikde andın (24) kilür ilçiler işi bar ise her nevʿ iş kim bolsa bu faḳīr aña mürtekib irdim. ʿArż ḳılıp yār-ı ʿazīz fülānġa muḳarrer

---

16 ḫārḫār-ı melālet: S1 ḫarḫar-ımelāmet // 19 ni imkān: T bī imkān // 22 bārūsı: T bāresi // 23 bu: S- / ḫāksārġa: P17 ḫāksār / ḳılurlar irdi: S7 ḳılurlar, P17 ḳılurlar irdiler // 24 bar irse: P17 barsa

boldı.

(25) Du'ā bile āġāz ḳıldım kelām
Kirek kim du'ā birle ḳılsam tamām

Ala tā ki her şeh ki kām istegey
Cihān milki taḫtın tamām istegey

(26) Meşaḳḳat ise ibtidāsı anıñ
Murād olġusı intihāsı anıñ

Murādnıñ bināsıġa yitmey ḫalel
Meşaḳḳatleriñ 'İş birle bedel

(27) Ni kāmī ki köñlüñe bolsa heves
Felek birsün ol kāmige dest-res

Āmin.

T786b (1) ** Ni ḳılsa ḳażā kilki ezelde taḥrīr
Mümkin yoḳ aña ebedḳa tigrü taġyīr

'Aḳl iylese her emrde yüz miñ tedbīr
Sūdı yoḳ eger muvāfıḳ irmes taḳdīr

(2) Şun' meşşātası maḳāşıd gül-çihreleriniñ cemālin ġayb perdesiġa andaḳ yaşurmaydur kim 'aḳl-ı ḫürde-bīn közi andın behre'ī tapa (3) alġay. Ve ḳader ġavvāṣ-ı meṭālib-i biḥārı

---

1 ebedḳa: P21 ebedġa / taġyīr: P21 taḳrīr

gevherlerin ḫafā dürcide andaḳ birkitmeydür kim ḫıred-i cevher-şinās başāreti andın nişāne'ī ayta bilgey. (4) Her-āyine kim enbiyā-yı mürsel ol ārzū su'ālin ḳılġanda وَمَا تَدْرِي نَفْسٌ مَاذَا تَكْسِبُ غَدًا cevābı bile nā-ümīd bolurlar ve evliyā-yı küll (5) [illegible] nüktesi bile tekellüm ḳılurlar.

Aŋa ḥamd kim ʿilmi lā-reybī irür
Hem ol ʿilm ile ʿālimü'l-ġayb irür

(6) Celle sübḥānehu ve ʿazzame şānehu bes bu taḳdīr bile hīç
P391b / kişige hīç işde vuḳūf işigi açılmaydur. tā iḫtiyārġa ni yitkey. Ve şuʿūr yolı tapılmaydur (7) tā iḳtidārġa ni yitişkey. Ḳażā emri yüki aġırlıġıdın felek ḳaddi nigūndur ve ḳader pençesi zūrıdın felek-mertebeler (8) zār u zebūn.

Anda ki felek türāb bolġay
Tofraḳḳa ni hisāb bolġay

Ġaraż bu kelimātdın ve maḳṣūd bu muḳaddemātdın (9) ol kim bu faḳīr-i ḫāksār ve bu ḫākī-veş-i bī-iʿtibār kim bu devletlıġ işik āstānıġa tofraġ dik tüşüp irdim. Ḫayālimde bu irdi (10) kim meger ecel şarşarı tofraġımnı bu busaġadın savurġay ve ölüm seyli ḫāşākimni bu işikdin sürgey. Ve-līkin ḫayāl bāṭıl ikendür (11) ve müddeʿā ʿāṭıl. Bu uçurda

---

11 uçurda: P5 ucurda / bu: T bir   4 Lokman XXXI, 34 // 5

yoḳarıdın bu faḳîrğa ḫıdmeti raḳamı tartıldı ve ʿubūdiyyetiğa ḳalem sürüldi kim cevābı taṣdîḳdin (12) ve ḫiṭābı ṣadaḳdın özge bilmedi. يفعل الله ما يشاء و يحكم ما يريد

şevvāl ayınıñ yigirmi altısıda düşenbih küni icāzet (13) bolup Mervdin Esterebādḳa ʿazîmet ʿittifāḳı tüşti. İmdi eger-çi sizde hiç işde naṣîḥatḳa iḥtiyāc bilmes biz. ve-lîkin bir iki söz (14) ayturdın hem çāremiz yoḳtur. ʿĀlemde hergiz dostluḳ kişi düşmensiz bolmaydur ve aḥbāblıḳ ādemî aʿdāsız tapılmay durur. Tevfîḳ (15) nişānı ol durur kim andaḳ maʿāş ḳılğay kim dostlar tili düşmenler ḳaşıda ḳışḳa bolmağay. Ve aḥbāb başı aʿdā ileyide (16) ḳuyı tüşmegey. Ve bu iş münḥaṣırdur iki işke. biri Ḥaḳ taʿālā emriğa itaʿat ḳılmaḳ ve ol biri nehydin ictināb ḳılmaḳ. (17) Ve-lîkin çün beşeriyyetniñ ẓulemātı ḥicābları maḳṣūd ẓulemātı nūrı yüzige mānîʿdür cemîʿ evāmir ü nevāhî ʿuhdesidin çıḳmaḳ müşkildür. (18) Ammā birevni kim Tiñri taʿālā bir sürüg bendeleri üstige ḥākim ḳıldı aña hiç emr-i iṭāʿati ʿadlçe bolmas ve hiç nehydin (19) ictināb çağır terkiçe bolmas. Niyüçün ki ان الله يأمر بالعدل والاحسان ve ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem buyuruptur kim عدل ساعة خير (20) من عبادة الثقلين çağır ümmü'l-ḫabāyiṣ

---

11 faḳîrğa:S21 faḳîr / ḫıdmeti:S21 ḫıdmetiğa / ḳalem: S21 ḳalemi // 13 işde:S23 işge // 14 tapılmay durur:S24 tapılmaydur // 15 ol durur:S24 oldur. ḳaşıda:P8 ḳaşığa // 17 maḳṣūd ẓulemātı nūrı:S26 maḳṣūd nūrları.P10 maḳṣūd nūrı // 19 terkiçe bolmas: P11 terkiçe // 20 çağır: çağırnı

12 19 20

dipdür. Cemī' yamanlığlar andın mütevellid bolur kim barça
S760a yaḫşılıġ ve yamanlıġ / bu iki (21) nime żımnıda münderićdür.
İltimās ol ki eger müyesser bolur külli ve eger külli
müyesser bolmas olça maḳdūrdur. Bu iki işde güşiş ḳılılġay.
(22) Daġı eger-çi bu faḳīr hiç ḥisābda irmes min ammā işikde
irkenim bile yıraḳ irkenimge bir ḥükm birmeñiz. Ve olça imkān
bar (23) mirzānıñ ḥükmi icrāsıda sa'y ḳılıp ol devlet
maṣlaḥatınıñ daḳāyıḳını hiç vaḳtde nā-mer'ī ḳoymañız. Ve
ḥażerāt-ı meḫādim bile yana sāyir (24) nüvvāb ve ḫuddām
bile ḫıdmetkārlıġ ṭarīḳın meslūk tutuñuz söz muḫtaṣar, bir
rubā'ī bile iḫtiṣār ḳılılur.

Ḥaḳ emri ve nehyini kitür yaḫşı becā
(25) Ötkerme ḳadem şer'-i nebīdin ḳaṭ'ā

Şeh ḫıdmetini tüzlük ile ḳılġıl edā
Ta iki cihānda bolġa sin kām-revā

(26) ** Veh ki baḫrıñ otı cism-i nā-tüvānım örtedi
Nā-tüvān cismimġa tüşken şu'le cānım örtedi

Köpdin köp du'ā ve selāmdın soñra (27) 'arż ol kim bu faḳīr
Ḫorāsānda irkenimde hem sizdin ayru irdim imdi kim

---

20 dipdür: S_{29} dipdürler // 21 nime: S_1 iş / bolurkülli ve egerkülli müyesser: P- / bolmas: S_1, P_{13} bolmasa / maḳdūrdur: P_{13} maḳdūr // 23 daḳāyıḳını: S_3 daḳāyıḳıdın, hiç vaḳtde: S_3 hiç daḳiḳa hiç vaḳtde

Esterābādda min, firāķ ḫaṣiyyetidin ikelesi birdür niyüçün

T787a (1) kim :

Birev ki yārdın ayru bolur ķatil-i firāķ
Arada ḫᵛāh yaķın tut yolını ḫᵛāh yıraķ

Ammā munda kilgeli bedenġa firāķ otı- (2) nıñ tābı ve köñülge iştiyāķ şu'übetiniñ ıżtırābı köprek boladur. Cihet bu bola alġay kim anda irkende viṣāl devleti mercū'u'l-ḥuṣūl- (3) raķ ve mülāķāt sa'ādeti mümkinü'l-vuṣūlraķ irdi irkin. Ammā ḥisāb-ı ḫıred-i dūr-bīn evzānı ve 'aķl-ı dūr-endīş mīzānı bile (4) rāst irmes.

Yana bir ḥisābı dağı bardur
Ki 'aķl u ḫıred anda nā-kārdur

İrür seridin 'aķl-ı kül bī-ḫaber
(5) Ki atını dirler ķażā vü ķader

Ni iş bolsa bī-ḥad ü imkān besī
İrür ol ḥisāb içre āsān besī

Ümīd ol kim Ḥaķ sübḥānehu ve ta'ālā (6) köñülge kirmegen vāsıṭa bile ve ḫāṭırġa kiçmegen vesīle bile mülāķāt ḥużūrı ve muvāṣalat sürūrı naṣīb ķılġay. Yibergen ruķ'ada (7) bitip irdiñiz kim anda barġalı kişi yibermediñiz dip anıñ

---

7 dip: P-

ciheti ol boldı kim yibergen kişimiz kilmeydür irdi ve iltken ruḳ'aġa cevāb (8) kiltürmeydür irdi. Yana iltimās ol kim mizācıñız ri'āyetin yaḫşı ḳılıñız kim ṣıḥḥat ni'metiġa bedel bolmas ve işiñiz iḥtiyāṭın andın yaḫşıraḳ (9) ḳılıñız
P392a kim nā-ḫoş iş vāḳi' bolsa / peşīmānlıġda sūd yoḳtur. Hīç vaḳt köñülni Tiñri ta'ālā yādıdın ġāfil ve müsülmānlar dādıdın (10) 'āṭıl ḳılmañ. Dostlar fikridin ve düşmenler mekridin bī-pervālıġ cāyiz imes ve bu iş nedāmetdin özge netīce birmes. Pādşāh (11) devleti maṣlaḥatın barça işde muḳaddem tutmaġı vācibdür. Ve Tiñri ta'ālā emrini andın hem aḳdem körmek farż. Sizge bu sözlerni (12) ayıtmaḳ iḥtiyāc irmes ammā ayıtmaḳdın noḳṣānī yoḳ cihetidin munça sözge muṣaddi' boluldı.

Ol kim firāḳ milkide ḳılmış mini ġarīb
(13) Hem ol viṣāl devletini iylegey naṣīb

(14) ** Ol nişān kim kildi şehdin tende cān boldı maña
Ölmiş irdim kim tiriglikdin nişān boldı maña

Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim ṣafer ayınıñ (15) ġurreside şenbih ṣabāḥı Nişābūrdın bir menzil Sebzvār sarı Ebu Şücā' Enṣārī mezārı başıda yoḳarıdın kilgen piyāde-rev (16) mübārek nişānnı kim bu bendeñiz mūcib-i ser-efrāzlıġı irdi yitkürdi.

---

7 iltken: T. P- // 8 yaḫşıraḳ: T- . P26 burunraḳ // 12-13 ilk beyit P'de yok / S20'de satır sonunda ve's-selām // 15 Sebzvār: P6 Sebzevār

Öpüp bir barmağım ḳaş üzre ḳoydum
(17) Anı ḫod öptüm ü baş üzre ḳoydum

Cānda ḳoydum çırmağan mektūbnı hicrān ara
Bilmen ol mektūb irür ya ḫod elifdür cān ara

(18) **Mundağı ḥālātnı nişān kilgen künniñ burunğı küni ʿarża-dāşt ḳılıp Mevlānā Ġıyāsü'd-dīn Ḥilālīdin yiberilip irdi. (19) Yitken bolsa ʿarżğa yitkürmiş bolğay dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt yek-şenbih küni bitildi.**

ʿĀrıżıñ naḳşın köñül levḥide taṣvīr itke min
(20) Bolmasa taḳdīr anı körmekni tedbīr itke min

(21) ** **Nāmeñ ki maña müjde-i cānī irdi**
Hicrān ġamıdın ḫaṭṭ-ı āmānī irdi

Ẓulmetḳa sevādı ger nişānī irdi
Mażmūn aña āb-ı zinde-gānī irdi

(22) **Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim şenbih sabāḥı ṣafer ayınıñ başıda ʿināyet-nāme'ī kim ḫāksārğa mūcib-i tefāḫür irdi. (23) yitişti; ʿināyet yüzidin şefḳat-engīz sözler kim bitilip irdi. oḳuldı. Ni ḥadd bile belki ni til bile anıñ cevābın bitise bolğay.**

(24) **Niçe salsa ḳuyaş tofrağ üze nūr**
Dimek ʿöẕrini tofrağdın ni maḳdūr

Ḳuyaş dik çarḫdın ötsün kemālin̄
Felekdin bolmasun Yārāb zevālin̄

(25) ** **Tā ʿālem üze felekke devrān bolġay**
S760b **/ Eflāk üze tā nücūm-ı raḫşān bolġay**

(26) **Encümġa şebāt u seyr imkān bolġay**
Bu barça san̄a muṭīʿ-i fermān bolġay

Muḫlişāne duʿādın son̄ra ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim ol cülūsda (27) kim ol ḫūrşīd-i evc-i salṭanat ʿālem ehli közin öz pertevi bile behre-mend ḳıldı ve ol Cemşīd-serīr ḫilāfet ü
T787b **taḫt-ı salṭanat evcin öz pābūsı (1) bile ser-bülend itti bu faḳīr ü ḥaḳīrġa bir nişān-ı ʿālī-şān yiberilip irdi ve bu bende-i efgendeni bir mişāl-i vācibü'l-imtişāl bile tofraġdın (2) köterilip irdi mażmūnı bu kim perīşān ebyātın̄nı cemʿ ḳılıp Mevlānā Sulṭān ʿAlī Meşhedīġa yazdurup ḥażretimizġa yibergil ol kitābet şükrige (3) nāṭıḳ tili** الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب **edāsıġa mütekellim ve anın̄ mażmūnı cevābıda** الحمد لله الذي هدانا لهذا **şavtıġa müterennim (4) boldı ve-līkin çün ol ḫıdmetkārlıḳ şūreti kiçrek ẓāhir boldı**

---

24 **ḳuyaş dik:** S28 **ḳuyaşdın** / S29'da satır sonunda ve's-selām // 27 **közin:** P14 **közinin̄** / **taḫt-ı salṭanat:** P14 **taḫt** / **pābūsı:** P14 **pāybūsı** // 1 **bile:** T. S- // 4 **ḫıdmetkārlıḳ:** S6 **ḫıdmetkārlıġ**

3(1) El-kehf XVIII, 1 (2)

ve ol fermān-ber-dārlıġ ẓuhūrı batraḳ ṣūret baġlamadı anıñ (5) sebebin edā ḳılġalı ve bā'iṣin 'arżġa yitkürgeli yār-ı 'azīz Mevlānā Mīr Ḥüseyn bād-rūy ni kim yüzi ol dergāh tofraġıdın ḳuyaşḳa (6) yitip irdi ve başı ol bārgāh secdesidin felekdin ötüp irdi iltimās ḳılıldı kim iḳbāl-āsā ḳulluḳḳa müteveccih bolġay (7) ve bu muḳaṣṣır ḳul taḳṣīri 'öẕrin ḳolġay ümīd ol kim 'öẕr-ḫ^v^āh maḳbūl körüngey ve 'öẕr ma'ḳūl tüşkey.

Tā ḳalġusı bāḳī bu cihān-ı fānī
(8) Tā bolġusı insānġa ḥayāt imkānı

Tiñri tutsun saña müsellem anı
Likin ḳılıban bu ḫaylnıñ sulṭānı

(9) ** Tā her yıl başı ḳuyaş zerrīn ġazālesi ḥaml otlaġıda lāle-zār üzre cilve ḳılur ol salṭanat sipihriniñ ḳuyaşıġa müşerref bahārı (10) lāle-zārı üzre ġazāleler bile encümen tüzülsün ve tā her gül çaġı ṣabā meşşāṭası reyāḥīn nev-'arūsları ḳulaġıġa jāle gevherleri (11) bile zīnet birür ol ḫilāfet būstānınıñ serv-i nev-ḫīzi çemen 'ālemide körgüzülsün. Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim 'ināyet-nāmede bitilip (12) irdi kim müddetīdür kim 'arża-dāşt bitimey sin bu perīşān- ḥālnıñ āşüfte-ḫayālidin ni ṣādır bola alġay kim ol

P392b 'ālī meclis (13) mülāzımları işitürge lāyıḳ / bolġay ve

---

5 yitkürgeli: yitküreli / bād-rūy: P19 bāverdi / ḳuyaşḳa: P19 ḳuyaşġa // 7 taḳṣīri: T. S-

āşüfte ḫayālniñ ḳalemi maḳālidin ni raḳam ṣūret baġlanġay kim ol şerīf maḥfillerniñ muḳārin- (14) lerniñ ferḫunde rāylarıġa muvāfıḳ kilgey bi'ż-żarūre ġāyibāne du'ā bile iktifā ḳılılıptur ḥayāt bāġı tāze ve ol bāġda murād (15) reyāḥīni bī-endāze bolsun.

Tā deşt bahār faṣlı rengīn bolġay
Gül-zār nigār-ḫāne-i çīn bolġay

Deşt üzre saña salṭanat-āyīn bolġay
(16) Gülzār içre taḫtıña teskīn bolġay.

(17) Īy bād-ı ṣabā iyleseñ ol sarı güẕār
Cān birle köñlümni tapşuray alġaç bar

Köñlümni itige ṭu'me ḳılġıl zinhār
Cānımnı daġı ayaġıġa iyle niṣār

(18) Tā felek müdevver ḳalġanıġa ḫūrşīd-i enver mühresidin ḳubbe bolġay ve ḳavs-i ḳuzaḥ sefīnesiġa seḥāb sipihr-i peyker sefīnesidin bād-bān ḳurulġay (19) ve ol mülemma' ḳalḳan hümāyūn çetriñga yaşıl şem' bolsun ve bu mülevven ṭūsluḳ yay dik hilālī cāmıñ nücūm cevāhiridin murassa'. 'Arż (20) ol kim mundaġı ḥālāt şāhidi cemāliġa ḫayr meşşāṭası iligidin ārāyiş ve umūr zībāsı 'iẕārıġa emniyyet közgüsi

---

14 rāylarıġa: S16 rāyıġa / i. ḳılılıptur: P2 i. ḳılıptur // 15 bahār: P2 bahārı // 17 ḳalġanıġa: P4 ḳalḳanıġa //19 bu: P-

ruḫsārıda nümāyişdür (21) ve-lîkin.

Bāġnı nitsün kişi serv-i ḫırāmān bolmasa
Kök rivāḳı tiredür ḫürşîd-i raḫşān bolmasa

Vaşlıñ boluban cānġa müyesser yā Rab
(22) Çihreñ ḳılıban közni münevver yā Rab

Nuṭḳuñ saçsun bezm ara gevher Yā Rab
Yā Rab ki icābet iylegil memer Yā Rab

Āmin.

(23) ** Yaşunġan imiş ḳara bulutḳa māhım
Gerdūnnı savurmaġlıġ irür dil-ḫᵛāhım

Kirmiş ḳara tofraḳḳa ḳuyaş dik şāhım
Niyüçün ḳara ḳılmasun milkni āhım

(24) Ciger-sūz ḥādiṡe kim istimāʿı közge mūcib-i ḫūn-bārlıġ ve ġam-endūz vāḳıʿa kim ıṭṭılāʿı cānġa bāʿiṡ-i efkārlıḳ irdi. Yitişti köz eşki ṭūfānıdın (25) bahār yamġurı dik seyl-i endūh aḳızıp cān ġuṣṣa figānıdın nîsān bulutı dik ökürmek āġāz ḳıldı.

Örtenür il firḳatiñdin nāle bünyād iylesem
(26) Ḳozġalur ʿālem ökürmek birle feryād iylesem

---

23 milkni: P10 ḳuyaşnı // 24 mūcib-i ḫūn-bārlıġ:P10 mūcib-i ḫūn-bārlıḳ // 24 eşki: T eşk

Ammā çün كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ şerbetidin hiç müteneffis mu'āf ve كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ (27) ḫil'atidin hiç kimerse ḫalās irmes ṣabrdın özge çāre taḥammüldin özge tedbīr tapılmas.

Gül bardı ise çemen mu'aṭṭar bolsun
T788a (1) Şem' öçti ise ḳuyaş münevver bolsun

Şehzādeġa ger ravża müyesser boldı
Sulṭānġa cihān milki musaḫḫar bolsun

Āmīn. (2) ** Bülbülī kim gül ḫār-ı hicrānı ġonca dik köñli
S761a figār ḳılmış bolġay, destān-serāylıġ / bile ni terennüm körgüzgey ve ṭūṭī kim közgü dāġ-ı ḥırmānı (3) żamīri közgüside ġubār salmış bolġay, şīrīn-kelāmlıġ bile ni tekellüm tüzgey. اما المامور معذور ḥükmi bile otluḳ āhı düdıdın (4) eşk-bār köz suyı birle mürekkeb ḳılıp köñül āteş-engīzligi bile köz eşk-rīzligi şerḥide bir niçe perīşān beyt müretteb ḳılıldı. Ümīd (5) ol kim müṭāla'ası köñülge mūcib-i 'īş ü ḥużūr ve müşāhedesi közge bā'is-i ṣafā ve nūr bolġay. (6) ** Hidāyet nūrıdın kim murād şem'i dimek maḳṣūd, anıñ lem'asıdın devr-i ḫalvetiñiz münevver bolup

---

27 hiç: P- // 2 köñli: P14 köñlin

26 (1)"Her nefis ölümü tadacaktır" anlamında birkaç ayette geçen ifade _ III 185, XXI 35, XIX 57

(2) *Er—rahman LV, 26 "Yeryüzünde olan her canlı fanidir"*

pertevi andın bu tire rüzgārınıñ (7) ḍalālet-engīz evḳatıġa tüşsün. Ve ʿināyet közgüsidin kim maḳṣūd ḳuyaşı dimek murād anıñ eşiʿasıdın dūr şebistānıñız müzeyyen (8) bolup lemʿaī andın bu ḫāksarnıñ ẓulmet-āmīz murād atıġa yüz körgüzsün.

Maḳṣūd-ı cemāli cilve-güster bolsun
Nūrı bile āfāḳ münevver bolsun

(9) Mundaḳ kişver sizge musaḫḫar bolsun
Sizdin naẓarī bizge müyesser bolsun

Me'mūl andaḳ kim köñlüñüz ḥaremide fetḥ-i ʿālemdim maṭlūb şemʿi (10) yaḳılsa bu tīre rüzgār pervāne dik ol me'men gerdige ivrülgey. Ve maṭlūb uş andaḳ ki cānıñız iremide feyż nesīmidin (11) neşāṭ güli açılsa bu zār u bī-ḳarār bülbül kibi ol gülşen tigresige çivrülgey. Tā ol şemʿ nūrıdın közi münevver bolup gül ʿıṭrıdın dimāġ (12) muʿattar bolġay.

İter ḫāreni mihr laʿl-i müẕāb
Ḳılur ḳatreni baḥr dürr-i ḫoş-āb

---

7 ḍalālet-engiz: S4 ḍalālet-engiz nūrıdın kim // 9 bizge: S7 kimge // 9 andaḳ: S7 andaḳdur / fetḥ-i ʿālemdin: S7 fetḥ ʿālemidin // 10 nesīmidin: S8 şebnemidin // 11 dimaġ: S9 dimāġı

Bu ikkidin öksük mini zār u dūn

(13) **Velīkin sin ol ikkidin hem füzūn**

Ḳuyaş ḫāreni cevher itken kibi

Tiñiz ḳatreni gevher itken kibi

İşim himmetiñ bile tapsun niẓām

(14) **Peyām uşbu irdi maña ve's-selām.**

(15) ** **Bir mūr Süleymānġa bolay dip hem-rāz**

Köp sa'y ile yol ḳaṭ'ını ḳıldı āġāz

Çün taḫt-ı Süleymānġa yitişti ḳademi

P393a / **Yir öpti vü ḳayıttı ḳılıp 'arż u niyāz**

(16) **Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim Ka'be ṭavāfıdın kim murād ol ḳıble-i iḳbāl rütbelıġ āstāndur ve ḳıble seferidin kim maḳsūd ol ka'be-i āmāl** (17) **süddelıġ āşiyāndur. ḫāk-būsluġıġa iḥrām baġlanıp yaḳın yitişildi. Ammā:**

Her niçe yüzüñ ḫayālin ittim taṣvīr

(18) **Naḳḳāş-ı ḳażā barıġa birdi taġyīr**

Min vaṣl ümīdiġa köp ittim tedbīr

Tedbīr ni sūd eger imestür taḳdīr

---

12 **öksük: P23 iksük //** 17 **ammā: P- / ittim: T itsem**

ʿArża-dāştnıñ şerḫi (19) mūcib-i melāldür ve ḥālniñ beyānı bāʿis-i kelāl. Rücūʿ ruḳʿa ḥāmiliniñ edāsıġa ve ḥavāle-nāme nāḳiliniñ duʿāsıġa (20) ḳılıldı. ve's-selām. (21) ** Tā firāḳ mübtelāsınıñ telḫ telḫ şūrābesi hicrān otınıñ laḥẓa laḥẓa zebāne tartarıġa teskīn birgey ve iştiyāḳ giriftārınıñ nefes nefes (22) şuʿle-i şevḳi köñül vīrānesiġa zamān zamān ot salġay. Mizācıña elemi yitmesün. firāḳ bile żamīriñ olmasun āzürde. iştiyāḳ bile (23) közümge Tiñri tigürsün iki tābānıñnı ḥall iyleben ḳara ḳılmaḳ iki ḳaraḳ bile.

(24) Vaṣlıñnı tilep iy şeh-i ferḫunde-ṣıfāt
Köñlüm ḳuşı ignidin çıḳıp irdi ḳanat

Kim ḥükm yitişti kim yanıp kilsün bat
Çün boldı żarūret iyledim ʿazm-i Herāt

(25) Tā felek cefāsı iştiyāḳ şeceresiniñ şemeresi hicrān mīvesi ḳılġay ve tā sipihr ẓulmidin hicrān ehliġa şevḳ ve ḥırṣ gülbünidin ḥırmān (26) gülleri açılġay. Felek ol ḥażretniñ ḥükmi çevgānıġa gūy dik fermān-ber-dār ve sipihr anıñ şādırvān-ı ʿaẓamet ü celāli devride (27) tegme girdār bolsun. Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim bu bendeniñ

T788b żaʿfınıñ ḳuvveti ve ḫurūşınıñ ḫırāşı ol mertebeġa (1) yitip irdi kim eṭibbā teşḫīşde ve ḥükemā muʿāleceside bī-sāmān bolup irdiler. پس زود اشفا emri müjdesi bile

---

23 tigürsin: S_{18} yitürsün // 24 kim: S_{20} köp // 1 teşḫīşde: P_{10} teşḫīşide

ḥażret-i imām ravżasıġa (2) digince ruḫsat bile kilildi. Ḫayālde āstān-būsluġ ārzūsı be-ġāyet ve köŋülde sarıġ yüzni altun busaġaġa sürtmek müdde'ası (3) bī-nihāyet irdi. Andaḳ kim anıŋ keyfiyyetidin fülānī kim ṭab'ınıŋ vaḳt ü leṭāfeti cān-baḫşlıḳda Mesīh-āsā irür, naẓmınıŋ selāmet (4) ü revānlıġı Ḫıżr zülāli ḫāṣiyyeti birür. Ṣāḥib-i vuḳūfdur çün bende ḥükm yosunı bile maḥkūm-vār yandım. Müşārün ileyhni kim 'ale'd-devām bu faḳīrni (5) öz ṣoḥbeti bile mesrūr tutar irdi, öz 'ivażım egerçi ol bī-'ivaż tüşüptür yiberdim ol daġı bir iki ḳatla kilsün dip (6) anıŋ atıġa 'ālī-nişān kilgen cihetdin bu ma'nāġa ṭālib irdi. Faḳīr iltimās bile anıŋ müdde'āsı muvāfıḳ tüşken üçün ḳulluḳ (7) ihrāmın baġlap müteveccih boldı. Ümīd ol kim özi maḳbūl ve 'arż ḳılur, sözi pesendīde ve maḳbūl körüngey. Niçe kitāb kim ḥükm bolup (8) irdi, olça müyesser bolur çaġlıġ irdi, andın yiberildi. Ḳalġannı hem ümīd ol kim bat müyesser bolġandın soŋra tigürülgüsidür.

S761b (9) / Çarḫ devridin füzūnraḳ ṭūl-i devrānıŋ siniŋ
'Ālem ehli ser-be-ser maḥkūm-ı fermānıŋ siniŋ

(10) ** Tā kim naẓarımda şeh-süvārım yoḳtur
Hicrānıda cüz nāle-i zārım yoḳtur

---

1 ravżasıġa: T, P11 ravżası // 3 fülānī: P12 fülān // 3 cān-baḫşlıkda: S25 cān-baḫşlıġda // 6 atıġa: T,P15 ḳatıġa // 7 makbūl: S29 ma'ḳūl // 8 ümīd ol kim: S- // 9 S'de satır sonunda āmīn

Bir yirde ķoyun kibi ķarārım yoķtur
Ser-geşteligimde iḫtiyārım yoķtur

(11) Ķulluķ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim bu devlet-ḫ^vāh ķul güstāḫlıġ ķılıp Şeyḫ Muḥammed Mīr-āḫūrdın yiberilgen 'arża-dāştnıñ (12) cevābın 'ināyet ķılıp kim sulṭān Maḥmūd aġadın yiberilip irdi, mażmūnıdın andaķ ma'lūm boldı kim dāyimġı düstūr bile müste'men tüşüptür. (13) Tiñri ta'ālā 'ömr ü devletiñizdin ber-ḫur-dār ķılġay, dīni ve āhiret murādāt u maķāṣıdını naṣīb ķılġay. Ümīd ol kim her ni kim bu bende (14) devlet-ḫ^vāhlıķ yüzidin bitip maķbūl tüşüptür. 'Amel ķılıp netīce tapmaķ rūzī bolġay. Yana Muḥammed Emīn Big bile Ḫ^vāce Faḫrü'd-dīn bitikçi bābıda (15) hem-nişānlar kim bitilip irdi yoķarı 'arż ķılıp barçaġa cevāblar bardı. Nüvvāb 'arż ķılġandın soñra ma'lūm bolġay (16) dip ķulluķ 'arża-dāşt ķılıldı. (17) Ķulluķ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim hümāyūn bitig kim 'ināyet ķılıp fülāndın yiberip irdiñiz yitişti ve mażmūnı ma'lūm (18) boldı. Andaķ işāret bolup irdi kim ḥażret-i ḫān bābıda iki sözni mīrzā tapuġıda
P393b 'arż ķılıp / cevābın alıp yibergil. (19) Birev ol kim ni düstūr bile alarnı kişi yiberip sorduralı yana birev ol kim alar tapuġıda mektūb ni nev' bitimek münāsib bolġay (20) buyruķ yosunı bile 'arżġa yitkürüldi soruķ bābıda andaķ ḥükm ķıldılar kim inileri bile sāyir ḥażerāt ḫānı ni nev' düstūr (21) bile sorġanlarınıñ naķlin kilgen kişi aytsun. Barçanıñ aġası ve erşedi ol 'azīz ferzenddür ol naķlni körüp aña

---

16 ķılıldı: P23 bitildi

(22) yaraşa yarak kılıp sordura kişi yibersün. Yana bitig bābıda andak buyurdılar kim egerçi yaşka ol ferzend andın uluğrak- (23) dur ammā ol sulṭānlıġ mertebesidin munda kilmeydür ve ḫānlıġ mesnedidin ḥādiṣe vāḳi' bolġan üçün munda tüşüptür. Bu müddetde bizge (24) mundak 'azīz mihmān kilgen irmes. Bitigde ḫān tapuġıda dip bitip mektūbnı āḫiriġaça ta'ẓīm bile bitisün ve arkasıda (25) mühr ya ismin bitig ortasıda kırağı sarı mil kıla basıp yapıtsun dip ḥükm kıldılar. Ta[pu]ġda ma'lūm bolsun dip kulluk (26) du'ā 'arż kılıldı. ve's-selām. (27) ** Kulluk du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet nişānı kildi. 'ināyet sözleri ma'lūm boldı.

T789a her -āy ī ne k i m a ndak bolġusıdur. (1) Kuyaşdın ẕerre-perverlıkdın özge iş kilmegüsi durur bu kuyaşdın rūşen-rakdur. Firāk-nāme kim yiberiliptür, taṣvīr kılılsun (2) dip anı taṣvīr kıla alur kişi, üstād Bihzāddur. Ve bu yakında üstād-ı müşārü'n-'ileyhni Mīrzā tilep aldılar. Öz kaşlarıda bāğda (3) hücre yasatıp iş buyuradurlar. Yana andak kişi ki ol kitābetka münāsib iş kıla alġay yok irdi. Her niçük ol bābda (4) ḥükm kilse aña köre kılılġusıdur dip 'arża-dāşt bitildi. (5) Kulluk 'arża-dāşt ol kim bu kul mülāzemet iḥrāmın bağlap müteveccih bolurda ṭāli' ża'fıdın 'ārıża-i dest birdi kim ol teveccüh (6) māni'i boldı. Ammā şeyḫimniñ bu bende bile alarnıñ arasıda hiç cüdālıġ

---

22 yaşka: P_4 yaşġa // 22-23 uluġrakdur: S_{12} uluġraktur // 25 ta[pu]ġda: S_{15} tapukta, P_6 tā // 1 kilmegüsi durur bu: T, P_8 kilmegüsi, rūşenrakdur: S_{17} rūşenraktur // 6 S_{20} şeyḫimniñ şeyḫim kim

yoḳ turur. Bende ʿivażı mütevecceh boldılar. Keyfiyyet maʿlūm bolġusıdur. (7) Bende-i muḫlişniñ devlet-ḫᵛāhlıġ yüzidin ḫāṭırıġa kilgen sözni hem barġan yārānlarġa aytılıptur. ʿarż ḳılsalar ümīd ol kim (8) ol sözge iltifāt bolġay dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi.

(9) ** Zihī nāzil maḳāmıñ taḫt-ı şāhī
Tüşüp tācıñ üze ẓıll-ı ilāhī

Hem olsun pāye-i taḫtıñ felek-sā
Hem olsun tāc-ı ḳadriñ ʿarş-fersā

(10) Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim Mīr Seyyid Ebu İsḥaḳ kilip ʿināyet-nāme bile sāyir inʿāmātnı yitkürdi. Bende-nevāzlıġ nişānı (11) bile başımnı felekdin ötkerdiñiz ve ser-efrāzlıġ mürekkebi bile ḫāksār tenimni tofraġdın köterdiñiz. Ve ʿināyet libāsı bile ẓāhir ʿayb- (12) larımnı mesṭūr ve bu ʿināyetler sipāhı bile buzulġan bāṭınım öyi maʿmūr boldı. Bunuñ muḳābeleside duʿādın özge ilgimden ni (13) kilgey ve s̱enādın özge tilimdin ni açılġay. Tā cihān bolġay himmetiñiz semendi çarḫ-peymā ve tā sipihr ivürülgey cihān ehliġa inʿāmıñız (14) teşrīfi ziynet-efzā bolsun. āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. (15) ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim ʿināyet-nāme mażmūnıdın hümāyūn-ẕāt ve ferḫunde-mizācıñıznıñ selāmetlıġı maʿlūm boluldı. Ümīd ol

---

6 yoḳ turur: P12 yoḳtur // 9 felek-sā: P16 felek-āsā //11 veʿināyet: P17 ʿināyet 15 maʿlūm boluldı: P20 maʿlūm boldı

kim (16) Ḥaḳ ta'ālānıñ penāhıda bolup müdde'ī muvāfıḳı ve
S762a ārzū muṭābıḳı / devlet müyesser bolġay. Bu ḳul bir niçe kün ziyāret-gāhda irdim kim (17) mīr-āḫūr kilgen durur. ol cihetdin 'arża-dāştnı ötkerürde ḥāżır irmes irdim. Ḥaml-i mülāzemet taḳṣīrıġa bolmaġay (18) cihān milki musaḫḫar ve iki cihān murādı bir bolġay āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn. (19) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim yibergen 'ināyet nişānıda Semerḳanddın ḳaçıp kilgen kişi bābıda sözler bitilip irdi. 'Arża-dāştda (20) dağı ol sözlerdin mezkūr irdi. barçasın şerḥ bile yoḳarı 'arż ḳılılur. Çün ḳaçıp kilgen kişi henüz körünmey- (21) dür irdi. ol cihetdin henüz ol bābda hīç nev' ḥükm vāḳi' bolmadı. İnşā'llāh ol körüngendin soñra her
P394a ni ḥükm (22) bolsa şerḥ bile 'arża-dāşt ḳılġusıdur. / Devlet ber-devām ve sa'ādet müstedām bolsun āmīn (23) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim Mīrzānıñ mübārek mizācları ṣıḥḥat tapıp taḫt-ı revān bile ẕi'l-ḥicce ayınıñ yigirmi bişide. dü şenbih (24) küni taşḳarı çıḳtılar. Ümīd ol kim mirzāmnıñ şerīf ẕātları dağı hemīşe ṣıḥḥatde bolup devletleri kündin künge (25) artḳay. 'İnāyet ḳılıp dāyimġı düstūr bile demī āşār-ı ruḳ'alar bile ser-efrāz ḳılılsa bu faḳīrniñ mūcib-i sa'ādet-i dāreyni bolġusıdur. (26) Perīşān naẓmlardın bir cüz' tapuḳḳa yiberildi. Çün mübārek naẓarları tüşkey. ıṣlāḥ bile müşerref bolġay. (27) Devlet müdām ve salṭanat

---

16 müdde'ī: S29 du'ā // 19 Semerḳanddın: S- // 24 kündin künge: S24 kündin kün // 25 demī: P3 vaḥy// 26 sa'ādet-i dāreyni: P3 sa'ādetdi dāreyn// 26 naẓmlardın: S9 naẓmdın // 27 S'de satır sonunda ve's-selām

T789b mā-lā-kelām. (1) Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim aḫtacıdın ʿināyet ḳılıp yibergen ağzı mührluḳ bitigni oḳup cevāb alğunça aḫtācı aşuḳup (2) kitken irmiş. Ol bitig bābıda her söz kim bolsa bende mülāzemet iḳbāliğa müşerref bolğalı. ḳulluḳ iḥrāmın bağlap müteveccih durur. Ümīd (3) ol kim bende yitkünçe yaylaḳlarda bolğaylar kim cüz'ī ḥarāret bar. Esterābādnıñ şehriğa bendeniñ barurı ḥācet bolmağay (4) çün āsitān-būsluḳ iştiyāḳı ḥaddin ötüp irdi. Bu vesīle bile ḫayāl ḳılıldı kim ol ʿālī maḳṣadḳa yitkey. Devlet rūz-efzūn (5) ve iḳbāl hemīdūn bolsun.

Közüm öçer ki hümāyūn yüzüñni körgey bat
Bi-ʿaynihi aña kirpikler olmış iki ḳanat

(6) ** Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża dāşt ol kim mīrzānıñ mübārek mizāclarıda cüz'ī żaʿf kim bar irdi. sıḥḥatḳa mübeddel bolup perhīz (7) uşattılar. Bu ucurda ol vilāyetdin dağı cüz'iyyāt üçün Mevlānā Ḫudāy-Birdini ḳulluḳla yiberildi. Ḳulluḳ (8) ıẓhārığa ʿarża-dāşt bitimek vācib irdi. Meşhedde bu bende öz ḥālin ḫ̌āce fülāndın kim ʿarża-dāşt ḳılıp irdim. (9) Ḥālā mülāzımlar himmet ü devletidin bu bendeniñ marażı hem sıḥḥatḳa yüz ḳoyuptur ammā birer nime żaʿf bar. Ümīd ol kim ol dağı defʿ bolğay (10) dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi. Bu maṭlaʿ vāḳiʿ bolup irdi. Ümīd ol kim ıṣlāḥğa müşerref bolğay.

---

27 S10 da satır sonunda ve's-selām // 4 maḳṣadḳa: P8 maḳṣadğa // 7 ucurda: P10 uçurda / vilāyetdin: S17 vilāyetdağı

(11) Raḫşıñ ki ḫırām içre öter kebk-i deridin
İster min anıñ na'lini ṭāvūs peridin

(12) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim bu bende 'ale's-ṣabāḥ işikke ḥāżır bolġannıñ ciheti ol irdi kim mübārek dīdārıñızını körüp (13) ḳalġay min. Ḫaber bolġunça selāmetlıḳ bile 'azimet ḳılıp irmiş. Siz atlanıp yolda ḳulluḳḳa müşerref bolur ḫayāl ḳılġaç ḥükm (14) kildi kim ġāyib bolmasun kim söz bar. bu cihetdin maḥrūm ḳalıldı. Ḥaml taḳṣīrġa bolmasa ġāyet kerem bolġay. Buyurġan ġazeller- (15) din ṭayyār bolġanlarnı yiberildi. ḳalġannı dağı tüketip barur kişidin yiberilgey. Ḥükm bolup irdi kim ḫayālıñġa kilgen (16) devlet-ḫ͏ᵛāhāne sözüñ bolsa ayt. Söz budur kim havā ısıdı olça imkānı bar. çağır içerde ri'āyet vācibdür. (17) Özge sözler hem bolsa 'arża-dāşt bolġusıdur. (18) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim 'Abdü'l-kerīmdin yibergen 'ināyet-nāmeni be-cins mīrzānıñ iligige birdük. ḥükm boldı kim (19) siz devlet bile barıp Moġul big kömek yosunluġ kirek bolsa kilgeyler. Ammā mundaḳ söz kiçti kim Moġul andağı işlerge (20) be-ġāyet köp ihtimāmlar ḳılur irdi. Bedī'ü'z-zamān Mīrzā ança ihtimām ḳılġay mu. 'Arż ḳıldım kim andın köprek ihtimām ḳılġusıdurlar. (21) İmdi 'ināyet ḳılıp özlügüñüz bile meşġūlluḳ ḳılıp iş küçni kişi ḳara ümīdige ḳoymasañız yaḫşıraḳ bolġay. 'İnāyet (22) ḳılıp bitir siz kim miniñ iş
S762b küçüm saña 'uhdedür. eger andağı / işlerde bī-ihtimāmlıġ

---

13 yolda: P15 yirde // 15 kişidin: P16 kişi // 19 yosunluġ: S27 yosunluḳ // 22 ḳılıp: S29 ḳılıp çün

väķi' bolsa Mirzä tapuġıda (23) bu ķul uyatlıķ bolġusıdur. Ķulluķ 'arża-däşt bitildi. Ba'żı terbiyyet ķılġan ķullar bäbıda kim bitilip irdi kim taķşirleri (24) cihetidin ḫiṭāb u müşädere väķi' boluptur. Ķullardın taķşir ve selāṭindin gäh 'afv u gäh ḫiṭāb väķi' bola kilgendür ammä (25) pädşähnıñ öz iş küçidin väķıf bolup siyäsetidin ķullarnıñ vehmidin bir uluķ neticesi budur kim alardın cerime'-i (26) äz väķi' bolur. Dağı pädşähķa hem muķābelede 'inäyet ķılmaķ läzım

P394b kilmes. Bu mahalde her ḥāl / bile bolsa nöker cänibini asramaķ väcibdür kim (27) bi-ķä'ide väķi' bolġay. Barça

T790a hüşyärlıķķa vä-bestedür. Mey mi-ḫor ve hüş-yär mi-bäş (1) Ķulluķ du'ädın soñra 'arża-däşt ol kim vaķfede ziyäret cihetidin imäm ravżasıġa kililip irdi kim devletiñiz du'äsı ķılılġay (2) kim Ildırım kildi. Yana bu du'ā bile özni sağındurmaķ väcib köründi. Her ķayan yüzlenseñiz fetḥ ü żafer yärıñız bolsun ve cemi' (3) äfät u beliyyätdın Ḥaķ ta'älä nigeh-därıñız. ämin. Bu maṭla' väķi' bolup irdi kim

'Işķ deştin hiç ġarib kişi müsäfir körmesün
(4) Min ġarib ol deşt ara körgenni käfir körmesün

Işlāḥġa ḥäkim siz. (5) ** Ķulluķ 'arża-däşt ol kim 'inäyet-nämedin ser-efräzlıġ dest birdi.

---

26 asramaķ väcibdür kim: S6 väcibdür ammä alarnıñ aḥvälidin hem väķıf bolmaķ väcibdür kim // 27 hüşyärlıķķa: huşyärlıķķa

Ni luṭf idi ki mini nāme birle yād ittiñ
Ni nāme irdi ki maḥzūn köñülni şād ittiñ

(6) Devlet ber-devām ve sa'ādet müstedām bolsun.āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn. (7) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim mundaġı ḥālāt Tiñri ta'ālā 'ināyeti bile Mīrzā devletidin köñül tilegen dikdür. Bu uçurda Sulṭān Maḥmūd (8) Mīrzā ḳaşıdın Maḥmūd Barlas kilip pīşkeş ve şaçıḳ kiltürüp ḳulluḳ ḫıdmetkārlıḳların ıẓhār ḳılıldı yana etrāf u cevānibdin kilgen (9) ḫaberler dağı barçası devletḳa muvāfıḳ irdi. Güstāḫlıġ yüzidin bir niçe söz bitip kāgeẕ başın yapışturup yiberildi. Añġa (10) dağı gāhī mülāḥaza ḳılılıp ḥamlġa kiltürülse devletḳa muvāfıḳ bolġusıdur dip ḳulluḳ 'arża-dāşt bitildi.

(11) ** Seferdin kilgen irmiş ol müsāfir ay u min maḥrūm
Ṣabā allıda 'arż it çünki ḥālim iylediñ ma'lūm

Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim seferdin selāmet (12) bile ḳayıtıp meskenge tüşülgen ḫaberdin devlet-ḫ̌āh ḳullar şādmān boldılar. Ümīd ol kim hemīşe devlet bile sağ ve selāmet bolup 'ālem (13) ehliġa kāmrān bolġay siz. dārende müteveccih üçün du'ā bile özni mübārek ḫāṭırġa yād birmek vācib köründi dip

---

7 mundaġı: P7 mundaḳı / dikdür: S14 diktür // 10 ḥamlġa kiltürülse: T, P- / ḳılılıp: P9 ḳılıp // 11 selāmet: S18 selāmetlıḳ

(14) **ḳulluḳ du'ā bile 'arża-dāşt bitildi. ve's-selām.** (15) **
Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim bu bendeġa behcet ve ser-efrāzlıġ mūcibi bolġan ruḳ'a yitişti. öpüp anı köz u ḳaşımġa ḳoydum. (16) **ni ḳaş u ḳaysı köz başımġa ḳoydum. 'İnāyet ḳılıp mundaġı ḫālātnı ruḳ'a ḫāmilidin sorulsa 'arż ḳılġusıdur. Devlet muḫalled** (17) **ve sa'ādet mü'ebbed bolsun. āmīn yā-rabbe'l-'ālemīn.**

(18) ** **Ḳadriñ üze çarḫ tāḳ-ı manẓar bolsun**
Bezmiñ ara āftāb micmer bolsun

Cevlānıñġa 'arşa yiti kişver bolsun
Her ni tileseñ barça müyesser bolsun

(19) **Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim 'Abdü'l-kerīm Mīrek ḥükm bolġan iş küçni sözleşip köñül tilegen dik cevāb alıp bardı.** (20) **ma'lūm bolġusıdur. Ümīd ol kim mehcūr ḳullar mübārek ḫāṭırıñızdın çıḳmaġaylar dip ḳulluḳ 'arża-dāşt bitildi.**

(21) **İy zühre kilip muṭrib-i bezm-i ṭarabıñ**
Bercīsdin artıban ḥayā vü edebiñ

'Ālem ilide Ḫusrev ḫāḳān laḳabıñ
Ādemġa digince ḫān bin ḫān nesebiñ

---

15 **mūcibi: T. P-**

(22) Ni çarḫ bişaṭ-ı ʿişret-efzāyıñça
Ni mihr cemāl-i ʿālem-ārāyıñça

Ni ay devri çetr-i felek-sāyıñça
Ni kök evci ḫāk-i kef-i pāyıñça

(23) Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim bu faḳirniñ perīşān eşʿārı ve āşüfte ebyātıdın her ni kim tertīb libāsıġa
S763a kirip irdi (24) ve her ḳaysıġa tedvīn āyīni / birip irdi. barça hümāyūn kütüb-ḫāneġa yitip irdi ve andaġı kütüb silkige kirer şerefin kesb itip irdi. (25) Bu ötken ilig yılda kim bu bende başıġa ḥavādis-i rūzgārdın yüz nevʿ belā ve ʿışḳ-ı zebūn-keş bī-dādıdın yüz türlüg ibtilā yüzlendi. (26) Allımġa her şiddet kilse çün ayturġa bir yār-ı ġam güsārım ve ileyimge her şuʿübet yitse çün ıẓhār ḳılurġa bir refīḳ-i ṣāḥib-esrārım yoḳ irdi. (27) Ol şiddet ü şuʿübet mażmūnın birer beyt yā maṭlaʿ ḫayāl ḳılur irdim ve köñlümni ol ġuṣṣa
T790b vü endūhdın ḫālī iter irdim. Bu az vaḳtde (1) köp naẓm aytılġan irmiş ve her nevʿ şiʿr ü ġazel yıġılġan irmiş. bularnı żāyiʿ ḳılmaḳ bendeġa nā-maḳdūr irdi ve tertībiġa hem ḥükm (2) bile meʾmūr. Bu sebebdin burunġı iki dīvān eşʿārı bile soñra aytılġanlarnı bile ḳoşup tertīb bile tört
T395a ayrıldı. Daġı tört (3) at ḳılıldı./ Ṭufūliyyetde vāḳiʿbolġan

---

24 ve her ḳaysıġa..... yitip irdi: P- // 25 ilig: S1 iki. // 26 çün: S1- / ġam-güsārım: P22 ġam-güsanmġa / ıẓhār ḳılurġa: T. P22 ıẓhār ḳılur // 1 bendeġa: P24-ġa. hem: T. P25 her // 3 at ḳılıldı: P25 at ḳıldı

ġarîb ma'nālarġa Ġarāyibü's-şıġar ve yigitlikte ẓāhir bolġan nādir terkîblerġa Nevādirü'ş-şebāb (4) ve 'ömrniñ vasaṭıda cilve ḳılġan bedî'-veşlerġa Bedāyi'ü'l-vasaṭ ve 'ömrniñ āḫiraġa yaḳın naẓmġa kirgen fāyidelerġa Fevāyidü'l-kiber (5) at ḳoyuldı. Dağı mecmū'ıġa kim maḫlūṭ bitilip turur çün ṭab'-ı ḫazāyinidin ḥāṣıl bolġan ma'ānî irdi. Ḫazāyinü'l-ma'ānî laḳab birildi. (6) Vācîb irdi kim mübārek naẓarġa yitkürülgey. Ol sebebdin mefḫarü's-ṣavāḥib Mevlānā Ṣaḥibni ḳulluḳḳa yiberildi ve ol müsevvedeni 'ālî (7) meclisḳa yitkürsün dildi. Bu güstāḫlıġḳa 'afv ümîdidür ve ol güstāḫlıġlarġa ıṣlāḥ ümidi. Tā tört ṭabāyi'-i muḫtelif insān ḫilḳatide (8) kim āferinişniñ ḫazāyinü'l-ma'ānîsidür, muvāfıḳ bolġaylar. Rub'-ı meskūnda ḥükmüñüz revān bolsun ve rub'ı meskūn ehliġa 'adliñizdin (9) emn ü amān, āmîn yā-Rabbe'l-'ālemîn (10) ** Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim Ildırım Mîr-āḫūr kilip bende-nevāzlıġ nişānın kiltürdi. Ża'îf cismġa andın ḳuvvetî ve mecrūḥ (11) köñülge andın sıḥḥatî yitişti. Öpüp közümge ḳoyup cānım içre yir birdim. Elif kibi ki boluptur mekānı cān içre, egerçi ṣa'b-ı maraż nihāyetide (12) ölmek bîmi bar, bu rencūr marażıġa cān ümîdi belki ḥayāt-ı cāvdān nevîdi yitişti. Ol ḳalemġa kim ol varaḳ ḥāşiyyeside bedāyi' nükte sürüp (13) zamān-ı nā-tüvānım mesrūr ḳılıptur. Yiti iḳlîm yek ḳalem bolsun ve ol iligge

---

6 sebebdin: P4 cihetdin // 7 dildi: P4 diyildi, güstāḫlıġlarġa: P5 güstāḫlıḳlarġa / ümîdi: P- // 8 ḥükmüñüz: T,P6 ḥükmüñ // 12 ḥayāt-ı cāvdān: T,P9 ḥayāt-ı cān // 13 ḳılıptur: S15 ḳılıp

kim ol ḳalemni ol safḥaġa yitkürüp turur. Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'āla (14) rub'-ı meskūn kişverin müsellem tutsun. Bu ża'īf bende tapuḳḳa barġan bigler ḫıdmetide andaḳ dip yiberdim. Niçe kün Meşhedde turup öz ḥālimġa (15) mülāḥaẓa ḳılġum durur. Aḥvālimde tefāvüt ma'lūm ḳılsam ḳulluḳ iḥrāmın baġlaġumdur, ol müyesser bolmadı. Ümīd ile kildim, velī ārmān bile bardım. (16) İmdi ümīd-vārlıġ Yūsuf 'Alīdin yibergen aġzı sirīşlik 'arża-dāştdadur. Tiñri ta'ālā 'ināyetidin Ḫıżr tiñizde āsāndur (17) dip ḳulluḳ 'arża-dāşt bitildi.

Tā devr durur devr saña yār olsun
Tā çarḫ durur çarḫ meded-kār olsun.

(18) Ẕātıña Ḫıżr 'ömridin āşār olsun
'ömrüñga ebed furṣatı miḳdār olsun

Āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn. (19) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim bu faḳīr müddetī kim mübārek dīdārıñızġa müşerref bolmaġan cihetdin iştiyāḳ be-ġāyet gālibdür. (20) Bu ḳatla Meşhedġa kilgendin 'arż bu irdi kim özümge ançа ḳuvvet çınasam kim on biş yigirmi künde ḳulluḳḳa yitip pāy-būs-(21)-luḳ devletiġa müşerref bolup kile alġay min. Ḳulluḳ 'azīmeti ḳılıp andaḳ kim Şeyḫ 'Alī Big bile Ḥüseyin

---

13 yitkürüp turur: S16 yitkürüptür // 15 ḳılġum durur: S17 ḳılġumdur // 16 imdi: T.P12 ümīdī / ümīd-vārlıġ: P12 ümīd-vārlıḳ // 17 ḳulluḳ 'arża-dāşt: S19 'arża-dāşt // 20 on biş yigirmi: T.S.P on on biş yigirmi

ʿAlī Bigge şerḫ bile aytıp (22) irdim. şāyed ki ʿarż ḳılmış bolġaylar bu müddeʿāġa delīl bu kim bu müddetde zaḥmet tartıp yasaġan mürekkiʿni ve her miḳdār tekellüf ḳılıp (23) tüketken kitāblarnı kim bulardın özge hīç nimege ḫāṭır-bestelıḳ yoḳ irdi. alıp kilip irdim kim çün bendeġa żaʿaf (24) çırmaşıpdur. Mübārek dīdārıñızġa müşerref bolup kile alġay min ḳażā hem yitse bu kitāblar barı siziñ naẓarıñızda bolġay çün özümde (25) ol ḳuvvet tapmadım ol kitāblarnı Yūsuf ʿAlīdin ḳulluḳḳa yiberdim. Alar taḳrībi bile gāhī bu bendeñizni saġınurġa (26) ḥākim siz. dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi ve's-selām

(27) ** Īy tāc u serīr ü milk zībende saña
Me'mūr kilip ṭāli-i ferḫunde saña

Hem bolsun ecell şāhları bende saña
Hem ser-keşler barça ser-efgende saña

T791a (1) Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim menāzil seyridin ḫurşīd. öz menziliġa yaʿnī esed burcıġa yüzlengenni ve

S763b ḳulan avıdın şīr (2) / öz pīşesiġa yaʿnī Cürcān-ı taḫt-gāh-ı gerdūn- işti b āhıġa ḳayıtḳannı işitildi. Hümāyūn- ẕatḳa selāmet-i ebedī ġāyetsiz irkenni (3) körgüzmek vācib ve

---

22 ʿa. ḳılmış:T.S23 ʿa. ḳılış//24 çırmaşıpdur:S25 çıtmaşıptur / müşerref bolup kile alġay min:T. P20 müşerref bolup / naẓarıñızda:T naẓarıñda// 26 bitildi:T ḳıldı // 1 menziliġa: T.P23 menzilide // 2 hümāyūn-ẕatḳa: P24 hümāyūn-ẕātġa

rūz-efzūn devletḳa istiḳāmet-i sermedī nihāyetsiz irkenni
P395b sordurmaḳ lāzım irdi. Bu cihetdin (4) / maŋa ol ḳim nedīm ü ṣāḥibdür tün ü kün hem-dem ü muṣāḥibdür. Anı ḳulluḳḳa yiberdim kim közüm merdümi ḫāk-būsluğıdın (5) ol der-ġāh tofrağıġa yitkürgey ve kirpigim süpürgüsi vekāletidin ol bār-ġah āstānıġa köz sürtüp ḫāşākin süpürgey. (6) Ümīd ol kim bu devletḳa müşerref bolup bendeni hem bu arża-dāşt cevābıġa müşerref ḳılgay.

Tā dāyire-i sipihr bolġay
Tā kim aŋa noḳta-i mihr bolġay
(7) Hem evc-i sipihr taḫt-gāhıŋ
Hem noḳta-i mihr ḫāk-rāhıŋ

āmīn yā Rabbel-ʿālemīn (8) ** Ḳulluḳ duʿādın soŋra ʿarża-daşt ol kim dāyim ṣāḥib-devlet ü ʿaẓimü'ş-şān selāṭīn zamānıda memleketleriniŋ müteʿayyen ilidin (9) baʿżı devrān ḥavādiṣi ve zamān nevāyibi lekedkübıdın ḫāk-sārlıḳḳa ḳalıp bī-ʿitibārlıḳḳa tüşer irkende ol selātīn ol (10) şikeste üftādeġa dest-gīrlik yüzidin iltifat u şefḳat körgüzür irmişler kim alarnıŋ meded ü himmetleri cihetidin ol / (11) bī-çāre yana öz ḥaliġa kilür irmiş. Bu zamānda Ḫᵛāce Ḥācı Maḥmūd-ı Tebrīziġa hem ol ḥāl vāḳiʿ boluptur. eger ol selāṭīn düstürı bile (12) şefḳat ü iltifāt anıŋ ḥāliġa şāmil ṭutulsa ümīd ol kim ol şefḳat netīcesidin aŋa dağı burunġı dik

6 devletḳa: P3 devletġa // 8 duʿādın soŋra: P- // 9 ḥavādiṣi: P5 ḥavādiṣidin // 12 şāmil tutulsa: P8 şāmil tutulup

cem'iyyet ü refāhiyyet (13) naṣīb bolġay. ve's-selām.

** Cān ḳaṣdı köp itti yār hicrānı maŋa
Ḫırmān oḳın urdı olça imkānı maŋa

(14) Ger bolsa muṭī' çarḫ devrānı maŋa
Ya yitkürse mini ol ayġa ya anı maŋa

Ḳulluḳ du'ādın soŋra 'arża-dāşt ol kim ża'īf ve kuvvetsiz (15) ḳuluŋuz ża'fı ḳuvvetḳa ve marażı sıḥḥatḳa yüz ḳoyup irdi. 'İnāyet ḳılıp sordura yiberilgen nişān kim yitti ayıtsa bolġay kim (16) bedende ḥarāret şu'lesidin şererī ve köŋülde ıżtırāb şiddetidin eşerī ḳalmadı.

Bitigiŋdin ki sevādını körüp cān taptım
(17) Ẓulmet içre meşelā çeşme-i ḥayvān taptım

Ḫasta ḳullar üçün Ḥaḳ ta'ālā ol hümāyun-zatnı ḫastalıġdın asrasun ve ḳadīmī bende-(18)-ler üçün ol ferḫunde-şıfātnı dil-besteliġdın öz penāhıda tutsun. Bu ucurda Ḫᵛāce Ḥāfıẓ Ġıyāsü'd-dīn ve Hüdāy Tarḫan kulluḳ (19) iḥrāmını baġlap 'azīmet ḳıldı. Ḳayṣar-ı Rūm iltifātın ve ol bābda tapḳan aḥkām ḥālātın 'arż ḳılġusıdur.

---

13 ve's-selām:S- // 15 ḳuluŋuz: S13 ḳuluŋuznıŋ. ḳuvvetḳa: P11 ḳuvvetġa // 18 dil-besteliġdın: P13 dil-besteliḳdın / Ḥāfıẓ Ġıyāsü'd-dīn ve Hüdāy Tarḫan: S16 Ḥāfıẓ Ġıyāsü'd-dīn Muḥammed ve Hüdāy Tarḫan // 19 iḥrāmını: P14 iḥrāmın

Yā Rābb bolsun gerd-i rehiñ zīver-i Rūm
(20) **Ẕātıñġa naṣīb-i taḫt idemez Rūm**

Dāḫil-i mülküñ içinde yüz kişver-i Rūm
Tābi' sipehiñ ḫaylide yüz ḳayṣar-ı Rūm

(21) ** **Pür-müjde köñül ki gül-'iẕārım kiledür**
Cān gülşenide tāze bahārım kiledür

Bir kevkebe birle şehsüvārım kiledür
Kim yüzini ay dimekke 'ārım kiledür

(22) **Bu müjde bile tutḳusı ṣubḥ-ı viṣāl**
Hicrān ḳara aḳşāmıġa yüzlendi zevāl

İmdi min intiẓār-ı mihr-i iḳbāl
Kiç ḳalsa bu mihr taġı bolġay maña ḥāl

(23) **Ḳāṣıd kildi ẓāhir itip köp ta'cīl**
Bir nāme ḳolıda vaṣl kāmıġa delīl

Bu nāme durur kelām menzilġa 'ādil
Ya yoḳarıdın vaḥy kitürdi Cibril

---

20 **idemez:** S_{17} **iylemez, satır sonunda** S_{18} **ve** P_{16}**'de āmīn** // 21 **ikinci mısra** P_{16}**'da yok** // 22 **tutḳusı:** P_{17} **tuḳġusı** // 22 **S'de ikinci beyit, birinci beyitin yerinde**

(24) Ni nāme irdi kim ʿarş-āsā dergāhdın nāzil boldı kim
anıñ şānıda الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب -dın özge nime
ḫāṭırġa kilmes. (25) Ve ni ṣafḥa irdi kim felek-fersā
bārgāhdın nüzūl ḳılıldı kim anıñ beyānıda الحمد لله الذي أذهب عنا الحزن
-dın özge kelime tilge ivrülmes. (26) Ümīd
ol kim ẓafer-peyker rāyetniñ humāyūn-fāl kölegesidin firāḳ
deşti hicrān hemūmıdın maḥrūr bolġan żaʿīfler āsūde-ḥāl (27)
ve ḫuceste-eşer mevkibniñ cān-perver ḫaberidin hicr
zindānıda maḥbūs ve mehcūr bolġanlar fāriġü'l-bāl bolġaylar.
T791b Ḳulluḳ ʿarża-dāşt (1) ol kim ʿināyet nişānıda bitilip irdi
kim mīrzā mülāzemetleriġa ʿāzim boluldı ve ol ʿazīmet
icrāsıġa ʿāzim. Şekk yoḳtur kim bu ḫıdmet-i (2) dīnī ve
āḫiret maṣlaḥatıġa muvāfıḳ ve Mīrzā dik ataġa siz dik
oġuldın münāsib ve lāyıḳdur. İnşa'llāh ki her teveccühde
kişverī fetḥ tapḳay ve her ḥamlede ʿaskerī (3) maġlūb
bolġay ve her ānda cihānī musaḫḫar ve her demde ʿālemī
müyesser bolġay. Olça bitilip irdi kim Pençdih ve Mervçaḳ
P396a nevāḥīside kilip mülāzemet (4) devletiġa müşerref / bola
alur sin. Bu ʿarża-dāştnı yirde yitse ḥükm bolsa kim ol
S764a yirdin Pencdih ve Mervçaḳḳa digince menzillerni / bitip (5)
ni kün ol nevāḥiḳa yitip ḳıyās ḳılıp ʿināyet nişānı
yiberilse kim bu bende hem ol ḥisāb bile çıḳıp inşa'llāh
tereddüdsiz bitilgen yirde (6) mülāzemetke yitsem bu

---

25 nüzūl ḳılıldı: P_{20} nüzūl ḳıldı / beyānıda: P_{20} bābıda //
27 bolġanlar: P_{22} bolġanlar naḥīfler// 1 mīrzā: S- // 2 ataġa
siz dik: T. P- // 5 nevāḥiḳa: P_{1} nevāḥide

24 Kehf XVIII, 1 // 25 Fatır XXXV, 34

ümīd-vārlıġ intiẓārıdadur dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt güstāḫlıḳ ḳılıldı.

Yā Rabb ni ṭaraf ki ʿazm ḳılġay rāyıñ
(7) Manṣūr olġay rāyet-i gerdūn-sāyıñ

Maġlūb oluban ʿadū-yı kīn-efzāyıñ
Mesrūr olġay ḫāṭır-ı mülk-ārāyıñ

(8) Nāmeñ ki köñülge meyçe merġūb irdi
Taptı köñül andın olça maṭlūb irdi

Yoḳ nāme ki dil-pezīr maḥbūb irdi
Ḫaṭṭıda köñül murādı mektūb irdi

(9) Ṭāyir-i devlet ü iḳbāl belki ḳāṣıd-ı ferruḫ-pey ü ferḫunde-fāl. miknet ü ebhet būstānıdın belki salṭanat ve ʿazīmet āstānıdın mehcūrlar rūzgārıġa (10) teşrīf-i ḥużūr yitkürdi. Ve maḥrūmlar ser-vaḳtiġa saʿādet ü iḳbāl-āsā ḳadem urdı. İligide ḥoḳḳa leb-ā-leb laʿl ḳānıdur. ʿUmmānī belki ḳuyıda (11) nāme ser-ā-ser zīb-i elfaẓ ve gevher-i maʿānī ol ḥoḳḳa aġzını mühr-i iḫfā urġan belki ol nāme başını ġayr közi tüşmesün dip yapışturġan. (12) Bu bende çün ol cevāhir-i āb-dār ḳıymetin bildi kim ve ol maḫfī esrārġa fi'l-cümle

---

6 ümīd-vārlıġ: P3 ümīd-vārlıḳ // 7 P'de satır sonunda āmīn // 9 ferruḫ-pey ü ferḫunde-fāl: P5 ferḫunde-pey ü ferruḫ-fāl // 11 nāme: P- // 12 bildi kim: P8 bildim

vuķūf ḥāṣıl ķıldım. Maḫfī ḫiṭāb cevābın fāş ʿarża-dāşt (13) ķılmaķnı ve nihān mesʾele beyānını āşkār bitimek edebdin yıraķ ve ʿubūdiyyetdin ķıraķ kördüm. Ol cihetdin çün özüm ķulluķķa (14) ʿāzim ve bendelıķ ʿazīmetiġa ʿāzim irdim. Münāsib andaķ köründi kim ḫāṭırġa kilgen şikeste elfāẓnı özüm ʿarżġa yitkürgey min (15) ve bu perīşān ve perākende maʿnīnı özüm nüvvāb ķulaġıġa urġay min dip ķulluķ ʿarża-dāşt bitildi.

(16) Tā cihāndur cihānġa ḥāmī bol
Salṭanat taḫtıda kirāmī bol

(17) ** Ķulluķ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim

Nāmeñ ki yitişti yüz miñ iḥsān birle
Köñlümni fidāy iyledim cān birle

(18) Heyʾetiñ luṭf iyle bu hān u mānı vīrān bile
Ķıl yād ķadeh içer zamān ḫān birle

Devlet-i müstedām bolsun veʾs-selām. (19) Eger ķāżiyyüʾl-islām Tiñri taʿālā raḥmetiġa bardı pādşāh-ı islāmnı Ḥaķ taʿālā köp yıllar diyār-ı islāmda ehl-i islām başıġa pāyende (20) ve müstedām tutķay. ol manṣıbķa kişi taʿyīn ķılur üçün köp teʾemmül vācibdür. Meger kim bu ṭāyifeniñ aḥvālidin ṣāḥib-i vuķūf (21) ḥāżır bolġanda barçanıñ ṣalāh u fesādın ʿarżġa yitkürgendin soñra niçük kim pādşāh-ı islāmıñ maṣlaḥatıġa muvāfıķraķ kişi (22) ẓāhir bolsa

ta'yin kılġay dip ḳulluḳ 'arża-dāşt bitildi.

(23) ** İy kilip cürm ü günāh ehliġa luṭfuñ 'özr-ḫᵛāh
'Özr-ḫᵛāh andaḳ ise ni tañ kişi ḳılmaḳ günāh

'Arża-dāşt ol kim bu vaḳtde Ḥaydar Kökeltaş- (24) nıñ ṭāli'iniñ kevkebi nuḫust tireligidin çıḳıp sa'ādet burcıġa yüzlengen üçün ve iḳbāliniñ aḫteri ric'at vebālidin ḳutulup (25) istiḳāmet evcidin ṭulū' ḳılġan üçün ḳılġan taḳṣīrleridin şermende ve körgüzgen cürmleri bile ser-efgendelıġ bile (26) sa'ādet aḫteri dik felek-fersā dergāhġa iḳbāl kevkebi dik sipihr-āsā bārgāhġa yüzlendi. Ḫayāli bu kim başın işikdeki ḳullar (27) atı ayaġıġa oynaġay ve murādı bu kim cānın āstānedaġı itler ileyide fidā ḳılġay. Ümid ol kim niyyetiġa köre iltifāt naẓarıdın
T792a behre-mend (1) ve 'azīmetiġa köre şefḳat eṡeridin ser-belend bolġay. Tā ebed kerem mücrimlerġa penāh u şermendelerġa 'özr-ḫᵛāh bolsun, āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn.

(2) ** Ni ḥālet irür ki 'āşıḳ-ı şīfte-ḥal
Ḳoyġan yüregige hicr yüz dāġ-ı melāl

Salıp başıġa sāye hümāy-ı iḳbāl
Yitkürgey aña müjde-i ümīd-i viṣāl

(3) Allāh Allāh firāḳ şāmı sevādı ni belā dil-gīr ü

---

25 ser-efgendelıġ: P20 ser-efgendelıḳ

ʿömr-fersā imiş, veh veh vişāl şubḥı güşādı ni ʿaceb dil-pezīr ve rūḥ-efzā irmiş kim Ḥaḳ (4) sübḥānehu ve taʿālā

P396b anıñ giriftārlarıġa / necāt raḳamı sürgey ve munıñ şükr güftārlıġıġa [illegible] müjdesin yitkürgey. Ḳulluḳ duʿādın soñra (5) ʿarża-dāşt ol kim bu bende ḳulluḳdın maḥrūm bolġalı dāyim ümīd-vār köñlüm ḫayāl vādīside ser-gerdān ve müdām ümīdim közi (6) intiẓār yolıda ḥayrān irdi kim dāyimġı düstūr bile kilür kişidin ḫaber ve bu nāmedin eşer ẓāhir boldı. Bu cihetdin köñül ḫarāb- (7) aḥvāl ve köz tīre-ḥāl irdi, tā bu vaḳtḳaça kim Arslan Big Aḫtaçı fetḥ nişānları bile meẕkūr bolġan ʿināyet-nāmeni yitkürdi. (8) Köñülge andın āsāyiş ve közge güşāyiş yitişti. Elḥamdülillāh kim her ni maṭlūb idi, ḥāşıl ve her ni merġūb irdi, vāşıl oldı. Ümīd ol kim (9) imdi barı kişi kilse maʿhūd ʿināyet-nāme bile mümtāz ve anıñ mażmūnıda iltifātlar bile ser-efrāz ḳılılġay.

Tā cihān olġay muṭīʿ olsun saña
S764b (10) / Tābiʿ-i ṭabʿ-ı bedīʿ olsun saña

(11) Tā peyk-i şabā kitürdi yārim ḫaberin
Şerḥ iyledi serv-i gül-ʿiẕārım ḫaberin

Bilmes köñül imdi cān-ı zārım ḫaberin
Kim peyk kitürdi şehsüvārım ḫaberin

---

6 ḫaber ve bu nāmedin: P- // 8 ve közge güşāyiş: P- / m. idi: P4 m. irdi // 10 S1' de satır sonunda āmīn

4

(12) **Firāḳ şāmıda viṣāl ṣubḥıdın nevmīdlerġa nesīm-i seḥer peyki müjdesin cān-fezārak ḫaberi mümkin irmes. Ve iştiyāḳ maḳāmıda cemāl mihridin** (13) **közi tīre bolġanlarġa vaṣl ḳuyaşı ṭulū'ıdın özge nime yaruğluḳ birmes. Biḥamdi'llāh kim burunġı devlet müyesser boldı** (14) **ve inşa'llāh kim soñġı sa'ādet hem müşerref ḳılġay. Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim şāṭır, fülān fülān aynıñ niçeside** (15) **fülān kün kilip 'ināyet-nāme kim bu bendeni yād ḳılıp irdiñiz, kiltürdi ḥadsiz neşāṭ ve ġāyetsiz inbişaṭ yüzlendi. İmdi dağı** (16) **kilür kişidin birer 'ināyet-nāme birle cemā'at ḳullardın mümtāz ve sāyir bendelerdin ser-efrāz ḳılurġa ḥākim siz. Devlet-i ebedī** (17) **ber-devām ve sa'ādet-i sermedī müstedām bolsun, āmin yā Rabbe'l-'ālemīn.** (18) **** Ḥadīs-i ḳudsīdür** kim من كان لله كان الله له **Ya'nī her kişi Tiñri bile bolġay Tiñri ol kişige bolur ve Tiñrige bolmaḳnıñ ma'nisi** (19) **munı dipdürler kim Tiñri ta'ālānıñ buyruğı bile 'amel ḳılġay. Ve nehyidin ictinābda bolġay ve Tiñri ta'ālā bu kişige bolmaḳnıñ** (20) **ma'nīsi munı dip dururlar kim ḳulnıñ her nev' murād u maḳṣūdı ḥāṣıl bolup āfet ü belādın eymen bolġay. Tiñri ta'ālā buyruğı** (21) **bile 'amel ḳılıp nehyidin ictināb ḳılġay. Ve 'ālemde hīç kişi yoḳtur kim bir nev' murādı bolmaġay ve özin belādın eymen tilemegey.** (22) **Ammā**

---

18 **Tiñri bile bolġay: S7 Tiñrige bolsa / Tiñrige: T, P13 Tiñri //** 19 **bolġay: T, P- //** 20 **dip dururlar: T dip durur //** 20-21 **Tiñri ta'ālā buyrugı.... ḳılġay: S-**

her kişiniñ murādı köprek bolsa Ḥaḳ taʿālā emriġa iṭāʿati köprek bolsa kirek. Be-taḫṣīṣ selāṭīn her-āyīne kim gedāyī kim maṭlūbı bir direm (23) sīm bolġay ya pādşāhī kim maḳṣūdı bir iḳlīm bolġay. Egerçi ikelesiniñ Tiñri taʿālāġa iḥtiyācı bar ammā çün maṭlūblarda (24) tefāvüti köptür. Żarūret kim iṭāʿatde tefāvüt köp bolġusıdur. Ġaraż bu muḳaddemātdın bu kim çün selāṭīn Tiñri taʿālānıñ (25) ber-güzīde ve ʿazīzraḳ bendeleridür ve iḥtiyāc u müddeʿāları özge bendelerdin köprekdür. muḳarrerdür kim niyāz u ḫāksār- (26) lıġları hem ve emr ü iṭāʿati hem alarġa köprek kirek. Ve cemīʿ iṭāʿatni ḥażret-i risālet ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem öz cādde-i şerʿiġa muḳarrer ḳılıptur. (27) Her kişi şerʿ-i cāddesiġa rāsiḫraḳ Tiñri taʿālā bile peyġamber ʿaleyhi's-selāmġa

T792b muṭīʿraḳ ve murādı ḥāṣılraḳ ve beliyyātdın eymenrek. (1) Peyġamber ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem buyuruptur kim رضا الرب فی الرضاء الوالد وسخط الرب فی سخط الوالد Yaʿni Tiñri taʿālā rıżāsı ata (2) rıżāsıġa vābestedür. Tiñri taʿālā ġażabı hem ata ġażabıġa vābestedür. Bes kişi ata rıżāsını ḥāṣıl ḳılsa Tiñri taʿālā rıżāsını (3) hem ḥāṣıl ḳılmış bolġay. Ve ata ġażabıġa uçrasa Tiñri taʿālā ġażabıġa uçramış bolġay. Mundaḳ bolġandın soñra kişi niçük (4) ata

---

22 Ḥaḳ taʿālā....köprek bolsa: P- // 23 ikelesiniñ: P7 ikelesin // 24 tefāvüti: S12 tefāvüt // 25 bendeleridür: S13 bendeleridürler / iḥtiyāc u: S13 iḥtiyācları ve / köprekdür: S13 köprektür // 26 ḳılıptur: S14 ḳılıpdur // 27 eymenrek: P22 eymenraḳ

1

rıżāsıdın ayru dem urġay yā ḳadem ḳoyġay. Ve meşāyıḫ-ı
P397a raḥimehümaʼllāh sözidür kim الاب رب / Yaʿni
atañ perverd-gārıñdur. (5) bu cihetdin kim Tiñri taʿālā sini yoḳdın bar ḳılmaḳḳa vesīle oldur. Bu ṭufūliyyetdin şebāb sinniġaça perveriş birgüçi ol. Ve Ḥakīm (6) Süleymān ʿaleyhiʼr-raḥmete veʼl-ġufran sözidür kim ata ḳādir ḳayyūm ana rāzıḳ maḳsūm. Ve Edīb Aḥmed raḥmetuʼllāhi dipdür kim

(7) Atadın ḫaṭā kilse körme ḫaṭā
Şavāb bil ḫaṭā ḳılsa dağı ata

Atanıñ ḫaṭāsını bilgil şavāb
Sini yüz belādın ḳutarġay Ḫudā

(8) İbrāhīm Ḫalīl ṣalavātüʼr-raḥman ʿaleyhniñ atası bā-vücūd ol kim Āzer. büt-tırāş irdi. Ol ḥażret atasıġa naṣīḥat ḳılurda nidā kildi kim (9) taʿẓīm ü mülāyemet bile naṣīḥat ḳıl. Ve Yūsuf ʿaleyhiʼs-selām Yaʿḳūb ʿaleyhiʼs-selāmġa sehv yüzidin bir terk-i edeb ḳılġan üçün bā-vücūd nübüvvet (10) vaʿde budur kim sāyir enbiyādın yitmiş yıldın soñra behiştke kirgey. Ve Ḥām kim Nūḥ ʿaleyhiʼs-selāmnıñ oġlıdur ol ḥażretḳa (11) edeb terki ḳıldı. ol ḥażret duʿāsı bile rengi ḳara bolup peyġamberlıḳ anıñ neslidin münḳaṭiʿ boldı. Ġaraż bu muḳaddemātdın ol kim bu bende (12) dāyim sizge devlet-ḫᵛāhlıḳ

---

5 bu: S18 ve // 9 naṣīḥat: T.P- / ʿaleyhiʼs-selām Yaʿḳūb: P- // 12 devlet-ḫᵛāhlıḳ: S24 devlet-ḫᵛāhlıġ

4

sözidin aytıp min. belki kitābımda naṣīḥat-nāmeler naẓm ḳılıp ʿarżıñızġa yitkürüp min. Bu uçurda bir niçe (13) iş siziñ ṭarafıñızdın işitildi kim vācib köründi sizge ʿarż ḳılmaḳ kim barça mīrzānıñ cānibiniñ riʿāyetidin ġāfil (14) bulġançağlıġ köründi. Biri ol kim vilāyet mālın meşveresiz alılıptur. bu maʿhūd imes irdi. Hīç üç tört kün imes (15) kim bir kişiñiz kilmes eger īmāyī ḳılsañız irdi. yoḳ diyilmegüsi irdi. Yana ol kim bitip siz kim Esterebādḳa kişi yibermeñ kim (16) birmegümdür. Bu mażmūnnı hem mülāyimraḳ bitiy alur irdiñiz ve ʿIraḳ vilāyetlerin üleşip min dip bitip siz. inşa'llāh. (17) ʿIraḳ iligge kirgey. kirmesdin burun Mīrzā bile bir iki ḳatla sözleşmey ʿarż ḳılmay bu iş ḳılılmış bolsa özge (18) ildin ʿaceb bolmasa sizdin ʿaceb vāḳiʿ

S765a boluptur. Bular hem sehldür. Erkān-ı devletiñizniñ / saḳalın ḳırḳturmaḳnıñ ḳabāḥatini (19) eger mülāḥaẓa ḳılsañız şāyed tapḳay siz kim ʿaceb iş vāḳiʿ boluptur. Kirek irdi kim şerʿ riʿāyeti üçün öziñüz hem az (20) ya köp ḳırḳmasañız irdi. tā aña ni yitkey kim iliñizniñ hem ḳırḳturġay siz. Munda köp söz bar dise bolmas. Yana ol kim (21) bir nişānıñız kiltürdiler. tuġrasıda Mīrzā āyetini bitimeydür siz. Siziñ dik ʿāḳil ü ḫoş-ṭabʿ müsülmān-veş yigit mundaḳ nimeler (22) revā bolġay mu? Eger bu nişānnı bilip bitip siz. ni ḥisāb bile boluptur eger münşī ya ġayr sehv ḳılıpdur. niçük her nişānnı öziñüz körmey (23) bir yirge yiberilgey. Ata bile oğul arasıda farḳ bar. Baysunġur Mīrzā oğlanlarıdın Bābür

---

12 sözidin: P17 sözin // 17 ḳ. bolsa: S29 ḳ. bolġay // 21 bitimeydür siz: S3 bitimey siz // 22 ḳılıpdur: S4 ḳılıptur

Mîrzā dik imes siz kim köp (24) şefḳat körmemiş bolġay siz. Uluġ Big Mîrzā ferzendleridin ʿAbdü'l-laṭîf Mîrzā dik ya Cihān-şāh Mîrzā oġlanlarıdın Ḥasan ʿAlî (25) dik tiñrilik ortadadur siziñ köprek işiñiz arasıda bu faḳîr irdim barçadın ṣāḥib-vuḳūf min. siz dāyim barça (26) maḫdūm-zādelerniñ maḫdūmı ve Mîrzānıñ sivüglüg ve ḳurretü'l-ʿaynı irken siz. Özüñüz bilür siz kim Mîrzānıñ mā-fi'ż-żamîrin (27) nisbet sizge bu faḳîrdin yaḫşıraḳ kişi bilmes بالله العلى العظيم kim uşbu bitilgen dik

T793a maʿlūm ḳılıp min. Ḥālā Esterābādnı birip (1) yaḫşı nökerler ḳoşup sizni yiberdiler. Ve ʿIraḳdın bu ḫaberler kildi ve yana kömekler ḫayāl ḳılıp irdiler. Hem maḫdūm-zādelerdin (2) hem bigler ve içkilerdin ve sāyir ḫalḳ sizdin andaḳ köz tutar irdiler kim eger ʿIrāḳ vilāyeti fetḥ bolsa daġı ḫıdmet-kārlıḳ (3) ve bendelıġınıznı uluġraḳ ḳılġay siz. Henüz hiç yirde hiç nime yoḳ bu nevʿ ṣūretler kim ẓāhir boladur sizdin ḥayfdur. Mîrzā (4) Timur Bigniñ törtünci nesebdür. Mîrzā ḫuṭbede Bigniñ şerîf rūḥıġa mescid ü cāmiʿde her ādîne küni duʿā ḳıladurlar. Bu işte (5) Mîrzāġa hem duʿādın özge ni kilgey. Siz nişānıñız ṭuġrasıda Mîrzānıñ

P397b mübārek atın çıḳarur siz. / Kirek irdi kim ʿIrāḳdın Mekke belki (6) Maġrib-zemînġaça alsañız bu vāḳiʿ bolmasa irdi. Eger Mîrzānı żaʿîf ḫayāl ḳılıp siz Tiñri taʿālā ḳavîdür. Ferzend kirek żaʿîflıġda atasıġa (7) ḫıdmet maḥallin taptım

---

2 ḫalk: S9 ḫalḳdın // 3 bendelıġıñızn: T bendeñizni, P10 bendeliginizni / Mîrzā: S11 Mirzaġa // 4 işte: S11 işde // 5 ṭuġrasıda: S12 ṭuġrasıdın 27

dip cān-sipārlıḳ ḳılsa bi'llāh Mīrzānıñ ʿazīz başı ve siziñ ʿazīz başıñız kim bu ʿarża-dāşt bitilgen tārīḫ- (8) din yigirmi kündin burunraḳdın biri ṣabāḥdın ḳuş vaḳtiçe pişin aḳşamġaça olturup ança iş ḳılurlar kim niçe dīvān (9) niçe nevīsende niçe baḫşı niçe pervāneci cānlarıġa yitip yüz ḥīle bile ḳutulurlar. Bu maʿnīdin ferzend Mevlānā Dervīş Muḥammed ṣāḥib- (10) vuḳūfdur bu nevʿ kim özlügi bile barça işniñ nāḳīr ü ḳıṭmīriġa yitişiledür. Eger ötken evḳāt munuñ dü yeki bolsa (11) irdi ni işler ki bolmaġay irdi. Ṣāḥib-devlet selāṭīn-i müşfiḳ devlet-ḫᵛāh ḳullarınıñ bī-ġaraż sözlerige kiriptürler. (12) Özüñüz bilür siz kim Mīrzā tapuġıda bu ḳul ni nevʿ sözlerge güstaḫlıġ ḳılıp min. siziñ daġı ḳaşıñızda hem ol düstūr bile (13) vāḳiʿ boluptur. Yaşıñız uzun bolsun andaḳ kim vāḳiʿ boluptur kim bu ḳulnıñ sözin redd ḳılmış bolġay siz. İmdi daġı (14) bu ḳulnıñ cānı köygende özgelerniñ itegi köymes. Bu bir niçe söz güstaḫlıġ ḳılıldı. ümīd ol kim ḳabūl tüşkey. tüşmese (15) bu bende aytur sözni boynumdın edā ḳılmış bolġay min. Tiñri taʿālā tanuḳdur kim bu ʿarża-dāşt Mīrzā buyruġı bile imes. (16) belki vuḳūfları hem yoḳtur. Ḫayāliñizge kilmegey kim buyruḳ bile bitiliptür. Çün siziñ tapuñuzdın ayturça devlet-ḫᵛāhlıġ (17) sözini

---

6 żaʿīflıġda: S13 żaʿīflıḳda // 8 ḳuş: P3 tuş / vaḳtiçe: S15 vaḳtiġaça // 11 kiriptürler:S18 kiripdürler // 12 özüñüz:S18 özüñiz. güstāḫlıġ: S18.P7 güstāḫlıḳ // 14 güstāḫlıġ: S20 güstāḫlıḳ // 15 tanuḳdur: S21 tanuḳtur // 16 ḫayāliñizge: S ḫayāliñizġa. bitiliptür: S bitilipdür. tapuġuñuzdın: S tapuġuñuzda. devlet-ḫᵛāhlıġ: P devlet-ḫᵛāhlıḳ

ayturġa me'mūr min, ol cihetdin güstāḫlıġ bile 'arża-dāşt bitildi. (18) ** Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim bir niçe söz ḫāṭırġa kilip irdi, 'arż ḳılmaḳḳa vācib köründi. Evvel ol kim eger iltizām ḳılılsa (19) işikde mescid ta'yīn ḳılıp farżnı cemā'at bile ḳılılsa ḫod febihā ve illā biş vaḳt namāz barı terk bolmasa barça mesciddе (20) müyesser bolmasa ba'żı barı bolsa yana ol kim 'ale'ṣ-ṣabāḥ ḥaremdin çıḳḳaç dīvānda olturup dād-ḫᵛāh sorulsa daġı dād-ḫᵛāh (21) sorarda özlük bile meşġūlluḳ ḳılılsa eger maẓlūmġa birevdin ẓulmi ötken bolsa ẓālimġa andaḳ siyāset ḳılılsa kim özge (22) ẓālimlerġa mūcib-i intibāh bolsa yana ol kim dād-ḫᵛāh işi tükengendin soñra kim şīlān ber-ṭaraf bolur içki-ḫāne ta'yin ḳılıp (23) anda olturup erkān-ı devletni tilep milk ü mālişi aytılsa özlük bile barçaġa yitilse yana ol kim erkān-ı devletġa bir iş (24) kim buyrulur eger bütmegi bir kün müyesserdür eger iki ya üç kün andaḳ muḳarrer bolsa kim bat
S765b büter dik işni hem ol kün 'arż ḳılıp (25) cevāb alsalar / kiçrek büter işni tañla ya āyendindin ya mī'āddın ötkermeseler her kün ni miḳdār bütkenin kilip (26) 'arż ḳılsalar eger ba'żı ḥükm yosunı bile mi'āddın ötkerip 'arżġa yitkürmeseler alarġa andaḳ ḫiṭāb bolsa kim öz iş- (27) leridin ġāfil bolmasalar yana ol kim ümīd oldur kim Ḥaḳ ta'ālā çaġırdın küllī tevfīḳ birgey. Eger bu uçurda irtikāb

---

17 güstāḫlıġ: P11 güstāḫlıḳ // 18 'a. ḳılmaḳḳa: S24,P12 'a ḳılmaḳ / v. köründi: P12 v. irdi /eger i. ḳılılsa: T,P12 iltizām ḳılılıp eger // 23 e.-ı devletġa: S28 e.-ı devletḳa // 25 büter: P- /herkün...yitkürmeseler: S- // 27 ġ. bolmasalar :P19ġ.bolmasunlar

T793b **ḳılılsa (1) elbette pīşindin burun bolmasa iki namāz arasıda bünyād ḳılılsa kim uyur çaġ, ma'hūd uyḳu vaḳti, bolsa tañ namāzı fevt (2) bolmasa barı barça ḥāl bile her niçe içmek işide iḥtiyāṭ belki te'ḫīr vācib bililse yana ol kim milk ü māl işidin basa dād-ḫ̌āh (3) işidin ferāġat ḥāṣıl bolsa melālet def'i üçün kitāb-ḫāneġa kirmek ve kütüb-ḫāne ehli bile meşġūlluḳ ḳılılsa nüvvābdın (4) her ḳaysı münāsib körünse tevārīḫ oḳumaḳ buyurulsa be-taḫṣīṣ Ẓafer-nāme eger meşāyiḫ sözi ya ba'żı devāvīndin dagı güft ü şünüft bolsa (5) nā-münāsib irmes. Yana ol kim ṣudūrġa ḥükm ḳılılsa kim işikde ābādan imām bile muḳrī ta'yīn ḳılsa kim ṣalavāt-ı ḫamsnı tamām ḳāyim (6) tutsalar dagı muḥtesib ta'yīn ḳılılsa kim ilni namāzġa terġīb ḳılsa yana ol kim heftede iki kün**
P398a **kim / işikde ekābir cem' bolurlar. (7) Ḥāfıẓ Senāyiġa yaḫşı iḥtirām ḳılılsa belki buyrulsa kim yaḳınraḳ olturup şer'iyye-i umūrnı ḳaṭ' ḳılsa tā mübārek-ḫāṭır dagı (8) ol bābda mülāyemet peydā ḳılsa yana ol kim 'Irāḳ memleketiġa fehmlıḳ hūşlıḳ kişiler yiberip dāyim ḫaber tutula turulsa 'arż (9) ḳılur yosunluḳ ḫaberlerni 'arża-dāşt ḳılıp yoḳarı yiberile turulsa ol bābda ni ḥükm bolsa aña köre ḳılılsa. yana ol kim şehr (10) iḥtisābı emride yaḫşı ihtimām ḳılılsa andaḳ kim şarab-ḫāne ve beytü'l-laṭaf ve ḳımār-ḫāne ve bularġa oḫşar nā-meşrū' umūr küllī men' ḳılılsa muḥtesibler (11) iki ḳatla bāzār ehliniñ narḫlarıdın vuḳūf tapsalar**

---

1 bolsa: S3 bolsa kim // 4 sözi: S6 sözin / devāvīndin: P24 devāvīn // 5 t. ḳılsa: S6 t. ḳılsalar // 7 Ḥāfıẓ Senāyiġa:S7 Ḥāfıẓ Senāyiġa // 9 ḥ.bolsa:S9 ḥ.ḳılılsa / ḳılılsa:T ḳılısar

yana ol kim ṣudūrġa ḥükm bolsa kim şehr mesācidin iḥtiyāṭ ḳılıp imām ve mü'eẕẕin- (12) din maḥalle ehlin sorup belkim ḫaṭṭ alıp namāzġa tergīb ḳılsalar eger fısḳ u fesād ehli bolup alar emr-i ma'rūf ḳıla almasalar 'arż ḳılsalar. (13) Tā ṣudūr-ı şer' yosunı bile alarnı men' ḳılsalar dağı her mescidniñ imāmıġa ta'yin ḳılsalar kim ol maḥalle ehliniñ oġul ve uşaġıġa (14) mekteb tutup nime oḳutsalar yana ol kim bu düstūr bile kim şehrde ta'yin ḳılılur. Bölükāt uluġların Ḫᵛāce Faḫrü'd-dīn başlıġ barça (15) bu düstūr bile muḳarrer ḳılılsa kim bölükler kint-be-kint bu nev' 'amel ḳılsalar. Yana ol kim ṣudūrġa ḥükm bolsa kim vilāyet evḳāfıdın ḫaber-dār (16) bolsalar. buzulġanın tüzseler. müteġallibe iligide bolsa çıḳarıp maṣrafıġa yitkürseler. Bu işler kim ṣudūrġa buyurulur ḫᵛāce fülānnı (17) dağı ḥükm bolsa kim alar işidin ḫaber-dār bolup alarġa meded-kārlıġda taḳṣīr ḳılmasa yana ol kim Ḥāfıẓ Muḥammed Senāyi ġanīmetdür (18) Şer'de anıñ ḳolıġa ḳuvvet birilse kim şer'ġa mūcib-i tervīḥ basa mescid ü cāmi'ġa barmaḳ terk bolmasa munda körülgen dik düstūr bile (19) mescid ü cāmi'de mesāyil-i şer'iyye meẕkūr bolulsa yana ol kim dīvān biglerige ḥükm ḳılılsa kim her kün dīvānda olturup müsülmānlar işin (20) yasasalar bu künki işni tañlaġa ḳoymasalar dağı sart dīvānlar hem re'āyā işin özleri ḳıla alurçanı ḳılıp ḳıla (21) almasnı 'arż ḳılıp ḥükm alsalar. Yana ol kim tevāçı

---

17 **işidin:T.P10 işdin** // 18 **barmaḳ:T.P11 barmek** (   ) // 20 **özleri ḳıla alurçanı:S20 özleri ḳılurçanı ḳılıp ḳıla alurçanı** // 21 **ḳıla almasnı: P13 ḳıla almasını**

biglerige ḥükm bolsa kim māl dīvānıda mühr basar bigler düstūrı bile yasağlığ işke (22) meşğūlluḳ ḳılsalar kim anda dağı iş fevt bolmasa. Yana ol kim şehrde daruğasıdın bigler bile ḫᵛāce fülān andaḳ ṣāḥib-i vuḳūf (23) bolsalar kim cüz'ī işdin küllī iḥdād almasalar cerimesiğa köre cürmāne alsalar. Yana ol kim bir münāsib kişi ta'yīn (24) ḳılsa kim Mīrzām devlet bile dīvānda olturğanda her iş kim vāḳi' bolur, barın ḳalemī ḳılıp Rūz-nāmede ṣebt ḳılsa, dağı tārīḫin (25) bitise kim ḳaçan ol işni iḥtiyāc bilmek bolsa mażmūnı ve tārīḫi ma'lūm bolsa. Yana ol kim biglerge ve dīvānlarğa pervāneci (26) ve mührdār ve münşīğa ḥükm bolsa kim müsülmānlarnıñ nişānın artuḳ ṭama' bile kiçke ḳoymasalar şer'ī ve ḳavlī nişānnı bir çārsū mühri bile (27) ḥükm bolğan kün oḳ bütkerip birseler küllīlerni dağı ḳıla alğança ḥükmdin ḳorḳup batraḳ
T794a bütkerseler. Yana ol kim meclis (1) ḳurup çağır içerge köp ḥırṣ körsetilmese eger aḥyānā bi'ż-żarūre vāḳi' bolsa nüvvābğa maḳarr ḳılılsa kim ḥükm bolmağan kişi mutlaḳa (2) mürtekib bolmasa tā meclisde terbiyyeti fi'l-cümle mer'ī bolsa. Yana ol kim yoḳarıdın her nev' ḥükm yitse eger küllī ve eger cüz'ī vaḳtde ḥükm yosunı bile ḳılılsa

---

23 ihdād almasalar:P16 ihdād mücrimdin almasalar // 23-24 t. ḳılsa:S23,P16 t. ḳılılsa // 25 bitise: S24 bitilse // 27 bütkerip:P19 ötkerip // 2 meclisde terbiyyeti fi'l-cümle: S28 meclisde fi'l-cümle terbiyyeti / yosunı bile ḳılılsa:S28 yosunı bile işke şürū' ḳılalı, P22 yosunı bile faysal birilmey hiç işke ḳılılmasa

(3) eger ḳılġuluḳ bolmas. bolsa hem cevābın bat
S766a ʿarża-dāşt yiberilse. Yana ol kim / her türlüg ʿarża-dāşt
kim yoḳarı bitilse nesḫ taʿlīḳ ḫaṭṭı bile (4) andaḳ ḫᵛānā
bitilse kim oḳurda oḳur kişige teşvīş tigmese. Türkçe ḫaṭṭ
bile ḫod aṣla bitilmese ki bu bābda dağı ḳavli bar her söz
kim ʿarża- (5) dāşt ḳılılur olça imkānı bar meşrūḥ bitilse
her işniñ tārīḫin ni ay ni kün ikendür andaḳ bitilse kim ol
P398b / maḳṣūdda hīç iştibāh (6) ḳalmasa. Yana ol kim eṭrāf u
cevānibdağı ilniñ ʿarża-dāştı kilse bat uzatur ilni köp
mevḳūf ḳılılmasa her ḳaysıġa öz (7) ḫod u ḥāliġa köre
iltifāt ḳılıp be-taḫṣīṣ Mīr Zeyne'l-ʿābidīn cānibi kim
riʿāyeti be-ġāyet vācibdür. Mundağı iltifāt düstūrı bile
alar (8) cānibin dāyim riʿāyet ḳılılsa yana ol kim ol
vilāyetniñ bir küllī işi dehānelerniñ żabtıdur. Bu maḥalde
kim köñül tilemes dik (9) emri vāḳiʿ imes. dehānelerde andaḳ
mażbūṭ kişiler ḳoyup andaḳ müstaḥkem ve mażbuṭ ḳılılsa kim
neʿuzu bi'llāh eger emri ḥādiṡ bolsa (10) ki mūcib-i
teredüd-i ḫāṭır bolsa dehāneler ṭarafıdın ḫāṭır be-küllī
cemʿ bolsa yana ol kim iş küçke andaḳ meşġūlluḳ ḳılıp
ġavrıġa yitilse kim (11) erkān-ı devletdin her ḳaysıġa iş
buyurulsa mīʿāddın ötkere almasalar teġāfül bile içküge
meşġūl bolup işikke kilip (12) ʿarż ḳılmasdın iḥtirāz

---

3 ḳılġuluḳ:S_{29} müyesser / ḳılġuluḳ bolmas:P_{23} ḳılġuluḳ iştür ḥükm yosunı bile ḳılılsa müyesser bolmas / bolsa hem:S_{29} bolsam hem // 4 dağı ḳavli: S_{2} ḳavli: dağı // 5 tārīḫin:S_{2} tārīḫini // 6 ilni:P_{1} ilin / m.ḳılılmasa:S_{3} m. ḳılmasalar // 10 andaḳ meşġūlluḳ ḳılıp: P_{6} meşġul bolup andaḳ

ḳılsalar yana ol kim atlanmaḳ tüşmek av ḳuşḳa meşġûlluḳ ḳılmaḳ köp bolmasa ol bābda iʿtidāl (13) riʿāyet ḳılılsa tā ol iş żararı iş küç fevt bolurġa bāʿis bolmasa yana ol kim Mīrzā nökerleri kim anda ḳulluḳḳa (14) meşġūldürler Mīrzā nökerligi ḥayṣiyyetidin ʿināyet ü ḥürmet alar bābıda kem bolmasa līkin eger bī-ḳāʿidelıġı biridin ẓāhir bolsa bāz-ḫʷāst (15) ve siyāsetde maʿẕūr tutulmasa. Yana ol kim tavaçı biglerige ḥükm bolsa kim yatış ilin mażbūṭ taʿyīn ḳılıp yatış tavaçısı her kün (16) alarnıñ yatışḳa kilgen kilmegenini yaḫşı tirgese tā yatış işi fevt bolmasa. Yana ol kim dīvānelerġa ḥükm bolsa kim eṭrāfdın (17) kilgen bāzergānlarnıñ cānibin riʿāyet ḳılsalar o vilāyetde tamġa lafẓı mezkūr bolmasa. Zekātnı şerʿ ü ḥükm yosunı bile (18) alardın müstaḫlaṣ ḳılsalar. zekātçılar işidin be-vācibī mah-be-māh belki hefte-be-hefte vuḳūf tapıp ʿarżġa tigürseler cüz'ī (19) cerīme ḳılġannı küllī siyāset ḳılılsa bāk yoḳtur. tā bu āvāze ʿālem memālikige yayılsa ve tüccārnıñ rücūʿı köprek bolsa yana ol kim mundın artuḳ (20) cüz'iyyātı ʿarż ḳılılsa şāyed müṭālaʿası mücib-i kelāl-i ḫāṭır bolġay ammā saʿy ḳılılsa kim cemīʿ umūrda Tiñri taʿālā yādıdın ġāfil bolulmasa (21) Mīrzānı dağı körülse tā bu iki iş mücib-i saʿādetdin. Ve deyni bolsa iltimās ol kim bu ʿarża-dāştnı Mevlānā Dervīş Muḥammedḳa

---

15 siyāsetde: S11 siyāsetḳa // 16 f. bolmasa: P10 f. bolmasun / dīvānelerġa: P10 dīvānīlerġa // 17 bāzergānlarnıñ: T.P10 bāzārgānlarnıñ // 18 işidin: S13 işdin. tigürseler: P12 yitkürseler // 19 ve: S14 tā

(22) tapşurulsa ve her iki üç künde bir ḳatla tilep mülāḥaẓa ḳılılsa dağı ḥükm bolsa eger mübārek ḫāṭırdın pūşide bolup tilemek unutulsa (23) ol özi tilemey dağı her iki üç künde kiltürüp tapuğda ʿarż ḳılsa dağı bu fuṣūldin her ḳaysı iş kim ʿarż ḳılğanı yosunluḳ (24) ṣūret bağlasa anı şerḥ bile ʿināyet ḳılıp bitip yiberilse kim Mīrzā ʿarżıġa yitkürülse ve's-selām. (25) ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim ʿināyet-nāmeñiz bu bendeġa mūcib-i ser-efrāzlıġ boldı. hemīşe bende-nevāz bolġay siz.

Yitişti ruḳʿañ u āvāre ḳıldı köñlümni
(26) Ni ruḳʿa irdi ki yüz pāre ḳıldı köñlümni

Devletiñiz müstedām bolsun. āmīn. (27) Ol ḳaṭār tive kim hicrān künide eşkim ḳaṭreleri ḳaṭārıdın numūne bolġay ve aḳ
T794b öy kim firāḳ eyyāmıda sirişkim seyl-ābları cānibidin (1) nişāne'ī bola alġay. Yitişti ol biri raḥmet melāyikidin eşref ve bu biri sipihr saʿādetidin erfaʿ köründi.

Tā felek buḫtileri tüzgey ḳaṭār
(2) Tā tolun ay aḳ öy itkey āşkār

Sārbanıñġa ol olsun bār-keş
Bu biri firāşıñġa ḫargāh-veş

---

22 tapşurulsa ve: P14 tapşurup // 23 tilemey dağı: P15 tilemey // 2 tolun ay: P20 tolun ayı

(3) Köñlüme kilmes ḫazānī bāġ ara nārenc ḫoş
Kim ḫazān-ı hicr ara boldı yüzüm nārenc-veş

** Ḫazānī bāġ ara ol ay ten ü çihremni körgen çaġ
(4) Didi kim bir ḳuruḳ şāḫ üze ḳalmış bir sarıġ yafraġ

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim bende-nevāzlıġ ḳılıp yibergen (5) 'ināyet-nāme yitişti. Dürr-i āb-dār dik me'ānisi firaḳ otıġa su irdi ve la'l-i şāh-vār dik elfāẓı köñül cerāḥatiġa cevher-i rūḥ tigürdi.

(6) Nāme irmes irdi kim ta'dīd-i cān irdi maña
Hicr tīġı ḳatlidin ḫaṭṭ-ı amān irdi maña

P399a Özüñüz unutmay gāhī Mirzā / tapuġıda sağındursañız (7) avvalġı ölüg tenimġa cān birmekdür, ikinci ḥayāt-ı cāvdān birmekdür. İki dünyā sa'ādeti müyesser bolsun.

S766b (8) ** / Tā hicr esīr ü dil-figār itti mini
Deşt üzre ḳoyun dik āşkār itti mini

Divāne-miṡāl ü bī-ḳarār itti mini
Ser-geştlik içre ḫāksār itti mini

(9) Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim 'ināyet-nāme'ī kim sevādı

---

4 yibergen:S- // 5 su irdi:S27 su urdı / tigürdi:S27 yitkürdi // 6 tapuġıda: S28 tapuġında daġı // 7 ikinci: P1 ikinçi

ẓulmetidin hicrān tīġı ḳatīlleriġa zülāl-i zindegī tigürgey ve ṣafḥası beyāżıdın (10) firāḳ tüni şehīdlerige ṣubḥ-ı ḥayāt-ı cāvdānī kiltürgey ki ẕerreni mażmūnıdın ḳuyaşḳa tigürüp irdiñiz. yitişti. żaʿīf tenġa (11) bāʿis-i ḳuvvet ve naḥīf cānġa mūcib-i ṣıḥḥat boldı.

Bu nevʿ ruḳʿa bile gāh gāh yād iyleñ
Şikeste-ḫāṭıra vīrān köñülni şād iyleñ

(12) Mundaġı mülāzımlar bile reʿāyā ḫoş-vaḳttürler. Umīd ol kim kündin künge yaḫşıraḳ bolġaylar ebedī devlet müstedām (13) ve sermedī saʿādet ber-devām bolsun. āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. (14) Bed-nāmlıġ mey-ḫānesiniñ ezelī ser-mestleri ve bī-ser-encāmlıġ peymānesiniñ lem-yezeli mey-perestleri kim

شربنا على ذكر الحبيب مداما | سكرنا بها من قبل ان يخلق الكرام

(15) Alarnıñ naġme-i rūdı

رق الزجاج ورقت الخمر فتشابها وتشاكل الامر فكانما خمر ولا قدح وكانما قدح ولا خمر

(16) Bularnıñ terānesi sürūdı durur.

(17) ** ʿİṣmet ḥaremide cilve-gāhıñ bolsun
ʿİffet çemeni ḥarīm cāhıñ bolsun
İḳbāl sipihri ḫāk-i rāhıñ bolsun
Tiñri barı ḫāletde penāhıñ bolsun

---

9 z.-i zindegī: S2,P3 z.-i zindegānī //10 ḥ.-ı cāvdānī: S3 ḥ.-ı cāvdān / kiltürgey ki: S3 kiltürgey ki bu / ḳuyaşḳa: P4 ḳuyaşġa // 12 mundaġı: T munda ni. P6 munda // 16 sürūdı durur: S7 sürūdıdur // 17 bolsun: T,P9 olsun

İḳbāl sipihri ḫāk-i rāhıñ bolsun
Tiñri barı ḥāletde penāhıñ bolsun

(18) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim mülāzemet müfāreḳatiniñ şiddeti şerḥi. ḳalem taḥririğa kilmes ve 'ubūdiyyet muhāciriniñ (19) şu'ūbeti beyānı, raḳam taḳririğa sığmas.

Birev ki vaṣl nesīmi ṭarab-fezādur aña
Çü ḳadrin añlamadı hicr otı sezādur aña

Ümīd (20) ol kim 'ināyet çemenidin vaṣl nesīmi isip firāḳ tofrağınıñ ḫas u ḫāşākin uçurğay ve hidāyet bulutıdın ḳurbet yağını yağıp (21) hicr otın aḥker ü şu'lesin öçürgey. Bu faḳīr bu vilāyetḳa kilgen vāḳi' bolğan işler keyfiyyetin yoḳarı 'arża-dāşt ḳılıp (22) fülānnı yiberildi. Ol bābda 'ināyetni kim ḳılmay dārendeni batraḳ uzaturğa mülāzımlar ḥākimdürler.

(23) Tā zuḥaldur ḳaşıñda ḳul bolsun
Tā ḳuyaşdur başıñdın ivrülsün

** Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim
(24) Ḫazān-ı hicr ara ḳaldım yıraḳ bahārımdın
Yürür min it dik olup ayru şehr-yārımdın

---

18 muhāciriniñ: S9 muhāceretiniñ // 21 otın: S11 otı // 22 ḳılmay: S12 ḳılmaḳ

(25) İsterem Loḳman kibi kesb iylesem perrendelıḳ
Tapıp ol āstāneġa ẓāhir itsem bendelıḳ

Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim Loḳman kildi (26) ʿināyet-nāmeler kim sāyir ḳullarġa vāḳiʿ bolup irdi yitkürdi. barçanıñ başı tefāḫürdin kökke yitip Mīrzānıñ devletleri (27) duʿāsın becā kiltürdiler. Mundaġı sāyir ḥālātnı ʿarża-dāşt ḳılıp yibergen
T795a üçün mükerrer bitilmey yam atları bile yam-ḫāneler (1) işi buzuḳdur. Ol bābda ḳullar tapuġıda söz ʿarż ḳılılıp turur. ʿarża-dāşt ḳılsalar ümīd ol kim müstaḥsen tüşkey (2) dip ḳulluḳ ʿarża-dāşt bitildi.

(3) İgnimni müşerref iyledi ḫilʿatiñiz
Cismimni muʿazzez iyledi kisvetiñiz

Köñlümni ḫoş itti ruḳʿa-i şefḳatiñiz
Kim kündin künge artsun devletiñiz

(4) Teşrīfātı ki ʿināyet bolup irdi hicrān düzaḫıda ʿaẕāb tartadurġan ʿüryān cismġa viṣāl behiştidin raḥmet ḥāleleri dik (5) yayıldı ve ʿīd şāmı yetīm eṭfāl muñġa ḳalġan dik peykerġa ʿināyet maḫzenidin kerāmet dībāları kildi. ʿArż ol kim mülāzemet müfāreḳati (6) şerḥi çün varaḳḳa mücib tutaşmaḳ ve ḳalemġa endūh şuʿlesi başdın aşmaḳ irdi. lā-cerem ol

---

26 ʿinayetnāmeler: S15 ve ʿināyetnāme'ī // 1 ʿarż ḳılılıp turur: S17 ʿarż ḳıluptur // 4-5 ḥāleleri dik yayıldı: T, P22 ḥāleleriniñ yapıldı

bābda şürū' münāsib (7) körülmedi. İki cihān devleti müyesser bolsun.

(8) ** Firāķ ara ki yiter kökke şu'le-i āhım
Bu otķa āh eger raḥm ķılmasa māhım

Ķulluķ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet nişānı (9)
P399b bile bu ķuluñuznı yād ķılıp irdiñiz, mūcib-i / ser-efrāzlıġ boldı. Tiñri ta'ālā devletiñizni artursun, yaşıñız uzun bolsun.

(10) Ġamım yitkürdi miñdin birge ruķ'añ
Ki birgey Tiñri her yaşıñġa yaş miñ

Bitip irdiñiz kim mīrzā tapuġıda kemīne ķulnı (11) yād ķılıp yıġlar siz, yād ķıluruñuzġa rāżī min, yıġlarıñızġa yoķ.

Dime hicriñdin maña 'ādet boluptur yıġlamaķ
(12) Şād bol sin kim maña ķısmet boluptur yıġlamaķ

Devlet ber-devām ve sa'ādet müstedām bolsun. (13) ** Ruķ'a kim şafḥası beyāżı mecrūḥ köñül cerāḥatiġa kāfūrī merhem yitkürgey ve nāme'ī kim sevādı noķtasıdın aķarġan közge merdüm-i bīnā (14) kivürgey kim bu hicrān derdi bīçāresin ve firāķ deşti āvāresin anıñ bile mükerrem ķılıp irdiñiz yitti.

---

9 bile bu: S23 bile kim bu / ser-efrāzlıġ: P1 ser-efrāzlıķ // 10 her: S25 bir /yaş miñ:T.S.P miñ yaş // 13 merdüm-i bīnā:P4 merdüm // 14 kim : S -

(15) **Mażmūnı bile köñlüm otı kem boldı**
Elfāẓı bile żamīr ḫurrem boldı

Hicrān sözi gerçi mūcib-i ġamm boldı
Vaṣl ümīdide şādlıġ hem boldı

(16) **Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā ol ẕāt-ı melekī-ṣıfātnı felek**
S767a **ḥavādisidin maṣūn ve / ol rāy-ı cihān-ārāynı ḥavādis küdūretidin me'mūn tutsun.**

(17) ** **Hem tutulmış cān köñüldin hem köñül cāndın maña**
Min alarġa ḫasm alar hem derd-i hicrāndın maña

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim (18) **'İnāyet-nāme'i kim yiberip irdiñiz kildi.**

Yoḳ yoḳ ki alıp ḳaşımġa ḳoydum anı
Közge sürtüp başımġa ḳoydum anı

Eger bu firāḳ otıġa (19) **zārlıġ bolġanda ol sevād ẓulmetidin āb-ı ḥayāt zülāli kilmese irdi ol otḳa ni teskīn birgey irdi ve bu hicrān şāmıġa giriftārlıġ** (20) **bolġanda ol ṣubḥ beyāżıdın ümīd ḳuyaşı ṭulū' ḳılmasa irdi bu tīrelikni nime yaruta alġay irdi. ḥayātıñız zülāli** (21) **ebedḳa digince cārī**

---

15 **şādlıġ:P6 şādlıḳ** // 16 **maṣūn:P6 mażmūn** // 18 **ḳoydum anı:T.P8 ḳoydum** // 19 **zārlıġ bolġanda:T.P9 zār bolġan / giriftārlıġ : P10 giriftārlıḳ** // 20 **ṣubḥ beyāżıdın: S4 beyāż subḥıdın**

ve devletiñiz ḳuyaşı ḳıyāmetḳaça zevāl kesāfetidin ʿārī bolsun. āmīn.

** Ḳaddim ḫam oldı ayru ḳaşıñnıñ hilālidin
(22) Bağrım su boldı tüşkeli ḳaddiñ nihālidin

(23) Bağdın kildi nesīm ü gül isin kiltürmedi
Ni tikenler kim bu ġam köñlüm ara sındurmadı

Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt (24) ol kim aḫtaçı kildi mülāzımlarnıñ mübārek mizāclarınıñ ṣıḥḥati ḫaberi bitilmeydür irdi sınuḳ köñülge mūcib-i ġam ve buzuḳ (25) ḫāṭırġa mūcib-i elem boldı ümīd ol kim Ḥaḳ taʿālā ol sınuḳ bile bu buzuḳnı ol ġam bile bu elemdin refʿ ḳılġay.

Dehr bolġunça cānıñız bolsun
(26) Tiñri dāyim penāhıñız bolsun

Yitişti ḳāṣıd u yoḳ anda yārnıñ raḳamı ḫaberi. Buzuḳ iginge bulut kildi vü yoḳ irdi anda gamı.

(27) ** Bes ki hicrān her zamān köñlüm ara yüz ġam salur
Nāgehān körse birevni şādmān u ḥayrān ḳalur

---

20 ḳıyāmetḳaça: S5 ḳıyāmetḳa digince, P11 ḳıyāmetġaça // 24 bitilmeydür: P9 bitilmeydürler // 25 refʿ ḳılġay: S9 ḫalāṣ ḳılġay // 26 raḳamı: T. P14 ḫaberi / buzuḳ: S10 ḳuruḳ / yoḳ irdi ġamı: T.P15 yoḳ anda ġamı

T795b Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim (1) gāh gāh iltifāt ḳılıp yiberür 'ināyet-nāme kim müṭāla'ası fürḳat derdiġa dāfi' ve müşāhedesi hicrān elemiġa rāfi' irdi. birer nime kemrek boluptur.

(2) Ṭāli' eger budur ki körer min mini ġarīb
Andın imes turur bu vü yüz munça 'acīb

Velīkin luṭf eger ḳılsañ dem-ā-dem bende min
(3) Dem-be-dem ḳılsañ cefā hem bende min

Ammā niçe daġı mundaḳ bolsa ṭabi'at 'ādet ḳılġan luṭf u 'ināyetni köz tutar irmiş ve köñül örgen- (4) gen şefḳat-i bī-nihāyetni saġınur irmiş. 'İṣmet ü devlet bārgāhı gerdūn-sāy ve 'iffet ü şevket serā-perde sidre-fersāy bolsun.

(5) Közüñni Tiñri dāyim şeh cemāli birle yarutsun
Yaman közdin sini sindin yaman közni yıraḳ tutsun

(6) Hem çarḫ bisāṭı 'arşa-i bārgehiñ
Hem ay cirmi na'l-i semend-i sipehiñ

Hem kün seyri ḳażā uçıdın penehiñ
Yoḳ yoḳ yoḳ çarḫ u ay u kün ḫāk-i rehiñ

(7) ** Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet nişānı

kim tuġrası üçün ḳuyaş altunı felek ṣadefi dāḫil ḳılılıp irdi. Ve mihr üçün (8) Müşterī yüzige hümāyun elḳāb ḳazılıp irdi. yitişti. Çün ol ʿālī miṣālni başımġa ḳoydum. mertebede başım ḳuyaşdın ötti. Ve saʿādetde (9) yüzüm Müşterī yüzige yitti. Şāhāne ḫilʿatler mūceb ol boldı kim ḳulluḳ kisvetin birbiri üstige kiygey min ve mükerrer fūṭa (10) ol boldı kim ḳulluḳḳa bilimni iki yirde baġlaġay min ve at sebeb ol boldı
P400a kim yaḫşı at birle ʿālem ara at çıḳarġay min ve / nefīs (11) raḫvet bile sipihr atlasıġa baş indürgey min. Bu ʿināyetler cāẕibesidür kim ʿināyet riştesi bile tartılıp kiltüredür. Ve bu şefāʿatler (12) güşişidür kim maḥabbet ḳullābı bile çikip yügürtedür kim ni ʿālī dergāh mülāzemeti ārzūsıdın ḳarār bardur ve ni ol ārzūnı ḳılmaḳḳa (13) iḫtiyār. Tā sipihr bolġay ol sipihr-āsā dergāh felek-ḳadrlar secdegāhı ve tā mihr bolġay ol felek-fersā bār-gāh ḫūrşīdveşler (14) penāhı bolsun.

Muṭīʿ-i emr ü nehyiñ ehl-i ʿālem
Alar ḫayli ara min nā-tüvān hem

Āmīn.

(15) ** Gülşenġa nesīm-i ṣubḥ rāzım yitkür
Ni rāz ḥadīs-i cān-güdāzım yitkür

Gül başıġa ivrülüp öpüp serv ayaġın
Köpdin köp ḳulluḳ u niyāzım yitkür

---

7 ṣadefi:P23 ṣadefide // 8 ḳazılıp irdi:T.P23 yazılsa irdi // 10 ve at sebeb ol boldı kim:S- // 11 şefāʿatler:P1 şefḳatler

(16) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim firāḳ zāviyeside āvārelıḳnıñ beyābānı mücib-i küdūret ve bā'iş-i melālet bolġay (17) dip andın şemere ıẓhār ḳılmaḳ maṣlaḥat körülmedi. Yana 'arż ol kim 'ināyet-nāmeler kim her biri reşk-i nigār-ḫāne-i çīn ü ġayret-i behişt-i berīn (18) irdi. Her biridin ḳararġan közge nūr ve buzulġan köñülge sürūr yitişti ve olça salṭanat dürciniñ dürr-i pāki ve ḫilāfet burcınıñ kevkeb-i (19) tāb-nāki Sulṭān Muḥammed Mīrzā ṭavvele 'ömrühu ve ḫullide devletuhu bābıda bitilip irdi.Ol şādmānlıġ şerḥini ḳaysı til bile ḳalemniñ taḥrīr ḳılurġa (20) ṣalāhiyyeti ve ḳaysı raḳamnıñ beyān ḳılurġa ḳābiliyyeti bolġay. Ol dürr-i girān-māyeni Tiñri ta'ālā Mīrzām bile bigim üçün pāyende tutsun ve ol aḫter-i belend-sitāynı (21) Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā Mīrzām bile Ḫānım üçün tābende asrasun. Devlet-i ebedī
S767b ve / sa'ādet-i sermedī pāyende ve müstedām bolsun. āmīn (22)

** Mīrzām tapuġıda ḳulluḳ du'ā vü niyāzdın soñra 'arża-dāşt ol kim dehrġa birsün müdām maḳdemidin zīb ü zeyn. (23) Şāh Muḥammed Bedī' İbn Muzaffer Ḥüseyn. Ṭaleb bahārıda bāġıñ ki gül-bün itti 'ayān. bu gülbünüñġa daġı tāze güller açılsun. Ümīd bāġıda iktiñ nihāl gül birdi. (24) gülüñni Ḥaḳ keremi imdi barur ḳılsun. Bu salṭanat evciniñ aḫteri kim şeref burcıdın ṭulū' itmiş pertevidin dehr şebistānı rūşen (25) bolsun. Bu ḫilāfet būstānınıñ verdi kim sa'ādet çemenidin cilve ḳılmış ṭarāvetidin 'ālem-i vīrānnı gülşen itsün. Bu

---

17 şemere: P_6 şemme'ī // 18 burcınıñ: T. P_8 burcı // 20 belend-sitāynı: S_{29} belend-sāyeni / P_{10} belend-sāynı // 25 gülşen itsün: S_5 gülşen bolsun

naḫl-i belend-pāye (26) ve'd-dīnġa bār-āver ve ceddinġa sāye-güster ve bu dürr-i girān-māyedin ābāġa āsāyiş ü ümmehātḳa ārāyiş. Hem şāhḳa dürr-i tāc-ı tārek bolsun (27) hem ḫalḳḳa ẓıll-ı Ḥaḳ tebārek bolsun. Andaḳ ki Ḫorasanda mübārek boldı. Maşrıḳdın maġribḳa mübārek bolsun. Tirig
T796a bolsam ger özni bezm-i vaṣlıñ içre salġay min (1) firāḳıñ şiddetin diy almasam ḫod yıġlay alġay min.

(2) Ni ruḳ'a idi ki mindin öksütkeli ġam
Yār iligige alıp ḳalem ü ṣafḥanı hem

Ṣafḥa levḥide çün ḳalem ḳıldı raḳam
Kim ḫaṭṭıġa āferīn didi levḥ ü ḳalem

(3) Tā ṣafaḳnıñ rengīn ṣafḥası ḳuyaş mühresidin celī tapḳay. Ol ṣafḥa kātibler iligidin şāh medḥi şāh beytleri bile zīver bile (4) ziynet tapsun. Ve tā ol ṣafḥa ḳażā naḳḳaşları ṣan'atidin ṡābit ü seyyār bile zer-efşān bolġay. Şehinşāh vaṣfı gevher-i şāh-vārları (5) bile zīver körgüzsün. Ni iki beyt idi kim iki sarāy ḥāṣılın fidāsı ḳılsam hīç iş ḳılmamış bolġay min. Ve ni naẓm u neṡr irdi (6) kim cān u köñül gevherin niṡārī itsem ḳadrin bilmemiş bolġay min. Naẓmınıñ ra'nālarıda yüz nāz u neṡriniñ zībālarıda miñ rāz.

---

26 ümmehātḳa: P15 ümmetġa / şāhḳa: S6.P15 şāhġa // 27 t. bolsam: S7 t. ḳalsam // 3 kātibler iligidin: S9 kātibleri kilkidin // 6 ḳadrin: T. P20 ḳaddin

(7) Neṣr anda ki encām ile āġāz irdi

Lafẓı anıñ māye-i i'cāz irdi

Her ṭurfe ḫaṭṭ anda rāz-pervāz irdi

Yoḳ 'acīb eger disem ḫaṭṭ-ı rāz irdi

(8) Tā cihāndur 'ömr ü devlet pāydār olsun saña

Salṭanat taḫtı üze dāyim ḳarār olsun saña

(9) ** Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet nişānıda ḥażret-i ḥaḳāyıḳ-penāh nevvera'llāhu merḳadehu ve ca'le'l-cebhetü meṣvāhu nevveren ḥādiṣe-i vefāt- (10) ların sorup irdiler. Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā ol ḥażret-i ẕāt milki ṣıfātın ehl-i 'ālem üçün köp yıllar bāḳī ve pāyende tutsun ve devlet- (11) leriniñ ḫūrşīdini cāvīd-imżā ve tābende asrasun mübārek ḫātırġa rūşendür kim كل من عليها فان

P400b kerīmesi manẓūmı bile / her kimge kim beḳā (12) cāmıdın neş'e yitişti fenā ḫumārını tartardın güzīri yoḳtur هو كل شيء هالك الا وجهه āyeti mażmūnı bile bāḳī-i muṭlaḳ ve ḥayy-ı ber-ḥaḳḳ vücūdıdın (13) özge cemī' eşyāġa zehr-i helāk cāmın içerdin çāre'ī yoḳ ve bu fenā maḳāmı beḳā dārü's-selāmı yolıda bir menzildür ki كن في الدنيا كأنك (14) غريب او عابر سبيل andın ḫaber birür ve ehlu'llāh kim bu yoldın ve bu menzildin

---

7 lafẓı: P22 her lafẓı // 13 çāre'ī: P çāre

11 Er-rahman LV ,26 // 12 El-kasas XXVIII, 88 // 13/14

āgāhdurlar özlerige bu vādī ķaṭʿını āsān (15) ve dār-ı fenānıŋ bar u yoķını yeksān ķılıpturlar alar bu maḥall-i ḥavādisdin فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ ٥٥ -ġa rāġıbraķdur ammā faķīrler (16) kim alarnıŋ şerīf ẕātları berekātıdın mehcūr ve cān-baḫş tekellümleri āb-ı ḥayātıdın maḥrūm ķalurlar. Herāyine kim mūcib-i sūg-i ebedī ve bāʿis-i (17) mātem-i sermedī dik bolur ammā ol ḥażret dik sorġuçı bolsa köŋül ġamıdın ni ġam ve ḫāṭır elemidin ni elem.

Tā cām-ı beķāġa mest bolġay cāmı
(18) Kevser meyidin bolġay anıŋ āşāmı

Şeh cāmı içinde bāde-i gül-fāmı
Bolsun tola hemīşe andın kāmı

(19) Anıŋ tapuġıda kim

İrür mecmūʿ sulṭānlarġa sulṭān
Ki imdi Tiŋri anı iylesün ḫān

Baş urup tapuķ anıŋ cenābıda kim (20) ḫilāfet evcide andaķ ķuyaş imes mümkin. ki taḫt-ı sencer üzre şāh irür Ebu'l-muḥsin. Anıŋ āstānıda kim (21) ḫusrev-i pāk güher şānıda boldı merķūm. pāklikdin dip anı ḫalķ Muḥammed-i maʿṣūm. Anıŋ ḥażretide kim irür salṭanat cismiġa nūr-ı ʿayn

---

15 rāġıbraķdur: S20 rāġıbraķturlar

15 El-kamer LIV, 55

(22) Muẓaffer Ḥüseyn bin Sulṭan Ḥüseyn ol ki şeh ḫıdmetide mindin özin şād itkey. iltimāsım bu ki gāhī mini hem yād itkey. Ya'ni Ṣafiyye Bike ḫıdmet- (23) leride niyāz birle du'ā meclis ehlinin̄ cevābları:

Şeh ḳaşıda 'azīz ü ṣāḥib-ḳader
Nūr-ı 'ayn zamāneside bedr

(24) Ol ki toğmamış atadın andaḳ oğul
Yek-cihet bende şehğa mīr-i moğul

Şāhğa cānın tiler itkey niṣār
(25) Şāh Ḥüseyn ol geh irür cān-sipār

Şeh devletidin ḳadeḥ-keş ü gevher-pāş
Kim dirler anı Muḥammed Kökeltaş

Ol ki bolğay kerem ḳılıp ma'būd (26) eyle kim atı 'āḳıbet Maḥmūd

Şāh bezmide ḳadeḥ tutḳuçı
Mīr-i dervīş Muḥammed suçı

S768a / Ol kim irür sürūdı ẕātı kibi mülāyim
(27) Başıda yoḳ ser-mū ḳulluḳdın özge ḳāsım

---

24 şehğa: S27 şehḳa // 25 ma'būd: P12 mevcūd

Ol ki igride tüzdür āhengi
Ya'nī üstād-zāde-i cengī

Yana şeh kulluğıda bī-muḥābā
Nedīm ü ġam-güsār u bende baba

T796b (1) Yana yārī ki ṣāf u benefşdür
Hem vefā-kīş vü hem cefā-keşdür

Aña yok barça fażllarda bedel
Fażl ehlidin atı dik efżal

(2) Barınıñ ḫāk-sār u ḫāk-i pāyı
Ġarīb-i bī-nevā ya'ni Nevāyī

Du'ā itip kılur bu nev' i'lām
Ki şeh bezmide meydin alsañız kām

(3) Ger itken itlerin yād iylese şeh
Mini hem iylegey siz yād geh geh

(4) ** Zihī ruk'añ ḥayātımġa vesīle
Köñül zaḫmıġa merhemlık fetīle

Yakıp çün ol fetīle birle merhem
Bütüp kanlıġ köñül zaḫmın ciger hem.

(5) Meẕkūr bolġan ruḳʿa kim iltifātıñızġa müşʿir irdi ve mesṭūr bolġan nāme kim selāmetlıġıñızġa muḫabbir. maḥzūn ḫātırġa andın fāriġ- (6) bāllıḳ ve maġmūn köñülge andın ḫoş-ḥāllıḳ yüzlendi. Merḳūʿ ol kim bitip irdiñiz kim sin muḳarrer ḳılġan işler baʿżı yārānlar- (7) nıñ nā-muvāfıḳlıġıdın ṣūret tutar dik imes. ʿĀlem ehliniñ müddeʿāları kim muḫālif bolġay. Bir maḳṣūdḳa muvāfıḳ yasamaḳ (8) düşvārdur ammā ṭabʿ-ı selīm ve ʿaḳl-ı müstaḳīm şānıdın budur kim ḳıla alġança öz ḫāliġa muḥāfıẓ ve öz efʿāliġa mülāḥıẓ bolġay kim (9) anıñ cānibidin emrī vuḳūʿ tapmaġay ve ṣūretī yüz körgüzmegey kim قد اسد ما وود وقد الناس بطرم bolġay. Siz ḳıla alġança (10) barçanı Mīrzā devletiġa münāsib işlerge saʿy boluñ. Ḳılsalar devletleri bolġay. ḳılmasalar siziñ nīk-endīşligiñiz (11) netīcesi sizge yitişküsidür. Hemīşe tā ʿanāṣır tört żıddın ḳılur terkīb-i insānī muvāfıḳ ḳıla kör maḥẓ-ı insāniyyetiñdin (12) ni kim ażdād irür anı muvāfıḳ tevfīḳ ü refīḳ bolsun. āmīn.

(13) ** Mihr-i ʿālem-tāb eger bolsa cemāliñ közgüsi
Kiçe hem kündüz kibi tutḳay cihānnı yaġdusı

P401a / Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim (14) ʿināyet ḳılıp yibergen saçıḳ kim ḳızılıdın ḳaraġım tīre künige yüz mihr-i

---

6 maġbūn: T.P19 maġmūn / merḳūʿ: P19 merfūʿ // 7 maḳṣūdḳa: P20 maḳṣūdġa // 10 ḳılmasalar: T. P23 ḳılmasañız // 14 ḳaraġım: S14 ḳaraḳım

9

rahşende ṭāli' boldı ve aḳıdın hicrānım ḳara tünige (15) miñ encüm-i dırahşande. Lāmi' ve hulle-girdār ḫil'at kim mecnūnluḳ mātemidin çıḳmaḳ nişānesi ve vaḥy-i āsār-ı kitābet kim maḥzūnluġ ġamıdın (16) ḳutulmaḳ nişānı irdi. yitişti ol iki bile viṣāl sermāyesidin ġanī boldum ve bu iki bile firāḳ bī-ser-māyelıġıdın müstaġnī. (17) Tā mihr filorisi körüngeç encüm diremleri itkey ve tā ṣubḥ ḥullesi āşkār bolġaç kiçe bilesiniñ raḳamları kitkey.

(18) Ḳamer boldı ḫürşīddin muttaṣıl
Saçılsun başıñ üzre aḳ ḳızıl

Kirip dehr teşrīf-i iḥsānıña
Felek baş ḳoyup ḫaṭṭ-ı fermānıña

(19) ** İy ṭāyir-i devlet iyleseñ 'azm-i viṣāl
Bu çāk köñülni öz uruban çengāl

(20) Bolsun birisini iyleseñ ṭama' ḥelāl
Ḳalġan birisini itleri allıġa sal

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim bu bendeni kim (21) ol dergāh ḳulluġınıñ hevāsı yār u diyārdın nüfūẕ ve ol bārgāh ḫıdmetiniñ müdā'isi ṣabr u ḳarārdın mehcūr ḳılıp bu vilāyetde (22) mesken ve bu serḥadde me'men tuttum. Şekk yoḳ

---

15 miñ: S_{14} mihr // 18 bilesiniñ: T,P_4 nāsınıñ // 20 bendeni: S_{19} bendeniñ

ki ḫulūṣ-ı ʿaḳīdem ḫaberidin irdi. Hem mevkib-i hümāyūndın kim gerdi sürmesidin ʿadālet (23) ve nuṣret közleri rūşen ve ʿaṣā-ger-i manṣūre kim tiġları suyıdın fetḥ ü ẓafer beyānı gülşendür bu ṭarafdaġı vilāyetde ḳışlaḳ ḳıldılar.

(24) Kışıñnıñ ḳarı sīm-i nāb bolsun
Seḥābı ḳakım u sincāb bolsun

Mey ol sīm üstide yāḳūt-ı maḥlūl
Tutup yāḳūt-ı ḫaṭṭ-ı sāḳī maḳbūl

(25) Sin ol sāḳī ve ol mey birle ḫoşḥāl
Açılġunça bahār-ı ʿīş u iḳbāl

Bahār oldı çü baḫt-ı kāmrāndın
Anı Ḥaḳ iylesün eymen ḫazāndın

(26) Çü bu ṭavr u devlet müyesser boldı ve bu nevʿ saʿādet yüz körgüzdi, ḳuyaş āteşī burcıġa taḥvīl ḳılġan dik ol salṭanat sipihri- (27) niñ mihr-i cihān-tābı ḳışlaḳḳa kirgen kāmrānlıġnıñ ve arslan mürġ-zārġa çıḳḳan dik ol ḫilāfet
T797a bīşesiniñ şīr-gābı bile (1) taḳḳa yüzlengen şādmānlıġnıñ tehniyetin sorġalı ve bularnıñ żımnıda bu bende-i ḫāksār u çāger-i ümīd-vār öziniñ sāyir ḳullar (2) civārıġa kilgenin ve ʿumūm bendeler silkige kirgenin ʿarż ḳılġalı muʿtemed-i

26 burcıġa: S25 burcġa

enīs ve mu'temen-i celīs Ḫᵛāce Ġıyāsü'd-dīn Muḥammed Dihdārnı (3) āstān-būslukḳa yiberildi. Ümīd kim iltifāt közige maḳbūl ve ʿināyet naẓarıġa meşmūl tüşkey.

Tā cihān bolsa dehr şāhı bol
(4) Dehr iliniñ cihān-penāhı bol

Vaṣfıñ içre ulus tili ḳāṣır
Ẕātıña Tiñri ḥāżır u nāẓır

S768b / (5) ** Bolmas irmiş cilveger serv-i ḫırāmānım miniñ
Kim ayaġıġa fidā bu nā-tüvān cānım miniñ

Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim nişān (6) mażmūnıdın maʿlūm boldı kim maʿhūd maraż ẓāhir bolġandur bu ḫaberni oḳuġaç.

Anıñ dik bī-ḫaber boldum özümdin
Ki zāyil boldı nūr iki közümdin

(7) Köp urdum derd ü miḥnet taşıġa baş
Ki sındı her ṭarafdın baş u hem taş

Velīkin çün bu muvaḥḥiş ḫaber ẕeylide ṣıḥḥat sözi bitilip

---

2 Ḫᵛāce Ġıyāsü'd-dīn: S27 Ḫᵛāce Ḥāfız Ġıyāsü'd-dīn // 7 Ki sındı her ṭarafdın baş u hem taş: T- , P19 ki derdim tutaştı ser-be-ser taş

irdi ve ol (8) żaʿf soñgıda şifā keyfiyyeti yazılıp irdi. ġam-gīn köñülge mūcib-i teskīn ve ālām otlarıġa bāʿis̱-i ārām boldı.

Gül dik bedeniñ bolup selāmet yā Rab
(9) Şimşādıña bolsun istiḳāmet yā Rab

Bir ʿömr ḥaḳḳ iylesün kerāmet yā Rab
Kim kirsün arasıġa ḳıyāmet yā Rab

Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn.

(10) ** Ni bahār olġay ki bir gül hicridin bed-ḥāl min
Eyle kim bülbül ḫazān faṣlıda güng ü lāl min

Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim ʿināyet- (11) nāme'ī kim bu faḳīrġa mūcib-i mübāḥāt bolup irdi, yitişti. Safḥası beyāżıdın firāḳım şāmıġa ṣubḥ-ı iḳbāl yüzlendi ve ḥurūfı sevādıdın (12) hicrānım künige şām-ı viṣāl ẓāhir boldı. Ammā mīrzānıñ mübārek mizāclarıġa żaʿf yüzlengen cihetdin ve ol żaʿfḳa ṣıḥḥat (13) bolġan keyfiyyetdin hīç nime ıẓhār ḳılılmaydur irdi ve ol ḥaşiyyetdin şemme'ī yaḳılmaydur irdi. Egerçi köñülge ıżṭırāb ve ḫāṭırġa ıżṭırār (14)
P401b **yüzlendi velīkin çün bu iş maraẓnıñ azlıġıġa delālet / ḳılur, ṣıḥḥatnıñ batlıġıdın ḫaber birür irdi. Bu daġı mūcib-i (15) neşāṭ ve bāʿis̱-i inbisāṭ boldı. ʿÖmr esāsı**

---

13 **ḳılılmaydur: P24 ḳılılmaydı**

muḫalled ve devlet binası mü'ebbed bolsun.

(16) ** **Ol dergehdin kildi resūl-i maķbūl**
Eflākdin andaķ ki nebī ķıldı nüzūl

Ferḫundelıġıġa baķsalar ehl-i 'uķūl
Hem dise bolur resūl ü **hem āl-i resūl**

(17) **Ķulluķ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim 'ināyet-nāme kim şafḥası renginlıġıdın cān gülşenide āteşin güller açılġandın** (18) **ve ābdār lāleler saçılġandın numūne ve raķamı ol gül ve lāle arasıda müşg-nāb sipilgen ve sünbül-i sirāb ikilgendin nişāne körgüzür** (19) **irdi. Yitişti gülinin her yafraġı buzulġan köñlüm ravżasıġa zīver birdi ve lālesiniñ her çerāġı ķararġan közüm** (20) **öyin münevver ķıldı. 'İnāyetler kim ķılılıp irdi.alarnıñ muķābeleside ni şükr diy alġay min ve ni 'özr bitiy alġay min. Tā felek-i lāceverdī-**(21) **aṭlas ķuyaş zer-riştesidin muṭallā bolġay. ķullarıñız ignide çār-ķab tikilsün. Ve tā mihr ü encümniñ aķ ve ķızıl diremleri** (22) **sipihr eṭbāķını müzeyyen ķılġay. bendeleriñiz başıġa saçıķ saçılsun. Nāme yazġan çaġda bolmış irdi. ḫūn-efşān közüm** (23) **aķ. varaķ gül-reng boldı tā ki saçtı ķan közüm. Ve's-selām**

(24) ** **İrmes andın nāle bile āh ġarīb**
Ġurbet itse ger olsa āgāh ġarīb

---

17 **du'adın soñra: P- / āteşin: P- //** 24 **irmes andın: P**9 **andın irmes / ger: S**18 **veger**

Tüşse kişi milk ara nā-gāh ġarīb
Kim sorġay anı şāh-ı cihān şāh ġarīb

(25) Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim ġarīb-nevāzlıġı kim bu üftādeġa mūcib-i ser-efrāzlıḳ irdi ve bende-perverlıġı kim bu şikesteġa (26) dil-nevāzlıġ birdi.

Yaʿnī ol ruḳʿa ki kāfūr üzre saçıp idi ʿanber
Her nüktesi miñ irdi vü her noḳṭası gevher

Yitişti noḳṭası (27) müşkini közüm merdümi üstide ḳoydum ve lafıẓları gevherini cān riştesiġa çiḳtim. köz öyi andın
T797b münevver boldı ve cān külbesi (1) zīb ü zīver taptı. Ol şāhlar ġarībin Ḥaḳ taʿālā öz penāhıda ve ol ġarībler şāhın Tiñri taʿālā murād cilve-gāhıda tutsun.

(2) Tā cihāndur saña murād olsun
İşiñe dem-be-dem güşār olsun

Hem küşādıñ murād sarı yaḳın
Hem murādıñ küşād birle ḳarīn

(3) ** Tā her kice kök benefşe zārı kevākib nārencleri bile ziynet tapar. (4) ol ḥażretniñ sipihr-āsā taḫtı kevkeb-misāl sebāt ve devām gül-mīḫleri birle istiḥkām tapsun. Ve tā seḥer gülistānı ḳuyaş sarıġ güli bile (5) zīb tutar. cihān

---

24 kişi milk: kişi bir milk // 27 merdümi: P -

ara sindi̇ ḫurşid-timsāl beḳā-yı lā-kelām gerd bālişi bile ārāste ve müstedām bolsun. Ḳulluḳ du'ādın soñra (6) 'arża-dāşt ol kim tā hümāyūn-mevkib ġubārı közlerdin yıraḳ tüşüptür. közler firāḳ ẓulmetidin tīre bolup hem ol gubārnı (7) tūtiyālıḳḳa tapmaydurlar.

Didim ki sürme ḳılay gerd-i reh-i nūruñnı
Figān ki tapmadı köz tūtiyāġa gerdiñni.

Ve tā ol rūz-efzūn (8) devletlıḳ āstān tofrağı yüzleridin ayrılıpdur yüz sarı yüz ḳoymaḳ üçün yüz urup hem ol tofrağnı kīmyālıḳḳa (9) tapsa bolaydur.

Ġubār-ı āstānıñ ni 'acāyib kīmyā irmiş
Ki ruḫsārımġa anıñ hicri altun rengini birmiş

Çün bu firāḳ (10) şiddetidin taḳrīr 'āciz ve bu iştiyāḳ şu'ūbetidin tahrīr ḳāṣırdur. Ḫāme tilidin revānlıġ ni fāyide ve til ḫāmesi gevher-feşānlıġı- (11) dın ni netīce. Lā-cerem bī-çārelerġa du'ā bile ḳāni' bolmaḳdın özge çāre yoḳtur ve
S769a derd-mendlerġa / ḫayāl bile özini tutmaḳdın (12) özge devāyī yoḳtur. Tā eflāk-i devvār toḳuz ḫ̌ānı encüm diremleri bile müzeyyendür ol diremlıġ ḫ̌ānlar milk fetḥ ḳılġan (13) ceyşiñde saçıḳ bolsun. Ve kevākib-i seyyār dürüstī sikke

---

7 nūruñnı: نوروبيكنى // 8 ruḫsārımġa: P19 ruḫsārıġa // 12 diremlıġ: S1 diremlıḳ

ḫuṭūtıdın mu'arrā durur. ol sāde sīmlerġa açḳan kişver ḍarb-ḫāne- (14) side sikke 'adliñġa soḳulsun. āmīn.

Tā Tiñri irür bāḳī vü 'ālem fānī
Tiñri tutsun saña müsellem anı

Tā bolġay ulusḳa şāhlıġ imkānı
(15) Sin şāhḳa vü şāh saña erzānī

** Disem ki sini soray ni til birle soray
Yā ol ki körey sini ni köz birle körey

(16) İtler kibi muḫlişiñni istep yügürey
Gāhī ḳılıban du'āsıñ sarı sürey

Bā-vücūd bu ḥāl sormaḳḳa dağı ruḫṣat ḥāṣıl irmes ve körmekke
P402a (17) / dağı icāzet birmes. ammā tiriglik ġanīmetdür. Bu faḳīr iligimden kilgençe sa'y ḳıldım kim bu yirge yitmegey çün taḳdīr bu vāḳı'aġa barġandur. (18) süd ḳılmadı ve ḳaża bu ḥādiseġa bā'is irkendür netīce birmedi. İmdi mültemes ol kim Tiñri ta'ālā taḳdīriġa rıżā birilgey (19) ve barça taḳṣīrni öz nefsidin körülgey. Dağı ḳılġan ḳılmaġan nā-şāyeste işdin Tiñri ta'ālā ḥażretide tevbe ḳılġay ve bolġan (20) bolmaġan nā-bāyistedin Ḫudāy ta'ālā dergāhıda

---

13 mu'arra durur: S2 mu'arradur / sāde sīmlerġa: S2 sīm sādeler/ ḍarb-ḫāneside: darrāb-ḫāneside // 14 şāhlıġ: P23 şāhlıḳ // 18 ve ḳażа: S6 ve çün ḳażа // 19 tevbe ḳılġay: P3 tevbe ḳılılġay

inābet vāḳi' bolġay. Şekk yoḳtur kim asru bat maḳṣūd vāṣıl ve murād (21) ḥāsıl bolġay. Elbette özüñüzni teskīn birip ġuṣṣa tuġyān ḳılġanda Tiñri ta'ālā yādı bile bolup lā-ilāhe illāllah ẕikrige (22) iştiġāl körgüzgey siz. Az furṣatda 'aẓīm yaruġluġlar yitişkey dip güstaḫlıḳ ḳılıldı. ve's-selām. (23) Devrān bezmide kim bir murād cāmı içti kim soñra yüz nā-murādlıġ ḫūn-ābı sömürmedi. Ve sipihr encümenide kim bir 'izzet mesnediġa (24) mütemekkin bolmadı kim 'āḳıbet yüz meẕellet tofraġıġa olturmadı. Ebnā-yı zamānġa kim bir vefā güli açtı kim alardın yüz cefā tikeni (25) baġrıġa sançılmadı. Eḥibbā-yı devrānġa kim bir maḥabbet işigi açtı kim alardın yüzige yüz 'adāvet ebvābı açılmadı. Dehr bazārınıñ (26) naḳdi rūy-endūddur ve eyyām çeşeniniñ şehdi zehr-ālūd. Bu cihetdin közlerdin baṣīret şem'i yarutḳanlar dünyā sarı (27) köz salmadılar ve köñüllerdin hidāyet zülāli arıtḳanlar 'ālem mihrini zerre'ī köñülge
T798a almaydurlar. Ammā egerçi sipihr zāli- (1) niñ mekri bī-şümār velikin hüneri daġı bardur kim niçük kim 'izz ü 'alāsınıñ medārı yoḳtur. bend ü belāsınıñ hem i'tibārı yoḳtur. (2) Andaḳ kim cāh u celāliġa vefā bolmas. miḥnet ü melāliġa daġı beḳā bolmas. Besā bend kim anıñ żımnıda köp küşādlar ve besā nā-murādlıḳ (3) kim anıñ soñıda üküş murādlar bolġay. Yas ḳara şāmıdın soñra ṣubḥ-ı ümīd ṭulū' iter ve yas ẓulemātı żımnıda ḥayāt-ı cāvid (4) nevīdi yiter.

---

27 köñülge almaydurlar: T.P10 köñülge ammā almaydurlar / ammā egerçi: P10 egerçi / zāliniñ: T.P10 zülāliniñ // 2 nā-murādlıḳ: S16 nā-murādlıġ

Barça ḫāletde şükr ü rūzbān ve barça melāletde ṣabr-ı ḥarz-ı cān bolmaḳ evlā durur ve bu ṭarīḳnı alardın (5) yaḫşıraḳ kim bile alġay ve ri'āyetin hem alardın artuḳ kim ḳıla alġay. Tiñri ta'ālāġa 'ibādet ve pādşāhḳa du'ānı müdāvemet ḳılmaḳ (6) vācibdür. Ümid ol kim barça miḥnetler devletḳa ve barça perīşānlıġlar cem'iyyetḳa mübeddel bolġay. āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn. ve's-selām. (7) ** Dīni devleti andaḳ ki bī-medārdur, miḥneti daġı nā-pāydārdur. Ḥavādiṣ tīġıdın niçük kim fuḳarā köksi zaḫm-nākdür aġniyā baġrı (8) daġı çāk çākdür. Düşmen ḳaṣdı nīşidin egerçi gedālar ḳutulmadı. pādşāhlar hem ḫalāṣ bolmadı. Tedbīr ḫas u ḫāşāki (9) taḳdīr tünd-bādıdın savrulmadı. Ni ḳılġay her ni ḳażādın vāḳi' bolsa şükr ḳılmay, şikāyet ḳılmaḳdın ni açılġay. Bende işi Tiñri ta'ālāġa (10) 'ibādet ḳılmaḳdur ve anıñ barça emriġa itā'at ve köpke şükr ve azġa ṣabr u ḳanā'at. Ve iḳrāż şūmdur. Ve nā-ḫoşnūdluḳ (11) mezmūm. Niyüçün ki köp bend bar ki mūcib-i güşāyiş bolur ve bes renc ki bā'iṣ-i āsāyiş. Çün iş ġayb perdesiġa çırmaldı, 'aḳl közidin (12) maḫfī ḳaldı. Her-āyine insān ḳuvveti munuñ idrākige vefā ḳılmas ve beşere her ni ārzū ḳılsa öz behbūdın bilmes. Bī-iḫtiyārlıġdın (13) ḫalḳ işi zārlıġ ve iḫtiyār da'vīsin ḳılmaḳ maḥż-ı bī-iḫtiyārlıḳ. Bu ucurda kim şāh u gedānı Tiñri ta'ālā ḫᵛāstı

---

5 yaḫşıraḳ kim: P14 kim yaḫşıraḳ / pādşāhḳa: P15 pādşāhġa // 8 savrulmadı:S21 savrulmay /9 ş. ḳılmaḳdın:T,P18 ş. ḳılmaġın // 10 'i. ḳılmaḳdur: S22 'i. ḳılmaḳtur / nā-ḫoşnūdluḳ: S23 ḫoşluḳ // 11 mezmūm: T mażmūm / çün iş: T,P- // 13 zārlıġ: S25 zārlıġdur, bī-iḫtiyārlıḳ: S25 bī-iḫtiyārlıġ

iḫtiyārsız bu seferde (14) ʻāzim ḳıldı. Sizni körmey barurġa iḫtiyār yoḳluḳdın çāre tapmay bi-çāre-vār ʻazimet vāḳiʻ boldı. Saġ selāmet (15) Tiñri penāhıda bolġay siz. ** Ḳulluḳ ʻarża-dāşt ol kim Ebu Şemme Bahādurġa ferzend ġaninesi (16) vāḳıʻası yüzlengendin soñra şehrġa kilip yoḳarı ötti. Ol ḥādiṣe cihetidin ḫazinlıġı bi-ġāyet ve ġam-ginlıġı bi-nihāyet (17) irdi. Ammā pādişāh-ı islāmnıñ çün şefḳat bile çāre-sāzlıġı barça ġam-zedeler derdiġa
S769b devādur ve / merḥamet bile bende-nevāz- (18) lıġı barça
P402b mātem-zedeler renciġa şifādur. Ümid / oldur kim anıñ daġı bu cerāḥatiġa merhemi yitip andın köñlige devāyi yitkey. (19) Ve bu zaḫmıġa ʻilāci yitişip andın cānıġa ārāmi yüzlengey.

İy siniñ luṭfuñ ile şād bolup ġam-zedeler
Cān tapıp nefḥa-i ḫulḳuñ bile mātem-zedeler

(20) Ḥaḳ sübḥānehu ve taʻālā pādşāh-ı merḥamet-güster ve sulṭan-ı bende-perverniñ sāye-i devletin ve żıll-ı şefḳatin barça maḥzūn bendeler ve maġmūn (21) ser-efgendeler başıġa pāyende vü müstedām tutsun ve's-selām.

(22) ** İy ṭāyir-i baḫt ḳılsañ ol yan pervāz
Yār allıġa mindin ḳılıp ıẓhār-ı niyāz

---

13 seferde: S26 seferġa // 17 ammā: S29 ammā çün / devādur: S29 devā // 18 oldur: S1 ol / bu: T.S- . devāyi: S1 ġahi // 19 cān: T.S2 cānı // 20 maġmūn: S3 maġbūn

Ḳulluḳdın soñ sözni bu nevʿ ayıt āġāz
K'iy maḥż-ı seḫā pādşeh-i bende-nevāz

(23) Bendeñni firāḳsınsızın köydürdi
Yüz ḳatl ḳılıcı başıġa kiltürdi

Aʿżāsıġa miñ hicr taşı yaġdurdı
Köydürdi vü kökke külini savurdı

(24) Tirgüzmek eger isteseñ ikrāmıñdın
Bir cürʿa ḥavāle iylegil cāmıñdın

Mesrūr itkil bu maḥzūnı inʿāmıñdın
Tā behre-ver olsun kerem-i ʿāmıñdın

(25) Çün ol vilāyetdaġı bendeġa taʿalluḳ maḥṣūldin her ni ḥāṣıl bolup kilse kim barça maʿāşḳa meded birür ya ber'at buḳʿaları (26) tekmīliġa imdād yitkürür. Faḳīr ol ḥażretniñ inʿāmıġa ḥisāb ḳılıp min bu ucurda kim Mevlānā Ḫudāybirdini bu iş üçün (27) ḳulluḳḳa yiberilip irdi. Dāyim ḳıladurġan ʿināyet ve saʿynı bir ḳatla saġındurmaḳ vācib irdi ol

T798b sebebdin (1) bu cür'et ü güstāḫlıġ ḳılıldı.

Tā çarḫ durur emriñe çāger bolsun
Tā dehr durur saña musaḫḫar bolsun

---

24 mesrūr itkil bu maḥzūnı: S7 mesrūr maḥzūnı, P6 mesrūr itkil bu maḥzūn // 1 güstāḫlıġ: S10 güstāḫlıḳ

Luṭfuñ hem uluśḳa feyż-güster bolsun
(2) Ẕātıñ hem özige bende-perver bolsun

(3) ** Yitti maña devlet raḳamı tarḫāndın
Kim kiltürüp irdi bendeġa sulṭāndın

Hem köñlüm ümīd-vār boldı cāndın
Hem cānġa viṣāl oldı ṭama'-ı cānāndın

(4) Bu iḳbāl nişānı kim bu bendeġa yitişti maḫmūrġa yitken bāde-i ṭahūr emṣālġa mu oḫşatayın ya beyābāndaġı teşne-leb-i maḫmūrġa yoluḳḳan (5) cām-ı zülālġa mu nisbet ḳılayın. Tilige meẕkūr bolġan ve ḳalemġa mesṭūr ḳılġandur kim:

İlāhī cām u mül-i dil-fürūzı
(6) Meyini leb-teşneġa bat iyle rūzī

(7) Dīn ü devlet erbābı ve milk ü millet aṣḥābı ḥażretleride faḳīr ü ḥaḳīrniñ 'arża-dāştı ol kim bu furṣatda sülūk bādiyesiniñ (8) reh-neverdi ve faḳr u fenā zāviyesiniñ ṣāḥib-derdi ve şevḳ ve maḥabbet şīvesiniñ kāmili, ya'nī ruḳ'a-i niyāz ve iḫlāṣ ḥāmili ki müddetī bu faḳīrler (9) bedeniġa Mesīḥ-āsā maḳālātı bile cān kivürdi ve rūḥ-efzā mülāḳātı bile ḥayāt-ı cāvdān yitkürdi. Ve ol sa'ādet-mend

---

2 satır sonunda S11 ve P10' da āmīn // 5 mesṭūr ḳılġandur: S13 mesṭūr ḳılġan budur // 6 meyini: S14 meyni / rūzī: T rūze // 8 faḳr u fena: T,S16 faḳīrġa fenā / kāmili: T,P-

kişver ü diyār (10) ve ol ravża-mānend bilād ve ḥiṣār sarı müteveccih boldı. İltimās ol kim her ḳayan Ḫıżr-vār ḳadem ursa ḫuceste maḳdemini bā'iş-i neşāṭ (11) ve sürūr bilgeyler ve her ḳayıda Dāvūd-āsār dem ursa ve meyni mūcib-i inbisāṭ u ḥużūr u taṣavvur ḳılġaylar.

Gerçi bizge boldı rūzī hicridin derd ü melāl
(12) muġtenem tutsun viṣālin tapsa her ferḫunde-fāl

Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā dervīş ü dost pādşāhlar sāye-i iḳbālin dervīşler başıġa (13) müstedām ve ġarīb-nevāz, ehl-i cāhlar sermāye-i cāh u celālin ġarībler sürūḳıġa ber-devām tutsun ve's-selām.

(14) ** İy nefs hevāsıġa giriftār olġan
Şeyṭān işige işiñ nümū-dār olġan

Hem zehr ile 'izzetḳa sezā-vār olġan
Hem fısḳ ile 'ālem ü ilge ḫ̌ār olġan

(15) İy ser-geşte-i ḫod-rāy ve iy baḫt-ı ber-geşte-i bī-ser ü pāy, ol vaḳtdin biri kim meẕellet tofraġıdın rūzgārıñ çihresin (16) süpürdüm ve miḥnet deşti ser-gerdānlıġıdın perīşān ḫulḳuñnı yıġışturdum egerçi kiçik irdiñ, ammā andaḳ imes ki (17) ḫāṭırıñdın maḥv bolmış bolġay ve egerçi ṭıfl

---

10 ḳadem ursa: S18 ḳadem urulsa // 11 Dāvūd: P18 Dāvud // 17 maḥv bolmış bolġay: T, P22 maḥv bolġay

irdiñ andaḳ irmes ki żamīriñdin unutulmış bolġay. Ḥayātımnı siniñ terbiyyetiñge (18) meş'ūf-vār ḳayıttım. Ni siniñ muḥāfaẓatıñga maṣrūf ḳıldım ve ferzendlıġıñ raḳamı ni ḫāṭırımġa muḥarrer. Ve atalıġ mihr ü şefḳatin ḥāliñga (19) muḳarrer ittim. Ay ve yılda bir kün belki kiçelik kündüzlükte bir sā'at aḥvāliñdin ġāfil bolmadım ve ri'āyetiñ ḳā'idesin il körgü dik (20) tüzdüm. Belki körgenler reşk yüzidin ḥased yitkü dik körgüzdüm. Ẓāhiriñni ehl-i ẓāhir fünūn u fażāyili bile āräste ve bāṭınıñnı (21)
P403a ehl-i ḥaḳāyıḳ (ve) ma'ārifi bile pīrāste bolurġa / sa'y ḳıldım. Tā rūzgārıñ pākize-āyīn ve dāb u şi'ārıñ tevāżu' u temkīn (22) bolup aḳvāl ü ef'āliñ taḳvī vü ṭā'at bile ma'mūr ve iştiġāl u ḫaṣāliñ ādemīlıġ ve insāniyyet bile
S770a meşhūr boldı. Ve pādşāh-ı (23) islāmnıñ / firdevs-āyīn bezmide iltifāt u iḥsānġa ebnā-yı rūzgārdın mümtāz ve mülāyemet ü in'āmġa ehl-i zamāndın (24) ser-efrāz şāh-zedeler mecliside ercmend-i āzādeler soḥbetide ser-belend ve öz fenniñ ehli muṭī' ve fermān-berdār belki (25) ḫādim ve nöker ve girdār ve bu faḳīr anı ferzend-i ercmend körmedim. Ve ri'āyetiñni evlād mānend belki ekbād-peyvend mer'ī tutmaġım şāh u gedā allıda (26) vāżıḥ ve yaḫşı yaman ḳaşıda lāyıḥ boldı ammā dostlarım naṣīḥat

---

17 andaḳ irmes ki:S25 andaḳ imes ki // 18 raḳamı:P23 raḳamını // 20 ehl-i ẓāhir:T ẓāhir. P25 ẓāhir-i fünūn // 23 ebnā-yı rūzgārıñdın: S1 ebnā-yı rūzgārdın / mümtāz u mülāyemet: P3 mümtāz ve ādemī ve mülāyemet // 24 ser-efrāz şāh-zādeler: S1 ser-efrāz boluñ şāh-zādeler // 25 nöker: S, P4 şākir

yüzidin iş'ār kılurlar irdi kim ḫar-mühre tācġa (27) tikilgen bile fīrüze bolmaydur. Ve mīnāyī şişe boyunġa atḳan

T799a bile zümürrüd ornın tutmaydur ve düşmenlerim ṭa'n (1) ve kināyet bile ḳulaġımġa urarlar irdi: Ḫāynıŋ nā-pāk suyın sa'y bile āb-ı ḥayvān ḳılur min digen ve kice ışnar ḳurtnıŋ (2) tīre peykerin cehd bile ḫūrşīd-i raḫşān yasar min dip herze ḫayāl ḳılġan besā ki ḫacālet barmaġın tişlegey ve peşīmānlıġ avcın (3) birbirige ḳatḳay. Ve bu faḳīr ü ġāfil dost sözi bile mütenebbih ve düşmen ṭa'nı bile müte'āḳid bolmay siniŋ terbiyetiŋġa kündin künge üstüvār- (4) raḳ ve ri'āyetiŋġa laḥẓadın laḥẓaġa bī-ḳarārraḳ irdim. Tā işiŋ ol yirge yitti kim Fīsagoreş Ḥakīm zamānıdın kim edvār (5) 'ilminiŋ väżı'ıdur. Arisṭo zamānıġaça kim mu'allim-i avval dipdürler ve Ebu Naṣr Faryābī çaġıdın kim mu'allim-i s̱āni dipdürler Ḫᵛāce (6) 'Abdü'l-ḳādir 'aṣrıġaça ma'lūm imes kim bu fende hīç pādşāh zamānıda bu fenn ehlidin hīç kimge munça terbiyyet ve neşv ü nemā (7) väḳi' bolmış bolġay kim saŋa väḳi' boldı. Ammā çün işler öz yiride imes ikendür baḳıp turġunça az ve nīk rūzgārıŋ (8) ṣalāḥı fesādḳa yandı ve ef'āliŋ pākīzeligi nā-pākiŋge eylendi. naṣiḥatni ḳulaḳḳa salmadıŋ ve pend bile melāmetni köŋülge (9) almadıŋ. Ḫāliŋdin ḫaber-dār ḳılġan sayı bī-ḫaberraḳ ve fısḳ u fücūruŋnı men' ḳılġan sayı tizraḳ bolduŋ. (10) Pādşāh-ı islāmnıŋ ḫullide mülkühu munça yılġı terbiyyetin bu faḳīrniŋ

---

1 ḫāynıŋ: T,P6 ḫumāynıŋ, S5 ḫüynıŋ / ışnār ḳurtnıŋ: P7 ışnar ḳut ḳurtnıŋ // 4 laḥẓadın laḥẓaġa: S7 laḥẓadın laḥẓa // 8 salmadıŋ: S8 almamadıŋ

munça vaktlıġ sa'y u imgekini ve özüñ yıllar tartkan riyāżiyyetiñni (11) nefs-i şūm hevāsı ve fi'l-i mezmūm muktežāsı bile żāyi' kıldıñ. Ve dostlarıñ hem mülāyemet bile pend ü naşīḥatin kulaġıñġa almadıñ (12) ve düşmenlerniñ hem şiddet ü şena'at bile şarḥ ü kināyet bile istimā' kılmadıñ. Ve uluġlarınıñ hem va'īd ü tehdīdin iskermediñ (13) ve Ḥak sübḥānehu ve ta'ālā kaşıda daġı tevbeler kılıp 'ahdler baġlap antlar içip barçanı buzup Tiñri ta'ālādın korkmadıñ. (14) Ḥālā ni sözüñge ni 'ahdiñġa ni kavlüñġa ni antıñġa i'timād kalıpdur niyüçün ki her kaysını barlar ma'lūm kılılıp ve sınalıptur. (15) Munça bī-kā'idelıġlarnıñ eşnāsıda barçanıñ telāfisi ve tedārüki üçün at yiberür sin ve mundın ġāfil ki atıñ (16) tört defterdin çıkarılıpdur. Bir. mülāzımlar defteride ferzendlık lakabıdın belki āşnālık ismidin. ikinci Mecālisü'n-nefāyis defteride (17) fażl u ṭab' ehli cergesidin. üçünçü şehrniñ yaḫşı yaman uluġ kiçigi kaşıda irlik ve insāniyyet ve müsülmānlıġ ve ḥamiyyet defteridin (18) törtünçi pādşāh-ı islām ḥażretinde kim mübārek tillerige yaman du'āñ ötüpdür ḥayāt ehli defteridin. Sin munça ṭurfeliġıñ bile (19) kim dīn ü islāmnıñ öyin buzup sin ve mundak şerīf ve 'azīz ḫāṭırlarnı özüñdin āzürde kılmak bile aytsa bolur (20) kim Ka'beni yıkıp sin belki ḥayāt u tiriglik bināsın vīrān kılıp sin ġaflet ü nā-dānlıġıñ ol mertebede kim buk'a-i ḫayr yasamakka (21) özüñe bāzī birip

---

15 atıñ:S17 atıñnı //16 ferzendlık:S18 ferzendlıġ / lakabıdın : P19 lakab / āşnālık:S18 āşnālıġ // 18 ötüpdür:S.P20 ötüptür

bitip yiberür sin kim sini yaḫşı yigit ḫayāl ḳılġaylar ve ādemī kişi sağışġaylar bu temennādın yüz hey'et ve bu (22) müdde'ādın yüz miñ uyat siniñ munça ḳılġanlarıñ muḳābeleside min dağı sezā vü cezā yitküre alur irdim ammā iki cihetdin (23) yitkürmedim biri bu kim munça pend ü naṣīḥat ve teşnī' ve melāmet ve ant ve amān bile birev kim mütenebbih bolmamış bolsa bir niçe īzā vü 'adāt (24) yitkürürde bu faḳīrniñ ża'īflıġ mizācıda tereddüd ü teşvīş köprek yitküsidür ve saña ḫod tefāvüt ḳılmaġusıdur yana biri (25) bu
P403b kim sin her bī-ḳā'idelıġ kim ḳılıp sin / aña köre sezā ve cezā tapıp sin kim ol pādşāh-ı islām hümāyūn ḫāṭırınıñ ġubārı (26) mürebbī ve velī-ni'metniñ ve sāyir 'azīzlerniñ köñülleriniñ āzārıdur kim her biri fi'l-ḥaḳīḳa yüz ölümdin artuḳdur ammā (27) bu ma'nīdin sin ġāfil sin.

İy ġāfil ü ġafletḳa vücūduñ maġlūb
Mecmū' yamanlıġ naẓarıñda merġūb

Yazdıñ dağı kilmediñ bu irdi maṭlūb
T799b (1) Yalġanlarıñ içre yoḳ idi mundın ḫūb

** Mevlāna Ḳāsımġa söz ol kim insān (2) cā'izü'l-ḫaṭādur velīkin nedāmet eşki kim 'ibāret-i tevbih suyıdın bolġay günāh çirkin arıtur. özüñni bu nev' arıġ ḳılsañ (3) ümīd
S770b oldur kim / Ḥaḳ ta'ālā kiçürgey. 'ibādḳa ni yitkey. Dervīş

---

21 yigit: P- / sağışġaylar: P23 sağınġaylar // 26 artuḳdur: S27 artuḳtur

ʿAlī Big ḫıdmeti bile biziñ ḫıdmetimiz arasıda tefāvüt yoḳtur. (4) **velīkin özüñni yaḫşı yasasañ. Ki dipdürler**

جا بچسب بکن اگر کردی :: پاک پاکست شوی از روی

(5) از رقعهٔ شریف که ... مال ... ورزها ... پاک ... سحر ... پس لست

باشد از الکتاب ... فهم شد و از تحفهٔ لطیف که التفات فرموده بودند نوای حسن التقوم مشاهده افتاد (6)

و رقع از مجالس نسیم اگر در سرما ... یکجا پیمان رقعه (7) التماس زد و دور کرد

پیش آن تحفه مزین انداز (8) ... از جواهر شاهوار حشو ... سال ... نوبت

ثوابت و سیار بدو منذکر دانند رقعت آمال را از زخفه ... نجوم ... و ... ماه

(9) ادام ... السلام **** Niyāz refʿidin soñra iʿlām ol kim Ḫ̌āce Aḥmed kildi ve yibergen** (10) **rukʿañıznı kiltürdi bitip irdiñiz kim naẓmlarıñdın müddeti boldı kim bitip yibermey sin ḥālā hem bolsa bitip yibergil kim** (11) ... فرزند ... بشناسند ... **Bu kār-ḫānede müsellem tutar biz kim siz cevherī bola alur siz ammā sizde ol cevher** (12) **yoḳ turur kim siziñ naẓarıñızda yitkürür ḳābiliyyeti bolġay mıṣrāʿnıñ yana bir rükniniñ hem uş bu ḥükmi bar yana faṣl-ı bi'l-ḫayrda ḥażret-i** (13) **maḫdūm-zāde taʿrifide mübālaġa ḳılıp irdiñiz ol ol taʿrīf mūcib-i ḫoş-ḥāllıḳ ve ümīd-vārlıġ bolup irdi kim munuñ eṡnāsıda** (14) **olarnıñ bir mübārek kitābı kildi iltifāt ḳılıp sözler kim bitipdürler birisi budur kim her cefā ḳılsañız iliñizdin kilür mülāḥaẓa** (15) **ḳılıñ kim biziñ ilgimizdin ni cefā kilür belki ildin bizge yüz cefā yitse taḥammül ḳılur biz. ḥażret-i**

---

12 **naẓarıñızda: S8 naẓarıñızġa** // 13 **ümīd-vārlıġ: P12 ümīd- vārlıḳ**

maḫdūm-zādeġa ni nisbet bile cefā ḳıla alġay (16) min ve Tiŋri tebārek ve ta'ālāġa nezrimiz bar kim hīç kişige intiḳām maḳāmıda bolmaġay biz. yana bu işikde ḳaysı manṣıbdur kim miniŋ (17) anda daḫlim bolġay kim siziŋ iş küçde taḳṣīr ḳılmış bolġay min. Mīrzā mecliside maḥall bile taḳrīb bile söz vāḳi' bolsa ḥaşā kim anda (18) ḫod bu müddetde taḳṣīr vāḳi' bolmış bolġay. ol daġı hem bir tört biş künde bir ḳatla barurda eger taḳrībi tüşse taḳṣīr bolmas (19) ve maḫdūm-zādeniŋ hīç işige müte'ahhid irmes irdim bu barışnıŋ hem taḳrībin eger siz unutup siz. min unutmaydur min (20) kim andın vāḳi' boldı bu taḳdīrim kim müte'ahhid bolġan bolsam daġı maraż eyyāmıda ferāyiż ü vācibātdın mu'āf durur ādemī-zād tā özge (21) işlerge ni yitkey Maḫdūm-zāde tā şehrde irdiler. olar mülāzemetide ḫod ḫuṣūsiyyet yoḳ irdi Meşhed yolıda olar (22) yoluḳḳanda cüz'ī mülāzemetī kim ḳılıldı ança 'azimü'ş-şān ilniŋ kināyet ya şarḥ bile ta'riż ve teşnī'lerin işitildi kim ol (23) fużūlluḳdın hem peşīmānlıġ dest birdi iki yılġa yaḳın durur kim faḳīr maraż tartadur min. Sulṭān Bedī'ü'z-zamān Mīrzādın (24) Ḥaydar Muḥammed Mīrzāġa digünçe serḥaddaġı cemī' maḫdūm-zādeler. kişiler yiberip sordurdılar. Ruḳ'alarıda envā' ri'āyet-i ḫāṭır bile (25) dil-cūyluḳlar ḳılıp bā-vücūd kim maḫdūm-zādeler barça aġalarınıŋ ḳā'idesin taḫallüf ḳılıp bir

---

16 miniŋ:S11 miŋ // 18 ḫod bu müddetde:P16 bu müddetde ḫod // 19 min unutmaydur min:P17 unutmaydur min // 20 taḳdīrim: P 17 taḳdīr / müte'ahhid bolġan bolsam:P17 müte'ahhid bolsam // 23 yılġa: T yılge // 24 ri'āyet-i ḫāṭır: P21 ḫāṭır ri'ayeti

bigdin bir ruḳʿa bitip sordura almaylar (26) bu faḳīrniñ andın kim hīç kişidin bu ṭamaʿım yoḳtur. hīç yirde ıẓhār-ı şikāyet ḳılmadım alar ser-be-serġa hem rāżī bolmayın bu faḳīrni (27) özlerige cefā ḳılmaḳḳa nisbet biripdürler andaḳ kim ruḳʿanı be-cins sizge yiberdük eger siziñ ıżṭırābıñız

T800a bile irken durur.(1)Mücmel yitkünçe cefānı mufaṣṣal bitiseñiz kirek irdi kim insān cā'izü'l-ḫaṭādur şāyed vāḳiʿ bolmış bolġay eger siziñ vuḳūfıñız yoḳ (2) irken durur. siz taḳrībler bile fuḳarā ehli cefāsın tartıp hergiz munça küft yitmeydür irdi kim faḳīrni cefā-gerlikke nisbet (3) ḳılıpturlar egerçi söz köp irdi melūl bolmaġay siz dip uş

P404a munça / iḫtiṣār ḳılıldı.

(4) ** Ol şeh tapuġıda kim irür maʿden-i cūd
Şehler ara bolmaġan bir andaḳ mevcūd

Hem vālid-i pāki dik ḫaṣāli maḥmūd
Hem aḫter-i ṭāliʿi dik ismi mesʿūd

(5) Ḳulluḳ duʿādın soñra ʿarża-dāşt ol kim yibergen cüz' ki evrāḳ ḳıyāsdın sikiz behiştnümūdār irdi ve maʿānī ebkārı ġavġası- (6) dın ḥavrā hücūmı anda āşkār her ābdār luṭfı köygen köñüller otıġa teskīn ve her āteş-bār kelimesi savuġan

---

25 sordura almaylar: P22 sordura almadılar // 1 cefānı: S21 ol cefānı // 2 siz taḳrībler bile fuḳara ehli: S22 faḳīr-i ʿālem ehliniñ // 3 ḳılıpturlar: P25 ḳılıpdurlar / munça: S23 munçaġa // 5 ḳıyāsdın: P2 ḳıyāsıdın / ebḳarı: T.S25 igeri

yürekler ḥarāretiġa (7) berḳ-āyīn mıṣrā'lar selāsetidin Mesīḥ enfāsı ḫāsiyyetini anda peydā ve beytler leṭāfetidin ḥayāt suyı neticesi anda hüveydā. bu faḳīrġa (8) yitişti oḳumaġıdın rūḥ-ı tāze ve tekrārıdın kön̈ülge feyż-i bī-endāze ḥāṣıl boldı niyāz-mendlıḳ edāsı bile 'ömr ü devlet (9) du'āsı becā kiltürüldi bu nā-tüvānnın̈ perīşān naẓmları kim yiberürge işāret bolup irdi anın̈ tertībiġa meşġūl boluldı. (10) ümīd ol kim 'ālī meclis ḫuddāmı mütāla'asıġa bat müşerref bolġay.

Eflākçe taḫt-ı iktidārın̈ bolsun
Encümce sipāh-ı bī-şumārın̈ bolsun

(11) Ḥaḳ ḥıfẓ u ṣıyāneti ḥisārın̈ bolsun
Ya'nī barı işte Tin̈ri yārın̈ bolsun

S771a Āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn. (12) ** / Ḥukemā ḳavli bile bāde tertībide mundaḳdur kim kişi tilese kim mey olça mümkindür telḫ kilgey anı ḳoyarda kirek kim üzümi olça mümkindür (13) çüçümiş bolġay kim viṣāl şerbeti çüçüklügidin son̈ra sipihr devri sāġarıdın andaḳ ki firāḳ ḫūn-ābı açıḳ kilür. üzüm (14) daġı her niçe çüçügrek bolsa bādesi açıḳraḳ kilür bu meẕkūr bolġan üzümni yançḳandın son̈ra yan̈ı küpke kim niçe ḳatla (15) yaġlanġandın son̈ra ḳalın mümlamış bolġaylar. ḳoyulġan

---

8 niyāz-mendlıḳ:S_{27} niyāz-mendlıġ // 10 müşerref bolġay: S $_{28}$ müşerref bolġaylar. encümce:P_{7} encümçe // 12 ḳavli bile: T.S_{1} ḳavli / tertībide: S_{1} tertībiġa // 14 açıḳraḳ: S_{2} açıġraġ

bir yıldın soñra süzgeyler dağı üç ay ta'rīf kılġan (16) yosunluḳ küpde başın birkitip ḳoyġaylar andın soñra ṣāf şīşelerge salıp ḳırḳ kün biyik ṭāḳlarda ḳoyġaylar (17) kim ḥażret-i Ḫᵛāce Ḥāfıẓ ḳuddüse sırruhu dipdür kim

ایا صوفی شراب انکه شود صاف که در شیشه برآرد اربعینی (18) andın soñra ol mey tört ṣıfatḳa mevṣūf bolur: ṣafā-yı levn, ṭīb-i ṭa'm, 'ıṭr-ı rāyiḥa, i'tidāl-i ḳıvām. Bu nev' tertīb bile tört (19) ṣıfatḳa mevṣūf bolġan cinsdin az miḳdārı köp marażġa 'ilāc bolur dip muḳarrer ḳılıpturlar. Bu vaḳtde dārü'ş-şifādağı (20) ġurebā ve marażādın ba'żıġa eṭibbā buyruğı bile bu nev' cins ü der bāyest boluptur. Ḫāṭırġa andaḳ kildi kim çün ol ferzend (21) köprek evḳāt bu emrġa iştiġāl körgüzür anıñ süçi-ḫāneside şekk yoḳ ki bu nev' cins bolġusıdur, andın birer nime (22) yiberilse nā-tüvān ġarīblerġa ve ṣıḥḥat sermāyesidin bī-naṣīblerġa eger ḳuvvetī ve ṣıḥḥatī yitişse şekk yoḳ ki küllī sevāb anıñ (23) żımnıda bolġusı durur. Kerem ü luṭf birle ḳıl irsāl bar ise bu sevād ara yazġan, içiben köp günāh ḳazġandıñ (24) içürüp bir sevāb hem ḳazġan

(25) ** ای پیک صبا که مشکبار آمده
نی نی که زجلوه‌گاه یار آمده

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arż ol kim 'ināyet-nāme'ī kim bu bendeni (26) anıñ bile yād ḳılılıp irdi çün ṣıḥḥatiñizge

---

16 ṭāḳlarda: P12 ṭaḳ // 19 mevṣūf bolġan: S6 mevṣūf bolġay. muḳarrer ḳılıpturlar: P14 muḳarrer ḳılıpdurlar

müş'ir ve selämetiñizġa müncer irdi. Äşüfte ḫāṭırġa mücib-i käm ve mużtarib köñülge bā'ig-i (27) äräm boldı tört ġazel kim tört cevähir-i insänidin ḫaber birür irdi, belki tört
T800b kütüb-i äsmänidin eser yitkürür irdi. (1) Yitişti elfāẓıdın ḫüblar ḥüsni dik ṣafḥaġa äräyiş ve me'änisidin alarnıñ vaṣlı dik köñülge äsäyiş yüzlendi, teräkibi iṭā'at- (2) ämiz ve leṭāfeti neşāṭ-engiz ta'rifin ḳıla almaġandın du'ā ḳılıldı ve şerḥin ayta almaġandın ṡenā aytıldı ümid ol kim tā cihän bolġay (3) du'ā vü ṡenāñız tillerge cäri bolsun ve ol du'ā vü senä oḳları icäbet hedefiġa käri, ämin ya Rabbe'l-'älemin.

(4) ** Żātıñġa cihän milki musaḫḫar bolsun
Emriñġa ulus ḥükmi müyesser bolsun

Żātıñ ḳayan itse meyl sürür bolsun
A'dā üzre manşūr u muẓaffer bolsun

(5) Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-däşt ol kim alarnıñ mübärek mizācları 'ayn-ı selämet ve maḥż-ı istiḳāmetdedür elḥamdü'lilläh ve'l-minnetü. (6) Bu ucurda kim ḥükm yosunı
P404b bile Färsi perişän ebyät ve peräkende / eş'ärnı yıġıp divän

---

26 selämetiñizġa: S12 selämetlıġıñızġa // 1 iṭā'at-ämiz: P21 leṭāfet-ämiz // 3 oḳları: P23 avucları// 4 manşūr: P24 manşur/ alarnıñ mübärek mizācları: T tiñ mübärek mizācları, S18 mirzänıñ mübärek mizācları, P25 alarnıñ mizācları // 6 ucurda: S18 uçurda

yosunluķ cild ķılılıp irdi. Yūsuf ʿAlī- (7) din tapuğda yiberildi ümīd ol ki ķabūl devletiğa müzeyyen ve pesend saʿādetiğa müşerref ve müstaḥsen bolğay dāyimğı düstūr bile birer ʿināyet- (8) nāme bile ser-efrāz ķılurğa mülāzımlar ḥākimdürler.

Tā cihān bolğay cihān ehliğa sin şāh olğa sin
Şarṭ bu kim ķullarıñ mālıdın āgāh olğa sin

(9) ** Her bağır ķanı ki hicriñde közümge eylenür
Köz anı tökkeç bağır yañlığ hem ol dem bağlanur

(10) ʿArża-dāşt ḥāmili bilmeslik ve ġaflet cihetidin mülāzemetdin ķalğan irmiş imdi kim öz ḥāliğa kilipdür. bilipdür kim (11) ni ḫaṭā ķılğan irmiş. Öz günāhıġa muķarrin bolup mīrzā keremiğa iʿtimād ķılıp müteveccih boldı. Ümīdi oldur kim burunğı düstūr (12) bile ķulluğın ķabūl ķılğay ve sāyir ķullar cergesige kirgey. Bu maṭlaʿ vāķiʿ bolup irdi. ol maḥrūm ķalğanınıñ ıṣlāḥıġa (13) bardı. Bu mehcūr ķul hem aytķanımġa ıṣlāḥ ümīd tutar min inşa'lah ikelesi müyesser bolğay dip ķulluķ ʿarża-dāşt (14) bitildi. ve's-selām.

---

7 tapuğda: S19 tapuķta / ki: S13 kim // 9 bağlanur: P9 eylenür // 11 muķarrin: P5 muʿterif / ümīdi: S23 ümīd / düstūr: P5 düstūrı // 12 kirgey : S24 kivürgeyler / maḥrūm ķalğanınıñ: S24 maḥrūm ķalğan ķılğanınıñ // 14 bitildi: S25 ķılıldı

** Tā dehr üze günbed-i devvār olġay
Ol günbed üze s̱ābit ü s̱eyyār olġay

(15) Tā s̱ābit ü seyyārdın ās̱ār olġay
Tiñri barı ḥāliñde nigeh-dār olġay

Ḳulluḳ du'ādın soñra 'arża-dāşt ol kim zamāne-i dünnıñ (16) bī-dād u cefāsı ve sipihr-i buḳalemūnnıñ ẓulm ü īẕāsı şāhdın gedāġaça ve fāsıḳdın pārsāġaça yitmegen kişi mevcūd imes ve zamān (17) ehlidin mürüvvet ve vefā ma'hūd imes ammā çün Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā 'ādil ü ḥākim ve ḳādir ü müntaḳimdür ümīd andaḳdur kim hīç maẓlūm tā (18) dādıġa yitmegey ol 'adl işigidin maḥrūm kitmegey mundın artuḳ tilge ḥadd-i kelām ve ḳalemġa yārā-yı i'lām yoḳ turur ve's-selām.

S771b / (19) 'Ālem ilige şefḳat itip ehl-i hüda
İrşād yolıdın ittiler bile nidā

Kim her kişige ki ni'metī birdi Ḫudā
Şükrini anıñ vācib irür ḳılmaḳ edā

(20)Ḥaḳ sübḥānehu ve ta'ālā ançа ni'met. bendesiġa kerāmet ḳılıptur kim anıñ ḥisābını ḳılmaḳdın nuṭḳ lāl ve ḳalem şikeste-maḳaldür. iḫtiṣār (21) yüzidin ve icmāl ṭarīḳıdın bir niçeni beyān ḳılmaḳ yıraḳ imestür. Ol cümledin biri bendeni

---

17 andaḳdur: P10 oldur // 20 ḳılıptur:S.P13 ḳılıpdur. lāl:P13 lāldür / ḳalem şikeste-maḳāldür

yoḳdın bar ḳılmaḳdur ve öz (22) ṣanāyiʿin anda nümū-dār itmek yana cehālet ẓulmetidin ḫıred envārıġa yitkürmek ve ṭufūliyyet ġafletidin şuʿūr u vuḳūf devletin naṣīb ḳılmaḳ. (23) yana ḥavās u idrāk ve ṭabʿ-ı selīm ve feres-i müstaḳīm birmek ve's-selām şerefi bile behre-mend ve dīn saʿādeti bile ser-bülend ḳılmaḳ bu niʿmetler (24) şükri barçaġa öz ḫod u ḥāliġa köre vācib ü lāzımdur ammā ḥükümrān-ı ṣāḥib-cāhlarġa ve nāfiẕ-fermān pādşāhlarġa barçadın (25) köprek niyüçün kim bā-vücūd bu meẕkūr bolġan niʿmetler Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā alarnı barça bendeleridin cāh u celāl bile mümtāz ve ʿaẓamet (26) ü iḳbāl bile ser-efrāz ḳılıptur ve bu niʿmetlerġa şükr edāsı bu imiş kim kişi şükr lafẓını tilge ivürgey belki oldur kim emr ü nehyin becā (27) kitürgey ve bu meẕkūr bolġan niʿmetlerdin küllireki islām şerefidür ki Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā anda bendeġa niçe emr ü teklīf ḳılıpdur

T801a biri (1) öziniñ ve vaḥdāniyyetiġa ve peyġamberiniñ risāletiġa iḳrār ḳılmaḳdur yana biri künde bir vaḳt namāzdur yana biri yıllarda bir ay(2) rūze tutmaḳdur yana biri māl niṣāb ḥaddiġa yitse zekāttur yana biri istiṭāʿat ve emn-i ṭarīḳ bolsa ḥacdur ammā bu biş emrde (3) hem törtide ʿāciz bendesiġa mesāfe ḳılıptur kim şehādet kelimesin eger bende yüz yaşap ʿömride bir ḳatla meẕkūr ḳılmış bolsa kāfīdür (4) ve rūzenī seferde ve żaʿf eyyāmıda yip ʿivaż tutmaḳnı tecvīz ḳılıpdur

---

21 ḳılmaḳdur: S_3 ḳılmaḳtur // 23 itmek:P_{14} itken // 26 ḳılıptur:P_{17} ḳılıpdur / kim:TP- / bu imiş :P_{18} bu imes / ivürgey:P_{18} ivrülgey // 27 kitürgey:S_7 kiltürgey/ t. ḳılıpdur:S_8 t. ḳılıptur // 1 yılarda:S_9 yılda // 2 zekāttur: P_{21} ẕekātdur / emrde : S_{10} emrdin // 3 m.ḳılıptur : S_{10} m.ḳılıpdur

ve zükütka nişāb haddini şarṭ kılıpdur ve hacka (5) istiṭa'at ve emn-i ṭarīknı meşrūṭ itipdür ammā namāzda mübālaġa vāki' boluptur kim 'özr ü bahāne bile bende boynıdın edā bolmas (6) tā becā kiltürmes ża'f u ḫastalıkda iḫlās u şikestelıkda savuġ ve yaġında düşmendin kaçkanda ve deryā ve beyābānda ser-gerdān (7) bolġanda ve her şa'b ḥālde edā kılmaġunça çāre yoktur. Ża'fda olturup ve köprek ża'fda

P405a yatıp ve nez' ḥāletide işāret bile (8) mukarrer / boluptur ve su bolmaġanıda teyemmüm bile ammā mu'āf bolmaydur. Bu devlet-ḫ'āh bu katla kim kullukka müşerref boldum andak ma'lūm (9) boldı kim ol ḥażret özlerin bu teklīfdin mu'āf tutupturlar ve kavm u ḫaylları daġı pādşāhlarıġa mutāba'at kılıp (10) özlerin mu'āf tutupturlar cemā'at ve Tiñri ta'ālā emrin becā kiltürmek közge körünmedi egerçi Tiñriniñ bu nev' mübālaġa- (11) lıġ emridin alar özlerin mu'āf tutupturlar bu bende devlet-ḫ'āhlıġ sözin ayturdın özümni mu'āf tuta alman Tiñri (12) üçün ya Tiñriniñ buyruġını becā kiltürüñ ya bir āyet ya bir ḥadīs ya meşāyiḫ naklı ya rivāyeti ya mes'ele'ī tapılġan bolsa kim bu emrni (13) terk kılmak cā'izdür tapılġan bolsa bu bendeġa irsāl kılıñız kim ża'fım ġālibdür ve bu teklīf be-ġāyet külli yana ol kim selāṭīnġa va'de (14) budur kim Ḥak sübḥānehu ta'ālā 'adldin

---

4 zükütka:S11 zekātka / hacka:S12 hacġa // 5 'özr:S12 hiç 'özr //6 şikestelikda:S12 şikestilikde // 9-10 ve kavm u ḫaylları.. mu'āf tutupturlar: P- // 10 ve : S- // 11 devlet-ḫ'āhlıġ sözin:S16 devlet-ḫ'āh // 13 tapılġan bolsa: S- / selāṭīnġa: S18 selāṭīnni bu

sorğusıdur bes pādşāhğa vācibdür. Barça ḫalāyıķıdın vāķıf bolmaķ kim alardın (15) bir faķīrğa ẓulm ötmegey kim Tiñri ta'ālā pādşāhdın sorğusıdur ve bu bābda ḥadīs̱-i ṣaḥīḥ bar. Bende ķulluķdın yanıp (16) Pencdihğa kilgende bir kişi bu faķīrğa dād-ḫ̌āhlıķ ķıldı kim Mīrzā nökerleri ösrük anı oķlap irdiler (17) ve ḫātūnın çapıp irdiler. faķīr alarğa teskīn birip cüz'ī ḫarcī birip öttüm. Çağır içmek 'avām arasıda şāyi' bolsa bu nev' (18) işler 'aceb irmes ķullarnıñ murādı budur kim siziñ hümāyūn maķdemiñiz her ķayan yitse ve muẓaffer-livā sipāhıñız her ķayan- (19) dın ötse ḫayr du'ādın özge nime ḥāṣıl bolmağay. Ḥālā bu iki zaḫm yigen faķīrler Pencdih Rıbāṭınıñ yanıdadurlar ammā (20) bu işni ķılğan kişi kim irkeni ma'lūm imes. Ķara ulusķa żabt u siyāset vācibdür ve çağırnıñ men'i dağı lāzım (21) ve dād-ḫ̌āhlarnı tilep yaḫşı sorup ğavrleriğa yitişmek farż ve's-selām. ** Mīrzā tilidin (22) ferzend şehīd merḥūm baba big firāķıda

İy felek-ārām-rūḥ u mūnis ḫānım ķanı
Ṣubḥ-ı 'İşim mihri vü şem'-i şebistānım ķanı

İy çarḫ-ı cefā-ger ni sitemler ķıldıñ
(23) Cānım ni feşāne elemler ķıldıñ

---

16 kişi bu: S- / faķīrğa: S20 faķīr // 19 ḥāṣıl bolmağay: P10 bolmağay // 22 şehīd merḥūm: S25 merḥūm şehīd // 23 feşāne: P13 feşāne'ī

Mühlik nefsim otın ʿalemler ḳıldıñ
ʿÖẕrüñ ni ḳolay niçük keremler ḳıldıñ

Bu ġam-fersūde tenim (24) toprağın savururġa bir āh yili bes irdi. bir servni yıḳḳunça ṣarṣar ḥācet irmes irdi ve bu ḫūn-ālūd közüm çerāġın tīre (25) ḳılurġa ḳara baḫtım sevādı yiter irdi. Bir ḳuyaşnı ḳara yirge kivürmek kirekmes irdi. cānımnı aluruñ yitmes mü irdi (26) kim közüm ḳanın aḳızuruñ bes irmes mü irdi kim cānımġa ecel tīġı sürerge bī-dād körgüzdüñ. mañġa ḳılġan ẓulmni hīç (27) pādşāhġa yoḳ kim hīç
S772a gedāġa revā körmediñ ve mañġa urġan / bī-dād tīġın hīç
T801b kāmkārġa yoḳ kim hīç bī-nevāġa urmadıñ. Başımġa (1) kilgen türlüg ġam u elemġa mu ökürey. cānımġa yüzlengen biri birige oḫşamas mātemimġa mu? Kögsümge taş uray (2) öz endūhlarımnı yıḳsam ḳaysı birin nāmede mesṭūr itey ve öz miḥnetlerimġa yıġlasam ḳayı birin nevḥada meẕkūr itey. Tenim (3) dik derd ü belā cevri pāymāli yoḳ irkendür. Ümīd ol kim bolmaġay ġam ve köñlüm dik ġam u ibtilā endūhınıñ āşüfte ḥāli mevcūd (4) imes irkendür yā Rab ki vücūd tutmaġay hem meger Ḥaḳ sübḥhānehu taʿālā maḥż-ı luṭf u ʿināyet keremidin ġāyetsiz derdime devā ve nihāyet- (5) siz maraż u żaʿfıma şifā kerāmet ḳılġay ve hidāyet şemʿin andaḳ yarutay kim anıñ pertevidin tīre közüm açılġay ve öz (6)

---

23 ḳolay niçük: S.P14 niçük ḳolay// 26 ḳanın aḳızuruñ bes irmes mü irdi: S29 ḳanın aḳızurġa hem fesād tüzdüñ közüm ḳanın aḳızuruñ / körgüzdüñ: T.P16 körgüzgen // 1 cānımġa: T.P18 cānımge // 5 yarutay: S4 yarutḳay

cānibidin andaḳ cez̲b ü āşnālıġ yitkürgey kim özidin özge hīç nimeniñ naḳşı es̲eri żamīride ḳalmaġay ve öz derd ü şevḳin (7) köñlümge andaḳ müstevlī ḳılġay kim anıñ yādıdın özge hīç nime köñlüm ḥaremide yol tapmaġay.

Ṭālib mini ve özini maṭlūb (8) itkey
Rāġıb mini ve özini merġūb itkey.

ʿĀşıḳ mini ve özini maʿşūḳ itkey
ʿIşḳın ġālib köñülni maġlūb itkey

(9) Āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn. ** Bende tilidin

Yā Rabb ol devlet ḳuyaşınıñ zevāli bolmasun
(10) Nūrıdın kem bolmaġınıñ iḥtimāli bolmasun

P405b Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim cihān / esāsıġa beḳā yoḳtur ve ʿömr bināsıġa vefā yoḳtur. (11) Zamāne gülşenide ḳaysı ġonçe neşāṭ bile küldi kim ḥādis̲e tünd-bādıdın tökülmedi ve dehr gülistānıda ḳaysı gül inbisāṭ bile açıldı kim vāḳıʿa (12) sarsarıdın saçılmadı. ʿÖmr çemeniniñ güli ḫārsız açılmaydur ve ḥayāt encüminiñ mili ḫumārsız tapılmaydur. Beḳā ser-çeşmesidin (13) sīrāblıġ ḳayda mümkin çün كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ sāġarı amān birmes ve tiriglig şerbetidin şād-kāmlıḳ ni

---

9 zevāli: T zevāl // 11 ġonçe....ḳaysı: P- // 13 şād-kāmlıḳ: S11 şād-kāmlıġ

13 (1) Er-rahman LV, 26

mutaşavver çün كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ (14) ḳadeḥidin güzīr irmes her şemʿ-i ṭırāz ki bir şebistānnı münevver ḳıldı bir āfet yili anı mükedder ḳıldı ve her serv-nāz kim ser-efrāzlıġ hevāsı (15) ḳuvveti bir helāk hemūmı anı tübidin ḳuruttı ammā gül tökülse ümīd ol kim gülistān sīrāb u pāyende ve berdevām bolġay ve eger şemʿ öçse (16) meʾmūl oldur kim ḫūrşīd-i ʿālem-tāb tābende ve müstedām bolġay. āmīn yā Rabbeʾl-ʿālemīn. (17) ** Ḳulluḳ ʿarża-dāşt ol kim:

Solsa bir gül gülşen-i iḳbāl bolsun müstedām
Batsa bir kevkeb saʿādet çarḫı bolsun ber-devām

Ferzend-i merḥūm Baba big

(18) Ki Ḥaḳ luṭfıdın olsun ḳabri pür-nūr
Revānı cennetüʾl-meʾvāda mesrūr

ʿAzāsı bābıda dürer-bār ḳalemdin gevher-nigār raḳam kim ṣafḥa-i kāfūrī-(19) nijādnı nükte-i müşgīn sevād bile ārāyiş birip irdi. yitişti ṣafḥa dimey kim gülistānī irür ravża-i firdevs-i aʿlā dik yüz türlüg (20) gül ü nesrīn bile āraste ve ruḳʿa dimey kim būstānī irdi gülşen-i cihān-ārā dik yüz tümen mülevven reyāḥīn bile pīrāste elfāẓı

---

14 ki: P4 kim // 20 kim: T, P-

13 (2) "Bütün nefisler ölümü tadacaktır" anlamında birkaç ayette geçen ifade III 185, XXI 35, XIX 57

ol (21) ferzendniñ ẓāhiri dik barça ḥamīde-ṣıfāt bile tüzelgen maʿānisi hem anıñ bāṭını dik barça pesendīde aḫlāḳ bile bizelgen rūḥ- (22) perverlıḳda anıñ cān-efzā beyānı dik Mesīḥ-miṣāl ve rūḥ-güsterlıḳda anıñ ḥayāt-āsā elḥānı dik Dāvud-timṣāl. Umīd ol kim tā aña (23) fenā ḫalvetgāhıda bī-niṣānlıġdur, saña beḳā cilve-gāhıda kāmrānlıġ bolġay ve tā aña ʿadem kümmetide fersūdelıġdur saña vücūd taḫtıda āsūdelıḳ (24) bolġay.

Vücūduñ ḫalḳ üçün köp yıl selāmet
Selāmet birle miñ yıl istiḳāmet

Āmīn ya Rabbe'l-ʿālemīn ve's-selām. (25) ** Niyāz refʿidin soñra iʿlām ol kim bu ucurda ol sarıdın kilgenlerniñ kelāmları faḥvīsidin ve peyāmları edāsıdın (26) andaḳ maʿlūm boldı kim ṭabʿıñızda devrān ḥavādiṣidin cüz'ī żaʿf ve āzārī mizācıñızġa zamān nüvvābıdın ednī ʿacz ü ıżtırārī (27) vāḳiʿ irken bolġay, teşvīşī bolmaġay ve tereddüdī yüzlenmegey. Barı żaʿīfler żaʿīfini Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā
T802a ḳuvvet bile ve marīżler (1) marażını ṣıḥḥat bile mübeddel ḳılġay. Kişi yiberip sorup keyfiyyetni bilmek vācib köründi bitip yiberürge muḫtar siz dip (2) duʿā selām bitildi. ** Ādemī-zād öz aḥvāliġa mülāḥaẓa ḳılsa andın kim ʿadem dārü'l-amānı (3) ḫalvet-ḫānesidin vücūd şehristānı mihnet-ḫānesiġa kiliptür ve bu şehristānnıñ maḳām u

---

25 ucurda:P14 uçurda // 1 dip:T,P- // 3 kiliptür:S26 kilipdür

menzilidin niçeni ḳaṭʿ ḳılıp ḥālā ni yirge (4) yitipdür. Barça ḥālde öz ḳuṣūr-ı aʿmālin ve fütūr-ı aḥvālin ve ʿubūdiyyet edāsıda ġaflet ü bī-bākligin ve nefs ü havā mütābaʿatıda cür'et (5) ü çālākligin tapar ve Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā şükri edāsıdın tili ḳāṣır ve beyānı ʿāṭıl irkenin bilür ḫuṣūṣā cemʿi ki alarnı Ḥaḳ sübḥānehu ʿaḳl nūrı ve ṭabʿ ḥiddeti bile (6) āräste ve inṣāf vüfūrı ve idrāk keṣreti bile pīrāste ḳılıpdur. Bes bu muḳaddemāt muḳarrer bolġandın soñra eger ẓāhir yüzidin (7) ziyānı ve şikestelıġı ya maʿnī cānibidin noḳsānı dil-bestelıġı yitse şān oldur. Bu münāsib andaḳ körünür kim kişi ẓāhir ḥālātıġa (8) ivrülgey ve bāṭın vāridātıġa aylanġay. Şerīʿat bile me'mūr bolġan umūrda ve ṭarīḳat bile maḥkūm bolġan aḥkāmda özin

S772b müteḳaṣṣır (9) ve mücrim bilip nedāmet ve ḫacālet / işigin yüzige töküp ʿacz ü niyāz yüzidin meẕellet tofraġıġa sürtüp ḳādir-i muṭlaḳ ve ḥākim-i ber-Ḥaḳḳ (10) ḥażretide tażarruʿ ve taẓallüm bile özin ötüngey ve ḫāṭırıdaġı beşeriyyet muḥāl ḫayāllerin ve żamiridaġı enāniyyet vebāl ü nekāllerin (11) istiġfār eşki seylābıġa eşkī aḳızġay ve başıdaġı riyāset nühüstların ve köñlideki ḥükūmet şüyūmetlerin

P406a istiġfār āhı yilige (12) uçurġay ve dimāġı- / daġı maʿnī ve daʿvīlerin ve nezāhat ü ḳabāḥatlerin ʿacz ü tażarruʿ ṣarṣarıġa savurġay ve öz kemāli çihresiġa (13) cüz noḳṣān közi bile baḳmaġay belki öz nā-būd ẕātıġa vücūd töhmeti

---

4 yıḳıpdur: S25 yitipdür // 5 Ḥaḳ sübḥanehu ve taʿālā şükri edāsıdın tili: T.P19 Ḥaḳ sübḥanehudın tili // 10 muḥāl ḫayāllerin: P24 ḫayāl-i muḥāllerin

yaḳmaġay şāyed ki Ḥaḳ sübḥānehu maḥż-ı ʿināyet ve ġāyet-i merḥamet- (14) din aŋa inābet saʿādeti ve tevbe tevfīḳı kerāmet ḳılġay. Ve bu kerāmet tācıġa istiḳāmet gevheri bile ziynet birgey. Ve eger bu mülāḥaẓa ḳılurda (15) andın ki beşeriyyet közi öz aʿmāli ḳuṣūrın ve ḫaṣāli fütūrın körerge aʿmadur ve bu iḥtiyāṭlar anıŋ ḳatıda nā-merʿī. nefs (16) iʿtirāfdın ibā ḳılsa ve mekr ü ḥīle bile ḫabīsni ḥabīb ve ḳabīḥni fetḥ libāsıda ve ḫaşenni ḥasen kisvetide cilve birip tilese kim kişini bu maḳām- (17) dın ötkergey. anıŋ ilzāmıġa ʿaḳl. ḥakīmi itegige ilig urġay ve öz medediġa kiltürgey ve eger munuŋ bile maġlūb bolmasa (18) müşfiḳ aḥbāb ve muvāfıḳ aṣḥāb ve vefā-kīş yārlar ve ḫayr-endīş dest-dārlar ve dil-sūz mülāzımlar ve mihr-endūz ḫādimler (19) belki ḫurde-bīn düşmenler ve ḫusrev-āyin ʿöẕr-fenlerdin her tedbīr ü taḥḳīḳ ve her tedvīr ü tedḳīḳ bile aŋlaġay. andın soŋ mezkūr bolġan (20) ʿilācġa iştiġāl körgüzüp ve öz vaḳti rūzgārın ümīd oldur kim Tiŋri ʿināyetidin ṣalāḥġa kiltürse bolġay. Ḥaḳ sübḥānehu ve taʿālā (21) barça faḳīr yolıdın yıraḳ ve fuḳarā ḫaylıdın ḳıraḳ tüşkenlerge hidāyet bile yol körgüzgey ve ʿināyet bile ol yol yürüşidin (22) maḳṣūd ser-menziliġa yitkürgey ve'=s-selām.

---

13 Ḥaḳ sübḥanehu: S4 Ḥaḳ sübḥanehu ve taʿālā // 15 ḳatıda: S6 ḳaşıda // 16 libāsıda: T.P5 libāsda // 17 i. urġay: P6 ö(ü)rgey / kiltürgey: S8 yitkürgey. // 21 yürüşidin: S12 revişidin

(23) ** İy kim nefsiñni Ḥaḳ didi Ẓıllu'llāh
Ya'nī anı kim ẓulm ḳuyaşı nā-gāh

Köydürmeñ eyle iylese ḥālini tebāh
Birgey sin aña sāye-i 'adliñde penāh

(24) Ḳulluḳ 'arża-dāşt ol kim maẓlūmī kim bu devlet-encām zamānda merḥūmī kim bu sa'ādet-fercām devrānda bir ḳarn ḫoş-ḥāl ve fāriġ-bāl (25) kiçürüpdür bu vaḳtde felek 'inādıdın ve ẓālimler bī-dādıdın aña 'aceb-ḥāller ve ḥāliġa ġarīb iḫtilāller dest birip yoḳarı yüzlendi (26) ümīd ol kim luṭf-ı 'amīmdin ki mecrūḥlar cerāḥatiniñ şifāsıdur ve ḫulḳ-ı kerīmdin kim rencūrlar derdiniñ devāsıdur bedeniġa ḳuvvet (27) ve köñlige ṣıḥḥat ve rūzgārıġa cem'iyyet ve aḥvāliġa refāhiyyet yüzlengey āmīn yā Rabbe'l-'ālemīn.

---

23 köydürmeñ: S13 köydürmek // 27 P15 āmīn yā Rabbe'l 16 'ālemīn. tamām boldı kitāb bi-'avni'llāhi'l-meliki'l-vehhāb tārīḫ toḳuz 17 yüz otuz üçde faḳīr ü ḥaḳīr Ali Hicrāniniñ 18 iligide ġaffara'llāhu zünūbeh ve setere 'uyūbehu 19 fī dārü's-salṭana Heratda tükendi.

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ʿALĪ ŞĪR NEVĀYĪ'NİN RİSALELERİ

TĀRĪḪ-İ ENBİYĀ VE ḤÜKEMĀ
TĀRĪḪ-İ MÜLŪK-İ ʿACEM
MÜNŞEʾĀT

GRAMATİKAL İNDEKS- SÖZLÜK

DOKTORA TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

AYŞEHAN DENİZ ABİK

DANIŞMAN : PROF. DR. MUSTAFA CANPOLAT

ANKARA 1993

āb (Fa.) Su
ā.-ı ḥayāt "Ölümsüzlük veren su, içene ebedi hayat veren efsanevi su." A723a5, M795a19, M796a16
ā.-ı ḥayvān "Canlılık, dirilik suyu, ebedi hayat veren efsanevi su." M799a1
ā.-ı zindegānī irdi "Zindelik, ölümsüzlük veren su." M787a21

ābā (Ar.) Babalar, atalar, büyükler; gök küreleri, seyyareler, gezegenler.
ā. vü ecdād T702a13, A733b2
a.-ġa M795b26
ā.-dan M793b5
ā.-sı T700a19

ābād (Fa.) Mamur, bayındır, şen.
ā. idi A730b7
ā. bol- T718a16
ā. ḳıl- A729a3

ābādān (Fa.) Mamur, bayındır, rahat.
ma'mūr u ā. A728a9
ā. ḳıl- A724a17, A725b13, A727a8, A730a12

ābādānlıḳ (Fa. T.) Mamurluk, bayındırlık, mamur olma.
ā. A718b18, A720a9
ā.ḳa A720a19 (yüz ā.ḳa ḳoy-)

'Abbāsü'l-aḥvel (ö.a.) Hürmüz bin Anuşirevan zamanında yaşamış Arap hükümdarı.
'A. A730b13

ābdār (Fa) Taze; güzel, zarif; parlak; nükteli.
cevāhir-i ā. M791b12
dürr-i ā. M794b5
ā. M797a18, M800a6

'Abdu'llāh bin 'Ömer (ö.a.)
'A. T697b18

'Abdu'llāh bin Remāḥ (ö.a.)
'A. T696b18 (2)

'Abdu'l-kerim (ö.a.) Sultan Ahmet Mirza'nın emirlerinden biri.
'A. Mirek M790a19
'A.-din M789b18,

'Abdü'l-laṭif Mirzā (ö.a.) Uluğ Bey'in oğlu. ölm. 1450
'A. M. dik M792b24

āb-gir (Fa.) Havuz, daire, küre.
ā.-iġa M783a8

āb-ḫōriş (Fa.) Nasip, kısmet.
ā. üzül- "Ümit kesilmek" M784b22

ʿābid (Ar.) İbadet eden, zahid; kul.
ʿā.-i pāk T717a17
Bersisāy ʿā. T716b20(2)
Şemʿūn-ı ʿā. T717a18
ʿā. T716b24, T716b25(2), T716b26, T717a17, T717a21, T717a23, T717a25, T717b1, T717b2
ʿā. irdi T717a7
ʿā.-ni T717a12, T717a13
ʿā.ḳa T716b23, T716b24, T717b1

ʿābidi (Ar.Fa.) Bir abid, bir zahid.
ʿā. irdi T717a18

ʿābide (Ar.) İbadet eden kadın, zahide.
ʿā. T717b4

ʿĀbir (ö.a.) Hud Peygamber'in diğer adı.
ʿĀ. T697a5
ʿĀ.-din T697a6

ʿĀbir Arġuy (ö.a.) Nuh ile İbrahim peygamber arasında yaşayan, hüküm süren on kişiden biri.
Ṣālaḫ bin Fāleḥ bin ʿĀ. bin Fāleḥ T697b23

ʿĀbir bin Ṭāliḥ (ö.a.) Talih oğlu Hud
ʿĀ. b. T. bin Arfahşed bin Sām bin Nūh T696b19

Ābiten (ö.a.) Bazı tarihçilerce Tahmures'in soyundan olduğu ve Feridun'un babası olduğu iddia edilen kişi.
Ā. A719b10

Ābitin (ö.a.) Bazı tarihçilere göre Rüstem'in atalarından biri.
Ā.-ġa (Sam bin Neriman bin Etreb bin A.) A720a27

ʿAbri (ö.a.) Kaliʿ neslinden bir kişi.
ʿA. T696b5

ʿAbri (ö.a.)
ʿA. til bile T697a5

Abṭḥaş-ı Rūmī (ö.a.) Eşk bin Dara zamanında yaşamış Dicle yakasından itibaren Irak-ı Deri ve Horasan'da hakimiyet sürmüş bir kişi.
A.-ı R.-ni A724a4
A.-ı R.-ġa A724a2

abuşka Eş, zevce, hanım
a. T714a5

ʿacāyib (Ar.) Garip, görülmemiş, tuhaf.
ʿa. A723b13, M784b12, M797b9

ʿaceb (Ar.) Tuhaf, görülmemiş, şaşılacak, garip; çok.

fazla.
ʻa. bol- "Şaşılmak, garipsenmek." M792b18(2)
ʻa. ḳal- "Şaşırmak" A728b9
ʻa. körün- "Garip görünmek." T715b13
ʻa. irmes M801a18
ʻa. T709a21, T716b27, T717b11, A720b26, M792a3, M792b19

ʻAcem (ö.a.) İranlılar: İran.
ʻA. T718a24, A718b1, A718b15, A728b14, A730b14, A733a8
ʻA.-din A718b3

ʻacīb (Ar.) Tuhaf, garip.
ʻa. T705a13, M795b2, M796a7

ʻāciz (Ar.) Güçsüz, zayıf; yetersiz, beceriksiz, kabiliyetsiz; çaresiz; zavallı.
ʻā. ü mütehayyir A726a11
ʻā. irdi A719b22
ʻā. bol- "Çaresiz kalmak, gücü yetmemek, çekinmek." T696b23, T697a14, T698b1, T699a13, T701a15, T706b19, T711a8, T712a24, A719b5, A723b19, A726a9, A726a11, A729b6, A732b24
ʻā. ḳıl- "Çaresiz, güçsüz bırakmak." T703a16
ʻā. kör- "Güçsüz, çaresiz hissetmek." A729b10
ʻā. M797b10, M801a3

ʻacūz (Ar.) Kocakarı
ʻa.-ın T717b1

ʻacūze (Ar.) Yaşlı kadın, kocakarı.
ʻa. T707b, T716a19, T716a20, T716b2, T716b6
ʻa.-niñ T716a19, T716b4
ʻa.-ni T714b6
ʻa.-ler T708b2

ʻacūzeliġ (Ar.T.) Yaşlılık.
ʻa.-ıdın T707b

ʻacz (Ar.) Çaresizlik, güçsüzlük, acizlik, beceriksizlik; bir şeye ihtiyacı olma, ihtiyaç duyduğunu ifade etme, güçsüzlük ifade etme; güçsüzlüğünü ifade eder talepte bulunma.
ʻa. ü ıżtırārī M801b26
ʻa. ü niyāz M802a9
ʻa. ü tażarruʻ M802a12
ʻa. ẓāhir ḳıl- "Güçsüzlük göstermek, aciz kalmak." M785a20
ʻa.-in (ʻa. ẓāhir ḳıl-) T704a15
ʻa.-iġa (ʻa. iʻtirāf ḳıl-) T711a12
ʻa.-leridin (ʻa. muʻterif bol-) T716a17

aç Aç, yemek yeme ihtiyacı olan.
a. A728a7
a.-nı mu T699b6

aç- Açmak, kapalı olan bir şeyi açık hale getirmek, kapalı olanı görünür hale getirmek; engelli durumdaki bir şeyin engelini gidermek; fethetmek, ele geçirmek; çiçek açmak.
a. M783b1
a.-tı T703b8, T707b, A721a25, M797b24, M797b25
a.-mağay (avucın açma-) M785a8
a.-ar irdi (rūze aç-) T710b19
a.-ıp T712b17, T713a27, A733b7
a.-ḳunça T711b6
a.-ḳan M797b13
a.-arğa T717b5
a.-arda M786a15
a.-mağınıñ (milk aç-) A721a27

açığ Acı, tatlı olmayan. krş. açık
a. T718a11, T718a12

açıḳ Acı, tadı olmayan, tatsız. krş. açığ.
a. kil- "Acı gelmek, tatsız gelmek." M800a13
a.-raḳ "Daha acı, daha tatsız. krş. açığ, açıḳ."
M800a14

açıl- Açılmak, kapalı bir şeyin açılması; çiçek ortaya çıkmak, (çiçek) açılmak; ortaya çıkmak, gelmek, meydana gelmek, başa gelmek; örtünün kalkması, görünür olmak: görünmek, kapalı bir şeyin açılması, engelin kalkması; söylemek, anlatmak, sözünü etmek; fayda olmak, yarar getirmek.
a.-sun M795b23
a.-dı A729b18, M785b7, M801b11
a.-madı M797b25
a.-sa M783a27, M788a11
a.-ğay M788a26, M789a13, M798a9, M801b5
a.-mas M786a18
a.-maydur M786b6, M801b12
a.-ıp irdi T696a23
a.-ğunça M796b25
a.-ğan dik M783a4, M784a13
a.-ğandın M797a17, M786a16
a.-maḳnıñ M786a18

açlığ Açlık, aç olma, yemek yeme isteği olma.
a. T716b2

açuḳ Açık, kapalı olmayan: boş, kapanmamış: parlak, aydınlık.
a. yüz "Güleryüz" T711b1
a. T711a26, T711a27, M784a9

ʿĀd (ö.a.) Ad kavmi, Kur'an'da enbiya kıssalarında servet ve refahı dolayısıyla gurura kapılmalarından, kendilerine gönderilen Hud Peygamber'e uymamaları yüzünden şiddetli bir fırtına ile yurtlarından sürülüp

çıkarıldıklarından söz edilen kavim.
ʻĀ. T696b19, T696b27, T697a2, T697a6, T697a7, T697a9, A719a24(2), A719a26

a'dā (Ar.) Düşman.
a. üze M800b4
a. T714a1, M786b15

a'dāsız (Ar.T.) Düşmansız
a.M786b14

a'dād (Ar.) Hesap, yekun, zümre.
a.-ıda ("birini" a. tutma- "Bir grubun içinde saymamak, bir zümreye dahil etmemek") A729b12

ʻadālet (Ar.) Adalet, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk: şefkat ve şefaat gösterme, adil olma.
ʻa. A719a17, A726a14, A727b27, A728a9, A729b17, M782b6, M796b22
ʻa. ü āzerm A728b20
şefa'at ü ʻa. A727b18
ʻa. bile A719b15, A725b24, A729a2, A733b6
ʻa. üçün A733a17
ʻa.-de A725b16
ʻa.-i A729a4, A730a6

ʻādāt (Ar.) Adetler, huylar, haller, davranışlar.
ʻā. T708b12, M799a23
ʻā.-ı T717b3

ʻadāvet (Ar.) Düşmanlık
ʻa. irdi A723a10
ʻa.-i T714a6

ʻaded (Ar.) Sayı: hesap, sayı toplamı.
ʻa.-i T704b18, T716b12, T716b16, A730a24
ʻa.-in T704b16, T705b7, T710a23, T710b26, T710b27, A724b17
ʻa.-iğa (mülük ʻa kivür-) A731a6
ʻa.-ide T715b6, A723b26

Ādem (ö.a.) Adem Peygamber, Dünya'daki ilk insan.
Ā. ʻaleyhi's-selām T694b9, T694b18, T694b19, T695a2, T695a3, T695a4, T695a11, T695a15, T695a24, T695b3, T696a24, A718b3
Ā. ʻaleyhi's-selāmnıñ T694b15, T695a17,
Ā. ʻaleyhi's-selāmnı T695a4, T695a15
Ā. ʻaleyhi's-selāmğa T694b17
Ā. ʻaleyhi's-selāmdın T694b20, T695a13
Ā. şalavatu'llāhi ʻaleyhi T694b1
Ā.-i şāfī T704a8
beni Ā. "İnsanoğlu" T700b3
Ā. T694b14, T694b16, T694b17, T694b18, T695a20, T695a26, T696a14, T696a17, A718b5
Ā.-niñ T694b1, T695a12, A718b3, A718b4

Ā.-ni T695a17
Ā.-ġa T694b10, T694b15, T694b20, T695a11, M790a21
Ā.din T695a18

ādem (Ar.) İnsanoğlu, insan.
ā. T694b8

ādemi (Ar.Fa.) İnsanoğlu, insan.
ā. kişi M799a21
ā. M786b14
ā.-niñ T713a12

ādemi-zād (Ar.Fa.) İnsanoğlu, insan.
ā. T695a6, T695b4, A719a15, A719b6, M799b20, M802a2

ʿadem (Ar.) Yokluk, yok olma; ölüm.
ʿa. bol- "Yok olmak, ölmek." T712b15, A722b5, A733a13
ʿa. bolma- "Yok olmamak, ölmemek." T702a15
ʿa. it- "Yok etmek, yokluk alemine havale etmek." T715b25, A725b17
ʿa. T715a12, A730b26, M801b23, M802a2

ādemilıġ (Ar.Fa.T.) İnsanlık.
ā. M798b22

ʿĀden (ö.a.) bkz. Loḳmān.
Loḳmān bin ʿĀ. T696b25

ʿādet (Ar.) Huy, alışkanlık.
ʿā. bol- M795a11
ʿā. ḳıl- M795b3

ʿādil (Ar.) Adaletli, hak ve hukuka uygun davranan; doğru; şefkat ve şefaat sahibi.
Nūşirvān-ı ʿā. T718a20
ʿā.-niñ (Nūşirvān-ı ʿā.) T718a22
ʿā. ü ḥakim M800b17
ʿāḳil ü ʿā. A725b9
ʿālim ü ʿā. A719b15
ʿālim ü ʿā. irdi A724a16
ẓālim ü ʿā. A719b14
ʿā. T695a26, T715b9, A718b13, A719b25, A719b26, A720a18, A720a24, A729a2, M791a23

ʿādili (Ar.Fa.) Adaletli.
ʿā. M785b10

ʿĀdiler (ö.a.) Ād kavminden olanlar. Ad kavmi Kur'an'da peygamber kıssalarında zenginlikleri sebebiyle gurur ve kibire kapılan ve Hud Peygamberce imana getirilemediği için Tanrı tarafından yok edildiği anlatılan eski bir kavim.
ʿĀ. irdiler A719b16
ʿĀ.-din T697a8

ʿadl Ar. Adalet, doğruluk, hakka hukuka uygun davranma, şefkat ve merhametle davranma; adaletle idare, hüküm sürme.
ʿa. ü dād bile A719a11
ʿa. u dād A722b10
ʿa. ü inṣāf A724a13, A730b9
dād u ʿa. A718b15, A724a24, A732b1
ʿa. it- A719a9
ʿa. bile A719b16
ʿa. A720a24, A722b5, A726a18, A729b17, A730a3, A730b1, A730b2, A733b10, M785b6, M800b18
ʿa.-din M801a14
ʿa.-iñga M797b14
ʿa.-iñde M802a23
ʿa.-idin A728b24, A730b7
ʿa.-iñizdin M790b8

ʿadlçe (Ar.T.) Adalete uygun, adil.
ʿa. M786b18

ādine (Fa.) Cuma günü.
ʿā. küni M793a4

ʿadū (Ar.) Düşman.
ʿa.-yı kīn-efzāy M791b7
ʿa. T715b24, A728a25
ʿa.-nıñ M786a8
ʿa.-sıdın A723a3

āfāḳ (Ar.) Ufuklar; dünya, ālem.
ā. ara A719a9, A729a25
ā. A720a23, M788a8

āfāt (Ar.) Felaketler, belalar, musibetler.
ā.-ı gerd ü gubār M784b27
ā. M790a3
ā.-dın M785b19

āferin (Fa.) Beğenme, takdir etme, yaşa, var ol, bravo, teşekkür.
ā. oḳu- "Beğenmek, takdir etmek" T713a19
ā. M796a2
ā.-ler ḳıl- "Teşekkür etmek, beğenmek; takdir etmek" T711a12

āferiniş (Fa.) Yaratılış, var oluş; yaratma.
ā. M782b1(2)
ā.-niñ M790b8
ā.-ide T699b3
ā.-idin T694b8

āfet (Ar.) Büyük felaket, tabiatın sebep olduğu yıkım, bela.
ā. ü belā M792a20
ā. T702b2, M785a23, M785b7, M801b14
ā.-din M784b20

'āfiyet (Ar.) Sağlık, sıhhat.
ā.-din T717b15

āftāb (Fa.) Güneş.
ā. M790a18
ā.-ı zerd M783a26

āftāb-perestlıġ (Fa. T.) Güneşe tapıcılık.
ā. T711a18

'afv (Ar.) Bağışlama, suçunu bağışlama, af.
'a. u maġfiret T711a12
ṭaleb-i 'a. ḳıl- T710a15
'a. bol- "Bağışlanmak" T710a20
'a. ḳıl- "Bağışlanmak" T705b15, T710a15
'a. A726a14, M789b24, M790b7

aġa Ağabey, ağa, büyük kardeş, yaşça büyük; bey, nüfuzlu kimse.
a. ini "Büyük ve küçük kardeş" T701b6
a. ininiñ T709a23
a. inisi A732a8
a. inisini A732a11, A733a6
a.-dın M788b12
a.-sı M788b21
a.-ları T700b5
a.-larınıñ M799b25
a.-larıdın A719b20

āgāh (Fa.) Haberli, bilgili, vākıf.
ā. ol- M800b8
ā.-durlar M796a14

āgāhlıġ (Fa. T.) Haberlilik, bilgililik. krş. āgāhlıḳ
ā. A723b13

āgāhlıḳ (Fa. T.) Bilgililik, bilirlik, uyanıklık, ileriyi görüş kabiliyeti. krş. āgāhlıġ
ā. sal- A733a15
ā. A733a18

āġāz (Fa.) Başlama.
ā. ayıt- "Söylemek, anlatmak" M798a22
ā. it- "Anlatmak, anlatmaya başlamak; etmek; göstermek" M783a22(2)
ā. ḳıl- "Göstermek, yapmak, etmek, başlamak, kasıt ve irade etmek" T705a11, T706a2, T706a3, T716b26, T717b12, A719b2, M786a25, M787b25, M788a15
naṣīḥat ā. ḳıl- T716a12
ā. irdi M796a7

aġırlıġ Ağırlık, sorumluluk, güçlük.
a.-ıdın M786b7

aġırraḳ Daha ağır, daha ezici.

a. T717b15

ağ(ı)z Ağız, insan ve hayvanda yüzde dudakların çevrelediği organ; kapların veya içi boş şeylerin açık yanı; bir şeyin üstü, tepesi, başı.
cān a.-ğa yit- "Öleyazmak" M784a10
a.-ı T703b8, M789b1, M790b16
a.-ın T712b17
cān a.-ığa yit- M784b20
a.-ığa T703b17, T712b19
a.-ını M791b11
a.-ların T707b
a.-larığa T701a8

ağrığ Ağrı, sızı, dert, hastalık.
a.-ığa A719b6

Ağluḳ Cercis Peygamber devrinde payitahtı Musul olan zalim hükümdarın altından yaptırdığı ve herkesi ona tapmaya mecbur ettiği büyük put.
A. T715b27, T716a3
A.-ḳa T716a5

ağniyā (Ar.) Zenginler.
a. M798a7

ağyār (Ar.) Yabancılar, başkaları.
a. M783b21
a.-dın M783b22

āgeh (Fa.) Bilgili, bilen, haberli.
ā. A720a17

Ağustus (ö.a.) İlk Roma imparatoru. M.Ö. 27~23 - M.S. 19.
A. A724a8

āh Ah; yazık, vah; efgan, figan, nale; ağlama, inleme; seslenme, nida.
şu'le ā. M795a8
ā. ur- "Ah çekmek" T717a17
ā. M795a8, M797a24, M801a24
ā.-ım M787b23
ā.-ı M783b4, M784a12, M788a3, M802a11

āḫar (Ar.) Başka, gayri, diğer, aksi.
ā. ḳıl- "Diğerini yapmak, aksini yapmak" T710a21

aḥbāb (Ar.) Dost, arkadaş, gönül dostu, ahbab, tanıdık, yakın.
e'izze-i a. M782b7
a. M783a2, M783a20, M783b19, M784b25, M786b15, M802a18

aḥbāblıḳ (Ar. T.) Dostu, arkadaşı yakını olan, ahbabı

olan.
a. M786b14

aḥbār (Ar.) Bilginler, Yahudi bilginleri, hahamlar, ulema.
ʿulemā vü a. T713b11
a. T713b12, T713b13, T713b26
a.-dın A721a23
a.-ın T709b7, T710b16

aḫbār (Ar.) Haberler, bilgiler; bilgi kaynakları.
a. T707a12, T715b1
a.-nıñ T715b18

ʿahd (Ar.) And, yemin, söz, söz verme; zaman, devir, çağ.
ʿa. u ʿuhdesidin çıḳ- "Andını, yeminini yerine getirmek, yemininden dönmemek, andını tutmak" T702b21
ʿa. ḳıl- "Yemin etmek" T702b16
ʿa.-ierbağla- "Yemin etmek, söz vermek" M799a13
ʿa.-iñġa M799a14
ʿa.-i T706b1
ʿa.-iġa T713a2
ʿa.-idin T696a15
ʿa.-iġaça T696a15
ʿa.-lerin sındur- "Yeminlerini tutmamak, yeminlerinden, sözlerinden dönmek" T706a18

ʿahdlıġ (Ar. T.)
ʿa. M785b10

ʿahd-nāme (Ar. Fa.) Anlaşma, sözleşme, ortak karar.
ʿa.-sin A721b15

Aḫdūd (ö.a.)
Aṣḥāb-ı A. T717a14, T717a17

āheng (Fa.) Uyum, uyuşma, düzen.
ā.-i M796a27

āhenger (Fa.) Demirci.
Gāve-i ā. A719b12
Gāve-i ā.-niñ A719b8

āḫir (Ar.) Sonunda, nihayetinde; nihayet, son, bitim.
ā. bol- "Ölmek, vefat etmek" T708b1, A730a22
ā. ḳıl- "Öldürmek" A727b24, A731a5
ā. T695a18, T695a25, T707b(2), T712a17, T712b25, A718b11, A719a10, A723a3, A726a20, A726a22, A729b15, A730a23, M783a27
ā.-ġa A725a25
ā.-ġaça A733b1
ā.-iġa M790b4
ā.-ide T697b7, A729b13
ā.-iġaça M788b24

āḫirü'l-emr (Ar.) En sonunda, nihayet.
ā. A724b3, A725b16

āḫirü'z-zamān (Ar.) En son, son devir, son zaman.
ā. T694b9, T699b3, A729b19

āḫiret (Ar.) Öbür dünya, ahiret.
ā. T695b13, T703a10, T717b26, M788b13, M791b2
ā.-in T717b27

aḥkām (Ar.) Emirler, hükümler; kanunlar, kaideler; yıldızlardan ve benzeri görünen alametlerden çıkarılan anlam.
a. M791a19
a.-da M802a8
a.-ı T705a7, T705a19, T708a16, T717b22, M782b1
a.-ınıñ T708b20
a.-ın T705a15

aḫker (Fa.) Ateş koru, kor.
a. ü şu'le M794b21
a.-de M784a8
a.-i M783b19
a.-leriniñ M784a2

aḫlāḳ (Ar.) Huy, tabiat, insanda bulunan ruhi ve zihni haller.
a. bile M801b21
a. A726b2
a.-ı A726a17(2), A727b2

aḫlāḳlıḳ (Ar. T) Huylu, tabiatlı, yaradılışlı.
a. A719b15

aḥmer (Ar.) Kırmızı, kızıl.
yāḳūt-ı a. T703b16, M783b19

Aḫnūḫ (ö.a.) İdris Peygambere verilen diğer bir ad. İslam inanışında, İncil'deki efsaneye göre ebedi hayata ermiş olan veya İsraillilerin söylediğine göre ölmeden cennete giren Henoch (Ahnuh) ile İdris aynı kişidir.
A.-irdi T695b12

aḫtacı Atlı haberci; atlı olarak birinin maiyetinde ulaklık görevi olan.
a. M789b1
a.-dın M789b1

aḫtar- Arayıp taramak, altüst etmek.
a.-ıp T701b19

aḫter (Fa.) Yıldız.

a.-i belend-sitāy M795b20
a.-i ṭāli' M800a4
a. M783a226, M783b19
a.-i M791b24, M791b26, M795b24

Aḫṭūb (ö.a.) Elyesa Peygamber'in babası.
A. T708b10

aḥvāl (Ar.) Haller, durumlar, vaziyetler, olaylar; davranışlar, hareketler, tavırlar; huy, tabiat; hal, durum, vaziyet, ahval.
fütūr-ı a. M802a4
a. ü maḳālidin A725a5
a. T696b15, T698a14
a.-imde M790b15
a.-iñdin T709a25, M798b19
a.-i T710b3, A719b22
a.-iniñ T706a10, T709a20, T711a17
a.-in T699a21, A723a23, M802a4
a.-ini A724b24
a.-iġa T709a4, M785b18, M802a2
a.-idin T715a20, A733b2, M791b20
a.-lerin T716b18

Ahvār~Ahrār (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın üçüncü oğlu Asve~Ahve'nin oğlu.
A. T696b8

Ahve~Asve (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın üçüncü oğlu.
A.-dür T696b7

aḥyā (Ar.) Diriler, canlılar.
a.T708b2

aḥyānā (Ar.) Ara sıra, zaman zaman.
a. M794a1

aḳ Ak, beyaz renk; gümüş; ay.
a. ḳızıl "Gümüş, altın" M796b18
a. ve ḳızıl derem M797a21
a. saç saḳal kişi T714b24
a. öy "Ay evi, hāle, ayla, ayağılı" M783b26, M784a5(2), M794a27, M794b2
a. T696b27, A731b4, M797a23
aḳ.-ıdın M796b14

aḳ- Akmak, (sıvı maddeler için) bir yerden başka yere doğru gitmek; (sıvı maddeler için) aşağıya, yere düşmek.
a.-tı T706a18, T714a12
a.-ıp M783a10

aḳālim (Ar.) İklimler, memleketler, diyarlar.
a. A727a18

akar- Ağarmak, beyaz hale gelmek; göz görmez olmak.
a.-dı T714b26
a.-mas irmiş T714b25
a.-ğan M795a13

akbeh (Ar.) En çirkin, en yakışıksız.
a.-i vücüh T715a12

'akd (Ar.) Kararlaştırma, sözleşme; bağ, bağlama; nikāh.
'a. kıl- "Kararlaştırmak" T700a7
'a. kıl- "Nikāhlamak" T700a8
nikāhı 'a.-ığa kivür- "Nikâhına almak" T701b1
'a.-ığa kivür- "Nikâhına almak" A722a12, A722b15

akdem (Ar.) Önce, ilk, daha önce.
a. kör- "Daha önce yerine getirmek" M787a11

'ākıbet (Ar.) Sonunda, nihayetinde; nihayet; en sonunda; nitekim.
'ā. T695b26, T697a7, T697a17, T698b9, T698b25, T701b23, T704b25,T707b, T715b25, T717a19, T717a23, T717b24, A719a18, A721a13, A724a27, A724b1, A728a7, M783a26, M796a26, M797b24

'ākıbet-endīş (Ar.Fa.birl.s.) İleriyi gören, sonunu düşünen.
'ā. A725a20

akız- Akıtmak, dökmek, sıvıların akmasını sağlamak.
a.-ğay M802a11
a.-ıp M787b25
a.-uruñ M801a26

'akīde (Ar.) Görüş, inanış, fikir; inanma, inanç.
'a. kılma- "İnanmamak" T703a12
'a. T695b19
'a.-m M796b22
'a.-si T695b17

'ākil (Ar.) Akıllı.
'ā. ü 'ādil A725b9
'ā. ü ḫalīk A719b20
'ā. ü ḫoş-ṭab' M792b21
kāfī vü 'ā. A722b17
'ā. T717b26, A729a2
'ākıle (Ar.) Akıllı kadın.
'ā. irdi A732a27

'akl (Ar.) Akıl, us; anlayış, kavrayış gücü.
'a.-ı cevher-şinās A733a23
'a.-ı dūr-endiş M787a3
'a.-ı hurde-bīn M786b2
'a.-ı küll M787a4
'a.-ı müstakim M796b8

ʿa. u ḫıred M787a4
ʿa. u ḥiss M783b27
ʿa. u ḥikmet A723a20
ʿa. u kiyāsetlıġ T711a22
ʿa. eyle- "Akıl etmek" M786b1
ʿa. T705b7, M798a11, M802a5, M802a17
ʿa.-ġa T713a13

aḳrabā (Ar.) Akraba, aralarında soy yakınlığı olanlar.
a.-sıdındur T707a18

ʿaks (Ar.) Ters, zıt; yansıma, yansı.
ʿa. ḳıl- "Tersini yapmak,aksini yapmak" T711a24
ʿa. T713b17
ʿa.-i A727a26
ʿa.-i tüş- "Yansımak" M783b8

aḳşām Akşam, günün vakitlerinden.
a. T706a20, T710b18, T714b15, T715a9, M784a17
a.-ġaça T706a19, T715a9, M703a8
a.-ıġa M791a22

aḳşamġı Akşamki.
a. M783a18

aḳvāl (Ar.) Sözler, anlatılanlar, hikâyeler; söz, anlatılan.
a. ü efʿāl M798b22
a. T708b19
a.-dln T712a27
a.-ıġa A723b2
a.-idin A733b2

āl (Ar.) Soy, sülale.
ā.-i resūl M797a16

al- Almak; ele geçirmek, fethetmek; sahiplenmek; istemek; evlenmek; bir şeyi veya kimseyi beraberinde getirmek, götürmek; himaye etmek; yakalamak; yardımcı fiil; yeterlik fiili.
a. A729b27
a.-ġıl A729b22
a.-ma T694b3
a.-dım A725a25
a.-dıñ T698b19
a.-dı T698b18, T700b19, T707a14, T710a10, T712a2, A719b18, A722b9, A723a25, A723a26, A724b3, A724b13, A725b7, A725b8, A725b10, A726a22, A727a7, A727b1, A729a14, A729b11, A729b22, A730a17, A732a9, A733b3, A733b4, M785b11
a.-dılar T697b3, M789a2
a.-madıñ M799a9, M799a11
a.-madı A720a8, A720a19, A720a20;(Yeterlik fiili) A721a13, A724b14, A727b23, A728b8, A731a17, A732b28, A733a9

a.-madılar T717a19 (Yeterlik fiili)
a.-sa T718a16, A728a7
a.-sañız M793a6, M796b2; (Yeterlik fiili) T716a16
a.-salar M793a25, M793b21, M793b23
a.-masam (Yeterlik fiili) M796a1
a.-masalar (Yardımcı fiil) M793b23; (Yeterlik fiili) M793b12
a.-ġay min (Yeterlik fiili) M790b21, M796a1, M797a20
a.-ġay T714a5, T718a15, T718a19, T718a20(2), A730b21, M784a23; (Yeterlik fiili) M783b2, M785b18, M785b19, M786b3, M787a2, M787b12, M789a3, M794b1, M795a20, M798a5(2)
a.-ġaylar T700b17, T706a12, T718a20, T730a1
a.-ġay irdi (Yeterlik fiili) T700b4
a.-maġay T706b19, M785a9; **(Yeterlik fiili)** A728b7, A730b3(2)
a.-ur sin (bola a. sin) M791b4
a.-ur biz (ḳıla a.- biz) A728a6
a.-ur (bola a.) T712a19
a.-ur (ḳıla a.) T713b18, T713b19
a.-ur mu (tirgüze a. mu) T716a18
a.-ur siz (bola a. siz) M799b11
a.-ur irdim (Yeterlik fiili) M799a22
a.-ur irdi T706b18
a.-ur irdiñiz M792b16
a.-man M801a11 **(Yeterlik fiili)**
a.-mas (Yeterlik fiili) T698b9, A722a24, A728a14, A729b8, A732b24, M784a20
a.-maslar M794a11(**Yeterlik fiili)**
a.-mas irdi (Yeterlik fiili) T703b18, A726b15
a.-ıp min A729b23
a.-ıp durT700b17, A730b17
a.-maydurlar T717a10, M797b27
a.-maylar M799b25
a.-a A724b14, M786a25 **(al.a almadı)**
a.-ġaç T703b14, T704a21, M787b17
a.-ġunça M789b1
a.-ıp T694b7, T698b3, T699b19, T701a27, T701b8, T701b10, T701b20, T701b21, T702b10, T702b14, T703b17, T704a1, T704b14, T705a4, T705b2, T706a11, T707b(2),T709b1, T710b22, T710b27, T711b2, T712a1, T712a8, T714a21, T715a16, T716a25, A721a1, A721b8, A721b10, A721b18, A721b21, A723a18, A723a21, A723b5, A725b3, A726a24, A726b23, A727a3, A727a21, A728a24, A728b14, A728b16, A729a23, A729b8, A730a12, A730a16, A731a15, A731b9, M782b18, M788b18, M790a19, M790b23, M793b12, M795a18, M796a2
a.-may (Yeterlik fiili) T714a20, A719b13, A720b22, A721b2, A723b19, A732b24, A733a11, M784a16, M785a18
a.-ġan T702b14, A730b2, A733a14
a.-ġanda A728a21
a.-ġandın A729a8

a.-mağandın M800b2(2)
a.-ğança (yeterlik fiili) M785b25, M793b27, M796b8, M796b9
a.-ğuçı A718b17
a.-ur (kıla a.-ur kişi) M789a2
a.-urğa M783b20
a.-urda T704a21, T715b11, A725a18
a.-urçanı (yeterlik fiili) M793b20
a.-urun̄ M801a25
a.-masnı M793b21
a.-masdın A721b22
a.-maḳ T707a25, T718a16

a'lā (Ar.) Daha yüksek, en yüksek.
a. M783b2, M801b19

'alā (Ar.) Rütbece yükseklik, şeref, şan.
'izz ü 'a.-sının̄ M798a1

alaçuğ Çadır, oba.
a.-ıda M783b26

ālām (Ar.) Elemler, kederler.
ā. M797a8

'alāmet (Ar.) Belirti, işaret.
'a. T697a22

'alāniyye (Ar.) Alenilik, açıklık.
'a. T698b2

alasız Hilesiz, içtenlikle, gönülden
a. T708b5

alar Onlar. bkz. ol

Alçın (ö.a.) Bir Türk topluluğu, kabilesi.
A. A723b11, A723b24

aldur- Kaptırmak.
a.-up A725a4, A733a9

'ale'd-devām (Ar.) Sürekli, sürekli olarak.
'a. M788b4

'ale'l-ıṭlāḳ (Ar.) Mutlaka, kesin olarak.
'a. T717b1

'ale'l-icmāl (Ar.) Topluca, toplu olarak.
'a. T718a24

a'lem (Ar.) En bilgin, en ālim.
a. irdi A731b3

'alem (Ar.) Bayrak.
'a. ḳıl- A719b17, A719b12

ʿa.-ler ḳıl- M801a23
ʿa.-i A733a10

ʿālem (Ar.) Ālem, evren; dünya, cihan; halk, ahali, insanlar.
ʿā.-i fānīġa T709a1
ʿā.-i vīrān M795b25
ehl-i ʿā. M795b14, M796a10
tamām-ı ʿā.-ni T696a8
tamām-ı ʿā.-de T696a11
zīb-i ʿā. M783a4
ʿā. ü il M798b14
ʿā. ara T707b, M795b10
ʿā. üze M787a25
ʿā.-dür A726a3
ʿā. T694b8, T694b17, T695b10, T696a2, T696a17, T698a16, T706b2, T714a12, T714b1, A719a19, A719b15, A719b25, A720a16, A723b8, A725a25, A725b6, A725b24, A727a17, A727b1, A730a5, A731b12, A731b12, M783b14, M784a19, M785b6, M787a27, M787b26, M788b9, M790a12, M790a21, M794a19, M796b7, M797b14, M797b27, M800b19
ʿā.-niñ A719b17, A721a25, A721b5, A723b5
ʿā.-ni T704a10, T712a17, T716a24, A730a25, M784a18, M786a19
ʿā.-ġa T695a23, T695b27, T697a5, T700a19, A719a18, A720a6, A726a19, A728b18, A728b24, M782b6
ʿā.-de T695b23, T698a1, A719b25, A731b10, M786b14, M792a21
ʿā.-din T695b9, T695b11, T696a14, T700a19, T702a10, T702b24, T707b(2), T709a16, T710a21, T712a14, T715a24, T719b23, A723b8, A732b8, M788a9
ʿā.-iġa T700a1, T702b17, A732b5
ʿā.-ide M787b11
ʿā.-idin T697a23

ʿālem-ārāy (Ar.Fa.birl.s.) Ālemi, dünyayı süsleyen.
cemāl-i ʿā.-ıñça M790a22

ʿālem-tāb (Ar.Fa.birl.s.) Dünyayı aydınlatan.
ḫūrşīd-i ʿā. M801b16
mihr-i ʿā. M796b13

ʿālemī (Ar.Fa.) Bir ālem, bir cihan.
ʿā. M791b3

ʿale'ṣ-ṣabāḥ (Ar.) Sabahleyin, erkenden.
ʿa. M789b12, M793a20

ālet (Ar.) Alet, vasıta, araç.
ā. T697b8

ʿaleyhi's-selām (Ar.) Selam onun üzerine olsun. (Özel isimlerle birlikte alındığı için tek olarak

alıl- Alınmak, el konulmak.
a.-ıptur M792b14

ʿālī (Ar.) Yüce, ulu; büyük; çok.
ʿā. T707a6, T717a8, A726a21, M782b16, M784b3, M787b12, M788b6, M789b4, M790b6, M795b8, M795b12, M800a10

ʿAlī (ö.a.) Hz. Ali.
emīrü'l-mü'mīn ʿA. T707b

ʿālī-şān (Ar.Fa.birl.s.) Şan ve şerefi büyük olan.
nişān-ı ʿā. M787b1
ʿā. T709a3

ʿĀlī İmām (ö.a.)
ʿĀ. T709a6

ʿĀlim (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın ikinci oğlu.
ʿĀ.-dür T694b6

ʿālim (Ar.) Bilgin, ālim, çok okumuş; bilen; akıllı, ileri görüşlü.
ʿā. ü ʿādil irdi A719b15, A724a16
ʿā. ü üstād T704b11
ḫatāsıġa ʿā. ḳılma- "Farkettirmemek" T710a7
ʿā. A718b13, A719a16
ʿā.-raḳ T706b3

ʿālimü'l-ġayb (Ar.) Görüleni görülmeyeni bilen Tanrı.
ʿā. irür M786b5

al, al(l) Karşı, ön, yan; kat, huzur, nezd, taraf.
a.-ımġa M790a26
a.-ıġa T716a13, M796b20, M798a22
a.-ıda T695b19, T709a14, M782b6, M790a11, M798b25

Allāh (Ar.) Allah, Tanrı; Tanrı'ya sesleniş.
A. A. M792a3
Allahu taʿālā A. T708b8
A. T710b23

altı Altı, altı sayısı.
a.T696a8, T696b3, T700a12, T715a25, A720a10, A720b3, A726b6, A732a17, A732b20, A733a4

altıncı Altıncı.
a. T704a10, T704b5

altı yüz Altı yüz.
a. A723a8

altı yüz miŋ Altı yüz bin.

a.-dın T705b8

altı yüz on üç Altı yüz on üç.
a.-ke T705a19

altmış Altmış, altmış sayısı.
a. A720a1, A721a23, A722b18, A731a23

altmış biş Altmış beş.
a. T695b18

altmış tört Altmış dört.
a. A729b14

altmış üç Altmış üç.
a. A728b17, A729b14(2)

altun Altın.
a. bile T697b1
a. T697b3, T701b18, T702b22, T710b15, T710b15, T711a26, A722b13, A722b23, A730a25, A731a24, A731b6, M783a7, M783b13, M788b2, M797b9
a.-dın T697b2, T715b27, A731a21, A731a23
a.-ı T697a27, M795b7

ʿāmm (Ar.) Umumi, genel; herkesi şamil, herkes için geçerli, herkesi kapsayan; halk, kamu, sıradan insanlar.
bār-ı ʿā. A732a20
ʿā.-dur T718a21
ʿā. durur M782b2
ʿā. ol- T718a22
ʿa. A733b6
ʿā.-ıñdın (kerem-i ʿā.) M798a24

aʿmā (Ar.) Kör.
a. M802a15

āmāl (Ar.) Dilekler, istekler.
kaʿbe-i ā. M788a16

aʿmāl (Ar.) İşler, hareketler, davranışlar.
a.-i M802a15
a.-in M802a4

ʿAmaliḳ bin ʿAd (ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te geçen Amelika kavminin ceddi olan kişi.
ʿA. irdi A719a26

ʿAmālıḳa (ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te adı geçen bir kavim.
ʿA. bile T706a14
ʿA. T706a8, T707b
ʿA.-dın T707b

aʿmām (Ar.) Amcalar.
a.-ıdın T702a11

amān (Ar.) Eminlik, korkusuzluk; bağışlama, affetme, bağış; müsaade, fırsat.
emn ü a. M790b9
a. bile M799a23
ḫaṭṭ-ı a. irdi M794b6
a. bir- "Müsaade etmek, fırsat vermek" T700b1, M801b13
a. tap- A721b12
a. tile- T706a5, T706a6
a. A733b9

āmānī (Ar.) Eminlik.
ḫaṭṭ-ı ā. irdi M787a21

ʿamel (Ar.) İş, hareket, fiil; niyet.
ʿa. ü hikmet A718b13
ʿa. ḳıl- "Hareket etmek, davranmak, iş görmek" T701b14, T705a3, T715b23, T717b27, A726a5, A729b17, A733a16, M782b2, M788b14, M792a19, M792a21, M793b15
ʿa.-ġa kivür- "Gerçekleştirmek, fiiliyata dökmek, hayata geçirmek" T718a23

ʿĀmī (ö.a.) Yuş Peygamber'in feth ettiği şehirlerden biri.
ʿĀ. T707b

ʿĀmil (ö.a.) İsrailoğullarından kardeşinin iki oğlu tarafından malı için öldürülen bir kişi.
ʿĀ. T705a22

Āmil (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Huşeng'in kurduğu şehirlerden biri.
Ā. A719a6

ʿamīm (Ar.) Umuma ait, umumi.
luṭf-ı ʿa.-din M802a26

āmīn Öyle olsun, ya Rab duamızı kabul eyle.
ā. M785b5, M786a27, M787b22, M788a1, M789a22, M790a3, M794a26, M795a21, M795b14, M795b21, M796b12, M797b14

āmīn yā Rabbe'l-ʿālemīn Ey âlemlerin Rabbı duamızı kabul eyle.
ā. M783a21, M784a14, M785b16, M789a14, M789a18, M790a6, M790a17, M790b9, M790b18, M791a7, M792a17, M792a1, M794b13, M797a9, M798a6, M800a11, M800b3, M801b9, M801b16, M801b24, M802a27

ʿĀmirī (ö.a.) Seba neslinden olan Arap kabilelerinden biri.
ʿĀ. T694b6

ammā (Ar.) Ama, fakat, lakin; ancak, şu kadar ki, öyle ki; ve.

a. T694b9, T695a14, T695a15, T695a25, T695b26, T695b5, T696b13, T696b26, T697a4, T697a14, T697a22, T697b13, T697b14, T697b17, T698a8, T699a24, T700b20, T701b11, T702a12, T702a23, T703b11, T703b16, T704a12, T705a17, T705b15, T706a13, T706b21, T706b24, T706a27, T707a19, T707b, T709a24, T710b3, T710b23, T711b13, T712b9, T712b17, T713a21, T713b4 T713b24, T714a23, T715a7, T715a14, T715a23, T716b16, T718a15, A718b2, A718b4, A718b6, A718b10(2), A718b19, A719a22, A719a26, A719b13, A719b5, A720a7, A720a12, A720a26, A720b25, A721a21, A721a25, A723a26, A723b1, A723b17, A724a24, A724b9(2), A725b12, A726a18, A726b2, A726b5, A727a8, A727a26, A728a8, A728a17, A728b25, A729a7, A729a17, A729a27, A729b17, A730b9, A730b10, A730b14, A731b22, A732a21, A732b22, A733a1, M783b1, M785b19, M785b22, M786a2, M786a13, M786a20, M786a21, M786b18, M786b22, M787a1, M787a1, M787a3, M787a12, M787b26, M788a17, M788b23, M789a6, M789b9, M789b19, M789b24, M792a22, M792a23, M794a20, M795b3, M796a15, M796a17, M796b8, M797a12, M797b17, M797b27, M798a17, M798b16, M798b26, M799a7, M799a23, M799a26, M799b11, M800b17, M800b24, M801a2, M801a5, M801a8, M801a19, M801b15

ʿammu-zāde (Ar.Fa.) **Amcazade, amca oğlu.**
ʿa. -si T698b12, T699b16, T700a17
ʿa.-si irdi T713b7

ʿAmru'l-erzaḳ (ö.a.) **Hürmüz bin Anuşirevan zamanında Magrib'de hüküm süren bir kişi.**
ʿA. A730b13

Āmū (ö.a.) **Amu-derya nehri.**
A. suyı A720a2

Āmūs (ö.a.) **Hamdullah Mustevfi'nin Güzide adlı tarih kitabında eskilerden naklederek verdiği bilgiye göre mürsel olan bir kişi.**
Ā. T712b26

ān (Ar.) **An, çok kısa zaman.**
ā.-da M791b3

ana **Anne, ana.**
a. T698a5, T700b8, T703b9, A726b5, M792b6
a.-dın A720b20
a.-sı T698a12, T698a13, T698a14, T698a15, T698a19, T702a22, T702b26, T703b3, T703b4, T703b7, T703b13, T703b25, T704a17(2), T708b1, T710a6, T711a18, T713b24, T714a7, T717b4, T717b5, T717b8, A720a24, A720b22, A721a1, A722a8, A722a10, A723a10, A723a22, A726b5, A733a1

a.-sınıñ T703b3, T703b13, T717b6
a.-sını T702a7, T703b12, A725b3
a.-sığa T707a15, T707b, T714a6
a.-sıdın T698a15
a.-ları T706b21

añа Ona. bkz. ol.

ʿanāṣır (Ar.) Unsurlar.
ʿa. M796b11

ʿanber (Ar.) Anber balığının karnından çıkarılan güzel koku.
ʿa. M797a26

anı onu. bkz. ol.

anıñ Onun. bkz. ol.

andın Ondan. bkz. ol.

andak Onun gibi. bkz. ol.

añla- Anlamak; bilmek, idrak etmek; benzetmek, sanmak, saymak.
a. M785a5
a.-dı A721a27
a.-madı M794b19
a.-ğay A733b8, M802a19,
a.-maslar irdi T696b12
a.-p M783a11

ʿanīf (Ar.) Sert, şiddetli.
ʿazīm ü ʿa. T703a15

ansız Onsuz, o olmadan.
a. A728b11

ant Ant, yemin; söz (yemin anlamında değil).
a. M799a23
a. bir- "Söz söylemek, söylemek" T694b3, T694b6
a. iç- "Yemin etmek" T717b20, A723a17
a. işit- "Söz duymak, işitmek" T694b5
a. M799a23
a.-lar iç- M799a13
a.-ıñga M799a14
a.-ıñdın T694b7

Anṭākiye (ö.a.) Antakya
A. T706b13, T712b27, A730b6

Ānūş (ö.a.) Şit Peygamber'in en büyük oğlu.
A. T695a23, T695a25, T695b2, T695b6

Ānūş bin Yelaş (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından biri. Hükümdarlığı on yıl sürmüş.

Ā. A724a11

Anūşirevān (ö.a.) Sasani hükümdarı Husrev I'in ünvanının Farsça şekli. Anūşirevan adı adalet ile birlikte anılır.
A730b7, A730b10, A729b21

'ār (Ar.) Utanç. utanma. ayıp.
'ā. ķıl- "Utanmak, hicap duymak" T709a7, T709a14, A732a19
neng ü 'ā.-dur A733a2
'ā.-ım M791a21

ara Ara, iç, orta; arasında, içinde; iki kişi veya iki şey arasındaki mesafe, zaman; sıra, vakit.
a. T706a6, T707b, A719a9, A723b11, A723b24, A727b1, M784b22(2), M784a3, M784a5, M784a24, M785b4, M787a17(2), M787b22, M790a18, M794b3(3), M794b24, M795a8, M795a23, M795a27, M795b10, M795b14, M797a24, M797b5, M800a4, M800a23
a.-ġa A724a6
a.-ġa kiltür- "Ortaya çıkarmak, bilinir hale getirmek" A719a13
a.-ġa kitür- "Ortaya çıkarmak, bilinir hale getirmek" A720a1
a.-ġa kivür- "Ortaya çıkarmak, bilinir hale getirmek" T695b16, A732b2
kişiler a. sal- "Araya birilerini koymak" A730a11, A732b15
a.-da T694b21, T704a14, A722a24, A724a6, M787a1(2)
a.-dadur A732a9
a.-dın çıķ- T708a16, A724b25, A727a25
a.-dın çıķar- A720a17, A720b4, A724a4, A724a22
a.-dın köter- "Ortadan kaldırmak, yok etmek" A723a26, A724b4, A730b20, A731a11, A732b27
a.-dın sür- "Uzaklaştırmak" A733a3
a.-sıġa T695b4, T705a23, T712b23, A722b3, M797a9
a.-yıda A729b13
a.-sıda T697b4, T697b21, T700b24, T703a10, T703a20, T703b4, T705a24, T705b7, T705b8, T706b22, T707b, T708a12, T708a15, T708a19, T709a3, T709a17, T712a19, T715b24, T717a18, T717b14, T717b14, A719a13, A719a25, A719b11, A722b27, A723a10, A723b16, A725a5, A728a7, A729a6, A732a23, M789a6, M792b23, M792b25, M793b1, M797a18, M799b3, M801a17
a.-sıdadur T697a9
a.-sıdın T697a16, T706b10, T707a9(2), T708a19, T712b11, T714a1, A721a21, M783a8
a.-mızda T706b16, T713b1
a.-larıġa T707b
a.-larıda T696b11, T696b26, T705a6, T716b22
a.-larıdın T702b6

ʿArab	(ö.a.) **Arap, Arap soyundan olanlar, Araplar; Arap memleketi, Arap memleketleri.** **ʿA.** T697a6, T717a18, A726b10 A727b20, A733a8 **ʿA.-nıñ** T694b5 **ʿA.-da** A730a22 **ʿA.-dın** A730b13 **ʿA.-ḳa** A726b22
Aʿrab	(ö.a.) **Göçebe Araplar.** **A.** A726b19 **A.-dın** T694b6 **A.-nıñ** A726b21
araba	**Araba.** **a.-sı** M785a20
ʿArabiyye	**Araplarla ilgili.** **ʿulūm-ı ʿA.** T705b17
ʿArafāt	(ö.a.) **Mekke'nin yirmi beş km. güneydoğusunda bulunan dağın adı.** **ʿA.** T694b18, T694b19
ārām	**Dinlenme; karar kılma, durma; rahat, huzur, rahatlama; yer, mekān.** **bāʿiṣ-i ā.** M797a8, M800a27 **ā. idi** A728b24 **ā. bol-** M784b14 **ā. tap-** **"Dinlenmek"** T707a1 **ā. tut-** **"Yerleşmek, yer edinmek"** A732a27, M784b8, M784b18 **ā.-ını** A726a23
ārām-cūy	(Fa.birl.s.) **Huzur, rahat arayan, dinlenmek isteyen.** **ā. bol-** A726a23
ārām-gir	(Fa.birl.s.) **Yer edinen, yer tutan, bir makamı ele geçiren.** **ā.** A722b19
ārāmi	(Fa.) **Rahatlık, huzur.** **ā.** M798a19
ārāste	(Fa.) **Süslenmiş, bezenmiş, donanmış, düzenlenmiş, mücehhez, hazırlanmış.** **ā. bol-** **"Donatmak, süslemek, mücehhez hale getirmek"** T705b7, A728a7 **ā. ḳıl-** **"Süslemek, hazırlamak, düzenlemek"** T711a22, T711a26, T714a7, A720a14 **ā. irdi** T695a4, T711b20 **ā.** M797b5, M798b20, M801b20, M802a6
ārāsteliḳ	(Fa.T.) **Düzenlilik, bayındırlık.** **ā.** A727b18
ārāyiş	(Fa.) **Süs, bezek.** **ā. bir-** **"Bezemek, donatmak, süslemek"** M801b19 **ā.** M785a26, M787b20, M795b26, M800b1

ārāyişsiz (Fa.T.) Süssüz, bezeksiz.
ā. M782b9

Ardī (ö.a.) Göçebe, bedevi Araplardan bir kabile.
A. T694b6

arıġ Ark, su yolu, su kanalı; bir nehrin, ırmağın kolu, ırmak.
a.-ın A719b27
a.-lar T695b12, A718b18
a.-larġa T718a10, T718a11

arıġ Arı, temiz, saf.
a. ḳıl- M799b2
a. M785b15

arıt- Temizlemek, yıkamak, arıtmak; uzaklaştırmak.
a.-ur M799b2
a.-ḳanlar M797b27

ʿārıż (Ar.) Yanak.
ʿā.-ıñ M787a19

ʿārıża (Ar.) Engel, aksaklık.
ʿā. dest bir- "Aksama, engel, ortaya çıkmak, hasıl olmak" M789a5

ʿārī (Ar.) Uzak, ayrı, arınmış, beri.
ʿā. bol- M786a9, M795a21

Arisṭo (ö.a.) Aristoteles - M.Ö.384-322. Ünlü eski Yunanlı filozof. krş. Aristeṭālis.
A. A723b4, M799a5

Arisṭāṭālis (ö.a.) Aristoteles, M.Ö. 384- M.Ö. 322. Ünlü eski Yunanlı filozof. krş. Aristo.
A. Ḥakīm T718a9
A. A723b20
A.-niñ T718a13

ʿāriyyetī (Ar.) Ödünç, eğreti.
ʿā. A727a24

arḳa Arka, bir şeyin ardı.
a.-sı M784b15
a.-sıda M788b24

ārmān (Fa.) Üzüntü, teessüf, pişmanlık; takat, güç.
ā. bile M790b15
ā.-ı A719b23

Armin (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın dördüncü oğlu Buzer'in çocuklarından biri.
A. T696b8

arpa — Arpa.
a. T712b1(2), T712b2

'arşa — (Ar.) Yer, alan, toprak.
'a.-i bārgeh M795b6
'a. M790a18

arslan — Arslan.
a. A728a7, A728b6, M796b27
a.-larnı A728a8

'arş — (Ar.) dokuzuncu gök, arş.
'a. M785a13

'arş-āsā — (Ar.Fa.) Arş gibi yüksek.
'a. M791a24

'arş-fersā — (Ar.Fa.) Göğe, arşa ulaşan, arşı aşındıran.
'a. M789a9

art- — Artmak, çoğalmak, fazlalaşmak.
a.-sun M795a3
a.-tı T709b6, T713a12
a.-ḳay M789a25
a.-ar T718a18
a.-ıban M790a21
a.-ḳandın T708b7

artuğraḳ — Daha fazla.
a. T702b21

artuḳ — Fazla, ziyade, çok; eksik kelimesinin zıddı; geri kalan.
a. irdiler T705b8
a.-dur M799a26
a. T697b22, T713b2, A723b1, A729a12, M793b26
-dın a. T695b1, T695b26, T696a3, T704b12, A721b8, A723a27, A724a6, A724b10, A725a2, M794a19, M798a5, M800b18
a.-nı M786a1

artur- — Artırmak, fazlalaştırmak, ziyadeleştirmek, çoğaltmak.
a.-sun M795a9
a.-dı T703b23, A729b17, A730b12
a.-up A730a2

aruğ — Zayıf, halsiz, güçsüz. krş. aruḳ.
a. T701a17

aruḳ — Zayıf, halsiz, güçsüz. krş. aruğ.
a. T701a14

'arūsī — (Ar.Fa.) Bir gelin
'a.-dür T718a1

ʿarż (Ar.) Sunuş, sunma, sunu; gaye, hedef, amaç; huzur, kat, nezd.
ʿa. u niyāz ḳıl- "Saygı ve hürmetle selamlamak, saygı ve hürmet ifade etmek" M788a15
ʿa. eyle- "Sunmak" A733b9
ʿa. it- "Bir büyüğe sunmak, anlatmak" M790a11
ʿa. ḳıl- "Arz etmek, sunmak, saygı duyulan birine saygı ve hürmetle bir şeyi anlatmak, söylemek, aktarmak, birinden istemek, dilemek" T694b4, T694b8, T698a3, T701a5, T701b6, T701b9, T701b24, T702a1, T702a4, T705b25, T706a26, T711a17, T711b3, T715a3, A722b5, A725b9-10, A730a11, M785b21, M786a24, M788b7, M788b15, M788b15, M788b18, M789a7, M789b20, M790a16, M790b22, M791a19, M792b13, M792b17, M793a18, M793a24, M793a26, M793b8, M793b12, M793b21, M794a12, M794a23(2), M797a2
ʿa. ḳılıl- "Sunulmak, bir büyüğe saygıyla anlatılmak" M788b26, M789a20, M794a20, M795a1
ʿa. M783b19, M784a20, M786b27, M787b19, M790b20, M795a5, M795b17, M800a25
ʿa.-ğa tigür- "Huzura sunmak" M794a18
ʿa.-ğa yitkür- "Huzura sunmak" M787a19, M787b5, M788b20, M791b14, M791b21, M793a26
ʿa.-ğa yitkürül- "Huzura sunulmak" M782b7
ʿa.-ığa T696b14, T701a16, M794a24
ʿa.-ıñızğa M792b12

ʿarż (Ar.) En, genişlik.
ʿa.-ı T696a6, A719a14

arż (Ar.) Dünya
a. M783a10

ʿarża-dāşt (Ar.Fa.) Dilekçe, bir büyüğe sunulan yazı, mektup; maruzat; bir büyüğe saygı ve hürmetle bir şeyi söylemek, anlatmak.
ʿa.ḳıl- "Arzaadaşt yazmak, bir büyüğe bir şeyi yazı halinde sunmak" A728b16, M787a18, M789b8, M791b12, M793b9, M789a22, M794b21, M794b27, M795a1
ʿa. ḳılıl- " Arzadaşt yazılmak, bir büyüğe bir şey yazı halinde sunulmak." M788b16
ʿa. M786a11, M787a14, M787a19, M787a22, M787a26, M787b11, M787b12, M788a16, M788a27, M788b11, M788b17, M788b27, M789a4, M789a5, M789a8, M789a10, M789a15, M789a19, M789a23, M789b1, M789b6, M789b8, M789b10, M789b12, M789b17, M789b18, M789b23, M790a1, M790a5, M790a7, M790a10, M790a11, M790a14, M790a15, M790a19, M790a20, M790a23, M790b10, M790b17, M790b19, M790b26, M791a1, M791a6, M791a8, M791a14, M791a27, M791b6, M791b15, M791b17, M791b22, M791b23, M792a5, M792a14, M793a7, M793a15, M793a17, M793a18, M794a3, M794a3,

M794a4, M794a25, M794b4, M794b9, M794b18, M794b23, M794b25, M795a2, M795a8, M795a17, M795a23, M795a27, M795b7, M795b16, M795b22, M796a9, M796b13, M796b20, M797a5, M797a10, M797a17, M797a25, M797b6, M798a15, M800a5, M800b5, M800b10, M800b13, M800b15, M801b10, M801b17, M802a24

ʿa.-nıñ M788a18, M788b11
ʿa.-nı M791a17, M791b4, M794a6, M794a21
ʿa.-da M789a19
ʿa.-dadur M790b16
ʿa.-larnı A729a22
ʿa.-ı M798b7

ārzū (Fa.) **Arzu, istek.**
ā. ḳıl- "İstemek, arzu etmek" T707a1, M798a12
ā.T713b19, M786b4, M789a16
ā.-nı T699b19, T700a27, M795b12
ā.-sı T700b23, M788b2
ā.-sı irdi T708b13
ā.-sıdın M795b12

ās (Fa.) **Kakum denilen hayvan.**
ā. A718b19

as- **Asmak; bir şeyi aşağıya sarkacak biçimde bir yere iliştirip sarkıtmak; bir şeyi bir şeyin üzerine takmak; bir kimseyi boğazından ip geçirip sarkıtarak öldürmek, idam etmek.**
a.-tı A722a7, A730a3
a.-tılar T715a19, A732b17
a.-ar T701a10
a.-ar irdi A731a25
a.-arlar irdi A726b5
a.-ıp T698b4, T717a15, A726b2

ʿaṣā (Ar.) **Değnek, sopa, baston; Adem Peygamber dünyaya getirildiği ve bütün Beni İsrayil peygamberlerinden miras yoluyla Musa Peygamber'e kadar geldiği rivayet edilen asa.**
ʿa.-dur T695b3
ʿa. T695b3, T704a9, T704a14, T704a21, T704a24, T707a12, T712a16, T717a4
ʿa.-nı T704a8, T704a19, T704a20, T704a21, T704a24, T716a20
ʿa.-sı T714b1
ʿa.-sın T716a20
ʿa.-sıġa T712a14, T712a15

ʿaṣā-ger (Ar.Fa.)
ʿa.-i manzūre M796b23

Āṣaf (ö.a.) **Süleyman Peygamber'in veziri. krş. Āṣaf Baraḫyā**
Ā. T711b14, T711b23, T711b25
Ā.-ġa T711b23
Ā.-dın T711b25

Āṣaf Baraḫyā (ö.a.) Süleyman Peygamber'in veziri. krş. Āṣaf.
Ā. T710b16

āsān (Fa.) Kolay.
ā.-dur T714b17, M790b16
ā. irür M787a5
ā. imes A733a20
ā. M785b12, M796a14

āsānlıġ (Fa.T.) Kolaylık.
ā. bile A730b20

āṡār (Ar.) Eserler; izler, nişanlar, haller, belirtiler, alametler.
ā. ol- M790b18
ā.-ı riyāset A724b23
ā.-ı ruḳʿa M789a25
vahy-i ā.-ı kitābet M79b15
ā. T704b22, T709a25, T709a26, A721a21, M800b15
ā.-ı T697a21, A719a15, A722b8, A725b22
ā.-ıdur T709a25
ā.-ını T712a9
ā.-ıdın A721a5, A722a15, A722b3, A723b8, A725b4, A725b11, A727a19, A729a10, A729b11, A730b6
ā.-ıdındur A722a16

āsāyiş (Fa.) Rahat, huzur, güvenlik; gelenek, âdet.
bāʿis-i ā. M798a11
köñülge ā. yüzlen- "Gönül feraha kavuşmak, gönül rahatlamak" M800b1
ā. irür M785b1
ā. A729b19, M785a26, M792a8, M795b26
ā.-iġa T711b11

asd Alt. krş. ast.
a.-ıġa M785a21

aṣfer (Ar.) Sarı.
a. M783a27, M783b14

aṣfer-nişān (Ar.Fa.) Sarı renkli, sarı gibi.
a. M783b17

aṣḥāb (Ar.) Sahabeler, birinin yakınında olanlar; halk, ahali; yakınlar, dostlar.
a.-ı Aḫdūd T717a14, T717a17
a.-ı Eyke T702b26
a.-ı kehf "Yedi Uyurlar, Kur'an'da Kehf suresinde (sure 17) ashab-ı kehf'in başından geçenler anlatılır. T715b1, T715b3, T715b9, T715b15, T715b19
a.-ı Ress "Kur'an'da peygamberlerini yalanladıkları için helak edildikleri

bildirilen bir topluluk" T703a10
ecille-i a. M782b6
iltimās-ı a.-ı cāvdānī M784b26
a. bile T706a22
a. T697b3, T706a25, M783a2, M783a20, M783b20, M802a18
a.-ḳa T697b2
a.-ı M798b7
a.-ın T702b27

Aṣḥābü'r-Res (ö.a.) Kur'an'da peygamberlerini yalanladıkları için helak edildikleri bildirilen bir topluluk.
A. T697b6

asıġ Fayda, yarar.
a. T717b24

asıl- Boynuna ip geçirip sallandırarak öldürülmek, idam edilmek.
a.-ġan T715a23

āsīb (Fa.) Zarar, zahmet, eziyet.
ā. ü zaḥmet yitkürme- "Sıkıntı, eziyet vermemek" A721a10
ā. tapma- "Zarar görmemek, etkilenmemek" A720b24
ā. tigme- "Zarar gelmemek" A732b4
ā. yit- "Zarar gelmek" T710b23
ā. yitme- "Zarar gelmemek" T700b8
ā.-imizdin T710b22

Asiye (ö.a.) Firavun'un karısı olan ve Musa Peygamberi bebek iken sepet içinde Nil nehrinden alarak büyüten kadın.
A. bint Mezāḥim T707a16
A. T703b1, T703b8, T703b9, T703b11, T703b12, T703b13, T703b15, T703b19, T704a25
A.-ġa T703b12

ʿaskerī (Ar.) Bir asker; bir ordu.
ʿa. M791b2

aṣl (Ar.) Asıl, esas; kendi, öz; sebep.
a. T715a23
a.-ı T696b13, T703b21

aṣlā (Ar.) Hiçbir zaman, asla.
a. M794a4

Aslan Big Aḫtaçı (ö.a.)
A. M792a7

āsmān (Fa) Gök, gökyüzü, sema.
ā. sarı T698b22
ā. T704b13
ā.-ġa T695b21, T699a16, T704b11, T715a9,

T715a13, T715a17, T715a27, A721a3
ā.-dın T695a8, T696a7, T696b27, T701a7, T708a7, T708a26, T715a1, T715a6, T715a10, T715a20

āsmānī (Fa.) Semavi, ilahi.
kitāb-ı ā. "İlahi kitap" T716b14
kütüb-i ā.-din "Tevrat, Zebur, İncil, Kur'an" M800a27

ʿaṣr (Ar.) Yüzyıl; ikindi vakti.
ʿa. T712a10
ʿa.-ınıñ A731b2
ʿa.-ıdağı A722a17
ʿa.-ığaça M799a6

asra- Korumak, esirgemek; saklamak, gizlemek; muhafaza etmek, bulundurmak; himaye etmek, beslemek, bakmak; gözetmek, fırsatını kollamak; yetiştirmek, beslemek (hayvan).
a.-sun T717b13, M785b14, M791a17, M795b21, M796a11
a.-ñ T701a18
a.-dı T701a13, T701b5, T712b19, T713a15
a.-dılar T705b3, T716a13
a.-r irdi T698a14, T702b11, T703b20
a.-r irdiler T700a4
a.-p T695a16, T705b24, T713a8, A722a20, A725a21, A731b25
a.-pdur T708b8
a.-p irdi A725a17, A720b22
a.-p irdiler T704a2
a.-p idi A733a6
a.-y A722b16
a.-ğanın T701b22
a.-r A727a4, A727a12
a.-maḳ M789b26
a.-maḳḳa T699b18

asru Çok, pek.
a. T696b15, A728a25, A733a21, M797b20

āstān (Fa.) Eşik.
ā.-dur M788a16
ā. M797b8
ā.-ığa M786b9, M791a5
ā.-ıda M796a20
ā.-ıdın M791b9

āstān-būslıġ (Fa.T.) Eşik öpücülük, eşiğe yüz sürme, hürmet gösterme, birinin hizmetinde olma. krş. āstān-būsluḳ.
ā. M788b2

āstān-būsluḳ (Fa.T.) Eşik öpme, eşik öpücülük, eşiğe yüz sürme, hürmet gösterme, birinin hizmetinde olma. krş. āstān-būslıġ.

ā. M789b4
ā.-ḳa M797a3

āstāne (Fa.) Eşik, paytaht.
ā.-ğa M794b25
ā.-dağı M791b27

ast Alt. krş. asd.
a.-ığa T717a15, M785a20
a.-ıda T702b4, T705b14, T710b22, T717a7, M783a12, M785a16
a.-ıdın T716a8

āsüde-ḥāl (Fa.Ar.birl.s.) Hali rahat, keyfi yerinde.
ā. M791a26

āsüdelıḳ (Fa.T.) Rahatlık.
ā. M801b23

aş- Aşmak, yükselmek, geçmek, ilerlemek.
a.-tı M784b2
rūd başığa a.-tı "Dünya başına yıkılmak" T710a12
a.-ıp M783a13
a.-ıp irdi A731b23
a.-maḳ irdi M795a6

āşām (Fa.) Yiyecek ve içecek.
ā.-ı M796a18

ʿāşıḳ (Ar.) Âşık, birine tutkun.
ʿā.-ı şifte-ḥāl M792a2
ʿā. bol- "Âşık olmak" T700b19, T700b25, A720b22, A727a4, A730b22
ʿā. M785b1, M801b8

Aşire (ö.a.) Yakup Peygamber'in Zilfa adlı eşinden doğan iki oğlundan biri.
A. T700a14

āşkār (Fa.) Aşikâr, açık, meydanda, belli.
ā. bol- "Görünmek" M796b17
ā. it- "Göstermek, açığa çıkarmak" M794b2, M794b8
ā. ḳıl- "Göstermek, açığa çıkarmak, tanıtmak" T696a7, T715a22, A728b13, A729b2
ā. M791b13, M800a6

āşkāre~āşkārā (Fa.) Açık, belli, meydanda.
ā. bol- "Ortaya çıkmak" T709a10
ā. ḳıl- "Açıklamak" A725a27
ā. A730b3, M784b17

aşlıġ Tahıl, hububat, yemeklik malzeme.
a. T701b7, T701b8, T701b18
a.-nı T701a26
a.-ıġızını T701a18

äşnālıġ (Fa.T.) Dostluk, tanıdıklık, bildiklik.
cezb ü ā. M801b6
ā. M799a16

aşuġı Aşağı.
a.-ça "Aşağı doğru" T706a2

aşuķ- Acele etmek.
a.-up M789b1

aşur- Aşırmak, yüksek bir yerin üstünden öte yanına geçirmek.
ḥaddin a.-dı A727b19, A728a10

ʿāşūrā (Ar.) Muharrem ayının onuncu günü.
ʿā. T704b23

āşüfte (Fa.) Dağınık, perişan.
ā. bol- "Perişan olmak, üzülmek, kendinden geçmek" A722a14
ā. ķıl- "Dağıtmak, karıştırmak" A732b20
ā. M784a11, M790a23, M800a26, M801b3

āşüfte-ḫayāl (Fa.birl.s.) Dağınık, perişan düşünceli, perişan hayalli.
ā.-niñ M787b13
ā.-idin M787b12

āşüftelıķ (Fa.T.) Kızgınlık, hiddet.
ā. ķıl- "Kızmak, hiddetlenmek" A732a23

āşyān (Fa.) Mesken, ev.
ā.-dur M788a17

at At.
a. idi A731a27
a. T695b24, A723a21, A725b14, A727b21, A727b22, A727b23, A731b4, A733a12
a.-ķa A718b17, A718b18
a.-lar A725a11
a.-lardın A731a27
a.-ı A722b16, A726b11, A727b22, A727b23, A733a14, M791b27
a.-ın T704b21, A726b13
a.-ıġa M788a8
a.-ları M794b27

at Ad, isim; şan, şöhret, ün, nam.
a. bile M795b10, M795b10
a. çıķar- "Nam salmak" M795b10
yaḫşı a. ķazġan- A723b24
a. ķılıl- "Ad verilmek, isim konmak" M790b3
a. ķoy- "Ad vermek, isim koymak" T703b9, A722a22, A725a22
a. ķoyul- "İsim verilmek, ad koyulmak" M790b5
a. yiber- "Adını kullanmak" M799a15

a. T717a7
a.-ı T695a1, T696b1, T697a24, T699b17, T700a18, T700b15, T702b26, T708b18, T708b21, T711a16, T712b8, A719a25, A720a3, A724b21, A724b26, A724b26, A725b1, A725b3, A725b5, A733a7, M796a26, M796b1
a.-ıñ T717a16, M799a15
a.-ıña A733a24
a.-ın T711b19
a.-ın çıkar- M793a5
a.-ın koy- T708a20, T715b27, A719a1, A719a18, A720b27, A726a16, A727b19, A729a20
a.-ın tut- T717a7
a.-ını T702b7, T717a16, M787a5
a.-ıġa T713b13, A722b17, A730b19, M788b6
a.-ıda A723b26
a.-ların T716b17
a.-larıdın A724a5

at- **Atmak, bir cismi ileri doğru fırlatmak; vurmak, indirmek; asmak, bir yere koymak; gün doğmak.**
a.-tılar T697b12, T698b9
a.-ıp T698b22, T709b4, T712a4, A727b9
a.-may M786a19
a.-kan T697b12
a.-kan bile M798b27

ata **Baba, ata; ced, büyükler.**
a. T698a5, T699b14, T700b8, T703a27, T714a13, A724a9, A725b8, A725b16, A726a16, A726a23, A726a24, A733b5, M792b1, M792b2(2), M792b3, M792b4, M792b6, M792b7, M792b23
a. analarī T706b21
a.-nıñ M792b7
a.-ġa A726b18, M791b2
a.-dın A733b5, M792b7, M796a24
a.-m T711b21, A726b17
a.-mnıñ T698a17(2)
a.-ñ T717b11, M792b4
a.-sı T695b7, T695b14, T697b26, T699a23, T699a26, T702a6, T703b1, T707a6, T707a14, T711a18, T711b20, T711b24, T712b7, T712b8, T714a18, T718b21, A719a1, A719a3, A720a14, A720a25, A721b4, A722b6, A722b14, A722b20(2), A723a7, A723a9, A723a25, A725a6, A725b8, A725b17(2), A725b24, A726a20, A727b11, A727b10, A727b13, A727b26, A728a3(2), A728b19, A729a14, A730b8, A730b27, A732b19, A733a5, M792b8, A726a21
a.-sıdur T699b14, A720a5, A720a26
a.-sınıñ T707b, A720b24, A724a9, A724a17, A724a22, A725a11
a.-sını T702a23, T708b10, A731b18, A731b21, A731b21, A732a7
a.-sıġa T707a14, A723a12, A724a10, A724a10, M792b8, M793a6

a.-sıdın T708a2, A720a7, A721b3, A727b26, A733a7
a.-ları T695b5, T695b9, A721a26, T700b9
a.-larınıñ T701b7
a.-ların T713a26
a.-larıdın T713b5

ata- Adlandırmak, anmak, ad vermek; nişanlamak; vermek.
a.-dı T704a7
a.-dılar T696b1, A724b26
a.-rlar T700a18
a.-p A728b12

atalıġ Babalık, baba olma. krş. atalıḳ.
a. T698a20, M798b18

atalıḳ Babalık, baba olma. krş. atalıġ.
a. A725b2

ateke(eteke) Lala, babalık.
e. A723a13

āteş-bār (Fa.birl.s.) Ateş yağdıran.
ā. M800a6

āteş-engīzlik (Fa.T.) Dağlayıcılık, yakıcılık. krş.āteş-engīzlıġ.
ā.-i M788a4

āteş-engīzlıġ (Fa.T.) Yakıcılık, dağlayıcılık. krş. āteş-engīzlik.
ā.-ıdın M783a16

āteş-gede (Fa.) Ateşe tapanların ibadet ettikleri mabet.
ā. dik M783a6
ā. A729b4, M784a19
ā.-lerniñ A730a19
ā.-siġa A728a15

āteşī (Fa.) Ateşle ilgili, ateşe ait.
ā. burcı M796b26

āteşīn (Fa.) Ateşten.
la'l-i ā. M784a8
ā. M797a17

āteş-nāk (Fa.) Ateşli.
ā. M784a9

āteş-perestlıḳ (Fa.T.) Ateşe tapıcılık.
ā. T695a10
ā.-ḳa T695a20

āteş-rīzlıġ (Fa.T.) Ateş saçıcılık, ateş dökücülük, sıcaklık.

ā.-ıdın M783a15

'āṭıl (Ar.) Boş, faydasız; tembel, üşengeç, uzak duran.
'ā. irkenin M802a5
'ā. ḳılma- "Uzak durmamak, tembel, üşengeç olmamak" M787a10
'ā. M786b11

atış tutuş Hal, durum, vaziyet, iş.
a.tutuşların A725a1

atlan- Ata binmek; (hükmdar) ata binerek halkın arasına çıkmak.
a.-ıp M789b13
a.-ur bol- A732a21
a.-ğanda A732a22
a.-ğanıda A731b7
a.-maḳ M794a12

aṭlas (Ar.) İpekli kumaş.
a.-ığa M795b11

atlığ Adlı, isimli. krş. atlıḳ.
a. T696b14, T697a27, T697b27, T698b14, T698b16, T700a6, T700b19, T701b23, T702a11, T702a21, T703b22, T704a7, T705a22, T706b17, T707a6, T710a3, T711a16, T711b18, T711b27, T713b4, T714a10, T715b2, T715b6, T717b2, A718b13, A718b15, A720b20, A722b17, A722b21, A724a12, A726b22, A728a2, A731b1, A731b2, A731b27, A732125, A732b2, A732b7, A732b12, A732b25, A733a1

atlıḳ Adlı, isimli. krş. atlığ.
a. A731a18, A732b12

av Av, karada veya denizde evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi.
a. ḳuşḳa M794a12
a.-nı A724a24
a.-da A724a14, A724a24, A725a1
a.-da irdi T699a21, T699a24
a.-ğa T699a21, T699b17, A724b27
a.-dır A725a16
a.-ı M784a15
a.-ığa A728a1
a.-ıdın M791a1

'avām (Ar.) Halk, avam.
'a. M801a17

āvāre (Fa.) Başıboş gezen, serseri, işsiz güçsüz.
ā. ḳıl- A724a19, M794a25
ā.-sin M795a14
ā. M784b4

äväreliķ (Fa.T.) Başıboşluk, serserilik, işsiz güçsüzlük.
ä.-nıñ M795b16

äväze (Fa.) Şöhret, ün, haber, söz.
ä. M794a19

'Avc (ö.a.)
'A. bin 'Anķ T706a8,
'A. bin 'Anķ irdi T706a22
'A. bin 'Anķķa T706a10
'A. T706a11, T706a23
'A.-nıñ T706a24

'avret (Ar.) İnsanın gösterilmesi ayıp olan yeri.
'a. 'użvı T696a22

avuc Avuç. krş. avuç.
a. açma- "İstememek, dilenmemek" M785a8
peşimānlıġ a. birbirige ķat- "Pişmanlık duymak" M799a2

avuç Avuç. krş. avuc.
a. T694b7
a.-ıġa T706a11, T710b21

avval (Ar.) İlk, birinci; eski, ilk; önce, evvel, önceki, evvelki; başlangıç.
mu'allim-i a. M799a5
muķteża-i a. A719a20
risāle-i a. M782b13
esās u a. M785b9
a. T695a26(2), T696a8,T702b1, T713a13, A718b9, T702b1, A726b26, A733b3, M793a18
iktiżā-yı a. T713a13
a.-dın A733b1
a.-ın M785b9
a.-lar A730b10
a.-ġı "Önceki, evvelki; ilk; birinci." T714b26, T716a22, A722b27, A724b19, M784a17, M794b7
a.-ġısı M784a21

avvala (Ar.) Önce, ilk olarak.
a. A726b24

ay Ay.
tolun a. M794b2
a. T700b6, M784a26, M790a11, M790a22, M791a21, M794b3, M795b6, M795b6
a.-ġa M791a14

ay Ay, otuz günlük süre.
a.-dur T717a27
a. irdi A726a6, A732b20
a. T703a5, T717a27, A726a19, A728b22, A730b7, A732a17, A732b7, A733a4, M784a15, M794a5,

M798b19, M800a15, M801a1
a.-nıñ M792a14
a.-ġa M784b9
a.-dın T713b23, A732a8
a.-ġaça T696a8, A732b8
a.-ınıñ T696a13, T705a1, M786b12, M787a14, M787a22, M789a23
a.-ıda T697a4

aya — Avuç içi.
a.-sı T714a25

āyā — (Fa.) Hey, ey.
ā.T700b4, T706b2, T709b24

ayaġ — Ayak. krş. ayaḳ.
a. iligi T697a24
a. iligin T699b9
ilig a. ur- A733a9
a. T716b1
a.-dın tüş- T701b23
a.-ı T697b5, T711a1, T711b14, M783a12, M785a22
a.-ın T714b13, T717a21, M795b15
a.-ını T716b8
a.-ıġa tüş- T713a25, A732a24, M785a3, M787b17, M791b27, M797a5
a.-ıda T711b10
a.-ımız T710b22

ayaġ — Kadeh.
a. T716a17, A728b11

ayaḳ — Ayak. krş. ayaġ.
a. M783a16, M784a10
a.-ḳa M785a5
a.-ıġa tüş- T702a6

ayaḳçı — Saki, kadeh sunan.
a.-larġa M784a1

ʿayān — (Ar.) Açık; belli, aşikar, meydanda.
ʿa. A724b13, M784b12
ʿā. it- M795b23

āyāt — (Ar.) Ayetler.
vāżıḥa-i ā. T706a17

ʿayb — (Ar.) Utanılacak şey, kusur, ayıp.
ʿ.-ı T709b17
ʿa.-ıda A730b3
ʿa.-larımnı M789a11

āyend — ?
ā.-indin M793a25

āyet — (Ar.) Kur'an'ın herhangi bir cümlesi; cümle,

söz, sözün bir kısmı; işaret, alamet, nişan.
ā.-i kerime T698a22
ā. T699b1, T701a23, T709b13, M801a12
ā.-de T707a21
ā.-i M796a12
ā.-ini M792b21

Ayḥaşşa~Hanna (ö.a.) Harun ve Musa Peygamber'in babaları İmran'ın karısı, İmran'ın kızı Meryem'in annesi.(Kaynaklarda Hanna olarak anılıyor.)
A. irdi T713b9
A. T713b11

ayıḳ- Farkına varmak, hatırlamak.
a.-tı T706b6

ay(ı)t- Söylemek, anlatmak, demek; çağırmak, adlandırmak, anmak; bilmek; konuşmak, beyan etmek; istemek; sormak; tabir etmek, yorumlamak; saymak, sıralamak.
a.-ḳıl T699a25
a.-sun T705a25,T711a25, M788b21
a.-tı T694b7, T697a18, T697b2(2), T698a9, T698a16(2), T698a17, T698a18, T698a25, T698b5, T698b6, T699a21, T699a22, T699a25, T699a26, T700a8, T700b7(2), T701a11(2), T701a17, T701a23, T701a24, T701b8, T701b25, T702a8, T702b12, T704a22, T705b21, T706a2, T706a3, T706a16, T706b17, T707a1(2), T707a14, T708b22, T709a23, T709a24, T709a26, T709b10, T710a11, T711b25, T713a23, T714b11, T714b13, T714b17, T717b12, T722a25, A725a20, A725a25, A726a4, A726b9, A726b17, A726b22, A726b23, A729b22, A729b23, A730a21, A732a6
a.-tılar T697a20, T698b17, T701a10, T701b11, T701b22, T702a25, T703a24, T703b10, T706a14, T707a25, T708a25, T709b2, A730a1, A731a10, A732a4
a.-tı irse T701a19, T707a4
a.-tılar irse T702b2
a.-sa T696a4
a.-sa bolur A730a6
a.-sa bolġay M791a15
a.-ġay sin T699a22
a.-ḳay A718b6
a.-ur T714b16, T715b13
a.-urlar A719a25, A725b13
a.-ur irdi T700b17, A729b5
a.-man A728a5
a. T711b2, T714b15, T716b7, A726a4, M789b16, M798a22
a.-a sin T713a23
a.-adur T697a21
a.-lar irdi T701a3
a.-ıp min M792b12
a.-ıpdur T695a14
a.-ıpdurlar T713a3

a.-urlar A719a25, A725b13
a.-ur irdi T700b17, A729b5
a.-man A728a5
a. T711b2, T714b15, T716b7, A726a4, M789b16, M798a22
a.-a sin T713a23
a.-adur T697a21
a.-lar irdi T701a3
a.-ıp min M792b12
a.-ıpdur T695a14
a.-ıpdurlar T713a3
a.-ıp irdim M790b21
a.-ıp irdi A730a25
a.-mış bolğaylar A726b24
a.-a bil- M786b3
a.-a başla- A733a2, T714a19
a.-a almay T714a20
a.-a almas irdi T703b18
a.-a almağandın M800b2
a.-ḳaç T715a5
a.-ıp T705a11, T713a9, A732a5
a.-ḳan T714b19, T717b12, M801a11
a.-ḳanımğa M800b13
a.-ur A726a4, M793a15
a.-urğa M790a26, M793a17
a.-urda T705b25
a.-urdın T695b22, M786b14, M801a11
a.-urça M793a16
a.-maḳ M787a12
a.-maḳḳa T715a6
a.-maḳdın M787a12

ayır- Birbirinden uzaklaştırmak; uzaklaştırmak; bütünden koparmak, bütünden bir tarafa çıkarmak, bütünden belli bir amaçla bir parçayı çıkarmak; bölmek, bütünü parçalara bölmek.
a.-sun T711a24
a.-dı T703b1, T711b2, A722b20
a.-ıp T695b1, T695b8, T698a4, T705a4, T716a6, A723a16

āyin (Fa.) Ādet, töre; usul, teamül; düzen; mezhep; inanış; kural, kanun; tören.
ā.-i T696b20, T709a2
tedvin ā.-i bir- M790a24
ā.-iniñ A725a2
ā.-i Lohrāsbi A722b5
ā.-i risālet T716b11
ā. ḳıl- A722b5
ā.-ler A732b2
ā.-ler bağlat- T703b21

āyine (Fa.) Ayna.
ā.-i Çini M783b8

Āyine-i Sikenderi (ö.a.) Emir Husrev Dehlevi'nin (1253-1325) mesnevilerinden birinin adı.

Ā. A723a27

aylan- Çevrilmek, dönmek. krş. eylen-
a.-ğay M802a8

aylıḳ ...aydan beri var olan.
a. T707a15

ʿayn (Ar.) Göz; öz, bir şeyin aslı, özü; kaynak, esas.
ʿa.-ı insān A733a19
ʿa.-ı selāmet M800b5
insan-ı ʿa. A733a19
nūr-ı ʿa. M796a23
nūr-ı ʿa. irür M796a21
ʿa. A733a19, M784a9
ʿa.-ıda M783b18
ʿa.-ıdın M783b18

ayrıl- Ayrılmak, uzaklaşmak, bütünden kopmak; bölünmek, taksim edilmek; çıkmak, saçılmak.
a.-dı T708a9, M790b2
a.-ıpdur M797b8
a.-ıp T704b18
a.-ḳan M783b5
a.-ğanda T712b17
a.-ğandın T703a9

ayrılış- Ayrılmak, (iki kişi) birbirinden uzaklaşmak.
a.-tılar T706b24

ayru Uzak; ayrı; başka, farklı.
a. irdim M786b27
a. tüş- "Uzak kalmak, birbirini görmemek" T694b18
a. M783a1, M787a1, M792b4, M794b24, M795a21

ʿAyş (ö.a.) İshak Peygamber'in oğlu, Yakub Peygamber'in kardeşi.
ʿA. bin İsḥaḳ ʿaleyhi's-selām T702a23
ʿA. T699b17, T699b19, T699b21, T699b23, T700a17, T700a18
ʿA.-nıñ T700a19, T700a20
ʿA.-nı T699b19
ʿA.-ğa T699b18, T699b23
ʿA.-dın T699b27

aytıl- Söylenmek; arz edilmek; anlatılmak.
a.-dı M800b2
a.-sa M793a23
a.-ğay T717a1
a.-mış bolğay M784b11
a.-ıptur M789a7
a.-ğan irmiş M790b1
a.-ğanlarnı M790b2

ʿayyāş (Ar.) Çok içki içen, ayyaş.

ʿa. A720a7, A724a24

az — Az, yeteri kadar olmayan; (zaman için) kısa.
a. T697a13, T699b11, T702a10, T703a25, T706b14, T713b5, T713b20, T714a11, T717b17, T718a2, T718a16, A720a9, A720a13, A723a19, A725a22, A726a8, A728a18, A728a23, A728a25, A728b12, A730b3, A730b4, A730b10, A730b17, A731a12, A782b11, M790a27, M792b19, M797b22, M800a19, M799a7
a.-ğa M798a10

āz — (Fa.) Açgözlülük, hırs, tamah.
cerime-i ā. M789b26

azlıġ — Azlık, az olma.
a.-ıġa M797a14

aʿżā — (Ar.) Uzuvlar, organlar.
a. T716a6
a.-sın T714b20
a.-sıġa T704b20, M785a9, M798a23
a.-sıda M785a22
a.-larıġa T704b4

ʿazā — (Ar.) Anlatma, nakletme, söyleme, atfetme.
ʿa.-sı M801b18

ʿaẕāb — (Ar.) Azap, eziyet, sıkıntı; dünyada günah işlemiş olanlara ahirette verilecek ceza; bedeni ve ruhi büyük sıkıntı, eziyet, rahatsızlık.
ʿa. tart- M795a4
ʿa.-ı düzāḫ T706b20
ʿa. ḳıl- T704b7
ʿa. bile T698b25, T699a1, T706a27, T707a19, T716a5, T717a2, A726a5, A726b20
ʿa. T703a4, T715a6
ʿa.-ğa giriftār bol- T715a5
ʿa.-dın T707a19, A726a5
ʿa.-lar T716b9
ʿa.-ı T707a19, T716b2, A727b24
ʿa.-ıdın T703a3

āzād — (Fa.) Hür, serbest, bağsız; kimsenin kölesi olmayıp istediği gibi hareket eden.
ā. bol- T712a21
benddin ā. it- "Bağsız kılmak, korumak, kurtarmak" M782b13
ā. ḳıl- "Serbest bırakmak" T698a27, T701b1, T712a24, T712b2, A722a7, A727a1, A727b12

āzāde — (Fa.) Asil, asilzade, alicenap.
ercemend-i ā. M798b24

āzāde-veş — (Fa.) Asil, necip, yüksek.
ā. debi "Asil ādet" M785a7

azal- Azalmak, eksilmek, tükenmek.
a.-a başla- T696a12

a'ẓam (Ar.) Büyük, yüce.
ism-i 'a. T710b5
ism-i 'a. bile T707b

'aẓamet (Ar.) Ululuk, yücelik, büyüklük; zenginlik, çokluk, fazlalık, genişlik.
'a ü iḳbāl M800b25
şādırvān-ı 'a. ü celāl M788a26
'a. A724b2
'a.-i T709b13, T710b10
'a.-ini T715a6

āzār (Fa.) Tekdir, azarlama.
ā.-ıdur M799a26

āzārī (Fa.) İncitilmiş, incinmiş.
ā. M801b26

ażdād (Ar.) Zıtlar, tezatlar.
a. irür M796b12

Āẕer (ö.a.) Sam'ın oğlu Buzer'in oğullarından biri.
Ā. T696b8

Āzer (ö.a.) İbrahim Peygamber'in babası.
Ā. irdi T697b26
Ā. T697b27, T698a7, T698a8, T698a9, T698a19, M792b8
Ā.-ġa T698a9, T698a12, T698a19
Ā.-din T698a13

'Azer (ö.a.) 'Uzeyr Peygamber'in kendisi ile birlikte doğan ve ölen kardeşi.
'A. T713b4

Āẕerbeycān (ö.a.) Hazer Denizi, Kafkas dağları ve İran arasındaki bölge.
Ā. A728a15
Ā.-ġa A729b7
Ā.-da A721a16, A729a11
Ā.-dın A728a17

āzerm (Fa.) Şefkat gösterme, gözetme, hatır sayma.
'adālet ü ā. A728b20

Āzerem-duḫt (Āzerm duḫt) (ö.a.) Sasani hükümdarlarından Perviz'in kızıdır ve İran tahtına da geçmiş, iyi idaresiyle meşhur olmuştur.
Ā. bile A732b18
Ā. A732b10, A732b15, A732b16, A732b20

'aẓīm (Ar.) Çok, fazla, hadden fazla; büyük; şiddetli, sert; ulu, heybetli.

'a. ü 'anîf T703a15
cühūd-ı 'a. T715b21
kavm-i 'a. T697a7
'a. bol- A723a25
'a. T696b20, T697a12, T699b27, T702a4, T704b6, T704b22, T705b6, T707a16, T708a20, T708b3, T709a16, T711a3, T712b17, T713a7, T715b17, T715b27, T716b3, A719a16, A719a18, A721a13, A721b21, A724b14, A725b18, A728a21, A727a12, A728b11, A728b7, A729a8, A732a7, M797b21, M797b22

'aẓîm-salṭanat (Ar.Fa.birl.s.) **Ulu, büyük saltanatlı.**
'a. A720b15

'āzim (Ar.) **Niyetli, kararlı; giden; yapan; azimet eden.**
'ā. irdim M791b14
'ā. irdi T698a8
'ā. bol- T695b13, T698a19, A724a27
'ā. bolul- M791b1
'ā. ḳıl- M798a14
'ā. M791b1, M791b14

'azîmet (Ar.) **Gitme, gidiş; hal ve hareket; bir yere gitmek veya bir işi yapmak üzere yönelme.**
'a. ḳıl- "Gitmek, bir yere gitmek üzere yönelmek" T694b19, T695b27, T700a1, T705a1, T706a19, T706b12, T709a12, T710b8, T710b18, T714b9, T715a12, A720a16, A722b6, A723a21, A724a27, A730a17, M789b13, M791a19
'a. M786b13, M791b1, M791b9, M798a14
'a.-i T704a17, T707b, T708a27, A730a10, A731a10, A731a12, M790b21
'a.-in T706a14
'a.-iġa M783a3, M784a15, M791b14, M792a1

'aẓîmü'ş-şān (Ar.) **Şanı, şöhreti büyük olan.**
'a. A729a18, M791a8, M799b22
'a.-raḳ T710b24, T710b25

'azîz (Ar.) **Değerli, aziz, hürmetli.**
şerîf ü 'a. M799a19
yār-ı 'a. M787b5
'a. ü sāhib-ḳader M796a23
'a. tut- T699a27
'a. A724a27, M786a24, M788b21, M788b24, M793a7
'a.-ler T700a27
'a.-lerniñ M799a26
'a.-raḳ M792a25

'azîz (Ar.) **Mısır'da vezirlik ünvanı. Yūsuf kıssasında Züleyha'nın eşi Mısır azizidir, sonra Yūsuf Mısır azizliğine getirilir.**
'a. T700b23, T700b24, T701a21, T701b2, T701b11, T701b14, T701b20, T701b22

'a.-niñ T700b19
'a.-ni T701a20, T701a25
'a.-ġa T700b22, T701a1, T701b14, T701b23
'a.-i T699b25
'a.-i irdi T700b18

'azizlıġ (Ar.T.) **Vezirlik.**
'a. T701a25

'azl (Ar.) **Uzaklaştırma, işinden çıkarma, yol verme.**
mücib-i 'a. T714a5
'a. ḳıl- T701a25, A722a8, A722b22, A728a5, A729a24, A725b9
'a.-i T714a5

'azm (Ar.) **Kasıt, niyet, karar; gitme, gidiş, yönelme.**
'a.-i Herat eyle- M788a24
'a.-i viṣāl eyle- M796b19
kinġa 'a. eyle- A722b4
'a. it- T709a18
'a. ḳıl- T707b, A730a13, M791b6
'a.-im M733a27
'a.-iġa M784b24

'Azrāyil (ö.a.) **Azrail, ölüm meleği.**
'A. T694b7, T697b14
'A.-ġa T694b6(2), T711b16

azuḳ **Azık, yiyecek.**
a.-ların T706b4

āzürde (Fa.) **İncinmiş, zarar görmüş, kırılmış.**
ā. bol- A722b21, T710b23
ā. ḳıl- M799a19

āzürdelıḳ (Fa.T.) **İncinmişlik, kırılmışlık.**
ā. M783a18

'azze şānuhu (Ar.)
'a. A729a5

bāb (A.) Konu, husus, mes'ele, iş, mevzu, bahis.
b.-da T708a3, T715b13, A728a10, M786a20, M789a3, M789a21, M791a19, M793b8, M793b9, M794a4, M794a12, M794b22, M795a1, M795a6, M801a15
b.-ıda T696b23, T702b24, T704a9, T704b1, T705a11, T705a12, T708b17, T714b11, T714b20, T715b1, A718b2, A718b19, A721b8, A723b19, M788b14, M788b18, M788b20, M788b22, M789b23, M789a19, M789b2, M795b19, M801b18

baba Baba; yaşlı, ileri gelen, bir topluluğun ulusu anlamlarında ünvan sözü.
b. M796a27
b. big M801a22, M801b17

Bābegān (ö.a.) Sasan'ın oğlu Erdeşir'in lakabı, anne dedesinin Babek olmasından dolayı Babegān olarak anılmış.
Erdeşir-i B. A729b16
Erdeşir-i B.-dın A727b17

Bābek (ö.a.) Sasan'ın oğlu Erdeşir'in anne tarafından büyük babası olan Babek Erdeşir'den önce hüküm sürmüş, Babek şehrini kurmuştur.
Erdeşir-i B. A724b4, A724b19
B. A724b22(2), A724b25
B.-niñ A724b25, A725a6
B.-din A724b27

Bābil (ö.a.) M.Ö. 2 binin başlarından M.Ö. I. binin başlarına kadar Mezopotamya'daki Babil uygarlığının, M.Ö. 7. ve 6. yüzyıllarda Kaldea imparatorluğunun başkenti olan Fırat kenarındaki ünlü şehir. Dini inanışlara göre yeryüzünde kurulan ikinci şehir.
B. T698a5, T698b12, T715b20, A719a1
B.-ni T695b7
B.-ġa T708a12, T713a10
B.-de T695a22, A721a5, A723b7
B.-din A722a8

Bābür Mirzā (ö.a.) Şahruh'un torunu, Baysungur Mirza'nın oğlu, bir süre Horasan'da hükümet sürmüştür.
B. dik M792b23

bād (Far.) Rüzgār, yel.
b.-ı ṣabā "Doğudan esen hafif, hoş rüzgār" M787b17

bād-āverd (ö.a.) Bizans imparatoruna ait bir gemide rüzgar tarafından Husrev-i Perviz'e götürülen hazinelerden birinin adı, Husrev-i Perviz'in sekiz hazinesinden ikinci hazine.
genc-i b. A731b5, A731b7

bād-bān (Fa.birl.i.) Yelken; yelkenli gemilerde üzerine dört köşe yelken açmak ve işaret kaldırmak için direğe yatay olarak bağlanan gönder.
b. M784a27, M787b18

bāde (Fa.) Şarap, içki.
b.-i gül-fām "Gül renkli şarap, kırmızı şarap" M796a18
b.-i şevḳ M784a25
b.-. tahūr-emsāl M798b4
b. M782b21, M783a19, M783b20, M784a1, M800a12
b.-si M784a20, M800a14

bādiye (Ar.) Çöl, kır.
b.-de T706a27
b.-siniñ M798b7

bād-rūy (Fa.) Teselli, avunma; merhem.
b. M787b5

bāġ (Fa.) Bağ, büyük bahçe, bostan; ağaç ve çiçek dikili yer; üzüm bahçesi; ağaçlık, yeşillik yer.
b. u sarāy T703a20
bustan u b. M785a15
b. T703b2, T703b2, A729b21, A729b23, M783a5, M783b11, M794b3, M794b3
b.-nıñ A729b22
b.-nı A729b23, M787b21
b.-ḳa A727a5
b.-da T701a5, A729b22, M787b14, M789a2
b.-dın M795a23
b.-ıñ M795b23
b.-ıñdağı A729b22
b.-ı M785a15, M787b14
b.-ıda A729b18, M795b23
b.-lar A719b27
b.-larda A719b27

Baġdād (ö.a.) Eski Mezopotamya'nın en önemli şehirleri çevresinde kurulan, Abbasilerin başşehri olan, bugün de Irak'ın merkezi olan Dicle nehrinin iki yakasında kurulu şehir.
B. A722a15, A725b22, A727a11
B.-nı A727a10

baġ(ı)r Yürek; ciğer; göğüs, sine, döş.
b. M800b9, M800b9
b.-da M784a10
b.-ım M795a22
b.-ı M798a7
b.-ıġa M797b25
b.-ıda T713a27

bağışla- Affetmek, bağışlamak, mazur görmek; armağan etmek, bahşetmek.

b.-dı T699a2, T705a13
b.-duķ T710a17
b.-p T703b12, A732b2

bağla- Bağ veya başka bir araçla tutturmak, bağlamak, raptetmek; tutmak, kapamak, engellemek; kurmak, inşa etmek; anlaşma yapmak; ortaya çıkmak, meydana gelmek; takmak, giymek.
b.-dı T717a23
b.-dılar T700b10
b.-madı M787b4
b.-sa M794a24
b.-ġay min M795b10
b.-ġay A731b25
b.-r A719b12
b.-ġumdur M790b15
b.-ptur T697b19
b.-p M799a13
b.-p T698b21, T698b22, T698b24, T699a14, T699b9, T713a11, T717a21, T717a24, A719b12, A719b17, A721a3, A730a14, A731a14, M788b7, M789a5, M789b2, M791a19
b.-may A727b4
b.-ġan T698b23
b.-maġnı A722b16

'ahd bağla- M799a13
bil bağla-T700b10, T709b6, M795b10
köñül bağla- A727a24
sed bağla- T697b19
şūret bağla- M787b4, M794a24

bağlan- Kapanmak; meydana gelmek, oluşmak, ortaya çıkmak; giyinmek, takınmak; çaresiz kalmak.
b.-ur M800b9
b.-ġay M787b13
b.-dı A728b8
b.-ıp M788a17
b.-ġan dik M784a18
b.-ġanı M784a3

bağlat- Düzenletmek, yaptırtmak, tesis etmek.
b.-tı T703b21

bağlıġ Bağlı, kapalı. M786a4

bahā (Fa.) Kıymet, maddi değer; bedel, karşılık.
b. bol- A730a1
b.-ġa kitür- M783b3
b.-mnı T700b4
b.-mdın T700b17
b.-sı imes A733a24
b.-sın T702b13
b.-sıda T705b1
b.-sıdın T700b16

bahādır (Fa.) Cesur, yiğit.
reşīd ü b. A721b1
b. A723b13

bahādırlıķ (Fa.T.) Yiğitlik.
b. fününu A723a19

bahāne (Fa.) Vesile, sebep; yalandan özür.
b. bile T698b3
ʿöẕr ü b. bile M801a5

bahār (Fa.) Kış ile yaz arasındaki mevsim, ilkyaz; yeşillik, güzellik zamanı.
b.-ı ḥayāt M783a1
b.-ı ʿıyş u iķbāl M796b25
faṣl-ı b. M783a4
b. M782b15, M783a25, M786a19, M787b15, M787b25, M796b25, M797a10
b.-da M783a4
B.-ım M791a21
b.-ımdın M794b24
b.-ıñġa M783b17
b.-ı M787b9
b.-ığa M786a17
b.-ıda M795b23

bahārī (Fa.) İlkbahara ait, ilkbaharla ilgili, ilkbahar zamanı.
b. M782b20
b.-de M783a27

baḥr (Ar.) Deniz; büyük göl; mec. bilgisi çok olan kimse.
b.-ı ķurbet M784b1
b.-ı necāt M784a24
b. u berr T708b8, A723b12, A730b7, A733a14
b. u berrīn A723b5
b. içre M784b17
b. üzre M784b18
b. T706b9, T711a6, T712b17
b.-nıñ M784b10, M786b26
b.-ġa T716b4, T717a13
b.-da T711a11
b.-ı T697a25, T704b22
b.-ıdın M784b3, M784b7

Bahreyn (ö.a.) Bahreyn adalarının karşısında, Basra körfezinin batı sahilindeki Arap eyaletlerinden birinin eski ismi.
B.-de A719a25
B.-din A725b6

baḥrī (Ar.) Denize mensup, denize ait.
b. M784b11

baḥr-peymāy (Ar.Fa.birl.s.) Denizde yol alan, denizde ilerleyen.

b. M784a27

bahrü'l-ebrār (Ar.) İyilikler, doğruluklar denizi, iyilikler sahibi.
b. M784b2

bahs (Ar.) Konuşulan şey, konu, söz; iddialaşma.
b. A726a16
b.-ka sal- A726a1

bahşı Katip, yazıcı; asıl görevi yazmak ve kaydetmek olan ve mali işlere bakan memur.
b. M793a9

bahşiş (Fa.) Bağışlama, bağış olarak verilen şey.
b. T703a26, T710a13
ğayrı b. T703a26

baht (Fa.) Talih, kader, kısmet.
b.-ı belend A731a7
b.-ı bergeşte-i bī-ser ü pāy M798b15
b.-ı kāmrān M796b25
tayir-i b. M798a22
b.-ım M801a25

bā'is (Ar.) Sebep olan; gerektiren; sebep; gönderen.
b.-i ārām M797a8, M800a26
b.-i āsāyiş M798a11
b.-i efkarlık M787b24
b.-i inbisāt M797a15
b.-i kelāl M788a19
b.-i kuvvet M794b11
b.-i mātem-i sermedī M796a16
b.-i melālet M795b16
b.-i neşāt M798b10
b.-i şafā M788a5
b. irken M797b18
b. irkin T706b15
b.-dür T698a3
b. bol- A731b14, M794a13
b. M782b21
b.-in M787b5

bāk (Fa.) Korku, çekinme, sakınma, kaygı.
bī-vehm ü b. A727b16
çarh-ı bī-vehm ü b. A732a17
b. M785b12, M794a19

bak- Bakmak, bakışı bir şeyin üzerine çevirmek; görmek; göz önünde bulundurmak, dikkate almak, değerlendirmek.
b.-tı T713a18
b.-sa M785a16
b.-salar M797a16
b.-ıp T714b17

b.-ıp ḳalma- M786a4
b.-ıp turġunça M799a7
b.-may M786a14
b.-maġay M802a13

Baḳara (ö.a.) Kur'an-ı Kerim'in ikinci suresi. Medine'de nazil olan surelerdendir, 286 ayettir.
B. süresi T705a27

bāḳī (Ar.) Daimi, sürekli, kalıcı; artık, bundan sonra, geri kalan; Tanrı'nın sıfatlarından.
b. T701a11, M787b7, M796a10
b. irür M797b14
b.-i mutlaḳ M796a12

baḳiyye (Ar.) Arta kalan, bir şeyin artığı, sonrası.
b.-si T715a15

Ba'l (ö.a.) Balbek'te tapılan büyük bir put, metne göre Balbek padişahı tarafından yaptırılmış.
B. T708a20

balala- Yavrulamak.
b.-dı A731b3

Ba'lbek (ö.a.) Suriye'de Anti-Lubnan dağlarının batı eteğinde Bika çukuru kenarında Şam Hums demiryolu üzerinde deniz seviyesinden 1170 m. yükseklikte, ilk çağdan beri var olan şehir.
B. T708a20
B.-ke T708a26

balçıġ Balçık, çamur, killi koyu yapışkan çamur.
b.-dın T714b4, T714b16 A718b5

balıġ Balık, suda yaşayan, omurgalılardan solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı.
b. irdi T706b5, T715a7
b. T695b11, T706b5, T712a7(2), T712b17, T712b19(2), T712b20, T712b21, T712b25
b.-nıñ T712b19
b.-ı T712b25
b.-lar T717a13

balıġçı Balıkçı, balık tutarak geçimini sağlayan kişi.
b.-larġa T712a6

balıḳ Balık. krş. balıġ.
b. M784b16

bāliş (Fa.) Yastık, yüz yastığı.
b.-i M797b5

Bālīḳ (ö.a.) Yuş Peygamber'in Belka'ya gidişinde

Bâlik (ö.a.) Yuş Peygamber'in Belka'ya gidişinde Belka padişahı olan kişi.
B. T707b(2)

baltu Balta.
b. T698b3, T698b5
b.-nı T698b3

bânî (Ar.) Bina eden, yapan, kuran.
b. M784b16

bar Var, mevcut.
b. T695a14(2), T695a17, T695b26, T697b25, T698a13, T698b10, T699a25, T700a12, T701a23, T702b26, T704a21, T709a24, T710a10, T711a17, T711b13, T712a21, T714b15, T714b16, T714b4, T714b17, T715b6, T715b18, T716a26, T717b9, T717b22, T718a13, A718b4, A718b9, A718b19, A720b3, A722b17, A723b4, A725a26, A727b5, A726b9, A732a1, M784a6, M784a7, M785a24, M785b12, M786a20, M786b22, M789b3, M789b9, M789b14, M789b16, M790b12, M792a23, M792b20, M792b23, M794a4, M794a5, M798a11, M799b16, M801a15
b. u yok T701a27, M796a15
b. mu T708b22, T714b15, A729b25
b. mu ikin T706b3
b.-dur A719a15, A730a27, M786a15, M787a4, M795b12, M798a1
b. imiş T699b7, M784b10
b. idiler A732a19
b. ikenni T700b13
b. ise T709a24, M786a24, M800a23
b. irdi T695a22, T695a25, T695b4, T695b22, T696a18, T696a26, T696b10, T696b3, T697a27, T699a16, T699b16, T699b27, T700a17, T700b19, T702a24, T703b5, T703b5, T707a13, T707b(2),T709a20, T710a5, T710a10, T711b10, T712a14, T713a7, T713a12, T714a4, T714a5, T714b2, T714b9, T715a8, T715b26, T715b24, T715b27, T716b2, T716b5, T716b25, T717a5, T717b4, A719a24, A719b18, A719b21, A720b4, A720b20, A721a21, A721a27, A722a10, A722a11, A722a25, A722b5, A724a22, A724b9, A724b9, A725a14, A726b1, A728b25, A729a18, A729b25, A731b2, A731b4,A731b10, A731b12(2), A732a11, A732a14, A732b12, M785b21, M789b6
b. irmiş T715b2
yokdın b. kıl- M800b21
b. kıl- M792b5
b.-lar M799a14

bar- Varmak, gitmek; ulaşmak, kavuşmak, yetişmek; nail olmak; dönmek, geri dönmek, eski haline gelmek; vasıl olmak; katılmak, girmek; birinin huzuruna çıkmak; yönelmek; uykuya dalmak; gelmek; kapanmak; olmak; birinin üstüne yürümek; birine kalmak; yaklaşmak;

evlenmek, gelin gitmek; birinin hizmetine girmek.
b. T706b4, T706b27, T707b, A732b27, M787b17
b.-dım M790b15
b.-dı T695b9, T696a11, T697b13, T698b12, T698b15, T699a1, T699b13, T700a15, T700a21, T702a9, T702a15, T702b3, T702b24, T703a12, T703a16, T708a12, T709a6, T719a27T710b1, T712a8, T714a21, T714b26, T716a2, T716a11, T716b5, A719a24, A720b24, A720b26, A721b2, A721b27, A722a27, A723a27, A725a1, A727a2, A728a15, A728b4, A729a16, A729a19, A729b7, A729b27, A730b21, A731a5, A731a19, A733a11, M788b15, M790a19, M791b19, M800b13
b.-dı ikin T710a1
b.-dılar T706b4, T714a12, T716b2, A725a15
b.-dı ise M787b27
b.-madı A730b22
b.-sa T710b7, T712a3, T716a22
b.-sa irdi A719a8
b.-ġay T724b8
b.-ġaylar T701b10
b.-ur min A721a3, A728a15
b.-ur T698a3, T703a27, A726a16, A730a2
b.-ur biz T704a5, T714b11
b.-ur irdi A709b19, T710b19, T715a9
b.-urlar irdi A728b5
b.-mas biz T706a15
b.-mışlar T715b16
b.-guñdur T717b17
b.-adur irdi T717a6
b.-adurlar irdi A725a4
b.-maydur T712b15
b.-ıp irdiñ T711a15
b.-ıp irdiler A724b27
b.-ıpdur T717a1
b.-a almas T698b9
b.-ġalı A727b7, M787a7
b.-ıp T695b2, T696b25, T797a9, T698a9, T699a10, T699a21, T699a26, T700b11, T700b14, T701a11, T701b21, T703a27, T704a17, T705a3, T705a4, T706a9, T707a23, T708a5, T709b9, T710a14, T714a1, T714a19, T715a11, T715a23, T715b8, T716b7, T716b8, T717a9, T717b9, T720b17, A720b18, A721a18, A721a19, A721a22, A721b21, A721b24, A722b9, A724a18, A724b27, A728b10, A729b7, A731a3, A733a10, M789b19
b.-may T701a20
b.-ġan A728a22, M789a7, M790b14
b.-ġandur M797b17
b.-ġanın A728b2
b.-ur T702a4, T717b17, A726a19, M789b15, M795b24
b.-urnı T701b26, A721b25
b.-urġa M798a14
b.-urda T695b21, A723b14, A729a16, A729a21, M799b18

b.-urı M789b39
b.-maḳ T700a9, A725a25, M793b18

bār (Fa.) Yük, üzüntü
b.-ı ʿām A732a20
b. bol- T711b8

bara Hak, üzeri, konu, husus.
b.-sığa A720b26, T699b21
b.-sıda T700a4

bārān (Fa.) Yağmur.
seng-i b. T717a15
tīr-i b. T717a15

bār-āver (Fa.) Faydalı.
b. M795b26

Bārbed (ö.a.) İran şahı Husrev Perviz'in çalgıcısı. Devrinin en ünlü çalgıcısı olarak ün yapmıştır.
B. A731b1

barça Hepsi, bütünü, topu, tümü; bütün; her; herkes; bütünüyle, tamamiyle, hep.
b. T694b8, T696a11, T698a4, T698a6, T698b2, T702a4, T702a7, T702b20, T703a12, T704b3, T705b12, T707a20, T708a8, T708a13, T708a20, T709a11, T711a4, T711a5, T711a22, T712b18, T713a1, T713b14, T714b22, T715a5, T716b17, T717a5, T717b11, T717b15(2), T718a15, T717b16, T718a22, A720a6, A720b6, A720b21, A721a27, A723b17, A724b15, A724b23, A724b26, A725a1, A725b27, A727a7, A727a15, A730a6, A731b10, A731b15, A731b18, A731b19, A732a3, A733a26, M785b4, M785b14, M785b15, M785b24, M786a4, M786a13, M786b20, M787a11, M787a26, M789b27, M790a18, M790a24, M790b27, M792b25, M793b2, M792b13, M793a10, M793a19, M793b14, M796b1, M797b19, M798a4(2), M798a6(2), M798a10, M798a17, M798a18, M798a20, M798a25, M799b25, M800b25, M801a14, M801b21(2), M802a4, M802a21
b.-nıñ T714a24, A727b18, A727b18, A733b3, M788b21, M791b21, M794b26, M799a15
b.-nı T705a9, T715a22, A723a3, M796b10, M799a13
b.-ġa T718a15, A730a24, M788b15, M793a23, M800b24
b.-dın T709a20, T714b22, A731b11, M792b25, M800b24
b.-sı T697a7, T708a7, T716b8, M790a9
b.-sın T703a7, T703a15, T708a3, T708a10, T711a2, T711b7, T713a7, T714b20, T715b20, T716a21, T716b8, A727b25, A730a27, M789a20
b.-sığa T711a22, T714b19
b.-ları T697a23, T712b15

bārgāh (Fa.) İzinle girilebilecek yer, yüksek divan, çadır, otağ. krş. bārgeh
b. M787b6, M791a5, M795b13, M796b21
b.-ġa M791b26
b.-dın M791a25
b.-ı M795b4
b.-ıġa T698a24
b.-ıda A730a25

bārgeh (Fa.) Bargah. bkz. bārgāh
ʿarşa-i b.-iñ M795b6

barı Hepsi, bütünü, tümü; hangi, her; bütün.
b. A719b25, A727b23, A733a26, M784a13, M790b24, M792a9, M793a19, M793a20, M793b2, M794b17, M800a11, M800b15, M801b27
b.-ınıñ M796b2
b.-ın A733b1, M793b24
b.-ıġa T695a25, T710a27, M788a18
b.-dın T695b12
b.-sın T697a4, T699a17, T706a23, A733a22

barış Gidiş.
b. kiliş ḳıl- "Gidip gelmek" A730a15
b.-nıñ M799b19

barış- Anlaşmak, uyuşmak.
b.-tı A721a27

Bārī (Ar.) Yaratan, yaratıcı.
B. taʿālā "Yaratıcı, yaratan yüce Tanrı."
T695a5, T695a7, T695a19, A723b15, A730a18
B.-din A718b13

Bāriḳ (Ö.a.) Kalut bin Yufna'nın esir aldığı zalim padişah.
B.-nı T707b

bār-keş (Fa.) Yük taşıyan.
b. M794b2

barmaġ Parmak.
b.-ım M787a16
b.-ın T703b8
ḫacālet b.-ın tişle- "Utanmak, mahcup olmak" M799a2
b.-ların T707b

bars Kaplan.
b.-nı A718b17

bārū (Fa.) Kale duvarı, hisar burcu.
b.-sı T707a26, M786a22

bas- Bir şey üzerinde kalıp, mühür gibi bir araçla iz yapmak; baskın yapmak.

b.-ar M793b21
b.-tı A730b23
b.-ıp M788b25

basa — Sonra, ikinci olarak.
b. M793b2, M793b18

başāret — (Ar.) İnceden inceye etraflı, derin görüş.
b.-i M786b3

basṭ — (Ar.) Açma, yayma, düzenleme.
ḳabż u basṭ " İdare, yönetme." T709a6

bastur- — Basmak, işgal etmek, ele geçirmek.
b.-up A728a18

basıl- — Yenilmek, mağlup olmak.
b.-dı A725a13
b.-ıp A731a5, A731a18

başīr — (Ar.) Gören, anlayan, gönül gözü açık olan.
b. bol- T702a3

başīret — (Ar.) Önceden görüş, seziş, kalp gözüyle görme.
b. M797b26

baş — İnsan ve hayvanlarda vücudun boyun üstündeki bölümü; arazide en yüksek nokta; bir şeyin en üst kısmı, tepesi; bir şeyin genellikle toparlakça ucu; bir şeyin yakını veya çevresi; can, gönül, öz; başlangıç; had, sınır; bir şeyin ağzı, görünen kısmı.
b. selāmetlıġı A728a8
b. çıkar- "Dışarı çıkmak, kapalı bir mekandan dışarı çıkmak" M783a15
b. çik- "Başta olmak, önde olmak" M785a14
b. çikme- "Vazgeçmemek, dayanmak" M785a9
b. indür- "Bir yere, zemine baş koymak, hürmet etmek" T698a25, M795b11
b. ḳoy- "Boyun eğmek" M796b18
b. köterme- "Başını kaldırmamak, bir işi sürekli yapmak" T710a13
b. ötker- "Başını yükseltmek, doğrultmak" M785a16
b. ur- "Rastlamak, tesadüf etmek, çatmak" M796a19, M797a7
b. yitkür- "Başını yükseltmek, yetişmek" M782b18
b.-üzre M787a17
b. T707a14, M797a7
b.-ḳa M782b16
b.-dın M785a5
b.-dın ayaġı "tepeden tırnağa" T697b5
b.-dın aş- "Haddinden fazla olmak" M795a6
b.-tın M784b23
yaŋı b.-tın A725b12
b.-ım T701a7, M795b8

b.-ımnı M789a11
b.-ımġa T701a7
b.-ımġa kıl- M801a27
b.-ımġa ḳoy- "Hürmet etmek, değer vermek" M790a16, M795a18, M795b8
b.-ımdın M783a19
b.-ıñ M796b18
b.-ıñġa A733a22
b.-ıñdın M794b23
b.-ı T705a16, T705a18, T706a9, T710b18, A726b2, A726b5, A728a7, A731a24, M785a17, M787b6, M787b9, M793a7, M794b26
b.-ı ḳoyı tüş- "Mahcup olmak, başı önünde olmak" M786b15
b.-ın A718b21, A722b27, A728a19, A732b16, M790a9, M800a16, M791b11
b.-ın işikdeki ḳullar atı ayağıġa oyna- M791b26
b.-ıġa T698b27, T698b27, T699a6, T703b27, T704a1, T704a14, T709b9, T710a12, T710a14, T712a4, T716a6, T716a12, A719b12, A720b9, A722b6, a723a17, A727b8, A727b9, A728a9, A728b7, A728b27, A730b14, A732a16, M782b2, M785a2, M790a25, M791b19, M792a2, M795b15, M797a22, M798a21, M798a23, M798b12
b.-ġa tofraġ savur- T710a16
b.-ıġa yıḳ- A727b8
tāc b.-ıġa ḳoy- A733a2
b.-ıda T706b4, T714b6, A723a13, A723a15, A725a3, A725b19, M787a15, M787a22, M796a27
b.-ıdağı M802a11
b.-ında T700b13
b.-ıdın T714a2,, A722b20, A727b22
b.-ıñız M793a7
b.-ların T710a25, T715a11
b.-ların yalañ kıl- T712b16
b.-larıġa T705a16

baş barmaġ İnsan elindeki beş parmaktan diğer dördünden ayrı olanı.
b.-ın T717a24

başka Başka.
-dın b. T707b
b. T716b14

başla- Bir işe girişmek, harekete geçmek; olmak, oluşmak, ortaya çıkmak; bir işi ilk olarak yapmak; etkisini göstermek, yapmak; sevk ve idare için ordunun başına geçmek.
b. T714b19
b.-dı T695a19, T696a12, T711b23, T712a1, A728a12, A728b8, A729a27, A733a2
b.-dılar T712b14, T712b16, T714a19
ḳaynay b.-ġay T709a9
b.-p kir- "Takip etmek, peşinden gitmek" T702a17

b.-p T705a19, T716a4, A729a21

başlan- Başlanmak, başlanmak işine konu olmak.
b.-dı T712b10

başlat- Bir orduyu sevk ve idare için birini komutan olarak görevlendirmek; birini bir işin başına geçirmek, birini bir yeri idare etmek üzere işin başına geçirmek; yola çıkarmak, göndermek.
çirig b.-ıp T695b25, A732b14
ilin b.-ıp A722a9
sipāh b.-ıp A721a13, A721b20
yol b.-ıp T715b15

başlıġ Akıllı, bilgili; gibi, benzeri; haneli, sayılı.
b.- A723b4, M784a5, M793b14

bat Hemen, derhal, çabucak, acele, hızlı; iyi, ālā, hoş, pek.
b. T711b5, T717a8, A723a5, M784a4, M788a24, M788b8, M789b5, M793a24, M794a3, M794a6, M797b20, M798b6, M800a10
b.-ı M784a4
b.-raķ "Hemen, çabucak, daha çabuk." T711b6, A726a3, M787b4, M793b27, M794b22

bat- Güneş, ay, yıldız için görünmez olmak, batmak; bir şeyin içine gömülmek, saplanmak.
b.-tı T706a3, T712a9
b.-sa M801b17

bāṭıl (Ar.) Doğru olmayan, haklı olmayan; boş; yalan, yanlış; çürük, temelsiz.
b. ikendür M786b10
b. irkenni A730a4
b. ķıl- "Boşa çıkarmak, hükümsüz kılmak" T704a23
b. T697b13, T715b24
b.-ġa T706a6

bāṭın (Ar.) İç; iç yüz; kalp, gönül; içteki, gönüldeki.
b. M802a8
b.-ım M789a12
b.-ıñnı M798b20
b.-ı M801b21

batlıġ İyilik, hoşluk, sağlıklılık.
b.-ıdın M797a14

Batlimus (ö.a.) Batlamyus, M.S. II. yy.da İskenderiye'de yaşamış kozmoğrafya, coğrafya ve matematik bilgini. krş. Batlimyüs
B. T718a18

Batlimyūs (ö.a.) Batlamyus. bkz. Batlimus
B.-nı A723b10

batman Bir ağırlık ölçüsü birimi. Kullanıldığı alana ve zamana göre karşılığı olan ağırlık değişmekle beraber, genellikle altı okkaya karşılık olan birim.
b. irdi A731a23

bā-vücūd (Fa.Ar.) Hal böyle iken, böyleyken, bununla beraber; -den başka, ayrıca, ek olarak; nihayette, sonuçta; tamamıyla, bütünüyle; şöyle ki; her ne kadar; meğer ki.
b. T697a16, T700a27, T708a10, T708b14, T710b4(2), T710b5, T711b13, T712a19, T713b26, T716b14, T716b15, A720b15, A726a25, A731b13, M784a7, M785a24, M792b8, M792b9, M797b16, M799b25, M800b25

bāver (Fa.) İnanma, tasdik, ikna olma.
b. ḳıl- "İnanmak, ikna olmak" A719a16

bāyest (Fa.) Gerekli, lazım, ihtiyaç duyulan.
b. bol- "Gerekli olmak, ihtiyaç duyulmak" M800a20

Baysunġur Mirzā (ö.a.) Şahruh Mirza'nın oğlu. (öl. 1433/1434)
B. M792b23

bāz-ḫᵛāst (Fa.) Tahkik, teftiş, hesap sorma.
b. M794a14

bāzār (Fa.) Pazar, çarşı.
b. M793b11
b.-nıñ M797b25

Bāzer (ö.a.) Benaketi tarihine göre Büyük İskender'in babası.
B. bin Elbās idi "Elbasoğlu Bazer" A723a9
B. A723a10, A723a12
B.-niñ A723a11
B.-din A723a12

bāzergān (Fa.) Bezirgan, tacir.
b.-lar A721a18
b.-larnıñ M794a17

ba'żı (Ar.) Bazıları, bazısı, bazı kimseler, bir kısım, kimileri, kimisi; bazı, kimi, birkaç.
b. (zamir) T694b15, T694b16, T695a13(2), T695a14, T695a16, T695b7(2), T695b26, T696a2, T696a25(2), T696a26, T696b3, T696b4, T694b9, T696b12, T696b16, T696b26, T697b4, T697b9, T697b19, T698a2, T698a11, T698b24, T699a8, T699a9, T699a18, T699b22, T700a1, T700a16, T702a19, T702b22(2), T702a23, T702b27,

T703a11, T704b2, T704b12, T704b15, T705a1, T706a11, T706a24, T706b24, T706b25, T707a18, T707a27, T707b, T708a5, T708a14, T708a15, T708b17, T708b27, T710b4, T710b20, T711b13, T712a8, T712a18(2), T712a21, T712b3, T712b6, T712b7, T713a3(2), T713a4, T713a5, T713a6, T713a8, T713b2, T713b3, T713b23, T714a17, T715a9, T715a24, T715a25, T715b2, T715b3, T715b22(3), T715b26, T716b12, T716b19, T717b18, A718b3, A719a2, A719a10, A719b10(2), A719b26, A720a10, A720a11, A720a12, A720a14, A720a15, A720a22, A720b3, A720b5, A720b11, A720b14, A721a21, A721a22, A722a13, A722a25, A722b8, A722b14, A722b18(2), A722b22, A722b25, A722b26, A723a6, A723b3, A723b6, A723b7, A724a11, A724a19, A724a20, A724a21, A724b10, A724b10(2), A724b17(3), A725a11, A725b23, A725b23(2), A726a2, A726b5, A727a16, A727a21, A727b10, A727b11(2), A727b13(2), A727b22, A727b27, A728a1, A728a22, A728b27, A729a1, A729a12(2), A729b1, A729b7, A729b14, A729b23, A730b6, A730b7, A730b8, A730b9, A731a6-7, A732a21(2), M783b6, M791a9, M793a20, M793a26

b. (sıfat) T696b16, T697a24, T697b25, T699a8, T700a21, T702a20, T707a12, T707b, T713b3, T714b27, T715b1, A719b6, A720a9, A720a19, A721b9, A722b2, A727a10, A727a13, A727a20, A731a6, A731a20, A786a11, M789b23, M793b4, M796b6

b.-nı A724b7, A724a19, A730b16

b.-nıñ T697b17

b.-ğa M800a20

b.-da T707b, T716a22-23

b.-sın T698b20

bāzī (Fa.) **Oyun, eğlence, aldatmaca.**
b. bir- "Aldatmak, oyuna getirmek" T695a9, A718b13, M799a21

becā (Fa.) **Yerinde, uygun, doğru.**
b. kitür- "Yerine getirmek, gerektiği şekilde yapmak" M786b24, M800b26, M801a6
b. kiltür- "Yerine getirmek, eda etmek" T699b5, T700a7, T702a7, T704b18, T707a27, T709b11, T710a22, M784b23, M794b27, M801a10, M801a12
b. kiltürül- "Yerine getirilmek" M800a9

becid (Fa.) **Cidden, gerçekten, pek, haddinden fazla.**
b. A727a21

be-cins (Ar.) **Samimiyetle, saflıkla, içtenlikle, kusursuzluk dileğiyle, saygıyla.**
b. M789b18, M799b27

bed (Fa.) Kötü, fena.
b. M785a27
b. ḫüy T717b16

bed-baḫt (Fa.) Bahtsız, kötü talihli, talihsiz; nâdân, kendini bilmez, zavallı, aciz, kötü düşünceli.
b. T714a8, T716a12, T718a19
b.-lar T697a20, T704b5

bed-dil (Fa.) Korkak, yüreksiz.
b. bol- "Korkmak" A728a23

bed-fi'llıġ (Fa.Ar.T.) Kötü davranışlılık, kötü davranışlı, kötü hareketli olma.
b.-ı A730b18

bed-güy (Fa.) Arabozucu, laf taşıtan, dedikoducu.
b.-lar A730b17

bed-gümān (Fa.) Şüphe; şüpheci, art niyetli.
b. A725b18
b. bol- "Şüphelenmek" A730b20

bed-ḥāl (Fa.birl.s.) Hali kötü olan.
b.-min M797a10

bed-ḫüyluġ (Fa.T.) Kötü huyluluk.
b.-ıdın A726a9

bed-nām (Fa.birl.s.) Kötü şöhretli.
b. ḳıl- "Suçlamak, kötü şöhretli hale sokmak" A720b23

bed-nāmlıġ (Fa.T.) Kötü şöhretlilik, adı kötüye çıkma.
krş. bed-nāmlıḳ
b. M794b14

bed-nāmlıḳ (Fa.T.) Kötü şöhretlilik, adı kötüye çıkma.
krş. bed-nāmlıġ
b. A730a2

bedāyi' (Ar.) Eşi ve benzeri olmayan güzel, mükemmel ve yeni şeyler.
b. M790b12

Bedāyi'ü'l-vasaṭ (ö.a.) Nevayi'nin divanlarından birisi.
B. M790b4

bedel (Ar.) Karşılık, değer; eşit, denk.
b. M786a26, M787a8, M796b1

beden (Ar.) Vücut, gövde, ten.
b.-iñ M797a8
b.-ġa M787a1
b.-de M791a16
b. A726a5, M784b8

b.-iğa T708b1, T708b14, T713a18, T716a8, M798b9, M802a26
b.-ide A726a3
b.-idin T702b9

bedi' (Ar.) Eşsiz, görülüp işitilmemiş.
tābi'-i ṭab'-ı b. M792a10
b.-raḳ " Daha güzel, daha eşsiz güzellikte." M782b17

bedi'-veş (Ar.Fa.) Eşsiz, görülmemiş, duyulmamış güzellikte olan.
b.-lerġe M790b4

Bedi'ü'z-zamān Mirzā (ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza ile Bike Sultan Begim'in oğlu.
B. M789b20

bedr (Ar.) Ay.
b. M796a23

be-ġāyet (Fa.Ar.) Pek çok, çok, ziyadesiyle, bir hayli, aşırı, son derece, pek ziyade, pek fazla.
b. T695a4, T695a21, T695b11, T696b19, T698b4, T698b20, T700b22, T701a23, T702b12, T702b17, T706a8, T708a22, T710a2, T715a13, T717b25, A719b10, A719b20, A719b22, A721b1, A721b8, A721b27, A723b16, A724a5, A725a18, A725a24, A726a23, A726a25, A727a11, A727a24, A727a26, A727b2, A728b9, A728b20, A729a17, A731a14, A732a27, A732b12, A732b13, M788b2, M789b20, M790b19, M794a7, M801a13

behāyim (Ar.) Dört ayaklı hayvanlar.
b. T695a27, T696a9
b. bile T697b8
b.-i A723b15

behbūd (Fa.) İyilik, sağlık, sıhhat.
b. M786a13
b.-ın M798a12

behcet (Ar.) Sevinç, güzellik, güleryüzlülük.
b. M790a15

behişt (Fa.) Cennet.
b.-i cāvdān T716a10
b.-i cāvdāne T707a20
ġayret-i b.-i berin M795b17
b. sarı T707a12
b. T708b25, M800a5
b.-ke T694b8, T698b16, M792b10
b-de T694b14
b.-dedür T695b19
b.-din T695b3, T699b10, T704a8
b.-idin M795a4

Behmen (ö.a.) İran hükümdarlarından İsfendiyar'ın oğlu Erdeşir'in lakabı.
Sāsān bin B. A724b19
B. T717b24, T718a3, A722a11, A722a12, A722a13, A722b5, A724b19, A733a13, M783b24,
B.-niñ A722a10
B.-ni A722b1
B.-ġa A722a17
B.-din A722a18

behmen (Fa.) Kış mevsiminin ortası, ocak ayı.
b. yili A722a18

Behmenī (ö.a.) Behmen'e ait, Behmen'e ilişkin. bkz. Behmen
şevket-i B. A722a18

Behrām (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Eşkaniler ve Sasaniler'den birkaç hükümdarın adı. bkz. "Behram" maddeleri.

Behram (ö.a.) Eşkaniyan sülalesinin altıncı hükümdarı. (?)
B. bin Şāpūr A724a9

Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarı I. Behram (273-276). I. Şapur'un oğlu olarak metnimizde zaman zaman Hürmüz oğlu olarak anılması, kardeşi I. Hürmüz'ün yerine geçmesi sebebiyle olmalıdır. Metnimizde Manihaizm ve Mani ile mücadelesi anlatıldığından her ne kadar Hürmüz oğlu diye anılsa da bu hükümdar I. Behram olmalıdır, düşüncesi yanında, Kamusu'l-a'lâm'ın farklı bilgi verdiğini görüyoruz. Kamusu'l-a'lâm I. Behram'ı, Behram bin Hürmüz olarak alır. Hükümdarlık tarihleri aynıdır.
B. A725b26, A726a4, A726a5, A726a6(2)
B. bin Hürmüz A725b24

Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarı II. Behram (276-293).
B. bin Behrām A726a7, A726a16
Behrām bin B. bin Behrām A726a16
Behrām u B.-tiz A726a15
B. A726a13

Behrām (ö.a.) III. Behram.
Nersi b. B. "Behram'ın oğlu Nersi" A726a20

Behrām-ı Şāpūr (ö.a.) Behram IV. 388-399 arasında hüküm sürmüş Sasani hükümdarı.
B. A727b10

Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarı V. Behram (420-438). Behrām-ı Gūr olarak bilinir.
B. bin Yezdicird A727b26
B.-ı Gūr A727b7, A727b27, A728b18

Yezdicird bin B. A727b16
B. A727b19, A728a3, A728a4, A728a8, A728a13, A728a17, A728b12, A728b13(2)
B.-nıñ A728b1, A728b9, A728b17
B.-nı A727b13
B.-ğa A727b15, A728b12

Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarı VI. Behram (590-591).
B.-ı Çūbin A730b19
B.-ı Çūninni A731a7
B.-ı Çūbine A730b14, A730b27
B. bile A731a1
B. A730b15(2), A739b17, A730b20, A730b22, A730b23(2), A731a3(2), A731a13, A731a16, A731a17, A731a18
B.-nıñ A730b18
B.-nı A731a5, A731a10
B.-ğa A730b15, A730b22, A731a1
B.-dın A731a8

Behrāmī (ö.a.) Merih'e ait, eski inanışa göre Merih'in etkisi altında olan beşinci felek. Merih feleğin başkumandanı sayılır. Yunan mitolojisinde Merih savaş tanrısı olarak bilinir. Merih hep elinde bir kılıç veya hançerle tasvir edilir.
çarḫ-ı B. "Merih'in etkisi altında bulunan beşinci gök katı. A726a15
B.-ğa A726a16

behre (Fa.) Nasip, kısmet.
b. al- M783b20
b. tap- T715a2

behre'ī (Fa.) Bir nasip, bir hisse.
b. tap- M786b2

behremān (Fa.) En değerli yakut.
b. idi A729b15

behre-mend (Fa.birl.s.) Nasipli, kısmetli.
b. ḳıl- T699b3, M787a27
b. M791b27, M800b23

behre-ver (Fa.) Nasibini almış.
b. bol- A733b7, M798a24

beḳā (Ar.) Bakilik; devam, sebat; devamlılık.
b. ālemi T700a1, A732b5
b.-yı lā-kelām M797b5
cām-ı b. M796a17
dār-ı b. T700a21, T702a14, T714a12
b. A733a16, M796a11, M796a13, M798a2, M801b10, M801b12, M801b23,
b.-ğa T700a21, T714a12, M796a17
b.-dın T702a14

bekāvül (T.Fa.) Çeşnigir, çeşnibaşı.
b. T701a6, T701a13
b.-niñ T701a10
b.-i T701a4

be-küllī (Fa.Ar.) Bütünüyle, tamamıyla.
b. M794a10

bel Orta, bel (?)
b. M784b4, M784b5

belā (Ar.) Afet, musibet; sıkıntı, gam, keder; ceza; çok zor iş, zorluk; hastalık, elem, zarar.
derd ü b. M801b3
seyl-i b. dik M785a27
b. yüzlen- T702b2
b. T704b3, T704b5, T704b6, T704b7(2), T707b, T708a6, T712b12, M790a25, M792a3
b.-nıñ T708a1
b.-nı T707b, T710a25, T712b17
b.-ġa T706a21, T717b9
köñüllerin b.-ġa ḳoy- "Kederlenmek, ümidi kesmek" T706a22
b.-dın M792a20, M792a21, M792b7, M785a20, T717a3, T717b13(2)
b.-lar T702b1, T702b5
b.-sı irdi T704b2, T704b3, T704b4, T704b5
b.-sınıñ M798a1
b.-sıġa T696b23, T704b2, T708a6, T716a9

belāġat (Ar.) Meramın düzgün olarak süslü sözlerle anlatılması, iyi, güzel, pürüzsüz söz söyleme.
maḥż-ı b. M782b5
b.-nıñ T700a26
b.-din M782b9

Bel'am Bā'ūr (ö.a.) Balik şehrinden bir kişi.
ism-i B. T707b(2)
B. T707b

belend (Fa.) Yüksek, yüce.
baḫt-ı b. A731a7
çarḫ-ı b. A727b1
serīr-i b. A732a17

belend-pāye (Fa.birl.s.) Pāyesi, rütbesi yüksek.
naḫl-i b. M795b25

belend-sitay (Fa.birl.s.) Yıldızı yüksek, talihi açık.
aḫter-i b.-nı M795b20

Belḫ (ö.a.) Afganistan'ın kuzeyinde, uzun süre siyasi, dini ve kültürel bir merkez olma özelliğini taşıyan şehir, bölge.
B. A719a1, A721a22
B. irdi A721a25

B.-ni A721b10, A721b17, A721b18
B.-de A721b9

Belinyās (ö.a.) Pergeli Apollonios (M.Ö. 262-190). Çağdaşları tarafından büyük geometrici olarak adlandırılan matematikçidir. (Arap kaynaklarında kimi zaman Tyanalı Apollonius, kimi zaman da Pergeli Apollonius'un adı olarak Balīnūs, Balīnās, Balīs şeklinde geçer.)
B. T718a14
B.-nıñ T718a16

Belinyās Ḥakīm (ö.a.) Pergeli Apollonios. bkz. Belinyās
B. T718a13

beliyyāt (Ar.) Sıkıntılar, zorluklar; afetler; felaketler; tasalar, gamlar, kasavetler, kederler.
b. T704b10, M784b25
ṭūr-ı b. ara M784b22
b.-ḳa T702b9
b.-dın M785b19, M790a3, M792a27
b.-ını T702b16
b.-ıda T702b23

beliyyet (Ar.) Felaket, âfet, keder.
b. T704b1
b.-ḳa T701a8

beliyye (Ar.) Felaket, âfet, sıkıntı.
b.-niñ T706b25
b.-si T706b24
b.-siniñ T706b25

Belḳā (ö.a.) Ürdün havalisinin güney tarafları.
B. T710a3

belki (Fa.) Hatta, ve hatta, ve, veya; ihtimal, umulur ki, ne bilirsin; daha fazlası, daha çok; belki; sonra, ayrıca.
b. T696b23, T701a10, T701a27, T702a12, T702b5, T704b4, T712b9, T714a3, T716b17, T717b4, T717b9, A720a27, A723b8, M783a19, M783b14, M787a23, M790b12, M791b9(2), M791b10, M791b11, M792b12, M793a5, M793a16, M793b2, M793b7, M794a18, M799b15, M798b19, M798b20, M798b24, M798b25, M799a16, M799a20, M800a27, M800b26, M802a13, M802a19

belkim ?
b. M793b12

Belḳīs (ö.a.) Efsanevi Saba ülkesi kraliçesi.
B. T711a16, T711a21, T711b3(2), T711b7, T711b8, T711b14
B.-niñ T711b4

B.-niŋ T711b4
B.-nı T711b9, T711b10
B.-ġa T711b2
B.-ḳa T711a21, T711b8

Benāketi (ö.a.) İranlı şair ve tarihçi (?-1330); Benaketi'nin yazdığı tarih.
B. tevārīḫi T697b21, T711a4, A720a23, A727a26, A727b14, A728b21
B.-de A718b7, A720b3, A723a7, A724b5
B.-dedür A723a9

bend (Fa.) Bela, sıkıntı, engel, bağ, dert; esaret; sulama bendi.
b. ü belā M798a1
b. bol- "Takılmak, bağlanmak" T703b7
b. ḳıl- "Bağlamak, tutmak, ele geçirmek" T716b2, T717a24, A719a10, A720b18, A722b12, A729b6, A729b8
b. M798a2, M798a11
b.-din T713a9, T717a26, A721a19, A721a12, M782b13
b.-lerġa A720b16
b.-idür A722a15
b.-iġa A721a18

bende (Fa.) Kul, köle, birinin hizmetinde olan; alçakgönüllülük ifadesi olarak birinci tekil kişi zamiri.
b.-i efgende M787b1
b.-i ḫāksār M797a1
b.-i muḫlişniŋ M789a7
b. bile M789a6
b. bol-
b. M788b4, M788b13, M789a6, M789b2, M789b3, M789b8, M789b12, M790a25, M790b14
b. bol- M790b27, M791b5, M791b12, M792b11, M792a5, M793a15, M796a24, M796a27, M798a9, M801a3, M801a11, M801b9
b. boynıġa M801a5

benefş (Fa.) Saf, temiz, boynu bükük.
şāf u b.-dür M796b1

benefşe-zār (Fa.) Menekşe bahçesi.
b.-ı M797b3

beni (Ar.) Oğulları.
b. T702a10
b. Ādem "İnsanoğlu" T700b3

Beni İsrāyil (ö.a.) İsrailoğulları, Museviler.
B. T702a15, T704a16, T704a25, T705a2, T70a22, T705b12, T705b20, T706a14, T706a19, T707a4, T707a23, T708a15, T708b10, T708b14, T709a3,

T709a11, T709a15, T709b5, T709b7, T709b12, T709b24, T710a22, T710b16, T715a1, T716b20, A722a8, A722a9, A724a13, A724a14, A724a19(2)
B.-niñ T704a27, T708b20, T713b27, T714a9
B.-ni T703a15, T703a27, T705a12, T707a7, T707b, T708b11, T712b26
B.-ġa T702a13, T703a19, T703a23, T703b21, T703b22, T704b6, T704b8, T704b9, T705b5, T705b24, T707b, T709b4, T713a5, T714a10, A723b14
B.-de T705b16, T713a2
B.-din T703a22, T703a23, T707b, T708a21

bera'et (Ar.) Aklanma.
b.-i A720b23

ber'at (Ar.) Nişan, rütbe, memurluk ve benzeri şeyler hakkında devletçe verilen resmi kâğıt.
b. M798a25

beraş (Ar.) Abraşlık, leke hastalığı.
b. T703b5, T703b9, T705b15

berbād (Fa.) Perişan, harap, kötü.
b. bol- T697a7, T718a16

berbāzlik (Fa.T.) Kötülük.
b. bol- A732a26

Berber (ö.a.) Ham'ın dokuz oğlundan biri.
B. T696b11

Bercis (ö.a.) Müşteri yıldızı.
B.-din M790a21

ber-devām (Fa.Ar.) Devamlı, ebedi.
b. bol- M789a22, , M790a6, M792a17, M794b13, M795a12, M801b15, M801b17
b. M798b13

berekāt (Ar.) Bereketler, bolluklar.
b.-ıdın T706b5, M796a16

bereket (Ar.) İhsan, bolluk.
b. T698b20
b.-idin T699a5, T699b9, T710b6, A729a5

berg (Fa.) Yaprak.
b. üzre M783b12
b. M783b1, M783b10, M785a18
b.-i M783a22, M783b9
b.-in M783b12
b.-ige M783a22
b.-ler M783b7, M783b8
b.-lerin M783b5

ber-geşte (Fa.birl.s.) Talihi ters dönmüş, talihsiz.
baḫt-ı b.-i bî-ser ü pāy M798b15

ber-geşte-baḫt (Fa.birl.s.) Talihi ters dönmüş, kötü talihli.
dūn u b. A732a9

ber-güzîde (Fa.) Seçkin, seçme.
b. M792a25

berg-rîz (Fa.) Sonbahar, yaprak döken (?).
b.-ge M783b15
b.-idin M783b15

ber-Ḥaḳḳ (Fa.Ar.) Tanrı.
b. M796a12
ḥākim-i b. M802a9

ber-ḫur-dar (Fa.birl.s.) Mesut olan, berhurdar olan.
b. ḳıl- M788b13

berî (Ar.) Kurtulmuş, temiz, uzak.
b. irdi T705b11
b. bol- T712a27
b. ol- A720a10

berîn (Fa.) Yüksek, yüce.
ġayret-i behişt-i b. M795b17
b. irdi M795b17

beriyye (Ar.) Çöl, kır, sahra.
b.-side T705b5

berḳ (Fa.) Şimşek.
b. M783a1, M783a3
b.-ı cūşān M783a14
ra'd u b. T704b6, T716a24
b.-lar T704b6,

berḳ-āyîn (Fa.) Şimşek gibi, şimşek benzeri.
b. M800a7

ber-ḳarār (Fa.Ar.) Kararlı, sürekli.
b. bol- T718a15

berḳ-vār (Fa.) Şimşek gibi.
b. M785b3

Berḳıs~Büḳîs (ö.a.) Tufan sırasında Nuh, inanışına göre Adem ve Havva'nın cesedlerini gemide saklamış. Tufan sonrasında kimilerine göre Berkıs dağında kimilerine göre beytü'l-mukaddes'te defnetmiştir.
B. taġı T695a16

berr (Ar.) Kara, toprak.
bahr u b. T708b8, A723b5, A723b12, A730b7,

A733a14
b.-in A723b5

Berşişā (ö.a.) Bersisa kıssasındaki zahit, abit.
B. T716b22, T717a4

Bersisāy ʿābid (ö.a.) bkz. Berşişā
B. T716b20(2)

ber-ṭaraf (Fa.T.) Saf dışı.
b. bol- "Saf dışı edilmek, giderilmek" M793a22

berümend (Fa.birl.s.) Nasipli, isteğine ulaşan.
b. T718a20

bes (Fa.) Artık; yeter,kâfi, yetişir; sonunda.
şāh u b. A733b10
b.-dür T702b4
b. durur A718b15
b. irdi M801a24
b. irmes mü irdi M801a26
b. T700b2, T718a12, A727a24, A732b20, M783b2, M785a1, M786b6, M792b2, M795a27, M798a11, M801a14, M802a6

besī (Fa.) Çok; çokluk; genellikle.
b. T706b9, A719b25, A722b4, A727b1, A732b4, A733a25, M787a5(2), M798a2(2)
b. ki M799a2

beşāret (Fa.) Müjde, müjdeli haber.
b. bir- T699b2, T700a2, T713b19, T713b23
b. tigür- T713b25
b.-i T704a17
b.-in T708b26, T710a13, T714a15, T709b3
b.-in bir- T709b3

Beşeng bin Tūr bin Ferīdūn (ö.a.) Efrasiyab'ın babası.
B. A720a11

beşer (Ar.) İnsan, insanoğlu.
cinn ü b. T712a17
b. A696a10

Beşer (ö.a.) Eyüp Peygamber'in oğlu.
B. T708b18

beşere (Ar.) İnsanoğlu.
b. M798a12

beşeriyyet (Ar.) İnsanlık.
b. T705b10, M785b23, M802a10, M802a15
b.-niñ M786b17

be-taḫṣīṣ (Ar.) Özellikle, bilhassa, hususiyle.
b. A733a8, M783b23, M792a22, M793b4, M794a7

be-teng (Fa.) Sıkıntı, usanç; sıkılma, ruhu daralma.
b. kıl- "Usanmak, bıkmak, canına tak demek"
T704a25, A727a27

be-vācibī (Ar.) Gerektiği gibi.
b. M794a18

bevādī (Ar.) Çöller, kırlar.
b.-si M784b24

bey' (Ar.) Satma, satış.
b. M783b3

beyābān (Fa.) Kır, çöl.
b.-ı vasī' T711a3
b.-ġa T715b5, M784b26
b:-da T699a4, T709a13, T711a14, M801a6
b.-dağı M798b4
b.-dın T706b1
b.-ı M795b16
b.-ığa T699a8, T699a20

beyābānī (Fa.) Çöle, kıra ait.
b. M784b4

beyān (Ar.) Anlatma, açık söyleme, bildirme; ifade, söz.
b. A733a26
b. u edāsıda M782b7
b. ḳıl- T697b15, T709a26, A728b2, M795b20, M800b21
b.-ı M788a19, M794b19, M796b23, M801b22, M802a5
b.-ını M791b13
b.-ığa M782b20
b.-ıda T700a24, M791a25

beyāż (Ar.) Beyazlık, aydınlık.
b.-ı M795a13
b.-ıdın M794b9, M797a11

beyin Beyin, dimağ.
b.-in T716a6

beyt (Ar.) Beyit, aynı vezinde iki mısradan oluşan söz.
b. bile M783b27
b. T695b6, T702b24, A719a2, M788a4, M790a27
b. idi M796a5
b.-leri M796a3
b.-leri bile M796a3
b.-ler M800a7

beytü'l-aḥzān (Ar.) Yabup Peygamber'in oğlu Yusuf'u kaybetmenin acısıyla yaşadığı yer, çadırı, gam, tasa yuvası.

b. T701b4

beytü'l-māl (Ar.) Maliye hazinesi, devlet hazinesi.
b. A729b24
b.-dın T709b17

beytü'l-laṭaf Genelev.
b. M793b10

Beytü'l-maḳdis (ö.a.) Kudüs'teki Mescid-i Aksa; Kudüs.
B. T700a2, T705b21, T710b9, T710b12, T712a16, T714a11
B.-niñ T710a24
B.-ni T713a6, T713a10, A721b6, A722a9
B.-ḳa T705a22, T713b8, T713b11, T714a22, T715a14
B.-de T695a16, T713b6
B.-din T713a8, T714a18

Beyżā (ö.a.) İran'da bir şehir.
B. A722b3

beyżā (Ar.) Çok beyaz, beyaz.
yed-i b. "Musa Peygamber'in Firavun'a karşı mucize olarak görünen parlak eli" T704a14, T704a21
b.-sı T707a12

beyże (Ar.) Yumurta, yumurta şeklinde yuvarlak şey.
b. A722b13
b.-ni A722b23

bezm (Fa.) Konuşma, sohbet, yiyip içme meclisi; içkili eğlenceli meclis, dernek; dost toplantısı.
b.-i vaṣl M795b27
muṭrib-i b.-i ṭarab M790a21
b.-tüz A722b4
b. ara M784a3, M787b22, M790a18
b içre M784a21
b. M783b21, M783b22, M784a5
b.-niñ M790a18
b.-i M783b20, M784a24
b.-ini A720b13
b.-ide M796a26, M796b2, M797b23, M798b23

bıçaḳ Bıçak.
b. T699b9

bī-'aded (Fa.Ar.) Sayısız, hadsiz, pek çok.
b. A728a24

bī-'adil (Fa.Ar.) Adaletsiz, adil olmayan.
b. A719a3

bī-'ayār (Fa.Ar.) Ayarsız, ölçüsüz, kıymetli

madenlerin karışma derecesinde kurala uymama.
b. T703a1

bi-ʿaynihi (Ar.) Tıpkı, aynıyla, sanki, adeta.
b. M789b5

bî-bāk (Fa.) Cüretkâr, arsız, edepsiz, küstah, yüzsüz, saygısız.
çarḫ-ı b. A723b14
ḳavm-i b. T717a17
b. T710b2
b.-niñ T716a14

bî-bāklig (Fa.T.) Cüretkârlık, arsızlık, küstahlık, korkusuzluk.
b.-in M802a4

bî-beḳā (Fa.Ar.) Baki olmayan, bekasız, ebedi olmayan.
b. A726a19

bî-biżāʿat (Fa.Ar.) Sermayesiz, eseri olmayan.
b. T700a27

bî-cān (Fa.) Cansız, ruhsuz.
ʿışḳ-ı b. M785a13

bî-cihet (Fa.Ar.) Sebepsiz, boş yere, boşuna.
b. A723b23

bî-çāre (Fa.) Çaresiz, zavallı; alçakgönüllülük ifadesi ile birinci tekil kişi zamiri.
b. A732b8, M784b3, M791a11
b.-sin M795a14
b.-lerġa M797b11

bî-çāre-vār (Fa.) Çaresiz gibi, zavallı benzeri.
b. M798a14

bî-çün (Fa.birl.s.) Eşsiz, emsalsiz; sebep sorulmaz, Tanrı.
ḫālik-i b. M785a3

bî-dād (Fa.) Zulüm, işkence, kötü muamele.
b. u cefāsı M800b16
b. A727b18, M801a26, M801a27
b.-nı A726b24
b.-ıdın A727a26, A728a26, M790a25

bî-devlet (Fa.Ar.) Zavallı.
b.-ler T716a26

bî-din (Fa.Ar.) Merhametsiz, acımasız, dinsiz.
b.-ler T715b19

bî-edeblıġ (Fa.Ar.T.) Edepsizlik, saygısızlık.
b. T716b18

bî-endāze (Fa.) Ölçüsüz, derecesiz, çok.
feyż-i b. M800a8
b. M787b15

bî-fāyide (Fa.Ar.) Yararsız, boş.
b.-dür T709a24
b. T716b18

big Bey; beylik ünvanı; devlet idaresinde ve bununla yakından bağlı askeri teşkilatta yüksek bir görev, bir makam.
b. M801a22
b.-din M799b25
b.-ler M790b14, M793a2, M793b21, M793b22
b.-ler bile M793b22
b.-niñ M793a4
b.-lerge M793b25
b.-im M795b20
b.-lerige M793b19, M793b21, M794a15

bî-ġaraż (Fa.Ar.) Samimi, garazsız.
b. M793a11

bî-ġāyet (Fa.Ar.) Çok, nihayetsiz.
b. T713b21, M798a16

bî-günāh (Fa.) Suçsuz, günahsız. krş. bî-güneh
b. A720b26

bî-günāhlıġ (Fa.T.) Suçsuzluk, günahsızlık.
b.-ın A725b21

bî-güneh (Fa.) Suçsuz, günahsız. krş. bî-günāh
b. A731b18

bî-ḫaber (Fa.Ar.) Habersiz, bilgisiz.
b. irür M787a4
b. bol- M797a6
b.-raḳ "Daha habersiz, daha bilgisiz." M799a9

bî-ḥadd (Fa.Ar.) Hadsiz, çok, sınırsız.
b. ü imkān M787a5
b. A726a8, M784b15, M784b17

bî-ḥāl (Fa.Ar.) Halsiz, kendinden geçmiş.
b. bol- T709b15, T716a25

bihamdi'llāh (Ar.) Allah'a şükür olsun.
b. M792a13
b. ve'l-minnetü M785a9

bî-hān u mān (Fa.) Yersiz, yurtsuz, çoluksuz, çocuksuz.
b. M784b4

biḥār (Ar.) Denizler.
ġavvāṣ-ı meṭālib-i b. M786b3

b.-nı A727a18
b.-ı M786b3

bî-hûş (Fa.) Aklını kaybetmiş, kendinden geçmiş.
b. bol- T704a20
b. T716b26

bî-ḥisāblıġ (Fa.Ar.T.) Çokluk, sayısızlık.
b.-ıdın M785a12

Bihzād (ö.a.) Ünlü ressam ve minyatürcü (?-1537).
B.-dur M789a2

bî-ihtimāmlıġ (Fa.Ar.T.) Özensizlik.
b. M789b22

bî-iḫtiyār (Fa.Ar.) Elde olmayarak, kendiliğinden, kendinden geçerek.
b. bol- A732b15
ḥayret-i b. ḳıl- T706b11

bî-iḫtiyārāne (Fa.Ar.Fa.) Elinde olmayarak, kendiliğinden.
b. M784a11

bî-iḫtiyārlıġ (Fa.Ar.T.) Elde olmama, seçme hakkına sahip olmama. bkz. bî-iḫtiyārlıḳ.
mahż-ı b. M798a13
b.-dın M798a12

bî-işāreti (Fa.Ar.) Tarifsiz, çok.
hezār b."Tarifsiz, çok." T698a21

bî-i'tibār (Fa.Ar.) Değersiz, alçakgönüllülük ifadesi ile ben yerine kullanılan söz.
ḫākî-veş-i b. M786b9

bî-i'tibārlıḳ (Fa.Ar.T.) Değersizlik, hükümsüzlük.
b. M791a9

bî-i'tidāllıḳ (Fa.Ar.T.) Eşit olmama, mülayim olmama.
b. bile T718a15

bî-'ivaż (Fa.Ar.) Karşılıksız.
b. M788b5

Bijen (ö.a.) İran mitolojisinde meşhur Rüstem'in kızkardeşinin oğlu olan kahraman.
B.-niñ A721a17
B.-ni A721a19

bik İyi, güzel, doğru; sağlam, güçlü.
b. T716b7
b. ḳıl- T706b14
b.-rek " Daha sıkı, daha sağlam, daha iyi." A722a23

bī-ḳā'ide (Fa.Ar.) Usulsüz, esassız.
b. M789b27

bī-ḳā'ideliġ (Fa.Ar.T.) Usulsüzlük, yolsuzluk, nizamsızlık.
b. ḳıl- M799a25
b.-ı T703b23, M794a14
b.-larınıñ M799a15

bī-kār (Fa.) İş, hizmet.
b.-ımıznı T703a25

bī-ḳarār (Fa.Ar.) Kararsız, sebatsız.
zār u b. M788a11
b. it- M794b8
b.-raḳ irdim M799a4

bike Hanımlar için kullanılan muhterem kız, küçük hanım, aslı bey hatun anlamlarında bir ünvan.
Şafiyye b. M796a22

bikr El değmemiş kız.
b. irdi T701b1

bil Bel, insan bedeninde göğüsle karın arasında daralmış bölüm.
b. bağla- "Bir işi yapmaya niyetlenmek" T700b10, T709b6
b.-ni bağla- M795b10
b.-ige A719b12

bil- Bilmek, vakıf olmak; öğrenmek, anlamak, tanımak; yapmak, yerine getirmek; hüküm sürmek, tutmak, ele geçirmek, sahip olmak; saymak, kabul etmek; görmek, fark etmek, ayırmak, tefrik ederek anlamak; takdir etmek, değerini bilmek.
b.T718a5, M792b7
b.-gil M792b7
b.-eyin A729a7
b.-ey T708b22, A725a1, A725b5, A728b17
b.-di T698b7, T698b19, T699a23, T699a26, T709a25, T710a2, T710a12, T710b14, T712a3, T712a5, T712a13, T712b19, T713a19, A719a2, A722a22, A722a24, A722b5, A723a23, A724a3, A724a9, A728a8, A728a14, A729a18, A730b22, A732a26, A732a27, M791b12
b.-diler T706a21, T712a15, T712b15, T713b2, A729b8
b.-medi A728b13, M786b12
b.-mediler A728a15
b.-se T704a9, T718a5, A733a16, M784b10
b.-gey T695a6, A725b5, M786b3
b.-gey siz T702a27, M785b25
b.-geyler M782b2, M798b11

b.-ür mü sin T710b24
b.-ür M802a5
b.-ür siz T697a21, T701a11, M792b26, M793a12
b.-men M787a17
b.-mes mü sin T710b22
b.-mes T710b26, T713b1, M792a11, M792b27, M798a12
b.-mes biz T717a1, M786b13
b.-mes mi irdiñ T711a10
b.-mes irdi T695b1, T710a23, T710b27, T713b1
b.-memiş bol M796a6
b.-ipdür M800b10
b.-e al- M798a5
b.-geç T699b7, T717a22
b.-ip T697b11, T698a23, T698b5, T700a5, T700b13, T701b7, T706a10, T711a17, T714a19, T716b3, A721b4, A723b20, A725b11, A725b21, A726a24, A731a17, A731b13, M785b27, M786a1, M792b22, M802a9
b.-mey M784b13
b.-gen A723b19
b.-gendin T711b26, T717a12
b.-ür il A725a8
b.-meslik M800b10
b.-mek M793b25, M802a1

bilād (Ar.) **Memleketler, şehirler, kasabalar.**
b. T707b, A721b9, A727a18, M798b10
b.-ın A719b18

bile **İle, birlikte, beraber, ve; vasıtasıyla, yoluyla; beraberinde; -a göre; sebebiyle, yüzünden; (bir şey) gereğince.**
b. T694b3, T694b5, T694b6, T694b7, T694b8, T694b10, T694b12, T694b15, T694b16, T695a1, T695a3, T695a6(2), T695a7, T695a19, T695b3, T695b9, T696a9, T696a10, T696a13, T696b1, T696b16, T696b17, T696b25, T697a1, T697a2, T697a5, T697a14, T697a16, T697a22, T697a23, T697b1, T697b8, T697b11, T697b14, T697b16, T697b19, T697b21, T698a1, T698a4, T698a6, T698a8, T698a9, T698a10(2), T698a12, T698a14, T698a21, T698a22(2), T698a24, T698b3, T698b9, T698b12, T698b16, T698b18, M798b22, T698b25, T698b25, T699a1, T699a2, T699a3, T699a9, T699a15, T699a20, T699a23, T699b3, T699b8, T700a18, T700a21, T700b1, T700b2, T700b14, T700b17(2), T700b18, T701a4(2), T701a11, T701a15, T701a16, T701a17, T701a20, T701a21, T701a24, T701b5, T701b10, T701b11, T701b12, T701b14(2), T701b15, T701b17, T701b18(2), T701b20, T701b21, T701b26, T702a5, T702a8, T702a10, T702a13, T702a17, T702a18, T702b11, T703a5, T703a6, T703a7, T703a9, T703a11, T703a12, T703a18, T703a19, T703a21, T703b5, T703b7, T703b9(2), T703b13, T703b20, T703b21(2), T703b27, T704a7, T704a18, T704a23, T704b5, T704b8, T704b9(2), T704b11,

T704b13, T704b14, T704b15, T704b18, T704b19,
T704b20, T704b22, T705a3, T705a4, T705a6,
T705a7, T705a10, T705a13, T705a17,
T705a18(2), T705a20(2), T705b1, T705b7,
T705b8, T705b10, T705b20, T705b22, T705b23,
T705b24, T705b12, T705b13(2), T705b15,
T706a10, T706a14, T706a20, T706a25, T706a22,
T706a25, T706a27, T706b1, T706b8, T706b9,
T706b18(2), T706b26, T706b27, T707a4,
T707a8(2), T707a9, T707a14, T707a15, T707a17,
T707a19, T707a23, T707a24, T707a25,
T707b(7),T708a3, T708a26, T708b1, T708b4,
T708a8, T708a12, T708a14(2), T708a19,
T708a22, T708b13, T708b14, T708b19(3),
T708b22, T708b23, T708b24, T708b26, T709a1,
T709a5, T709a7, T709a12, T709a19, T709a25,
T709a27(2), T709b1, T709b4, T709b12, T709b15,
T709b16, T709b21, T709b22, T709b25, T710a3,
T710a5, T710a13, T710a14(2), T710a19,
T710a23, T710a26, T710a27(2), T710b7(2),
T710b13, T710b15, T710b19(2), T710b20,
T710b22, T711a1, T711a15, T711a21,
T711a23(2), T711b1, T711b6, T711b11, T711b21,
T711b17, T711b19, T711b20, T711b21, T711b27,
T712a1, T712a3, T712a8, T712a19, T712a21,
T712a22, T712a25, T712b4, T712b6, T712b8,
T712b11, T712b16, T712b23, T712b24, T712b27,
T713a4, T713a7, T713a27, T713b4(2), T713b16,
T713a21, T713b25, T713b26, T713b27, T714a6,
T714a12, T714a13, T714a14, T714a18, T714a21,
T714a22, T714a25, T714b3, T714b4, T714b5,
T714b8, T714b22, T714b23, T714b26, T715a8,
T715a10, T715a12, T715a18, T715a19, T715a25,
T715b3,(2), T715b5, T715b7, T715b9, T715b17,
T715b21, T715b23, T716a4, T716a5, T716a6,
T716a10, T716a13, T716a15, T716a16, T716a19,
T716a23, T716a26, T716a27, T716b2, T716b5,
T716b13(2), T716b14, T716b24, T716b26,
T717a1, T717a2, T717a11, T717a12, T717a17,
T717a18, T717a20, T717a21, T717a23(2),
T717b7, T717b8, T717b20, T718b27(2), T718a4,
T718a15(2), A718b5(2), A718b6, A718b7,
A718b8, A718b9, A718b20, A718b21, A719a1,
A719a4, A719a5, A719a8, A719a11, A719a19,
A719a21(2), A719a23, A719a25, A719b1, A719b3,
A719b7, A719b15, A719b16, A720a15, A720a20,
A720b1, A720b3, A720b6,A720b8, A720b10,
A720b13, A720b17, A720b23, A720b25, A721a1,
A721a9, A721a10, A721a11, A721a17,
A721a19(2), A721a27(2), A721b3, A721b6(2),
A721b11, A721b18, A721b21, A721b23,
A721b24(2), A721b26(2), A721b27, A722a13,
A722a14, A722a20, A722a25, A722a26, A722b5,
A722b6(2), A722b21, A722b22, A722b26,
A723a12, A723a13, A723b2, A723b5(2), A723b13,
A723b17, A723b25, A724a1, A724a9, A724a14,
A724a16, A724b18, A724b24, A724b26(2),

A724b27, A725a1, A725a2, A725a11, A725a13, A725a15, A725a16, A725a23, A725b2, A725b10, A725b11, A725b13(2), A725b14(2), A725b22, A725b24, A725b25, A725b27, A726a1(2), A726a2, A726a5(2), A726a12, A726a17(2), A726b8, A726b10, A726b19, A726b20, A726b27, A727a2, A728a8, A727a10, A727a18, A727a24, A727a27, A727a12, A727b22, A727a23, A728a3, A728a7, A728a14, A728a17(2), A728a18, A728a19, A728a22, A728a23, A728a25, A728b1, A728b5, A728b12, A728b15, A728b16, A728b19, A728b25, A728b27, A729a3, A729a6, A729a21, A729a23, A729a26, A729b3, A729b4, A729b5, A729b7(2), A729b8, A729b9, A729b13, A729b17, A729b24, A730a3, A730a4, A730a5, A730a7, A730a15, A730a17, A730a24, A730a27(2), A730b1, A730b6, A730b8, A730b9, A730b20, A731a1, A731a2, A731a4, A731a9, A731a12(2), A731a20, A731a21, A731a22, A731a23, A731a24, A731a25, A731b1, A731b7, A731b8, A731b14, A731b19(2), A732a1, A732a3(2), A732a5, A732a9, A732a14, A732a15, A732a19, A732a23, A732b10, A732b13, A732b18, A733a7, A733b6, M782b1(2), M782b4(2), M782b11(2), M782b12, M783a3, M783a25(2), M783b4, M783b7, M783b14, M783b16(2), M783b27, M784a1, M784a23, M784a25, M784b7(2), M784b9, M784b18, M784b19, M784b25, M784b26, M785a20, M785a27, M785b19(2), M785b25, M785b26, M786a1, M786a17, M786a22, M786b4, M786b5, M786b6, M786b22, M786b23, M786b24(2), M787a3, M787a6(2), M787a23, M787a27, M787b1(2), M787b10, M787b11, M787b12, M787b14, M788a2, M788a3(2), M788a4, M788a8, M788a22, M788a23, M788b1, M788b2, M788b4, M788b5, M788b6, M788b14, M788b19, M788b20(2), M788b21, M788b24, M789a6, M789a10, M789a11(2), M789a12, M789a20, M789a22, M789a23, M789a25(2), M789a26, M789b4, M789b13, M789b19, M789b26, M790a7, M790a12(2), M790a13, M790a14, M790b2(4), M790b15, M790b21(2), M790b25, M791a11, M791a22, M791b5, M791b18, M791b25(2), M792a6, M792a7, M792a9, M792a19, M792a21, M792a27, M792b9, M792b11, M792b17, M792a18, M792b22, M792b23, M793a9, M793a10, M793a12, M793a15, M793a17, M793a19, M793a21, M793a23, M793a26, M793b2, M793b3, M793b5, M793b13, M793b14, M793b15, M793b18, M793b21, M793b22, M793b24, M793b26(2), M794a2, M794a3, M794a4, M794a7, M794a11, M794a17, M794b11, M794b17, M794b27, M795a9, M795a14, M795a15(2), M795a25(2), M795b10, M795b11(2), M795b12, M795b19, M795b20, M796a3, M795b21, M796a4, M796a5, M796a11(2), M796a12, M796b16(2), M796b27, M797a24, M797b3, M797b4, M797b5, M797b11(2), M797b12, M797b21, M798a17, M798a19,

M798b9(2), M798b20, M798b21, M798b27(2), M799a1(2), M799a3(2), M799a8, M799a11(2), M799a12(2), M799a18, M799a19, M799a23, M799b3, M799b12, M799b17(2), M799b24, M799b27, M800a2, M800a8, M800a12, M800a18, M800a20, M800a26, M800b6, M800b7, M800b8, M800b12, M800b19, M800b23(2), M800b25, M800b26, M801a5, M801a7, M801a8, M801b11(2), M801b19, M801b20(2), M801b21(2), M801b27, M802a5, M802a6, M802a8(2), M802a10, M802a13, M802a14, M802a16, M802a17, M802a19, M802a21(2)

bi'l-ḥaḳiḳa (Ar.) Gerçekte, hakikatte, aslında.
b. M786a11

bilil- Görülmek, sayılmak, kabul edilmek.
b.-se M793b2

bi'l-külli (Ar.) Tamamıyla.
b. A730a14

billāh (Ar.) Allah için.
b. M793a7

bilūrin (Fa.) Kristalden, çok parlak taş veya çok saf ve temiz camdan.
cām-ı b. M784a1

bim (Fa.) Korku, tehlike.
b. ü ümid "Kararsızlık" A727b1
b.-din T700b22
b.-i M790b12

bimār (Fa.) Hasta, hastalık.
b. T718a17, T718a18
b.-larġa T716b23

bimārlıġ (Fa.T.) Hastalık. krş. bimārlıḳ
b.-lar T702b5
b.-ıdur T718a17

bimārlıḳ (Fa.T.) Hastalık. krş. bimārlıġ
b. A730b6

bi-medār (Fa.Ar.) Dayanıksız, haksız, temelsiz.
b.-dur M798a7
b. M785b9

bi-muḥābā (Fa.Ar.) Korkusuz, çekinmeden.
b. M796a27

bi-miḳdār (Fa.Ar.) Az.
b. A730a1

bi-misillik (Fa.Ar.) Eşsizlik, benzersizlik.
b.-ke T700b4

bin (Ar.) Oğul.

binā (Ar.) Yapı, bina; temel, esas; yapma, kurma.
b. ḳıl- "İnşa etmek, kurmak" T695a22, T699a5, T699b5, T710a26, T710a27, A718b10(3), A719a1, A719a6, A719a7, A722b9, A723b9, A727b11, A725b13
b. M785b8
b.-nı T710b1, M784b16
b.-da A719a17
b.-sı M797a15
b.-sıdur A729a25
b.-sın T695a19, T700a2, T711b11, A726a18, M799a20
b.-sını T710b9
b.-sıġa M785b7, M786a26, M801b10

bīnā (Fa.) Gören, gözü gören.
merdüm-i b. M795a13
b. bol- "Gözü görmek" T702a3
b. bol- T713a23
b. ḳıl- "Gözü görür hale getirmek" T713a24, T717a11

bī-naṣīb (Fa.Ar.) Nasipsiz, kısmetsiz.
b.-lerġa M800a22

bināyī (Ar.Fa.) Bir bina, bir yapı.
b. A719a15

bī-naẓīr (Fa.Ar.) Eşsiz, emsalsiz.
b. irdi A719a11

bī-nevā (Fa.) Nasipsiz, fakir, çaresiz, zavallı.
b. M796b2
b.-ġa M801a27
b.-lar A723b14

bī-nihāyet (Fa.Ar.) Çok, pek çok; sonsuz, nihayetsiz, hadsiz.
şefḳat-i b. M795b4
b. irdi T713b22, M788b3, M798a16
b. A728b15
b.-ni M795b4

bī-nişānlıġ (Fa.T.) İzsizlik, bekasızlık.
b.-dur M801b23

bī-niyāzlıḳ (Fa.T.) Önemsemezlik, aldırmazlık, tevekkül etme.
b. T702b3

biniş (Fa.) Görüş, görme kabiliyeti.
b. M785b13

bint (Ar.) Kız.

b. T702b7

bî-pervā (Fa.) Pervasız, çekinmesiz, sakınmasız.
b. irdi A720a7

bî-pervālıġ (Fa.T.) Pervasızlık, çekinmesizlik, kendini bilmezlik.
b.-dur A728a11
b. M787a10

bir Bir; aynı, eş; biri (zamir); tek; birlikte, beraber.
b. (sıfat) T694b2, T694b7, T694b21(2), T695b2, T696a5, T696b12, T697a4, T697a7, T697a15, T697a19, T697a21, T697a23, T697a24, T697a27(2), T697b12, T697b18, T698a3, T698a4, T698a5, T698a7, T698a13, T698a14, T698a15, T698a20, T698b2, T698b3, T698b6, T698b21, T698b26, T699a4, T699a18, T699a24, T699b6(2), T699b18, T699b20, T700a2, T701a5, T701a14, T700a16, T700b3, T700b13, T701a26, T701b12, T701b23, T702a8, T702a9, T702a14, T702b6, T702b9, T702b11(2), T703a20, T703a20, T703a25,, T703a26, T703b3, T703b4, T703b5, T703b6, T703b7, T703b13, T703b16, T703b17, T703b22(2), T703b27(2), T704a1(3), T704a11(2), T704b19, T704b22, T704b27, T705a2, T705a6, T705a17(2), T705a18, T705a20, T705a25(2), T705a26, T705b6, T705b9, T705b11(2), T705b23, T706a23, T706a26, T706b4, T706b8, T706b10, T706b11, T706b12, T706b14(2), T706b27, T707a13(2), T707b(4), T708a7(T708a20, T708a22, T708b9, T708b21(2), T708b25, T709a5, T709a24, T709a27, T709b9, T709b16, T709b17, T709b18, T709b21(2), T709b22(2), T709b24(2), T709b26, T710a1, T710a7, T710a26, T710a27(2), T710a10, T710b6, T710b14, T710b15, T710b19, T710b27, T711a3(2), T711a6, T711a13, T711a14, T711a16(2), T711a21, T711a22, T711b4, T711b6, T711b14(4), T711b22, T712a3, T712a7, T712a11, T712a12(2), T712a14, T712a21, T712b14, T712b17, T712b18, T712b22, T712b23, T713a8, T713a10, T713a11(2), T713a15, T713a21, T713a27, T713b2, T713b11, T713b15, T713b19, T714a6, T714a13, T714a14, T714a25, T714b1, T714b2, T714b3, T714b6(2), T714b11, T714b24, T715a8(2), T715a19, T715a22, T715b5, T715b9, T715b27, T716a2, T716a7(2), T716a17, T716a19, T716a23(2), T716a24, T716b1, T716b2(2), T716b5, T716b10, T716b22, T716b23, T717a1, T717a5, T717a6(4), T717a7, T717a8(2), T717a10, T717a21, T717a25(2), T717b2, T717b4, T717b7, T717b26, A719a8, A719b8(2), A721b1, A721b5, A721b6, A722a20(2), A722b4, A723a9, A723a11, A723a13(4), A723a14, A723a17(2), A723a19, A723a21, A723b15, A723b16, A723b17,

A724a14, A724b21, A724b22, A724b23, A724b27, A725a2, A725a3, A725a8, A725a16, A725a21, A725a23, A725b20, A726a25, A726a26, A726b9, A726b12, A726b15, A726b16, A727a5(2), A727a11, A727b13, A727a17, A727b4, A727b8, A727b19, A728a19, A728b6, A728b7, A728b11, A728b21, A729a8, A729a9, A729a11, A729a17, A729b21, A729b26, A729b27, A730a2, A730a6(2), A730a22(2), A730b1, A731a5, A731a19, A731a21, A731a23, A731a24, A731a25(2), A731a27, A731b1, A731b15, A731b25, A731b27, A731a6, A732a14, A732a17, A732a22, A732a23, A732b7, A732b8, A732b23, A733a7, A733a24, M783a7, M783a13, M783a14, M784a15, M784b9, M784b10, M784b17, M785a7, M785a8, M785a12, M785a14, M785a18, M785a21, M785a26(2), M785b11, M786b11, M786b18, M786b22, M786b24, M787a4, M787a15, M787a16, M787b1(2), M788a15, M788b10, M789a26, M789b25, M790a2, M790a26(2), M791a21, M791a23, M792a21, M792a22, M792a23, M792b9, M792b15, M792b21, M792b23, M793a14, M793a23, M793a24, M793b23, M793b26, M794a8, M794b4, M796a13, M796b7, M797a9, M797a10, M797a24, M797b23(2), M797b25, M797b24, M798a24, M798b19(2), M799a16, M799b12, M799b14, M799b25(2), M800a15, M800a24, M801a1, M801a12(2), M801a15, M801a16, M801a24(2), M801a25, M801b14(2), M801b15, M801b17, M802a24

b. "Aynı" T694b21, T695b25, T696a9(2), T699b3, T700a11, T702b27, T710b25, T718a13, A721b16, M786a11

b. (zamir) "Biri" T712a9, T712a25, T714b3, A723a1, A723a2, A723b2, T710b22, T708b18

b. "Tek" T701b13, T701b16

b. "Birlikte" T696a13, M800a4

b. b. "Tek tek" A725b2, M783a5

b. ḳatla T696a11, T699a21, T701b11, T706a5, T712a26, T717b4, A730a8, M794a22, M798a27, M799b18, M801a3

b. niçe T695a25, T699b15, T702a11, T704a2, T707b, A722b9, A723a5, M788a4, M789a16, M790a9, M792b12, M793a18, M799a23, M800b21

b. yolı T701b22, A721b23, A730b12

miñdin b. T705b20

b. iki T717b14, M786b13, M788b5, M792b17

b. tört biş kün M799b18

b. bol- T709b2, M789a18

b.-dür A726b8, M786b27

b.-niñ A724b13

b.-ni T707a8

b.-ge T701b22,T707b, A732b9, M784b14, M795a10

b.-ge miñ T701b22

miñdin b.-ge M795a10

b.-i T695a7, T696b12, T697a6, T698a1, T698a2(4), T700a10, T700a11, T700a24(2), T701a5, T702b2, T703a11, T704b21(2), T706a27,

T707b. T708b12, T708b20, T709a26, T709b1(2), T709b14, T710b10, T710b11, T710b15(2), T711b19, T712a21, T712b1, T712b3, T712b5,(2) T712b21(3), T713a26(2), T713b16, T714b4, T715b18, A720b16, A720b17, A721a3, A722b13, A723b6(2), A724a12, A724a22, A725a4, A725b14, A727a13, A727b17, A728b3, A730a6, A731a21, A731a24, A731b11, A731b14, A731b23, A733a15, M786b16(2), M792b14, M793a8, M794b1, M801a2, M794b1, M794b2, M795b17, M798b15, M799a23, M799a24, M799a26, M800b21, M800b27, M801a1(2), M801a2

b.-iniŋ T696b12, T696b16, T696b17, T696b27(3), T700a18, T703b20, T709a22, A722a9, A729b25(2), A731b24, M784b15, M785a17

b.-in T695a7, T695b1, T701a8(2), T698a26, T698a27, M801b2, M801b2, T708a21

miŋdin b.-in T695b1, A733a20

b.-ini T711a13, T714a25, T714a25, M784b10

b.-ige T711a11, A731b7

b.-ide A730a26(3), M784a16, M784a17

b.-idin T710a9, A731b6, M783a24, M783a25, M794a14, M795b18

b.-isini M796b20(2), M799b14

b.-i birige M801b1

b.-imiz A728a6

bir- **Vermek, iletmek; bildirmek, ulaştırmak, duyurmak; evlendirmek; bırakmak, bir şeyi birinin uhdesine bırakmak; teslim etmek, devretmek; sağlamak; görevlendirmek, ..ile görevlendirmek; ihsan etmek, bağışlamak; göndermek, yöneltmek; ortaya çıkmak, herhangi bir duruma yol açmak; sağlamak, yerine getirmek; emrine vermek; takdir etmek; etmek anlamında yardımcı fiil; yeterlik yardımcı fiili.**

b. T701a9, A722a24

b. gil T705b20

b.-sün M786a27. M795b22

b.-iŋ T695b2

b.-mesün A721b16

b.-meŋiz M786b22

b.-eli T706a18, A723b18

b.-dim M790b11

b.-di T694b3, T695a3, T695a10, T696a20, T696b1, T697a2, T697b2, T698b14, T698b20, T699a2, T699b2, T699b20, T700a2, T700a8, T700a10, T700a22, T701a25, T703a26, T706b1, T708b13, T708b24, T709b5, T711a25, T711b14, T712a12, T713a16, T713b20, T713b23, T713b25, T714a10, T714a9, T714a15, T714a20, T714b26, T716b6, T716b24(2), T716b10, T718a16, A718b13, A719b19(3), A720a21, A721b1, A721a8, A721b2, A721b3, A722a14, A723a5, A723a5, A724a2, A724b11, A725a8, A725a19, A726a27, A727a23, A729a5, A729b2, A731b11, A731b20,

A732b1, A732b6, M782b17, M785b10, M788a18, M789a5, M790a5, M795b23, M797a19, M797a26, M799b23, M800b19
b.-dük M789b18
b.-diler T700a7, T704a2, T704a3, T704a6, T712a7, A726a10, A727a27, A727b15, A729b25, A732b27
b.-di irse A725a19
b.-medi T697b13, T710a16, T715a18, A721a14, A725b8, A731a11, M797b18
b.-señ T702b13, T718a9
b.-se T700b1, T718a16, A728a6
b.-seler M793b27
b.-gey sin T699a22, A725a22, M802a23
b.-gey T695a1, T695a2, M793a27, T712a22, T718a15, A727a23, M788a21, M795a10, M802a14
b.-geyler T695a2, T712b18, A719a5,
b.-megey sin T699a26
b.-gey irdi M795a19
b.-ür min T702b13
b.-ür T694b10, T695b20, T699b1, T700b7, T701a4, T703b18, T705b1, T709a14, T715b6, A723a16, M729b12, M785a14, M785b1, M787b11, M788b4, M796a14, M798a25
b.-mes A721a6, A723a5, M783b13, M785b24, M787a10, M792a13, M797b17, M801b13
b.-ür irdi T698a13, T712b23, A725a5, A726a2, M797a14, M800a27
b.-ürler irdi T694b21, T697b9, A732a20
b.-mes irdi A719b6, A732a21
b.-mesler irdi A732b3
b.-miş M790b11
b.-gümdür T716a10
b.-güñdür A723b22b.
b.-güsidür A731a10
b.-megümdür M792b16
b.-ipdür T700a26
b.-ipdürler A726b22, A730b9, M799b27
b.-ip irdi T717a19, A732b12, M79a24, M801b19
b.-meydür A728a20, A731b11
b.-e almay A723b19
b.-e alğay irdi T700b4
tuta b.-di A725a17
b.-ip T695a15, T696b13, T701a21, T701b7, T701b18, T702a13, T702b14, T702b20(2), T704a8(2), T704a17, T704a18, T705a4, T705b23, T709b3(2), T711a21, T711b8, T712b27, T715b14, T716a20, T717a2, T717a20, A720b11, A720b18, A720b19, A720b25, A721b4, A723b2, A723b14, A723b22, A724a23, A724b12, A725a6, A728a4, A727b21, A728b10, A728b12, A728b14, A729a20, A729b10, A730a4, A730a9, A731a5, A731a18, A732b8, A732b16, M792b27, M797b21, M799a21, M801a17(2), M802a16, M802a25
b.-mey T698b16, A723a21
b.-gen T698b8, T708a24, T718a8
b.-gende A721a26

b.-ürler irdi T694b21, T697b9, A732a20
b.-mes irdi A719b6, A732a21
b.-mesler irdi A732b3
b.-miş M790b11
b.-gümdür T716a10
b.-güñdür A723b22b.
b.-güsidür A731a10
b.-megümdür M792b16
b.-ipdür T700a26
b.-ipdürler A726b22, A730b9, M799b27
b.-ip irdi T717a19, A732b12, M79a24, M801b19
b.-meydür A728a20, A731b11
b.-e almay A723b19
b.-e alğay irdi T700b4
tuta b.-di A725a17
b.-ip T695a15, T696b13, T701a21, T701b7, T701b18, T702a13, T702b14, T702b20(2), T704a8(2), T704a17, T704a18, T705a4, T705b23, T709b3(2), T711a21, T711b8, T712b27, T715b14, T716a20, T717a2, T717a20, A720b11, A720b18, A720b19, A720b25, A721b4, A723b2, A723b14, A723b22, A724a23, A724b12, A725a6, A728a4, A727b21, A728b10, A728b12, A728b14, A729a20, A729b10, A730a4, A730a9, A731a5, A731a18, A732b8, A732b16, M792b27, M797b21, M799a21, M801a17(2), M802a16, M802a25
b.-mey T698b16, A723a21
b.-gen T698b8, T708a24, T718a8
b.-gende A721a26
b.-gendin T694b6
b.-güçi A725a18
b.-güçi ol M792b5
b.-erge A723b22
b.-mek M800b23, A723b27, M790a13
b.-mekke A728a2
b.-mekdin A722b22
b.-mekdür T718a4, T718a8, M794b7(2)

birbir **Her biri, bir diğeri.**
b.-ge A723b19

birbiri **Her biri, bir diğeri; karşılıklı olarak biri ötekini öteki de onu; biri diğerinin yanı sıra.**
b. T695a6, M783b20, M785b9
b.-niñ T710b10, A729b2
b.-ge T697b9, T702b20, T713a18, A724a6, A731a1, M799a3
peşimānlığ avcın b.-ge ķat- **"Utanarak şaşırmak ve pişmanlık duymak"** M799a3
b.-din T694b18, T706b24, T709b21, T716a6

birdür- **Verdirmek.**
b.-mes irdi A726b17

birer **Birer.**
b. T697b22, T704a8, A718b14, A730b25,

M785b21, M789b9, M790a27, M792a16, M795b1, M800a21, M800b7

birev Birisi.
b. bile T712a21
b. T698a25, T698b27, T699a23, T700b13, T703a22, T707b, T708b12, T716a18, T717a6, T718a2, A718b2, A729b21, A729b27, A730b3, A732a23, A732b25, M784a23, M784a24, M787a1, M788b19(2), M794b19, M799a23
b.-niñ T711b25
b.-ni T699a24, T712a3, T714a4, A729b4, M786b18, M795a27
b.-ge A725a9, A733a15, M782b8
b.-din A729b21, M782b8, M793a21

biri Beri, -dan beri.
b. T713a7, A721a2, M798b15

biribi- Göndermek.
b.-se M785a21

biril- Verilmek; ihsan edilmek, bağışlanmak.
b.-di M790b5
b.-se M793b18
b.-gey M797b18
b.-meydür Y705b14
b.-gen T705a13

birk Sıkı, sağlam, kuvvetli, güçlü, berk, muhkem; sarp.
b. T695a21, T717a21, A731a2
b.-rek T698b27

birkit- Sağlamlaştırmak, istihkam etmek; bağlamak, sıkmak, kapamak; muhafaza etmek.
b.-ti A721b7, A726b14
b. -meydür M786b3
b.-ip M800a16

birle İle, birlikte, beraber; vasıtasıyla; sebebiyle.
b. T703b1, T714a13, A718b2, A720a14, M783a15, M783b25, M784a2, M784a5, M784b15, M786a25, M787b17, M787b26, M788a4, M788a13, M790a5, M791a22, M791b17(2), M791b18, M792a16, M795b5, M796a23, M796b4, M796b25, M797b2, M797b4, M797b15, M800a23, M801b24

Birüs (ö.a.) İsa Peygamberi öldürmek isteyenlere para karşılığında İsa'nın yerini söyleyen kişi.
B. T715a16

biryān (Fa.) Kebap, et kebabı.
b. T699b18, T715a7
b.-ı kerek T706a26

b.-ḳıl- T699b20

bî-ṣabr (Fa.Ar.) Sabırsız.
b. T702b25

bî-sāmān (Fa.) Sonuçsuz, çaresiz.
b. bol- M788b1

bisāṭ (Ar.) Yaygı, örtü, döşeme, döşenmiş zemin; çimen, yeşillik.
b.-ı ʻişret-efzāyıñça M790a22
b.-ı büstānî "Yeşillik, çimen" M783a24
b. tüz- "Yeşillendirmek, güzelleştirmek, donatmak" A727b9
b. T710b6, T710b7, A719b25
b.-nı T710b19
b.-ı A725b13, M783a25, M795b6

bisāṭî (Ar.Fa.) Bir zemin, bir yaygı, bir bisat.
b. M782b17

biʻs̱et (Ar.) Gönderme; bir peygamber göndererek halkın dine çağrılması.
b.-i T709a6, A730a23, A731b15

bî-ser (Fa.) Dağınık.
b. ü pāy M798b15

bî-sermāyelıġ (Fa.T.) Yoksulluk, yoksunluk.
b.-ıdın M796b16

bî-serencāmlıġ (Fa.T.) Sonsuzluk.
b. M794b14

bi's-millāh (Ar.) Tanrı adıyla.
b. T707a13

Bisṭān (ö.a.) Husrev Perviz'in sipahsalarından biri.
B. A731a9

bî-sütün (Fa.) mec. Gökyüzü.
günbed-i b. A727b9

biş- Pişmek.
b.-ken T711a8

biş Beş
b. T699a8, T700a17, T703a23, T704a9, T713a2, A720a23, A720b3, A724b2, A724b4, A727b8, A728b22, A729a24, A729a25(2), M793a19, M801a1, M799b18, M801a2

bîşe (Fa.) Orman.
b. T703a6, A728b6, M785a5, M785a15
b.-de A728b6
b.-si M785a2
b.-siniñ M796b27

b.-side M785a6
b.-sidin M785b2

bişinci — Beşinci. bkz. bişinçi
b. T714a14, A723a4

bişinçi — Beşinci. bkz. bişinci
b. T704b5

bî-şumār — (Fa.) Sayısız, hadsiz, pek çok.
b. M798a1
b.-ıñ M800a10

bişür- — Pişirmek.
b.-di T698b18
b.-üp T712a25(2), T712a26

biş yüz — Beş yüz.
b.-yüz T712b3, A719b24, A723a27, A724b18(4)

bit- — Bitki büyümek, yatişmek.
b.-keç T696a5

bî-tāb — (Fa.) Güçsüz, kuvvetsiz.
b. irür M783b27

bî-taḥammül (Fa.Ar.) Tahammülsüz, çekememez olmak.
b. irdi T699a3
b. bol- A719b9

bî-ṭāḳat — (Fa.Ar.) Takatsiz, güçsüz, perişan, halsiz.
b. min T714b7
b. irdi T711b20
b. bol- T703a5, T706b15

bî-ṭāḳatlıḳ (Fa.Ar.T.) Halsizlik, takatsizlik.
b. ḳıl- T695a11
b. T700b20

bî-tarāvet (Fa.Ar.) Kuru.
b. ḳıl- "Kurutmak" T701a15

bî-tevfîḳ — (Fa.Ar.) Tanrı'nın inayetine ulaşmamış.
b. T698b16, T705b20

biti- — Yazmak, kaydetmek, telif etmek, istinsah etmek, terkim etmek; sıralamak, bildirmek; yazılmak, kaydedilmek.
b.-sün M788b24
b.-di T701b12, T711a19
b.-diler A722b3
b.-medim A724b9
b.-se A721b8, M787a23, M793b25
b.-señiz M800a1
b.-gey M782b8
b.-r siz M789b22
b.-pdür T695b2, T697b14, T697b21, T697b24,

T702a20, T718a21, A724b6, A724b8, A724b17, A724b18(2), A727a24, A727a26, A728b21, A728b22(2)
b.-p siz M792b15, M792b16, M792b22
b.-pdürler T696b15, T697b26(2), T712b4, A720a10, A722b2, A732b22, A723a26, M799b14
b.-p irdiñiz M787a7, M795a10, M796b6, M799b10
b.-mey sin M787b12
b.-meydür siz M792b21
b.-meydürler T716b17, A724b18
b.-y alğay M797a20
b.-y alur irdiñiz M792b16
b.-p T697b15, T701b23, T707a8(2), T708b23, T710a3, T716b17, A722b1, A722b2, A723b20, A731a2, A731b16, A733a24, M788b14, M788b24, M790a9, M791b4, M794a24, M799a21, M799b10(2), M799b25, M802a1
b.-gendin T697b20
b.-mek T716b18, A719a7, M788b19, M791b13, M789b8
b.-megi A731b14, T696b15

bitig **Name, yazı, mektup, emir ve buyrukları ihtiva eden yazı, emir, buyruk.**
b. M788b17, M788b22, M788b25, M789b2
b.-ni M789b1
b.-de M788b24
b.-iñdin M791a16

bitikçi **Yazıcı, saray kâtibi, yazıcılıkla görevli bir memuriyet.**
b. M788b14

bitil- **Yazılmak, kaydedilmek, kaleme alınmak, yazıya geçirilmek.**
b.-di A724b5, M787a19, M789a4, M789a8, M789b10, M789b23, M790a10, M790a14, M790a20, M790b17, M790b26, M791b15, M791b22, M793a17, M795a2, M800b14, M802a2
b.-medi T702b24, T707b, A718b5, A729a7
b.-se M794a3(2), M794a4, M794a5(2)
b.-mese M794a4
b.-gey A728b1, M782b11
b.-edür T696b1
b.-meydür irdi M795a24
b.-ipdür T714a19, T717b17, A724b5(3), A728b22, M793a16
b.-ip turur M790b5
b.-ip irdi A730b4, M787b11, M787a23, M788b15, M789a19, M789b23, M791b1, M791b3, M795b19, M797a7
b.-mey M794b27
b.-gen M791b5, M793a7
b.-gen dik M792b27

bî-vefâ (Fa.) **Vefasız, sözünde durmayan.**
b. T717a20, A726a18

bi-vefālıķ (Fa.T.) Vefasızlık.
b. ķıl- A728a22

bi-vehm (Fa.Ar.) Kötü, zalim, acımasız.
çarḫ-ı b. ü bāk "Kötü dünya" A732a17
gerdūn-ı b. ü bāk A727b16

Biverest (ö.a.) İran'ın Pişdadiyan sülalesinden Dahhak adlı zalim hükümdar.
B.-ķa A719a22

biyik Büyük, yüksek.
b. A729b5, M800a16
b.-rek irdi A731a27

biz Birinci çoğul kişi zamiri; birinci çoğul kişi zamiri kullanımında Tanrı'nın kendisini tanımlaması, Tanrı.
b. T699a6, T701a10, T704a4, T704a5, T704a22, T705b10, T705b27, T710a17, T714b11, T715a4, T716a18, T716a21, A723b17, A726a5, A726a6
b.-iñ T700b14, T703a25, T706a17, T706b16, T707b, T710b22(2), T716a27, A731a10, M783a5, M799b3, M799b15
b.-iñ bile T716a27
b.-niñ T705a2, A730a18
b.-niñ üçün T705a2
b.-ni T709b2
b.-ge A728a4, M788a9, M788b23, M798b11, M799b15
b.-din T706a5, T706a12

biżā'at (Ar.) Mal, mülk, sermaye.
b. ü ferecāt bile T701b26
b.-lerin T701b6, T701b7

bizel- Bezenmek, süslenmek. krş. bizen-
b.-gen M801b21

bizen- Bezenmek, süslenmek. krş. bizel-
b.-ip A733b2

bi'ż-żarūr (Ar.) İster istemez.
b. T715b11

bi'z-żarūre (Ar.) İster istemez.
b. M787b14, M794a1

boġ- Boğmak, sıkmak.
boġazını b.-up T716b23

boġaz Boğaz, boynun ön kısmı ve bu kısmı meydana getiren organlar, imik.
b.-ını T716b23
b.-ıġa T699b9
b.-ıdın T701a10, T715a19

Bokraṭ (ö.a.) Hipokrat, tıbbın kurucusu sayılan Eski Yunanlı hekim (M.Ö. 460-M.Ö. 377). Metnimizde Pisagor'un öğrencisi ve tıp biliminde usta olması yönleriyle anılan Bokrat'ın Eski Yunanlı geometri bilgini diğer Hipokrat (M.Ö.460) ile karıştığı ihtimal dahilindedir. krş. Bokratis.
B. Ḥakîm T717b24
B. Ṭabîb A722a17
B. T717b27

Bokraṭîs (ö.a.) Metnimize göre Hipokrat'ın öğrencilerinden. Muhtemelen tıp bilgini Hipokrat ile geometri bilgini Hipokrat karışmaktadır. krş. Bokrat.
B. Ḥakîm T717b27
B.-niñ T718a3

bol- Olmak.
b. T709b24, T716a8, T718a20, M783a27, M791b16(2), M795a12, M797a3, M797a4
b.-sun T694b14, T699b14, T711a20, T713a23, A728a7, M783a21, M783b14, M785b15, M787b15, M787b19, M787b27, M788a1(2), M788a8(2), M788a9(2), M788a27, M788b25, M789a14, M789a22, M789b5, M790a2, M790a6, M790a17, M790a18(4), M790b8, M790b13, M790b17, M790b27, M791a19, M791b18, M792a1, M792a17, M793a13, M794a26, M794b7, M794b13, M794b17(4), M794b23, M795a7, M795a9, M795a12, M795a21, M795a25, M795a26, M795b4, M795b14, M795b25, M795b26, M795b27(2), M796a18, M796b12, M796b20, M796b24(2), M797a9, M797a15, M797b5, M797b13, M798b1(3), M798b2, M800a10(2), M800a11(2), M800b3, M800b4(4), M801b17(2)
b.-uñ M796b10
b.-ma T717a4
b.-masun T702b4, T702b14, M783b17(2), M787a24, M789b14, M801b9, M801b10
b.-ay M788a15
b.-dum A731a14, M797a6, M801a8
b.-duñ M799a9
b.-dı T694b1, T694b2, T694b5(2), T694b6, T694b14, T694b15, T695a6, T695a11, T695a15, T695a16, T695a19, T695a27(2), T695b11, T695b12, T695b13, T695b14, T695b18, T695b22, T695b23(2), T695b24(2), T696a2, T696a5(2), T696a6, T696a10, T696a19(2), T696a24, T696b1, T696b11(2), T696b13, T696b23, T696b26, T697a7, T697a12, T697a18, T697a22, T698a7, T698a8(3), T698a12, T698b14, T698b21, T699a5, T699a17, T699b8, T699b10, T699b11, T699b17, T699b21, T699b25, T700a12(2), T700a13(2), T700a15, T700a16, T700a17, T700b19, T701a6, T701a26, T701b2, T701b24, T702a13, T702b19,

T703a9, A703a12, T703a24, T703a26(2), T703b3, T703b4, T703b7, T703b9, T703b15, T703b17, T703b21, T704a1, T704a10, T704a11, T704a16, T704a20(2), T704a21, T704a26, T704b3, T704b9, T704b13, T704b17, T704b18, T704b20, T704b22(2), T704b23, T705a5, T705a7, T705a9, T705a13, T705a14, T705a15, T705a18, T705a19(2), T705b5, T705b16, T706a4, T706a6, T706a25, T706b12, T707a4, T707a9, T707a12, T707a13, T707a22, T707b(4),T708a2, T708a5, T708a10, T708a16(2), T708a20, T708b1, T708b2, T708b3(2), T708b7, T708b9, T708b11, T708b12, T708b16, T708b21, T708b23, T708b24, T708b27, T709a1, T709a17, T709b2, T709b4, T709b12, T709b16, T709b26, T710a2, T710a4, T710a5, T710a8, T710b24, T711a4, T711a9, T711a13, T711b4(2), T711b8, T711b16, T711b19, T712a6, T712a12, T712a23, T712a24, T712b12, T712b22, T713a14, T713a27, T713b8, T713b9, T713b15(2), T713b20, T713b24, T713b26, T714a6, T714a18, T714a22, T714a26, T714b2, T714b3, T714b8, T714b22, T714b24, T714b26, T715a4, T715a15, T715a27(2), T715b21, T716a23, T716a24(2), T716a26, T716b1, T716b3, T716b9, T716b21, T716b23, T716b24, T717a10, T717a16, T717a25, T717b3(2), T718a6, T718a24, A719a4, A719a5, A719a7, A719a8, A719a20(2), A719a24, A719b3, A719b4, A719b21, A720a4, A720a5, A720a6, A720a19, A720b2, A720b4, A721a17, A721a21, A721a22, A721a24, A721a27, A721b5, A721b7, A721b11(2), A721b17, A722a1(2), A722a27, A722b5, A722b19, A722b20, A722b24, A723a14, A723a18, A723a19, A723a25, A723b10, A723b19, A724a7, A724a10, A724a12, A724a13, A724a15, A724a19, A724a22, A724a24, A724a27, A724b13, A724b20, A724b25, A725a5, A725a7(2), A725a19, A725b6, A725b16, A725b15, A725b16, A725b25(2), A725b26, A726a23, A726a25, A726b12, A727a2, A727b8, A727b16, A727b19, A728a3, A728a10, A728a12, A728a17, A728a20, A728a27, A728b13, A728b20, A729a3, A729b3, A729b8, A729b13, A729b17, A729b18, A729b20, A730a19, A730a25, A730b11, A730b22, A730b24, A731b5, A731b14, A731b15, A731b18, A732a6, A732a17, A732a18, A732a26, A732b6, A732b24, A733a10, M782b12, M783a1, M783a22, M783b1, M783b5, M783b9, M784a11, M784b23, M784b24, M785b17, M785b20, M786a24, M787a7, M787a12, M787a14(2), M787b4(2), M788a1, M788a24, M788b7, M788b12, M788b18, M788b27, M789a6, M789a12, M789a15, M789b18, M791a24, M791b1, M792a6, M792a8, M792b11, M794a25, M794b3, M795a9, M795a15(4), M795a22, M795a25, M795b9, M795b10(2), M795b27, M796a21, M796b14, M796b16, M796b18, M796b26, M797a6(2), M797a8, M797a12, M797a15, M797a23, M797a27, M798a14, M798b3, M798b10, M798b11, M798b22, M798b26,

M799a7, M799b10, M799b20, M800a8, M800a9, M800a27, M800b11, M801a9, M801b26

b.-dılar T694b11, T695a22, T695b10, T696a12, T696a20, T696b12, T697a23, T697b13, T700b27, T701a15, T701b14, T702b4, T702b18, T702b23, T704a25, T704b2, T705b9, T705b20, T706b27, T707a16, T707a27, T707b(3),T708a7, T708a8, T708a17, T708a19, T709b12,T710a11, T712b16, T712b24, T713a1(2), T713b12, T714a17, T714b27, T715b25, T716a15, T716a17, T716a22, T716a25, T716b8, T716b21, T717a26, A719a27, A719b5, A720a6, A722b21, A725b27, A726a13, A726a25, A729a10, A730b11, A731a16, A732b4, A732b17, A733a5, M789a6, M790a12

b.-madım M798b19

b.-madı T696b17, T702b3, T703b23, T705a8, T708a13, T709a3, T713b8, T715a8, M789a21, M790b15, M797b24, M798a8

b.-madılar T697a16, T704b5

b.-sam M795b27

  b.-sam irdi T700b4

b.-saŋ T706b3

b.-sa T697a21, T698a3, T702a27, T703a23, T705b4, T705b27, T708b18, T710a6, T710a11, T711b22, T712a27, T712b15, T713b8, T713b16, T714b15, T715a2, T715b1, T717b20, T717b24, T718a11(2), T718a12(2), A722a14, A725a15, A726b24, A726b25, A727b23, A730a2, A733a14(2), A733a17, A733a18, A733a27, M783a6, M784a3, M784a7, M784b12, M784b17, M786a9, M786a14, M786a15, M786a24, M786a27, M787a5, M787a9, M789a22, M789b2, M789b16, M789b17, M789b19, M789b22, M789b26, M791a14, M791b4, M791b22, M792a22, M793a2, M793a20, M793a22(2), M793a24, M793a26, M793b1, M793b3, M793b4, M793b9, M793b11, M793b15, M793b25(2), M793b16, M793b17, M793b21, M793b26, M794a1, M794a2, M794a3, M794a9, M794a10(2), M794a14, M794a15, M794a16, M794a19, M794a21, M794a22, M795b3, M796a17, M796b13, M797a3, M798a9, M799b10, M799b17, M800a14, M801a2, M801a3, M801a17

  b.-sa irdi T694b20, T699a12, T709b20, M793a10

  -mış b.-sa M792b17

  -ġan b.-sam M799b20

  -ġan b.-sa M787a19, M793a21, M801a12, M801a13

  b.-sa kirek M792a22

b.-salar T709b10, A721b16, M793b16, M793b23

  b.-salar irdi A732a21

b.-masaŋ A723b24

b.-masa T702b1, T712a27, T717b17, A726a12, M787a20, M787b21(2), M789b14, M792b18, M793a19, M793a20, M793b1, M793b2, M793b18, M793b22, M794a2, M794a12, M794a13, M794a14, M794a16, M794a17, M802a17

b.-masa irdi M793a6

b.-masa bolmasun T702b4, T702b14

b.-masalar M793a27

b.-ğay min T694b4

-mış b.-ğay min T716a9, M793a15, M799b17

-mamış b.-ğay min M796a5

-memiş b.-ğay min M796a6

b.-ğay sin T708b23, A723b23, A723b24

b.-ğay T694b21, T696b2, T696b17, T697b21, T698b6, T698b7, T699b2, T699b22, T699b23, T700a21, T700a23, T702a18, T703a22(2), T703a23, T703b7, T704b26, T705b7, T706b16, T708a4, T708b5, T709a10, T710a6, T710b3, T710b14, T711a19, T711b4, T711b17, T711b26, T713a13, T713a14, T713b8, T714a5, T714b10, T714b16, T716a2, T716b13, T716b14, T716b15, T717a1, T718a2(2), T718a7, T718a15, T718a16, T718a17, T718a19, A719a14, A719b11, A721b18, A722b13, A723a2, A723a27, A723b8, A724a6, A724a21, A725a26, A726b12A728a8, A728b7, A730a1, A730a22(2), A730a23(2), A730a25, A730b16, A731b14, A731b19, A733b9, M782b5, M783a4(2), M783a5(3), M783b2, M783b18, M783b21, M783b23(2), M784a13, M784b6, M784b24, M784b14, M785b23, M786a13, M786b8(2), M787a23, M787a25(2), M787a26(2), M787b6, M787b13, M787b15(3), M787b16, M787b18, M788a5, M788a12, M788b14, M788b15, M788b19, M789a8, M789a13, M789a16, M789a18, M789a26, M789b9, M789b10, M789b14, M789b21, M789b27, M790b24, M791a6(2),M791a13, M791a15, M791a22, M791b3(2), M792a1, M792a18, M792a19, M792a20, M792a23(2), M792b3(2), M794a20, M794a27, M795b13(2), M795b16, M795b20, M796a4, M796a17, M796a18, M796a25, M796b7, M796b8, M796b9, M796b10, M797a21, M797b14, M797b20, M797b21, M798a3, M798a6, M799b2, M799b12, M799b17, M799b18, M800a10, M800a13, M800b2, M800b7, M800b8, M800b13, M801b15, M801b16, M801b23, M801b24, M801b27

b.-ğay mu M792b22

b.-ğay irür T718a2

-mış b.-ğay T705a27, T705a27, T708a15, T712a20, M784b10, M784b11, M787a19, M788a2, M788a3, M798b17(2), M799a7, M800a1

-se b.-ğay M791a15, M802a20

-megen b.-ğay T705a27

b.-ğay siz M786a22, M790a13, M793a13, M794a25, M798a15

-mış b.-ğay siz M792b24

b.-ğaylar T700b9, A724b7, M789b3, M790b8, M791a27, M794b12, M800a15

-mış b.-ğaylar M790b22

b.-mağay T694b3, T698b6, T701b18, T706b21, T710b12, T710b23, T714a4, T714b8, T716b15, T718a4, T718a8, T718a18, A724a6, A725a25(2), M786b15, M789a17, M789b3, M792a21, M801a19,

M801b3, M801b27
b.-mağay irdi M793a11
b.-mağay biz M799b16
b.-mağay siz M800a3
b.-mağaylar T706a13, T706b19
b.-ğa sin M786b25
b.-ur T695a10, T695b20, T696b16, T697a1, T697a22, T698a11, T702b3, T704a9, T709a26, T711a5, T714a8, T714a17, T714b18, T715a5, T718a4, T718a16, A727a11, A730b2(2), A731a11, A733a17, M782b7, M785a26, M786b20, M786b21, M787a1, M788b8, M789b13, M789b26, M792a18, M793a22, M793b24, M796a17, M798a11, M800a18, M800a19
b.-ur mu T709a26
-se b.-ur T715a13, T718a5, A729b19, A730a6, M797a16, M799a19
b.-ur irdi T697b8, T698a21, T709a21, T709b15, T709b21, T711a14, T712a11, T712a20, A718b10(2), A719a8, A719b11, A724b23(2), A728b3, A729b1, A731b1, A733a7
b.-ur irdiler T701a3
b.-urlar T707b, M786b4, M793b6, M786a16
b.-mas T698a18, T703b15(2), T707a17, T710b23, A730b1, A731b16, M783b22, M786b18, M786b19, M786b21, M787a8, M792b20, M794a3, M798a2(2), M799b18, M801a5
b.-mas irdi T707b, T708b13, T703b3, T714b2, A721b8
b.-mas irmiş M797a5
b.-mış T715b4, T715b11, T715b17, M785a25
b.-mış irdi M797a22
b.-mış bolğay T712a20(2), A730a22, M784b6, M785b23, M798b17, M799a7, M799b18, M800a1
b.-mamış bolsa M799a23
b.-ğandur M797a6
b.-ğusı A724b15, M787b8
b.-ğusıdur T694b9, T696b2, T697a18, T697a19, T698a9, T699b4, T701a18, T718a5, A725a9(2), A731b24, M784a21, M785b3, M788b27, M789a6, M789a25, M789b17, M789b23, M790a10, M790a20, M792a24, M800a21
b.-ğusı durur M800a23
b.-ğusı irdi T706b20
b.-mağusı A733b9
b.-mağusıdur M785b3
b.-mağusı durur M785a3
b.-adur M787a2, M793a3
b.-mayın M799b26
b.-aydur M797b9
b.-maydur T697b16, M786b14, M798b27, M801a8
b.-maydur irdi T707b, T713a25, A731a20
b.-up sin A726b17
b.-uptur T697a5, T697b17, T705b22, T708b12, T708b22, T710b9, T712b19, T713a22, A728a4, A730a11, M783a17, M784a19, M789b24, M790b11, M791a11, M792b18, M792b19, M792b22,

M793a13(2), M795a11, M795a12, M795b1, M800a20, M801a5, M801a8
b.-up irdi T694b16, T694b17, T696a3, T700b9, T701b4, T710a23, T712b22, T713b22, A719b6, A719b8, A720b22, A725a23(2), A728a3, A728b11, A731b23, A733a7, M782b12, M788b1, M788b7, M788b18, M789b10, M789b15, M790a3, M794b26, M795a4, M797a11, M799b13, M800a9, M800b12
b.-up irdiler T703b6, T706a27
b.-a kilgendür M789b24
b.-a alur sin M791b4
b.-a alur T712a19
b.-a alur siz M799b11
b.-a almas A732b24
b.-a alğay M783b2, M787a2, M787b12, M794b1
b.-a almağay A728b7
b.-ğaç T698a10, T698a11, T700a8, T701b14, T705b14, T707a3, T716a11, M785b20, M796b17
b.-ğalı T709a10, M789b2, M792a5
b.-ğuça T706b22
b.-ğunça M789b13, M795a25
b.-uban M787b21
b.-up T695a5, T695a20(2), T695b2, T696a24, T696b13, T696b22, T696b23, T697a11, T697a19, T697a25, T698a19, T698a20, T698a21, T698a22(2), T698a24, T698a25, T698b1, T698b4, T698b14, T698b24, T699a13, T699b4, T699b19, T700a3, T700a4, T700a20, T700b10, T700b25, T701a1, T701a18, T701a19, T701a20, T701a24, T701b5, T701b22, T702a3, T702a12, T702b5, T702b6, T703a6, T703a18, T703a20, T703a24, T703b19, T703b24, T704a4, T704a10(2), T704a13, T704a15, T704a20, T704a24(3), T704b8, T704b22, T704b25, T705a6, T705a7, T705a10, T705a11, T705a15, T705b14, T705b15, T705b26, T705b27, T706a1, T706a3, T706a8, T706a13,T706a15, T706a21, T706a26, T706b7, T706b10, T706b13, T706b15, T706b23, T707a23, T707a24, T707b(2) T708a2, T708a10, T708a11, T708a12, T708b26(2), T709a13, T709b6, T709b8, T709b17, T710a11, T710a20, T710b4, T710b21, T711a12, T711a14, T711a19, T711a25, T711a27, T711b8, T711b15, T712b2, T712b24, T713a9, T713a13, T713a18, T714a20, T714b9, T715b4, T715b9, T715b15, T715b16, T715b23, T716a4, T716a14, T716a16, T716b10, T716b24, T716b27(2), T717a7, T717a8, T717a10, T717b1, T717b5, T717b6, T717b12, A718b21, A719a26, A719b9(2), A719b10, A719b12, A719b22, A720b7, A722a27, A722b1, A722b3, A722b14, A722b24, A723b6, A723b25, A724b26, A725a9, A725a10, A725a12, A725a15, A725a18, A725b1, A725b25, A726a9, A726a22, A726b9, A726b11, A726b14, A726b23, A727a4, A727a14, A728a17, A728a23, A728a24, A728b5, A728b7, A728b8, A728b13, A729a19(2), A729b2, A729b6, A730a13, A730a21, A730b19, A730b20, A730b21, A731b20, A732a7,

A732a15, A732b4, A732b15(2), A733a10, A733a15, A733a18, A733b7, M782b18, M783a10, M783a12, M783b11, M784a12, M784b12, M784b16, M784b20, M785a18, M785b2, M785b6, M786a4, M786b13, M788a6, M788a8, M788a11, M789a16, M789a24, M789b6, M789b25, M790a12, M790b21, M790b24, M791a6, M792a20, M792b11, M793b12, M793b17, M794a11, M794a22, M797a8, M797b6, M797b21, M798a19, M798a25, M798b22, M800b11

b.-may T702a15, T712b11, M784b14, M799a3

b.-ġan T695b22, T696a21, T699b23, T701a26, T702a3, T702b21, T706b1, T706b26, T707a24, T710b19, T711a26, T712a1, T712a10, T712a22, T712a24, T713b4, T714b27, A722a14, A723b17, A726b27, A730a19, A731a20, M785b20, M786a2, M788b23, M790a15, M790a19, M790b3, M790b5, M791a26, M792a7, M792b14, M793b27, M794b21, M796b5(2), M797a13, M797b19, M798b5, M799b20, M800a14, M800a19, M800b25, M800b27, M802a8(2), M802a19

b.-ġan dik A726a11, A726a27

b.-ġannıñ M789b12

b.-ġanda T701b2, T704b7, T704b8, T716b25, A724b20, M791b21, M795a19, M795a20, M801a7

b.-ġandın T696a14, T696b23, T697a14, T700a15, T700a16, T712a5, T714a9, T715a14, T716b27, T717a2, A721a20, A722b5, A722b15, A726b13, A729a26, A732a8, M786a18, M788b8, M792b3, M802a6

b.-ġanın T700a5

b.-ġanıda T708b19, T712a21

b.-ġanlar T710b6, M791a27

b.-ġanlarnı M789b15

b.-ġanlarġa A729b26, M792a13

b.-urġa M794a13, M798b21

b.-urda A724b11, M789a5

b.-urını A730a23

b.-urıdın A729b5

b.-maġan T716b17, M790b19, M794a1, M797b20, M800a4

b.-maġanıda M801a8

b.-maḳ T700a9, A726a27, A733a13, M798a4, M801a14

b.-maḳnıñ M792a18, M792a19

b.-maḳdın M797b11

b.-maġınınıñ M786a20, M801b10

b.-mamaḳ A730b4

ābād bol- T718a16
ābādān bol- A728a10
ʿaceb bol- M792b18
ʿaciz bol- T696b23, T697a14, T698b1, T699a13, T701a15, T706b19, T711a9, T712a24, A719b5, A723b19, A726a9-11, A729b5-6, A732b24
ʿadem bol- T712b15, A722b5
ʿādet bol- M795a11
ʿafv bol- T710a20
āhir bol- T708b1
ārām bol- M784b14
ārām-cūy bol- A726a23
āräste bol- T705b7, A728a8
ʿārī bol- M786a9
ʿārī bol- M795a21
ʿāşıḳ bol- T700b-19-25, T720b22, T727a4, A730b22
āşkāre bol- T709a10
āşüfte bol- A722a14
ʿāzim bol- T695b13, T698a20, A723a25, A724a27, M791b1
āzürde bol- T710b23, A722b21
bahā bol- A730a1
bāʿis bol- A731b14, M794a13
bāʿis-i ārām bol- M797a8, M800a27
bāʿis-i inbisāt bol- M797a15
bar bol- T711b8
basīr bol- T702a3
bāyest bol- M800a20
beddil bol- A728a23
bed gümān bol- A730b20
behrever bol- A733b7
bend bol- T703b7
bende bol- M790b27
bende-nevāz bol- M794a25
bende perver bol- M798b1-2
berbād bol- T697a7, T718a16
berbāzlik bol- A732a26
ber-devām bol- M794b13, M801b17
ber-ḳasār bol- T718a15
ber ṭaraf bol- M793a22
bī-hāl bol- T716a25
bī-haber bol- M797a6
bī-ihtiyār bol- A732b15
binā bol- T702a3, T713a23
bir bol- T709b2, M789a18
bir dīnde bol- A721b16
bī-hūş bol- T704a20
birge miñ bol- T701b22
bī-sāmān bol- M788b1
bī-taḥammül bol- A719b9
bī-ṭāḳat bol- T703a6, T706b15
bitise bol- A721b8
buyruk bol- T694b6
bünyād bol- T695a11

büt-perest bol- T696a3
büt-perestlig bol- T711b26
cārī bol- T694b17, M800b3
cem' bol- T697b8, T698a8, A719b10, A721a20, A728a17, M782b12, M793b6
cilve-güster bol- M788a8
çager bol- M798b1
def' bol- T703b7-9, T704b8, T705b16, T716b24, M789b9
derd ü mekāt bol- M798b11
dürüst bol- T697a25
düstūr bol- T705a18
edā bol- A731b19, M801a5
emr bol- T694b2-14, T696a6, T699b10, T704b22, T707a22, T708a5, T711b16, T712b22, T713a14, T716a24, T717a25, M786a2
engüşt-nümā bol- A722b3
esir bol- A721b11
eymen bol- T716a2, M792a20
faḳr-cüy bol- A733a18
fāriġ bol- T715a4
fārigü'l-bāl bol- M791a27
farş bol- T705b5
fehm bol- T718a19, M785a26
fen(n) bol- T717b24
fetḥ bol- M793a2
fevt bol- T712a10, A720b2, M793b2, M794a13-16
feyz-güster bol- M795b1, M798b2
firīfte bol- A725b25
ġāfil bol- M792b14, M793a27, M798b19
ġālib bol- T704a13, T706a13, A725a7
ġāfil bol- A730b4
ġanī bol- M796b16
ġaraz bol- T703b15, A733a17
ġarāyib bol- M784b12
ġāyib bol- T705a19, T705b14, T707a4-9, T709a10, T710a11, T712a6, T713a22, A721a21, A723b17
girdār bol- M788a27
giriftār bol- T715a5, A731a14
giriftārlıġ bol- M795a20
ġubar salmış bol- M788a3
güft ü sünüft bol- M793b4
gül-reng bol- M797a23
güm bol- T706a4, M783a12
gümān bol- T706a6
gümrāh bol- T697a11
gümrāhraḳ bol- T698b24
ḫaber bol- T713a27
ḫaberdar bol- M793b16-17
ḥācet bol- A731b14, M789b3
ḥākim bol- T700a3
ḥākim ü ṣāhib-i ihtiyār bol- A726a27
ḫalāṣ bol- M798a8
halel bol- T715b21
ḫālṭ bol- T710b12
ḥāmī bol- M791b16

ḫamile bol- T694b20, T698a8, T703b3, T708a2, T714a18, A729a19
ḫāmūş bol- T706b10
ḫarāb bol- A719b22
ḥāsıl bol- T698b21, T700a15, M785b23, M790b5, M792a20, M793b3, M798a25, M800a8, M801a19
ḫaste bol- T708a20
ḫāṭır cem' bol- A731a11, M794a10
ḫāṭırı cem' bol- A730a13
ḫayāl bol- T703a18
ḥāzır bol- T701b14, T710a8, T716a14, T716b27, M789b12, M791b21
helāk bol- T696a12-19-20, T697a23, T697b13, T699a17, T702b4, T704a20, T706a25, T708a7-8, T713a1, T717a16-26, A721a22, A725a19, A727b8, A728b8, A729a10, A732a18
hem bol- M795a15
hem-rāz bol- M788a15
ḥisāb bol- M786b8
horsend bol- A719a8, A731b1
ḫoş-ḥāl bol- T698a21, T705b27
ḫoş-hallıḳ ve ümīdvārlıġ bol- M799b13
ḫoşnūd bol- T695a10, M785b15
hurrem bol- M795a15
ḥükm bol- T694b5(2), M788b7, M789a22, M789b15-18, M791b4, M793b2-11-15-17-21, M794a1-15-16
'ibret bol- A723b8
icāzet bol- M786b12
ifsād bol- T718a5
iḥtiyāc bol- T700a23, T704a10, T710b3, T711a14
'ilāc bol- M800a19
imkān bol- M787a26
ināyet bol- M795a4
işāret bol- M788b18, M800a9
kāfūr-bār bol- M784a19
ḳalın bol- T695a20, T695b24, T710a23, A719a26, A725b26
kām-cūy bol- A726a22
kāmrān bol- M790a13
ḳāni' bol- T714a17, T714b2, M797b11
ḳaṭ' bol- M784b24
ḳatl bol- T714a9, A719b8
ketḫudāy bol- A721a24
ketḫudā bol- A729b26
kefīl bol- T708b23(2)-27
kem bol- T715a8, M794a14, M795a15, M801b10
kerem bol- M789b14
ḳılġuluk bol- M794a3
ḳısmet bol- M795a12
kirānī bol- M791b16
kirek bol- T718a7-8, M789b19
köp bol- T696b11-13, T713b8, A729b3, M794a12
köprek bol- A725a10
ḳul bol- T700b4, M794b23
kür bol- T717a10

lāyıḳ bol- A730b16, M787b13, M798b26
lā-yu'ḳal bol- T700b27
luṭf bol- M784a21
maġfūr bol- T707a27
maġlūb bol- T709b4, T712a22, A732b15, M791b3, M802a17
maġzūb bol- T712b19
maḫfī bol- T712b12
maḥkūm bol- M802a8
maḥrūm bol- M792a5
maḥrūr bol- M791a26
maḫṭūṭ bol- T697b21
maḥv bol- M798b17(2)
maḳtūl bol- A721a17
ma'lūm bol- T700a8, T701a19, T703b3, T709a26(2), T714a17, T714b18, M784b6, M788b12-15-18-25-27, M789a6, M790a20, M793b25, M797a6, M801a9, M801b26
ma'mūr bol- M789a12
māni' bol- T703b15, T705a7
manṣūr u muẓaffer bol- M800b4(2)
ma'rūz bol- M782b7
māyil bol- T697a19, T698a8, T710a2
meb'ūs bol- T696b17, T709a3
medfūn bol- T695a15, T717a1
mehcūr bol- M791a27
mekān bol- T695b23
melālet bol- T705a15, A725a25
melūl bol- T708a11, T708b2, T717b5, M800a3
me'mur bol- T699b8, T699b11, T700a20, T704a16, T704b25, T714b9, A731b18, M802a8
memnū' bol- T700a12
merḳūm bol- M784a11, M796a21
mesḫ bol- T715a14, A721b7
mesmū' bol- T709b16
mesrūr bol- T704a25, T715b15, A732b4
mest bol- A728b7, M796a17
mestūr bol- M796b5
meşġūl bol- T698a7, T701a20, T707a3, T708a17-19, T708b11-24, T709b20-21-26, T712b16, T713b12-15, T716a26, T716b21-25, T717a8, T717b3, A719a4, A720a19, A721b5-17, A723a25, A723b10, A728a17, A730b21, M794a11, M800a9
meşhūr bol- T709a1, T714b3, M783b21, M798b22
mevṣūf bol- M800a18
me'yūs bol- T698a22, T702a12
mezkūr bol- T695b22, T696a21, T696b2, T699b23, T700a21, T704b26, T706b26, T710b6-19, T711a26, T712a1, T718a24, A724b20, M792a7, M794a17, M796b5, M798b5, M800a14, M800b25-27, M802a19
mihmān bol- T699a12
minnetdār bol- A732b4
mu'āf bol- M801a8
mu'aṭṭar bol- M787b27, M788a1-12
mūcib-i elem bol- M795a25

mūcib-i ġamm bol- M795a15

mūcib-i güşāyiş bol- M798a11

mūcib-i mübāhāt bol- M797a11

mūcib-i ser-efrāzlıġ bol- M795a9

mūcib-i teneffür bol- A730b11

mūcib-i tereddüd bol- T696b16

muhtāc bol- T700b9, M786a16

muḫtefī bol- T715a15

muḫteri‘ bol- T695b11

muḫteriz bol- T709b24

muḳarreb bol- T706b23

muḳarren bol- T694b11

muḳarrer bol- A732b6, M786a24, M801a8, M802a6

muḳarrin bol- M800b11

muḳīm bol- T695b23

muḳteżī bol- T694b1, M783a1

munḳaṭi‘ bol- T696a24

munḳazī bol- M785ab2

musaddi‘ bol- M787a12

musaḫḫar bol- T701b24, M788a1-9, M798b1, M800b4

muṭalla bol- M797a21

mutasaddi bol- A732a8

mu‘tekif bol- T705a5

mu‘terif bol- T697a16, T711b15, T716a17

muteveccih bol- T705a19

muṭīc bol- M791a14

muṭṭali‘ bol- A723a18

muttasıl bol- T704b22, T713a18

muvāfıḳ bol- M790a10, M790b8

mużırraḳ bol- T704b8

mużtarib bol- T698b4

mübürek bol- M795b27(2)

mübeddel bol- M789b6, M798a6

mübtelā bol- T704b2

mücāvir bol- T713b8(2)

müdām bol- M783b14

müddeti bol- T708a12, M799b20

mü'ebbed bol- M790a17, M797a15

müfevvez bol- A719b21

mühlet-fezāy bol- A733a27

mülāhaz bol- M796b8

mülaḳḳāb bol- T708b19

mülhak bol- T705a9

mültefit bol- T702b3

mümteni‘ bol- T703b23

münāsib bol- M788b19

münbesiṭ bol- T703b19

müncer(r) bol- A719a8, M786a4

münevver bol- M788a1-6-8-11, M797a27

münfa‘il bol- T711a12

münhezim bol- T706a13

münkād bol- T705b20

münḳaṭi‘ bol- A724a19, M792b11

münkir bol- A722b24

münṭaḳil bol- A724b20, A725a9

mürīd ve mu‘teḳid bol- T716b21

mürtedd bol- T702b23
mürtefiʿ bol- T705b14
mürtekib bol- A729b17, M794a2
müstakim bol- M783a21
müstecāb bol- T696a5, T696b23, T699b21, T700a5, T702a13, T708a10, T710b4, T717b6
müstedām bol- M789a22, M790a6, M791b18, M792a17, M794a26, M795a12, M797b5, M801b-16-17
müsteʾṣāl ü perīşān bol- T695a22
müstevli bol- T705b26, T713a13,A722b24, A730a11-25
müslümān bol- T707a16, T714b27
müşāhede bol- T709a21
müşerref bol- T696b22, T697b17, T706b7, T709b12, T711a20, T712a20, T712b24, T713a1, T715b16, M789a26, M789b2-10-13, M790b19-21-24, M791a6, M791b4, M800a10, M801a8
müştaʿil bol- T703b24, T716a4, M783a17
müteʿaccib bol- T698a19, T701a3-24, T704a4, T705a11, T711b8, T712a5, T714a20, T717b12
müteʿākid bol- M799a3
müteʿallik bol- T700b9, T705b22
mütebessim bol- T710a11
müteʾessir bol- T708b26, T709b17, T717a7
müteferrik bol- T696b12, T709a13
müteğayyer bol- A730b19, A732a15, A732b17
müteğayyir bol- T698a25, T700b10, T701b18, T712a5, A725a18
müteharrik bol- T704a24
mütehayyir bol- T695a5, T712a23, T713b9, T715b11, A728b5, A730a21, A733a5
mütekeffil bol- T708b21
mütelātım bol- T704b22
mütemekkin bol- T696b1, T797b24, M798b22
mütenebbeh bol- T712b2
mütenebbih bol- T704b5, T711a13, A796a13, M799a23
müteneffir bol- T702b6, A722b14
mütenevviʿ bol- T696b13
mütereddid bol- T698a24, T704b20
müterennim bol- T698a22, M787b4
mütesaddi bol- A728b3
mütevahhı bol- A725a9
mütevecceh bol- M789a6
müteveccih bol- T700a17, T701b5, T704a11, T705a6, T706b27, T707a23, T711a25, T711b4, T716b8, A728a3, A728b11, M785b17, M787b6, M788b7, M789a5, M798b10, M800b11
mütevehhim bol- T704b17, T706a1-3, A726a25, A728b13, A730b11(2)
mütevellid bol- T695b18, T698a3-10-11(2)-12, T699b2, T700a13-16, T703a22-23-26(2), T703b4, T713b20-24-26, A719b4, A720a5, A722b15, A724b25, A729b20, A730a19-22, M786b20
mütezelzil bol- A730b24
müttefik bol- A719b9, A725a12

savuġ bol- T704a10
sa'y bol- M796b10
ṣebt bol- M782b12
selāmet bol- M790a12
serdār bol- T705b9
ser-efgende bol- M790b27
ser-efrāz bol- A733a10
ser-efrāzlıġ bol- M794a25
serferāz bol- A729a26
serfirāz bol- A731b20
sergerdān bol- M801a7
sipāh bol- A720a6
sirāb bol- T706a26-27, M785b6
ṣoḥbet germ bol- T716b23
suluḳ bol- T697a1
şād bol- T716a16, M783a27, M795a12, M798a19
şād-āb bol- A729b18
şādmān bol- T699b4, T700a4, A725b1, M790a12
şaḳḳ bol- T707a24(2), T714b24-27, M783b1
şāyeste bol- T694b16, T698b7, T705b27
şāyi' bol- T695b14-22, A725b25
şehid bol- T709b10
şermende bol- T711a27
şu'ūr bol- T703b15
ta'alluḳ bol- T695a6
taḥḳiḳ bol- T716b17, M785b20
taḳdir bol- A719a20, M784a7, M787a20
taksir bol- M799b18
tāri bol- A732a7
tasarruf ḳılur bol- T706b22
tebārek bol- M795b26-27
tecrid-i fenā bol- T715b1
telḫraḳ bol- T718a4
temessül bol- T711b19
teng bol- T704a26
teskin bol- M787b16
tevfik ü refiḳ bol- M796b12
tingrige bol- M792a18
tire bol- M792a13, M797b6
tirig bol- T697a5, M795b27
tizraḳ bol- M799a9
tola bol- M796a18
türāk bol- M786b8
'uhde bol- M786a22
unut bol- T708a16
uzun bol- M793a13, M795a9
ümidvār bol- M798b3

vā-beste bol- T700a9
vaḳt bol- T712b24
vâḳıf bol- T699b19, T701a1, T710b21, T715b4, T716b27, A718b21, A731a16(2), A728a12, M789b25, M801a14
vāḳi' bol- T697a18, T703a13-24, T703b17, T705a13, T705b4, T707a13, T708a16, T708b12-22, T710b24, T713a25, T717b1, A719a5, T713b4, A725a5, A727a2, A728a27, A729a3, A731b15-23, M785b20, M787a9, M788b23, M789a21, M789b10-22-24(2)-26-27, M790a3, M790b3, M791a11, M792b18-19, M793a6-13, M793b24, M794a1, M794b21-26, M797b20, M798a9-14, M799a7(2), M799b17-18-20, M800a1(2), M800b12, M801a5
vāṣıl bol- T708b16, M792a8
vefā bol- M798a2
yaḫşıraḳ bol- M789b21
yār bol- M790b17
yegāne bol- A724b26
yigit bol- A728a3
zāġ bol- A783b11
ẓāhir bol- T695b10, T697a21-22(2), T705b15, T708b26, T714b22, T716a23, T717a2-10, A722a27, A724b23, A725b27, M787b4, M791b22, M793a3, M794a14, M797a6-12, M792a6
zākir bol- M785a3
zārlıġ bol- M795a19
zarūret bol- M788a24
żāyi' bol- T702b21, T703a24
zāyil bol- M797a6
ẕebḥ bol- T711a4
ẕikr bol- T702a18
ziynet-efzā bol- M789a14

boldur- **Yapmak, bir işi icra etmek, bir işi yürütmek.**
b.-a almadı A733a9

bolmaġlıġ **Olma, bulunma.**
b. M785a25

bolul- **Olunmak, yardımcı fiil.**
b.-sa M784a12, M793a19
b.-masa M794a20

borc — Borç, ödenmesi gereken şey, birine karşı bir şeyi yerine getirme gerekliliği.
b.-dın T717b15

bota — Yavru, hayvan yavrusu.
b.-sı T697a16, T697a17

botalıḳ — Yavrulu, yavrusu olan.
b. tiye T697a15

boyaḳçılık — Boyacılık.
b. irdi T714a24

boyluġ — Boylu, boyu uzun olan.
b. T696b20

boy(u)n — Boyun, gövdenin baş ile omuz arasında kalan bölgesi; gövde, beden; sorumluluk.
b. tolġa- " Bir şiş, bir yükümlülüğü yerine getirmemek, önem vermemek, bir işten yüz çevirmek." T694b13, T697a11
b. A732a21
b.-ġa M798b27
b.-(um)dın edā ḳıl- " Sorumluluğunu yerine getirmek." M793a15
b.-ıġa T706a24, T709a23, T717b8, A732a23
b.-ıġa tüş- " Bir şey birisine tesadüf etmek." T694b14
ḥarāc b.-ıġa ḳoy- " Haraca bağlamak, vergiye bağlamak." A730a7
b.-ıdadur T698b5
b.-ıdın T698b4, M801a5

böl- — Bölmek, ayırmak; yarmak, şakketmek.
iki böl- T716a12
b.-üp A719a21

bölük — Bir ülkenin idari açıdan taksim edilmiş her bir bölümü, sancak.
b.-ler M793b15

bölükāt — (T.Ar.) Bir sancağa bağlı halk, bir sancağın ahalisi.
b. M793b14

böri — Kurt.
b. T700b11

börk — Kalpak, başlık.
b. T714b1

böz — Bez.
b. A719a7

bu — İşaret sıfatı; işaret zamiri.
b.(sıfat) T694b3(3), T694b16, T694b21, T695a3, T695a9, T695b20, T696a17, T696a18,

T696a21(3), T696b1, T696b12, T696b14, T696b15(2), T697a1, T697a4, T697a11, T697a21, T697b2, T697b5(2), T697b9, T697b10, T697b17, T697b20, T697b22, T697b27, T698a1(2), T698a3, T698a8, T698a9, T698a11, T698a21, T698a26, T698a27, T698b1, T698b5, T698b6, T698b7(2), T699a1, T699a6(2), T699a8, T699a12, T699a15, T699a19, T699a23(2), T699a24, T699a26(2), T699b2, T699b6, T699b7, T699b15, T699b19, T699b23, T700a2, T700a6, T700a14(2), T700a27(2), T700b1, T700b2, T700b4, T700b6, T700b8(2), T700b15, T700b17(2), T700b21, T700b24, T701a2, T701a10, T701a15, T701a16, T701a19, T701a22, T701b1, T701b8, T701b20, T701b25, T701b26, T702a18, T702a26, T702a27(2), T702b1, T702b10, T702b14, T703a3, T703a20, T703a14, T703a21, T703a24, T703b15, T703b18, T704a7, T704a13, T704a25, T704b3, T704b16, T704b23, T704b25, T705a6, T705a11, T705a22, T705b4(2), T705b5, T705b9, T705b11, T705b12, T705b14, T705b18, T705b21, T705b25, T706a11, T706a17, T706a18, T706a20, T706a21, T706a25, T706b2, T706b8, T706b15, T706b18(2), T706b20, T706b21(2), T706b22(2), T706b23, T706b24, T707a1, T707a4, T707a25, T707a6, T707a16, T707b (7), T708a1(2), T708a2, T708a3, T708a4, T708a5, T708a10(2), T708a14(2), T708a24, T708a26, T708b3, T708b4, T708b14(2), T708b16, T708b18, T708b19(2), T708b27, T709a1, T709a8, T709a20, T709a24, T709b7, T709b8, T709b12, T709b13, T709b25, T710a5, T710a8, T710a12, T710a18, T710a22, T710a24, T710a26, T710b7, T710b13, T711a5, T711a6, T711a7(2), T711a10, T711a11, T711a17(2), T711a21, T711a23, T711a27, T711b13, T711b19, T711b22, T711b23(2), T711b27, T712a8(2), T712a22(2), T712a23, T712a24(2), T712b6, T712b7(2), T712b20, T712b26, T712b27, T713a2, T713a3, T713a8, T713a11, T713a12, T713a14, T713a15(2), T713a19, T713a21, T713a22, T713a24, T713b3, T713b8, T713b10, T713b11, T713b12, T713b17, T713b18, T713b19, T714a2, T714a3, T714a4, T714a8(2), T714a10, T714a12, T714a13, T714a17, T714a19, T714a26, T714b3, T714b8, T714b14(2), T714b18, T714b19, T714b27, T715a5, T715a6, T715a8, T715a10, T715a22, T715a24, T715b3, T715b4(2), T715b13, T715b14(2), T715b15, T715b17, T715b24, T716a3, T716a5, T716a9, T716a14, T716a20, T716a23, T716a24, T716a25, T716a26, T716b2, T716b6, T716b8, T716b14, T716b15(2), T716b24, T717a1, T717a2, T717a3(2), T717a4, T717a10, T717a23, T717b9(2), T717b11, T717b12, T717b19, T717b26, T718a21, T718b5, T718b9, A719a16, A719b20, A719a22, A719b8, A719b22, A720a26, A720a19, A721a13, A721a14, A721a24,

A721a26, A721b1, A721b6, A721b8, A721b15, A722a1(2), A722a14, A722b1, A722b3, A722b24(2), A722b26, A722b27, A723a1, A723a3, A723a14, A723b3, A723b14, A723b16, A723b18, A723b19, A723b21, A723b26(2), A723b27, A724b4, A724b6, A724b8(2), A725a5, A725a9(3), A725a10, A725a16, A725a22(3), A725a27, A725b1, A725b13, A725b17, A726a1, A726a2, A726a3, A726a4, A726a7, A726a10, A726a17(2), A726a24, A726a25, A726a26, A726b1, A726b3, A726b12, A726b20(2), A726b22, A726b23, A726b24(2), A726b25, A726b26(2), A726b27, A727a10, A727a16, A727b6, A727b9, A728a8, A728a10, A728a12, A728a20, A728a26(2), A728b16, A728b17, A728b26, A729a4, A729b2, A729b20, A729b24, A730a1, A730a6, A730a21(2), A730a22, A730a27, A730b20, A730b21, A731a15(2), A731a26(2), A731b15(2), A731b16, A731b20, A731b23, A731b24, A732a3, A732a9, A732a15, A732a22, A732a26, A732b14, A732b21, A732b22, A732b24, A733a2, A733a3, A733a19, A733b1, A733b7(2), M782b6, M782b7, M782b11(2), M782b12, M782b14, M782b21, M783a6, M783a16, M783a20, M783a25, M783b4, M783b12, M783b22(2), M783b27, M784a1, M784a11, M784a13, M784a17, M784a19, M784a20, M784a26, M784a27, M784b3(2), M784b22(2), M784b25, M784b26, M785a7, M785a8, M785a24, M785b2(2), M785b6, M785b8, M785b10, M785b16, M785b18(2), M785b20, M785b22, M786a6, M786a11, M786a20(3), M786a23, M786a24, M786b6, M786b8(2), M786b9(3), M786b10(2), M786b11, M786b16, M786b20, M786b21, M786b22, M786b27, M787a10, M787a11, M787a16, M787a22, M787a26, M787b1(2), M787b2, M787b7(2), M787b8, M787b12, M787b19, M788a6, M788a8, M788a10, M788a11, M788a12, M788a27, M788b4, M788b6, M788b11, M788b13, M788b23, M789a2, M789a5, M789a6, M789a12, M789a16, M789a25, M789b4, M789b7, M789b8, M789b9, M789b10, M789b12, M789b14, M789b23, M789b26, M790a3, M790a7, M790a15, M790a23, M790a25(2), M790a27, M790b2, M790b7, M790b12, M790b14, M790b19, M790b20, M790b22(2), M790b24, M790b25, M791a3, M791a6(2), M791a11, M791a18, M791a22(2), M791a23, M791b1, M791b4, M791b5, M791b6, M791b12, M791b15, M791b18, M791b20, M791b23, M791b26, M791b27, M792a5, M792a6(2), M792a7, M792a15, M792a19, M792a24, M792b5(2), M792b11(2), M792b12, M792b14, M792b16, M792b17, M792b22, M792b25, M792b27, M793a1, M793a3, M793a4, M793a6, M793a7, M793a9, M793a10, M793a12, M793a13, M793a14(2), M793a15(2), M793a27, M793b14, M793b15(2), M793b16, M793b20, M794a4, M794a8, M794a19, M794a21(2), M794a23, M794a25, M794b1, M794b2, M794b11, M794b21(2), M795a8, M795a9, M795a14,

M795a18, M795a19, M795a20, M795a23, M795a25(2), M795b2, M795b11(2), M795b23, M795b24, M795b25(2), M795b26, M796a13, M796a14(2), M796a15, M796b2, M796b16, M796b19, M796b20, M796b21, M796b22, M796b23, M796b26(2), M797a1, M797a5, M797a6, M797a7, M797a11, M797a14, M797a25(2), M797b9, M797b10, M797b16, M797b17(3), M797b18, M797b26, M798a4, M798a13(2), M798a19(2), M798a22, M798a24, M798a26(2), M798b1, M798b4(2), M798b7, M798b8, M798b25, M799a3, M799a6(2), M799a10, M799a21(2), M799a24, M799a27, M799b2, M799b11, M799b16, M799b18, M799b19, M799b20, M799b26(3), M800a7, M800a9, M800a14, M800a18, M800a19, M800a20, M800a21(2), M800a23, M800a25, M800b6, M800b12, M800b13, M800b23, M800b25, M800b26, M801a2, M801a8(2), M801a9, M801a10, M801a11, M801a12, M801a13(2), M801a16, M801a15, M801a17, M801a19, M801a20, M801a24(2), M801b25, M802a3, M802a6, M802a7, M802a14(2), M802a15, M802a16, M802a24(2), M802a25

b. (zamir) T696b1, T703b3, T703b8, T703b11, T704b4, T704b6, T705b10,T707b, T708b12, T708b17, T709a26, T710b10, T710b11, T711b24, T712a21, T712a25, T712b1, T713b16, A724b15, A727a9, A727a17, A728a19, A732b13, M787a2, M789a1, M790b22, M792a24, M796a22, M797a14, M799a23, M799a25, M800b8

b.-dur T695b17, T695b19, T696a14, T696b13, T697b18, T700b8, T701a27, T703a14, T703a17, T703a26, T706b26, T708b25, T709a8, T709b17, T712a9, T712a16, T714b6, T715a25, T715b18, T715b2, T718a19, A724b19, A726b6, A727b12, A728a21, A728b3, A729b15, A731b22, A732a24, A733a27, M789b16, M789b25, M792b10, M795b2, M796b8, M799b14, M801a14, M801a18

b. irdi T695a8, T696a8, T696a22, T696b24, T698b27, T706b21, T700b6, T709b18, T711b19, T717b11(2), A721a3, A732a20, M786b9, M890b20, M799a27

b. irmiş M800b26

munıñ M792a4

munuñ T694b9, T697a18, T700b6, T711a19, T714b17, A727a26, A727b27, M783b19, M784a4(2), M784a5, M789a12, M793a10, M798a12, M799b13

munuñ bile M802a17

munuñ dik M782b20

munı T706b22, T710b22, T711a10, T712b14, T713a17, T717a22, A728a3, A732b17, A733a18, M792a19, M792a20

muñga T695a6, T697b17, T700a7, T702b2, T707a21, T718a18, A726a10, A731b18, M795a5

munda M784a18, M787a1(2), M788b23(2), M792b20, M793b18

mundağa M787a18, M787b20, M790a7, M790a16,

M794b12, M794b27
mundın T704b12, T711a5, T711b6, T711b17, T713b5, A721b8, A724a6, M783b12, M783b13, M794a19, M799a15, M799b1, M800b18
mundak T696b18, T697a16, T697a24, T697b14, T697b15, T701a5, T701a6, T702a20, T710a11, T715a14, A718b20, A722b1, A723a7, A723a9, A724a5, A725a8, A726a27, A727a5, A727a23, A729b21, A730b17, A732a4, M783b12, M783b13, M785b25, M786a18, M788a9, M788b24, M792b3, M792b21, M795b3, M799a19,
mundaktur T696a8, T712a18
mundakdur A730b18, M800a12
munça T696b2, T698b6, T702b13, T705b22, T711b25, T712b7, A723b23, A730a1,A732a8, M784a7, M787a12, M789b19, M795b2, M799a6, M799a10(2), M799a15, M799a18, M799a22, M799a23, M800a2, M800a3
uş munça T696b16, T706b16
munça bile T712b6
b.-lar T697b24, T700a27, T702b1, T704b5, T709a10, T714b26, T718a11, T718a12(4), A723b22, A724b13, A730b5, A731b18, A732a9, M792b18
b.-lardur A730b1, A730b19
b.-larnıñ T717a5, A724b17, M794b16, M797a1
b.-larnı T706a17, A723b22, M790b1
b.-larġa T705b9, T708b4, M793b10
b.-lardın T698a2, T702b5, T713a3, T714a25, T716b12, A719a26, A724b10, A731b26, A733a15, M790b23

būd (Fa.) **Varlık.**
b.-ı M785a6

buġday **Buğday.**
b. T694b15, T694b17, T698b17
b.-dın T698b20

buġur **Bu arada, bu zamanda, bu sırada.**
b.-da T713b22, A725a7

buḫār **Buhar, buğu.**
b. M783a10(2)

Buḫt-ı Naṣar (ö.a.) **Beytülmukaddes'i harap eden ve yetmiş bin Yahudiyi öldürdüğü söylenen Babil kralı Nebukadnezar.**
B. T696b13, T698a2, T713a8, T713a10, T713b1, A721b7, A721b8, A724a14, A724a20
B.-nıñ T713a6
B.-dın irdi T710b13
B. bin Güderz A721b5

buḫtī (Ar.) **Büyük, güçlü, tüylü iki hörgücü olan deve.**

b.-leri M794b1

Buḫtü'n-naṣar (ö.a.) bkz. Buḫt-ı Naṣar
B. A722a8

buḫūrāt (Ar.) Tütsü, tütsüler.
b. A731b8

buḳ'a (Ar.) Büyük yapı.
b.-i ḫayr M799a20
b.-ları M798a25

būḳalemūn (Fa.) Bulunduğu yerin rengine giren, böcek yiyen, sıçan büyüklüğünde bir hayvan.
rüzgār-ı b. M785a21
sipihr-i b. M800b16
b.-nıñ M800b16

būḳalemūnluḳ (Fa.T.) Bukalemunluk, bukalemun gibi olma.
b. M783a24

bul- Bulmak, arayarak veya aramadan bir şey veya kimseyle katşılaşmak; elde etmek, ele geçirmek; hasıl olmak, ortaya çıkmak; gizli olanı elde etmek.
b.-dı A733a8
b.-dılar T705a27
b.-sa T708b10
b.-masa dirdi A719b7

bu'l-'aceb (Ar.) Şaşılacak, garip.
b. A728b3

bulaġ Pınar, ırmak, çeşme.
b. T702b19, T706a26, T706b4
b.-lar T696b24
b.-larnı A720a13

bulġa- Bulamak, bulaştırmak.
b.-p T700b11

bulġan Çay ve ırmak suyu.
b. T712a24

bulġançaġlıġ Karışıklık, düzensizlik, kötülük. krş. bulġancuġluḳ.
b.M792b14

bulġancuġluḳ Karışıklık, keşmekeşlik. kr-. bulġançaġlıġ.
b. T708a16

bulūġ (Ar.) Erginlik yaşına girme, erginlik.
b. T698a14, T706b22, T713a1, A722a21, A720b27, A724b26

bulut Bulut, atmosferdeki su damlacıkları ve buz

taneciklerinden oluşan, yığınlar
b.-dik M782b16
b. T697a1, T696b26, T696b27, T704b10, T705a6, T705b9, T705b14, T712b14, T716b10, M782b15, M782b20, M783b23, M784a19, M795a26
b.-nı T697a1
b.-ḳa T706a9, M787b23
b.-dın T705b11
b.-ı M787b25
b.-ıdın M794b20

burc (Ar.) ast. Herhangi bir şekil gösteren ve kendisine özel bir ad verilen hareketsiz yıldızlar kümesi.
b.-ınıñ M784a15, M795b18
b.-ığa M791a1, M791b24, M796b26
b.-ıdın M795b24

burcluġ (Ar.T.) Burçlu, burcu olan. bkz. burc
b. M786a9

burda- Yağlı, besili olmak (hayvan için).
b.-ġan M784a4

burun İnsan yüzündeki teneffüs ve koku alma organı.
b.-ın A727a9

burun İlk, evvel, önce; -din önce, -din evvel.
b. T695a5, T697a9, T697b16, T698b10, T701a23, T702b15, T706b24, T711b22, T714a14, T714a15, T715a24, T717b18, A718b13, A719a13, A724a5, A724b12, A725b12, A726a24, A728a19, M792b17, M793b1
-dın b. T695a5, A725b12, M793b1
b.-ġı "Önceki, evvelki; -din önceki, -din evvelki."
b. T701a18, T712b4, T713a19, T714a14, T714b8, A718b1, A720a12, A730b14, M784a16, M784b5, M787a18, M791a12, M792a13, M800b11, A723b3, A731a19, A732b1, M790b2
buruñġı A729b22
b.-dan T704a27
-dın b. A723b3
b.-raḳ "İlk; daha önce; -dın daha önce."
b. A718b12, A733b2, T695b27, A718b9
b.-rak irdi T713a6
b.-rakdın M793a8

busaġa Eşik, kapı önü.
b.-ġa M788b2
b.-dın M786b10

Büsigān (ö.a.) Behmen'in yaptırtığı şehirlerden biri. bkz. Behmen.
B. A722a16

büstān (Fa.) Bahçe, gül ve çiçeklerin bol olduğu.

yeşil bahçe.
b.-u bāğ M785a15
b. M783a25
b.-ġa T710a1
b.-ı M783b15, M785b6
b.-ınıñ M787b11, M795b25
b.-ıda M786a16
b.-ıdın M791b9
b.-lar A719b27

büstānī (Fa.) Bostana ait, bahçeye ait.
bisāṭ-ı b. M783a24
b. irdi M801b20

buyur- Emretmek, hüküm kılmak; (yüce biri) bir şey istemek, istemek; yüce biri bir şey söylemek, söylemek; göndermek; yardımcı fiil olarak etmek.
b.-dı T695a2, T695b1, T695b8, T696a5, T698a6, T698a26, T701b15, T703a25, T703b16, T704b9, T704b10, T704b19, T705a14, T710a25(2), T705b6, T705b23, T705b27, T711a3, T711a15, T711b1, T711b3, T711b7, T712a25, T712b1, T714b13, T716a5, T716a12, T716b7, T717a12, T717a26, A719a5, A719a13, A719a20, A721a12, A722a9, A722b27, A725a20, A725b2, A726a6, A726b19, A727a8, A729b25, A729b26, A732a3, A732a10, A732b16
b.-dılar T699a15, M788b22
b.-ur T695a25
b.-urlar A726b3
b.-adurlar M789a3
b.-uptur T705b25, M786b19, M792b1
b.-upturlar T714a25
b.-up irdi A731b27
b.-up T705b24, T710a22, T716b1, A731a10
b.-ġan T701b14, T704b10, T704b19, M789b14
b.-ġannı T710b6
b.-ġandın T709b5

buyruġ Emir, hüküm, esas. bkz. buyruḳ
b.-ı T710a26, M785b25, M792a19, M792a20, M793a15, M800a20
b.-ını T709b11, M801a12(2)

buyruḳ Emir, hüküm, esas. bkz. buyruġ
b. bol- T694b6
b. bile M793a16
b. M788b20

buy(u)rul- Emredilmek; hükmolunmak; istenmek.
b.-sa M793b4, M793b7, M794a11
b.-ur M793a24, M793b16

buz- Harap etmek, tahrip etmek, yakıp yıkmak; ihlal etmek, kurala uymamak; ele geçirmek, feth etmek; mağlup etmek.

b.-dı A720a13, A720a23, A722b8, A726a18
b.-ğaylar T699a13
b.-up sin M799a19
b.-ğalı A730a17
b.-up T716b3, A721a2, A721b18, A726b12, A728a18, M799a13
b.-ğan A720a18, A730a13, A721a2
b.-ğanda T713a10
b.-ğanlarnı A727b26
b.-maḳḳa A728a24

Büzer (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın dördüncü oğlu.
B.-dür T696b8

buzuğ Harap, yıkık, harabe, yıkıntı. krş. buzuḳ
b. A720a21
b. irdi A724a16
b.-larıda T713a12

buzuḳ Yıkık, harap olmuş; eğik; kötü. krş. buzuğ
b. T706b14, M795a24, M795a26
b.-dur M795a1
b.-nı M795a25

buzuğluğ Sıkıntı, elem, kötülük.
b.-ı A721b5

buzuğluḳ Kötülük, tahribat, yıkıklık.
b. ḳıl- A726b18, A727a3
yüz b.-ḳa ḳoy- "Yıkılmaya başlamak" A725b12
b. A720a9, A727b19, M785b8
b.-(ğ)ı T713a16

buzul- Harap olmak, yıkılmak; üzülmek, kederlenmek.
b.-ğay T718a15
b.-up A725b21
b.-ğan T697a10, M789a12, M795b18, M797a19
b.-ğanın M793b16

bükā (Ar.) Ağlama.
ğāyet-i b. T713b22
b.-dın T713b22

bülbül (Fa.) Bülbül.
b. M786a19, M797a10
b. M788a11

bülbüli (Fa.) Bir bülbül.
b. M788a2

bünyād (Fa.) Temel, esas.
b. bol- "Esas olmak" T695a11
b. eyle- "Etmek" M787b25
b. it- "Rehber etmek" T716b19, M782b12
b. ḳıl- "Esas, temel olmak; etmek" T703a19, T705a23, T710a16, T716a14, A725b12, A728a9, A730a2, A732b1
b. ḳılıl- M793b1

b. A733b2

bürehne (Fa.) Çıplak, yalın.
na'l-i b. "Yalın ayak" M784b25

bürgüt Bir çeşit büyük av kuşu.
b. A721a3

bürka' (Ar.) Örtü, peçe.
b. bile T701b17

bürūdet (Ar.) Soğukluk.
b. M783b23
b.-ni M784a19
b.-idin M784a18, M785a9

bürünçek Kadınların kullandığı ince örtü, tülbent.
b. A730b18

büt- Yara iyileşmek; kapanmak, birleşmek; tamamlanmak, ikmal edilmek, yapılmak, yerine getirilmek.
b.-ti T702b20, T709b11, T714a1
b.-er M793a24, M793a25
b.-kenin M793a25
b.-üp M796b4
b.-megi M793a24

büt (Fa.) Put.
b. T698b5, T708a20, T715b27, T716a1, A732b2
b.-ni T711b27
b.-ka T716b6
b.-ler T708a16, T716b8, A719a19
b.-lerniñ T698b4
b.-lerğa T716b7
b.-lerin T698a23, T698b3
b.-leridin T708a23

büt-hāne (Fa.) Puthane, put evi.
b.-ğa T716b6

büt-perest (Fa.) Putperest, puta tapan.
b. irdi T711b20, T711b23
b. irdiler T699a10
b. bol- T696a2
b. T715b27, T717a5

büt-perestlığ (Fa.T.) Putperestlik, puta tapıcılık. bkz. büt-perestlık
b. irdi T696b20
b. T711b26, T712a8

büt-perestlık (Fa.T.) Putperestlik, puta tapıcılık. bkz. büt-perestlığ
b. T695b14, T695b15, T703a2, T697a11
b.-ka T703a17, T708a17, A719a8
b.-dın T695b15

büt-tırāş (Fa.) Put yapan, put yontan.
b. irdi M792b8

bütker- Yerine getirmek, icra etmek; iyileştirmek; tamamlamak, kapatmak.
b.-di T699b25, T705b3, T708a12, T712b24, T714b20
b.-diler T710a24
b.-seler M793b27
b.-ip M793b27

bütün Bütün; tamam, tek parça.
b. irdi T712a16
b. T706b17

Büzürcmihr (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Nūşirevān'ın veziri.
B. T718a20, T718a22, A730a26
b.Hakim A729b1, A730a3

Büzürg Ummīd (ö.a.) Husrev Perviz'in veziri.
B. U. A731b2

büzürg-vār (Fa.) Büyük, ulu, saygıdeğer.
b. T706b1, A723b2

büzürg-zāde (Fa.) İnsan, kişi, insanağlu, halk.
b.-leri T715b3

cābir (Ar.) Cebreden, zorlayan, zalim.
c. irdi A727a26
c. A730b9

cādde (Ar.) Hüküm, irade.
c.-i şer'iġa M792a26
c.-siġa M792a27

Ca'feri (ö.a.) Caferi tarihi, bir tarih kitabı.
Tārīḫ-i C.-de T695b2
C.-de T695b5

cāh (Fa.) Yüksek mevki, makam, itibar, mevki.
c. u celāl M798a2, M798b13, M800b25
c. u ġurūr A719a18
milk ü c. A733a17, A733b6
ehl-i c. M798b13
c. T697a10
c.-ıñ A733b6, M794b17
c.-ı T710b2

cāh-dost (Fa.birl.s.) Makam, mevki düşkünü, makama itibar eden.
c. A725b18

cāhil (Ar.) Cahil, bilgisiz, nâdân, gerçeği göremeyen, bilmeyen.
c. T699a1

cā'iz (Ar.) İşlenilmesinde cevaz olan, yapılması uygun.
c.-dür M801a13

cā'izü'l-ḫaṭā (Ar.) Hata yapabilir, hata işleyebilir, hataya müsait.
c.-dur M799b2, M800a1

Cāḳūt (ö.a.) Kubad bin Firuz'un Musul'da yaptırdığı şehir.
C. A729b11

ca'le'l-cebhetü meşvāhu nevveren (Ar.) Mekânı durağı aydınlık olsun.
c. M795a9

Calinus (ö.a.) İlk çağların Hipokrat ile beraber en büyük Grek hekimi, Galen (M.Ö. 131-210).
C. Ḥakīm T718a16
C. T718a18

Cālūt (ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te Davud Peygamber ile çarpışmaları anlatılan kişi.
C. T709a12, T709a13, T709a14, T709a16, T709b4(2)
C.-nıñ T709a11, T709a22
C.-nı T709a15
C.-ḳa T709a13

cām (Fa.) Cam bardak, kadeh, şarap kadehi.
c.-ı bekā M796a17
c.-ı bilürin M784a1
c.-ı fenā "Ölüm" T702a16
c.-ı vişāl M784b27
c.-ı zülāl M798b5
devr-i c. A718b12
c. içre M783b13
c. M798b5
c.-ġa M782b21
c.-ı T696a1, M796a17, M796a18, M797b23
c.-ın M796a13
c.-ını T695b6
c.-ıġa M782b21
c.-ıdın M796a12
c.-ım M787b19, M798a24
c.-ımdın M798a24

Cāmāsb (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Keyanilerden Güştasb'ın veziri olan hakim.
C. Ḥakīm T717b21
C. A722a8, A722a2, A729b8
C.-nı A729b6, A729b12
C.-dın A721b12

cāmi' (Ar.) Cami, içinde namaz kılınan ibadet edilen yer.
mescid ü c. M793b18, M793a4, M793b19
c.-ġa M793b18
c.-de M793a4, M793b19

Cāmi'ü't-tevārīḫ (ö.a.) Moğol tarihçisi Reşidü'd-din (ölm.M.S.1318) ünlü eseri.
C. A728b22
C.-i Celālī A724b5
C.-de A718b6

cān (Fa.) Ruh, hayat, yaşama; gönül, yürek; beden, varlık; ömür.
c. aġızġa yit- "Korkmak" M784a10, M784b20
c. bir- T716a10, M794b7
c. kivür- "Can vermek" M798b9
c. ara M787a17
c. birle M787b17, M791b17
c. içre M790b11
c.-ı zār M792a11
c. irdi M794b6
c. T718a17, M787a14, M787b25, M790b12, M791a13, M791a16, M791a21, M795a17, M796a6, M797a17, M797a27(2), M798a19
c.-ġa M787b21, M787b24, M794b11, M798b3
c.-da M787a17
c.-dın ilig yuyul- "Hayattan ümit kesilmek" M784b20
c.-dın M783a18, M784b20, M795a17, M798b3
c.-ım T698a10, M786b26, M790b11, M797a5,

M801a22
c.-ımnı M787b17, M801a25
c.-ımġa M801a26, M801b1
c.-ıñız M788a10, M795a25
c.-ı T698b6, A721b12, M793a14
c.-ın M796a24, M791b27
andın c.-ıġa yit- "Bezmek, usanmak" A732a3
c.-ıġa A732a3, T710b2, M783a2, M784a2, M785b1, M798a19
c.-ıdın M784b25
c.-ları M785b21
c.-larıġa yit- "Bıkmak, usanmak" M793a9
c.-larıġa M793a9

cānān (Fa.) Sevgili, gönül verilmiş.
ṭama'-ı c. M798b3
c.-dın M798b3

cān-baḫş (Fa.birl.s.) Can bağışlayan, ruh veren, cana can katan.
c. M796a16

cān-baḫşlıḳ (Fa.T.) Cana can katma, can verme.
c.-da M788b3

cān-efzā (Fa.birl.s.) Cana can katan, gönül açan.
c. M801b22

cān-fezāraḳ (Fa.T.) Daha can veren, daha çok gönüle ferahlık veren.
c. M792a12

cān-güdāz (Fa.birl.s.) Can eritici, canda acıma uyandıran.
ḥadīs-i c.-ım M795b15

cānib (Ar.) Taraf, yön, cihet.
c.-i taḫteyn T710b15 ?
c.-din A728a10
c.-i M794a7
c.-idin M794a27, M802a7
c.-imiz M783a5
c.-ini M789b26
c.-idin T702b19, A730a9, A732b15, M792b13, M794a8, M794a17, M796b9, M801b6

cānī (Fa.) Cana ait, cana, gönle ilişkin.
müjde-i c. M787a21

cān-perver (Fa.birl.s.) Canı besleyen, gönül açıcı.
c. M791a27

cārī (Ar.) Cereyan eden, yürüyen; akan; hükmeden, hüküm süren; geçen.
c. bol- "Hükmetmek; akmak; cereyan etmek, sürmek" T694b17, T706a26, M800b3
c. M782b20, M795a21

cān-sipār (Fa.birl.s.) Canını feda eden.
c. M796a25

cān-sipārlıḳ (Fa.T.) Canını feda etme.
c. ḳıl- "Canını feda edercesine elinden geleni yapmak" M793a7

cān-sūz (Fa.birl.s.) Can yakan, can yakıcı.
sümūm-ı c. M783a13

cānver (Fa.) Canlı, hayvan.
c. M784b17
c.-din M784b11
c.-ler T711a11, A725b13

cāvid (Fa.) Ebedi, sonrasız, bengi.
ḥayāt-ı c. "Ebedi hayat, ölümsüzlük" M798a3
la'net-i c. ṭavḳı T694b13
'ömr-i c. T702a20
c. irür A724b13

cāvid-imżā (Fa.Ar.birl.s.) Edebi imzalı, uzun ömürlü.
c. M796a11

cāv(i)dān (Fa.) Edebi, daimi.
c.-ı ḫıred A718b13
ḥayāt-ı c. M790b12, M794b7, M798b9
behişt-i c. T716a10
c. ḳal- A720a6
c. T695b23, A724b14
c.-ġa T716a10

cāvidāne (Fa.) Ebedi, sonrasız, bengi.
c.-ġa T707a20

cāvidānī (Fa.) Ebedi, bangi, daimi.
ṣubḥ-ı ḥayāt-ı c. M794b10
c.-din M784b26

cāyiz (Ar.) Uygun, cevaz verilen.
c. imes M787a10

cāẕibe (Ar.) Çekicilik, sevimlilik.
c.-sidür M795b11

cebīn (Ar.) Altın.
c. M784a9

cebbār (Ar.) Zorba, cebr eden, zorlayıcı.
melik-i c. T715b2
c. T707
c.-lar T706a8
c.-ları T707a23

cebbārlıġ (Ar.T.) Zorbalık, kaba güce dayanmak.
ġaflet u c. T696b21

c.-dın T696b21

cebbār-şıfat (Ar.Fa.birl.s.) Zorba, zorba namlı.
mütekebbir ü c. T714b9

cebbār-şıfatlıḳ (Ar.Fa.T.) Zorbalık, kaba kuvvete dayanma.
c. T703a19

Cebrūn (ö.a.) Şam'da bir köy.
C. T699b12

cedd (Ar.) Atalar, ata, soy sop, sülale.
c.-i A721b16
c.-iniñ A719b23

ceddin (Ar.) Atalar, ecdad.
c.-ġa M795b26

cedvel (Ar.) Cetvel, düzgün çizgi çizmeye yarayan alet.
c.-siz A727a17

cefā (Ar.) Cefa, eziyet, incitme.
c. vü sitem T703a19
bī-dād u c. M800b16
c. eyle- A729a13
c. ḳıl- "Eziyet etmek, incitmek" M795b3, M799b14, M799b15, M799b27
c. M785a2, M797b24, M799b15(2)
c.-nı M800a1
c.-sı M785a7, M788a25, M800b16
bī-dād u c. M800b16
c.-sın A728a3, M800a2

cefā-ger (Ar.Fa.birl.s.) Cefa eden, inciten, eziyet eden.
çarḫ-ı c. M801a22

cefā-gerlik (Ar.Fa.T.) Cefa edicilik, inciticilik.
c.-ke M800a2

cefā-keş (Ar.Fa.birl.s.) Cefa çeken, eziyete katlanan.
c.-dür M796b1

cehālet (Ar.) Cahillik, bilgisizlik.
c. M800b22
c.-leridin T703a3

cehl (Ar.) Bilmezlik, cahillik.
c. ü ġafletdin T697a11
c.-din T698b21

cehd (Ar.) Gayretle çalışma, uğraşma.
c. bile M799a2

cehennem (Ar.) Cehennem.

c. sarı T697b14
c.-ğa T699a1, T703a16, T715b8

celā (Ar.) Memleketten ayrılma, gurbete düşme.
c. T708a6

celāl (Ar.) Büyüklük, ululuk.
cāh u c. M798a2, M798b13
cāh u c. bile M800b25
şādırvān-ı ʿazamet ü c. M788a26
c.-i M788a26
c.-in M798b13
c.-iğa M798a2

Celāli (ö.a.) Bir tarih katabı.(?)
c.-de A728b22, A724b5

celi (Ar.) Aşikâr, meydanda, belli.
celi tap- "Açığa çıkmak, aşikar olmak" M796a3

Celibā (ö.a.) Perviz zamanında Anadolu'dan Medayin şehrine getirilen putun adı.
C. A732b2

celis (Ar.) Arkadaş.
muʿtemen-i c. M797a2

celle sübhānehu ve ʿazzeme şānehu ?
c.M786b6

cemʿ (Ar.) Toplama, bir araya getirme, birleşme; topluluk, bütün.
c. bol- "Toplanmak, bir araya gelmek" M793b6, A719b10, M782b12
hatırı c. bol- "Memnun olmak, gönlü rahat etmek" T707b, A721a20, A728a17, A731a11, A730a13, M794a10
c. bol- "Cinsi münasebette bulunmak" T697b8, T698a8
c. kıl- "Toplamak, bir araya getirmek" T704b11, T704b25, M787b2
c. tut- T710a17
c. üçün T702a27
c.-i "Hepsi" T717a8, T717b6

cemāʿat (Ar.) İnsan topluluğu, kalabalık; halk; bir mezhebe mensup olanlar; imamın arkasında namaz kılanlar.
c.-i enbiyā T716b12
c.-i keşir T708a23
c.-ı Yehūd T715a14
c. bile T701a21, M793a19
c. T705a6, T715b14, M792a16, M801a10
c.-niñ A723b26
c.-ni T706a12, A723b21, A723b25
c.-ka T701b18

c.-dindür T700a14

cemā'atī (Ar.Fa.) Bir cemaat. bkz. cema'at
c. A726b7

cemād (Ar.) Put, taş gibi cansız olan şey.
c.-dur T710b25
c.-lar T708a24
c.-larnı T708b4

cemāl (Ar.) Yüz güzelliği; güzellik, aydınlık, parlaklık; güzel yüz.
c.-i 'ālem-ārāy M790a22
maḳṣūd-ı c. M788a8
c. ü melāḥat A731b10
ḥüsn ü c. T700a25, T711a18, A719a11, A725a23
c. T695a3, M792a12
c.-de A719a11, A726b13
c.-iñ M796b13
c.-i T700a25, T700b27, M783b16, M795b5
c.-in M786b2
c.-iğa M787b20
c.-idin T705b16

cemī' (Ar.) Bütün, cümle; hepsi.
c.-i erkān-ı devlet A720b17
c.-i etbā' A730a5
c. T701a27, T705a12, T706a23, T710b6, T714b21, T715a8, T716b10, A723a19, A726a10, A727a18, A729b19, A732a10, A732b1, A732b2, M786b17, M786b20, M790a2, M792a26, M794a20, M799b24, M802a5

cemīl (Ar.) Güzel.
c. A720b21

cemīle (Ar.) Güzel kadın, kadın, güzel.
c. T710a1, T714a5, T716b26

cem'iyyet (Ar.) Rahatlık, huzur, rahat, keyif; topluluk, düzenlilik; topluluk, insan topluluğu.
c. ü refāhiyet M791a12
c. T700a15, M784a6, M802a27
c.-leri T702a26
c.-din T702a25
c.-ḳa M798a6

Cemşīd (ö.a.) Eski İran tarihinde hüküm süren Pişdadiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı. Yedi yüz yıl hüküm sürdüğü söylenir. bkz. Cemşīd-i Ḳam'ī
C. A719a10, A719a22, A719a27, A719b10
C.-ni A719a27

Cemşīd-i Ḳam'ī (ö.a.) Eski İran tarihinde hüküm süren Pişdadiyan sülalesinin dördüncü hükümdarı.

bkz. Cemşid
C.-din A719b2

Cemşid-serir (Fa.birl.s.) Cemşid tahtlı, Cemşid gibi hükümdarlığı uzun, saltanatı uzun.
C. M787a27

cemil (Ar.) Güzel.
c. A720b21
c.-rağıdur T700b3

cemile (Ar.) Güzel kadın, kadın.
c. T710a1, T716b26

cenāb (Ar.) Yüce bir kişinin huzuru, katı.
c.-ıda M796a19

ceng (Fa.) Çarpışma, mücadele; savaş, karşılaşma; çaba, uğraşma.
c.-iniŋ M784a25
c.-ige M785a10

cengi (Fa.) (?) Çeng denilen saz. krş. çeng.
c. M796a27

cennet (Ar.) Cennet.
c. T712b2

cennetü'l-me'vā (Ar.) Sekiz cennetten biri.
c.-da M801b18

cerāḥat (Ar.) Yara, irinli yara.
c. M785a22
c.-iniŋ M802a26
c.-iğa M794b5, M795a13, M798a18
c.-leri T702b20
c.-ler T702b5

Cercis (ö.a.) Müslümanlarca enbiyadan sayılan, Hıristiyanlarca aziz sayılan St. George.
C. 'aleyhi's-selām T715b25, T716a1, T716a3, T716a11(2), T716a17, T716a20, T716a25, T716a27, T716b4, T716b5, T716b7, T716b9, A722b18, A724a8
C. 'aleyhi's-selām sarı T716b8
C. 'aleyhi's-selāmnıŋ T716a6, T716a12
C. 'aleyhi's-selāmnı T716a7, T716a13, T716a18, T716a23, T716b2, T716b3, T716b10, T716b19
C. 'aleyhi's-selāmğa T716a19, T716a20, T716a21
C. 'aleyhi's-selāmdın T716a27
C. peyğamber T716b6
C. T716a8, T716b11
C.-niŋ T716a16

Cerbādḳan (ö.a.) İran'da Hemedan yakınlarında, Hemedan

ile Göre ve Isfahan arasında bir kasaba. Esterabad ile Cürcan arasında da bu isimle bir kasaba var idi.
C. A722b8

cerge (Mo.) Saf, sıra, dizi, katar, grup.
c.-sige M800b12
c.-sidin M799a17

cerib (Ar.) Tarla ve arazi ölçüsü. Altmış zira kare yer.
c. irdi A731a25

Cerih (ö.a.) İsa Peygamber zamanından sonra yaşamış kendini ibadete vermiş, kerametleri ve farklılıkları olan bir kişi.
C. üçün T717b4
C. T717b2(2), T717b5
C.-niñ T717b4, T717b7, T717b8
C.-ni T717b13
C.-ḳa T717b7, T717b8, T717b12

cerime (Ar.) Suç; cereme, bedel.
c. M794a19
c.-i āz M789b25
c. üçün A730b12
c.-siğa M793b23

cerm (Ar.) ?
c. T697b8

cesed (Ar.) Ceset, ölü vücut.
c.-ni T712a8
c.-in T711b17
c.-idin T713a14
c.-leri T706a18

ceseden (Ar.) Sad Suresi'nin (XXXVIII) 34. ayetinde geçen kelime sebebiyle o ayeti hatırlatan ibare.
c. ibāret "Ceseden ibaresi." T711b18

cesim (Ar.) İri, büyük, cüsseli, uzun.
c. ü żaḫim T706a8

Ceşşed (ö.a.) Turan-duht'un saltanatından sonra tahta çıkan Perviz'in yakın akrabalarından bir kişi.
C. A732b7

cevāb (A.) Cevap, sorulan bir şeye sözle veya yazıyla verilen karşılık.
c. ayıt- "Cevap vermek" A732a6
c. bir- T712a12, T713a16, T717b10, A726a27
c. birme- A731a11, T710a16
c. biti- "Cevap yazmak" A723b20, M782b8

c. tap- "Karşılık, cevap almak" T713b17
c. yiber- "Cevap göndermek" A722b23
c. T717b11, M787a7, M789b1, M790a19, M793a25
c.-nı A729b5
c.-ı M786b4, M786b11
c.-ın M787a23, M788b12, M788b18, M791b12, M794a3
c.-ıġa M791a6
c.-ıda T701b24, M787b3
c.-ları M796a23
c.-lar T714a20, M788b15

cevāhir (Ar.) Kıymetli taşlar, elmaslar, cevherler; özler, mayalar.
c.-i ābdār M791b12
c.-i insānī M800a27
c.-i sebze A731a26
c. bile T701b18, T705a20, T710b15, A731a21, A731a25
c. durur A733a22
c. A722a25, A731b6, M784a23
c-din T710b11, T710b12
c.-i T713a7
c.-idin M785a13, M787b19

cevāhir-feşān (Ar.Fa.birl.s.) Cevherler, kıymetli taşlar saçan.
c. A733a25

cevānib (Ar.) Taraflar, yönler, çevre, etraf.
eṭrāf u c. M790a8
eṭrāf c.-daġı M794a6
c.-idin M790a8

cefv (Ar.) İç, bir şeyin iç kısmı.
c.-iġa T716a23

cevher (Ar.) Öz, maya, asıl; kıymet.
c.-i ferd A733a23
c.-i rūḥ M794b5
c. M799b11
c.-i A726b1

cevherī (Ar.Fa.) Kıymetli, değerli; cevherden anlayan.
c. M799b11

cevher-şinās (Ar.Fa.birl.s.) Cevheri tanıyan, cevher kıymetini bilen.
ʿaḳl-ı c. A733a23
ḫıred-i c. M786b3

cevlān (Ar.) Dolaşma, gezinme, dolanma.
c.-ıġa M790a18

cevr (Ar.) Sıkıntı, eziyet, eza, cefa, zulüm.
c. ḳıl- A719b1

c.-i M801b3
c.-idin A719b16

cevv (Ar.) Boşluk, hava.
c.-de T716b18

Cevzā (ö.a.) ast. İkizler burcu. Semanın kuzey yarım küresinde görünen iki parlak yıldızlı bir burç olup Güneş, mayıs ayında bu burca girer.
C.-nıñ M783a7

Ceyhūn (ö.a.) Amu Derya. Batı Türkistan'ın en büyük nehirlerinden biri.
C. A720b7
C.-nı A728a12
C.-dın A729b10

ceyş (Ar.) Asker, ordu.
c.-iñ M797b13

cezā (Ar.) Ceza, uygun görülmeyen davranışları önlemek için üzüntü, sıkıntı, acı veren uygulama; iyi veya kötü karşılık.
sezā vü c. M799a23, M799a25
c. A719a20
c.-sın A732a26
c.-sığa A719b13
c.-ların T706a18
c.-larığa A725b22

cez'a (Ar.) Ağlama sızlama, gönül sıkıntısı, üzüntü gösterme, üzülme.
c. T710a16

cezb (Ar.) Kendine çekme, yakınlık.
c. ü āşnālıġ yitkür- "Yakınlık göstermek" M801b6

cezīre (ö.a.) Mezopotamya, Dicle ile Fırat nehirleri arasındaki bölge.
c.-din A725b5

cezm (Ar.) Kesin, kati.
c. ol- T709a17
c. bil- "Kesin olarak inanmak, kani olmak" A722b5
köñlige c. ḳıl- "Aklına koymak, karar vermek" T703b24

Cezyen (ö.a.) Lübnan'da bir şehir.
C. T711b19

Cibrīl (ö.a.) Peygambere emir ve vahye vasıta ve memur olan dört büyük melekten biri.
C. T699b2, T705b13, T716b13, T716b14, M791a23
C. 'aleyhi's-selām T694b2, T694b4, T694b19,

T696a5, T698b10, T699a15, T702b18, T702b19, T703b16, T705a5, T705a16, T705b26, T707a8, T710a13, T710a14, T711a25, T713b19, T713b23
C. 'aleyhi's-selāmnıñ T714a18
C. 'aleyhi's-selāmġa T694b2, T699b10

cibāl (Ar.) Dağlar.
c. A727a18
c.-i M785a17

cidd (Ar.) Ciddiyet, gayret, bir işe önem vererek uğraşma.
c. bile A719a4, M785b26

ciger (Fa.) Ciğer, yürek, bağır.
c.-im M796b4

ciger-süz (Fa.birl.s.) Yürek yakan, üzücü, kederli.
c. M787b24

cihād (Ar.) Düşmanla savaşma, savaş; mücadele; din uğruna düşmanla savaşma.
ġazve vü c. T695b15
c. kıl- T695b15
c.-nı T704b25
c.-ı T715b27

cihān (Fa.) Dünya, âlem; felek; hayat, yaşama; görünen âlem, bu dünya, öbür dünya.
c. A719a11, A720a6(2), A720a10, A720a17(2), A720b4, A720b11, A720b13, A722a17, A723a26, A723b15, A724b11, A724b13, A724b14, A724b16, A725b6, A725b7, A725b16, A727b9, A727b15, A731a7, A733a16(2), A733b3(2), A733b6, A733b8(2), A733b9(2), M796a8, M783a10, M786a25, M788a1, M789a13(2), M789a18, M800b4, M800b8, M801b10
iki c. M789a18, M795a7
gülzār-ı c. M783a6
şāh-ı c. M797a24
c.-ı fānī M787b7
c.-ı ġaddār T699a19
c. u kişver A721a24
c. ara M797b5
c. içre T695b23, A719a2, A720a11
c.-dur "Dünya durdukça" M791b16, M796a8, M797b2
c. bol- "Dünya var olmak" M797a3, M800b2
c. bolġay M800b8
c. ol- "Dünya var olmak" M792a9
c.-nıñ T717b1
c.-nı M796b13
c.-ġa T699a19, T707a11, A718b11, A733a16, M791b16
c.-da T695a25, T700a22, A728b18, A733a14, M786b25
c.-dın T702b25, T703a13, A720a11, A721a24,

A724b11, A724b12, A724b14, A728b19

cihān-ārā(y) (Fa.birl.s.) Dünyayı süsleyen.
gülşen-i c. dik M801b20
rāy-ı c. M795a16
c.-nı M795a16

cihān-dār (Fa.birl.s.) Hükümdar, padişah.
c.-ı encüm-sipāh A719a2
c.-larğa A725b7

cihān-dārlığ (Fa.T.) Hükümdarlık, padişahlık. krş. cihān-dārlıḳ
c. A733b4, A733b5, A733b8

cihān-dārlıḳ (Fa.T.) Hükümdarlık, padişahlık. krş. cihān-dārlığ
c. A718b12

cihān-penāh (Fa.birl.s.) Dünyanın koruyucusu.
c.-ı M797a4

cihān-tāb (Fa.birl.s.) Dünyayı aydınlatan, dünyayı ışıtan.
mihr-i c.-ı M796b27

cihānī (Fa.) Bir dünya, bir mülk, bir ülke.
c. M791b3

Cihānşāh Mirzā (ö.a.) Kara-Koyunlu padişahlarından biri (1405?-1467).
C. M792b24

cihāt (Ar.) Taraflar, yönler, cihetler; eşya malzeme, maddi varlık.
c.-ı T702b3
c.-ın A733a12

cihet (Ar.) Sebep, gerekçe, gerek; yön, bakım, husus; yüz (sebep), yön, için, diye; taraf, yön; vesile, cihet.
c. T706b17, M787a2
c.-din T696a17, T696a24, T696b12, T696b16, T697a11, T699b23, T706b15, T707a4, T708a2, T711b10, T713b12, T714a4, T716b17, A719b8, A721b1, A721b6, A721b22, A722a14(2), A723a17, A725b17, A726b16, A726b20, A726b23 A727b12, A728a22, A729b2, A730b11, A733a6, M785b18, M788b6, M789a17, M789a21, M789b14, M790b19, M791a3, M791b13, M792a6, M792b5, M793a17, M797a12, M797b26, M799a22
c.-i T696a22, A721a27, A725a24, A726b22, A727b27, M787a7
c.-idin T694b16, T695a1, T695a3, T699a5, T705a9, T705b11, T706a21, T706b2, T706b19, T706b23, T707b, T708a3, T708b25, T710a16, T711b11, T712a6, T713a19, T713a20, T713b9,

T717b9, A718b16, A720b17, A721a26, A721b14, A730b10, A730b18, A731a10, A731a17, A731b24, M787a12, M789b12, M789b24, M790a1, M791a10, M798a16, M800b10
c.-lerdin T702a27, T714b3, A732a3

cihetsiz (Ar.T.) Sınırsız, çok, sebepsiz.
c. A730b17

cild (Ar.) Kitap.
c. ḳılıl- "Ciltlenmek, kitap haline getirilmek" M800b6

cilve (Ar.) Hareket, kıpırdanma, işve, dolaşma; görünme.
c. bir- "Şekillendirmek, göstermek" M802a16
c. ḳıl- "Görünmek, kalkmak, hareket etmek, çıkmak, dolaşmak" M787b9, M790b4, M795b25
c.-si M784a20

cilve-gāh (Ar.Fa.) Görünme yeri, tecelli yeri, tecelli makamı.
c. u çemen T715a27
c.-ıñ M794b17
c.-ıda M797b1, M801b23

cilve-ger (Ar.Fa.birl.s.) Cilveli.
c. M797a5

cilve-güster (Ar.Fa.birl.s.) Görünen, cilve gösteren.
c. M788a8

cilve-nümāy (Ar.Fa.birl.s.) Görünen, ortaya çıkan.
c. M786a13

cizih (cizye?) (Ar.) Vergi, haraç.
c. T709a12

cins (Ar.) Tür, soy; kısım; cins, çeşit; gibi.
c. ü der M800a20
c. M800a21
c.-din M800a19
c.-iniñ T700b3
c.-idin T702a24

cinn (Ar.) Cin, dini inançlara göre gözle görülmeyen fakat var olan mahluk.
c. ü ins T709b15, T710b5
c. ü beşer T712a17
c. T695b4, T711b6, T711a19, T714b16
c.-din irdi T694b12
c.-lerni T711b16

cinnī (Ar.Fa.) Cinlere mensup, cinlerden.
Reyyāne-i c. T711a18

Cīre (ö.a.) Kufe şehrine yakın bir yer.
C. A727b20

cirm (Ar.) Büyüklük, hacim, beden, cisim.
c.-i M795b6

Cirün (ö.a.) Şam'ın eski ismi veya Şam yakınlarında bir kasaba.
C.-ğa T700a19

cism (Ar.) Vücut, beden, gövde, ten, varlık, madde, görünen madde.
c.-i nā-tüvān M786b26
c.-ğa M790b10, M795a4
c.-imni M795a3
c.-imğa M783a19, M786b26
c.-i M784b15
c.-in T713a15, T716a12, A719a21
c.-ini T702b19
c.-iğa T702b5, A732a7, M783a13, M785a7, M796a21
c.-ide M783b6

civār (Ar.) Etraf, çevre, yakın, civar.
c.-ığa M797a2
c.-ıda T700a19, T702a10

cü' (Ar.) Açlık.
c. T706b6

cūd (Fa.) Cömertlik.
c. irür M800a4
ma'den-i c. M800a4
c. ḳıl- "Cömertlik etmek" T718a9
c. T718a8

Cūdī (ö.a.) Dicle kenarındaki Cizre'nin kuzeydoğusunda, Şırnak ilinin güneydoğusunda bulunan dağ. Tufan efsanesine göre, sular çekilince Nuh'un gemisi bu dağ üzerine oturmuştur.
C. T696a12

cum'a (Ar.) Cuma günü.
c. T707b

cūş (Fa.) Coşma, kaynama.
c.-ınıñ M785a22

cūşān (Fa.) Coşkun.
berḳ-ı c. M783a14

cūybār (Fa.) Akarsu, ırmak.
c. M786a7
c.-ıdın A729b18, M785b6, M786a5, M786a8

cüdālıġ (Fa.T.) Ayrılık.
c. M789a6

Cüfün (ö.a.) Tarih ehline göre Fencar, Musi, Mamü'l-kavsi ve San'ā Kusi Davud ile birlikte peygamber sayılan kişi.
C. T713a2

cüft (Fa.) Eş, karı kocadan biri.
c.-i T698a9, T699a17, T698b12

Cühūd (ö.a.) Yahudi.
C.-ı 'aẓīm T715b21
C.-lar T715a16, T715a18
C.-larnıñ T715a17
C.-larnı A724a18

cülūs (Ar.) Tahta çıkma, hükümdarlık.
c.-da M787a26

cümle (Ar.) Aynı cinsten olanların oluşturduğu bütün, konu, bahis; söz, ifade; kapsam; adı geçenler; fasıl, bahis.
c.-dīn T697a6, T700a24, T701b3, T705b18, T708b12, T709a26, T710b10, T713b16, A719a12, A731a21, A731b23, M800b21
c.-dindür T717b25

Cünd-i Şāpūr (ö.a.) İran'da Şapur tarafından kurulduğuna inanılan bir şehir.
C.-dur A725b14, A725b15

cünbīd (Fa.) Yetiştirme.
c.-i irdi A731b4

cür'a (Ar.) Yudum.
c. M798a24

cür'a'ī (Ar.Fa.) Bir yudum.
c. bile M783b16

Cürcān (ö.a.) Hazar denizinin güneydoğusunda bir bölge ve şehir.
C.-ı taḫt-gāh-ı gerdūn-iştibāh M791a2
C. A728a18
C.-da A729a10

cürm (Ar.) Suç.
c. ü günāh M791b23
c.-leri bile M791b25

cür'et (Ar.) Haddini bilmeyerek bir konuda cesaret gösterme, ileri atılma, yiğitlik gösterme.
c. ü çālāklig M802a4
c. ü güstahlıġ M798b1

cürmāne (Ar.Fa.) Ceza.
c. M793b23

Cüvâde (ö.a.) Süleyman Peygamber'in mührünü teslim ettiği cariye.
C. T711b27

cüz (Ar.-Fa.) -den başka, -den, dışında.
c. M783a23, M784b27, M785a3, M785a8, M788b10, M802a13

cüz' (Ar.) Kısım, parça, bölüm, birbirine bağlanmış yazılı kâğıtlar.
c. M789a26, M800a5

cüz'î (Ar.) Az, çok az, pek az, az miktarda, kısmî, az bir kısım.
c. T709a19, T710b3, A726a8, A729a24, A730a2, A730b12, M785b17, M789b3, M789b6, M793b23, M794a2, M794a18, M799b22, M801a17, M801b26

cüz'iyyât (Ar.) Önemsiz, değersiz şeyler, ufak tefek şeyler, işler.
c. üçün M789b7
c.-ı M794a20

cihetsiz (Ar.T.) Sınırsız, çok, sebepsiz.
c. A730b17

cild (Ar.) Kitap.
c. ḳılıl- "Ciltlenmek, kitap haline getirilmek" M800b6

cilve (Ar.) Hareket, kıpırdanma, işve, dolaşma; görünme.
c. bir- "Şekillendirmek, göstermek" M802a16
c. ḳıl- "Görünmek, kalkmak, hareket etmek, çıkmak, dolaşmak" M787b9, M790b4, M795b25
c.-si M784a20

cilve-gâh (Ar.Fa.) Görünme yeri, tecelli yeri, tecelli makamı.
c. u çemen T715a27
c.-ıñ M794b17
c.-ıda M797b1, M801b23

cilve-ger (Ar.Fa.birl.s.) Cilveli.
c. M797a5

cilve-güster (Ar.Fa.birl.s.) Görünen, cilve gösteren.
c. M788a8

cilve-nümây (Ar.Fa.birl.s.) Görünen, ortaya çıkan.
c. M786a13

cizih (cizye?) (Ar.) Vergi, haraç.
c. T709a12

cins (Ar.) Tür, soy; kısım; cins, çeşit; gibi.
c. M800a21
c. ü der M800a20

c.-din M800a19
c.-iniñ T700b3
c.-idin T702a24

cinn (Ar.) Cin, dini inançlara göre gözle görülmeyen fakat var olan mahluk.
c. T695b4, T711b6, T714b16
c. ü ins T709b15, T710b5
c. ü beşer T712a17
c.-din irdi T694b12
c.-lerni T711b16

cinnī (Ar.Fa.) Cinlere mensup, cinlerden.
Reyyāne-i c. T711a18

Cirūn (ö.a.) Şam'ın eski ismi veya Şam yakınlarında bir kasaba.
C.-ġa T700a19

cirm (Ar.) Büyüklük, hacim.
c.-i M795b6

Cire (ö.a.) Kufe şehrine yakın bir yer.
C. A727b20

cism (Ar.) Vücut, beden, gövde, ten, varlık, madde, görünen madde.
c.-i nā-tüvān M786b26
c.-ġa M790b10, M795a4
c.-imni M795a3
c.-imġa M783a19, M786b26
c.-i M784b15
c.-in T713a15, T716a12, A719a21
c.-ini T702b19
c.-iġa T702b5, A732a7, M783a13, M785a7, M796a21
c.-ide M783b6

civār (Ar.) Etraf, çevre, yakın, civar.
c.-ıġa M797a2
c.-ıda T700a19, T702a10

cū' (Ar.) Açlık.
c. T706b6

cūd (Fa.) Cömertlik.
c. T718a8
c. irür M800a4
ma'den-i c. M800a4
c. ḳıl- "Cömertlik etmek" T718a9

Cūdi (ö.a.) Dicle kenarındaki Cizre'nin 32 km. kuzeydoğusunda, Şırnak ilinin 17 km. güneydoğusunda bulunan dağ. Tufan efsanesine göre, sular çekilince Nuh'un gemisi bu dağ üzerine oturmuştur.
C. T696a12

cüş (Fa.) Coşma, kaynama.
c.-ınıñ M785a22

cüşān (Fa.) Coşkun.
berķ-ı c. M783a14

cüybār (Fa.) Akarsu, ırmak.
c. M786a7
c.-ıdın A729b18, M785b6, M786a5, M786a8

cüdālıġ (Fa.T.) Ayrılık.
c. M789a6

Cüfün (ö.a.) Tarih ehline göre Fencar, Musi, Mamü'l-kavsi ve San'ā Kusi Davud ile birlikte peygamber sayılan kişi.
C. T713a2

cüft (Fa.) Eş, karı kocadan biri.
c.-i T698a9, T699a17, T698b12

Cühüd (ö.a.) Yahudi.
C.-ı 'aẓim T715b21
C.-lar T715a16, T715a18
C.-larnıñ T715a17
C.-larnı A724a18

cülüs (Ar.) Tahta çıkma, hükümdarlık.
c.-da M787a26

cümle (Ar.) Aynı cinsten olanların oluşturduğu bütün, konu, bahis; söz, ifade; kapsam; adı geçenler; fasıl, bahis.
c.-din T697a6, T700a24, T701b3, T705b18, T708b12, T709a26, T710b10, T713b16, A719a12, A731a21, A731b23, M800b21
c.-dindür T717b25

Cünd-i Şāpür (ö.a.) İran'da Şapur tarafından kurulduğuna inanılan bir şehir.
C.-dur A725b14, A725b15

cünbid (Fa.) Yetiştirme.
c.-i irdi A731b4

cür'a (Ar.) Yudum.
c. M798a24

cür'a'i (Ar.Fa.) Bir yudum.
c. bile M783b16

Cürcān (ö.a.) Hazar denizinin güneydoğusunda bir bölge ve şehir.
C. A728a18
C.-ı taḫt-gāh-gerdün M791a2
C.-da A729a10

cürm (Ar.) Suç.
c. ü günāh M791b23
c.-leri bile M791b25

cür'et (Ar.) Haddini bilmeyerek bir konuda cesaret gösterme, ileri atılma, yiğitlik gösterme.
c. ü çālāklig M802a4
c. ü güstahlığ M798b1

cürmāne (Ar.Fa.) Ceza.
c. M793b23

Cüvāde (ö.a.) Süleyman Peygamber'in mührünü teslim ettiği cariye.
C. T711b27

cüz (Ar.-Fa.) -den başka, -den, dışında.
c. M783a23, M784b27, M785a3, M785a8, M788b10, M802a13

cüz' (Ar.) Kısım, parça, bölüm, birbirine bağlanmış yazılı kâğıtlar.
c. M789a26, M800a5

cüz'ī (Ar.) Az, çok az, pek az, az miktarda, kısmî, az bir kısım.
c. T709a19, T710b3, A726a8, A729a24, A730a2, A730b12, M785b17, M789b3, M789b6, M793b23, M794a2, M794a18, M799b22, M801a17, M801b26

cüz'iyyāt (Ar.) Önemsiz, değersiz şeyler, ufak tefek şeyler, işler.
c. üçün M789b7
c.-ı M794a20

çābük-süvār (Fa.birl.s.) **Binici; iyi at süren, ata iyi binen.**
ç.-ı M786a5
ç-lar M786a7

çādır (Fa.) **Çadır; örtü.**
ç.-ı şeb M784a27
ç. A727b7
ç.-nı A727b8

çağ **Çağ, dönem, devir; vakit, an, zaman; sıra, esna; yaş.**
ç. T707a12, M793b1, M794b3
ç.-da T696b24, T710a21, T717a6, A719b11, A728a24, M797a22
ç.-ı T697b4, T710a19, T718a24, M787b10
ç.-ı irdi T705b9
ç.-ıda T707a19, T715b14, A720b1, A727b3, M783a18
ç.-ıda irdi T717b24
ç.-ıdın T696a16, M799a5
ç.-ığaça T696a16

çağır **Şarap, içki.**
ç. iç- T718a7, M789b16, M794a1, M801a17
ç. T701a6, A728a10, M786b19, M786b20
ç.-nıñ M801a20
ç.-dın M793a27

çağlığ **Zaman, vakit, dönem, sıra.**
ç. irdi M788b8

çāh (Fa.) **Kuyu, çukur.**
ç. T700b13, T703b27, T704a1(2), A723a13, A723a15, A723a17
ç.-ğa T700b11, T700b13, T704a2
ç.-dın T700b13
ç.-ığa A729a14
ç.-lar A729a8
ç.-larğa A729a9, A730a5(2)

çāk (Fa.) **Yaralı, zedeli, yırtık.**
ç. çāk "Delik deşik" M798a8
ç. M796b19

çaḳ- **İftira etmek, haksız olarak şikayet etmek.**
ç.-tı A720b23

çaḳ- **Kıvılcım, ateş vermek üzere bir şeyi bir başka şeye vurmak, sürtmek.**
ç.-ḳalı M783a1

çāger (Fa.) **Kul, köle, bende, birinin emri altında olan.**
ç.-i ümīd-vār M797a1
ç. M798b1

çāgerī (Fa.) Bir köle.
ç. A723a21

çakmak Çakmak, yakma aracı.
ç. çak- M783a1

çal- Davul, kös gibi aletleri çalmak, bu aletlere vurarak ses çıkarmak.
ç.-dı A726a22
ç.-ıp A733b5

çālāklig (Fa.T.) Tez canlılık, atılganlık, yiğitlik.
cür'et ü ç. M802a5

çal- Davul, kös gibi aletler için vurulmak, çalınmak.
ç.-dı A723b12

çap- Kılıç ile bölmek, parçalamak, kesmek, yarmak; akın ederek alıp kaçmak, ele geçirmek.
ç.-tı A728a19
ç.-ıp irdiler M801a17

çapkun Akın, baskın.
ç.-ıdın M783b24

çāre (Fa.) Çare, fayda; çıkar yol; ilaç, deva, deva olacak şey, tedbir; kurtuluş, kurtuluş yolu, rahat.
ç. tap- M798a14
ç. T710b3, A725a13, A731a16, M784b8, M787b27, M797b11, M801a7
ç.-si M784a1
ç.-miz M786b14

çāre'ī (Fa.) Bir çıkar yol, bir çare, bir kurtuluş.
ç. M785b3, M796a13

çāre-sāzlıġ (Fa.T.) Çare buluculuk, deva buluculuk.
ç.-ı M798a17

çarḫ (Fa.) Felek, dünya; baht, talih; kader; gök; kadınların iplik bükmek, iplik sarmak gibi işlerde kullandıkları el veya ayakla çevrilen dolap, çıkrık.
ç.-ı behrāmī A726a15
ç.-ı belend A727b1
ç.-ı bī-bāk A723b14
ç.-ı bī-vehm A732a17
ç.-ı cefā-ger M801a22
ç.-ı deryā-nevāl M784a26
ç.-ı dijem A725b16
ç.-ı dūn A732b9, M785a21
ç.-ı kühen-ṭak A719a9
ç.-ı muḫālif-seyr A720b13
ç.-ı nigūn M785b16
ç. T607b5, A721a8, A723b15, A727b25(2),

A729b15, A730b18, A731b20, A732b9, M783a7, M784b2, M785a8, M788b9, M790a18, M790a22, M790b17, M791a14, M795b6(2), M798b1
ç.-nıñ M785a4
ç.-dın M787a24
ç.-ı M801b17

çarḫ-küz (Fa.birl.i.) Gökyüzü, gök, gök tası, gök yuvarlağı.
ç. A733a24

çarḫ-mänend (Fa.) Gök gibi, gök benzeri, göğe benzer.
ç. M784b13

çarḫ-peymā (Fa.birl.s.) Dünyayı dönen, dünyayı dolaşan.
ç. M789a13

çār-ḳāb Üste giyilecek ceket, omuzların üstüne atılan kıyafet, örtü.
ç. M797a21

çarla- Çağırmak, seslenmek.
ç.-ğaç T717b10

çārmıḫ (Fa.) Suçlunun öldürülmek amacıyla çivilendiği haç biçimindeki darağacı.
ç. ḳıl- "Çarmıha germek" T707a14, T716a7

çārsū (Fa.) Çarşı.
ç. mühri M793b26

çāşt (Fa.) Kuşluk vakti.
ç. A719a5

Çehrem (ö.a.) Sasan'ın kurduğu şehirlerden biri.
Ç. A722a16

çemen (Fa.) Çimen, yeşil ve kısa otlarla örtülü yer; ağaç ve çiçeği olan çayır, yeşillik; ağacı çiçeği olan bahçe, bağ.
ç. M783b8, M787b11, M787b27
ç.-niñ M783b4
ç.-i T715a27, M794b17
ç.-iniñ M801b12
ç.-idin M785b9, M786a17, M794b20, M795b25

çenār (Fa.) Çınar, çınar ağacı.
ç. dik M785a7

çendān (Fa.) O kadar.
ç. M783a27

çengāl (Fa.) Pençe, yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları.
ç. M784b17, M796b19

çengel (Fa.) Orman.
ç.-idin M785b2

çek (Fa.) Kur'a; emir.

ç. sal- "Kura atmak, kur'a çekmek; emir vermek (?)" A719b7
ç. tüş- "Kur'ada çıkmak, kur'a tesadüf etmek" A719b8

çeng (Fa) Saz. krş. cengi.
ç. A728b16

çerāġ (Fa.) Mum, fitil.
ç.-ı M797a19
ç.-ın M801a24

çeşm (Fa.) Göz.
ç. M785b14
ç.-i M783a10

çeşen bkz. çeşn.

çeşme (Fa.) Pınar, su kaynağı.
ç.-i ḥayvān M791a17
ç. T716b1
ç.-siniñ M785a26

Çeşme-i Sebze (ö.a.) Tus vilayetinde bir nahiye. Eski İran hükümdarlarından Yezdcird'in bu nahiyede at tepmesi sonucu öldüğü rivayet edilir.
Ç. A727b21

çeşn~çeşen (Fa.) Ziyafet, ziyafet sofrası, şölen.
ç. ḳıl- "Ziyefet vermek, ziyafet için sofra donatmak" T705b6, A719a16, A727a12
ç.-iniñ M797b26

çetr (Fa.) Çadır, gölgelik; gece.
ç.-i felek M790a22
ç.-iñġa M787b19

çevgān (Fa.) Cirit oyununda kullanılan ucu eğri değnek, baston.
ç.-ıġa M788a26

çevürtke (çivürtke) Çekirge.
ç. T704b3, T702b22, T711a1

çıḳ- Çıkmak; kapalı bir yerden açık bir yere gitmek, bir yerden bir şeyden çıkmak, dışarı uğramak, ortaya gelmek, ortaya çıkmak, görünür olmak, hasıl olmak, içeriden dışarıya gitmek, bir şeyin içinden görünür halde ayrılmak; ayrılmak, uzaklaşmak, gitmek, kurtulmak, bir gruptan veya bir yerden ayrılmak; fışkırmak, yüzeye çıkmak, birdenbire görünmek; bir şeyin üzerine çıkmak, tırmanmak, yükseğe çıkmak, yükselmek, yüksekteki bir yere varmak, gitmek, ulaşmak,

bir şeyin yukarısına varmak; karşı durmak, karşı gelmek, boy ölçüşmek; güneş doğmak; olmak, herhangi bir durumda olduğu anlaşılmak; dolaşmak, gezmek, bulunmak; meydana gelmek.
ç.-ıñ T699a15
ç.-tı T696a8, T697a16, T702a10, T702b21, T704a12, T704b13, T704b16, T707a9, T707b, T710a1, T708a16, T712b13, T714a25, T714b24, T715a27, T716b4, A724a13, A727a25, A728a15, A731a1, A731a14, M783b4
ç.-tılar T699a15, T704b14, T706b1, T708a7, T710b27, M789a24
ç.-ḳay T703b6
ç.-mağaylar M790a20
ç.-ar irdi T696a8, T713b16
ç.-arlar irdi T698b3
ç.-mas (köñildin çıḳ-) T718a1
ç.-ıpdur T717a1
ç.-ıp irdi A724b25(2), M788a24
ç.-maydur irdi T704b21
ç.-a almay A732b24
ç.-ḳaç T697a27, T701a1, T702a1, M793a20
ç.-ıp T696a13, T698a6, T698b1, T700a1, T702a6, T703a6, T704b10, T704b11, T708a9, T708a19, T709b10, T709b27, T712a1, T712a2, T712a3, T712b11, T714a18, T715b10, T716a25, T717a9, A719b7, A727a15, A728a17, A728b4, A731a5, M783a14, M786a6, M791b5, M791b24
ç.-ḳan T706b17, M785a13
ç.-ḳan dik M783a4, M796b27
ç.-ḳanda T696a25
ç.-ḳandın T696a19, T698a6, T701a27, T706b10
ç.-ardın T706a21
ç.-maḳ T717b24, M783a6, M786b17, M796b15
aradın ç. "Unutulmak" T708a16, A727a25
köñildin ç. T718a1

çıḳar- Çıkarmak, çıkmasını sağlamak, sağlamak, bulmak, ortaya getirmek, ortaya koymak; üretmek, yapmak; yükseltmek; uzaklaştırmak; yok etmek, gidermek, ortadan kaldırmak; yaratmak, ortaya koymak; kurtarmak; serbest bırakmak; göstermek; bağlamak; vermek; getirmek; kaybetmek; güneş doğdurmak.
ç.-ğıl T697a15
ç.-sun A722b24
ç.-sunlar A723b8
ç.-dı T695b12, T711a6, T714a25, T715a17, A718b16, A718b17, A720a15, A720a17, A720a22, A720b2, A720b4, A720b19, A723b15, A724a4, A724a22, A727a22, A728b19
ç.-dılar T694b18, T700b13, T707b, T713a14, T716a15, A731a16, A732a6
ç.-ğay min M795b10
ç.-ur siz M793a5
ç.-ur irdi T700b20

ç.-ur idi A727a21
ç.-ıpdurlar A720a27
ç.-ıp irdi A730a16
ç.-ğaç T715b11
ç.-ıp T696a24, T701a9, T701a22, T711b3, T716a8, A721a12, A721b20, A721b21, M793b16
ç.-ğan T695b3, T704a8
ç.-maḳ M786a19
ç.-mağlığ M783a15

çıḳarıl- **Silinmek, hesaba alınmamak.**
ç.-ıpdur M799a16

çın **Doğru, gerçek.**
ç. T713a23, T717b20, A726b24(2)
ç.-dur T714b19

çırma- **Sarmak, sararak gizlemek.**
ç.-p A723a15, T713b11
ç.-ğan M787a17

çırmal- **Sarılmak, meyletmek, yönelmek.**
ç.-dı M798a11

çırmaş- **Sarmaşmak, sarılmak, bir şeye dolaşmak, musallat olmak.**
ç.-ıpdur M790b24
ç.-ıp T701a15, M785a13

çiçek **Çiçek.**
ç.-i M783a26
ç.-leri M783a26

Çihil Menār (ö.a.) Istahar'da Fars harabelerine verilen isim. Harabelerdeki sütunlardan dolayı bu isimle anılmaktadır.
Ç. A719a16
Ç.-nı A722b8

çihre (Fa.) Çehre, yüz, suret; görüntü, görünüş.
ç.-mni M794b3
ç.-ñ M787b22
ç.-si M786a13
ç.-sin M798b15
ç.-siğa M802a12

çihre-güşāy (Fa.birl.s.) Yüzünü açan, yüz açıcı.
ç. M786a13

çik- Kendisine doğru almak; dizmek, bağlamak, birleştirmek; söylemek; etmek; uzatmak, karşı çıkarmak, birinin karşısına çıkmak, birini çıkarmak, karşı çıkarmak; almak, birisi bir şeyi kendisine doğru almak; arkasından birilerini götürmek, ileride olmak; kaldırmak, ayırmak.
ç.-sün M786a19

ç.-tim M797a27
ç.-ti A719b25
ç.-se T718a5, A733a17
ç.-megey M785a9
ç.-ip A727b16, A733a27, M785a19, M795b12
ç.-ken M785a14

Çin (ö.a.) **Çin, Çin ülkesi. Çin, sevgiliye benzetilen güzel heykelleri ile de anılır.**
Ç. A719b19, A730a8
ḫāķān-ı Ç. A730b13, A730b14
nigār-ḫāne-i Ç. M787b15
reşk-i nigār-ḫāne-i Ç. M795b17
Ç. A719b19, A730a8

çine- **Hissetmek, bulmak, farzetmek.**
ç.-sem M790b20

Çini **Çin'e ait, Çin'de yapılmış.**
āyine-i Ç. M783b8

çirāy (Mo.)**Yüz, çehre, şekil.**
ç.-ın T698a18

çirāylıġ (Mo.T.) **Yüzlü, çehreli, şekilli.**
ç. irdi T709b26

çirig **Asker, ordu; dizi, sıra, düzen.**
ç. başlat- **"(birini) Ordunun başına geçirmek"** T695b24
ç. tart- **"Asker sevketmek, asker hazırlamak, asker göndermek, askerle bir yerin üzerine yürümek"** T695b15, T697b11, T704b16, A720a8, A720b1, A720b2, A721a1, A721a13, A721b3, A721b7, A722b24, A723a25, A724b14, A726b13, A727a7, A728a12, A729b13, A730b27, A732a15
ç. bile T709a12, A728a22
ç. T707a24, A722b3, A725b18, A729a20
ç.-ni başla- **"Askeri sevk ve idare etmek"** A729a21
ç.-de A731b27
ç.-din T704b21
ç.-i T697b12, T705b9, M783b24
ç.-iniñ T709a16, M786a7
ç.-in A728a18, A729a23, A730a18, A732b13, M786a5
ç.-ini A722a26
ç.-ige A722b3, A733a9
ç.-idin A730b15

çirk (Fa.) **Pislik, kir.**
ç.-ini M799b2

çiv(ü)rül- **Dönmek, dönülmek, bir şeyin etrafında dönmek.**
ç.-gey M788a11

çoğ	**Ateş kesilmiş kömür.** **ç.-nı** T703b17
çoķ	**Çok.** **ç. çoķ "Fazlasıyla, ziyadesiyle"** T698a6
çoķal-	**Artmak, çoğalmak.** **ç.-mas** A733a15
çoķu-	**Gaga ile vurmak.** **ç.-ğaç** T706a24
çopçuķ	**Serçe.** **ç.** A731a24
çuķur	**Çukur, derin.** **ç.** T713b22
çum-	**Suya dalmak ve batmak, su içinde dolanıp batmak.** **ç.-dı** T697a26
çü	(Fa.) **-dığı,-diği zaman; -ınca,-ince; -dığında,-diğinde; -dığı,-diği için; için, çünkü; böylece, artık; gramatikal işlevi olmaksızın başında söz açıcı, söz arasında söz tamamlayıcı.** **ç.** T695b23, T708b9(2), T708b16, T709a2, T709a18, T712a17, T715b25, T717b17, T718a16(2), A720a10, A720a16, A720a23, A720a24, A720b4, A720b13, A721a7, A722a17, A722b4, A722b19, A724b14, A725b16, A725b23, A726a6, A726a22, A726b3, A727a21, A727b1, A727b9, A728b18, A729a13, A730b25, A731a7, A731b20, A732a9, A732a26, A732b9, A732b20, A733a23, A733a24, A733b4(2), A733b9(2), M783b9, M785a5, M794b19, M796b25, M796b26
çüçü-	**Tatlanmak, lezzetlenmek.** **ç.-miş** M800a13
çüçüg	**Tatlı, lezzetli.** **ç.** T718a11(2) **ç.-rek** T717b15, M800a14,
çüçüglüg	**Tatlılık, lezzetlilik.** **ç.-idin** M800a13
çün	(Fa.) **için, çünkü, -dığı için, -dığından, sebeple; -ınca, -ince, -dığı zaman, -dığında; bu arada, bu zamanda, o sırada, o zaman, ki o zaman, ne zaman ki, sonra; böylece; her ne kadar; nasıl ki; madem ki; zira; nitekim; -mak için; ki; ve; fakat; kuvvetlendirici, söz açıcı, söz tamamlayıcı, bağlayıcı edat.** **ç.** T694b1, T694b10, T694b13, T694b17, T695a5, T695a9, T695a11, T695a21, T695a22, T695b1,

T695b7, T695b8, T696a9, T696a11, T696a27, T696b1, T696b2, T696b9, T697b13, T698a12, T698a14, T698b7, T698b15, T699a3, T699b2, T699b20, T699b27, T700a6, T700a22, T700b4, T700b9, T700b22, T701a7, T701a12, T701b6, T701b16, T702b16, T703a3, T703a12, T703a13, T703a16, T703a17, T703a18, T703b4, T703b23, T703b26, T704a9, T704b5, T704b9, T704b12, T704b13, T704b19, T704b21, T705a2, T705a5, T705a6, T705a8, T705a18, T706a17, T706a22, T706b7, T707a2, T707a12, T707a17, T707b, T708a6, T708a9, T708a23, T708b2, T708b24, T708b27, T709a2, T709a17, T709a21, T710a17, T710a20, T711b3, T711b22, T712b9(2), T712b13, T712b15, T712b16, T713a17, T713a20, T713b20, T714a2, T714a4, T714a17, T714a22, T714b2, T714b26, T715a4, T715b10, T715b25, T716a1, T716a5, T716b16, T716b19, T716b23, T716b26, T716b25, T717a12, T717a15, T717a17, T717b5, T717b13, T718a18, T718a24, A719a3, A719a10, A719a16, A719a26, A719b2, A719b13, A719b20, A719b21, A720a12, A720b14, A720b23, A721a4, A721a8, A721a25, A721a26, A721b1, A721b4, A721b9, A721b14, A721b27, A722a19, A722a23, A722b6, A722b10, A722b12, A722b20, A722b21, A722b23, A722b27, A723a20, A723b18, A723b22, A724a18, A724a21, A724b19, A724b23, A724b25, A724b26, A725a7, A725a11, A725a24, A725b7, A725b8, A726a4, A726a5, A726a19, A726b1, A726b2, A726b8, A727a12, A727a23, A727a25, A727b2, A727b3, A727b6, A727b15, A727b16, A727b25, A727b26, A728a1, A728a3, A728a5, A728a8, A728a10, A728a13, A728b2, A728b23, A729a14, A729a15, A729a17, A729b5, A729b14, A729b16, A729b19, A730a10, A730b8, A730b22, A730b24, A730b11, A730b12, A730b26, A731a4, A731a14, A731a15, A731a16, A731a17, A732a10, A732a12, A732a18(2), A732a25, A732b17(2), A732a27, A732b10, A732b24, A732b27, A733a1, A733a13, A733a25, M782b16, M783a6, M783a7, M783a13, M783a22(2), M783a25, M783b1, M783b2, M784a10, M784b1, M785a24, M785b2, M785b14, M785b23, M786b17, M787b4, M787b26, M788a15, M788a24, M788b4, M789a20, M789a26, M789b4, M790a26(2), M790b5, M790b23, M790b24, M791b12, M791b13, M792a23, M792a24, M793a16, M795a6, M795b8, M796a2, M796b4, M797a7, M797a14, M797b9, M797b17, M798a11, M798a17, M798a25, M799a7, M800a20, M800a26, M800b17, M801b13(2)

çünki (Fa.) **Mademki; lakin.**
ç. A724b12, M784b1, M790a11

çürü- **Çürümek, değişikliğe uğramak, bozulup dağılmak.**
ç.-gen T713a17

çürük **Çürük, çürümüş, dağılmış, bozulmuş.**
ç. T713a12

dāb (Fa.) Şan ve şeref.
d. u şi'ar M798b21

dābbe (Ar.) Hayvan, özellikle dört ayaklı iri hayvan.
d. T711a6(2), T711a8, T711a9, T711a10

dād (Fa.) Adalet, doğruluk; nasip, kısmet; feryat, figan, sızlanma.
d. u 'adl A718b15, A724a23, A732b1
'adl u d. A722b10
'adl u d. bile A719a11
d.-ın bir- "Hakkını vermek."T700a26
d.-ığa M800b18
d.-ıdın M787a9

dād-ger (Fa.birl.s.) İnsaflı, adil.
ḫusrev-i d. A730b7

dād-ḫ᷾āh (Fa.birl.s.) Adalet isteyen, hakkını isteyen, arayan; şikayetçi; mazlum.
d. M793a22, M793b2
d. sorul- "Şikayetçi dinlenmek" M793a20(2)
d.-larnı M801a21

dād-ḫ'āhlıḳ (Fa.T.) Şikâyetçilik.
d. ḳıl- "Şikayetçi olmak" M801a16

dāfi' (Ar.) Defeden, savan, kovan.
d. M795b1

dāğ (Fa.) Yanık yarası; kızgın demirle vurulan damga, işaret; yanık; işaret, iz, nişan; iz bırakan yara.
d.-ı ḫırmān M788a2
d.-ı melāl M792a2
d. M783a2, M783b11

dağdağa (Ar.) Gürültü, patırtı, boşuna telaş ve ıstırap.
d.-sı A725a10

dağı Dahi, de, da; bile; ve; ve sonra; ve takibederek, sonra; daha; tekrar, yine; dahası, fazlası; çok, fazla
d. T694b5, T694b19, T695a10, T695b6, T696b24, T696b27, T697a20, T697b5(2), T697b11, T697b20, T698a6, T698a22, T698b3(2), T698b7, T699b27, T700a19, T700a22, T700a26, T700a27, T701b8, T701b18, T702a5, T702a18, T702b5, T702b6, T702b25, T703b14, T704a2, T704a25, T704b21, T704b27, T705a6, T705a18, T705b14, T706a5, T707a2, T708b17, T709a10, T709a19, T709b2, T711a21, T711a23, T711a24, T712a20, T712a23, T713a14, T713a18, T713b7, T714b11, T714b14, T715a25, T715b5, T716a10, T717a23, T717b20, A718b4, A718b7, A718b9, A718b10,

A718b11, A719a1, A719a7, A719b8, A719b9(2), A719b15, A720b5, A720b13(2), A721a14, A721a16, A721a23, A721a24, A721b15, A721b21, A722b19, A722b24, A723a3, A724a10, A724a27, A724b1, A724b15, A724b17, A726a7(3), A726a11, A726a21, A726b9, A727b4, A727b9, A727b16, A728a19, A728b24,A729a9, A729a26, A729b3, A729b12, A729b15, A729b17, A730a8, A730a11, A730b8, A730b17, A730b19, A730b26, A730b27, A731a4, A731b19, A732a8, A732b8, A732b20, A732b24, A732b26, A732b27, A733a3, A733a4, A733a25(2), M782b8, M782b11, M784a17, M784a22, M786a11, M786b22, M787a4, M787b17, M788b5, M789a20, M789a24, M789b7, M789b9, M789b15, M789b26, M790a9, M790a10, M790b2, M790b5, M791a12, M792a15, M792b7, M793a2, M793a12, M793a13, M793a20, M793b4, M793b6, M793b7, M793b13, M793b17, M793b20, M793b22, M793b24, M793b27, M794a4, M794a21, M794a22, M794a23(2), M795b3, M795b23, M797a14, M797b16, M797b17, M797b19, M798a18, M798a1, M798a2, M798a7, M798a8, M798b25, M799a13, M799b18, M799a22, M799a27, M799b20, M800a14, M800a15, M801a9, M801a20

Ḍaḥḥāk (ö.a.) Cemşid'in yerini alan ünlü ve zalim mitolojik İran hükümdarı. Omuzlarında çıkan yılanları beslemek için her gün iki çocuk beyni getirilen bu zalim hükümdarın düşmesine çocuklarına sıra geldiğinde bir demirci isyan başlatarak yol açmıştır.
Ḍ.-ı ʻUlvānī "Övüngen Dahhak" A718b8
Ḍ.-ı ʻUlvānīnī A719a21
Ḍ. bin Merādis A719b2
D. A719b5, A718b8, A719b10, A719b11, A719b13, A719b16
Ḍ.-dīn A719b13
Ḍ.-nī A719a27, A719b9, A719b14

daḥı Da, de, dahi.
d. T695b14, T696a2

daḫı Da, de, dahi.
d. A729a13

dāḫil (Ar.) İçinde, içine girmiş.
d.-ı mülk M791a20
d.-dür A729b23
d. ḳılıl- "İçine alınmak" M795b7
d.-idür A729b24

daḫl (Ar.) Karışma, girme; niyet.
d. ḳıl- "Niyet etmek, karışmak" T710a19
d. ḳıl- "Girmek" A728a13
d.-im M799b17

daḳāyıḳ (Ar.) İncelikler, hassas noktalar, incelik

isteyen hususlar.
d.-ını M786b23

Daḳyanus (ö.a.) Yedi Uyurlar rivayetinde Hıristiyan olanlara zulmü sebebiyle Yedi Uyurlar'ın yüzyıllarca mağarada saklanmalarına sebep olan zalim diyar-ı Rum hükümdarı.
D. T715b2, T715b4, T715b8, T715b11, T715b14

dāll (Ar.) İşaret, delil, delalet eden.
d.-dür T704b12
d. T701a8, T701a18

ḍalālet-engiz (Ar.Fa.birl.s.) Doğru yoldan sapmış, doğru yoldan uzaklaşmış.
ḍ. M788a7

dām (Fa.) Tuzak, ağ.
d. tap- "Tuzak hazırlamak" M784b18
d.-ığa T712a7, A726a15

Dān (ö.a.) Yakup Peygamber'in eşi Filha'dan doğan oğlu.
D. T700a13

dānā (Fa.) Bilgili, bilgin, bilen.
d. T695b24, A725b7, A727a24
d.-sı T707a12
d.-raḳ T706b3

dānālıġ (Ar.T.) Bilgililik, bilginlik.
d.-ı A725b7

dāne (Fa.) Tohum; tane; küçük parça.
d. T696a5
d.-leri M783a9
d.-leriniñ M784a3

dāniş (Fa.) Bilgi, biliş.
d. M785b13

dānişver (Fa.birl.s.) Bilgin, bilgili.
ṭab'-ı d. A733b8

Dānyāl (ö.a.) İsrailoğulları peygamberlerinden. Ahd-i Atik'te Daniyal kitabı vardır.
D. A721b6, A721b7, A721b8, A721b11
D. bile A721b6
D. 'aleyhi's-selām T713a9
D. 'aleyhi's-selāmnı T713a8
D.-ni A721b7

dār (Ar.) Yer, yurt.
d.-ı beḳā "Öbür dünya, ahiret" T700a21, T702a14, T714a12
D.-ı fenā "Dünya" T714a12, M796a15

dār (Fa.) Darağacı.
d.-ġa T717a15, A722a7
d.-ı T717a15

Dārā (ö.a.) Behmen ile Humây'ın oğlu olan Dârâ'nın (Firdevsi'de ve metnimizde Dârâb) on dört yıl hükümdarlık eden oğlu. Dârâ (Darius III), İskender tarafından mağlup edilmiş ve öldürülmüştür. Keyaniyan sülalesinin dokuzuncu hükümdarıdır.
D.-yı dehr A723a5
D. bin Dārāb A722b20
Eşk bin D. A724a4, A724b7, A724b8
D. dağı A722b24
D. A722b23, A723a1, A723a3
D.-nıñ A722b25, A723a4
D.-ġa A722b24, A723a5, A723a25

Dārāb (ö.a.) Behmen'in evlendiği kızı Humay'dan olan oğlu. Behmen'in ölümü üzerine tahta geçen Humay, tahtı çocuğuna vermemek için çocuğunu nehre attırır. Ancak Darab, yirmi yaşına gelince annesinin karşısına çıkar ve annesi tahtı ona bırakır. İran'da Darab şehrini kuran ve Babilon'da oturan Darab, on iki yıl hüküm sürmüştür. İskender'e yenilen Dara'nın (Darius III) babasıdır.
D.-ı rüşen-zamir A722b19
D. T718a6, A722a11, A722a22, A722a26, A722b5, A722b10, A722b15, A722b16, A722b17, A722b18, A722b21, A723a6
D.-nıñ A722b6, A724a3
D.-nı A722b4
D.-ġa A722a12, A722a26

Dārāb-cird (ö.a.) İran'ın Fars eyaletinde bir şehir ve bölge. Buranın kuruluşu İskender'e yenilen Dara'nın (Darius III) babası Darab'a atfedilir.
D. A722b17

ḍarb-ḫāne (Ar.) Para basılan yer.
ḍ.-side M797b13

Dārān (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın dördüncü oğlu Buzer'in oğlu.
D. T696b8

Dārān (ö.a.) Harkil Peygamber'e halkını dine davet etmesi emredilen şehir. Bazılarına göre bu şehir Dârân isimli şehir değil, Elyâ şehridir.
D. T708a5

dārende (Fa.) Mektup taşıyan, götüren, ulak.
d. M790a13
d.-ni M794b22

dāreyn (Ar.) İki dünya, bu dünya ve öbür dünya.
mūcib-i sa'ādet-i d. M789a25

Dārī (ö.a.) Musa Peygamber'in muhasaraya aldığı şehir.
D.-sıdın T707a24, T707b

daruġa (Mo.) Bir bölgenin idaresini ve asayişini sağlayan bir memur, memurlar.
d. M793b22

dārü'l-amān (Ar.) Korunulacak, sığınılacak yer.
d.-ı M802a2

dārü'l-milk (Ar.) Başkent, başşehir.
d.-i A721a25, A730a2
d.-i irdi A719b20
d.-idin T695b9

dārü'l-mülk (Ar.) bkz. dārü'l-milk
d. A723b24

Dārü's-südde (ö.a.) Salih Peygamber'in gömülü olduğu yer.
D.-de T697b4

dārü's-selām (Ar.) Cennet.
d.-ı M796a13

dārü'ş-şifā (Ar.) Şifa yurdu, sağlık yurdu, hastane.
d.-dağı M800a19

dāstān (Fa.) Destan, hikâye.
d.-nı A723a3

da'vet (Ar.) Çağırma, davet; bir dine çağırma; doğru yola çağırma.
müddet-i d. T708b8
d. ḳıl- "Çağırmak, bir dine, bir yola çağırmak" T696a3, T695a26, T696b21, T698a23, T703a8, T708b12, T712b27, T713a2, T713a4, T715b19, T717a14, A721b13
d.-i T699a18, T703a8, T708b8
d.-in T698b2, A719b3
d.-iġa T703a8, T708b21, T714b9, T716a26, A731b16
d.-idin T697a14, T702a12
d.-leri T713a4

da'vī (Ar.) İddia, bir şey için böyledir veya değildir demek.
d.-i iştirāk T699a1
d.-ńni T698b1
d.-si T697b7, T703a18, T711b6, T715b2, A729b2
d.-sin T698b24, M798a13

d.-side A727a16
d.-lerin M802a12

Dāvud (ö.a.) Davud Peygamber. Kur'an'da geçen dört kitaptan biri olan Zebur İsrafiloğullarından Davud Peygamber'e inmiştir. Davud Peygamber, sesinin gürlüğü ve güzelliği ile ünlüdür. Zırhı ilk yapan kişi olduğuna inanılır.
D. 'aleyhi's-selām "Selam onun üzerine olsun" T709a15, T709a26, T709b3, T709b4, T709b6(2), T709b12, T709a20, T709b25, T709b27, T710a3, T710a4, T710a6, T710a8, T710a9, T710a12, T710a10, T710a14, T710a11, T710a15, T710a16, T710a18, T710a20(2), T710a21, T710a24, T710a25, T710a27, T712a20
D. 'aleyhi's-selāmdın T710a6, T710b9
D. 'aleyhi's-selāmnıñ T709a19, T709b5, T709b16, T710a2, T710a5, T710a17
D. 'aleyhi's-selāmnı T710a7
D. 'aleyhi's-selāmġa T709a14, T709b2, T709b26
Süleyman bin D. 'aleyhi's-selām T710b2
D. bin İşā 'aleyhi's-selām T709a18
D. T709b16, T710b1

Dāvud-āsār (Ar.Fa.) Davud gibi, Davud benzeri.
D. M798b11

Dāvud-timsāl (Ar.Fa.) Davud benzeri, Davud gibi.
D. M801b22

dāyim (Ar.) Daima, her zaman, her vakit, sürekli.
d. T695b24, T697a24, T699a21, T705a2, T705b9, T712b4, T714b2, T717b3, A718b20, A719b20, A723a10, A728b4, A730a26, M786a13, M791a8, M792a5, M792b12, M792b25, M793b8, M794a8, M795a26, M798a27, M795b5, M796a8
d.-ġı "Her zamanki, her zaman olduğu gibi."
d. M788b12, M789a25, M792a6, M800b7

dāyire (Ar.) Çember, yuvarlak.
d.-i sipihr M791a6
d. A727a17

de'bi (Ar.Fa.) Bir âdet, bir usul.
d. durur M785a7

debir (Fa.) Yazıcı, katip, müsteşar (?).
d.-ge A723a18-20

debirsitān (Fa.) Mektep; kalem odası (?).
d.-ıġa A723a18

Deccāl (Ar.) Kıyamet zamanına yakın meydana çıkacağına inanılan çok yalancı ve zararlı biri. Yalancı Mesih.
D.-ni T715a25

ded (Fa.) Et yiyen yabani hayvan.
d. M784b17

def' (Ar.) Giderme, kovma; ortadan kaldırma, son verme; uzaklaştırma, yok etme; çıkarma, savma.
d. bol- "Geçmek, son bulmak, ortadan kalkmak, gitmek" T703b7, T703b9, T704b8, T705b16, T716b24, M789b9
def' eyle- "Uzaklaştırmak" A725b8, A733a17
d. it- "Uzaklaştırmak, kovmak" M786a5
d. ḳıl- "Uzaklaştırmak, kovmak, çıkarmak" T695a21, T704b8, T707a23, T707b, T710a25, T712b17, A719b1, A719b16, A721b23, A725a10, A725b26, A727a19, A728a26, A728b8, A728b12, A729a27, A730a15, A730b20, A732b24, M784a20
d.-i T697a6, T697b19, T701a1, T713a13, A725a27, M793b3
d.-in T695a23, T706a8, A725a13, A728b12
d.-iġa T706b6, T709a12, T710a20, T717b4, A721a9, A728a6, M784b3
d.-idin T697a5, T715a24

define (Ar.) yere gömülmüş altın ve benzeri değerli eşya, para, gömü.
d. tap- "Define bulmak" A729b22
d.-ni A729b26

defn (Ar.) Gömme, defnetme.
d. ḳıl- "Gömmek, defnetmek" T695a7, T695a15, T695a17, T695a24, T695b5, T695b14, T696a25, T697b1, T698a13, T699b13, T699b25, T708a8, T708b24

defter (Ar.) Defter; deftere tutulan kayıt; manevi defter, gönül; kitap.
d.-din çıḳar- "Artık birisine değer vermeyerek gönülden veya bir topluluktan çıkarmak" M799a16
d.-lerni yudur- "Eskiyle işi kalmamak" A732b2
d.-lerde Y705b7
d.-ide M799a16(2)
d.-idin M799a17, M799a18

dehāne (Fa.) Giriş, geçit(?).
d.-ler M794a10
d.-lerniñ M794a8
d.-lerde M794a9

dehr (Ar.) Dünya; âlem, evren; devir, zaman.
d. M795a25, M795b24, M796b18, M797a3, M797a4, M797b25, M801b11
d. üze M800b14, A726a20
d.-i deri A726b3
Dārā-yı dehr A723a4
d. durur M798b1
d.-ġa M795b22

Dekām-Fīrūz (ö.a.) Yezdicerd'in oğlu Firuz'un Azerbeycan'da kurdurduğu şehir.
D.-dur A729a11

delālet (Ar.) Yol gösterme, kılavuzluk, işaret olma, alâmet olma; işaret, iz.
d. irdi T709a2
d. kıl- "Doğru yolu göstermek, yönlendirmek, çağırmak; işaret olmak" T697a13, T697b10, T698b2, T699a10, T699b16, T700b4, T702a11, T703a2, T704a18, T708a5, T708a18, T708b20, T714a22, T715a26, T716a4, A721b15, A730a22, M797a14

delīl (Ar.) Tanık, belge, işaret, kanıt.
d.-dür T701a17
d. T697b18, A718b15, M790b22, M791a23

delv (Ar.) Su kovası.
d. T700b13

dem (Ar.) An, zaman, vakit; nefes, soluk.
d.-dür T717b17
d. ur- "Söz etmek, bahsetmek, söylemek" T714a3, A731a8, M792b4, M798b11
d. T697a7, T713b24, T717a17, T717b17, A733b1, M784a2, M800b9
d.-de M791b3
d.-i T716b11, M784a3, M785a26(2)
d.-ini T714b16
d.-ide A723a3
d.-idin T708a13

dem-ā-dem (Fa.) Her vakit, her zaman.
d. M783a5, M795b2

Demāvend (ö.a.) İran'da Taberistan eyaletinin merkezi olan şehir. Tahran'ın 45 km. kuzeydoğusunda Elbürz sıradağlarının eteğinde olan şehir. Eski İran tarihinde Pişdadiyan ve Keyaniyan hükümdarlarının efsanevi menkıbelerinin merkezini teşkil eder.
D.-ni A718b10

dem-be-dem (Fa.) Her zaman, daima.
d. M795b3, M797b2

demī (Ar.) Bir an, bir zaman.
d. M789a25

denī (Ar.) Alçak, soysuz; eksik, bozuk, yetersiz.
dehr-i d. A726b3
d. T706a6, M784b2

der (Fa.) Cins, çeşit.
cins ü d. M800a20

derc (Ar.) Toplama, biriktirme; araya koyma.
d. iyle- A733a24

Derbend (ö.a.) Hazar denizinin batı sahilinde bir şehir.
D. A730a13
D.-ni A730a12
D.-ġa A730a11

derd (Fa.) Dert, gam, keder, tasa, kaygı, sıkıntı; acı, ağrı, sızı.
d.-i dil T716a19
d.-i hicrān M795a17
d. ü belā M801b3
d. ü melāl M798b11
d. ü mihnet M797a7
d. ü şevḳ M801b6
d. A727b25
d.-i T704a10, M795a14
d.-iġa M795b1, M798a17
d.-imge M801b4
d.-iñ M802a26

derd-mend (Fa.) Dertli.
d.-lerġa M797b11

derende (Fa.) Yırtıcı.
d.-ler A728b6

dergāh (Fa.) Kapı, kapı önü, kapı yeri; saygıdeğer bir kişinin huzuru, makamı, kapısı; hükümdar kapısı; Tanrı huzuru. bkz. dergeh
d. M787b5, M795b12, M795b13, M791a5, M796b21
d.-ġa M791b26
d.-dın M791a24
d.-ıñdın A725a9
d.-ıġa T716a11, T716a14, A730a8, A730a16
d.-ıda M797b20

dergeh (Fa.) bkz. dergāh
d.-din M797a16

derī (Fa.) Havası iyi, yeşilliği bol olan dağ eteği.
ʿIraḳ-ı d. A724a2
kebg-i d. M789b11
d.-din M789b11

dermānde (Fa.) Biçare, aciz, zavallı.
d.-leriġa T708b8

ders (Ar.) Ders, bir şey öğrenmek veya öğretmek için uğraşılan, çalışılan konu.
d. T695b22
d.-de T709b21

derväze (Fa.) Kapı, kale kapısı; şehir kapısı.
d.-din T698a8, T701b13
d.-sığa T698a7
d.-sidin T714a11

derviş (Fa.) Allah için alçakgönüllülüğü ve fukaralığı kabul eden veya bir tarikate bağlı bulunan kimse. Mecazen alçakgönüllü ve her şeyi hoş gören kimse; alçakgönüllülük ifade eden bir sıfat.
mir-i d. M796a26
d. ü dost M798b12
d.-ler M798b12

Derviş 'Ali Big (ö.a.) ?
D. M799b3

derviş-hüy (Fa.birl.s.) Derviş tabiatlı, derviş huylu.
d. bol- A733a18

dervişlıķ (Fa.T.) Allah için alçakgönüllülüğü ve fukaralığı kabul etme veya bir tarikate bağlı olma.
d. A733a20

deryā (Fa.) Deniz.
d.- ḥayāt M784a26
d.-bile A731b7
d.-irdi T711a3
d. T704b19, T704b23, T711a14, T712a6, T712b22, T718a13, A730a17, M784b7, M784b15, M784b18, M801a6
d.-ğa T712a6, A722a20, M783a11, M785b11
d.-da M784a26
d.-dın T703b6, A726b8, M784b22
d.-sı A730a20
d.-sığa M784b1, M785b11
d.-sıda T704b18
d.-sıdın M784a23, M784b11

deryā-neväl (Fa.birl.s.) Bahşişi deniz gibi çok olan.
çarḫ-ı d. M784a26

deryäyi (Fa.) Denizle ilgili, denize ait.
d. M784b12

derz (Fa.) Yiv, dikişte, ağaçta, başta oyuk yol, hat.
d.-lerin T703b4

dest (Fa.) El.
d. ü pā ur- "Uğraşmak, çabalamak, emek harcamak" M784b7
d. bir- "Ortaya çıkmak, meydana gelmek, zahir olmak, görünmek, hasıl olmak" T704a18, T707b, T716b24, A721b2, A728a8, A728a20, A731b11(2), M782b17, M789a5, M790a5, M799b23, M802a25

Destān (ö.a.) Rüstem'in babasının lakabı, adı.
Rüstem-i D.-nı A720a25

destān-serāylıġ (Fa.T.) Destan okuyuculuk.
d. bile M788a2

destār (Fa.) Sarık, tülbent.
d.-nı T701b15
d.-ın T701b12

dest-dār (fa.birl.s.) Yardımcı, dost, elden tutan.
d.-lar M802a17

dest-gir (Fa.) Ele geçirilmiş, tutsak.
d. ḳıl- "Ele geçirmek, tutsak etmek" A728a18
mest ü d. ḳıl- A727a15

Destgir (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Şapur'un oğlu Hürmüz'ün Bağdat yöresinde kurdurduğu şehir.
D.-dür A725b22

dest-girlıḳ (Fa.T.) Yardımcılık.
d. ḳıl- "Yardımcı olmak" T708b8
d. M791a10

destūr (Fa.) İzin, müsaade.
d. bile T709b1

dest-res (Fa.birl.s.) Kuvvet, güç, muktedirlik.
d. bir- M786a27
d.-i T700a6

dest-yārlıġ (Fa.T.) Yardımcılık.
d.-ı M784b6

deşt (Fa.) Çöl, bozkır, ova, kır.
d. ara M790a4
d. üzre M787b15, M794b8
d. ü taġ M784b6
taġ u d. T708a27
d. A723a15, A723a22, M784b17, M787b15
d.-ḳa T704a23
d.-de T711a5
d.-din M784b25
d.-i M798b16, M791a26, M795a14
d.-in M790a3
d.-iġa M785b2

Deşt-i Ḳıpçaḳ (ö.a.) Dinyester ile İrtiş nehirleri arasındaki geniş bozkır.
D.-dın A728a17

devā (Ar.) İlaç; çare.
d.-dur M798a17
d. M801b4

d.-sıdur M802a26
d.-sın T711b21

devābb (Ar.) Hayvanlar, özellikle dört ayaklı iri hayvanlar.
d. T709b20
d.-ıdın T711a6

devām (Ar.) Sebat.
d. M797b4
şebāt u d. M785b7

devāvīn (Ar.) Divanlar, bir şairin şiirlerini kafiyelerine göre alfabe sırasıyla içine alan kitap.
d.-din M793b4

devāyī (Ar.Fa.) Bir çare, bir deva.
d. M785b3, M797b12, M798a18

devlet (Ar.) Bir hükümet, hükümdar idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk; hüküm süren sülale, hükümdar kuşağı; talih, kut, baht, saadet; yücelik, büyük rütbe, zenginlik, gönül zenginliği.
erkān-ı d. A722a13, A728a1, A730b24, A732b23, M793a23, A722b6, M793a23, M794a11, A730b26, A729a22, M792b18
cemī'-i erkān-ı d. A720b18
ḥiṣār-ı d. üzre M786a10
ṣāḥib-i d. A730a24
sāye-i d. M798a20
ṭāyir-i d. M796b19
ṭāyir-i d. ü iḳbāl M791b9
d.i ebedī M792a16, M795b21
d.-i müstedām M791b18
d. ü tekebbür A719a19
dīn ü d. M798b7
himmet ü d. M789b9
'iṣmet ü d. M795b4
milk ü d. A731b17
ṭavr u d. M796b26
'ömr ü d. M796a8, M800a8
d. bile M790a12, M793b24, M789b19
d. A724b20, A725a17, M785b7, M785b26, M786b23, M789a16, M789a22, M789a27, M789b4, M790a6, M790a16, M792a13, M794b12, M795a12, M797a15, M798b3, M801b9
d.-niñ A731b15
d.-ni T702a5
d.-ḳa A722b6, A727a24, M790a9, M790a10, M791a3, M791a6, M798a6
d.-ġa M793a23
d.-din M794a11
d.-iñ T703a22
d. -i A722a13, A728a1, A730b24, A732b23, M793a23, T704a15, A730b26, M785b17, M787a2,

M787a11, M795a7, M798a7
d.-ıġa T711a20, T713a1, T716a8, A731b17, M790b21, M791b4, M796b10, M800b7
d.-ın M800b22
d.-ını A720b18, M787a13
d.-ıdın A729a22, M796a25, M789b9, M790a7
d.-ıñız M790a1, M792b18, M794a26, M795a3, M795a21
d.-ıñızni M795a9
d.-ıñızdin M788b13
d.-leri M789a24, M794b26, M796b10
d.-leriniñ M796a10

devlet-ḫᵛāh (Ar.Fa.birl.s.) Büyük, yüce bir kişiden yakınlık, ilgi, ilerleme bekleyen, isteyen kişi ve bu ifadeyle birinci tekil kişi.
d. M785b20, M788b11, M790a12, M793a11, M801a8

devlet-ḫᵛāhāne (Ar.Fa.) Büyük, yüce bir kişiden yakınlık, ilgi, ilerleme beklercesine, istercesine, ister gibi.
d. M789b16

devlet-ḫᵛāhlıġ (Ar.Fa.T.) Büyük, yüce bir kişiden yakınlık, ilgi, ilerleme bekleme, isteme. krş. devlet-ḫᵛāhlıḳ
pādşāh u d. A722b1
d. M789a7, M793a16, M801a11, A722b1

devlet-ḫᵛāhlıḳ (Ar.Fa.T.) bkz. devlet-ḫᵛāhlıġ
d. M792b12, M788b14

devlet-encām (Ar.Fa.birl.s.) Bahtlı, saadetli.
d. M802a24

devlet-mend (Ar.Fa.birl.s.) Kutlu, saadetli.
d. T704a14

devletlıġ (Ar.T.) Yüce, kutlu. krş. devletlıḳ
d. M786b9

devletlıḳ (Ar.T.) Yüce, kutlu. krş. devletlıġ.
d. M797b8

devr (Ar.) Zaman, vakit, çağ, devran; dönüp dolaşma, dönme; bir şeyin etrafını dönme; baştan sona kadar gelme, devretme; arka arkaya gelme; içki kadehinin ortada dönüşü; ast. gezegenlerin bir dolanımı; dünya.
d.-i cām A718b12
d.-i ḫalvet M788a6
d.-i ʿömr ü devlet M796a8
d.-i pāyān A733b3
d. ü zamān A726a6
d. durur M790b17
d. ḳıl- "Tekrar etmek." T712b20

d. M790b17, M797b2
d.-de T706b21
d.-i M790a22, M800a13
d.-iğa T710b10
d.-ide T695b24, M788a26
d.-idin T696a15, A726a20, M788b9
d.-iğaça T696a15

devrān (Ar.) Dünya, felek; zaman; talih; zaman sürme, hüküm sürme, hükmetme; devir, dönme.
d.-ı dün A718b12
eḥibbā-yı d. M797b25
ṭūl-ı d. M788b9
milk ü d. A733b3
d. T700a22, A723a5, A730b8, M787a25, M791a9, M797b23, M801b26
d.-nıñ M788b9
d.-nı T695b6
d.-ğa M797b25
d.-da M802a24
d.-ı T707b, A722b9, A726a18, A726a18(2), M791a14
d.-ı dik A726a18
d.-ını A733b3

devre (Ar.) Bir şeyin fırdolayı etrafı çevresi, çember.
d.-siniñ T711a4

devvār (Ar.) Dönen, sürekli dönen.
eflāk-i d. M797b12
künbed-i d. M800b14
sipihr-i d. M785a10

dey (Fa.) Kış, kış mevsimi.
d. M783b27, M783b24, M784a2, M784a3

deycūr (Ar.) Karanlık, zifiri karanlık.
şām-ı d. M786a19

deyn (Ar.) Borç.
d.-i M794a21

deyr (Ar.) Dünya, insanlık âlemi; kilise, manastır; ev, yapı, bina.
d. A731a14, A731a15(2)
d. üçün T699b15
d.-ni T712b7
d.-de A731a12
d.-din T711b18, T714a2
d.-din irdi T711b18

Dımışḳ (ö.a.) Şam.
D.-ḳa T714a21

dıraḫşānde (Fa.) Parlamış.
encüm-i d. M796b15

dıraḫt (Fa.) Ağaç.
d. T703b27, T712a11, T712a12, T716b3
d.-ḳa T703b7, T704a12, T713a11, T715a19
d.-nı T716b3
d.-da irdi T704a11
d.-lar T716a22
d.-idür T703b9

dıraḫtistān (Fa.) Ağaçlık, yeşillik yer.
d.-ğa T703a6

dırāz-dest (Fa.birl.s.) El uzatan, eli uzun.
d. A722a7

di- Demek, söylemek; anlatmak, nakl etmek, rivayet etmek, bildirmek; saymak, kabul etmek, addetmek; düşünmek, fikretmek, istemek; sormak; saymak, sıralamak, döküm yapmak, bir diziye koymak, bir dizi içinde kabul etmek, bir dizide saymak, ta'dad etmek; bilgi vermek, açıklamak, kaydetmek, yazmak; iddia etmek; benzetmek, bir işe kalkışmak, sanmak.
d.-sün T711a24, M786a10
d.-me M795a11, M783b9
d.-dim T712b2, M797b7
d.-diñ T706a17
d.-di T697a6, T698a15(2), T698a16(3), T698a17(3), T698a18(2), T698a26, T698a27, T698b10, T698b19, T699b2, T699b21, T701a5, T701a6, T701a8, T701a22, T702b4, T702b13, T702b15, T704a13, T704a21, T706a2, T706a5, T706b8, T706b11, T706b15(2), T707a15, T707b, T708a13, T708a24, T708b4, A725a24, T709a7, T709a8, T709a25, T709b9, T709a27, T709b25, T710a5, T710a13, T710a21, T710b23, T710b24(2), T710b25, T710b26, T711a10, T711a23, T711b2, T711b4, T711a6, T711b6(2), T711a7, T711a9(2), T712a2, T712a23, T712a26, T712a27, T712b1, T713a16, T713a22(2), T713b12, T713b18, T714a6, T714a8, T714b7, T714b10, T714b15(3), T714b16(2), T714b17(2), T714b19, T714b22, T714b24, T714b25, T715a3, T716a5, T716a8, T716a11, T716a14, T716a18(2), T716a21, T716b27(2), T717a3, T717a12, T717a16, T717a22, T717b9(2), T717b11, T717b17, T718a23, A725a24, A726a4, A726a5, A726b7, A728a4, A731a14, A730a1, A732a2, A732a5, M794b4, M796a2, M802a23
d.-diler T695b3, T695b16, T697a7, T698b5, T703a21, T703a27, T704a4, T705a15, T705a22, T705a24, T705b11, T706a14, T707a4, T707b, T709b24, T710a8, T710a11, T712b6, T712b7, T712b15, T713b1, T713b3, T714a23, T714b23, T713b24, T714b11, T714b21, T715a1, T715a5, T716a26, T716a18, A722b19, A725b17, A726a8, A726a16, A726b20, A727a6, A727b27(2), A728a4,

A723a6, A723a8(2), A723b9, A723b26, A724a7, A724a8, A724a11, A724a20, A724a21, A724b10, A724b11, A724b16, A725b23, A725a8, A726b5, A726b19, A727a9, A727a16, A727a21, A727b10, A727b11(2), A727b13, A727b22(2), A728a1, A728b2, A728b18, A729a12(2), A729b1, A729b7, A729b21, A730b6, A730b7, A730b9, A731a6, A731b9, A733a4 M792a19, M799a5(2), M799b4
d.-p dururlar A729b12, M792a20
d.-p irdiler T698a11, T703b6, A731b24
d.-y algay min M797a20
d.-y almasam M796a1
d.-geç T716b8
d.-p T694b14, T696a4, T697b19, T697a20, T698b23, T699a22, T699b6, T699b23, T700b11(2), T700b14(2), T700b27, T701b24, T704b11, T706a23, T706b19, T707a13, T709b2, T709b11, T710b24, T712a4, T715a4, T715a2, T715b11, T715b22, T715a14, T717b10, A718b16, A721a3, A721b24, A722b16, A725a1, A725a3, A726a6, A726b18, A728a15, A728a16, A730b3, A731b27, M787a7, M787a19, M788b5, M788a15, M788b16, M788b24, M788b25(2), M789a2, M789a4, M789a8, M789b10, M790a10, M790a13, M790a20, M790b14, M790b17, M790b26, M791b6, M791b11, M791b15, M791b22, M792b16, M793a7, M795a2, M795b17, M796a21, M797b22, M799a2, M800a3, M800a19, M800b13, M802a1
d.-ben A733b(2)
d.-mey A733a19, M801b19, M801b20
d.-gen T697a22, T700a5, T707b(2), T708a5, T715b9, A722a15, A725b5, A726b6, A728b17, A729a7, A729a25, A732a14, A732b25, M799a1
d.-gen bile A732a1
d.-gendik T704a22, T717a16, A731a3
d.-genni A718b7, A729a27
d.-gendin T706b12, T711a25
d.-genler A718b5
d.-mek A726b26, A733a20,M787a24, M788a6, M788a7
d.-mek irdi A729b4
d.-mekke A722b15, M791a21

dibā (Fa.) **Hem çözgüsü hem atkısı ipek ipliği olan atlas türünden renkli, alacalı, kıymetli ipek kumaş.**
d. A731a26
d.-dın T705a21
d.-ları M795a5

dibāçe (Fa.Ar.) **Önsöz, başlangıç, zengin bir üslupla yazılmış eserlerin önsözü, divan önsözü.**
d. A733a23
d. -sin M784a23

Dicle (ö.a.) **Dicle nehri.**
D. A724a2

didār (Fa.) **Yüz, çehre.**
d.-ıñıznı M789b12
d.-ıñızğa M790b19, M790b24

digince Kadar, varıncaya kadar; varınca, süresince.
d.-ince T698a14, T715b23 M784b9, M788b2, M790a21, M791b4, M795a21
d.-inçe T712b9
d.-(g)ünce A721b21, M799b24

dih (Fa.) Köy, karye.
d.-ler A719a13

dihḳān (Fa.) Çiftçi, köylü.
d.-nıñ A729a18

dihḳānlıḳ (Fa.T.) Çiftçilik.
d. irdi T708b10
d. T699b13, A720a1

dijem (Fa.) Ters, aksi; öfkeli, çılgın.
çarḫ-ı d. A725b16
sipihr-i d. A720b4

dik Gibi, benzeri, benzer, eş.
d. T695a3, T697a3, T703b3, T704a22, T704b10, T704b13, T704b19,T707b, T708b9, T708b17, T709b19, T709b24, T712b15, T712b22, T713b22, T714a11, T717a16, A720b21, A722a2, A722a18, A722b5, A723a3, A723a25, A723b4(2), A724b9, A724b15(2), A725b17, A726a11, A726a18(2), A726a20, A726a21, A726a27, A731a3, A731b2, A731b10, A731b12, A731b13, A732a27, A733a14, M782b15, M782b16, M782b20, M783a3, M783a4(2), M783a6, M783a8, M783a9, M783a10, M783a20(2), M783a26(2), M783b4, M783b7, M783b9(2), M783b26, M784a8(2), M784a12, M784a13, M784a15, M784a17(2), M784a18, M784b2, M784b9, M784b14, M785a7, M785a8, M785a9, M785a27, M786a6, M786a8, M786b9, M787a24, M787b19, M787b23, M787b25(2), M788a10, M788a26, M790a19, M791a12, M791b2(2), M791b26, M792b21, M792b23, M792b24, M792b25, M792b27, M793a24, M793b18, M794a8, M794b5(2), M794b8, M794b24, M795a4, M795a5, M796a17, M796b1, M796b7, M796b26, M796b27, M797a6, M797a8, M798b19, M798b20, M800a4(2), M800b1(2), M801b3(2), M801b19, M801b20, M801b21(2), M801b22(2)
d.-dür M790a7

dil- Denmek, söylenmek; istenmek, arzu edilmek.
d.-di M790b7
d.-miş bolġay M784b10

dil (Fa.) Gönül.
bār-ı d. "Keder, elem, gönül yükü" M785a24
d.-i d. T716a19

Dil-ārām (ö.a.) Nevayi'nin Seb'a-i Seyyar isimli mesnevisindeki kahramanlardan biri.

D. A728b16

dil-bestelıġ (Fa.T.) Gönlü bağlanmışlık.
d.-dın M791a18
d.-ı M802a7

dil-cūyluḳ (Fa.T.) Gönül çekicilik, cazibelilik.
d. ḳıl- A731a17
d.-lar ḳıl- M799b25

dil-figār (Fa.) Gönlü yaralı.
d. M794b8

dil-fürūz (Fa.birl.s.) Gönlü aydınlatan, gönlü açan.
nesīm-i d. M783a13
cām u mül-i d.-ı M798b5
d.-raḳ bol- M783b18

dil-gīr (Fa.birl.s.) Kalbe sıkıntı veren, gönlü üzen.
d. ü 'ömr-fersā M792a3

dil-güşā (Fa.birl.s.) Gönlü açan, iç açıcı.
d. A727b20, M782b20

dil-ḫ̮ˇāh (Fa.) İstek, gönül isteği; gönlün dileği.
d. A733b10
d.-ım M787b23

dilīr (Fa.) Yürekli, cesur, yiğit.
d. ü şücā' irdi T695a21
d. A725b7

dil-nevāzlıġ (Fa.T.) Gönül okşayıcılık, gönül alıcılık.
d. M797a26

dil-pesend (Fa.birl.s.) Beğenilen, takdir edilen, gönlün beğendiği.
d. A726a17, M782b10

dil-peẕīr (Fa.birl.s.) Gönle hoş gelen, gönlün beğendiği, beğenilen, uygun.
d. körün- M783b22
d. A723b25, M791b8

dil-sūz (Fa.birl.s.) Gönül yakan, yürek yakan.
d. M802a18
d.-raḳ M783b18

dimāġ (Ar.) Beyin, akıl; benlik; bilinç, düşünce.
d. M788a11
d.-ı T702a2, M785a22
d.-ın M782b15
d.-ıġa T697b7, T703a18, A731b22, A719a19, A719a22, A724b14
d.-ıdaġı M802a12
d.-larnı M784a21
d.-larıġa T697a11

din (Ar.) Din, inanç, inanış yolu; İslâm dini; Tanrı'ya inanma; hak din.
kām-ı d. A723b15
d. ü devlet M798b7
d. ü. İslām A731b16, M799a19
d. T703b25, T705a18, T712b27, T717a11, T717a23, M800b23
d.-ġa T717a14, T708a5, A721b13, A721b15
d.-de A721b16
d.-iġa T695a26, T697a14, T696a3, T698b7, T704a17, T704a19, T708b9, T713a2, T713a4, A719b4, T714b24, T715b11, T715b19, T715b21, A725b26
d.-iġa irdi T713a5
d.-i M798a7, T712b27, A730a4, M788b13
d.-iniñ T708b20
d.-in T707a19, T715a24, A721b14
d.-ini T714a23
d.-ide T707b, A721b13
d.-idedür T702a21
d.-idin T717a12

dini (Ar.) Dine ilişkin, dinle ilgili.
ḫıdmet-i d. M791b2

Dirām-Firūz (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Firuz'un Cürcan bölgesinde kurduğu söylenilen şehir.
D.-dur A729a10

direfş (Fa.) Bayrak, sancak.
d.-i Gāyevāni "İran mitolojisindeki zalim hükümdar Dahhak'e karşı isyan başlatan demirci Gave'nin meşin önlüğünden yaptığı bayrak." A719b17

direm (Fa.) Para, akçe, bir dirhem gümüş ağırlığında olan para birimi, gümüş para.
d. T715a16, T715b11, M785a12, M792a22
d.-ġa T700b5, T700b15
d.-leri M796b17, M797a21, M797b12

diremlıġ (Fa.T.) Paralı, akçalı.
d. M797b12

direng (Fa.) Bekleme, durma, istirahat.
d. tap- "Bâkî olmak, kalıcı olmak" A732b20

d.-ni T711a11

dişār (Ar.) Üste giyilen kaftan, elbise.
d. M783a24

dīv (Fa.) Şeytan, cin, ifrit.
d.-i la'īn T712a4
d. ü perī T710b17, T712a13
d.-dür A727b23
d. irdi A727b23
d. T712a1, T712a5
d.-ge A719a3
d.-din A712a8
d.-ler T711b10, T711b21, T712a16, A718b21
d.-lerni A719a1
d.-lerge T711a3
d.-i A719a10

dīvān (Ar.) Bir şairin şiirlerini kafiyelerine göre alfabe sırasıyla içinde toplayan mecmua, kitap; önemli devlet işlerinde karar almak üzere toplanan istişare meclisi; Türkistan'da bir memuriyet; merkezden uzak bölgelerde aynı görevi gören dairelerin başında bulunan kişi; kâtip ve yazıcılarda beraber anılan bir memuriyet.
d. bigleri M793b19
māl d.-ı M793b21
sart d.-lar M793b20
d. M790b2, M793a8, M800b6
d.-ğa A733a23
d.-da M793a20, M793b19, M793b24
d.-lar M793b20
d.-larğa M793b25
d.-ıda T711b4, M793b21

Dīvānü'n-neseb (ö.a.) Benaketi tarihinde sözü edilen bir eser.
D. A723a7

dīvāne Bir memuriyet.
d.-lerğa M794a16

dīvāne-mişāl (Fa.Ar.birl.s.) Deli gibi, deli benzeri.
d. M794b8

dīvār (Fa.) Duvar; hisar, kale; sur; yapı.
d. irdi T706b14
d. T706b22(2), A729a11
d.-nı T706b14, T706b15
d.-ığa T699b5
d.-ı A722b3

dīv-bād (Fa.birl.i) Şiddetli rüzgâr, kasırga.
d. M785a18

dīv-bend (Fa.bir.s.) Dev bağlayan, güçlü; Tahmures'in

lakabı.
d. irdi A719a9
Tahmüreş-i d. A718b21

div-lāh (Fa.birl.i.) Dev yatağı, devi çok olan yer.
d. M785a17

di-y'al- Söyleyebilmek, diyebilmek. bkz. di-
d.-mağay A730b3

diyār (Ar.) Ülke, memleket.
d.-ı İslâm M791b19
kişver ü d. M798b9
d.-da T707b
d.-dın T697a25, A723a21
yār u d.-dın M796b21
d.-ığa T700a1, T706a8

Diyār-ı Bekr (ö.a.) Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki geniş bölgenin kuzey kısmı ve bu kısımda kurulu şehir.
D.-de A720a22

diyil- Denmek, söylenmek. krş. dil-.
d.-megüsi irdi M792b15

dost (Fa.) Sevilen kimse; arkadaş, ahbap, yakın; sevgili.
derviş ü d. M798b12
d. M785b1, M799a3
d.-lar M786b15, M787a10
d.-larım M798b26
d.-larıñ M799a11
d.-ığa T698b16

dost-dārlıķ (Fa.T.) Sevgi, arkadaşlık; dost, arkadaş edinme.
d. A730b5

dostluķ (Fa.T.) Dostu olan, arkadaşı olan.
d. M786b14

du'ā (Ar.) Tanrı'ya yakarma, niyaz; birinin iyiliği için Tanrı'ya yalvarma; Tanrı'dan isteme, dileme anlamı taşıyan ifadeler; temenni; birine saygı ve sevgiden ötürü iyilik dileme, saygı ifadesi.
ķulluķ d. M788b26, M795b22, M796b13
d.-yı mağfiret T716a27
d. vü senā M800b3(2)
d. bile T704b8, T708a3, T714b5, T716a26, T717a11,M782b12, M784b25, M787b14, M790a2, M790a13, M790a14, M797b11
d. birle M786a25
d. it- M796b2
d. ķıl- "Dua etmek" T696a4, T696a23, T696b23, T696b26, T697a15(2), T697b10, T698a10,

T699a13, T699b21, T699b22, T699b23, T705a11, T704b1, T705a24(2), T706a7, T706a16, T706a26, T707a5, T707a25, T707b(4), T708a10, T708b2, T709b9, T710b3, T711b15, T712b3, T712b11, T712b12, T713a23, T713a24, T714b7, T714b8, T714b20, T714b23, T714b24, T715a1, T716a22, T716a27, T716b1, T716b9, T717a25, T717b5, M797b16, M793a4
d. ḳılıl- M800b2
d. T696b23, T702a13, A733b9, M786a21, M786b26, M796a23, M797b16, M802a2
d.-nı M798a5
d.-dın T717b13, M787a22, M787a26, M788a27, M788b17, M789a10, M789a12, M789b6, M790a1, M790b10, M790b19, M791a14, M791b17, M792a4, M792a14, M793a5, M794b4, M794b18, M794b23, M795a17, M795a23, M795a27, M795b7, M796b13, M797a10, M797a17, M801a19
d.-dın soñra M788b11, M788b27, M790a23, M791a1, M791a8, M795a8, M795b16, M796a9, M796b20, M797a5, M797b5, M800a5, M800a25, M800b5, M800b15
d.-m T717b9
d.-ñ T714b25, T716a10, M799a18
d.-sı T696a5, T696b25, T698b25, T700a4, T703a12, T704b15, T705a13, T705a18, T705b16, T707a19, T707a24, T707b(2), T708a10, T708b1, T708b13, T708b14, T710b4, T714b8, T714b22, T714b26, T716b5, T716b24, T717a13, T717b6, M790a1, M792b11, M800a9
d.-sın T704a27, T708a1, M794b27
d.-sını T697b11
d.-sıġa M788a19
d.-sıdın T707b, T708b6

du'āyī (Ar.Fa.) Bir dua.
d. M783b18

dūd (Fa.) Duman, tütün; keder ve üzüntü sebebiyle ah çekme, iç çekme ile çıkan nefes, soluk.
d.-ı M783a19, M784a18
d.-ıdın M788a3

dūd-bān (Fa.) Soy, sülale, hanedan, soysop.
d.-ıda A732b11

duḫt (Fa.) Kız evlat, kız.
d.-ı Sāsān A722a11

dūn (Ar.) Aşağı, aşağılık; alçak, kötü; aşağı olan, aşağıda olan.
d. u bergeşte-baḫt A732a9
çarḫ-ı d. A732b9, M785a21
devrān-ı d. A718b12
sipihr-i d. M785b16
zamāne-i d. M800b15
zār u d. M788a12

dün-şi'ār (Ar.Fa.birl.s.) Kötü şöhretli, ünü kötü.
sipihr-i d. M783a23

dūr (Fa.) Uzak.
d. M788a7

dur- Bildirme yardımcı fiili; var olmak, durmak, sürmek, devam etmek.
d.-ur "-dır" T702a22, T717b1, A718b3, A718b4, A718b15, A727b6, A728b13, A729a24, A733a22(2), M782b2, M783b14, M784b5, M785a7, M786b15M789b2, M791a23, M794b16, M797b13, M798a4, M799b20, M799b23
d.-ur M790b17, M798b1
bile irken d.-ur M799b27
yoķ irken d.-ur M800a2
kilgen d.-ur M789a17
ķılğum d.-ur M790b15
bolğusı d.-ur M800a23
bolmağusı d.-ur M785a3
kilmegüsi d.-ur M789a1
kiçip d.-ur M785a5
ķıla d.-ğan T712a5, T712a23
ķılıp d.-urlar T710a11
dip d.-urlar A729b12, M792a20
tapılmay d.-ur M786b14

dūr-bīn (Fa.birl.s.) Uzağı gören, ileriyi gören.
ḥisāb-ı ḫıred-i d. M787a3

dūr-endīş (Fa.birl.s.) İleriyi düşünen.
'aķl-ı d. M787a3

dūzaḫ (Fa.) Cehennem.
'aẕāb-ı d. T706b20
d. T703a7, T707b
d.-ıda M795a4

dūzaḫ-veş (Fa.) Cehennem gibi.
d. M785a27

dükkān (Ar.) Dükkân.
d.-ın M783b1

dünyā (Ar.) İçinde yaşadığımız âlem; yer yuvarlağı; görünen âlem.
iki d. M794b7
d. T714b1, M797b26
d.-da A723b23
d.-dın A731a25
d.-sı M785b14

dür(r) (Ar.) İnci.
d.-i āb-dār M794b5
d.-i girān-māye "Değeri çok olan iri inci"

M795b20, M795b26
d.-i ḫoş-āb "Parlak ve kıymetli inci." M788a12
d.-i pāk M795b18
d.-i tāc-ı tārek M795b26
gevher ü d. M786a14
d.-lerni M784b3
d.-çe M785a26

dürc (Ar.) Kutu; mücevher kutusu; sandık.
d. T711a22, T711b22
d.-iniñ M795b18
d.-ide M786b3

dürd (Fa.) Tortu, çöküntü.
d. M784a25

dürdi (Fa.) Bir tortu.
d. M784a26

dü-renglik (Fa.T.) Hilekârlık.
d. M783a24

dürer-bār (Ar.Fa.birl.s.) İnciler yağdıran, inciler saçan, inci gibi sözler söyleyen.
d. M801b18

Dürr-i Sefīd (ö.a.) Güştasb'ın oğlu İsfendiyar'ın babası tarafından hapsedildiği kurgan, kale.
D. A721b20

dürretü't-tāc (Ar.) Tacın büyük incisi.
d. M784b2

dürūd (Fa.) Dua, metih, selam.
d.-ı nā-maḥṣūr M782b3

dürüst (Fa.) Tam, tamam; doğru, gerçek.
d. bol- "Tamam olmak, tamamlanmak" T697a25
d.-raḳdur A720a12

dürüsti (Fa.) Doğru, sahih.
d. M797b13

düstūr (Ar.) kural, kaide, kanun; düzen; esas; usūl, töre, adap; kurallar bütünü, kanun; tarz, yöntem.
d. T701b14, T705a18, A722b21
d. bile T701a24, T705a3, T705a6, T710b13, T715a10, A729b17, A730a27, M788b12, M788b19, M788b20, M789a25, M792a6, M793a12, M793b14, M793b15, M793b18, M800b7, M800b11
d.-ı T697b19, T698a24, T703b19, T703b21, A722b21, A722b26, M791a11, M793b21, M794a7

düşenbih (Fa.) Pazartesi günü.
d. M786b12, M789a23

düşmen (Fa.) Düşman, hasım.
d.-i ḫāksār-ı cāhil T699a1
d. bile T718a4
d. irdi T708a22
d. T707b, T718a5, A730b3, M798a8, M799a3
d.-niñ A728b12
d.-ni T709a27, A728a13
d.-din M801a6
d.-ler A730b13, A733a8, M786b15M787a10, M802a19
d.-i T716b6
d.-ini T709b1
d.-lerim M798b27
d.-lerniñ M799a12
d.-lerin T709a4

düşmenlıġ (Fa.T.) Düşmanlık.
d.-ın T718a5

düşmensiz (Fa.T.) Düşmansız.
d. M786b14

düşvār (Fa) Güç, zor, müşkül.
d. T710a3
d. irdi A722b12
d.-dur M796b8
d. ḳıl- "Müşkül gelmek, zor gelmek" T705a26
d. kil- "Güç gelmek, ağır gelmek" T711b24

dü yek (Fa.) Son, nihayet.
d.-i M793a10

e'ādi (Ar.) Düşmanlar, hasımlar.
e. T709a4

eb (Ar.) Baba, ata.
e.-i rāḥim "Acıyan, bağışlayan baba" T699b14

ebābil (Ar.) Dağ kırlangıcı.
ṭayr-ı e. A730a18
e.-ni A730a18

Ebabekr (Ö.a.) İlk halife(?-634)
E.-i şıddīḳ rażiya'llāhu anhüğa A732b5

ebed (Ar.) Sonu olmayan gelecek zaman, sonsuz, sonsuzluk, ebediyet.
ḥayāt-ı e. T702a22
e.N790b18, N792a1
e.-ḳa N786b1, N795a21

ebedi (Ar.) Sonsuz, bitimsiz, sonu olmayan sürekli, daimi; daima sonu olmayan geleceğe ait.
devlet-i e. N792a16, N795b21
la'net-i e.-ğa T694b16
mūcib-i süg-i e. N796a16
selāmet-i e. N791a2
'ömr-i e. T708b10
e. N794b12

ebkār (Ar.) İlk kez söylenmiş mazmunlar, bikr mazmunlar.
e.-ı N800a5

ebnā (Ar.) Oğullar, insanlar, adamlar.
e.-yı mebni T713a10
e.-yı rüzgār "Zamane insanları, adamları" N798b23
e.-yı zamānğa "Devrin insanları, zamane insanları" N797b24

ebr (Fs.) Bulut.
e.-i kāfūr-biz N784a6
e.-i ker-vār N785b3

ebraş (Ar.) Baras hastalığı, bu hastalıktan ötürü oluşan lekeler, sam lekesi.
e. T714b4

Ebrehe (Ö.a.) VI. yy. ortalarına doğru Yemen'de Habeşistan valisi olan kişi, Kur'an'ın CV. suresi sebebiyle Ebrehe'nin Mekke ve Kabe'ye karşı yaptığı hücumlar hikiye edilir.
E. A730a17

ebū'l-'acem (Ar.) Acemler'in atası, babası anlamında Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın lakabı.
e. T696a21

ebu'l-'acūz (Ar.) Kocakarı babası Harkil Peygamber, annesinin yaşlılığında dünyaya gelmiş ve onu mutlu etmiş. Bu yönden Harkil'e bu lakap verilmiştir.
e. T707b, T708a2

ebü'l-beşer (Ar.) İnsanların babası, atası, Adem Peygamber.
e.-dür T694b1

ebu'l-enbiyā (Ar.) İbrahim Peygamberin lakaplarından biri. Peygamber atası, babası anlamındadır.
e. T699b13

Ebū'l-ğāzi Sulṭan Hüseyin Bahadır Ḫān (ö.a.) Ebulgazi Sultan Hüseyi Baykara (1438-1507) Horasan'ın ünlü hükümdarı.
E. A728a20

ebu'l-Muḥammed (Ar.) Muhammed'in atası anlamındaki tamlama İbrahim Peygamberin lakaplarından biridir.
e.-dür T699b13

Ebu'l-muḥsin (ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza ile atif Sultan Ağaça'nın oğlu (ölm. 1507) .
E. M796a20

ebu'l-türk (Ar.) Nuh'un oğullarından Türklerin ceddi sayılan Yafes'in lakabı (Türk atası anlamında) .
e. T696a21

Ebu Nasr Faryābī (ö.a.) Ünlü Türk filozof(870-950) .
E. M799a5

Ebu Riğāl (ö.a.) Semud kavminden bir kişi. Semud kavmi helak olduğunda Mekke'de kavminden sağ kalan tek kişi; o da hareminden çıkması ile helak oluyor.
E. T697a27
E.-niñ T697b2

Ebu Şemme Bahadur (ö.a.) !
E.-ğa M798a15

Ebu Şücā' Ensari (ö.a.) Şafii fakihlerinden al-Takrib fi'l-fıkh adlı muteber bir fıkıh kitabı olan kişi (doğ. 1042/1043) .
E. M787a15

ebu'ż-żīfān (Ar.) Konuklar babası, konuklar koruyucusu anlamında İbrahim Peygamber'e atfen kullanılan bir lakap.
e. T699b13

ebyāt (Ar.) Beyitler. iki mısradan meydana gelen manzum sözler.
e. N800b6
e.-ḳa N786a14
e.-dın N782b9,
e.-ıŋnı N787b2
e.-ıdın N790a23

ebvāb (Ar.) Kapılar.
e. N797b25

ecdād (Ar.) Dedeler. atalar. büyük babalar.
ābā vü e. T702a13, A733b2
e.-ı A726a23
e.-ı yanıda T695b13
e.-ıdın A726b21

ecel (Ar.) Ömrün sonu. ömrün son demi. ölüm muayyen olan vade.
e. cāmı T695b6
e. yit- T708a27, T708b24
e. T695a14, T695a25, T695b6, T706b26, T707a3, T708b14, T712a17, T712b25, A719a10, A724a15, A724a24, A725b6, A726a15, A726b4, A727b25, A728b18, A729a14, A729a26, N786b10, N801a26

ecell (Ar.) Çok büyük. en büyük.
e. N790b27

ecille (Ar.) Bilgi. fazilet ve rütbe itibariyle büyük olanlar.
e.-i aṣḥāb N782b6

edā (Ar.) Yapma. yerine getirme borç veya borç gibi olan herhangi bir şeyi ödeme; ifade etme. anlatma. söyleme. dile getirme; üslup. tarz. söyleyiş; söz. ibare. ifade.
beyān u e. N782b7
e. bol- A731b19, N801a5
e. ḳıl- T695a8, T700b2, A723b17, N786b25, N787b5, N793a15, N800b19, N801a7
e.-sı N782b9, N800a8, N800b26
e.-sıġa T710a26, A723b2, N782b19, N784b19, N787b3, N788a19
e.-sıda N782b7, N802a4
e.-sıdın N783b19, N801b25

edeb (Ar.) Terbiye. güzel ahl k. iyi davranış utanma. haya; incelik. kibarlık.
terk-i e. N792b9
ḥayā vü e. N790a21
e. A722a21, N792b11
e.-iŋ N790a21
e.-din N791b13

Edib Aḥmed rahmetu'llahi (ö.a.) Edib Ahmed Yükneki. Atabetü'l-hakayık adlı eserin müellifi. II.

yy.sonları ile 12. yy. başlarında yaşamış Türk şairi.
E. N792b6

ednî (Ar.) Az. pek az.
e. N801b26

edvār (Ar.) Müzik teorisi, müzik bilimi.
e. ilmi N799a4

ef'āl (Ar.) Hareketler, ameller, işler davranışlar, ahval, davranış tarzı.
aḳvāl ü e. N798b22
e. A726a26
e.-din T697b10, T712a27
e.-iñ N798b22, N799a8
e.-iñdin T718a20, A726b25
e.-iğa N796b8
e.-leri T706a21

efġān (Fa.) Izdırap ile haykırma bağırıp çağırma, inleme.
e. çik- "Ağlamak, inlemek" N786a19

efġān-endūh (Fa.birl.s.) Keder inlemeli, kederle inleyen; gam ağlamalı, gamla ağlayan.
e. N785a19

efgende (Fa.) Biçare, düşkün.
bende-i e. N787b1
e.-ni N787b1

Efilsūn (Ö.a.) İskender'in anne tarafından dedesi.
E.-nıñ A723a22
E.-ġa A723a23

efkārlıḳ (Ar.T.) Kaygı, tasa, kaygılanma, üzüntü.
bā'is-i e. N787b24
e. irdi N787b24

eflāk (Ar.) Felekler, gökler, semalar.
e.-i devvār N797b12
encüm ü e. A731a22
e. üze N787a25
e. T710b2, A726a16
e.-din N797a16
e.-çe N800a10

Eflāṭūn (Ö.a.) Sokrat'ın öğrencisi, Aristo'nun da öğretmeni ve aklın simgesi olan ünlü Yunan filozofu.
E.-i ilāhī "İlāhi, yüce Eflatun" A722b18, A723b4
E. Ḥakîm T718a6
E.-nıñ T718a9

Efliyūn (Ö.a.) İskender'in anne tarafından dedesi.

krş. Efliyūs
E. bin Nūkā "Nuka oğlu Efliyun" A723a10

Efliyūs (Ö.a.) İskender'in anne tarafından dedesi.
krş. Efliyūn
E. A723a10

Efos (Ö.a.) Batı Anadolu'da İonya bölgesinde kurulmuş Antik Çağ kentlerinin en ünlüsü.
E. T715b2

Efrāsyāb (Ö.a.) Şehname ve diğer eserlerde, İranlıların inanışına göre Turanlıların büyük ve kahraman kağanının Farsça adı. Türkçede bu kahramanın adı Alp Er Tunga olarak geçer. Büyük İskender zamanında yaşayan Efrasyab, Keyhusrev tarafından öldürülmüştür.
E. bile A720b10
E. A720a1, A720a2, A720a8, A720a11, A720a16 ,(2) A720a18, A720a20, A720a23, A720b1 (2A720b8, A720b24, A720b25, A720b26, A721a2 (2A721a9, A721a12, A721a13, A721a15, A721a16, A721a17, A721a18, A721a19
E.-nıñ A721a15
E.-nı A720b2, A720b10
E.-ḳa A721a13
E.-dın A721a11

efsūn (Fa.) Büyü, sihir, efsun, büyü duası.
e. oḳu- "Büyü duası okumak" T716a17

efşān (Fa.) Dağıtma, saçma, serpme.
e. N783b6

efżāl (Ar.) Daha faziletli, üstün, ehil.
e. N796b1

efzār (Fa.) Sanat sahiplerinin kullandıkları aletler.
ḥācet-i e. T709b18

eger (Fa.) Eğer, şayet.
e. T698b1, T700a9, T700b4, T702b9, T702b13, T704a21, T706a15, T708b18, T711a23, T711a24, T712a27, T712b12, T713a23, T714a7, T714b18, T715a1, T715b1, T716a16, T716b11, T717a3, A726b25, A727b6, A728a5, A731a11, A733a14, A733a27, N782b12, N783a3, N783b15, N784a7, N784a11, N784a21, N785a20, N785b1 , N786b1, (2) N786b21, N788a18, N789b22, N791a11, N792b15, N792b19, N792b22 , N793a2,) N793a6, N793a10, N793a21, N793a24, N793a26, N793a27, N794a1, N794a2, N794a3, N794a9, N794a14, N794a22, N795a8, N795a18, N795b2 , N796a7, (2N796b13, N798a24, N799b18, N799b19, N799b27, N800a1, N800a22, N801a3, N801b15, N802a6, N802a14, N802a17

e. "Veya" N793b4
e. "Şayet, yok" N793b12
e. "-dığı zaman, -dığında" N791b19, N793a24
e. "Gerçi" A723a5
e. "İster, isterse" N786a19 (2)
e. .....er "İster.... ister" A733a13
e. .....ger "İster.... ister" T695a24, A728b24

egerçi (Fa.) Gerçi, her ne kadar, olsa da, ise de, da/de, ...dığı gibi.
e. T695b23, T701b9, T708a13, T712b8, T712b25, T713b19, T715b25, A721a8, A725b24, A729a17, A730b10, A731b12, N785b20, N786a11, N786b13, N786b22, N788b5, N788b22, N790b11, N792a23, N797a13, N797b27, N798a8, N798b16, N798b17, N800a3, N801a10

eḥibbā (Ar.) Dostlar, sevgililer, tanıdıklar.
e.-yı devrānğa N797b25

ehl (Ar.) Sahip, malik, mutasarrıf olan lar bir yerde oturanlar, sakinler, halk, ahali; bir işle uğraşanlar; bir konuda marifetli, maharetli, usta olan(lar), bir işten anlayan eş, karı kocadan biri.
e.-i ʿālem N796a10, N795b14
e.-i cāh N798b13
e.-i fesād T717b12, A730a14
e.-i ḥaḳāyıḳ N798b21
e.-i ḫıred T702a22
e.-i hüdā N800b19
e.-i idrāk N782b7
e.-i ʿinād T697a7
e.-i İslām T702a19, N791b19
e.-i ṣalāḥ T716b21
e.-i şirk T717a22, T717b3
e.-i ṭarab A728b15
e.-i tārīḫ T697b15, T697b20, T699a8, T710b10, T712b26, T713a2, T713a7, A723b26, A728b23
e.-i tārīḫdin T712b26
e.-i tefsir T717a27
e.-i ʿuḳūl N797a16
e.-i zāhir N798b20
e.-i zamān N798b23
e. ü ʿıyāl T712b11
e.-i T695a20, T695b16, T695b19, T696a17, T696a21, T696a22, T696b12, T696b16, T698a5, T699a7, T699a18, T700a20, T701a2, T701a3, T704b25, T706b20, T708a3, T712a11, A718b8, A721a6, A723b16, A724a4, A724b26, N782b17, N782b1, N783b26, N787a27, N788b9, N793b3, N793b12, N798b24, N799a17, N799a18, N800a2
e.-iniñ T697b25, T698a1, T698a16, T700a12, T708b27, N796a23, N796b7, N793b11, N793b13
e.-in T715a26, T716b19, A719a19, A719b15, A724a26, N793b12

e.-ini A733b6
e.-iğa T699b11, T699b15, T712b18, T714a12, T715b24, T716b11, A719b25, A723b8, A727b1, A733a16, A733b9, A733b10, M783b14, M789a13, M790a13, M790b8, M791b23, M800b8
e.-idin M800b17, T712a18, T715b1, M796b1, M799a6

Ehlu'llāh (Ar.) Veli, evliya.
E. M796a14

ehremen (Fa.) Zerdüştlerin inandıkları kötülük ve karanlık tanrısı, şeytan, dev.
e. M785a15

e'izze (Ar.) Muhterem, aziz kimseler.
e.-i aḥbāb M782b7

ejdehā (Fa.) Büyük yılan korkunç ve hayali bir hayvan.
e. T695b2, T704a24, T717a9 , A721b2 (2)
e.-nıñ T717a9
e.-nı T695b3

ejdehāyi (Fa.) Bir ejderha. bkz. ejdehā
e. T704a19

ekābir (Ar.) Rütbece, görgü ve faziletçe büyük olanlar.
e. T700a23, A722b4, M793b6
e.-in A719a16

eḳālim (Ar.) İklimler, ülkeler, memleketler, diyarlar.
e.-i seb'a A731a22
e. ü kişverġa A719a19

ekāsire (Ar.) İran'ın eski hükümdar ailelerinden Sasanilere verilen diğer bir ad, ünvan; padişahlar, hükümdarlar.
e. A724b16, A725b13, A732a19, A732a21, A732a25, A732b1, A732b3, A732b11, A732b21, A732b23
e.-niñ A732a20

ekbād-peyvend (Ar.Fa.birl.s.) Ciğer bağı gibi, ciğer bağıyla, vazgeçilmez.
e. M798b25

ekber (Ar.) Büyük, en büyük.
Ẕü'l-ḳarneyn-i e. T697b15, T697b17

ekṣer (Ar.) En çok, daha çok çoğunlukla çoğunluk pek çok.
e. T696b19, T697b15, T700a12, T705b20, T716b17, T717b14, A718b17, A719b18, A723a26

ekserî (Ar.) Çoğu, çok defa.
e. T696a17

ektāf (Ar.) Omuzlar.
e.-nı çıkar- "Gururlanmakzulmetmek." A727a21

El'ādāz (ö.a.) Harun Peygamber'in oğlu.
E. T707a6

el-'uhdetü 'ale'r-rāvî (Ar.) !
e. A731b26

Elbāş (ö.a.) İskender'in baba tarafından dedesi.
Bāzer bin Elbāş A723a9

elbette (Ar.) Mutlaka, kesin olarak eninde sonunda.
e. T696a1, M793b1, M797b21

Elburz (ö.a.) İran'ın kuzeyinde bulunan dağ silsilesi. Bu dağ silsilesi, yüksek İran yaylasının Hazar denizi yakınlarındaki son kısmını oluşturr.
E. A720b9

elem terekeyfe (ö.a.) Kur'an'ın CV. suresi, El-fil suresi.
e. A730a18

elem (Ar.) Keder, dert, üzüntü, tasa, manevi ıstırap.
ġam u e. M801b1
mūcib-i e. M795a25
e. T707a20, M796a17
e.-ġa M801b1
e.-din M795a25
e.-i M788a22
e.-iġa M795b1
e.-idin M796a17
e.-ler ḳıl- M801a23

elfāẓ (Ar.) Sözler, kelimeler dil, sözlerden oluşan dil.
zîb-i e. M791b11
e. M784a11
e.-nıñ M782b10 (2)
e.-nı M791b14
e.-ı M782b8, M794b5, M795a15, M801b20
e.-ıdın M800b1
e.-ları T696b13

elhamdüli'llāh (Ar.) Övülmek yalnız Allaha yaraşır (Fatiha suresinin ilk ayetinin başlangıcı I - 1).
e. M792a8

elhamdüli'llāh ve'l-minne (Ar.) !
e. N800b5

elḥān (Ar.) Nağmeler, ezgiler.
e.-ı N801b22

elif (Ar.) Arap alfabesinin ilk harfi, şeklinden ötürü doğruluk sembolü, biriciklik sembolü.
e. N790b11
e. dik N783a20
e.-dür N787a17

elḳāb (Ar.) Unvanlar, mertebe belirten ünvanlar.
e. N795b8

el-ḳıṣṣa (Ar.) Sözün kısası, ih sılı, sözden anlaşıldığına göre, hulasa, sonuç olarak.
e. T696a8, T698a23, T703b2, T714a12, A722a1, A725a4, A727a1, N784a6

elmās (Ar.) Başka taşların kesilmesi ve delinmesinde kullanılan, kesici ve delici özelliği olan kıymetli taş.
e. bile T711b3

elṭāf (Ar.) İyi muameleler, nezaketler.
e. T701b27

elvāḥ (Ar.) Üzerine yazı yazılı düz yüzeyler Musa Peygamber'e inen emirler.
e. u semādnı T705a20

Elyā (Ö.a.) Rivayete göre Harkil Peygamber'in halkını dine, doğru yola getirmek için görevlendirildiği şehir. Bazılarına göre Harkil'in görevlendirildiği şehir Elya değil, Di n n şehridir.
E. T708a5

El-yesa' (Ö.a.) Ahd-i atik'teki Elisa peygamber. Kur'an'da iki kere (VI, 86 veXXXVIII 48), İsmail'den sonra zikredilir. Babasının adı, İslim tarihçilerince Uhtub olarak kaydedilir.
E. T708b18, T708b20
E.-ni T708b16, A720b12
E. 'aleyhi's-selām "Selam onun üzerine olsun." E. T708b10
E.'aleyhi's-selāmnı T708b7
E. bin Uḫṭūb 'aleyhi's-selāmġa "Uhtub oğlu Elyesa Peygamber, selam onun üzerine olsun" T708b19

emānet (Ar.) Emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya.
e. A725a27
e.-ni A725a22

emin (Ar.) Kendisine güvenilen kimse saray teşkilatında emanet olarak idare edilen bir

saray, devlet dairesinin başında bulunan kimse.
e. T698a4
e.-i T701a25

emirü'l-mü'minin (Ar.) Mü'minlerin emiri, Hz. Muhammed'in halifesi anlamında ilk kez Hz. Ömer'e verilen ünvan.
e. A733a9
e. 'Ali T707b
e. 'Ömer radiya'llähü A732b13

Emir Ḫusrev Dihlevi (ö.a.) Şair ve tarihçi(1253-1325). Hindistan'da Farsça yazmış en büyük şairlerden biri olarak kabul edilir.
E. A723a27

Emir Seyfü'd-din Mes'üd (ö.a.) Bağdat yolu üzerinde rıbat yaptıran bir kişi.
E. A722a15

emn (Ar.) Eminlik, korkusuzluk, rahatlık emin, güvenli.
e.-i ṭarīḳ M801a2, M801a5
e. ü amān M790b9
e. T716b26

emn-ābād (Ar.Fa.birl.i.) Emniyetlilik, güvenilirlik, güvenilir oluş.
e.-ın M786a21

emniyyet (Ar.) Eminlik, korkusuzluk inanma, güvenme.
e. A729b18, M787b20

Emnüşlaḫ (ö.a.) İdris Peygamber altmış beş yaşında iken doğan çocuğu.
E. T695b18

emr (Ar.) Buyruk, emir, buyrultu iş, hal, davranış, durum, husus, vakıa, hadise; görev, hizmet; kural, âdet, kaide, usul.
e.-i ilāhi T706a7, T708a19, T708a26, T708b4, T712b23, T714a22
e.-i iṭā'at M786b18
e.-i ma'rūf M793b12
mahkūm-ı e. T710b5
e. ü iṭā'at M792a26
e. ü nehy T697a11, M782b4, M795b14, M800b26
e. ü teklif M800b27
e. irdi A731b3
e. bol- "Buyurulmak" T694b2, T694b14, T696a6, T699b10, T704b22, T707a22, T708a5, T711b16, T712b22, T713a14, T716a24, T717a25, M786a2
e. it- T706a4
e. ḳıl- "Buyurmak, emretmek; görevlendirmek" T706a24, T707a26, T708b21, T708b25, T709a12, T710a15, T710b7, T710b12, T710b20, T710b26,

T711a14, T712b13, T714a26, T716a16, T716b4, A719a19, A723a16
e. T694b3, T707a27, T716a5, A731b25
e.-ni T708a5, T710a22, N801a12
e.-ğa T694b3, N800a21
e.-de N786b1, N801a2
e.-din T710b21
e.-iñe N798b1
e.-iñğa N800b4
e.-i T694b7 (2) T696a10, T699b8, T701a16, T703a9, T704b9, T704b13, T704b19, T705a20, T705b22, T710b5, T715b9, T715b17, T716a4, T717a17, A725a17, N782b4, N786b7, N786b24, N788b1, N794a9 (2)
e.-i irdi T705a1
e.-in T699b14, T700a7, T704b17, N801a10
e.-ini N787a11
e.-iğa T699a12, T700a20, T708a11, T709a10, T714a22, N786b16, N792a22, N798a10
e.-ide N793b10
e.-idin T694b13, A733a16, N801a11

emrī (Ar.Fa.) Bir emir, bir buyruk. bkz. emr
e. N796b9

emred (Ar.) Bıyıkları terlemeye başlamış fakat henüz bıyık ve sakalı çıkmamış genç, tüysüz.
e. T699a13, T714a10

emvāc (Ar.) Dalgalar.
e. N784b19

emvāl (Ar.) Mallar, mülkler, eşyalar.
e.-ni T716a4
e.-ğa T704b25
e.-din T702b21
e.-in T704b27, T709a16

emvāt (Ar.) Ölüler.
e.-ni T713a11

Emvāz (Ö.a.) Taberi'ye göre Kisra Mihrhas'ın tahta oturmadan evvel bulunduğu yer.
E.-da irdi A732b22

enāniyyet (Ar.) Bencillik, kendini beğenme.
e. N802a10

enbiyā (Ar.) Nebiler, peygamberler müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler; peygamber, nebi.
e.-yı mürsel N786b4
e.-yı sābıḳ T711b23
cemā'at-i e. T716b12
e. T697b19, T697b24, T696b3, T699b20, T699b26, T701b25, T713a8, T713a9, T716b19, T717b14, T718a24, A721b11
e.-ğa T699b14, T716a9

e.-dın T707a20, T714a14, A721a23, N792b10
e.-sıdın T708b10

enbür (Fs.) Kuyumcuların ve demircilerin kızgın demiri, madeni tuttukları maşa biçimindeki alet, kısaç, maşa.
e.-i N783a7

encām (Ar.) Nihayet, son.
e. ile N796a7
e.-ıġa A733b7

encüm (Ar.) Yıldızlar.
e.-i zerrīn A733a24
e.-i encümen N783b25
e.-i dıraḫşande N796b15
e. ü eflāk A731a22
e. N783a12, N784a26, N796b17, N797b12
e.-niñ N797a21
e.-ġa N787a26
e.-ce N800a10
e.-iniñ N801b12

encüm-sipāh (Ar.Fs.birl.s.) Yıldızlarda askeri olan, yıldız askerli; yıldız ordulu.
cihān-dār-ı e. A719a2

encümen (Fs.) Meclis, cemiyet, topluluk, dernek.
encüm-i e. N783b25
e. N783b26, N787b10

encüm-pervāzlıġ (Ar.Fs.T.birl.s.) Meclisin dağılması, meclisin bozulması.
e. N782b16

endek (Fs.) Az, azıcık.
e. N785b17

endīşe (Fs.) Tasa, kaygı, gam, keder.
e. N785a5

endūh (Fs.) Keder, tasa, gam, kaygı, üzüntü, sıkıntı.
seyl-i e. N787b25
ġussa vü e. N790a27
e. T718a17, N795a6
e.-nıñ N801b3
e.-dın N790a27
e.-larımnı N801b2

eneke Dadı, süt anne.
e. A723a13

enfās (Ar.) Soluklar, nefesler.
e.-ı N800a7

engüşt-nümā (Fs.birl.s.) Parmakla gösterilen, bir konuda takdir edilen, beğenilen, dikkatleri üzerine

çeken.
e. bol- "Bir konuda dikkatleri üzerine çekmek" A722b3

enhār (Ar.) Nehirler.
e. irür T718a13

enis (Ar.) Dost, arkadaş.
mu'temed-i e. M797a2

ensāb (Ar.) Soylar, ced.
e.-ı T696b2

enseb (Ar.) Uygun, yaraşır, münasip.
e.-dür T700b2
e.-raḳ M783b13

envā' (Ar.) Çeşit çeşit, türlü türlü.
e. T708a16, M799b24

envār (Ar.) Aydınlıklar, ışıklar, ziyalar, parlaklıklar, ilhamlar.
e.-ı hidāyet T698a22
e.-ı nübüvvet T708b16
e.-ığa M800b22
e.-ıdın M785a12

Erādil (ö.a.) Davud Peygamber'in oğlu. Eradil, kardeşi Ubaş ile diğer kardeşleri Şelum'u hükümdarlık iddiası ile isyana kışkırtırlar.
E. T710a19

erbāb (Ar.) Bir işle uğraşanlar, ehil olanlar.
e. M798b7

Ercāsb (ö.a.) Efrasiyab'ın torunu. Turan padişahlarındandır.
E. bin Efrāsyāb A721b17
E. A721b10, A721b20
E.-nı A721b21

ercmend (Fa.) Şerefli, itibarlı, seçkin, haysiyetli, değerli.
e.-i āzāde M798b24
ferzend-i e. M798b25
e. eyle- A731a7
e. A719a9, A726a17

Erci'ān bin Süleymān (ö.a.) Süleyman Peygamber'in oğlu, evladı. Behmen'in karısının babası.
E.'aleyhi's-selām A722a10

Erdeşir (Erdşir) (ö.a.) Sasaniler sülalesinin ilk hükümdarı Behmen'in adı (226-241) , babası İsfendiyar, oğlu Dirab'dır. Anne tarafından Babek'in torunu olduğundan Erdeşir-i Babek diye de anılır.

E.-i Bābek "Erdeşir" A724b4, A724b19, A732b22
E.-i B. A729b16
E.-i Bābegāndın "Erdeşir" A727b17
Şāpūr bin E. A725b8
E. bile A725a13
E. A724b25, A724b26, A725a3, A725a6, A725a7, A725a11, A725a13, A725a16, A725a17, A725a18, A725a21, A725a24, A725a26, A725b1, A725b5, A725b7, A727a22, A727a24, A727b1, A728a2
E.-niñ A725a10, A725a24
E.-ni A725a1, A725a4
E.-ge A725a5
E.-ġa A725a16

Erdeşir (ö.a.) Perviz'in oğlu Şirūye'nin en küçük oğlu.
E. bin Şirūye A732a10
E. irdi A732a17
E. A732a12, A732a16
E.-ni A732a16
E.-ge A732a15

Erdevān (Erdvān) (ö.a.) Eşk nilerin son hükümdarıdır tahta çıkışı M. 216) . Erdeşir-i Babegan'a mağlup olmuş ve öldürülmüştür.
E. bin Yelāş A724b2
E. A724b26, A724b27, A725a6, A725a8, A725a9, A725a12, A725a14
E.-nıñ A724b22, A725a4, A725a5, A725a12, A725a14

Erdūsi (ö.a.) Fars bölgesinde Erdeşir tarafından yaptırılmış bir yer.
E. Küresi A725b4

Erem (ö.a.) Sam'ın oğullarından biri Erfahşed in kardeşi, bazı kaynaklarda Ham'ın oğlu.
E. A719a23, T696b18, T697b27

Erfaḫşed (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın oğullarından. Tufan'dan iki sene sonra doğmuş, evlad ve ahfadı Fırat ve Dicle kenarlarında yerleşmiş, Asulerle Keldinilerin ecdadı olmuştur.
E.bin Sām T696b19
E. bin Sāmnıñ T702a16
E. T694b4, T697b23
E.-niñ A719a23

erfaʿ (Ar.) Daha yüksek, daha yüce.
e. N794b1

erkān (Ar.) İleri gelenler, önde olanlar.
e.-ı devlet "Devletin ileri gelenleri" A722a13, A722b6, A728a1, A729a22, A730b24, A730b26, A732b23, N792b18, N793a23 , (2) N794a11
cemī-i e.-ı devlet A720b17

Ermen (ö.a.) Azerbeycan civarında bir şehir.
E. A721a17, A730b21
E.-ğa A730b24
E.-din A730b27

Ermiya (ö.a.) Ahd-i Atik te hik yesi anlatılan, Kur'an daki bazı hik yelerden de tefsircilerin aynı kişi olduğunu çıkardıkları bir peygamber.
E. A721b11
E.-ğa T713b4

erre (Fa.) Testere, bıçkı.
e. bile A719a21
e. T714a2, T716a12
e.-si N785a2

erşed (Ar.) Daha reşit, daha ergin olan, en ergin olan.
e.-i A719a26, N788b21

ervāḥ (Ar.) Ruhlar, canlar.
ḳābız-ı e. T715b16
e. T695a12

erzāḳ (Ar.) Yiyecek, içecek, yenilecek içilecek şeyler, azıklar.
ḫ ān u e. T711a9
e. A730b2
e.-ıdın T711a9

erzāl (Ar.) Alçaklar, soysuzlar, yüzsüzler.
evbāş u e. A729b3

erzānī (Fa.) Lā yık olmaî ı yık, yaraşır.
e. N782b3, N797b15

eṣaḥḥ (Ar.) En doğru, en sahih.
e. T706b24, T709a4, T708b19

esāmī (Ar.) Adlar, namlar.
e.-si T697b22, T716b16

esās (Ar.) Bir şeyin özünü oluşturan ana öğe, asıl, temel, dip, kök; binanın temeli; düzen, işleyiş.
e. u avval N785b9
e.-ı N797a15
e.-ın T700a24, A726a18
e.-ığa N785b8, N801b10

esbāb (Ar.) Gerekler, gerekli olanlar gereklerin oluşturduğu bütün, düzen; sebepler.
e. T705b22
e.-ıdur T702a26
e.-ın A720a20

e.-ıġa T700a6
e.-ıdın T714b1

esbāṭ (Ar.) Torunlar, evlat evlatları Yakup Peygamberin on iki oğlundan Beni İsrayil kabileleri.
e. T700a14, T702a15, T704b18
e.-dın T705a10
e.-dın irdiler T705a10

esed (Ar.) ast. On iki burçtan beşincisi. Güneşin rumi temmuzunun dokuzunda ve efrenci temmuzun yirmi üçünde içine girdiği ve semanın kuzey yarım küresi eteğinde bulunan birçok parlak yıldızdan oluşan beşinci burç.
e. M791a1

es̱er (Ar.) İz, belirti, etki, nişan, kalıntı bir davranış sonucu ortaya çıkan hal, sonuç.
e. M792a6
e. ḳıl- "Duyurmak" T698b11
e. ḳılma- "Tesir etmemek, etkilememek" T716a17, T717a15
e. ḳoyma- "İz bırakmamak, yıkmak" T703a21
e. yitkür- "Haber vermek" M800a27
e. M792a6
e.-i T706b14, A730a20, M783a17, M801b6
e.-idin M792a1

es̱eri (Ar.) Bir iz, bir belirti.
e. M791a16

Esferāyin (Ö.a.) Nişabur ile Cürcan arasında evvelce mamur ve meyvesi meşhur bir kasaba. Halkı hep kalkan kullandığı için bu adla anıldığı söylenir.
E.-ġa A729a21

esir (Ar.) Savaşta düşman eline düşen kimse, tutsak.
sipihr-i e. M783a14
e. ü dil-figār M794b8
ḳatl ü e. ḳıl- T695b15
e. bol- A721b11
e. ḳıl- T707b, T713a10, A721b6, A721b18, A726b12, A728b27, A729a26
e.-lerdin A727a13

esirlik (Ar.T.) Tutsaklık.
e.-din çıḳar- A721b21

esliḥa (Ar.) Silahlar, askerlik araç ve gereçleri.
e.-sıdur A719a12

esmā (Ar.) Adlar.
e.-ı ḥüsnā "Tanrı'nın adları" T694b11

es̱nā (Ar.) Bir işin yapıldığı an, sıra, aralık, ara.
e.-da T708b3, T711a6, T711b27, T716a24
e.-sıda T704b10, T706b9, T710b9, T711a19, T714b6, N799a15, N799b13

esrār (Ar.) Sırlar, bilinmeyen şeyler, aklın eremeyeceği işler.
e.-ğa N791b12

Esterābād (Ö.a.) İran'ın kuzeyinde Hazar denizinin güneydoğusunda bir şehir.
E.-nıñ N789b3
E.-nı N792b27
E.-ḳa N786b13, N792b15
E.-da min N786b27

etbāʿ (Ar.) Tabi olanlar, birine bağlı olup her konuda kendisinden ayrılmayanlar, birisine uyanlar, birisinin hükmü altında olanlar.
cemīʿ-i e. A730a5
e. u evlādın T695a26
evlād u e. T706b1
e.-ım A723a2
e.-ı T718a10, A725b26, A729b3
e.-ın T695b9, T697b11, A725b21, A725b27, A726a2, A730a4, A730a5
e.-ığa A721b1
e.-ıdın A725a11
e.-ların T706b1

eṭbāḳ (Ar.) Tabakalar, katlar.
e.-ını N797a22

eṭfāl (Ar.) Çocuklar.
ʿıyāl ü e. T703a6
e. bile A725b2
e. üçün T706b21
e. T706b10, T713a1 , N793a3
e.-ni T703b15, T703a25
e.-din T711b16
e.-in T703a24
e.-leri T703a6

eṭibbā (Ar.) Tabipler, hekimler, tıp bilimini bilenler.
e. T703b6, T717b25, N788b1, N800a20

eṭrāf (Ar.) Yönler, uçlar, yanlar çevre, yakınlar, yöreler, yakın yerler; cihet, yön, sebep.
e. u cevānib N790a8, N794a6
e.-dın T701b2, A730b12, N794a16
e.-ı N784b13
e.-ıdın A731b13

Etrāk (Ö.a.) Türkler.

E. N782b7
E. bile A720b8

Etreb (Ö.a.) Bazı rivayetlere göre Rüstem'in atalarından biri.
Nerimān bin E. bin Ābitin A720a27

etvār (Ar.) Tavırlar davranış hal, hareket karakter, tabiat.
e. tut- A726b1
e.-ı A726a18, A727b2
e.-ığa A724b23, A726a25
e.-ıñız N785b24

eş'ār (Ar.) Şiirler.
e.-nı N800b6
e.-ı N790a23, N790b2

eşcār (Ar.) Ağaçlar
e. T709b20, A719b27, N785a16
e.-dın N785a27
e.-ı A729b18, N785a11
e.-ığa N785a14
e.-ıdın A729b18

Eşferi (Ö.a.) Seba kavminden bir kabile.
E. T694b6

eşi'a (Ar.) Işıklar, aydınlıklar.
e.-sıdın N788a7

eşk (Fa.) Gözyaşı.
e.-im N794a27
e.-i N784a18, N784b26, N787b24, N799b2, N802a11

Eşk (Ö.a.) Eski İran'da Eşk'niler sülalesinin ilk hükümdarı. İskender tarafından mağlup edilen Dara'nın (Dara III - M.Ö.-330) ve Behmen'in en küçük kızı Darab'ın oğlu.
E. bin Dārā A724a4, A724b7, A724b8
Şāpūr bin E. A724a7
E. A724a2, A724a11,

Eşkāni (Ö.a.) Eşk'niler. bkz. Eşkāniler
E. A724b13

Eşkāniler (Ö.a.) Eski İran'da hüküm süren üçüncü sülale. İlk hükümdarları Eşk'in adıyla anılırlar. Bu sülale M.Ö. 255 - M.S. 226 arasında hüküm sürmüş ve 19 hükümdar gelip geçmiştir. İskender'den sonraki sülalelerin en güçlüsüdür.
E. A723b16
E.-lerniñ A724b2
E.-lerni A724b4, A724b8
E.-lerge A724b20

E.-lerdin A724b4

eşk-bār (Fa.birl.s.) Çok ağlayan, gözyaşı yağdıran.
e. N788a4

eşk-rīzlig (Fa.T.) Gözyaşı dökücülük, ağlayıcılık.
e.-i N788a4

eşki (Fa.) Bir damla gözyaşı.
e. N802a11

eşrāf (Ar.) İleri gelenler, şeref ve itibar sahibi kimseler.
e. A719a16, A722b4
e.-ının T700b25
e.-ıdın T703b20, T705a4

eşrār (Ar.) Pek kötü kimseler, şerirler.
e. T717b8

eşref (Ar.) Daha şerefli.
e. N794b1

eşyā (Ar.) Şeyler, nesneler, mevcut olan şeyler, levazım.
e.-nı T711a4
e.-ğa N796a13

evāmir (Ar.) Emirler, buyruklar.
e. ü nevāhi N786b17

evbāş (Ar.) Terbiyesiz, aşağılık kimseler, ayaktakımı.
e. u erzāl A729b2

evc (Ar.) Bir şeyin en yüksek noktası, doruk, yüksek, yüce; ast. 21 Haziran'da Dünyanın ekseni üzerinde Güneş'ten en uzak bulunduğu nokta.
e.-i kemāl A726a20
ḫūrşīd-i e.-i kemāl N783b13
ḫūrşīd-i e.-i salṭanat N787a27
e.-i sipihr N791a7
e.-i N784b13, N790a22
e.-inin N795b24
e.-in N787a27
e.-iğa A723b12, N784a16, N784b5
e.-ige N782b18
e.-ide N796a20
e.-idin N791b25

evḳāf (Ar.) Cami, medrese, imaret gibi hayratın idaresine ayrılan arazi, bina vb.
e.-ıdın N793b15

evḳāt (Ar.) Vakitler, zamanlar, çağlar zaman, vakit, çağ.

e. A720b7, M793a10, M800a21
e.-ın T709b20
e.-ığa M788a7
e.-ıdın T702a12

evlā (Ar.) Daha uygun, daha layık, öncelikli.
e.-dur T713b13
e. durur M798a4
e. T714a3

evlād (Ar.) Çocuklar, oğullar sülale, nesil, soy.
e. u etbā'ların T706b1
etbā' u e. T695a26
e. T700a3
e.-ıñ A731b24
e.-ı T694b17, T695a20, T695b24, T695b25, T696b10, T696b11, T703b19, A719a26
e.-ınıñ T695a23
e.-ıñga A726b25
e.-ığa T695a19, T695a20, T695b24, T696b13, T705a21,
e.-ımdın A726b29
e.-ın T695a26, T695b15, T702b22, A723b19
e.-ını T695b9
e.-ıda irdi T705b4
e.-ıdın T694b4, T702b26, T709a22, T709a23, A724a20, A733a4
e.-ıdın irdi T712b9
e.-ıdındur T699b23, T703a14, T703a14, T709a18, T713a9, A720a3

evlād-mānend (Ar.Fa.) Evlat gibi, oğul gibi.
e. M798b25

evliyā (Ar.) Keramet sahibi olanlar, erenler Allah'a daha yakın olanlar.
e.-yı küll M786b4

evraķ (Ar.) Kâğıtlar, kitap yaprakları ağaç yaprakları.
e. M782b12, M800a5
e.-ını M783b11
e.-ığa M782b1

evża' (Ar.) Haller, vaziyetler durum.
e.-ın T715b10

evzān (Ar.) Ölçü, ölçüt, kıstas.
e.-ı M787a3

eyālet (Ar.) Devletin idari teşkilatının en büyük birimi.
e.-iğa A725b17

Eyke (Ö.a.) Akabe körfezinde Medyen şehrine yakın bir şehir.
E. T702b27 (2)

eyle — Öyle, ona benzer, onun gibi.
e. T712a18, M784b14, M796a26, M797a10, M802a23

eylen- — Dönmek, değişmek, çevrilmek; durmak, oturmak (kan oturmak) . krş. aylan-.
e.-ür M800b9
e.-di M799a8

eymen — Korkusuz, şüphe etmeyen, güvenen; güvenli; güvenme, korkusuz olma.
e. irmes irdiler A731a9
e. bol- T716a2, M792a20
e. eyle- M796b25
e. ḳıl- A728b14
e. tile- M792a21
e.-rek M792a27

eyyām — (Ar.) Günler zaman vakit, çağ, devir, dönem.
e. M797b26
e.-ı T705a5, T712a8, M785b1

e.-ınıñ T711b24
e.-ıda T700a20, T711b25, M794a27, M799b20, M801a4
e.-ıda irkendür T706b24
e.-ıdın T696a16
e.-ıġaça T696a17

Eyyūb — (ö.a.) Eyüp Peygamber. Kur'an'da da adı geçer, İsrailoğulları peygamberlerindendir. Sabrın timsalidir.
E.-ı ṣabūr T702b25
E.-ı ṣabūr ʿaleyhi's-selām T702a22
Eyyūb ʿaleyhi's-selām T699b23, T702b1, T702b8, T702b13, T702b14, T702b15, T702b16
E. ʿaleyhi's-selāmnıñ T708b18
E. ʿaleyhi's-selāmġa T702b8, T702b11, T702b12, T702b21
E.-nıñ T702b16

ezber — (Fa.) zihinde tutulan kitaba, yazılı metne bakmadan okunan, ezber.
e. T713b2

ezel — (Ar.) Başlangıcı olmayan zamandan beri olan, başlangıçtan beri olan, kader.
e. M786a1, M786a2
e.-de M786b1

ezelī — (Ar.) Başlangıçsız, öncesi olmayan, çok eskiden beri.
e. M794b14

fāḥişe (Ar.) Fahişe.
f.-ni. --- T707b
f.-ler T707b

faḥvī (Ar.) ı Mânâ, sözün gelişinden çıkarılan anlam, mefhum.
f.-sidin N801b25

faḳīr (Ar.) Tevazu ifadesiyle birinci tekil kişi zamiri gibi kullanılan kelime, ben; yoksul, parasız, muhtaç kişi, kişiler; biçare, zavallı kişi, kişiler.
f.-i ḫāksār "Tevazu ile birinci tekil kişi" N786b9
f. ü ġāfil "Tevazu ile birinci tekil kişi" N799a3
f. ü ḥaḳīr "Tevazu ile birinci tekil kişi" N798b7
f. ü ḥaḳīrġa N787b1
f. irdim N792b25
f. T697b20, T715b12, T715b13, A720a26, A723a4, A723b1, A724b8, A731b10, N786a24, N786b22, N786b27, N788b6, N790b19, N794b21, N797b17, N798a26, N798b25, N799b23, N801a17, N802a21
f.-niŋ A728a26, A728b17, N789a25, N790a23, N799a10, N799a24, N799b26
f.-niŋ irdi T706b18
f.-ni N788b4, N799b26, N800a2
f.-ġa N786b11, N797a11, N800a7, N801a15, N801a16
f.-din N792b27
f.-ler T706b19, N796a15, N798b8, N801a19
f.-lerni A727a13

faḳīre (Ar.) Kız çocuğu.
f.-ni T713b11

faḳr (Ar.) Yokluk, fanilik.
f. u fenā N798b8

faḳr-cūy (Ar.Fa.) Eksiklik arayan.
f. bol- A733a18

Fāleḥ (ö.a.) Nevayi'ye göre Sam neslinden bir kişi, Subhatü'l-ahbār'a göre Ham neslinden ve adı Ḳā li' olan kişi.
F. bin 'Ābir Arġuy bin F. bin Sāliḥ T697b23(2)

fānī (Ar.) Ölümlü, bitimli, baki ve ebedi olmayan.
'ālem-i f. T709a1
cihān-ı f. N787b7
f. bol- T707b
f. T699b15, N797b14
f.-ġa T709a1

Färıż (ö.a.) Yehuda'nın oğlu.
F.-dın T701b23

fäñiġ (Ar.) El çekmiş, bir işle uğraşmaz olmuş müsterih, işini bitirmiş.
f. ḳıl- "Bir işle uğraşamaz olmak" A728a11
f. bol- "Müsterih olmak" T707b, T715a4

färiġ-bāl (Ar.) Gönlü, kalbi rahat müsterih.
f. M802a24

färiġü'l-bāl (Ar.) Rahat, asude, müsterih.
f. bol- "Kalbi rahat, müsterih olmak" M791a27
f. A728b20

färiġü'l-bällıḳ (Ar.T.) Kalbi rahatlık, müsterihlik, gönül şenliği.
f. M796b5

färiḳ (Ar.) Ayıran, farklı.
f. T708b12

Färis (ö.a.) Pehlü nun soyundan olanlar. bkz. Pehlü.
F. T696b8

Färisi (Fa.) Farsça.
F. A719a7, M782b10

farḳ (Ar.) Ayrılık, ayrım, başkalık, iki şeyden birinin başka türlü olması; ayırma, seçme.
f. ḳıl- "Ayırmak, anlamak" T716a24
f. M792b23
f.-ı T694b21

Färs (ö.a.) İran'ın güneybatısında bulunan İran'ın en bayındır kısmı, eyaleti.
F. T714a10, T717b23, A719b19, A724b22
F.-nı A723b17
F.-da A722a15, A724a11, A725b4, A729a11, A729b11

Färsi (Fa.) Farsça.
F. M800b6

Färsiler (ö.a.) İran'ın güneybatısında oturan halk.
F. A722a7

farż (Ar.) Yerine getirilmesi gereken, zaruri, vacip; mazeret olmadıkça yapılmasından hiçbir yolda kaçınılmaması gereken Tanrı buyruğu; namazın mutlaka kılınması gereken, vacib olan kısmı.
f. bil- "Gerek görmek" A732a26
f. bol- T705b5
f. M787a11, M801a21
f.-nı M793a19

faṣāḥat (Ar.) Anlatışta düzgünlük ve açıklıkla birlikte amaca uygunluk.
māye-i f. N782b5

fāsıḳ (Ar.) Hak yolundan, doğru yoldan ayrı olan.
f. T706a17
f.-dın N800b16

fāsid (Ar.) Doğru olmayan, bozulmuş, yanlış fesat olan, ayrılık, kötülük taşıyan.
f. T703a18, A719a19, A721a2

fāṣiḥ (Ar.) Açık, kurallara uygun, doğru, pürüssüz.
f. T707a15

faṣl (Ar.) Mevsim, zaman; kitap ve benzeri yazılı şeylerde kısım, bölüm.
f.-ı bahār N783a4
f.-ı bi'l-ḥayr N799b12
f. N783b12(2)
f.-da N782b14
f.-ı N787b15
f.-ıda N797a10

fāş (Fa.) Açık açığa, meydana çıkmış yayılmış, açılmış; gizli iken açık olmuş.
f. eyle- T707b
f. ḳıl- "Açıklamak, ilan etmek" T698b2
f. N791b12, N785a16

fāyide (Ar.) Yarar, kazanç, yararlık yararlanma.
f. bir- "İşe yaramak" T697b13, T715a18
f. T708a21, N797b10
f.-lerğa N790b4
f.-si T717b16, T718a21, A728b23

fażāyil (Ar.) Faziletler, erdemler, değerler, meziyetler.
fünūn u f. N798b20

fażīlet (Ar.) Değer, meziyet.
f.-i T699b7

fażl (Ar.) Ahl k güzelliği ve doğruluğuyla birlikte bilgili olma; hem ahl k hem bilgi, bilim açısından olgunluk; hüner, marifet; bilgi; bağış, yardım, ihsan ve kerem.
f. u kemāl T700a26, A718b15, A719a11
f. u kerem N785b27
f. u ṣabūrluġ T702b17
f. u ṭab' N799a17
'ilm ü f.-da T705b16
f. T706b2, A722a21, N796b1
f.-larda N796b1

fāżıl (Ar.) Hem ahlâk hem de bilgi yönünden olgun

olan, olanlar; bilgili, hünerli olan, olanlar.
f.-ı A729a12

febihā (Ar.) Ne güzel, ne âlâ, öyle olsun.
ḫod f. M793a19

fedāyilıķ (Ar.T.) Önemli bir iş uğruna canını esirgememe.
f. A722b26

fehm (Ar.) Anlayış, idrak, kavrama gücü.
f. bol- "Anlamak, idrak etmek, görmek" T718a19, M785a26
f. it- "Anlamak" A724b12, A724b12
f. ķıl- "Göstermek; anlatmak anlamak, görmek" T715b11, A722b14, A725b19, A731a11
f.-i T705b18

fehmlıķ (Ar.T.) Anlayışlı, uz, mahir, zeki.
f. M793b8

Fehriz (ö.a.) İ F rs ile Isfahan arasında bir kasaba.
F. A718a6

felek (Ar.) Gök, gökyüzü, sema talih, baht, kader dünya; eski inanışa göre dokuz tane olan her gezegene ait gök katı.
f.-i läceverdi- aṭlas M797a20
ẓulm-i f. M783a23
f. bile A719b1
f. A719a3, A719b14, A719b25, A722b4, A722b10, A722b19, A723a5, A723b12, A725b24, A726a7, A726a20, A726a23, A728b24, A732a10, M782b18, M783a9, M783b2, M783b25, M784a16, M785a15, M785a20, M785a22, M786a6, M786a27, M786b7, M786b8, M787b18, M788a25, M788a26, M794b1, M795a16, M795b7, M796b18, M797a20, M802a25
f.-niñ M785a2
f.-ke A721a8, M787a25
f.-de T707b
f.-din A721a8, M785a17, M787a24, M787b6, M789a11

felek-ārām-rūḥ (Ar.Fa.birl.s.) Göğü, dünyayı süsleyen ruhlu, güzel ruhlu, iyi, alicenap.
f. M801a22

felek-fersā (Ar.Fa.birl.s.) Uzun ömürlü, daimi.
f. M791a25, M791b26, M795b13

felek-ķadr (Ar.Fa.birl.s.) Felek bahtlı, gök talihli.
f.-ler M795b13

felek-mertebe (Ar.Fa.bir.s.) Gökyüzü gibi ulaşılmaz, yüksek olan.
f.-ler M786b7

felek-sā (Ar.Fa.bir[.s.) Göğe ulaşan, yüksek.
f. N789a9

felek-sāy (Ar.Fa.bir[.s.) Göğe değen.
çetr-i f.-ıñça N790a22

felek-veş (Ar.Fa.) Gökyüzü gibi.
f. N784b10

fenā (Ar.) Yok olma, fanilik, yokluk, devamsızlık.
cām-ı f. T702a16
dār-ı f. "Dünya" T714a12, N796a15
gülşen-i f. T702a14
tecrīd-i f. T715b1
f. cāmı "Ölüm" T696a1
f. tengnāyı A732b5
faķr u fena N798b8
f. N785a2, N785a5, N785a6, N796a12, N796a13, N801b23
f.-nıñ N796a15
f.-ġa T702a14
f.-dın T714a12

Fencār (ö.a.) Eski tarih kitaplarının İ M s, Mamü'l-kavsi, Cüñ n, Seni Kis, Davud adlı kişilerle birlikte peygamber olarak adını andıkları kişi.
F. T713a1

fen(n) (Ar.) Bilime dayalı sanat, iş, meslek akıl, tecrübe ve ispat ile ortaya çıkan bilim.
f. bol- T717b24
f. N799a6
f.-niñ N798b24
f.-ni T717b19
f.-de N799a6

fer (Fa.) Kuvvet, nüfuz, iktidar.
f.-idin T704a18

ferāġat (Ar.) İstirahat, rahatlık, huzur el çekme, bir işten sarf-ı nazar etme.
f. bile A721b23, A726b10, A728a24, A730a15
f. T697a10, A729b18, A729b18, N793b3
f.-din A720a10

Ferāmerz (ö.a.) İran mitolojisindeki Rüstem-i Zal'in oğlu olduğu ve Erdeşir-i Behmen tarafından öldürüldüğü söylenen kişi.
F. A721a9, A722b6

Ferah-zād (ö.a.) Eski İran'da Sasaniyan sülalesinin sekizinci hükümdarı ve Husrev-i Perviz'in oğlu.
F.-nı A733a3

Fer'an (Ö.a.) Sam'ın ikinci oğlu 'Ālim'in oğlu Bizer'in dört oğlundan biri.
F. T696b9

ferāyiz (Ar.) Yerine getirilmesi gerekenler, vacip olanlar, borçlar.
f. ü vācibāt M799b20

ferd (Ar.) Tek, eşi bulunmayan, yalnız olan şey.
cevher-i f. A733a23

ferecāt (A.) Gam, tasa ve sıkıntıdan kurtulmalar, sevinçler, teselliler.
biżā'at ü f. T701b26

Fereng (Ö.a.) Behmen'in Erci'an bin Süleyman'ın kızı olan karısından olan üç kızından biri.
F. A722a11

feres (Ar.) ! At.
f.-i müstaḳim M800b23

Ferġana (Ö.a.) Türkistan'daki Fergana şehri.
F.-dın A730a9

Ferhād (Ö.a.) Ferhad ü Şirin Hikâyesinin erkek kahramanı.
F. dik A731b12
F. A731b14
F.-nıñ A731b18
F.-ḳa A731b13

ferḫunde (Fa.) Mübarek, mesut, kutlu, uğurlu, mutlu.
ṭāli'-i f. M790b27
f. T696a17, A719b20, M787b14

ferḫundelıġ (Fa.T.) Kutluluk, uğurluluk, mübareklik.
f.-ıġa M797a16

ferḫunde-fāl (Fa.birl.s.) Bahtı uğurlu, kutlu olan.
f. M791b9, M798b12

ferḫunde-mizāc (Fa.birl.s.) Kutlu, uğurlu yaratılışlı, huylu.
f.-ıñızınıñ M789a15

ferḫunde-ṣıfat (Fa.Ar.birl.s.) Kutlu sıfatları olan, uğurlu vasıflar sahibi, kutlu, bahtlı.
şeh-i f. M788a24
f.-nı M791a18

Feridūn (Ö.a.) Pişdadilerin altıncı padişahı olup Cemşid sülalesinden demirci Gave'nin yardımıyla Dahhak'ı öldürmüştür.
F. A719b13, A719b15, A719b21, A719b25, A720a12, A721b15
F.-nıñ A719b23, A719b24

F.-nı A719b10, A719b15

ferişte (Fa.) Melek.
f. T709b26, A727b22

fermān (Fa.) Buyruk, emir hüküm, idare yetkisi.
ḫaṭṭ-ı f. N796b18, A723b12
muṭī'-i f. N787a26
f. buyur- "Emretmek" T704b19
f.-ıñ N788b9
f.-ıña N796b18
f.-ıñda T705b27
f.-ı N782b2
f.-ığa T710b5, A723b12, N782b3
f.-ın A721b16

fermān-ber-dār (Fa.birl.s.) Fermana uyan, emre uyan, hüküm altına giren, itaat eden.
f. N788a26, N798b24

fermān-ber-dārlığ (Fa.T.) İtaatkârlık, emre boyun eğicilik.
f. N787b4

fermān-rev (Fa.birl.s.) Emri, buyruğu kabul edilen, sözü geçen padişah.
f. N785b9

ferruh-pey (Fa.birl.s.) Ayağı uğurlu, uğurlu, bahtlı.
ḳāṣıd-ı f. N791b9

fersūdelıġ (Fa.T.) Eskimişlik, aşınmışlık, eskilik.
f.-dur N801b23

ferş (Ar.) Döşeme taş, ağaç vb. ile yapılan yer döşemesi; yaygı, yayılan şey, halı, hasır, yeryüzü, kır, sahra.
f. idi A731a25
f. T710b14, A718b19, A730a22, A731a26

feryād (Fa.) Yardım istemek için çıkarılan yüksek ses, yüksek sesle ağlama, inleme, sızlanma.
f. eyle- N787b26
f. ḳıl- T713a25, T715a18

ferzend (Fa.) Oğul, çocuk, evlat.
f.-i ercemend "Şerefli çocuk" N798b25
f.-i merhūm "Rahmetli oğul" N801b17
f.-dür N788b21
f. T694b21, T703b21, T707b, T708a22, T708b13(2), T713b8(2), A730b5, N788b22, N793a6, N793a9, N798a15, N800a20, N801a22
f.-çılay "Evlat gibi, oğul gibi" A722a20
f.-niñ N801b21
f.-ġa A722a14
f.-i T695b4
f.-idür A729b1

f.-iniñ A729a23
f.-iğa T708b13
f.-leri T701b4
f.-leridin T699b17, T701b4, A724a12, N792b24
f.-ler T700a14

ferzendlıḳ (Fa.T.) Evlatlık, oğulluk, evlat olma.
f. N799a16
f.-(ı)ñ N798b18

fesād (Ar.) Kötülük, bozukluk, fenalık fitne karışıklık; nifak.
ehl-i f. T717b12, A730a14
mücib-i f. A723b21
fısḳ u f. N793b12
f. T697a26
f.-nı A730a14
f.-ḳa N799a8
f.-ın N791b21
f.-ıdın T714a9
f.-ların T695a21

feşāne (Fa.) Saçılmış, dağılmış.
f. N801a23

fetḥ (Ar.) Kuşatma, zaptetme, ele geçirme açma, açıklık; muzaffer olma.
f.-i ʿālem N788a9
f. ü nuṣret bile A725b11
f. ü ẓafer A721a14, N790a2, N796b23
f. bol- "Zapt edilmek, ele geçirilmek" N793a2
f. eyle- "Zapt etmek, ele geçirmek" A723b12
f. ḳıl- T704b27,T707b(2), A723b18, N786a6, N797b12
f. tap- "Kuşatmak" T709a15
f. T707b, A722b4, N791b2, N792a7, N802a16
f.-din T707b
f.-in N786a9
f.-iğa A721b9, A722a26, A725a14

fetīle (Ar.) Yaralara konulan tiftik.
f. birle N796b4
f. N796b4

fevāḥiş (Ar.) Fahişeler.
f.-din T707b

fevākih (Ar.) Meyvalar, yemişler.
f. T713b18

Fevāyidü'l-kiber (ö.a.) Ali Şir Nevayi'nin divanlarından birisi.
F. N790b4

fevc (Ar.) Bölük, grup, topluluk, takım.
f. fevc "Bölük bölük" A728b5

fevr (Ar.) Yol, şekil, tarz.
f.-de T708a27

fevt (Ar.) Kaçırma, vaktini geçirme elden kaçırma; kaybetme, ölüm, bitme, son bulma.
f. bol- "Kaçırmak, vaktini geçirmek; elden kaçırmak; bitmek" T712a10, A720b2, M793b1, M793b22, M794a13, M794a16
f.-in T712a13, T712a15

feyż (Ar.) Bolluk, verimlilik, bereket, ilim, irfan.
f.-i bî-endāze M800a8
f.-i ilāhîdin T705b18
f. M788a10

feyż-güster (Ar.Fa.birl.s.) Bereket, bolluk yayan, dağıtan.
f. M798b1

feżā (Ar.) Geniş ova, geniş saha.
f.-sı A727b20

fıḳarāt (Ar.) Cümleler, paragraflar, bölümler, fasıllar.
f.-dın M782b9

fırḳa (Ar.) İnsan kalabalığı, bölük, grup.
f. T715b23, A724b6

fısḳ (Ar.) Hak yoldan, doğru yoldan çıkma, Allaha karşı isyan etme; ahlâksızlık, fesat, hainlik; sefahate dalma.
f. u fesād M793b12
f. u fücūr T697a12, M799a9
f. u ʿisyānları T708a17
f. ile M798b14
f. irdi T696b20

fidā (Ar.) Uğruna verme, gözden çıkarma, kurban.
f. ḳıl- "Uğruna vermek" M791b27
f. M797a5
f.-sı M796a5

fidāy (Ar.) Fedâi, canını esirgemeyen, bir amaç uğrunda canını vermeye hazır olan.
f. eyle- M791b17

fiġān (Fa.) Istırap ile bağırıp çağırma, inleme, ağlama; eyvah, yazık.
f. u girîvi A728a24
f. u nefîridin M785a22
f. M797b7
f.-ıdın M787b25

figār (Fa.) Yara.
f. ḳıl- "Yara açmak, yaralamak" M786a17, M788a2

fihrist (Ar.) Bir şeyin içinde neler olduğunu sırayla gösteren defter, dizin.
f.-in N784a25

fikr (Ar.) Fikir, düşünce akıl, zihin hayal, tasavvur; niyet, karar, hatır.
f.-ge tüş- "Aklına düşmek" T713a13
f.-de T698a21
f.-iñni A728a4
f.-in kılıp A725a27
f.-ide T715b4
f.-idin N787a10

fi'l (Ar.) İş, hareket, davranış, kılış.
f.-i mezmūm N799a11
f.-ide A731b23

fi'l-cümle (Ar.) Bütünüyle, tamamen.
f. N791b12, N794a2

Filha (Ö.a.) Yakup Peygamberin kayınpederi Lübnan'ın kızı Liya ile birlikte Yakup'a gönderdiği cariyelerden biri. Bu cariyeden Yakup Peygamber'in Din ve Nafkal adlı çocukları olmuştur.
F. T700a11
F.-dın T700a13

fi'l-ḥaḳiḳa (Ar.) Gerçekte, doğrusu.
f. N799a26

fi'l-ḥāl (Ar.) Hemen, derhal anında o anda aniden.
f. T716b10, T703b9, T701a6, T699b20, T714b18, A725a17, A727a15, A728a5

Filisṭin (Ö.a.) Eskiden Gazze ile Yafa arasında, Kenan ülkesinin güneyinde ve Mekke'nin batısında sahil boyunca uzanan küçük bir kısma verilen ad; burada kurulu olan şehir.
F. T709a11, T715b26
F.-ğa T698b15, T709a13

Filḳūs (Ö.a.) i Dərəb zamanında Anadolu'da hüküm süren bir kaysar.
F. irdi A722b11

filori (İt.) II . yy.dan evvel Floransa'da basılan ve üzerinde zambak resmi bulunan filöri veya flörin adlı altın para. Sonraları Batı ülkelerinde basılan altınlara da bu isim verilmiştir.
f.-si N796b17

Filsün (Ö.a.) İskender'in anne tarafından dedesi. bkz. Efilsun, Efilyün
F.-nıñ A723a11

firāġ (Ar.) bkz. firāķ.
f. tap- "Ayrı olmak, uzak olmak" T711a16

firāķ (Ar.) Ayrılık, ayrılma, ayrı olma birinin, bir şeyin olmaması, yokluk; ayrı olmadan doğan özlem; ayrı kalma, hüzün, keder, sıkıntı.
ķātil-i f. N787a1
f. ara N795a8
f. bile N788a22
f. N784a16, N785b2, N786b27, N787a1(2), N787a12, N788a21, N791a26, N792a3, N792a12, N794a27, N794b5, N794b10, N794b20, N795a14, N795a18, N795b16, N796b16, N797b6, N797b9, N800a13
f.-ım N797a11
f.-ıñ N796a1
f.-ıda T695a4, T695a11, T701b3, T711b20, N801a22
f.-ıdın T701b23, T714b7
f.-sınsızın N798a23

firāķ-nāme (Ar.Fa.birl.i.) Ayrılık mektubu.
f. N789a1

firār (Ar.) Kaçma, savuşma, izinsiz veya kurallara aykırı olarak ortadan kaybolma.
f. tap- A73b4
f. T710a20, A728b11

firāş (Ar.) Yaygı, şilte, hasır, halı döşek, yatak; hane, yaşanan mekan, birisine ait olan eşya veya insan.
f.-nı T710b19
f.-ıñġa N794b2
f.-ıdın T709b24

Fir'avn (Ö.a.) Tanrılık iddiasında bulunduğu için Musa Peygamber'in mücadele ettiği Mısır hükümdarı.
F. bile T704a18, T704b9
F. T702a13, T703a16, T703a17, T703a23, T703a25, T703a27, T703b10, T703b11, T703b13, T703b14(2), T703b18, T703b24, T704a16, T704a17, T704a19, T704a20, T704a21, T704a25, T704a27, T704b10, T704b12, T704b16, T704b20, T704b22, T707a13, T707a18, T707a19
F.-nıñ T703b5, T703b10, T707a17
F.-ġa T703a24, T703a27, T707a18, A720a3

firdevs (Fa./Ar.) Cennet.
ravża-i f.-i a'lā N801b19

firdevs-āyīn (Fa.birl.s.) Cennet gibi, cennet benzeri.
f. N798b23

Firdevsī (Ö.a.) İran'ın milli destanı olan ünlü

Şehname'nin sahibi olan şair. 934-1020 yılları arasında yaşadığı sanılıyor.
F.-i Tūsī T700a24
F. A720b16, A721b27

Firenk (Ö.a.) Doğu ülkelerinde ve dillerinde Batı'ya, Avrupa'ya verilen ad.
F. T718a14

firīb (Fa.) Hile, al, aldatma, kandırma, oyalama.
f. ü füsūn bile A729b3
f. bir- "Aldatmak, kandırmak; oyalamak" T717a20, A721a8, A726a2
f. yi- "Aldanmak, kanmak, oyalanmak" A24b12

firīfte (Fa.) Aldatılmış, aldanmış.
f. bol- "Aldanmak" A725b25
f. ḳıl- "Aldatmak, kandırmak" T717b7, A721b14

firḳat (Ar.) Dosttan, sevgiliden ayrı olma, ayrılık ayrılık yüzünden duyulan elem.
f.-iñdin M787b25
f.-i T701b22

Firūd (Ö.a.) Siyavuş'un oğlu ve Keyhusrev'in ana bir kardeşi.
F. A721a10(2)

Fīrūz (Ö.a.) Sasani hükümdarlarından biri. Yezdicird II'nin (Yezdgird II) oğlu. Kardeşi Hürmüz II ile savaşmış ve onu yenmiştir.
F. bin Yezdicird A729a2, A729a13
F. A728b25, A728b26, A729a7
F.-nı A728b25

Fīrūz bin Hürmüz (Ö.a.) Sasani hükümdarlarından biri. Yelaş'ın oğlu Hürmüz'ün yerine hükümdar olan Firuz, yedi yıl hüküm sürer ve avda ölür.
F. A724a23

Fīrūz-ı Hürmüz (Ö.a.) Perviz'in sipahsaları.
F. A732b11, A732b14
F.-ġa A732b18

Fīrūz-ārā (Ö.a.) Sasani hükümdarlarından Yezdcerd II'nin oğlu Firuz'un Rey bölgesinde yaptırdığı şehir.
F.-dur A729a10

fīrūze (Fa.) Açık mavi renkli ve değerli bir yüzük taşı.
f. M798b27

Fīrūz Mihrāy (Ö.a.) Sasaniler'in son hükümdarı Yezdgerd'den sonra hükümdarlığı sürdürmek için tahta çıkarılanlardan biri. Firuz Mihray'ın hükümdarlık yapabilecek durumda

olmadığı, ruh sağlığının bozuk olduğu anlaşılınca tahttan indirilir.
F. A733a1

Fisāgores (Ö.a.) Eski Yunanlı filozof ve matematikçi Pisagor (M.Ö. 580-500)
F. Ḥakim T717b18, M799a4
F. A721a23, A722b2
F.-niñ T717b24

fitne (Ar.) Fesat, ara bozma mihnet, sıkıntı, bela.
f.-ni T699a3
f.-si T711b12, T711b13

Fizān (Ö.a.) Kuzey Afrika'da vahalar grubu olan Trablusgarp'ın güneyinde bir bölge.
F. T700a5

fuḳarā (Ar.) Acizler, biçareler yoksullar, fakirler.
f. M798a7, M800a2, M802a21

Furāt (Ö.a.) Fırat nehri.
F. A719b26, A731a12

furṣat (Ar.) Uygun zaman zaman, vakit, ara, süre, sıra.
az f.-dın soñra T702a10
f. T712a16
f.-nı T716b26
f.-da A720a13, A722a26, M782b11, M797b22, M798b7
f.-ı M790b18

fuṣūl (Ar.) Fasıllar, bölümler ayırmalar.
f.-i Boḳrat T717b25
f.-din M794a23

fūṭa (Fa.) Bele bağlanan önlük yerine kullanılan peştemal. Çoğunlukla koyu renklerde olur.
f. M795b9

fużūlluḳ (Ar.T.) L Lüzumsuzluk, gereksizlik, yersizlik.
f.-dın M799b23

fücūr (Ar.) Hainlik ahlâksızca sefahat, günahkârlık.
fısḳ u f.-ğa T697a12
fısḳ u f.-uñnı M799a9

fülān (Ar.) Herhangi bir kişi, biri belirsiz bir şey, filan.
f. T700b25, T703a27, T706b6, T706b26, T709a22, T709a27, T716a26, T717b11, M792a15, M793b22
f. fülān M792a14

f.-nı N783a2, N793b16, N794b22
f.-ġa N786a24
f.-dın N788b17, N789b8

fülānī (Ar.) Birisi.
f. N788b3

fürḳat (Ar.) Ayrılık, ayrı olma.
f. N785b2, N795b1
f.-idin T701b24

fünūn (Ar.) Fenler, bilimler.
f.-ı ʿAcemiyye T705b18
f. u fażāyil N798b20
bahādırlıḳ f.-ıda A723a19

Fürs (Ö.a.) Farslılar, eski İran.
F. mülūkı A72a2
F. A718b1
F.-din A718b3

füsūn (Fa.) Büyü sihir, hile, aldatma.
firīb ü f. bile A729b3
mekr ü f. bile T717a23

fütūr (Ar.) Zayıflık, gevşeklik, bezginlik, usanma ümitsizlik, keder.
f.-ı aḥvāl N802a4
f. yüzlen- T709a4
f. T718a4, A731b23
f.-ın N802a15

füzūn (Fa.) Fazla, ziyade, çok, artık zengin, var, mevcut.
f. eyle- A733b6
f. N788a13
f.-raḳ N788b9

ġaddār (Ar.) **Zulmeden, hain, merhametsiz, kıyıcı, zalim.**
cihān-ı ġ. T699a19
ġ. T716a21

ġaddāre (Ar.) **Hain, merhametsiz kadın.**
ġ. T717a21

ġāfil (Ar.) **Gaflette bulunan; ilerisini düşünemeyen, dikkatsiz, hakikati göremeyen; habersiz, bilgisiz, nadan; ihmal eden; ihtiyatsız; tevazu ifadesiyle birinci tekil kişi zamiri.**
faḳir ü ġ. M799a3
ġ. bol- A730b4, M792b13, M793a27, M798b19
ġ. bolul- M794a20
ġ. sin M799a27
ġ. T711b23, A729a9, M787a9, M799a15, M799a27

ġaflet (Ar.) **Boş bulunma, gafillik; ihtiyatsızlık; dikkatsizlik; bilmezlik, nadanlık, cahillik, ileriyi görememe; dalgınlık, endişesizlik.**
mūcib-i ġ. A728a11
ġ. ü bī-bāklik M802a4
ġ. ü cebbārlıġdın T696b21
ġ. ü nādānlıġ M799a20
cehl ü ġ.-din T697a11
ġ. A726b1, A728a13, M800b10
ġ.-din A733a18
ġ.-ḳa M799a27
ġ.-i A720b17
ġ.-idin M800b22

gāh (Fa.) **Ara sıra.**
g. M783a5
gāhi.....g. T708a11

gāh....gāh (Fa.) **Zaman zaman; bazen.**
g. M789b24, M794b11, M795b1

gāh (Fa.) **Zaman, vakit, ara.**
g.-lar T709b15

gāhi (Fa.) **Ara sıra, bazen, kimi zaman, zaman zaman.**
g. T700a27, T708b14, T708b15, T711b22, A718b10, M783a24, M783a25, M783b4, M783b6, M783b15, M783b27, M784a1, M784b18, M784b19, M784b25, M784b26, M786a14, M790a10, M790b25, M794b6, M796a22, M797b16
g.....gāh T708a11

ġalaṭ (Ar.) **Yanlış, hata, yanılma.**
ġ.-dur A724b7
ġ. T716b18
ġ.-ın A721b4

ġalebe (Ar.) **Kalabalık, çokluk.**
ġ. T698b8

ġaleyān (Ar.) **Coşma, coşkunluk.**
ġ.-ı T714a7

ġālib (Ar.) **Galebe eden, yenen, kazanan; üstün gelen, ağır basan, kuvvetli; daha kuvvetli.**
ġ. irdi T717a16, A730b11
ġ.-dür M790b19, M801a13
ġ. bol- T704a13, T706a13, T709a4, A725a7
ġ. kıl- T704a21, T716a15
ġ. A728a25, A730b9, M801b8

ġam(m) (Ar.) **Tasa, keder, elem, kaygı, dert.**
mūcib-i ġ. M795a15, M795a24
ġ. u elemġa mu M801b1
ġ. u ibtilā M801b3
ġ. bile M795a25
ġ. sal- M795a27
ġ. yime- "Tasalanmamak, endişelenmemek" T716a8, A725a26
ġ. M795a23, M796a2, M796a17, M801b3
ġ.-dın M782b13
ġ.-ım M795a10
ġ.-ı M795a26
ġ.-ıdın M787a21, M796a17, M796b15

ġam-endūz (Ar.Fa.birl.s.) **Kederli, üzüntülü, gam toplayan.**
ġ. M787b24

ġam-fersūde (Ar.Fa.birl.s.) **Gamlı, kederli, gamdan yorulmuş, yıpranmış.**
ġ. M801a24

ġam-gin (Ar.Fa.birl.s.) **Gamlı, kederli.**
ġ. M797a8

ġam-ginlıġ (Ar.Fa.T.) **Kederlilik, gamlılık.**
ġ.-ı M798a16

ġam-güsār (Ar.Fa.birl.s.) **Dert ortağı, arkadaş, dost.**
yār-i ġ.-ım M790a26
ġ. M796a27

ġam-güsārlıḳ (Ar.Fa.T.) **Dert ortaklığı, keder dağıtma.**
ġ. A730b5

ġam-zede (Ar.Fa.birl.s.) **Gamlı, kederli, tasalı.**
ġ.-ler M798a17, M798a19

ġanāyim (Ar.) **Ganimetler, düşmandan alınan mallar.**
ġ. bile A721b18, A721b21
ġ.-ni T707a26

ġanî (Ar.) **Zengin, varlıklı, bol, doygun.**
ġ. bol- M796b16
ġ. ḳıl- A729a16
ġ.-lerġa A719a5

ġanim (Ar.) **Ganimet, düşmandan alınan mal.**
ġ. ü taḫt A728a23

ġanîmet (Ar.) **Düşmandan alınan mal; ele geçmiş, beklenmedik şey; kazanç.**
ġ. bile T702a5
ġ.-dür M793b17, M797b17
ġ. bil- "Kazanç saymak" A728a8
ġ. tut- "Kazanç saymak" T716b26
ġ. tüş- A730b15
ġ. T702a24, T714b25, A730b17
ġ.-i T715b26

ġanîne (Fa.) **Arı oğulu, ana kovandan ayrılıp başka bir yere gitme, mec. ölüm, ölüm sebebiyle kayıp (?).**
ġ.-si M798a15

ġār (Ar.) **Mağara, in.**
ġ. T715b17
ġ.-nıñ T715b25
ġ.-ġa T715b6, T715b7, T715b14
ġ.-da T698a14, T716a26
ġ.-dın T715b10

ġarābet (Ar.) **Gariplik, tuhaflık.**
ġ. T700a23, M785a17

ġarāyib (Ar.) **Garipliker, şaşılacak, tuhaf şeyler.**
ġ.-i umūr A728b2
ġ. ü i'cāz T712a9
ġ. T707b, T712a20, M784b12(2)
ġ.-ḳa T697b20
ġ.-din durur A727b6

Ġarāyibü'ş-şıġar (ö.a.) **Ali Şir Nevayi'nin Divanı.**
Ġ. M790b3

ġaraż (Ar.) **maksat, amaç, hedef; istek, arzu, niyet.**
ġ. bol- A733a17
ġ. T703b15, A733b7, M786b8, M792a24, M792b11
ġ.-ıñ T712a23
ġ.-ı A726a26, A730b20

ġarîb (Ar.) **Tuhaf, şaşılacak, değişik, bambaşka, acayip, yeni, farklı; zavallı, kimsesiz; gurbette olan, yabancı olan.**
ġ.-i bî-nevā M796b2
ġ. irdi T708a21
ġ. ḳıl- M787a12
ġ. kör- M795b2

ğ. T697a15, T698a14, T705a13, T708a10, T709a25, T709a26, T709b26, T710b10, T711b25, T712b6, T713b3, T715a13, T715a22, T717b22, A719a11, A722a27, A723a17, A729a6, A731b3, M785a24, M790a3, M790a4, M790b3, M797a24(2), M802a25
ğ.-raḳ T713b5
ğ.-in M797b1
ğ.-idin T715b18
ğ.-ler M797b1, M798b13
ğ.-lerğa M800a22

ğarîb-nevâz (Ar.Fa.) Kimsesizleri, garipleri koruyan, biçarelere kerem eden.
ğ. M798b13

ğarîb-nevâzlığ (Ar.Fa.T.) Garipleri koruyuculuk, kimsesizleri gözeticilik.
ğ.-ı M797a25

ğarîḳ (Ar.) Gark olmuş, suya batmış.
ğ. M783a10

ğarḳ (Ar.) Suya batma.
ğ.-ığa T706b17

ğarḳa (Ar.) Suya batmış, batık.
ğ. ḳıl- T697a26

Ğassâniler (ö.a.) Suriye'de hüküm süren bir hanedan.
Ğ.-din A726b11

Gâve (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından zalimliği ile ünlü Dahhak'in zulmüne karşı halkı ayaklandıran meşhur demirci. krş. Gâve-i Âhenger.
G.-ni A719b16

Gâve-i Âhenger (ö.a.) Demirci Gave; eski İran hükümdarlarından Dahhak'in zulmüne karşı halkı ayaklandıran demirci. krş. Gâve
G. A719b12
G.-niñ A719b8

Gâvegânî Gave'ye ait.
direfş-i G. "Gave'ye ait bayrak" A719b17

ğavğa (Fa.) Kavga, döğüşme, vuruşma; savaş, harp, karşı koyma; mücadele, uğraşma.
ğ. bol- A726b9
ğ. ḳıl- A727b14, A729b3, A732a6
ğ.-sı T707a11
ğ.-sıdın

ğavr (Ar.) Esas, hakikat.
ğ.-iğa M794a10
ğ.-leriğa M801a21

ġavṣ (Ar.) Suya dalma, bir işi iyice anlamak için derinliğine incelemek, derinliğine dalmak.
ġ. ḳıl- M785b11

ġavvāṣ (Ar.) Dalgıç.
ġ.-ı meṭālib-i biḥār M786b3

ġayb (Ar.) Gizli, gözle görülmeyen, yokluk; göz önünde olmayan, garip; görünmez âlem.
ġ. M786b2, M798a11
ġ.-dın T701a8, T712a11

ġāyet (Ar.) Çok, pek çok, pek fazla, ziyade, son derece; çokluk, fazlalık; nihayet, son.
ġ.-i bükā T713b22
ġ.-i ġurūr A721b25
ġ.-i ḥüsn-i cemāl T705b16
ġ.-i merḥamet M802a13
ġ.-i tecemmül A731b22
ġ.-ḳaça irdi M784b11
ġ. T703b20, T711a18, T718a12, A726a25, A727b2, A728b20, M784a21, M785b21, M789b14

ġāyetsiz (Ar.T.) Sonsuz, nihayetsiz, bitimsiz, tükenmez.
ġ. irkenni M791a2
ġ. M784b12, M785a14, M792a15, M801b4

ġāyib (Ar.) Kayıp olan, yok olan, ortada olmayan.
ġ. bol- "Kaybolmak, yok olmak, gözden yitmek" T705a19, T705b14, T707a4, T707a9, T709a9, T709b24, T710a11, T712a6, T713a22, T713b16, A721a21, A723a17, M784b12, M789b14
ġ. ḳıl- "Görünmez hale getirmek" T715a17

ġāyibāne (Ar.Fa.) Görmeyerek, yüze karşı olmayarak, uzaktan.
ġ. M787b14

ġayr (Ar.) Ayrı, başka, diger; olmayan, dışında, hariç anlamlarında olumsuzluk edatı.
ġ.-ı bahşiş yıl T703a26
ġ. T707b. T712b5(2), T713a1, T713a13, T713b18, T713b19, T716b13, T716b16, T716b17, T716b19, M791b11, M792b22
ġ.-i M783a24, M785a4, M786a18

ġayret (Ar.) Kıskanma, çekememe; asil, temiz duygu, hamiyyet; çalışma, uğraşma; Tanrı'nın hüküm vermesi, emir vermesi, Tanrı hükmü.
ġ.-i behişt-i berin M795b17
ġ.-i ilāhī A719a20
ḥamiyyet ü ġ. T716a4
ġ. körgüz- T700b5
ġ.-din T701a13
ġ.-i T699a1, T716a4

ġ.-ı īrür T718a2

ġażab (Ar.) Kızgınlık, öfke, hiddet; darılma, kızma.
ġ.-ı İlāhī "Bela, musibet" T705a9
ġ. bile T711a15
ġ. eyle- "Hiddetlenmek, öfkelenmek" A732a26
ġ. ķıl- "Öfkelenmek" T703b14, T712b11, A721a12, A723a20, A725a2
ġ. T705a11, T705b26, A722b24
ġ.-ı T703b24, A731b23, M792b2
ġ.-ıġa M792b2, M792b3(2)

ġazāl (Ar.) Ceylan, geyik, maral, ahu.
ġ.-i A724a24

ġazāle (Ar.) Ahu, ceylan; güneş (Güneşin feleğin, göğün ahusu olduğu düşünülür.).
ġ.-si M787b9
ġ.-ler bile M787b10

ġazel (Ar.) Klasik Şark şiirinin en önemli ve en çok kullanılmış, 5-15 beyitten oluşan; ilk beytin mısraları birbirleriyle, sonraki beyitlerin ikinci mısraları birinci beyitle kafiyeli nazım şekli.
şi'r ü ġ. M790b1
ġ. M800a27
ġ.-lerdin M789b14

ġāzī (Ar.) Gazi, ordunun başına geçen, savaşan.
ġ. A733a19

gāzur (Ar.) Çırpıcı, kassar. Yazma kumaş işlerini boyaları tutsun diye deniz suyunda çırpan kimse.
g. A722a20, A722a22, A722a24(2)
g.-dın A722a23

gāzurluķ (Ar.T.) Çırpıcılık, kassarlık. bkz. gāzur
g. A722a21

ġazve (Ar.) Akın, savaş, din düşmanı üzerine yapılan sefer, gaza.
ġ. vü cihād T695b15

gebr (Fa.) Ateşe tapan, mecusi.
g. A721b13

gec (Fa.) Harç, kireç.
g. T695a19

gedā (Fa.) Dilenci, yoksul, zavallı.
şāh u g. T718a21, M798a13, M798b25
g. M785b12, M786a15
g.-nı M785b12, M798a13
g.-ġa T718a21, M801a27

g.-dın M785b12
g.-ġaça M800b16
g.-lar A723b14, A724b15, M798a8

gedālıġ (Fa.T.) Dilencilik.
g. ḳıl- T702b8

gedāyi (Fa.) Dilencilik.
g. M792a22

gele (Fa.) Sürü, hayvan sürüsü.
g. ḳarasın T704a1
g.-din T704a5
g.-lelerin T704a2

genc (Fa.) Hazine, define.
g.-i bād-āverd "Bizans İmparatoruna ait bir gemide rüzgâr tarafından Husrev Perviz'e getirilen hazinelerin ikincisi" A731b5, A731b7
g.-i maḳṣūd M786a15
penc g. A733a21
g. içre M786a14
g. T706b22
g.-ini T715b11
g.-ide A733a22

genci (Fa.) Bir hazine.
g.-dür A730b2

ger (Fa.) Eğer, şayet; ister; veya; ise.
g. .... g. .... g. .... "İster.... ister; veya....veya" T695a24(3), T707b
g. .... veger "İster ister" T699a18
g. .... ve g. .... ve'r "İster.... ister" T696a1
eger .... g. "İster....ister" T695a24, A728b24
veger .... g. "İster....ister" A733a13
g. T699b14, T708b17, A729b15, A733a24, M784a21, M787a21, M788a1, M791a14, M795b27, M796b3, M797a24

gerçi (Fa.) Her ne kadar; ise de; da, de.
g. T702b25, A733a26, M795a15, M798b11

gerd (Fa) Toprak, toz.
g.-i reh M791a19
g.-i reh-i nūruñnı M797b7
g. ü ġubār M784b27
g. A731b8, M797b5
g.-i M783a8, M796b22
g.-ige M788a10
g.-iñi M797b7

gerdiş (Fa.) Zaman, dünyanın dönüşü, gelip geçen zaman.

g.-i muḫtelif A727a22
g.-ler bol- "Gelip geçmek" T715b8

gerdūn (Fa.) Dünya, felek, sema.
g.-ı bī-vehm A727b16
mihr-i g. M783b9
g. A729a13, M786a9
g.-nı M787b23

gerdūn-iştibāh (Ar.Fa.birl.s.) Felek benzeri, sema gibi.
Cürcān-ı taḫt-gāh-ı g.-ığa M791a

gerdūn-sāy (Fa.brl.s.) Dünyayı idare eden, dünyaya hükmeden.
rāyet-i g.-ıñ M791b7
g. M795b4

gergedān (Fa.) Gergedan, burnunun üstünde bir ya da iki boynuzu bulunan manda iriliğinde saldırıcı hayvan.
g. A721b2

geh (Fa.) Ara sıra, sırada, zaman, dem, vakit.
g. geh. "Zaman zaman, ara sıra" M796b3
g. T713b26, T716b24, M796a25

gehī (Fa.) Bazen, ara sıra.
g. A723b13(2)

germ (Fa.) Sıcak.
ṣoḥbet g. bol- "Sohbet koyulaşmak" T716b23

Gersīvez (ö.a.) Efrasiyab'ın kardeşi.
G.-niñ A720b25

Gerşāsb (ö.a.) Rüstem'in dedesi.
G. A720b1(2), A720b2, A720b4
G.-nıñ A720a24, A720b2
G.-nı A720a26
G.-ḳa A720a22

geşt (Fa.) Gezme, dolaşma, tenezzüh.
g.-ke T700b11
g.-i M784a26

Gev (ö.a.) Guderz'in oğlu. bkz. Guderz.
G. bin Güderz A720b27
G. A721a8

Gevār (ö.a.) Fars'da Şiraz'dan on fersah uzaklıkta bir kasaba.
G. A722a15

gevher (Ar.) Elmas; değerli taş; inci; esas, öz, cevher, asıl.
g.-i ma'ānī M791b11

g.-i şāhvār M796a4
g.-i şeb-çerāğ A731a24
g. ü dürr M786a14
g. ü nicād A722b5
g. bile A731a23
g. M787b22, M788a13, M797a26
g.-ni M785b11
g.-i A722a21, M802a14
g.-in M785b11, M796a6
g.-ini M784a23, M797a27
g.-leri M787b10
g.-lerin M786b23

gevher-efşān (Ar.Fa.birl.s.) Cevher saçan.
seḥab-ı g. M785a13

gevher-feşān (Ar.Fa.birl.s.) Cevher saçan, değerli taşlar saçan.
naẓm-ı g. A733a25

gevher-feşānlığ (Ar.Fa.T.) Cevher saçıcılık.
g.-ıdın M797b10

gevher-nigār (Ar.Fa.birl.s.) Cevher benzeri, kıymetli taş suretli, resimli.
g. M801b18

gevher-pāş (Fa.birl.s.) Cevher saçan, güzel söz söyleyen.
g. M796a25

gevsāle (Fa.) Bir yaşına girmiş dana, buzağı.

g. T705a12
g.-ni T705a11

gevsāle-perest (Fa.birl.s.) Danaya tapan, buzağıya tapan.
g. T705a10

ğıdā (Ar.) Besin, canlıları besleyen şeyler, yenecek şey.
ğ. A726b17
ğ.-ları A719b7

Gil-şāh (ö.a.) Bazı tarihçilere göre Adem soyundan geldiği inancıyla Keyumers'e verilen lakap.
G. A718b5

giri (Fa.) Boyun (?).
g. ḳıl- A733a15

ğıriv (Fa.) Bağırma, çağırma, ağlama, inleme.
fiğān u ğ.-i A728a24
ğ. sal- A730b26

girān-māye (Fa.) Değerli, kıymetli.
dürr-i g.-ni "Değeri çok, iri inci" M795b20

dürr-i g.-din M797b26

girdāb (Fa.) Suların döküldüğü ve çukurlaştığı yer, anafor, çevrinti, burgaç.
g. M783a11
g.-ka T697a26

girdār (Fa.) Hizmet eden, iş yapan, kul, köle.
g. bol- M788a27
g. M798b25

giriftār (Fa.) Düşkün, tutkun; yakalanmış, tutulmuş; esir, duçar; uğramış.
g. bol- A731a14
ʿazabġa g. bol- "Azaba uğramak" T715a5
g. kıl- "Uğratmak, duçar etmek" T706a21, T717a20
g. M798b14
g.-ıñ M788a21
g.-larıġa M792a4

giriftārlıġ (Fa.T.) Tutulmuşluk, yakalanmışlık.
g. bol- M795a19

girifte (Fa.) Esir, tutsak.
g.-dür min A731a14

girih (Fa.) Düğüm, yuvarlak hale gelmiş düğüm.
g.-de A727a17

gisū (Fa.) saç, uzun saç, saç örgüsü.
g. T702b14
g.-larıñnı T702b13
g.-ların T702b14

giyāh (Fa.) Bitki, ot, nebat.
g. dik M784a8

ġonca (Fa.) Gonca, tomurcuk, açılmamış çiçek. krş. ġonçe
ġ. dik M788a2
ġ.-sın M786a16

ġonçe (Fa.) Gonca, tomurcuk, açılmamış çiçek. krş. ġonca
ġ. M801b11

ġubār (Fa.) Toz, toprak.
ġ.-ı āstānıñ M797b9
gerd ü ġ.-ıġa M784b27
ġ. M788a3
ġ.-nı M797b6
ġ.-ı M797b6, M799a25

ġubārī (Fa.) Gücenme, kırılma.
ġ. M785b17

Güderz (ö.a.) İran mitolojisinde Rüstem-i Zal ile çağdaş olan önemli bir kahraman.
G.-i Kişvād A720b27
G.-i Kişvād-nıñ A721a7
G. bin Uyġur A724a13
G. A721a17, A724a16
G.-niñ A724a15, A724a20, A724a21
G.-ġa A724a13

gūgird (Fa.) Kükürt.
g. bile T716a23

ġūl (Fa.) Şeytan.
ġ. u şeyṭān M785a19

ġulū (Ar.) Hücum, akın.
ġ.-sı M785a12

gūn-ā-gūn (Fa.) Renk renk, rengarenk, çeşit çeşit, türlü türlü.
g. A731a26, M783a25

gūr (Fa.) Mezar, kabir; yaban eşeği.
g. T712a17, A728a1
g.-nı A727b27
g.-nı M784b8

ġurbet (Ar.) Yabancı bir memlekette olma, doğduğu yer dışında, vatan dışında olma; gariplik, yabancılık; uzaklık, hasret.
ġ. M797a24
ġ.-ni M784b27
ġ.-din T700a16
ġ.-i T700a20

ġurebā (Ar.) Garipler, zavallılar, kimsesizler.
ġ. T699a11, M800a20

ġurfe (Ar.) Çardak, balkon, cumba.
ġ. T713b15, T713b16

gūristān (Fa.) Kabristan, mezarlık.
g.-larda T709b8

ġurre (Ar.) Arabi ayın birinci gecesi ve günü.
ġ.-side M787a15

ġurūb (Ar.) Gök cisimlerinin batıda görünmez olması, batması.
ġ. ḳıl- "Güneş, ay gibi gök cisimleri için batmak" T698a21, T712a11
ġ.-ḳaça T710b17

ġurūr (Ar.) Gurur, böbürlenme, kibirlenme, büyüklenme, kurulma, kendini beğenme; kendini yüksek ve değerli tutma.
cāh u ġ.-ı A719a18

ğāyet-i ğ. A721b25
ğ. sal- A724b14
ğ. yüzlen- "Gururlanmak, büyüklenmek" T697b7
ğ. T697a11, A726b4, A731b23
ğ.-ğa T700b3
ğ.-ıdın A731b16

ğusl (Ar.) Şeriate uygun şekilde yıkama, yıkanma; yıkama, yıkanma.
ğ. ḳıl- "Yıkanmak" T710a1, T713b23
-ni ğ. bir- "Yıkamak" T695a15, T702b19
ğ. T716b1

ğuşşa (Ar.) Keder, tasa, kaygı.
ğ. vü endūh M790a27
ğ. yutma- "Endişe etmemek; keder, tasa etmemek" M786a1
ğ. M787b25, M797b21

Güş (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.
G. T696b11, T696b14, T697b27

güşe (Fa.) Köşe; kenar; yan, yakın.
g. tut- "Kenara çekilmek; bir işten elini ayağını çekmek; her şeyden elini ayağını çekmek." T701b4, , A729b14
g.-side T711b8, A721a3

güşiş (Fa.) Uğraşma, çabalama, çalışma, gayret.
g. ḳıl- A728a6
g. ḳılıl- M786b21
g.-idür M795b12

güşe'i (Fa.) Bir köşe, bir yan, bir kenar.
g. tut- "Bir köşeye çekilmek" A721b4, A722a11, A724b20

güy (Fa.) Acemlere mahsus bir çeşit oyun topu.
g. dik M788a26

güyā (Fa.) Söylenen; sanki, adeta; söylendiğine göre, ...diği söylenir.
g. T697b9, T697b23, A724b6, A727b16

güyende (Fa.) Söyleyici, şarkıcı, hanende.
g. A728b15

güft (Fa.) Konuşma (dinleme), karşılıklı konuşma; söylenmiş (işitilmiş), konuşulmuş.
g. ü şünüft M793b4
g. ü şünüftdin T716b22

güher (Fa.) Cevher, kıymetli taş; kymetli; esas, öz. krş. gevher
g. M796a21
g.-niñ A733a24

Gühereş (ö.a.) **Camasb'ın torunlarından biri; Behmen hükümdar olunca, Gühereş'i şam riyasetine göndermiştir.**
G.-ni A722a8

gül (Fa.) **Gül; çiçek.**
g. ü nesrin M801b20
nesim ü g. M795a23
g.-ler bile M783a25
g. kibi M783a27
g. T716a22, A719b27, M783a4, M784a13, M786a19, M787b10, M787b27, M788a2, M788a11, M795b15, M797a8, M795b23, M797a10, M797a18, M801b11, M801b15, M801b17
g.-çe " Gül gibi, gül benzeri." M785a26
g.-üñ M783b17
g.-üñi M795b24
g.-i M797b24, M783a25, M783a26, M786a18, M788a11, M797b4, M801b12
g.-iniñ M797a19
g.-ler M795b23, M797a17
g.-leri A729b18, M785b7, M786a16, M788a26
g.-lerin M785b10

gülbün (Fa.) **Gül biten yer, gül bahçesi, gülistan; gül fidanı; çiçek biten yer.**
g.-i sipihr M783a26
g. M795b23
g.-de M785b7
g.-üñğa M795b23
g.-iniñ M785b6
g.-idin M783a27, M788a25

gül-çihre (Fa.birl.s.) **Gül yüzlü, yüzü gül gibi latif olan.**
g.-leriniñ M786b2
g.-ler M786a6

gül-fām (Fa.birl.s.) **Gül renkli, rengi gül gibi olan.**
bāde-i g. M796a18

gülistān (Fa.) **Gül bahçesi, gülün bol olduğu yer, çiçekli bahçe.**
g. T698b11, M801b15
g.-ı M783b15, M797b4
g.-ıda M801b11

gülistāni (Fa.) **Bir gülistan, bir gül bahçesi.**
g. irür M801b19

gül-ʿiẕār (Fa.Ar.birl.s.) **Gül yanaklı, yanağı gül gibi olan.**
serv-i g. M792a11
g.-ım M791a21, M792a11

gül-mīḫ (Fa.) **Çivi altına konulan pul, kabara.**
g. M784a27

g.-leri M797b4

gül-reng (Fa.birl.s.) Gül renkli, gül gibi kırmızı renkli.
g. M797a23

gülşen (Fa.) Gül bahçesi.
g.-i cihān-ārā dik M801b20
g.-i fenā T702a14
g.-i iḳbāl M801b17
g.-dür M796b23
g. ḳıl- M784a5
g. M788a11, M795b25
g.-ġa M795b15
g.-ide M783a20, M791a21, M797a17, M801b11

gül-zār (Fa.) Gül bahçesi.
g.-ı cihān M783a6
g. içre M787b16
g. M787b15

güm Kayıp, yitik.
g. bol- "Kaybolmak, görünmez olmak; yerin altına girmek, gömülmek" T706a4, M783a12

Gümān (ö.a.) Güvaşir'in hâkim olduğu yerlerden biri.
G.-dın A725b5

gümān (Fa.) Sanma, sezme, zan; şüphe.
-ġa g. bol- "Sanılmak, şüphelenilmek" T706a6
g. ḳıl- "Sanmak; zannetmek; şüphelenmek" A720a17, A722a24, A728a15, A731a14

gümāşte (Fa.) Vekil, vezir.
g.-si irdi A721b5, A724b22

gümrāh (Fa.) Doğru yoldan ayrılmış, yolunu şaşırmış.
Nemrūd-ı g.-ġa T698b11
g. irdiler T717a5
g. bol- "Yolunu şaşırmak, doğru yoldan ayrılmak" T697a11
g.-raḳ T698b24
g.-lar T697a16, T708b6
g.-larnıñ T715a15

günāh (Fa.) Günah, dince suç sayılan iş veya davranış; değişik sebeplerle yapılmaması gereken iş, suç, kabahat; hoş olmayan davranış. krş. güneh
cürm ü g. M791b23
g. ḳazġan- "Günah işlemek" M800a23
g. ḳıl- "Günah işlemek" M791b23
g. M799b2
g.-ġa A730b10
g.-ıñnı T710a17
g.-ıñdın öt- "Günahını bağışlamak" T710a14

g.-ı T710a20
g.-ığa M800b11

günāhkār (Fa.) Suçlu, kabahatli.
g.-nı A727b12

günāhsız (Fa.T.) Suçlu, kabahatsiz.
g. A732a1

günbed (Fa.) Kubbe, üstü yuvarlak kubbe şeklinde olan büyükbina, şekil; yuvarlak, gök kubbe, gökyüzü; mec. dünya, felek.
g.-i bi-sütūn A727b9
g.-i devvār "Gökyüzü" M800b14
g. üze M800b14
g. T715b17, M784b15
g.-ide M783b25

güncāyiş (Fa.) Sığma, sığışma.
g. A730a27

güneh (Fa.) Suç, kabahat. krş. günāh
g.-ğa A726a8

günehlık (Fa.T.) Suçlu, kabahatli.
g. A719b7

günehsiz (Fa.T.) Suçsuz, kabahatsiz; sebepsiz, mazeretsiz.
g. irkendür A730b23
g. A727a1

güng (Fa.) Dilsiz, konuşamayan.
g. ü lāl M797a10
g. T716b5
g.-ge T716b7

güng-maķāl (Fa.Ar.) Konuşamaz, dilsiz gibi, dilsiz söyleyişli.
g.-dür T714a3

Gürcistān (ö.a.) Güney Kafkasya'nın orta bölgesinde, batıda Eger, kuzeyde Kafkasya sıradağlarının orta kısmı, güneyde Ermenistan, doğuda bugünkü Azerbeycan ile sınırlanmış bölge.
G. bile A728a17

gürkin~Gürkın (ö.a.) Behram-ı Çubine'nin atası olarak ileri sürülen isimlerden biri.
G. Milād-ķa A731a6

güstāħlıġ (Fa.T.) Saygısızlık, edepsizlik, kendini bilmezlik; cesaret, cür'et; konuşanın tevazu ifadesi ile yaptığı işi anlatması için, cesaret etmek anlamında bir tevazu sözü. krş. güstaħlıķ
cür'et ü g. M798b1

g. bile M793a17
g. ḳıl- M788b11
g. ḳılıl- "Cür'et, cesaret edilerek yapılma (tevazu ifadesi olarak)" M783a20, M793a14
g. M790a9, M793a12
g.-ḳa M790b7
g.-larġa M790b7

güstāḫlıḳ (Fa.T.) **Saygısızlık, edepsizlik, kendini bilmezlik; cesaret, cür'et (tevazu gereği). krş. güstāḫlıġ**
g. ḳılıl- "Cesaret edilmek" M791b6, M797b22
g. M783a2, M786a14
g.-dın T705b15

güsār (Fa.) **Yardımcı, ortak.**
g. ol- M797b2

güşād (Fa.) **Açılma, açılış.**
g.-ı M792a3

güşāyiş (Fa.) **Açılma, çözülme; gözün açılması, görme, görür olma.**
mücib-i g. M798a11
g. M792a8

Güştāsb (ö.a.) **Eski İran'da hüküm süren Keyaniyan sülalesinin beşinci hükümdarı Lohrasb'ın oğlu ve halefi olan Güştasb, mecusiliği kabul etmiş ve yayılmasına yardımcı olmuştur.**
G. T717b18, A721a27, A721b1, A721b9, A721b12, A721b14, A721b18, A721b22, A721b25, A722a1, A722b2(2), A722b4, A727a2
G.-nıñ T717b21, A721b18
G.-nı A721b14
G.-ḳa A721b9
G.-dın A721b12

Güştāsbī **Güştasb'a ait.**
ḳānūn-ı G. A722b5

güvāh (Fa.) **Tanık, şahit, delil.**
g.-ım T717b9
g.-ıñ T717b9

Güvāşīr (ö.a.) **Beyaz turkuvaz taşı çıkarılan bir yer.**
G. A725b5

güzāf (Fa.) **Boş söz, anlamsız söz; karalayıcı söz.**
g.-ı T697b25

güzār (Fa.) **Geçme, geçiş, gitme. krş. güzer**
g. eyle- "Geçmek, gitmek" M787b17

güzer (Fa.) **Geçme, geçiş. krş. güzār**
g. ḳıl- "Geçmek, dolaşmak, gitmek" T711a14

Güzîde (ö.a.) **İranlı tarih ve coğrafya alimi Hamdullah Mustavfi'nin** (1281-1350) **tarihle ilgili eseri Tarih-i Güzide.**
ṣāḥib-i G. "Hamdullah Mustavfi" T697a4, T697b14, T712b26, T715a14, A724b18, A727a4, A718b21
G. A720b3
G.-de A720a27, A724b6, A727a23

güzîr **(Fa.) Çare, deva, meded, kurtuluş.**
g. irmes M801b14
g. A728a6
g.-i M796a12

ḥabbāt (Ar.ç.) Buğday, arpa gibi tahıllar.
ḥ.-ın T704b27
mezrā'at u ḥ.-ların T704b3

ḫaber (Ar.) Haber, bilgi, havadis, ağızdan ağıza dolaşan söz.
ḫ. ayıt- "Haber vermek." T707a4
ḫaber bir- "Haber vermek, söz etmek, bahsetmek." T694b10, T695b20, T697b2, T698b8, T699b1-20, T700b7, T701a9, T702a13, T703b18-26, T704a6, T711a25, T715b6-14, T717a2, A722a24, A725a5-8,A726b22, M796a14, M797a14, M800a27
ḫ. bol- "Haber verilmek." T701b14, T711b4, T713a27, M789b13, M792a6
ḫ. ḳıl- T698a12-19, A726b8
ḫ. ḳıldur- T698a10
ḫ. ḳiltür- "Haber getirmek." T706a10
ḫ. tap- T700b14
ḫ. tut- T699a21
ḫ. tutul- "Haber yollanmak." M793b8
ḫ. T698a23, T702a5, M797a7
ḫ.-ni M797a6
ḫ.-din A722a1, M790a12
ḫ.-i T698a10, A725a6, M785b19, M792a12, M795a24
ḫ.-in t702a3, A728b9, A729a22, M792a11(4)
ḫ.-idin M791a27
ḫ.-idin irdi M796b22
ḫ.-ler M790a9, M793a1, M793b9

ḫaber-dār (Ar.Far.birl.s.) Haberli, bilgili, haber almış.
ḫ. bol- "Haberli olmak." M793b15-17
ḫ. ḳıl- "Haberdar etmek." T715a21, M799a9

ḫaberleş- (Ar.T.) Haberleşmek, karşılıklı olarak haber alıp vermek.
ḫ.-ip A725a15

Ḫabeş (ö.a.) Afrika'nın doğusunda Yemen'in karşı kıyısında bulunan ve halkının çoğu Hıristiyan olan, Habeşistan'da yaşayan yerli halk.
Ḫ. T696b11

ḥabīb (Ar.) Sevgili, güzel, hoş, iyi.
ḥ. M802a16

Habīb Neccār (ö.a.) Antakyalı bir veli. Kur'an'da isim anılmaksızın menkıbesi verilir. (II. Bakara, 27-30, 21, 10 v.d.) Hıristiyan asıllıdır. Kur'an'dan Habib'in öldürülmesi dolayısıyla şehitlik mertebesine erdiği anlamı çıkarılmıştır. Metnimize göre Hz. İsa'nın annesi Meryem'in halasının oğlu ve Meryem ile İsa'yı koruyup kollayan bir kişi.
H. N. T714a20

Hābil (ö.a.) Adem Peygamber'in oğullarından biri. Kardeşi Kabil tarafından öldürülen Habil dünyada ölen ilk insanoğlu olarak, Kabil de insan öldüren ilk kişi olarak anılır.
H. T695a3-11-12-24
H.-niñ T695a2
H.-ni T695a5
H.-ġa T695a2-17

ḫabis (Ar.) Kötü, çirkin, alçak.
ḫ.-ni M802a16

ḥabs (Ar.) Hapis, bir yere kapayarak alıkoyma; hapishane.
ḥ. ḳıl- "Hapsetmek." A732a4
ḥ. A721a12
ḥ.-de T701a2
ḥ.-lerdin A727a4

ḥāc (Ar.) Hac, belirli zamanda Mekke'de Kabe'yi ziyaret etme ile gerçekleşen İslamın beş şartından biri.
ḥ.-dur M801a2
ḥ.-ḳa M801a4

ḫacālet (Ar.) Utanma, utanma ile şaşırma.
ḫ. barmaġın tişle- M799a2
ḫ. M802a9
ḫ.-din T698b17
ḫ.-i T701b27

ḫᵛāce (Fa.) Hoca, üstat, alim.
ḫ. T712a26, T712b1(2)-2, M789b8, M793b16-22
ḫ.-si T712a21-22-24-25

Ḫᵛāce ʿAbdü'l-ḳādir (ö.a.) Farabi'den sonra yaşamış bir bilgin (?)
Ḫ.ʿA. M799a5-6

Ḫᵛāce Aḥmed (ö.a.)Babür'ün hatıratında Kabil tümenlerinde Lühuger tümeninde Secavend köyünden olan bir hoca Ahmet ismi geçiyor (?).
Ḫ. A. M799b9

Ḫᵛāce Fahrü'd-din (ö.a.) Bölükat ulusu, büyüğü olan birisi.
Ḫ. F.-din M788b14, M793b14

Hᵛāce Gıyasü'ddin Muhammed Dihdar (ö.a.)Nevayi'nin güvenilir dost oalarak nitelediği ve kendisi adına hükümdarın huzuruna gönderdiği kişi.
H. G. M. D.-nı M797a2

Hᵛāce Ḥācı Mahmūd-ı Tebrizi (ö.a.)Zamanının önde gelen kişilerinden olduğu halde çeşitli sebeplerle

zor durumda olduğu için Nevayi'nin kendisi için hükümdardan yardım elini uzatmasını istediği bir kişi.
H. Ḥ. M. T.-ġa M791a11(2)

Ḫᵛāce Ḥāfıẓ Gıyasü'ddin (ö.a.) Sultan'ın hizmetinde olanlardan biri.
Ḫ. Ḥ. G. M791a18

Ḫᵛāce Ḥāfıẓ (ö.a.) Şair Hafız-ı Şirazi (?).
ḥażret-i Ḫ. Ḥ. M800a17

Ḫᵛāce Mes'ūd-ı 'Irāḳī (ö.a.) Irak edebiyatının büyük şairlerinden Mes'ud bin Sad bin Salman (1046-1121) olmalıdır.
Ḫ. M. 'I. T700a26

Ḫᵛāce Muḥammed Pārsā (ö.a.) Enbiya tarihine ilişkin yazıları olduğu anlaşılan bir kişi.
Ḫ. M. P. kuddise sırrıhunıñ T702a20

ḫᵛāce-saray (Fa.) Harem ağası.
ḫ. A723a13

Hācer (ö.a.) İsmail Peygamber'in annesi. İbrahim Peygamber'in karısı Sara, cariyesi olan Hacer'i İbrahim'e vermiş, daha sonra onu kıskanınca İbrahim, Hacer ve İsmail'i uzaklaştırmış, ıssız bir yerde bırakmıştır.
H. T698b14-18-19, T699a3-20
H.-ni T699a2
H.-ġa T699a3

ḥācet (Ar.) Gerek, ihtiyaç; dilek, istek.
ḥ.-i efzār T709b18
ḥ. irmes ki T715a6
ḥ. irmes irdi A721b27, M801a24
ḥ. bol- A731b14, M789b3
ḥ.-im T698b10(2), T714a8
ḥ.-ni T714a7
ḥ.-iñ T698b10, T714a8

ḥācib (Ar.) Hacip, mabeynci, kapıcı, perdeci.
ḥ. T717a11, T717a12
ḥ.-iniñ T717a10

ḫācir~ḫacir Katır.
ḫ. T705b19 A718b18

ḥadd (Ar.) Sınır, nihayet, uç; ölçü, derece; cür'et, cesaret, güç; çağ, yaş; yetki.
ḥ.-i kelām M800b18
ḥ. ü ḥaṣr T697a10
ḥ. bile M787a23
ḥ. T705b12
ḥ.-in bil- A725b11
ḥ.-ini M801a4

ḥ.-dın aş- A731b23
ḥ.-din aşur- A727b19, A728a10
ḥ.-din öt- T696a4, T697b10, T703b23, T708a17, M789b4
ḥ.-din ötker- T703a19
ḥ.-din taşkarı A730b16
bulūġ ḥ.-iġa yit- T698a14
ḥ.-iġa T706b22, T713a1, A720b27, A722a21, A724b26
niṣāb ḥ.-iġa yit- M801a2
ḥ.-ide T710b20
ḥ.-idin tecavüz ḳıl- A725b10, A729a27

ḥadeḳa (Ar.) Göz bebeği, gözün siyahı.
ḥ.-sı M785b13

hādī (Ar.) Hidayet eden, doğru yolu gösteren.
h. bol- T709a17
h.-si M785b3

ḥadīḳa (Ar.) Ağaçlı, suyu bol bahçe, meyve bahçesi, bostan.
ḥ.-sınıñ M785b13

ḫādim (Ar.) Hizmet eden, hizmetçi.
ḫ. A731b8, M798b25
ḫ.-ler M802a18

ḥadīs̱ (Ar.) Hz. Muhammet'in genel kural değerindeki söz ve davranışları; haber, söz.
ḥ.-ı cān-güdāz M795b15
ḥ.-i ḳudsī M792a18
ḥ.-i sahih M801a15
ḥ. M794a9, M801a12

Ḥadīs (ö.a.) Erfahşed'in kardeşinin yedi oğlundan biri.
Ḥ. A719a24-25

ḥādis̱e (Ar.) Haber; durum, vakıa; sıkıntı, bela.
ḥ.-i vefāt M796a9
ḥ. A728a6, M787b24, M788b23, M798a16, M801b11

ḥadsiz (Ar.T.) Ölçüsüz, sınırsız, pek çok.
ḥ. M792a15

ḫafā (Ar.) Gizli olma, gizlilik, kapalılık.
ḫ. M786b3

Ḥāfıẓ Muhammed Senāyī (ö.a.) Nevayī'nin takdir ettiği ve sultan'a kendisine şer'i görev verilmesini tavsiye ettiği bir kişi.
Ḥ. M. S. M793b17
Ḥ. M. S.-ġa M793b7

Ḫafrek (ö.a.) Fars'ta bir bölge.
Ḫ.-din A719a14

ḫᵛāh (Fa.) İster anlamında edat.
ḫ....ḫᵛāh "İster.....İster" M787a1(2)

ḫᵛāher-zāde (Fa.) Kız kardeş çocuğu.
ḫ.-sin A720b19

ḫāk (Fa.) Toprak.
ḫ.-i kef-i pāy M790a22
ḫ.-i rāh M794b17
ḫ.-i reh M795b6

ḫāḳān Hakan, hükümdar.
ḫ.-ı Çin A730b13-14
ḫ.-ı Türk A728a12
ḫ.-ı Türkke A729a16
ḫ. bile A730b15
ḫ. A729a20(2)-23, A730a8(2), A730b15(2), A731a5-18, M790a21
ḫ.-nıñ A728a16
ḫ.-nı A728a18
ḫ.-ġa A728a15-16-18-19

ḥaḳāret (Ar.) Hakaret, küçük düşürme, incitme.
ḥ.-iġa M786a14

ḥaḳāyıḳ (Ar.) Hakikatler.
ehl-i ḥ.- M798b21

ḥaḳayıḳ-penāh (Ar.Fa.birl.s.) Hakikatleri gözeten, hakikatleri koruyan.
ḥażret-i ḥ. M796a9

ḫāk-būslıġ (Fa.T.) Bir büyük zatın ayaklarına varıp öpme, büyük bir zata saygı gösterme.
ḫ.-ıġa M788a17
ḫ.-ıdın M791a4

ḥaḳīḳat (Ar.) Gerçek, asıl, doğru, öz.
ḥ.-i T701a19, T708a14

ḥaḳīḳī (Ar.) Gerçek, asıl.
maḥbūb-ı ḥ. bile M786a1

ḥāḳim (Ar.) Her şeye hükmeden, Tanrı; hükmeden, hüküm sahibi olan; hükümdar.
ḥ.-i ber-Ḥaḳḳ M802a9
ḥākim ü ṣāhib-i iḫtiyār bol- A726a27
ʿādil ü ḥ. M800b17
ḥ. ḳıl- M786b18
ḥ. siz M790a4, M790b26, M792a16
ḥ.-dürler M794b22, M800b8
ḥ. bol- T700a3
ḥ. A726a27, M782b2
ḥ.-idin A732a1

ḥakīm (Ar.) Hakîm, hikmet sahibi, bilge; bilgin.

filozof.
ḥ.-i ilāhi T718a6
ḥ.-i pākize-seyr T712b7
mübidler ü ḥ.-ler A726a9
Bokrat Ḥ. T717b24
Bokratis Ḥ. T717b27
Büzürcmihr Ḥ. A729b1, A730a3
Cāmāsb Ḥ. T717b21
Cālinūs Ḥ. T718a16
Eflātun Ḥ. T718a6
Fisagores Ḥ. T717b18
Hürmüs ḥ. T695b17
Lokman Ḥ.-niñ T717b18
Lokman Ḥ. A720b11, A721a5
Sokraṭ Ḥ. T718a3
ḥ. irdi T695b16-23, A721b14, A723b3
ḥ.T718a9-13, A723b4, A726a27
ḥ.-ni M785b8
ḥ.-din A726a26
ḥ.-i M802a17

Ḥakim Süleyman (ö.a.) Hakim Ata, Süleyman Bakırgani. Ahmet Yesevi'nin talebesi ve müridi (?-1186).
Ḥ.S. M792b5-6

ḥakimi (Ar.Fa.) Bir hakim, bir bilge.
ḥ. M785b8

ḥaḳir (Ar.) İtibarsız, değersiz, tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi zamiri yerine.
faḳir ü ḥ.-niñ M798b7
ḥ.-ni M786a11
faḳir ü ḥ.-ġa M787b1

ḥaḳir-cüsse (Ar.Fa.birl.s.) Değersiz, önemsiz görünüşlü, görünüşü göz doldurmayan, küçük.
ḥ.-raḳ irdi T709a20

ḫākister (Fa.) Kül, ateş külü.
ḫ.-i M783b26

ḥakk (Ar.) Kazıma, bir şeyin üstünü çelik kalemle yazı veya resim olarak oyma.
ḥ. ḳıldı A726a7

Ḥaḳ(ḳ) (Ar.) Tanrı.
Ḥ.sübḥānehu M802a5-13
Ḥ. sübḥānehu-dın M802a5
Ḥ. sübḥānehu ve ta'ālā T694b11, T696b19, T697a8, T702b16, T705a7, T707a21, M785b4, M787a5, M790b13, M792a3-4, M795a16, M795b21, M796a10, M798a20, M798b12, M799a13, M800b17-20-25-27, M801a14, M801b4-27, M802a20
Ḥ. sübḥānehu ve ta'ālā-nıñ T694b7, T697a25
Ḥ. ta'ālā T695a11, T695b1-17, T696a7-10, T697a11-15, T697b10-12, T698b11-17-22, T699a4-13-20-27, T699b9-15, T700b5, T701a12,

T702a19-24, T702b3-26, T703a8, T704a26, T704b5-7-9-13-17-19, T705a8, T705b9-22, T706a27, T707a5, T708a17, T708b23-25, T709b14, T710a5-25, T711a2-7-12, T711b15-25, T713a13-19-24, T715b7-16-19, T716a4-7-8-13, T716b4-10, T717a15-17, t717b13, A720a3, M785b19, M786b16, M790a3, M791a17, M791b19, M792a22, M793a27, M795a25, M797b1-3
Ḥ. ta'ālānıñ T694b4-7, M789a16
Ḥ. ta'ālāġa T704a26, T708b12
Ḥ. ta'ālādın T696b25, T697a18, T702a12, T705a12, T716a11, T717a8
Ḥ. tebārek M795b27
Ḥ. T695a17, T699a1, T699b14, T700b2, T702b10, T709a2-18, T712a17, T717b27, A719a23, A733a15-16, A733b6, M785a1-8, M786b24, M795b24, M796b25, M800a11, M801b18, M802a23
Ḥ.-ḳa T699a1, T709a2
Ḥ.-dın T708b16, M782b6

ḥaḳḳ (Ar.) Bir insana ait olan şey.
ḥ. iyle- M797a9
ḥ. irür T718a2
ḥ.-ıñ irmiş A733b8
ḥ.-ların T706b22

ḫāk-pāy (Fa.) Ayağın bastığı toprak, ayağın tozu.
ḫāk-sār u ḫ.-i M796b2

ḫāk-rāh (Fa.) Yol toprağı.
ḫ.-ıñ M791a7

ḫāksār (Fa.) Toz toprak içinde kalmış, perişan; tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi zamiri yerine.
bende-i ḫ. M797a1
faḳir-i ḫ. M786b9
düşmen-i ḫ.-ı cāhil T699a1
ḫ. u ḫāk-pāy M796b2
ḫ. it- M794b8
ḫ. A727a10, M786a8, M789a11
ḫ.-nıñ M788a8
ḫ.-ġa M786a23, M787a22

ḫāksarlıḳ (Fa.T.) Perişanlık.
ḫ.-ḳa M791a9

ḫāki-veş (Fa.) Toprak gibi, toprak benzeri.
ḫ.-i bi-i'tibār M786b9

ḥāl (Ar.) Hal, durum, vaziyet, keyfiyet; oluş, suret, ortaya çıkış, halihazırdaki durum.
ḥ. ü keyfiyyet T702a4
keyfiyyet-i ḥ. T698a19
ḥ. tili T694b3
ḥ. bile T700b17, M789b26, M793b2
ḥ.-dür T718a11

ḫ. irkin T704a13
ḫ. T696a8, T697a4-16, T708a11, T709a10, T711a15, T712a3, T713a14, T713b5, T715b26, T716b24, T718a11, A724b24, M783a18, M784a7, M791a11-22, M797b16
ḫ.-niŋ M787b12, M788a19
ḫ.-ni T704a22-25, T704b20, T706a20, T708a9, T714a19, T715b4, T716a3, A725b1
ḫ.-ġa T703a12, T713a15, T716b5, A723a18
ḫ.-de T698b14, T717a3, A723a14, M801a7, M802a4
ḫ.-din T698a19, T698b4, T699b19, T703b26, T704a6, T705a11, T707a6-16, T708b26, T709b12, T715b4-14, T717b11, A725a22
ḫ.-im M790a11
ḫ.-imġa M790b14
ḫ.-iŋġa M798b18
ḫ.-iŋe M784a14
ḫ.-iŋde M800b15
ḫ.-iŋdin M799a9
ḫ.-i T715b13, A722a23, A723b14, M801b3
ḫ.-in T701b7(2), T704a4, T709b9, A731a17, M789b8
ḫ.-ini T701b23, M802a23
ḫ.-iġa T704a20, T709b19, T710a13, T712b23, T714b8-26, A732b21, M785b18, M791a11-12, M794a7, M796b8, M800b10-24, M802a25
ḫ.-idin T715b13, T718a19-20, A718b21, A727a13
ḫ.-lerin T706a26
ḫ.-leriġa T716a22, T716b2
ḫ.-leridin T701a1

ḫāl **(Fa.) Ben, vücuttaki benek.**
ḫ. irdi T713a27

ḫalʿ **(Ar.) Tahttan indirme.**
ḫ. ḳıl- A727a27

ḫālā **Hâlâ, bugün dahi, bugün de.**
ḫ. T694b2, T695b25, T697b9, T699a8, T702a21, T708b8, A719a15, A721a6, A726b12, A727a5, A728a4, A728b16, A733b5, M783a17, M785b23, M789b9, M792b27, M799a14, M799b10, M801a19, M802a3

ḫāla **(Ar.) Hala, babanın kız kardeşi.**
ḫ.-sı T713b13
ḫ.-sı irdi T713b14

ḫalāṣ **(Ar.) Bir yerden, bir şeyden kurtulma, kurtuluş.**
ḫ.-sin T716a5
ḫ. imes A719b14
ḫ. irmes M787b27

ḫ. bol- T709b12, T713a9, A721b12, A726a4, M798a8
ḫ. it- **"Kurtarmak."** A726a3
ḫ. ḳıl- **"Kurtarmak."** T708b9, T717a3-26,

A720b16, A721a19, A727a14, A728a26, M785b19
ḫ. tap- "Kurtulmak." T712a24, T713a10, A726b15

ḥālāt (Ar.) **Haller; ahval; nitelikler, suretler.**
ḥ. u ensāb T696b2
vaḳāyi'-i ḥ. T716b17
ḥ. T708b14, T709a21, M785a24, M787b20, M790a7
ḥ.-nı T701b10, M787a18, M790a16, M794b27
ḥ.-dın T713b3
ḥ.-ı T700a21, T701b25, T712b6
ḥ.-ın A728b16, M791a19
ḥ.-ını T713b4
ḥ.-ığa M802a7
ḥ.-ların T716b17

ḫalāyıḳ (Ar.) **İnsanlar, halk, topluluk, insan topluluğu, ahali.**
ḫ. T699a5, T701a26, T717a25, T707b, T708b7, T709b21, T711b11, T712a14, T713b24, T715a2, A719a4, A720a10, A725b25, A726a9-25, A727b15, A728a9-23-24, A732a3-20, A732b4-17
ḫ.-nıñ T705b7
ḫ.-nı T698a4, T698b2, T700a3, T715b11
ḫ.-ḳa T695b2, T697a25, T699b11, T701a26, T705b23, T709b23, T715b17-27, T717b16, A726a27, A727b17, A729b15, A732b1
ḫ.-ı T696a2
ḫ.-ın T699b16
ḫ.-ıdın M801a14

ḫāla-zāde (Ar.Fa.) **Hala çocuğu, hala oğlu.**
ḫ.-si irdi T714a20

ḥāle (Ar.) **Ayın etrafında oluşan ışık halkası, ayla, ay ağılı. Ayın çevresinde hâle oluşması yağmur yağacağına işaret sayılır.**
ḥ.-leri M795a4

Ḥaleb (Ö.a.) **Halep, Suriye'de eskiden beri önemli olan bir şehirdir.**
Ḥ. A721b12

Ḥalebi **Halep işi, Halep'te yapılmış.**
şişe-i Ḥ. M783b8

ḫalel (Ar.) **Bozukluk, eksiklik; boşluk, iki şey aralığı.**
ḫ. bol- T715b21
ḫ. yit- M786a26
ḫ. A720a8

ḥālet (Ar.) **Hal, durum, keyfiyet, suret.**
ḥ. irür M792a2
ḥ.-de T700b21, T710a24, M794b17, M798a4
ḥ.-din T704b16

ḥ.-ide M801a7

ḥāleti (Ar.Fa.) Bir hal, bir farklılık.
ḥ. T697a22

ḫāli (Ar.) Boş; tenha, sahipsiz yer; uzak.
ḫ. irdi A724a16
ḫ. irmes M785b23
ḫ. it- M790a27
ḫ. T710b12, A721b17,A723b14 M783b22

Ḫālik (Ar.) Yaratan, yoktan var eden, yaratıcı, Tanrı.
ḫ.-ı bi-çun M785a3
ḫ.-dın T708a24
ḫ.-ı T713b18

ḫalik (Ar.) Yakışıklı, endamlı, iyi halli, iyi tabiatlı.
'āḳil ü ḫ. irdi A719b20

Ḫalil-i Mısri (ö.a.) İbrahim Peygamber'in Filistin'deki kıtlık sebebiyle kendisinden yiyecek istettiği kişi.
Ḫ.-i M. T698b16

Ḫalilü'r-raḥmān (ö.a.) İbrahim Peygamber'in lakabı. krş. Ḫalilüllāh.
laḳabı Ḫ. T699b13

Ḫalilu'llāh (ö.a.) İbrahim Peygamber'in lakabı. krş. Ḫalilü'r-rahman.
Ḫ. T699b13

ḫalḳ (Ar.) Halk, ahali; insanlar, insan topluluğu.
ḫ. üçün M801b24
ḫ. siz T710a8
ḫ. idiler T696b20
ḫ. T695b16, T698a6, T700b20-25, T701b3, T703a20-24, T707a16, T710b6, T712b11, T714a19-23, T715b12, T716a25, T716b21, T717a10, T718a13, M793a2, M796a21, M798a13
ḫ.-nı T703a17, T707b(3), T708a10, T710b7, T714a22, T716a3, A728a26
ḫ.-ḳa M795b27
ḫ.-dın T701b4, A719b8
ḫ.-ı T702b6, T703b10
ḫ.-ınıñ T716a2
ḫ.-ını T704a17
ḫ.-ığa T712b11-27

ḥalḳa (Ar.) Halka, yuvarlak şekil.
ḥ. ur- "Etrafını daire biçiminde çevirmek."
A732a22

ḥall (Ar.) Ortadan kaldırma, kapatma, indirme.
ḥ. eyle- M788a23

ḫalvet (Ar.) Yalnız olma, yalnız kalma, tenhaya çekilme; tenha yer.
ḫ. T703b1, T716b26
ḫ.-ḳa T698a8
ḫ.-de T715b23
ḫ.-ığa T716b25
ḫ.-ide T710a7
ḫ.-iñiz M788a6

ḫalvet-gāh (Ar.Fa.) Dinlenme Yeri.
ḫ.-ıda M801b23

ḫalvet-ḫāne (Ar.Fa.) Yalnız başına oturup ibadet ile vakit geçirilen yer.
ḫ.-sidin M802a3

Ḥām (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğullarından biri. Nuh Hindistan'ı Ham'a vermiştir. Ham'ın lakabı ebül-hind'dir. Rivayete göre Nuh'un bedduası sebebiyle Ham ve onun nesli olduğu söylenen Hindistan halkı kara renkli olmuşlardır.
Ḥ. T696a18-23, T696b13, M792b10
Ḥ.-nı T694b9, T696a21-23
Ḥ.-ğa T696a20
Ḥ.-nıñ T696a22, T696b10-14

ḫam (Fa.) Eğri, bükülmüş, eğilmiş.
ḫ. ol- M795a21

ḫām (Fa.) Boş, beyhude; hayvan derisi, gön, işlenmemiş hayvan derisi.
sevdā-yı ḫ. A719a22
ḫ. A727a14
ḫ.-ğa A727a14
ḫ.-ığa A727a3-11

Hāmān (ö.a.) Firavun'un veziri. Kur'an'ın XL. suresinde anılan Hâmân. Musa'nın doğumunu haber aldığı için Firavun'a doğacak erkek çocukların öldürülmesini söyler. Yine Firavun Hâmân'dan Musa'nın Tanrı'sına erişebiliceği bir kule yapmasını ister.
H. T704b20
H.-ğa T704b10

Ḫamānin (ö.a.)Hümay'ın diğer adı. bkz. Hümāy.
Ḫ. A722a12

ḥamd (Ar.) Hamd, Tanrı'ya olan şükran duygularını bildirme.
ḥ.-i mevfūr M782b1
ḥ. u ṡenā M785b6
ḥ. M784a26, M786b5
ḥ.-ı M784a23, M784b1
ḥ.-ığa M785a3

Ḥamdullāh Müstevfī (ö.a.) Ünlü İran tarih ve coğrafya bilgini. (1281-1350) Başlıca eserleri tarihle ilgili olarak Zafername ve Tarih-i Güzide ile coğrafyayla ilgili Nüzhatü'l-kulub'dur. Bu üç eser günümüze kadar gelmiştir.
Ḥ. M. A724b6

Ḥamdu'llahu'l-Mustevfī ()ö.a. bkz. Ḥamdullāh Müstevfī.
Ḥ. T712b26

ḫāme (Fa.) Kalem.
ḫ.-i müşkīn T700b1
ḫ.-i müşk-bīz A733a25
ḫ. T714a3, M785b18, M799b10
ḫ.-ni A733a27
ḫ.-si T714a3, M797b10

ḥamel (Ar.) Kuzu, ast. Güneş'in martın dokuzunda girdiği burç.
ḥ. M787b9

Ḥamendī (ö.a.) Seba neslinden olan Arap kabilelerinden biri.
Ḥ. T694b6

ḥāmī (Ar.) Himaye eden, koruyan, koruyucu, sahip olan, sahip çıkan.
ḥ. bol- M791b16

Ḥamīd (ö.a.) Tanrı'nın adlarından biri.
şerī'at-i Ḥ. M782b4

ḥamīde (Ar.) Övülmeye değer özellik, özellikler.
ḫasayil ü ḥ.-sin T711b10

ḥamīde-ṣıfāt (Ar.Fa.birl.s.) Övülmeye değer nitelikler, övgüye değer vasıflar.
ḥ. bile M801b21

ḥāmil-i (Ar.) Taşıyan, götüren; sahip, malik.
ḥ.-iM798b8, M800b10
ḥ.-niñ M788a19
ḥ.-idin M790a16

ḥāmile (Ar.) Hamile, gebe.
ḥ.-min A725a20
ḥ. irdi T713b9, A722a12-19, A722b15, A723a12, A726b2
ḥ. irkeni T703b3
ḥ. bol- T694b20, T698a8, T703b3, T708a2, T714a18, A729a19
ḥ. T698a9, A725a22
ḥ.-ni A725a27

ḥamiyyet (Ar.)İnsanın yurdu, yakınları gibi değer verdiği şeyleri koruma gayreti.

ḥ. ü ġayreti T716a3
ḥ. M799a17

ḥaml (Ar.) Yük; yükleme; atfetme, isnat; gebelik; ana karnındaki çocuk.
ḥ.-i mülāzemet M789a17
ḥ. u şun'ınıñ T698a9
vaż'-ı ḥ. ḳıl- " Çocuk doğurma." T714a19, A723a13
ḥ. ḳıl- "Vermek, yüklemek, bir şeye saymak." T702a2
ḥ. M789b14
ḥ.-ġa M790a10

ḥamle (Ar.) Hamle, ileriye atılış, hücum.
ḥ.-de M791b2

ḥammām (Ar.) Hamam, yıkanacak yer.
ḥ. T711b11(2)

ḫams (Ar.) Beş.
Ṣalavāt-ı ḫ.-nı "Beş vakit namaz." M793b5

ḫamse (Ar.ed.) Beş mesnevinin bir araya gelmesinden oluşan eser. Ali Şir Nevayi'nin hamsesi.
ḫ.-niñ A723a4
ḫ.-side A728b17

ḫāmūş (Fa.) Sessiz, susmuş, suskun.
ḫ. T706b9

ḫān (T. Fa.) Han, hakan.
ḥażret-i ḫ. M788b18
ḫ. bin ḫ. M790a21
ḫ. birle M791b18
ḫ. M788b24, M796a19
ḫ.-nı M788b20
ḫ.-ım M795b21, M801a22
ḫ.-ı A730a26
ḫ.-lar A733b2

ḫ̌an (Fa.) Yemek sofrası; yemek; sini, tepsi.
ḫ.-ı kerem T711a10
ḫ. u erzāḳ T711a9
ḫ. tart- T701b15
ḫ.-nıñ T715a6
ḫ.-da T701a7
ḫ.-ıñġa T711a7
ḫ.-ı T715a7, M797b12
ḫ.-lar M797b12

ḫ̌ānā (Fa.) Okunaklı.
ḫ. M794a4

ḫandaḳ (Ar.) Hendek, çukur; kale etrafına açılan uzun çukur; ark.
ḫ. M786a7
ḫ.-dın M786a6
ḫ.-ı M786a8

ḫandaḳla- (Ar.T.) Hendek açmak, çukur kazmak, ark açmak.
ḫ.-p M786a5

ḫandaḳlıḳ (Ar.T.) Ordusu olan, ordulu, askerli (?).
ḫ. M786a7

ḫandān (Fa.) Gülen, sevinçli.
ḫ. eyle- M783a27

ḫāne (Fa.) Kum, kum seli, kum yığını.
ḫ. dik "Kum gibi, oluk oluk." T714a11

ḫāne (Fa.) Bölüm, kısım.
ḫ.-sidin M785a25

ḫānlığ (T.Fa.T.) Hanlık, hakanlık, hükümdarlık.
ḫ. M788b23
ḫ.-ığa A733b8

ḫᵛān-sālār (Fa.) Aşçı, yemek hazırlayan, sofra kuran.
ḫ.-ı irdi A732b12

Ḥanṭala (Ö.a.) Metne göre, sapkınlık içinde olan ashaburres'i doğru yola çağırmak için Tanrı tarafından görevlendirilen kişi.
Ḥ.bin Ṣafvān T697b5
Ḥ. sarı T697b12
Ḥ. T697b10-11

Ḥanṭalatü'ṣ-ṣādıḳ (Ö.a.) Sadık Hantala. bkz. Ḥanṭala.
Ḥ.-nıñ T715b18

ḫānumān (Fa.) Ev bark, mec. birinci tekil kişinin tevazu ifadesi ile kendinden söz etmesi.
ḫ.-ı M791b18

ḥanẓal (Ar.) Ebucehil karpuzu denilen, portakal büyüklüğündeki meyvası çok acı ve iç sürdürücü bir bitki, acı hıyar.
ḥ.-ğa T718a4

ḫᵛār (Fa.) Hor, hakir, bayağı, aşağı.
ḫ. M798b14

ḫār (Fa.) Diken.
ḫ.-ı hicrān M788a2
ḫas u ḫ.-ın M784b25

har- Yorulmak, gücü kalmamak.
h.-ğandın A721a4

Ḫarā (Ö.a.) Perviz'in çocuklarından biri.
Ḫ. A732b25

ḫārā (Fa.) Sert taş, mermer. krş. ḫāre.
ḫ. M784b17

ḫarāb (Ar.) Harap, yıkık, viran.
ḫ. bol- A719b22
ḫ. ḳıl- M784b1

ḫarāb-aḥvāl (Ar.Fa.birl.s.) Perişan, harap, üzüntülü.
ḫ. M792a6

ḫarābī (Ar.)
milk-i ḫ. irdi "Değerli bir taş adı." A731a24

ḫarāblıġ (Ar.T.) Viranlık, yıkıklık, zarar.
ḫ. ḳıl- A727a8

ḫarāc (Ar.) Haraç, vergi.
ḫ. A720a19, A722b13-22-23, A725b11, A728b14, A730a7-11
ḫ.-nı A729a3, A730b12

ḥarām (Ar.) Haram, şeriatçe yasak olan.
ḥ.-dur T718a7

ḥarāret (Ar.) Sıcaklık, ısı;ateş; yanma; susuzluk.
ḥ. tap- "Isınmak." T705b14
ḥ. M783a13-14, M784a8, M789b3, M791a16
ḥ.-i T705b9
ḥ.-in T703a5
ḥ.-iġa M800a6
ḥ.-idin M783a12-13, M785a7

ḫārā-şikāf (Fa.) Üzeri menevişli ipek kumaş.
ḫ. M783a3

ḥarb (Ar.) Savaşma, savaş.
ḥ. u def' T695a23
ḥ.-de T710a4

ḫarc (Ar.) Sarf, harcama.
ḫ. ḳıl- "Harcamak, sarfetmek." T718a24

ḫarcī (Ar.Fa.) Bir vergi, bir miktar vergi.
ḫ. M801a17

ḫāre (Fa.) Sert taş, kaya, mermer. krş. ḫārā.
ḫ. T697a15
ḫ.-ni M788a12-13

ḥareket (Ar.) Davranış, tavır; hareket, kımıldanma, yer değiştirme, oynama.
h. T707b
ḥ.-ḳa T703b15
mihri ḥ. -ḳa kil- "Sevgi duymak, sevgisi uyanmak." A723a23
mihri ḥ.-ke kil- "Evlat sevgisi uyanmak."

A725b2
ḥ.-i T698b6
ḥ.-idin M784a10

ḥarekāt **(Ar.) Hareketler, kımıldanmalar, yer değiştirmeler.**
ḥ.-ı M785a8
ḥ.-ıdın M785a2

ḥarem **(Ar.) Zevce, eş; konak veya sarayda kadınların bulunduğu daire; herkesin girmesine müsaade edilmeyen kutsal, değerli yer.**
ḥ. T711b13, A732b15
ḥ.-ğa A725b3
ḥ.-din M793a20
ḥ.-i T699a21-26, T710a5, T713b8-14-18, T714a4, A722a10, A724a22, A726b2, A729b23
ḥ.-i irdi T703b1
ḥ.-ide M788a9, M794b17, M801b7
ḥ.-idin T702b7, A725a4
ḥ.-leri T713b7, T709b22

Ḥarem **(ö.a.) Mekke ile Medine civarı.**
Ḥ. T697b4, A719a25
Ḥ.-din T697a27

Ḫ̮ ārezm **(ö.a.) Ceyhun nehrinin aşağı mecrasının iki yanında yer alan bölge.**
Ḫ. A728a18
Ḫ.-de A721a15

ḥarf **(Ar.) Harf, yazıda sesi karşılayan işaret; ses.**
ḥ. T713b2
ḥ.-in T703b18

ḫar-gāh **(Fa.) Büyük çadır, otağ.**
ḫ.-ı M783b26
ḫ.-ıda M783b27

ḫargāh-veş **(Fa.) Büyük çadır gibi, otağ gibi.**
ḫ. M794b2

ḫārḫār **(Fa.) Yürek sıkıntısı, gönül üzüntüsü.**
ḫ.-ı melālet M786a16

ḥarif **(Ar.) Arkadaş, dost; rakip.**
ḥ.-i müzevvir T716b23
ḥ. imes irdi A721b26
ḥ. T712a22-24, T716b23, T728b11, A730a10

ḥarik **(Ar.) Yangın, ateş.**
ḥ. M783a10

ḥarim **(Ar.) Herkesin giremeyeceği yer; Mekke ile Medine arasındaki kutsal yerler.**

ḫ. M794b17
ḫ.-ġa T696b24
ḫ.-i M785a11
ḫ.-iġa T697a27

ḫariṭa (Ar.) Kulplu kese, torba, dağarcık.
ḫ.-dın T716a15

Ḥarḳil~Ḥazḳil (ö.a.) Bir peygamber.
Ḥ. ʻaleyhi's-selām T708a2-4(2)-5-9-11
Ḥ. ʻaleyhi's-selām-nıñ T708a2
Ḥ. ʻaleyhi's-selām-ġa T708a4
Ḥ. ʻaleyhi's-selām-dın T708a15
Ḥ. irdi T708a13
Ḥ. T707b, T708b17, A720b12

ḫarm (Ar.) Yamaç, bayır.
ḫ. M786a8

ḫar-mühre (Fa.) Katır boncuğu.
ḫ. M798b26

ḫarsız (Fa.T.) Dikensiz.
ḫ.M801b12

Hārūn (ö.a.) Musa Peygamber'in kardeşi olan peygamber. Musa ile birlikte İsrailoğullarını Tanrı yoluna çağırmış. Musa'dan önce ölmüştür.
H. ʻaleyhi's-selām T703a26, T705a11-21, T705b4-14, T707a1-2-3, T708a14, T709a27
H. ʻaleyhi's-selām-nıñ T706b25, T707a6
H. ʻaleyhi's-selām bile T706b27
H. ʻaleyhi's-selām-nı T707a5
H. ʻaleyhi's-selām-ġa T704a15-17, T705a4, T705b21, T706b26
H. irdi T707a12
H. T699a7, T703a13, T705b10, T706a19, A720a3
H.-ġa T705a11
H.-dın T707a11

Ḥarūs (ö.a.) Fars hükümdarlarından biri (?)
Ḥ. T714a10-11

Hārūt (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın soyundan Hud'un atalarından bir kişi.
H. T696b18

ḫas (Fa.) Çer çöp, ot kırıntısı, süprüntü, çöp.
ḫ. u ḫār M784b25
ḫ. u ḫāşāk M794b20, M798a8
ḫ. M784b27

Ḥasan (ö.a.) Bir tarih yazarı (?)
Ḥ. T708a8

Ḥasan ʻAli (ö.a.) Cihan Şah Mirza'nın oğlu.

Ḥ.'A. dik M792b24

ḥaṣānet (Ar.) Sağlamlık, doğruluk.
ḳılā'-ı ḥ.-idin "Ahlâkının sağlamlığından, doğruluğundan." A720a20

ḫaṣāyil (Ar.) Hasletler, huylar, tabiatler.
ḫ. ü ḥamīdesin T711b10

ḥaseb (Ar.) Baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği.
ḥ. ü nesebin T704a6
neseb ü ḥ.-de T705b10

ḥased (Ar.) Kıskançlık, çekememezlik.
ḥ. A719b20, M798b20
ḥ.-din A719b21, A720b25, A725a2

Ḥāşem (ö.a.) Erfahşed'in kardeşi olan Şeddad'ın yedi oğlundan biri.
Ḥ. A719a24-25

ḥasen (Ar.) Güzel.
ḥ. A727b2, M802a16

ḥasene (Ar.) Hoş, güzel, münasip.
ittifāḳ-ı ḥ.-din A722b2

ḥāṣıl (Ar.) Husule gelen, meydana gelen, elde edilen, ortaya çıkan, gerçekleşen; var, varlık, zenginlik.
ḥ. irmes M797b16
ḥ. irmes irdi T703b4
ḥ. bol- T698b21, T700a15, M785b23, M790b5, M792a8-20, M793b3, M797b21, M798a25, M800a8, M801a19
ḥ. ḳıl- T708a22, T708b16, T709b18, T710a14, T710b19, A720b22, A726a3, A732b19, M791b12, M792b2-3
ḥ.-ın M796a5
ḥ.-raḳ M792a27

ḫaṣī~ḫaṣiyy (Ar.) Hadım edilmiş.
ḫ. ḳıl- A725a21

ḥasis (Ar.) Değersiz, insanı küçülten.
ḥ. T718a1

ḫāṣiyyet (Ar.) Özellik, nitelik.
ḫ. T705b4
ḫ.-din M797a13
ḫ.-im T712a12
ḫ.-i M788b4
ḫ.-in T712a12(2)
ḫ.-ini M800a7

ḥaṣiyyet (Ar.) Teşvik etme, kandırıp ayartma.

ḫ.-idin M786b27

ḫaşlet (Ar.) İnsanın yaradılışındaki huyu, tabiatı, mizacı.
ḫ.-i T717b23(2)

ḫaşm (Ar.) Düşman, hasım, muhalif.
ḫ. T700a9, M795a17

ḫas-pūş (Fa.) Otla, çer çöple örtülmüş, kapatılmış.
ḫ. ḳıl- "Çer çöple kapatarak tuzak kurmak."
A729a9

ḥasr (Ar.) Had, sınır.
ḥadd ü ḥ.-dın T697a10

ḫāş(ş) (Ar.) Seçkin sınıf; mahsus.
ḫ. irür A719b14, A733b6
ḫ. A724b15

ḫᵛāst (Fa.) İstek, emir.
ḫ.-ı M798a13

ḫasta (Fa.) Hasta.
ḫ. bol- T708a20
ḫ. M791a17

ḫastalıġ (Fa.T.) Hastalık. krş. ḫastalıḳ.
ḫ.-dın M791a17

ḫastalıḳ (Fa.T.) Hastalık. krş. ḫastalıġ.
żaʿf u ḫ.-da M801a6

ḥāşā (Ar.) Asla, hiçbir zaman, Tanrı korusun.
ḥ. kim M799b17

ḫāşāk (Fa.) Çer çöp, çöp, süprüntü.
ḫas u ḫ. M794b20, M798a8
ḫ. dik T697a3
ḫ. kibi T697a7
ḫ. T710b2
ḫ.-imni M786b10
ḫas u ḫ.-i M798a8
ḫ.-in M791a5
ḫas u ḫ.-in M794b20

ḥaşem (Ar.) Maiyet, yanında bulunanlar.
ḫayl ü ḥ.-i T718a13

ḥaşerāt (Ar.) Haşereler, böcek, örümcek, karınca, akrep gibi küçük hayvanlar.
ḥ.-ı M785a20

ḫaşin (Ar.) Kaba, sert, işlenmemiş, çirkin.
ḫ.-ni M802a16

ḥāşiye (Ar.) Bir kitabın sayfaları kenarına veya

altına yazılan yazı.
ḥ.-side M790b12

ḥaşmet (Ar.) Heybet, büyüklük.
ḥ. bir A723b14
ḥ.-ni T711a27
ḥ.-iñ A733b11
ḥ.-i T711a2
ḥ.-in A733a16

Ḫaṭā (Ö.a.) Çin, Çin ülkesi.
Ḫ. T696a27

ḫaṭā (Ar.) Yanlış, yanılma; kusur, kabahat; günah.
ḫ. dik A727a2
ḫ. ḳıl- M792b7, M800b11
ḫ. M782b5, M792b7(2)
ḫ.-sı T710a12
ḫ.-sını M792b7
ḫ.-sıġa T710a7
ḫ.-sıdın kiç- "Affetmek." T712b21

ḫaṭar (Ar.) Tehlike.
ḫ.-dın M784b20
ḫ.-ıdın M785b13

ḫaṭa-rāy (Ar.Fa.) Yanlış düşünce, hatalı fikir.
ḫ.-ı A720b24

ḫaṭāyī (Ar.Fa.) Bir hata, bir kabahat.
ḫ. A727a2

ḫātem (Ar.) Mühür, üstü mühürlü yüzük; en son.
ḫ. T710b6, T716b15
ḫ.-ni T711b27, T712a1-2(2)-6-7(2)

ḫātemü'l-enbiya (Ar.) Peygamberlerin sonuncusu, Hz. Muhammet.
ḫ. salavātu'llahu ve a'lā ālihi-ġa T712b12
ḫ.-dur A730a19
ḫ. T713b25

ḫātemü'n-nübüvvet (Ar.) Son peygamber, Hz. Muhammet, son peygamberlik.
ḫ. T715a26
ḫ.-niñ T714a26

ḫaṭibü'l-enbiyā (Ar.) Şuayp Peygamber'in lakabı.
ḫ. T702b25

ḫātır (Ar.) Gönül, kalp; zihin, fikir, akıl; keyif, hal.
mücib-i kelāl-i ḫ. M794a20
mücib-i tereddüd-i ḫ. M794a10
ri'āyet-i ḫ.. M799b24
ḫ.-ı mülk-ārāy M791b7
ḫ. T707b, M796a17

ḫ.-ġa A723b21, M790a13, M795a25, M796a11, M796b5, M797a13, M800a26
ḫ.-ġa kiç- "Akıldan geçmek, gönülden geçmek." M787a6
ḫ.-ġa kiçür- "Gönlünden geçirmek." T700a27
ḫ.-ġa kil- "Akla gelmek." M791a24, M791b14, M793a18, M800a20
ḫ.-da T696b1
ḫ.-dın M794a22
ḫ.-ım T707a1-23
ḫ.-ımġa M798b18
ḫ.-(ıñ)nı cem' tut- T710a16
ḫ.-ıñdın M798b17
ḫ.-ı T699a20, T708a11, T708b15, T710a2, T714a8, T715a20-21, A721a19, A728a17, A729a18, M785b9, M786a13
ḫ.-ı cem' bol- A730a13
ḫ.-ınıñ M799a25
ḫ.-ını M782b13
ḫ.-ıġa T712a9, M785b14-22
ḫ.-ıġa kiç- T702b9
ḫ.-ıġa kil- T710a12, A726b6, M789a7
ḫ.-ıdağı M802a10
ḫ.-ıñızdın M790a20
ḫ.-larnı M799a19

ḫāṭır-bestelıḳ **(Ar.Fa.T.) Gönül bağlama, gönül bağlamışlık.**
ḫ. M790b23

ḫāṭır-cem' **(Ar.Fa.birl.s.) Razı, hoşnut, memnun.**
ḫ.-dür T710b23
ḫ. imes irdi A721b23
ḫ. bol- A731a11, M794a10

ḥattā **(Ar.) Hatta, ayrıca, üstelik, hem de.**
ḥ. T699a17

ḫaṭṭ **(Ar.) Çizgi; yazı, yazılmış şey; ferman, buyruk; yazı yazma; söz, dil, ifade.**
ḫ.-ı amān M794b6
ḫ.-ı āmānī M787a21
ḫ.- fermān M796b18
ḫ.-ı rāz M796a7
yāḳūt ḫ.M796b24
ḫ. bile T708b26, M794a4
ḥ. T695b17, T713b22, T718a1, A727a17, M793b12, M796a7
ḫ.-nı T708b24
ḫ.-ı T707a8, M794a3
ḫ.-ıġa M796a2
ḫ.-ıda M791b8

ḫattī **(Ar.) Bir yazı, bir emir.**
ḫ. T708b23

ḫātūn **(T.Fa.) Kadın, hanım; karı, eş.**

ḫ. **kişi** A731b25
ḫ. **irdi** T711a16, A722a18
ḫ. T699a24, T705b24,T707b, A730b5
ḫ.-**nıñ** A723a17
ḫ.-**nı** T699a23
ḫ.-**ı** T698a4, T700b19, T707b, T708a21
ḫ.-**ın** T703b2, T717a20, T717b1, M801a17
ḫ.-**ıdın** T707b
ḫ.-**lar** T697b8
ḫ.-**larnıñ** T717b6

havā (Ar.) **Hava.**
h. tut- "Yükselmek." A721a3
h. T704a10, T705b14, T709a13, M783a11-13-15, M784a2, M789b16
h.-nıñ T703a5, T705b9
h.-nı M783a15
h.-ğa M783b23
h.-da T710b18
h.-sı A727a11, A727b20, M785a26
h.-lar T704b6

ḥavādis (Ar.) **Haber, haberler; kötü, üzücü, fena haberler.**
ḥ.-i rüzgār M790a25
ḥ. A723a12, M785b13, M786a9, M795a16, M798a7
ḥ.-din M796a15
ḥ.-i A724b21, M785a10, M791a9
ḥ.-idin M795a16, M801b26

havālan- **Havalanmak, yükselmek.**
h.-dılar T698b22

ḥavāle (Ar.) **Bir işi veya bir şeyi birine bırakma, birinin üstüne bırakma, ısmarlama; ekleme, aktarma, üstüne koyma.**
ḥ. eyle- M798a24
ḥ. ḳıl- T711a7, A722a14, M786a2

ḥavāle-nāme (Ar.Fa.) **Havale yazısı, bir işi birinin üzerine bırakmaya ilişkin yazı.**
ḥ. M788a19

ḥavās (Ar.) **Duyular, hasseler.**
ḥ. u idrāk M800b23
ḥ. M783b23

ḫavāṣ (Ar.) **İleri gelenler, ileri gelen, önde gelen kimseler.**
ḫ.-ı T717a26
ḫ.-ınıñ T698b27

ḫavārıḳ (Ar.) **Harikalar, insanda hayranlık uyandıran şeyler.**
kerāmāt u ḫ. T717b3
ḫ. T717a10

ḥavāriyyūn (Ar.) Havariler, İsa Peygamber'in on iki kişi olan yakın dostları, yardımcıları.
ḥ. T714a23, T714b2, T715a2
ḥ.-nıñ T715b26
ḥ.-ġa T714b10, T715a1
ḥ.-dın T715a21

Ḥavernaḳ (Ö.a.) Numan bin Munzır'ın Behram için Sinimmar adlı mimara Kufe'de Fırat sahilinde yaptırdığı eşsiz saray.
Ḥ. A728b16

ḫavf (Ar.) Korku, korkma.
vehm ü ḫ.-dın T714b26
ḫ.-ı T699b27

ḥavrā (Ar.) Ahu gözlüler, güzeller.
ḥ. M800a6

ḥavṣala (Ar.) Zihin, akıl, anlayış.
ḥ.-sıġa sıġ- T706b2

Ḥavvā (Ö.a.) Havva, Adem Peygamber'in eşi.
Ḥ. T694b14-15-20, T695a15
Ḥ.-nı T694b18
Ḥ.-ġa T694b18, T695a14

ḫāy (Fa.) Çiğnenmiş, basılmış yer, çukur yer.
ḫ.-nıñ T699a1

ḥayā (Ar.) Edep, namus, utanma.
ḥ. vü edeb M790a21

ḫayāl (Ar.) Hayal, düşünce, fikir; gerçekleşmeyecek istek, arzu; tasarlama, kurma, düşünme; kuruntu; akıl, fikir, gönül; görünüş, biçim, tür, suret.
ḫ. bile T709b25, M797b11
ḫ. durur M784b5
ḫ. ḳıl- T703a4, A725b19, M789b13, M790a27, M793a1-6, M799a2-21
ḫ. ḳılıl- M789b4
ḫ. T700b4, T703a18, A719a19, M783a10, M784b4, M786b10, M792a5
ḫ.-ni T709b27
ḫ.-ġa M782b10
ḫ.-de M788b2
ḫ.-din T698a20
ḫ.-imde M786b9
ḫ.-iñġa M789b15
ḫ.-i T702a17, M791b26
ḫ.-in A788a17
ḫ.-in ḳıl- A718b18, A732a24
ḫ.-iġa T713a11, A728a26, A732b8
ḫ.-ide M786a21
ḫ.-idin M782b17
ḫ.-iñizge ḳıl- M793a16

ḫ.-lerin M802a10
ḫ.-leride T705b10

ḫayālāt (Ar.) Hayaller, hülyalar.
ḫ. A733b1
ḫ.-ıdın A721a3

ḥayāt (Ar.) Dirilik, canlılık; hayat, ömür; yaşama.
ḥ.-ı cāvdān M790b12, M794b7, M798b9
ḥ.-ı cāvid M798a3
ḥ.-ı ebed T702a22
āb-ı ḥ. A723a5, M795a19, M796a16
bahār-ı ḥ. M783a1
deryā-yı ḥ. M784a26
ṣubḥ-ı ḥ.-ı cavdānī M794b10
tār-ı ḥayāt T716b11
ḥ. u tiriglik M799a20
ḥ. suyı M800a7
ḥ. vedī'atın T695a12
ḥ. T708a13, A732a8, M787b8-14, M799a18, M801b12
ḥ.-da irdi T703a9, T710a18
ḥ.-ım T713b19
ḥ.-ımnı M798b17
ḥ.-ımġa M796b4
ḥ.-ıñ A733b6
ḥ.-ı T702a3, A720a22, M783a2, M783b15
tār-ı ḥ.-ın T716b11
ḥ.-ıdın M796a16
ḥ.-ıñız M795a20

ḥayāt-āsā (Ar.Fa.) Hayat benzeri, hayat gibi.
ḥ. M801b22

Ḥayāṭala (ö.a.) Arap tarihçilerinin eserlerinde Tatar ve Hindilerden oluşan Tibet civarında yerleşmiş, İslamiyet öncesi Belh'e kadar ilerlemiş olarak görünen bir kavim.
Ḥ. A728b26, A729a6, A729b7, A730a10, A731a19

Ḥaydar Kökeltaş (ö.a.) Sultan Mahmud Han'ın emirlerinden biri.
Ḥ. K.-nıñ M791b23

Ḥaydar Muhammed Mirza (ö.a.) Sultan Bedīüzzaman Mirza zamanındaki şehzadelerden biri.
Ḥ.M.M.-ġa M799b24

hāyil (Ar.) Korkunç.
h. T708a7, M784b14

ḥayf (Ar.) Yazık, vah; haksızlık, cevir.
ḥ.-dur M793a3
ḥ. A720b26

ḫayl (Ar.) Maiyet, takım; ordu, asker; kalabalık, topluluk; güruh, sürü; ahali, halk.

ḫ. ü ḫaşem T718a12
ḫ. ü sipāhını A728a24
ḫ. u sipāh A729a13
ḫ.-nıñ T710b27, M787b8
ḫ.-iñi T710b22
ḫ.-iñdin T710b23
ḫ.-ı T695b4, T698b25, T710b27, A729a26, M783b24, M786a8, M795b14
ḫ.-iniñ T710b20, M782b17, M785a22
ḫ.-in M786a6
ḫ.-iġa T695a17, T712a17
ḫ.-ide M791a20
ḫ.-ıdın M802a21
ḫ.-ları M801a9

ḫayli (Fa.) Bir hayli, bir çok, pek çok.
ḫ. A719a13, A720a27

ḫayr (Ar.) İyi, faydalı, hayırlı; iyilik.
buḳʻa-i ḫ. M799a20
ḫ. duʻā M801a19
ḫ. yād ḳıl- T706b23, T707a9
ḫ. M787b20

ḥayrān (Ar.) Hayran, şaşkın, şaşakalmış, çok beğenen.
şādmān u ḥ. M795a27
ḥ. irdi M792a6
ḥ. irmiş T715b12
ḥ. ḳal- T711a27, T716a12, A728b6

ḫayr-endiş (Ar.Fa.birl.s.) İyilik düşünen, iyi düşünen.
ḫ. M802a17

ḥayret (Ar.) Şaşma, şaşırma, ne yapacağını bilememe, şaşakalma.
ḥ.-i bi-iḫtiyār ḳıl- T706b11
ḥ. ḳıl- A725a26
ḥ. bile T706a20
ḥ. T704a13, T713a13, A731a20
ḥ.-ḳa müncerr bol- M786a4
ḥ.-i T713a12-13

ḥaysiyyet (Ar.) Şeref, onur, itibar, değer.
ḥ.-idin T708a16, M794a14

ḥayvān (Ar.) Canlılık, dirilik.
āb-ı ḥ. "Ölümsüzlük veren su, bengi su." M799a1
çeşme-i ḥ. "Ölümsüzlük veren su, bengi su." M791a17
ḥ. suyı "Ölümsüzlük veren su, bengi su." T702a17-19, A723b5
ḥ. zülāli "Ölümsüzlük veren su, bengi su." T699b26

ḥayy (Ar.) Tanrı'nın adlarından; diri, canlı.

Ḥ.-ı ber-Ḥaḳḳ M796a12
ḥ.-ı nāṭıḳ A718b6

ḫazān (Fa.) Sonbahar, güz. mec. ölüm, yok olma.
ḫ.-ı hicr M794b3, M794b24
ḫ. M783a22(2)-26, M783b4-11-17, M797a10
ḫ.-ġa M783b15
ḫ.-dın M796b25
ḫ.-ı M785b13
ḫ.-ıġa M783a27
ḫ.-ıdın M783b15

ḫazān-āsā (Fa.) Sonbahar gibi, güz gibi.
ḫ. M783b14

ḫazāne (Ar.) Hazine, servet.
ḫ.-sidin A729a4

ḫazānī (Fa.) Sonbahar mevsimi, güz mevsimi.
ḫ. M794b3(2)
ḫ.-de M783b1

ḫazāyin (Ar.) Hazineler.
milk ü ḫazāyin T701a25
ṭab'-ı ḫ. M790b5
ḫ. bile A720a20, A731a2
ḫ. T705b19, A720a19, A724a16
ḫ.-niñ T701a25
ḫ.-in M786a17
ḫ.-idin M790b5

Ḫazāyinü'l-ma'ānī (ö.a.) Nevayi'nin Türkçe Divanı; manaların hazinesi, hazineleri.
Ḫ. M790b5
Ḫ.-sidür M790b8

ḫaẕer (Ar.) Sakınma, kaçınma, tehlike.
ḫ. A732a1

ḥażerāt (Ar.) Hazretler, büyükler, saygıdeğer kişiler.
ḥ.-ı meḫādim bile M786b23
ḥ. M788b20

ḥāżır (Ar.) Hazır; huzurda, meydanda, göz önünde olan, bizzat bulunan.
ḥ. u nāẓır "Her yerde bulunan ve gören Tanrı." M797a4
ḥ.-dur T712b15
ḥ. irdiler A728a27
ḥ. irmes irdim M789a17
ḥ. bol- T701b14, T710a8, T716a14, T716b27, M789b12, M791b21
ḥ.ḳıl- T707a7,T707b, T711a15(2), T711b6, T712a23, T714b19, T716a14
ḥ. T712a23

ḫāzin (Ar.) Hazinedar, hazinenin idare ve korumasıyla görevli olan memur.
ḫ.-ğa A725a21
ḫ.-i T700b18

ḫazine (Ar.) Hazine, devlet malının, parasının saklandığı yer; hazine, servet, mal.
ḫ. A729b24
ḫ.-ni A724a17

ḥazinlıǵ (Ar.T.) Kederlilik, hüzünlülük, gamlı olma, mahzunluk.
ḥ.-ı M798a16

Ḥazḳil bkz. Ḥarḳil.

Ḥażramüt (ö.a.) Arabistan'da Yemen'in kuzeyinde bir bölge. Metnimize göre İsmail Peygamber bu bölge halkını doğru yola çağırmakla görevlendirilmiştir.
Ḥ. T699b11
Ḥ.-da irdiler A719b4

ḥażret (Ar.) Saygı ifadesi ile büyükler, saygıdeğer kişilere verilen, onları anmak için kullanılan ünvan; saygıdeğer kişi; huzur, kat.
ḥ.-i Ḫ^{v}āce Hafız M800a17
ḥ.-i hakayık-penāh M796a9
ḥ.-i ḫān M788b18
ḥ.-i imām M788b1
ḥ.-i maḫdūm T700a25
ḥ.-i mahdum-zāde M799b12
ḥ.-i mahdum-zādeğa M799b15
Ḥ.-i Muḥammed T694b8
Ḥ.-i Muhammed-i Arabi salla'llāhu 'aleyhi vesellem dür T716b15
ḥ.-i peyğamber A729b19
ḥ.-i risālet T702a21
ḥ.-i risālet salla'llāhu 'aleyhi vesellem T696a16, T697b1, T717a18, A731b14, M786b19, M792a26
ḥ.-i seyyidü'l-mürselin A732b5
Ḥ.-i Şeyh Niẓāmi A723b1
ḥ.-ı ẕāt M796a10
ḥ. dik M796a17
ḥ.T697a13, T697b1, T705a3, T705b11, T708b11, T712a10, T714a1-9, T716b7, A728a21-23, A729b20, A730a19, A731b16-17, M786a21, M792b8-11, M801a9
ḥ.-niñ A728a22-25, A731b16, M785b17-22, M786a11-12-20, M788a26, M797b4, M798a26
ḥ.-ḳa T699a11, M792b10
ḥ.-iñde T709b22
ḥ.-iğa T711a23, T711b1
ḥ.-ide T699b4, T704b1, T705b15, T707a27, M785a1, M785b24, M796a21, M797b19, M802a10

ḥ.-inde M799a18
ḥ.-imizğa M787b2
ḥ.-leride M798b7

Ḥāżūr (ö.a.) Yemen'de Hantalatü's-sadık'ın hidayete memur edildiği bir şehir ve ahalisi.
Ḥ. T715b18

Hecer (ö.a.) Hicaz ile Şam arasında bir şehir.
H.-de T697a9

hedāyā (Ar.) Hediyeler, armağanlar.
h. bile A730b14

hedef (Ar.) Hedef, maksat, gaye, nişangâh.
h.-iğa M800b3

heft (Fa.) Yedi.
h. T705a21

hefte (Fa.) Hafta, yedi gün.
h. A725a9
h.-de M793b6

hefte-be-hefte (Fa.) Haftadan haftaya, hafta hafta.
h. M794a18

Heft-ḫ̌ān (ö.a.) Şehname'ye göre Rüstem'in Keykavus'u kurtarmak için geçtiği şehir.
H. A720b16

helāk (Ar.) Yok olma, ölme, mahvolma.
zehr-i h. M796a13
h. bol- T696a11-19-20, T697a23, T697b13, T699a17, T702b4, T704a20, T706a25, T708a7-8, T713a1, T717a16-26, T721a22, A725a19, A727b8, A728b8, A729a10, A732a18
h.-it T699a2, T704a22, T704b7
h. ḳıl- T695a4, T697a4, T697b13, T699a17, T698b25(2), T705a9, T706a7-23-24-27, T706b11, T708a3, T709a15-27, T709b4, T714a2, T715a26, T715b20, T716a1-5, T716b9, A719a1(2), A719b3, A721b8-27, A722b25, A723a14, A724a20-23, A725a16-20, A727b16, A728a9, A730a18, A731a12
h. M801b15
h.-ke M784b22
h.-din T703a8

ḥelāl (Ar.) Şeriata göre kullanılabilen, haram olmayan şey.
ḥ. bol- M796b20

hem Hem; da, de; hem de; ve; aynı, aynı şekilde, aynı zamanda.
h. T694b4-5(2)-9, T695a15, T695b3-6-26, T696a13, T696b3-4-26, T697a26, T697b1-9-25-26(2), T698a2-13-26, T699a17-23-

24, T699b3-21-23, T700a1-9-10-11-22-26-27, T700b12, T701a13-24, T701b3-20, T702a3-10-12-15, T702b1-3-8-17-22, T703a7-9, T703b7-11-12-25, T704a5-15-21(2)-24, T704b2-4-6-27, T705b3-4-15, T706a16-20, T706b1, T707a19, T707b(4), T708a15, T708b27, T709a15, T709b1-2, T710a17, T710b9-12, T711a3-25-27, T712a2-8-26, T712b2-7-25-27, T713a9-17-27(2), T713b17-18- 24, T714a17-21, T714b13(2)-27, T715a7, T715b6-25, T716a15-22, T716b9-17-27, T717a1-3-14-24, T717b2-12(2)-14-17-19, T718a11, A719a2, T719b4-7-25, A720a6-11-17(2), A720b3-4-12-18, A721a13-15-20, A721b14-15, A722a12-16-25, A722b4-8-9(2)-10-13, A723a5-9-19-25, A723b3(2)-4-9, A724a8, A724b8-10-12-15-18-21, A725a10-11-14, A725b6-17, A726a23-27, A726b4, A727a17, A727b23(2), A728b2-12-18, A729a12-15-21-23, A729b8, A731a9(2), A731b2-3-12-20, A732a7, A731b9(2), A733a3-4-7-11(2)-16-20-23, M782b11(2), M783a5-15, M783b4, M784a6-18(2)-21, M784b24, M785b2-12, M786a13, M786b5-14-27, M787a11-13, M788a13, M788b8, M789a7, M789b9-17-26, M790b1-24, M791a6, M791b5, M792a14-26, M792b2-3-16-18-19-20, M793a5-12-16-24, M793b20, M794a3, M795a15-17, M795b3-14, M796a2-22, M796b3(2)-13-22, M797a7, M797b6-8, M798a1-5-8, M799a12, M799b10-12-18-19-23-26, M800a24, M800b9-13, M801a3, M801b4
h.....h. T695b19, T696a7, T698a9, T700a24, T702a16, T707b(5), A732a16, A732b19, A733a19, M782b19, M789a9, M790b27, M791a7, M792a26, M793a2, M795a17, M795b6-26-27, M796b1, M797a16, M797b2, M798b1-2-3-14, M799a11-12, M800a4

hemānā **(Fa.) Gûyâ; sanki.**
h. ki " Aynı zamanda." T710a5, A729b25, M784a8

hemānçe **(Fa.) Hemencecik, çabucak.**
h. T712a16

hem-bār **(Fa.) Aynı yükü yüklenmiş olan, günahkâr.**
h. irdiler T699a10

hem-dem **(Fa.) Arkadaş, yakın arkadaş.**
h. ü muṣāḥib M791a4

Hemedānlıġ **Hemedanlı, Hemedan şehrinden olan.**
H. A722b26

hemīdün **(Fa.) Sürekli, devamlı, ebedî.**
h. bol- M789b5

hemīşe **(Fa.) Daima, her zaman.**
h. T710a26, M789a24, M790a12, M794a25,

M796a18, M796b11

hem-nişān (Fa.) Aynı nişanlar, aynı ifadeli yazılar.
h.-lar M788b15

hem-rāz (Fa.) Sırdaş, yakın arkadaş.
h. bol- M788a15

hem-tabaḳ (Fa.) Aynı tabaktan yiyen, tabak arkadaşı.
h. ḳıl- T701b16

hemūm (Ar.) Sağanaklı, şiddetli yağmur yağdıran bulut; şiddetli rüzgâr, fırtına.
h. T703a7
h.-ı M801b15
h.-ıdın M791a26

hengāme (Fa.) Kavga, gürültü, karışıklık.
h.-ni A733a27

henūz (Fa.)Henüz, daha, şimdiye kadar, bu ana kadar.
h. T703b26, T704b21, A728a20-21, A733a24, M789a20-21, M793a3

her (Fa.) Her, bütün, hepsi; hangi, hangi bir; her bir.
h. sarı M783a22
h. bir M784b10
h. biri T701a5, T708a21, T712b3, A722b13, A731a24, M795b17, M799a26
h. biriniñ M784b15, M785a17
h. birini T711a13, T714a25
h. birige T711a11
h. biridin M795b18
h. hāl bile M789b26
h. kaçan T694b20, T705b4, T709b19
h. ḳayan M790a2, M798b10, M801a18(2)
h. ḳayıda M798b11
h. kaysı T707b. T714b11, M793b4, M794a23
h. ḳaysınıñ T695a2, T711a4, A724b9
h. ḳaysını T715a22, A723b22, M799a14
h. ḳaysığa A732a6, M790a24, M794a6-11
h. kim T706a1, T707b, T716a1, M782b12, M785b11
h. kimniñ A719a8
h. kimni T708b9
h. kimge M796a11(2)
h. kimde A730b4, A730b5(4)
h. kişi T699a12, T715a4-5, A728a7, A730a2, A733b7, M792a18-27
h. kişiniñ M792a22
h. kişini A726a11
h. ni T697a21, T714b2, T716a11, A728a11(2), A729b23, M784a7, M784b6, M785a6, M785b1, M786a1-2, M788b13, M789a21, M790a18-23, M792a8(2), M798a9-12-25
h. nige T705b27

h. niçe T700b19, T708a21, T715a8-18, A727b18, A728a27, M788a17, M793b2, M800a14
h. niçük M789a3
h. taķdir bile T694b15(2), T698a14, T699a9, T701b21, T703a7, T708a8, T712a19, T715a25, T715b7, A718b9, A719b7(2), A721b3-27, A722a14, A723b2, A724b18, A727b23, A729b7-24, A730b9
h. T695b1, T696b1-12, T698a4-11-21, T699a16(2), T701b16, T702a24, T702b3-10, T703a23, T704b7-18, T710a1,T710b14, T711a2, T712a11, T715a10-19, T717b4-13, T718a11, A720b6, A723a16, A723b18, A725a15, A726b8, A727a8, A727b17, A730a8, A731b27, A732a14, A732b22, A733a8-17-22-23, M782b5-13(2), M783a2(2)-13(2)-25-26, M783b10-19(3), M784a2-9-10-24-25, M784b12-13-16-19-20, M785a2-4-5-6-11-16-18(2)-19-25-26, M785b8-9-11, M786a5(2)-24-25, M786b1-9, M787b10, M789b2, M790a26(2), M790b1-22, M791b2(2)-3(2), M792a20, M792b22, M793a4-25, M793b13-19-24, M794a2-3-4-5-15-22-23, M795a10-27, M796a7, M797a7-19(2)-26(2), M797b3, M798b12, M799a25, M799b14, M800a6(2), M800b9-10, M801a7, M801b14(2), M802a19(2)

Herāt (Ö.a.) Herat. Horosan'da Timurluların devlet merkezi olan şehir.
ʿazm-i H. M788a24
Merv ü H. A723b9

her-āyīne (Fa.) Elbette, şüphesiz, herhalde.
h. ki T698b11
h. kim T715a10, A728a11, M783b2-13, M786b4, M788b27, M792a22, M796a16
h. A719a20, M798a12

hergiz (Fa.) Asla, hiçbir zaman, hiç.
h. T710b12, T716a18, A721a6, M783b17-22, M785a12, M786b14, M800a2

herze (Fa.) Boş, saçma, abes, faydasız.
h. M799a2

hevā (Ar.) Heves, istek, arzu; hoşlanma, sevgi, sevda; gelip geçici, nefsani istek.
nefs ü h. M802a4
h.-sı M796b21, M799a11, M801b14
h.-sın A724a1
h.-sıda A732b15
h.-sığa M785b1, M798b14
h.-sıdın M785a9

hevāyī (Ar.) Havai, uçarı, nefsine düşkün, ciddi şeylere ilgisiz.
h. ķıl- M782b15(2)

hevāyīlıġ (Ar.T.) Havailik, uçarılık, tasasızlık.
h.-ıdın M782b16

heves (Ar.) Arzu, istek, heves, gelip geçici istek.
h. bol- M786a27
h. ḳıl- A728b4, M784b27

heybet (Ar.) Heybet, büyüklük, korku ve saygı, çekinme duygularını birden uyandıraan hal, görünüş, gösteriş.
h.-idin T704a20, T708a25

hey'et (Ar.) Suret, görünüş, şekil; hal, durum.
h. bile T714b4
h. M799a21
h.-iñ M791b18

heykel (Ar.) Heykel.
h.-leri M785a17

hezār (Fa.) Pek çok, bin.
h. T698a21

Hezārsütün (ö.a.) Istahar'daki Çihil-Minar'ın bir başka adı.
H. A722b8

hezeyān (Ar.) Endişe, kaygı, saçma sapan sözden doğan endişe.
h. A731b24

hezimet (Ar.) Savaşta bozguna uğrama, bozgun.
h. ḳıl- A721a15

ḫıdmet (Ar.) Hizmet, bir büyüğe iş görme, bir büyüğe saygıyla iş yapma; iş, görev; huzur, kat; birinin hizmetinde bulunma.
ḫ.-i dini M791b1
ḫ. ü bi-kārımızni T703a25
ḫ. T709b5, M793a7
ḫ.-ḳa A725a3
ḫ.-de T710b18
ḫ.-i T698b27, A732a19, M786b11, M799b3
ḫ.-iniñ M796b21
ḫ.-in T713b15
ḫ.-ini A723b5, M786b25
ḫ.-iġa T701b6, T711b4, T717a8, A721b25, A725b20, A726a14, A730b16, A731a5
ḫ.-ide T701b10, T711b3, A723b4, A729b1, M782b7, M790b14, M796a22
ḫ.-imiz M799b3
ḫ.-leride M796a22
ḫ.-ler A720a21

ḫıdmetkārlıġ (Ar.Fa.T.) Hizmetkârlık, hizmet edicilik; görev, görevini yerine getirme. krş. ḫıdmerkārlıḳ.
ḫ. M786b24, M787b4
ḳulluḳ ḫ.-lıġların M790a8

ḫıdmet-kārlıḳ (Ar.Fa.T.) Hizmetin karşılığı olan, hizmetin karşılığı olan ilgi, hoş tutma. krş. ḫıdmetkārlıġ.

ḫ. M793a2

ḫıffet (Ar.) Hafiflik, azlık, havailik.
ḫ.-iğa T702a2

ḫıfż (Ar.) Koruma, saklama.
ḫ. u sıyānet M800a11
ḫ.-ıdın M786a7

ḫırām (Fa.) Sevinç, memnuniyet; gitme, ağır ağır gitme, ilerleme, varma.
ḫ. içre M789b11
ḫ. iyle- T703a13
ḫ. ḳıl- T702a15, A730b26, A732b5
ḫ. A732a10

ḫırāmān (Fa.) Eda ile naz ile, salınarak yürüyen, salınan.
serv-i ḫ. M787b21
serv-i ḫ.-ım M797a5
ḫ. M784b13

ḫırāş (Fa.) Eziyet, zahmet, sıkıntı.
ḫ. sal- T707b
ḫ.-ı M788a27

ḥırmān (Ar.) Mahrumluk, ümitsizlik, nasipsizlik.
dāğ-ı ḥ. M788a2
ḥ. M783b15, M788a25, M791a13
ḥ.-ıda M784a9

ḫırmen (Fa.) Harman.
ḫ. M785a23

ḥırṣ (Ar.) Hırs, sonu gelmeyen arzu, istek; istek; kızgınlık, öfke.
ḥ. M788a25, M794a1
ḥ.-ıdın A730b18, A732a8

hırsuz Hırsız.
h. T715b13

ḫıred (Fa.) Akıl, us.
ḫ.-i cevher-şinās M786b3
ehl-i ḫ. T702a22
hisab-ı ḫ.-i dūr-bīn M787a3
ʿaḳl u ḫ. M787a4
ḫ. M784b13, M785a18, M800b22

ḫıredlıḳ (Fa.T.) Akıllı, anlayışlı.
ḫ. A722a18

ḫıred-mend (Fa.) Akıllı, anlayışlı.
ḫ. ü pehlevan A722b10
ḫ. ü dāna A727a24
ḫ. irdi A725a18-19
ḫ. A718b13, A725b26, A726a21, A726b4, A730b2

ḫıred-mendlıḳ (Fa.T.) Akıllılık, anlayışlılık.
ḫ. A724b23

ḫıred-mend-pîşe (Fa.) Akıllı, anlayışlı.
ḫ. A729a15

ḫıṣāl (Fa.) Hasletler, huylar, tabiatler, ahlaklar.
iştiḳāl ü ḫ. M798b22
ḫ. M800a4, M802a15

ḫışt (Fa.) Tuğla, kerpiç; armağan, hediye; kısa el mızrağı.
ḫ. T711a26(2)-27
ḫ.-ınıñ T710b14
ḫ.-larnı T711a23

ḫıṭṭa (Ar.) Memleket, diyar, ülke.
ḫ.-i Baḥreyn A725b6

ḫıyānet (Ar.) Hayinlik, vefasızlık, güveni kötüye kullanma.
ḫ. T699a12

Ḫıżr (Ö.a.) Ab-ı hayatı içtiği için ölümsüzlüğe ulaştığına inanılan peygamber veya veli.
Ḫ. ʿaleyhi'ṣ-selām T702a7-20(2), T706b5-8-9-10-11-14-15-17, T708b8
Ḫ. ʿaleyhi'ṣ-selāmnıñ T706b23
Ḫ. ʿaleyhi'ṣ-selāmnı T702a16
Ḫ. ʿaleyhi'ṣ-selāmġa T702a19, T706b7
Ḫ. T702a22, A720b12, A723b6, M785a26, M788b4, M790b16-18
Ḫ.-ġa T699b26

Ḫıżr-vār Hızır gibi. bkz. Ḫıżr.
Ḫ. M798b10

ḥicāb (Ar.) Utanma, sıkılma; perde.
ḥ.-ları M786b17
közidin ḥ.-lar refʿ bol- T698b14

ḥicāblıġ (Ar.T.) Utanma, utanç.
ḥ.-ıdın M785a12

Ḥicāz (Ö.a.) Hicaz, Arabistan'da Kızıldeniz'in kuzeyinde bir bölge.
Ḥ. T697a9
Ḥ. -da A719a24

hicr (Ar.) Ayrılık, ayrı olma.
ḫazān-ı h. M794b3-24
h. M791a27, M792a2, M794b6-8-19-21, M798a23
h.-iñde M800b9
h.-iñdın M795a11
h.-i M785b1, M797b9
h.-idin M797a10, M798b11

hicrān (Ar.) Ayrılık; keder, unutulmaz acı.
derd-i h. M795a17
ḫār-ı h.- M788a2
h. ara M787a17
h. M784b24-27, M787a21, M788a21-25, M791a22-26, M794a27, M794b9, M795a4-14-15-19-27, M795b1
h.-dın M795a17
h.-ım M796b14, M797a12
h.-ı M791a13
h.-ıda M788b10, M784a8

hicret (Ar.) Memleketten memlekete göç.
h. ḳıl- T708a12

hīç Hiç; hiçbir; soru kelimesi; asla.
h. ḳayı T703b12
h. ḳaysı T714a14, A723b11, A730b5
h. kim "Hiç kimse." T697a13, T713b1, T717a10, A731b10, M799a6(2)
h. kimerse M787b27
h. kişi "Hiç kimse." T695a5, T698a4-6, T699a10, T702b5(2)-7, T708a18, T709b7, A721a6, A726a10, A727b12, A729a4(2), A731b11, A732a11, M786b6(2), M792a21, M799b16-26(2)
h. T695b1, T696a11, T698b10, T700a6, T701a3, T702a24-25(2), T702b12, T705b14, T706a7, T708a24, T709a26, T709b24, T712b9, T713a20-25, T714b1-15, T716a17, A719b6, A725a26, A726a26, A728a19, M783b12-13-19-20-22, M786b13-18(2)-22-23(2), M787a9, M787b26, M789a6-21, M790a3, M790b23, M792b14, M793a3(2), M794a5, M796a5, M797a13, M799b19, M800b17, M801a26-27(3), M801b6-7

hidāyet (Ar.) Doğru yola, hak yola, Tanrı yoluna çağırma, doğru yolu gösterme.
envār-ı h. bile T698a22
h. ü destyarlıġ M784b6
h. ü irşādıġa T699a7
h. bile M802a21
h. T697a12, T699b11, M788a6, M794b20, M797b27, M801b5
h.-i T708a18, T712b24, T715b18
h.-iġa T700a20, T702b27, T704a16, T709a1

ḥiddet (Ar.) Öfke, keskinlik.
ḥ.-i M802a5

ḥikāyet (Ar.) Anlatma.
ḥ. ḳıl- "Anlatmak, hikâye etmek." A733b2

ḥikmet (Ar.) Bilgelik; gizli, bilinmeyen nokta; sebep.
gāyet-i ḥ. T718a12
ḥ. u şāhlıġ A723b13
ʿaḳl u ḥ. A723a20
nübüvvet ü ḥ. T712a19(2)
ḥ. T716b19
ḥ.-i T695a5, T717b13

ḥ.-in T706b16
ḥ.-ide A718b13

ḫilāf (Ar.) Zıtlık, farklılık; doğru olmayan söz.
ḫ.-larġa A723b27

ḫilāfet (Ar.) Birinin yerini tutma, vekillik; bir topluluğun başında bulunma; halifelik, peygamber vekili olarak islamlığı, dini koruma görevi.
ḫ. ü taḫt-ı salṭanat M787a27
ḫ. T710b1, A729b16, A732b5, M787b11, M795b18-25, M796a20, M796b27
ḫ.-ḳa T708b11
ḫ.-in T705a4, T707a21
ḫ.-iġa T707b, T708b7-15, A732b12

hilāl (Ar.) Hilal, yeni ay.
h. T713a27
h.-idin M795a21
h.-ler M784b9

hilālī (Ar.) Hilale benzer, hilal şekilli.
h. M787b19

ḫil'at (Ar.) Kaftan, tören kıyafeti.
ḫ. M796b15
ḫ.-i T704a14
ḫ.-idin M787b27
ḫ.-iñiz M795a3
ḫ.-ler M795b9

ḥile (Ar.) Aldatma, hile, oyun.
mekr ü ḥ. bile M802a16
ḥ. ḳıl- A721b27
ḥ. bile T708a22, A729b7, M793a9

ḥile-engizlıḳ (A.Fa.T.) Hilecilik, hile düzücülük.
ḥ. M783a24

ḫilḳat (Ar.) Yaratılma, yaratılış; yaradılış.
ḫ.-i T694b1, T699b4, T707b
ḫ.-idür T694b9
ḫ.-iġa T694b1
ḫ.-ide M790b7

Ḥille (ö.a.) Irak'ın orta kısmında bir yer.
Ḥ. T708a12

Ḥilvān (ö.a.) Irak'ta bir yer.
Ḥ. A729b11

himmet (Ar.) Yüksek irade; yardım, bir büyüğün esirgeyip koruyup kollaması.
h. ü devlet M789b9
h.-iñ bile M788a13
h.-in A722a23
h.-idin M782b17

h.-iñiz M789a13
h.-leri M791a10

ḥimāyet (Ar.) Koruma, kollama, gözetme.
ḥ.-iğa T716a2, A719a4, M785b27
ḥ.-idin M785b26
ḥ.-leride T700a3

Hind (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.
H. T696b10

Hind (ö.a.) Hindistan, Hint ülkesi.
rāy-ı H. A730a10
H. ehli T696a22
H. T696b9

Hindüstān (ö.a.) Hindistan, Hint ülkesi.
H. T694b18-19, A728b3, A730a10
H.-nı T696a20, A728b14
H.-ğa A725a15, A728b1-4
H.-da T695a15, A727a20, A729a10
H.-dın A728b15, A731b3

ḥinü't-ta'ayyün (Ar.) Ortaya çıkma, belirleme.
ḥ. T713a14

hirāsān (Fa.) Korkan, çekinen.
h. irdi T699b24
h. idiler A726a24
h. M785b12

ḥisāb (Ar.) Hesap, sayma; tahmin, tahayyül, oranlama; gibi olma, benzer olma; anlayış, davranış; bir konuyu önceden enine boyuna düşünmek.
ḥ.-ı ḥıred-i dūr-bin M787a3
ḥ. bile M791b5, M792b22
ḥ. içre M787a5
ḥ. bol- M786b8
ḥ. ḳıl- A724b10, M798a26
h. M785a22
ḥ.-ḳa tile- A723a20
ḥ.-da irmes min M786b22
ḥ.-dın T695b1
ḥ.-dın taşḳarı T704b16
ḥ.-ı M787a4
yoḳ ḥ.-ı tut- T702b2
ḥ.-ın T695b1
ḥ.-ını M800b20
ḥ.-ığa A729a1

ḥiṣār (Ar.) Kale, etrafı korunaklı kale, bent hisar.
ḥ.-ı devlet M786a10
ḥ. sarı M798b10
ḥ. ḳıl- M786a21
ḥ. M786a21
ḥ.-ğa A731b25

ḫ.-ıñ M800a11
ḫ.-ı M786a9-10
ḫ.-ınıñ M786a9
ḫ.-ın M786a6
ḫ.-lar T695b8

ḥiṣārī (Ar.) Hisar içinde olan, hisar içinde kalan.
ḥ. M783b24

ḥiss (Ar.) Duyuş, duyma gücü, sezgi, duygu.
ʿaḳl u ḥ. M783b27

ḫiṭāb (Ar.) Seslenme, çağırma, konuşma; emir, buyruk; Tanrı emri, Tanrı sözü, Kur'an, haber, ceza.
ḫ. u müsādere M789b24
ḫ. bol- M793a26
ḫ. ḳıl- T697b19, T700a2, T702a26, T711a15, T716a8, A729b4
ḫ. T699b3-6, T705a3-12, T706a4-17, T706b3, T707b, T709b23, T710a16, M789b24, M791b12
ḫ.-ı T694b4, M786b12
ḫ.-ımızġa T705b13

Ḫocend (ö.a.) Fergana tarafında bir bölgenin adı.
Ḫ.-de A729a11

ḫod (Fa.) Kendi; bile, da, de; bizzat.
ḫ. febihā M793a19
yā ḫ. M787a17
öz ḫ. u hāl M794a7, M800b24
ḫ. T695b23, T710a14, T717b17, A722b3, A723a15, A723b15, A724b6, M787a17, M794a4, M796a1, M799a24, M799b18-21

ḫod-pesendlıġ (Fa.T.) Kendini beğenmişlik.
ḫ.-ıdın A726a25

ḫod-rāy (Fa.birl.s.) Kendi bildiği gibi davranan, kafasının doğrusuna giden.
ḫ. A728b3, M798b15

ḥoḳḳa (Ar.) Hokka, içine mürekkep ve benzeri şeyler koymak üzere, maden, cam veya topraktan yapılmış küçük kap.
ḥ. M791b10-11
ḥ.-nı A725a27
ḥ.-ġa A725a21

ḥoḳḳa-dān (Ar.Fa.) Hokka, hokkalık, hokka kabı.
ḥ.-ı T711a24

ḥor (Fa.) Eksiklik, aşağı olma, kötü olma.
ḥ. u ḳuṣūr T710a17

Ḫorasan (ö.a.) Nuh'un oğlu, Sam'ın ikinci oğlu Alim'in oğullarından biri.
Ḫ. T694b6-7

Ḫorāsān (ö.a.) Horasan, İran'ın kuzey doğusundaki bölge.
Ḫ. T702b22, A719b19, A725b17, A728a21, A732b12, M786a12
Ḫ.-nı A725b18
Ḫ.-ġa A721b3, M730b5
Ḫ.-da A719a6, A725b11, M786b27, M795b27
Ḫ.-dın A732b18
Ḫ.ġaça A724a2

ḫorsend (Fa.) Hoşnut etme, memnun etme, tatmin etme.
ḫ. bol- "Hoşnut olmak, memnun olmak, tatmin olmak." A719a8, A731b1

ḫorṭūm (Ar.) Fil burnu, hortum.
ḫ.-ı M785a20

ḫoş (Fa.) Hoş, güzel, iyi; tatlı; memnun.
ḫ.-tur T716a11, M783a6
ḫ. kil- T717a7 M794b3
ḫ. huy T717b16
ḫ. M795a3 M794b3

ḫoşā (Fa.) Ne hoş, ne güzel.
ḫ. M784a3

ḫoş-āb (Fa.) Parlak, inci, yakut, elmas gibi şeylerin parlaklığı.
dürr-i ḫ. "Parlak ve kıymetli inci." M788a12

ḫoş-ḥāl (Fa.) Memnun, halinden hoşnut, hali vakti yerinde, gönlü rahat.
ḫ. bol- T698a21, T705b27
ḫ. ol- M796b25
ḫ. ḳıl- A719b15
ḫ. M802a24

ḫoş-ḥāllıḳ (Fa.T.) Memnunluk, gönlü rahatlık.
mūcib-i ḫ. M799b13
ḫ. M796b6

ḫoş-ḫırāmī (Fa.) Hoş salınışlı.
ḫ.-din T716b18

ḫoş-hūy (Fa.birl.s.) İyi huylu, anlayışlı.
ḫ. A728b20

Ḫoş-nevāz (ö.a.) Hayatala ülkesinin hükümdarı (Metne göre).
bkz. Hayatala.
Ḫ. A729a6

ḫoşnūd (Fa.) Memnun, razı, hoşnut.
ḫ. bol- T695a10, M785b15
ḫ. öt-A723a3
ḫ. T704a6, A729a3

ḫoş-ṭab' (Fa.Ar.birl.s.) Huyu güzel, hoş tabiatlı.
'aḳil ü ḫ. M792b21

ḫoş-vaḳt (Fa.Ar.birl.s.) Halinden memnun, rahat, keyfi yerinde.
ḫ.-türler M794b12

Ḫotan (ö.a.) Doğu Türkistan.
Ḫ. M786a5

ḫūb (Fa.) Güzel, hoş, iyi.
ḫ. A722a22, M799b1
ḫ.-larM784a17, M800b1
ḫ.-raḳ A731a22

ḥubb (Ar.) Sevgi, istek.
ḥ. A722a19

ḫūb-ṣūret (Fa.Ar.birl.s.) Güzel yüzlü.
h. A722b11, A728b9

ḥubūbāt (Ar.) Tohumlar; buğday, arpa gibi taneli bitkiler, tahıl.
ḥ. T694b20, T708b6

ḫuceste (Fa.) Uğurlu, kutlu.
ḫ. M798b10

ḫuceste-eṣer (fa.Ar.birl.s.) Uğurlu, kutlu, uğur alametli.
ḫ. M791a27

Hūd (ö.a.) Ad kavmine gönderilen peygamber.
H. 'aleyhi's-selām T696b16-20-22, A719b4
H. 'aleyhi's-selāmnıñ T696b18, T697a4
H. 'aleyhi's-selāmnı A719b2
H. 'aleyhi's-selāmdın T697a8
H. T696b17, T697a6, T697b16

Ḫudā (Fa.) Tanrı.
Ḫ. M800b19, M792b7
Ḫ.-ya T707b

Ḫudā-perest (Fa.birl.s.) Tanrı'ya inanan, Tanrı'ya ibadet eden, tapınan.
Ḫ. T715b9, A725b26

Ḫudāy (Fa.) Tanrı.
Ḫ. ta'ālā M797b20
Ḫ. A733a27

Ḫudāyā (Fa.) Ey Tanrı, Ey Tanrım.
Ḫ. T699b2, T702a25, T716b9

ḫuddām (Ar.) Hadimler, hizmet edenler.
ḫ. bile M786b24
ḫ.-ı M800a10

ḥudūd (Fa.) Sınırlar, hudutlar, taraf, yön.
ḥ.-ın A719b19
ḥ.-ıġaça A719b19

ḫuffāş (Ar.) Yarasa, gece kuşu.
ḫ.-dur T714b3
ḫ. T714b20

ḫulḳ (Ar.) Yaradılış, huy, tabiat.
ḫ.- kerîm M802a26
nefḥa-i ḫ.-uñ M798a19
ḫ.-uñnı M798b16

ḥulle (Ar.) Elbise, cennet elbisesi; caize, büyüklerden birine takdim olunan bie şeye karşılık alınan hediye.
ḥ.-si M796b17

ḥulle-girdār (Ar.Fa.birl.s.) hulle gibi, cennet elbisesine benzer.
ḥ. M796b15

ḫullide mülkühu (Ar.) Mülki daim olsun.
ḫ. M799a10

ḫulleda'llahu mülkehu (Ar.) Allah onun mülkünü daim ve baki etsin.
ḫ. A728a20

ḫulūṣ (Ar.) Gönül temizliği, saflık.
ḫ.-ı ʿaḳd M796b22

ḫumār (Ar.) İçkiden sonra gelen başağrısı, sersemlik.
ḫ.-ını M796a12

ḫumārsız (Ar.T.) Baş ağrısı olmaksızın, sıkıntısız.
ḫ. M801b12

ḫūn-āb (Fa.) Kanlı su, gözyaşı.
ḫ.-ı M797b23, M800a13

ḫūn-ālūd (Fa.) Kanlı, kan bulaşmış, kana bulanmış.
ḫ. T698b23, M801a24

ḫūn-bārlıġ (Fa.T.) Kan yağdırıcılık, kanlı gözyaşı dökme.
mācib-i ḫ. M787b24

ḫūn-efşān (Fa.birl.s.) Kan saçan, kan saçıcı.
ḫ. M797a22

ḫunyā-ger (Fa.) Şarkıcı.
ḫ.-in A720b13

ḫurde-bîn (Fa.birl.s.) İnce, ufak şeyleri gören, incelikleri farkeden.
ʿaḳl-ı ḫ. M786b2
ḫ. M802a19

Ḫūristān (ö.a.) Huristan. İran'ın güneybatısında yer alan bir bölge. krş. Ḫūzistān.
Ḫ.-da A725b15-22
Ḫ.-dır A725b5

ḫurmā (Fa.) Hurma ağacı.
ḫ. T695a26

ḫurrem (Fa.) Sevinçli, şen; gönül açan; gönlü ferah.
ḫ. bol- M783a5, M795a15
ḫ. kıl- T700b17

ḫūrşīd (Fa.) Güneş.
ḫ.-i ʿālem-tāb M801b16
ḫ.-i enver M787b18
ḫ.-i evc-i kemāl M783b13
ḫ.-i evc-i salṭanat M787a27
ḫ.-i rahşan M799a2
ḫ. M783a12-15, M784a16, M791a1
ḫ.-din M796b18
ḫ.-ini M796a11

ḫūrşīd-timsāl (Fa.Ar.) Güneş gibi, güneş benzeri.
ḫ. M797b5

ḫūrşīd-veş (Fa.) Güneş gibi.
ḫ. durur M783b14
ḫ.-ler M795b13

ḫurūc (Ar.) Dışarı çıkma, çıkış, çıkma.
ḫ. ḳıl- "Hücum etmek, ayaklanmak, saldırmak." A719b9, A720a15, A723a25, A724a3, A725a12, A729b9, A732a15

ḥurūf (Ar.) Harfler.
ḥ.-ı M797a11

ḫurūş (Fa.) Coşma, çağıltı, gürültü.
ḫ.-ı M784b19
ḫ.-ınıñ M788a27

ḫurūşān (Fa.) Coşan, çağlayan.
zülāl-i ḫ. M783a14

ḫusrev (Fa.) Padişah, hükümdar, sultan.
ḫ.-i dādger A730b7
ḫ.-i pāk M796a21
ḫ.-i A720b4, A725b16

Ḫusrev (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Eşkanilerden, Fīruz bin Hürmüz'den sonra tahta çıkan kişi (Metne göre).
Ḫ. bin Fīrūz A724a25
Ḫ.-niñ A724b1

Ḫusrev (ö.a.) Husrev ü Şirin hikâyelerinde de adı geçen,

Sasani hükümdarı II. Husrev. (ölm. 628)
Ḫ. Perviz bin Hürmüz A731a8
Ḫ.-i Perviz A730b27
Ḫ.-i Pervizniñ A731b19
Ḫ. dik A731b13
Ḫ. A731b13-20, A732b25(2), M790a21
Ḫ.-niñ A731b22
Ḫ.-ni A732a7

ḫusrev-āyin (Fa.) Hükümdar davranışlı, hükümdar gibi.
ḫ. M802a19

ḫuṣūmet (Ar.) Düşmanlık, çekememezlik, kıskançlık.
ḫ. T695a3, T699b24
ḫ.-leridin T710a9

ḫuṣūsā (Ar.) Başkaca, ayrıca.
ḫ. M783a16, M783b23, M802a5

ḫuṣūṣiyyet (Ar.) İlerlemiş tanışıklık, ahbaplık, yakınlık.
ḫ. A725a5, M799b21
ḫ.-ler A730a4

hūş (Fa.) Akıl, bilinç.
h.-ını M784b14, M785a18

ḫūşe (Fa.) Salkım; başak.
ḫ. T701a5-15, M785a14
ḫ.-ni T701a15
ḫ.-ler T701a17-18

Hūşeng (ö.a.) İran'ın Pişdadiyan sülalesinin ikinci hükümdarı. Siyamek'in oğlu ve Keyumers'in torunu.
H. şāh A719a2
H. A718b13, A719a1
H.-niñ A719a3
H.-ni A718b11

ḫuşk (Fa.) Kuru.
ḫ. u ter "Canlı cansız, her şey." A723b12

hūşlıḳ (Fa.T.) Akıllı.
fehmlıḳ h. M793b8

hūş-yār (Fa.) Akıllı.
h. A726a21

hūşyārlıḳ (Fa.T.) Akıllılık, akıllı olma.
h.-ḳa M789b27

ḫuṭbe (Ar.) Hutbe, cuma ve bayram namazlarında minberde okunan dua ve verilen öğüt.
ḫ.-de M793a4

ḫuṭūṭ (Ar.) Yazılar, çizgiler.
ḫ.-ı M783b6
ḫ.-ıdın M797b13

ḫūy (Fa.) Huy, tabiat, yaradılış.
bed ḫ. T717b16
ḫoş ḫ. T717b16
ḫ.-ı A728b24

Ḫūzistān (ö.a.) Huristan. bkz. Ḫūristān.
Ḫ. A721b7

ḥużūr (Ar.) Hazır bulunma, bir büyüğün katı, karşısı, huzuru, bir büyüğün birini kabul etmesi; rahat, ferahlık.
mūcib-i ʿīş ü ḥ. M788a5
teşrīf-i ḥ. M791b10
ḥ. M798b11
ḥ.-ı M787a6
ḥ.-ıda T700b26, A725a21

ḥużżār (Ar.) Hazır bulunanlar, huzurda, mecliste, meydanda bizzat bulunanlar.
ḥ.-ğa T702a2
ḥ.-ı A730a1

ḥüccet (Ar.) Delil.
ḥ. bile A726a1, A727a18, A730a4, A732a5
ḥ.-din T698b1, T702b23
ḥ.-i T714b15, A725b22

Hüccetü'l-islām (ö.a.) İmam Gazeli'nin lakabı.
H. İmam Muḥammed Gazzālī A718b7

ḥücre (Ar.) Oda, odacık, kapalı küçük yer.
ḥ. M783b21, M789a3

hücūm (Ar.) Saldırma, saldırış.
h. ḳıl- T714b12
h.-ı M800a6

hüdā (Ar.) Doğru yolu gösterme.
ehl-i h. M800b19

Hüdāy Tarḫan (ö.a.)Sultan'ın hizmetinde bulunan ve onun adına Rum'a giden bir kişi (?).
H. T. M791a18

hüdhüd (Ar.) Çavuşkuşu, ibibik, Süleyman Peygamber ile Saba Melikesi Belkıs arasında haber getirip götüren kuş.
h. T711a14-15
h.-ni T711a13
h.-ğa T706a24, T711a21

ḥükm (Ar.) Hüküm; karar; emir; kural.
şerʿ ü ḥ. M794a17
ḥ. bile M790b1
ḥ. bir M786b22
ḥ. buyur- T705a25

ḥ. bol- T694b5(2), M789a21, M789b15-18, M790a19, M791b4, M793b9-11-15-17-21-26-27, M794a1-15-16-22
ḥ. ḳıl- T698a4-11-24, T698b8, T701a13, T703b15-25, T705a24, T705b20, T707b, T708a25, T709b24, T710b17, T712a1-5, T714b18, T716b6, T717b22, A725b19, M788b20-25
ḥ. ḳılıl- M793b5-19
ḥ. T705b26, M788a24, M788b4-7, M789a4-21, M789b13, M793a26, M793b21, M794a2(2), M800b6
ḥ.-din M793b27
ḥ.-üñ M790b8
ḥ.-i T694b12, T697a14, T697b11, T698a12-19, T705b20-24, T710b19, T712a17, T717a2-25, T717b8, A725b6, A726b10, M786b23, M788a3-26, M792b12, M800b4
ḥ.-in T699b25, T705a16, T705b3, T708a12, T710a24, T712b24, A721b22
ḥ.-leri M785b8

ḥükemā (Ar.) Hakimler, bilgeler, filozoflar, bilginler.
ḥ. T712a18, T717b13-14, T718a24, A722a17, M788b1, M800a12
ḥ.-dın A721a23, A722b2, A722b18

ḥükümet (Ar.) Hüküm sürme, idare, saltanat, hükümdarlık.
ḥ. ḳıl- T700a3, A727b5-11
ḥ. M785b8, M802a11
ḥ.-ḳa A725a7
ḥ.-i T706a15
ḥ.-iğa A720a4

ḥükümrān (Ar.Fa.) Hüküm süren, hükümran.
ḥ.-ı ṣāḥib-cāh M800b24

Hümāy (ö.a.) İran'ın Keyaniyan sülalesinin yedinci hükümdarı olan hanım. Behmen ölmeden önce kızı ve eşi olan Hümay'ı doğacak çocuğuna vasi, doğacak çocuğunu da veliaht tayin etmiş, ancak Hümay'a saltanat tatlı geldiğinden çocuğunu uzaklaştırmış ve kendisi saltanat sürmüştür.
H. A722a11-18-26, A722b2-3-5-9-10-19
H.-nıñ A722b7
H.-nı A722a12, A724b20
H.-ğa A722a13, A722b1-3

hümā(y) (Fa.) Devlet kuşu saadet, kutluluk.
h.-ı iḳbāl M792a2
ḥ.-ı nübüvvet T718a8
h. A722b20

hümāyūn (Fa.) Kutlu, mübarek; hükümdara ait.
h. kütübḫāne M790a24
h. A726b27, M785b17, M786a12, M787b19, M788b17, M789b5, M795b8, M799a25, M801a18
mevkib-i h.-dın M796b22

hümāyūn-fāl (FA.birl.s.) Uğurlu, mübarek, kutlu.
h. M791a26

hümâyûn-mevkib (Fa.Ar.birl.s.) Uğurlu, mübarek kafile, alay.
h. M797b6

hümâyûn-zât (Fa.Ar.birl.s.) Kutlu, mübarek kişilik.
h. M789a15
h.-nı M791a17
h.-ḳa M791a2

hüner (Fa.) Marifet, bilgi; ustalık.
h. ehli A724a26(2)
h.-i M798a1
h.-ler A724a27

hüner-perver (Fa.birl.s.) Hünere, bilgiye, ustalığa değer veren, hüneri koruyan.
h. A724a26

ḥürmet (Ar.) Saygı, hürmet, ululama.
ḥ. ü ta'ẓimler bile A721b24
'inâyet ü ḥ. M794a14
ḥ. bile T716a13
ḥ. tut A724a5

Hürmüs Ḥakim (ö.a.) Doğu inanışlarında Nuh Tufan'ından önce İdris Peygamber'in çağdaşı olduğuna inanılan bir bilgin.
H. Ḥ. T695b17

Hürmüs (ö.a) Nuh'un oğlu Yafes'in soyundan ve İskender'in babası olduğuna inanılan kişi.
H. A723a7
H.-i Rûmî A723a7

Hürmüz (ö.a.) İran'ın Sasani sülalesinden Şapur bin Erdeşir'in oğlu ve halefi olan hükümdar. (Tahta çıkışı 271)
H. bin Şâpûr A725b17
H.-i Ḳaṭi' A725b17
H. A725b18-19-24(2)
H.-ni A725b23

Hürmüz (ö.a.) Sasanilerin ikinci sülalesinin sekizinci hükümdarı. Nersi'nin oğlu ve halefi. (Tahta çıkışı 303)
H. bin Nersi A726a23
H.-niñ A726b3
H.-ġa A726b3, A726b11

Hürmüz (ö.a.) Sasani sülalesinden on altıncı hükümdarı. Yezdicird'in oğlu ve halefi. (Tahta çıkışı 457)
H. bin Yezdicird A728b24
H. A728b25-26-27

Hürmüz (ö.a.) Sasani hükümdarlarından Nuşirevan-ı Adil'in oğlu ve halefi, yirmibirinci Sasani hükümdarı. (Tahta çıkışı 579)
H. bin Anûşirevân A730b8

H. A730b16-17-20-21-22-23-25, A731a2-9(2)-10
H.-ni A730b20-26, A731a12
H.-ğa A730b17
H.-din A731a2

Hürmüz (ö.a.) İran'ın Eşkani sülalesinden bir hükümdar.
H. bin Yeläş A724a10-21

Ḥüseyin ʿAlî Big (ö.a.)Nevayi'nin sultan'a maruzatını sunmak üzere gönderdiği bir kişi.
Ḥ.ʿA.B.-ge M790b21

ḥüsn (Ar.) Güzellik, hoşluk, iyilik; güzel.
ḥ.-i ṣavt T709b14
ğäyet-i ḥ.-i cemäl T705b16
ḥ. ü cemäl T700a25, T711a18, A719a11, A725a23
ḥ. ü kemäl T711a18
ḥ. ü istiğna T70b3
ḥ. ü leṭäfet A731b10
ḥ. ü sehl A718b14
ḥ. M783a22
ḥ.-i T695a1, T698a17, M783a22, M800b1
ḥ.-iğa A720b21

ḥüsnā (Ar.) En güzel.
esmā-ı ḥ.-nı "Tanrının adları." T694b11

hüveydā (Ar.) Açık, apaçık, belli, āşikār.
h. M800a7

hüviyyet (Ar.) Mahiyet, nitelik, asıl.
h. T699b2

ıldırım Yıldırım.
ı. M790a2

IldırımMir-aḫūr (ö.a.) Sultan'ın hizmetindeki bir kişi. Nevayi'ye sultan'ın mektubunu getirmiştir.
I. M790b10

ınan- İnanmak, ikna olmak.
ı.-may T713a27

ʿIrāḳ (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın Horasan isimli oğlunun oğlu.
ʿI. T697b7

ʿIrāḳ (ö.a.) Ortadoğu'da Fırat ve Dicle nehirlerinin aşağı mecraları boyunda, Basra körfezinin kuzey ucundan itibaren güneydoğu, kuzeybatı yönünde uzanan çukur bölge.
ʿI.-ı ʿAcem sarı "İran'ın batısında bir bölge" A721a15
ʿI.-ı deri A724a2
ʿI. A720a21, A724a11, M792b16, M792b17, M793a2, M793b8
ʿI.-nı A719b19
ʿI.-ḳa A719b27
ʿI.-da A729a25, A729b11
ʿI.-dın M793a1, M793a5

ʿırż (Ar.) Namus, şeref, iffet.
ʿı.-ı A727b18

Işfahān (ö.a.) İran'da 1550 m. yüksekliğinde geniş bir yaylada, Zanda-Rud ırmağı üzerinde kurulu tarihi bir şehir.
I.-nıñ A729a11
I.-nı A723b9
I.-ġa A733a10
I.-da A719a6
I.-dın A720b27

ısı- Isınmak, sıcak hale gelmek.
ı.-dı M789b16

ısıġ Sıcak; güneşli.
ı. T709a13, T710b18, A727a11, M783a6, M783a11

Isıtma Sıtma, sıcaklık, yanma.
ı. M785a7

ışlāḥ (Ar.) Düzelme, iyileşme; onarılma, düzeltilme, iyileştirilme; af, bağışlama, hoş görülme.
ı. bile M789a26
ı. M790b7, M800b13
ı.-ġa M789b10, M790a4
ı.-ıġa A720a18, M800b12

Iṣṭaḫar (ö.a.) İran'ın Fars bölgesinde Şiraz'ın kuzeydoğusunda büyük bir şehir. İslamiyetten önce birçok kere İran hükümdarlarının başşehri olmuş; İslamiyet döneminde de varlığını sürdürmüş, daha sonra harap olmuştur.

I. A719a14, A721b16, A725a11
I.-nı A718b10
I.-da A722b8, A733a7
I.-da irdi A733a5

ʿışḳ (Ar.) **Aşk, sevgi; aşk, sevgi sebebiye bağlılık.**
ʿı.-ı bi-cān M785a13
ʿı.-ı zebūn-keş M790a25
ʿı. u niyāz A731b12
ʿı. M790a3
ʿı.-ın T700b20, M801b8
ʿı.-ıda M783b4

ışna- **Işıldamak, parlamak.**
ı.-r M799a1

ıṭlāḳ (Ar.) **Bırakma, ayrılma.**
ı.-ı T702b3

ʿıṭr (Ar.) **Güzel ve latif koku.**
ʿı.-ı rāyiḥā M800a18
ʿı.-ıdın M788a11

ʿıṭr-engizlıġ (Ar.Fa.T.) **Güzel kokulu olmak; güzel, hoş kokululuk.**
ʿı.-ı M782b15

ıṭṭılāʿ (Ar.) **Öğrenme, bilme, anlama, tanıma.**
ı. tile- T697b20
ı.-ı M787b24

ʿıyāl (Ar.) **Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler; kadın eş, zevce.**
ʿı. ü eṭfāl T703a6
ehl ü ʿı.-i T712b11
māl u. ʿı.-leri A729b5
ʿı.-iġa A729b2

ʿıyān (Ar.) **Açık, belli, aşikâr, meydanda, ortada.**
ʿı. A733a26, M785a19

ʿıyş (Ar.) **Yaşama, hayat.**
bahār-ı ʿı u iḳbāl M796b25
ṣubḥ-ı ʿı.-ım M801a22

ıẓhār (Ar.) **Gösterme, sunma, belli etme, ortaya çıkarma, söyleme, açıklama, tanıtma, anlatma, isteme; görünme.**
ı.-ı niyāz M798a22
ı.-ı şikāyet M799b26
ı.-ı taʿalluḳ T700b23
ı. ịyle- "Göstermek" A727b9
ı. ḳıl- "Göstermek, söylemek, açıklamak, belli etmek, tanıtmak, anlatmak; çizmek, yapmak; dertleşmek; istemek; etmek (yardımcı fiil)" T700b20, T700b21, T700b23, T701b18, T704a19, T707a19, A723a24, A725a6, A727a17, A728a3, M790a8, M790a26, M795b17
ı. ḳılıl- "Görünmek" M797a13
ı.-ı ḳıl- M783a22
kele ı.-ı ḳıl- "Söz söylemek, soru sormak." T700a8
muḫalefet ı.-ı ḳıl- A730a7

ta'aşşuḳ ı.-ı ḳıl- A732b16
ı.-ın T700b23
ı.-ıġa T706a24, M789b8

ıżlāl (Ar.) **Kışkırtma, yoldan çıkarma.**
ı. ḳıl- "Kışkırtmak" T715b22

ıżtırāb (Ar.) **Sıkıntı, üzüntü, keder, huzursuzluk, acı, elem.**
ı. bile T697a23
ı. ḳıl- "Acımak, birisinin uğradığı duruma üzülmek, sıkıştırmak, zorlamak." T707a18, T714a24
ı. A722b4, M784a10, M791a16, M797a13
ı.-ġa T712a10
ı.-ı M787a2
ı.-ın T695a12
ı.-ıñız M799b27

ıżṭırār (Ar.) **Çaresizlik.**
ı. M797a13

ıżṭırārī (Ar.Fa.) **Çaresizlik.**
ı. M785b17, M801b26

i- **imek ek fiili, olmak.**

i-se T704a22, T709a24, T717b13, M786a24, M786a26, M791b23, M800a23

-**dı i-se** A724b24, M787b27, M788a1

i-di T697b3, T708b21, T710b2, T716a1, A718b12, A719a3, A723a10, A726a6, A726a7, A726a20, A727a21, A727b7, A728b23, A728b24(2), A729a25, A729b15, A730b7, A731a25, A731a27, A733a1(2), A733a21(2), A733a26(2), M790a5, M792a8(2), M796a2, M796a5

-**(-ı-)p i-di** A733a7, T700b14, M797a26

-**maydur i.-di** A728a21

i-diler T696b20, T697b5, T700a11, T706a8, A726a24, A732a19

i-mes T700a26, T707a11, T711a24, T712a5, T717b19, A719b14, A724b15, A725a26, A726a12, A732b22, A733a20(2), A733a24, M783b12, M785a6, M786a17, M787a10, M792b14, M793a15, M794a9, M796a20, M796b7, M798b16, M799a6, M800b16, M800b17, M801a20

-**gen i-mes** T708a24

i-mestür M788a18, M800b21

i-mes tururM795b2

i-mes biz T705b10

i-mes siz M792b23

i-mes ikendür M799a7

i-mes irkendür M801b4

i-mes irdi T701b10, T713b3, A718b5, A720a17, A721b23, A721b26, A723a1, A732a23, M792b14

i-mes irdiler T708a11

i-miş sin

-**adur i-miş sin** T711a7

i-miş T699b7, M784b10, M792a3, M800b26

-**ġan i-miş** M787b23

i-kendür M786b10, M794a5, M799a7

i-kendürler T715b3

i-kenni T700b13

i-kende T702b26, M784b22

----

i-se

bar i. T709a24, M786a24, M800a23

meşaḳḳat i. M786a26

i-di

ābād i. A730b7

ārām i. A728b23, A728b24

at i. A731a27

Bāzer bin Elbaş i. A723a10

behremān i. A729b15

beyt i. M796a5

dehr-āver ü envār-baḫş i. A726a20

devr ü zamānı i. A726a6

ferş i. A731a25

içinde i. A727b7

ked-ḫudā i. A729a25

Ken'an i. T708b21

Keyūmers i. A718b12

lutf i. M790a5
Māni i. A726a7
maḳdūr i. A733a21
maṭlūb i. M792a8
merġūb i. M792a8
meşhūr i. A733a21
mevcūd i. T697b3
Mihan-duḫt i. A733a1
Muṣul i. T716a1
mücmel i. A733a26
pāk u muḫayyel i. A733a26
pest i. T710b2
ruḳʿa i. M796a2
şāhi i. A719a3
yumşaġ i. A728b24
i-diler
bar i. A732a19
-ġa mevsūm i. T700a11
ḫalḳ i. T696b20
hirāsān i. A726a24
il i. T706a8
ṭāliḥ i. T697b5
i-mes
andaḳ i. M798b16
āsān i. A733a20
Bābür Mirzā dik i. siz M792b23
bahāsı i. A733a24
cāyiz i. M787a10
ḫalāṣ i. A719b14, A724b15
imkān i. A733a20
işi i. T712a5
maʿhūd i. M800b17
maʿlūm i. T707a11, T717b19, A725a26, M799a6, M801a20
maẓbūṭ i. A732b22
mevcūd i. M800b16
Mirzā buyruġı bile i. M793a15
mümkin i. A726a12, M796a20
münāsib i. M786a17
münāsibraḳ i. M783b12
peyġamber i. T711a24
ṣūret tutar dik i. M796b7
tigürgen i. T708a24
urmaḳ i. M785a6
üç tört kün i. M792b14
vāḳiʿ i. M794a9
vaṣf u ḥācet i. T700a26
i-mes biz
kem i. T705b10
i-mes irdi
ḥarif i. A721b26
ḫāṭır-cemʿ i. A721b23
iş sırrınıñ āgehi i. A720a17
kişi püştidin i. A718b5
maʿhūd i. M792b14
merʿī i. A732a23
miniñ ḳaşımdın i. A723a1

öksük i. T713b3
râżı i. T701b10
i-mes irdiler
muṭi' i. T708a11
i-mestür
taḳdir i. M788a18
yıraḳ i. M800b21
i-mes ikendür
mevcûd i. M801b4
öz yiride i. M799a7
yiride i. M799a7
i-mes turur
andın i. M795b2
i-miş
bar i. T699b7, M784b10
bu i. M800b26
'ömr-fersā i. M792a3
i-kendür
bāṭıl i. M786b10
ni ay ni kün i. M794a5
i-kendürler
müsülmān i. T715b3
i-kenni
bar i. T700b13
i-kende
evlādı i. T702b26
müşerref i. M784b22
----
i-se
bardı i. M787b27
öçti i. M788a1
i-di
asrap i. A733a7
ḳaçıp i. T700b14
saçıp i. M797a26
toḳtamaydur i. A728a21
i-miş
yaşunġan i. M787b23
i-miş sin
ḳıladur i. T711a7

ibā (Ar.) **Çekinme, razı olmama.**
i. ḳıl- T705b20, T706b13, M802a16, T714a7

'ibād (Ar.) **Kullar, âbidler; ibadet edenler.**
'i. u ḥükemā T718a24
'i. ile T716b19
'i.-ḳa M799b3

'ibādet (Ar.) **Tanrı'nın emirlerini yerine getirme. Tanrı'ya yönelen saygı davranışı, tapınma; tapma, tapınma.**
'i. irdi T717a19
'i. ḳıl- "İbadet etmek" T709b25, T710a26, T716b21, T717a8, T717a27, A718b20, M798a10
'i. T709b25, T710b12, A722a14, M798a5
'i.-ḳa T702a27, T713b15, T716b21, T717b3,

A721b4, A723a24, A723b10
'i.-ḳa meşgūl ir- A721b9
'i.-iñdin T702a26
'i.-i T702a24
'i.-in T715b4, T716a1
'i.-iğa T699a10, T702b3, T703a18, T708b24, A719a19
'i.-idin T710b14
'i.-leriğa T707b

'ibāret (Ar.) **Bir metinden çıkarılmış birkaç satır; cümle; paragraf; konu, mesele.**
'i.-i rāḳım T700a27
'i. T700a14, T702a19, T711b18, M799b2

İblis (Ar.) **Şeytan.**
İ. T694b16
İ.-din T694b12

İbrāhim (ö.a.) **İbrahim Peygamber.**
İ. 'aleyhi's-selām T695a15, T697b21, T698a12, T698a14, T698a18, T698a19, T698a20, T698a23, T698a24, T698a25, T698a27, T698b1, T698b3, T698b4, A719b4, T698b6, T698b10, T698b12, T698b14, T698b15, T698b17, T698b18, T698b19, T698b25, T699a3, T699a5, T699a12, T699a18, T699a20, T699a21(2), T699a24, T699a25, T699a27, T699b2, T699b4, T699b7, T699b10, T699b25, T703a7, T709b1
İ. 'aleyhi's-selāmdur T697b24, T698b8
İ. 'aleyhi's-selāmnıñ T697b27, T699a6, T699b12, T701b12
İ. 'aleyhi's-selāmnı T698b8, T698b11, T698b12, T698b18, T699a21, T699a24
İ. 'aleyhi's-selāmğa T698b17, T698b20, T699a2(2), T699a20, T699a27
İ. 'aleyhi's-selāmdın T698b13
İ. bin Tāriḫ "Tarih oğlu İbrahim Peygamber. Hz. İbrahim'in babasının aadı Kitab-ı Mukaddes'te Tarih olarak geçer. Kur'an'a göre Azer'dir. T697b24
İ. Ḫalil ṣalavatū'r-raḥmān 'aleyhi T696a15
İ. Ḫalil ṣalavatū'r-raḥmān 'aleyhniñ M792b8
İ. ṣalavatu'llāhi 'aleyhi T696b17
İ. ṣalavatu'r-raḥmān 'aleyhi T697b26
İ. ṣalavatu'r-raḥmān 'aleyhi's-selāmdın T697b16
İ. T699b14(2), T702a10, T702b25
İ.-niñ T698b11

İbrāhim bin Yūsuf (ö.a.) **Yusuf oğlu İbrahim, künyesi Ebu İshak'tır (Kibâr-ı evliyaullahtandır).**
İ. 'aleyhi's-selām T702b7

'İbret (Ar.) **Kötü bir olaydan alınan ders.**
'i. al- "Bir olaydan ders almak" T710b27
'i. bol- "Ders almak, bir olayın ders olması"

ʿİbrî (ö.a.) **İbranca.**
ʿİ. T703b9

ibtidā (Ar.) **Başlangıç, başlama.**
i. ḳıl- T700b1
i.-sı T703a14, M786a26

ibtilā (Ar.) **Bir şeye düşkün olma, düşkünlük, mübtelalık.**
i. M790a25

İbnu'llāh (ö.a.) **İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber olan Uzeyr'e Yahudilerce verilen Allah'ın oğlu anlamındaki isim.**
İ. T713b3

İbniyāmîn (ö.a.) **Yakup Peygamberin oğullarından biri.**
İ. T700a13, T700a16, T701b7, T701b14, T701b16, T701b19(2), T701b24, T709a8
İ.-niñ T701b21
İ.-ni T701b5, T701b9, T701b11, T701b12, T701b20, T701b21

İbniyāmîn bin Yaʿḳūb (ö.a.) **Yakub'un oğlu İbniyamin. bkz. Bünyāmîn**
İ. ʿaleyhi's-selāmnıñ A720a24

İbnü'l-ʿacūz (Ar.) **Kocakarı oğlu, yaşlı kadının oğlu, Hz. İsa'nın dirilttiği ölü.**
İ. irdi T714b6

İbn ʿAbbās (ö.a.) **Sahabeden, Hz. Muhammed'in amcaoğullarındandır. Kur'an'ı ilk tefsir eden kişidir ve yazdığı tefsir meşhurdur.**
İ. rażiya'llāhu ʿanhü T706b12. T708a7,
İ. rażiya'llāhu ʿanhüdin T703a6
İ. rażiya'llāhu ʿanhümā T711b17
İ. rażiya'llāhu ʿanhümādın T716b20

icābet (Ar.) **Razı olma; uyma; kabul etme, edilme.**
i. iyle- "Kabul etme" M787b22
i. ḳıl- "Uymak, razı olmak" A721b22
i. M800b3

iʿcāz (Ar.) **Şaşırtma, acze düşürme; ed. mucize sayılacak kadar düzgün söyleme.**
māye-i i. irdi M796a7
i. M782b3
i.-ıdın T712a9

icāzet (Ar.) **İzin, ruhsat.**
i. bir- "İzin vermek" M797b17
i. bol- "İzin, ruhsat verilmek" M786b12

icmāl (Ar.) **İhtisar etme, kısaltma, özetleme; özet.**

i. **bile** T700a21, A731b19
i. T700b2, A724a1, M800b21
i.-i T709a19

icrā (Ar.) **Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme.**
i.-sığa T698a19, M791b1
i.-sıda T708b21, M786b23

ictināb (Ar.) **Sakınma, çekinme, uzaklaşma.**
i. ḳıl- "Çekinmek, sakınmak" A732a2, M785b25, M786b16, M792a21
i. M786b19
i.-da M792a19

iç **İç, herhangi bir şeyin içi, dışın zıddı.**
i.-ige T698b9, T701b8
i.-ide T711b7, T712a18, T712b25
i.-ideki T696a11
i.-idin T712a7, T716b4, T716a25
i.-inde T698a13, T704b15, T711b2, T717a18, A722a25(2), M784b17, M791a20, M796a18
i.-inde irdi T712b20, A727b7
i.-keridin A726b14

iç- **İçmek, su ve benzeri sıvıları içmek; içki içmek.**
i.-ti A723a1, A724b2, M797b23
i.-tiler T702a16
i.-se T718a4
i.-key T712a22
i.-mes irdi A728b11
i.-e kirişti T703b13
i.-iben M800a23
i.-ip T701a6, A723a5, M799a13
i.-mey T703b12
i.-ken A724b1
i.-kendin T697a26
i.-er M791b18
i.-erge M794a1
i.-erde M789b16
i.-erdin M796a13
i.-mek T696a1, T699b26, T712a23, T717b20, T718a7, M793b2, M801a17
ant i. M799a13, T717b20
çağır i. T718a7
ḳadeḥ i. M791b18

içe **Ece, hanım sultan.**
i.-ge A722b9

içkeri **içeri.**
i.-din A726b14

içür- **İçirmek, su gibi sıvıları içirmek; içki içirmek.**
i.-üp M800a24
i.-diler T716a17

içki Saraya mensup olanlar.
i.-lerdin M793a2

içki-ḫāne (T.Ar.) **Saraya mensup olanların toplanacağı yer, içkilere mahsus yer.**
i. M793a22

içkü **İçki, şarap gibi keyif verici içki.**
i.-ge M794a11

içre **İç, içinde, ara.**
i. T695b23, A719a2, A720a11, A731b20, A733a21, M783b8, M783b12, M783b25, M784a1, M784a21, M784b12, M786a14, M787a5, M787b16, M789b11, M790b11(2), M791a17, M794b8, M795b27, M797a4, M799b1

ʿīd (Ar.) **Bayram.**
ʿi. M795a5
ʿi.-i irdi T698b2

ʿiddet (Ar.) **Şeriate göre eşinden ayrılan veya eşi ölen kadının tekrar evlenmek için beklemeye mecbur olduğu süre.**
ʿi.-i T710a4

iddiʿā (Ar.) **Bir söz üzerinde, bir iş üzerinde sebat etmek, direnmek, kararlı olmak.**
i. ḳıl- A733b9

ʿīd-gāh (Ar.Fa.) **Bayram yeri.**
ʿi.-larıda T698b3

idrāk (Ar.) **Anlayış, kavrayış; akıl erdirme, anlama; feraset.**
ehl-i i. M782b7
ḥavās u i. M800b23
i. M802a6
i.-din M783b23
i.-ige M798a12

İdris (ö.a.) **İdris Peygamber. Kur'an'da İdris Tevrat'ta Ahnuh ismiyle geçer, bazı tarihçilere göre eski Mısır ve Yunan'da Hermes adıyla anılan kişi de İdris Peygamberdir.**
İ. ʿaleyhi's-selām T695b14
İ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T695b19
İ. ʿaleyhi's-selāmnı T695b13
İ. T695b12, T695b21, T695b23

İdris (ö.a.) **Bazılarınca İlyas Peygamber'e eksiklerin olgunlaşması için doğruyu göstermesi sebebiyle verilen isim.**
İ. T708a14

ifsād (Ar.) **Fesada uğratma, bozma.**
i. T718a5
i.-ıdın A721a20

ʿiffet (Ar.) **Doğruluk, namus; irtikaba tenezzül etmeyiş.**
ʿi. ü şevket M795b4
ʿi. M794b17

ige **Sahip.**
i.-siz A727b16
i.-si A727b16
i.-sige A729b22

igeci **Abla, büyük kız kardeş.**
i. T700a8, T700a11, T713b7
i.-sini A726b11, A726b12

igele- **Sahiplenmek, mülkü saymak.**
i.-di A724b1

iger **Eyer, binek hayvanlarının sırtına konulan ve oturmaya yarayan nesne.**
i. A718b17

igerle- **At üzerine eyeri koyup bağlamak, eyer vurmak.**
i.-di A727b24

ig(i)n **Omuz.**
i.-ge M795a26
i.-imni M795a3
i.-iñ T710b25
i.-ige T704a14
i.-ide A719b5, M797a21
i.-idin A719b6. M788a24
i.-lerin A726b19

igri **Eğri, düz olmayan.**
i. M783a7
i.-de M796a27

igrim **Girdap.**
i.-ide T697a26

iġvā (Ar.) **Azdırma, azdırılma; baştan çıkarma, çıkarılma; yolunu şaşırma, ayartma, ayartılma.**
i.-sı T704b20, T705a10, T710a19, T711b21
i.-lar T702b10

ihānet (Ar.) **Hainlik, kötülük; sadakatsizlik.**
i. ḳıl- T698a23
i.-de T705b22

iḥdād~aḥdād **(Ar.) Keskinleştirme, ağırlaştırma; hadler, sınırlar(?).**
i. M793b23

iḫfā (Ar.) **Gizleme, saklama, saklanılma.**
mühr-i i. M791b11
i.-sı T712a15

iḫlāṣ (Ar.) **Halis, temiz, doğru sevgi; gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk, bağlılık.**
i. u şikestelik M801a6
i. M782b14, M798b8

ihmāl (Ar.) **Önem vermeme, kendi haline bırakma.**
i. bile A725a23

iḫrāc (Ar.) **Dışarı atma, dışarı çıkarma, çıkarma, uzaklaştırma.**
i. ḳıl- T702b6
i. ḳıldur- T698b12

iḥrām (Ar.) **Hacıların Kâbe'yi tavaf için örtündükleri dikişsiz örtü, giysiden mecazla saygıdeğer bir makama girilirken takınılan saygılı davranış, hal, hareket.**
ḳulluḳ i.-ın bağla- M790b15
i. M788a17
i.-ın M788b7, M789a5, M789b2, M790b15
i.-ını M791a19

iḥsān (Ar.) **İyilik etme; bağış, bağışlama; lutuf; bağışlanan şey.**
i. birle M791b17
iltifāt u i.-ġa M798b23
iḥyā-yı i. M784a24
teşrif-i i.-ıñġa M796b18
i. A730b16
i.-ı M782b2, M784a24

iḫtilāf (Ar.) **Ayrılık, uymama, uymayış, aykırılık, anlaşmazlık.**
i.-dur T695b5, T697a4, T717b14, A720b3, A723b26, A725b23
i. T695a14, T701b20, T702b24, T702b26, T704b4, T708b17, T715b1, A718b2, A718b19, A723a6, A728b23
i.-ı T697b25
i.-ıda T699b12

iḫtilāl (Ar.) **Bozukluk, bozulma, karışıklık.**
i.-ler M802a25

iḫtilāṭ (Ar.) **Karşılaşıp görüşme, ilişki, karışma.**
i.-ı T714b3
i.-ıġa T716b22
i.-ıdın T708b6

iḥtimāl (Ar.) **Mümkün olma, mümkünlük.**
i.-i T699b26, M801b10

ihtimām (Ar.) **Özen gösterme, dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme.**
i. ḳıl- "Özen göstermek" M789b20(2)
i. ḳılıl- M793b10
i.-lar ḳıl- M789b20

iḫtirā' (Ar.) **Benzeri görülmemiş bir şey icat etme, yeni bir şey yaratma, yapma.**
i. ḳıl- A719a7
i.-lar A719a11

iḥtirām (Ar.)**Saygı, hürmet.**
i. u i'zāz ḳıl- A724b25
i. it- "Saygı göstermek" T701b7
i. ḳılıl- "Saygı gösterilmek" M793b7

iḥtirāz (Ar.) **Çekinme, sakınma.**
i. ḳıl- M794a12

iḥtisāb (Ar.) **Eskiden belediye işlerine bakan memurun işi ve dairesi.**
i.-ı M793b10

iḫtiṣār (Ar.) **Sözün kısaltılması, sözü veya yazıyı kısaltma; özetleme; işe yaramaz ayrıntıların çıkarılması.**
i.-dur T714a17
i. ḳıl- "Kısaltma, özetleme" T712b4
i. ḳılıl- "Özetlenmek, kısaltılmak" T696b2, T696b16, T708b20, A730b1, M786b24, M800a3
i. M800b20

iḥtiyāc (Ar.) **Gereklilik; muhtaçlık; bir şeye gerek duyarak isteme.**
i. u müdde'ā M792a25
i. irmes M787a12
i. bil- "Gerek duymak" M786b13, M793b25
i. bol- "Gerek olmak, ihtiyaç duymak" T700a23, T704a10, T710b3, T711a14
i.-ı M792a23, M795a24
i.-ıdın M789b1

iḫtiyār (Ar.) **Seçme, seçim, kendi isteğiyle, kendi isteğine göre davranma; tercih; seçme hakkı elde olma; idare, yönetme.**
ṣāḥib-i i. A726a27
ḥākim ü ṣāḥib-i i. bol- A726a27
'inān u i. T700b20
iḫtiyār ḳıl- "Seçmek, tercih etmek" T697a12, T700a17, T703b1, T704b25, T708a6, T710b8, T710a20, T715a24, A721b14, A722a14
i. M795b13, M798a13, M798a14
i.-ġa M786b6
i.-ım M788b10
i.-ı T705b21, M784a10
i.-ın T700b20, A729a15
i.-sız M798a13

iḫtiyār (Ar.) **Yaşlı, görmüş geçirmiş, bu sebeple sözüne değer verilen kişi, kişiler.**
i.-ı T710a24

iḥtiyāṭ (Ar.) **İlerisini düşünerek, görerek davranma; tedbir, tedbirli davranma; tedarik.**
sa'y u i. T716b16
i. ḳıl- M793b11
i. A724b8, M786a8, M793b2,
i.-ın M787a8
i.-lar M802a15

iḥyā (Ar.) **Diriltme, canlandırma; yeniden kuvvetlendirme; lutfetme, can katarcasına iyilikte bulunma.**
i.-yı iḥsān M784a24
i. ḳıl- **"Diriltme, canlandırma; yeniden kuvvetlendirme"** T713a11, A729b16

iḥżār (Ar.) **Huzura getirme, hazır etme.**
i.-ıġa T698a24, T703b25

ik- **Bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atmak veya gömmek; dikmek, ağaç türü bitkileri yetiştirmek üzere toprağa gömmek.**
ikin i. T694b20
i. T712b1
i.-sem T712b2
i.-tiñ M795b23
i.-ti T695a26, T696a5, T712b1, A719b27
i.-ip T698b20, T712b1
i.-ken M785b10
i.-mek T694b20

iḳbāl (Ar.) **Bahtlı, saadetli olma; baht, talih, devlet; halin iyi olması, işlerin yolunda gitmesi; birine doğru, bir şeye doğru dönme; yükselme.**
gülşen-i i. M801b17
hümāy-ı i. M792a2
intiẓār-ı mihr-i i. M791a22
ḳıble-i i. M788a16
sāye-i i. M798b12
ṣubḥ-ı i. M797a11
'aẓamet ü i. M800b26
bahār-ı 'ıyş u i. M796b25
devlet ü i. M791b9
sa'ādet ü i.-āsā M791b10
i. M783b22, M789b5, M791b26, M794b17, M798b4
i.-iniñ M791b24
i.-in M798b12
i.-iġa M789b2
i.-idin T718a20

iḳbāl-āsā (Ar.Fa.) **Kutlu, bahtlı, devletli.**
i. M787b6

ikele **Her iki, her ikisi.**
i.-si M786a11, M786b27, M800b13
i.-siniñ T713b7, M792a23
i.-sin T696b14

ikev **İkisi, her ikisi.**
i. T706b6, T706b8, T706b13, T707a2, A721a9, A727a4
i.-nüñ T701a8
i.-ni T713a3, A727a7,
i.-ge T701b16, T702a18

iki **İki, iki sayısı.**
i. üç "Birkaç" A730a27, M794a22, M794a23
i. ya üç M793a24
bir i. "Birkaç" T717b14, M786b13, M788b5, M792b17
i. böl- "İkiye bölmek" T716a12
i. (sıfat) T694b21, T695a6(2), T696a10, T698a26, T699a3, T699b7, T699b16, T700a10, T700a11, T701b2, T700b17, T702b19(2), T703b21, T704a2, T704b24, T705a22, T705a23(2), T705b2, T706a26, T706b21, T707b, T708b19, T709b1, T709a16, T710b16, T711a9, T711a11, T712a26, T713b22(2), T714a9(2), T714a10, T714b24, T716b5, T716b14, T716a15(2), A719a21, A719b5, A719b7, A719b20, A720a21, A721b5, A721a27, A722a10, A722b7, A722b19, A722b24, A722b25, A722b26, A723b1(2), A725b23, A727a9, A728a7, A728b25, A729a12(2), A731a5, A731b11, M786b16, M786b20, M786b21, M786b25, M788a23(2), M788b18, M789a18, M789b5, M790b2, M793b1, M793b6, M793b11, M794a21, M794b7, M795a7, M795b10, M796a5(2), M796a5, M796b16(2), M797a6, M799a22, M799b23, M801a19
i.-niñ T694b5, T694b6
i.-ge ḳurban buyur- T695a2
i.-din T712b4, T712b5
i.-si T698a1, T698a2, T711a21(2), T714b12, A725a15(2)
i.-siniñ T718a13
i.-sini T712b4(2), T714a12
i.-sidin A727b27

iki miñ biş yüz İki bin beş yüz.
i. yıldur T696a14

iki miñ yiti yüz İki bin yedi yüz.
i. T711a3

iki miñ yitmiş sikiz İki bin yetmiş sekiz.
i. yıl T697b22

iki yüz sikzen İki yüz seksen.
i. yıl T697b3

iki yüz yigirmi İki yüz yirmi.
i.-ge T703a10

ikil- Ekilmek, bir bitkiyi üretmek için toprağa tohum atılması veya gömülmesi.
i.-gendin M797a18

ikin Ekin, tahılın tarlaya atıldığı andan harman oluncaya kadar aldığı durum.
i. ik- T694b20

ikin Kuvvetlendirme ve soru edatı.
bar mu i. T706b3
köprek i. T710b26
bardı i. T710a1

ikinci İkinci, ikinci olan; ikinci olarak.
i. T694b6, T696a17, T697a19, A720b5, A726b24, M784a21,
M794b7, M799a16

ikinçi İkinci. bkz. ikinci
i. T704b2

iklīl (Ar.) Taç.
i. T701b18

iḳlīm (Ar.) Ülke, diyar.
i. M790b13, M792a23,
i.-dağı "İklimdeki, ülkedeki, diyardaki"
i. T696b13

İḳlīmā (ö.a.) Adem Peygamber'in oğlu Kâbil ile ikiz olan kızı.
İ. T695a1
İ.-nı T695a3, T695a12

ikki İki, ikisi.
i.-din M788a12, M788a13

ikrām (Ar.) Ağırlama; hürmet, saygı gösterme.
ḳā'ide-i i. idi T702a7
i'zāz u i. T711b1
i'zāz u i. ḳıl- A720b25
i.-ıñıdın M798a24

iḳrār (Ar.) Dil ile söyleme; saklamayıp söyleme; tasdik, kabul.
i. ḳıl- "İkrar etmek" T714a26, T714b12, T714b15, T714b19, M801a1
i. tart- "İkrar etmek, kabul sözünü vermek" T717a23

iḳrāż (Ar.) Borç verme, ödünç verme.
i. M798a10

iktifā (Ar.) Aza kanaat etme, yetinme.
i. ḳılıl- "Yetinilme" M787b14

iḳtidār (Ar.) **Bir işi yapabilme gücü; erk, kudret.**
taḫt-ı i.-ıñ M800a10
i.-ğa M786b7

iktisāb (Ar.) **Kazanma, edinme, öğrenme.**
i.-ı A725a2

iḳtizā (Ar.) **İhtiyaç, gereklik; lazım gelme, gerekme.**
i.-yı avval T713a13
i.-sıdın A724b21

il **Halk, cemaat, topluluk, ahali, insanlar; şehir, şehir halkı; şehir, memleket; bir işi yapan ehil, erbab.**
'ālem ü i.-ge M798b14
i. bile T696a13, T707b, A721a27, A727a24
i. idiler T706a8
i. T695b10, T697b25, T698a24, T699b7, T701a1, T701a4, T704a1, T704a2, T704a3, T704b2, T708b17, T712a15, T713a15, T714a1, T714a20, T714b12, T715a9, T715a24, T715b5, T715b24, T716a16, T717a14, T717b14, T718a19, T718a20(2), A719b5, A719b9, A719b10, A719a13, A719b13, A721a21, A722b21, A725a12, A726a11, A726a12, A726a24, A726b10, A727a22, A727a26, A727b12, A727b14, A727b22, A728a3, A728a22, A728b5, A728a15, A728b8(2), A729b5, A730b10, A730b12, A732a6, A732a19, M784a2, M787b25, M798b19
i.-niñ T703a2, T706b17, T706b19, T708b9, M794a6, M799b22
i.-ni T695b14, T696a3, T698a23, T703a18, T707b, T715b21, T716b11, A721b13, A721b14, A721b15, A723a14, A725b9, A726a12, A726a13, A729b2, M793b6, M794a6
i.-ge T696b16, T704a18, T708a26, T708b3, T708b11, T708b26, T709a2, T709a18, T714a13, T714a26(2), T714b24, T714b26, T715b20, T716b13, T718a22, A719a20, A719b9, A721a26, A722b3, A726a2, A726a17, A727b24, A727b25, A728b7, A730b26, A731b23, A732a20, A732b4, M783a5
i.-din T699a16, T706b13, T708b7, T708b9(2), T708b15, T709b16, T712b13, T718a15, A725a8, A727a6, A728a15, A728b4, A730b11, A730b26, M792b18, M799b15
i.-i T699a9, T700b24, T701b3, T703a7, T707b, T712b10, T714b27, T718a14, A721a6, A723a11, A727a12, A727a13, A729a9, M782b4
i.-iniñ M797a4
i.-in T701a27, A720b19, A727a15, M794a15
i.-in başlat- A722a9
i.-ige T712b10, T715b18, M800b19
i.-ide M790a21
i.-idin T707b, M791a8

i.-iñizniñ M792b20
i.-iñizdin kıl- M799b14

il **El, kolun son bölümü olan organ. krş. ilig**
i. ur- "El uzatmak, dokunmak" M785a6

il- **İlişmek, takılmak, bağlamak, bağlanmak, etkilemek.**
i.-mese A733a16

'ilāc (Ar.) **Derde deva olan şey, ilaç; çare, tedbir; sıkıntıyı, zor durumu giderecek olan çare; tedavi, ilaçlama.**
'i. ḳıl- "Çare bulmak, derde deva bulmak" T717a10
'i. T716b27, M800a19
'i.-ġa M802a20
'i.-ı T716b27
'i.-ıdur T714b4
'i.-ın T711b11
'i.-ını T708a1
'i.-ıdın T703b5, A725a21

'ilācī (Ar.Fa.) **Bir ilaç, bir çare.**
'i. M798a19

ilāhī (Ar.) **Allah'a mensup, Allahla ilgili.**
Eflātūn-ı i. A722b18
emr-i i. "Tanrı emri, Tanrısal emir" T706a7, T708b4
emr-i i. bile T708a19, T708a26, T712b23, T714a22
feyż-i i.-din T705b18
ġayret-i i. A719a20
ġazab-ı i. "Tanrısal gazap" T705a9
ḥakīm-i i. irdi T718a6
ḳahr-ı i. T708a6
ḳażā-yı i. T703a6
kelām-ı i. T695b20
ruḫṣat-ı i. T712b11
taḳdīr-i i. T700b9
ẓıll-ı i. M789a9
i. A723b4

İlāhī (Ar.) **Allahım, ey Allah.**
İ. M798b5

i'lām (Ar.) **Bildirme, anlatma, bildirilme.**
yārā-yı i. M800b18
i. ḳıl- "Bildirmek, haber vermek" T699a23, T701a20, M796b2
i. M799b9, M801b25

ilçi **Elçi, bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse; birini temsil eden kimse.**
i. A722b10, A729a21, M786a23

i.-ler M786a24

ile **İle edatı.**
i. T695a17, T716b19, A726a22, A731a14, A731b20, M783a5, M786b5, M786b25, M788a15, M790b15, M796a7, M798a19, M798b14(2)

ile **İle bağlacı.**
i. T697b4, M783b21, M785a14

iley **Ön, karşı; huzur, kat.**
i.-imge M790a26
i.-iñde T709b10
i.-ige T701b15, M784b4, M784b7
i.-ige tur- "Huzurda durmak" A733a2
i.-ide T710a8, T713a11, M786b15, M791b27
i.-leriğe T707b

ilgeri **İleri.**
i. T717a9
i.-rek T714b12

ilḥāḥ (Ar.) **Üzerine düşme, zorlama; ısrar etme, direnme.**
i. ḳıl- "Israr etme, direnme" T705a26
i. T705a23

ilhām (Ar.) **Tanrı'nın insan yüreğine bir şey telkini; peygamberlerin kalbine gelen ilâhi düşünceler; yüreğe doğan şey.**
i. bile T705b13
i. T709a7, T716b13

ilig **Elli.**
i. T696a2, T696b21, T697a5, T705b8, A724a12, A724b10, A729a12, M790a25

ilig **El, kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan kısmı; yüz, sebep; irade, güç, iktidar; takdir, hüküm. krş. il.**
i. ayağ T714b13
i. ayağ ur- "Mücadele etmek, uğraşmak" A733a9
i. ayağın T717a21
i. sun- "Elini uzatmak" T698b13
i. tart- "El çekmek, zararlı şeylerden uzak durmak" T697a14, T705a14, A723b8,
i. ur- "Elini dokundurmak, elini uzatmak, elini sokmak" T703b14, T714a25, M802a17
cāndın i. yuyul- "Candan vazgeçmek, hayattan ümidi kesmek" M784b20
i. A725b24, T703b16, T717b10
i.-ge M790b13
i.-ge kir- "Sahip olmak, elde etmek, ele geçirmek" M792b17, M792b17
i.-ge kivür- "Ele geçirmek, elde etmek" A730a4
i.-ge tüş- "Ele geçmek, yakalanmak" A721a11

i.-din T707a13
i.-din çıkar- "Hakim olamamak" T700b20
i.-din kit- "Hakim olamamak, elinde olmamak" M784a11
i.-imdin kil- "Yapabilmek, gücü olmak" M789a12, M797b17
i.-i T694b10, T697a24, T698b13, T711b14, A722a7, A725a18, A728a19(2), A730a5, M784b18
i.-in T699b9, T701a20, T702b18, T703b17, T717a9, A723b7, A725b20
i.-ige A729a26, M789b18, M796a2
i.-ige tüş- "Eline geçmek, bulunmak" A722a20, A733a10
i.-ide T709b19, T716a10, A721a16, A730b15, A731b24, M791b10, M793b16
i.-ide irdi T709a6
i.-idedür T709a22
i.-idin T704a19, A727b25, M787b20, M796a3
i.-imizdin M799b15
i.-lerin T700b27

ilig iki **Elli iki.**
i. A722b18
i.-ge T709a16

iligle- **El ile almak, el ile çıkarmak, dokunmak; el ile tutmak, yakalamak, ele geçirmek.**
i.-señ T710a21
i.-p A719b13
i.-y A720a20, M784a23

ilig yiti **Elli yedi.**
i. yıl A724a15

illā (Ar.) **Meğer; mutlaka.**
i. A733b9, M793a19

ʿillet (Ar.) **Hastalık.**
beraş ʿi.-i T703b5, T705b15

ʿilm (Ar.) **Bilme, biliş; okuyarak öğrenilen bilgi, nazari bilgi; bilgi; bilim; iş, uğraş, sanat.**
ʿi.-i ledünni "Allah'ın sırlarına ait, onunla ilgili manevi bilgi, gayb ilmi" T702a19
ʿi. ü fażlda T705b16
ʿi. ile M786b5
ʿi. T706b2, T718a1, T718a23, A722a21
ʿi.-niñ T718a24
ʿi.-i T710b12, M782b1, M786b5
ʿi.-idür T705b18
ʿi.-iniñ T717b18, T717b23(2), M799a5
ʿi.-in T701a2
ʿi.-ini T695b17
ʿi.-iġa T694b11, T703a10, T706b23
ʿi.-ide T717b22, T717b25

ilt- **Götürmek, kaldırıp götürmek, taşımak; bir**

yere götürmek, bir huzura çıkarmak; ulaştırmak; yükselerek kaldırmak; getirmek; uzaklaştırmak.
penāh i. A731a3
seyr i. T709a5
i.-ti T695b9, T706a11, T707a20, T713a10, T713b1, T713b11, A719b27, A721a1, A723a11, A731a3, A733b4
i.-tiler T709a5, T714b13, T717a24, A728b9, A731a16
i.-ür biz T700b11
i.-ür irdi T710b7
i.-mişler T715b12
i.-ip irdi T715a23
i.-ip T699a4, T699a16, T699a20, T702a5, T703b19, T710b19, T713a8, T713b14, T716a13, T716b6, T716a20, T717b8, A721a18, A725b19
i.-ken M787a7
i.-keni T713a7
i.-kenlerni T717a14
i.-ürde A731b7
i.-mes üçün M784a1

ilticā (Ar.) **Sığınma, birinin koruyuculuğuna ihtiyaç duymak.**
i. ḳıl- "Sığınmak" T701a12, A728b27

iltifāt (Ar.) **Yüzünü çevirip bakma, meyl etme, ilgilenme; hatır sorma, gönül alma; sözü bir başkasına çevirme.**
i. u iḥsān M798b23
i. u şefḳat M791a10
i. u taḥsin ḳıl- T701a6
i. u teraḥḥüm A731b13
şefḳat ü i. M791a12
i. bol- M789a8
i. ḳıl- "İlgi göstermek, meyletmek" T702a25, T702b2, M794a7, M795b1, M799b14
i. M791b27, M794a7, M797a3
i.-lar T711b8
i.-lar bile M792a9
i.-ıdın M791a19
i.-ıñızğa M796b5

iltimās (Ar.) **Yapılmasını isteme; istek, dilek; eşit durumda bulunan iki kişiden birinin diğerine birisi için talepte bulunması.**
i.-ı aṣḥāb-ı cāvdānī M784b26
i. bile M788b6
i. ḳıl- "Kayırma, isteme" T701a2, T704a20, T705a2, T708b1, T711b21, T712a13, T714b2, T714b8, T714b22, T716b6, A731a15
i. ḳılıl- "İstenmek, talep edilmek" M786a13, M787b6
i. T701b11, M785b23, M786a23, M786b21, M787a8, M794a21, M798b10
i.-ım M796a22

i.-ıda T712a15

iltizām (Ar.) Gerektirme, lüzumlu sayma.
i. ḳılıl- "Gerek duyulmak" M793a18

İlyās (ö.a.) İlyas Peygamber.
İ. ʻaleyhime's-selām A723b6
İ. ʻaleyhi's-selām T702a17, T708a14, T708a18(2), T708a19, T708a23, T708a26, T708b1, T708b2, T708b6
İ. ʻaleyhi's-selāmnı T708a17, T708a25, T708b1
İ. ʻaleyhi's-selāmġa T708a22, T708b3, T708b6, T708b9, T708b11
İ. T708b3, T708b16, A720b12

ilzām (Ar.) Cevap veremez hale getirme, susturma.
i. ḳıl- "Susturmak" T698b7
i.-ıġa T714b14, M802a17

im- Emmek, dudak, dil ve soluk yardımıyla bir şeyi içine çekmek.
i.-edür irdi T703b8

imām (Ar.) Namazda kendisine uyulan kimse; önde bulunan, önayak olan kimse.
ḥażret-i i. M788b1
i. bile M793b5
i. M790a1, M793b11
i.-ıġa M793b13

İmām Muḥammed Gazzālī (ö.a.) (1058-1111) İslam âleminin en büyük mütefekkirlerinden biri.
İ. A718b7

İmām Şāfiʻī (ö.a.) Şafii mezhebinin kurucusu.
İ. T702a21

īmān (Ar.) İnanma, inanç; İslam dinini kabul etme; bir hak dini kabul etme.
mūcib-i ī. "İnanma dayanağı" T714a26
īmān kiltür- "İnanmak, bir hak dini kabul etmek" T696a9, T696a18, T696b26, T702b23, T704b8, T712b14, T714a23, T716a21, T708b23
ī. kitür- T704a25
ī. T696b22, T705b25, T708b22, T708b24, T708b26, T711b2, T712b24, T713a1
ī.-ġa T696b21
ī.-ların T696b22
ī.-larıġa T708b27

ʻimāret (Ar.) Bina, yapı, imar edilmiş yer, inşa edilmiş yer; onarma, bayındır hale getirme, inşa etme.
ʻi. ḳıl- "Bina etmek, onarmak, bayındır hale getirmek, ihya etmek" T695a20, T695b7, T706b14, T706b15, A722a10, A727a6, A730a13

ʿi. T707a6, A719a16
ʿi.-ni T717a26
ʿi.-in T710a26
ʿi.-iġa T706b21
ʿi.-lerin T697a2, T697a10
ʿi.-lerni A720a13

imāyi (Ar.) **İşaretle, açık olmayarak anlatmaya ilişkin.**
i. ḳıl- **"Hissettirmek, dolaylı olarak anlatmak"** M792b15

imçeg **Meme.**
i.-ige A722b4, A723a23

imdād (Ar.) **Yardım, yardıma gönderilen kuvvet.**
i. ḳıl- **"Yardım için kuvvet göndermek"** A730a17
i. M798a26
i.-ı A731a4
i.-lar bir- **"Yardım etmek, destek olmak"** A720a21

imdi **Şimdi, şu an; halen;şu halde; bundan sonra.**
i. T705a18, T716b9, T718a24, A726a24, A733a27, A733b9, M786b13, M786b27, M789b21, M790b16, M791a22, M792a9, M792a11, M792a15, M793a13, M795b24, M796a19, M797b18, M800b10
i.-geçe T714b4

imgek **Emek, çalışma.**
i.-ini M799a10

imkān (Ar.) **Olabilecek durumda olma; olanak; mümkünlük, olabilirlik; ihtimal.**
i.-ı siḥr **"Sihir ihtimali"** T714b16, T714b17
bi-ḥad ü i. M787a5
i. bol- M787a26
i. imes A733a20
i. irmes M783a6
i. T714b18, A724b8, M786a19, M786b22
i.-ı A726b9, M784a6, M784a7, M786a18, M787b8, M789b16, M791a13, M794a5, M797b14

imlā (Ar.) **Yazı; içinde doğru ve güzel ifadeler taşıyan cümleler, metin.**
i.-sı M782b4
i.-ları M782b10

ʿİmrān (ö.a.) **Musa ve Harun ile kızkardeşleri Meryem'in babası.**
ʿİ. T703b1, T703b2, T713b7, T713b8, T713b9
ʿİ.-ġa T713b7

imtidād (Ar.) **Uzama, uzun sürme.**
i. tap- **"Uzamak"** T703a17, T703a18

imtiḥān (Ar.) **Deneme, sınama; bir konuda bilgi veya güç ölçmek için yapılan sınama.**
i. üçün T703b15
i. ḳıl- T717a22
i.-ı T714b17

imtinā' (Ar.) **Çekinmek, kaçınmak, geri durmak.**
i. ḳıl- "Geri durmak" T700b21

imtiyāz (Ar.) **Başkalarından ayrılma, farklı olma.**
i. tap- "Başkalarından farklı olmak" A731b20

in- **Yukarıdan aşağıya doğru gelmek, inmek.**
i.-di T698b24, T715a8
i.-gey T715a25
i.-er irdi T715a9

inābet (Ar.) **Günahlara tövbe edip hak yoluna dönme.**
i. T712b16, M797b20, M802a14

'inād (Ar.) **Dediğinden vazgeçmeme, ısrar, ayak direme.**
küfr ü 'i. T695a20
ehl-i 'i. "Ayak direyenler" T697a7
'i. it- "Bildiğinden vazgeçmemek" A729b15
'i.-ıdın M802a25

'inān (Ar.) **İdare, yürütme.**
'i. u iḫtiyārın T700b20
'i. tartıl- "Bir işi yapmaya, yürütmeye son vermek" T716b19

'inān-keş (Ar.Fa.) **Dizgin çeken, durduran.**
'i. M785b3

in'ām (Ar.) **Nimet verme, iyilik etme.**
i.-ġa M798b23
i.-ıŋdın M798a24
i.-ıŋız M789a13
i.-ıġa M798a26

in'āmāt (Ar.) **Nimet vermeler, iyilik etmeler.**
i.-nı M789a10

inās̱ (Ar.) **Kadınlar, kızlar.**
i.-nı T711b2, T713b9

'ināyet (Ar.) **Lutuf, ihsan, iyilik; bir şeyi veya bir kimseyi dikkate alma, iltifat ve itibar etme, gözetme, kayırma; dikkat, gayret, özenme.**
maḥż-ı 'i. M802a13
maḥż-ı luṭf u 'i. M801b4
'i. ü ḥürmet M794a14
'i. bile T699b3, M802a21
'i. bol- M795a4
'i. ḳıl- T702b18, M788b12, M788b17, M789a25, M789b1, M789b21(2), M789b26, M790a16,

M791a15, M794a24, M796b14
ʿi. A722b2, M784b7, M786a17, M787a23, M788a7, M788b27(2), M789a11, M789a19, M791b1, M791b5, M794b20, M795a5, M795a8, M795b7, M795b11, M796a9, M797a3, M798a27
ʿi.-ni M794b22, M795b3
ʿi.-i M790a7
ʿi.-iğa M786a22
ʿi.-idin M785b26, M790b16, M802a20,
ʿi.-ler T711b25, M789a12, M795b11, M797a20
ʿi.-ler ḳıl- T716a16, A725b3

ʿināyet-nāme (Ar.Fa.) **Lutuf, ihsan, iltifat ifade eden yazı mektup.**
ʿi. bile M789a10, M792a9, M800b7
ʿi. birle M792a16
ʿi. M789a15, M792a15, M794b5, M795b1, M797a17
ʿi.-ni M789b18, M792a7
ʿi.-de M787b11
ʿi.-din M790a5
ʿi.-ñiz M794a25
ʿi.-ler M794b26, M795b17

ʿināyet-nāme'i (Ar.Fa.) **Bir inayetname**
ʿi. M787a22, M794b9, M795a18, M797a10, M800a25

inbisaṭ (Ar.) **Gönül açıklığı, içi açılma, ferahlama, ferahlık, sıkıntı ve tasadan kurtulma.**
bāʿis-i i. M797a15
mūcib-i i. M798b11
i. bile M801b11
i. M792a15

incir (Fa.) **İncir, incir meyvesi; incir ağacı.**
i. irdi T713a11
i. T694b16, T713a17

İncil (ö.a.) **Hz. İsa'ya nazil olan kutsal kitap.**
İ. T714a22
İ.-de T715b14

ʿinda'llāhi (Ar.) **Allah katında.**
ʿi. A724b11

indür- **Aşağı doğru döndürmek, eğdirmek; yukarıdan aşağıya indirmek yoluyla koymak.**
i.-gey min M795b11
i.-megeniniñ (baş i.) T698a25

inde- **Davet etmek, evine çağırmak.**
i.-p T704a6

infiʿāl (Ar.) **Birinin beklenilmeyen bir davranışından veya kırıcı bir sözünden dolayı dargınlık duyma, gücenme, kırılma, öfkelenme.**

i.-idin T701a21

inhizām — (Ar.) **Hezimete uşrama, bozulma.**
i. T707b

ini — **Küçük kardeş; yaşça küçük.**
ağa i. T701b6
ağa i.-sini A732a8, A732a11, A733a6
i.-si T710a3, T713b4, A722b6, A722b22, A729a16
i.-si irdi A727a22, A728a14, A729b6
i.-siniñ A721a25
i.-sige A727a23
i.-ñizni T701b8
i.-leri M788b20

inḳıyād — (Ar.) **Boyun eğme, uyma; kendini teslim etme.**
i. ḳıl- A721b16, A721b19, A722b11(2)
i.-ını M785b9

inkār — (Ar.) **Reddetme; yaptığını gizleme, yapmadım deme.**
i.-ğa til uzat- T715a9

ʿinnin — (Ar.) **Cinsel bakımdan iktidarsızlık.**
ʿi. irdi T701b2

ins — (Ar.) **İnsan.**
cinn ü i. T709b15, T710b5

inṣāf — (Ar.) **Merhamet, vicdana veya mantığa dayanan adalet; adil ve ılımlı tutum.**
ʿadl ü i. A724a13
ʿadl ü i.-ğa A730b9
i. T711b14, A729b18, M802a6

insān — (Ar.) **İnsan.**
i.-ı ʿayn "Gözbebeği" A733a19
ʿayn-ı i. "İnsan gözü" A733a19
i. T694b10, M785b23, M790b7, M798a12, M799b1, M800a1
i.-ğa M787b8

insānī — (Ar.) **İnsanla ilgili; insanlık; insan.**
cevāhir-i i.-din M800a27
terkib-i i. M796b11
i. A726a2, M796b11

insāniyyet — (Ar.) **İnsanlık; insana yakışır hal, vicdanlılık.**
i. bile M798b22
i. M799a17
i.-iñdin M796b11

inşā'llāh — (Ar.) **Allah isterse, Allah nasip ederse.**
i. T699a6, T700b1, A730b22, A732b14, M789a21, M791b2, M791b5, M792a14, M792b16, M800b13

inşā'llāhu (Ar.) **bkz. inşā'llāh**
i. A731b19

inşā'llāhu'l-'azīz (Ar.) **Azīz Allah isterse, nasip ederse.**
i. T700a21, T704b26, A728a27

inşā'llāhu ta'ālā (Ar.) **Yüce Allah isterse.**
i. T696b2, T707b

inşā' (Ar.) **Mektup, düzyazı gibi metinleri kaleme alma; edebī kurallara uygun olarak oluşturulan düzyazı; düzyazıda üslup güzelliği; nesir, düzyazı, mektup.**
i. M782b3
i.-sın M782b1
i.-sıġa M782b3
i.-sıda M782b7
i.-ları M782b10

intibāh (Ar.) **Örnek, herhangi bir olaydan ders alma.**
mūcib-i i. M793a22, M793a22

intihā (Ar.) **Son, bitim, nihayet.**
i.-sı M786a26
i.-sıġa T700b1

intiḳāl (Ar.) **Geçme, birinden diğerine geçme; bir yerden bir yere geçme; gönderme, bir yerden uzaklaştırma.**
i. üçün M783a19
i. ḳıl- "Bir yerden bir yere geçmek, gitmek" T698a5
i. tap- "Birinin elinden diğerinin eline geçmek" A724b4, A725a9

intiḳām (Ar.) **Öç; yapılan bir kötülüğün acısını çıkarma.**
i. üçün A721b19
i. tart- "Öç almak, öç alma iddiasında bulunmak" A719b21, A721b3
i. A730b11, A730b26, M799b16
i.-ı T697a18, A730b9
i.-ıġa A721b20, A724a18
i.-ıdın A731a9
i.-ımız A731a10

intizā' (Ar.) **Koparıp alma, sebep olma.**
i. irdi T711b18

intiẓār (Ar.) **Bir kimsenin gelmesini veya bir şeyin olmasını bekleme.**
i.-ı mihr-i iḳbāl M791a22
i. M792a6
i.-dın M784a10
i.-ıdadur M791b6

ip **İp, dokuma maddelerinin bükülmüş liflerinden yapılan bağ.**
i. T704a23, T717b8, A727a9, A732a24
i.-lerni T717a22

ipek **İpek, ipek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek, parlak tel, ibrişim.**
i. A719a12

ir- **İmek fiili, olmak.**
i.-dim M786a24, M786b27, M789a16, M791b14, M792b25
irmes i.-dim M799b19(2), M789a17
-(-a-, -u-)r i.-dim T706a5, M790a27(2), M799a22
-mış i.-dim M787a14
-p i.-dim M786b9, M790b22, M790b23
i.-diŋ M798b16, M798b17
-(-a-, -u-)r i.-diŋ T703b11
-mes mü i.-diŋ T711a10
-(-ı-)p i.-diŋ T711a15, T711b1, T716b9
i.-di T695a1, T695b8, T695b11, T695b25, T696a26, T696b3, T696b10, T696b20(2), T696b24, T696b26, T697a1, T697a4, T697a6, T697a17, T697a24, T697a27, T697b4, T697b6, T697b7, T697b26, T698a1, T698a6, T698a7, T698a8, T698a21, T698b2, T698b12, T698b13, T698b15(2), T698b27, T699a3, T699a7, T699a12, T699a16, T699a17, T699a19, T699a21, T699a24, T699b8, T699b16(2), T699b17, T699b18, T699b21, T699b24, T699b27, T700a8, T700a12, T700a15, T700a17(2), T700a18, T700a20, T700b6, T700b15(2), T700b16(2), T700b18, T700b19, T700b22, T701b1, T701b2, T701b3(2), T701b17, T702a4, T702a17, T702a18, T702a24(4), T702a25, T702b4, T702b24, T702b26, T703a10, T703a16, T703b1(2), T703b5(2), T703b27, T704a11, T704b2, T704b3, T704b4(2), T704b5(2), T704b6(2), T704b7, T704b24(2), T705a1, T705a7, T705a15, T705b4, T705b8, T705b9, T705b11, T705b16, T705b18, T705b21, T706a20, T706b5, T706a6, T706b10, T706b13, T706b14, T706b17, T706b18, T706b20(3), T706b21, T706b22, T707a11, T707a12, T707a13, T707a17, T707a24, T707b(9), T708a8, T708a13, T708a21, T708a22, T708a27, T708b3, T708b10, T708b13, T708b15, T708a1, T709a2(4), T709a6, T709a8(2), T709a20, T709b18(2), T709a21, T709b26, T710a3(2), T710a5, T710a7, T710a8, T710a10, T710a18, T710a23, T710b1(2), T710b13(2), T710b15(2), T710b16, T711a3, T711a4, T711a16(2), T711a23, T711b10, T711b14, T711b18(2), T711b19, T711b20(3), T711b23, T712a9, T712a14, T712a16(2), T712a21, T712b9, T712b10, T712b20, T712b26, T713a5(2), T713a6, T713a7,

T713a11, T713a12, T713a21, T713a23, T713a27, T713b7(4), T713b9(2), T713b14, T713b16, T713b18, T713b22, T714a3, T714a4, T714a5, T714a7, T714a14, T714a20, T714a24, T714a26, T714b2(2), T714b3, T714b6, T714b7, T714b9, T715a1, T715a7(3), T715a8, T715a17, T715a23, T715b24, T715b25, T715b26(2), T715b27(2), T716a1, T716a5, T716b2, T716b5, T716b23, T716b25, T716b26, T717a5(3), T717a7, T717a11, T717a16, T717a19(2), T717b3, T717b4, T717b5, T717b18, T717b22, T717b24, T717b25, T718a3, T718a6, T718a10, T718a21, T718a22, A718b2, A718b9, A718b10, A718b11, A718b13, A718b20, A718b21, A719a2, A719a3, A719a9(2), A719a11, A719a13, A719a23, A719a24, A719a26, A719b4, A719b7, A719b14, A719b15, A719b18, A719b22, A719b20(2), A719b21, A719b22, A719b24, A719b26(2), A720a3, A720a4, A720a7, A720a14, A720a16, A720a18, A720a25(2), A720a26, A720b4, A720b7, A720b9, A720b11, A720b13, A720b14, A720b15, A720b17, A720b18, A720b19, A720b20, A720b21, A720b23, A721a3, A721a15(2), A721a20, A721a21(2), A721a23, A721a25, A721a27, A721b2, A721b5(2), A721b9, A721b10, A721b14, A721b17, A722a8, A722a10(2), A722a11(2), A722a13, A722a17(2), A722a18, A722a19, A722a25, A722b2(2), A722b4, A722b5, A722b7, A722b8, A722b11(2), A722b12, A722b15, A722b17(2), A722b18, A722b21, A723a2, A723a4, A723a10(2), A723a12, A723a14, A723a16, A723a17, A723a20, A723a22, A723a24, A723b2, A723b3, A723b4, A723b20, A724a3, A724a7, A724a8, A724a9(2), A724a10(2), A724a11(2), A724a12, A724a15(2), A724a16, A724a17, A724a18, A724a20, A724a21(2), A724a22, A724a23, A724a24, A724a25(2), A724a26(2), A724b1(3), A724b2(2), A724b9, A724b20, A724b21(2), A724b22, A725a3, A725a11, A725a14, A725a19, A725a20, A725a23, A725a24, A725b6, A725b7, A725b9, A725b16, A725b18, A725b20, A725b25, A725b26, A726a6, A726a8, A726a15(2), A726a17(2), A726a21, A726a22, A726a24, A726a25, A726b1, A726b2(2), A726b3, A726b5(2), A726b6, A726b7, A727a5, A727a12(2), A727a13, A727a18, A727a21, A727a22, A727a23, A727a24, A727a26(2), A727b2, A727b3, A727b7, A727b8, A727b17, A727b20, A727b23, A728a1, A728a14, A728a19, A728a21, A728b2, A728b9, A728b19, A728b23, A728b25, A728b26, A729a2, A729a6, A729a13(2), A729a15, A729a16, A729a17, A729a18, A729b4, A729b6, A729b25, A729b26, A730a3(2), A730a15, A730a20, A730b10, A730b11(2), A730b14, A730b20, A730b25, A731a5, A731a16, A731a21, A731a23, A731a24, A731a25, A731a27(2), A731b1(2), A731b2(3), A731b3(2), A731b4(2), A731b5, A731b6(2), A731b8, A731b9,

T712a21, T712b14, T712b23(2), T713a26, T713b5, T713b16(2), T713b17, T713b25, T715a9(2), T715a19, T716a1, T716a3, T717b4, T718a14, A718b10(2), A718b20, A719b7, A719b8, A719b11, A719b20, A720b8, A721a14(2), A721a16, A722b4, A723a14, A723a16, A724a3, A724a24, A724a26, A724b21, A724b23(2), A724b27, A725a5, A725a23, A726a2, A726a8, A726a9, A727a21, A728b3, A728b5, A728b6, A729b1, A729b5, A730a26, A731a23, A731a25, A731a26, A731b1, A731b4, A732a14, A732a19, A732b26, A733a7, M788b5, M789b20, M797a14, M797a19, M800a27(2), M801a25

-(-a-, -u-)rlar i.-di T697a23, T696b22, T697b9, T698b3, T699a11, T699a12, T705a2, T705b17, T707b(2), T709a11, T709b15, T709b20, T710b15, T710b16(2), T710b17, T710b18(2), T712a4, T715a12, T717b4, A725b14, A726b3, A726b5, A728b5, A728b6, A731a21, A731b8, A731b27, A731b9, A732a20, A732a21, A732a22, A732b6, M786a23, M798b26, M799a1

-mas i.-di T697a14, T702a11, T702a25, T703b3, T703b18, T707b, T708b13, T710a23, T710b27, T713b1, T714b2, A719b6, A721b9, A727b12, A727b13, A728b11, A731b25, A732a21, M801a25

-mas mu i.-di M801a25

-maslar i.-di T696b12, T706b23, T713b9, A725b20, A732b3

-mış i.-di M797a22

-(-ı-)p i.-di T696b26, T697a8, T698a7, T698a11, T699a23, T699b27, T700b6, T700b9, T701a10, T701a23, T701b3, T701b4, T701b12, T701b19, T701b24, T702a9, T703b13, T703b25, T704a13, T704b15, T704b19, T705a10, T705a24, T705b10, T706a8, T706a9, T706b14, T707a7, T707b(3),T708a21, T708a22, T708a23, T708b4, T709a21, T709b9, T710a27, T710b14, T711a14, T711a17, T711b7, T712a2, T712a7, T712a17, T712b20, T712b22, T713b22, T715a23, T715b27, T716a19, T717a19, T717a25, T718a14, A719a17, A719b6, A719b8, A719b13, A719b21, A720a4, A720a19, A720b22(3), A721a4, A721b4, A721b13, A721b14, A721b20, A721b26, A722a12, A722a22, A722a25, A722b20, A722b21, A722b26, A723a24, A724b23, A724b25, A724b27, A725a3, A725a4, A725a17, A725b12, A725b13, A725b18, A727a8, A727a12, A727a13, A727b3, A728a3, A728b11, A728b25, A728b26, A729a9, A729b4, A730a16, A730a18, A730b4, A730b16, A731a13, A731a22(2), A731a23, A731b23(2), A731b24, A731b26, A732a3, A732a4, A732a11, A732b3, A732b12(2), A732b14, A732b26, A733a6, A733a7, M782b12(2), M784b6, M787a18, M787a23, M787b1, M787b2, M787b6(2), M787b12, M788b1, M788b8, M788b12, M788b15, M788b18, M788a24, M789a19, M789b4, M789b8, M789b10, M789b15, M789b23,

i.-mes T697a21, T707a25, T714a6, T715a6, T715b1, T716b12, T716b16, T718a18, A723b21, A726a26, A733a3, A733a18, M783a6, M785b23, M786b1, M787a12, M787a4, M787b27, M788b24, M792a12, M793b5, M797a24, M797b16, M798b17, M801a18, M801b14

i.-mes üçün T707b, M783a24

i.-mes irdim M789a17

i.-mes irdi T703b4, A722a1, M794b6, M801a24

i.-mes mü irdi M801a26

i.-mes irdiler A731a10

i.-miş T715b2, T715b12, A723b15, A733b8(2), M792a3, M797b9

-(-a-, -u-)r i.-miş T715b2, M791a11, M795b3, M795b4

-mas i.-miş T714b25, M797a5

-(-ı-)p i.-miş M789b13

-adur i.-miş T706a11

-ğan i.-miş M789b2, M790a11, M790b1(2), M800b10, M800b11

i.-mişler T715b3,

-(-a-, -u-)r i.-mişler T715b4, A723a9, M791a10

i.-ken T706b21, M801b27

i.-kendür T699a23, T706b24, T712a20, A730b23, M797b18, M801b3

imes i.-kendür M801b4

i.-ken durur M799b27, M800a2

i.-ken siz M792b26

i.-kenni T711a24, A730a4, M785b27, M786a1, M791a2, M791a3

i.-kende A721b10, M787a2, M791a9

i.-kenim M786b22

i.-kenimge M786b22

i.-kenimde M786b27

i.-keni T703b3, T707b, T717a2, M801a20

i.-kenin T700b26, T701b7, A723a23, M802a5

i.-kenidin A728b21

i.-kin (irdi i.-kin) M787a3

irāde (Ar.) **isteme, dileme.**
teklif-i i. A724a6

İrādetu'llāh (Ar.) **Tanrının iradesi.**
i. T694b1, T694b17

İrān (ö.a.) **Guderz'in kardeşinin oşlu, âlim ve adil bir kişi. bkz. Güderz**
İ. bin Yeläş A724a15
İ. A724a21

İrān (ö.a.) **Eski dönemlerde Dicle ile Sind ve Seyhun nehirleri ve Hazar denizi ile Basra körfezi ve Umman denizi arasında olan geniş alan. Irak-ı Arab ile Afganistan ve Bulucistan da bu bölge içinde anılır. Son dönemlerde Irak-ı Acem, Fars, Kirman,**

Horasan, Mazenderan, Geylan ve Azerbeycan'ı içine alan bölgeye verilen ad.
İ. T696b3, A720a8, A720a12, A720a15, A720b8, A720b9, A722a26, A722b3, A723b18, A724a4
İ.-nı T696a20, A721a2
İ.-ğa A720b1, A721a1
İ.-da A720a18, A721a9
İ.-dın A720b2

İrānlar (ö.a.) İranlılar, İran'da oturan halk, ahali.
İ. T697b8, T711a22

İrān-zemin (ö.a.) İran ülkesi.
İ. A723b10

irdem Erdem, fazilet, ahlakça övülen iyilik, alçakgönüllülük, yiğitlik, doğruluk gibi nitelikler bütünü.
i.-de A724b26
i.lerde A720b21

İreç (ö.a.) İran mitolojisindeki Feridun'un üç oğlundan en küçüğünün adı. Feridun, ülkesini üç oğlu arasında paylaştırır İran ülkesi İreç'e düşer.
İ. A719b18, A719b20, A719b22
İ.-niŋ A719b26
İ.-ni A719b21
İ.-ğa A719b19

İrem (ö.a.) Şam veya Yemen'de Ād kavminin kralı Şeddâd tarafından cennete benzetilerek yapılan bahçenin adı.
İ.-ide M788a10

iren Erkek, erkek hükümdar.
i.-ler A722b9

iri- Erimek, sıvı olup akar hale gelmek.
i.-di T716a24
i.-p T706a18, M783a9

irik Kötü, kaba, yerilecek; haşin, sert.
i. T714a19, A728b24

iriş- Yetişmek, ulaşmak.
i.-e almay M784a16

irkin Soru kelimesi, soru kuvvetlendiricisi.
i. T704a13, T706b15, T714a13

irlik İnsanlık, yiğitlik; insana yaraşır güzel huyları bulundurma.
i. M799a17

irtifā' (Ar.) Yükseklik, yükselti.
i.-ı A731a21

i.-ın T704b12

irtikāb (Ar.) **Kötü bir iş işleme; suç işleme.**
i. ḳıl- M785b26
i. ḳılıl- M793a27

irs̱ (Ar.) **Mirasçılık.**
i. T701b12

irsāl (Ar.) **Gönderme, gönderilme.**
i. ḳıl- T709b15, M801a13
i. M800a23

irşād (Ar.) **Doğru yolu gösterme, uyarma; irfan sahibi birinin bir kimseye tarikati ve Tanrı yolunu göstermesi.**
i. ḳıl- T704b24
i. M800b19
i.-ı T709a18
i.-ıġa T699a7

is **Koku; birisinin davranışlarını, halini ifade eden hava.**
i.-i T701b5
i.-in T702a2, M795a23
i.-lerni A719a12

is- **Esmek, bir yönden bir yöne akmak, rüzgâr esmek.**
i.-ti T697a2
i.-ip M786a17, M794b20

ʿīsī (ö.a.) **İsa Peygamber.**
ʿĪ.-i Rūḥu'llah "Hz. İsa" T714b10, T714b24
ʿĪ. ʿaleyhi's-selām T696a16(2), T713b23, T713b24, T713b26, T714a16, T714a18, T714a19, T714a20, T714a21, T714a22, T714a25, T714a26, T714b1, T714b6, T714b7, T714b9, T714b11, T714b20, T714b20, T714b22, T714b23, T714b25, T714b26, T715a1, T715a2, T715a3, T715a4, T715a5, T715a11, T715a13, T715a14, T715a15, T715a18, T715a19, T715a21, T715a24(2), T715b11, T715b14, T715b21, T716b20, T717b2, A724a7
ʿĪ. ʿaleyhi's-selām bile T717a18
ʿĪ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T714a21, T715a13, T715a15, T715a17, T715b26
ʿĪ. ʿaleyhi's-selāmnı T713b26, T713b27, T714b18, T715a15, T715a16(2), T715a20, T715a21, T715a26
ʿĪ. ʿaleyhi's-selāmġa T713b23, T714a22
ʿĪ. ʿaleyhi's-selāmdın T714a24, T715a25, T715b20
ʿĪ. bin Meryem ṣalavātu'llah ʿaleyhi's-selām T714a13
ʿĪ. T715a10, T715a27, T715b22
ʿĪ.-niñ T715b22

İsfendiyār (ö.a.) **Fars krallarının ilk sülalesi olan Keyanilerden Güştasb'ın oğlu olup meşhur Rüstemle yaptığı savaş sonucu ölen kişi.**
İ. A721b20, A722b1, A722b6, A733a13
İ.-nı A721b19, A721b22, A721b27

İsferayn (ö.a.) **Nişabur ile Cürcan arasında evvelce bayındır ve meyvesi meşhur bir kasaba.**
İ. A729a17

İsḥaḳ (ö.a.) **Tevrat ve Kur'an'da adı geçen Beni İsrayil peygamberi.**
İ. 'aleyhi's-selām T699b17, T699b20, T699b21(2), T699b24, T699b27, T700a1
İ. 'aleyhi's-selāmnıñ T699b18, T700a4
İ. 'aleyhi's-selāmnı T699b1
İbrāhim ve İ. 'aleyhime's-selām T702a10
İ. T699b2
İ.-ḳa T699b2

İskender (ö.a.) **Büyük İskender.**
İ.-i Rūmiġa "Büyük İskender" T718a6
İ. A722b8, A722b23(2), A722b26(2), A722b27, A723a3(2), A723a7, A723a16, A723a19, A723a25, A723b2, A723b18, A724a1, A724a3
İ.-niñ T718a10, A723a6, A723a22
İ.-ni A720b5, A722b16, A723a18
İ.-ge A722b22, A723a1, A723a20, A723a24, A723b25
İ.-din A722b15

İskender-i Ẕü'lḳarneyn (ö.a.) **Büyük İskender ile kimlikleri karışan, Kur'an'da ve İslami edebiyatta adı geçen kişi.**
İ. T696a27

İskenderiyye (ö.a.) **Mısır'ın başlıca limanı, Akdeniz'in en önemli ticaret merkezi, Batlamyus zamanında dünyanın ikinci şehri.**
İ. T718a14, A723a10
İ.-ġa A723b7
İ.-ge T703a27
İ.-de T703a27

İskenderūs (ö.a.) **Metnimize göre ölümsüzlük suyunu arayan İskender'in ölümünden sonra (hükümdarlığı) idareyi kabul etmeyerek kendini ibadete veren oğlu.**
İ. A723b9

İskender-nāme (ö.a.) **Nizami'nin İskender-nâmesi.**
İ. A723b1

isker- **Hesaba katmak, kulak vermek, önem vermek.**
i.-mediñ M799a12

iski **Eski, yaşlı, kocamış.**
i. M784b2, M785a19

islām (Ar.) **Hz. Muhammed'in Allah tarafından tebliğine memur olduğu din; bu dinden olan kimse, kimseler; İslam âlemi, müslümanlar ülkesi.**
diyār-ı i. M791b19
ehl-i i. T702a19, M791b19
pādşāh-ı i. M791b19, M791b21, M798a17, M798b23, M799a10, M799a18, M799a25
dīn ü i. A731b16, M799a19
i. T702a13, T707b, T711a20, T717a12, A732b13, A733a10, M800b27
i.-nıñ M791b21, M798a17, M798b23, M799a10, M799a19
i.-nı M791b19
i.-ġa T702a11, T707b(2)
i.-da M791b19

---

isle- **Hesaba katmak, dinlemek, kulak asmak.**
i.-mediler T696b21

islen- **Kokuşmak, çürümek.**
i.-ip T708a9

---

ism (Ar.) **İsim, ad.**
i.-i a'ẓam T707b, T710b5
i.-i Bel'am T707b
i. T716b23
i.-i M800a4, A726b27
i.-in M788b25
i.-idin M799a16
i.-lerin T716b18

İsma'īl (ö.a.) **İbrahim Peygamber'in oğlu, Kur'an'da bazı yerlerde adı geçer.**
İ. 'aleyhi's-selām T699a3, T699a19, T699a21(2), T699a22(2), T699a23, T699a24, T699a26(2), T699b4, T699b10(2), T700a17
İ. 'aleyhi's-selāmnı T699a4, T699b8
İ. T699a25, T699b14, A720a4
İ.-ni T699a2, T699b3

'iṣmet (Ar.) **Günahsızlık, temizlik, masumluk.**
'i. ü devlet M795b4
'i. M794b17

isnād (Ar.) **Bir düşünceyi, bir konuyu bir kişi veya sebebe dayandırma, yükleme, atfetme; dayanak.**

iste- **İstemek, bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek.**
i.-di M785b8
i.-señ M798a24
i.-se A733a17
i.-gey M786a25(2)
i.-rem M794b25
i.-r min M789b11
i.-r M785a6

i.-p M797b16
i.-rge M785a8

isti'ānet ~ isti'āne (Ar.) **Yardım isteme.**
i. ḳıl- "Yardım istemek" T708a20, A726a9

istid'ā (Ar.) **Yalvararak isteme, dileme; rica ile isteme; talep etmek, arzu etmek, isteme, dileme, emretme; çağırma, davet etme.**
i. ḳıl- T696b25, T700b26, T705a9, T705b21, T707a2, T708a21, T709a6, A727b3
i.-sı T697a2, T699a25, T705a8, T706b8, T707b, T709b17, A728b10, A729a19, A732a2
i.-sın T700a6
i.-sını T714b14, A721b22
i.-sıdın T707b

isti'fā (Ar.) **Affını isteme.**
i. ḳıl- "Af dilemek" A721a12

istifsār (Ar.) **Sorma, araştırma; Gerçeğini öğrenmek üzere araştırma, tahkik etme.**
i. ḳıl- "Tahkik etmek" T701a20, A730a21 T709b19 T711b25,

istiġāse (Ar.) **Yardım isteme, yardım için çağırma.**
i. körgüz- "Yardım istemek" A726a9

istiġfār (Ar.) **Bağışlanmasını isteme; tövbe etme.**

i. ḳıl- "Tövbe etmek" T705b15
i. M802a11(2)

istiġnā (Ar.) **Nazlanma, nazlanma sebebiyle ağır davranma.**
ḥüsn ü i. T700b3
i. T711a23

istiḥkām (Ar.) **Sağlamlık.**
i. tap- "Sağlamlaşmak" M797b4

istiḫlās (Ar.) **Kurtarma, kurtarılma; bir şeyi (birini) kendinden yapmaya çalışma.**
i.-sıġa T704a16

istihzā (Ar.) **Alay, eğlenceye alma; eğlenme, keyiflenme; bir konuda haddini aşma.**
i. ḳıl- T707a27
-de i. ḳıl- "İleri gitmek, haddini aşmak" T703a3, T705b22

istiḳāmet (Ar.) **Doğruluk, dürüstlük, doğru hareket; bir şeyin bir yöne doğrulması, uzanması.**
i.-i sermedī M71a3
i. bol- M797a9
i. M783a20, M791b25, M801b24, M802a14
i.-dedür M800b5

istikbāl	(Ar.) **Gelen birini, misafiri karşılama, karşı çıkma.** **i. ḳıl- "Karşılamak, karşılamaya çıkmak"** T702a5
istiḳlāl	(Ar.) **Kendi başına olma, kimseye bağlı bulunmama, bağımsızlık.** **i.** T710a19, A725b19
istilā	(Ar.) **Kuvvet kullanarak bir yeri ele geçirme; yayılma, kaplama.** **i. bir- "Kuvvet kullanarak ele geçirmek üzere göndermek"** T714a10 **i. tap-** T707a23, A719a26, A733a8 **i.-sıdın** T709a11
istimā'	(Ar.) **Dinleme, kulak verip dinleme; işitme.** **i. ḳıl- "Dinlemek, kulak vermek"** M799a12, A726b25 **i.-ı** M787b24
istimālet	(Ar.) **Gönül çekme, gönül alma, güzel sözle kandırma, ikna etme; vaatle kendine çevirme.** **i. bir- "Tatlı sözle ikna etmek, kandırmak"** A730a4 **i.-ler** A728a4
isti'māl	(Ar.) **Kullanma.** **i. ḳıl-** T697b8
istimdād	(Ar.) **Yardım isteme.** **i. üçün** T708a23 **i. ḳıl- "Yardım istemek"** A730a16, A731a2
istirżā	(Ar.) **Razılık isteme.** **i.ḳıl-** A726a13, A730b14
istiṭā'at	(Ar.) **Takat, kudret, güç yetme, güç yeterlik.** **i.** M801a2, M801a5
İsrāfil	(ö.a.) **Kıyamet kopacağını öttüreceği boru ile bildirecek olan melek.** **İ.-ġa** T694b5
İsrāyil	(ö.a.) **Yakup Peygamber'in lakabı.** **İ.** T699b27
'işyān	(Ar.) **İtaatsizlik, emre boyun eğmeme; âsi olma.** **fısḳ u 'i.-ları** T708a17 **temerrüd ü 'i. ḳıl-** T706a17 **'i.** T708b22 **'i.-ları** T708a3

i. ḳıl- "Dayandırmak" T703a7, T713b4
i.-ı T709a17, T709a18, A723b4

iş **İş; davranış, hareket, tavır; durum, olan biten, hal, ahval; olay; mesele, konu; görev, yapılması gereken(ler), sorumluluk; maksat; maslahat; vakıa; düzen; bir faaliyet sonucu ortaya çıkan durum; bir davranıştan ortaya çıkan durum; bir davranıştan ortaya çıkan sonuç; gayret ve emekle ortaya çıkan değer; çalışma, emek isteyen çalışma, bir şeyle uğraşma; müşkül durum; emir; olan, mevzu; meslek, meşguliyet; bir kimseye özgü davranış, görüş.**

i. küç M789b21, M789b25, M794a10, M794a13, M799b17
i. küçüm M794a10
i. küçni M790a19
i. üçün M798a26
i. irdi A728a19
i.-dür M785a11
i. açıl- "Uğraştırıcı, gereksiz bir durum ortaya çıkmak" M786a18
i. buyur- "Görev vermek" M789a3
i. buyurul- "Görev verilmek" M794a11
i. ḳıl- "Davranmak, hareket etmek" T702a26, T716b27, A728a14, A728a20, A730b2, A732a14, M789a3, M793a8
i. T698a9, T698b6, T698b26, T700b18, T700b24, T705a26, T705b4, T705b11, T706b11, T706b16, T707b, T708b27, T709a24, T709b8, T710a4, T711b19, T711b22, T711b23, T712a5, T712b2, T713b27(2), T714a8, T714b8, T714b18, T716b27, T717a1, T717b26, A720a17, A722b14, A723a1, A725a19, A727b6, A728a26, A729a6, A729b15, A730a21, A732a6, A732b24, A733a3, A733a17, A733a19, M786a3, M786b16, M786a24, M787a5, M787a9, M787a10, M789a1, M792b13, M792b17, M792b19, M793a23, M793b22, M793b24, M794a13, M794a21, M794a23, M796a5, M797a14, M798a11
i.-niñ T711b11, T717a22, A725a9, M793a10, M794a5
i.-ni T698a26, T698b5, T703b18, T705a26, T712a17, T714a19, T715a22, T717a3, A721a26, A722b26, A722b27, A723b3, A726a10, A726b26, A728b9, A732a15, A732a26, M793a24, M793a25, M793b20, M793b25, M801a20
i.-ġa T710a8
i.-ke T699a12, T709b26, T711a13, T715a22, T717a4, A719a13, A729b20, A731a11, M786b16(2), M793b21
i.-de T700b26, T708a20, T718a4, M786b6, M786b13, M786b21, M787a11
i.-te M793a4, M800a11
i.-din T700b22, T704a3, T707a10, T710a18, T710b27, T715a24, T715b15, T717a2, A722a1, A722a23, A725a7, A728a12, A732a15, M785b15, M786a2, M793b23, M797b19

i.-din ʿāciz bol- T712a24
i.-çe ḳıl- A723a27
i.-im M788a13
i.-iñ M798b14, M799a4
i.-iñe A730b19, M797b2
i.-i T702b1, T708b10, T708b11, T717a19, T718a4, A720a24, A726a15, A727b15, A733a8, A733a19, M782b6, M786a24, M793a22, M793a23, M794a8, M794a16, M795a1, M798a9, M798a13
i.-i imes T712a5
i.-iniñ T699b7, T710a12
i.-in A722a21(2), A725b24, A730b18, A732b10, A732b20, M793b19, M793b20
i.-ige T710a19, T710a20, M798b14, M799b19
i.-ide T702b27, T705b26, M793b2
i.-idin T696b22,T707b, T710a19, A723b13, A728a11, A728b5, M793b2, M793b3, M793b17, M794a18
i.-iñiz M787a8, M792b25
i.-leri T696b20
i.-lerin A732a5
i.-leridin M793a26
i.-ler T705b21, A720b19, A721b2, A722b1, A730a21, A732a5, M793a11, M793b16, M794b21, M796b6, M799a7, M801a18
i.-lerni T717b22, A727a15, A733a21
i.-lerge T709a1, T714a17, A728b3, M789b19, M796b10, M799b21
i.-lerde M785b20, M789b22
i.-lerdin T711a25, A730a21, M785b24, M785b25

ʿiş (Ar.) **Eğlence, yiyip içme, hoş yaşayış; meclis, zevk ve safa; yaşayış, yaşama.**
mūcib-i ʿi. ü ḥużūr M788a5
şerbet-i ʿi.-ini A728b18
ʿi. ü neşāṭ A728a10
mey ü ʿi.-din A728b18
ʿi. birle M786a26
ʿi. M783b14, M784a13
ʿi.-ḳa M783b13
ʿi.-ini M783b1

İşā (ö.a.) **Davud Peygamber'in babası.**
İ. T709a21, T709a22, T709a24
İ.-nıñ T709a20, T709a23
İ.-ġa T709a23

işʿār (Ar.) **Bildirme, yazı ile haber verme.**
i. ḳıl- M798b26

işāret (Ar.) **Bir şeyi kaş, göz, el, parmak, baş ile gösterme; delalet etme, olma; iz, nişan.**
i. bile M801a7
i. bol- M788b18, M800a9

İşbā (ö.a.) **Zekeriyya Peygamber'in eşi ve Hz. Meryem'in halası.**

i. T713b14

işek **Eşek.**
i.-ni A718b18
i.-ini T713a10

işeklig **Eşekli, eşeği olan.**
i. A727a13

işik **Eşik; kapı; giriş yeri; ön, giriş; bargâh, huzur; dergah.**
i. T699a22, T717b5, A718b17, M786b9
i.-ni A731a13
i.-ke M789b12, M794a11
i.-de M786a23, M786b22, M793a19, M793b5, M793b6, M799b16
i.-deki M791b26
i.-din M783a15, M786b10
i.-iñniñ T699a25
i.-i T713b15, M786b6, M797b25
i.-in T699a14, T717b5, M802a9
i.-ige T701b14
i.-ide T703b2(2), T712a11, T715b17
i.-idin A732b17, M800b18
i.-leri M783b21

işit- **İşitmek, duymak; dinlemek; öğrenmek.**
i.-ti T709a2, T717a6, A728a3
i.-tiler T705a15
i.-seler T706a13
i.-meli T696a4
i.-ip min T713a22
i.-ip T694b5, T700b10, T700b16, T707a25, T717b8, A721b19, A724b26, A725a12, A728b4, A732b18
i.-keç T703b24
i.-ürni T705a8
i.-ürge M787b13
i.-meseler T705a16

işitil- **Duyulmak, öğrenilmek;** tevazu ifadesi ile işitmek fiilinin yerine.
i.-di M791a2, M792b13, M799b22

işittür- **Anlatmak, söylemek, dinletmek.**
i. T701a23

işti'āl (Ar.) **Yanma, tutuşup yanma, parlama, alevlenme.**
i. M783a17
i.-i M785a7
i.-iġa M783a16

iştibāh (Ar.) **Şüphelenme, şüphe etme.**
i. M794a5

iştiġāl (Ar.) **Meşgul olma, bir işle uğraşma, çalışma.**

i. ḳıl- "Meşgul olmak" T709b20
i. körgüz- "Uğraşmak, meşgul olmak" T694b3, T697a12, T705b19, T709a1, M782b4, M797b22, M800a21, M802a20
i. M798b22

iştihā (Ar.) İştah; yemek yeme isteği.
i.-sı T718a17
i.-sı bolma- T718a17

iştihār (Ar.) Meşhur olma, şöhret bulma.
i. tap- "Şöhret bulmak" T700b25

iştirāk (Ar.) Ortaklık, ortak olma.
daʿvī-i i. T699a1

iştiyāḳ (Ar.) Göreceği gelme, özleme; özlem; şevk ile bekleme.
i. bile M788a22
i. M787a2, M788a21, M788a25, M790b19, M792a12, M797b10
i.-ı T717a16, M789b4

ʿişret (Ar.) İçki içme, yeme içme, keyiflenme.
ʿi. M786a17

ʿişret-efzāy (Ar.Fa.birl.s.) İçmeyi, yemeyi içmeyi, keyfi arttıran.
bişāṭ-ı ʿi.-ıñça M790a22

İşūʿ (ö.a.) Hz. İsa Yahudilerce katledildiğinde Tanrı İsa'yı göğe çekmiş, onun yerine Yahudilerin önde gelenlerinden olan İşū'yu İsa'nın suretine sokmuş.
İ. min T715a18
İ. irdi T715a23
İ.-nı T715a17, T715a23

it Et.
i. sarı T698b22
i. T698b22, T713a18
i.-i T695b11(2)
i.-idin T705b2
i.-leri T708a9
i.-lerni T698b23

it Köpek.
i. dik M794b24
i. T716a16
i.-ni A718b17
i.-ke A725a19
i.-i T715b6
i.-ige M787b17
i.-leri M796b20
i.-lerin M796b3
i.-ler M791b27
i.-ler dik T707b

i.-ler kibi M797b16

it- **Etmek, yapmak.**
i. M790a11
i.-kil M798a24
i.-sün A733b6, M786a8, M795b25
i.-ey T704a22, M801b2, M801b2
i.-tim M788a17, M788a18, M798b19
i.-tiñ M790a5(2)
i.-ti T695a17(2), T695a18(2), T695a23, T699a1, T699a2, T703a13, T704b7, T707b, T708b16, T709a18, T715b25, T717b1, T717b27, A718b12, A719a9, A720a6, A725b7, A725b17, A725b23, A727b9, A729b15, A729b16, A732b9, A733b3, M784a8, M785b7, M787b1, M791a13, M794b8(4), M795a3, M795b23
i.-tük T716b19
i.-tiler A724b12, M800b19
i.-medi T710b2
i.-sem M794b25(2), M796a6
i.-se M783a26, M783b16, M785a6, M791a15, M797a24, M800b4
i.-seler irdi T703a2
i.-ke min M787a19, M787a20
i.-key T700b2, M782b12(2), M782b13(2), M784a25, M784b16, M786a5, M794b2, M796a22(2), M796a24, M801b8(4)
i.-er M783a22(2), M784a2, M788a12, M798a3
i.-er irdim M790a27
i.-er irdi T706a4
i.-erler T695a25
i.-miş T712a17, M795b24
i.-ipdür M801a5
i.-ip irdi M790a24
i.-(d)emez M791a20
i.-ip T701b7, A728b18, A728b19, M784a27, M785a17, M791a23, M796b2, M800b19
i.-ken kibi M788a13(2)
i.-erdin M785b12
i.-mek T699b14, A726a3, M800b22

it- **Yitmek, kaybolmak.**
i.-key M796b17
i.-ken M796b3

ʿitāb (Ar.) **Azarlama, kızma, paylama.**
ʿi. ḳıl- A726a8

iṭāʿat (Ar.) **Söz dinleme, boyun eğme; alınan emre göre davranma; tabi olma.**
emr-i i. M786b18
emr ü i. M792a26
i. ḳıl- T712a14, A731b17, M786b16
i. M798a10
i.-ni M792a26
i.-de M792a24
i.-i M786b18, M792a22, M792a26

iṭā'at-āmiz (Ar.Fa.birl.s.) **İtaat ifadesi taşıyan, itaati öğreten.**
i. M800b1

itek **Etek, elbisenin, giysinin belden aşağıda kalan bölümü; giysinin alt kenarı.**
i.-i köy- "Canı yanmak" M793a14
i.-iniñ T714a1
i.-ige T706a11, M802a17

i'tibār (Ar.) **Saygı gösterme, değer verme; önem verme; hesaba katma; değer, kıymet.**
tenbih ü i. M785b22
i. ḳıl- A727b14
i. ḳoy- "Önem vermek" A729b20
i. tap- T701a11
i.-ı M798a1

i'tibārlıḳ (Ar.T.) **Saygıdeğer.**
i. A731b26

i'tidāl (Ar.) **Dengeli, ölçülü olma, aşırı olmama, ölçülülük, mazbut olma; uygunluk; yumuşaklık; ast. gece ile gündüzün bir olması.**
i.-i ḳıvām M800a18
noḳṭa-i i.-i rebi'i "Dünya'nın Güneş etrafındaki yörüngesi üzerinde 20 **Mart'ta bulunduğu nokta"** A719a17
i. bile T718a15
i. T718a12, M783a20, M794a12

itil- **Edilmek, yapılmak.**
i.-gey M782b11 **(ṣebt itil-)**

i'tikāf (Ar.) **Bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme.**
i.-ıdın T708a9

i'timād (Ar.) **Güvenme, dayanma; emniyet, güven, inanç; güvenden doğan saygı.**
i. ḳal- "İtimad edilmek" M799a14
i. ḳıl- "Güvenmek" A724b9, A728b3, M800b11
i. M786a20
i.-ım A727b4
i.-ıdın T708b27
i.-ları T716b25

i'timādi (Ar.) **Güvenilir.**
i. A725a11

i'tirāf (Ar.) **Suçunu veya yerinde olmayan bir hareketini saklamaktan vazgeçip söyleme; kabul etme; hakkını teslim etme.**
i. ḳıl- "Hakkını teslim etmek, kabul etmek" T702b17, T708b26, T711a12
i. T708b27
i.-dın M802a16

i'tirāż (Ar.) Bir fikri, bir hükmü kabul etmeyip çürütmeye kalkışma.
i.-nı ḳıl- A725b13

itmām (Ar.) Tamamlama, bitirme, tamam etme.
i.-ğa T699b5
i.-ığa A733b7

iṭmīnān (Ar.) Emin olma, kalbi rahat olma.
i. tap- "Emin olmak, kalbi rahat olmak" T710a18
i.-ı T715a20

itmek Ekmek.
i. T698b18
i.-ni T698b19

ittiṣāl (Ar.) Bitişme, kavuşma, ulaşma.
i. bir- "Kavuşturmak, bitiştirmek" M785a14

ittifāḳ (Ar.) Birleşme, uyuşma, sözleşme, anlaşma; bir ağızdan davranma; bir fikirde olma.
i.-ı ḥasene A722b2
i. bile T701a4, T714b23, T715b5, T718b7, A722a13, A727a27, A732a3
i. ḳıl- "Uyuşmak, anlaşmak, sözleşmek" T712b18, A719b21, A729b6, A732a4
i. A725a3
i.-ı T698a1, T713a7, T718b2, A718b8, M786b13
i.-ları T700a12

ittifāḳā (Ar.) Tesadüfle, tesadüfen, rastgele.
i. T698a7, T703b12, T706a10, T716a2, A723a13, A723a22

ittifāḳī (Ar.) Bir fikirde birleşme, tek bir ağız.
i. bile A732a13

'ivaż (Ar.) Bir şeye karşılık olarak verilen veya alınan şey; karşılık, bedel; vaktinde tutulmayan oruç, kılınmayan namaz borcunu sonradan ödeme, kaza.
'i. M801a4
'i.-ım M788b5
'i.-ı T699b10, T714a11, M789a6

'İvaż (ö.a.) Sam oğullarından Erem'in oğlu.
'İ. T696b18

iv(ü)rül- Bir şeyin etrafında dönmek, döndürmek; dönmek, geri dönmek; bir şeyden, birinden uzaklaşmak, yüz çevirmek; çevrilmek; hedef bir nokta üzerinde dönmek, hareket etmek; bir şeyin etrafına toplanmak, etrafını almak.
tilge ivrül- "Sözünü etmek, anmak, ağza almak, dile getirmek" M791a25

i.-sün M794b23
i.-gey M788a10, M789a13, M802a8
i.-gey siz M785b24
i.-mes M791a25
i.-üp irdi A719b13
i.-üp A726b1, M795b15

ivür- **Çevirmek, bir yönden başka bir yöne çevirmek; döndürmek, getirmek.**
tilge i.-gey M800b26
yüz i.-üp A720a16
yüzni i.-ür M783a22
i.-ür M783a23

iy **Ey ünlemi.**
i. T705b12, T706a2, T706a15, T706a17, T706b3, T708a24, M790a21, M790b27, M791b23, M796b19, M787b17, M788a24, M798a19, M798a22, M798b14, M798b15(2), M799a27, M801a22, M801a22, M802a23

iye **Sahip, mülkü olan, bir şeyi olan.**
i.-si T705b1, A733a11

iyele- **Sahiplenmek, mülkü yapmak.**
i.-di A733a12

iyle- **Eylemek, yapmak, etmek.**
i. M787b17, M798b6
i.-gil M787b22, M798a24
i.-sün M796a19, M796b25
i.-ñ M794b11(2)
i.-yin A733a20
i.-dim A733a21, A733a22, A733a23, A733a24, A733a25, M788a24, M791b17
i.-diñ A733b9, M790a11
i.-di T703a13, T712a17, T715a27, A721a24(2), A722b4, A723b12, A722b25, A729a13, A729a11, M795a3(2)
i.-sem M787b25, M787b26, M794b25
i.-señ M787b17, M796b19, M796b20
i.-se M786b1, M796b3, M802a23
i.-gey A725b8, A733b1, M787a13, M796b3
i.-r A733a23
i.-güsi idi T695b6
i.-p turur M783a15
i.-ben A723b13(2), A733b6, M783a27, M784b16, M788a23
i.-geç A726b4
i.-p T714a12, A719a23, A727b9, A731b20, M783a22, M783a23, M783b10, M783b12, M784b14
i.-mey A732a10
i.-rge A733a15, A733a17
'akl iyle- M786b1
'arż iyle- A733b9
'azm-i Herat iyle- M788a24
'azm-i vişāl iyle- M796b19
'azm iyle- A722b4

bünyād iyle- M787b25
cefā iyle- A729a13
def' iyle- A725b8
derc iyle- A733a24
ercemend iyle- A731a7

eymen iyle- M796b25
fetḥ iyle- A723b13
feryād iyle- M787b26
fidāy iyle- M791b17
füzūn iyle- A733b6
ġazāb iyle- A732a26
güẕār iyle- M787b17
ḥall iyle- M788a23
han iyle- M796a19
ḫandān iyle- M783a27
ḥavāle iyle- M798a24
ḫırām iyle- T703a13
ıẓhār iyle- A727b10
icābet iyle- M787b22
ḳabūl iyle- T714a12
kem iyle- A721a24
kesb iyle- M794b25
ḳısm iyle- A723b13
ḳıyās iyle- A733a23
maḳām iyle- T712a17
ma'lūm iyle- M790a11
mu'azzez iyle- M795a3
muḥterik iyle- M783a15
mübtelā iyle- A729a14
mücerred iyle- T715a27
münevver iyle- A732a10
müşerref iyle- M795a3
nasīb iyle- M787a13
naẓm iyle- A733a21
niṣār iyle- A733a22, M787b17
nüş iyle- T695b6
nükte-rīz iyle- A733a25
raḳam iyle- A733b1
rūzī iyle-M798b6
sehv terk(in) iyle- M783b12
sitem-sāzlıḳ iyle- A731b30
sitem ü def' iyle- A733a17
sitīz iyle- A719a23
şād iyle- M784b16, M794b11
şerḥ iyle- A733a23, M792a11
tama' iyle- M796b20
tebāh iyle- M802a23
temennā iyle- A733a15
tılısm iyle- A723b13
türk-tāz iyle- A726b4
üştülüm iyle- A721a24

ʿizā (Ar.) Ölüm karşısında sabır ve tahammül gösterme.
i. bile T715a19

izā (Ar.) Gadre, mihnete uğratma; incitme; sıkıntı verme, eza, cefa etme, darda bırakma.
men' ü i. it- T703a2
i. vü 'adād M799a23
i. vü 'aẕāb A727b24
i. vü melālet T699a11
zulm ü i.-sı M800b16
i. ḳıl- T703b23, T704a27, T712a4
i.-nı T703b23
i.-sıġa T717b3
i.-lar T696a3

ʿiẕār (Ar.) Yanak.
ʿi. M783b4
ʿi.-ıġa M787b20

ized (Fa.) Tanrı.
i.-i pāk A723b14

iʿzāz (Ar.) Ağırlama, ikram etme; saygı, hürmet gösterme, aziz kılma.
i. u ikrām T711b1
i. u ikrām ḳıl- A720b25
iḥtirām u i. ḳıl- T701a22, A724b25

ʿizz (Ar.) Yücelik, ululuk; değer, kıymet, itibar.
ʿi. ü aʿlā M798a1
ʿi. ü şeref T709b6

ʿizzet (Ar.) Hürmet, itibar, değer; saygı, ikram; yücelik, ululuk.
ʿi. T708b7, M797b23
ʿi.-ḳa M798b14
ʿi.-i M784b21

jāle (Fa.) **Çiy, çiy tanesi; mec. gözyaşı.**
j. M784a18, M785a13, M787b10

jengār (Fa.) **Pas, kir.**
j.-ı M783a23

ḳabā (Ar.) Örtü, üste giyilen cüppe, üstlük.
ḳ.-sıda T708b7

ḳabāḥat (Ar.) Kusur, uygunsuz iş, yanlışlık, hatalı davranış.
nezāhat ü ḳ. M802a12
ḳ.-ini M792b18
ḳ.-iğa T716b27
ḳ.-idin T710a12
ḳ.-lerin M802a12

ḳaban (Mo.) Yaban domuzu, erkek domuz.
ḳ.-larnı A721a18

Ka'be (ö.a.) Mekke'de Harem-i Şerif'in ortasında İslam âlemince kıble kabul edilmiş olan bina; mec. kıble, sıkıntıda, zorlukta, isteklerin gerçekleşmesinde yönelinen yer, makam; değer verilen kutsal sayılan makam, yönelinen yer.
K.-i āmāl "Emellerin, isteklerin yönelmiş olduğu yer" M788a16
K.-i maḳṣad "Maksat olunan yer, konu" M784b24
K. öyi "Hicaz'da Mekke-i Mükerreme'de bulunan kutsal bina" T694b19, T699a5, T699b5
K. T695a19, T699b5, M788a16
K.-ni M799a20
K.-si M785b4

ḳābız (Ar.) Alan, tutan, kabzeden.
ḳ.-ı ervāḥ "Azrail" T715b16
ervāḥ ḳ.-ıǧa "Azrail" T695a13

ḳabiḥ (Ar.) Çirkin, yakışıksız, ayıp.
ḳ.-ni M802a16

Ḳābil (ö.a.) Adem Peygamber'in büyük oğlu olan Kabil, kardeşi Habil'i öldürerek yeryüzünde insan öldüren ve ölümü gören ilk insan olmuştur.
Ḳ. irdi T695a5
Ḳ. irür T695a24
Ḳ. T695a1(2), T695a3, T695a5, T695a7, T695a10, T695a20, T695a23, T695b15, T695b25
Ḳ.-niñ T695a9

Kābil (ö.a.) Afganistan'ın merkezi olan şehir.
K.-de T710b8

ḳābil (Ar.) Mümkün, olabilir; mahir, usta, yetenekli, muktedir.
iş ḳ.-i irmes A733a3
ḳ. ḳıl- A718b19
ḳ.-niñ T718a19

ḳabile (Ar.) Kabile, boy.
ḳ.-sidin A730a22

ḳābiliyyet (Ar.) **Yetenek, yeterlilik, iktidar; güç, takat; özellik; yapma, bina etme.**
ḳ. T697b20
ḳ.-i T709a24, T713b15, M795b20, M799b12

ḳabūl (Ar.) **Kabul, kabul etme, razı olma; boyun eğme; huzura alma, alınma; sayma; onaylama.**
ḳ. üçün T708b27
ḳ. iyle- T714a12
ḳ. it- T699b14
ḳ. ḳıl- "Kabul etmek; razı olmak; onaylamak; saymak, addetmek; istemek; etmek yardımcı fiiline karşılık" T696a3, T697a13, T697b10, T699a10, T699b9, T699b11, T700a10, T703b25, T704a22, T705a15, T705a18, T705a24, T706a5, T707a2, T708a6, T708a18, T708b5, T708b22, T708b24, T708b26, T709a10, T709b8, T709b11, T710a5, T710a6, T711a23, T711b2(2), T712b17, T713b12, T713b13, T714a23, T714b1, T714b3, T716a3, T717a11, A719b3, A721b25, A723a3, A723b10, A725b11, A728b10, A729b5, A730a11, A731a15, A732a2, M800b12
ḳ. tüş- "Kabul edilmek" T695a2, T695a3, T717a12, M793a14
ḳ. T695a9, T708b22, M800b7

Ḳābūs (ö.a.) **Yusuf Peygamber zamanında Mısır hükümdarı olan kişi. Kabus, Reyyan bin Velid'den sonra tahta geçmiştir. Yusuf Peygamber'in onun zamanında öldüğü rivayet edilir.**
Ḳ. T702a11, T702a15, T703a15(2)

ḳabr (Ar.) **Kabir, mezar.**
ḳ. T714b6, T714b24
ḳ.-i T707a11, T709b9, T709b11, T710a14, T714b23, M801b18
ḳ.-iġa T709b11
ḳ.-idin T709b10

ḳabż (Ar.) **Alma; Azrail tarafından ruh teslim alınma, ölme; avuç içine alma, kavrama.**
ḳ. u basṭ "İdare, yönetim" T709a6
ḳ. ḳıl- T697b14, T711b16, T715b17

ḳaç- **Kaçmak, kimseye bildirmeden bulunduğu yerden ayrılmak, firar etmek, uzaklaşmak, kurtulmak.**
ḳ.-tı T714a1, A719b13, A723a21, A725a11, A728a15, A730b22
ḳ.-tılar A723a15
ḳ.-ar irdi A721a14
ḳ.-ıp idi T700b14
ḳ.-ıp irdi A732b26
ḳ.-ıp T697a17, T697b13, T703b27, T708b17, T709b6, T709b11, T715b5, A720b24, A721a1, A721a22, A721b7, A725a15, A727a4, A728a22,

A729a16, A729b6, A730b21, A731a18, A733a10(2), M789a19, M789a20
ķ.-ķanda M801a6

ķaçan **Ne zaman, ne vakit.**
ķ. T705a5, T709b15, A730a23, M783b22, M786a23, M793b25
her ķ. "Her ne zaman" T694b20, T705b4, T709b19

ķaçır **Akbaba.**
ķ. A721a3
ķ.-nı T698b21

ķaçur- **Kaçırmak, kaçmasını sağlamak veya kaçmasına imkân yaratmak; sığınmak.**
ķ.-dı A729b7
ķ.-ğay siz M785b27
ķ.-up irdi A733a6

Käd (ö.a.) **Yakup Peygamber'in Zilfa adlı eşinden olan iki oğlundan biri.**
K. T700a14

ķadd (Ar.) **Boy, endam, kamet.**
ķ.-im M795a21
ķ.-iñ M795a22
ķ.-i M786b7

ķadeḥ (Ar.) **İçki bardağı, kadeh, bardak; içki.**
ķ. iç- "İçki içmek" M791b18
ķ. M796a26
ķ.-idin M801b14

ķadeḥ-keş (Ar.Fa.birl.s.) **İçki içen, kadeh tutan.**
ķ. M796a25

ķadem (Ar.) **Ayak.**
ķ. al- "Ayak çekmek, uzaklaşmak, vazgeçmek" M785a9
ķ. ķıl- M784b24
ķ. ķoy- "Hareket etmek; ayak basmak, yerleşmek" A733a13, M792b4
ķ. ķoyul- "Girişilmek, bir işe başlanmak" M785a10
ķ. sal- "Yol almak" M784b5
ķ. ötker- "Bir şeyi ihlal etmek, bir kuralı bozmak" M786b25
ķ. ur- "Yürümek; ayak basmak; yönelmek" M784b25, M791b10, M798b10
ķ. urul- "Yönelinmek, yürünmek; uğraşılmak, gayret edilmek" M784b24, M785b2
ķ.-i M788a15
ķ.-iğa T713a27

ķader (Ar.) **Kader, Tanrı'nın takdiri, alın yazısı, baht, talih.**

ḳażā vü ḳ. M787a5
ḳ. M785a25, M786b3, M786b7

ḳadimi (Ar.) **Eski.**
ḳ. M791a17

ḳādir (Ar.) **Tanrı; kuvvetli, kudretli.**
ḳ.-i mutlaḳ M802a9
ḳ. ü müntaḳim M800b17
ḳ. ḳayyūm M792b6
ḳ. T709b4, M784a25

Kādis (ö.a.) **Bazı tarihlerde Nemrud'a verilen ad.**
K. T698b24

ḳadr (Ar.) **Rütbe, derece; değer, kıymet.**
tāc-ı ḳ. M789a9
ḳ.-iñ M789a9, M790a18
ḳ.-in M794b19, M796a6

Ḳāf (ö.a.) **Doğu mitolojisinde dünyayı kaplayan büyük bir dağ.**
Ḳ. Ḳāf M782b14
Ḳ.-ta Ḳāfnı A727a21

kāfi (Ar.) **Yeter, yeterli; yetenekli, akıllı.**
k. vü 'āḳil A722b17
k.-dür T711a8, M801a3

ḳāfile (Ar.) **Kafile, birlikte yolculuk eden topluluk.**
ḳ.-niñ T700b14

kāfir (Ar.) **Tanrı'nın varlığına ve birliğine inanmayan; küfredici; müslüman olmayan.**
k.-i maḳhūr T702a11
k. irdi T696a18, T696b26, T697a1
k.-dürler T698a2
k. T706b20, T708b21, M790a4
k.-ni T707b

kāfiri (Ar.Fa.) **Bir kafir.**
k. irdi T707b

kāfūr (Ar.) **Uzak Doğu ülkelerinde yetişen bir ağacın beyaz ve kokulu zamkı dolayısıyla beyaz, ak anlamında.**
k. üzre M797a26

kāfūr-bār (Ar.Fa.birl.s.) **Beyazlık yağdıran, beyazlık saçan; güzel koku saçan.**
k. M783b24, M784a19

kāfūr-bīz (Ar.Fa.birl.s.) **Karanlığı dağıtan, aydınlık veren.**
ebr-i k. M784a6

kâfûr-gûn (Ar.Fa.) Kafur renkli, beyaz, ak.
k. T700b1

kâfûrî (Ar.) Uzak Doğu ülkelerinde yetişen bir ağacın hekimlikte kullanılan beyaz ve kokulu zamkı, bu maddeden olan; beyaz renkli, ak, kafur gibi olan; aydınlık.
ṣafḥa-i k. M801b18
k. M783b3, M795a13

kâfûr-rîz (Ar.Fa.birl.s.) Aydınlık, aklık, beyazlık saçan, döken; aydınlık, beyazlık.
k. M784a6

kâfûrî-nijad (Ar.Fa.birl.s.) Beyaz, ak.
k.-nı M801b19

kâğez (Fa.) Kağıt.
k. M790a9

ḳahhârlıġ (Ar.T.) Kahredicilik, yok edicilik, batırıcılık.
ḳ. T697a25, T704b22

kâhillıḳ (Ar.T.) Tembellik, gayretsizlik.
k.-dın T718a4

kâhin (Ar.) Kahin, gaipten haber vermek iddiasında bulunan kimse, falcı.
k. ü müneccimleri T698a3
k. irdi A726b5
k.-ler T698a10, T701a15, T703a27, T703b6
k.-lerni T703a21

ḳahr (Ar.) Helâk etme, batırma, mahvetme.
ḳ.-ı ilâhî T708a6

ḳahramân (Fa.) Yiğit, kahraman; hüküm sahibi, sözü geçen.
ḳ. A729b14

ḳaḥṭ (Ar.) Kuraklık, kuraklıktan ötürü mahsulün yetişmemesi, kıtlık.
ḳ. irdi T698b15, T696b23, T701a26(2), T701b2, T704b2, T708b3, A719a4, A729a3
ḳ.-nıñ A729a5
ḳ.-dın T701a27

Ḳaḥṭân (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın soyundan gelen Yemen'de hükümet süren ve İslamiyet devrindeki Araplarca Yemen kabilelerinin atası sayılan kişi.
Ḳarr bin Ḳ. T697b5
Ḳ. T696b5, T696b6
Ḳ.-dın T696b5

ḳaḥṭlıḳ (Ar.T.) Kıtlık; kuraklık; kuraklıktan doğan

kıtlık.
ḳ. T701a18
ḳ.-ḳa T701a18

ḳā'ide (Ar.) Usûl, âdet; kural; esas, temel; gelenek, töre.
ḳ.-i iḳrām T702a7
ḳ. vü rüsūm A729b16
ḳānūn u ḳ. A719a14
ḳ. bile A732a23
ḳ. A720a7
ḳ.-ni A718b9
ḳ.-si A732a19, A732a20
ḳ.-sin T694b20, T695b16, T699b5, A718b9, A722a22, A724a24, M798b19, M799b25
ḳ.-sini A729a18

ḳaḳ Kak, kurutulmuş gıda, yiyecek; kuru.
ḳ. T706b5

ḳaḳ- Vurmak, itmek; davul ve benzeri çalgı aletine vurmak.
ḳ.-tı T717b5
ḳ.-arlar A726b9

ḳaḳım Sansargillerden, yazın esmer kırmızı, kışın beyaz renkli kürkü değerli etçil hayvan, as.
ḳ. u sincāb M796b24

ḳaḳtur- Çaktırmak, batırtmak.
ḳ.-dı T716a6

ḳāl (Ar.) Söz, laf.
ḳīl ü ḳ. ḳıl- "Konuşmak, görüşmek" T715b13

ḳal- Durmak, sürmek, yaşamak, var olmak, varlığını sürdürmek, bir yerde durmak, devam etmek, oturmak, eğleşmek, bir durumda bulunmak, sabit olmak, baki olmak, gitmemek, ayrılmamak, uzaklaşmamak; geriye kalmak, arta kalmak, geride kalmak, bir şeyden artmak; bir şey birinden birine geçmek, bir şey birinden birine ulaşmak, tevarus etmek; bir şeyin izi olmak; bir duruma uğramak, duçar olmak, başına gelmek, bir duruma düşmek; âdet olmak; ait olmak, inhisarında olmak; olmak; sürerlik fiili; bir şey bir şeyin içinde olmak; bir işi, bir gereği yerine getirmemek.
ḳ.-masun T698a6
ḳ.-dım M794b24
ḳ.-dı T694b19, T695b17, T697a25, T697a27, T698b3, T701b16, T714a11, T707a12, T715a19, T717a4, A719a6, A720a9, A720a13, A721a7, A722b9, A723a13, A726a11, A726b4, A726b5, A727b1, A727b15, A727b17, A728b9, A731a13, M798a12
ḳ.-dılar T705a6, T716a12

ḳ.-madı T695b23, T696a11, T696a20, T701b17, T702a15, T702b2, T702b5, T702b7, T704b21, T704b22, T706a7, T706a27, T709b8, T710b24, T711b9, A719b23, A720a6, A724b14, A728a12, A730a20, M784a21, M791a16
ḳ.-sa M791a22
ḳ.-salar A726b9
ḳ.-masa M794a6
ḳ.-ġay min M789b13
ḳ.-ġay M783b6
ḳ.-maġay M801b6
-p ḳ.-maġay siz M786a4
ḳ.-ur M795a27
ḳ.-urlar M796a16
ḳ.-urlar irdi A728b6
ḳ.-mas A720a24
ḳ.-ġan irmiş M800b10
ḳ.-ġan irdi A731b6
ḳ.-ġusı M787b7
ḳ.-ġusıdur A719b1
ḳ.-maydur irdi T710a19, A722b6
ḳ.-ıpdur T711a9, M799a14
ḳ.-ıp irdi T701b12, T701b24, T704b15, T706b14, T709b9, A720a19, A722a25, A724b21, A724b21
ḳ.-ıp T700a9, T706a18, T711a27, M791a9
alıp ḳ.-ıp T701b21
ḳ.-ġan T701b8, T704a3, T704a5, T711a27, A719b16, A725a13, A726b16, A732b1, M796b20
ḳ.-ġan dik M795a5
ḳ.-ġannı T713b2, M788b8, M789b15
ḳ.-ġanınıñ M800b12
ḳ.-ġanın T698b5, T705a13
ḳ.-ġanıġa T710a25, A725a19, M787b18
ḳ.-ġanıdın A724a18
ḳ.-ġanlar M783b15
ḳ.-ġanlarġa M784a17

ʿaceb ḳal- A728b9
ʿaḳl közidin maḫfī ḳal- M798a12
cāvdān ḳal- A720a6, A724b14
ḥayrān ḳal- T711a27, T716a12, A728b6
kiç ḳal- M791a22
laḳab ḳal- T694b19
maḥrūm ḳal- M796a16, M800b12
mehcūr ḳal- M796a16
şādmān u ḥayrān ḳal- M795a27

ḳalʿa (Ar.) **Kale.**
ḳ.-nı T707a25
ḳ.-sıda M783b25

ḳalb (Ar.) **mec. Bir şeyin ortası, en can alıcı noktası, en can alıcı zamanı.**
ḳ.-ide M783b18
ḳ.-idin M783b18

ḳalb (Ar.) Sahte, düzmece.
ḳ. T700b5, T700b15

ḳalblıġ (Ar.T.) Sahtekârlık, sahtecilik.
ḳ. ḳıl- T702b27

ḳalem (Ar.) Kalem, yazı yazmak için kullanılan alet; mec. kalemle yazı yazan işi, tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi yerine kullanım; mec. ifade, üslup.
ḳ. ü cedvel A727a17
ḳ. ü ṣafḥa M796a2
levḥ ü ḳ. M796a2
ḳ. sürül- "Yazı yazılmak" M786b11
yiti iḳlîm yek ḳ. bol- "Cihana hükmetmek, yedi iklimde sözü geçmek" M790b13
ḳ. T716b18, M794b18, M796a2, M800b20
ḳ.-niñ M795b19
ḳ.-ni M790b13
ḳ.-ġa M790b12, M795a6, M798b5, M800b18
ḳ.-din M801b18
ḳ.-i M782b1, M787b13
ḳ.-iġa T697b20
ḳ.-idin M785a25

ḳalemî (Ar.) Kaleme ait, kalemden geçmiş, yazılmış.
ḳ. ḳıl- "Yazıya dökmek, yazmak" M793b24

ḳalın Çok, pek çok, kalabalık, fazla, çok sayıda; sıkı; iyice, sıkıca.
ḳ. bol- "Çoğalmak, birleşmek, toplanmak" T695a20, T695b24, T710a22, A719a26, A725b26
ḳ. T704a1, T704b26, A719a21, A719b10, A723a14, A728b8, A729a20, A729b10, A731a18, M785b26, M800a15

ḳal'î (Ar./?) Kalay, yaldız.
ḳ. M783a9

ḳalıl- Geri durulmak, bir iş yerine getirilmekte ağır davranılmak.
ḳ.-dı M789b14

Ḳâlî' (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın neslinden biri.
Ḳ. T696b5
Ḳ.-ġa T696b5

Kâlib bin Yûfnâ (ö.a.) Musa Peygamber'in her birini kendi kavmine vekil, serdar olarak görevlendirdiği on iki kişiden biri. Bu on iki kişi Şam'a yapılacak sefer için ön inceleme yapmak üzere gönderildiklerinde, Şam hükümdarının kuvvetini görmüşler, halkı seferden korkutmamak için, halka bu kuvvetten söz etmemek sadece Musa'ya bilgi vermek üzere anlaşmışlardır. Ancak dönddüklerinde bu sözü

sadece Kâlib bin Yufna ile Yuş bin Nuh tutmuşlardır.
K.-dın T706a13

ḳalîl (Ar.) Az, çok az kişi.
ḳ. T696b22

ḳalḳan Kalkan, oktan veya kılıçtan korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık.
ḳ. M787b19

Kâlût (ö.a.) Musa Peygamber'in her birini kendi kavimlerine vekil, serdar tayin ettiği on iki kişiden biri.
K. bin Yûfnânı T707b(2)
K. T706a16, T706a19, T707b(3)

kâm (Fa.) Maksat, emel, istek, arzu, isteğe kavuşma; zevk, tad; mutluluk, hoşnut olma; karşılık, arzu edilenden karşılık bulma; bahtiyarlık.
k.-ı dîn A723b15
mûcib-i k. M800a26
k. u müdde'â T717b27
k. u nâ-kâm "İster istemez" A721b24, A727b16
k. al- "İstediğini umduğunu bulmak, keyif almak, zevk almak, safa sürmek, muradına ermek" A724b14, M796b2
k. bol- M786b25
k. ḥâṣıl ḳıl- "Muradına, emeline ulaşmak, isteğini elde etmek" A720b22
k.-ı M796a18
k.-ığa M791a23
k.-ını A726a23

kâm-cûy (Fa.birl.s.) İstekli, kam arayan, bir şeyi arzu eden.
k. bol- "İsteğine kavuşmak" A726a22

ḳamer (Ar.) Ay, yer yuvarlağının uydusu olan gök cismi.
ḳ. M782b18, M796b18

kâmî (Fa.) Bir istek, arzu; istekli, arzulu, hevesli.
k. M786a27
k.-ge M786a27

ḳam'î bkz. Cemşîd.
Cemşîd-i ḳ.-dîn A719b2

kâmil (Ar.) Olgun, kemale ermiş, görgülü kişi.
k.-i M798b8

kâm-kâr (Fa.birl.s.) İsteğine ulaşmış, mutlu, bahtiyar.
k. A726a21
k.-ğa M801a27

kāmkārlıḳ (Fa.T.) **Bahtiyarlık, mutluluk.**
k. A730b5

ḳaml (Ar.) **Bit.**
ḳ. T704b4

kāmrān (Fa.) **Mutlu, isteğine kavuşmuş.**
baḫt-ı k.-dın M796b25
k. bol- M790a13

kāmrānlıġ (Fa.T.) **Bahtiyarlık, mutluluk, saadet.**
k. M801b23
k.-nıñ M796b27

kām-revā **(Fa.birl.s.) İsteğine erişen.**
k. bol- M786b25

ḳan **Kan; mec. can.**
ḳ. ḳıl- "Kan dökmek, cana kıymak, ölüme yol açmak" T695a4
ḳ. T704b5, T704b6, T714a12, M797a23
ḳ.-ın tile- "Kan dökerek öç almak istemek" A721a1, A722b6
ḳ.-ın tök- "Cana kıymak, ölüme sebep olmak" A723b23
ḳ.-ın M801a26
ḳ.-ını tap- "Öç almak" T705a23
ḳ.-ını tile- "Öcünü almak istemek" A719b23
ḳ.-ı T714a11, M800b9
ḳ.-ıġa T700b11, A732b19

kān (Fa.) **Maden ocağı; bir şeyin kaynağı.**
k.-ıdur M791b10
k.-ıġa M783a10
k.-ıda M784a2

ḳanā'at (Ar.) **Kanaat, bir şeyi yeter görüp fazlasını istememe, kısmete razı olma.**
ṣabr u ḳ. M798a10
ḳ. T712b6

ḳanat **Kanat, kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ.**
ḳ. ur- "Uçmak" M784b4
ḳ. M788a24, M789b5

ḳanı **Hani, nerede.**
ḳ. M801a22(2)

kānī (Fa.) **Maden.**
k.-lerni A718b17

ḳāni' (Ar.) **Kanaat eden, var olanla yetinen, fazlasını istemeyen.**
ḳ. bol- T714a17, T714b2, M797b11

ḳanlıġ Kanlı, kana bulanmış, kan dolu.
ḳ. T700b12, M796b4

ḳānūn (Ar.) Kanun, uyulmak üzere konulan her türlü kural; ādet, usūl esas.
ḳ.-ı Güştāsbī A722b5
ḳ. u ḳā'ide A719a13
resm ü ḳ. A725b8
ḳ.-ın A725b8, A729b17

Ḳānūn (ö.a.) Musa Peygamber'in henüz kendisine peygamberlik gelmeden önce, İsrailoğullarıdan bir kişiye zulmettiği için önce sözle uyardığı sonra vurduğu Kıpti. Bu Kıpti Musa'nın bir vuruşuyla öldüğü için Musa, Firavun'dan korkarak Mısır'dan kaçmıştır.
Ḳ. T703b22

ḳap Kap, Türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık.
ḳ.-nı T698b16
ḳ.-taġı T698b19

ḳaplan Kaplan.
meṡel-i ḳ. A728b6
ḳ.-dın M782b18

ḳar Kar, havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde dolanarak yağan su buharı.
ḳ.-nıñ M783b23
ḳ.-ı M796b24

kār (Fa.) Fayda, kazanç, yarar.
k. ḳılma- "Etkili olmamak, fayda etmemek" T717a15

ḳara Kara, siyah; karanlık; koyu renkli; mec. üzüntülü, kederli, bahtsız; mec. yararsız, boş; mec. kötü düşünceli, kötülük isteyen, uğursuz; kalabalık, topluluk; güruh, sürü; ordu, askerden oluşan topluluk; sıradan, özelliği olmayan.
ḳ. irdi T696a22
ḳ. irkendür T712a20
ḳ. ḳıl- "Karartmak, karalık, siyahlık kaplamak" M787b23, M788a23
ḳ. tofraḳḳa kir- "Ölmek" M787b23
ḳ. yir T707b
ḳ. yirge kivür- "Öldürmek, hayata son vermek" M801a25
ḳ. kişi M783b25
ḳ. ulus M801a20
ḳ. T696a22, T696a24, T697a1(2), T705b9, A721a7, A723a14, A723b15, M784a5, M787b23, M789b21, M791a22, M792b11, M796b14, M796b27, M798a3, M801a25

k.-sın A723a22
k.-ları T713b27

karābe (Ar.) Büyük testi, kırba, büyük şişe.
k. M782b21

karābet (Ar.) Akraba, hısım, yakın; akrabalık; akrabalar, hısımlar.
k.-dür T717b16
k.-idür T705b17
k.-idin A732b7
k.-lerğa T717b16

karāhet (Ar.) Yara, yırtık, zede.
k. M785a23

karak Göz, gözbebeği.
k. bile M788a23
k.(ğ)-ım M796b14

karakçı Yağmacı, soyguncu.
k. A723a14

karakçılık Yağmacılık, soygunculuk.
k. kıl- T703a1

Kārān (ö.a.) Şuayb Peygamber'in Musa Peygamber'e soyunun yönetimi, reisliğini verdiği yer.
K. T705b5

karanğuluk Karanlık, sıkıntı, eziyet, mihnet.
k.-dın T712b21

karār (Ar.) Durma, devamlılık; sebat; bir yerde veya bir konumda kalma, kararlılık.
şabr u k. M796b21
k. bir- "Karar vermek" T700a7, A720b18, A723b2, A723b18, A723b19, A726a10
k. ol- "Durmak" M796a8
k. tap- "Durmak, karar etmek; karar kılınmak; karar verilmek" T715a21, A725b4, A728a7, A733b4
k. tut- "Durmak, sabitleşmek, karar etmek" T696a12, T705a19, T705b22, T708a27, T718a1
k. M795b12
k.-dın M796b21
k.-ım M788b10

karar- Kararmak, siyahlaşmak; gözü görmez olmak.
k.-ğusıdur T697a19
k.-ğan M795b18, M797a19

karart- Bir işi yapmaya niyetlenmek.
-ğa köz k. "Bir şeye göz koymak, bir şeye tamah etmek" A733a12

kara yığaç Karaağaç.
k. M783b5

Ḳar(r)bin Ḳaḥṭān (ö.a.) **Tanrı tarafından Ashabü'r-Res'e gönderilen, Ress padişahı olan Hantala bin Safvan'ın babası.**
Ḳ. T697b5

kārdān (Fa.birl.s.) **İş bilir, işten anlar.**
k. A729a2

ḳardaş **Kardeş.**
ḳ.-ıñ T709b24
ḳ.-ı T699a7, T703a16, T711b9, A719a10, A719a20, A724a15, A724a21
ḳ.-ı irdi A719a23, A720a25, A724b1
ḳ.-ıdur T717b21, A718b7
ḳ.-ınıñ T705a22, A719a10
ḳ.-ları T700b9, T700b13, T701b20, T701b21
ḳ.-ların A732b25
ḳ.-larıġa T702a7
ḳ.-larıñ T700b8
ḳ.-larıñdın T700b8

ḳarġa **Karga.**
ḳ. T695a6, T695a7

kār-ḫāne (Fa.birl.i.) **İş yeri, kazanç sağlanan yer, yer; mec. düya, felek, hayat.**
k.-de M799b11
k.-si A730b23
k.-side M783a7

ḳarı **İhtiyar, yaşlı.**
ḳ. T713b5, A723a17

ḳarı **Bir kulaç veya iki zira ölçüsündeki uzunluk birimi.**
ḳ. T696a6, T696a10, T711a4

ḳarı- **Yaşlanmak, kocamak.**
ḳ.-p min A727b4
ḳ.-pdur T714a4
ḳ.-p irdi A721a4
ḳ.-ġan T717a6

ḳarılıġ **Yaşlılık, ihtiyarlık. krş. ḳarılıḳ**
ḳ. T718a24

ḳarılıḳ **Yaşlılık, ihtiyarlık. krş. ḳarılıġ**
ḳ.-da T718a23(2)

ḳar(ı)n **Karın, insan ve hayvanlarda gövdenin kaburga kenarından kasıklara kadar olan ön bölgesi; döl yatağı, rahim.**
ḳ.-dın T694b21
ḳ.-ıġa T698a5, T717b10

ḳ.-ıġa T698a5, T717b10
ḳ.-ıda A726b5

ḳar(ı)ndaġı Karındaki. bkz. ḳar(ı)n
ḳ. T717b10

ḳarındaş Kardeş.
ḳ.-ı T695a3
ḳ.-ıġa T701b17

ḳarış Karış, baş parmak ile serçe parmak arasındaki açıklık kadar olan uzunluk birimi.
ḳ. irdi A731a21
ḳ. A731a27

kārih (Ar.) İsteksiz, muhalif, bir konuda muhalif olduğu için çekinen.
k. irdiler A728a2

kārī (Fa.) Etkili, işleyen, ulaşan, hedefine varan.
k. bol- M800b3

ḳārin (Ar.) Yakın olan, bir şeye sahip olan, bir şeye nail olan.
ḳ. M797b2

kārīz (Fa.) Yer altı lağımı, kanalizasyon sistemi.
k.-ler bile A720a13

ḳarn (Ar.) Yüz yıllık zaman; vakit, zaman.
ḳ. A723a9, A723b1, M802a24
ḳ.-ġaça T709a3
ḳ.-lar T719b13, M784b5
ḳ.-lardur T709a9

kār-sāz (Fa.birl.s.) Hünerli, yaratan, yaratıcı, fail.
ṣāni'-i k. "Tanrı" T706a23

kārvān (Fa.) Kervan.
k. T700b13
k.-ġa T700b14

ḳarye (Ar.) Köy.
ḳ.-side T699b12

Ḳārūn (ö.a.) Musa Peygamber'in akrabalarından olduğu rivayet edilen zenginliği ile meşhur kişi. Kur'an'da Karun ismi üç yerde geçer: XXVIII, 76-82; XXIX, 38 ve XI, 25. Karun kibirli olduğu, zenginliği ile övündüğü için sarayı ile yerin dibine girmiş, helak olmuştur.
Ḳ. T705b16, T705b18, T705b22, T705b25, T705b26, T705b27, T706a2, T706a3, T706a4, A719b24
Ḳ.-nıñ T706a6

Ḳ.-nı T706a2
Ḳ.-ġa T706a1

ḳasāme (Ar.) Şeriate göre katili bilineyen öldürülenin (maktul) bulunduğu yerin halkından elli kişiye veya daha fazla kişiye mükerreren yemin ettirmek. Katil meydana çıkmadığı takdirde bu ahali ortak olarak maktulün diyetini ödemeye mecbur olurlar.
ḳ. T705a24

ḳaṣd (Ar.) Niyet, kurma; öldürmeye, yok etmeye kalkışma, cana zarar verici harekete kalkışma, cana kıymak üzere niyet etme; öldürme niyeti; kötü bir iş yapmaya kalkışma; saldırma, hücum; bile bile yapma, yapmaya niyetlenme; bir işe bilerek isteyerek girişme.
ḳ. it- M784a2
ḳ. ḳıl- T698b26, T699a12, T712b18, T715a15, T717a19, A725b19, A725b20, A731b17
ḳ.-ı T697a20, M791a13, M798a8
ḳ.-ıġa T697b11, T699a14, T700b10, T708a19, T709b6, A720b8, A726b19, A730b21
ḳ.-ıda irdiler T717b7

ḳāṣıd (Ar.) Haberci, mektup getirip götüren kişi, postacı.
ḳ.-ı ferruḫ pey ü ferḫunde-fāl M791b9
ḳ. M791a23, M795a26
ḳ.-nı M782b8

ḳāsım (Ar.) Bölen, ayırt eden, fark ettiren.
ḳ. M796a27

ḳāṣır (Ar.) Kısa, yetersiz, kusurlu, eksikli.
ḳ.-dur M797b10
ḳ. M797a4, M802a5

ḳaṣr (Ar.) Kasır, köşk, saray; büyük, yüksek bina.
ḳ.-ı Ḫavernaḳ "Mimar Sinimmar tarafından Fırat'ın Hire yakınlarında yapılmış meşhur köşk" bkz. Ḫavernaḳ A728b16
ḳ. T704b13, A723a22, A732b16
ḳ.-ġa T704b12
ḳ.-ıġa T704a18

ḳaş Kaş, gözlerin üzerinde birer çizgi oluşturan kısa kıllar.
ḳ. üzre M787a16
ḳ. M790a16
köz ü ḳ.-ımġa ḳoy- M790a15
ḳ.-ımġa ḳoy- M795a18
ḳ.-ıŋnıŋ M795a21

ḳaş Huzur, kat, nezd; yan; karşı; mesabe; -a göre; -a karşı; sebep, yüzden.

ḳ.-ımdın A723a1
ḳ.-ıña A733a22
ḳ.-ıñda M794b23
ḳ.-ıñdın A723b22
ḳ.-ığa T695a6, T698b15, T699b20, T701a22, T701b11, T701b16, T701b20, T702b14, T702b15, T703b10, T703b13, T705a8, T706a11, T709b3, T714a7, T714b13, T715a11, T715a20, T715b12, T717a24, T717b8, A720b24, A722b14, A725a24, A725b2, A731a16, A731a18
ḳ.-ıda T700b23, T701b5, T701b9, T704a12, T707b, T708a3, T708b22, T709b5, T709b26, T710b2, T711a12, T711b7, T711b9, T717b25, A720a26(2), A720b23, A724b22, A729a20, A731b25, M786b15, M796a23, M798b26, M799a13, M799a17
ḳ.-ıdın T703b19, T715b21, M790a8
ḳ.-ında A726b7
ḳ.-ıñızda M793a12
ḳ.-larıda M789a2

ḳat — Huzur, nezd, kat, yan.
ḳ.-ıda M802a15

ḳat- — Koymak; eklemek, katmak; saymak, bir yere dahil etmek.
ḳ.-ḳay M799a3
ḳ.-maydurlar A729a1
ḳ.-ıp T703a1

ḳaṭ' — (Ar.) Geçme, ilerleme, yol alma; katetme; sona erdirme, yok etme; kesme, bitirme; halletme.
ḳ. bol- "Geçilmek, yol alınmak" M784b24
ḳ. ḳıyle- "Sona erdirmek, yok etmek" A722b10(2)
ḳ. ḳıl- "Yol almak, ilerlemek, geçmek, kat etmek; halletmek, karar vermek" T700a5, T703b27, M784b7, M793b7, M802a3
ḳ.-ınıñ T706b9
ḳ.-ını M788a15, M796a14

ḳaṭ'ā — (Ar.) Asla, kesinlikle.
ḳ. M786b25

ḳaṭār — (Ar.) Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü, dizisi.
ḳ. M794a27, M794b1
ḳ.-ıdın M794a27

ḳaṭarāt — (Ar.) Katreler, damlalar.
ḳ.-ı M782b20, M783a9

ḳāṭı' — (Ar.) Kesen, durduran.
Hürmüz-i ḳ. A725b17

ḳatıḳ — Sert, katı, şiddetli; çok, pek fazla; zor,

güç, ağır, müşkül.
ķ. kil- "Gücüne gitmek, onuruna dokunmak" A721a26
ķ. T707a18, T715a5, A719a7, A727b8, A732a19

ķatıl- Katılmak, beraber olmak, arkasından gitmek.
ķ.-sun T706a1

kātib (Ar.) Kâtip, yazıcı.
k.-ler T707a7, M796a3

ķātil (Ar.) Kâtil, öldüren, katleden.
zehr-i ķ. "Hekimlikte derhal öldüren zehir" M785a24
ķ. T695a7, T705a24, M785a26
ķ.-ni T705b2(2)
ķ.-i T705a25
ķ.-lerin T705b3, A723a2

ķatil (Ar.) Öldürülmüş, öldürülen, maktul.
ķ.-i firāķ M787a1
ķ. bol- A724a24
ķ. ķıl- "Öldürmek" A719a3
ķ. ol- "Ölmek" A732b20
ķ.-leriğa M794b9

ķatl (Ar.) Öldürme; öldürülme; katletme.
ķ. ü esir ķıl- T695b15
ķ. irdi T707b
ķ.-dür T717a1
ķ. bol- "Öldürülmek" T714a9, A719b8
ķ. ķıl- "Katletmek, öldürmek" T705a12, T707a5, T707a18, T707a19, T707b, T710a21, T714a11, T715a18, A719b8, A719b14, A719b23, A721a1, A723a2, A726a6, A732b26
ķ. ķıldur- "Katlettirmek, öldürtmek" A726a2
ķ. T705a13, T717a2, T717a25, T717b8, A723b21, A732a2, A732a3, M798a23
ķ.-ni A730b12
ķ.-ğa T709b7, T710a15, A721a11, A725a13, A729a1
ķ.-ğa kil- A733a5
ķ.-ğa yit- A730b15
ķ.-de T709a4
ķ.-de irdi T706b20
ķ.-din T705a14
ķ.-i T708a19, T709a22, T714a3, T715b4, A719a21, A724a18
ķ.-idür T714a8, T714a10
ķ.-in T703b12
ķ.-niñ A726b22
ķ.-ini T703b24
ķ.-iğa T698a19, T701a13, T703b15, T707a10, T707b, T708a22, T714a9, T715a15, A731b14, A731b18
ķ.-ide T703b11
ķ.-idin A720b26, M794b6

ḳ.-ler T713a7, A724a14

ḳatla Defa, kere, sefer, kez; yeniden, bir daha, bir kez daha; daha.
ḳ. T696a10, T696a11, T699a21, T700b18, T701b9, T701b11, T701b26, T706a5(2), T708a26, T712a26, T712b18, T713b13, T716a10, T716a23, T716a26, T716b2, T716b11, T717a14, T717a23, T717b4, T717b11, A720b15, A721a13, A721a14, A721a17, A721b6, A722b3, A728b8, M786a19, M788b5, M790b20, M792b17, M793b11, M794a22, M798a27, M799b18, M800a14, M801a3, M801a8
bu ḳ.-gıdın " Seferki, defaki (bu seferki)." T701b8

ḳaṭre (Ar.) Damla, su zerresi, zerre.
ḳ. M783a2
ḳ.-ni M788a12, M788a13
ḳ.-leri

ḳaṭre'i (Ar.Fa.) Bir damla.
ḳ. bile M783b16
ḳ. M784b11

ḳattāle (Ar.) Çok katleden, çok öldürücü.
mekkāre-i ḳ.-i ġarīb T708a21

ḳav- Kovmak, kovalamak, takip etmek, peşine düşmek; kaçanın arkasından yakalamak için gitmek, kaçırmak için takip etmek.
ḳ.-ar irdi A721a14
ḳ.-up A719b13

ḳavā'id (Ar.) Kurallar, kaideler.
ḳ. ü rüsūm A724a22, A730b10

ḳavġun Kovalama; takip etme.
ḳ. A733a11

ḳavġunçı Kovalayan, takipçi, takip edici.
ḳ. A731a4

ḳavī (Ar.) Kuvvetli, güçlü.
ḳ.-dür M793a6

ḳavī-heykel (Ar.Fa.birl.s.) Sağlam yapılı, güçlü kuvvetli.
ḳ. irdi A728b9

ḳavl (Ar.) Söz; rivayet; ifade; sözle gelen bilgi.
ḳ. bile T708b19, T713a4, T714a13, T714a14
ḳ. T708b21, A720a26, A722b27
ḳ.-üŋ bile A726a5
ḳ.-üŋġa M799a14
ḳ.-i A718b5, M794a4, M800a12
ḳ.-in T713b11
ḳ.-ini A723b2

ḳ.-ler bile A718b6

ḳavla- Kovalamak, kaçanın arkasından koşmak, yakalamaya çalışmak.
ḳ.-y barıp T714a1

ḳavlī (Ar.Fa.) Söze dayalı, sözleşmeye ilişkin.
ḳ. M793b26

ḳavm (Ar.) Kavim; insan topluluğu, halk; bir peygamberin gönderildiği topluluk.
ḳ.-i ʿaẓīm T697a7
ḳ.-i bī-bāk T717a17
ḳ.-i sāmirī T705a10
ḳ. u ḫayl M801a9
ḳ. bile T706a10
ḳ. T696b19, T696b22, T696b25, T697b5, T699a12, T699a14, T702b27, T703a3, T703a5, T703a8, T704b10, T705a4, T705a12, T705a16, T705a18, T705a23, T706a1, T706a6, T706a10, T706a13, T706a17, T706a18, T706a25, T707a5, T707a9, T707a10(2), T707a26, T707b, T708a6, T708a11, T708a17, T708a24, T708b2, T708b4, T708b26, T709a5, T709a6, T709a7, T709a10, T709a17, T710a24, T710a26, T712b14, T712b23(2), T712b25, T713a27, T715a8, T715b23, T717a4, T717a8, T717a20
ḳ.-niñ T7022a14, T702a14, T705a4, T706a9, T706a23, T709a2, T709a6, T710a25
ḳ.-ni T697b10, T706a16, T706a27, T707b, T708a3, T708a6, T715b19
ḳ.-ğa T697a18, T697a22, T705a9, T705a24, T705b27, T706a13, T706a14, T707a4, T707a26, T708a5, T708a9, T708a25, T709a17, T713a27
ḳ.-de T710a3, A724b24
ḳ.-din T697a27, T699a17, T706b1, T714a10, T715a9, A726b22
ḳ.-i T697a1, T697a8, T697a9, T697a17, T697b2, T697b14, T704b9, T709a1
ḳ.-i irdi T703a16
ḳ.-iniñ T697a6, T697a9
ḳ.-ini T697a26, T704b19, T705a19, A719b3
ḳ.-in T704b14
ḳ.-iğa T696b19, T696b27, T697a2, T697a8, T704b24, T712b12, T712b13
ḳ.-ide T716b20
ḳ.-idin T704b9, T706a15, A724a19, A724a19
ḳ.-leri T705a8

ḳavs (Ar.) Yay, kavis.
ḳ.-i ḳuzaḥ "Gökkuşağı" M787b18
ḳ. M784a16

Kāvus (ö.a.) Keykavus, eski İran'ın Keyaniyan sülalesinden ikinci hükümdarı. Keykavus, Keykubad'ın torunu ve halefidir. bkz. Keykavus

K. A721a7

ḳay~ḳayı Nere; hangi; kimse. krş. ḳayu.
ḳ. birin M801b2
ḳ.-da T699a16, M798b11, M801b13
ḳ.-dadur T707a11
ḳ.-dın T698b19, A726b24
ḳ.-ınıñ T703b12

ḳaya Yüksek dağ.
ḳ. M782b16

ḳayan Nereye, hangi yöne, ne yana; nere; hangi yön.
ḳ. T710a1, T710b7, T711a15, T712a3, T717a1, A728a15, M790a2, M798b10, M800b4, M801a18
ḳ.-dın M801a18

ḳayāṣıra (Ar.) Kayserler, eski Roma ve Bizans imparatorlarının lakapları.
ḳ.-dın A722b12, A731b6

ḳayd (Ar.) Yazma, yazılma, kaydetme.
ḳ.-ıdur A720b16

ḳayġu Kaygı, endişe.
ḳ.-sı T715b24

ḳayıt- Dönmek, geri dönmek; döndürmek, çevirmek, vakfetmek; yönelmek.
ḳ.-tım M798b18
ḳ.-tı T707b, A720a2, A721b18, A725b11, A726b12, M788a15
ḳ.-tılar T697a22, T714a20
ḳ.-madı T714b13
ḳ.-tı irse T694b5
ḳ.-ıp T694b4, T701b20, T705a9, T706a12, T711b2, A721a11, A730a8, A730a9, M790a12
ḳ.-ḳanı M791a2
ḳ.-ḳanda A730a11
ḳ.-ḳandın soñra T694b6, A722b3

ḳāyil (Ar.) Söyleyen, diyen.
ḳ. M786a14

ḳāyim (Ar.) Yerinde duran, sabit.
ḳ. tut- "Yerine getirmek, eda etmek" M793b5

ḳāyim-maḳām (Ar.) Birinin yerine geçen, yerini tutan, vekil.
ḳ. A724a10, A724b13
ḳ.-ı T717a6
ḳ.-ı irdi A724a26

kāyināt (Ar.) Dünya, evren, var olan şeylerin hepsi.
k. T699b3

ḳayna- Kaynamak, yerden çıkmak; bir sıvı sıcaklığı

belli bir dereceyi bulunca buhar durumuna geçerek fıkırdamak.
ḳ.-y başla- T709a9
ḳ.-p T696a7, T696a8

Ḳaynān (ö.a.) Şis Peygamber'in torunu.
Ḳ. bin Ānūş. T695b6
Ḳ. T695b4
Ḳ.-nıñ T695b8

ḳayṣar (Ar.) İmparator, kayser, Arapçada Roma ve Bizans imparatorları için kullanılan kelime.
ḳ.-ı Rūm A730a26, M791a19, M791a20
Ağustus ḳ. A724a8
ḳ. bile A727a8
ḳ. ḳıl- A723b10
ḳ. A721b3, A721b15, A722b15, A725b10, A727a2, A727a7, A727a10, A727b3, A727b5, A727b7, A729b13, A730b13, A731a4, A731a17, A732b4
ḳ.-nıñ A722b13, A725b10
ḳ.-nı A722b3, A722b12, A727a8, A727a15, A730a7
ḳ.-ğa A721b15, A731a3
ḳ.-dın A731a3
ḳ.-ı A722b11, A725b10, A730a7
ḳ.-ları T700a18, A721b16

ḳaysı Hangi; hangisi; biri; hangi biri.
bir ḳ. "Hangisi" T708b18
her ḳ. "Hangisi; hangi; her bir; her biri" T695a2,T707b, T711a4, T714b11, T715a22, A723b22, A732a6, M790a24, M793b4, M794a6, M794a11, M794a23, M799a14
hiç ḳ. "Hiçbiri, biri" T714a14, A723b11, A730b5
ḳ. bir "Hangisi" M801b2
ḳ. T696b27, A728a6, M785b18, M785b19, M790a16, M795b19, M795b20, M799b16, M801b11(2)
ḳ.-nıñ T695a2, T711a4, A723b11, A724b9
ḳ.-nı T695a9, T715a22, A723b22, M799a14
ḳ.-ğa T714a14, A732a6, M790a24, M794a6, M794a11

ḳaytar- Döndürmek, çevirmek, geri çevirmek, yönünü değiştirmek; uzaklaşmak, uzaklaştırmak; geri çağırmak, geri getirmek.
yüz ḳ. A721a14, A731a9
ḳ.-dı T698b16, A721a14, A730b14, A731a9
ḳ.-dılar A720b10
ḳ.-ğay M782b8
ḳ.-ur A726b8
ḳ.-ıp T707b, T712a10, A722b14, A729b23

ḳayu Hangi; hangisi, kim. krş. ḳay~ḳayı.
ḳ. bir A724b13
ḳ. A733b3

ḳayyūm (Ar.) Her şey üzerine kayim olan, her şeyi elinde bulunduran.
ḳādir ḳ. M792b6

ḳaz (Fa.) Bükülmemiş ipek, bir tür ipek.
ḳ. A719a12

ḳaz- Kazmak, herhangi bir araçla toprağı açmak, oymak; toprağı açarak ve oyarak çukur, kuyu, yol oluşturmak.
ḳ.-dı A719b27
ḳ.-ıp T695a7, T695b12, T704b15, A718b18

ḳażā (Ar.) Kaderin, Tanrı'nın yazdığı şeylerin meydana gelmesi, kader; kadılık görevi; istemeden yapılmış, elden çıkmış kötülük, zarar; yapma, yapılma, işleme.
ḳ.-ı ilāhī T703a6
naḳḳaş-ı ḳ. M788a18
ḳ. vü ḳader M787a5
ḳ. T707b, T709b21, M785a25, M785b3, M786b1, M786b7, M790b24, M795b6, M796a4, M797b18
ḳ.-dın M798a9
ḳ.-sıda M785a27
ḳ.-sıdın M785b16

Ḳażā'ī (ö.a.) Seba neslinden bir Arap kabilesi.
Ḳ. T696b6

ḳazan Kazan, çok miktarda yemek pişirmeye veya bir şey kaynatmaya yarar büyük, derin ve kulplu kap.
ḳ. T711a3

ḳażāyā (Ar.) Kaziyeler, davalar, meseleler.
ḳ.-sın T709b21

ḳazdur- Kazdırmak, toprağı açtırmak, oydurmak, bu yolla çukur, kuyu, yol oluşturtmak.
ḳ.-up A729a8

ḳazġan- Sahip olmak, edinmek, elde etmek.
ḳ.-dıñ M800a23, M800a24
ḳ.-mış bolġay sin A723b24

ḳazıl- Hakkedilmek, işlenmek, bir yüzey kazınmak, oyulmak suretiyle işlenmek.
ḳ.-ıp irdi M795b8

Ḳażī Beyżāvī (ö.a.) Atabeg Ebu Bekr bin Sad devrindeki (1226-1260) Fars büyük kadısının oğlu olan ve Şiraz'da kadılık ederek Tebriz'e yerleşip orada ölen Kur'an müfessiri (?-1291).
Ḳ. A728b22

ḳażiyye (Ar.) Dava, mesele, iş.

k.-sin T710b17

każiyyü'l-islām (Ar.) İslamın kadısı, kadı.
k. M791b19

kazuġ Kazık, ucu sivri sopa, çubuk; sopa, direk.
k.-nı T716a6
k.-lar bile T707a14

Kāzrūn (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Keykubad'ın Fars vilayetinde yaptırdığı şehir.
K. A729b11

Ḳazvin (ö.a.) İran'ın Irak-ı Acem eyaletinde, Tahran'a 150 km. uzaklıkta, Elbürz dağlarının güney eteğinde bulunan bir şehir.
Ḳ.-niñ A727a19
Ḳ.-ġa A727a4
Ḳ.-de A725b15, A727a5

Ḳazvinlıḳ Kazvinli, Kazvin şehrinden olan.
Ḳ.-dur A727a5

kebāb (Ar.) Doğrudan doğruya ateşte veya kap içerisinde pişirilen et.
seng-i k. M783a1
k. A729b26, M784a4

kebg (Fa.) Keklik.
k.-i derī "Bir keklik türü" M789b11

kebūter (Fa.) Güvercin.
k. T709b26

ked-ḫudā (Fa.) Kethüda; ta. saray, ordu, devlet hizmetlerinin bir kısmı bu isimle anılır, devlet büyüklerinin maiyetinde işlerini yürütmeye memur kethüdalar bulunur. Geniş anlamı ile kethüda, daima bir kimsenin maiyetinde, onun emirleriyle çalışan, şahsına güvenildiği için işlerin idaresi kendisine bırakılan kimse; ev sahibi, evlenen, sahip.
k. idi A729a25
k. A729b26

ked-ḫudālıġ (Fa.T.) Kethüdalık. bkz. ked-ḫudā
k. T700a6

kefālet (Ar.) Kefillik, birine kefil olma, birinin sözünü yerine getirememesi durumunda bütün sorumluluğu üzerine alma durumu.
k. irdi T709a1, T709a2
k.-i T708b25

keff (Ar.) Ayağın altı, taban.
ḫāk-i k.-i pāy M790a22

keffe (Ar.) Kefe, terazi gözü.
k.-siġa M783b3

kefil (Ar.) Kefalet eden, birinin bir şeyi yapması gerekirken yapmaması halinde o işi yapmayı kendi üstüne alan kimse.
k. bol- T708b23(2), T708b27

kehf (Ar.) Mağara, sığınak, sığınacak yer.
aṣḥāb-ı k. T715b1(2)
k. T715b24

keh-rübā (Fa.) Kehribar, genellikle sarı renkli yarı saydam fosil ağaç reçinesi.
k. dik bol- M783b9
k. M783b9

keh-rübā-gün (Fa.birl.s.) Kehribar renkli.
k. ḳıl- M783b9(2)

kelāl (Ar.) Yorgunluk, bıkkınlık.
mücib-i k.-i ḫātır M794a20
k. M788a19

kelām (Ar.) Söz, lakırdı; ibare, cümle, cümlecik; söyleyiş, nutuk; Kur'an.
k.-ı ilāhī T695b20
k.-ı mecīd T705b13, T715b6, M782b1
ḥadd-i k. M800b18
k. A729b20, M786a25, M791a23
k.-ı T697b17, T701b25
k.-ını T705a8
k.-ıda T697b19, T699a4
k.-ları M801b25

Kelāmu'llāh Kur'an.
K.-da T697b6, T700a14, T717a27

kele (Mo.) Söz.
k. ıẓhārı ḳıl- "Soru sormak, söz söylemek." T708a8

kelimāt (Ar.) Kelimeler, sözler.
k. M784a11
k.-dın M786b8

kelime (Ar.) Kelime; söz; cümle, cümle değerine yakın söz.
k. bile A730a27
k. M791a25
k.-si M800a6
k.-sidür T714b10
k.-sin M801a3

kelīmu'llāh (Ar.) Tur-ı Sina'da Tanrı'nın hitabına mazhar olması sebebiyle Musa Peygamber'in lakabı.

k. T703a14

kem (Fa.) Az, eksik; eksik olmak dolayısıyla aşağı, değersiz; fena, kötü.
biz k. imes biz T705b10
k. bol- T715a8, M783b16, M794a14, M795a15, M801b10
k. ịyle- A721a24
k. ḳıl- T695a12, T710a23
k.-rek M795b1

kemā-hiye (Ar.) Olduğu gibi, bütünüyle.
k. A731a17, M784b13

kemāl (Ar.) Olgunluk, tamlık, eksiksizlik; fazilet, bilgi; mükemmellik, değer, en yüksek değer; insanın bilgi ve ahlakça olgunluğu.
evc-i k. A726a20
ḫürşīd-i evc-i k. M783b13
fażl u k. A700a26, A719a11
ḥüsn ü k. T711a18
rüşd ü k. A725a23
k. T695a3
k.-de T717b19, A719a11, A725a23
k.-iñ M787a24
k.-i M783b16, M802a12
k.-iġa T700a26, A718b15

kemālāt (Ar.) Olgunluk, fazilet, insanın bilgice ve ahlakça olgunluğu.
fażāyil ü k.-ını A723a19

kemān-ḫāne (Fa.birl.i.) Yay burcu.
k.-de M784a15

kemīne (Fa.) Tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi zamiri yerine aciz, zavallı, eksik anlamlarında.
k. M795a10

Ken'an (ö.a.) Zülkifl Peygamber'in doğru yola çağırdığı kâfir padişahı.
K. idi T708b21
K. T708b23, T708b26
K.-ġa T708b23, T708b25

Ken'ān (ö.a.) Nuh'un dört oğlundan kâfir olanı.
K. T696a18(2)

Ken'ān (ö.a.) İbrahim Peygamber doğduğu zaman hükümdarlık süren kişi olan Nemrud'un babası. Sam soyundandır.
K. T697b27

Ken'ān (ö.a.) Nuh'un oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.
K. T696b11

Ken'ān (ö.a.) Kenan ülkesi. Tarihi ve dini metinlerde farklı biçimlerde tanımlanan ama merkezi her zaman Filistin olarak alınan bölge.
K. T700a20, T701b3
K.-ġa T700a15, T701b19, T701b21
K.-da T700a16, T700a19, T701b9, T702a2
K.-dın T700a1

Ken'āni Kenan ülkesinden. Kenanlı. bkz. Ken'ān
K. T700b25

kenizek (Fa.) Cariye. halayık. küçük cariye.
k. T698b14, T700a10, T712a2, T713a23, A725a4, A725a5, A725a8, A725a11, A731b5
k.-niñ T713a24
k.-de T711b27
k.-din T712a1, T713a21
k.-ler T703b8

kerāmāt (Ar.) Velilerin gerektiği zaman gösterdikleri fevkalade haller.
k. ü ḫavārıḳ T717b3

kerāmet (Ar.) Kerem. bağış. ihsan. lütuf; olağanüstü durum gösterme; verme. ikram.
k. ḳıl- T695a11, T695a19, T699a7, T699b1, T699b3, T701a2, T702b21, T709b18, T710a17, T710b6, T713b19, M800b20, M801b5, M802a14(2)
k. T704a14, M795a5, M797a9
k.-idin T707b

kerek Bıldırcın.
biryān-ı k. "Bıldırcın kebabı" T706a26

kerem (Ar.) Bağış. lütuf. ihsan; cömertlik. elaçıklığı; inayet; asalet. soyluluk.
k.-i 'ām M798a24
ḫ ān-ı k. T711a10
k. ü luṭf M800a23
luṭf u k.-i T701b27
k. bol- M789b14
k. ḳıl- A729a5, M796a25
k. M792a1
k.-i T710a14, M785b27, M795b24
k.-iġa M800b11
k.-idin T711a10, M786a12, M801b4
k.-ler M801a23

kerih-manẓar (Ar.Fa.birl.s.) Çirkin görünüşlü. görünüşü çirkin.

k.-raḳ T709a21

kerim (Ar.) Cömert, kerem sahibi; büyük, yüce.
ḫulḳ-ı k. M802a26
k.-niñ T717b23
k.-din M802a26

kerime (Ar.) Yüce, ulu söz, ibare; Kur'an ayeti, ayetleri.
āyet-i k. T698a22, T698a22
k.-si T698a22, M783b7, M796a11(2)
k.-sin T695a8

kerkes (Ar.) Akbaba.
k. T712b3
k.-ler T698b22
k.-lerni T698b23

ker (Fa.) Sağır.
k. T716b5

kerrema'llāhu vecheh (Ar.) Allah kendisini aziz kılsın (Hz. Ali için).
k. T707b

ker-vār (Ar.Fa.) Sarnıç gibi, su haznesi gibi, su kaynağı gibi.
ebr-i k. M785b3

kesāfet (Ar.) Bulanıklık; kir, pislik, kötülük.
k.-idin M795a21

kesb (Ar.) Çalışıp kazanma; edinme, elde etme.
k. iyle- M794b25
k. it- M790a24
k. ḳıl- T714b2, T718a23, A723a19
k.-in ḳıl- A722a21

keṡir (Ar.) Çok, pek fazla.
cemā'at-ı k. T708a23

keṡret (Ar.) Çokluk, bolluk, ziyadelik.
k.-i M802a6
k.-idin M785a11

keşef (Fa.) Kaplumbağa.
k.-ler M784b15

ket-ḫudāy (Fa.) Kethüda. bkz. ked-ḫudā
k. bol- A721a24

ketif (Ar.) Omuz, mec. bir toplulukta diğerlerinden önde olan, güçlü olan kişi.
k. A727a22

kevākib (Ar.) Yıldızlar.
k.-i seyyār M797b13
k. M797b3

kevkeb (Ar.) Yıldız.
k.-i tāb-nāki M795b18

k. T698a21, T700b6, M801b17
k.-i M791b24, M791b26
k.-in M784a27

kevkebe (Ar.) Gökteki yıldız; süvari yıldızı.
(Fa.) Gösteriş, tantana.
k. birle M791a21

kevkeb-misāl (Ar.Fa.birl.s.) Yıldız gibi, yıldız benzeri.
k. M797b4

kevn (Ar.) Dünya.
k. ü ʿālem T706b2

kevser (Ar.) Cennette bir ırmağın adı.
k. M796a18

Kevsermā (ö.a.) Kufe'de bir şehir, yer.
K. T697b27

Keyānī (ö.a.) Dört tabakaya ayrılan eski İran şahlarının ikinci tabakası, bu tabakaya ait. Keykubad, Keyhusrev, Lohrasb bu tabakadadır.
sürūd-ı K. bile A720b13

Keyānīler (ö.a.) Dört tabakaya ayrılan eski İran şahlarının ikinci tabakası.
K.-dürler A720b5
K.-de A721a21
K.-din A720b6

keyd (Ar.) Hile, oyun, dalavera.
k. bile A723a11
k. ḳıl- A730b22

keyfiyyet (Ar.) Nitelik; bir şeyin iyi veya kötü olması durumu, cihet; hal, ahval, durum; cihet, yön; husus, iş; mahiyet, vaziyet; bir hadisenin geçişi.
k.-i ḥāl T698a19
k. ü ḥālin T704a4
k. M784a9, M789a6
ḥāl ü k.-in T702a4
k.-ni T698b17, T701b9, A722b6, A725a26, A732b17, M802a1
k.-de T713a10
k.-din T714b7, M797a13
k.-i T700b6, T711b19, M797a8
k.-in T702a4, T706a10, T711a17, T715b13, A722b4, A730a21, M794b21
k.-ini A725a19
k.-idin T706b11, A722a23, M783b14, M788b3

Keyḫusrev (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Keyaniyan sülalesinin üçüncü hükümdarı. Keykavus'un torunu ve Siyavuş'un oğlu.

K.-i pāk-rāy A721a24
K. A720b27, A721a11, A721a12, A721a13, A721a16, A721a19
K.-niñ A721a19, A721a22, A721a26
K.-ni A721a1, A721a4, A721a8
K.-ğa A721a14

Keykāvūs (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Keyaniyan sülalesinin ikinci hükümdarı. Keykubad'ın torunu ve halefidir.
K. A720b14, A720b23, A721a7, A721b1
K.-nuñ A720b20, A721a2, A721a25
K.-ḳa A720b19

Keyḳubād (ö.a.) İran'ın eski hükümdar sülalelerinden Keyaniyan sülalesinin birinci hükümdarı.
K. irdi A720b7
K. A720b9, A720b12, A720b13, A721a20, A729b15
K.-nıñ A720b14

keyl (Ar.) Ölçme; kile, tahıl, hububat ölçüsü.
k. ü vezn T702b27

Keyūmers (ö.a.) Eski İran hükümdarlarının ilki ve Pişdadiyan sülalesinin reisi.
K. irdi A718b2
K. idi A718b12
K. A718b6, A718b8
K.-ni T694b4
K.-ḳa A720a12

ḳıble (Ar.) Kıble, namaz kılarken dönülen Kabe yönü; darlıkta, sıkıntıda başvurulan kapı, yer.
ḳ.-i iḳbāl M788a16
ḳ. M788a16

Ḳıbṭ (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.
Ḳ. T696b11

Ḳıbṭī (ö.a.) Mısır'ın eski yerli halkı; bu halktan olan kişi.
Ḳ. T703b22
Ḳ.-ni T703b24
Ḳ.-ğa T704b6
Ḳ.-din T704b27
Ḳ.-ler T703a22, T703a24, T703b22, T704b1, T704b21, T704b27
Ḳ.-lerniñ T703b20
Ḳ.-lerğa T703a16, T703a20, T704a27
Ḳ.-lerdin T704b24, T707a16

ḳıçḳır- Bağırmak, çağırmak, kızmak, hiddetlenmek.
ḳ.-ıp A719b9

ḳıl Kıl, tüy.
ḳ.-ın T703b14

ḳıl- Yapmak, etmek; icra etmek, yerine getirmek; yaratmak; tayin etmek, atamak; tutmak, saymak; vermek; işlemek; haline getirmek; yardımcı fiil.
ḳ. T698a10, T699b3, T705a24, T705b27, T707a2, T708b11, T709b23, T709b24, T710a14, T712a23, T713a23, T716b10, T718a9, A721b23, A728a4, M791b18, M792b9, M800a23
ḳ.-ġıl T701a20, T718a24, A733b9, M786b25, M787b17
ḳ.-sun T711b2, A727b5, A728b17, M786a9, M795b24
ḳ.-dik T715a6
ḳ.-ıñ T697a21, T707a27, T708b4, T710a26, T716a14, A728a5, M799b15
ḳ.-ıñız M787a8, M787a9, M801a13
ḳ.-sunlar T705a13, T711b3
ḳ.-ma T703b11
ḳ.-masun T698a4, M787b23
ḳ.-mañ T704b25, M787a10
ḳ.-ay T701b9, T702a27, T704a22, T714b23, T716a5, T716a17, T717a3, A726a13, A732a2, M797b7
ḳ.-ayın M798b5
ḳ.-alı T704a23, T710a17, T714a3, T716a22, T716a27, T718a24, A723b17, A728b2
ḳ.-dım T717a22, A722a25, A722a25, A724b9(2), A733a23, M786a25, M789b20, M791b12, M797b17, M798b18, M798b21
ḳ.-dıñ T699b3, T706a2, T710b22, T716b27, A726a12, T726b18, M799a11, M801a22, M801a23(3)
ḳ.-dı T694b10, T695a4(2), T695a7, T695a11, T695a12(2), T695a15(2), T695a17, T695a19, T695a20, T695a22, T695a23, T695a26, T695a26, T695a27, T695b5, T695b7, T695b10, T695b17, T695b18, T695b21, T695b26, T695b27(2), T696a3, T696a4, T696a7, T696a23, T696a25, T696b21, T696b23(2),T697a4, T697a5, T697a10, T697b7, T697b10(3), T697b13, T697b14, T698a4, T698a12, T698a19, T698a20, T698a23, T698a24, T698a27, T698b2, T698b5, T698b8, T698b11, T698b18, T698b21, T698b24, T698b25(2), T699a3, T699a10, T699a13, T699a17, T699a21, T699a23, T699a24(2), T699a25, T699b1, T699b5, T699b6, T699b10, T699b15, T699b16, T699b19(2), T699b21(2), T699b22(2), T699b23, T699b24, T700a1, T700a4, T700a5, T700a6, T700a8, T700a19, T700b5, T700b21(3), T700b23, T700b24(2), T701a2(2), T701a6, T701a12, T701a13(2), T701a15, T701a20, T701a21, T701a25, T701b1, T701b13, T701b15, T701b16, T701b24, T702a2, T702a3, T702a5, T702a11, T702a14, T702a15, T702a18, T702a19, T702a26, T702b1, T702b16, T702b22, T702b27, T703a5(2), T703a15, T703a17, T703a18, T703a19, T703a20,

T703a23, T703b25, T703b1, T703b2, T703b14, T703b15, T703b17, T703b23, T704a10, T704a18, T704a26, T704a27, T704b1, T704b4(2), T704b5, T704b7, T704b14, T704b27, T705a1, T705a5, T705a7, T705a9, T705a11, T705a14, T705a21, T705a24(2), T705b6, T705b7, T705b15, T705b20(2), T705b21, T706a1, T706a3, T706a7(2), T706a21, T706a23, T706a24(2), T706a27, T706b8, T706b9, T706b11(2), T706b15, T707a2(2), T707a5, T707a6, T707a7, T707a19(2), T707a21, T707a25(2), T707a26, T707b, T708a3, T708a6(2), T708a10,T708a18(2), T708a21, T708a25, T708a27, T708b2, T708b12, T708b15, T708b16, T708b21, T708b24, T708b25(2), T709a1, T709a5, T709a10, T709a12, T709a13, T709a15(2), T709a17, T709a22, T709a26, T709a27(2), T709b9, T709b14, T709b15, T709b17, T709b18, T710a4, T710a10, T710a13, T710a15, T710a20(2), T710a21, T710a23, T710b3, T710b5(2), T710b6(2), T710b11, T710b12, T710b20, T710b22, T710b26, T711a1, T711a2, T711a12, T711a15, T711a17, T711a19, T711b3, T711b6, T711b8, T711b15, T711b16, T711b21, T711b24, T711b25, T712a11, T712a13(2), T712a18, T712a19, T712a23, T712a24, T712b3, T712b7, T712b11(2), T712b17, T712b18, T713a6, T713a13, T713a17, T713a24(2), T713b8, T713b21, T713b26, T714a5, T714a7(2), T714a11, T714a12, T714a13, T714a19, T714a21, T714a23, T714a26(2), T714b8, T714b10, T714b12(2), T714b14, T714b19, T714b20, T714b24(2), T715a18, T715a22(2), T715b20(2), T715b23(2), T716a5, T716a7, T716a8, T716a12, T716a14, T716a16, T716a20, T716a22, T716b1, T716b4, T716b6, T716b9, T716b10, T716b21, T716b26, T717a2, T717a3, T717a11(2), T717a14, T717a20, T717a22, T717a27, T717b1, T717b5, T717b8(2), T717b27, T718a6, A718b2, A718b10(3), A718b11, A718b12, A718b14, A718b17, A718b18, A718b19(2), A719a1(2), A719a3, A719a7(2), A710a10, A719a12(2), A719a16, A719a18, A719a21, A719a23, A719b1, A719b2, A719b3, A719b16, A719b17, A719b18, A719b23(2), A719b24, A720a5, A720a9, A720a16, A720a17, A720a21, A720b1, A720b12, A720b13, A720b16, A720b18, A721a1, A721a4, A721a7, A721a11, A721b6, A720b7, A721b8, A720b11, A721b13(2), A721b14, A721b15, A721b19, A721b22, A721b25, A721b27, A722a7(2),A722a8, A722a14, A722a18, A722a19, A722a21, A722a23(2), A722a26, A722b1, A722b2, A722b5, A722b6(2), A722b12(2), A722b16, A722b17(2), A722b23, A723a1, A723a13, A723a16, A723a21, A723a23, A723b7, A723b9, A723b11, A723b19, A723b26, A724a5, A724a14(2), A724a17, A724a19,

A724a20, A724a22, A724a23, A724a25, A724b3, A724b20, A724b24, A724b25, A725a2(2), A725a6, A725a19, A725a27, A725b3, A725b4, A725b7, A725b10, A725b11, A725b13, A725b18, A725b19(2), A725b21, A725b24, A725b27, A726a7(2), A726a13, A726a14, A726b2(2), A726b4, A726b18, A727a3, A727a6, A727a9, A727a14, A727a15, A727a16, A727a19, A727a25, A727b1, A727b3, A727b6, A727b11, A727b13, A727b16, A727b22, A727b24, A728a9, A728a10, A728a11, A728a13, A728a20, A728a26, A728b4, A728b10, A728b12(2), A728b13, A728b20, A728b27, A729a3, A729a4, A729a4, A729a5, A729a6, A729a15, A729a16, A729a26, A729a27(2), A729b2, A729b5, A729b16(2), A729b27, A730a4, A730a5, A730a6, A730a7, A730a10, A730a11, A730a12, A730a13, A730a14, A730a15, A730a16, A730a18, A730b11, A730b19, A730b26, A731a15, A731a18, A731b7, A731b13, A731b17, A731b18, A732a8, A732a10, A732a13, A732a15, A732a23, A732a26, A732b1, A732b5, A732b7, A732b9, A732b10, A732b16, A732b19(2), A732b20, M782b1, M783a8, M783b9, M785b6, M785b11, M786b18, M787a27, M787b25, M788a15, M790a8, M791a19, M792b11, M794a25, M794a26, M796a2, M797a20, M797a16, M798a14, M801a16, M801b14(2)

ḳ.-duk T698a13, T705b27

ḳ.-duḳ T713b12

ḳ.-dılar T694b8, T694b12, T694b19, T695a24, T695b5, T695b14, T695b21, T697a12, T697a14, T697b1, T697b22, T698a1, T698a3, T698a5, T698b4, T698b5, T699a14, T699b13, T699b25, T700b6, T701a5, T701b11, T702a1, T702a8, T704a22, T704b7, T704b10, T705a9, T705a17, T705a18, T705a23, T705a26, T705b7, T705b15, T706a12, T706a16, T706a19, T706a26, T706b13, T707a10, T707a26, T708a6(2), T708b5, T708b26, T709a6, T709a7, T709a11, T709a16, T710a25, T710a27, T710b6, T711a27, T711b11, T712b18, T712b27, T713a2, T713a4, T713a14, T713b26, T714a2, T715a13, T714a23, T714b2, T714b13, T714b19, T714b21, T714b22, T715a12, T715a15, T715a20, T715a23, T715a24, T715b19, T715b23, T716b1, T716b2, T717a15, T717a16, T717a19, T717a25(2), T717b7, T717b12, A719b9, A720b5, A722a10, A722b25, A722b26, A723a12, A723b4, A723b7, A723b10, A724a5, A725b9, A725b10, A726a1, A726a6, A726a9, A726a10, A726a11, A726b16, A727b14, A728a15, A729b3, A729b6(2), A729b8, A730a11, A730b25, A730b27, A731a5, A731a12, A731a14, A732a4, A732a12, A732a15, A732b18, A732b24, M788b20, M788b25, M796b23

ḳ.-madım M799b26

ḳ.-madıñ M799a12

ḳ.-madı T697a13, T698a24, T699a11, T702b2, T702b3, T708a18, T710a7, T714b1, T714b2,

T714b3, T716a17, T717a15(2), A719b3, A721b19, A725b9, A725b24, A729a24, A730b8(2), A731b17, A732a2(2), A732b9, A733a19, M797b18
ķ.-madılar T696a3, T696b21, T697b10, T699b11, T705a24, T708b6, T716a24, A723b3, T703a12
ķ.-sam T708b22, T709b8, T709b23, M786a25, M790b15, M796a5
ķ.-saŋ T695a10, T698b1, T714b18, T716a5, T716a22, T717a3, M795b2, M795b3, M798a22, M799b2
ķ.-sa T695b20, T698a21, T702b3, T708b9, T715a1, T715a5(2), A723a27, A726b25, A729b4, A732a14, A732a24, A733a26, M783b16, M786b1, M792b2, M792b7, M793a7, M793b5, M793b6, M793b7, M793b8, M793b24(2), M794a23, M798a12, M802a2, M802a16
ķ.-saķ T705a3
ķ.-saŋız T697a21, M792b19, M799b14
ķ.-salar A725b13, M789a7, M793a26, M793b12(2), M793b13(2), M793b15, M793b22, M794a12, M794a17, M794a18, M795a1, M796b10
ķ.-sa bolur T711a5, T715a13, A729b19
ķ.-sa irdi T698b26, T707b
ķ.-saŋız irdi M792b15
ķ.-salar irdi A732a21
ķ.-dı irse T694b5, T710a16, T716a19, T716b6, T717a25, A722b5, A725a18, A725a26, A725a27, A728b10, A730a21, A732a2
ķ.-dılar irse T704b1, T713b2, T715a22
ķ.-masa T716a1, A733a16, M793b17, M795a8
ķ.-masalar M796b10
ķ.-sa bolmas T703b15
ķ.-masa irdi M795a20
ķ.-ğay sin A726b18

ķ.-ğay T695b15, T697b20, T700b23, T702a26, T703a22, T704a23, T705b10, T705b24, T706a8, T707a23, T708a5, T708a8, T709b9, T709b11, T709b18, T710a17, T711a2, T711a15, T714b8, T714b10, T715a26, T716b7, T716b14, T717a20, T717b26, A722a20, A722b22, A723a3, A725a10, A725a16, A725a20, A725b26, A726a26, A727a8, A727b21, A728b13, M784a24, M784a26, M785b5, M786a6, M787a6, M788a25, M788b13(2), M791a6, M791b6, M791b22, M791b27, M792a14, M792a19, M792a21, M795a25, M797a22, M797b19, M798a9, M800b12, M801b5, M802a1, M802a14
ķ.-ğay mu M789b20
ķ.-ğay siz T710a26, M793a3
ķ.-ğaylar T704b1, T706a17, T708b25, T718a13, A730a15, A730a24, A730a27, A732a11, A732a19, A732a21, M782b2, M785b22, M786b15, M798b11, M799a21
ķ.-mağay sin T710a21
ķ.-mağay T700b20, A723a2, A730b3, A730b8
ķ.-mağay siz M785b26
ķ.-mağa min M784b27(3), M785a1

ḳ.-ur min T698a26, T710a5, M799a1
ḳ.-ur sin T712b2, T714a8
ḳ.-ur T695a8, T696b14, T698a26, T698b1, T700b4, T700b26, T703a25, T706b22, T707b(2), T708b8, T709b25, T711a23, T711a24(2), T712b13, T713b23, T717a7, T718a4, T718b15, A723a14, A723b5, A727a1, A729b4, A730a22, M787b9, M788a12, M788b7, M793b9, M796b2, M796b11, M797a14
ḳ.-ur biz M799b15
ḳ.-urlar T705a18, A730a2, A732a19, M786b5, M793a8
ḳ.-mas A719a16, A733a15, M784a20, M786a18, M798a12
ḳ.-mas biz T711b2
ḳ.-ur irmiş T715b2
ḳ.-ur irmişler T715b4
ḳ.-ur irdim M790a27
ḳ.-ur irdi T695a11, T695b12, T695b25, T696b25, T698a15, T699a21, T700b19, T701a3, T702a12, T702b10, T702b17, T703a8, T703a15, T703a16, T703b19, T703b22, T703b25, T704b25, T705b17, T705b18, T708a20, T708a23, T709b7, T709b14, T709b20, T709b16, T709b22, T710b7, T710b8, T710b17, T711a13, T712a5, T712a6, T712a14, T712b23, T713b16, T713b25, T716a1(2), T716a3, A718b20, A719b8, A722b4, A724b23(2), A724b27(2), A725a23(2), A726a8, A731a23, A732a14, M789b20
ḳ.-urlar irdi T697b8, T699a11, T699a12, T705a2, T707b, T709b20, T710b18, T712a4, T717b4, A725b14, A732a20, M786a23, M798b26
ḳ.-ur irdük T706a5
ḳ.-ur irdiler T695b15, T702b27, T703a1, T703a3, T704b8, T704b9, T704b25
ḳ.-mas irdi T702a25, A727b12
ḳ.-maslar irdi T713b9, A725b20
ḳ.-mış T715b17, M787a12, M795b25
ḳ.-mış bolsa M801a3
ḳ.-mış bolğay min M793a15, M799b17
ḳ.-mış bolğay T708a15, T714b16, M788a2, M792b3
ḳ.-mış bolğay siz M793a13
ḳ.-mış bolğaylar M790b22
ḳ.-mamış bolğay min T716a9, M796a5
ḳ.-ğandur M798b5
ḳ.-ğan irmiş M800b11
ḳ.-ğumdur T716a9(2), T716a10
ḳ.-ğum durur M790b15
ḳ.-ğusıdur A725b20, M789a4, M789a22, M790a16, M791a19
ḳ.-ğusıdurlar M789b20
ḳ.-mağusıdur A732a27, M785a4, M799a24
ḳ.-a sin T714b15
ḳ.-adur sin T699b7
ḳ.-adur T703b23, T707a1, T709b16, T714b7, T715a10, A723a22, A724b24

ķ.-adur siz T708b4
ķ.-adurlar M793a4
ķ.-a turur A732a14
ķ.-adur irdi T710a1, T717a8
ķ.-adur imiş sin T711a7
ķ.-may sin T702a26
ķ.-may T698b11, T699a21, T701a12, T705a15, T713b13, A720b26, A722a11, A723b10, A727b6, A728b26, A730b18, A732a15, A732b15, M784b16, M792b17, M794b22, M798a9
ķ.-maydur min A722a24
ķ.-maydur irdi A728a19
ķ.-maydur irdiler A721a26
ķ.-maydurlar T705a12, A727b12, A727b14, A729a2
ķ.-ıpdur T697b15, T697b24, T698a5, T699a27, T700a26, T700b17, T700b24, T707a5, T708a1, T709a7, T711a2, T711a7, T711a11, T712b26, T717b22, A723a7, A727a6, A732a5, M792b22, M800b27, M801a4(2), M802a6
ķ.-ıptur M782b15, M790b13, M792a26, M800b20, M800b26, M801a3
ķ.-ıpdurlar T697b18, T700a27, T702a23, T703a7, T706b22, T710b10, T712b4, T712a8, T712a18, T713b4, A718b1(2), A718b8, A719a2, A719b11, A727a17, A728b23, A729a6, A731a20
ķ.-ıpturlar M796a15, M800a3, M800a19
ķ.-ıp dururlar T710a11
ķ.-ıp min M786a21, M792b27, M793a12, M798a26
ķ.-ıp sin T698b5, M799a20, M799a25
ķ.-ıp biz T705b13(2)
ķ.-ıp siz A728a5, M793a6
ķ.-ıp irdim M789b8
ķ.-ıp irdiñ T716b9
ķ.-ıp irdi T697a8, T698a11, T699b27, T702a9, T704a13, T706a9, T707b, T708a22, T709a12, T709a21, T711a14, T711b7, T712a2, T712b20, A719a17, A721b14, A721b20, A722b20, A725b12, A727a8, A727a12, A727b3, A729a9, A729b4, A730a18
ķ.-ıp irdiñiz M792a15, M795a9, M795a14, M799b13
ķ.-ıp irdiler T701b19, A727a11, A731a22, A731a23, A731a25, M793a1
ķ.-ıp irmiş M789b13
ķ.-a almadı A728b8
ķ.-a alsañız T716a16
ķ.-a almasalar M793b12
ķ.-a alğay min M799b15
ķ.-a alğay M785b19, M789a3, M798a5
ķ.-a almağay A730b3
ķ.-a alur biz A728a6
ķ.-a alur T713b18, T713b19, M789a2
ķ.-a almas A728a14, A729b8
ķ.-a almay A720b22, A721b2,
ķ.-a almaydurlar irdi T717a10
ķ.-a alğança M785b25, M793b27, M796b8, M796b9

T717b7, T718a5, A718b11, A719a1, A719a19, A719b1, A719b9, A719b12, A719b14, A719b15, A719b17, A719b21, A720a15(2), A720b23, A720b24, A720b25, A721a4, A721a12(2), A721a15, A721b3, A721b4, A721b13, A721b14, A721b16, A721b18, A721b20, A721b27, A722a15, A722a19, A722a20, A722a21, A722a22, A722a27, A722b13(2), A722b14, A723a19, A723a20, A723a23, A723a25, A723b2, A723b11, A723b17, A723b23(2), A723b24, A723b27, A724a3, A724a4, A724b3, A724b6, A724b23, A724b25, A725a1(2), A725a7, A725a12(2), A725a14, A725a17, A725a21(2), A725a26, A725a27, A725b3, A725b10, A725b11, A725b13, A725b19, A725b21, A725b22, A726a1, A726a10, A726a14, A726b12, A726b14, A726b15, A726b17, A727a3, A727a8, A727a19, A727a27, A728a3, A728a9, A728a19, A728a22, A728a26, A728b3, A728b10, A728b14(2), A728b16, A728b26, A728b27, A729a19, A729a27, A729b6, A729b9, A729b17, A730a4, A730a7, A730a8, A730a10, A730a12(4), A730a14, A730a17, A730b14, A730b15, A730b20, A730b22, A731a2(2), A731a3(2), A731a12, A731a15, A731a17, A731b13, A732a2, A732a4, A732a6, A732b6, A732b19, A733a9, A733a27, A733b2, A733b3, A733b11, M782b16, M783a19, M783b11, M783b12, M784a5(2), M784a16, M784a18, M784a27, M784b24, M785a17, M785a18, M785a20, M785b25, M786a2, M786a3, M786a4, M786a6, M786a7, M786a24, M786b23, M787a18, M787b2, M788a4, M788a15, M788b11, M788b12, M788b14, M788b15, M788b17, M788b18, M788b22, M789a25, M789b1, M789b21, M789b22, M790a16, M790b21, M790b22, M791a15, M791b5, M792a21, M792b12, M793a19, M793a22, M793a24, M793b9, M793b11, M793b20, M793b21, M793b24, M794a7, M794a10, M794a15, M794a24, M794b4, M794b21, M794b27, M795a11, M795b1, M796a25, M796b14, M796b21, M798a22, M799a13, M799b14, M799b25(2), M800b11, M801a9, M802a3

ḳ.-ıban T709a18, M787b8, M787b22, M797b16

ḳ.-ğan T697a26, T700a7, T702b10, T707a19, T709b24, T709b27, T710a7, T710a12, T710b19, T711b6, T712b5(4), T713a19, T715a10, T715a25, T717a22, T717b19, A719a6, A719b17, A723a27, A723b3, A724a27, A724b10, A725b9, A726b19, A727a2, A727b12, A730b19, A731a16, A732a5, A732b19, M785b19, M789b23, M790b4, M791b25(2), M795b3, M796b6, M796b26, M797b12, M797b19, M799a2, M799a9(2), M800a15, M801a20, M801a26

ḳ.-ğan dik A724a14, M784a12, M784b9

ḳ.-ğan üçün M792b9

ḳ.-ğannı A725b7, M794a19

ḳ.-ğanğa A730a2

ḳ.-ğanda T703b22(2), A724a2, A727b27, M786b4, M797b21

ḳ.-ġandın T694b13, T700b24, T707a8, T707b, T710a2, A723a23, A732b7, A733a4, M783b6, M784a15, M788b15
ḳ.-ġanı T713a7, T718a14, A720b25, A721a19, M794a23
ḳ.-ġanın T700b24, T710a15
ḳ.-ġanıdın T711a12, T712b13
ḳ.-ġanlar A730a2
ḳ.-ġanlarnı T715a10
ḳ.-ġanlarıñ M799a22
ḳ.-ġanlarınıñ T701b27
ḳ.-maġan A721b22, M797b19
ḳ.-maġanıñ A726b25
ḳ.-maġannı T716a3
ḳ.-maġandın T701a3, M785b21
ḳ.-ġusı T699a5
ḳ.-ġu dik A724b9
ḳ.-ġuçınıñ T717b20
ḳ.-ġuluḳ M794a3
ḳ.-ġuluḳtur T712b7
ḳ.-ur üçün M791b20
ḳ.-urnı T701a4, A724a1, M782b2
ḳ.-urġa T699b9, T700a2, T712b12, T713a11, T716a3, A726b8, A729b17, A732b19, M783b11, M790a26, M792a16, M795b19, M795b20, M800b8, M801a25
ḳ.-urda T705b23, T707a18, T711a14, T711b24, A727a23, A732b26, M792b8, M802a14
ḳ.-urdın A724b12
ḳ.-urı A730b10
ḳ.-uruñuzġa M795a11
ḳ.-masdın M782b2, M794a12
ḳ.-maḳ T695a8, T700a11, T700b2, T703a12, T710a4, T712b4, T714b21, T716b18(2), T717b20, T718a3, T718a12, T718a23(3), A722b12, A723b27, A728b13, A731a11, M785b12, M786a17, M786b16(2), M788a23, M789b26, M790b1, M791b23, M792b13, M794a12, M795b17, M798a5, M798a13, M799a19, M800b19, M800b21, M800b22, M800b23, M801a13
ḳ.-maḳ kirek A726a3
ḳ.-maḳdur M798a10, M800b21, M801a1
ḳ.-maḳnı M791b13
ḳ.-maḳḳa T706b15, T712b12, A719b14, A723b19, M792b5, M793a18, M795b12, M799b27
ḳ.-maḳdın A725a13, M786a22, M798a9, M800b20
ḳ.-maġıda T708b20

ābādān ḳıl- A725b13, A727a8(2), A729a3, A730a12
ʿāciz ve zirdest ḳıl- T703a16
āferinler ḳıl- T711a12
ʿafv ḳıl- T705b15(2), T710a15
āġāz ḳıl- T705a11(2), T706a3(2), T716a12, T716b26, T717b12, A719b2, M786a25, M787b25, M788a15, T796a2
āḫar ḳıl- T710a21
ʿahd ḳıl- T702b16(2)

āḫir ḳıl- A731a5, A727b24
ʿaḳd ḳıl- T700a7, T700a8
ʿaḳīde ḳıl- T703a12
ʿalem ḳıl- A719b12
ālim ḳılT710a7
ʿamel ḳıl- T701b14, T705a3(2), T715b23, T717b27, A729b17, A733a16(2), M782b2, M788b14, M792a19(2), M793b15, M795b15
ārāste ḳıl- T711a22, T711a26, T714a7, A720a15
arıġ ḳıl- M799b2(2)
ʿār ḳıl- T709a7, T709a14, A732a19
ʿarża-dāşt ḳıl- A728b16, M787a18, M789b8, M791b13, M793b9, M794b27
ārzū ḳıl- T707a1
ʿarz u niyāz ḳıl- M788a15
ʿarż ḳıl- T694b5(2), T694b8, T701a5, T701b6, T701b9, T701b24, T701a1, T702a4, T705b25, T706a26, T711a17, T715a9, A725b9, A725b10, A730a11, M786a24, M788b7, M788b15(2), M788b18, M789a7, (2), M789b20, M790b22, M791a19, M792b13, M792b17, M793a24, M793a26(2), M793b9, M793b12(2), M793b21, M797a2
āşkār ḳıl- T696a7, A728b13, A729b2
āşkāre ḳıl- A725a27
āşüfte ḳıl- A732b20
āşüftelıḳ ḳıl- A732a23
ʿāṭıl ḳıl- M787a10
āyīn ḳıl- A722b5
āzād ḳıl- T698a27, T701b1, T712a24, T712b3, A722a7, A727b12
ʿazimet ḳıl- T694b19, T695b27, T700a1, T705a1, T706a19, T706b12, T708a27, T709a13, T710b8, T714b10, T715a12, A722b6, A723a21, A724a27, A731a12, M789b13, M791a19
ʿazīm ḳıl- M798a14
ʿazl ḳıl- T701a25, A722a8, A722b22, A725b9, A728a5, A729a24,
ʿazm ḳıl- A730a13, M791b6
āzürde ḳıl- M799a19
barış kiliş ḳıl- A730a15
bar ḳıl- M792b5,
barur ḳıl- M795b24,
başların yalaŋ ḳıl- T712b16
bātıl ḳıl- T704a23
bāver ḳıl- A719a16
bednām ḳıl- A720b23
behremend ḳıl- T699b3
bend ḳıl- T716b2, T717a24, A719a10, A720b18, A722b12, A729b6, A729b8
ber-ḫurdār ḳıl- M788b13
beyān ḳıl- T697b15, A728b2, M800b21, M795b20
bī-kāʿidelıġ ḳıl- M799a25
bik ḳıl- T706b15
binā ḳıl- T695a22, T699a5, T699b5, T710a27, T713a24, T710a26, T717a11, T719a1, A718b10, A719a7, A725b13, A727b11

bī-ṭāḳatlıḳ ḳıl- T695a11
bī-tarāvet ḳıl- T701a15
bī-vefālıḳ ḳıl- A728a22
buzuġlıḳ ḳıl- A727a3
bünyād ḳıl- T703a19, T705a23, T716a14, A725b12, A728a9, A730a2, A732b1
biryān ḳıl- T699b20
büt-perestlıḳ ḳıl- T695b15
cefā ḳıl- M795b3, M799b14, M799b15
cemʿ ḳıl- T704b11, M787b2
cezm ḳıl- T703b25
cihād ḳıl- T695b15
cilve ḳıl- M787b9, M790b4, M795b25
cūd ḳıl- T718a9
çeşn ḳıl- T705b6, A719a16
daḫl ḳıl- T710a19, A728a13
daʿvet ḳıl- T695a26, T696a3, T696b21, T698a23, T703a8, T708b12, T712b27, T713a2, T713a4, T715b19, T717a14, A721b13
daʿvī ḳıl- T698b24
defʿ ḳıl- T695a21, T704b8, T707a23, T707a29, T712b17, A719b1, A719b16, A721b23, A725a10, A725b26, A727a19, A728a26, A728b8, A729a27, A730a15, A730b20, A732b24, M784a20
defn ḳıl- T695a7, T695a15, T695a17, A695a24, T695b5, T695b14, T696a25, T698a13, T699b13, T699b25, T708a8, T708b25
delālet ḳıl- T697a13, T697b10, T698b2, T699a10, T699b16, T700b4, T702a11, T703a2, T704a18, T708a5, T708a18, T708b20, T714a23, T715a26, T716a5, A721b15, M797a14,
dest-gīr ḳıl- A728a19
dilcūyluḳ ḳıl- A731a17
duʿā ḳıl- T696a4, T696a23,T696b23, T696b26, T697a15, T697b10, T698a10, T699a13, T699b21, T699b22, T699b23, T704b1, T705a24, T706a7, T706a16, T706a26, T707a5, T707a25, T708a10, T708b2, T709b9, T710b9, T711b15, T712b3, T712b11, T713a23, T713a24, T714b7, T714b8, T714b20, T714b23, T714b24, T715a1, T716a22, T716b1, T716b9, T716a27, T717b5, A733b9, M793a4, M797b16
düşvār ḳıl- T705a26
edā ḳıl- T695a8, T700b2, A723b17, M786b25, M787b5, M800b19, M801a7
emr ḳıl- T706a24, T707a26, T708b21, T708b25, T709a12, T710b12, T710b20, T710b26, T711a14, T712b13, T714a26, T716b4, T716a16, A719a19, A723a16
emr-i maʿrūf ḳıl- M793b12
eger ḳıl- T698b11, T717a15
esīr ḳıl- T713a10, A721b6, A721b18, A728b27, A729a26
eymen ḳıl- A728b14
farḳ ḳıl- T716a24
fāriġ ḳıl- A728a11
fāş ḳıl- T698b2

ḥırām ḳıl- T702a15, A730b26, A732b5
hicret ḳıl- T708a12
ḥikāyet ḳıl- A733b2
ḥile ḳıl- A721b27
ḫitāb ḳıl- T697b19, T700a2, T702a26, T716a8, A729b4, A729b4
hisāb ḳıl- A724b10
ḫoş-ḥāl ḳıl- A719b15
hucūm ḳıl- T714b12
hurrem ḳıl- T700b17
ḫurūc ḳıl- T719b9, A720a15, A723a25, A724a3, A725a12, A729b9, A732a15
ḥükm ḳıl- T698a4, T698a11, T698a24, T698b8, T701a13, T703b15, T703b25, T705a24, T705b20, T708a25, T709b24, T712a5, T717b22, A725b19, M788b25
hükūmet ḳıl- T700a3, A727b6, A727b12
ıẓhār ḳıl- T700b20, T700b21, T700b23, T704a19, T701b18, T707a19, A723a24, A725a6, A728a3, M790a8, M790a26, M795b17
ıẓhāri ḳıl- T700a8
ıẓhār-ı ta'alluk ḳıl- T700b23
ıżtırāb ḳıl- T700a18
ibā ḳıl- T705b20, T706b13, T714a7, M782a16, M802a16
'ibādet ḳıl- T709b25, T716b21, T717a27, M798a10
ibtida ḳıl- T700b1
icābet ḳıl- A721b22
ictināb ḳıl- A732a2, M786b16, M792a21
iddi'ā ḳıl- A733b9
ihānet ḳıl- T698a23
ihrāc ḳıl- T702b6
ihtimām ḳıl- M789b20(2)
iḫtirā' ḳıl- A719a7, A719a12
iḥtirāz ḳıl- M794a12
iḫtiyār ḳıl- T697a12, T703b1, T704b25, T708a6, T710a20, T710b8, T715a24, A721b14, A722a15
iḥtiyāt ḳıl- M793b11
iḫyā ḳıl- T713a11, A729b16
iḳrār ḳıl- T714a26, T714b15, T714b19, M801a1
i'lām ḳıl- T699a23, T701a20, M796b2
ilhāh ḳıl- T705a26
iltica ḳıl- T701a12, A728b27
iltifāt ḳıl- T702a25, T702b2, M794a7, M795b1, M799b14
iltifāt u tahsin ḳıl- T701a6
iltimās ḳıl- T701a2, T711b21, T712a13, T714b2, T714b8, T714b22, T716b6, A731a15 T7 4a2
ilzām ḳıl- T698b7
'imāret ḳıl- T695a20, T695b7, T706b14, T722a10, A727a6, A730a14
imdād ḳıl- A730a17
imtihān ḳıl- T717a22
imtinā' ḳıl- T700b21

T699b24, A719a12, A722b17, A724a22, A724b23, M793b8
piräste kıl- M802a6
pişe kıl- A726a14, A726b2, A728b20
raḥm kıl- T703b22, M795a8
raḥmet kıl- T708b25
raḥne kıl- M786a22
raḳam kıl- A721b19, A733a23, M782b1, M796a2
räst kıl- A729a6
räzi kıl- M799b27
redd kıl- M793a13
ref' kıl- T695b21
rehnümälık kıl- T717b7
rehnümäylık kıl- T716b14
rencide kıl- A726a12
revän kıl- A722a18
rezm kıl- A720b1
rıḥlet kıl- T703a15
ri'äyet kıl- T701b9, T703a20, A723a3, A732a2, A732b15
riväyet kıl- A729a6
rüşen kıl- M784a5
rücü kıl- T710a4
s̱äbit kıl- T700b26, A726a1, A730a5
ṣabr kıl- T702b9, T717b20
ṣabr u şükr kıl- T702b17
säfi kıl- A724a4
säḳıt kıl- A729a4
salṭanat kıl- T697b22, T698a1, A718b1, A718b2, A718b11, T720b5, A720b7, A721a26, A727b5, A730a27, A731a23, A732b19, A733a4
ṣarf kıl- T717b26
sa'y kıl- T698a20, T703a22, T708a23, A733a9, M786b23, M797b17, M798b21
ṣayd kıl- A721b14, A727b27
s̱ebt kıl- A724b9
secdät-ı şükr kıl- T715b16
secde kıl- T694b12, T695a10, T698a24, T700b6, T705a17, T705a18, T716b7, T717a3, A732a20, A732a21
süd kıl- M786a18
süfte kıl- T711b3
sehv kıl- M792b22
ser-efräz kıl- M792a16, M800b8,
serkeşlik kıl- A722b12
serencäm kıl- A727a9
si'äyet kıl- A720b25
siḥr kıl- T715a10
sipehsälär kıl- A730b15
sitem kıl- A732b9
siyäset kıl- A727a19, A730b10
su'al kıl- T706b11, A722a23
şaḳḳ kıl- T697a16, T697b3
şart kıl- T704b8, T706a12
şefa'at kıl- T708b4
şefşi' kıl- M83a19
şerḥ kıl- T699a6, T716b18

şi'är kıl- T698b21
şikäyet kıl- T700b23, T710a10
şiyär kıl- T716a15
şükr kıl- T699b5, M798a9
şükr(ler) kıl- T702a3, A725b3
şürü' kıl- T710a20, T714a3, T718a24
ta'accüb kıl- T706b15
ta'arruż kıl- A729a2
tä'at kıl- T694b13
tä'bîr kıl- T701a3, T701a4, T712a8
ta'biye kıl- T703b4, T704b14
ta'däd kıl- T697b24, A731a20
ta'hhüd kıl- A726a13
ta'lîm kıl- T705b18, T716a20
ta'n kıl- T713b26, A718b8, A732b18
ta'nlar kıl- A719b9
ta'rîf kıl- T711a19, T711b10
ta'yin kıl- T703a23, T708b7, T708b15, T711a13, T711b16, T715a22, A722b13, A723b11, A725b9, A728b14, A729a15, A730a14, M791b22, M793a19, M793a22, M793b5, M793b13
ta'ẓîm kıl- T699a25, T702a12
tağyîr kıl- A725a1
tahallüf kıl- T701a3, M799b25
taḥammül kıl- T697a21, A721b2, A728b26, M799b15
tahayyür kıl- A723a23
taḫmîr kıl- T694b10
taḥḳîḳ kıl- T698b4, A720b26, A727a6
taḫmîr kıl- T694b10
taḥrîr kıl- T697b20, M795b19
taṣḥîḥ kıl- T707a8
taḥvîf kıl- T700b21
taḥvîl kıl- A719a17, M783a8, M784a16, M796b26
taḳrîr kıl- T701b11
taḳṣîr kıl- M793b17
taḳviyyet ü terbiyyet kıl- A719b23
ṭaläḳ kıl- T699a24, T701a21, T717b1
ṭaleb-i afv kıl- T710a15
ṭaleb-i mağfiret kıl- T707a27
ṭaleb-i visäl kıl- T700b21
ṭäli' kıl- T698b1
ṭama' kıl- T698b13, T710a10
tamäm kıl- M786a25, M789a25
tarḥ kıl- A725b14
taṣarruf kıl- T704b25, T706b22, T709a16, A725b10, A731b7
taṣavvur kıl- M798b11
taṣdîk kıl- T713a22
taṣnîf kıl- A718b14, A721b13
taṣvîr kıl- M789a2
tatbîk kıl- A723b27
ṭayerän kıl- T711a16
taẓallum kıl- T710a13
tażarru' kıl- T703a5, T709a5, T710a25, T715a3, T717a7
tażarru' ve taẓallum kıl- T704b1

te'emmül ḳıl- A726a10
te'ḫir ḳıl- T703b11
tecāvüz ḳıl- T696b21, A725b10
tedvīn ḳıl- T717b19
tefaḫḫus ḳıl- T700b24, T701b7, T710a2, A725a19
tefāḫür ḳıl- T699b6
teḳāżā ḳıl- T714b21
tekellüm ḳıl- T705a7, T705b13, T709a27, T713b24, A729b4, M786b5
tekellüf ḳıl- M790b22
tekfīr ḳıl- A725b22, A726a1
teklīf ḳıl- T703a17, T703a18, T712a23, T716a1, T716a3, M800b27
tekẕīb ḳıl- T712b13, T715a22, T715b20
ṭemā' ḳıl- T712b2
temerrüdü 'isyān ḳıl- T706a17
temesḫur ḳıl- T706a12
tenbīh ḳıl- T710b22
tendürüst ḳıl- T711b15
terbiyet ḳıl- T701a13, T703b19, T717a6, A719b17, A722a21, A722a25, A722b13, A724b27, A725a23, A727b21, A732b6
tercīh ḳıl- A723b2, A729b19
terġīb ḳıl- T708a6, T714a5, M793b12
terk ḳıl- A726a14, M801a13
teshīr ḳıl- T714b16
teslīm ḳıl- T701b15, A722a26
tesniye ḳıl- A722b17
tertīb ḳıl- T699b21
tevaḳḳuf ḳıl- T710b21
tevāzu' ḳıl- T718a3
tevbe ḳıl- M797b19, M799a13
tevessül ḳıl- T709b9
tīre ḳıl- T704a10, M784a18
tiriġ ḳıl- T698a26
Tiñrilik da'visi ḳıl- T697b7, T698b24
töhmet ḳıl- T700b24, T705b24, T717b8
ṭulū' ḳıl- T698a21, M784a12, M791b25, M795a20
ṭuġyan ḳıl- M797b21
ṭu'me ḳıl- M787b17
'ubūr ḳıl- A730a12
uġurluḳ ḳıl- T701b22
vā ḳıl- A727b22
vācib ḳıl- T699a3
va'de ḳıl- T700a4, T715a10, T716b9, T717a20
vāṣıl ḳıl- T716b10
vāsıṭa ḳıl- A725b11
vaṣī ḳıl- T702a9, T702b24
vaṣiyyet ḳıl- T695a23, T699b27, T701b13, T702a13, T708b24, A723a1
vaż'ı ḥaml ḳıl- T714a19, A722a19, A723b13
vedā' ḳıl- T695b27, T700a19
vefā ḳıl- A730b8, A732b9, M798a12
vefāt ḳıl- T695b5, A726b2, A727a23, A727b5, A732a10

vehm ḳıl- A720b24
vehmsiz ḳıl- A725b27
velî'ahd ḳıl- T695a23, T695b4, T695b9, T695b10, T695b13, T695b21, T695b26, T704b27, T718b11, T719b24, A721a4, A721b4, A722b16, A724b20, A725b4, A725b21, A728b13, A728b26
verziş ḳıl- M784a15
vesile ḳıl- T701a12
vesvese ḳıl- T694b17
vezîr ḳıl- A729a27, A732aa13
vezn ḳıl- T700b18
vidā' ḳıl- T697a5, T709a1, A718b12, A732b7
vîrān ḳıl- T713a7,
viṣāl ārzūsı ıẓhārın ḳıl- T700b24
yād ḳıl- T706b23, T707a9, T709b3, T712b4, M783b16, M791b18, M795a11
yarağın ḳıl- A722a27
yaraḳ ḳıl- M788b22
yaḫşılıḳ ḳıl- A727a25

zabt ḳıl- T700b19, T704b27
ẓāhir ḳıl- T699a15, T699b19, T701b27, T702a2, T704a15, T717a3, A721a11, A725a18, A728b10, A730a4, A731b13, M785a20
żabṭ ḳıl- A722b12
żāyi' ḳıl- M790b1, M799a11
zebḥ ḳıl- T715b23
zebūn ḳıl- t703a15
zehr-'lūd ḳıl- A725a17
zelîl ḳıl- A724a19
ẕikr ḳıl- A718b15, A723b17
ziyāfet istid'ası ḳıl- T699a25
ziyāfet ḳıl- T699a21, T705b6, T711a1, T711a2
ẓuhūr ḳıl- T718a6, A721b13
ẓulm ḳıl- T703b22, A719b14
zūr ḳıl- T717a22, T717a23

ḳılā' (Ar.) Kaleler. mec. sağlamlık.
ḳ.-ı ḥaṣānetidin " Ahlâkının sağlamlığından."
A720a20

ḳılāde (Ar.) Fillerin sayısını belirtmek için baş anlamında kullanılan sözcük.
ḳ. A731b3

ḳılavuzsız Kılavuzsuz, rehbersiz.
ḳ. M784b26

ḳıldur- Kıldırmak, yaptırmak, ettirmek, yardımcı fiil.
ḳ.-ay T698a10
ḳ.-dı T698b12, A726a2
ḳ.-ġay T705b24
ḫaber ḳ. T698a10
iḫrāc ḳ. T698b12
ḳatl ḳ. A726a2
siyāset ḳ. T705b24

ḳılıc   Kılıç.
ḳ.-ı A719a23, M798a23

ḳılıġ   Huy, tabiat, karakter.
ḳ.-ı A726b1

ḳılıl-   Yapılmak, edilmek; icra edilmek, yerine getirilmek; yazılmak, oluşturulmak; verilmek; konmak; namaz kılınmak; birinci tekil kişinin tevazu ifadesi ile etken fiil yerine edilgen fiil kullanması; yardımcı fiil.
ḳ.-sun M789a1
ḳ.-dı T696b2, T696b16, T712b6, T716b16, T717b14, A724b24, A728a27, A730b1(2), A731b22, M783a20, M787b6, M788a4, M788a20, M788b16, M789b4, M790b3, M791a25, M791b6, M793a14, M797b22, M798b1, M799b22, M800a3, M800b2
ḳ.-madı A728b23
ḳ.-sa M784b11, M789a25, M793a18, M793a19, M793a21(2), M793a27, M793b1, M793b3, M793b5, M793b6, M793b7, M793b9, M793b10(2), M793b15, M793b19, M794a1, M794a2, M794a8, M794a9, M794a13, M79419, M794a20(2), M794a22
ḳ.-masa M794a6
ḳ.-ġay A728b1, M786a14, M786b21, M790a1, M792a9
ḳ.-ur T708b20, T717b15, M784b3, M786a13, M786b24, M789a20, M793b14, M794a5
ḳ.-mış bolsa M792b17
ḳ.-maydur irdi M797a13
ḳ.-ıpdur A724b10
ḳ.-ıptur M787b14, M799a14
ḳ.-ıp turur M795a1
ḳ.-ıp irdi M784b6, M795b7, M797a20, M800a26, M800b6
ḳ.-ıp M790a10

ʿarż ḳ. M789a20, M794a20, M795a1
ʿarżadāşt ḳ. M794a5
bünyād ḳ. M793b1, M793b3
cild ḳ. M800b6
cürʾet ü güstaḫlıġ ḳ. M798b1
dāḫil ḳ. M795b7
duʿā ḳ. M800b2
güşiş ḳ. M786b21
güstaḫlıġ ḳ. M783a20
güstaḫlıḳ ḳ. M791b6, M793a14, M797b22
ḫayāl ḳ. M789b4
ḥükm ḳ. M793b5, M793b19
ıẓhār ḳ. M797a13
ihtimām ḳ. M793b10
iḥtirām ḳ. M793b7
iḫtiṣār ḳ. T696b2, T696b16, T708b20, A730b1, M786b24, M800a3
iktifā ḳ. M787b14

iltimās ḳ. M786a13, M787b6
iltizām ḳ. M793a18
irtikāb ḳ. M793a27
ḳanā'at ḳ. T712b6
maḳarr ḳ. M794a1
ma'lūm ḳ. M799a14
mażbūṭ ḳ. M794a9
men' ḳ. M793b10
meşġūlluḳ ḳ. M793a21
mevḳūf ḳ. M794a6
meẕkūr ḳ. T717b14, T717b15
muḳarrer ḳ. M793b15
mülāḥaẓa ḳ. A728a27, M786a14, M790a10, M794a22
müretteb ḳ. M788a4
nis̱ār ḳ. M784b3
nüzūl ḳ. M791a25
ri'āyet ḳ. M794a8, M794a13
sa'y ḳ. M794a20
ser-efrāz ḳ. M789a25, M792a9
siyāset ḳ. M793a21, M794a19
şerḥ ḳ. A728b1, M784b6
ta'arruż ḳ. A728b23
ta'dād ḳ. A731b22
tafṣīl ḳ. A724b10
taṣvīr ḳ. M789a1
ta'yīn ḳ. M793b6, M793b14
teftīş ḳ. A724b24
teşbīh ḳ. M784b11
yād ḳ. M800a26
ẕikr ḳ. T716b16

ḳımarḫāne (Ar.Fa.) Kumarhane, kumar oynanan yer.
ḳ. M793b10

Ḳıpçaḳ (ö.a.) Kıpçaklar, bir Türk kabilesi.
Ḳ. A730a11, A730a13, A730a26
Ḳ.-nı A730a12

ḳır- Öldürmek, vurmak, yok etmek.
ḳ.-dı A724a18

ḳıraḳ Kenar; uç, sınır; köşe; uzak; sahil, kıyı; yön, taraf.
ḳ. çıḳ- "Kenara çekilmek" T717a9
ḳ. tut- "İnzivaya çekilmek, bir köşeye çekilmek" A722a15
ḳ. tüş- "Uzak kalmak" M802a21
ḳ. M791b13
ḳ.-ḳa T704a2, T712b22
ḳ.-ḳa tart- A728a23
ḳ.(ġ)-ı M785a16, M788b25
ḳ.(ġ)-ıġa T704b20, T712b22
ḳ.(ġ)-ıda T703b7, T704b24, T712a6, T712a21, T717a13, A720b7, A728b7
ḳ.-dağı "Sahilindeki, kıyısındaki." T712a24

ḳ.(ğ)-ında T704b10, T704b14
ḳ.(ğ)-ıdın A728b14
ḳ.(ğ)-raḳ T714a18

ḳırḳ Kırk, kırk sayısı.
ḳ. T694b9, T695b12, T696a2, T696a10, T705a6, T705a15, T706a27, T710a12, T711b19, T711b26, T712a8, T712b20(2), T712b23, T714a14, T715a8, A718b11, A718b20, A722b13, A724a27, A730b7, A732a24, M800a16

ḳırḳ- Saç, sakal, tüy için kesmek.
ḳ.-masañız irdi M792b20
ḳ.-maḳ A721a7

ḳırḳ biş Kırk beş.
ḳ. T695a22

ḳırḳıncı Kırkıncı.
ḳ. T706b25

ḳırḳtur- Kestirmek (saç, sakal için).
ḳ.-ğay siz M792b20
ḳ.-maḳnıñ M792b18

ḳırḳ yiti Kırk yedi.
ḳ. A724a17, A730b7

ḳıṣāṣ (Ar.) Bir suçluyu başkasına yaptığı kötülüğü aynı biçimde uygulayarak cezalandırma.
ḳ. ḳıl- A731b18, A732b19
ḳ.-ğa T705b3
ḳ.-ın T710a22
ḳ.-ığa A719a1

ḳısḳa Kısa; az, yetersiz.
ḳ.-dur T702b13, T717b25
ḳ. ḳıl- A725b24
ḳ. T717b26, A725b24, M786b15

ḳısm (Ar.) Kısım, bölük, parça; bölüm.
ḳ. iyle- A723b13
ḳ. T709b20, T716b3, M783b1

ḳısmet (Ar.) Nasip, talih, kısmet; pay, hisse, taksim.
ḳ. bol- M795a12
ḳ. ḳıl- "Taksim etmek" A719b18
ḳ.-iğa M786a2
ḳ.-idin M786a1

ḳıṣṣa (Ar.) Hikâye, rivayet; söz, anlatılan konu.
ḳ. T699a6(2), T700b1, T715b17
ḳ.-nıñ T695b20, T703a14
ḳ.-nı T700b2
ḳ.-sı T700a23
ḳ.-sıdur T705b16

k.-sın T697b15, T699a6
k.-sını T697b2
k.-sıda T700a21

kış Kış, kış mevsimi.
k. A731a26, M783b18(2), M783b23, M784a13
k.-da T713b16, M784a13
k.-ıñıñ M796b24

kışlak Kışlak, kışı geçirmek üzere kurulan ve yerleşilen yer.
k. kıl- M796b23
k.-ka M796b27

kıṭ'a (Ar.) ed. En az iki beyitten meydana gelen, birinci ve üçüncü mısraları kafiyeli şiir.
k. T699a1

kıtmîr (Ar.) Hurma çekirdeğinin üzerindeki zar ve deri. mec. Pek az ve değersiz şey.
naḳîr ü k.-iğa "Hepsi, bütünüyle, iğneden ipliğe kadar" M793a10
naḳîr ü k.-iğaça A728b1

kıvām (Ar.) Bir sıvının koyuluk derecesi.
i'tidāl-i k. M800a18

kıyāmet (Ar.) Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman; büyük sıkıntı, bela, gürültü, patırtı.
k. küni T710a17, M784a17
k. T714b26,, M784a17, M797a9
k.-kaça A733b11, M795a21

kıyāmetî (Ar.Fa.) Bir sıkıntı, bir bela.
k. M785b17

kıyāş (Ar.) Bir şeyi başka bir şeyle karşılaştırarak hüküm verme; karşılaştırma.
k. iyle- A733a23
k. kıl- T711a5, M791b5
k.-idın M800a5

kıymet (Ar.) Değer, kıymet, paha.
k.-in M791b12

kıymetî (Ar.Fa.) Kıymetli, değerli, pahalı.
k. T710b11, A723a14, M784b21

kız Kız, kız çocuk, kız evlat.
k. kardaşı T711b9
oğul k. "Evlat, çocuk" A729b25
k. T694b21, T703b7, T703b9, T707a14, T711a22, T711b20, T711b21, T711b22, T714a6, T714a7, A722b15, A723a12, A723a13, A725a17, A725a20, A726b12, A729a19
k.-nı T694b21, T695a1, T714a5, T714a7, A723a12, A725a19

ḳ.-dın A722b14
ḳ.-ıñ A729b25
ḳ.-ı T703b5, T711a19, T714a5, A722a9, A722a11, A723b2, A727a4, A728b15, A729a18
ḳ.-ı irdi T700a8, T702b26, A720a25, A720b18, A723a10
ḳ.-ıdur T702a22
ḳ.-ınıñ T707a13, A719b26
ḳ.-ın T700a6, T703b20, T704a7, T709a14, T709b5, T711b20, A720b25, A721b3, A722b13, A722b15, A723a11, A728b12, A731a18
ḳ.-ını A725a14, A729b25, A730a9, A732a25
ḳ.-ıġa T716b24
ḳ.-ıdın T700a17, A720b27, A722a10, A724b25
ḳ.-lardın T711a24
ḳ.-larnı A721b18
ḳ.-ları T704a4

ḳızı- Kızmak, ısıtılan veya ısınan bir nesnenin sıcaklığı çok artmak; ısınmak.
ḳ.-dı M783a8

ḳızıḳ Kızgın, kızmış, ateşte kızgınlaşmış.
ḳ. T707a14, T707a15, M783a11

ḳızıl Kırmızı, kızıl renk; kanlı, kan sebebiyle kızarmış; altın, altın para.
aḳ ḳ. "Altın ve gümüş para" M796b18
aḳ ve ḳ. M797a21
ḳ. T696b27, M783b5
ḳ.-ıdın M796b14

ḳızıt- Kızdırmak, ateşte tutarak kızgın hale getirmek.
ḳ.-ıp T716a6, M784a21

ki (Fa.) Bağlaç.
andaḳ k. T696b1, T703a19, T703b18, T705a17, T705b22, T708b8, T717a8, A719a2, A719a14, A721b17, A722b1, A724b20, A727b3, A728b8, A730a25, A730b22, M783a18, M783b11, M784a3(?), M788a10, M795b27, M797a16, M798a7, M800a13
andaḳ imes k. M798b16, M798b17
bes k. A727a24, M795a27
besā k. M799a2
çün k. T700a22, M790a11
gūyā k. T697b9, A727b16
ḥattā k. T699a17
hemānā k. T710a5
her kim k. M782b12
her ni k. M784b6, M785a6
inşa'llah k. M791b2
meger ol k. T701a9
niyüçün k. T697b18, T700a23, T701b2, T718a8, A729b19, M786b19, M798a11(?), M799a14
ol k. T711a15, M796a22, M796a24, M796a25, M800b7

şāyed k. T710b13, M790b22, M802a13
tā k. A733b9, M786a25(2), M797a23
tā ol k. T699a27, T700b20, T708a20
veh k. M786b26
yā k. T717a4
yoḳ k. T718a15, A729b23, A732b9, M785b26, M785b27

---

k. (isimden sonra) T694b2, T695a17, T695a18, T696b1(2), T697b5, T697b25, T698b11, T698b12, T698b13, T699a11, T699b16, T700a17, T700a18, T700a27, T701b12, T702b3, T702b24, T703a14, T703a17, T705a1, T706a8, T706a9, T706b19, T707a5, T707a11, T707a12,T707b(2) T710b1, T710b16, T712b6, T712b25, T713a13, T714a6, T715a27, T715b1, T715b13, T716b11, T716b12, T716a17, T717b6, T717b13, T717b27, T718a2, T718a8, A719a9, A719b25, A722b5, A723b12, A723b14, A726b7, A725b5, A726b11, A727a22, A727b20, A728a11, A729b23, A730b7, A731b18, A733a15, A733a21, M782b5, M783a18(2),M783b12, M783b13, M784b1, M785a5, M785a10, M785b8, M785b17, M785b18, M786a27, M786b8, M787a1, M787a21, M787b22, M789a3, M789b11, M790b11, M791a16, M791a21, M791b6, M791b8(2), M791b17, M793a11, M794b19, M795a4, M795a8, M795b23, M796a7, M796a22, M796b1, M797a26, M797b7, M797b9, M797b15, M798b8, M800a5, M800b9, M800b19, M801b4, M801b14, M801b18, M802a5, M802a15, M802a26

---

k. (çekimli fiilden sonra) T695b12, T696a2, T696a10, T699a1, T699a4, T699a8, T699b14, T700a18, T702a27, T702b9, T703b9, T706a12, T706b18, T707b, T708a15, T709a7, T709a9, T709a17, T709a27, T709b13, T710b21, T711a20, T711b4, T711b13, T712a18, T712a19(2), T712b3, T712b24, T712b26, T713b22, T713a23(2), T714a6, T714a9(2), T714a11, T714b8, T715a6, T716a27, T717a4, T717a6, T717b1, T717b12, T717b15, T717b25, T718a22, T718a23, A719a15, A721b5(2), A721b11, A721b26, A722a20, A722b6, A724a20, A724a21, A724b13, A724b20, A726a2, A727b22(2), A728b16, A728b24, A729b4, A730a1, A731b4(2), A732a17, A732a19, A732b25, A733a13, A733a16, A733a18, A733a19(2), A733a20(2), A733a22(2), A733a23, A733a24, A733a25, A733b5, A733b6, A733b8, M783a5, M783a18, M784a27, M784b14(2), M785a6, M785b12, M785b14, M786a15(2), M787a4, M787a5, M789b5, M790a5(2), M792a2, M794a4, M794a10, M794a26, M794b10, M795a10, M795a18, M795b2, M796a2, M796a13, M796a19, M796a20, M796b2, M796b22, M797a6, M797a7, M797a10(2), M797b7, M797b15, M798a11, M799a15, M799b4, M800a21, M800a22, M800b27

kiber (Ar.) Yaşlı olma, yaşlılık.
k. sin "Yaşlılık çağı" T713b18

kibi Gibi.
k. T697a7, A723b14, A723b14, M783a27, M783b4, M783b8, M788a11, M788a13(2), M784a27, M788b10, M790b11, M794b25, M796a26, M796b13, M797b16

kice Gece. krş. kiçe.
k. M783b23, M797b3, M799a1

kiç Geç, Kararlaştırılan beklenen veya alışılan zamandan sonra.
k. ḳurun T706b12, A726b8, M791a22, M793b26
k.-rek T717b5, A723b25, A726b9, M786a16, M787b4, M793a24

kiç- Geçmek, bir yeri aşmak, öbür yana ulaşmak; uğramak; konu olmak; gelmek; akla düşmek; vazgeçmek; sürmek, devam etmek, ettirmek; vuku bulmak; affetmek, bağışlamak.
k.-ti T700b4, T705b10, T706b2, A721b16, M789b19
k.-er irdi T706b18
k.-ip durur M785a5
k.-e almasdın A721b22
k.-mey T702b9
k.-ip T712b21
k.-megen M787a6

---

başdın kiç- M785a5
ḫaṭā(sı)dın kiç- T712b21
ḫāṭırġa kiç- M787a6
ḫāṭır(ı)ġa kiç- T702b9
ḫayālleride kiç- T705b10
köŋülge kiç- M787a6
köŋlige kiç- T700b4
teklifdin kiç- A721b16
tilige ve köŋlige kiç- T706b2

kiçe Gece. krş. kice.
k. kündüz T703b27, T715a19
yarım k. "Gece yarısı" T699a14, T716a7
k. T697a2, T698a20, T700a1, T700a2& T700a7, T703a20, T703a27, T701a14, T703a27, T704a10, T704a17, T706b13, T709b14, T710a23, T715a19, T717a19, T717a21, A724b23, A730a19, A730a22, M784a16, M785a23, M796b13, M796b17
k.-niŋ M783b3
k.-ge A732b16
k.-din T716a24
k.-si T707a10, T707b
k.-sidin T715a20

kiçelik Gece, gece boyunca.
k. kündüzlükte "Gece gündüz, hiçbir vakit"

M798b19

kiçig Küçük, yaşça küçük olan kişi.
uluğ k. "Büyük küçük, herkes" M799a17
k. irdiŋ M798b16
k. irdi T707a11, A727a23, A727b3, A732a12
k. -dür A727b4
k. -ni T700a9
k. -i A719b18, A728b25, M799a17
k. -rek T695b12
k. -rek irdi T709a20, A728b26

kiçiglik Küçüklük, yaşça küçük olma.
uluğ k. "Büyüklük küçüklük" A724a6

kiçür- Bağışlamak, affetmek (Tanrı); düşünmek; ömür sürmek, vakit geçirmek.
k.-gey M799b3
k.-ür T700b1
k.-üpdür M802a25

ḳīl (Ar.) Söz, kelam, laf, haber.
ḳ. ü ḳāl ḳıl- T715b13

kil- Gelmek, ulaşmak, varmak, bir yerden bir yere ulaşmak, bir yere gelmek; bir yerden dönmek, dönmek, geri dönmek; eski haline dönmek, dönüşmek; duyulmak, işitilmek; inmek, nazil olmak, yukarıdan yere ulaşmak huzura çıkmak, birşeyin, birinin yanına yaklaşmak; anlatılmak, yer verilmek, yeri gelmek, söz edilmek; meydana gelmek, olmak, görünmek, hasıl olmak, ortaya çıkmak; fayda etmek, yaramak; hissedilmek; kaynaklanmak; rastlamak, tesadüf etmek; değmek, dokunmak; tad alınmak; yürümek, ilerlemek; bir yerde olmak; yaklaşma ifade eden yardımcı fiil.
k. A733b9
k.-sün M788a24, M788b5
k.-iŋ T701b8
k.-sünler T716a15, A726a13
k.-eli T699a6
k.-dim M790b15
k.-di T695b14, T696b27, T697a23, T697a25, T697b4, T698b15, T699a24, T699b3, T702b18, T699b6, T700a14, T704a20, T704b17, T705a3, T705a8, T705b12, T706a4, T706a17, T706b3, T706b26, T707b,T708a2, T709a22, T710a16, T711b1, T711b24, T715a4, T705a12, T713b11, T715a14, T715a20, T717a13, T717a15, T716a25, A721a2, A721a26, A721b21, A722b5, A724b16, A725a6, A728b15, A726b6, A726b7, A728b27, A733a5, A733a20, M782b5(2), M782b6(2), M782b10, M784a11, M784b7, M787a14, M788b27, M789b14, M791a23, M792b8, M793a1, M794b25, M790a2, M795a5, M795a18, M795a23, M795a24, M795a26, M797a16, M799b9, M799b14, M800a20

k.-diler T699a19, T701b26, T706a25, A721a11, A727a4
k.-mediñ M799a27
k.-medi T701a23, T709a23, A721b19
k.-señ T704a21, A728a16, M784a22
k.-se T699a22, T699a25, T712b12, T714b18, T716a11, M785a2, M789a4M790a26, M792a9, M792b7, M794a6
k.-señiz T701b8
k.-mese irdi M795a19
k.-gey T694b4, T705a5, T707b, T710b13, A730a8, A732b14, M787b14, M789a13, M793a5, M800a12
k.-geyler M789b19,
k.-megey T709b25, T709b25, M793a16
k.-ür T709a19, T714b18, A728a26, M785b1, M786a2, M799b14, M799b15, M800a13, M800a14
k.-mes M789b26, M791a24, M792b15, M794b3, M794b18
k.-ür irmiş M791a11,
k.-ür irdi T709b23, A721a16, A732b19
k.-miş T716b13
k.-miş bolğay T716b14
k.-gen durur M789a17
k.-gen irmes M788b24
k.-gen irmiş M790a11
k.-güsidür A730b22
k.-megüsi durur M789a1
k.-edür min T715b21
k.-edür M791a21(4)
k.-edür irdi T706a23
k.-edür irmiş T706a11
k.-meydür T715a10, M788b23
k.-meydür irdi M787a7
k.-ipdür T714b11, M800b10
k.-iptür M802a3
k.-ip irdi M793a18, T699a23
k.-e alğay M785b18
k.-e alğay min M790b21, M790b24
k.-p kil-
alıp kildi A728b16
ḥāṣıl bolup kilse M798a25
alıp kilip irdim M790b23
bilip kilip irdi T711a17
k.-gendür
bola kilgendür M789b24
k.-ip
tartıp kilip A720a8, A720b2, A725a13, A732a16
ḳaçıp kilgen M789a19, M789a20
ḫalāṣ tapıp kilürde T713a10
iltip kilürige A725b19
k.-geç T699a26
k.-geli M787a1
k.-ip T694b18, T799a21, T699a27, T701a16, T702a6, T704a6, T704a13, T704a16, T705a5, T705b5, T705b26, T707a4, T708a7, T708a25,

T708a26, T710a12, T710a13, T710a25, T711a25, T712a1, T712b22, T712b22, T712b23, T714a22, T716b21, T716a15, T717a7, T717b5, A720b1, A721a1, A721b10, A721b24, A722b4, A722b27, A723a16, A723a17, A725a16, A725b2, A726a11, A727a27, A727b22, A728a25, A728b7, A729b22, A730b27, A731a4(2), A731a18, A732b18, A733a11, M782b3, M784a4, M790a8, M790b10, M789a10, M790a21, M790b27, M791b3, M791b23, M792a15, M793a25, M794a11, M798a16
k.-gen T694b21, T701a8, T707a9, A732b27, M787a15, M787a18, M788b6, M788b21, M789a7, M789a19, M789a20, M789b15, M790a8, M791b14, M794a17, M794b21, M801b1
k.-gen kilmegenini M794a16
k.-gende T699a21, T699a22, M801a16
k.-gendin T698b4, T700a16, M790b20
-da k.-gendin T701b9
k.-gençe M797b17
k.-genin M797a2
k.-genlerniñ M801b25
k.-megenini
k.-ür T703a2, T717b22, M786a24, M792a6, M792a16
k.-ürde T713a10
k.-ürige A725b19
----
ağız(ları)ğa kil- T701a8
atalık mihri ḥareketke kil- A725b2
baş(ım)ğa kil- M801b1
beteñ kil- A727a27
düşvār kil- T711b24
ġālib kil- T704a21, T716a15
ḫāṭırğa kil- M791a24, M791b14, M793a18, M800a20
ḫātırığa kil- T710a12, M789a7
ḫayālğa kil- M782b10
ḫayālge kil- M793a16
ḫayāl(iñ)ğa kil- M789b15
ḫayāl(i)ğa kil- A728a26
ḫoşnūd kil- T704a6
iʿcāz kil- M782b3
iligdin kil- M797b17
il(i)g(im)din kil- M789a13
il(i)g(imiz)din kil- M799b15
il(iñiz)din kil- M799b14
ḳalem taḥririğa kil- M794b18
ḳatık kil- A732b19
-ge ḳatık kil- A721a26
köñ(ü)l(üm)ge kil- M794b3
köñlige ḫoş kil- T717a7
lāzım kil- T709a19, M789b26
muvāfık kil- M787b14
rāst kilme- T709a23
taḳrirğa kil- M784a11
üstige kil- A728a25, A731a4, A731a18
vaḥy kil- T713b11

vücūdka kıl- T694b4, T700a14, T708a21, T709b25(2)
yādığa kıl- T701a16, T701a23

kilīd (Fa./Yun.) Anahtar.
k. irür M786a15
k.-ke M786a16
k.-i M786a15
k.-lerin T705b19

kilil- Gelinmek, varılmak; birinci tekil kişi için tevazu ifadesi ile gelmek, varmak, yapmak.
k.-di M788b2
k.-ip irdi M790a1

kiliş Gelme, geliş, varma. bkz. kil-
barış k. kıl- A730a15

kilk (Fa.) Kalem, kamış kalem.
ķażā k.-i M786b1, M782b4

kiltür- Getirmek; vermek; yerine getirmek; icra etmek; ulaştırmak; huzura çıkarmak; bulmak; yaklaştırmak; ikram etmek; sunmak; meydana çıkarmak, sebep olmak; götürmek; vurmak, indirmek; doğurmak; etmek anlamıyla yardımcı fiil; yaklaşma bildiren yardımcı fiil.
k. T709a24, T712a25, T712a26
k.-sün T694b2
k.-üñ M801a12, M801a12
k.-ey T711b6
k.-eli T704b8
k.-di T699b20, T700a7, T702a7, T703b12, T703b17, T704b18, T705a5, T705a16, T705b26, T709b3, T710a22, T712a25, T712a26, T719a13, T720b9, A721a9, A731b7, M790b10, M792a15, M798a23, M799b10,
k.-diler T700b12, T701a22, T701b20, T703b8, T703b10, T703b16, T707a27, T716a21, T716b25, A725b2, A726a14, M792b21, M794b27
k.-medi T696a18, M795a23
k.-seler T711b22
k.-se bolğay M802a20
k.-gey min T708b23
k.-gey T694b6, T702b12, T711b5, M785b14, M794b10, M802a17
k.-geyler T706a10, T712b14
k.-ür irdi T694b21, T702b8, T717b4
k.-edür M795b11
k.-üptür A724b7
k.-üp irdiñ T711b1
k.-üp irdi T696b26, A727a13, A732b3, M798b3
k.-üp irdiler T703b12
k.-meydür irdi M787a8
k.-geli A729b27
-p kiltür-
talap kiltürüp irdi A727a13

tapıp kiltürüp tahtka olturttılar A732b23
toldurup kiltürüp T698b17
k.üp T694b20, T696a5, T698a26, T698b17, T699b5, T699b10, T702b15, T704a1, T705a25, T707b, T709b11, T710a13, T714a23, T717b5, A727a10, A730b25, A732b21, A732b23, A732b26, M790a8, M794a23
k.-gen T696a9, T711a27, M782b8
k.-ürge T708a25, T715b10
k.-mek M801a10
----
arağa kiltür- A719a13
becā kiltür- T699b5, T699b5, T700a7, T702a7, T704b18, T707a27, T709b11, T710a22, M794b27, M801a10, M801a12 (?)
īmān kiltür- T696a9, T696a18, T696b26, T704b8, T708b23, T712b14, T714a23, T716a21
mededïğa kiltür- M802a17
-ge neñ kiltür- A732b21
ṣalāhğa kiltür- M802a20
tenāḳuż kiltür- A724b7
vücūdḳa kiltür- M785b14

kiltürül- Getirilmek; yardımcı fiil
k.-di (becā kiltürül-) M784b23, M800a9
k.-se (ḥamlğa kiltürül-) M790a10

kim Soru zamiri; bağlaç, bağlama edatı, ki.
k.(soru zamiri)
k. sin T713a22
k.-dür T698a15, T698a16(?), T705a25, T717b10, T717b11,
hīç k. T713b1, T717a10
hīç k.-niñ A727b12
hīç k.-ge M799a6
hīç k.-de A731b10
her k. T706a1
her k.-niñ A719a8
her k.-ni T708b9
her k.-ge M796a11
her k.-de A730b4, A730b5(3)
k.-niñ M785b10
k.-ge A733b4, M786a19, M786a15
k. (bağlaç, bağlama edatı, ki)
k. T694b2, T694b3(3), T694b4, T694b5 (2), T694b6 (2), T694b7, T694b8 (3), T694b9, T694b10, T694b11, T694b12, T694b14 (2), T694b17, T694b21, T695a1 (2), T695a2 (2), T695a3, T695a4, T695a6 (2), T695a7 (2), T695a8, T695a10(2), T695a15, T695a16 (2), T695a23, T695a26, T695a27, T695b1 (2), T695b2, T695b3, T695b7 (2), T695b8 (2), T695b11, T695b14, T695b15, T695b16, T695b17, T695b19, T695b20 (2), T695b22, T695b24, T695b25, T695b26, T696a5, T696a6 (3), T696a7 (3), T696a8, T696a10, T696a14, T696a18, T696a19, T696a20, T696a22 (2), T696b12 (2),

T696b13, T696b14, T696b15 (3), T696b17 (2), T696b18, T696b22, T696b24 (2), T696b27, T697a1 (2), T697a2 (2), T697a3, T697a9, T697a10, T697a13, T697a15, T697a18, T697a19, T697a21, T697a23 (2), T697a24 (2), T697a27, T697b2 (2), T697b6, T697b9, T697b11, T697b12, T697b14, T697b15, T697b17, T697b18 (2), T697b20, T697b22, T697b24 (3), T697b26, T698a1, T698a3 (3), T698a4, T698a5, T698a6 (2), T698a8, T698a9, T698a10, T698a11 (2), T698a12 (2), T698a13, T698a15 (4), T698a16, T698a18 (3), T698a25 (2), T698a26 (2), T698a27, T698b2 (2), T698b5 (2), T698b6 (2), T698b7, T698b8, T698b9 (2), T698b10 (3), T698b18, T698b19 (3), T698b20, T698b25, T698b26, T698b27, T699a1, T699a4, T699a9, T699a13, T699a14, T699a15, T699a16, T699a19, T699a20, T699a22 (2), T699a23 (2) T699a25, T699a26, T699b1, T699b2 (2), T699b3 (2), T699b5, T699b6 (3), T699b7, T699b8, T699b10, T699b21 (2), T699b22 (2), T700a1 (2), T700a2, T700a8 (2), T700a10, T700a12. T700a14, T700a15, T700a16, T700a23, T700a25, T700b1, T700b3, T700b4 (3), T700b6 (2), T700b7 (2), T700b8 (3), T700b14 (2), T700b15, T700b16, T700b17 (4), T700b18 (2), T700b19, T700b22, T700b23, T700b24, T700b25, T700b27, T701a2, T701a5, T701a10, T701a11 (2), T701a14, T701a17, T701a19, T701a20, T701a22, T701a23, T701a24, T701a26, T701a27, T701b2(2), T701b5, T701b8 (2), T701b11, T701b13, T701b15, T701b18 (2), T701b23, T701b25 (3), T702a4, T702a8, T702a17, T702a18, T702a19, T702a20 (2), T702a24, T702a25 (4), T702a26, T702a27 (2), T702b1, T702b2 (2), T702b4, T702b7, T702b10 (2), T702b11, T702b12, T702b13 (2), T702b16 (2), T702b20, T702b22, T703a5, T703a6, T703a11, T703a12, T703a14, T703a16, T703a17, T703a20, T703a22 (2), T703a23, T703a24, T703a25 (2), T703a26, T703a27, T703b1 (2), T703b2, T703b3, T703b5, T703b6, T703b7, T703b8 (2), T703b11 (3), T703b15 (2), T703b16, T703b17, T703b18, T703b22, T703b25, T703b27, T704a4, T704a5, T704a7, T704a10, T704a11, T704a20, T704a22, T704a23, T704a26, T704a27, T704b2, T704b3, T704b4, T704b5, T704b6, T704b7 (2), T704b8, T704b10, T704b11 (2), T704b15, T704b17, T704b21, T704b22, T704b24, T704b25, T705a2, T705a3, T705a5 (2), T705a9, T705a10, T705a12 (2), T705a14, T705a16, T705a17, T705a24 (2), T705a25 (2), T705a26 (2), T705a27, T705b6, T705b7, T705b8, T705b10 (2), T705b11, T705b12 (3), T705b18 (2), T705b19, T705b20, T705b21 (2), T705b23, T705b25, T705b27 (2), T706a2, T706a3, T706a4, T706a5, T706a6 (2), T706a7 (2), T706a8, T706a9 (2), T706a11 (2),

A725a24, A725a25 (2), A725a26 (3), A725a27, A725b2, A725b4, A725b10, A725b12, A725b13 (2), A725b14, A725b17, A725b19, A725b20, A725b25, A725b26, A726a2, A726a4, A726a6, A726a8, A726a10, A726a11, A726a13, A726a17, A726a24, A726a26 (3), A726a27, A726b5, A726b6 (2), A726b7 (3), A726b9 (2), A726b11, A726b12, A726b13, A726b15, A726b16(2), A726b17(2), A726b18, A726b19, A726b20, A726b21, A726b22, A727a2, A727a4, A727a5 (3), A727a6 (2), A727a8 (2), A727a9, A727a10, A727a12, A727a17, A727a18, A727a23, A727a24, A727a26, A727b1, A727b4 (2), A727b7, A727b11 (2), A727b12, A727b14, A727b17, A727b20, A727b23, A727b25, A727b27, A728a1 (2), A728a4, A728a5 (2), A728a6, A728a7, A728a9, A728a11, A728a14 (2), A728a15 (2), A728a16, A728a19, A728a20 (2), A728a21 (3), A728a24, A728a26 (2), A728a27, A728b1, A728b2, A728b3, A728b6 (2), A728b7, A728b9, A728b11, A728b13 (2), A728b27, A729a4, A729a5 (2), A729a6, A729a14, A729a18, A729b1, A729b6, A729b8, A729b21 (2), A729b22 (2), A729b23, A729b24, A729b25 (3), A729b27, A730a1 (2), A730a6, A730a8, A730a11, A730a12, A730a17, A730a18, A730a19, A730a20, A730a21, A730a22 (2), A730a27 (3), A730b1 (2), A730b2 (2), A730b3 (2), A730b4 (2), A730b6, A730b14, A730a15, A730b16, A730b17, A730b18 (2), A730b20, A730b22, A731a1, A731a2, A731a8, A731a10, A731a13, A731a14, A731a19, A731a21 (2), A731a22, A731a23 (2), A731a24, A731a25 (3), A731a26 (2), A731a27 (3), A731b1, A731b2 (2), A731b5, A731b6 (2), A731b8, A731b9, A731b10, A731b11 (3), A731b12, A731b14 (2), A731b15 (2), A731b16, A731b18, A731b19, A731b22 (2), A731b23, A731b24, A731b25 (2), A731b26, A731b27, A732a1 (2), A732a3, A732a4, A732a6, A732a7, A732a11, A732a12, A732a13, A732a14, A732a20 (2), A732a21, A732a22, A732a23, A732a24, A732a27, A732b2, A732b4, A732b6, A732b12, A732b13, A732b14, A732b15, A732b16, A732b22, A732b27, A733a1, A733a2, A733a3, A733a6, A733a17, A733a21, A733a26, A733a27, A733b3, A733b4, A733b5, A733b7, M782b1, M782b2, M782b3, M782b7 (2), M782b10, M782b12 (2), M782b14 (2), M783a9 (2), M783a11, M783a16, M783a18, M783b2 (2), M783b9, M783b10, M783b11, M783b13, M783b14, M783b18 (2), M783b19, M783b20, M783b22, M783b23, M783b26, M783b27, M784a1, M784a2, M784a3, M784a6, M784a7 (3), M784a20, M784a23, M784a24, M784a25 (2), M784a26, M784b3 (2), M784b4, M784b5, M784b8, M784b10, M784b11, M784b15, M784b16, M784b17 (2), M784b18, M784b24, M784b25 (2), M784b26 (2), M785a6, M785a7, M785a8, M785a10, M785a14, M785a15,

M785b4, M785b6, M785b11 (2), M785b15, M785b17, M785b21, M785b22 (2), M785b23, M786a1, M786a2, M786a10, M786a10, M786a11 (2), M786a12, M786a13, M786a14, M786a16, M786a17, M786a21, M786a23 (2), M786a24, M786a25, M786b2, M786b3, M786b4, M786b5, M786b9 (2), M786b10, M786b11, M786b15 (2), M786b18, M786b19, M786b20, M786b21, M786b27 (2), M787a1, M787a2, M787a5, M787a7(2), M787a8(2), M787a9, M787a12, M787a14(3), M787a16, M787a22(2), M787a23, M787a26, M787a27, M787b2, M787b5, M787b6, M787b7, M787b11, M787b12(3), M787b13, M787b20, M787b24(2), M788a2(2), M788a5, M788a6, M788a7, M788a9, M788a16(4), M788a24(2), M788a27, M788b1, M788b3(2), M788b4, M788b7(2), M788b8, M788b10, M788b11, M788b12, M788b13(2), M788b15, M788b17(2), M788b18, M788b19(2), M788b20, M788b22, M788b27(2), M789a1, M789a5(2), M789a7, M789a10, M789a15(2), M789a16, M789a19, M789a23, M789a24, M789b1, M789b2, M789b3(2), M789b4, M789b6(2), M789b8, M789b9, M789b10, M789b12(2), M789b14(2), M789b15, M789b16, M789b18(2), M789b19, M789b20, M789b22, M789b23(2), M789b25, M789b26, M790a1(2), M790a2, M790a3, M790a5, M790a7, M790a11, M790a12, M790a15, M790a19, M790a20, M790a23(3) M790a25, M790b5, M790b6, M790b8, M790b10, M790b12, M790b13, M790b19(2), M790b20(2), M790b21, M790b22, M790b23, M791a1, M791a4(2), M791a6(2), M791a8, M791a10, M791a12, M791a14, M791a15(2), M791a21, M791a24(2), M791a25(2), M791a26, M791b1(3), M791b3, M791b4, M791b5, M791b12, M791b14, M791b17, M791b20, M791b21, M791b23, M791b26, M791b27(2), M792a3, M792a5, M792a6, M792a7, M792a8(2), M792a13, M792a14(2), M792a15, M792a18, M792a19, M792a20, M792a21, M792a22(2), M792a23, M792a24(2), M792a25, M792b1, M792b4, M792b6(2), M792b8(2), M792b10(2), M792b11, M792b13(2), M792b14, M792b15(4), M792b19(2), M792b20(2), M792b23, M792b26, M792b27, M793a2, M793a3, M793a5, M793a7, M793a8, M793a10, M793a12, M793a13(2), M793a14, M793a15, M793a16, M793a18(2), M793a20, M793a21, M793a22(2), M793a23, M793a24(2), M793a26, M793a27(2), M793b1, M793b2, M793b5(3), M793b6(3), M793b7, M793b8, M793b9, M793b10, M793b11(2), M793b13, M793b14(2), M793b15(3), M793b16, M793b17(2), M793b18, M793b19(2), M793b21(2), M793b22(2), M793b25, M793b26, M793b27, M794a1, M794a3(2), M794a4(2), M794a5, M796a6, M794a7, M794a8(2), M794a9, M794a10(2), M794a13(2), M794a15(2), M794a16(2), M794a19, M794a20, M794a21, M794a23, M794a24, M794a25, M794a27(2),

M794b3, M794b4(2), M794b6, M794b9(2), M794b12, M794b14, M794b18, M794b20, M794b22, M794b23, M794b25, M794b26, M795a1, M795a3, M795a5, M795a8, M795a10, M795a12, M795a13(2), M795a14, M795a17(2), M795a18, M795a23, M795a24, M795a25, M795a27, M795b1, M795b7(2), M795b9, M795b10(2), M795b11, M795b12(2), M795b16, M795b17(2), M795b22, M795b24, M795b25, M796a2, M796a5, M796a6, M796a9, M796a11(3), M796a14, M796a16(2), M796a19(2), M796a20, M796a21, M796a25, M796a26(2), M796b5(2), M796b6, M796b7, M796b8(2), M796b9, M796b12, M796b13, M796b14, M796b15(2), M796b20, M796b22, M796b23, M797a3, M797a5(2), M797a6, M797a9, M797a10(2), M797a11, M797a17(2), M797a20, M797a24, M797a25(3), M797b6, M797b17, M797b18, M797b20, M797b23(3), M797b24(3), M797b25(2), M798a1(2), M798a2(2), M798a3, M798a5(2), M798a6, M798a7, M798a13, M798a15, M798a18, M798a25, M798a26, M798b3, M798b4, M798b5, M798b7, M798b10, M798b15, M798b26, M799a4(3), M798a5(2), M799a6, M799a7, M799a18, M799a19, M799a20(2), M799a21, M799a23(2), M799a25(3), MM799a26, M799b1, M799b2, M799b3, M799b9, M799b10(3), M799b11, M799b12, M799b13, M799b14(2), M799b15, M799b16(2), M799b17(2), M799b20(2), M799b22(2), M799b23, M799b25, M799b26, M800a1, M800a2, M800a4, M800a5, M800a9, M800a10, M800a12(3), M800a13, M800a14, M800a17(2), M800a20, M800a25(2), M800a27, M800b2, M800b5, M800b6, M800b8, M800b10(2), M800b11, M800b15, M800b17, M800b19, M800b20, M800b25, M800b26(2), M801a3, M801a5, M801a8, M801a9, M801a12, M801a13(2), M801a14(2), M801a15, M801a16, M801a18, M801a20, M801a26(2), M801a27(2), M801b3, M801b5, M801b6, M801b7, M801b10, M801b11(2), M801b14, M801b15, M801b16, M801b17, M801b18, M801b19, M801b20, M801b22, M801b25, M801b26, M802a2, M802a7, M802a16, M802a20, M802a23(2), M802a24(3), M801a26(2)

kime **Gemi.**
k. T696a11, T696a1, T696a9, T706b17, T706b18, T712b18, T712b21
k.-niñ T706b9,
k.-ni T706b18
k.-ge T696a9, T696a24, T696a24, T706b8, T712b17, M784b8
k.-din T696a13, T696a19, T696a25, T706b10
k.-si T696a12, T696a10, M784b3
k.-sin T706b17
k.-sini M784a24

kimerse **Kimse**
hiç k. M787b27

kimse Kimse, kişi
her k. T717b13

kimyā (Ar.) Kimya; birleşim, iksir.
K. M797b9, T705b18

kimyālıḳ (Ar.T) İksirlik, iksir yapmak için kullanılacak madde.
k.-ka M797b8

kin~kiyin Bir şeyin arkası, gerisi, ötesi.
k. A733a11
k.-ige A722b7
kince~kiyince "Arkasından, arkası sıra, peşinden." T695b27
kiyinrek "Arkadan, geriden" T714b12

kīn (Fa) Düşmanlık, kötülük.
k.-ġa A722a4

kiñ Geniş
k. M784b8

kināyet (Ar.) Üstü kapalı olarak anlatılan söz, dolaylı olarak söz söyleme, üstü kapalı olarak söylenen dokunaklı söz.
şarīḥ u k. bile M799a12
k. bile M799a1
k. M999b22

kināyet-engīz (Ar. Fa. birl.s.) Kinayeli, üstü kapalı olarak dokunduran söz, tariz dolu söz.
k. M785b21

kīn-efzāy (Fa. birl.s.) Düşmanlık duyan, düşmanlık arttıran.
ʿadū-yı k.-ıñ M791b7

kint (Soğd.) Kale; şehir, yerleşim yeri, kasaba, köy.
k. T696a13, T703a21, A729b27
k.-niñ T713a12
k.-idindür T697b27, T702a21
k.-ler T695b8, A727a18

kint-be-kint (Soğd.Fa.) Köy köy, kaza kaza
k. M793b15

ḳīr (Ar.) Yapıştırma işi için kullanılan bir tür zift, katran.
ḳ. bile T703b5, A722a20

kir- Girmek, kapalı bir yere girmek, dahil olmak; batmak, gömülmek; katılmak; kabul etmek; binmek; geçmek; gitmek; huzura çıkmak; yürümek; dahl etmek, karışmak; yardımcı fiil;

yaklaşma bildiren yardımcı fiil.
k.-sün M797a9
k.-iŋ T710b21, T714b25
k.-**meŋ** T701b13
k.-di T707b
k.-irdi T697b13, T702a17, T706a4, T706a7, T708b2, T708b9, T709a14, T709b11, T712b23, T719b4, A720b23, A723b5, A727a5
k.-irdiler T698b7, T703a8, T704b21, T706b8, A725b26
k.-irse A724a6
k.-gey M792b10, M792b17, M800b12
k.-megey T706b20
k.-miş M787b23
k.-mişler T715b6
k.-iptürler M793a11
k.-ip irdi M790a23
-p kir- T702a17, M785a19
k.-**geç** T698a24
K.-ip T694b16, T695b4, T696a9(2), T696a10, T707a26, T698b22, T707a10, T708b1, T708b14, T709b4, T709b26, T712a14, T712b17, T713a18, T714a1, T714b10, T715b7, T715b14, A721a3, A723b12, A722b7, A725a24, A728a25, A730a9, M796b18, A733a11
k.-gen A723b5,M785a19, M790b4, M796b27,
k.-gende T702a17
k.-genin M797a2
k.-genler T707b
k.-**megen** M787a6
k.-er M790a24
k.-erni M786a4
k.-erde T696a24, T711b27, T704b20
k.-mesdin M792b17
k.-**mek** M784b8, M793b3
----
da'vetiğa kir- T703a8
diniğa kir- T698b7, T708b9, T714b25, T725b26
iligge kir- M792b17, M792b17
köŋülge kir- M787a6
nazmğa kir- M790b4
perde kinige kir- A722b7
söz(leri)ge kir- M793a11
şulh eänibidin kir- A730a9
taht-ı fermān(ı)ğa kir- A723b12
tertib libāsığa kir- M790a23
teşrif-i ihsaŋa kir- M796b18
tüş(i)ge kir- T707a10

kirāmend **(Ar.Fa.)Değerli, kıymetli; büyük, çok; altın veya gümüş.**
k. A729b22

kirāmi **(Ar.Fa.) Muhterem, aziz, saygıdeğer, mükerrem.**
k. **M**791b16

kirdār (Fa.) Fiil, hareket, tavır, davranış.
k. M785a3

Kirdgār (Fa.) Tanrı
k. M785b27

kirek Gerek, lazım, ihtiyaç duyulan, muhtaç olunan; -malı, -meli, gereklilik.
k.-irdi M792b19, M793a5, M800a1
k.-tür T699b14, T699b15, A733a13
k.-bolsa M789b19
k.-bolġay T718a7
k. T696b27, T711b6, M785a6, M785b22, M792a26, M800a12
-mek k. T696a1, T712b4, T712b4, T714b21, A725a25, A726aa3, A726a3, A726a4, A730b4
-sam k. M786a25
-sa k. M792a22, M793a6
-ġay k. T718a15
k.-mes irdi M801a25

kireklik Gerekli, lâzım, ihtiyaç duyulan.
k. irmes A726a26
k.-tür A726a27
k.-dür A726a26

kiril- Girilmek, bir yere dahil olunmak, birinci tekil kişinin tevazu ifadesiyle girmek fiili.
k.-di M784b9

kiriş- Girişmek, başlamak, yardımcı fiil.
k.-ti T703b13
k.-key M783a9

kirm (Fa.) Böcek.
k. M785a23

Kirmān (ö.a.) Arap efsanelerine göre Nuh'un oğlu Yāfes'in soyundan olan ve adıyla anılan bölgede yerleşmiş olan Kirman bin Faluc. Metnimize göre Sam'ın soyundan bir kişi.
k. T696b7

Kirmān (ö.a.) İran'da bir eyalet ve bu eyaletin merkezinin ismi.
K. A721b11
K.-ġa A733a11
K.-da A727b11

Kirmānşāh (ö.a.) Behram bin Şapur'un hâkim olduğu bölge sebebiyle lakabı.
K. A727b11

kirpiç Kerpiç, duvar örmekte kullanmak için kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş, saman ve balçık karışımı ilkel tuğla.
k. T711a21

kirpik Kirpik, göz kapaklarındaki kısa, koruyucu kıllar.
k. -(g)im M791a5
k.-ler M789b5

Kîrüz-Şāpūr (ö.a.) Kuruluşu, İran'ın hükümdar sülalelerinden Sasaniler'den Şapur I veya Şapur II'ye dayandırılan Fîrūz-Şāpūr şehri.
K. A727a20

kis- Kesmek; dibinden ayırmak, bıçak, makas gibi bir aletle bir şeyi ikiye ayırmak, bir şeyi yerinden koparmak, ayırmak; kesici bir aletle yaralamak; ucunu almak; düzgün parçalara ayırmak.
k.-ti A720a13
k.-tiler T701a1
k.-ip irdi T707b
k.-ip T696a6, T702b13, T702b14, T714b13, T716b3, T718b16, A725b20, A727a9
k.-ken T701a20, A725a21

kisil- Kesilmek, kesici bir aletle yerinden ayrılmak, koparılmak.
k.-gen T714b20

Kisrî (ö.a.) Yezdicird I'in ölümü üzerine onun zulmünden çok çekmiş olan halk, yerine oğlunu hükümdar yapmak istememiş, Erdeşir soyundan Kisri adlı birini saltanat koltuğuna çıkarmıştır. Fakat Behram IV saltanat iktidarı olmayan bu kişiyi, tahtın kendi hakkı olduğu iddiası ile tahttan indirmiştir (metne göre).
K.- Ṭāḳı "Bağdat'ta Medayin (Seleukia-Ktesiphan) şehrinden arta kalan tek abide, Tak-i Kisra Sarayı. Yapılışı Husrev I'e dayandırılır." A730a3, A730a20, A731b9
K. A728a2, A728a8, A730a21
K.-ni A728a5

kisrî (Ar.) Sasani hükümdarlarından iki Husrev'in isimlerinin Arapça şekli olan kelime zamanla bütün İran şahlarını ifade eden bir cins isim olmuştur.
k.- A730a3, A730a20, A731b9, A732a9, A732b21, A732b22

Kisrî Arslan (ö.a.) Husrev Perviz'in oğlu Şiruye'nin ölümünden sonra tahta geçen kişilerden biri.
K.A. Kisrî Ḳubād bin Fīrūz A732a9

Kisrî Ḳubād bin Fīrūz (ö.a.) Husrev Perviz'in oğlu Şiruye'nin ölümünden sonra tahta geçen kişilerden biri.
K.Ḳ.B.F. A732a9

Kisrî Mihr-ḫas (ö.a.)Erdeşir-i Babek'in soyundan bir hükümdar.
K.M. A732b21(2), A732b22

kistür- Kestirmek, kesici bir aletle bir şeyi ait olduğu bütünden kopartmak, ayırtmak.
k.-di A732a2

kisvet (Ar.) Kılık, suret, şekil; özel bir elbise, elbise.
k.-in T694b10, M795b9,
k.-ide M802a16
k.-ñiz M795a3

kişi Kişi, şahıs, zat, insan, adam; kimse; adam, asker; halk; kim; ademoğlu; elçi; biri, birisi; insanlar; hiç kimse; yönetici, görevli, memur.
k.-sin T712a2, T712a4
k.-irdi T695a26, T695b24, T711a23, T716b23, A720b15, A721b2, A722a11, A722b17, A722b21, A724a24, A725b18, A725a20, A726a24, A727a24, A727b17, A728b2, A729a15, A729a17, A730b10, A732b13, A732b15, A732b17
k.-irdiler T714a23
k.-dür M706b17, A729a18, A730a17
k.-dürler A718b1
ni k. durur "kimdir" A728b13
k. bile T696b25, T709a13, A728a14, A728a18, A728a23, A731a12
ḳara k. içre M783b25
âdemî k. M799a21
ḫâtun k. A731b25
her k. T699a12, T699a16, T715a4, T715a5, A728a7, A733b7, M792a18, M792a27
her k.-ge M800b19
hiç k. T695a5, T698a4, T698a6, T699a10, T702b7, T708a18, T709b8, A721a6, A726a10, A732a11, M792a21
hiç k. -ge A731b11, M786b6, M799b16
k. kara ümîdi M789b21
k. T695a4, T695a26, T695a27, T695b7, T695b19, T696a9, T696a19, T696a20, T697a13, T697b21, T697a17, T697a27, T697b21, T697b24, T698a1, T698a3, T698a26, T698b7, T698b8, T698b9, T699b11, T701b19, T702b23, T703a8, T704a20, T705a4, T705a10, T705a12, T705b8, T706a18, T706a22, T706a25, T707b, T708a8, T708b9, T709b7, T709b14,T710a3, T710a8, T10a23, T710a24, T710b26, T710b27, T713a21, T713b1, T714a11, T714b14, T714b15, T714b24, T715a21, T716a14, T717b19(2), T717b27, A718b5, A718b12, A718b9, A719a15, A719b7(2), A720a24, A720b5, A720b6, A721b15, A721b16, A722b12, A722b22, A722b23, A722b26, A724b5(3), A724b10(2), A724b16, A725b5, A726a17, A726b6,

A727b3, A727b4, A727b23, A728a4, A728a16, A728b17, A729a7, A729b4, A730a2, A730a22(2), A730a24, A730b24, A731b16, A731b26, A732a24, A732a25, A732b19, A733a1, A733a3, A733a19, A733a26, A782b8, M783a11, M783b13, M785b10, M786b14, M787a7, M787b21, M788b19, M788b21, M788b22, M789a2, M789a3, M789a19, M789a20, M790a3, M790a4, M791b20, M791b21, M791b23, M792a9, M792b2, M792b3, M792b15, M792b27, M793b23, M794a1, M797a24, M800a12, M800b16, M800b26, M801a16, M801a20, M802a1, M802a7

k.-niñ T696a21, T696b11, T697b22, T716b23, A727a4, M785a19, M792a22

k.-niñ irdi A727a5

k.-ni T704b27, T705a22, T712b18, T712b26, T713a2, T715a23, A725a10, A725b20, A726a11, A728a2, A731b26,A732b6, A732b8, A732b10, A733a1, M802a16

k.-ge T697b12, T698a4, T700a11, T705b6, T706a12, T712b27, T717b24, A720a6, A724b14, A725a25, A728a20, A728a27, M783a6,M794a4

Tiñri ol k.-ge bol- M792a18

Tiñri bu k.-ge bol- M792a19

k.-din T696a3, T698a1, M789b15, M792a6, M792a16, M799b26

k.-si T702b5, T719a8, A732a14

k.-si irdi T703b1

k.-miz M787a7

k.-ñiz M792b15

k.-ler T708a25, A727a7, A730a12, A730a14, M793b8, M794a9, M799b24

k.-ler araġa sal "Araya adam koymak" A730a10

k.-ler irdi A731b27

k.-ler irdiler T713b5

k.-ler‿niñ A727a12

k.-leri A727a11

kişver (Fa.) İklim, memleket, diyar, vilayet, ülke.

k.-i Rūm M791a20

k. ü diyār M798b9

eḳālīm ü k. A719a19

k. A721a24, A726a21, M786a9, M788a9, M790a18, M797b13

k.-ġa A719a19

k.-i A720a10, A730b26, A733b8

k.-in M790b14

kişver-ḫıdīv (Fa.birl.s.) Vilayet valisi, ülke hakimi, hükümdar, padişah.

k. A730b25

kişverī (Fa.) Bir iklim, bir diyar, bir ülke.

k. M791b2

kişver-sitānlıġ (Fa.T) Fatihlik, memleket alıcılık.

k. M786a10

kit- Gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak; batmak, girmek; ölmek, dünyadan ayrılmak; yok olmak, görünmez olmak, silinmek; aşmak, akarak aşmak.
k.-ti T702b25, T704b15, T708b17, T715a24, M784a8, M784a11
k.-tiler T704a2, T716b25, A724b12
k.-medi A720a11
k.-key M796b17
k.-megey M800b18
k.-er A725a9
k.-erler A719b25
k.-ken irmiş M789b2
k.-keli T699a19
k.-ip A724b14
k.-mey T702b25, T708b17
k.-ken T708b17
k.-kendin T704a3
k.-mek T699b15, A724b15
k.-meklik A724b14

kitāb (Ar.) Kitap, yazılı eser; bir dinin hükümlerini taşıyan kutsal kitap.
k.-ı äsmānī T716b14
k. biti- A719a7
k. M788b7
k.-nı T713b1, A718b13
k.-ımda M792b12
k.-ı M799b14
k.-ın A721b13, A721b17
k.-ıda A718b15
k.-ıdın A723a7
k.-lar M790b24
k.-larnı M790b23, M790b25

kitābet (Ar.) Mektup; yazılmış yazı; yazı yazma, usûlune uygun olarak yazı yazma.
vahy-i äsār-ı k. M796b15
k. ḳıl- "Yazdırmak" T712a13
k. M787b2
k.-ḳa M789a3

kitābḫāne (Ar.Fa.birl.i) Kitap okunan yer, kütüphane
k.-ġa M793b3

kiter- Gidermek, yok etmek, izale etmek.
k.-ür M784a22

kitmeklik Gitmek, ayrılmak.
k. A724b14

kitür- Getirmek, vermek; ortaya çıkarmak; ulaştırmak; kabul etmek; yardımcı fiil.
k. M784a2
becā k.- M786b24
k.-di M791a23, M792a11
k.-diler T704a25
k.-gey T704a11, A727a9, M800b27

k.-mes M801a6
k.-geç T702b15
k.-gen T701b18, M783b3
arağa k.- A720a1
behāğa k. M783b3
İmān k.- T704a25
becā k.- M786b24, M800b27, M801a6

kivür- Girdirmek, sokmak, almak, dahil etmek, ortaya çıkarmak, hükmü altına almak, vermek, ele geçirmek; çıkarmak, icat etmek; getirmek; içeriye sokmak; getirmek; batırmak.
k.-di T695b16, T701b1, T703b20, T707b.T710b5, T714b7, A718b18, A721b15, A725a14, A729b3, A730a4, A731a19, A732b2, M783b3, M798b9
k.-gey T714a4, M795a14,
k.-ür T714b17
k.-üp irdi T696a25, A722a12
k.-meydürler A731a6
k.-geç T700b27
k.-üp T694b8, T698a8, T704a17, T710a15, T716a8, T716b25, A722b15
k.-gen A733a22
k.-gümdür T716a10
k.-mek T718a24, M801a25
aḳdiğa k.- A722a12, A722b15
ʿamelğa k.- T718a24
arağa k.- T695b16, A732b2
bedeniğa rūḥ k.- T716a8
cān k.- M798b9
dīn(i)ğa k.- T704a17
fermanığa k.- T710b5
iligge k.- A730a4
-ḳuyaş yūsufın beyʿ mīzānı keffesiğa k.- M783b3
milletḳa k.- A721b15
millet(i)ğa k.- A729b3
mülük ʿadedliğa k.- A731a6
nikāḥğa k.- T714a4
nikāḥığa k.- T703b20, A725a14
nikāḥı ʿaḳdiğa k.- T701b1
rūḥ k.- T714b7
rūḥ teniğa k.- T714b17
taṣarrufığa k.- A731a19
teniğa rūḥ k.- T710a15
yükke k.- A718b18

kiy- Giymek, kıyafet giymek.
k.-gey min M795b9
k.-ip T709b16, A731a13
k.-erge A718b19
k.-mek T695b17, A721a7

k'iy Ki ey, hey.
k. M798a22

kiyāsere (Ar.) Hükümdarlar, hükümdar soyundan olanlar (kisra'nın çoğulu.).
k.- A732a11

kiyāset (Ar.) Uyanıklık, anlayışlılık, zekilik.
k. T705b7

kiyāsetlıḳ (Ar.T.) Zeki, anlayışlı, uyanık.
k. T711a22

kiydür- Giydirmek, kıyafet giydirmek.
k.-diler T694b11
k.-üp T711a22

kiydürül- Giydirilmek.
k.-di T704a14

kiyik Geyik; av hayvanı.
k. alğuçı ḳıl- A718b17
k.-ke T712b22

kiyinrek Arkadan, geriden. bkz. kin~kiyin.
k. T714b12

kiz Keçe, çadır örtüsü (?).
k.-din M785a21

kiz- Dolaşmak, gezmek, yürümek.
k.-er irdi T709b8
k.-ip min M784b26
k.-ip T715a11

ḳoçḳar Koç.
ḳ. T699b10

ḳol El, kol, bilek.
k.-ı A723b15
ḳ.-ın A723b14, A725b24, A732a2
ḳ.-ığa M793b18
ḳ.-ıda A721b11, M791a23

ḳol- Bağışlanma istemek; arz etmek; istemek; dilemek; özür dilemek; kız istemek.
ḳ.-ay M801a23
ḳ.-dı T700a22, T705b26, T710a6, T711b20, T717b12, A723a11, A726b15
ḳ.-ğay M787b7
ḳ.-up T698b14, A720b19, A722b13
ḳ.-mak T700a6

ḳon- Kuş gibi uçan canlılar için bir yere inmek, yukardan inerek bir yerde durmak.
ḳ.-dı T709b26, T709b27
ḳ.-up T701a7

ḳoñar- Kaldırmak, yerinden çıkarmak, bir şeyi yerinden söküp atmak. krş. ḳoñar-

k.-sa M785a20
k.-urġa M785a19

koñġar- Kaldırmak, yerinden söküp, ayırıp kaldırmak.
krş. koñar-
k.-ıp T699a16

kop- Ayrılmak, uzaklaşmak, çıkmak; ileriye çıkmak, ileriye atılmak, fırlamak; meydana gelmek, çıkmak, rüzgâr esmek.
k.-uñ T699a15
k.-up T705b23, T705b24, A727b8

kopar- Çıkarmak, ayırmak; çekmek.
k.-dı T702b18, T715a11

kork- Korkmak, çekinmek, sakınmak.
k.- T710a8
k.-madıñ M799a13
k.-up M793b27

korkunç Korku; çekinme. krş. korkınç.
k.-ıdın T717a8, T717a9

korkınç Korku; çekinme. krş. korkunç
k.-ıdın A720b22

korkut- Sakındırmak.
k.- ur irdi T703a3

Kostantiniyye-i Rum (ö.a.) Rum imparatorluğu, Bizans imparatorluğu.
K.-i R. kaysarı A725b10

koş sür- Çift sürmek, saban, pulluk kullanarak toprağı ekilebilir duruma getirmek.
k. T694b20

koş- Vermek, beraberinde vermek, yanına katmak, düzenlemek; şiir söylemek.
k.-up T704b26, M790b2, M793a1

koşkun Atın kuyruğuna geçirilen ve eyerin arkasına bağlı olan kayış.
k. sal- A727b24

koşla- Beraberine almak, yanına almak, beraberinde sürmek.
k. A725a11

koşul- Beraber gitmek, katılmak eklenmek, beraberinde gelmek, yanısıra gitmek; girmek, bir yerin içine girmek.
k.-sun T706a1
k.-dı T704b27, T706a1, T714b27,
k.-up T715b5, T715b6

ķoy Koyun; koyun sürüsü; küçükbaş hayvan sürüsü.
ķ. T695a8, T695a27, T699b18, T700a15, T700b11, T704a1, T709a24, T712a25, T712a26
ķ.-nı T704a2
ķ.-dın A723b15
ķ.-um T710a10
ķ.-umnı T710a10
ķ.-ı T710a10
ķ.-ın T704a7
ķ.-larığa T704a3, T704a5
ķ.-ların T704a3, T704a4

ķoy- Koymak, bırakmak;müsaade etmek, fırsat vermek, bir şeyin olmasına meydan vermek; değdirmek; bir yere yerleştirmek, yer vermek; ayırmamak; terk etmek; görevlendirmek, tayin etmek; vermek; ad vermek; kurmak, tesis etmek, düzenlemek; sürmek; çevirmek, yönelmek, dönmek; döndürmek, çevrilmek; dokundurmak, değdirmek, sürmek; serbest bırakmak; sabit tutmak, bir yerde tutmak; sürdürmek, devam ettirmek; ertelemek; takdir etmek, uygun görmek; indirmek, eğmek; dayamak; dökmek, aktarmak; sokmak; vurmak; yardımcı fiil.
ķ.-sunlar T703a26
ķ.-mağız M786b23
ķ.-dum M787a16, M787a17, M787a17, M790a15, M790a16, M795a18, M795a18, M795b8, M797a27
ķ.-dı T699a4, T703b2, T703b9, T708a20, T713a11, A719a1, A719a14, A719a18, A719b16, A720a19, A721b7, A722a12, A725a14, A725a23, A725b12, A726a23, A727b19, A733a13,
ķ.-dılar T700a20, T702a10, T706a12, T706a22, T707a11,T707b, T711b7, A720b27, A726a16, A726b13, A727a25, A729a20, A730b13
ķ.-madı T697b5, T703a21, A719b15, A722a19, A727b7, A728b24, A732b10
ķ.-sa A733b7
ķ.-masağız M789b21
ķ.-masalar M793b20, M793b26
ķ.-ğay A730a2, M792b4
ķ.-ğay sin A723b23
ķ.-ğaylar A728a7, M800a16(?)
ķ.-ar irdi T702b10
ķ.-arlar irdi T695a8, T710b15, T710b16, T710b17, T715a12
ķ.-mas irdi A731b25
ķ.-uptur M789b9
ķ.-up irdi T698a7, T715b27, A722a22, M791a15
ķ.-maydurlar T716b17
ķ.-a birgen A728a24
ķ.-ğaç T704a23
ķ.-up T699b6, T711a27, T711b7, T714a2, T714b20, T716a12, T712b10, A720b9, A723a1, A723a15, A725a25, A727a14, A728a9, A728a25, A728b1, A729b20, A730a7, A730a8, A730a16,

A732a16, A733a2, M784b23, M790b11, M794a19, M796b18
ḳ.-ġan A720a7, A722b24, M792a2
ḳ.-arda M800a12
ḳ.-maḳ M797b8
ḳ.-maḳḳa M782b21

ḳoyçı Çoban.
ḳ.-dur T717b11
ḳ. T715b5
ḳ.-nıñ T715b6
ḳ.-ġa T715b5
ḳ.-lar A719b11

ḳoyçılıḳ Çobanlık.
ḳ. T700a7

ḳoydur- Koydurmak, verdirmek, değdirtmek.
ḳ.-dı T701b16
ḳ.-durdı T707a14

ḳoymaġlıġ Koyma, koyma işi. bkz. ḳoy
ḳ. M783a15

ḳoyul- Koyulmak; yerleştirilmek; verilmek; çevrilmek.
ḳ.-dı T704a14, M790b5
ḳ.-sa M785b2
ḳ.-ur irdi A730a25
ḳ.-uptur A725b1, M785a10
ḳ.-ġan M800a15

ḳoyun Koyun, bilinen evcil hayvan.
ḳ.-dik M794b8
ḳ. kibi M788b10
ḳ. M783a12

ḳoy(u)n Koyun, kucak, bağır, göğüs.
ḳ.-ıġa T703b14, A722a12, A725b3

ḳozġal- Titremek, sarsılmak.
ḳ.-ur M787b26

köç- Geçmek, bir taraftan bir tarafa geçmek, gitmek, konmak.
k.-üp T705a1, T706a20
k.-ken T706a20

köçür- Geçirmek, getirmek, göç ettirmek, getirtmek.
k.-üp A728b15

kög(ü)s Göğüs, bağır, sine.
k.-ümge M801b1
k.-si M798a7

kök Gök, gökyüzü; yeşil, gök renkli.
k. M784b13, T715a27, T715b1, A721a7, M782b13,

M783a13, M784b13, M785a16(?), M786a10, M790a22, M797b3,
k.-ke T717b24, M782b18, M785a14, M786a8, M794b26, M795a8, M798a23,
k.-te M782b18

Kök (ö.a.) Metne göre Hızır Peygamberin şehri.
k. T702a21

köker- Göğermek, yeşermek, bitki yetişmek.
k.-di T708b6
k.-gen T701a15

kölege Gölge.
k. T705b10
k.-sidin M791a26

köm- Gömmek, kapatmak.
k.-di A720a13

kömek Yardım, koruma; yardımcı askeri kuvvet.
k.-al A729b7
k. M789b19
k.-i A730a17
k.-ler M793a1

kömdür- Gömdürmek.
k.-di A730a5

kö(ŋ)lek Gömlek, giysi.
k. T702a2
k.-ni T702a3
k.-i T707a9
k.-in T700b11, T700b12, T702a1

kö(ŋ)ül Gönül, kalp, yürek, iç, akıl, zihin.
k. aldur- "Gönül vermek, gönlünü kaptırmak." A725a4
k. bağla- "Güvenmek" A727a24
k. koyul- "Hazırlanmak" M784b20
k. salma- M786a3
k. T708b23, T712a27, M784b3, M784b20, M786a16, M787a19, M788a22, M790a7, M790a19, M791a21, M791b8(2), M792a6, M792a11, M794a8, M794b5, M795a13, M795a17, M795b3, M796a6, M796a17, M796b4(2),
k.-ni T718a1, M787a9, M787b17, M790a5, M794b11, M796b19, M801b8
k.-ge T701b25, T711b22, M784b21, M787a2, M788a5, M790b11, M791b8, M792a8, M795a24, M795b18, M796b6, M797a8, M797a13, M800a8, M800a26, M800b1
k.-ge al- M797b27, M799a8
k.-ge kiç- M787a6
-ge k. koy- M784b20
k.-de T718a1, M784a10, M788b2, M791a16
k.-din T718a1, M795a17

k.-üm M788a24, M792a5, M795a15, M795a23, M797a19, M798b3, M801b3, M801b7, M795a27
k.-ni M787b17, M794a25
k.-ümni M790a27, M791b17, M794a26, M795a3
k.-ümge M801b7
k.-üme M794b3
k.-üñe M786a27
k.-i T699b18, T702a27, T710a18, Y713b27, T728a10, A728a11, A731b13, A733b7, M788a2
k.-i buzul- " Üzülmek, pişman olmak." A725b21
k.-in T713b21
k.-ini T712b25, M785b15
k.-ige T703b24, T703b10, T707b, T708a9, T717a7, A722b2, A722b4, M785b8, M798a18, M802a27
k.-ige kiç- "İçinden geçmek, aklından geçmek." T700b4, T706b2
k.-ge öt- T713b19
k.-idin A722a17, A722b24
k.-ideki M802a11
k.-üñüz M788a9
k.-leri M785b21
k.-leriniñ M799a26
k.-lerin T706a22
k.-ler M800a6
k.-lerdin M797b27

köp Çok, fazla, ziyade, pek çok.
k. bol- "Çoğalmak" T695b24, T696b11, T696b13
k.-irdi T699b18, T702a24, T716a1, T717b3, A726a8, M800a3
k.-tür T697a6, T697b20, T697b25(?), T697b26, T701b21, T704a9, T704b5, T707a20, T708b14, T708b17, T708b19, T712b6, T714a16, T714a17, T715a13, T715a14, T715b1, A718b2, A723a6, M792a24,
k. turur A723b16
k. T694b10, T694b13, T695a11, T695a27, T695b2, T695b15, T695b12, T695b22, T696b15, T696b20, T697a13, T698a14, T698b7, T698b20, T699a5, T699a11, T699a25, T700a15, T701b27, T702b24, T703a17, T703a24, T703b27, T704a11, T704b11, T705b23,T707b4, T708a16, T708a22, T708b9, T708b12, T708b14, T708b22, T709a4, T709a26, T709b5, T709b7, T709b23, T710b3, T710b13, T712a20, T712b24, T713a20, T713b8, T714a21, T715a24, T715b12, T715b23, T715b26, T716b11, T717a10, T718a16(3), A718b4, A719b9, A720a18, A721b8, A721b18, A721b24, A722a1, A722a7, A722a24, A723a14, A724b22, A725a12, A725b3, A725b25, A726a8, A726a21, A726b10, A726b19,A727a3, A728a1, A728a2, A728a4, A728b6, A728b8, A728b23, A729a9, A729b3, A730b4, A730b10, A730b16, A731a17, A731a19, A732b1, A732b8, A732b21, A732b27, A733a25, M788a15, M788a18, M789b20, M790b1, M791a13, M791a23, M791b19, M791b20, M792a24, M792b20,

M792b20, M792b23, M794a1, M794a6, M794a12, M796a10, M797a7, M798a2, M798a11, M800a19, M800a23, M801b24
k.-ke M798a10
k.-din T718a2, M786b26, M786b26, M795b15(2)
k.-rek T696b3, T697b24, T698b24, T699b26, T703a19, T704b9, T707a5, T707a21, T707b,T713a7, T708b5, A718b10, A719a12, A719b27, A720a25, A720b7, A721a25, A722b11, A723b18, A725a10,A726b25, A729a4, A729a7, A730b2(2), M787a2, M792a22(3), M792a26, M792b25, M794a19, M799a24, M800a21, M801a7
-dın k.-rek T695b22, T701b8, T704a27, A719b20, M786a2, M789b20, M800b25
k.-rek ikin T710b26
k.-rektür M792a25, T698a17
k.-i T694b5
k.-in A724b3
k.-ini T704b4
k.-idin M785a22

köprüg Köprü, suyun bir yakasından diğer yakasına geçmeyi sağlayan yol.
k. bile A726b8(2), A726b9(2), A730a14

kör- Görmek, gözle görmek, bakmak; anlamak, bilmek, idrak etmek, fark etmek; kabul etmek, saymak, addetmek; yaşamak, çekmek, katlanmak, bir durumla karşılaşmak, bir duruma muhatap olmak; bulmak, aramak, bilmek, öğrenmek; sağlamak;alışmak, süregelmek; sürerlik yardımcı fiil; yardımcı fiil.
k. T699a1, T717a4, A723b14, A723b15, M786a15
kıla k. M796b11
k.-üñ A728a6
k.-me M792b7
k.-mesün M790a3, M790a4
k.-ey M797b15(2)
k.-düñ T711a11
k.-düm T701a5, T7001a7, A725b1, M791b13
k.-di T700a2, T700b22, T701a8, T701a14, T703a20, T703b8, T703b22, T705b5, T713a18, T708a9, T709b26, T714b6, A724b24, A731a1, A732a6
k.-dük T716a19
k.-diler T709a4, T706a20(2), T713b11, T715a21, T715a23, A732b17, A733a2
k.-medim T717b15, M798b25
k.-mediñ M801a27
k.-medi T702b16, A730a10
k.-se T717b24, M795a27
k.-gey M789b5
k.-er min M795b2
k.-er irdi T712a14, T713b17
k.-erler irdi T709a11
k.-er bolsañ T706b3
k.-memiş bolğay siz M792b24

k.-üp min A727a10
k.-üp irdi T700b6
k.-üp irdiler A728a2
k.-meydür T695b19
k.-meydür irdi T695a5
k.-meydür irdük T701a10
k.-geç T698a20, T703b19, T704a25, T709a25, T712a3, T712b14, T713a24
k.-geli A728b5
k.-üp T696a23, T698a8, T700b3, T701a2, T701a4, T701a9, T703b2, T704a27, T706a17, T706b19, T711a27, T711b8, T711b22, T713a8, T713a12, T713a26, T713a27, T714a2, T714a19, T714b27, T715b10, T715b12, T716a3, T716a11, T716b26, A723a22, A725a4, A725a8, A729a18, A729b10, A733a21, A733a23, M788b21, M786a4, M789b12, M791a16
k.-megünce A719a16
k.-mey A728b11, M792b22, M798a14
k.-gen T707a6, A723b25, M794b3
k.-genni M790a4
k.-genler M785a3, M798b20
k.-genlerin T706a12, T711b3
k.-megen T705a27, T716b26
k.-gü M798b19
k.-güçi M784b14
k.-erge T712a9, M802a15
k.-mek M787a11
k.-mekni M787a20
k.-mekke M797b16
k.-mesin T702a1

köre Göre, bir şeye uygun olarak, bir şey gereğince, uyarınca.
-ğa/-ge k. T696a6
k.-e T701b18
k.- M789a4, M791b27, M792a1, M793b9, M793b23, M794a7, M799a25, M800b24

körgüz- Göstermek, işaret etmek, belli etmek; beyan etmek, anlatmak; çağırmak, davet etmek; mucize göstermek; ortaya koymak, göstermek; icra etmek, yürütmek; davranmak, muamele etmek, hareket etmek; takdim etmek, sunmak; ilerletmek, götürmek; saymak; etmek, yapmak, bulunmak anlamlarıyla yardımcı fiil.
k.-sün M788a8, M796a5
k.-düm M798b20
k.-düŋ M801a26
k.-di T694b3, T697a13, T699b8, T699b11, T701b27, T704a19, T704a21, T705b2, T705b19, T713a19, T715a16, T716b11, T716b22(2), T721b15, A727b27, A730a16, M783b6, M785b9, M796b26
k.-diler T703a4, T697a12, A722b4, A725b19
k.-medi T699a19, T715a16
k.-se M784a24

körgüzül- Görülmek, belirmek, bakılmak.
k.- sün M787b11

körül- Görülmek, anlaşılmak, kabul edilmek.
k.-di M782b17
k.-medi M795a7, M795b17
k.-se M794a21
k.-gey M797b19
k.-gen M793b18

körün- Görünmek, görünür olmak, belirmek; sayılmak, kabul edilmek, addedilmek; bulunmak; uygun bulunmak; anlaşılmak; belli olmak, ortada, meydanda olmak; yardımcı fiil.
k.-di T701b11, T704a11, T704a12, T704b13, T706b27, A724a1, A729b27, M782b21, M790a2, M790a13, M791b14, M792b13, M792b14, M793a18, M793b4, M794b1, M802a1
k.-medi M801a10
k.-gey M783a4, M787b7, M788b7
k.-ür T715b13A719a15, A720a26, M802a7
k.-mes M783b22
k.-ür irdi T718a14
k.-meydür irdi M789a20
k.-mey M784b21
k.-geç M796b17
k.-üp T697a22, M783a18, M784a18, M784b17, M784b21
k.-gen M784a17, T716b18, T704b13, A723a15
k.-gendin M789a21

körüş- Görüşmek, karşılaşmak, karşılıklı konuşmak.
k.-tiler T702a6

körset- Göstermek, karşısına çıkarmak, duçar etmek.
k.-sün T717b6

körsetil- Gösterilmek, bir şeyin etkisi altında olunmak.
k.-mese M794a1

köter- Kaldırmak, yükseltmek, yükseğe çıkarmak; yok etmek, gidermek, etkisiz kılmak; taşımak; hareketlendirmek, harekete geçirmek; yapmak.
k. T709b2
k.-diñiz M789a11
k.-diler A722a13, A725a12, A732b27
k.-medi T710a13
k.-señ A731a11
k.-gey A730b20
k.-ür irdi T705b19
k.-ip T695a5, T705a16, T706a23, A719b12, A723a26, A724b4, A732a4, A732a25

köteril- Kaldırılmak, yerden yükseğe çıkarılmak; yok edilmek, ortadan kaldırılmak.
k.-ip irdi M787b2

k.-ip T696a10

köy- **Yanmak, ateşten dolayı yanmak; tutuşmak; eziyet görmek, sıkılmak.**
k.-di T703b17
k.-diler T708a26, T708a26, T717a17 (2)
k.-medi T695a9
k.-mes A730b1, M793a14
k.-gen M785a23, M800a6
k.-gende M793a14
k.-gendin M785b21
k.-mekidin M783a12

köydür- **Ateşle yakmak; yakarak yok etmek; tutuşturmak.**
k.-meŋ M802a23
k.-di T703a21, T705a12, M798a23, M798a23
k.-medi T695a10, T704a12
k.-se irdi T695a9
k.-ür A730b4
k.-üp T705b3, T716b3, A731b8

köz **Küçük kor parçası.**
k. M784b13

köz **Görme organı göz; mec. iç, anlayış, kavrayış, dimağ, akıl, göz gibi işleyişi ve kıymeti olan şey.**
k. suyu "Gözyaşı" M788a4
-ġa k. ḳarart- "Bir şeye göz dikmek" A733a12
k. ü kaş(-ını) ġa koy- "Kıymetli şeyleri saygıyla, hürmetle kabul etmek; kıymetli tutmak." M790a15
k. sal- "Göz atmak, bakmak, istemek." T710a1, M797b27
k. sürt- "Bir büyüğün huzurunda hürmetve saygı ile davranmak." M791a5
k. tofraḳḳa sürt- M784b23
k.-tut- "Ummak, beklemek." T706a5, M793a2, M795b3
k. bile T705a18
k. birle M797b15
k. T711b6, M784a9, M787b24, M788a4, M790a16, M792a7, M797a27, M797b7, M800b9
k.-ni T718a1, M784a5, M787b22, M795b5
k.ge M784b21, M787b24, M788a5, M792a8, M795a13, M795b18, M801a10
k.-ge sürtüp baş(ını) ġa ḳoy- M795a18
k.-de M784b8
k.-din M795b5
k.-din sal- "Uzaklaştırmak" A723a12
k.-üm T713a23, M789b5, M791a4, M797a19, M797a22, M797a23, M797a27, M801a24, M801a26, M801b5
k.-ümge M788a23, M800b9, M790b11
k.-ümdin M797a6
k.-üŋni M795b5

k.-i T702a1, T702a3, T711b14, T716b5, T717a10, T717a11, A722b4, A729a21, M786b2, M788a11, M791b11, M792a5, M792a13, M802a13, M802a15
k.-ġa/ -ge tüş-T703b10
k. tüş- T710a1, T711a16
k.-in T713a24, M783a4, M787a27
k.-ini T712b25
k.-ige A730b24, A731a9, A733a16, M797a3
k.-ide T713b22
k.-idin T698b14, T708b7, T708b9, T713a15, T715a17, M798a11
k.-ümiz T716a19
k.-leri T705a17, T715b25, M796b23
k.-lerin T714b13
k.-lerige T704b4
k.-ler M797b6
k.-lerni M784a21
k.-lerdin M797b6, M797b26
k.-leri T699b17

közgü **Ayna.**
k. M788a2
k.-de T700b3
k.-si M787b20, M796b13
k.-side M788a3
k.-sidin M788a7

Ķubād **(ö.a.) Eski İran da Sasani sülalesinin on dokozuncu hükümdarı. (Hükümdarlığı** 488-496,499-531) **Birinci Firuz un oğlu. Palāş' ın kardeşi ve halefidir.**
Ķ. bin Fīrūz A729a26
Ķ. bile A729b13
Ķ. A729a16, A729a20, A729a23, A729b1 (2), A729b5, A729b13, A729b14 (2), A729b15
Ķ.-nıñ A729b7, A729b11
Ķ.-nı A729b3, A729b6, A729b9
Ķ.-ġa A729a22, A729b8, A729a19

ķubbe **(Ar.) Kubbe. yarım küre biçiminde olan ve yapıyı örten dam.**
ķ. M787b18

ķuç- **Kucaklamak.**
k.-up T707a9

küçe **Kol. bir bütünden ayrılan dallar. kısım. bölük; sokak. yerleşim yeri.**
k. T704b18, T704b18
k.-ge T704b19

ķuddise sırruhu (Ar.) Sırrı mukaddes olsun.
ķ. A718b7, A723b1, M800a17
ķ. s.-nıñ T702a20

ķudret **(Ar.) Tanrı' nın ezeli güçü; kuvvet. takat.**

güç; ehliyet. kabiliyet.
ḳ. körgüz- M706a27
ḳ. iligi bile T694b10
ḳ. T706a23, M784b16
ḳ.-i T698b6, T709b4, T713a13
ḳ.-in T713a19
ḳ.-idin T697b12

ḳudsi (Ar.) Kutsal.
ḳ.-dür M792a18

Ḳudüs (Ö.a.) Filistin in merkezi olan şehir.
Ḳ. T709a9
Ḳ.- de T702a10

Küfe (Ö.a.) Eskiden Güney Irak ta Babil harabelerinin güneyinde ve Fırat' ın batı tarafında bulunan ünlü bir şehir.
K. T708a12
K.-niñ T697b27
K.-ni A719a2
K.-ge A727b20
K.de T712b24

ḳufl (Ar.) Kilit. sürgü.
ḳ. M786a15
ḳ.- ḳıl- "Kilitlemek. sürgülemek" T713b16

küft (Fa.) Sıkıntı. bela. eziyet. mihnet.
k. M800a2

küh (Fa.) Dağ.
k. M783a3
k.-da irdi A720b9

ḳul Kul; Tanrı ya göre insan; bir hükümdarın yönetimi ve emri altında bulunan kimse. kimseler. halk; alınıp satılabilen insan köle. bende; hizmetkâr; insan. kişi; şahıs; tevazu ile birinci tekil kişinin kendini ifade etmesi için kullanılan bir kelime.
ḳ. irdi T712a21
ḳ. bol- T700b4
ḳ. A719b7, M787b7, M788b11, M789a5, M789a16, M789b23, M793a12, M794b23, M800b13
ḳ.-nıñ M792a20, M793a13, M793a14,
ḳ.-nı M795a10
ḳ.-ġa T700b25
ḳ.-umızdur T700b14
ḳ.-uñuz M791a15
ḳ.-uñuznı M795a9
ḳ.-lar M791a17, M789b23, M790a12, M790a20, M791b26, M795a1, M797a1, M800b12
ḳ.-larnıñ M789b25, M801a18
ḳ.-larnı T698b15
ḳ.-larġa M785b20, M794b26

ḳ.-lardın M789b24, M792a16
ḳ.-larıñ M800b8
ḳ.-larıñız M797a21
ḳ.-larınıñ M793a11
ḳ.-ların T698b15

ḳulaḳ(ġ) İşitme organı olan kulak.
ḳ. T704b4
naṣiḥatni ḳ. salma- "Nasihat dinlememek"
M799a8
ḳ. -(ıñ ġa ur- " Duyurmak, birisinin bir noksanını veya kusurunu kendisinin duyacağı şekilde, duymasından haz duyarak dile getirmek." M799a1
ḳ.-ıñġa alma- "Dinlememek, önem vermemek." M799a11
ḳ.-(ġ) ıT716b5
ḳ.-(ġ) ınA727a9
ḳ.-(ġ) ıġa yitiş- "Duymak, işitmek, haber almak."
A728a25
ḳ.-(ġ) ıġaM787b10, M791b15
ḳ.-(ġ) ların tut- "Dinlemek için gayret sarfetmek, dinlemek." T696a4

ḳulan Yaban eşeği
ḳ. M791a1

ḳullāb (Ar.) Çengel, kanca, ucu eğri nesne.
ḳ.-ı M795b12

ḳulle (Ar.) Doruk, dağın en yüksek yeri.
ḳ. M783a3
ḳ.-si M784a16

ḳulluḳ Kula ait, kul olmaya ilişkin, kul olmayla ilgili; kul olma, bir hükümdarın bir büyüğün yönetimi ve denetimi altında olma; hizmet, hizmet etme; görev, görev alma, hizmet etme isteği; bir büyüğe, hükümdara hizmet etme isteğini, bağlılığı ifade etmek üzere hatırı sayılır birini gönderme, gönderilen kişi.
ḳ. ʿarża-daştM787a14, M787a19, M787b11, M788a16, M788b16, M789a5, M789a8, M789a10, M789a15, M789a19, M789a23, M789b1, M789b10, M789b12, M789b18, M789b23, M790a5, M790a7, M790a10, M790a11, M790a15, M790a19, M790a20, M790b17, M790b26, M791a27, M791b6, M791b15, M791b22, M793a18, M794a25, M794b4, M794b9, M794b25, M795a2, M797a25, M798a15, M800b13, M801b10, M801b17, M802a24,
ḳ. duʿā M787a22, M787a26, M788a27, M788b11, M788b17, M788b25, M788b27, M789b6, M790a1, M790a14, M790a23, M790b10, M790b19, M791a1, M791a8, M791a14, M791b17, M792a4, M792a14, M794b18, M794b23, M795a8, M795a17, M795a23, M795a27, M795b7, M795b16, M795b22, M796a9,

M796b13, M796b20, M797a5, M797a10, M797a17, M797b5, M800a5, M800a25, M800b5, M800b15
ḳ. ihrāmın bağla- M788b6, M789b2, M790b15, M791a18
ḳ. M789b7, M790a8, M790b21, M795b9, M795b15
ḳ.-ḳa M783a3, M787b6, M789b7, M789b13, M790b6, M790b20, M790b25, M791a4,M791b13, M794a13, M795b10, M798a27, M801a8
ḳ.-dın M792a5, M796a27, M798a22, M801a15
ḳ.-ğınıñ M796b21
ḳ.-ğın M800b12
ḳ.-ğıda M796a27

ḳum **Kum, kayaların toprağın doğal etkilerle ufalanması sonucu oluşan ufak, sert tanecikler bütünü.**
ḳ. bile T698b16
ḳ. üzre M783a12
ḳ.-nı T798b17

kūr **(Fa.) Kör, görmez.**
k. bol- T717a10
k.-it A728b19
k.-ḳıl- T714b13, A730b27
k. T711b14, 713a21, T716b5

ḳur- **Kurmak, oluşturmak, düzenlemek, düzmek.**
meclis k.-up M794a1

ḳur'a **(Ar.)Kur'a, ad çekme; ad çekme için kullanılan her türlü yol; ad çekme sonucu.**
ḳ. sal- "Kur'a çekmek" krş. çek sal- T712b18, T713b13
ḳ.-ğa tüş- "Kur'ada çıkmak" T712b18
ḳ. atığa tüş- "Kur'ada çıkmak" T713b13

Ḳur'ānī **(Ar.) Kur'an'a mensup, Kur'an'dan, Kur'an ile ilgili.**
şuver-i Ḳ.- M782b3

ḳurb **(Ar.) Yakınlık, yakın olma, bağlantı, ilişki, bağ.**
ḳ.-ı T699b7

ḳurbān **(Ar.) Tanrı'nın rızasını kazanmağa vesile olan şey, iş; Tanrı'nın rızasını kazanmak için feda edilen şey, feda etme işi.**
ḳ. buyur- T695a2
ḳ. ḳıl- T695a8, T696b25, T699b9, T699b10
ḳ. T705b5
ḳ.-ğa T699b8
ḳ.-ıñnı T695a10
ḳ.-ı T695a2, T695a3, T695a9
ḳ.-ın T699b9

ḳurbet **(Ar.) Tanrı'ya yakınlık, yakınlık.**
baḥr-ı ḳ.- M784b1
ḳ. M785b2, M794b20
ḳ.-i M784b1

küre (Fa.) Kuyumcu ocağı; maden ocağı.
Erdüsi K.-si "Erdeşir'in bina ettirdiği, yaptırdığı yerlerden biri." A725b4
ķ.-si M783a8

Ķureyş (ö.a.) Arabistan'da meşhur bir kabile.
Ķ. A730a22

ķurğan Set; hisar; kale; düşmana karşı savunma ve saldırı amacıyla bina edilmiş müstahkem mevki.
ķ.-dur A730b1
ķ. T710b10
ķ.-nıñ T707a26
ķ.-nı A721b8, A726b14
ķ.-ğa T697b13
ķ.-ı A722b3
ķ.-ını A721b7, A726b14
ķ.-ıda A721b20, M783b24
ķ.-larnı A730a13
ķ.-larğa A731a2

ķurretü'l-'ayn (Ar.) Çok değer verilen, göz nuru gibi kıymetli olan kişi; evlat.
ķ. irdi T699b8
ķ.-ı M792b26

ķurs (Ar.) Bir gök cisminin yuvarlak olarak görünen yüzü.
ķuyaş ķ.-ı "Güneşin uzaktan düz görülen yüzü, güneş yuvarlağı." M783a8

ķursağ Balık için karın.
ķ.-ıda T712b19

ķurt Kurt, böcek, asalak.
ķ. T702b9
ķ.-nıñ M799a1
ķ.-lar T702b6, T702b19

ķuru- Suyu çekilmek, susuz kalmak; ıslaklığını, nemini yitirerek kuru hale gelmek.
ķ.-dı T696b24
ķ.-p irdi T704b19
ķ.-ğan A727a14

ķuruğ Kuru, katkısız, yanında başka bir şey olmayan, canlılığını yitirmiş. krş. ķuruķ.
ķ. süñek T713a12

ķuruķ Susuz, tazeliğini canlılığını yitirmiş, kurumuş; canlı, sabit, devamlı. krş. ķuruğ.
ķ. T701a15, T701a17, T716a22, A719b15

ķurul- Kurulmak, meydana getirilmek, yapılmak, parçalardan bütün oluşturmak.

ḳ.-ġay M787b18

ḳurun **Vakit, zaman.**
kiç ḳ. A726b8

ḳurut- **Kurutmak, susuz hale getirmek, susuz bırakmak.**
ḳ.-tı T697b11, M801b15

küs **(Fa.) Savaşlarda, alaylarda at deve veya araba üzerinde taşınan ve işaret vermek için kullanılan büyük davul.**
k.-i T710a19
k.-in A726a22

ḳuṣūr **(Ar.) Suç, kabahat, hata, kusur; eksiklik, yokluk, yokluktan doğan sıkıntı, eziyet.**
ḳ.-ı aᶜmāl M802a4
? **ḫor u ḳ.** T710a17
ḳ.-ın A729a6, M802a15

ḳuş **Kuş.**
k. şekl T707b
ḳ. vaktiçe "Kuşluk vaktine kadar." M793a8
ḳ. T709b27, T710a1, T714b16, A722b24
ḳ.-nı T709b27
ḳ.-ġa T717a25
ḳ.-ḳa M794a12
ḳ.-ı M788a24, M788a24
ḳ.-lar T695b11, T701a7, A721a4
ḳ.-ları M783b8

küşe **(Fa.) Köşe.**
k.-side T698b22

ḳūt **(Ar.) Yiyecek, yaşamak için yenilen şey.**
ḳ. T698b16, T702b8, T702b14(2), T702b15

ḳutar- **Kurtarmak, birinin bir sıkıntıdan, bir beladan uzak olmasını sağlamak. krş. kutḳar-**
ḳ.-ġay M792b7

küteh-endiş **(Fa.birl.s.) Dargörüşlü, ileriyi düşünemeyen, cahil, nâdân.**
k. A728a22

ḳutḳar- **Kurtarmak, birinin bir beladan, sıkıntılı bir durumdan uzaklaşmasını sağlamak. krş. kutar-**
ḳ.-dı T712b21, T717b13, A720b17
ḳ.-ur A726a5, A726b27
ḳ.-ıp A727a4

ḳuṭr **(Ar.) Daire gibi yuvarlak yüzeylerde yuvarlağın çapı.**
ḳ.-ı T711a4

ḳutul- **Kurtulmak, tehlikeli ve sıkıntılı durumdan**

uzaklaşmak, tehlikeli bir durumu atlatmak.
ķ.-sun T698a10
ķ.-madı M798a8
ķ.-urlar M793a9
ķ.-up M791b24
ķ.-maķ M796b16

ķutur- Kudurmak.
ķ.-up A728b7

ķuvvet (Ar.) Kuvvet, güç, takat; te'sir; kavrama gücü; şiddet.
ķ. bile M801b27
ķ. T706a14, M790b20, M790b20, M790b25, M793b18, M794b11, M802a26
ķ.-ķa M791a15
ķ.-i M788a27, M798a12, M801b15

ķuvveti (Ar.Fa.) Kuvvetlilik, kuvvet.
ķ. M790b10, M800a22

ķuvvetsiz Kuvvetsiz, zayıf, güçsüz.
ķ. M791a14

ķuyaş Güneş; güneş gibi aydınlık kaynağı olan, güneş gibi dünyayı, insanları aydınlatan; güneş gibi esas olan. krş. küneş, kün.
ķ.-raylıķ M786a7
ķ.-dur M794b23
ķ.-dik M787a24, M787b23
ķ. T704a12, T707b, A719a17, A724b24, A726a20, M783a4, M783a8, M783a25, M783b3, M783b26, M784a12, M784a20, M786a5, M787a24, M787b9, M788a1, M788a13, M795b7, M796a3, M796a20, M796b26, M797a21, M797b4
ķ.-nı M801a25
ķ.-ķa T698a21, M787b5, M794b10
k.-da T707b
ķ.-dın M789a1, M789a1, M795b8
ķ.-ı M784a15, M788a7, M792a13, M795a20, M795a21, M802a23
ķ.-ınıñ M801b9
ķ.-ığa M787b9
ķ.-ıdın M783b16

ķuyı Alt, aşağı; aşağı doğru.
başı ķ. tüş- "Mahçup olmak, utanmak." M786b16
ķ. T698b24, A732a18
ķ.-da M791b10
ķ.-raķ T704b26, T706a4, T702a18, M783a14

ķuzaḥ (Fa.) Renk renk olan çizgi.
ķavs-i ķ.- "Gökkuşağı" M787b18

küç Güç, kuvvet, bir işi yapabilme kudreti; iş, meşguliyet.

iş k. "İş, meşguliyet; görev." M794a13
k.-ni M789b21, M790a19
k.-ke M794a10
k.-de M799b17
k.-üm M789b22
k.-idin M789b25
k. T717a19
k.-i A720a14
k.-lerige T697a3

küçlüg **Kuvvetli, güçlü, vücutça yapılı.**
k. T696b20

küdüret **(Ar.) Sıkıntı, tasa, kaygı, korku, endişe; saldırı; karışıklık, bulanıklık.**
mücib-i k. M795b16
k.-de T704a25
k.-in A724a4
k.-idin A726a4, M795a16

küffär **(Ar.) Kafirler, hak dinini inkâr edenler; düşmanlar.**
k. T697a5, T698b4, T703a12, T704a4, T708b6, T716a9, T716a10
k.-nıñ T698b2, T698b3
k.-nı T698b7, T708a5, T716b9
k.-ğa T717a24
k.-dın T696a3, T707b, T716b9

küfr **(Ar.) Dinsizlik, imansızlık; Tanrı'ya ortak koşma, Tanrı'ya inanmama; İslam dinine uymayan davranışlarda bulunma; kötü söz söyleme, sövme, kötü davranışta bulunma.**
k. ü ʿinäd T695a20
k. T706b20, T707b, T716b11, A733a10
k.-ni A726a1
k-de T704b8
k.-din T703b25

küfrän **(Ar.) İyilik bilmeme, yapılan lutuf ve iyiliği unutma, buna değer vermeme.**
k.-ı niʿmet "Nankörlük" T715a5(2), T715a10

kühen **(Fa.) Eski, yaşlı, kocamış.**
k. M785a16

kühen-ṭāḳ **(Ar.Fa.birl.s.) Eski, görmüş geçirmiş kubbe.**
çarḫ-ı k.- ara A719a9

Küḫen-diz **(ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Huşeng'in oğlu olan Tahmures'in Merv'de bina ettirdiği şehirlerden biri.**
k. A719a6

kül **Kül, yanan şeylerden arta kalan toz.**
k. T716b4, M783a11
k.-in T705b3, T716b3

k.-ini M798a23
k.-idin T705b4
k.-lerni T716b4

kül- **Gülmek, sevinmek, bahtiyar olmak, gün görmek;** alay etmek.
k.-di T696a23, M801b11
saḳalıġa k.-di "Yüzüne gülmek, gün göstermek." A727b25

Külbas **(ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te Davud Peygamber ile çarpışmaları anlatılan Calut'un diğer adı.**
K. T709a15, T709a22

külbe **(Fa.) Kulübe.**
k.-si M797a27

külek **Rüzgâr, Su üzerinde dalgalanmaya, kabarmaya, çalkalanmaya yol açan esinti; su yüzeyindeki çalkalanma.**
k. M784b19

küliçe **(Fa.) Külçe, eritilerek kalıba dökülmüş maden.**
k. altun M783a7

küll **(Ar.) Bütün, hep, çok.**
ʻaḳl-ı k. M787a4
evliyā-yı k. M786b4

külli **(Ar.) Bütün; hepsi; çok; bütünüyle, tamamiyle.**
k. kıl- A730a2
k. T716b25, A732a14, M785b25, M786a3, M786a20, M786b21(2), M793a27, M793b10, M793b23, M794a8, M794a19, M800a22, M801a13
k.-lerni M793b27
k.-rekdür A731b11
k.-reki M800b27

kümiş **Gümüş.**
k. irdi T710b15
k. T711a21, T711a26, A731b6

kümmet **(Ar.) Yuvarlak başlık, şapka, taç.**
k.-ide M801b23

kün **Gün; zaman, vakit; gündüz; güneş.**
k. kün T712b22
tün ü k. "Gece gündüz, her zaman" M791a4
k. çıkar- "Güneşi doğdurmak." M786a19
k. ötker- "Oyalanmak, vakit geçirmek." A728b5
k. irdi T704b4, A732a24
k.- imes M792b14
k. T694b9, T695a13, T695a25, T697a2, T697a19(3), T698a5, T698a15, T698b2, M798b19, T699b15, T699b18, T700a18, T700a22, T700b3,

T702b11, T702b12, T702b14, T703a5, T703b22, T704a9, T704b3, T704b23, T705a3, T705a5, T705a6, T705a9, T706a19, T707a13, T709b16, T709b21(2), T709b22(2), T709b24(2), T709b25, T710a7, T710a12, T710b19, T711a7, T711a14, T711b19, T711b26, T712a8, T712a11, T712a12, T712b20, T714a6, T715a8(2), T717a6, T717b4(2), A721a8, A722b9, A723a16, A723a17, A723b19, A724a14, A724b12, A724b14, A724b27, A725a3, A725a16, A725a21, A725a23, A726a25, A727a11, A727b25, A729a21, A729a25, A729b26, A731a15, A731b27, A732a22, A732b23, M783a16, M784b10, M786a5, M789a16, M790b14, M791b5, M792a15, M793a24(2), M793a25, M793b6, M793b19, M793b27, M794a5, M794a15, M795b6(2), M800a16

k.-niñ A725a27, M787a18

k.-nüñ 719a18

k.-ni T698a5, T698a27

k.-ge T704b6

k.-din k.-ge M789a24

k.-de T697a22, T701a13, M790b20, M794a22, M794a23, M799b18, M801a1

k.-din T695a14, T701a9, T704a22, T708a27, T712b21, T712b23, T715a12, M793a8

k.-din künge M789a24, M794b12, M795a3, M799a3

k.-geçe T705b12, T697a19, T704b3, A723b3

k.-i T703b7, T704a23, T704b23, T707b,T709b25, T710a17, M786b12, M787a18, M787a19, M789a24, M793a4

k.-iniñ M784a17

k.-ige M796b14, M797a12

k.-ide M794a27

k.-idin A733b1

k. -ki. "Günkü, güne ait" M793b20

küncüd **(Fa.) Susam.**

k. T712b1(2), T712b2

kündüz **Gündüz.**

kiçe k.- T703b27, T710a23, T715a19,

k. kibi M796b13

k. M785a23

k.-ni T716a24

k.-de T710a23

k.-i M783b3

kündüzlük **Gündüz vakti, gündüz.**

kiçelik k.-te M798b19

küneş **Güneş. krş. kün, ḳuyaş.**

k. T700b6, T712a9(2)

k.-niT707b(2), T712a10

k.-ke A727a11

k.-de M783a6

kün-fe-yekün **(Ar.)Tanrı'nın ol demesiyle varlıkların**

olması, olan oldu.
k. M785a4

küngüre (Fa.) Kale ve kale bedenleri üzerindeki yüksek yerler, yüksek çıkıntılar.
k. A730a20, A730a24

künlük Günlük, gün süren.
k. T711b9, T717b12

künüz (Ar.) Hazineler.
k.-larınıñ T705b19

künyet (Ar.) Künye, bir kimsenin adı soyadı, doğumu, memleketi, mesleği gibi kimliğine ait bilgileri gösteren kayıt.
k.-i T699b13

küp (Ar.) Küp, genellikle su, pekmez, yağ gibi sıvıları saklamaya yarayan geniş karınlı dibi dar toprak kap.
k.-ke M800a14
k.-de M800a16
k.-ige T714a24, T714a25

kürsi (Ar.) Oturulacak yüksekçe yer; koltuk, taht.
k. T710b15, A730a25
k.-sin T710b17
k.-lerni T716a21

küşād (Fa.) Fetih ve zafer; hoşluk, güzellik, ferahlık.
k. birle M797b2
k.-ıñ M797b2
k.-lar M798a2

küt- Gütmek, hayvan veya hayvan sürüsünü önüne katıp otlatarak sürmek.
k.-key T704a7
k.-er T709a24

kütüb (Ar.) Kitaplar.
k.-i āsmānī "Kutsal kitaplar." M800a27
k. M790a24
k.-de T696b19, T697a24, T716b17, A729a7
k.-din T695b20, T696b16,, T704a9, T715a13, T716b16
k.-idin T714a17

kütübḫāne (Ar.Fa.birl.i.) Kütüphane, kitaplık.
k. M793b3
k.-ğa M790a24

küyev Güvey, damat.
k. ḳıl- A721b3
k.-i ḳıl- A724b25

k. kıldı A724b25

küyevlig **Güveylik, damatlık, damat olma. k.-i** T709b3

lā-cerem (Ar.) **Sonunda, böylece; bu yüzden, o sebeple; şüphesiz, elbette.**
l. T713a14, A726a13, A728a2, A728a3, M783a24, M795a6, M797b11

lāceverdī-aṭlas (**Fa.**) **Lacivert renkli atlas kumaş.**
felek-i l. M797a20

lāf (Fa.) **Söz, bahs, lakırdı.**
l.-ı T697b25
l.-ın M786a1

lafẓ (Ar.) **Söz, söylenen veya yazılan söz, kelam; işaret; bahis, konu.**
l. M785b21
l.-ı T700a14, M794a17, M796a7
l.-ını A733a23, M800b26
l.-ıda T714a16

Laġtī (ö.a.) **Nuh'un oğlu Yafes'in soyundan, İskender'in atalarından olduğu ileri sürülen bir kişi.**
L. **bin Yūnān bin Tāreḫ bin Yāfes bin Nūḫ "Nuh oğlu Yafes oğlu Tareh oğlu Yunan oğlu** Lagtı**"** A723a7

laḥẓa (Ar.) **An, dakika, göz açıp kapayacak kadar kısa süre; zaman, müddet.**
l. M785a5, M785a11, M788a21
l.-ġa M799a4
l.-da T704b22
l.-dın T704a1
l.-dın l.-ġa M799a4

lā-ilāhe illāllah (Ar.) **Ondan başka Tanrı yoktur.**
l. M797b21

la'īn (Ar.) **Tanrının rahmetinden mahrum, mel'un, uzaklaştırılmış olan şeytan; melun, lanetlenmiş, uzaklaştırılmış.**
dīv-i l. T712a4
Mezdek-i l. A729b1
şeyṭān-ı l. T702b10
l. T702b15

laḳab (Ar.) **Esas isimden başka çeşitli sebeplerle konulan ve bir kişiyi veya aileyi tanıtan ad; isim, ünvan, nam; sıra, dizi;** dil, lisan.
l. bile T708b19, T709a1, A726a17(2)
l. biril- M790b5
-ke l. ḳal- T694b19
l. ḳoy- A727a25
l. T696b11, T696b12
l.-nıñ M790a21
l.-ı T694b1, T699b13, T703a14
l.-ı bir- A720b22
l.-ıdur T696a2, A723a8

l.-ın T696b12
l.-ıdın M799a16
l.-lar bile A732a9

lā-kelām (Ar.) **Sözsüz, konuşmadan.**
beķā-yı l. M797b5

lāl (Fa.) **Dilsiz, konuşamayan.**
güng ü l. min M797a10
l. ķıl- T701b27
l. T714a3, M800b20

la'l (Ar.) **Kırmızı renkli, kıymetli bir taş; çok kırmızı özel bir cins mürekkep; kırmızı renkli kıymetli taştan nisbetle, kırmızı renk.**
l.-i āteşīn M784a8
l.-i müẕāb M788a12
l.-i nāb M784a1, M784a4
l.-i şāh-vār M794b5
l. M784a2, M791b10

lāle (Fa.) **Zambakgillerden, yaprakları uzun ve mızraksı, çiçekleri kadeh biçiminde türlü renkte alacalı bir süs bitkisi.**
l. dik M782b15
l. M782b15, M782b21, M783a2, M797a18
l.-de M783b11
l.-siniñ M797a19
l.-ler M797a18

lāle-gūn (Fa.) **Lale renginde, pembe.**
l. M782b21

lāle-zār (Fa.) **Lale bahçesi.**
l. üzre M787b9
l.-ı M787b10

la'l-gūn (Ar.Fa.) **Lal renkli, kırmızı renkli.**
l. M784a8

lāmi' (Ar.) **Parıldayan, parlak.**
l. M796b15

la'net (Ar.) **Tanrının af ve merhametinden mahrum olma.**
l.-i cāvīd "Şeytan için Tanrı'nın af ve merhametinden mahrum olma" T694b13
l.-i ebedī T694b16

lā-reybī (Ar.) **Şüphesiz, tereddüdsüz doğru.**
l. irür M786b5

lāş (Fa.) **Leş, ölmüş hayvan bedeni. mec. Murdar insan ölüsü.**
l. irdi T704b24

Lāvī (ö.a.) Hz. Yakub'un üçüncü oğlu, annesi Liya'dır. Hz. Musa ve Harun'un büyük atasıdır. Bazılarına göre M.Ö. 2117'den 1980 tarihine kadar, bazılarına göre de 1748'den 1211'e kadar 137 yıl yaşamıştır.
L. bin Ya'ḳub 'aleyhi's-selām T712b8
L. T700a13

lāy (Fa.) Kara balçık, çamur, tortu; çamurlu, tortulu.
l. T718a12(2)

lāyıḥ (Ar.) Parıldayan, parlak; âşikâr, açık.
l. bol- M798b26

lāyıḳ (Ar.) Uygun, yaraşır, yaraşan.
l.-dur M791b2
l. bol- A730b16, M787b13
l. A730b19

lāyiḥa (Ar.) Düşünülen bir tertib ve tasavvuru açıklayıcı olarak kaleme alınan yazı.
l.-i nebiyyātımıznı T706a17

lā-yu'ḳal (Ar.) Aklı başında olmayan, yaptığını bilmez.
l. bol- T700b27

lāzım (Ar.) Gerek olan, ihtiyaç olan, icab eden, gerekli.
l. irdi M791a3
l.-dur T718a16
l. kıl- "İcap etmek, gerekmek" T709a19, M789b26
l. tut- "Şart koşmak" A730b12
l. M801a20

le'ālī (Ar.) İnciler.
l.-miṣāl M784a26

leb-ā-leb (Fa.) Ağzına kadar dolu.
l. M791b10

lebbeyk (Ar.) Efendim, buyrun, ne emriniz var.
l. T717b10

leb-teşne (Fa.) Dudağı kurumuş, susamış.
l.-ġa M798b6

ledünnī (Ar.) Tanrı katına ait.
'ilm-i l. "Tanrı'nın kendisine özgü olan bilgisi" T702a19

le'īm (Ar.) Cömerdin karşıtı, hasis.
l.-niŋ T717b23

leked-kūb (Fa.) Hayvanların ayakları altında ezilen, basılan; tekme, tokat, şamar.

l.-ıdın M791a9

lem'a (Ar.) Parıltı, aydınlık, ışık; bir kez şimşek çakmasıyla hasıl olan aydınlık.
l.-sı M783a3, M784a5, M784a20
l.-sıdın M783a1, M788a6

lem'ai (Ar.Fa.) Bir ışık, bir parıltı.
l. M788a8

lema'āt (Ar.) Pırıltılar, ışıklar.
l.-i M784a2

lem-yezel (Ar.) Yok olmayan, bitimsiz.
l.-i M794b14

leng (Fa.) Aksak, topal.
l. T716b5, T716b7

leṭāfet (Ar.) Güzellik, hoşluk, incelik.
ḥüsn ü l. A731b10
l.-din M782b9
l.-i M788b3, M800b2
l.-idin M800a7

levḥ (Ar.) Levha; tahta veya başka bir maddeden yapılmış yassı, üzerine yazı yazılmış sahife, satıh; üzerine yazı yazılabilecek, resim çizilebilecek yüzey; yüzey.
l. ü ḳalem M796a2
l. T705a7
l.-ide M787a19, M796a2

levn (Ar.) Renk.
ṣafā-yı l. M800a18

levs (Ar.) Pislik, kir, murdarlık.
l.-idin A730a6

lezzet (Ar.) Tat, beş duyudan tat alma duyusuyla duyulan tat; zevk.
l.-ni T717b15

libās (Ar.) Elbise, giyilecek şey, esvap; kıyafet; kılık, şekil.
l. ile A731a14
tertib l.-ığa kir- M790a23
l. T709b15, A725a1
l.-ı M789a11
l.-ın T711a22, A731a13
l.-ıda M802a16
l.-ıda irdi T704b24

lik (Ar./Fa.) Lakin, fakat, gerçi.
l. T708a13, A718b12

likin (Ar./Fa.) Lakin, fakat, ama, gerçi.

l. M783a23, M787b8, M794a14

livā (Ar.) Sancak.
l.-sı A733a10

livāṭa (Ar.) Lûtîlik, erkekler arasındaki cinsi sapıklık.
l. ḳıl- T697b8
l. T699a9, T699a18

Liyā (ö.a.) Hz. Yakub'un eşi; Rubil, Şem'un, Lâvî, Yehuda, Esâhir ve Zâbilûn'un anneleri.
L. T700a6
L.-nı T700a10
L.-ġa T700a9

Lohrāsb (ö.a.) Eski İran'da Keyaniyân sülalesinin dördüncü hükümdarı, Keykavus'un kardeşi Evrend Şah'ın oğlu; Güştâsb'ın babası.
L. bin Ervend A721a25
L. A721b9, A721b11
L.-nıñ A721b5, A721b10
L.-nı A721b10, A721b18, A721a20

Lāhrāsbī Lohrasb'a ait, Lohrasb usulünce adalet, hak.
āyīn-i L. A722a5

Loḳmān (ö.a.) İslamlıktan önceki Arabistan'da ünü efsaneleşen, Kur'an'da da zikredildiği gibi sonraki devirlerin efsâne ve şiirinde öğüt veren sözleriyle meşhûr olan eski bir hekim veya hikâyeci.
L. bin ʿÂdenni T696b25
L. kibi M794b25
L. T696b26, T712a23, M794b25
L.-nıñ T696b27, T712b6, T717b13, T717b21, T712a22
L.-nı T712b6, T712a24
L.-dın T717b17

Loḳmān Ḥakīm (ö.a.) bkz. Loḳmān
L. T712a18, A720b11, A721a5
L.-niñ T717b18

luʿab (Ar.) Salya.
l.-ıdın T703b6

Lū'īler (ö.a.) Behram-ı Gur'un Hindistan'dan getirdiği dört bin haneli, sazende, guyende ve rakkaslardan oluşan halk.
L.-ler A728b16

Lūṭ (ö.a.) Hz. İbrahim'in yeğeni olan peygamber; sapkınlığa düşmeleri yüzünden Allah tarafından kavmi yok edildi.
L. ʿaleyhi's-selām T699a6, T699a10, T699a11, T699a13, T699a14, T699a15, T702a22, T702b26,

T699a14
L. 'aleyhi's-selāmnıñ T699a6, T699a17(2)
L. 'aleyhi's-selāmġa T699a13, T699a15, L707a17
L. beyābānı T699a8
L. T699a18

luṭf (Ar.) **İyilikte bulunma, iyilik ve yumuşaklıkla muamele, iyilik; hoşluk, güzellik.**
l.-ı 'amīm M802a26
maḥż-ı l. u 'ināyet M801b4
l. u 'ināyet M795b3
l. u keremi T701b27
kerem ü l. bile M800a23
ri'āyet ü l. bile A724a16
l. idi M790a5
l. iyle- M791b18
li ḳıl- M795b2
l. M784a21
l.-uñ M783a5, M791b23, M798b1
l.-uñ ile M798a19
l.-ı M800a6
l.-ıdın M801b18

Lübnān (ö.a.) **Hz. Yakub'un eşleri Rahil ve Liya'nın babası.**
L. T700a10
L.-nıñ T700a5
L.-ġa T700a5, T700a8

lücce (Ar.) **Engin su, suyun çok derin yeri; enginlik.**
l.-si M784b7
l.-siġa M784b11

lüknet (Ar.) **Pelteklik, söz söylerken dildeki tutukluk.**
l. T703b17

Ma' (ö.a.) Hamdullah Mustavfi'nin Güzide'de kendisinden önceki tarihçilerce Āmūs ve Musa ile birlikte mürsel olarak anıldığını kaydettiği kişi.
M. T712b26

ma'ānī (Ar.) Manalar, anlamlar; ince söz, incelikler; muhteva, anlam.
gevher-i m. M791b11
m. irdi M790b5
m. M800a5
m.-si M794b5, M801b21
m.-sidin M800b1

ma'ārif (Ar.) Marifetler, bilgiler; bilgi.
m.-i M798b21

ma'āş (Ar.) Yaşayış; geçim; geçinecek şey, yaşamak için gerekli şey.
vech-i m. T709b17
m. ḳıl- "Yaşamak, geçinmek; davranmak, hareket etmek; geçimini sürdürmek" T707b, T709b16, T709b23, T714a21, T718a12, A724a14, M786b15
m. ötker- "Yaşamak, geçimini sağlamak; hüküm sürmek" T708a19, T709b17, A720a20
m. T706b19, A726a25
m.-ḳa M798a25
m.-ları T706b18
m.-larnı M783b27

ma'bed (Ar.) İbadet edilecek yer, tapınak.
m. T710a26, T715b17

mābeyn (Ar.) Ara, sıra, zaman, esna.
bu m.-de T697b17

ma'būd (Ar.) Kendisine ibadet olunan; Tanrı.
m. M796a25

mācerā (Ar.) Olup biten, baştan geçen, cereyan eden; hikâye; sergüzeşt.
m. A729b24
m.-dın T715b12
m.-sı M785a19

ma'den (Ar.) Maden, değerli taş kaynağı.
m.-i cūd M800a4

māder-zād (Fa.) Doğuştan, anadan doğan.
m. T714a14

ma'dūm (Ar.) Yok, yok olan.
m.-ı mutlaḳ T718a2
m. ḳıl- "Yok etmek" T704b4
m. M785a6

ma'fi'ż-żamir (Ar.) Gönüldeki, içteki şey, görünmeyen gizli olan yan.
m.-in M792b26

mağfiret (Ar.) Tanrı'nın kullarının günahlarını bağışlaması, yarlıgaması.
du'ā-yı m. T716a27
ṭaleb-i m. T707a27
'afv u m. T711a12
m. uzat- "Tanrı kullarını bağışlamak, yarlıġamak" T716b1

mağfūr (Ar.) Tanrı tarafından bağışlanmış, affedilmiş.
m. bol- T707a27

mağlūb (Ar.) Yenilmiş, kendisine üstün gelinmiş, mağlup.
m. bol- "Yenilmek, bir şey veya kişi karşısında yenik düşmek" T709b4, T712a22, A732b15, M791b3, M802a17
m. it- "Yenmek, üstün gelmek" M801b8
m. ol- "Yenilmek, bir şey veya kişi karşısında yenik düşmek" M791b7
m. M799a27

mağmūm (Ar.) Gamlı, kederli, sıkıntılı, tasalı.
m. M796b6, M798a20

Mağrib (ö.a.) Batı tarafında bulunan ülkeler, memleketler; Afrika'nın Mısır ötesindeki kuzey kısmı.
M. A733a3
M.-din A719b18, A730b13

mağrib (Ar.) Batı, garp.
m. sarı T707b
m.-ḳa T696a11, M795b27
m.-din T696a11, T698b1, T707b

Mağrib-zemin (ö.a.) Batı tarafında bulunan ülkeler, memleketler; Afrika'nın Mısır ötesindeki kuzey kısmı.
M. T697b6, T707b
M.-ġaça M793a6

mağrūr (Ar.) Büyüklük taslayan; kendini beğenmiş; güvenilmeyecek şeye güvenip aldanan.
m.-ı zekāt T717a4
m. irdiler T697a3
m. ḳıl- A726b4

mağz (Ar.) Beyin; ilik.
süŋek m.-ı A726b17
m.-ı irdi A719b7
m.-ıġa T698b26
m.-ıdın A719b6, A726b17

mağzūb (Ar.) **Gazaba uğramış, kendisine kızılmış.**
m. bol- T712b19

māh (Fa.) **Ay.**
m. u mihr "Ay ve güneş" A733a14
m.-ım M787b23, M795a8

maḥabbet (Ar.) **Sevgi.**
m. M795b12, M797b25, M798b8
m.-i T695a12, T698a20, T699b18
m.-ini T703b10

maḥal(l) (Ar.) **Yer, mevki, kısım; konu, mevzu, husus; hal, durum; gerek.**
m.-i ḥavādiṣ M796a15
m. bile M799b17
m. M785b21
m.-ġa A729a7
m.-de T713a11, T713b23, T714b14, M789b26, M794a8
m.-in M793a7
m.-ide A728b1, A731b8, A731b19

mā-ḫalaḳa'llāh (Ar.) **Allah'ın yarattığı her şey, bütün yaratıklar.**
m. T710b17

maḥallāt (Ar.) **Mahalleler.**
m.-ḳa A732a24

maḥalle (Ar.) **Mahalle, bir şehir veya kasabanın bölündüğü kısımlardan her biri.**
m. M793b12, M793b13

māh-be-māh (Fa.) **Aydan aya.**
m. M794a18

maḥbes (Ar.) **Hapis olunan yer, hapishane.**
m.-ide irdiler T707b

maḥbūb (Ar.) **Sevilen, sevgili, dost.**
m.-ı ḥaḳiḳi M786a1
m. irdi M791b8
m. ol- M784a13
m.-ı A731b10, A731b12

maḥbūs (Ar.) **Hapsolunmuş, hapsedilmiş, bir yere hapis amacıyla kapatılmış kimse.**
m. ḳal- M784a16
m. ḳıl- "Hapsetmek" T698b8, T701a2, T707a10, T715a23, A721b20, A727a3
m. A731b25, M791a27
m.-nı A732a6
m.-ı T715b25

maḫdūm (Ar.) **Efendi, bey.**

ḥażret-i m.-ı T700a25
m.-um T713a22
m.-ı M792b26

maḫdūm-zāde (Ar.Fa.) **Beyzade, bey.**
ḥażret-i m. M799b13
ḥażret-i m.-ġa M799b15
m. M799b21
m.-niñ M799b19
m.-ler M799b24, M799b25
m.-lerniñ M792b26
m.-lerdin M793a1

maḫfī (Ar.) **Gizli, saklı; açık, görünür olmayan.**
m. bol- "Gizlenmek, saklanmak" T708b7, T712b11
m. tut- "Saklamak, gizlemek, gizli tutmak" T696b22, T712a13
m. T700a1, T708a19, T708b2, T709b6, A725a5, A730b2, A733b1, M784b3, M791b12(2), M798a12

maḥfil (Ar.) **Hükümdar, bey gibi itibarlı kimselerin bulunduğu toplantı yeri, görüşülecek yer.**
m.-leriniñ M787b13

māhī (Fa.) **Balık.**
m. M784b13

māhī-endām (Fa.birl.s.) **Balık şekilli, balık şeklinde.**
m. bol- M784b14

māhir (Ar.) **Usta, maharetli, hünerli.**
m. irdi T717b25

māhiyyet (Ar.) **Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.**
m.-in M784b13

maḥkūm (Ar.) **Birinin hükmü altında olan, birinin iradesine tabi olan.**
m.-ı emr T710b5
m.-ı fermān M788b9
m. bol- "Hükmolunmak, emredilmek" M802a8
m.-ı T711a2
m.-ı irdi T715b25

maḥkūm-vār (Ar.Fa.) **Mahkum gibi, birisinin iradesine tabi olarak.**
m. M788b4

maḫlaṣ (Ar.) **Kurtulma, kurtuluş.**
m. üçün T701a12
m. T717b1
m.-ıġa T708a6

maḫlūḳ (Ar.) **Yaratılmış, halk olunmuş, yaratık; canlı.**
m. T696a11, T710b24

m.-nı T701a12, T711a2
m.-dın T694b3

maḫlūḳāt (Ar.) **Mahluklar, yaratılmışlar, canlılar.**
m.-nı T711a6
m.-ḳa T711a5
m.-dın T696a11
m.-ın T711a10

maḫlūl (Ar.) **Çözülmüş, dağılmış, erimiş, eriyik.**
yāḳūt-ı m. "Eriyik halde olan yakut" M796b24

maḫlūṭ (Ar.) **Karışık.**
m. M790b5

maḥmil (Ar.) **Mahfe, deve üzerine konulan ve insan taşıyan binek.**
m.-din T702a6

maḥmūd (Ar.) **Övülmeye değer, övülmüş.**
m. M796a26, M800a4

Maḥmūd Barlas (ö.a.) **Sultan Mahmud Mirza'nın hizmetinde bulunan Nundâkli Barlaslardan, Sultan Ebu Said Mirza'nın beylerinden biri. Mahmud Barlas aynı zamanda şair olup bir divanı vardır.**
M. M790a8

maḫmūr (Ar.) **Sarhoşluk, sarhoşluğun verdiği sersemlik, dağınıklık.**
teşne-leb-i m.M798b4
m. M783a18
m.-ġa M798b4(2)

maḥrūm (Ar.) **İstediğini elde edemeyen, eli boş, yoksun, nasipsiz, kısmetsiz, mahrum.**
m. bol- M792a5
m. ḳal- "Yoksun kalmak, nasipsiz kalmak" M796a16, M800b12
m. ḳalıl- "İstenilen yapılmamak" M789b14
m. ḳıl- "Mahrum bırakmak, yoksun bırakmak" T698b16
m. T702a18, A723b6, M790a11, M800b18
m.-lar M791b10

maḥrūmluḳ (Ar.T.) **İstenilen bir şeyden yoksun olma.**
m. M785a11

maḥrūr (Ar.) **Hararetli, ateşli, kızgın.**
m. bol- "Yanmak, tutuşmak" M791a26

maḥṣūl (Ar.) **Mahsul, ürün.**
m. A729a5
m.-din M798a25
m.-idin T716a16

mahṣūṣ (Ar.) **Özel, başkasında bulunmayan, başka.**
m. T699b3

maḫṭūṭ (Ar.) **Yazılmış, kaydedilmiş.**
m. bol- **"Yazılmak, kaydedilmek"** T697b21

ma'hūd (Ar.) **Âdet; alışılmış olan; üzerinde anlaşılmış olan, alışılan, sözleşilen; bilinen; sözü edilen.**
m. irdi T710a8
m. imes M800b17
m. T696b24, T711b27, A723b1, A732a23, M792a9, M792b14, M793b1, M797a6

ma'hūdī (Ar.) **Alışılmış olan, âdet olduğu üzre.**
m. A722b22

maḫūf (Ar.) **Tehlikeli, korkulu yer.**
m. A723a13

mā-ḫūlyā (Yun.) **Vesvese, kuruntu, saplantı.**
m. A732b8

maḥv (Ar.) **Yok olma, ortadan kalkma.**
ḫāṭırdın m. bol- **"Akıldan çıkmak, unutulmak"** M798b17
m. bol- T707b

Māhvā (ö.a.) **İbrahim Peygamberin büyükbabası.**
Täreḫ bin M. T697b23

maḥż (Ar.) **Saf, öz, halis; kendisi, tam; kaynak; gerçek; gerçekten.**
m.-ı belāġat M782b5
m.-ı bī-iḫtiyārlıḳ M798a13
m.-ı 'ināyet M802a13
m.-ı insāniyet M796b11
m.-ı istiḳāmet M800b5
m.-ı luṭf u kerem M801b4
m.-ı seḫā M798a22
m. T718a5

maḫzen (Ar.) **Eşya ve mal saklanacak yer.**
m.-i T718a24
m.-idin M795a5

maḥzūn (Ar.) **Hüzünlü, üzüntülü, kaygılı, kederli, tasalı.**
m. M790a5, M796b5, M798a20
m.-ı M798a24

maḥzūnluġ (Ar.T.) **Üzüntülü olma, kederli olma, hüzünlülük.**
m. M796b15

maḳāl (Ar.) **Söz, söyleyiş.**
m.-idin A725a5, M787b13

makālāt (Ar.) **Sözler.**
m. M785a24
m.-ı T712b6, M798b9

makām (Ar.) **Yer, mevki; durulan yer, durak, durulacak yer; ülke, memleket; husus, mevzu, cihet.**
m. u menzil M802a3
m. iyle- "Sürekli durulacak yer haline getirmek" T712a17
m. it- "Yer edinmek" A718b12
m. ķıl- "Durmak" M784b8
m. tut- "Yerleşmek, yer edinmek" T699a27, A719a22
m. A732a10
m.-da M782b16
m.-dın M802a16
m.-ıñ M789a9
m.-ı T700a5, T701b4, A732a17, M796a13
m.-ığa A726a4
m.-ıda M792a12, M799b16

Maķām (ö.a.) **Mekke'de Mescidü'l-haram'da Kâbe'nin dışında bulunan bir taş. Bu taşta Hz. İbrahim'in ayak izinin bulunması sebebiyle Hac farizasında ziyaret edilen makamlardan biridir.**
M. T697b4, T703a10

maķar(r) (Ar.) **Durulan yer, karar edilecek yer.**
m. ķıl- "Durulacak yer seçmek; yer tayin etmek" T702a14, T712b7
m. ķılıl- "Yer verilmek, yer tayin edilmek" M794a1
m. tap- "Yaşamak, ömür sürmek" A733a14

Maķarāţis (ö.a.) **Behmen'in devrindeki hakimlerden biri.**
M. A722a17

maķāşıd (Ar.) **Maksatlar, niyetler.**
m. M786b2
m.-ını M788b13

maķbere (Ar.) **Mezar.**
m. T704b14
m.-si T716a26

maķbūl (Ar.) **Yakışır, yaraşır, yerinde; beğenilen, istenen, hoş; kabul edilen.**
resūl-i m. M797a16
m. ķıl- T714a13, M788b7
m. körün- "Yerinde olmak, yakışır olmak, münasip olmak" M787b7, M788b7
m. tut- M796b24
m. tüş- "Uygun gelmek, yakışır olmak, kabul edilmek" T711b22, M788b14, M797a3

m. tüşme- "Uygun görünmemek, münasip gelmemek, yerinde görünmemek" T706a3, A725a6

makdem (Ar.) **Adım.**
m.-i T699a5, T706b5
m.-ini M798b10
m.-idin M795b22
m.-iñiz M801a18

makdür (Ar.) **Kuvvet, kudret, güç; elden gelen, elden gelme; mümkün, elden gelir.**
m. idi A733a21
m.-dur M786b21
m. M786a19, M787a24
m.-ı M784a6(2)

makhür (Ar.) **Allah'ın gazabına uğramış; kahrolası; yenilmiş, bozguna uğramış; yenilerek şaşırmış.**
kâfir-i m. "Kahrolası kâfir" T702a11
m. kıl- "Bozguna uğratmak, yenmek; kahretmek, yenilgiye uğratmak, böylece şaşırtmak" A724b3, A725a14, A725b21, A730a12

makşad (Ar.) **Maksat, amaç, niyet, arzu.**
ka'be-i m. "Niyet edilen konu, maksat olan konu" M784b24
m.-ka M789b4

makşüd (Ar.) **Kasıt, maksat, hedef, niyet; istek, arzu, emel; istenilen, kastolunan şey; sebep; murat, meram.**
m.-ı cemäl M788a8
genc-i m. M786a15
muräd u m. M792a20
m. irdi T712a16
m. T694b8,T711b17, M783b22, M784a23, M784a25, M785b11, M786a13, M786a16, M786a18, M78617, M788a6, M788a7, M797b20, M802a22
-dın m. T717a27, M786b8, M788a16
m.-ka T714a3, M796b7
m.-da M794a5
m.-ı M785a6, M792a20, M792a23

maksüm (Ar.) **Bölen, dağıtan taksim eden.**
räzık m. M792b6

maktel (Ar.) **Ölüm, ölme, öldürülme.**
m.-i T707a17
m.-in T707a18

maktül (Ar.) **Katledilmiş, öldürülmüş, vurulmuş kimse; ölü.**
m. bol- "Öldürülmek" A721a16
m. kıl- T716a10
m. T705a24
m.-ni T695a7

m.-ġa T705a25
m.-ler T707b

ma'ḳūl (Ar.) **Akla uygun, akıllıca; yerinde, mantıklı.**
m. körün- **"Uygun, akla yakın görünmek, gelmek"** T697a22
m. tüş- **"Yerinde, akla yakın olmak"** M787b7

māl (Ar.) **Mal, mülk; varlık, servet; para; birinin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey, şeyler.**
m. u 'ıyālleri A729b5
m. u menāl T702a24
m. u tecemmül T705b19
milk ü m. M793a23, M793b2
m. dīvānı M793b21
m. T695b1, T697a10, T698b20, T705b23, T717b7, A730b18, M802a2
m.-ı T705a22, T706a6
m.-ın T712a22, M792b14
m.-ıġa A729b2
m.-ıdın M800b8

mā-lā-kelām (Ar.) **Diyecek yok; muhakkak.**
m. M789a27

Mālik (ö.a.) **Kardeşlerinin Yusuf Peygamber'i köle olarak sattıkları kişi.**
M. bin Naṣr A726b21
M. bin Ẕa'r Ḫazā'ī T700b15
M. T700b15, A726b23
M.-niñ T700b16

ma'lūm (Ar.) **Bilinen, belli; açık, görünür, âşikâr.**
m. imes T707a11, T717b19, A725a26, M799a6, M801a20
m. irmes T707b, T716b16
m. bol- **"Bilinmek, anlaşılmak, belli olmak; anlatılmak; bir duruma bakarak sonuç çıkarılmak"** T700a8, T701a19, T703b3, T709a26, T714a17, T714b18, M784b6, M788b12, M788b15, M788b17, M788b25, M788b27, M789a6, M790a20, M793b25, M797a6, M801a8, M801b26
m. bolul- **"Anlaşılmak, öğrenilmek"** M789a15
m. iyle- **"Anlamak, öğrenmek"** M790a11
m. ḳıl- **"Öğrenmek; okumak; fark etmek, anlamak; bilmek; söylemek, anlatmak, bildirmek"** T695b20, T696a23, T700b24, T701b7, T704a7, T707a3, T715a13, T715b5, A724b24, A725a12, A725a19, A725a26, A728b17, A732b17, M790b15, M792b27
m. ḳılma- T700b20
m. ḳılıl- **"Anlaşılmak, bilinmek"** M799a14
teneffür m. ḳıl- A730b11
m. T704a15

mamuḳ Pamuk.
m.-lar T703b4

ma'mūr (Ar.) Bayındır; şen; rahat, huzurlu; varlıklı, zengin; varlık.
m. u ābādān A728a9
m. irdi T710b13
m. bol- M789a12
m. T701a26, A724a17, M798b22

ma'mūrluḳ (Ar.T.) Düzen, bayındırlık, şenlik, rahatlık.
m. A720a13, A727b18

Māmū'l-ḳavsī (ö.a.) Bazı eski tarihçilerin Fencar, Musi, Cüfun, San'a Kusi Davud ile birlikte peygamber olarak saydıkları kişi.
M. T713a1

maña Birinci tekil kişi zamirinin yönelme hali.
bkz. min

mancınıḳ (Yun./Ar.) Mancınık, top yapımının bilinmediği çağlarda kaleleri dövmek için taş gülle atmakta kullanılan bir çeşit büyük sapan.
m. bile T698b9, A730b1

ma'nevī (Ar.) Manevi; ruha, içe ait; manaya ait.
m. T695a3

Mānī (ö.a.) M.S. III. yüzyılda yaşayan ve Maniheizm dinini kuran ünlü nakkaş.
M.-i muṣavvir A725b21
M.-i naḳḳaş A725b25
M. idi A726a7
M. A725b15, A726a2, A726a4
M.-niñ A725b26, A726a1
M.-ni A727a16

māni' (Ar.) Engel; alıkoyan, engel olan, meneden, geri bırakan.
m.-dür M786b17
m. bol- "Engel olmak; alkoymak" T703b15, T705a7

Mānī (ö.a.) Kubad bin Firuz'un imar ettirdiği söylenen bir şehir.
M. A729b12

ma'nī (Ar.) Mana, anlam; sebep, ilgi, yüzden; iç, iç yön, öz; söz, düşünce; hal; konu, husus, cihet, mesele.
m. T708a14, A718b5, M802a7, M802a12
m.-ni M791b15
m.-ġa M788b6
m.-din M793a9, M799a27
m.-si T703b9, A718b6, M792a18, M792a20

m.-lerġa M790b3

maŋlay (Moğ.) **Alın, baş, başın üst kısmı, tepe.**
m.-ıġa T698b26
m.-ıdın A724b24

manşıb (Ar.) **Devlet hizmetindeki iş, görev, makam; memuriyet; hizmet, görev.**
m.-dur M799b16
m.-ḳa M791b20
m.-ın A725a6
m.-ıġa A729a15
m.-ıda T707a6

manşūr (Ar.) **Galip, üstün gelmiş.**
m. u muẓaffer M800b4
muẓaffer ü m. A729b13
m. ol- M791b7

manşūr-vār (Ar.Fa.) **Muzafferane, galibane.**
m. M785a4

Manẓar (ö.a.) **Saba Melikesi Belkıs'ın hediyelerle Süleyman Peygamber'e gönderdiği zeki, bilgili elçi.**
M. bin ʿAmru T711a22
M. T711a25, T711a27, T711b3
M.-nıŋ T711a26

manẓar (Ar.) **Bakılan, görülen yer.**
ṭāḳ-ı m. bol- M790a18

manẓara (Ar.) **Taht, yüksek, görünen yer.**
m.-da T717a25

manẓūm (Ar.) **Nazmolunmuş, sıralanmış, dizilmiş.**
m.-ı M796a11

manşūre (Ar.) **Muzaffer olmuş, Tanrı'nın yardımıyla üstün gelmiş.**
ʿaṣā-ger-i m. M796b23 ?

maraż (Ar.) **Hastalık, illet.**
ṣaʿb-ı m. M790b11
m. u żaʿf M801b5
mevt m.-ı "Hekimlikte ölüm hastalığı, ölüm korkusu hastalığı" A722a12
m. tart- "Hastalık çekmek, hastalıktan mustarip olmak" M799b23
m. T703b7, T708a24, A719b5, M797a6, M799b20
m.-nıŋ M797a14
m.-ġa M800a19
m.-ı T710a23, M789b9, M791a15
m.-ını M802a1
m.-ıġa M790b12
m.-ıda A722a12

maraża (Ar.) **Hastalar, düşkünler.**
m.-dın M800a20

Māre (ö.a.) **Erfahşed'in kardeşi olan Erem'in altı oğlundan biri.**
M. A719a24, A719a25

Ma'reke (Ar.) **Savaş meydanı.**
m. A728a8

mariż (Ar.) **Hasta.**
m.-ler M801b27

ma'rūf (Ar.) **Bilinen, belli.**
emr-i m. ḳıla al- **"Şeriatin emirlerini ve yasaklarını halka bildirmek, bildirebilmek"** M793b12

ma'rūż (Ar.) **Arzedilen, sunulan; amaç, maksat.**
m. bol- M782b6
m. M782b14

marżī (Ar.) **Beğenilmiş, rıza gösterilmiş, hoşnut olunmuş.**
m. A726b2

maṣāff (Ar.) **Savaşmak üzere askeri saf olarak dizme, savaş pozisyonu alma; savaş; asker safları.**
m. ḳıl- **"Savaşmak"** A732b18 A727a8
m. tut- A728b27
m. tüz- **"Savaş için asker safı oluşturmak, savaş konumu almak"** A720b1, A728a14
m.-nıñ A722b25
m.-ları A721a17(2)

maṣlaḥat (Ar.) **Faydalı, gerekli; dirlik, düzenlik; barış; iş, mesele, emir, husus; düzen.**
ikelesi bir m. oḳdur M786a11
m. körül- M795b17
m.-ı T706b20, T717b26, A723a10, A732b4, M786a11
m.-ınıñ M786b23
m.-ın M787a11
m.-ıġa M791b2, M791b21
m.-ıda A729a14
m.-lar üçün M786a11

maṣraf (Ar.) **Masraf, gider.**
m.-ıġa M793b16

maṣrūf (Ar.) **Harcanmış, sarfedilmiş.**
m. ḳıl- M798b18

ma'ṣūm (Ar.) **Günahsız, temiz, masum.**
Muḥammed-i m. M796a21
Yaḥyā-i m. T714a9

maşūn (Ar.) **Salim, sağlam, saklanmış, dokunulmaz.**
m. tut- M795a16

māşiṭa (Ar.) **Gelini süsleyen, makyaj yapan kadın.**
m.-nı T707a18
m.-ğa T707a19

maşrıḳ (Ar.) **Güneşin doğduğu taraf, doğu.**
m. sarı T707b
m.-ḳa T696a11
m.-dın T696a11, T698a27, M795b27

ma'şūḳ (Ar.) **Kendisine âşık olunan.**
m. it- M801b8

maṭāf **(Ar.) Etrafı dolaşılıp ziyaret edilecek yer, gezinti yeri.**
m.-larğa T698a7

maṭbaḫ (Ar.) **Mutfak.**
m.-ıdın T701a7

mātem (Ar.) **Yas, kederli olma; hüzün, keder, sıkıntı, elem; keder, musibet zamanındaki ağlayış.**
bā'iş-i m.-i sermedi M796a17
m. ili A721a6
m. tut- A721a6
m.-ğa T700b12
m.-din A721a7
m.-imğa mu M801b1
m.-ide T695a12
m.-idin M796b15

mātem-zede (Ar.Fa.birl.s.) **Yaslı, kederli, dertli.**
m.-ler M798a18, M798a19

maṭla' (Ar.) **ed. Kaside veya gazelin kafiyeli olan ilk beyti.**
m. M789b10, M790a3, M790a27, M800b12

maṭlūb **(Ar.) İstenen, talep edilen, aranan; istek, talep.**
m. idi M792a8
m. irdi M791b8
m. it- M801b7
m. ol- M784a13
m. T714a17, A726a18, M784a24, M788a9-10
m.-ı T716b26, M792a22
m.-ın T700b21, T711a13
m.-larda M792a23

Māverāü'n-nehr **(ö.a.)Maveraünnehr, Ceyhun'un doğusuyla**

Seyhun'un batısı arasında kalan tarihi bölge.
M.-ni A729b11

māye (Fa.) Maya, asıl, öz.
m.-i i'cāz M796a7
m.-i faṣāḥat M782b5

māyesiz (Fa.T.) Özü, esası olmayan.
m. A723b15

māyide (Ar.) Sofra, yiyecekle donanmış sofra, üzerinde yiyecek bulunan sofra.
m. T715a2-4-6-7-8-10

māyil (Ar.) Meyilli, meyleden; düşkün, hevesli, istekli; dönen, yönelen.
m. irdi T695a1, T699b17, A728a1, A728b2
m. bol- " Dönüşmek, dönmek." T697a19, T698a8, T710a2
m. ḳıl- " Uzatmak, yöneltmek." T703b17

ma'yūb (Ar.) Ayıplı, delik, bozuk, eksik.
m. T706b19
m. ḳıl- T706b9

mażbūṭ Belli, işaretli, yazılmış; korunaklı, korunmalı, saklı; güvenilir, güvenli; emin sağlam, doğru.
m. imes A732b22
m.ḳıl- A730a12, A731a2
m. ḳılıl- M794a9
m. M794a9-15

Māzenderān (ö.a.) İran'ın kuzeyinde, Hazar gölü ile Elburz dağları arasındaki bölge.
M. M785a10

Māzendegān (ö.a.) Bir tarih kitabı veya tarihçi.
M. A720b16

maẓinne (Ar.) Bir durumun meydana gldiği yolundaki zan, şüphe.
m.-si t701a1

maẓlūm (Ar.) Zulme uğrayan, zulüm gören.
m. M800b17
m.-ġa M793a21
m.-larnı A726b27

maẓlūme (Ar.) Zulme uğrayan dişi, zulüm gören dişi, kadın.
m. T707a14

maẓlūmi (Ar.Fa.) Zulme uğrayan, bir mazlum.
m. M802a24

maẓmūn (Ar.) Yazıyla, sözle kastedilen, anlatılan,

işaret olunan; söz, nükteli söz; ifade; sözle anlatılmak istenen muhteva, sözün özü, mesaj, muhteva.
m. M787a21
m.-nı M792b16
m.-ın M783a19, M790a27
m.-ı T697b14, A721a19, M782b9, M787b2-3, M788b17, M793b25, M795a15, M796a12
m.-ıda M792a9
m.-ıdın A733b7, M788b12, M789a15, M794b10, M797a6
m.-ıça M786a1

maʿẕūr **(Ar.) Özürlü, haklı, affedilebilir.**
m. tut- "Birini bir konuda haklı görmek, hoş görmek." T701a1
m. tutma- M786a2
m. tutul- " Özürlü sayılmak, hoş görülmek." M794a15

meʿad **(Ar.) Avdet edilen yer, dönüp gidilecek yer.**
m. M783b1

mebhūt **(Ar.) Şaşırmış, hayrette kalmış.**
m. T703a18

mebnī **(Ar.) Kurulmuş yapı, bina.**
ebnāyı m. bile T713a10

mebsūṭ **(Ar.) Uzun uzadıya; tafsilatlı olarak anlatılmış; geniş, tafsilatlı; yazılmış, anlatılmış.**
m. T704a9, T715b18
m.-raḳ T695b20, T697b21, T715a13, A729a7

mebʿūs̱ **(Ar.) Gönderilmiş, peygamber olarak gönderilmiş kimse.**
m. bol- " Peygamber olarak gönderilmek." T696b17, T697a12, T709a3, T715a27, A720a4, A724a7
m. ḳıl- " Peygamber olarak göndermek." T697a8, T702b27, T708a18, T709a5, T712b10

Mecālisü'n-nefāyis (ö.a.) Ali Şir Nevayi'nin şairler tezkiresi.
M. M799a16

mecelle **(Ar.) Kitap; bir kitabı oluşturan bağımsız kısımlar.**
m. irdi T705a15

Mecīd **(Ar.)Tanrı'nın adlarından; büyük, ulu anlamlarında.**
kelām-ı m. " Tanrı sözü, Kur'an.", T715b6, M782b1
kelām-ı m.-imizġa T705b13

meclis (Ar.) Sohbet veya bir konuyu görüşmek için bir araya gelen, toplanan insan topluluğu; oturulacak, toplanılacak yer.
m. kur- M793b27
m. tüz- A731a26
m. A729b27, M800a10, M787b12, M796a23
m.-ḳa M784b3, M790b7
m.-de T700b27, M794a2
m.-din T698b1
m.-ide T711b23, M798b24, M799b17

mecma'ü'l-baḥreyn (Ar.) İki deniz veya büyük suyun kavuştuğu nokta, tas. kabe kavsayn mertebesi.
m.-ġa T706b4

mecmū' (Ar.) Bütün, tüm, hep.
m.-ı melek T695a17
m. A727a12, M796a19, M799a27
m.-ı T706a7, M784a14
m.-ıġa M790b5

mecnūnluḳ (Ar.T.) Tutkunluk, divanelik.
m. M796b15

mecnūn-veş (Ar.Fa.) Deli, divane, tutkun, mecnun gibi.
m. irdi A733a1

mecrūh (Ar.) Yaralı; mec. üzüntülü, kederli.
m. M790b10, M795a13
m.-lar M802a26

Me'cūc (ö.a.) Ye'cuc ile birlikte Nuh Peygamber'in oğlu olan Yafes'in soyundan iki kabilenin adı. Kur'an'da adı geçen tefsirlerde değişik şekillerde yorumlanmış bu iki kabilenin ortak yanı dünyayı fesada verecekleri, kıyamete yakın bulundukları yerden çıkacak olmalarıdır. Bazı tefsirciler bu kavimlerin Çinliler olduğunu söylerler.
Ye'cūc u M. T697b19

Medāyin (ö.a.) Eski İran'ın Eşkaniyan ve Sasaniyan sülalerine başşehir olmuş, Dicle'nin iki yakasında kurulu, Bağdat'ın güneydoğusunda eski bir şehir.
M. irdi A730a3, T703b27, A727a19, A730b6, A731a19, A732a16
M.-ġa A729a23, A730a13, A731a4, A731b7, A732b3-13-18

medār (Ar.) Dayanak, bir şeyin üzerinde hareket edeceği yer.
m.-ı M798a1

meded (Ar.) Yardım, esirgeme, koruma, destek; hal, şekil.

m. ü himmet M791a10
m. A724a6, A731a3-18, M798a25
m.-i A721b26, A728b27, A730a17
m.-iğa M802a1

meded-kār **(Ar.Fa.birl.s.) Yardımcı, yardım eden.**
m. M790b17

meded-kārlıġ **(Ar.Fa.T.) Yardımcılık.**
m.-da M793b17

medfen **(Ar.) Mezar, kabir.**
m. T717b24
m.-i T697b4, T717b23
m.-idür T697b2
m.-in T695a6
m.-ini T702a14
m.-iğa t707a3
m.-idin t696a24
m.-leride T695a14

medfūn **(Ar.) Defnedilmiş; gömülü, gömülmüş olan; gömü.**
m.-dur T703a10, T712b24
m. bol- T695a15, T717a1
m. ḳıl- T706b22, T715b17
m.-nı A729b22

medḥ **(Ar.) Övme, övgü.**
m.-i M796a3
m.-in T717b20

Medyen **(ö.a.) Arap yarımadasının kuzeybatısında Filistin ile Hicaz arasında Kızıldeniz sahilindeki bölge.**
M. T696a25, T702b26-27

Medyen **(ö.a.) Şuayb Peygamber'in babası. bkz. Şu'ayb.**
M. A720a4

Mefḫarü's-ṣavāḥib **(Ar.) Sahiplik ünvanını taşıyanların övüncü, iftihar vesilesi olan kişi.**
m. M790b6

meflūc **(Ar.) Felçli.**
m. T697a24

meger **(Fa.) Eğer, şayet; sadece; ne zaman ki; eğer olursa, madem; -dığı vakit ki; da, de, hem; ancak; ve; kuvvetlendirici kelime başı edatı göreviyle.**
m. T696b22, T699b11, T701a9, T705a10, T708b22, T711a9-10, T717a17, A728a20, M784a20(2), M786b10, M791b20, M801b4

mehābet **(Ar.) Büyüklük, ululuk; azamet.**
m. dest bir- T704a18

m. M785a17
m.-idin M785a21

mehäbetlıḳ (Ar.) Büyük, ulu, güçlü.
m. T697a23

meḫädim (Ar.) Mahdumlar, efendiler, beyler, hizmetinde insan bulunanlar.
ḥażerät-ı m. M786b23
m. T696b14

mehälik (Ar.) Helâk olunacak yerler veya tehlikeli işler.
m. ara M784b22

meḥäsin (Ar.) İnsan vücudunun güzel olan yerleri.
m.-i T717a24

mehcür (Ar.) Ayrı kalmış; unutulmuş; terkedilmiş, bırakılmış; ayrılmış, uzak olan.
m. bol- M791a27
m. ḳıl- M796b21
m. M790a20, M796a16, M800b13
m.-lar M791b9

Mehdî (ö.a.) Kıyamet alâmetlerinden biri. Kıyametin kopmasına yakın ilahi kanunları yeniden kuracak ve bir süre saltanat sürecektir. Şii-Batınî inanıştaki mezheplerde Mehdi inanışı kuvvetlidir.
M. T715a25

Mehläyil (ö.a.) Kaynan bin Anuş'un büyük oğlu. bkz. Kaynan, Anuş.
M. bin Ḳaynän T695b9
M. T695b8

mehleke (Ar.) Tehlike, tehlikeli yer, durum, sıkıntı.
özin m.-lerge sal- A720b15

mehr Mihir, evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikah bedeli.
m.-i T718a2

meḳäbir (Ar.) Mezarlar.
m.-i T700a19

mekän (Ar.) Duracak yer, oturulan yer; yer.
m. bol- T695b23, M783a6
m. tut- A727b25
m.-ı T697a26, M790b11

mekätib (Ar.) Mektuplar.
m.-de M782b10

mekkäre (Ar.müen.) Hileci, düzenbaz, hilekâr.

m.-ı ḳattāle-i ġarīb T708a21

Mekke (ö.a.) Mekke, Hicaz'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve Kabe'nin bulunduğu şehir.
M.-i ḥarīmġa T696b24
M. M694b2, T697a27, T699a4-20, M793a5,
M.-ge T694b18, T696b25, T699a21-24-27
M.-ni A730a17
M.-de T699b5, T703a10

mekr (Ar.) Hile, aldatma, oyun, düzen.
m. ü ḥile M802a16
m. ü füsūn bile T717a23
m. bile A731b14
m.-i A719a23, M798a1
m.-idin M787a10
m.-ler T717b4

mekrūh (Ar.) İstenmeyen, beğenilmeyen, yapılması şeriatçe hoş görülmeyen.
m. tut- A722a21

mekteb (Ar.) Okul, yazı yazacak, okuyacak yer.
m. M793b14

mektūb (Ar.) Yazılmış; mektup, nâme.
m. irdi M791b8
m. irür M787a17
m. biti T711a19
m. M788b19
m.-nı M787a17, M788b24
m.-dın T701b25

mektūm (Ar.) Saklanmış, gizlenmiş, gizli.
m. ḳıl- "Saklamak, gizlemek." T695b25
m. A724b21

me'kūlāt (Ar.) Yiyecekler.
m. T711a5

melā'in (Ar.) Mel'unlar, herkesin nefret ve lanet ettiği kişiler.
m. T716b10

melāḥat (Ar.) Güzellik, yüz güzelliği.
cemāl ü m. A731b10
m. T711b20

melāl (Ar.) Sıkıntı, üzüntü, dert.
daġ-ı m. M792a2
derd ü m. M798b11
mūcib-i m. M788a19
m.-dür M788a19
m.-iġa M798a2

melālet (Ar.) Sıkıntı, dert, üzüntü, keder, eziyet.
bā'is̱-i m. M795b16

	ḫārḫār-ı m. M786a16
	Īzā vü m. T699a11
	m. irdi t709a2
	m. bol- T705a15
	m. bolmağay A725a24-25(2)
	m. T708b7, M793b3
	m.-de M798a4
	m.-din M786a18
	m..-idin T708b17
melāmet	**(Ar.) Ayıplama, kınama, çıkışma.**
	m. M786a18, M799a23
	m.-ni M799a8
melāyike	**(Ar.) Melekler. krş. melāyik.**
	m.-i muḳarreb T694b11
	m. irdiler T710a12
	m. T694b13, T695b21, T699a15, T702a25, T702b17
	m.-ni T699a13
	m.-ge T698b11, T702a26
melāyik	**(Ar.) Melekler. krş. melāyike .**
	m.-ke T694b8
	m.-idin M794b1
melek	**(Ar.) Melek, Tanrı'nın halleri diğer canlılara benzemeyecek şekilde nurdan yarattığı varlıklar.**
	mecmū'-ı m. T695a17
	m. T713a15, T713a16
	m.-ni T695a6, T716a7
	m.-ke T708b25, T716a24
melekī-ṣıfāt	**(Ar.Fa.birl.s.) Melek gibi olan, melek benzeri ismetli.**
	ẕāt-ı m.-nı M795a16
melekūt	**(Ar.) Ruhların ve meleklerin âlemi.**
	m. T697a23, T702b17
melik	**(Ar.) Padişah, hükümdar.**
	m.-i Cebbār T715b2
	m.-i 'Arab A733a10
	M. Bāriḳ T707b
	m. Melkā T695b26(2)
	M. T696a1
	M. Reyyānnıñ T700b18
	M. Reyyān T701a3-9-13-14, T702a5-10(2)
	M. Reyyānğa T701a11
	m. sarı T714b17
	m. T701a7-16(2)-20-21-22-24, T710a19(2)-20, T716a11, T717b8-9(2), A732a13
	m.-ke T701a6-19, A722a11
	m.-din T714b14
	m.-i A732b21
	m.-leri T717b8

Melike (ö.a.) Gassanilerin padişahı Tayir'in kızı ve II. Şapur'un eşi.
M. A726b13, A726b14, A726b15, A726b17
M.-ni A726b15

melik-şive (Ar.Fa.birl.s.)Hükümdar edalı, hükümdar yaradılışlı.
m. A719a3

melik-zāde (Fa.) Hükümdar, padişah çocuğu, hükümdar soyundan olan.
m bile T709a5

meliki (Fa.) Bir hükümdar, bir padişah.
m. T714b9

Melkā (ö.a.) Menuşlah bin Ahnuh'un oğlu. Menuşlah tahtı oğluna bırakmış fakat oğlu kendisinden önce vefat etmiştir. krş. Menüşlaḫ.
Melik M. T695b26(2)

me'lūf (Ar.) Alışılmış, yerleşilmiş, edinilmiş.
vaṭan-ı m. irdi T700a15

melūl (Ar.) Usanmış, bıkmış, yorulmuş; üzülmüş, üzüntülü, dertli, çaresiz kalmış.
m. bol- T708a11, T708b2, T717b5, M800a3
m. tap- A725a24
m. T702a12

melʿūn (Ar.) Lanetlenmiş, herkesin nefret ve lanet ettiği kimse.
m. T703a20, T716b3
m.-nı T714a9

memālik (Ar.) Memleket, ülke, yer; memleketler, ülkeler, yerler, topraklar.
m. T696a21, A719a4, A725a14, A728b20
m.-ni T696b13, A720a21, A721b1, A723b19, A727a12, A728b26, A729a2-8, A731a19
m.-ke A724a1, A727b18
m.-de A728b16
m.-in T696b9, A719b18, A729a16
m.-ige A725b6, M794a19
m.-ide A730a14

me'men (Ar.) Sığınılacak yer güvenilir, korunaklı emin yer.
m. M788a10, M796b22
m.-de M782b21

memer(r) (Ar.) Geçilecek yol, geçilecek yer.
m. M787b22

memleket (Ar.) Memleket, ülke, toprak.
m. T716a14, A727b16, A729a14

m.-niñ A732a1
m.-in A723b22
m.-iġa M793b8
m.-leriniñ M791a8

memlū (Ar.) Dolu, doldurulmuş.
m. ḳıl- T716a23, A724a17

memnū' (Ar.) Yasaklanmış, yasak.
m. bol- T700a12

memnūn (Ar.) Sevinmiş, sevinçli, minnet altında bulunan.
m. u munnet A723b23

me'mūl (Ar.) İstenilen, istenen, arzu; ümit edilen, beklenilen.
m. M788a9, M801b16

me'mūn (Ar.) Emin, korkusuz; tehlikeden uzak.
m. tut. M795a16

Me'mūn (ö.a.) Abbasi halifelerinin yedincisi olan Me'mun, Harunurreşid'in ikinci oğludur.
M. Ḫalīfe A718b14

me'mūr (Ar.) Görevli, emir almış kimse; birinin emrinde olan şey veya kimse.
m. min M793a17
m. bol- T699b8-11, T700a20, T704a16, T704b25, T714b9, A731b18, A733a14, M802a8
m. it- T712a17
m. M790b2-27

men' (Ar.) Durdurma, bırakmama; yasak etme; uzak durdurma; önleme.
m. ü īzā it- T703a2
m. ḳıl- T695b15, T696a23, T697b10, T703b23, T707a10, M793b13, M799a9
m. ḳılıl- M793b10
m.-i M801a20

menāl (Ar.) Sahip olunan şey.
māl u m.-i " Varı yoğu, bütün varlığı." T702a24

menāre (Ar.) Minare
m. T718a14

menāṣıb (Ar.) Mevkiler, makamlar, rütbeler.
m.-dın A725b9

menāzil (Ar.) Menziller, duraklar, konak yerleri.
m. M791a1

Mendez (ö.a.) İran'ın Sasani soyundan hükümdarı Yezcird bin Behram'ın oğlu Behram'ı yetiştirmesi için gönderdiği Kufe yakınındaki

Arap padişahı. bkz. Nu'man.
Nu'man bin M. A727b20

meni (Ar.) Döl suyu, bel suyu, sperma.
m. T694b15

Menije (ö.a.) Şehname'ye göre Efrasiyab'ın kızı. Menije, Rüstem'in torunu. Bijen'e âşık olur, beraber olurlar. Efrasiyab durumu öğrenince Bijen'i bir kuyuya hapsettirir. Menije geceleri saçlarına yiyecek bağlayarak kuyuda Bijen'i beslemiştir. Sonra Rüstem, Bijen'i kuyudan kurtarmış, her ikisini de İran'a getirmiştir.
M. A721a18

menḳal (Ar.) Mangal, içine kor konulan kap.
m. M783b24
m.-i M784a4

menḳal-āyin (Ar.Fa.) Mangal gibi.
m. M784a4

menḳūd (Ar.) Alınmış, maddi olarak alınmış, ele alınmış.
m. it- T695a18

menkūḥa (Ar.) Nikâhlı kadın, evli kadın.
m.-sıdur T710a2
m.-sını T710a15

menḳūl (Ar.) Anlatılmış, nakledilmiş; ağızdan ağıza geçmiş söz, haber, hikâye; aktarılmış.
m.-dür T699b5, T703a6, T709b24, T710a23, T711a1-13, T714b21-27, T716b20(2), T717a18-26, T717b2

mensūb (Ar.) Bir şeye, bir kimseye bağlı olan, ait olan; bir şeyle ilgisi bulunan; atfedilen, bağlanan.
m. irdi A732b13
m.-dur A719a22
m. ḳıl- T703a15, T709a10, A719a2, A722a19, A722b8(2), A730b19
m. ol- M784a14

Menūçehr (ö.a.) Şehname'ye göre Eski İran'ın Pişdadiyan sülalesinden, Feridun'un hükümdarlığı kendisine bırakmasıyla tahta geçen ve hüküm süren Menuçehr, Feridun'un yeğeni Peşeng ile İreç'in cariyesinden doğan bir kızın oğludur.
M. A719b22-26, A720a5-6-7-15-19-27, A720b7
M.-niñ A720a7
M.-ni A719b23

Menūşlaḫ (ö.a.) Nuh Peygamber'in atalarından. İdris Peygamber'in oğlu.
M. bin Aḫnūḫ T695b24
M. T695a1, T695b27
M.-nı T695b21
M.-dın T695b27

Menzer (ö.a.) Metnimize göre Hızır ile Musa arasında geçen bir konuşmada, zalim bir padişah olarak anılan kişi.
M. T706b17

menzil (Ar.) Konak, durak, duracak yer, konaklama yeri; hedef; mesafe, konak, ev; yer, mahal.
m. irdi T706a20, A723a13
m.-dür M796a13
m. ḳıl- T699b15
m. A722b4, M787a15
m.-ġa T704a16, T706a20, M791a23
m.-din M796a14
m.-i T702b22, M782b17, M783b2
m.-ide A729a8
m.-iġa M791a1
m.-idin M802a3
m.-lerni M791b4

merāḥil (Ar.) Mesafeler, konaklar.
m. T700a5

merātib (Ar.) Dereceler, rütbeler.
m. T717a8

merbūṭ (Ar.) Yazılmış, kaydedilmiş.
m. T712b9

mercī' (Ar.) Dönülecek yer, müracaat olunacak yer.
m. M783b1

mercū'u'l-ḥuṣūl (Ar.) Ortaya çıkması istenen, arzu edilen.
m.-raḳ M787a2

Merdānşāh (ö.a.) Husrev Perviz'in oğlu Sasani sülalesinin yirmi beşinci hükümdarı Şiruye'nin başkumandanı.
M. A731b27, A732a7

merdānelıġ (Fa.T.) Mertlik, yiğitlik.
m.-lar A722a27

merdūd (Ar.) Reddolunmuş, kovulmuş.
m. A727a19

merdüm (Fa.) Gözbebeği.
m.-i binā M795a13
m. M784b8
m.-i M784b9, M791a4, M797a27

merġūb (Ar.) İstenmiş, istenen, rağbet edilen, aranan, beğenilen, sevilmiş, sevilen, rağbette olan.
m.-idi M792a8
m.-irdi M791b8
m. it- M801b8
m. ol- M784a13
m. A726a18, M783b21, M785b9, M799a27(2)

merḥamet (Ar.) Acıma, şefkat gösterme, koruma, esirgeme.
m. bile M798a17
ġāyet-i m.-din M802a13

merḥamet-güster (Ar.Fa.birl.s.) Merhametli, acıması, şefkati bol olan.
pādşāh-ı m. M798a20

merhem (Ar.) Merhem, tedavi amacıyla deriye sürülen ilaç.
m. ḳoy- A719b16
m. M795a13, M796b4

merhemlıḳ (Ar.T.) Merhemli, merhem sürülmüş.
m. M796b4

merhemī (Ar.) Bir merhem, bir ilaç.
m. M798a18

merḥūm (Ar.) Tanrı'nın rahmetine kavuşmuş, ölmüş.
ferzend-i m. M801b17
m. M801a22

merḥūmī (Ar.Fa.) Tanrı'nın rahmetini kazanmış bir kişi.
m. M802a24

mer'ī (Ar.) Yürürlükte olan, yürüyen, işleyen; uyulan, saygı gösterilen.
m. imes irdi A732a23
m. bol- M794a2
m. tut- A729a18, A730b10, M798b25

merḳad (Ar.) Mezar, kabir.
m.-ı T699a18
m.-in T708a12, T709a17

merkeb (Ar.) Merkep, binek hayvanı, eşek.
m.-iniñ T713a17
m.-in T713a14-20

merḳū' (Ar.) Yazılmış olan.
m. M796b6

merḳūm (Ar.) Yazılmış, yazılarak kaydedilmiş.

m. irdi T705a7, M784b6
m. bol- M784a11, M796a21

merşiye (Ar.) Mersiye, ağıt.
m.-si T695a17

mertebe (Ar.) Derece, seviye; ölçü, mikdar; paye, rütbe.
m.-ġa M788a27
m.-de T703a5, M795b8, M799a20
m.-de irdi T700b16, M784b10
m.-si T706b2
m.-siġa T694b13, T697b17
m.-sidin M788b23

Merv (ö.a.) Orta Asya'da bir zamanlar Horasan'ın merkezi durumunda olan şehir.
M. A723b9
M.-ġa A733a11
M.-de A719a6
M.-din M786b13

Mervçaḳ (ö.a.) Herat'ın kuzeyinde bir şehir.
M. M791b3
M.-ḳa M791b4

Meryem (ö.a.) İsa Peygamber'in annesi.
M. bint İmran T713b6
M. T705b15(2), T713b22, T714a18, T715a19-20(2)
M.-niñ T705b10, T713b14, T715a21
M.-ni T713b11-14, T714a20, T715a24
M.-ġa T713b9-18, T714a15, T715a20,

Meryem (ö.a.) Husrev Perviz'in Rum kaysarının kızı olan karısı, Şiruye'nin annesi.
M. A731a17
M.-din A732a3

merżā (Ar.) Hastalar, hasta olanlar.
m. T715a8
m.-sını T714b21

mesācid (Ar.) Mescitler.
m.-in M793b11

mesāfe (Ar.) Mesafe, ara uzaklık.
m. ḳıl- "Ayırmak, farklı tutmak." M801a3

mesā'il (Ar.) Meseleler.
m.-i şer'iyye M793b19

mesākin (Ar.) Fakirler, çok fakir olanlar.
m.-ge A719a5

mescid Mescit, küçük cami, secde edilecek namaz kılınacak yer.
m. ü cāmi' M793a4, M793b18-19

m. T710b10, T713b15, M793a4-19
m.-niñ M793b13
m.-ni T710b11
m.-de T713b15, M793a19

Mescid-i Akṣa **(ö.a.) Kudüs'teki meşhur büyük cami.**
M. A. T710a26, T710b9-12

mesdūd **(Ar.) Kapalı, kapanış.**
M. M783b21

mes̱el **(Ar.) Benzer, eş.**
m.-i ḳaplan A728b6

mes̱ellik **(Ar.T.) Benzeri, gibi.**
m. M784b9

mes̱elā **(Ar.) Sanki, âdeta.**
m. M791a17

mes'ele **(Ar.) Mesele, çözülmesi istenen şey, önemli iş.**
m. M791b13

mes'ele'i **(Ar.Fa.) Bir mesele, bir husus.**
m. M801a12

mesẖ **(Ar.) Kötü, çirkin duruma gelme, bozulma, çirkin olma; doğru yoldan sapma, çirkin hale gelme.**
m.-i furṣat T716b26
m. bol- T715a14, A721b6

Mesīḥ **(ö.a.) İsa Peygamber.**
M. T714a16

mesīhā-dem **(Ar.Fa.birl.s.) İsa gibi nefesi hayat veren, nefesi şifa veren.**
m.-i M785a26

Mesīḥ-mis̱āl **(Ar.Fa.birl.s.) İsa gibi.**
M. M801b22

mesken **(Ar.) Mesken, oturulacak yer, sakin olunacak yer; oturulan yer, ev.**
m. ḳıl- " Yerleşmek." T695a21
m. ḳıl- T700a5
m. tut- "Yerleşmek." T712b25
m. T700a22, T714b3, M796b22
m.-ge M790a12
m.-de M782b20
m.-iñizde T710b20

meskūkāt **(Ar.) Sikke haline getirilmiş madeni paralar, akçeler.**
m.-nı T703a1

meskûn (Ar.) İçinde insan oturan yer.
rub'-ı m. " Dünya'nın insan bulunan dörtte bir kısmı." T710b4
rub'-ı m.-da M790b8
rub'-ı m. M790b8-14

Mesküyetü âdâbi'l 'arab ve'l-fürs (ö.a.) Şeyh BÛ-Ali'nin eseri. (ölm. 1209)
M. â.'ā. v. A718b14

Mesîh-āsā İsa gibi, İsa benzeri.
M. irür M788b3
M. M798b9

meslûk (Ar.) Gidilen yol, rehber edinilen şey.
m. M786b24

mesmû' (Ar.) Duyulmuş, işitilmiş, haber alınmış.
m. bol- T709b16
m. T705a11

mesned (Ar.) Rütbe, derece, paye, makam.
m. A733b4
m.-din A733b4
m.-ığa T709b21, M797b23
m.-idin M788b23

mesned-nişin (Ar.Fa.birl.s.) Bir makamda bulunan makam sahibi.
m.-it A725b23
m. ol- A732b20

mesnevî (Ar.ed.) Her beyiti kendi içinde kafiyeli, başından sonuna kadar aynı ölçüyle yazılan nazım biçimi.
m. A733a12

Mesrûḫ-ı Horasanî (ö.a.) Şehr-İrad'ı öldüren ve Turan-duht tarafından cezalandırılan kişi. bkz. Şehr-İrad, Turān-duḫt.
M. H. A732b6

Mesrûḳ bin Ebrehe (ö.a.) Yemen hükümdarı Seyfi, Zî-yezen Hamiri'nin ülkesini alan kişi (Metne göre.).
M. b. E. A730a15

mesrûr (Ar.) Memnun, sevinmiş, muradına ermiş, mutlu.
m. irdi T700b15
m. bol- T704a25, T715b15, A732b4
m. it- M798a24
m. ḳıl- M790b13
m. ol- M791b7
m. tut- M788b5
m. T704a16, M801b18

mest (Fa.) Sarhoş.
m. ü destgîr ķıl- A727a15
m. irdi T714a7
m. bol- A728b7, M796a17

mestūr (Ar.) Gizli, kapalı, gizlenmiş.
m. T708b8

mesṭūr (Ar.) Yazılmış, yazıyla kaydedilmiş.
m.-dur T703a19, A732b22
m. bol- M796b5
m.it- M801b2
m. ķıl- T705b7, M798b5
m. M789a12

mes'ūd (Ar.) Saadetli, kutlu.
m. M800a4

meşaķķat (Ar.) Güçlük, zahmet, sıkıntı, zorluk.
m. ise M786a26
m. T705a27, M785b20
m.-leriñ M786a26

meş'al (Ar.) Aydınlatıcı alet, lamba, kandil, meşale. krş. meş'ale.
m.-idin M783b16

meş'ale (Ar.) Meş'ale, aydınlatıcı alet, lamba, kandil, ucunda ateş bulunan çubuk. krş. meş'al.
m.-si M784a9

meşāyiḫ (Ar.) Şeyhler.
m.-ı raḥimehümallah M792b4
m. M793b4, M801a12

meşġūf (Ar.) Bir işe kendini vermiş, kaptırmış, âşık, tutkun.
meşġūl ü m. irdi T702a25
m.-dur T702a27

meşġūl (Ar.) Bir işi yapmaya kendini vermiş, bir işe tutulmuş;bir işle uğraşan, çalışan; dalmış, bir işe kendini kaptırmış; meşgul.
m. ü meşġūf T702a25
m.-dürler M794a14
m. irdi T699a12, T700a20, T702b3, T710a3-7, T712a9, T717b5, A720a14, A721b9, A725a3
m. irdiler T695a20, T706b10
m. irkende A721b9
-ġa/-ķa, -ge/-ke m. bol- T698a7, T701a20, T707a3, T707b, T708a17-19, T708b11-24, T709b19-21-26, T712b16, T713b12-15, T716a26, T716b21-25, T717a8, T717b3, A719a4, A720a18, A721b5-17, A723a24, A723b10, A728a17, A730b21, M794a11

m. bolul- M800a9
-ḳa m. körgüz- T716b22

meşġulluḳ **(Ar.T.) Uğraşma, meşgul olma, bir işe dalma.**
m. ḳıl- T700a27, M793b22, M794a10-12
m. kılıl- M793a21, M793b3

Meşhed **(ö.a.) Herat'ın güneyinde Horasan'ın ünlü bir şehri.**
M. M799b21
M.-ġa M790b20
M.-de M789b8, M790b14

meşhūr **(Ar.) Ünlenmiş, bilinmiş, tanınmış, şöhretli, bilinen, ün salmış, duyulmuş.**
m.-dur T699a9, T702b16-20, T706a8, T709a7, T710b7, T712b8, T714a1, A721b27, A723b7
-ġa m. ir- A731a27
m. idi A733a21
m. bol- T709a1, T714b3, M783b21, M798b22
m. T695b25, T703a17-20, A726a7, A726b19, A730b18
-ke m. A732b13
m.-raḳdur T700a23, T710b3, A731b14

meşmūl **(Ar.) Bir şeyin içinde olan, bir şeyin şümulüne giren.**
m. tüş- M797a3

meşrūḥ **(Ar.) Şerh olunmuş, açıklanmış, uzun uzadıya anlatılmış.**
m. T711a17, A727a18, M794a5

meşrūṭ **(Ar.) Şarta bağlı, şartlı.**
m. M801a5

meşşāṭa **(Ar.) Kadın tuvaleti, makyajı yapan kadın.**
m.-sı T707a13, M786b2, M787b10-20

meş'ūf **(Ar.) Tutkun, düşkün.**
m. irdiler T699a9
m. A732b15

meş'ūf-vār **(Ar.Fa.) Bütünüyle, tutkun gibi, deli gibi.**
m. M798b18

meşūm **(Ar.) Uğursuz.**
m.-nıñ T715b23

meşveret **(Ar.) Danışma, müşaverede bulunma.**
m. ḳıl- T718a5, A732a14-15
m.-i A730a3

meşveresiz **(Ar.T.) Danışmadan, görüşmeden, tartışmadan, kuralsız.**
m. M792b14

meṭālib (Ar.) Talep olunan, istenen şeyler.
ġavās-ı m.-i biḥār M786b3

metānet (Ar.) Sağlamlık, muhkemlik.
m. T700a24

Metinyā (ö.a.) İsrailoğullarından bir padişah.
M. irdi A724a20

me'vā (Ar.) Sığınacak yer, yurt, makam.
m.-sı T707a12

mevā'iẓ (Ar.) Nasihatler, öğütler.
naṣāyiḥ ü m. T697a13
m. T700b21

mevāşi (Ar.) Büyük veya küçük baş hayvan sürüsü.
m. T700a15
m.-ġa T704a2, T702b1
m.-sidin T704a3

mevc (Ar.) Dalga, deniz dalgası.
m.-ġa T697a26
m.-i M784b15

mevcūd (Ar.) Var olan, var; yaşayan, hayatta olan hazır olan, hazır bulunan.
m. M784a7
m. idi T697b3
m. irdi T697a17
m. imes M800b16
m. imes irkendür M801b3
m. bol- M800a4
m. it- T695a17
m.-ı M785a6

mevcūdāt (Ar.) Var olan şeyler, mahluklar.
m. T699b3

mevfūr (Ar.) Çok, bol.
ḥamd-i m. M782b1

mev'id (Ar.) Sözleşilen zaman, vaat edilen zaman, vakit; sözleşme.
m. T700a7
m.-ġa T705a9
m.-ġa A732b16
m.-i T697a21

mevḳi' (Ar.) Zaman, vakit.
gayri m. " Durmadan, her vakit, vakit gözetmeksizin." M707b

mevkib (Ar.) Atlı veya yaya olarak maiyetle yürüyen alay, kafile.
m.-i hümāyun M796b22
m.-niñ M791a27

mevḳūf (Ar.) **Ayrılmış, vakfedilmiş, ait, bağlı.**
m.-dur T696b2
m. ḳılıl- M794a6

Mevlānā **Sahib** ?
M. **S.-ni** M790b6

Mevlānā Mir-ḫᵛänd (ö.a.) Ravzatü's-safa adlı tarih'in yazarı meşhur İranlı tarihçi. (1433-1498)
M. M. T697b14

Mevlānā Derviş Muhammed (ö.a.)
M. D. M. M793a9
M. D. M.-ḳa M794a21

Mevlānā Ġıyāsü'd-din Hilāli (ö.a.)
M. G. H.-din M787a18

Mevlānā Hudaybirdi (ö.a.)
M. H.-ni M798a26, M789b7

Mevlānā Ḳāsım (ö.a.)
M. Ḳ.-ġa M799b1

Mevlānā Mir Hüseyn (ö.a.)
M. M. H. M787b5

Mevlānā Nūrü'din Abdu'r-rahmān el-Cāmi (ö.a.) İranlı şair Cami. (1414-1492)
M. N. A. e. T700a25

Mevlānā Sulṭan ʿAli Meşhedi (ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza devrinin özellikle nesih ve talikte ileri gelen hattatlarından (ölm. 1513)
M. S. ʿA. M.-ġa M787b2

Mevlānā Şerefu'llāh ve'd-din ʿAli Yezdi. (ö.a.) Zafername'nin yazarı ünlü tarihçi.
M. Ş. v. ʿA. Y. T695a14

mevlid (Ar.) **Doğum yeri.**
m.-i T702a23

mevlūd (Ar.) **Çocuk.**
m. T703a27

mevrūs̱i (Ar.) **Miras kalmış, ana babadan geçmiş olan.**
m.-dür A728a5

mevsūf (Ar.) **Vasıflanmış, vasfolunmuş.**
m. bol- M800a18-19

mevsūm (Ar.) **İsimlendirilmiş, adlı.**
m. idiler T700a11

mevt (Ar.) Ölüm.
m. T714b8, A722a12
m.-in T695b19
m.-idin T714b23

mevżiʿ (Ar.) Yer; mahal; kısım.
m.-ni A729b11
m.-ġa T706b4-7-27
m.-de A719a1
m.-din T696b15

mey (Fa.) Şarap.
m. ü. ʿİş A728b18
tiryāk ü m. M784a2
m. bile M783b14
m. M783a16, M784a3(2)-4-21, M796b24-25, M800a12-18
m.-ni M798b11
m.-de M784a9
m.-din M783a18
m.-din M796b2
m.-ini M798b6
m.-idin T700b27, M796a18
m.-çe M791b8

meydān (Ar.) Meydan, geniş, açık, düz yer, alan, mahal.
m.-ı murabbaʿ T710b14
m.-ġa T709a14
m.-ıġa T709b4

mey-gede (Fa.) Meyhane.
m. M784a20

mey-ḫāne (Fa.) Meyhane, şarap, içki içilen yer.
m.-siniñ M794b14

meyl (Ar.) Yönelme, dönme, yönünü bir tarafa çevirme; niyetlenme; heves etme, isteme, arzulama, istek; bir düşünceye veya topluluğa dahil olma.
m. it- M800b4
m. ḳıl- T697a14, T698b22, T699a14-21, T699b18, T703b2, T709b27, T714a7, A728a10, A729a19, A731b13
m. körgüz- T716b22
m.-i T711a19

Mey mī-ḫor ve hūş-yār mī-bāş (Fa.)
M. m. v. h.m. M789b27

mey-perest (Fa.) Sürekli şarap içen, ayyaş.
m.-leri M794b14

me'yūs (Ar.) Ümitsiz.
m. bol- T698a22, T702a12

meyyit (Ar.) Ölü.
m.-niñ T695a6
m.-ḳa T714b7

meẓālim (Ar.) Zulümler.
m. T711b4

mezār (Ar.) Mezar, kabir.
m.-ı M787a15

mezbele (Ar.) Çöplük.
m.-lerde T715a11

Mezdek (ö.a.) IV. yüzyılda İran'da Zerdüşt dinine dayanan bir mezhep ortaya çıkaran kişi.
M.-i la'în A729b1
M. A729b5-6
M.-ke A730a4
M.-iniñ M783b25

meze (Fa.) Lezzet, tad.
m. T718a13
m.-si T715a7

meẕellet (Ar.) Alçaklık, itibarsızlık, hakirlik.
m. M797b24, M798b15, M802a9

meẕheb (Ar.) Mezhep, bir dinin anlayış farklılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri; tutulan yol.
m.-idedür T702a21
m.-leri T695b25

Mezîd (ö.a.) Şeddad'ın oğlu olan bir hükümdar. bkz. Şeddād.
M. A719b3

meẕkūr (Ar.) Zikredilmiş, adı geçmiş, anılmış, sözü edilmiş.
m.-dur T696b15, T697b6, T700a14, T705b1
m. irdi M789a20
m. bol- T695b22, T696a21, T696b2, T699b23, T700a21, T704b26, T710b6, T706b26, T710b19, T711a26, T712a1, T718a24, A724b20(2), A726b27, M786a20, M792a7, M794a17, M796b5, M798b5, M800a14, M800b25-27, M802a19
m. bolul- M793b19
m. it- M801b2
m. ḳıl- T712a18, M801a3
m. ḳılıl- T717b14, T717b15

mezmūm (Ar.) Yerilmiş, ayıplanmış, beğenilmemiş, ayıp.
fi'l-i m. M799a11
m. M798a11

mezra' (Ar.) Ekilecek tarla, ziraat yapılacak yer.
m.-ıdın M783b2

mezrū'at (Ar.) Ekinler.
m. u ḥabbātların T704b3
m.-ıġa T702b2

Mıṣr (ö.a.) Mısır. Afrika kıtasının kuzeydoğusunda Nil nehri boyunca uzanan ülke.
M. T698b13, T699b25, T700b24-25, T701a27, T702a11, T703a17, T704a16, A720a4, A728a25
M.-nıñ T700b18
M.-nı T704b27
M.-ġa T698b12, T701b5-10-13-26, T702a4-5-6, T704a9, T704b26, T705a19, T706a19
M.-da T700b15-18
M.-dın T698b15, T702a1-14, T703b26, T704b10

mıṣrā' (Ar.ed.) Mısra, manzumenin satırlarından her biri.
m.-nıñ M799b12
m.-lar M800a7

mī'ād (Ar.) Belirtilen zaman, söz verilen zaman.
m. T704a7-23, T705a5
m.-dın M793a25-26, M794a11

Mihān-duḫt (ö.a.) Azarem-duht'tan sonra tahta geçirilen kişilerden biri olan Firuz Mihray'ın annesi.
M. d. idi A733a1

mihmān (Fa.) Misafir, konuk.
m. bol- T699a12
m. T699a13, T708b12, M788b24
m.-nıñ T711b9
m.-ları T699a14

mihmān-dārlıġ (Fa.T.) Konuk ağırlayıcılık.
m. T698b21

mihmān-ḫāne (Fa.) Misafir evi, misafirhane.
m. T699b7

miḥnet (Ar.) Zorluk, zahmet, sıkıntı; gam, keder, tasa, dert; bela, musibet.
m. ü melāl M798a2
m. bile T713a20
m. M786a17, M798b16
m.-i T701b22, M798a7
m.-ler M798a6
m.-lerġa M785b20
m.-lerimġa M801b2
m.-leriġa T700b9

miḥnet-hāne (Ar.Fa.) Sıkıntı, dert çekilen yer.
m.-sıġa M802a3

mihr (Fa.) Güneş; sevgi, şefkat.

m.-i ʿālem-tāb M796b13
m.-i cihān-tāb M796b27
m.-i gerdūn M783b9
m.-i raḫşān M785a23
m.-i rahşende-ṭāliʿ M796b14
m.-i semā M783b9
m.-i zer-feşān M785a12
intizār-ı m.-i ikbāl M791a22
noḳta-i m. M791a6
m. ü encüm M797a21
m.ü şefḳat M798b18
māh u m. A733a14
m. dik A726a20, M784a8
m. üçün M795b7
m. T699a19, M783a6-8, M784a7, M788a12, M790a22, M791a22, M795b13, , M796b17
m.-i A722b2, A723a23, A725b2, M801a22
m.-ini M797b27
m.-idin M792a12

mihr-āsā **(Fa.) Güneş gibi.**
m. M784a9

mihr-endūz **(Fa.birl.s.) Sevgi kazanan, sevilen.**
m. M802a18

Mihrḥas **(ö.a.) Erdeşir'in veziri.**
M.-nı A732a12, A732a16

Mihrḥas **(ö.a.) Azerem-duht'tan sonra tahta çıkarılan kişi.**
Kisri M. A732b21-22

Mihr-nāz **(ö.a.) Keykavus'un Rüstem'e verdiği kızı.**
M. irdi A720b19

Mīkā **(ö.a.) Lut Peygamber'in kızı.**
M. T702b26

Mikāy **(ö.a.) Bazı tarihçilere göre peygamber olan ve zülkifl zamanında yaşamış, halkı Musa Peygamberin dinine davet etmiş bir kişi.**
M. T717a3

Mikāyil **(ö.a.) Dört büyük melekten, rızkların taksimine görevli olanı.**
M.-ğa T694b5

miḳdār **(Ar.) Parça, kısım; kıymet; derece;** ölçü; **kadar.**
m. T694b2, T699b7, T708a7, A726a21, A730a1. M790b18-22, M793a25
m.-ı M800a19

miknet **(Ar.) Kuvvet, kudret.**
m. ü ebhet M791b9
m. ü şevket A731a19

m. ü tecemmülni A731b15
m. A724b22
m.-i A723a25

Mikrān (ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın soyundan bir kişi.
M. T696b7

mil (Ar.) Ucu sivri çelik kalem, bir çarkın üzerinde döndüğü mihver, eksen; mürekkebin kuruması için serpilen kum.
közige m. tart- " Cezalandırma amacıyla kızgın demirle gözü dağlamak." A730b24, A731a9
m. ḳıl- " Yazı yazdıktan sonra mürekkebin kuruması için kum serpmek." M788b25
m.-i M801b12

Milād (ö.a.) Kisra Mihrhas'ın babası olduğu ileri sürülen kişilerden biri.
Gürkin M.-ḳa A731a7

milel (Ar.) Bir dinde veya mezhepte olan topluluklar.
m. T715a26

milket (Ar.) Mal, mülk, memleket.
m.-i A724b13

millet (Ar.) Din, mezhep; bir dinde veya mezhepte bulunanların topu; topluluk.
milk ü m. M798b7(2)
m. T699b14, T708a16, T715b24
m.-ḳa A721b15
m.-i T711a18, A725b25, A730a6
m.-in A725b26, A727a19
m.-ini A729b5
m.-iġa T715a26, A729b3
m.-leri T703a2
m.-lerin T717a12

milliyet (Ar.) Kavim, topluluk, taife, halk.
m.-iṅ T703a22

mi'mār (Ar.) Mimar, inşaat planları yapan ve bunların kurulmasına bakan sanatkâr.
m.-ı kudret M784b16

micmer (Ar.) Buhurdan.
m. bol- M790a18

milk (Ar.) Mülk, birinin tasarrufu altında bulunan şey, mal; memleket, ülke, il; saltanat, hükümdarlık.
m.-i ḫarābī irdi A731a24
muṣaliḥa-i m. A732b3
m. ü cāh A733a17, A733b6
m. ü devlet A731b17

m. ü devrān A733b3
m. ü ḫazāyin T701a25
m. ü māl M793a23, M793b2
m. ü millet M798b7
m. ü salṭanat A721b22
m. ara M797a24
m. ile A726a22, A731b20
m. üzre A729b14
m. aç- T707b, A721a27
m. sür- "Hükümdarlık etmek." A719a9, A724a2, A726a19, A727b15
m. T709b3, T714b27, T715b27, T716b24, T718a7-15(2), T718a16(2), A720a7-8, A721b20, A722b9(3)-11, A723a10, A724b4, A725a8, A725a16, A726a22, A727b1(2)-6-16, A728a2-5-9-11-17- 21(2)-24, A729a15, A729b8-18, A732a8-10-27, A732b10-20-21-24, M785b26, M786a9, M790b27, M797b12
m.-ni T700a18, T706a12, A721a26, A723a24, A723b10, A724a17, A725a25, A726a19, A726b12, A727a25-27, A727b5-6, A728a13-14-16-23, A728b4, A731a10, M787b23
m.-ke T696b12, T699a10, A722a7, A723b21, -22, A728a12-24, A732b7
m.-de T696b10, A726b10
m.-din A731a8
m.-üñ M791a20
m.-üñe T712a12
m.-i T706a15, T709a11, A720a17, A721b12, A723b18, A724a16-18, A727b15, A730b13, A733a8, M786a25, M788a1, M789a18, M796a10, M800b4
m.-iniñ T715b3, A724b2, A726a22, A728b4, A729a6, A729b9
m.-in A719a11, A720a17, A721a25, A723a26, A724a4, A724b3-13, A725a25, A727a3, A728b12, A730a10-15-17, A733a9
m.-ini A720a12, A723a25, A725b7, A732b12
m.-iñe T695b9, T697a9, T699a11, A720a16-23, A721b18, A723a11, A728a25, A728b15-25, A729a8, A730a8, A731b17
m.-ide T694b18, T695b2-10, T696a27, T699a9, t715b2, A720a8, A720a22, A721a24, A721b12, A727a8, A727b9, A731a7, M787a12
m.-idin T711b19, A720a15, A723b15
m.-idindür T715b18
m.-idin irdiler T717a5
m.-leridin T708a6

milk-ārāy **(Ar.Fa.birl.s.) Memleketi, ülkeyi süsleyen.**
ḫāṭır-ı m.-ıñ M791b7

min- **Binmek, hayvanın üzerine binmek.**
m.-ip T713a20

min **Ben, birinci tekil kişi zamiri.**
m.-i zār udün M788a12

m. m. T700b17
m.-dür m. T710b25, T713a23
m. T694b4, T698a15-26, T699b22, T700b4, T706a5, T708b23, T709a27(2), T711a11, T712a4, T712b2, T713a22, T715a18, A722a23, A723b2, A725a22-27, A726a13, A727b4, A729b22-23, A733b1, M788a18, M790a4-11, M791a22, M795a17, M795b2-14, M799a22, M799b19
m.-niñ T698a15-17-18-27, T70b4-17, T701a11, T702b12, T704a21, T706a1, T710a10, T710b25-26(2), T713a22-23, T713b13-18, T717b9, A723a1, A726a26, A726b26, M789b22, M797a5(2), M799b16
m.-niñ bile T709a27(2)
m.-niñ üçün T698a10
m.-i T698a25, T701a12, T706a1, T709b23(2), T711a11, T716b10, A731a15, M787a12, M790a5, M791a14, M794b8(4), M795b2, M796a22, M796b3(2), M801b7-8(2)
mañça T698a9, T700b23, T701a6, T701a22, T706a1, T702b4, T702b13, T702b14, T713b13 T717a3, A722a24, A723b15, A726b17, A726b18, A726b22, A728a5, A733a2, A733a21, N787a14(2), M787a21, M788a14, M791a4, M791a13 (2), M791a14, M791a22(2), M794b6, M795a11(2), M795a12, M795a17, M798b3(2), M801a26, M801a27
m.-din T694b3, T706b3, T708b22, T709b25, T710a5-10, T710b24, M796a2-22, M798a22

miñ **Bin; pek çok.**
birge m. bol- T701b22
m. irdi M797a26
m. T695a13-24, T695b6, T697b1, T699b2, T711a4, T711b11, T712b3-7, T717a27(2), A718b8-11, A719b14, A722b13-23, A723a9,A726b26, A730a20, A731a23, A731b3-5-6(2)-15-26, A733a14, M784b10-12-20, M795a10, M796a6, M796b15, M798a23, M801b24
m.-din T695b26
m.-din bir T705b20
m.-din birin T695b1, A733a20
m.-din birini M784b10
m.-din birge M795a10

Minā **(ö.a.)Mekke'nin doğusundaki dağlarda buradan Arafat'a giden yol üzerinde bir yer.**
M. T695b9

min Allahi't-tevfik (Ar.) Tevfik Allah'tan, yardım Allah'tan.
m. A. T718a24

miñ altı yüz **Bin altı yüz.**
m. a. y. T696a14

mināyi **(Fa.Ar.)Mineli, lacivert veya yeşil renkli sırça ile nakışlanmış olan.**
m. şişe M798b27

miñ biş yüz Bin beş yüz.
m. b. y. T696a15

miñ iki yüz Bin iki yüz.
m. i. y. T696b17

minnet (Ar.) Bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu görme.
m. ḳıl- A723b23
m. ḳoy- A730a8

minnet-dār (Ar.Fa.birl.s.) Birinden gördüğü iyiliğe karşı mahçup ve müteşekkir kalan.
m. bol- A732b4

miñ toḳuz yüz otuz Bin dokuz yüz otuz.
m. t. y. o. T696a16

minvāl (Ar.) Usûl, şekil, tarz, yol.
m. bile M782b11

miñ yitmiş Bin yetmiş.
m. y. T703a8

mīr-āḫūr (Fa.) Saray ahırının amiri, imrahor.
m. M789a17

mīr-āḫūrluġ (Fa.T.) Sarayın ahır amirliği görevi. İmrahorluk.
m.-ın A725a3

mīrāṡ (Ar.) Miras, ölenin yakınlarına bıraktığı mal, mülk.
m.-ıñ irmiş A733b8

mir'at (Ar.) Ayna.
m.-ı vesvās M785a18

Mīr Dervīş Muḥammed (ö.a.) Sultan Mahmut'un meclisine dahil olanlardan.
M. D. M. M796a26

Mīr Moġul (ö.a.) Sultan Hüseyin'in musahiplerinden biri.
M. M. M796a24

Mīr Seyyid Ebu Isḥaḳ (ö.a.)
M. S. E. I. M789a10

Mirzā Beyzade, asalet ünvanı; Sultan Hüseyin Mirza.
M. bile M792b17
m. dik M791b2
m. M788b18, M789a2, M789b22, M790a9, M791b1, M792b21, M793a3-4-12-15, M794a13-14-24, M794b6, M795a10, M796b10, M799b17, M800b11, M801a16-21

m.-nıñ M786b23, M789a23-24, M789b6-18, M792b13-26(2), M793a5-7, M794b26, M797a12
m.-nı M793a6, M794a21
m.-ğa M793a5
m.-m M793b24, M795b20-21-22

Mir Zeyne'l-'äbidin **(ö.a.)**
M.Z. M794a7

mis **(Fa.) Bakır.**
m. T703a12(2)

misāl **(Ar.) Örnek; benzer, gibi.**
m.-i vācibü'l-imtisāle M787b1
m. bile M782b11
m. M784a26
m.-ni M795b8
m.-in M783b5

Misāl **(ö.a.) Nuh'un oğlu Sam'ın ikinci oğlu 'Alim'in oğullarından biri.**
M. T696b7

miskal **(Ar.) Yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü.**
kırk m. A722b13
mive **(Fa. Meyve.**
m. T713b19, T716a23
m.-si T713b17, M788a25
m.-leri A729b19, M785a27

mivelik **(Fa.T.) Meyveli, meyvesi olan.**
m. T716b3

mizāc **(Ar.) Huy, tabiat, yaradılış; sağlık, beden sağlığı; beden vücut.**
m.-da M789b3
m.-ıñ A726a12
m.-ıñа M788a22
m.-ı M783a16-20
m.-ın M782b15
m.-ıda M799a24
m.-ıñız M787a8
m.-ıñızğa M801b26
m.-ları M789a23, M800b5
m.-larınıñ M795a24
m.-larığa M797a12

mizbān **(Fa.) Ev sahibi.**
m. T711b9
m.-ğa T708b13
m.-ı A729a17

mizān **(Ar.) Terazi, tartı; ölçü; ölçek.**
m.-ı M783b3, M787a3

Moğul Big **(ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza'nın emirlerinden biri.**

	M. B. M789b19 **M.** M789b19
mu'abbir	(Ar.) **Rüya tabir eden, rüya yorumlayan.** **m.-ler** T701a15
mu'āf	**(Ar.) Muaf, affolunmuş, bağışlanmış, ayrı tutulmuş, ayrıcalıklı.** **m. durur** M799b20 **m. bol-** M801a8 **m. tut-** M801a9-10-11(2) **m.** M787b26
mu'ālece	**(Ar.) İlaç yapma, ilaç hazırlama, ilaç kullanma.** **m.-ġa** T716b25 **m.-side** M788b1
mu'āmele	**(Ar.) Davranış, hareket.** **m.** T707b
mu'allim	**(Ar.) Hoca, öğretmen.** **m.-i avval** M799a5 **m. i s̱āni** M799a5
mu'arra	**(Ar.) Uzak, berī; soyulmuş, çıplak.** **m. durur** M797b13 **m. irdi** A720b23 **m.** M782b9
mu'āṣır	**(Ar.) Aynı asırda yaşayan, çağdaş.** **m. irdi** A724a8 **m.-ı** A722b18
mu'aṭṭar	**(Ar.) Güzel kokulu, ıtırlı.** **m. bol-** M788a12, M787b27
mu'ayyen	**(Ar.) Tayin edilmiş, belli, belirli, sabit.** **m. irmes** T716b12 **m. ḳıl-** A733b3
mu'az̲z̲eb	**(Ar.) Eziyet çeken, azab içinde olan.** **m. tut-** T713b27
mu'azzez	**(Ar.) Aziz, izzet ve şeref sahibi, şereflendirilmiş.** **m.** M795a3
mübid	**(Ar.) Tedbirli, akıllı adam; hakīm, filozof.** **m.-ler** A726a11-13 **m. ü ḥakīm** A726a9
mücib	**Sebep, vesile; gerektiren, gereken, lazım gelen, gerek.** **m.-i 'azl** T714a5 **m.-i elem** M795a25

m.-i fesād A723b21
m.-i ġaflet A728a11
m.-i ġam M795a15-24
m.-i güşāyiş M798a11
m.-i ḫoş-hallıḳ M799b13
m.-i ḫün-bārlıġ M787b24
m.-i īmān T714a26
m.-i inbisāṭ M798b11
m.-ı intibāh M793a22
m.-i ʿīş ü ḥużūr M788a5
m.-i kām M800a26
m.-i kelāl M794a20
m.-i küdūret M795b16
m.-i maḫt T694b4
m.-i melāl M788a19
m.-i mübāhāt M797a11
m.-i neşāṭ M797a14
m.-i saʿādet M794a21
m.-i saʿādet-i dāreyn M789a25
m.-i ser-efrāzlıġ M787a16, M795a9
m.-i ser-efrāzlıḳ M797a25
m.-i ṣıḥḥat M794b11
m.-i sūg-i e. M796a16
m.-i şifādur T716b23
m.-i şöhret T716b24
m.-i tefāḫür M787a22
m.-i tenbīh A723b8
m.-i teneffür A730b11
m.-i tereddüd T696b16, A723b21
m.-i tereddüd-i ḫāṭır M794a10
m.-i tervīḥ M793b18
m.-i teskīn M797a8
m. M795a6, M795b9
m.-i T704b14, T709a7, M790a15

muʿciz (Ar.) Başkalarını hayrete düşüren, başkalarını fiilinin üstünlüğü ile geride bırakan; mucize.
m. A729b20
m.-i T703b8, T714b15

muʿcizāt (Ar.) Mucizeler, Tanrı'nın emriyle peygamberlerce yapılan ve halkı hayrette bırakan olağanüstü işler, haller.
m. T705b14, T708b12, T716a9
m.-ı T697a6, T707a20, T708b14, T714a21, T715a13
m.-ıdın T703a11, T709b14, T714b3

muʿcize (Ar.) Mucize, Tanrı'nın emriyle peygamberlerin yaptıkları veya onlara hasıl olan olağanüstü işler, haller, keramet.
m. T697a15, T704a19, T705b4, T707b(2), T714a24-26
m.-ni T714b27
m.-si T704a14, T709b18, A727a16, A729b3
m.-sidin A731b17
m.-ler T716b11

mufaṣṣal (Ar.) Tafsilatlı, ayrıntılı, uzun uzadıya anlatılan.
m. M800a1

Muġ (ö.a.) Bir tarihçi ?
M. A718b2

muġannî (Ar.) Şarkıcı.
m. irdi A731b1

muġanniyye (Ar.) müen. Kadın şarkıcı.
m. irdiler A731b5

muġaylān (Fa.) Deve dikeni.
m.-ları M785b4

muġtenem (Ar.) Ganimet olarak alınmış.
m. tut- M798b12

muḫabbir (Ar.) Haber veren, bildiren.
m. M796b5

muhācir (Ar.) Göç eden, göçmen.
m.-iniñ M794b18

muḥāfaẓat (Ar.) Koruma; besleme, bakma.
m. başla- T695a19
m. ḳıl- T701a26, A722a19
m.-ıñġa M798b18
m.-ı T702b10, T711b15, M786a5
m.-ı üçün T703b12
m.-ın t705a21
m.-ıġa T713b12-14

muḥāfıẓ (Ar.) Koruyan, muhafaza eden, değiştirmeyen.
m. M796b8

muḥāl (Ar.) İmkânsız, mümkün olmayan, olmaz, olmayacak.
m.-dür A723a26
m. körün- A719a15
m. M783a18, M784b5, M802a10

muḫālefet (Ar.) Farklılık, aykırılık; karşı gelme, iftira etme; düşmanlık.
m.-dür T708a3
m. ḳıl- T702a23
m. A723b16, A730a7

muḫālif (Ar.) Aykırı, farklı, uymayan, muhalefet eden, karşı gelen.
m. M785a2, M786a7, M796b7
m.-i M785b25

muḫālif-seyr (Ar.Fa.birl.s.) Farklı hareket eden, aykırı davranan, aksi davranışlı.

çarḫ-i **m.** A720b13

muḫalled (Ar.) Sürekli, devamlı, ebedî.
m. bol- M790a16
m. M797a15

Muḥammed Suçı (ö.a.) Sultan Mahmut'un meclisine dahil olanlardan.
Mir Derviş M.S. M796a26

Muḥammed Kökeltaş (ö.a.) Sultan Hüseyin'in musahiplerinden, meclisinde olanlardan bir kişi.
M.K. M796a25

Muḥammed (ö.a.) Hz. Muhammet.
Hazret-i M. Ṣalla'llāhu 'aleyhi vesellem T694b8, A726b22

Muḥammed-i ma'sūm (ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza'nın oğlu Ebul-muhsin Mirza'nın lakabı.
M. M796a21

Muḥammed Emîn Big (ö.a.)
M. E. B. bile M788b14

muḥarrem (Ar.) Kamer takviminin birinci ayı.
m. ayınıñ T696a13, T705a1

muḥarrer (Ar.) Yazılmış, kaydedilmiş.
m. M798b18

muḥāṣara (Ar.) Kuşatma, etrafını çevirme.
m. bile T707a25, A725b10
m. ḳıl- T707a25, T707b(2), A726b14, A727a11
m.-sıġa T710a3

muḫāṭab (Ar.) Kendisine hitap edilen, sorumlu tutulan.
m. ḳıl- T698b5, T703b15

muḫayyel (Ar.) Tahayyül edilmiş.
pāk u m. idi A733a26

muḥāzî (Ar.) Bir hizada, aynı hizada.
m.-siġa A731a25

muḫbir (Ar.) Haber veren.
m.-dür T711a20
m. T712a19

muḥiḳḳ (Ar.) Haklı, iddiasında haklı olan.
m. irkenin T700b26

Mühil (ö.a.) Eyüp Peygamber'in büyük oğlu.
M. T702b24

muḫill (Ar.) Halel getiren, sakatlayan, bozan.
m. ḳıl- T710a17

muḫliṣ (Ar.) Dostluğu ve samimiliği ve her hali içten gönülden olan, tevazu ifadesiyle birinci tekil kişi zamiri yerine.
bende-i m.-niñ M789a7
m.-iñni M797b16

muḫlisāne (Ar.) Samimi olarak, içten gelerek, dostlukla.
m. M787a26

muḥkem (Ar.) Sağlam, sağlamlaştırılmış, kapanmış.
m. ḳıl- A722a20

muhtāc (Ar.) Muhtaç, bir şeye ihtiyaç duyan, ihtiyacı olan.
m. bol- T700b9, M786a16
m. T715a2
m.-larġa T695b2, A729a4

muḫtār (Ar.) Hareketinde serbest olan, dilediği gibi davranma özgürlüğüne sahip.
m. siz M802a1

muḫtaṣar (Ar.) Kısaltılmış; kısa; öz, özet, özetlenmiş olan; bir konunun anlatımının kısaltılması.
m. A727a2, M786b24
m.-ġa T700b2, T711b13
m.-da T708b19, T712b6, T714a17, A721b8, A724b4, A730a27
m.-ı T715b2

muḫtefi (Ar.) Saklanan, gizlenen, gizlenmiş olan.
m. bol- T715a15

muḫtelif (Ar.) Çeşitli, farklı, değişik; farklılık, ihtilaf, karışıklık, çeşitlilik, zıtlık, birbirine uymazlık.
gerdiş-i m. A727a22
ṭabāyi'-i m. M790b7
m. T711b13, T712a21, T715a13, A724b8, A724b17

muḫtelefün fih (Ar.) Üzerinde ihtilaf olunmuş mesele.
m.-dür A723b17

muḫtelif-mizāc (Ar.Fa.birl.s.) Zıt mizaçlı, değişik yaradılışlı, değişken yaradılışlı.
m. A720b15

muḫtera' (Ar.) İcat edilmiş, ilk kez yapılmış, yaratma.
m.-idür T717b19

muḫteri' (Ar.) Bir şeyi ilk kez yapan, bir şeyi ilk kez ortaya çıkaran.

m. bol- T695b11

muhterik **(Ar.) Tutuşup yanan.**
m. iyle- M783a15

muhteriz **(Ar.) Çekinen, sakınan.**
m. bol- T709b24

muhtesib **(Ar.) Timurlular devletinde dini bir memuriyet.**
m. M793b6
m.-ler M793b10

mukābele **(Ar.) Karşılık verme, karşılık; karşılaştırma.**
m. T713b2
m.-de M782b10, M789b26
m.-side T703a3, M789a12, M797a20, M799a22

mukaddem **(Ar.) Önce gelen, önde gelen, esas; değerli, üstün.**
m. tut- M787a11
m. T718a21

mukaddes **(Ar.) Mübarek, kutsal, mukaddes.**
m. T700a2, T705a5
vādī-i m.-din T704a16

mukaddimāt **(Ar.) Girişler, başlangıçlar.**
m. M802a6
m.-dın M786b8, M792a24, M792b11

mukaddime **(Ar.) Kitaplarda başlangıç, giriş, önsöz.**
m.-side T695a14

mukarreb **(Ar.) Yakın olan yaklaşan, ulaşan.**
m. bol- T706b23
m. T703b1

mukarrer **(Ar.) Kararlaştırılmış, belirlenmiş, tayin edilmiş; anlatılmış, bildirilmiş; değen, ulaşan; verilmiş, kararlaştırılarak verilen.**
m.-dür T714a17, M785b22, M786a23, M792a25
m. irdi A731b8
m. bol- A732b6, M786a24, M793a24, M801a8, M802a6
m. it- M798b19
m. kıl- T696b9, T705a5-21, T705b7, T709a22, A724a5, A725a7, A729a4, A730a7, A732b10, M792a26, M796b6, M800a19
m. kılıl- M793b15

mukārin **(Ar.) Erişmiş, yaklaşmış, ulaşmış.**
m.-leriniñ M787b13

mukarrin	**(Ar.) Yakın olan, bilen, farkında olan.** **m. bol-** T694b11, M800b11
mukaṣṣır	**(Ar.) Kusurlu.** **m.** M785b24, M787b7
mukāvemet	**(Ar.) Karşı koyma, dayanma, karşı durma.** **m. kıl-** A729b8 **m.** A731a1 **m.-din** A729b10
mukayyed	**(Ar.) Bağlı, bağlanmış, zincirlenmiş.** **m. kıl-** A722a7
mukīm	**(Ar.) İkamet eden, oturan.** **m. irdi** T702a23, T715b26 **m. irdiler** T697a9 **m. bol-** T695b23 **m.** M783a20
mukrī	**(Ar.) Kur'an okuyan.** **m.** M793b5
mukteżī	**(Ar.) Gerektiren, icap ettiren; gereklilik, zaruret; lazım olan, gerekli olan hal; talep, istek; iktiza eden.** **m.-i avval** A719a20 **m.-dür** T700b3 **m. bol-** T694b1, M783a1 **m.-si** M785b23, M799a11 **m.-sidin** M785b16
mūm	**(Fa.) Mum, bal mumu.** **m.** T709b19
mūmla-	**Balmumu ile bir kabın içini sırlamak, cilalamak.** **m.-mış** M800a15
muña	**Buna. bkz. bu.**
munça	**Bu kadar, bunun kadar, bunca. bkz. bu.**
munda	**Burada, bu konuda, bunda. bkz. bu.**
mundağı	**Bundaki, buradaki, bu konudaki. bkz. bu.**
mundak	**Böyle, bu şekilde, bunun gibi. bkz. bu.**
mundın	**Bundan. bkz. bu.**
munı	Bunu. bkz. bu.
munıñ	**Bunun. bkz. bu. krş. munuñ.**
mūnis	**(Ar.) Cana yakın.**

m. M801a22

muntaẓır **(Ar.) Bekleyen, gözleyen.**
m.-lar M783a4

munuñ **Bunun. bkz. bu. krş. munıñ**

mūr **(Fa.) Karınca.**
m. T710b20, T710b23(2)-26-27(2), T712a18, A726b16, M788a15
m.-nı T710b21
m.-ġa T711a1

murabbaʿ **(Ar.) Dört köşeli.**
meydān-ı m. T710b14

murād **(Ar.) İstek, dilek, arzu; maksat, meram, murat.**
m. u maḳṣūd M792a20
m. sarı M797b2
m. M784a24, M785a3, M785b10, M786a26, M787b14, M788a6-7-8-16, M797b1-2-20-23
m.-nıñ M786a26
m.-ı M784a23, M789a18, M791b8-27, M792a21-22(2)-27, M801a18
m.-ın T697a2, T708b16, M797b2
m.-lar M798a3

murādāt **(Ar.) Muratlar, istekler, maksatlar.**
m. u maḳāsıd M788b13

muraḳḳaʿ **(Ar.) Eklenmiş, ek yapılmış, yama vurulmuş.**
m.-nı M790b22

muraṣṣaʿ **(Ar.) Değerli taşlarla süslenmiş, bezenmiş.**
m. irdi T710b15
m. ḳıl- " Değerli taşlarla süslemek, bezemek." T701b18, T705a20, T710b11, A719b17, A731a22-25, M784a24
m. M787b19

muṣādaḳatlıḳ **(Ar.T.) Dostluğu olan, yakınlığı arkadaşlığı olan.**
m. M783b20

muṣaddiʿ **(Ar.) Usandıran, bıktıran, zahmet veren.**
m. bolul- M787a12

muṣāḥabet **(Ar.) Konuşma, görüşme, sohbet etme.**
m. ḳıl- T713b25
m. T706b8, M786a1
m.-din T711b9
m.-idin T704a25

muṣāḥib **(Ar.) Arkadaş; hükümdarın özel maiyeti olan bilgili, sözünden sohbetinden yararlanılan, nüktedan ve hazır cevap kimseler.**

hem-dem ü m.-dür M791a4
m. bol- T718a6
m. ḳıl- A725b27

muṣāḥiblıġ (Ar.T.) Arkadaşlık, dostluk.
m. T706b16

musaḫḫar (Fa.) Ele geçirilmiş, zaptedilmiş, istila edilmiş, kazanılmış.
m. bol- T701b24, M788a1-9, M789a18, M791b3, M798b1, M800b4
m. ḳıl- A730a7-10

muṣālaḥa (Ar.) Barışma, uzlaşma; güvenlik, barış.
m.-i milk A732b3
m.-ġa A720b18

musallaṭ (Ar.) Birisine, bir şeye bağlanan, rahat bırakmayan.
m. ḳıl- " Bir şeyi veya birini başkasının başına bela etmek." T704b7

muṣammem (Ar.) Kesin olarak karar verilmiş.
m. ḳıl- T706a14

muṣannif (Ar.) Kitap yazan, müellif.
m.-iniñ A718b15

muṣavvir (Ar.) Tasvir yapan, resim yapan.
m. A725b15
m.-ni A725b21

Mūsī Musa Peygamber.
M. ʿaleyhi's-selām T696a15-16, T700a12, T703a9-13-26, T703b1-4-8-10-16-17-24, T704a3-5-7-9-12-15-16-19-20-24(2), T704b1(2)-8-9-11-13-15-16-17(2)-18-24-26-27, T705a4-6-7-8-9-10-13-14(2)-18-19(2)-23, T705b2-3-5-11-12-15-17-20-21-27, T706a2-3-5-6-7-9-14-15-22-25(2)-26, T706b5-7-9-12-15-16-23-27, T707a1-2(2)-3-4(2)-5-10(2)-19, T707b, T708a16, T708b20, T709b1, T713a2-4-5, A719b24
M. ʿaleyhi's-selām bile T705b16
M. ʿaleyhi's-selāmnıñ T703b2-3-14-23, T704a13, T704b14, T705b9-17, T706b1, T707a6-20
M. ʿaleyhi's-selāmnı T703b9-19, T704a6-8, T705b5-24, T706b11
M. ʿaleyhi's-selāmġa T695b3, T703b21-26(2), T704a13-25, T704b17-27, T705a15-23, T705b6-22-23-26(2), T706a1-3-7, T706b26, T707a1
M. ʿaleyhi's-selāmdın T702a13, T705a2, T706a12, T707a21-22
M. T703a13, T703b9, T705b23, T706a2-4-15-17-18, T706b3-4, T707a11(2),

T707a24, T712b26-27, T713a1, A720a3
M.-niñ T704a23
M.-din T705b10

muṣībet **(Ar.) Felaket, sıkıntı, ansızın gelen bela.**
m.-ḳa T717b20
m.-i T717b20

mūsiḳī **(Ar.) Müzik.**
m. T717b18

Mūṣul **(ö.a.) Musul, Irak'ın kuzeybatısında Dicle Irmağı'nın kıyısında eskiden beri yerleşim yeri olan şehir.**
M. idi T716a1
M. A725b5
M.-da T696a12, A729b11

muta'aṣṣıb **(Ar.) Kendi tarafını aşırılıkla tutan.**
m. T697b25

---

muṭābıḳ **(Ar.) Uyan, birbirine uygun.**
m.-ı M789a16

muṭallā **(Ar.) Yaldızlanmış, yaldızlı, süslenmiş.**
m. bol- M797a21

mutaṣaddī **(Ar.) Bir işe girişen bir işe kalkışan, tasaddi eden.**
m. bol- A732a8

mutaṣarrıf **(Ar.) Kendisinde bir şeyi kullanma hak ve kullanma yetkisi olan.**
m. bol- A728a24

mutaṣavver **(Ar.) Düşünülmüş, olabilir, akla gelebilir.**
m. M801b13

mutaṣavvir **(Ar.) Tasarlayan, tasavvur eden, düşünen.**
m. irdi T700b16

muṭṭali' **(Ar.) Şahit olan, gören, bilen, bilgili, öğrenmiş.**
m. irdi T698b15
m. bol- A723a18

muttaṣıl **(Ar.) Devamlı, sürekli, aralıksız; birleşen, bitişen, kavuşan.**
m. bol- T704b22, T713a18
m. T698b27, M796b18

mu'teber **(Ar.) Değer verilen, itibar edilen, güvenilir, inanılır, hatırı sayılır.**
m.-dür T717b25
m. T696b16, T716b16-19

Mu'tefikāt (ö.a.) Lut Peygamber zamanında doğru yoldan ayrılan, sapkınlıkları sebebiyle Lut Peygamber'in doğru yola çağırdığı kimi rivayete göre beş kimi rivayete göre yedi şehir.
M. T699a7
M.-nı T699a7-9-13

mu'teḳad (Ar.) İnanılan, inanış.
m.-ı T702a19

mu'teḳid (Ar.) İnanan, itikad eden.
m. irdi A726a25
m. bol- T716b21
m. ḳıl- T715b21

mu'tekif (Ar.) Ramazanda bir yere çekilip ibadetle meşgul olan.
m. bol- T705a5

mu'temed (Ar.) Kendisine inanılan, güvenilen.
m.-i enīs M797a2

mu'temen (Ar.) Emin olunan, güvenilen.
m.-i celīs M797a2

mu'terif (Ar.) İtiraf eden, kusur ve kabahatini gizlemeyerek söyleyen, anlatan; inanan, kabul eden.
m. bol- T697a16, T711b15, T716a17

muṭī' (Ar.) İtaat eden, boyun eğen, bağlı.
m.-i emr ü nehy M795b14
m.-i fermān M787a26
m. irdiler T708a11
m. bol- M791a14
m. ḳıl. A727b3
m. ol- M792a9
m. M798b24
m.-raḳ M792a27

muṭlaḳ (Ar.) Yalnız, tek; kayıtsız, şartsız; mutlaka.
bāḳī-i m. " Tanrı." M796a12
ḳādir-i m. " Tanrı." M802a9
ma'dūm-ı m. T718a2
m. M785a13

mutlaḳa (Ar.) Her halde, ne olursa olsun, illa.
m. M794a1

muṭrib (Ar.) Çalgı çalan, çalgıcı.
m.-i bezm-i ṭarab M790a21

muvāfaḳat (Ar.) Uzlaşma, razı olma; uygunluk, uyma.
m. ḳıl- T702a5, A724a5

m.-ıġa T709b20

muvāfakatlıḳ **(Ar.T.) Anlaşan, uyuşan, birbiriyle uyuşan.**
m. M783b19

muvāfıḳ **(Ar.) Uygun, münasip; denk, yaraşır; yerinde; doğru.**
m. irdi M790a9
m. irmes M786b1
m. bol- M790a10, M790b8
m. tüş- T701a11, A730b21, M788b6
m. kıl- M787b14
m. T704b18, T706b1, T712a8, A724b18, M791b2, M796b7-11-12, M802a18
m.-ı M789a16
m.-raḳ M791b21

muvaḥḥiş **(Ar.) Ürküten, korkutan.**
m. A725a8, M797a7

muvāṣalat **(Ar.) Ulaşma, varma, kavuşma.**
m. M787a6

Muẓaffer Hüseyn **(ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza ile Hatice Begim'in oğlu.**
M. H. M795b23
M. H. bin Sultan Hüseyn M796a22, M796a22

muẓaffer **(Ar.) Zafer kazanmış, üstünlük kazanmış.**
m. ü manṣūr A729b13
manṣūr u m. M800b4
m. ḳıl- T706a1

muẓaffer-livā **(Ar.Fa.birl.s.) Zafer kazanmış bayraklı, üstün gelmiş, bayrağı muzaffer.**
m. M801a18

mużırr **(Ar.) Zararlı, zarar veren.**
m.-raḳ T704b8

mużṭarib **(Ar.) Sıkıntı çeken, rahatsız olan, ıstırabı olan.**
m. bol- T698b4
m. T717a9, M800a26

mübāhāt **(Ar.) Övünme.**
mūcib-i m. M797a11
m. ḳıl- T699b6

mübālaġa **(Ar.) Mübalağa, bir şeyi çok büyütme ileri vardırma, abartma; pek fazla, çok aşırı; küçük bir şeyi büyük gösterme.**
m. ḳıl- T705b1-17, T710b10, A729b27, M799b13
m. körgüz- T699b8
m. bile A724b24
m. M801a5

m.-nı A728a10
m.-lar T697b20

mübālağalığ (Ar.T.) Büyük, önemli.
m. M801a10

mübārek (Ar.) Mübarek, uğurlu, kutlu, saadetli değerli; bereketli.
m. T698a5-20-22, T702b5-19, T703b17, T705b18, T707a8, T708a11-12, T710b25, T711b10, T712a9, T713a14-24-27, T713b21, T716b18, A731b17, M785b14-22, M786a13-20, M787a16, M789a23-26, M789b6-12, M790a13-20, M790b6-19-24, M793a5, M794a22, M795a24, M795b27(2), M796b1, M797a12, M799a18, M799b14, M800b5
vücūd-ı m.-iğa T713b25

mübārek-ḫāṭır (Ar.Fa.birl.s.) Yüce kişi, uğurlu, feyizli kişi.
m. M793b7

mübāşeret (Ar.) Bir işe başlama girişme.
m. ḳıl- "Yakınlık kurmak, beraber olmak." T698a4

mübeddel (Ar.) Değişmiş olan, dönüşmüş olan.
m. bol- M789b6, M798a6
m. ḳıl- M786a17, M802a1

müberrā (Ar.) Temizlenmiş, aklanmış, bir durumdan uzak.
m. irdi M782b9

mübtelā (Ar.) Tutulmuş, belaya uğramış; tutkun, bir dertten mustarip.
m. bol- T704b2
m. eyle- A729a14
m. ḳıl- T695a4, T696b23, T708a6, T716a9
m.-sınıñ M788a21

mücāhede (Ar.) Nefsi yenmek için çalışma, uğraşma.
m.-ler A721b13

mücāhid (Ar.) Cihat eden, din düşmanlarıyla savaşan.
m. T697b18

mücāvir (Ar.) Mabet veya tekke yakınlarına çekilip oturan, zamanını ibadetle geçiren.
m. irdi T713b7(2)
m. T713b8-9

mücerred (Ar.) Yalnız, tek.
m. T715a27

mücerretlıḳ (Ar.T.) Bekârlık, yalnız olmak.
m.-ḳa T714b3

mücmel (Ar.) Toplanmış, bir araya gelmiş; kısa ve az sözle anlatılmış, öz, özet.
m. idi A733a26
m. A733a26, M800a1, A728a20, A731b22

mücmelen (Ar.) Kısa olarak, kısaltılarak, az sözle.
m. T707a17, T712a9, A728b2

mücrim (Ar.) Suçlu.
m. M802a9
m.-lerġa M792a1

mücteníb (Ar.) Çekinen, sakınan, uzak duran.
m. T700b22

müctemi' (Ar.) Toplanmış, bir araya gelmiş.
m. M783b26

müdā'i (Ar.) Çağrı.
m.-si M796b21

müdām (Ar.) Sürekli, devamlı.
m. bol- M783b14
m. M789a27, M792a5, M795b22

Müdāmi (ö.a.) Bazılarınca Zecrema ile birlikte peygamber olduğuna inanılan kişi.
M. T713a4

müdāvemet (Ar.) Devam etme; bir işe aralıksız devam etme.
m. ḳıl- M798a5
m.-i A728a11

müdde'ā (Ar.) İddia olunan şey, ileri sürülerek savunulan düşünce, iddia.
m. ḳıl- T711a2
m. A725a6, A733b9, M786b11, M789a16
m.-nı A732b19
m.-ġa M790b22
m.-dın M799a22
m.-sı T703a19, T711b22, T717b27, A733a17, M788b2-6
m.-sını T700a10
iḥtiyāc u m.-ları M792a25
m.-ları M796b7

müddet (Ar.) Süre; zaman, vakit; devir, dönem; bir zaman, belirli bir zaman.
m. ü zamānı T707b
m.-i da'vet T708b8
m.-i nübüvvetide T702b23
m. T697a13, T703a3, T704b11, T709a1, T715b8
m.-de T711a8
bu m.-de " Bu kadar zamanda." M788b23, M790b22, M799b18
m.-din T713a15

m.-i T699a18, T713a8, A722b7, A725b6, A726a6-22, A727a20
m.-in A728b21
m.-ide T703a8, A723b27
m.-idin t712a15
m.-lerdür T709a9
m.-lerdin T712a15
m.-lerin A724b9
m.-lerini A724b17

müddeti (Ar.) Bir müddet, bir süre, bir zaman.
m.-dür M787b12
m. T708a12, T708b11, T710a7, A733a9, M790b19, M798b8, M799b10

müdevver (Ar.) Yuvarlak, değirmi.
m. M787b18

mü'ebbed (Ar.) Sürekli, sonsuz, ebedi devamlı.
m. bol- M790a17, M797a15

mü'essir (Ar.) Çok hissedilen, içe işleyen, dokunaklı.
m. T714b6

mü'ezzin (Ar.) Ezan okuyan.
m.-din M793b11

müfārekat (Ar.) Ayrılma, uzaklaşma.
m.-i M795a5
m.-ining M794b18

müfessir (Ar.) Tefsirci, tefsir eden; Kur'an'ı yorumlayan din bilgini.
m.-ler T707a21, T712a8

müfevveż (Ar.) Verilmiş, bırakılmış.
m. bol- A719b21

müfīd (Ar.) Faydalı, anlamlı.
m. T718a21

müflis (Ar.) İflas etmiş, parasız.
m. T718a8

müfriṭ (Ar.) Çok fazla, aşırı, haddinden fazla.
m. T701b15, A719a18

müfteḫir (Ar.) Övünen, sevinen.
m. irdi A729a13

müfti (Ar.) Fetva veren; müftü.
m.-si M782b4
m.-ler M784a1

müheyyā (Ar.) Hazırlanmış, hazır.
m. A725a17

mühlet (Ar.) Mühlet, bir işin yapılması için verilen zaman, süre.
m. T699a14

mühlet-fezāy (Ar.Fa.birl.s.)Süre, zaman arttıran, zaman veren.
m. bol- A733a27

mühlik (Ar.) Helâk edici; yakıcı öldürücü; çok, pek fazla.
m. T700b12, M784a10, M785a26, M801a23

mühr (Ar.) Mühür, imza.
m. ḳıl- "Mühürlemek." A725a21
m.-i iḫfā M791b11
m. M788b25, M793b21
m.-i M793b26

mühr-dār (Ar.Fa.birl.s.) Devlet erkanının mühürlerini korumak ve onun emriyle gereken evrakı mühürlemekle görevli memur.
m. M793b26

mühre (Fa.) Yuvarlak, halka; güneşin etrafında oluşan ışık halkası.
m.-sidin M787b18, M796a3

mührluḳ (Ar.T.) Mühürlü, mühürlenmiş, kapatılmış.
m. T711a21, M789b1

müjde (Fa.) Müjde, sevinç haberi; hayırlı, sevinçli haber.
m.-i cānī M787a21
m.-i ümid-i viṣāl M792a2
m. bile M791a22
m. T713a25
m.-si M788b1
m.-sin M792a4-12

mükāfāt (Ar.) Ödül, bir şeye karşılık olan.
m.-ıdur T718a9

mükāleme (Ar.) Konuşma, karşılıklı konuşma.
m. ḳıl- T710b22
m. T704a15
m.-din T702b1

mükedder (Ar.) Kederli, üzüntülü.
m. ḳıl- M801b14

mükerrem (Ar.) Mutlu, bahtiyar, sayılan, aziz, muhterem.
m. ḳıl- M795a14

mükerrer (Ar.) Tekrarlanmış; fazla.
m. M794b27, M795b9

mül (Fa.) Şarap; şarap rengi.
câm u m.-i dil-fürûz M798b5
m. M783b11

mülâhaza (Ar.) Dikkatle bakma, gözden geçirme, inceleme; düşünme, değerlendirme, iyice düşünme.
m. ḳıl- T713a17, A722a23, A724b23, M786a3, M790b15, M792b19, M799b14, M802a2-14
m. ḳılıl- A728a27, M786a14, M790a10, M794a22

mülâḥiẓ (Ar.) Dikkatle bakan, koruyan, düşünen.
m. bol- M796b8

mülâḳât (Ar.) Görüşme, konuşma; buluşma, kavuşma, beraber olma.
m. ḳıl- T704a18, T709a25, T711a23
m. A725a5, M787a3-6
m.-i T711a19, M798b9
m.-ın A729a23

mülaḳḳab (Ar.) Lakaplanmış, adlanmış.
m. bol- T708b19

mülâyemet (Ar.) Yumuşak huyluluk, yumuşaklık; uygunluk.
m. ü ʿöẕr-ḫ̌âhlıḳ bile A721b24
mümtâz u m. M798b23
ta'zîm ü m. bile M792b9
m. bile M799a11
m. M793b8

mülâyim (Ar.) Yumuşak huylu, yumuşak; uygun.
m. tüş- " Hoş gelmek." T700a6
m. M796a26
m.-raḳ M792b16

mülâzemet (Ar.) Bir yere veya kimseye sımsıkı bağlanma, birinin hizmetinde, huzurunda olma, bağlılık; bir işle devamlı meşgul olma.
ḥaml-i m. M789a17
m. ḳıl- A732a19
m. A728b10, M789a5, M789b2, M791b3, M794b18, M795a5
m.-ḳa M791b6
m.-din T711a16, M800b10
m.-i M795b12
m.-iğa T701b10, T703a1
m.-ide M799b21
m.-leriğa M791b1

mülâzemetî (Ar.) Bağlılık, bir yakınlık, bir bağlılık.
m. M799b22

mülâzım (Ar.) Birine bağlı, birinin hizmetinde olan, birine veya bir yere bağlılığı olan; bir göreve devam eden, hizmette bulunan; lazım,

gerekli; bağlanmış, ayrılmayan; subay; memur, memur adayı.
vācib ü m.-dur M800b24
m. irdi T698a7
m. bol- A722a27
m. ḳıl- A725b27
m.-ı T702a17
m.-ları irmişler T715b3
m.-ları M787b13
m.-larını T717a13
m.-lar bile M794b12
m.-lar M789b9, M794b22, M799a16, M800b8, M802a18
m.-larnıñ M795a24
m.-lardın A723b6

mülemmaʿ (Ar.) Karışmış, birbirine geçmiş; parlak.
m. it- M784a25
m. M787b19

mülevven (Ar.) Rengârenk, renkli, renk renk.
m. M783a25, M787b19, M801b20

mülḥaḳ (Ar.) Katılan, eklenen.
m. bol- T705a9

mültefit (Ar.) İltifat eden, bir işi yapmak için rağbet gösteren.
m. bol- T702b3

mültemes (Ar.) İltimaslı, kayırılan; iltimas istenen.
m ḳıl- M784b27
m. M797b18

mülūḳ (Ar.) Hükümdarlar, sultanlar, melikler.
m.-i ṭavāyif " Büyük İskender'in ölümünden sonra ele geçirdiği toprakları aralarında bölüşen kumandanlarının oluşturdukları devletlerin hükümdarları ve aynı zamanda ortaya çıkan Eşkaniyan sülalesi hükümdarlarına verilen isim." A723b10-16-26, A724a1-4, A724b3-6-7(3)-10(2)-11(2), A725a13-14
m. T703b21, A729b12, A731a6, A731b20
m.-din T716a26
m.-i T696b3, T718a24, A723a2, A730a22
m.-idin T714a10, A729b9, A730b14

mümerred (Ar.) Yüksek, duvarları yalçın kaya gibi düz bina.
şarḥ-ı m.-ni T704b10

mümkin (Ar.) Mümkün, olabilen, olabilir, imkan dahilinde olan.
m.-dür T716b16, M800a12
m.-imes A726a12, M796a20
m. irmes T707a25, M792a12

m. M786b1, M801b13

mümkinü'l-vuṣūl **(Ar.) Ulaşılabilecek, yetişilebilecek, kavuşulması mümkün.**
m.-raḳ irdi irkin M787a3

mümtāz **(Ar.) Ayrı tutulmuş, üstün tutulmuş, imtiyazlı; seçkin.**
m. u mülāyemet M798b23
m. ḳıl- T711b16
m. M792a9-16, M800b25

mümtāzlıḳ **(Ar.T.) Ayrıcalık, üstünlük.**
m bir- A731b20

mümteniᶜ **(Ar.) Çekinen, bir işi yapmaktan sakınan.**
m. T703b23

münācāt **(Ar.) Tanrı'ya dua etme, yalvarma.**
m. ḳıl- T699b2, T703a4, T704a26, T705a3-14, T705b26, T707b, T708a1, T708b15, T711a2
m.-da T702a12, T709b22
m.-dın T715a4, T717b10
m.-ı T710a18
m.-ıda T703b18

münaḳḳaş **(Ar.) Nakışlanmış, işlenmiş, nakşedilmiş.**
m. irdi T705b18

münāsebet **(Ar.) Bağ, yakınlık, ilişki.**
m. T703b21

münāsib **(Ar.) Uygun, yerinde; yakışık, yaraşır, layık.**
m.-dür T711b13, A725a2
m. irmes A723b21, M786a17
m. bol- M788b19
m. T701a22, M789a3, M791b2-14, M793b4-23, M796b10, M802a7, M795a6
m.-raḳ A724a1
m.-raḳ imes M783b12

münāzaʼat **(Ar.) Ağız kavgası, çekişme.**
m. ḳıl- A723b24

münbesiṭ **(Ar.) Ferahlayan, içi açılan, gönlü rahatlayan.**
m. bol- T703b19

münderic **(Ar.) Bir şeyin içinde yer almış, bir şeyde toplanmış.**
m.-dür M786b21

müneccim **(Ar.) Müneccim, yıldızların hareketinden anlam çıkaran kişi.**
m.-leri T698a3
m.-ler T698b7, A726b22, A726b24, A731b23,

A731b25, A732a1

münevver (Ar.) Aydınlık, ışıklı, nurlandırılmış, aydınlanmış.
m. bol- M788a1-6-8-11, M797a27
m. iyle- A732a10
m. ḳıl- T713b21, M787b22, M797a20, M801b14
m. T705b17

müncerr (Ar.) Varan, neticelenen; bir şeye ilişkin, ait.
m. irdi M800a26
m. bol- M786a4
m. A719a8

münferid (Ar.) Tek, eşsiz, bir.
m. irdi T705b16

münfa'il (Ar.) İnfi'al eden; güçsüz; utanan, eksiklik duyan; gücenen.
m. bol- T711a12
m. ḳıl- T711b7
m. tüş- T704b13

münḥasır (Ar.) Mahsus, inhisar eden, içine alan.
m.-dur M786b16

münḫasif (Ar.) Sönükleşen, sönük, ışıksız kalan.
m. M784b9

münhedim (Ar.) Yıkılmış, çökmüş.
m. irdi T706b22

münhezim (Ar.) Bozguna uğrayan.
m. bol- T706a13, T707b
m. it- M786a8

münḳād (Ar.) Boyun eğen, inkıyad eden.
m. irdiler T708b15
m. bol- T705b20
m. ḳıl- A724b3

münḳalib-räy (Ar.Fa.birl.s.) Değişken mizaçlı.
m. A720b15

münḳaṭi' (Ar.) Kesilmiş, arkası gelmeyen.
m. bol- T696a24, A724a19, M792b11
m. ḳıl- T701b4

münḳażi (Ar.) Biten, bitmiş, sona ermiş.
m. bol- M785b2

münkir (Ar.) İnkar eden, kabul etmeyen.
m. bol- A722b24

münşi (Ar.) Kâtip, yazıcı, üslûbu güzel olan iyi kâtip.
m. M792b22

m.-ġa M793b26
m.-si M782b1

müntaḳil (Ar.) İntikal eden, geçen; dönüşen.
m.-dür M783a26
m. bol- A724b20, A725a9

müntaḳim (Ar.) Tanrı'nın sıfatlarından, intikam alıcı.
m.-dür M800b17

müntaḳimlıġ (Ar.T.) Öç alıcılık intikam alıcılık.
m. T704b22

Münteḫab (ö.a.)Müntehabü'l-tevarih-i Muʿīnī adlı tarihe ilişkin eser.
M.-da A720b3

müntehī (Ar.) Sona ulaşan, biten, son noktaya varan.
m. M783a27

münteşir (Ar.) Yayılan, dağılan.
m. ḳıl- A719a18

mürebbī (Ar.) Besleyen.
m. M799a26

müreffeh (Ar.) Refaha kavuşmuş, rahat.
m. A728a9

müreffehü'l-ḥāl (Ar.) Rahat, huzurlu, refah içinde
m. T700a3, A728b20

mürekkeb (Ar.) Birleşmiş, iki veya daha çok şeylerin karışmasından meydana gelen.
m. ḳıl- M788a4
m.-i M789a11

müretteb (Ar.) Tertip edilmiş, düzenlenmiş.
m. ḳıl- T716a2
m. ḳılıl- M788a4

mürīd (Ar.) Bir şeyhe, birine bağlı olan, onun yolunda giden kimse.
m. T716b21

mürġ-zār (Fa.) Kuş yatağı, kuşu bol olan yer.
m.-ġa M796b27

mürsel (Ar.) İrsal olunmuş, gönderilmiş, yollanmış peygamber.
peyġambar-ı m. T696a26, T696b3, T699a19, T699b15-26
enbiyā-yı m. M786b4(2)
m.-dür T699b15-26, T707b
m. irdi T699a19
m. irdiler T712b26, T716b12
m. T702a16, T705b12, T707a20, T708a13,

T712b8-10, T716b13(3)-16-19
m.-niñ T716b17
m.-ni T716b16
m.-ġa T716b16

mürtefi' (Ar.) Yükselen; yüksek.
m. bol- T705b14
m. M783b6, M785a12

mürtedd (Ar.) Dinden dönen.
m. bol- T702b23
m. ḳıl- T707b

mürtekib (Ar.) Bir işi yapmaya, bir görevi yerine getirmeye hazır olan.
m. irdim M786a24
m. bol- A729b17, M794a2

mürüvvet (Ar.) İyilikseverlik, insaniyet.
m. M800b17

müsāferet (Ar.) Misafirlik, misafir olma, yolculuk.
m. A727a2, A728b1

müsāfir (Ar.) Yolcu; yoldan gelen.
m. M790a3-11
m.-ler A730a15

müsādere (Ar.) Yasak bir şeye kanuna uygun olarak el konulması.
ḫiṭāb u m. M789b24

müs̱bet (Ar.) Tespit edilmiş, kaydedilmiş.
m.-dür A718b20

müsellem (Ar.)Verilmiş; teslim edilmiş, uygun, doğru, kabul edilmiş, gerçekliği herkesçe onaylanmış.
m. tut- " Vermek; kabul etmek, doğru bulmak." T698a27, T698b1, T700a10, T707b, T708a15, T713b14, A720a2-22, A720b10, A722b7, A724a13, A727a25, A728b26(2), A729b26, A730a9, M787b8, M790b14, M797b14, M799b11
m. A733a20(2), M786a10

müs̱elles̱ü'n-ni'me (Ar.) İdris Peygamber'in lakabı.
m. T695b16

müsevvede (Ar.) Müsvedde, karalama.
m.-ni M790b6

müslümān~müsülmān (Ar.) Müslüman, İslam dininde olan; dine bağlı, mümin.
m. ikendürler T715b3
m. bol- T714b27
m. T700b17, T706b19, T707a16, A729a2
m.-lar M785b15, M787a9, M793b19

m.-larnıñ M793b26

müslümānlıġ (Ar.T.) **Müslümanlık, doğruluk.**
m. M799a17

müslümān-şīve (Ar.Fa.birl.s.) **Dine bağlı, dinin gereklerini yerine getiren.**
m. A729a15

müslümān-veş (Ar.Fa.) **Doğru, dürüst, müslüman.**
m. M792b21

müstaġnī (Ar.) **İhtiyaç duymayan; doymuş.**
ta'rīfdin m.-dür " Tarif edilemez, tariften uzak." T700a25, T711b12, T717b19
-dın m. M796b16

müstaḫlaṣ (Ar.) **Kurtarılmış.**
m. ḳıl- M794a18

müstaḥkem (Ar.) **Sağlamlaştırılmış, istihkam edilmiş.**
m. M794a9

müstaḥsen (Ar.) **Beğenilmiş, beğenilen, güzel sayılan.**
m. bol- M800b7
m. tüş- T709b23, M795a1
m. A726b1, A727b2

müsta'idd (Ar.) **Yeterince gücü olan, güçlü, yeterli, müstahkem.**
m. ḳıl- A725b18

müstaḳīm (Ar.) **Doğru, düz, dik; namuslu, temiz, doğru.**
'aḳl-ı m. M796b8
feres-i m. M800b23
m. bol- M783a21
m. A727a17

müstecāb (Ar.) **Kabul olunmuş, dileği kabul edilmiş.**
m. bol- T696a5, T696b23, T699b21, T700a4, T702a13, T705b26, T708a10, T710b4, T717b6
m. ḳıl- T704a27, T708a1

müstecābü'd-da've (Ar.) **Duası kabul olunan, duası makbul olan.**
m. irdi T707b, T713a23
m. T709b9

müstedām (Ar.) **Devamlı, sürekli, ebedi, bâki.**
devlet-i m. bol- M791b18
m. bol- M789a22, M790a6, M792a17, M794a26, M794b12, M795a12, M795b21, M797b5, M801b16-17
m. tut- M791b20, M798a21, M798b13
m. A733b11
m.-ı M783b14

müsteḥiḳḳ (Ar.) **Hakketmiş, hak sahibi olmuş, layık.**

m.-lerğa T716a4

müste'men (Ar.) Kendisine eminlik sağlanmış olan.
m. tüş- M788b12

müsterāḥ (Ar.) Rahat edecek yer, aptesane.
m.-ğa T711b27

müste'ṣal (Ar.) Kökünden koparılmış, kopmuş, dağılmış.
m. ü perişān bol- T695a22

müsteşār (Ar.) Kendisine danışılan.
m. M785b26

müstevcib (Ar.) Gereken, icap eden.
m.-i T706b20

müstevli (Ar.) İstila eden, ele geçiren, idaresi altına alan; yayılan, her tarafı kaplayan.
m. bol- T713a13, A722b24, A730a11-25
m. ḳıl- T715b8-20
m. A723a3, A728a13

müşāhede (Ar.) Görme, gözle görme; gözle inceleme; farketme.
m. bol- T709a21
m. ḳıl- T698a14, T704b20
m.-si M788a5, M795b1

müşārün-ileyh (Ar.) Adı geçen.
üstād-ı m. M789a2
m.-ni. M788b4

müşekkel (Ar.) Şekil verilmiş, şekle konulmuş.
m. ḳıl- A731a23
m. T715a18

müşerref (Ar.) Şereflenmiş, şerefli; şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş; tanışık olunmuş, bilinmiş, öğrenilmiş.
m. ikende M784b22
m.-dürler T711b12
m. bol- T696b22, T697b17, T706b7, T707b, T709b12, T711a20, T712a20, T712b24, T713a1, T715b16, M789a26, M789b2-10-13, M790b19-21-24, M791a6, M791b4, M800a10, M800b7, M801a8
m. eyle- M795a3
m. ḳıl- T705b13, T716a8, A729b16, M785b5, M791a6, M792a14
m. M787b9

müşfiḳ (Ar.) Şefkatli, merhametli, acıyan; seven.
selātin-i m. M793a11
m. körgüz- T700b10
m. M785b20, M802a18

müşk (Fa.) Misk, kokusu ve siyah rengi ile ünlü madde; siyah, siyah renk.

m.-i nāb M797a18
m. üzre M784a6
m. T700b18, M784a19
m.-i M783b4, M784a5
m.-ini M797a27

müşk-bīz (Fa.birl.s.) Misk saçan, misk eleyen.
ḫāme-i m. A733a25

müşk-bīzlıġ (Fa.T.) Misk saçıcılık, misk dağıtıcılık.
m.-ı M782b14

müşk-fām (Fa.birl.s.) Misk renkli, siyah.
m. M783b23, M784a19

müşkīn (Ar.) Miskten, miskle yapılmış, siyah olan.
ḫāme-i m. T700b1

müşkīn-sevād (Fa.Ar.birl.s.) Miskten siyahlık, misk siyahlığı.
nükte-i m. M801b19

müş'ir (Ar.) Haber veren, bildiren.
m.-dür T697b17
m. irdi M796b5
m. M800a26

müşīr (Ar.) Emir ve işaret eden.
m. irdi A729a14

müşkil (Ar.) Güç, zor, çetin.
m.-dür M786b17

müşrik (Ar.) Tanrı'ya ortak koşan.
m.-ler T717a19

müşta'il (Ar.) Alevlenen, tutuşan; hiddetlenen.
m. bol- T703b24, T716a4, M783a17

müştaġil (Ar.) Uğraşan, meşgul olan.
m. üçün M783a16

müştaḳ (Ar.) Tür[illegible]ş.
m.-dur T697a6

müştehī (Ar.) İştahı olan, iştahlı.
m. irmes T718a18
m.-ġa T718a18

Müşterī (ö.a.) astr. Jüpiter gezegeni.
M. M795b8-9

mütāba'at (Ar.) Birine tabi olma, arkasından gitme, uyma.
m. ḳıl- T718a13, M801a9 T716a1
m.-ı M785b10
m.-ıda M802a4
m.-ıdın T702b11

müṭāla'a (Ar.) **Okuma, inceleme, düşünme.**
m. ḳıl- T696b14, A729b17
m.-sı A718b15, M788a5, M794a20, M795b1
m.-sığa T707b, M800a10

müte'accib (Ar.) **Şaşıran, şaşakalan, şaşan, hayrete düşen.**
m. bol- T698a19, T701a3-24, T704a4, T705a11, T711b8, T712a5, T714a20, T717b11

müte'addid (Ar.) **Çok, bir çok, bir kaç.**
m. T707a7

müte'ahhid (Ar.) **Taahhüt eden, bir işi üzerine alan.**
m. irmes irdim M799b19
m. bol- M799b20

müte'āḳib (Ar.) **Birbiri arkasına gelen, ardından gelen.**
m. A721a16, M785a4

müte'āḳid (Ar.) **Anlaşma yapan, anlaşan, anlaşma yapan iki kişiden her biri.**
m. bol- M799a3

müte'alliḳ (Ar.) **Taalluk eden, bağlı olan, ilgili ilişiği olan.**
m. bol- T700b9, T705b22

müte'assir (Ar.) **Güç, zor, çetin, müşkül.**
m. M783a15

müte'az̠z̠ir (Ar.) **Güç, zor, mümkün olmayan.**
m. irdi T716a5
m. M783a16

müte'ayyin (Ar.) **Bilinen, öne çıkan, önde, meydanda olan, eşraftan ileri gelen kimse.**
m. T710a3, M791a8

mütebessim (Ar.) **Gülümseyen, gülen.**
m. bol- T710a11

mütecebbir (Ar.) **Zor kullanan, zorbalaşan, kibirlenen.**
m. A726a24

müte'es̠s̠ir (Ar.) **Etkilenen; kederli, hüzünlenen, duygulanan.**
m. bol- T707b, T708b26, T709b17, T717a7

müteferriḳ (Ar.) **Ayrılan, dağılan, dağınık, ayrı, ayrı ayrı.**
m. bol- T696b12, T709a13
m. T707a12, T715b1

müteğayyir (Ar.) **Değişen, başkalaşan, başkalaşmış, değişmiş; şaşıran, şaşırmış, garipsemiş, hayrete düşüş.**

m. bol- T698a25, T700b10, T701b18, T712a5, A725a18, A730b19, A732a15, A732b17
m. ḳıl- T712a2
m. tap- T715b10

müteġallibe **(Ar.) İleri gelenler, başta bulunanlar.**
m. M793b16

müteḥarrik **(Ar.) Hareketli, hareket eden, kımıldayan.**
m. bol- T704a23

müteḥayyir **(Ar.) Hayrette kalan, şaşmış, şaşırmış, şaşkın.**
ʿaciz ü m. A726a11
m. bol- T695a5, T712a23, T713b9, T715b11, A728b5, A730a21, A733a5
m. T715b12

müteḳaṣṣır **(Ar.) Kusurlu, kusur işlemiş sayılan.**
m. M802a8

müteḳāżī **(Ar.) Borçluyu borcunu ödemesi için sıkıştıran.**
ecel m.-siġa " Azrail." T707a3

mütekebbir **(Ar.) Kendini beğenmiş, büyüklenen, kibirli.**
m. ü cebbār-ṣıfat T714b9

mütekeffil **(Ar.) Kefil olan, tekeffül eden.**
m. bol- T708b21

mütekellef **(Ar.) Külfetle süslenmiş, mükemmel olarak hazırlanmış, gösterişli.**
m. T706b27

mütekellim **(Ar.) Konuşan, söyleyen, tekellüm eden; nutuk söyleyen, ulu, büyük kişi.**
vecih ü m. A729a17
m. ḳıl- T713b26
m. M783b7-27, M784b19, M787b3
m.-ni T717a7

mütelāṭım **(Ar.) Dalgalanan, çalkalanan, dalgalı.**
m. bol- " Dalgalanmak, çalkalanmak." T704b22

mütemekkin **(Ar.) Yerleşen, mekân tutan, yerleşmiş.**
m. bol- T696a27, M797b24

mütenebbih **(Ar.) Uyanan; uslanan, aklını başına toplayan.**
m. bol- T704b5, T711a13, T712b2, A726a13, M799a23

müteneffir **(Ar.) Tiksinen, iğrenen, nefret eden.**
m. bol- T702b6, A722b14

müteneffis **(Ar.) Nefes alan, yaşayan canlı.**

m. M787b26

mütenevvi' (Ar.) Çeşitlenmiş, faklılaşmış, çeşit çeşit, değişik.
m. bol- T696b13

mütereddid (Ar.) Tereddüt eden, kararsız, karar veremeyen, ikircikli.
m. bol- T698a24, T704b20

müterennim (Ar.) Terennüm eden, güzel sesle yavaş yavaş şarkı söyleyen.
m. bol- T698a22, M787b3
m.- M783b8, M784a1

müteṣaddī (Ar.) Bir işe girişen; tasaddi eden.
m. bol- A728b3

mütevaḥḥiş (Ar.) Korkan, ürken.
m. bol- A725a9

mütevaḳḳıf (Ar.) Duran, bekleyen.
m. irdiler T717a9

mütevārī (Ar.) Gizli, saklı, gizlenen.
m. vü mektūm A724b21
m. M783b25

müteveccih (Ar.) Bir tarafa dönen, bir tarafa yönelen; bir tarafa gitmeye kalkan; birine karşı sevgisi ve iyi düşünceleri olan.
m. üçün M790a13
m. durur M789b2
m. bol- T700a17, T701b5-19, T704a11, T705a6-19, T706b27, T707b, T707a23, T711a25, T711b4, T716b8, A721a16, A728a3, A728b11, M785b17, M787b6, M788b7, M789a5-6, M798b10, M800b11
m. ḳıl- T702b1

mütevehhim (Ar.) Vehimlenen, endişelenen, korkan, çekinen, kuruntulu.
m. bol- T704b17, T706a1-3, A726a25, A728b13, A730b11
m. A726a24

mütevellid (Ar.) Doğan, dünyaya gelen; meydana gelen, meydana gelmiş, doğmuş.
m. bol- T695b18, T698a3-10-11(2)-12, T699b2, T700a13-16, T703a22-23-26(2), T703b4, T713b20-24-26, A719b4, A720a5, A722b15, A724b25(2), A729b20, A730a19-22(2), M786b20

mütezelzil (Ar.) Sasılan, oynayan, sallanan, titreyen.
m. bol- A730b24

müttaḳi (Ar.) Tanrı'dan korkan, zahit, abit.

m. A722a11

müttefik **(Ar.) Anlaşmış, birleşmiş, hemfikir, uyuşmuş.**
m.-dürler T695b7, T707a21, A721a6, A723b17
m. irdi A725a11
m. bol- A719b9, A725a12, A726b14
m. ol- M783a15

müttefikun **'aleyh (Ar.) Üzerinde ittifak edilmiş, anlaşılmış olan.**
m. 'a. A723b17-18

müttehem **(Ar.) Suçlu, kabahatli.**
m. kıl- T707a10

müväsä **(Ar.) Rahat, huzur, asayiş, iyilik, ihsan, himaye.**
m. A726a14

müvekkele **(Ar.) müen. Vekil tayin edilen, vekil edilen kimse.**
m.-lerğa T703b3

müverrih **(Ar.) Tarihçi, tarih yazan.**
m.-ler T713a3, T713b3, A719b6, A723b2, A727b10, A729a1, A729b12, A731a20, A731b10, A732b22

müverrihäne **(Ar.Fa.) Tarihçi gibi, tarihçiymişcesine, tarihçiye uygun, yakışır.**
m. T714a17

müyesser **(Ar.) Meydana gelen, hasıl olan, elde edilen, gerçekleşen, yerine gelen; nasip, kısmet; kolaylıkla elde edilen.**
m.-dür M793a24
m. bol- T700a15, T705a8, T716b27, A728a20, A729a19, A731a20(2), M783b22, M786b21, M787b21, M788a1-9, M788b8(2),M789a16, M790a18, M790b15, M791b3, M793a13-20, M794b7, M795a7, M796b26, M800b4-13

müzäb **(Ar.) Eritilmiş, erimiş.**
la'l-i m. M788a12

müzahrefät **(Ar.) Abartılı, sahte, basit, çirkin.**
m. A731b16

müzd **(Fa.) Ücret, karşılık.**
m.-idür T718a9
m.-iğa T712a7

müzdür **(Fa.) İşçi, amele, ücret karşılışında iş gören.**
üstäd u m. A727a9

müzdürluḳ (Fa.T.) **İşçilik, amelelik, ücret karşılığı birisinin işini yapmak, birisine hizmet etmek.**
m. T702b8, T712a6

müẕekkir (Ar.) **Zikrettiren, söylettiren, hatırlatan.**
m. M783b7

müzevvir (Ar.) **Arabozucu.**
ḥarîf-i m. T716b23

müzeyyen (Ar.) **Süslenmiş, ziynetlendirilmiş, süslü, bezenmiş.**
m.-dür M783a25, M797b12
m. bol- M788a7, M800b7
m. ḳıl- M797a22

nāb (Fa.) Saf, katışıksız, berrak.
la'l-i n. irür M784a1
la'l-i n. M784a4

nā-bāyiste (Fa.) Yakışıksız iş, abes iş, hatalı hareket.
n.-din M797b20

nā-binā (Fa.) Kör, görmez.
n. bol- T699b17

nā-būd (Fa.) Yok olan, mevcut olmayan, sonradan yok olan.
n. idi T695a18
n. bol- T704b13
n. it- T695a18
n. ḳıl- T704b3, A726a7
n. M784a6, M802a13

nā-dān (Fa.) Bilmez, cahil; anlayışsız, incelikten uzak, kaba; Tanrı'nın varlığından habersiz, doğru yolu bilmeyen.
n. T698b23, T708a24, T715b23, T717a3, A723a20, A727b17
n.-ġa T718a3

nā-dānlıġ (Fa.T.) Bilmezlik, cahillik; anlayışsızlık; gafillik; doğru yolu bilmezlik.
n.-ıñ M799a20
n.-ıdın T703a25, T708b2, A727b23

nādim (Ar.) Pişman olan, pişmanlık duyan.
n. bol- T702b18, T709b8

nādir (Ar.) Az, seyrek, ender olan.
n. A722b1, M790b3

nādire (Ar.) Az bulunan, nadir olan.
n. bol- A725a23
n.-si A731b12

nafṭ (Fa.) Neft yağı.
n. T716a23

nāfi' (Ar.) Yararlı, faydalı.
n. T712b6

nāfiẕ (Ar.) Nüfuz eden, hükmü geçen, etkili, sözü geçen.
n. bol- A725b6
n. M782b2

nāfiẕ-fermān (Ar.Fa.birl.s.) Sözü geçen, hükümran.
n. M800b24

Nafḳāl (ö.a.)Yakup Peygamber'in Filha adlı eşinden doğan oğullarından biri.
N. T700a13

nā-gāh (Fa.) Aniden, birden, birden bire, ansızın.
n. T697a23, T705b10, M797a24, M802a23

nāgehān (Fa.) Ansızın, birden bire.
n. M795a27

naġme (Fa.) Güzel ses, ezgi, ahenkli ses.
n.-i rūd M794b15

nā-ḥaḳ (Fa.Ar.) Haksız, haksız yere.
n. T695a4

nā-hem-vārlıġ (Fa.T.) Sapkınlık, yanlış yolda olma, doğru yolda olmama.
n.-larıdın T696b21

naḥīf (Ar.) Zayıf, güçsüz, ruhen güçsüz.
n. M794b11

nāḥiyet (Ar.) Civar, çevre; bölge.
n.-din A730a13
n.-iġa A721a22

naḫl (Ar.) Hurma ağacı, fidan, ağaç.
n.-i belend-pāye M795b25

naḫli (Ar.Fa.) Bir ağaç, bir hurma ağacı, bir fidan.
n. M785a5

nā-ḫoş (Fa.) Hoş olmayan, beğenilmeyen.
n. A722b14, M787a9

nā-ḫoşnūdluḳ (Fa.T.) Memnun olmama, hoşnut olmama.
n. M798a10

nā-insāf (Fa.) İnsafsız.
n. T707a9

nāḳa (Ar.) Dişi deve, maya.
n.-nı T697a20

nā-kām (Fa.) Dileğine ulaşamamış, bedbaht.
kām u n. A721b24, A727b16
n.-ġa A727b15

nā-kār (Fa.) Faydasız, bir şeyden nasib alamamış, güçsüz.
n.-dur M787a4
n. M783b23

naḳāra (Fa.) Davul, kös.
n.-dür A726b7
n. ḳaḳ- "Davul çalmak, kös vurmak." A726b9
n. A726b7

nakb (Ar.) Delik açma, delme, çukur açma.
n.ur- " Çukur açmak." A729b4
n.-ı M786a22

nakd (Ar.) Para, akçe; para olarak bulunan servet, varlık.
n.-i M797b26
n.-in M785a8
n.-idin A723b15

nāḳıṣ (Ar.) Eksik; özürlü.
n. A725b20
n.-lar T708a15

naḳīb (Ar.) Bir kabilenin reisi veya vekili.
n.-ni T706a9

nāḳil (Ar.) Taşıyan, bir şeyi birinden birine götüren.
n.-iniñ M788a19

naḳīr (Ar.) Pek küçük, önemsiz şey.
n. ü ḳıtmīr " Hepsi, iğneden ipliğe kadar."
M793A10
n. ü ḳıṭmīrıġaça A728b1

naḳīż (Ar.) Zıt, karşı.
n.-i A731b10

naḳḳāş (Ar.) Nakış yapan, duvar nakışları yapan usta, süsleme sanatkârı.
n.-ı ḳażа M788a18
n. irdi A731b2
n.-nıñ A725b25
n.-ı M783b11
n.-ları M796a4

naḳl (Ar.) Taşıma, bir yerden bir yere götürme; aktarılma, aktarma; anlatılma, anlatma, söyleme; söz, hikâye, anlatı.
n.-dür T698b9, T701b2
n. ḳıl- T697b18, T700a19, T712b26, A723a7,A723b7
n. A724b9
n.-ni M788b21
n.-i M801a12
n.-in M788b21

naḳş (Ar.) Nakış, işleme, desen, çizgi, süs; resim, tasvir.
n. M784b15
n.-ı M801b6
n.-ın M787a19
n.-ını A726a7

nakş-pezir (Ar.Fa.birl.s.) **Nakışlanmış, işlenmiş, çizilmiş.**
n. M785a25

na'l (Ar.) **Nal; ayak.**
n.-i bürehne " Yalın ayak." M784b25
n.-i semend-i sipeh M795b6
n.-i A733a14
n.-ini M789b11

nāle (Fa.) **İnleme, inilti.**
n.-i zār M788b10
n. M787b25, M797a24, A726b15

nāle-keş (Fa.birl.s.) **Ağlayan, inleyen, feryat eden.**
n. M785a8

na'lin (Ar.) **Takunya, nalın.**
n.-i M784b2

nā-ma'dūd (Fa.Ar.) **Sınırsız, çok, pek çok, sayısız.**
n. M782b10

nā-maḥfūẓ (Fa.Ar.) **Korunmamış, korunaksız.**
n. A729b5

nā-maḥṣūr (Fa.Ar.) **Sonsuz, sonu olmayan.**
dürūd-ı n. M782b3

nā-maḳbūl (Fa.Ar.) **Makbul olmayan, kabul olunmamış, beğenilmemiş.**
n. M785a27

nā-maḳdūr (Fa.Ar.) **Çok, fazla;haksız, hakkedilmemiş.**
n. A726a8, M790b1

nā-ma'ḳūl (Fa.Ar.) **Makul olmayan, akıl dışı.**
n. T712a5

namāz (Fa.) **Namaz.**
n.-dur M801a1
n. ḳıl- T695a15, T714b24
n. T712a10, M793a19, M793b1
n.-ġa T717b5, M793b6-12
n.-da M801a5
n.-ı T712a10, M793b1
n.-ın T712a10

nāme (Fa.) **Mektup.**
n. birle M790a5
n. durur M791a23
n. irdi M790a5, M791a24
n. irmes irdi M794b6
n. biti T710a3, A731b16
n. T711a21, M791a23, M791b8-11(2), M796b5, M797a22

n.-ni T711a21
n.-de M801b2
n.-din M792a6
n.-ñi M787a21, M791b8-17
n.-sin A731b17
n.-ler M782b12
n.-lerin M782b11

nāme'ī (Fa.) **Bir mektup.**
n. M795a13

nā-mer'ī (Fa.Ar.) **Uyulmayan, saygı gösterilmeyen, yürürlükte olmayan.**
n. ḳoy- "Terk etmek, bırakmak." M786b23
n. T710b24, M802a15

nā-meşrū' (Fa.Ar.) **Kanuna uymayan, şeriate uymayan.**
n. T712a5, M786a22, M793b10

nā-murādlıġ (Fa.Ar.T.) **Dileğine kavuşamamışlık, muradına erişememiş olma. krş. nā-murādlıḳ.**
n. M797b23

nā-murādlıḳ (Fa.Ar.T.) **Dileğine kavuşamamışlık, muradına erişememiş olma. krş. nā-murādlıḳ.**
n. M798a2

nāmuslan- **Utanmak, ar kabul etmek.**
n.-ıp A722b15-16

nā-muvāfıḳlıġ (Fa.Ar.T.) **Onaylamama, uygun bulmama.**
n.-ıdın M796b7

nā-münāsib (Fa.Ar.) **Uygun olmayan, yakışık almayan, hoş olmayan, kötü; uzak, ücra.**
n.-dür T700a9
n. irmes M793b5
n. T702b6-15, T713b24, T714a23

nā-mütenāhī (Fa.Ar.) **Sonsuz.**
n. bol- M783b5

nān (Fa.) **Ekmek.**
n. T715a7, T716a16, A725a19
n.-larnı T701a7

nā-pāk (Fa.) **Pis, temiz olmayan, kirli, murdar; mec. kötü düşünceli, fena davranışlı, doğru olmayan.**
n. T705a27, T714a1, A730a6, M799a1
n.-iñge M799a8

nā-pāydār (Fa.) **Vefasız, güvenilmez; sınırsız, çok.**
rüzgār-ı n. M785a10
n.-dur M798a7
n. bol- T718a2

nā-pesend (Fa.) **Beğenilmeyen, hoş karşılanmayan, hoş**

olmayan.
n.-dür T717b20
n. T712a27

nār (Fa.) Ateş.
n. M784a2-3

nā-rāżī (Fa.Ar.) Razı olmayan, hoşnut olmayan, memnun olmayan.
n. irdiler A730b24

nārenc (Fa.) Turunç, portakal.
n. M794b3
n.-leri M797b3

nārenc-veş (Fa.) Turunç veya portakal gibi sarı renkli.
n. M794b3

narḫ (Fa.) Çarşıda, pazarda satılan şeyler için resmi makamlarca gösterilen fiat.
n.-larıdın M793b11

narı Öbür taraf, öbür yaka, suyun bir yakasından diğer yakasını anlatmak için kullanılan söz.
n. A726b8
n.-nı A720a2

nās (Ar.) İnsanlar, halk.
n. A726b27

naṣāyiḥ (Ar.) Nasihatler, öğütler.
n. ü mevā'iẓ T697a13
n. T700b21

naṣb (Ar.) Bağlama, dikme, saplama; bir memuriyete tayin etme.
n. ḳıl- T716a7, T717a25, A723b23, A723b25, A724a2

naṣīb (Ar.) Tanrı'nın kısmet ettiği şey; birinin elde edebildiği şey; nasip, pay, hisse.
n.-i taḫt M791a20
n. irdi T699b20
n. bol- T699b22, T704a15, T712a20, A723b6, A731b5, M784b23
n. iyle-M787a13
n. it- T700b2
n. ḳıl- T697a10, T699b22, T702a18-19-25, T702b10, T708b25, T709b14, T710b5, T711b25, T713b18, T715a6, T716a9(2), M786a9, M787a6, M788b13, M800b22
n. ol- T699b26
n. T700b2
n.-i T695a25

naṣīḥat (Ar.) Nasihat, öğüt, birisine yapması ve yapmaması gerekenleri anlatan söz.

pend ü n. M799a23
va'ẓ u n. T705b23
n. āġāz ḳıl- " Nasihat etmeye başlamak." T716a12
n. bünyād ḳıl- " Nasihat etmek." T716a14
n. başla- " Nasihat etmek." T716a4
n. ḳıl- " Nasihat etmek, doğru yola çağırmak." T699b11, A726a11, M792b8-9
n. T703b23, M798b26
n.-ni ḳulaḳḳa salma- " Nasihate kulak vermemek, nasihati dinlememek." M799a8
n.-ḳa M786b13
pend ü n.-in M799a11
n.-ler M786a15
pendler ve n.-ler ḳıl- T715a22
n.-ler ḳıl- T707a7

naṣīḥat-āmiz (Ar.Fa.birl.s.) Nasihat taşıyan, nasihatle karışık, nasihat veren.
n. T701b25

naṣīḥat-nāme (Ar.Fa.) Öğüt veren yazı, öğüt verici nitelikte yazılmış didaktik eser.
n. T718a21
n.-ler M792b12

Naṣīḥatü'l-mülūk (ö.a.) İmam Gazzali'nin Sencer'in emri üzerine Farsça kaleme aldığı, bugün aslı elde bulunmayan, hükümdarın huzurunda geçen konuşma ve sohbetleri içeren eser.
N.-da A718b7

nāṣiye (Ar.) Alın.
n.-m M785a25
n.-side M785a25

nā-süfte (Fa.) Delinmemiş.
yāḳūt-ı n.-dür T711b2

nā-şāyest (Fa.) Uygun olmayan, yakışmayan, kötü, çirkin. krş. nāşāyeste.
n. T712b1, A732a4

nā-şāyeste (Fa.) Yakışmayan, uygun olmayan, kötü, yanlış, çirkin. krş. nā-şāyest.
n. T694b3, T712a27, M797b19

na't (Ar.)Bir şeyi, bir kimseyi överek anlatma, vasıflandırma.
n.-ı ẕāt M784b2
n. M784b1
n.-in T711b24

nāṭıḳ (Ar.) Konuşan; düşündüren, idrâk eden; insan.
ḥayy-ı n.-dur A718b6
n. M787b3

nā-tüvān (Fa.) **Zayıf, kuvvetsiz, güçsüz, zavallı; tevazu ifadesi ile birinci tekil kişi için.**
n. M784b3, M785b18, M786b26, M795b14, M797a5, M800a22
n.-nıñ M800a9
cism-i n.-ım M786b26
zamān-ı n.-ım M790b13

nā-ümīd (Fa.) **Ümitsiz.**
n. bol- T704b9, T706a21, M786b4

nā-ümīdlıġ (Fa.T.) **Ümitsizlik.**
n. M784a24

nāv-dān (Fa.) **Oluk.**
n. dik T713b22

nāyib (Ar.) **Vekil, subay.**
n.-i A722b25

nāz (Fa.) **Naz, işve, cilve, şımarıklık, kendini ağırdan satma.**
n. M783a22, M796a6
n.-ın M783a22

naẓar (Ar.) **Bakma, bakış; mec. bir büyüğün huzuru, katı, bakışı, incelemesi, değerlendirmesi; mec. göz, görüş, fikir.**
n. sal- " Bakmak, gözle bakmak." A733b7
n. M784b5
n.-ġa M790b6
n.-ıñda M799a27(2)
n.-ımda M788b10
n.-ıġa M797a3
n.-ıdın M791b27
n.-ıñızda M790b24, M799b12
n.-ları M789a26

naẓarī (Ar.Fa.) **Bir bakış, bir göz atma, bir iltifat.**
n. M788a9

nāẓır (Ar.) **Gören, gözeten.**
ḥāżır u n. " Her yerde bulunan ve gören, Tanrı." M797a4

nāzil (Ar.) **Yukarıdan aşağıya inen; Tanrı katından inen.**
n. ḳıl- T695b18, T715a20
n. bol- T695a19, T696a2-19, T705a15, T706a8, T710b8, T714a22, A730a19, M791a24
n. M789a9

naẓīr (Ar.) **Eş, benzer.**
n.-i A731b2

n. A726b13

nazm (Ar.) Nazım, ed. ölçülü ve kafiyeli söz dizisi, manzume; dizme, düzenleme.
n.-ı gevher-feşān A733a25
n. u nesr M796a5
n. bile M784a1
n. eyle A733a21
n. kıl- T700a26, M792b12
n. T699b25, T700a24, A723b2, M790b1
n.-ġa kir- M790b4
n.-ınıñ M788b3, M796a6
n.-ın T700b1
n.-ları M800a9
n.-larıñdın M799b10
n.-lardın M789a26

Nazmü'l-cevāhir (ö.a.) Ali Şir Nevayi'nin Hüseyin Baykara'nın kendisini öven risalesi üzerine, bu lutfu karşılamak için kaleme aldığı ve Halife Ali'nin Nesrü'l-leal adıyla toplanmış sözlerinin rubailer halinde çevrilmesiyle oluşturduğu eseri.
N. A733a24

nāzük (Fa.) İnce, narin, hassas.
b. bol- A726b17

nāzüklük (Fa.T.) İncelik, dikkatlilik.
n. bile T701b17

ne Ne. krş. ni.
n......n. "Ne......ne, ne o, ne öbürü."
A720a24

nebātāt (Ar.) Bitkiler.
n.-nı A726b17

nebī (Ar.) Peygamber; müstakil şeriat sahibi olmayıp başka bir peygamberin şeriatıyla amel eden peygamber.
Şāliḥ N. T697b2
şer'- n.-din M786b25
n. T710b23, T717b14, M797a16

nebīre (Fa.) Torun, hafid.
n.-si A719b10, A723a24
n.-sidür A724b19
n.-si durur A718b3-4
n.-si irdi A718b11, A719b22
n.-leridin irdi A722a8
n.-leridindür A720a15

nebīrelig (Fa.T.) Torunluk, torun olma, nesil, soy.
n.-ige çıkar- " Birinin soyuna bağlamak."
A720a27

nebîyu'llâh (Ar.) Peygamber, Tanrı'nın habercisi.
n. T697a6

nebîyyât (Ar.) Peygamberlik.
lâyiḥa-i n.-ımıznı T706a17

necâset (Ar.) Pislik, dışkı.
n.-lerni T715a11

necât (Ar.) Kurtulma, kurtuluş.
baḥr-ı n. M784a24
n. T706b1, T708a13, M792a4
n.-larıġa M786a3

neccâr (Ar.) Dülger, marangoz.
n. T703b25

Necef (ö.a.) Irak'ta Kufe'nin batısında bir şehir.
N.-de T696a25

neciyyu'llâh (Ar.) Nuh Peygamber'in lakabı.
n. T696a1

Necmî (ö.a.) Bir Arap kabilesi.
N. T694b6

nedîm (Ar.) Arkadaş, sohbet arkadaşı, dost.
n. ü ṣâḥib M791a4
n. M796a27

nedâmet (Ar.) Pişmanlık.
n. M799b2, M802a9
n.-din M787a10

nef' (Ar.) Fayda, menfaat, kâr, çıkar.
n. ü żarar T708a24
n. it- T710b2, A725b7

nefâyis (Ar.) Güzel, beğenilir şeyler.
n. A731b6

nefer (Ar.) Asker, ordu.
n. bile A728a25
n.-ide A732a14

nefes (Ar.) Nefes, soluk, üfürük.
n. nefes M788a21
n.-din T714b4
n.-i T714a18
n.-in T714b4

nefḥa (Ar.) Nefes, rüzgârın bir kere esmesi, güzel koku.
n.-i ḥulḳum M798a19

nefîr (Ar.) Bağırtı, çağırtı, feryat, figan, ağlama.
fiĝān u n.-idin M785a22

nefîs (Ar.) Pek güzel, pek hoş.
n. M795b10

nefs (Ar.) Nefis, can, varlık; kendi, öz; insanın yeme içme gibi varlığını sürdürmesi için gereken ve varlığından doğan istek ve ihtiyaçlarının bütünü.
n.-i şūm M799a11.
n. ü havā M802a4
n. M784b19, M798b14, M802a15
n.-im M801a23
n.-iĝni M802a23
öz n.-iĝga T709b23, A726a27
öz n.-idin M797b19
öz n.-lerin T701a27

nehengî (Fa.) Bir timsah.
n. M784b16

nehîb (Ar.) Şiddetli, korkunç, müthiş.
n. T705b11

nehr (Ar.) Nehir, su, göl.
n.-i Vān A731a1

nehy (Ar.) Yasaklama, yasak etme.
emr ü n. T697a11, M782b4
n. ḳıl- T712b13
n.-din M786b16-18, M792a19-21
n.-iĝ M795b14
n.-i M782b4
n.-in M800b26
n.-ini M786b24
n.-idin T697a11

nejend (Fa.) Alçak.
ṭıfl-ı n. A732a17

nekāl (Ar.) Azap, işkence.
vebāl ü n.-lerin M802a10

nekre (Ar.) Garip, gülünç, tuhaf, inanılmaz.
n. T713b11

nem (Fa.) Islaklık, rutubet.
n.-i M785a26

nemā (Fa.) Yetişme, gelişme, kazanç.
neşv ü n. M799a6

nemaṭ (Ar.) Usûl, yol, tarz.
n.-ıĝız T702a27

Nemrūd (ö.a.) İbrahim Peygamber'in peygamberliğini

kabul etmediği ve Tanrılık iddiasında bulunduğu, İbrahim Peygamber'i ateşe attırdığı dini rivayetlerde ve Kitab-ı Mukaddes'te anlatılan zalim hükümdar.
N.-ı gümrāhġa T698b11
N. T696b14, T697b27, T698a1-2-3-5-10-13-16-19-21-24(2)-26, T698b1
N.-nıñ T698a16-17, T698b25-26
N.-nı T698b24
N.-ġa T698a7(2)-23, T698b7

neng (Fa.) Ayıp, utanma, utanç; savaş, gürültü, karışıklık.
n. ü ʿārdur A733a2
ḥālıġa n. kiltür- " Ayıplamak." A732b21
n.-idin A732a26

nerd (Fa.) Tavla, tavla oyunu.
n. T712a22

Nerimān (ö.a.) İran'ın efsanevi kahramanlarından Sam'ın babası, Rüstem'in dedesi.
Sām-ı N. irdi A720a4
Sām-ı N. A720a14
sihr-i N. A720a9
N. A720a27

nerm (Fa.) Yumuşak.
Yezdcird-i n. A728b21

Nersi (ö.a.) İran hükümdarlarından, Sasani sülalesinin yedinci hükümdarı. İkinci Behram'ın oğlu. 292'de kardeşi üçüncü Behram'a halef olmuştur.
N. bin Behrām A726a20
Hürmüz bin N. A726a23
N. A726a22
N.-ni A730a9
N.-ġa A728a14, A728b4

Nersi bin Güderz (ö.a.) Metnimize göre Guderz'in oğlu olan Nersi, Yahya Peygamberin katlinin intikamını almak için Yahudiler üzerine gitmiştir. Bu vakitte İsrailoğulları'nın hükümdarı Metinya'dır.
N. b. G. A724a17

Nesā (ö.a.) Horasan'da bir kasaba. Bu kasabasşdan bir çok âlim ve meşhur insan çıkmıştır.
N. A722b3

nesaḳ (Ar.) Yol; düzen; tarz, şekil.
n. tap- M784b1
n. A728a12

neseb (Ar.) Soy, nesil.
n. ü ḥasebde T705b10

ḥaseb ü n. T704a7
n.-dür M793a4
n.-i A720a18
n.-in T704a7, A720a12
n.-ide A723a6
n.-iñ M790a21
n.-iñdin A730a24
n.-lerini T701b6

nesebiyyet **(Ar.) Nesep, soy sop.**
n.-in T696b18

nesḫ ta'lîḳ **(Ar.) Nestalik, Arap harfli metinlerde kullanılan bir yazı çeşidi.**
n. t. M794a3

nesl **(Ar.) Soy, sülale, nesil.**
n.-iñdin T699b22-23
n.-i A724b8
n.-ide irdi T709a8
n.-idin T694b5, T696a20-24-27, T697b24, T699b2-4, T711a18, T713b6, A719b11, A720a25, A720b7, A721a10, A722a8-9, A728a2, A731a6, A732a25, A733a1, M792b11
n.-idindür T694b4-6, T696a17, T699b26, T708a14, T712b8
n.-idindürler T694b5, T696a21, T696b3-14, T700a18, A728b16
n.-idin irdi T697b6, T709a8, A721a20, A722a10, A732b23
n.-idin irdiler A723a2

nesîm **(Ar.) Hafif rüzgâr, esinti.**
n.-i dil-fürûz M783a13
n.-i seḥer M792a12
n.-i ṣubḥ M795b15
n. M795a23
n.-iniñ M782b14
n.-i M782b19, M786a17, M794b19-20
n.-idin M788a10

neṡr **(Ar.) Nesir, manzum olmayan söz, düz yazı.**
nazm u n. irdi M796a5
n. T700a24, A733a25, M796a7
n.-iniñ M796a6

nesrîn **(Fa.) Yaban gülü.**
gül ü n. M801b20

neşâṭ **(Ar.) Sevinç, neşe, şenlik; eğlence; mutluluk.**
bâ'is-i n. M798b10
mûcib-i n. M797a15
'iş ü n. A728a10
n. bile M801b11
n. T701b15, A719b25, A727b9, M788a11, M792a15
n.-ḳa A728a10, A728b2, M783b12

neşāṭ-engiz (Ar.Fa.birl.s.) **Sevinç yaratan, neşe saçan.**
n. M800b2

neş'e (Ar.) **Neşe, sevinç, keyif.**
n. M796a12

neşv (Ar.) **Yetişme, büyüme, serpilme.**
n. ü nemā M799a6

netice (Ar.) **Netice, sonuç; fayda.**
n. bir M785b24, M787a10
n. tap- M788b14
n. M785a3, M797b11-18
n.-si M789b25, M796b11, M800a7
n.-sidin A732a9, M791a12

ne'üzubillāh (Ar.) **Tanrı'ya sığınırız, Tanrı korusun.**
n. M794a9

nev' (Ar.) **Çeşit, tür; türlü; şekil, tarz.**
n.-dür T708a4
n. irdi T714a3
n. T695a9, T696b24, T697b9-25, T698a27, T699a1-12-23, T699b2, T701b24, T702a25(2), T702b10-24, T703b15, T705b4, T708a1-16-24-26, T708b14(2)-27, T709b23, T710a22, T711a10-17, T713a19, T713b18, T714a12-20, T717a10, A720a9, A720b6, A722b1, A725a15, A726a25, A728a20, A731a15, A731b20-22, A732b22(2), M783a8-18, M784b3-22, M786a24, M788b19-20, M789a21, M790a25,M790b1, M792a20-21, M793a3-10-12, M793b15, M794a2, M794b11, M796b2-26, M798a22, M799b2, M800a18-20-21, M801a10-17
n.-de A725a1

nevā(y) (Fa.) **Ses, seda; hapis, bent, bağ.**
n.-sıdın T716a21
n.(y)-ıdın M785a10

Nevādirü'ş-sebāb (Ö.a.) **Nevai'nin divanlarından biri.**
N. M790b3

nevāhi (Ar.) **Yasak şeyler, yasaklar.**
evāmir ü n. M786b17

nevāḥi (Ar.) **Nahiyeler; nahiye, bölge, civar.**
n. T702b6
n.-ġa T696b10
n.-ḳa M791b5
n.-de A724b22
n.-side T699a9, T699b12, A725b22, A727b21, A728a18, A729a10, M791b3
n.-side irdi T703b27
n.-sidağı A730a13

nev-'arūs (Fa.Ar.) **Yeni gelin.**
n.-ları M787b10

Nevāyi (ö.a.) Ali Şir Nevai, ünlü Türk şairi (1441-1501).
N. A733b9, M796b2

nevāyib (Ar.) Musibetler, belalar, kazalar.
n.-i çeşm zaḫmı M785b14
n.-i M791a9

Nevāyil (ö.a.) Bazı eski tarihçilere göre, Zül-kifl zamanında halkı Musa Peygamber'in dinine davet eden bir peygamber.
N. T713a3

nevāziş (Fa.) İltifat, gönül okşama, gönül alma.
n. ḳıl- T711a1

nevbet (Ar.) Sıra, sıra ile görülen iş.
n. yit- " Sıra gelmek." T698a21
n.-i A724b13

nevbet (Fa.) Belirli zamanlarda çalınan, resmi bir anlamı olan davul, kös gibi bir tür çalgı.
n.-i A723b12
n.-in A733b5

Nevder (ö.a.) Nevzer, Pişdadiyan sülalesinden sekizinci hükümdar olarak sayılır. Babası Menuçehr'e halef olmuştur. Hükümdarlığı yedi yıldır.
N. A720a7
N.-ğa A720a10
N. -ni A720a9-12
N.-din A720a19

nevḥa (Ar.) Yüksek sesle ağlama; ölü için yüksek sesle ağlayıp, ağıt yakma.
n. bile T710a13
n. T714b6
n.-da M801b2

nevḥa-ger (Ar.Fa.) Ölü ağlayıcısı, ölüye yüksek sesle ağlayan.
n. ḳıl- A720b13
n. T717b21

nev-ḫiz (Fa.birl.s.) Yeni yetişmiş.
serv-i n.-i M787b11

nevīd (Fa.) Müjde, sevinçli haber.
n.-i M790b12, M798a4

nevīsende (Fa.) Yazıcı, katip, devlet teşkilatında, ordu işlerinde veya mali işlerde yazıcılık görevi.
n. M793a9

nevmīd (Fa.) Ümitsiz.

n. bol- T696b23, T698a21, T703b6, A725a7, A730b12
n.-lerġa M792a12

nevrūz (Fa.) **Rivayete göre Cemşid'in tahta çıktığı ve bayram ilan ettiği gün, bu gün Güneş'in koç burcuna girdiği gün olan** 21 **Mart'a rastlar; İlkbahar, ilkbahar başlangıcı.**
n. A719a18, M782b14

nevvera'llahu merḳadehu (Ar.) **Allah onun kabrini nurlandırsın.**
n. T700a25, M796a9

nez' (Ar.) **Can çekişme.**
n. ḥāleti M801a7

nezāhet (Ar.) **Temizlik, paklık; incelik; bilgi, hüner.**
n. ü ḳabāḥat M802a12
n.-in A720a1

nezāket (Ar.Fa.) **İncelik, hassaslık, naziklik.**
b. A726b13

nezr (Ar.) **Adama, adak.**
n. ḳıl- T713b8
n. T713b9
n.-imiz M799b16

ni **Ne, soru zamiri, soru sıfatı, soru zarfı; hangi, nasıl, ne türlü, ne kadar; kuvvetlendirici; olumsuzluk, yokluk bildirici.**
n.-dür T698b10, T712a3, T714a8, A724b24, A726b22
n. ḫalḳ siz T710a8
n. kişi sin T712a4
sin n. kişi sin T712a2
n. kişi durur A728b13
her n. bile A729b23
n. üçün T711b1
n. " Ne " (Soru zamiri) T697a21, T709b8, T714a13, T714b15(2), T716a22-27, T716b16, T718a14-23(2), A720a23, A723b15-19, A726b16-18, A728b13, A729b4, M786b1-6-7, M787b12, M789a12-13-21, M790a18, M792b20, M793a5, M793b9, M798a9(2)-12, M799b3
n. "Hangi " (soru sıfatı) T706b15, T714b15, T718a5, A726a26, A730a27, M783a2, M787a5-23(2), M787b13, M788b19, M791b5-6, M792b22, M794a5(2), M797b15(2), M799b15, M802a3
n. " Nasıl, ne türlü. " (sıfat) T701b24(2), T704a13, T717a4, A723b14, A726b7, M783a3, M786a27, M786b8, M788a2-3, M790a5(2), M791a24-25, M792a2-3(2), M794a25, M795a19-23,

M796a2-5(2), M797a10-20, M797b9, M800b11, M801a22(2), M801b13
n. " Nasıl " (Zarf) T708b22, M799b21, M801a23
n. " Ne; değil o " (pekiştirme, kuvvetlendirme.)T705b12, T716b11, A729a25, A733a20, A733b3, M790a16, M793a11, M795b15, M799b15
n. " .... değil, ... yok, ...sız, ...mı? " T708b10, T717b24, M784a7, M785a5, M786a19, M787a24, M788a18, M791b23, M796a17(2), M797b10-11
her n. T714b2, T716a11, M785b1, M792a8, M798a9-25
her n. ki M784b6, M785a6
her n. kim A728a11, M784a7, M786a1-2, M788b13, M790a23
n. kim A727b1, M783a18, M787b5, M796b12
n. mikdār " Ne kadar. "T699b7, A730a1, M793a25
n. nev' " Nasıl, ne türlü. " T699a1, T709b23, T714a20, M788b19-20, M793a12
n.-ge T705b27, A732a23
n.-din " Neden, hangi sebeple." A718b8, M786a17
n....n. " Ne.....ne " T699a19(2), T707a12, A719b1(2)-25(2), A721b12(2), A725b7-8, A726a23(2), A726b4(2), M783a27, M783b1, M784a8-9(2), M785a15-16, M785b12, M790a22(2), M795b12, M798b18(2), M799a14

nicād **(Fa. nijād) Soy, nesil, neseb.**
n.-ın A722b5

niçe **Nice; pek çok, bir çok, ne kadar; nasıl; belirsizlik sıfatı.**
n. irdi A726a15
n. ķatla T708a26, T712b18, T716b11, A720b15, A721a14-17, A728b8, M800a14
bir n. T695a25, T699b15, T702a11, T705b11, A723a5, A732b23,, M788a4, M789a16, M790a9, M792b12, M793a14-18, M799a23, M800b21
her n. T700b19, T708a21, T715a8-18, A727b17-18, A728a27, M788a17, M793b2, M800a14
n. T696a6, T696b25, T697a17, T697b1, T699a10, T700a20-22, T703b14, T704a20-22, T704b23, T706a17, T707b, T708a27, T708b13, T709a3-4, T710a8, T711a5, T711b9-11, T712a13, T713b25, T715b8, T716b23, T717a19, T718a4, A719a9, A721a8, A722b9, A724b12-14, A725a4-21, A726a20, A726b4, A727a20, A727b25, A729b11, A730a19, A731b5(2)-6-7-8, A732a1, M783a16, M786a14, M787a24, M788b7, M790b14, M793a8-9(3), M795b3, M800b27
n.-niñ T716a26
n.-ni A731b27, M802a3
n.-side M792a14

niçük **Nasıl; hangi şekilde.**
n. T698b6(2), T709b16, T711b25, T712b1-2, A725a24, A730a1, M784b13, M789a3, M792b3-22, M801a23
n. kim T715b6, A720b4, M783b10-26, M784a2-3, M784b16-17(2), M791b21, M798a1-7

nidā **(Ar.) Çağırma, seslenme; ses, hitap.**
n. it- M800b19
n. ḳıl- T714b10
n. T704b17,M792b8
n.-nı T714b12
n.-sı T704a13

nigāh-bān **(Fa.) Bekçi, koruyucu, gözcü.**
n. T718a7
n.-ıdur T718a7

nigāhbānlıġ **(Fa.T.) Bekçilik, gözcülük.**
n. T709b14

nigār-ḫāne **(Fa.) Resim ve heykellerle süslenmiş olan yer; güzelleri çok olan yer.**
n.-i çīn M787b15
reşḳ-i n.-i çīn M795b17

nigeh-dār **(Fa.) Koruyucu, saklayıcı.**
n. ol- M800b15
n.-ıñġız M790a3

nigūn **(Fa.) Ters, uğursuz, aksi; eğilmiş, tersine dönmüş, bükülmüş.**
n.-dur M786b7
çarḫ-ı n. M785b16

Nigükār **(ö.a.) Erdeşir'in lakabı. bkz. Erdeşir.**
N. A727a25

nigūn-sār **(Fa.) Baş aşağı.**
n. bol- A733a10

nihāl **(Fa.) Taze, düzgün fidan.**
n. M795b23
n.-idin M795a22

nihān **(Fa.) Gizli, saklı, görünmeyen.**
n. irdi A722a17
n. bol- T708b9, A724b11
n. it- A733b3, M785b7
n. T708b10, M783b25, M791b13

nihāyet **(Ar.) Son, uç; son derece.**
n. T711a18
n.-ḳa T711a2
n.-ḳa yitkür- " Bitirmek, son vermek." T702b17
n.-dın köprek " Çok, çok fazla." T695b22

n.-i T705b8
n.-ide M790b11

nihāyetsiz **(Ar.T.) Bitimsiz; pek çok, çok; sonsuz.**
n. irkenni M791a3
n. T704b24, A721a1, M784b12-25, M785a15, M801b4

nijad **(Fa.) Soy, nesep, nesil.**
n.-ımdın A722a24
n.-ını A731a6

nik **(Fa.) İyi.**
n. M799a7

niḳāb **(Ar.) Örtü, perde.**
n. T698a13

nikāḥ **(Ar.) Nikâh, kanuni evlenme.**
n. ḳıl- " Nikâhlamak. "T695a12, T695b12, T699a24, T700a11, T710a4-15, A731a18
n. T700a7, A729a19
n.-ġa kivür- " Nikâhla evlenmek." T714a4
n.-ı T701b1(2), T714a6, T717a20
n.-ığa kivür- T703b20, A725a14
n.-ığa tart- T711b10

nik-baḫt **(Fa.birl.s.) Bahtı iyi, talihli.**
şeh-i n. A733b5
n. T718a19

nik-endişlik **(Fa.T.) İyilik düşünme, iyi düşünceli olma, iyilikseverlik.**
pāk-nefs ü n.-ke A732b13
n.-iñiz M796b10

Nil **(ö.a.) Nil nehri, Afrika'nın en uzun olan ve Akdeniz'e dökülen nehri, Mısır'ın hayat kaynağı olan nehir.**
N. T702a14, T703b5-7, T704b5-10-14(2)-18, T707a24, T714a24-25

nil **(Fa.) Çivit.**
ç. T714a24-25

nime **Şey, nesne; hiçbir şey; bir şey.**
n. bile T710b19
n. üçün A730a1
n. T696b20, T698b6-16-26, T702a24, T702b9-12, T703a1, T705b11, T706b6, T706a7, T707b, T711a8, T711b25, T713a13, T714a26, T714b1-15, T718a15(2), A719b6, A726a26(2), A729a4, A729b23, A730b17, A732b22, M784b15, M786b21, M791a24, M792a13, M793a3, M793b14, M797a13, M801a19, M801b7
n.-niñ M801b6
n.-ge T702a25, T713b11, T717b26, A723a14,

A723b18, M790b23
n.-si T702b5, M784b2
n.-ler T704b2, T718a1, A731a26, M792b21
n.-ler bile T711a23
n.-lerni A719a12, A731a20
n.-lerdin T705b11

nime — **Nasıl.**
n. irkenni T711a24
n. M795a20

nîme — (Fa.) **Yarım; parça.**
n. irdi A727b8, A730b25
bir n. irdi A731a5
n. T697b22, T699a18, T704a8, A718b14, A730a2, M789b9, M795b1, M800a21

ni'met — (Ar.) **Azık, yiyecek, ekmek; Tanrı'nın insanlara bağışladığı iyilikler; saadet, mutluluk; iyilik, lütuf, ihsan, bağış.**
küfrān-ı n. T715a5(?)-10
n. T701a8, T718a1, M800b20
n.-ığa M787a8
n.-ler M800b23-25
n.-lerğa M800b26
n.-lerdin M800b27

ni'metî — (Ar.) **Nimet, bir nimet.**
n. M800b19

Nîmrūz — (ö.a.) **Sistan'da bir vilayet, İran ile Afganistan arasındadır. Aslında kaynaklar Sistan ve Nimruz'u aynı yerin farklı dönemlerdeki iki adı olarak kaydeder.**
N. A728b25

nişāb — (Ar.) **Bir malın zekâtını vermek üzere varılması gereken miktar.**
n. M801a2-4

nisān — (Ar.) **Nisan ayı.**
n. M787b25

nisār — (Ar.) **Saçı; saçma, serpme.**
n. eyle A733a22, M787b17
n. it- M796a24
n. ķılıl- M784b3
n.-ıňğa A733a22

nisārî — (Ar.Fa.) **Saçılık, saçı.**
n. it- " **Saçı olarak serpmek, dağıtmak.**" M796a6

nisbet — (Ar.) **Sebep; bağ, ilgi bağlılık; mensubiyet, soy, taraf; bağlama, bir bir yerle, bir şeyle ilgili kılma.**
n. bile M799b15

	n. bir- A729b12, A730b9, M799b27 **n. ḳıl-** A719b11, M798b5, M800a2 **n.** M792b27 **n.-i** T707a17, A718b2, A719a27 **n.-iğa** T705b11 **n.-idin** A719b22
nisyān	**(Ar.) Unutma.** **n.-dın** M785b23
niş	**(Fa.) Bıçak ve hançer gibi şeylerin sivri ucu, iğne; zehir.** **n.-idin** M798a8
Nişābūr	**(ö.a.) Nişapur, Horasan'ın dört başşehirinden en önemlisi ve orta çağda İran şehirlerinin en büyüklerinden biri. krş. Nişāpūr.** **N.** A719a6 **N.-dın** M787a15
nişān	**(Fa.) İz, işaret, alâmet, belirti; ferman, mektup, berat, yazı.** **n.-ı ʿālī-şān** M787b1 **n. bir-** T716b24, M783b13 **n. bol-** M787a14 **n.** M787a14-18, M788b6, M791a15, M797a5 **n.-nı** T713a27, M783a11, M787a16, M792b22, M792b22, M793b26 **n.-ı** M786b15, M788b27, M789a10, M791b5, M795a8, M795b7, M798b4 **n.-ıdur** T718a18 **n.-ı irdi** M796b16 **n.-ın** M790b10, M793b26 **n.-ıda** M789a19, M791b1, M796a9 **n.-ıñız** M792b21, M793a5 **n.-ları** M792a7 **n.-larıda** A724a5
nişāne	**(Fa.) İşaret, iz, alâmet.** **n.** T706b23, M783b6, M785a27, M797a18 **n.-si** T695a9, M796b15 **n.-sidür** T717b20 **n.-leri** A719a15
nişāne'i	**(Fa.) Bir iz, bir alâmet, bir işaret.** **n.** M786b3, M794b1
nişāni	**(Fa.) İz, belirti, işaret.** **n. irdi** M787a21
Nişāpūr	**(ö.a.) Nişapur, Horasan'ın dört başşehrinden en önemlisi ve orta Çağda İran şehirlerinin en büyüklerinen biri. krş. Nişābūr.** **N.-dur** A725b11-12
n'it-	**Ne yapmak, ne etmek.** **n.-sün** M787b21

n.-ti T702b25, T708b17
n.-küsidür A723b15

niyāz (Ar.) Yalvarma, yakarma; dua; büyük birine karşı selam, saygı sunma, dua etme istek, ihtiyaç.
'acz ü n. M802a9
'arż u n. M788a15
'ışḳ u n. A731b12
ızhār-ı n. M798a22
ruḳ'a-i n. M798b8
n. u ḫāksārlıġ M792a25
n. birle M796a23
n. A726b4, M782b14, M783a20, M784b26, M799b9, M801b25
n.-dın M795b22
n.-ım M786a21, M795b15
n.-ı A731b12

niyāzī (Ar.) Dua, bir dua.
n. M783b18

niyāz-mendlıḳ (Ar.Fa.T.) Duacılık, dua edicilik.
n. M800a8

niyüçün Şunun için, bu sebeple, şu sebeple; niçin.
n. T697b18, T700a23, T701b2, T702a26, T718a7-8, A720a26, A729b19, M786b19-27, M787b23, M798a11, M799a14, M800b25

niyyet (Ar.) Niyet, meram, maksat, istek.
n.-iġa M791b27

nizā' (Ar.) Çekişme, kavga, anlaşmazlık.
n. bol- A729b13
n. ḳıl- A723b11
n. A721a11

niẓām (Ar.) Düzen, tertip, yol; kaide.
n. M788a13
n.-ını A729b20

Niẓāmī (ö.a.) Genceli Nizami, ünlü İranlı şair. (1150-1214?) bkz. Şeyh Niẓāmī.
Şeyh Niẓāmī A723b1

Niẓāmü't-tevārīḫ (ö.a.)
N.-de A718b6, A720b3, A724b5

noḳṣān (Ar.) Eksiklik, azlık; eksik, kusurlu; noksan.
n. M802a13, A726b25
n.-ı M786a20, M802a7
n.-lar tigür- T695b2

noḳṭa (Ar.) Nokta; benek, leke; yer.

n.-i i'tidāl-i rebi'i A719a17
n.-i mihr M791a6-7
n. ḳoy- T716b17
n.-sı M797a26(2)
n.-sıdın M795a13
n.-ları M797a27

noḳṣani (Ar.) Noksanlık, zarar.
n. M787a12

nöker (Moğ.) Hizmetçi; sarayda hükümdarın veya beyin özel hizmetinde bulunan görevli.
n. A725a2, M789b26, M798b25
n.-leri M794a13, M801a16
n.-ler M793a1

nökerlik(g) (Moğ.T.) Sarayda hükümdar veya beyin özel hizmetinde bulunma görevi.
n.-i M794a14
n.-ige A730b19

Nübih (ö.a.) Nuh Peygamber'in oğlu, Ham'ın dokuz oğlundan biri.
N. T696b10

Nūḥ (ö.a.) Nuh Peygamber.
N. ṭūfānı M784b3
N. 'aleyhi's-selām T695a15, T695b18, T696a4-5-8-10-12(2)-14-19-20-22-23-24, T696b9, T697b3
N. 'aleyhi's-selāmnıŋ T696a13-14, M792b10
N. 'aleyhi's-selāmġa T696a18
N. bin Melik bin Menūşlaḫ bin idris T696a1
Laġṭi binYūnān bin Tāreḫ bin Yāfes bin **N.-dur** A723a8
N. 'aleyhi's-selāmdın T697b16
N. bile T697b21
N. T695a16, T696a1-9-15-17, T696b17-19, T697b23-27, A718b3
N.-nıŋ T696b18

nuḥūset (Ar.) Uğursuzluk.
n. M791b24
n.-lerin M802a11

Nūḳā (ö.a.) İskender'in annesinin atalarından biri.
Efliyūn bin N. A723a10

nuḳūd (Ar.) Paralar, nakitler.
n. A722a25

Nu'man (ö.a.) Metne göre Yezdicerd'in bakıp yetiştirmesi için oğlu Behram'ı terbiyesine teslim ettiği Arap hükümdarı.
N. bin Mendez A727b20
N. A728a3

numüne (Ar.) Görünmüş, gözükmüş, aşikâr.
n. M794a27, M797a18

nûr (Ar.) Aydınlık, ışık, parlaklık.
n.-ı ʿayn " Pek sevgili kimse (özellikle evlat için.)" M796a21-23
gerd-i reh-i nnûruñı M797b7
kûh-ı n. M783a3
n. M787a24, M788a5, M795b18, M797a6
n.-da M783a3
n.-ı T704a12, M786b17, M788a8, M802a5
n.-ın M785b13-14
n.-ıdın M788a6-11, M801b10

nûre Arsenik ve sönmemiş kireç ile yapılan kıl dökücü merhem.
n. T711b11

nûrsız (Ar.T.) Işıksız, görmeyen.
n. merdüm " Görmeyen gözbebeği." M784b8

Nuṣaybin (ö.a.) Nusaybin. Güneydoğu Anadolu'da bugün bir kaza merkezi olan eski bir şehir.
N. T714b9, A725b10

Nusaybin (ö.a.) Azerem-duht'un tahttan indirilmesinden sonra, tahta çıkarılan fakat hükümdarlığı sürdüremeyen kişilerden biri.
N. A732b25

nuṣret (Ar.) Başarı, üstünlük; yardım.
n. A725b11, M796b23

Nuṣreti (ö.a.)Behmen'in Babil'den uzaklaştırdığı Buht-ı Nasar'ın soyundan bir hükümdar.
N. A722a8

nûş (Fa.) İçki.
n. eyle- T695b6, A723a5

Nûşakaû (ö.a.) Kalut'un veliaht tayin ettiği oğlu.
N.-ġa T707b

Nûşirvân (ö.a.) İran'ın Sasani sülalesinden yirminci hükümdarı. Adaleti ile ün yapmıştır.
N.-ı ʿâdil T718a20
N.-ı ʿâdilniñ T718a22
N. bile A729a21
N. A729a20, A729b24-27, A730a7-9-16(2)-23-25, A732b27
N.-nı A729b13
N.-ġa T718a21, A729b24, A730a9

Nûşirvânü'l-ʿâdil (ö.a.) Adil Nuşirvan. bkz. Nûşirvân.
N. bin Kubad A729b15

nuṭfe (Ar.) Atmık, sperma, er suyu.

n. T698a3

nutḳ (Ar.) Konuşma, söz; söyleme, konuşma kuvveti ve özelliği.
n. M800b20
n.-un̄ M787b22
n.-ları M785a4

nübüvvet (Ar.) Peygamberlik, nebilik.
n.-i bülend T709b12
envār-ı n. T708b16
hümāy-ı n. t718a3
müddet-i n. t702b23
n. ḫil'ati T704a14
n. ü ḥikmet T712a19(?)
n. irdi T707b
n. ḳıl- T700a3, T709a17
n. T695a19, T697a17, T699a7, T703b26, T704a15-17-18, T706b2, T707b,T709a25, T709b3, T710a6, T710b2-4, T712b25-27, T714a14, T716a8, A723b3-13, A729b2, M793b9
n. -de T712b10
n.-i T713b24, T717b14
n.-in T704a19, T708a13
n.-iġa T697a16, T697b18, T711b8, T715a2
n.-ide T702b23
n.-idin T695a22

nücūm (Ar.) Yıldızlar.
n.-ı dıraḫşān M785a24
n.-raḫşān M787a25
n. ilmi T695b17, T717b22
n. ehli T698a4
n. M782b18, M787b19

nüfūẕ (Ar.) İçe geçme, işleme.
n. ḳıl- M796b21

nükte (Ar.) Nükte, herkesin anlayamadığı ince mânâ; ince mânâlı söz.
n. A733b2, M782b5, M790b12, M801b19
n.-ni A733a26
n.-ge A733a27
n.-si M786b5, M797a26
n.-sin T712a26

nükte-dān (Ar.Fa.) İnce söz söyleyen, nükte bilen.
n.-ı T697b26

nükte-riz (Ar.Fa.birl.s.) Nükte saçan.
n. eyle- A733a25

nümāyiş (Fa.) Gösteriş, süs.
n.-dür M787b20

nümāyişsiz (Fa.T.) Gösterişsiz, süssüz.
n. M782b9

nümüdār (Fa.) Görünen, âşikâr.
n. irdi M800a5
n. it- M800b22
n. M785b1, M798b14

nüsaḫ (Ar.) Yazılar, yazılmış şeyler.
n. T702a20

nüvvāb (Ar.) Naipler, vekiller; kadılar, kadı vekilleri; nöbet bekleyenler.
n. M786b24, M788b15, M791b15
n.-ġa M794a1
n.-dın M793b3
n.-ıdın M801b26
n.-ları T715b3

nüzūl (Ar.) Aşağıya inme, yukarıdan inme.
n. ḳıl- M797a16
n. ḳılıl- M791a25
n.-idin T713b21

oğlaġ **Oğlak.**
o.-nı T697b20

oğlan **Çocuk, evlat; erkek çocuk.**
o.-ları T694b7, T708a23, T713b5, A719a27, A724b27
o.-ları bile A724b27
o.-larıdur T694b8
o.-larıdurlar T694b7-9
o.-larıġa T695a23, T696b1, T701b26, T713a25
o.-larıdın T713a25, A721b1, A725a2, A732b25, M792b23-24
o.-larıdındur T702a16
o.-larnı T711a24

oğul **Erkek çocuk, erkek evlat; çocuk, evlat.**
o. kız A729b25
o. uşaḳları T712b15
o. uşaġınıñı A731a2
o. T694b21, T695b12, T696a26, T696b4, T700a12, T701b2, T703a23, T711a22, T711b14, T714a13, A724b21, A725a22, A727b19, A729a20, A733a7, M792b23, M793b13, M796a24
o.-ġa T694b21, T713b12
o.-dın M791b2
o.-um T709a24, A727b4-5
o.-umdur A722b16
o.-um irdi T714b7
o.-umnıñ T717b9
o.-uñ T709a24, T709b10, T710a5, A722a23
o.-ı T694b6-7-8, T695a22, T695b8, T695b21-27, T696a18-26, T696b1-3-10-14, T699a7, T699b16, T700a17, T701b23(2), T702a15-24, T702b4, T705a22, T707b(2), T708a20, T709a20, T710a19, T716b5, A718b11, A719a10-21-24-26, A719b3-8-18-26, A720a1-14, A720b7-14-20-27, A721a26-27, A721b19, A722a8-10-13, A722b1-6-15, A723a18-23-24, A723b9, A724a12-15, A725a2-14-24-26, A726b2, A727a23(2)-25, A727b3-13, A728b25, A729a21, A730b15-23, A732a11
o.-ıdur T694b7-8, T696a27, T696b18, T697b6, T708b18, T715b22(2), A720a7-12, A721a25, A722b6-15, A723a6-7, M792b10
o.-ı irdi T695b25-26, T702b24, T706b19, T718b21, A719b26, A721a15, A724a21, A724b20(2), A731b18, A732b27, A733a6
o.-ınıñ A719b26
o.-ın A722b7, A725a7, A729a23, A732b12
o.-ını T711b16, A722a19, A731b24, A732a7
o.-ıġa T707a6, A719b8-11, A725a12, A727b14, A728a2, A729b25
o.-ıdın A730b20
o.-çılay A722b16, A723a18

oğulsuzlıġ **Çocuksuzluk.**
o. T707b

oḫşa- **Benzemek.**
o.-r T718a10, M793b10
o.-mas M801b1

oḫşaş **Benzer, eş.**
o.-ı A723b18

oḫşat- **Benzetmek.**
o.-ayın M798b4

oḳ **Bizzat; tam, kesin olarak; aynen; mutlaka anlamında kuvvetlendirme edatı.**
o.-dur M786a12
o. T700b1, A722b13, A723b22, A724b7-15, A725a10, A726a5, A729a27, M793b27

oḳ **ok.**
o. u ya T699b19
o. T697b12(2), T698b22 T717a16(2)
o.-ı A727b27
o.-nı T698b22
o.-ın M791a13
o.-ıġa A724a24
o.-ları M800b3

oḳla- **Okla vurmak, ok yağmuruna tutmak, ok atmak.**
o.-ladım T698b23
o.-p irdiler M801a16

oḳu- **Okumak,yazılı bir metni okumak; belli bir metni sözle tekrar etmek; büyü sözleri söylemek.**
ezber o.-dı " Ezbere okumak. " T713b2
o.-p T697b21, T716b7, A7255, A728b17, M789b1
āferin o.-p " Beğenmek, aferin demek. " T713a19
efsūn o.-p " Büyü yapma. " T716a17
o.-ġaç M797a6
o.-ġuçını A723b27
o.-r T696b15, M794a4
o.-rnı M782b12
o.-rġa A721b17
o.-rda M784b6, M794a4
o.-maḳ M793b4
o.-maġıdın M800a8

oḳul- **Okunmak, okumak işine konu olmak.**
o.-dı M787a23

oḳut- **Okutmak, okuma işini yaptırmak; okumasını, öğrenim görmesini sağlamak.**
o.-salar M793b14
o.-up T701b25

ol **O, işaret sıfatı, işaret zamiri.**
o. (sıfat) T694b2-4-5-19, T695a4-18-27, T695b3(3)-14, T696a6(2)-9-13(2)-19-23,

T696b1(2)-10(2)-13-16-19-22-24(2)-25, T697a1-2-3-6-7(2)-13-15-16-17-18-22-25-26-27, T697b1(3)-2-3-10-12-13-20(2)-25, T698a3-4-5-11-12-19-20-23, T698b1-4-8-14-17-20(2)-23-26-27, T699a5-10-11(2)-12-14-16(2)-17(2)-23(2), T699b1-5-11-16-19-21, T700a1-2-3-11-18-24, T700b9-12-13-14(2)-16-21-22-26, T701a1-6-7-8-13(2)-21, T701b3-18-24, T702a2-3-5-13-14-18-25, T702b3-6-9-12-15-17-19, T703a3-5(2)-8-9-12-16-20-22-27(2), T703b7(3)-8-9-11-21(2)-24-25-26, T704a3-4-5-6-10-11-12-21-23-24(3), T704b2-5-6-10-11-12-13-14-16-20-23-25, T705a1-3(2)-5-6-8-9-12-16-18-22-23, T705b3(2)-4-7-8-11-14-15-19-21-23-24(2)-27, T706a19-20-21-22-24-25-27, T706b1-4-5-7-8-9-10-11-12-13-14-16-19(2)-21-25-27, T707a4(2)-10-12-14(2)-15-19-21-26-27, T707b(10), T708a3(2)-4-6-9- 11-16-17-22-25-27, T708b6-11-12(2)-15-19-21- 24-26(2), T709a7-11(2)-16-22-26-27, T709b1(2)-4-15(2)-27(2), T710a4(2)-5-10-18-22(2)-25, T710b1-10-12(2)-21(3)-27, T711a1-5-6-27, T711b7-10-11(2)-15-20-21-27, T711a8(2)-25-26 T712a6-7-8-10-14-17-25-26, T712b17-22-27, T713a1-9-12-16-17-20-24-27, T713b1-16-24-26(2)-27(2), T714a1(3)-3-5-6-7-8(2)-9(2)-10-14-19-26(2), T714b4(2)-5-6-7-9-12-13(3)-19-21-27, T715a11-14-15, T715b8-10-12-13-17(2)-19(2)-20-23(2)-27, T716a1-2-3-4-5-7-11-12-14-15-16-19-20-21-22-23-26, T716b1-2-3(2)-4-7(2)-15-24(2), T717a2-3-6-7(2)-11-12-17(2)-20-22-26(3),T717b7-8-10-12-13-17-25, T718a10-11(2)-17, A719a1-9-12-17(2)-18, A719b11, A720a9-13-20, A720b6-8-10-23, A721a7-9, A721b13(2)-15-16, A722a23-26(2)-27, A722b11-14-15-23-27, A723a9-11-12-13-14-15-16(3)-17-20-21-27, A723b1-6-17(2)-20-22-25, A724a12-19, A724b3-19-20-22, A725a3-5-7(3)-10-17-19-27(2), A725b9-15-20-21, A726a17, A726b4, A726b14-24-25-26, A727a4-5- 7-14-22-2, A727b23, A728a7-10-21-22-23-25(2)- 26-27,A728b8-9-10-12-25, A729a1-5-9-15-19-20 -21, A729b4-17-20-22-25-26(2), A730a12-13-17- 19-24-27, A730b11, A731a8-11-14-15-20-24, A731b2-6-16(2)-22-23, A732a15-18, A732b8-13, A733a1-5-6-21, M782b1-2-3-5-8(2)-11(2)-16(2)- 18, M783a1-5-8-17-18-19-24, M783b7-13-22, M784a6-8-9-15-16-18-19-20-23-25, M784b9(2)-10(2)-12,M785a20,M785b6-7(2)-10-11-13(2)-15(2)-17(2)18-19(2)-20-22, M786a11-12-14-15-20-21(2)-27, M786b4-5-16-23, M787a13-14-26-27(2), M787b2-4(2)-5-6-9-11-12-13-14-17-19, M788a10-11(2)-13-16(2)-26-27, M788b21-22-23, M789a3(2)-8-17-20-21(2), M789b2-4-7, M790a4-11-27(2), M790b6(2)-7-10-12(2)-13-15-25(2), M791a5(2)-9(2)-10-11(2)-12-14-17-18-19, M791b1-4-5(2)-11(2)-12(2)-13-20, M792a18, M792b8-10-11,

M793a17-24,M793b8-9-13-25, M794a5-8-12-13-17 -26,M794b1-3-22-25, M795a1-6-16(2)-19(2)-20-25(2), M795b8-12-13(2)-19-20(2), M796a3-4-9-10-17-25,M796b4-16-21(2)-24-25-26-27, M797a7 -12-13-16-18-26, M797b1(2)-4-6-7-8-12-13-15, M798a-16-22-25-26-27, M798b9-10(2)-15, M799a4 -20-25, M799b11-13-22, M800a4-18-20, M800b3-9 -14-21, M801a9, M801b9-20-25, M802a21

o. (zamir)T694b5(2)-12, T696a4-5, T695b1-7-11-16-17-19-22, T696b2-18, T697a12-21, T697b7-11, T698a4-15, T698b5(2)-10-16, T699a27, T700a8, T700b17, T701a9, T701b11, T702a16, T702b4-11-17, T703a12, T703b23(3), T704b27, T705a15, T705b2-13-15-16-20, T706b5 -13, T707a18, T707a1,T707b, T708a20, T708b3-13-17 (2)-20-21-24, T709a10, T709b9-20, T710a17, T710b3-4-6(2), T711a15(2), T712a23, T712b1, T713a6-7-22(2), T713b6-7, T714a3, T714b15-18, T715a15-18, T715b1-2-19-25,T716a8-14, T716b6-8-13-27, T717a9-14-16-27, T717b15-25, T718a7-11(2)-12(2)-19(2)-20, A718b2-3-9-13-16 (2)-17(3)-18(2)19(3), A719a6-7(2)-26-27, A719b9-26-27, A720a1-2-3-7-15(2)-23, A721a12-14- 16-21-26-27,A721b3-16-24-25, A722b3-6-9-10- 17(2)-22, A723a1-2(2)-21, A723b3-9(2)-10, A724a2-9-16-21-23-26-27, A724b1(2)-3, A725a2, A725b2-3-14-27, A726a11-14-19-21-23-25-26, A726b1-6-7,A727a9-14-26,A727b11-15-17-18(2)- 23, A728b10-11-19, A729b1-7-23,A730a3(2)-11- 21-23-25, A730b1-27, A731a3-4-22-27, A731b3- 7-9-11-16-19, A732a2-4-23, A732b9-11-12-15- 16-20-22-23-26, A733a2-3-4, A733b4, M782b14, M783b19, M784a7-20, M784b1-6-11-21-22-24-25-26, M785b21-23, M786a7-11-16-23, M786b9-21-27, M787a5(2)-7-8-12-14-17-22-26, M787b7-11-20, M788a5-16(2)-27, M788b5(2)-7-8-11-13-17-19(2)-21-27,M789a5(2)-7-10-15(2)-19-21-23-24 M789b1-3-6-9(2)-10-12-18, M790a1-5-7-11-12-15 -19-20-23, M790b19, M791a1-4-6-8-12-14-26, M791b1-17-23-27, M792a5-8-14, M792b5-8-11-14-15-20, M793a14-18(2)-20-22-23-27, M793b2-5-6-8-9-11-14-15-17-19-21-22-23-25-27, M794a2-3-6 -8-10-12-13-15-16-19-21-23-25, M794b2-4-9-12-18-20-23-25, M795a1-5-17-24-25-27, M795b7-9-10(2)-16-17, M796a22-24-25-26-27, M796b6-13-20, M797a5-10-17-25, M797b6-18, M798a6-15, M798b7, M799b1-9-18, M800a5-10-25, M800b2-5-7 -12-15-18, M801a13, M801b3-10-15-17-22-25, M802a24-26

tā o. ki "Öyle ki." T700b20

o.-durur T717b1, M786b15

o.-dur T685b17, T698a1, T702a20, T703a17, T706b24, T708a4, T710a6, T716b13-14, T717b26, A730b2, M786a12-21, M792b5, M793a27, M798a18, M799b3, M800b11-26, M801b16, M802a7-20

o. irdi T695a9-26-27, T704b5-7, T706b17,

A718b10, A726a17, M789b12
anıñ T694b1-2(2)-4(3)-7-8-9-11-14, T695a4-6-18-19-27, T695b2-4-10-17-18-22-24(2)-25, T696a1-2-18-19-22-24-26, T696b3(2)-10-21, T697a1-13-16-21-27, T697b7-11, T698a8(2)-16-24, T698b5-6(2)-7-23-26-27(3), T699a21, T699b4-9-16-21-26, T700a4-6-7-10-17-18(2)-21-23-24, T700b5-15-18-27, T701a23, T701b4-24, T702a2-3-6-10(2)-12-17-27, T702b1-16-17-19-22, T703a8-12, T703b6-10(2)-12(2)-14-19-20-25, T704b12-14-15, T705a15-21-25,T705b4-17-18-19, T706a1-7, T706b18-20-26, T707a3-11-12(3)-13-17-18, T707b, T708a1-8-14-19-21-22-25, T708b9-10-11-13-14-26, T709a6(2)-13-14-18-19-22, T709b7-12-20-26, T710a20-22-26, T710b5-6-7-8-9-16-19, T711a2-12-17-19, T711b10-15-16-18-19-21-22, T712a5-9-13-15-19, T712b3-24, T713a18-19(2), T713b11-12(2)-14, T714a4-6-7-14-15, T714b9-14-21-23-24, T715b1-3-13, T716a1-2-13-16-21, T716b21-22, T717a8-13-21-24, T717b3(2)-6- 17-19(2)-22-23-27, T718a2(2)-3-6-10-14-17-19 (2)-21-22, T718b2-15, A719a4(2)-7-8(2)-21-24- 25, A719b3-4-5(2)-6-18-24, A720a1-3-4-5-14-22-25-26, A720b10-11-12-13-14(3)-26(2)-27, A721a5-23, A721b5-10-12-22-23, A722a9-12-15-16(2)-17, A722b2-5-6-9-18-19-25-27, A723a1-2(2)-8(2)-9-24-26-27, A723b8-20, A724a6-7(2)-8-9-11-12-15-16-17-23-25-26(2)-27, A724b1-2-19-21-24, A725a1-10-12, A725b2(2)-3-4(2)-11-15-19-21-22-25-26, A726a1-9-14-23, A726b2-6-7-10(2)-21, A727a3-6-8-13-19-26, A727b8-10-12-13- 14-24-26-27, A728a2-20-26, A728b5-20-23-27, A729a4-8-10-25, A729b3-5-6-9-16-19-20, A730a3 (2)-4-6(2)-8-17-19-22-26, A730b6-19-23-25-27, A731a4-5-6(2)-11-13-17(2), A731b2-3-15-18, A732a7, A732b4, M782b1-2-4-13, M783a3, M783b3-4-14-19, M784a4(2)-5-24-25, M784b2(2)- 4-5, M785a6(4)-16-17-18, M785b9-11, M786a15-26(2), M787a7-23, M787b3-4, M788a6-7-26, M788b3-6(2), M789b11-12, M791a24-25, M792a4-9, M792b11, M793b18, M798a2-3-10-18, M796a7-18-19(2)-20-21, M797b9(2), M800a9-21-22,M800b19-20,M801b5-7-21-22(2), M802a15-17
anıñ bile. T698a6, T701b20, T706b26, T707a2, T707b, T708b24, T709a25, T710b7-22, A720a15, A721b25, A723b5, A725a11(2), A729a6, A729b8-9, A730a7, A731b1, A732a14(2)-19-24-26(2), A732b20, A733a8-12-26, A733b4, M795a14, M800a26
anıñ birle M783a15,
anıñ dik A720b21, A722b5, A727a22,A731b10, M784b14, M797a6
anıñ sarı T698b13
anıñ üçün T706b18, T713b15, A725b21
anı T695a4-24, T695b4-5-12-16-20-21(2),

A696a5-6-17, T696b19(2), T697a2-5-7-8, T697b6-13-26, T698a7-12-14-20, T698b5-8-9-25, T699a1-20-27, T699b10-13-15-27, T700a9, T700b11(2)-19, T701a6-13, T701b16-22, T702a11-17, T702b6-11-25-26, T703a7, T703b4-19-25, T704a9-18, T705a21, T705b17, T706a4-7-24, T707a5-11-19, T707b(2),T708a2-14, T708b7-11-17- 21,T709a21-24,T709b4-16,T710a1-6-15-21(2), T710b20, T711a15, T711b1-2-3-22, T712a2-2, T712b2-10(2)-12-18-19-21-22-25, T712a5, T713a6-10-22, T713b23, T714a23, T714b12, T715a8-17-18-19(2)-27, T715b11, T716a8-25, T717a14-15-20-25-26, T717b13-14, T718a24,
A718b3-5-7-15(2)-16-21,A719a3-10(2)-16-21-23-25, A719b3-13(2)-17(2)-20-25, A720a4-8-11-15-17, A720b4-7-9-17(2)-19(2)-21-23-26, A721a4(2)-8(2)-12-18-24-27, A721b3-4-8-15-23, A722a7-13-18-20(2)-22, A722b3-8-10-13-22-25-A723a17-21-23-25, A724a3-5-6-20, A724b4-6-25(2)-27, A725a12-20-24, A725b2-3-12(2)-17(3)-21-27, A726a1-4-6-7(2)-16, A726b4-5-18-20, A727a2- 3-14-19-22-27, A727b1-9(2)-11-16-22-24-27, A728a5-11-26,A728b5-9-13-21-24-27, A729a1(2) -15-17-22-26-27, A729b7-8, A730a2(2)-5-16-18, A730b3-9, A731a6-8-11-14-16-21(2)-25, A731b7 (2)-13, A732a4-5-12, A732b3-7-13-16-19-23-24- 26, A733a3-4-6-7-12-22, A733b3, M782b12-13, M783a11, M783b2(2), M785b14, M786a23, M787a17-20, M787b8, M789a2, M790a15, M791a4-14-24, M795a18, M796a19-21-24-25, M796b12-25, M797b14, M798b25, M800a12, M800b9, M801a16, M801b14-15, M802a23

añña T694b3-11-12, T695a1-2-3-9-12-19, T695b12-14-23, T696a2-3-6-9, T698a3-8-13-14-24-25, T698b10-11, T699a2-7-12, T699b19-20-22-27, T700a2-10-22, T700b6-18, T701a4-19, T701b11, T702a4-7-25, T702b3-12-14-18-23, T703b5-9, T704a7-8-18, T704b12-13, T705a26-27, T705b1-13-18-19-20-22-25, T706a1, T707a22, T707b,T708a24, T708b10-13-16, T709a15-17-21-24, T709b4-5-9- 14(4)-16-18, T710a7, T710b5, T711a13, T712a17 -20-25, T712b1-9-18-23(2), T713a14-19-24, T713b15-16-26, T714a7, T714b16, T715a6, T716a2-14, T716b13-14(2)-21, T717a16-19(2), T717b21, T718a13-18, T718b13, A719a2-20, A719b4-9-21, A720a2-6(2)-7-11-21, A720b10-22 -25, A721a8-9-10-26-27,A721b2(2)-3-4-24-26, A722a19, A722b2-4(2)-7-8-11, A723a5-14, A723b3-14(2)-20, A724a3-8-23, A725a2-6-8-11-12-16-22, A725b6-9-19-25, A726a1-3-10-16, A726b3-17, A727a4-23-25(2), A727b1-5-6-14-19-20 -21-23, A728a7-22, A728b9-11-14-26(2), A729a13(2)-15-20, A729b9-12-15-23, A730a5-9-10-11-22, A730b7(2)-8(2)-18-19-26, A731a9-18-

20,A731b5-11-16-24,A732a19-21-27, A732b9(2) -12, A733a17(2), A733b2(2)-5-7, M782b5, M783a23, M784a26, M785a5(4)-23-24(2), M785b12 (2), M786a15-24, M786b1-5-18, M787a21, M788b21, M789a4, M789b5, M790a9, M791a6-12, M792a2, M792b20, M793b9, M794b19(2), M796b1, M799a25, M801b22-23, M802a14-23

anda T696b13, T698b15, T699a5(2)-21, T700b13, T703b27, T704b4, T705a7-20, T706b13, T707b,T708a12, T712a14, T714a21(2), T715a7, T718a14, A718b10 (2),A719a15-16-25,A720b18, A721a22,A723a20, A725a15,A727a11,A729a9,A730a20, A731a5-22, A733a11(2)-23, M784a18, M784b16, M786b8, M787a2-4-7, M793a23, M792b22, M794a13, M795a26, M796a7(2), M799b17(2), M800a6-7(2), M800b22-27

andağı A727a6, M789b19-22, M790a24

andaki T717b21

andın T694b10-19, T695b17-20, T698a14-22, T698b18, T699a21, T699b1-24, T700a23, T700b7, T701b5, T702b6, T703a23, T703b18, T705b2, T706b2-8-13, T707a5, T708a20, T708b12, T709b6-11-12-18-25, T710b3, T711a20, T712a20, T712b14, T713a10-16-21, T714a14, T714b9-25, T715a2-9, T717a10-11, T717b14-16, A718b9-14, A719a5, A719b14, A720b22, A721a15, A721b25, A722a14-27,A723b20,A724a1,A724b15-16(2)-23, A725b24, A726a24, A726b21, A728a1, A728b7, A729a19-23, A729b15-17, A730a9-11-21, A730b10-24, A731a18-19, A731b14, A732a3-18, A732b4-11, A733a7-10, M783b20, M784a26, M784b8, M785b18- 19, M786a23, M786b2-3-20-23, M787a11, M788a6- 8, M788b8-22, M789b20, M790b10-11, M791b8, M792a8, M795b2-17, M796a14-18, M796b5-6, M797a24-27, M798a18-19, M799b20-26, M800a21, M802a2-15

andındur T702a19

andındurlar A722b4

andın burun T695a5, T717b18, A719a13, A723b3, A728a19, M787a8

andın soñ T707b, T714a20, A721b7, A733a5, M802a19

andın soñra T694b9-19, T695b27, T699b7, T706a6, T707b(2), T711a24, T712b10, T716a10, T716b15, T717a2, A724a19-25, A726a1, A727a15, A727b13, A728a19, A730a24, A732b19, M800a16-18

ança T695a27, A697a10, T698b20, T700b17, T707a17, T707b, T710a17, T711a19, T717a19, A721a21, A729a5, M784a6-7, M785b22, M789b20, M790b20, M793a8, M799b22, M800b20

andak T694b5, T696a7-10-20, T697a2, T700b3-5 -27, T702a27, T702b2(2), T703a19, T703b18, T704b22, T705a17-27, T705b22, T706a24, T707a1, T707b(2), T708b8, T711a11, T712b11, T714a11, T716a9-22-24-25, T716b22, T717a8,

A719a2-14- 15, A719b5(2), A720a13, A721a6-22-27, A721b17, A722b1-5, A723a6-12(2), A724b20, A725a26, A725b14, A726b18, A727b3, A728a9-26, A728b2- 8, A730a12-20-25, A730b2-3-22, M782b6-7-10-11 M783a18, M783b22(2), M784a3(3), M784b16-24, M786b2-3-15,M788a9-10, M788b3-12-18-20-22-27 M789a3, M790b14-21, M791b14-23, M793a2-13-21- 24-26, M793b10-22, M794a4-5-9(2)-10, M795b27, M796a20-24, M797a16, M798a2-7, M798b16-17, M799b27, M800a4-13-20, M800b17, M801a8, M801b5-6-7-26, M802a7

andak-dur T696b1

olça T699b21, T700b2, T701a9, T702a7, T705a3, T711a7, T711b13, T716b16, T717a11, A723b18-26, A724b8, A727b12, A733a21-22, M785a6, M786b21-22, M788b8, M789b16, M791a13, M791b3-8, M794a5, M795b18,M800a12(2)

olar M799b21(2)

olarnıñ M799b14

o.-dın A726b23

alar T695a21(2), T696a20, T696b21-23-26, T697a14(2), T697b11, T698b16, T699a11, T700b26, T701a4-10, T701b9-11-13-15-17-19-26, T702a2-7(2), T702b4, T703a3-21, T704a4-6-22-23, T704b1(2), T705a18-24-26, T705b7, T706a10 (2)-25-26, T706b10-13-22(2), T707a27, T707b(2), T708b5, T710a8-11-12, T712b15-27, T713a27, T713b2-6, T714a1-23-24, T715b4-8-14-16, T716a17-27, T716b18, T717a24, A718b1, A719b21, A720b5, A721a10-11, A723a14, A723b11-19, A724a5, A724b7-12-15(4)-27, A726a9, A726b20, A731a9(2)-11, A731b25, M784b18, M788b19, M790b25, M793b12-17, M794a7-14, M795a17, M795b14, M796a15, M799b26, M801a11

alarnıñ T695a16, T696b13-20-22, T697a9-12, T697b11-22, T699a4, T700a26, T704a5, T704b24, T705a13-24, T706b1, T708a17-19, T709a4, T712a7, T715a17, T715b4-6-24, T716b12, A719a26, A725a1-4, A728b16, M789a6, M791a10, M794a16, M794b15, M796a16, M797a20, M800b1-5

alarnı T695b25, T696b21-23, T697b9, T699a14, T701b14-27, T703a2, T704b7, T706a11-21, T707a23, T707b, T708a7-8-10-18, T709b2, T710a23, T713a12, T714a11-13, T714b11, T715b17-19, T716a26-27, A719b23, A722b26, A723b23-26, A724b16, A726b8, M788b19, M793b13, M800b25, M802a5

alarġa T697a10-21, T701b13-27, T703b15, T704a21-22-27, T704b5-7-19-26, T706a22-26, T707a7, T708a24, T709a12, T715a21, T715b5-7, T716b1(2), A719a27, A723b6, A724b13, A725a16, A728a4, A732a19, M792a26, M793a26, M793b17, M795a17, M801a17

alarda A719b20

alardın T697a13, T698a10, T699a11, T700b8,

T701b6-16, T708a11, T710a9-24, T711b25, T712a27, T712b11-17, T714b1-12, A719b21, A720a3, A720b5, A724a22, A726a13, A728b3, A731b5, A732b4, M789b25, M794a18, M797b24-25, M798a4-5, M801a14

ol- **Olmak, olmak yardımcı fiili.**
o.-ğıl A733b10
o.-sun T696a1, A733a13(2), M789a9(2), M790b17-18(2), M792a9-10, M794b2, M796a8(2), M797b2(2), M798a24, M801b18
o.-masun M788a22
o.-dı T708b9, T709a17, T717b21(2), A720a10-16-23, A721b12, A724b14(2), A728b18, A729a13, A729b14, A730b25, A732b20, M783a6, M795a21, M796b25, M798b3
o.-sa T699b26, T712b7, T715b1, A724b15-16, A729b15, A733a18, M797a24
o.-ğay T718a22(2), M784a13(3)-14, M791b7(2), M792a9, M797a10, M800b14(2)-15(2)
o.-ğa sin M800b8(2)
o.-mış M789b5
o.-ğusı M786a26
o.-uban M791b7
o.-up M783a15, M784a26-27, M784b2, M794b24
o.-may M786a19
o.-ğaç A722a1, A724b13
o.-ğan M798b14(4)

āğāh o.- M800b8
ʿāmm o.- T718a22
āsār o.- M790b18, M800b15
āzürde o.- M788a22
bahār o.- M796b25
bār-keş o.- M794b2
behever o.- M798a24
berī o.- A720a10
giriftār o.- M798b14
güsār o.- M797b2
ʿıyān o.- A724b13
ḫalāṣ o.- A721b12
ḫ̆ār o.- M798b14
ḳahramān o.- A729b14
ḳarār o.- M796a8
ḳatil o.- A732b20
kişver-ḫıdiv o.- A730b25
mağlūb o.- M791b7
maḥbūb o.- M784a13
manṣūr o.- M791b7
maṭlūb o.- M784a13
mensūb o.- M784a14
merğūb o.- M784a13
mesned-nişin o.- A732b20
mesrūr o.- M791b7
miḳdār o.- M790b18
murād o.- M786a26, M792b2
muṭīʿ o.- M792a9

müttefik o.- M783a15
naşib o.- T699b26
nigehdār o.- M800b15
nümūdār o.- M798b14
pāydār o.- M796a8
pedīd o.- A724b15
pür-nūr o.- M801b18
sereṭān o.- M783a6
sezā-vār o.- M798b14
şāh o.- A720a23, A728b18, A733b10, M800b8
tābiʿ-i ṭabʿ-ı bedīʿ o.- M792a10
vāḳıf o.- A722a1
vakt o.- A724b14
vişāl o.- M798b3
żarūr o.- A724b14

olar **Onlar. bkz. ol.**

oltur- **Oturmak, bir şeyin üzerine oturmak; tahta çıkmak, tahta geçmek, hüküm sürmek; durmak, bir yerde bulunmak; yerleşmek.**
o.- A721b24
o.-uŋ A731a15
o.-dı T695b7, T702a11, T703a17, A719a4-11, A719b1, A720b15, A721a9, A721b12, A722a19, A724a18-23, A725b8, A726a21, A727b2-10-26, A728a9, A728b19, A729a24, A730b8-27, A731a4, A731b21, A732a16-18, A732b10
o.-dılar T697a10
o.-madı M797b24
o.-ur irdi A730a26
o.-up irdi T717a25, A725a3-4
o.-up irdiler T703b7
o.-up T695a18, T702a7, T706a24, T709b21, A719a17, A727b13, A731a19-23, A733a1, M783b11, M793a8-20-23, M793b7-19, M801a7
o.-ur T716a21
o.-ġanda M793b24
----
pādşāhlıḳḳa o.- A721b24, A724a18, A729a24, A731a4, A732a16, A732b10
pādşāhlıḳ taḫtıġa o.- A731b21, A732a18
salṭanatḳa o.- T702a11, A719a11
salṭanat taḫtıġa o.-A719a4, A719b1, A720b15, A721a9
taḫtḳa o.- A721b12, A722a19, A724a23, A727b2-10, A728a9, A730b8, A733a1

olturt- **Oturtmak, yerleştirmek; tahta çıkarmak; birisini bir yerde durdurmak, bulundurmak.**
o.-tı A722b7, A729b14
o.-tılar A728a2,A729b9, A732a25, A732b8-23-26, A733a4-8
o.-urlar irdi T710b16
o.-up T701a22, T701b14, T702a7, T707b,T711b4, A721a20
----

pādşāhlıḳḳa o.- A721a20
taḫtḳa o.- A732b8-23-26, A733a4-8

on **On.**
o. T697b21-22, T701b6, T702a24, T702b4, T703b19, T704a8, T705a5-7-9, T706a14-18, T706b18, T707b, T709b10, A719a14, A720b5, A724a11, A724b5, A725a23, A725b1, A727a26, A728b21
o.-nı T698a4
o.-ıda T696a13

on bir **On bir.**
o. b. T700b6, T702a15, A718b1, A724a9-10, A730b25

on biş **On beş.**
o. b. yigirmi M790b20
o. b. A724b4

on iki **On iki.**
o. i. T695b4, T704b18(2), T705b8, T706a9, T708a1, T709a23, T710b10-14, T711a26, T714a23, A719a14, A720a8-16, A727b15, A730a20-23-24, M786a9
o. i.-side T705a1

on iki miñ **On iki bin.**
o. i.m. T705a10-12, A731b4

on sikiz **On sekiz.**
o. s. T696b11, A728b22

on sikiz miñ **On sekiz bin.**
o. s. m. A731b3

on toḳuz **On dokuz.**
o. t. A724a11

on tört **On dört.**
o. t. A723a4, A724b5, A725b6

onunçı **Onuncu.**
o. T697b24

on üç **On üç.**
o. ü. T709a20, T714a21, T717b3, A723a26-27

on yiti **On yedi.**
o. y. T700b5-15-22, T702a8, T715a26, A728b22, A731b24, A732a8

ordu **Karargâh, askerin konakladığı yer, hükümdarın karargâhı.**
o.-sıda A720b2
o.-sığaça T714a11

orlan- **Bir şeyin üzerinde bir şey oluşmak,**

kaplanmak.
o.-dı T713a18

orta — Orta, zamanın veya mekânın iki uç noktasından eşit uzaklıkta olan yer veya zaman.
o. T705a26
o.-sıda M784a13, M788b25

ortancı — Ortanca, yaş bakımından üç kardeşin büyüğü ile küçüğü arasında bulunan.
o.-sı A719b18

or(u)n — Yer; mevki, makam; mahal.
...o.-ın tut " Bir şey bir şeyin yerini tutmak, yerine geçmek." M798b27
o.-ını T711a26
o.-ığa T695b7, T700b27, T702b10, T710b12, T711a27, A720b14, A722b19-20, A726a24, A727b10-13-26, A731a26, A732a26
o.-ıda T695a12-18-23, T713a17, A719a4, A724a23, A726a20, A729b14
o.-ıdadur T694b2
o.-larığa T714b20
o.-larıdın T715a11

ot — Ateş; mec. sıkıntı, üzüntü, elem.
o. bile A730b1, M783a3
o. sal- T698b8, M785a7, M788a22
o. T695a8, T698b9, T703a20, T703b16-17, T704a11, T708a26, T712b14, T716a2, T716b10, T717a15, A730b4, M783a13-19, M783b24, M784a3(3)
o.-nıñ T698b9
o.-nı T698b11
o.-ka T695a10(2), T698b8-9(2), T700b12, T704a10, T716a3-6-23, A720b23, M795a8-19
o.-dın A720b24
o.-ı A730a19, M783a16-19, M784a20, M786b26, M794b19, M795a15
o.-ınıñ M787a1, M788a21
o.-nıñ bile A729b3
o.-ın M794b21, M801a23
o.-ığa M784b27, M794b5, M795a18, M800a6
o.-ıdın T703a7, M783a6-8-10, M783b10, M784a21, M785a23
o.-larığa M797a8

otla- — Otlamak, hayvan için dolaşarak yerdeki ot, çimen, yaprak yemek.
o.-mamış T705a27

otlağ — Otlak, hayvan otlatılan yer.
o.-ıda M787b9

otlaş — Kat, tabaka.
o. T711b7

otluķ — **Ateşli, ateşle kızdırılmış, kızmış.**
o. T707a14, M788a3

otsız — **Ateşsiz, ateş olmaksızın.**
o. T709a9

otun — **Odun, ateşte yanacak şey.**
o. T698b8
o.-nı A730b4

otuz — **Otuz.**
o. T695b17, T697a17, T699a18, T703b20, T701b1, T705a3, T710a18, T715a16, A720a23, A724a21, A725b6-23, A731b19

otuz altı — **Otuz altı.**
o. a. A723a26

otuz bir — **Otuz bir.**
o. b. A724b17(2)-18, A725b16

otuz iki — **Otuz iki.**
o. i. T701b1, A719a9, A722b7, A724b17(2)

otuz üç — **Otuz üç.**
o. ü.-ide T715a27

otuz yiti — **Otuz yedi.**
o. y. A724a25

oyġan- — **Uyanmak, uykudan uyanmak.**
o.-dı T717a21
o.-ġaylar T715b15
o.-mışlar T715b9
o.-ıp T696a23, T703a21(2), T717a23

oyġat- — **Uyandırmak, uykudan uyandırmak.**
o.-tı T698b18

oyna- — **Oyun oynamak; feda etmek; hareket etmek.**
o.-dı T712a22ı
o.-ġay M791b27
o.-makı T697b5

oyun — **Oyun, eğlence.**
o.-ġa T706b10

öbüge (Mo.) Büyükbaba, dede.
ö. A726a16

öç- Ateş sönmek; göz hareket etmek, göz bir şeyi görmek için uğraşmak.
ö.-ti A730a20
ö.-ti ise M788a1
ö.-se M801b15
ö.-er M789b5
ö.-mes T700b12
ö.-megen irdi A730a20

öçkü Keçi, oğlak.
ö. A723a16, A723b16, M784a15
ö.-si A723a17

öçür- Ateş söndürmek.
ö.-gey M794b21
ö.-geni M783a2

ögey Üvey, öz olmayan akrabalık.
ö. A720b22

öksük Eksik, az; mahrum.
artuķ ve ö. A724b11, A729a12
ö. durur A729a24
artuk ve ö. imes irdi T713b2
ö. M788a12
ö.-rek T697b22

öksül- Eksilmek, azalmak.
ö.-megey M783b16

öksüt- Eksiltmek, azaltmak.
ö.-keli M796a2

ökür- Ağlamak, üzülmek, yürekten ağlamak, yüksek sesle ağlamak.
ö.-ey M801b1
ö.-mek M787b25
ö.-mek birle. M787b26

öl- Ölmek, yaşamaz olmak, can vermek; mec. bazı sebeplerle çok sıkıntı veya acı çekmek.
ö.-düm M784b22
ö.-di T697a27, T703b24, T706a25, T717a17, A728a1
ö.-diler T713b4
ö.-gey T716b2
ö.-miş irdim M787a14
ö.-üp irdi T716a19
ö.-mey T697a25
ö.-gen T716a20
ö.-gendin A731a27
ö.-geni A729a22
ö.-genler T708a13
ö.-er T713b4

ö.-**erde** A725b7
ö.-**mek** A725a25, M790b12
ö.-**mekdin** T708a13

öltür- **Öldürmek, canını almak, hayatına son vermek; hayvan kesmek.**
ö. A732a5
ö.-**sünler** T698a11, T703a25
ö.-**üñ** T705a25
ö.-**ey** A732a5
ö.-**e sin** T703a24
ö.-**düm** T706b19
ö.-**di** T695a7, T695b3, T698a26, T711b20, T716a21, A720a8-12, A720b26, A721a15, A721b2-10, A724a3, A724b7, A727b21, A728b10, A730a5, A732a7-8-23
ö.-**diler** T697a17, T698a12, T705b2, T715b20, A718b21, A719b21
ö.-**gey** T709b7, A723a2
ö.-**geyler** T703a23, T715a17
ö.-**ür** T697a20, A732a5
ö.-**ür irdi** A719b7, A726b19, A728b6
ö.-**ürler irdi** A731b27
ö.-**üp biz** T709b1
ö.-**üp irdi** A732a11
ö.-**e almadı** A731a17
ö.-**üp** T695a8, T705a23, T707b(2),T708a22, T712a25-26, T717a13, A719b10, A721a18, A721b18-21, A726b15, A732a16, A732b16, A733a12
ö.-**mey** A725a27
ö.-**gen** T697a20, A732b6
ö.-**gendin** A731b21, A732a7
ö.-**geniniñ** A731b21
ö.-**ürde** A725a20, A733a6
ö.-**ürdin** A732a2
ö.-**mek** T698a27, A727a1

ölüg **Ölü, ölmüş, cansız, yaşamayan.**
ö. T698a13-26, T705b2, T714b6-8, M794b7
ö.-**ni** T695a5, T698a26, T714b5-17-22, T716a18
ö.-**ge** T705b2

ölüm **Ölüm.**
ö. M786b10
ö.-**ge köñül ḳoyul-** M784b20
ö.-**din** A727a1, M799a26

'Ömer **(ö.a.) Hz. Muhammet'ten sonra İslam devletini yöneten ikinci halife (doğ.** 586-öl. 644).
emirü'l-mü'minin 'Ö. rażiyallahu anhü A732b13, A733a9
'Abdu'llāh bin 'Ö. raziya'llahu anhumadın "II. Halife Ömer'in büyük oğlu." T697b18

'ömr **(Ar.) Ömür, hayat, yaşama; yaş; süreklilik,**

devamlılık.
ʿö.-i cāvid T702a20
ʿö.-i ebedī T708b10
peymāne-i ʿö. T700a22
ṭūl-i ʿö. T697b7
ʿö. ü devlet M788b13, M796a8, M800a8
ʿö. T700b1, T712b3, T717b25, A725a25, M797a9-15, M801b10-12
ʿö.-niñ T709a18, M790b4(2)
ʿö.-ni T717b26
ʿö.-ümġa A727b4, A733a27
ʿö.-üñġa M790b18
ʿö.-i T695b10-13-21, T696a14, T697b3, T699b12-24, T702b24, T703a10, T712b3, T717b17, A718b19, A726a18
ʿö.-iniñ A729b13
ʿö.-in T695a13, T702a22, A723a26
ʿö.-ini A723a8
ʿö.-ide T695b5, T697a4, T705a27, A718b11, M801a3
ʿö.-idin M790b18

ʿömr-fersā (Ar.Fa.birl.s.) **Ömür törpüsü, insanı yıpratan iş.**
ʿö. imiş M792a3

öp- **Öpmek, sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür belirtmek amacıyla dudakları bir şeye değdirmek.**
ö.-tüm M787a17
yir ö.-ti "Büyük birisini saygı ile, tazim ile selamlama." M788a15
ö.-üp A722b6, A725b3, A732a20, M787a16, M795b15
ö.-üp köz ve ḳaş(ım)ġa ḳoy- M790a15
ö.-üp köz(üm)ge ḳoy- M790b11

örgen- **Öğrenmek, bilgi edinmek; alışmak.**
ö.-ip T705b19, A722a22
ö.-gen M795b3

örget- **Öğretmek; alıştırmak, yaklaştırmak.**
ö.-ti T694b11, T694b20, T712b25, T716b23
ö.-ken A729b5

örte- **Yakmak, ateşle yakmak; tutuşturmak.**
ö.-di T703a7, T707b, M786b26(2)
ö.-geyler T698b9
dāġ ö.-geni M783a2

örten- **Yanmak, yakılıp kavrulmak.**
ö.-ür M787b25
ö.-ip T716b10

öskür- **Sarhoş olmak.**
ö.-üp A730b17

ösrük **Sarhoş.**
ö. irdi A727a12, M801a16

ösrüklük **Sarhoşluk.**
ö. M783a18

öt- **Geçmek; zaman geçmek; ayrılmak, gitmek, uzaklaşmak; ölmek; yükselmek; artmak, çoğalmak, fazla olmak, aşmak, ziyadeleşmek; söz edilmek, sözü geçmek, anlatılmak; ilerlemek, bir yerden geçmek, öteye geçmek, bir engeli aşmak, atlamak; yaşamak, var olmak, olmak; yapılmak, tamamlanmak; dolmak; başa gelmek; delmek, saplanmak kuş ses çıkarmak, ötmek; düşünülmek; azalmak; bağışlamak.**

ö.-sün M787a24
ö.-tüm M801a17
ö.-ti T695a22, T695b9-11-27, T696a10-14, T697a11, T700a19, T701b22, T702b24, T703a11, T703b23-24, T705a6, T706b2, T707a17-24, T708a17, T709a2-16-19, T710a14-21, T711a1, T712a9-14, T713a15, T713b19-25, T714b9, T716a4, T717a10-16, A719a26-27, A720a18, A721b17, A723a3-6, A723b14, A724b3, A731b19, A732b8, M786a1, M795b8, M798a16
ö.-tiler T704b19, A719b5
ö.-medi A721a22
ö.-se M801a19
ö.-se bolmas T707a17
ö.-key mü T709b25
ö.-keyler A726b10
ö.-megey M801a15
ö.-ke A725a15
ö.-er M789b11
ö.-er irdi T697b1
ö.-ken bolsa M793a21
ö.-e dur T710b20
ö.-p dür T714b23, M799a18
ö.-üpdüler A726b8
ö.-üp irdi T705a10, M787b6, M789b4
ö.-keç T704a8, A725a22
ö.-üp T706b13, T708a9, T715b15, A719b23, A720a14, A727b1, A728a1-13, A729a19, A729b10, A731a1, M785a17
ö.-üp bar- A725a4
ö.-ken T701a24, T701b10, T704a15, T704b10, T707a26, T713a20, T713b26, A723a25, A727a15, A731b11-15, M785b24, M790a25, M793a10
ö.-kendin T696a4, T697b10, T709a3, T710a4, A720a1, A722a24, A723b9
ö.-kenler T717b20
ö.-er T710a21, A723b23
ö.-mek A724a1

'älemdin ö.- " Ölmek, dünyadan ayrılmak, gitmek." T695b9-11, T696a14, T700a19,

T702b24, T709a16, T710a21, T712a14, A719b23, A732b8
bu ärzü köñlige ö.- T713b19
dillerige ö.- M799a18
günah(ıñ)dın ö.- " **Suçunu bağışlamak, mağfiret etmek.**" T710a14
ḥaddin ö.- T696a4, T697b10, T703b23, T708a17, M789b4
ḥadd ü ḥasrdın ö.- T697a11

ötker- **Geçirmek; devam ettirmek, sürdürmek; ilerlemek, çıkarmak; hatırlamak; aşırmak, çoğaltmak, arttırmak; vazgeçmek, dönmek; yaşamak; göndermek; yükseltmek; geciktirmek; yetinmek; ayırmak, halletmek; bir yerden geçirmek, atlatmak; okumak.**
ö. T705a6
ö.-sün M785b14
ö.-me M786b25
ö.-di T698a20, T703a19, A718b20, A720a20, A729b10
ö.-diñiz M789a11
ö.-meseler M793a25
ö.-gey M802a17
ö.-geyler A719a5
ö.-ür irdi T708a19, T709b22, A728b5
ö.-e almaslar M794a11
ö.-ip A731a12, M785a16, M786a8, M793a26
ö.-ürde A725b2, M789a17

ḥaddin ö.- T703a19
ḫātır(ı)ğa ö.- M785b14
ḳadem ö.- M786b25
ma'āş ö.- T708a19, A720a20
mi'āddın ö.- M793a25-26, M794a11

ötün- **Arz etmek, bir büyüğe bir durumu sunmak ve bir dilekte bulunmak.**
ö.-gey M802a10

öy **Ev, bina, yapı; kapalı mekan, hane; mec. gönül, yürek; esas, temel; çevre; konu.**
aḳ. ö. " **Hâle, ayla, ay evi.**" M783b26, M794b2
aḳ ö. ara M784a5(2)
ö. T699b5, T702b4, T707a4-5, T711b7, T712a14, T713a21, M794a27,
ö.-ni T699b6, T716b3, M784a5
ö.-ge T700a9, T704a6, T708b12, T710b18, T712a14, A729a17
ö.-de T700a8, T706b27, T710b12, T714b15, T716b2, M783b26
ö.-din T717a1, M783a15
ö.-ümdedür T713b13
ö.-i T699b20, M789a12, M797a27
ö.-idür T713a22
ö.-in T694b19, T699b5, M797a20, M799a19
ö.-ini T699a5

ö.-ige T697a20, T699a21, T700a11, T704a17, T713b14, A733a13
ö.-ide T708a26, T711b26, T716b2
ö.-leride T708b2
ö.-lerge A718b16, M784b9

öylendür- **Evlendirmek.**
ö.-üp T704a8

öylük **Hanelik, hanesi olan, çadırlık, çadıra ship.**
ö. A728b15

öz **Kendi; öz; asıl, esas, eski.**
ö. özi " Kendi kendine." T700b17
ö. özige M783a11
ö. T694b10, T695a1-12-23, T696a3, T696b21, T697a3, T697b18, T699a4, T700a3, T700b3 24, T701a22-27, T701b1-5-16-23-27, T702a1-12, T702b14-18, T703a15-16-18, T704a3-15-17-19-20, T704b9, T705b13, T706b22, T707b(3), T708b7-15, T709a25, T709b19-22-23, T710a13, T710b1-13, T711a10-12-27, T711b7-8(2)-9-10-16 T712a3-10, T712b23, T713a17-20-21, T715b13, T716a10-19, T716b2, T717a3-20, T717b7-19-22-23(3), T718a4, A719a19(2), A720a14-16-17-22, A720b19-22-23, A721b1-4-19, A722a21-23(2)-24-27, A722b15-16, A723a11, A723b22, A724a5, A724b27, A725a1-3-7, A725b4-10-11, A726a4-25-27, A726b1-27, A728a4-19, A728b1-3, A729a27, A729b3-13-20, A730a5, A731b17-19-24-26, A732a26, A732b10-12-14, M785a18, M785b14-24, M786a7-21, M787a27(2), M788b5(2), M789a2, M789b8-25, M790b14, M791a1-2-11-18, M792a26, M793a26, M794a6, M796b8(2)-19, M797b1-19, M798a12, M798b24, M799a7, M800b10-11-21-24, M801b2(2)-5-6, M802a2-4-12-13-15-17-20
ö.-ni M783a27, M790a2-13, M795b27
ö.-üm " Kendim." M791b13-14-15
ö.-ümni A722a23, M801a11
ö.-ümge A725b1, M790b20(2)
ö.-ümde M790b24
ö.-ümdin M797a6
ö.-üŋ " Kendin." T709b10, M799a10
ö.-üŋe T716b10, A723b24, M799a21
ö.-inge A724b22
ö.-üŋni M799b2-4
ö.-üŋdin T706b3, A726a12, M799a19
ö.-i " Kendisi." T695b9, T698a5, T698b21, T700b23, T702a7, T703b1, T705a4, T705b23, T706a10, T707a5-8, T708b15, T711b27, T712b5, T713b16(2)-24, A719b1, A720b23, A721a13-20, A721b4-9-16, A722a19, A722b7, A723a24, A724b7, A725a12, A727a10-25, A727b24, A728a14, A729a9, A729b4-14, A731a4-13, A733a6, M788b7, M794a23
öz ö.-i T700b17

ö. inıñ T702a14, A719a20, A719b19, A731b4, M797a1, M801a1
ö.-in T700b17-19-25, T701b17-26, T706b5, T712b19, T715b23, T716b22, T718a8, A720b15, A725a21, A728b11-13, A729b10, A730a5-10, A730b19, M792a21, M796a22, M802a8-10
ö.-ini A727a14, M797b11, M801b7-8(2)
ö.-ige T706a2, T708a13, T716b10, A721a12, A724b3, A727b3, M783a11, M798b2
ö.-idin T698a18, T713a5, A725b27, A728b14, A732b1, M801b6
ö.-üñüz "**Kendiniz, siz.**" M792b19-22-26, M793a12, M794b6
ö.-üñiz M786a22
ö.-üñüzni T705b12, M785b24-27, M786a2, M797b21
ö.-leri "Kendileri." T701b10, M793b20
ö.-leriniñ T711b15
ö.-lerin T697a23, T700b10, A724b9, M801a9-10-11
ö.-lerini T697b9, T699a15
ö.-lerige T697b8, T705a26, T709a5, A723b22, M796a14, M799b27

özge **Başka, farklı, diğer; -den başka.**
ö. T695b5, T697b16, T702b9, T703b3, T704b2, T707b, T709b15, T711a4, T713a13, T714a5, T715b12(2), T716a9, A718b6, A719a22, A720a23, A725b6, A726a3, A727a7, A728a4, A729b23, A732a6, M785b8, M789b17, M790b23, M792a25, M793a21, M792b17, M799b20
-dın/-din ö. T694b12, T696a11, T696b17, T702a26, T706a12-13, A719b6, A720b20, A722b12, A725a13, A726b17, A731b3, A733a16, M785b3(2)-23, M786b12, M787a10, M787b27(2), M789a1-12-13, M791a24-25, M792a13, M793a5, M796a13-27, M797b11-12, M801a19, M801b6-7
ö.-çe T715b10
ö.-ler A724a27, A732a27
ö.-lerni T707a8
ö.-lerniñ M793a14
ö.-lerge A726a19

özlük **Kendisi; özel, özellik, özel olarak.**
ö. bile M793a21-23
ö.-(g)i bile M793a10
ö.-in M785b1

ʿözr **(Ar.) Kusur, eksiklik; bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret; engel; suçun bağışlanması; kabahat; özür.**
ʿö. ü bahāne M801a5
ʿö. āġāz ḳıl- t706a3
ʿö. ayıt- T705a11
ʿö. ḳol- T698b14, T700a22, T705b26, T717b12
ʿö. T698b13, M787b7
ʿö.-üñ M801a23

ʿö.-i T694b6, T707a26, A722a17
ʿö.in M787b7
ʿö.-ini M787a24
ʿö.-ide T710a12
ʿö.-idin T713b23

ʿöẕr-fen (Ar.Fa.birl.s.) Özür bilen, kabahati bağışlayan, affedici olan.
ʿö.-lerdin M802a19

ʿöẕr-ḫ̬āh (Ar.Fa.birl.s.i.) Özür dileme, özrün kabulünü isteme; özür, mazeret.
ʿö. M787b7, M791b23(2), M792a1

ʿöẕr-ḫ̬āhlıḳ (Ar.Fa.T.) Bağışlanma isteme, özür dileme.
mülāyemet ü ʿö. bile A721b24

pā (Fa.) **Ayak.**
dest ü p. ur- "Gayret sarfetmek, uğraşmak, çabalamak" M784b7

pā-ber-cālıġ (Fa.T.) **Sabitlik, süreklilik.**
p.-ı M782b20

pābūs (Fa.) **Pabuç, ayak.**
p.-ı M787a27

pādşāh (Fa.) **Padişah, hükümdar, melik.**
p.-ı bende-nevāz M798a22
p.-ı İslām M791b19, M791b21, M798a17, M798b22, M799a10, M799a18, M799a25
p.-ı merḥamet-güster M798a20
p. u devlet-ḫᵛāhlıġ A722b1
p. irdi T695b16, T695b23, T707b, A718b13, A719b15, A719b26, A720a18, A724a12, A724a26, A725b9, A725b26, A726a17, A726a21, A726b5, A727b2, A729a2, A732a17, A732b23
p.-dur A726a12
p. bol- A722b5, A722b20, A724a21, A725b25, A726a24, A726a25
p. ḳıl- A721a4, A725b20, A729b6, A728a5, A730b25, A732a11, A732a12
p. köter- A722a13, A732a4, A732a25
p. T706a11, T707b(2), T708b21, T709a9, T714a4, T714a5, T714a6, T714b12, T715b8, T715b12(2), T715b13(2), T715b15, T715b17, T716a16, T717a11, T717a12, T717a24(2), T717a26, T718a10, T718a15, A719a27, A719b3, A721a22, A722b11, A723a18, A723a20(2), A724a13, A724a20, A724b6, A725a25, A726a11, A728a4, A728a19, A728b8, A728b10, A728b11, A728b12, A730a1, A731b13, M787a10, M799a6
p.-nıñ T717a10, M789b25
p.-nı T717a14, A727a1
p.-ġa T708a21, T708a25, T714a5, T715b9, T717a2, T718a7, T718a12, A728b9, A728b11, A729b24, M801a14, M801a27
p.-ḳa M789b26, M798a5
p.-da A725a26
p.-dın A725a20, M801a15
p.-ı T698b13, T706b17, T708a20, T711a16, T711a17, T715b27, A723a10, A724b2, A724b19, A727b19, A729a8
p.-ı irdi T717a5, A720b17, A721b17, A723b2, A727b20, A729a6, A730a15
p.-ınıñ T714a4, T716b24
p.-ın T715b20
p.-ını A727b3
p.-ıġa A728b27
p.-larıġa M801a9
p.-lar M798a8, M798b12
p.-larġa M800b24

pādişāhī (Fa.) **Bir padişah.**

p. irdi T697b6, A728b19
p. M792a23, A726b11

pādşāhlıġ (Fa.T.) **Padişahlık, hükümdarlık, padişah olarak hüküm sürme.**
p. ḳıl- A727b13
p.-nı al- A730b20
p. T707b

pādşāhlıḳ (Fa.T.) **Padişahlık, hükümdarlık; padişah olma, padişah olarak hüküm sürme. krş. pādşāhlıġ**
p.taḫtı A732a18
p. ḳıl- A720a5, A720b12, A721a7, A724a25, A732b7
p. taḫtıġa oltur- A731b21
p. A718b9, A726b3, A728a6, A729a26, A730b4, A732a27
p.-ḳa T709a7, A729a22
p.-ḳa oltur- "Tahta çıkmak" A721a20, A721b23, A722b7, A724a18, A729a23, A731a4, A732a16, A732b10
p.-ḳa mensūb ḳıl- A722a19
p.(ġ)-ı A718b19, A719b24, A720a16, A721a23, A721b10, A722a13, A723a4, A724a9, A724a10(2), A724a11, A724a15, A724a20, A724a27, A724b2, A725b6, A725b15, A725b16, A729a1, A733a12
p.-ınıŋ A722a16, A729a24
p.-ın A720a9, A720a22

pādşāh-zāde (Fa.) **Padişah çocuğu, hükümdar oğlu.**
p. A725b1

pāk (Fa.) **Temiz, arı, saf, halis; mübarek, kutlu; tam, eksiksiz, kusursuz, kusur etmemiş; lekesiz, nezih, masum.**
ʿābid-i p. T717a17
dürr-i p. M795b18
ḫusrev-i p. M796a21
īzed-i p. A723b14
peyġamber-i p. T710b1
vālid-i p. M800a4
p. u muḫayyel A733a26
p. ise T717b13
p. ḳıl- A730a6
p. M785b11
p.-din M785b11

pākīze-āyīn (Fa.birl.s.) **Lekesiz, nezih, iyi.**
p. M798b21

pākīzelig (Fa.T.) **Temizlik, saflık, nezihlik, iyilik.**
p.-i M799a8

pākīze-seyr (Fa.Ar.birl.s.) **İyi davranışlı, nezih tavırlı, anlayışlı.**

ḥakim-i p. T712b7

pākize-ṣıfāt (Fa.Ar.birl.s.) **Kusursuz, temiz sıfatlı; temiz, iyi, saf niteliklere haiz olan.**
resūl-i p. T708a13

pāklik (Fa.T.) **Masumluk, iffetlilik; kusursuzluk, lekesizlik; suçsuzluk.**
p.-din M796a21
p.-ige T698b15, T701a21, T702b20, T713b24, T717b9

pāk-nefs (Fa.) **İyi düşünceli, iyi fikirli.**
p. ü nik-endişlik A732b13

pāk-rāy (Fa.birl.s.) **Temiz fikirli, iyi düşünceli, kusursuz düşünceli.**
Keyḫusrev-i p. A721a24

pā-merdlıġ (Fa.T.) **Yardımcılık, arka çıkıcılık, güç vericilik.**
p.-ı M784b7

pāre (Fa.) **Parça, bölük.**
p. pāre M783b10
p. pāre. ḳıl- T716a12, T716a13, A719a21
p. T696b26, M794a26
p.-sin T706a23
p.-lerin T716a13

Pārs (Fa.) **İran, İran ülkesi.**
P. A719b2

pārsā (Fa.) **Namuslu, doğru, iffetli kimse.**
ḳ.-ġaça M800b16

pās (Fa.) **Koruma, gözetme, bekleme, sahip olma.**
p. M785a18

pāşine (Fa.) **Eşik, kapı önündeki basamak.**
p.-si. T699a25
p.-siġa T699a22

pāy (Fa.) **Ayak.**
ḫāk-i kef-i p.-ıñça M790a22
biser ü p. "Başıboş" M798b15
p.-i taḫt irdi "Başşehir" T698a6

pāyān (Fa.) **Son, nihayet; uç, kenar.**
devr-i p.-ını A733b3
p.-ıġa M784b4

pāy-būs (Fa.T.) **Ayak öpme, saygı duyulan bir büyüğün huzuruna çıkma.**
p.-luḳ M790b20

pāydār (Fa.) **Devamlı, sürekli, baki, daim, ebedi.**

p. **bol-** T718a2(2), M796a8
p. M785b8

päye (Fa.) **Masa, taht, sandık gibi nesnelerin ayağı; rütbe, derece, mertebe; denli, kadar.**
p.-i taht M789a9
p.-de M783b2
p.-dedür T718a5
p.-si T709b12
p.-sin A722b19
p.-siğa T698b21, A720b20
p.-side A730b4, A731a22

päyende (Fa.) **Sürekli, devamlı, daimi, baki.**
p. ve müstedām tut- M791b19
p. tut- M795b20, M796a10
p. M795b21, M798a21, M801b15

päymäl (Fa.) **Çiğnenmiş, ayak altında kalmış, bir şeye uğramış.**
p.-i M801b3

pedid (Fa.) **Belirme, aşikâr olma.**
p. ol- A724b15
p. A719b1

pehlevän (Fa.) **Yiğit, pehlivan.**
p. A722b10

pehlevänlığ (Fa.T.) **Yiğitlik.** krş. pehlevänlık
p.-ıdın A721b25
p.-lar A722a27

pehlevänlık (Fa.T.) **Yiğitlik.** krş. pehlevänlığ
p. A720b11

Pehlü (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın üçüncü oğlu Ahve (Asve)'nin oğlu.**
P. T696b8
P.-nıñ T696b8

pejmurdelık (Fa.T.) **Dağınıklık, perişanlık.**
p. M783a18

peleng (Fa.) **Kaplan.**
p.-i M784b16

penäh (Fa.) **Sığınacak yer, sığınak, korunak; sığınma; koruyucu; koruma, koruyuculuk. krş. peneh**
p. bir- M802a23
p. ilt- "Sığınma telebinde bulunmak, sığınmak" A731a3
p. M792a1
p.-ıñ M794b17
p.-ı M795b14
p.-ığa M786a3

p.-ıda M785b14, M789a16, M791a18, M797b1, M798a15
p.-ıñız M795a26

penc (Fa.) Beş.
p. genc A733a21

Pencdih (ö.a.) Merv yakınlarında bir yer.
P. Rıbāṭınıñ M801a19
P. M791b3, M791b4
P.-ġa M801a16

pençe (Fa.) Pençe, yırtıcı hayvanların ön ayaklarının parmaklarıyla tırnakları; zorlu el.
p.-si M786b7

pend (Fa.) Nasihat, öğüt; ibret, ders, örnek.
p. ü naṣīḥat M799a11, M799a23
p. bile M799a8
p. al- "İbret almak, ders almak" T718a19, T718a20
p.-ler bir- "Nasihat etmek" T714b26
p.-ler ve naṣīḥatler ḳıl- "Nasihat etmek, öğüt vermek" T715a21
p. T718a20

peneh (Fa.) Sığınak, korunak, sığınılacak yer. krş. penāh
p.-iñ M795b6

penhān (Fa.) Gizli, saklanmış.
p. M783b26

per (Fa.) Kanat, kuşların büyük tüyleri, tüylü kuyrukları.
tāvūs p.-idin M789b11

perākende (Fa.) Dağınık, dağılmış.
p. ḳıl- "Dağıtmak" T695b10, A723b27
p. M791b15, M800b6

perde (Fa.) Perde; örtü; iki yeri birbirinden ayıran örtü; yüzey, satıh, levha; mec. bir görüntüyü, bir durumu yansıtan, gösteren ahval.
p. kinige kir- "İşten çekilmek" A722b7
p.-siġa M786b2, M798a11
p.-side M785a22

perestiş (Fa.) Tapma, tapılma, hürmet ve tazim gösterme.
p. ḳıl- "Tapmak" T705a12, T708b4, T711b23, T716a3
p.-ini A719a20

pergārsız (Fa.T) Pergelsiz; pergel kullanmaksızın.

p. A727a16

pergende (Fa.) **Kötü, dağılmış, kanatları yolunmuş.**
p. yir " Felek, dünya." A729a26

perhiz (Fa.) **Perhiz.**
p. uşat- "Perhiz yapmak" M789b6

Peri (ö.a.) **Dara bin Darab'ın küçük kardeşi.**
P. A722b21

peri (Fa.) **Peri, cinlerin çok güzel ve alımlı farzedilen dişilerine verilen ad.**
div ü p. T710b17
div ü p.-din T712a13

perişān (Fa.) **Dağınık, dağılmış; harap, düzensiz.**
müste'şal ü p. bol- "Dağılmak, kopmak" T695a22
p. ḳıl- "Dağıtmak, yok etmek" A724a1
p. tap- "Dağılmış, harap olmuş bulmak" A728a14
p. A733a2, M784a11, M785b18, M786a6, M786a14, M787b2, M788a4, M789a26, M790a23, M791b15, M798b16, M800a9, M800b6
p.-raḳ T696b15

perişān-ḥāl (Fa.Ar.birl.s.) **Hali perişan olan, acınacak halde, kendinden geçmiş olan.**
p. T709b8
p.-niñ M787b12

perişānlıġ (Fa.T.) **Karışıklık, dağınıklık, düzensizlik.**
krş. perişānlıḳ
p. T702a26, A732b21
p.(ġ)-ı T697b25
p.-lar M798a6

perişānlıḳ (Fa.T.) **Karışıklık, dağınıklık, düzensizlik.**
krş. perişānlıġ
p.-nı A727b19

perrendelıḳ (Fa.T.) **Uçuculuk (?).**
p. M794b25

persrüyi (Fa.) **İki kule arasındaki duvar gibi, istihkam duvarı şeklinde.**
p.-din T697b13

pertev (Fa.) **Parlaklık, aydınlık, ışık; alev.**
p.-de M783a11
p.-i M787a27, M788a6
p.-idin M795b24, M801b5

pervā(y) (Fa.) **İlgi, bağ; çekinme, aldırma.**
p. ḳılma- "Önemsememek, ilgilenmemek, aldırmamak" T702b3, A722a11

pervāne (Fa.) **Işığın etrafında dönen küçük kelebek.**
p. dik M788a10
p. M785a13

pervāneci (Fa.T.) **Sarayda bir memuriyet ünvanı.**
p.-ci M793a9, M793b25

pervāyi (Fa.) **Çekinme, korku, otorite.**
p. T710a19

pervāz (Fa.) **Uçma, uçuş.**
p. ḳıl- "Uçmak" M798a22

perverd-gār (Fa.) **Yaratan; rızıklandıran, var eden, rızık sahibi olmaya sebep olan.**
p. T698a18
p.-ım T698a15, T698a27
p.-ıñ T698a15
p.-ıñdur M792b4
p.-ı T698a16(2), T698a17, T698a20

perveriş (Fa.) **Besleme, beslenme, yetişme.**
p. bir- "(çocuk için) Bakmak, büyütmek" T698a13, A726b18, A727b21, M792b5
p. tap- "Beslenmek, büyümek; bakılmak, yetişme, yetiştirilme" T703b13, A731b4
p.-iğa T699b4

Perviz (ö.a.) **İran hükümdarlarından Nuşirevan'ın torunu ve Hürmüz'ün oğlu Husrev'in lakabı.**
P. A730b19, A730b21(2), A730b22, A731a1, A731a3, A731a4, A731a8, A731a11, A731a14, A731a17, A731a19, A732b2, A732b27, A733a4, A733a6
P.-niñ A732a14, A732a25, A732b7, A732b11, A732b12
P.-ni A730b24, A731a12, A731a13, A732a4
P.-ġa A731a3, A731a10

pes (Fa.) **Gayri, bundan sonra.**
p. T716b15

pesend (Fa.) **Beğenme, uygun olma, seçme.**
p. ḳıl- "Uygun, münasip görmek" A727b1
p. ḳılma- "Beğenmemek, uygun görmemek, onaylamamak" A727b12, A730b18
p. M800b7

pesendide (Fa.) **Seçilmiş, beğenilmiş; münasip görülmüş.**
p. körün- M788b7
p. tüşme- "Münasip görülmemek, beğenilmemek" T711b16
p. M801b21

pesendide-ḫūy (Fa.birl.s.) **Ahlâkı, huyu beğenilen; takdir edilen huya sahip.**

p. irdi T695b11

pest (Fa.) **Aşağı, alçak.**
p. irdi T710b2
p. bol- "Alçalmak, yüksekliği azalmak" T711a14

peşşe (Fa.) **Sivrisinek.**
p. T698b25, T698b26

peşimān (Fa.) **Pişman, yaptığı işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen, nadim.**
p. bol- "Pişman olmak" T706b12, T709b6, A722a1
p. ḳıl- "Pişman etmek" A722b23

peşimānlıġ (Fa.T.) **Pişmanlık, pişman olma.**
p. avcın birbirige ḳat- "Pişmanlık duymak" M799a2
p. M799b23
p.-da M787a9

peşmine (Fa.) **Yünden yapılma süssüz, sade (elbise).**
p. T714b1

peyām (Fa.) **Haber, bilgi; müjde, sevinçli haber.**
p. M788a14
p.-ları M801b25

pey-a-pey (Fa.) **Birbiri ardınca, arka arkaya.**
p. M785a17

peydā (Fa.) **Meydanda, açıkta, mevcut, ortada; ortaya çıkarma, gösterme.**
p. bol- "Ortaya çıkmak, belirmek, meydana gelmek, hasıl olmak, görünmek; olmak, sahip olmak" T695a27, T695b2, T695b12, T696b11, A719b6, A722b1, A723a14, A725b15, A726b11, A726b23, A726b25, A731a13
p. it- "Meydana getirmek, yapmak" M785a17
p. ḳıl- "Bir kuralı, bir âdeti tesis etmek, kurmak; göstermek, ortaya çıkarmak" T695a27, T695b17, A722b17, A724a22, A724b22, A724b23
p. M785a16
p.-sıdın M782b5

peyġām (Fa.) **Haber.**
p. T705a5
p.-ı T701b25
p.-ın A730b23

peyġamber (Fa.) **Peygamber; resul; nebi.**
p.-i mürsel T696a1, T696a25, T696b3, T699a19, T699b15, T699b26
p.-i pāk T710b1
ḥażret-i p. A729b19
p. ʿaleyhi's-selāmġa M792a27

p. imes T711a24
p. imes irdi T695a25
p. irdi T695b16, T712b10, T713a5, T714a14, A721a21
p.-dür T707a20, T709a3, T711a24, T712b8, T714b24
p.-dürler T698a1, T713a4
p. T694b9, T696b17, T697b16, T699b2, T699b23, T708a3, T709a3, T712b6, T713a2, T713a3, T714a10, T716b8, T716b15, A718b15, A719b4, A720b11, M792b1
p.-ni T716b6
p.-ġa A730a18
p.-i T694b9, T699b3, A730a23, T708b25
p.-iniñ M801a1
p.-idin T714b18
p.-lerni T705b12
p.-lerdin A721a5, A722b18

peyġamberlıḳ (Fa.T.) **Peygamberlik; peygamber, nebi, resul olma.**
p. T696a24, M792b11
p. (ġ)-ı A727a16

peyġamberi (Fa.) **Bir peygamber, bir resul, bir nebi.**
p.-dür T715b19
p. A726b22

peyġamber-zāde (Fa.birl.s.) **Peygamber evladı, peygamber çocuğu, oğlu.**
p. T709a4

peyk (Fa.) **Haberci, haber götürüp getiren.**
p.-i ṣabā M792a11
p.-i taḫt A732a17
p.-i M784b5, M792a12

peyker (Fa.) **Yüz, çehre, suret; yüz, satıh; put, sanem; put evi, puthane.**
p. M784b12
p.-ġa M795a5
p.-i M783a7, M783a10
p.-in M799a2
p.-leri M785a17

peyk-pāye (Fa.birl.s.) **Haberci, haberci rütbeli, görevi habercilik olan.**
p.-ġa M782b16

Peymān (ö.a.) **Nuh'un oğlu Sam'ın dördüncü oğlu.**
P. T696b8

peymāne (Fa.) **Kadeh.**
p.-i ʿömr T700a22
p.-siniñ M794b14

peyrev (Fa.) **İzinden giden, uyan; arkası sıra giden.**

p.-i A720b4, A725b16

peyvend (Fa.) **Ulaşma, varma.**
p. tap- M784b13

peyvendlıḳ (Fa.T.) **Bağlı, bağlanmış, iş göremez.**
p. T706b18

pîl (Fa.) **Fil.**
p. A728b7, A731b3
p.-ni A728b10
p.-i A731b3, M785a20

Pîrān (ö.a.) **Efrasiyab'ın komutanlarından biri.**
P. A721a17

pîrāste (Fa.) **Süslenmiş, donatılmış, düzenlenmiş.**
p. bol- **"Süslemek, donatmak, düzenlemek"** M798b21
p. ḳıl- **"Süslemek, donatmak, düzenlemek"** M802a6
p. M801b20

pîrāye (Fa.) **Ziynet, kıymetli şey.**
p.-siġa T709b12

pîş (Fa.) **İleri, ön.**
p.-indin M793b1

Pîşdād (ö.a.) **Eski İran'da hüküm süren Pişdadiyan sülalesinin ilk hükümdarı olan Huşeng'e adaletli olması sebebiyle verilen lakap. Bu niteliğinden dolayı kendisinden sonra gelen hükümdarlar Pişdadiyan olarak adlandırılmıştır.**
P. A718b16

Pîşdādîler (ö.a.) **Eski İran'da hüküm süren bir sülale. On bir kişiden oluşan bu sülaleye Pişdadiyan denmesi, ilk hükümdarları Huşeng'e adaleti dolayısıyla Pîşdâd lakabının takılmasına dayanır.**
P.-dür A718b1
P. A720b8

pîşe (Fa.) **İş, meşguliyet; davranış; idare.**
p. ḳıl- **"(bir tarzda) Davranmak, ...idare etmek"** A726a14, A726b2, A728b20
p.-siġa M791a2
p.-leri T714b24

pîşîn (Fa.) **Erkenden.**
p. M793a8

pîşkeş (Fa.) **Hediye, armağan.**
p. ḳıl- T716a2
p. M790a8

	p.-ler bile A728a16
pişür-	**Pişirmek, bir besin maddesini gerektiği ısıda tutarak yenilecek duruma getirmek.** **p.-geli** M783a1 **p.-düm** T698b19 **p.-diler** T716a16
pişvā	(Fa.) **Başkan, reis.** **p.** T709a5
piyāde-rev	(Fa.birl.s.) **Yaya, yürüyerek gelen.** **p.** M787a15
pūl	(Fa.) **Para.** **p.** T703a1
pūşīde	(Fa.) **Örtülmüş, gizlenmiş.** **p. bol-** M794a22
pūte	(Fa.) **İçinde maden eritilen tava.** **p.-leridin** M783a9
pür-fen	(Fa.Ar.) **Fenler sahibi, fen dolu.** **sipihr-i p.** T700a22
pür-müjde	(Fa.) **Müjdeli, müjde dolu.** **p.** M791a21
pür-nūr	(Fa.Ar.) **Nurlu, ışıklı, nur dolu.** **p. ol-** M801b18
püşt	(Fa.) **Sırt, arka; bel, atmık.** **ata p.-idin** T698a5, T703a27 **p.-idin imes irdi** A718b5
püşte'i	(Fa.) **Yığın, tepe.** **p.** M784b17

Rabb (Ar.) **Tanrı, Allah.**
yā R. "Tanrım, Allahım" M787a24, M787b21, M787b22, M787b22(2)

Rabbi (Ar.) **Tanrım.**
ya R. "Ey Tanrım" T708a10

rabṭ (Ar.) **Bir şeye bağlanma, düzen, tertip.**
zabṭ u r. "Düzen, tertip, usūl" A725a1

ra'd (Ar.) **Gök gürlemesi, gök gürültüsü.**
r. u berḳ T704b6, T716a24

raḍiya'llāhu 'anhümа (Ar.) **Allah o ikisinden razı olsun.**
r. T711b18

rāfi' (Ar.) **Kaldıran, gideren, yok eden; Tanrı'nın adlarından biri.**
r. irdi M795b1
R.-ġa M782b3

rāġıb (Ar.) **İsteyen, rağbet eden, istekli.**
r. bolul- "İstenmek, rağbet edilmek" M784a12
r. M801b8
r.-raḳdur M796a15

rāh (Fa.) **Yol.**
ḫāk-i r. M794b17

Rāhib ibn 'Abbas (ö.a.)
R. ibn A.-dın T717b2

Rāḥil (ö.a.) **Yakup Peygamber'in karısı, Yusuf ve Bünyamin'in annesi. Kitab-ı Mukaddes'te Rachel olarak geçen isim Kur'an'da zikredilmemiştir.**
R.-ni T700a7
R.-din T700a13

rāḥim (Ar.) **Merhametli, esirgeyen, koruyan.**
eb-i r.-dür T699b14

raḥimehümа'llāh (Ar.) **Allah onlara rahmet eylesin.**
meşāyıḫ-ı r. M792b4

raḥm (Ar.) **Dölyatağı, rahim.**
r.-ġa T698a3, T703a27

raḥm (Ar.) **Acıma, esirgeme, koruma.**
r. ḳıl- "Acımak, esirgemek" T703b22, M795a8

raḥmlıḳ (Ar.T.) **Merhametli, acıması olan.**
r. T699b14

Raḥme (ö.a.) **Eyüp Peygamber'in karısı, Yakup Peygamber'in kızı.**
R. T702b7, T702b8, T702b12, T702b13, T702b15

R.-niñ T702b15, T702b20(2)
R.-ni T702b16
R.-ġa T702b10, T702b11

raḥmet (Ar.) **Bağışlama, merhamet, acıma, esirgeme; yağmur.**
r. ḳıl- **"Bağışlamak"** T708b25
r. T694b9, T712b2, M794b1, M795a4
r.-ıġa T702a9, T708b23, T708b27, T709a6, T710a27, M791b19
Tiñri ta'ālā r.-ıġa bar- **"Ölmek, vefat etmek"** T699b12
r.-idin T709a2

raḥmetü'l-'ālemin (Ar.) **Ālemlerin rahmeti.**
r. A726b26

rahmetu'llāhi (Ar.) **Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun.**
r. T702a21, M792b6

raḫne (Fa.) **Zarar; gedik, delik, boşluk, açıklık, yol.**
r. ḳıl- M786a22
r.-lerin M786a4

raḫş (Fa.) **Gösterişli ve güzel at.**
r. A726a19
r.-ıñ M789b11

raḫşān (Fa.) **Parlak, parlayan.**
ḫürşid-i r. M799a2
mihr-i r. M785a23
nücūm-ı r. M787a25

raḫşende (Fa.) **Parıldayan, ışıyan.**
r. M783b19

raḫşende-ṭāli' (Fa.birl.s.) **Parıldayan doğuşlu, aydınlık doğuşlu.**
r. M796b14

raḫt (Fa.) **At takımı, yol eşyası.**
r.-ını A733b4
r.-ların T714a24

raḫvet (Ar.) **Yumuşaklık.**
r. bile M795b11

ra'iyyet (Ar.) **Bir hükümdarın idaresi altında bulunan ve vergi veren halkı.**
r.-niñ T718a7
r.-ni A724a16, A729a3
r.-din A720a19

raḳam (Ar.) **Yazı, yazı yazma, sözü yazıyla ifade etme, söz; işaret, belirti, iz, belgi; çizgi; yazılı kâğıt.**

r. iyle- "Anlatmak, yazıya dökmek" A733b1
r. ḳıl- "Yazı yazmak, yazmak; seçmek, işaretlemek" A721b19, A733a23, M782b1, M796a2,
r. M787b13, M794b19, M801b18
r.-nıñ M7995b20
r.-ı M785a21, M786b11, M792a4, M795a26, M797a18, M798b3, M798b18
r.-ları M796b17

raḳḳāṣ (Ar.) Oynayan, dans eden, dansçı.
r. A728b15

rāḳım (Ar.) Yazan, yazı yazan.
r. M784b19
r.-nı M782b12

rākib (Ar.) Binici, binen.
r. bol- "Binmek" M784a12

raḳib (Ar.) Rakip, herhangi bir işte birbirinden üstün olmaya çalışan kimse.
r.-i A731b12

Raḳīm (ö.a.) Kur'an'da Ashabü'l-kehf ve'l-rakîm ifadesinin bulunmasından yedi uyurların saklandığı mağaranın adı veya mağaranın bulunduğu dağın adı olduğu tefsircilerce söylenmiştir.
R. T715b6

Rām-hürmüz (ö.a.) Huzistan'da bir şehir ve bölge. Ram-Hürmüz, Ahvaz ve Şuştar'ın ,Behbehân'ın kuzeybatısındadır. Şehrin inşası Hürmüz bin Şahpur'a atfedilir.
R. A725b22

Rāmcerd (ö.a.) Bir yer adı.
R.-ġa A719a14

ra'nā (Ar.) Güzel, latif, hoş görünen.
r.-larıda M796a6

rāst (Fa.) Doğru, gerçek; uygun, münasip, denk.
r.-dur T709a23
r. irmes M787a4
r. bol- T708b18
r. ḳıl- "Gidermek, yok etmek" A729a6
r. kil- "Uymak, denk gelmek" T709a23
r. T705b25

raṣad (Ar.) ast. Gözleme, ölçme aleti veya yeri.
r.-dur A721a5

rāsiḫ (Ar.) Bilgili, bilgisi geniş olan, temeli kuvvetli olan.
r. bol- "Yönelmek" M782b5

r.-raḳ M792a27

raʿşe (Ar.) **Titreme, titreyiş; soğuktan ürkme.**
r. T704b20, M785a9

ravża (Ar.) **Bahçe, çayırı çimeni bol olan yer; kısım, bölüm, makam.**
r.-i firdevs-i aʿlā dik M801b19
r. M788a1
r.-sı T715a27
r.-sıġa M788b1, M790a1, M797a19

ravża-mānend (Ar.Fa.) **Bahçe gibi, bahçe benzeri.**
r. M798b10

Ravżatü'ṣ-ṣafā (ö.a.) Mevlana Mir-hand'**ın tarihe ilişkin eseri.**
R.-da T697b15

rāy (Ar.) **Fikir, düşünce, oy, görüş, istek, irade; raca, Hint hükümdarı; sancak, bayrak.**
r.-ı cihān-ārā M795a16
r.-ı Hind A730a10
r. u ḫıredlıḳ A722a18
r. u tedbirge A732b13
r. bile A723b25
r. tile- A723b20, A731a2
r. A726b6, A728b11, A720b13
r.-ıñ A728b14, M791b6
r.-ı A723b25, A730b21, A732b10
r.-ın A723b19
r.-larıġa M787b14

rāyet (Ar.) **Sancak, bayrak.**
r.-i gerdūn-sāy M791b7
r.-iñ M791a26

rāyiḥā (Ar.) **Koku.**
ʿıṭr-ı r. M800a18

rāylıḳ (Ar.T.) **Sancaklı, bayraklı.**
ḳuy r. M786a7

rāz (Fa.) **Sır, gizlenen şey; gizli, görünmeyen.**
ḫaṭṭ-ı r. irdi M796a7
r. M795b15, M796a6
r.-nı A725a27
r.-ım M795b15

rāzıḳ (Ar.) **Rızık veren, besleyen.**
r. maḳsūm M792b6

Rāz-ı Meşhed (ö.a.) **Horasan'da bir yer.**
R.-de T702b23

rāzī (Ar.) **Boyun eğen, kabul eden, rıza gösteren; memnun, hoşnud.**

müreffeḥ ü r. A728a9
r. imes irdi T701b9
r. bar- "Memnun olmak, hoşnud olmak" T699a26
r. bol- "Memnun olmak; kabul etmek, rıza göstermek" M785b15, M799b26
r. min M795a11

rażiya'llāhu (Ar.) **Allah razı olsun.**
r. T717b2

rażiya'llāhu 'anhü (Ar.) **Allah ondan razı olsun.**
r. T706b13, T707a17, T708a7, T714b27, A732b13, A733a9
r.-dın T703a6, T714b21
r.-ġa A732b5

rażiya'llāhu 'anhümā (Ar.) **Allah onlardan razı olsun.**
r.-dın T697b18, T716b20

rāz-perdāz (Fa.birl.s.) **Sır gizleyen.**
r. M796a7

re'āyā (Ar.) **Bir hükümdarın idaresi altında bulunan ve vergi veren halk; bütün halk.**
r. A728b20, M793b20, M794b12
r.-ġa A730b12, A732b2
r.-dın A729a3

rebī'ī (Ar.) **Baharla ilgili, bahara ait.**
noḳta-i i'tidāl-i r-ġa "Dünyanın Güneş etrafındaki yörüngesi üzerinde 20 **martta bulunduğu nokta"** A719a17

redd (Ar.) **Kabul etmeme; geri döndürme, döndürülme, geri çevirme, çevrilme.**
r. ḳıl- "Kabul etmemek" M793a13
r.-idür T712a9

ref' (Ar.) **Yukarı kaldırma, kaldırılma, çekilme; hükümsüz olma, kalkma, geçmek, hükümsüz bırakma; yüceltme, sunma.**
r. bol- "Kalkmak, geçmek" T698b14
r. ḳıl- "Yukarı kaldırma, hükümsüz bırakma" T695b21, M795a25
r.-idin T716b20, M782b14, M799b9, M801b25

refāh (Ar.) **Bolluk, bereket.**
r.-ı A733a17

refāhiyyet (Ar.) **Bolluk, rahatlık, bereket, bollukla geçiniş.**
cem'iyyet ü r. M791a12
r. T695a27, M802a27

refī' (Ar.) **Üstün, yüksek, yüce.**
r.-raḳ M782b17

refîk (Ar.) **Arkadaş, dost; yoldaş; yardımcı; ortak; kişi.**
r.-i şâḥib-esrâr M790a26
tevfîk ü r. M796b12
r. bol- T708b3
r. T706a14, T715b10, T717a1, T717a2
r.-iŋdin T714b19
r.-ı T697a1, T716b27, T717a3
r.-leri T705a8
r.-lerin T715b9

reg (Fa.) **Damar.**
r. T716a6

Reh (ö.a.) **Cerbâdkan da denilen, kuruluşu Darab'a atfedilen, Hemedan ile Isfahan arasında bir şehir.**
şehir R. A722b8

reh (Fa.) **Yol.**
gerd-i r.-i nürumŋnı M797b7
gerd-i r.-iŋ M791a19
ḫâk-i r.-iŋ M795b6

reh-neverd (Fa.birl.s.) **Yolcu, yola çıkan.**
r.-i M798b8

reh-nümâlık (Fa.T.) **Yol göstericilik, kılavuzluk. krş. reh-nümâylık**
r. kıl- "Götürmek" T717b7
r.-(ġ)ı T717a1

reh-nümâylık (Fa.T.) **Yol göstericilik, kılavuzluk. krş. reh-nümâlık.**
r. kıl- "Kılavuzluk etmek, doğru yola götürmek" T716b14

reh-nümûn (Fa.birl.s.) **Yol gösterici, kılavuz.**
r.-ı A725a17

rekʿat (Ar.) **Namazlarda bir kıyam, bir rükû ve iki sücuttan ibaret hareket.**
r. T714b24

remân (Fa.) **Diziler, dizi.**
r.-ı M784a3
r.-ıça M784b21

Remâḥ (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğlu Sam'ın soyundan bir kişi.**
R. T696b18

remed (Ar.) **Göz ağrısı, göz hastalığı.**
r. T717a10

remîde (Fa.) **Ürkmüş, korkmuş.**
r. kıl- "Ürkütmek, korkutmak" A726a12

renc (Fa.) **Sıkıntı, eziyet; hastalık, ağrı, sızı; zayıflık, güçsüzlük.**
ża'f u r. A733a21
r. T718a18, A732a7, M798a11
r.-ığa M798a18

rence (Fa.) **İncinmiş, kırılmış, dertli, rahatsız.**
r. bol- "İncinmek, dertlenmek" T706a15

rencīde (Fa.) **İncinmiş, kırılmış.**
r. T710a21

rencūr (Fa.) **Hasta, dertli.**
r. M790b12
r.-lar M802a26

reng (Fa.) **Renk; oyun, hile.**
r. bile T714a25
r. T705a21, T710b11, T714a25, M784b16
r.-i T696a22, T696a24, T696b27(3), T705a26, T712a20, M783b17, M792b11
r.-in M783b9
r.-ini M797b9
r.-lerni A719a12

reng-āmizlıḳ (Fa.T.) **Çok renklilik, değişkenlik.**
r. M783a23

reng-ā-reng (Fa.) **Rengârenk, çeşit çeşit.**
r. M783a24

rengīn (Fa.) **Renkli, parlak; güzel, latif, hoş; süslü.**
r. M782b9(2), M787b15, M796a3

rengīnlıġ (Fa.T.) **Parlaklık, renklilik, güzellik, latiflik.**
r.-ıdın M797a17

renglig (Fa.T.) **Renkli.**
r. T709b26

resm (Ar.) **Âdet, usul, gelenek, kural; ücret, bedel; suret; üslûp.**
r. ü ḳānūnın A725b8
r. irdi A725b20, A732a22
r. ḳoy- A730a2
r. A732a22
r.-i T695a11, T700b2, T701b12
r.-in T695a27
r.-idür T707b, M785a8

Ress (ö.a.) **Ashab-ı Ress. Kur'an'da peygamberlerini yalanlamaları, küfür ve imansızlıkları sebebiyle helak edildikleri bildirilen bir topluluk (Kur'an Fürkan-38,**

Kaf-12).
aṣḥāb-ı R. T703a10
R. T697b6, T697b9, T697b12, T697b13
R.-ḳa T697b12

resūl (Ar.) Elçi; peygamber.
r.-i pākīze-ṣıfat T708a13
r. irdi T695b23
r. T714a12, M797a16(3), A726b21
r.-ğa T705b14
r.-idür T714b10
r.-lerin T702a4

resūlluḳ (Ar.T.) Peygamberlik.
r. T709a17

reşīd (Ar.) İyi hareket eden, akıllı, doğru yol tutan.
r. ü bahādır A721b1

Reşit (ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Dārāb'ın veziri.
R. A722b17
R.-ni A722b21

reşk (Fa.) Kıskanma, kıskançlık, hased; kıskanılan, kıskanılmış.
r.-i nigār-ḫāne-i Çīn M795b17
r. bile A725a2
r. M798b20
r.-din T699a3, A731b13

revā (Fa.) Uygun, yerinde; layık, hak; alışılmış, mümkün.
r. irdi T700a12
r. irmes T714a6
r. bol- "Yakışmak, uygun olmak" M792b22
ḥāvet r. ḳıl- "Dileği yerine getirmek" T714a8
r. kör- "Uygun görmek, layık görmek" A725b1
r. körme- "Layık, hak görmemek" M801a27

revāc (Ar.) Herhangi bir durumun hüküm sürdüğü, geçerli olduğu dönem, devir.
r.-ıda T708b20

revān (Fa.) Hemen; yürüyen, geçerli; ruh, can.
taḫt-ı r. M789a23
r. bol- "Geçerli olmak" M790b8
r. A722a18, M784b14
r.-ı M801b18

revānlıġ (Fa.T.) Akıcılık, akıcı bir üsluptan doğan güzellik.
selāmet ü r.-ı M788b4
r. M797b10

revnaḳ (Ar.) Bayındırlık, âbâdanlık, mamurluk.

r. A728a12

revzen (Fa.) **Pencere.**
r.-din T709b26, T709b27

Rey (ö.a.) **İran'ın eski ve meşhur şehirlerinden biri. Tahran'ın güneydoğusunda ve Elbruz dağının burada ovaya doğru gelen bir çıkıntısı üzerinde harabeleri görülmektedir. Şehrin coğrafi önemi dağ ile çöl arasında uzanan verimli alanda olmasından ileri gelir ve bu sayede çok eski zamanlardan beri İran'ın doğusu ile batısı arasında bağlantı kurmuş olmalıdır.**
R. T705a1, A729a10

reyāḥin (Ar.) **Reyhanlar, fesleğenler.**
r. bile M801b20
r. A731a26, M787b10
r.-i M787b15

reyḫan (Ar.) **Reyhan, fesleğen.**
r. A719b27

Reyyān bin Velīd (ö.a.) **Yakup Peygamber'in Mısır'a varışında Mısır'da hüküm süren firavun.**
R.-din T703a14

Reyyāne (ö.a.) **Saba melikesi Belkıs'ın annesi.**
R.-i cinnī T711a18

rezm (Fa.) **Savaş, kavga, cenk.**
r. ḳıl- "Savaşmak" A720b1

rıbāṭ (Ar.) **Müstahkem müslüman zaviyesi.**
r. A722a16

rıḥlet (Ar.) **Göç, ölüm.**
r. ḳıl- "Ölmek, vefat etmek" T703a15
r. A726a22

rıżā (Ar.) **Hoşnutluk, memnunluk; istek, arzu; müsaade, olur, rıza, pekiyi deme, kabul etme, razı olma; Tanrı'nın takdiri, müsaadesi, Tanrı hakkı için, Tanrı için.**
r. bir- "Müsaade etmek, muvafakat etmek" T714a9, A728b10
r. biril- "Boyun eğmek, boyun eğilmek, kabullenmek" M797b18
r. fehm ḳıl- "Rıza göstermek" A731a11
r. M785a5
r.-sı T699b8, T717b26, T717b27, M785a8, M792b1
r.-sın T710a14
r.-sını M792b2(2)
r.-sığa M792b2

r.-sıdın M792b4

rızḳ (Ar.) **Yemek, yiyecek içecek şey, azık.**
sebeb-i r. T701a26
r. üçün T701b3
r.-ımnı T711a7
r.-ımdın T711a9

ri'äyet (Ar.) **Saygı, sayma, hürmet, itibar, itibar gösterme; ağırlama, izzet ve ikramda bulunma; gözetme, koruma, dikkat etme, kurala uyma, özen gösterme.**
r.-i ḫāṭır M799b24
r. ü luṭf bile A724a16
r. bile A729a3
r. ḳıl- "Ağırlamak; itibar etmek; izzet ve ikramda bulunmak; gözetmek, dikkat etmek, kurala uymak" T701b9, T703a20, A723a3, A732a2, A732b15, M794a17
r. ḳılıl- "Dikkat edilmek, özen gösterilmek" M794a8, M794a13
r. M789b16
r.-iñ M798b19
r.-iñni M798b25
r.-iñġa M799a4
r.-i M792b19, M794a7
r.-in M787a8, M798a5
r.-iġa A719a4
r.-idin M792b13

ric'at (Ar.) **Geri dönme, kaybolma.**
r. M791b24

rif'at (Ar.) **Yükseklik, büyüklük.**
r.-de T707a24
r.-ı A723b12
r.-in M784b5
r.-idin M785a11

Rīḥ (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.**
R T696b11

rīḫ (Ar.) **Rüzgâr, yel.**
r.-ıñġa A733a27

rīḥü'l-'aḳīm (Ar.) **Yedi gece ve sekiz gün eserek sapkınlıkları ve büyüklenmeleri yüzünden Ad kavmini helak eden şiddetli rüzgâr.**
r. bile A719b3
r. T697a2

riḳḳat (Ar.) **Acıma.**
köñlige r. bol- "Acımak, birisi için acıma duyarak üzülmek" T708a10

risälet (Ar.) **Peygamberlik.**

äyin-i r. T716b11
ḥażret-i r. "Hz. Muhammet" T702a21
ḥażret-i r. s.a.v. "Hz. Muhammet" T696a16,T697b1, T717a18, A731b14, M792a26
r. T700a20, T704a14, M782b6
r.-de M782b6
r.-ïġa T708b26, T714a26, T714b15, M801a1

Risṭo (ö.a.) Aristo. bkz. Arisṭo. Arisṭāṭālis
R.-nuñ A723b25

rişe (Fa.) Kök, ağaçların toprağa sarılan kökleri.
r. M785a5

rişte (Fa.) İplik; ibrişim teli; dizi; bağ.
ʿinäyet r.-si bile tartıl- M795b11
-nı cān r.-siġa çik- M797a27

rişvet (Ar.) Rüşvet.
r. al- T715a16

rivāḳ (Ar.) Sundurma, çardak.
r. M787b21

rivāyet (Ar.) Rivayet, söylenti; aktarılan, anlatılan, gelen bilgi, haber, söz; bir olayı, bir sözü nakletme; anlatış.
r. bile T702a8, T708b19, T710a27(2), T715a8, T715b3(2)
r.-dür T697a27, T698b2, T698b25, T708a15, T709b19, T710a18
r. ḳıl- "Anlatmak" A729a6
r. T696a8, T696a14, T696a19, T698a13, T701a27, T708b25, T711b13, T712a21,
r.-de T702a9, T707b, T712a18
r.-i M801a12
r.-lerdin T708b18

riyāset (Ar.) Reislik, başkanlık; başkan olma.
āşār-ı r. A724b23
r. T710b24, M802a11
r.-in T705b6
r.-iġa A722a9

riyāżāt (Ar.) Riyazetler, dünya nimetlerinden, lezzetlerinden, rahatından sakınma, nefsine uymamak, nefsi yenmeye çalışma.
r. bile T703b27

riyāżet (Ar.) Uğraşma, savaşma; din düşmanları ile savaşma; nefsi yenmeye çalışma.
r. bile T715b21
r.-ler ve mücāhedeler tart- A721b13
r. A721b14

riyāżiyyet (Ar.) Nefsi yenme, nefis mücadelesi, dünya rahatından sakınma.

r.-iŋni M799a10

riz (Fa.) Parça, ufak parça.
r. riz "Parça parça" A719a23

rub' (Ar.) Dörtte bir, bir şeyin dört kısmından bir kısmı.
r.-ı meskūn "Dört kıta, yeryüzü, dünya" T710b4, M790b8, M790b8, M790b14

rubā'ī (Ar.) Rübai, dört mısradan oluşan özel aruz kalıplarıyla yazılan nazım biçimi.
r. bile M786b24
r. T697a7, T697b4, T697b25, T707a11, T708a13

rubā'iyye (Ar.) Rubai. bkz. rubā'ī
r. T695a17, T695a24

rū-be-rūy (Fa.) Karşı, ön.
r.-ıġa T704b16

Rūbīl (ö.a.) Yakup Peygamber'in altı oğlundan biri.
R. T700a12

rūd (Fa.) Nehir, ırmak, çay.
naġme-i r. M794b15
r. başıġa aş- "Kabahatinden dolayı utanmak, mahçup olmak, başından aşağı kaynar sular dökülmek" T710a12
r.-dın irdiler T718a11
r. T712a21, T712a22, T718a11, M785a18
r.-nıŋ T712a24
r.-ġa T718a10
r.-dın T718a11
r.-ı T704b14, M794b15
r.-ıġa T703b5, T707a23
r.-ıda T702a14

Rūd-bār (ö.a.) Gilan ile Kazvin arasında bir kasaba.
R.-dadur A727a6

rūd-ḫāne (Fa.) Su kanalı, su yatağı; çay, ırmak.
r. T712a22, A720a21
r.-din M785a27
r.-ler T696b24
r.-lerġaça A727a18

rū-gerdān (Fa.birl.s.) Yüz çeviren, uzaklaşan.
r. ḳıl- "Yüz çevirmek, uzaklaşmak, vazgeçmek" A731a3

rūḥ (Ar.) Ruh, can; gönül; öz.
r.-ı tāze M800a8
cevher-i r. "Şifa, deva, ferahlık" M794b5
r. dik T708b9
r. bedeniġa kir- "Can bulmak, canlanmak" T708b14, T713a18
bedeniġa r. kir- "Canına gelmek, canlanmak,

hayat bulmak" T708b1
r. teniğa kivür- "Can vermek, canlanmak" T714b16, T716a8
-ḳa r. kivür- "Canlanmak, can vermek" T710a15, T714b7
r. tap- "Canlanmak, can bulmak" T714b4
r. T707a3, A726a2
r.-ḳa A726a3
r.-ı T708a14, A724a24
r.-ın T697b14, T711b16, T713a14
r.-ını T695a18
r.-ığa M793a4
r.-ların T715b16
r.-uñ A726a5
r.-uñını A726a5

rūḥ-efzā (Ar.Fa.birl.s.) **Gönül açıcı, gönül ferahlatan, huzur veren.**
r. A727b20, M782b21, M798b9
r. irmiş M792a3

rūḥ-güsterlıḳ (Ar.Fa.T.) **Can vericilik, canlandırıcılık, hayat vericilik, hayat dağıtıcılık.**
r.-da M801b22

rūḥ-perverlıḳ (Ar.Fa.T.) **Gönle, ruha kuvvet ve rahatlık vericilik, ruha güç verme.**
r.-da M801b21

ruḫsār (Fa.) **Yanak; yüz, çehre; yüzey, satıh.**
r.-ımğa M797b9
r.-ı M783b4
r.-ıda M787b20

ruḫṣat (Ar.) **İzin, müsaade; fırsat.**
r.-ı ilāhī T712b11
r. bile M788b2
r. bir- "Müsaade etmek; fırsat vermek" A723a21, A729b2, A732b27
r. tap- "İzin almak" T711a3, T714b14
r. T707b, M797b16
r.-ı T701b4

rūḥsız (Ar.T.) **Cansız.**
r. T713a14, M784b8

Rūḥu'llah (ö.a.) **Hz. İsa.**
ʿĪsī-i R. T714b24
R. T714b8, T714b9

ruḳʿa (Ar.) **Mektup; kısa mektup; yazı, tahrir.**
r.-i niyāz M798b8
r.-i şefḳat M795a3
āşār-ı r. bile M789a25
rücūʿ-ı r. M788a19
r. bile M794b11
r. idi M796a2

r. irdi M794a26
r. yaz- M782b8
r. T701b12, T701b15, T701b23, T701b25, M782b8,M788a19, M790a15, M790a16, M795a13, M796b5, M797a26, M799b25, M801b20
r.-ġa M782b8, M787a7
r.-da M784b5, M787a6
r.-lar M782b11
r.-ñı M794a25, M795a10, M796b4
r.-sın M783a20
r.-ñızni M799b10
r.-ları M782b11
r.-larıda M799b24

Rūm (ö.a.) **Anadolu.**
ḳayṣar-ı R. A730a26, M791a19, M791a20
kişver-i R. M791a20
Ḳosṭanṭiniyye-i R. A725b10
zīver-i R. M791a19
R. sarı T700a17
R.-dur T702a23, A723b25
R. T695b9, T700a18, A719b18, A721b16, A722a26, A722b3, A722b11, A724a4, A727b2, A730a7, A731a10, A731a12, A732a14, M791a20
R.-nı A722b12, A730a7
R.-ġa T702b24, A721b2, A722b12, A723b11, A727a2, A729b13, A731a3, A731a17
R.-da T700a18, A721b15, A723b10, A727a2, A727b4, A727b5
R.-da irdi A727b7
R.-dın A721b3, A722b14, A727a9, A727b7, A730b13, A731b6, A732b2

Rūm (ö.a.) **Yakup Peygamber'in oğlu Ays'ın amcası İsmail'in kızı olan karısından doğan beş oğlundan biri.**
R. irdi

Rūmī (ö.a.) **Anadolulu.**
R.-lerġa A732b3

Rūmiyye (ö.a.) **Medayin şehri yakınlarında Anuşirevan zamanında imar edilen bir şehir.**
R. A730b6

Rūmluḳ **Anadolulu.**
R.-lar A732b3

Rūs (ö.a.) **Rus.**
R. T696a27

Rūşeng (ö.a.) **Dara'nın kızı ve İskender'in karısı.**
R.-ni A723a1

rūşen (Fa.) **Aydınlık, parlak; açık, meydanda, āşikâr.**
r.-dür M796a11

r.-raḳdur M789a1
r. bol- "Aydınlanmak, parlamak" M795b24
r. ḳıl- "Aydınlatmak, parlatmak" M784a5
r. M796b23

Rüşen-Fîrūz (ö.a.) **Fîruz bin Yezdcerd'in Rey bölgesinde yaptırdığı şehir.**
R.-dur A729a10

rūşen-żamîr (Fa.Ar.birl.s.) **Bilgili; gerçeği, doğruyu bilen, gönlü aydınlık.**
Dārāb-ı r. A722b19

rüyā (Ar.) **Rüya, düş.**
r. bile T705b13

rūy-endūd (Fa.birl.s.) **Tunç gibi parlak, parlak.**
r.-dur M797b26

rūyî (**Fa.**) **Şekil, tarz, sûret.**
pers-i r.-din T697b13

rūzbān (Fa.) **Memur, koruyucu.**
şükr ü r. M798a4

rūze (Fa.) **Oruç.**
r. aç- "Oruç açmak, iftar etmek" T710b19
r. tut- "Oruç tutmak" T705a3, A719a5, M801a2
r. T705a5
r.-ni M801a4

rūz-efzūn (Fa.birl.s.) **Uzun ömürlü; ömür uzatan.**
r. M785b17, M789b4, M791a3, M797b7

rūzgār (Fa.) **Zaman, devir; hayat; baht, felek, dünya.**
r.-ı buḳalemūn M785a21
r.-ı nā-pāydār M785a10
ebnā-yı r. M798b23
ḥavādis̱-i r. M790a25
tecribe-i r. M785b22
r. A724b21, M783a23, M783b26, M788a10
r.-dın M790a25, M798b23
r.-ım M785a25
r.-ıñ M798b15, M798b21, M799a7
r.-ı M784a12
r.-ınıñ M788a6
r.-ın M802a20
r.-ıġa M791b9, M802a27

rūzî (Fa.) **Azık, yiyecek, rızk; nasip, kısmet.**
r. üçün T701b5, T714b2
r. bol- "Kısmet olmak, nasip olmak" A733a15, M788b14, M798b11
r. iyle- "Kısmet etmek" M798b6
r. T701b6, T712a6
r.-din T702b10

rüz-nâme (Fa.) Günlük, günlük olayların yazıldığı defter, günün tarihi ile olaylarının kaydedildiği resmi defter.
r.-de M793b24

rücū' (Ar.) Geri dönme, dönme; vazgeçme.
r. buyur- "Terk etmeyi emretmek" T717a12
r. kıl- "Çevirmek, yüklemek" T710a4
r. kılıl- M788a19
r.-ı M794a19

Rüfeḳā (ö.a.) İshak Peygamber'in amcasının kızı ve Ays ile Yakup adlı iki oğlunun annesi olan eşi.
R. T699b19
R.-nıñ T699b18
R.-dın T699b16

rükn (Ar.) Esas yan, temel direk.
r.-iniñ M799b12

Rükn (ö.a.) Nuh Peygamber'in mezarının bulunduğu iddia edilen mevki civarında bir yer adı.
R. T697b4, T703a10

rüst (Fa.) Doğru, gerçek, esaslı.
r. M785a5

rüstāḫiz (Fa.) Kıyamet, mahşer, karışıklık, felaket.
r. T705a13

rüstāḫizi (Fa.) Bir kıyamet, bir karışıklık, bir felaket.
r. M785b18

Rüstem (ö.a.) İran'ın pehlivanlığı ve savaşçılığı ile ünlü mitolojik kahramanı.
R.-i Destān "Destan'ın oğlu Rüstem" A720a25
R.-dür A732b13
R. A720a14, A720b10, A720b16, A720b18, A720b21, A721a1, A721a2, A721a18, A721b19, A721b22, A721b23, A721b24(2), A721b26, A722b6, A732b12, A732b13, A732b18
R.-niñ A720a5, A720a26, A721a17
R.-ni A720a27, A720b16, A720b19, A721b19, A721b26, A732b14
R.-ġa A720b11, A720b19

rüsūm (Ar.) Usūl, merasim, âdet, düzen, töre; ücret, paha, fiyat.
ḳā'ide vü r. A729b16
ḳavā'id vü r. A730b10
sipāhilik r.-ı A723a19
r. A724a22, A730a2
r.-nı A720a7
r.-ın A729b16, A730b10

rüsūh (Ar.) **Bir ilmin derinliğine, inceliğine varma; bir konu ile derinlemesine uğraşma.**
r.-ığa T702a13

rüsül (Ar.) **Resuller, peygamberler.**
r. T701b25

rüşd (Ar.) **Olgunluk, erginlik.**
r. ü kemālde A725a23

rütbe (Ar.) **Derece, basamak, rütbe, mevki.**
r.-de M783b2
r.-si T703b26

rütbelıġ (Ar.T.) **Dereceli, mertebeli; bir derecede, bir mertebede olan.**
r. M788a16

rü'yet (Ar.) **Görme, bakma.**
r. T705a8

ṣā' (Ar.) **Bin dirhemlik hububat ölçeği olan kap.**
ṣ.-nı T701b19

sa'ādet (Ar.) **Saadet, mutluluk; bahtiyarlık; baht, iyi talih, kut, şeref.**
s.-i sermedī M792a17, M795b21
mūcib-i s.-i dāreyn M789a25
s. ü iḳbāl-āsā M791b10
s. T704b25, M783b3, M784a15, M789a22, M790a6, M790a17, M791b24, M791b26, M792a14, M794b13, M795a12, M795b25, M796b26, M801b17
s.-de M795b8
s.-din M794a21
s.-i T699b20, T718a19, A722b22, M787a3, M794b7, M800b23, M802a14
s.-iğa M800b7
s.-idin M794b1

sa'ādet-fercām (Ar.Fa.birl.s.) **Saadetli, mutlu sonlu.**
s. M802a24

sa'ādet-mend (Ar.Fa.) **Kutlu, mübarek.**
s. T704a14, M798b9

sā'at (Ar.) **Saat, altmış dakikalık zaman dilimi.**
s. M798b19

ṣa'b (Ar.) **Güç, zor; güçlü, sıkıntılı, zorlu; çetin, sıkı, ziyade, çok; müşkül.**
ṣ.-ı maraż M790b11
ṣ. körün- T701b11
ṣ. T701b2, M801a7

ṣabā (Ar.) **Gün doğusundan esen hafif ve latif rüzgâr.**
bād-ı ṣ. M787b17
peyk-i ṣ. M792a11
ṣ. M783b10, M786a8, M787b10, M790a11
ṣ.-ğa M785a11

ṣabāḥ (Ar.) **Sabah, sabah vakti.**
ṣ. T710b8, T711a9, T715a9, T716a11, A732a20
ṣ.-dın A726a10, M793a8
ṣ.-ı M787a15, M787a22
ṣ.-ıdın T707b

sābıḳ (Ar.) **Eski, geçmiş, geçen.**
enbiyā-yı s. T711b24

Ṣābi (ö.a.) **Menuşlah bin Ahnuh'un oğlu.**
Ṣ. T695b25

ṣābir (Ar.) **Sabreden, dayanan, sabırlı.**
ṣ. T699b23

ṣābit (Ar.) **Yıldız; ispat edilmiş, anlaşılmış.**
ṣ. u seyyār "Yıldızlar ve gezegenler"

M800b14, M800b15
ṣ. ü seyyār bile M796a4
ṣ. ḳıl- "İspatlamak" T700b26, A726a1, A730a5

ṣabr (Ar.) **Tahammül, dayanma, karar etme; sabır, tevekkül.**
ṣ.-ı ḥarż-ı cān M798a4
ṣ. u ḳanā'at M798a10
ṣ. u ḳarār M796b21
ṣ. u şükr ḳıl- T702b17
ṣ. ḳıl- "Dayanmak, tahammül etmek" T702b9, T712b12, T717b20
ṣ. M785a9
ṣ.-dın M787b27

ṣabūḥī (Ar.) **Sabah vakti içilen şarap, mahmurluk bozan içkiye ilişkin.**
ṣ. M783a18

ṣabūr (Ar.) **Sabırlı.**
Eyyūb-ı ṣ. T702b25
Eyyūb-ı ṣ. 'aleyhi's-selām T702a22
ṣ. T716a8

ṣabūrī (Ar.Fa.) **Sabırlılık, sabırlı olma.**
ṣ. M785b11

ṣabūrluġ (Ar.T.) **Sabırlılık.**
ṣ.-ın T702b17

saç **Saç.**
aḳ s. saḳal kişi T714b24
s. aḳar- T714b25
s. ḳırḳ- A721a7
s.-ım T702b12
s.-ımġa T702b13
s.-ın T702b15, T702b16, T707a13

saç- **Saçmak, serpmek, saçarak yaymak; dökmek; dağıtmak; serperek atmak.**
s. M783b1
s.-sun M787b22
s.-tı M797a23
s.-ıp T716a15, T712a4
s.-ıp irdi M797a26

saçıḳ **Saçı; saçı olarak saçılan altın ve gümüş para; hediye.**
s. bol- M797b13
s. saçıl- M797a22
s. M790a8, M796b14

saçıl- **Saçılmak, dökülmek; dağılmak, açılmak; yayılmak.**
s.-sun M796b18, M797a22
s.-madı M801b12
s.-ġandın M797a18

Sa'd-ı Vakkas (ö.a.) **Sahabenin ileri gelenlerinden olup bir İslam kumandanıdır** (600?-678?).
S.-nı A732b13

ṣadā (Ar.) **Ses, seda, ün; iyi şöhret.**
ṣ. T716a25, M782b20
ṣ.-sı M785a18
ṣ.-sın A719a17

ṣadaḳ **İçine ok konulan torba, kılıf.**
ṣ.-dın M786b12

ṣadaḳa (Ar.) **Sadaka.**
ṣ. T695a27

sāde (Ar.) **Saf, derin düşünmeyen; süssüz, yalın, gösterişsiz; yalnız, sadece.**
s. T716b23, T717a23, M797b13

ṣadef (Ar.) **Sedef, inci kabuğu.**
ṣ.-i M795b7

ṣādıḳ (Ar.) **Bağlı, sadakatli; doğru.**
ṣ. irdiler T712b16
ṣ. M785a15

Ṣādıḳ (ö.a.) **Sadûk ve Selûm ile birlikte kendisine Tanrı tarafından nübüvvet verilerek Antakya halkına gönderilen bir nebi.**
Ṣ. T712b27

ṣādır (Ar.) **Çıkan, ortaya gelen.**
ṣ. bol- "Ortaya çıkmak" T704b23, M787b12

Ṣadūḳ (ö.a.) **Sâdık ve Selûm gibi kendisine nübüvvet verilerek Antakya halkına gönderilen bir nebi.**
Ṣ. T712b27

ṣāf (Ar.) **Halis, katışıksız; temiz, saf.**
ṣ. u benefş.M796b1
ṣ. T718a12(2), M800a16

ṣaff (Ar.) **Dizi, sıra, saf.**
ṣ.-ı A722b25

ṣafā (Ar.) **Gönül şenliği, eğlence; berraklık.**
ṣ.-yı levn M800a18
bā'is-ı ṣ. M788a5

ṣafer (Ar.) **Yılbaşı Muharrem ayı alındığında Arabi ayların ikincisi.**
ṣ. ayı M787a14, M787a22

ṣafḥa (Ar.) **Sahife, yazılabilir düz yüzey; yüzey, satıh; görünen yüz.**

ş.-i kāfūrī M801b18
ķalem ü ş. M796a2
ķalem ü ş.-nı M796a2
ş. irdi M791a25
ş. M796a2, M796a3, M796a4, M801b19
ş.-ġa M790b13, M800b1
ş.-sı M794b9, M795a13, M796a3, M797a11, M797a17
ş.-sıda M783a20, M785a25

şāfī (Ar.) **Temiz, pak, arı.**
Ādem-i ş. T704a8
ş. ķıl- **"Sıkıntıyı gidermek, rahatlatmak, temizlemek"** A724a4

Şafiyye Bike (ö.a.) ?
Ş. M796a22

şafiyu'llāh (Ar.) **Adem Peygamber'in lakabı.**
ş. T694b1

Şafūrā (ö.a.) **Şuayb Peygamber'in Musa Peygamber ile evlendirdiği kızı.**
Ş. T704a7
Ş.-ġa T704a10

Şafvān (ö.a.) **bkz. Ḥantala bin Şafvān**
Ḥantala bin Ş. T697b5

saġ **Sağ, sağlıklı, esen.**
s. selāmet M798a14
s. ve selāmet bol- M790a12

sāġar (Fa.) **Kadeh, içki bardağı.**
s.-ı M801b13
s.-ıda M784a25
s.-ıdın M800a13

saġın- **Düşünmek; hatırlamak; tasalanmak, kaygılanmak; sanmak, zannetmek.**
s.-dı A724b13
s.-madı T701a14
s.-ur irmiş M795b4
s.-ıp T714b26, T715a18, T715a19
s.-urġa M790b25

saġındur- **Hatırlatmak, düşündürmek.**
s.-saññız M794b6
s.-ġay sin T701a12
s.-maķ M790a2, M798a27

saġış- **Sanmak, zannetmek, saymak.**
s.-ġaylar M799a21

sāḥat (Ar.) **Geniş sahalar, meydanlar, açık alanlar.**
s.-ıġa M785a12
s.-ıda M785a2

ṣaḥāyif (Ar.) **Sayfalar.**
ṣ.-ıġa M782b4

ṣāḥib (Ar.) **Sahip, malik; koruyan.**
ṣ.-i Güzīde "Tarih-i Güzide adlı eserin yazarı tarihçi Hamdullah Mustavfi" T697a4, T697b14, T712b26, T715a14, A724b18, A727a4, A728b21
ṣ.-i serīr bol- "Hükümdar olmak" A721b11
ṣ.-i tāc M786a15
nedīm ü ṣ.-dür M791a4

ṣāḥib-cāh **(Ar.Fa.birl s.) Mevki sahibi.**
ṣ.-larġa M800b24

ṣāḥib-cemāl (Ar.Fa.birl.s.) **Güzel.**
ṣ. A729a18, A731b5
ṣ.-raḳ A732b11

ṣāḥib-dert (Ar.Fa.birl.s.) **Dertli, kederli.**
ṣ.-i M798b8

ṣāḥib-devlet (Ar.Fa.birl.s.) **Devletli, yüce, değerli.**
ṣ. ü ʿazīmü'ṣ-ṣān M791a8
ṣ. T711b11, A726b25, A726b26, A730a24, M793a11

ṣāḥib-esrār (Ar.Fa.) **Dost, arkadaş, sırdaş.**
refīḳ-i ṣ. M790a26

ṣāḥib-iḫtiyār (Ar.Fa.birl.s.) **Söz sahibi, bir konuda idareyi elinde bulunduran.**
ṣ. bol- A726a27
ṣ.-ı T701a25

ṣāḥib-ḳader (Ar.Fa.birl.s.) **Değerli, güçlü, aziz, talihli.**
ʿazīz ü ṣ. M796a23

ṣāḥib-ḳırān (Ar.Fa.birl.s.) **Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar, muzaffer hükümdar.**
sulṭān-ı ṣ. T696b2

ṣāḥib-vuḳūf (Ar.Fa.birl.s.) **Bilgili, vâkıf, âgâh, haberli.**
ṣ. min M792b25
ṣ.-dur M793a9
ṣ. M788b4, M791b20, M793b22

ṣaḥīfe (Ar.) **Tanrı'nın dört kitaptan başka Cebrail vasıtasıyla bazı peygamberlere yolladığı emirler.**
ṣ. T695a19, T695b17

ṣaḥīḥ (Ar.) **Doğru, gerçek; açık; kusursuz, iyi.**
ḥadīṣ-i ṣ. M801a15
ṣ. ḳıl- "İyileştirmek, iyi etmek" T714b21

ş.-raḳdur A722b27

sāḥil (Ar.) **Sahil; deniz, nehir, göl kenarı.**
s.-ġa M784a24
s.-idür M785a5

sāḥir (Ar.) **Büyücü, sihirbaz.**
s. sin T704a21
s.-dür T716a14
s. T716a18(2), T717a6
s.-lerin T704a22, T716a14
s.-ler T716a15

saḥra (Ar.) **Kır, ova.**
s.-sı T710a25
s.-sıġa M785b2

Saḫryār'ed (ö.a.) **Süleyman Peygamber'in kılığında onun tahtına geçerek kırk gün hüküm süren cin.**
S. atlıġ T711b18

saḫtiyān (Fa.) **Demircilerin bellerine bağladıkları deri önlük.**
s.-nı A719b12
s.-ını A719b17

sāḳ (Ar.) **Baldır.**
s.-ıġa M785a13

saḳal **Sakal.**
aḳ saç s. kişi T714b24
s.-ın T703b14
s.-ın ḳırḳtur- M792b18
s.-ıġa kül- "Yüzüne gülmek, gönlünü hoş etmek" A727b25

saḳarī (Ar.) **Cehennemlik.**
s. T697b9

sāḳıṭ (Ar.) **Hükümsüz, düşmüş.**
s. ḳıl- "Kaldırmak, iptal etmek" A729a3

sāḳī (Ar.) **Kadeh, içki sunan; hükümdarın içecekleri ile ilgili kişi, bu görevde olan.**
ḫaṭṭ-ı s. M796b24
s. T701a13, T701a19, M796b25
s.-niñ T701a16
s.-ni T701a13
s.-leriġa M783b27

sākin (Ar.) **Oturan, bir yerde yaşayan, bir yere yerleşen.**
s. bol- "Yerleşmek, yaşamak" T694b14, T703a9, T704a1, A719a24

sāḳiyā (Ar.) **Ey saki. bkz. sāḳī**
s. M783b27, M784a2

saḳḳā (Ar.) **Saka, su dağıtan.**
s. A731b8

ṣaʿl (Ar.) **Kenar, kenar uzunluğu.**
ṣ.-i T710b14

sal- **Bırakmak, koymak, atmak; yaymak, sermek, dağıtmak; inşa etmek, imar etmek, yapmak; uzatmak, dokundurmak, getirmek, almak, götürmek; söyletmek; duçar etmek; vermek; sarkıtmak; kapatmak, hapsetmek; uzaklaştırmak, göndermek; terk etmek; sokmak; bir şeyin geçmesine müsaade etmek; bir yana devirmek; hatıra getirmek; yardımcı fiil.**
s. M796b20
s.-dım T709b1
s.-dı T702a3, T703b17, T705b25, T706b5, T707a8, T707a15, T712b22, T714a24, A718b19, A719a15, A722a20, A727a11, M785b11
s.-dılar T700b12, T702b7, T705a23, T716a13, T716a23
s.-madıñ **(naṣiḥatni ḳulaḳḳa s.ma-) "Dinlememek, nasihat dinlememek"** M799a8
s.-madılar **(köz s.ma-) "Önem vermemek"** M797b27
s.-sa A733a15, A733b7, M785a8, M787a24
s.-ġay min M795b27
s.-ġay M788a22
s.-ġaylar T698b9
s.-maġay siz M786a3
s.-ur M795a27
s.-r irdi T716a3
s.-mış bolġay M788a3
s.-ıpdur T700b25
s.-ıp irdi A731b26
s.-ġaç T704a19
s.-ıp T698b9, T700b11, T700b13, T701b8, T703b5, T703b10, T705a20, T706a11, T707b(2), T709b2, T716a6, T716a23, T717a13, A718b18, A719a19, A719b7, A720b15, A722a20, A723a12, A725a21, A727a15, A728a23, A730b1, A730a11, A731b25, A732b16, A733b2, M783a11, M784b5, M792a2, M800a16
s.-urġa M783b20
s.-urda T703b25, T710a1, A727b24
s.-ġandın T709b2

āgāhlıḳ sal- A733a15
araġa sal- A730a11
kişi araġa sal- A732a16
kişiler arġa sal- A730a11
-nı baḥşḳa sal- A726a1
bünyād sal- A733b2
çek sal- A8-719b7
dimaġıġa fāsid ḫayāl sal- A719a19
ġam sal- M795a27

giriv sal- A730b26
ġubar sal- M788a3
dimağıġa ġurūr sal- A724b14
ḳadem sal- " Yürümek" M784b5
ḳoşḳun sal- A727b24
köñül sal- M786a3
...muḥabbetini köñülge sal- T703b10
köz sal- T710a1
köz salma- M797b27
közdin sal- A723a12
naṣiḥatını ḳulaḳḳa salma- M799a8
ḳur'a ṣal- T712b18, T713b13
özin mehlekelerge sal- A720b15
naẓar sal- "Bakmak" A733b7
nūr sal- M787a24
cismiġa ot sal- M785a8
-nı mühlik mātemġa ve öçmes otḳa sal- T700b12
özin mehlekelerge sal- A720b15
özni sal- M795b27
su sal- A730b1
şūr sal- T712a17, A728b18
tāb sal- M783a11
tarḥ sal- A719b27
tarḥ(ın) sal- M783b20
tilige rāst sözler sal- T705b25
ḫalḳ tilige sal- T700b25

ṣalā (Ar.) **Çağırma, çağrı.**
ṣ. ur- "Çağırmak, davet etmek" T711a5

ṣalābet (Ar.) **Sağlamlık, katılık.**
ṣ.-idin M785a21

ṣalāḥ (Ar.) **İyilik; rahat, huzur; dine bağlılık.**
ehl-i ṣ. T716b21
ṣ. u fesād M791b21
ṣ.-ġa kiltür- "Rahata kavuşturmak, iyileştirmek" M802a20
ṣ.-ı M799a8
ṣ.-ıñġa til çik- T718a5

ṣalāḥiyyet (Ar.) **Bir işi yapmaya hakkı ve yetkisi olma.**
ṣ.-i M795b20

ṣalavāt (Ar.)**Namazlar.**
ṣ.-ı ḫams M793b5

ṣalavātu'llāhi 'aleyhi (Ar.) **Salavat onun üzerine olsun.**
İbrāhim ṣ. T696b17
ṣ. T694b1

ṣalavātu'llāhu 'aleyhi's-selām (Ar.)
ṣ. T714a13

ṣalavātu'llāhi ve selāme 'aleyhi (Ar.)
ṣ. A729b20

ṣalavātu'llāhu ʿaleyhi ve ʿalā ālihi
ṣ.-ġa T712b12

ṣalavātu'r-raḥman (Ar.)
ṣ. T697b16

ṣalavātü'r-raḥman ʿaleyh (Ar.)
ṣ.-niñ M792b8

ṣalavātü'r-raḥmān ʿaleyhi (Ar.)
ṣ. T696a15, T697b26

Ṣalif (Ar.) **Behram bin Behram'ın lakabı. Övünen, gösteriş meraklısı, haksız iddialar peşinde olan.**
Ṣ. A726a7

Ṣāliḥ (ö.a.) **Salih Peygamber. Semud kavmine gönderilmiştir.**
Ṣ. ʿaleyhi's-selām T697a8, T697a12, T697a14, T697a15, T697b15, T697a16, T697a18, T697a22
Ṣ. ʿaleyhi's-selāmnıñ T697a20, T697b3
Ṣ. ʿaleyhi's-selāmnı T697a20
Ṣ. ʿaleyhi's-selāmġa T697a24
Ṣ. ʿaleyhi's-selāmdın T696b17, T697a14, T697b16
Ṣ. bin Arġu T697b23
Ṣ. nebī T697b2
Ṣ. T697b4, T702b26
Ṣ.-ni T697b5

ṣāliḥ (Ar.) **Sağ, hayatta.**
ṣ. irken T706b21

Ṣāliḥa (ö.a.) **Cerih adlı gencin annesi. bkz. Cerīh.**
Ṣ. ʿābide T717b4
Ṣ. T717b10, T717b11

sālim (Ar.) **Sağ, sağlam; rahat; emin, korkusuz.**
s. T704b19, T716a25, T717a13, T717a14

salḳın **Ilık, yumuşak esinti.**
s.-ınıñ M782b15

ṣalla'llāhu ʿaleyhi vesellem (Ar.) **Allah'ın salat ve selamı üzerine olsun.**
ṣ.-dür T716b15
ṣ. M792b1, T694b8, T696a17, T697b1, T699b3, T713b25, T715a26, T717a18, A730a19, A731b14, A732b5

salṭanat (Ar.) **Hükümdarlık, sultanlık; hüküm sürme; bir ülkeyi idaresi altında bulundurma.**
s.-ı cinn ü ins T710b5
s.-ı Sindī T697a10
ḫūrşīd-i evc-i s. M787a27
taḫt-ı s. M787a27

vüs'at-i s. T697b7
s. taḫtı A729a14, A733a18
s. ḳıl- "Hükümdarlık etmek" T697b22, T698a1, T707b, A718b1, A718b2, A718b11, A720b5, A720b6, A721a26, A727b5, A730a24, A730a27, A731a23, A732b19, A733a4
s.-ḳa oltur- T702a11, A719a11
s. esvābın tüz- "Saltanatın gereklerini yerine getirmek" A720a20
s. terkin tut- "Hükümdarlığı bırakmak" A721a20, T708b24
s. T707b, T708b24, T709a8, T709a10, T709b3, T709b12, T710a6, T712a8, T715b9, A719a4, A719b1, A720b15, A720b20, A721a9, A721b21, A722a19, A722a21, A725a2, A726a12, A726a21, A727b26, A728a7, A728b19, A729b16, A730b23, A731a13, A732a24, A733b5, M785b6, M786a3, M787b9, M789a27, M791b9, M791b16, M795b18, M795b24, M796a8, M796a21, M796b26
s.-nı A720a22, A724a13, A727a23
s.-ḳa A728a5, T702a11, A719a11
s.-dın T697b7, T697b17, A721b22, A727a27, A732b8
s.-ı T703a17, T703a18, T709a9, T710b1, T710b4, T711b25, A719b5, A719b14, A720b3, A722b4, A723a27, A724a17, A724a23, A724a25(2), A725b22, A727a25, A727b8, A728b17, A729a3, A730b6, A730b25, A729a12, A731a5, A731b19, A732a24, A732b20
s.-ınıñ A719a18, A722b7, A726a14, A727a20, A728b21
s.-ın A720b10, A723a26
s.-ını A722b18, A727b14, A729b14
s.-ıda T703a17, A728a25
s.-ıdın A726a24
s.-larınıñ A720b6, A723b27, A724b8, A724b17

salṭanat-āyin (Ar.Fa.) **Sultanlık, hükümdarlık; rahat, bolluk.**
s. M787b15

Sām (ö.a.) **Nuh Peygamber'in oğullarından biri.**
S. bin Nūḥ T696b18, T696b19, T697b23(2), T697b27
S. bin Nūḥnı T714b23
S. T696a18, T696a23, T714b25, T714b26, A720a3
S.-nıñ T694b6, T702a16
S.-nı T696a21, T696b3
S.-ġa T696a20

Sām (ö.a.) **İran'ın ünlü kahramanı Rüstem'in büyükbabası, Zal'in babası.**
S.-ı Nerimān A720a14
S.-ı Nerimān irdi A720a4
S. bin Nerimān bin Etreb bin Ābitinġa A720a27

saman **Saman.**

s. A726a2

Sāmirī (ö.a.) **Yahudileri, Musa'nın idaresinde Mısır'dan çıktıktan sonra, altından yapılmış buzağıya tapmaya teşvik eden kişi ve bu kişinin kavmi.**
ḳavm-i S. T705a10
S. T705a11

San'ā Kūsī **Dāvud** (ö.a.) **Eski tarihçilerin Fencar, Musi, Mamü'l-kavsi ve Cüfün adlı kişilerle birlikte peygamber olarak saydıkları bir kişi.**
S. T713a2

ṣan'at (Ar.) **Sanat, iş, uğraş, meslek; ustalık, hüner, maharet; istek, yetenekle birlikte istek.**
ṣ. T709b17
ṣ.-i T699b13, A730b11
ṣ.-in T709b18
ṣ.-iğa T713a19
ṣ.-ide T705a26
ṣ.-idin M796a4

ṣanavber (Ar.) **Çam fıstığı ağacı.**
ṣ. dik M785a8

ṣanāyi' (Ar.) **Maharetler, hünerler, ustalıklar.**
ṣ.-in M800b22

sançıl- **Sivri bir şey bir yere batmak.**
s.-madı M797b25

ṣandūḳ (Ar.) **Sandık.**
ṣ.-ı şehādet T705b21
ṣ. bile A722a25
ṣ. T703b25, T705a20, A722a25
ṣ.-nıñ T698b21
ṣ.-nı T703b8
ṣ.-ḳa T698b21, A721a3, A722a20
ṣ.-ığa T698b23

ṣanduḳü'ş-şehāde (Ar.) **Musa Peygamber'in Harun'un evlatlarına emanet ettiği sandık.**
ṣ. T705a21
ṣ.-ğa T707a8

saña **İkinci tekil kişi zamiri sin'in yönelme hali. bkz. sin.**

ṣāni' (Ar.) **Tanrı; yapan, yaratan, işleyen; sanat eseri ortaya çıkaran.**
ṣ.-i kārsāz T706a23
ṣ. M784a23, M785a4
ṣ.-ğa M782b1, M785b6

s̱ānī (Ar.) **İkinci.**

mu'allim-i ṣ. M799a5

Sārā (ö.a.) **İbrahim Peygamber'in eşi, İshak Peygamber'in annesi.**
S. T698b12, T698b15, T699a2, T699a3(2), T699b13
S.-nıñ T698b15, T699a20
S.-ġa T698b13, T698b14
S.-dın T699a27

sarāy (Fa.) **Saray.**
s.-ını T713a21
s.-ların T703a20

sārbān (Fa.) **Deve sürücüsü, deveci.**
s.-ıñġa M794b2

ṣarf (Ar.) **Harcama.**
ṣ. ḳıl- "Vakfetmek, zamanını bir işe harcamak" T717b26

ṣarḥ (Ar.) **Kale; büyük, yüksek bina; açık olarak söyleme, fütursuzca söyleme.**
ṣ.-ı mümerredni T704b10
ṣ. bile M799b22
ṣ.-nı T704b11

sarı **...-a/-e doğru; -ın/-in, -nın/-nin tarafına, yönüne; taraf, yön; -a/-e tarafa doğru; tarafa, bir tarafa, yöne; tarafından, istikametinden.**
alar s. T704b1
anıñ s. T698b13
āsmān s. T698b22
'adem kişveri s. A730b26
bu biri bir s. A730a6
cehennem s. T697b14
Cercis 'aleyhi's-selām s. T716b8
dest s. A723a22
dünyā s. M797b26
Eyyūb 'aleyhi's-selām s. T702b1
Ḥanṭala s. T697b12
her s. M783a22
Hindūstān s. T694b19
'Irāḳ-ı 'Acem s. A721a16
it s. T698b22
-ḳa s. A732a10
ḳavm s. T706a25
ḳırağı s. M788b25
mağrib s. T707b
maşrıḳ s. T707b
melik s. T714b17
murād s. M797b2
ol s. T706b27, M785b15, M787b17
ol tabaḳı s. T703b17
Rūm s. T700a17
sebzvār s. M787a15

siniñ s. M797b16
Taberistan s. A720a2
tağ s. T697a17, T699b19, T704a10, T705a17, M784a15
tofraḳ s. A719b25
yüz s. M797b8
bir s. irdi A730a6
s.-dın "Yönünden, tarafından, istikametinden"
Şām s.-dın T703a20
ol s.-dın T703a22, M801b25
s.-ğı "Tarafındaki, yönündeki." A728b14

sarığ **Sarı, sararmış.**
s. bol- "Sararmak, solmak" T697a19, T705a26, M783b5, M783b11(2), M788b2, M794b4, M797b4

ṣarīḥ (Ar.) **Açık olarak, tam olarak, açıkça.**
ṣ. u kināyet bile M799a12

ṣarṣar (Ar.) **Şiddetli, gürültülü rüzgâr; kasırga, fırtına.**
ṣ. T697a2, M784a19, M784b18, M801a24
ṣ.-ı M786b10
ṣ.-ığa M802a12
ṣ.-ıdın M801b12

ṣarṣar-ḫırām (Ar.Fa.birl.s.) Fırtına gibi giden, kasırga gibi olan.
ṣ.-ğa M784a11

ṣarṣar-mānend (Ar.Fa.) **Şiddetli rüzgâr benzeri, fırtına gibi, kasırga gibi.**
ṣ.-ler M784a12

Sart (ö.a.) **Türkler ve Moğollar tarafından Taciklere verilen ad.**
S. divānlar " Sart divan'nda görev alanlar. Sart divanı, Timurlular devletinde Türk ve Moğol unsurları dışındaki reayanın işleri ve maliye işleriyle uğraşan divan." M793b20

Saruğ (ö.a.) **Nuh Peygamberin soyundan bir kişi.**
Tāḫūr bin S. T697b23

Sārye (ö.a.) **İran hükümdarlarından Tahmures'in yaptırdığı şehirlerden biri.**
S. A719a6

Sāsān (ö.a.) **İran'da Sasani hanedanının atası, kurucusu (M.S. ~I. yy.).**
duḫt-ı S. A722a11
S. bin Behmen A724b19
S. irdi A724b21
S. A722a11, A722a14, A724b5, A724b20, A726b11
S.-nıñ A724b23, A724b24
S.-dın A724b21

Säsäniler (ö.a.) **M.S.** 224-651 **arasında İran topraklarında hüküm süren hanedan.**
S.-dürler A724b16
S.-niñ A724b19
S.-ğa A724b4

Säsäni-nijäd (Fa.) **Sasani soyundan, Sasani sülalesinden.**
S. A727b17

sat- **Satmak, bir malı bir değer karşılığında alıcıya vermek.**
s.-tılar T700b6, T700b15, T701a27
s.-ıp min A729b23

satḳun al- **Satın almak.**
s. al A729b27
s. aldı T700b19, A729b21
s. alğaylar A730a1
s. alıp min A729b23
s. alıp T701a27

Saṭîḥ Kähin (ö.a.) **İslamiyetten önce Arabistan'da efsanevi bir kâhin.**
S. A730a21, A730a23

saṭḥ (Ar.) **Satıh, yüzey.**
s.-ı M784b7

ṣaväb (Ar.) **Doğruluk, dürüstlük; doğru, dürüst.**
ṣ. M792b7(2)
ṣ.-ı M782b5

Säve (ö.a.) **Orta İran'da Kazvin-Kum anayolu üzerinde bir şehir ve idari bölge.**
S. A730a20
S.-dedür T709a17

ṣavmaʿa (Ar.) **İbadet yeri, tekke, özel tapınak.**
ṣ. T717b5
ṣ.-sı T710a1
ṣ.-sınıñ T712a11
ṣ.-sığa T716b21, T717b7, T716b25

savrul- **Savrulmak, dağılmak, saçılmak.**
s.-madı M798a9

ṣavt (Ar.) **Ses, seda.**
ḥüsn-i ṣ.-dur T709b14
ṣ. bile T709b15
ṣ.-ığa M783b8, M787b3

savu- **soğumak, sıcaklığı kaybolmak.**
s.-ğan M800a6

savuġ **Soğuk; sert hava. krş. savuḳ**
s. bol- T704a10, M783b4, M801a6

savuġluġ **Soğukluk, soğuk olma. krş. savuġluḳ**

s. birle M784a2

savuḳ **Soğuk; soğuk hava; serin. krş. savuġ**
s. M783a6, M784a13(2)

savuġluḳ **Soğukluk, soğuk olma. krş. savuġluġ**
s. M784a21

savur- **Savurmak, dağıtmak, saçmak, uçurmak; -e vermek, kaptırmak.**
s.-dı M798a23
s.-ġay M786b10
-ġa s.-ġay M802a12
s.-up T697a3, T710a16, M786a8
s.-urġa M801a24
s.-maġlıġ irür M787b23

savurt- **Savurtmak, attırmak, saçtırmak.**
s.-tı T716b4

sa'y (Ar.) **Uğraşma, gayret, çalışma, çabalama, emek.**
s. u iḥtiyāṭ T716b16
s. u imgek M799a10
s. bile M799a1
s. ile M788a15
s. bol- M796b10
s. ḳıl- "Uğraşmak, çalışmak, gayret etmek, çaba harcamak, meşgul olmak" T698a20, T703a22, T708a22, A733a9, M786b23, M797b17, M798b21
s. ḳılıl- "Uğraşılmak, çalışılmak" M794a20
s.-nı M798a27
s.-i T718a4
s.-i bile A721a11
s.-in M786a23

ṣayd (Ar.) **Av; avlanma, avlama.**
ṣ. bile A728b5
ṣ. iyle- "Avlamak" M784b16
ṣ. it- "Avlamak" M784b16
ṣ. ḳıl- "Avlamak; ele geçirmek, etkilemek" A721b14, A727b27
ṣ.-ı A724a15

Ṣaydūn (ö.a.) **Cezyen ülkesinden putperest bir kişi. Süleyman Peygamber putperest olduğu için bu kişiyi öldürtmüş. Bu kişinin kızını da eş olarak almış.**
Ṣ. T711b19

sāye (Fa.) **Gölge; gölgeli yer, kuytu; himaye, koruma.**
s.-i 'adl M802a23
s.-i devlet M798a20
s.-i iḳbāl M798b12
s. ḳıl-"Gölge etmek, gölge olmak" T710b18,

T712b23
s. M783a6, M784a9, M792a2
s.-si M783a12
s.-sin A722b20
s.-side T703b27, M785a3

sâye-güster (Fa.birl.s.) **Koruyan, himaye eden.**
s. M795b26

sayı **....dığı zaman; vakit, zaman, an; kadar.**
-ġan sayı A730b2, M799a9(2)

sâyir (Ar.) **Diğer, başka, gayri.**
s. T704a27, T711b16, T715a26, A719b8, A723b2, A724a4, A726b27, A730a26, A731a27, M786b23, M788b20, M789a10, M792b10, M794b26, M797a1
ve s. T695a27, T695b9, T700a15, T703a1, T704b27, T714b3, T716a12, A728b6, A728b16, M792a16, M793a2, M794b27, M799a26, M800b12

sâz (Fa.) **Çalgı, müzik aleti.**
s.-ı sefer T717b21
s. T717b19
s.-ları T717b21

sâzende (Fa.) **Çalgıcı.**
s. A728b15

Sebâ (ö.a.) **Tevrat'ta, Yunan, Roma ve Arap edebiyatlarında, Güney Arabistan kitabelerinde sık sık sözü edilen Arabistan'ın güneybatısında yaşayan kavim ve bu kavmin bulunduğu yer.**
S. irdi T711a16
S. T696b6, T711a21, T711b5

seb'a (Ar.) **Yedi.**
eḳâlim-i s. "Yedi iklim" A731a22

Seb'a-i Seyyâre (ö.a.) **Ali Şir Nevayi'nin mesnevilerinden biri.**
S.-de A728b17

s̱ebât (Ar.) **Sebat, kararlılık, süreklilik; yerinde durma, durma, sabit olma; dayanma, direnme.**
s̱. u devâm M785b7
s̱. u seyr M787a26
s̱. M785a9, M797b4

sebeb (Ar.) **Sebep, vesile, gerekçe; dayanak, esas; bahane; yüzden.**
s.-i rızḳ T701a26
s.-dür T699b4
s. T706b21, M795b10
s.-in T698a25, T717a11, T717a22, M787b5
s.-din T695a27, A729a1, M785b17, M790b2, M790b6, M798a27

s̱ebt (Ar.) Yazma, kaydetme, kaleme alma, yazıya geçirme.
s̱. bol- "Yazılmak, kaydedilmek" M782b12
s̱. ḳıl- "Yazmak, kaydetmek" A724b9, M793b24

sebz (Fa.) Yeşil, canlı, taze, neşeli.
s. ü ḫurrem M783a5

Sebzvār (ö.a.) Horasan'da bir şehir. Nişapur'un batısındadır.
S. sarı M787a15
S.-nıñ T702a21

sebze (Fa.) Yeşil renk; yeşil, taze, canlı; yeşillik, sebze.
cevāhir-i s. A731a26
s. tili M782b19
s.-si M782b18
s.-sidin M785a16
s.-ler T715a7, M785a16

secdāt (Ar.) Secdeler. bkz. secde
s.-ı şükr ḳıl- T715b16

secdāt (Ar.) Doğruluk, bahtsızlık.
s. tap- T716b19

secde (Ar.) Secde, namazda eğilip yere kapanma, yüzünü yere sürme; birine hürmet ve tazim için önünde eğilme, yere kapanma; tapma, boyun eğme işareti olarak yere kapanma; yüz yere sürerek selamlama; secde amacıyla yüzün yere sürüldüğü yer, makam, huzur.
s.-i taḥiyyet T702a8
s. ḳıl- "Hürmet ve tazim gösterisi olarak birinin önünde yere kapanmak; tapmak; selamlamak; tabi olmak, baş eğmek, hürmet etmek" T694b12, T695a10(2), T698a24, T700b6, T705a17, T705a18, T706a16, T716a5, T716b7, T717a3, A732a20, A732a21
bir yüz bile s. ḳıl- T705a17
s.-ğa T698a25, A718b21
s.-din T710a13
s.-sidin M787b6

secde-gāh (Ar.Fa.) Secde edilecek yer, secde edilecek makam.
s. M795b13

sedd (Ar.) Set, herhangi bir şeyi engellemek için yapılan yüksek, kalın duvar.
sedd-i Ye'cüc "Çin Seddi" A723b13
s. bağla- "Set inşa etmek, ettirmek" T697b19
s.-idür A723b9

Sedd-i İskenderi (ö.a.) Ali Şir Nevayi'nin hamsesini

oluşturan mesnevilerden biri.
S.-de A723a4, A723b1

Sedî/Süy (ö.a.) **Metnimize göre Yunus Peygamber'in halkını doğru yola çağırmak için gönderildiği ülke ve bu ülkenin mensup olduğu kavim.**
S. T712b10

sefâhat (Ar.) **Eğlenme, hafife alma, zevk ve safayla düşüncesizce gün geçirme.**
s. ḳıl- T703a3

sefer (Ar.) **Yolculuk, gidiş; savaşa gitme, savaş halinde olma; savaş.**
sâz-ı s. T717b21
s. T700a17, T712b7, M784b3
s.-de T700a2, M798a13, M801a4
s.-din M790a11(2)
s.-iġa T695b13
s.-idin M788a16

sefîne (Ar.) **Gemi; şiir mecmuası, not defteri.**
s.-siniñ M784a23
s.-siġa M787b18
s.-sidin M787b18

seḫâ (Ar.) **Cömertlik, el açıklığı.**
s. M782b17, M798a22

seḥâb (Ar.) **Bulut; karanlık.**
s.-ı gevher-efşân M785a13
s.-ı sipihr-peyker M787b18
s.-nıñ M783b26
s.-ı M796b24, M785b7
s.-ıdın M782b21

seḥer (Ar.) **Sabah, sabah vakti; tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.**
nesîm-i s. M792a12
s. A728a26, M786a5, M786a7, M797b4

seḥere (Ar.) **Sahirler, büyücüler, sihirbazlar.**
s. T704a24, T716a18, T716a17, T716a20

seḫî (Ar.) **Cömert, eliaçık.**
s. irseñ T718a9
s. T695a25

sehl (Ar.) **Kolay, sade.**
ḥüsn ü s. A718b14
s.-dür M792b18

sehm (Ar.) **Yükseklik, küresel yükseklik, bir yayın kirişinden yayın en uç noktasına çıkılan çıkma yüksekliği, yayın dış teğetine çıkılan dikme.**
s.-i M784b15

sehm-nāk (Ar.Fa.) **Korkunç.**
s. M784b14

sehv (Ar.) **Hata, yanlış; vehim.**
s. ḳıl- "Hata yapmak, yanılmak" M792b22
-ġa s. tüş- "Vehme kapılmak" A721b1
s. M783b12, M792b9
s.-ġa A726a8

sekerāt (Ar.) **İzler, alâmetler, dalgınlık, baygınlık. mevt s.-ı "Can çekişirken gelen baygınlık, dalgınlık, ölüme ait işaretler"** T714b8
s.-ı T714b8

Sekīne tābūtı (ö.a.) **İslami rivayetlerde Talut'un hükümdarlığının meşruiyetinin alâmeti olan tabut. Adem'den beri aileden aileye geçen mukaddes tabutta; Sekine, içinde enbiyanın kalplerinin yıkandığı bir leğen, kanun levhaları, Musa'nın asâsı, Musa'nın ayakkabıları, bir ölçek kudret helvası, Harun'un sarığı ve âsası vardır.**
S. T709a4, T709a9

sekr (Ar.) **Sarhoşluk.**
s. T714a7

selām (Ar.) **Selam, sözle veya işaretle nezaket gösterisi yapma, esenleme.**
s. M802a2
s.-dın M786b26
s.-ıñ A733b11

selāmet (Ar.) **Salimlik, eminlik; sağ ve sağlıklı olma; selamete çıkma, kurtulma; iyi sonuç; sözün, cümlenin düzgün ve doğru olması.**
s.-i ebedī M791a2
ʿayn-ı s. M800b5
s. ü revānlıġ M788b3
saġ s. M798a14
s. bile M785b19, M790a11
s. birle M801b24(2)
saġ ve s. bol- M790a12
s. T698a10, T718a18, M797a8
s.-iñizġa M800a26

selāmetlıḳ (Ar.T.) **Sağlık, esenlik; eminlik.**
s. bile M789b13
s.-ı M789a15
s.-ın T702a3, A728a8
s.-ıñızġa M796b5

selāṭīn (Ar.) **Sultanlar, hükümdarlar.**
s.-i müşfiḳ M793a11
s. üçün A720a26
s. T699b22, T703b19, A719a16, A721b11,

A723b3, A723b16, A729a1, A729b19, M791a8, M791a9, M791a11, M792a22, M792a24
s.-niñ A723b23
s.-ni T697b24, A723b19
s.-ġa A730b16, A731a20, M801a13, M786a2
s.-din T708a22, A724b3, A727b17, M789b24
s.-i A722b11
s.-ini A718b1, A731a6

selāṭīn-münferid (Ar.Fa.birl.s.) **Sultanlar içinde tek olan, biricik sultan.**
s. T711a18

selāset (Ar.) **Sözün akıcı olması, sözdeki akıcılık.**
s.-idin M800a7

selef (Ar.) **Bir yerde bir işte başka birinden önce bulunmuş olan kimse.**
s.-i mülük T716a26

selīm (Ar.) **Kusursuz, doğru, sağlam.**
ṭab'-ı s. M800b23

Selīm Ḥayyāy (ö.a.) **Kalut bin Yufna'nın Melik Barik'e karşı gönderdiği kumandan.**
S. Ḥ-ġa T707b

Selm (ö.a.) **Pişdadiyan sülalesinden altıncı hükümdar olan Feridun'un üç oğlundan biri. Feridun yaşlanınca ülkeyi üç oğlu arasında paylaştırmıştır. Bu paylaştırmada Selm'e Arap ülkesini vermiştir.**
S. A719b18, A719b23
S.-ġa A719b19

Selmān-ı Fāris (ö.a.) (?-656?) **Sahabeden ve İslam menkıbelerinin en tanınmış şahsiyetlerinden biri.**
S.-din T714b27

Selmān-ı Fārisī (ö.a.) **bkz. Selmān-ı Fāris**
S. rażiya'llāhu 'anhudın T714b21

Selūm (ö.a.) **Bir nebi. Adı, kendilerine Tanrı tarafından nübüvvet verilen Sâdık ve Sadûk ile birlikte anılır.**
S. T712b27

semā (Ar.) **Gökyüzü.**
mihr-i s. dik M783b9
s.-ġa M785a11

semā' (Ar.) **Dönme, kendi etrafında dönme.**
s.-ın M782b18

s̱emer (Ar.) **Meyve, yemiş; mahsul.**
s̱.-ni M785b10

ṣ.-i M785a24
ṣ.-iniñ M785a24

Semend (Fa.) **Kula at, çevik ve güzel at.**
na'l-i s.-i sipāh M795b6
s.-i M789a13

semender (Fa.) **Ateşte yaşayan bir masal hayvanı.**
s. M783a6

semen-sā (Fa.birl.s.) **Yasemin yayan, yasemin kokan.**
s. M782b19

ṣemere (Ar.) **Meyve, yemiş; fayda, verim; netice.**
ṣ. tap- M785a2
ṣ. M795b17
ṣ.-si M788a25
ṣ.-sin M785b10
ṣ.-sidin M785a3

Semerḳand (ö.a.) **Buhara ile birlikte Maveraünnehr'in başlıca şehri, Batı Türkistan'da Soğd ırmağının güney kıyısında aynı adı taşıyan eyaletin merkezi.**
S. A722b3
S.-da A723b9
S.-dın M789a19

semiz **Semiz, besili, etli, yağı çok olan, besili.**
s. T699b20, T701a14

Ṣemūd (ö.a.) **Salih Peygamber'in gönderildiği kavim. Kur'an'da peygamberlerine asi oldukları için bir sayha ile helak oldukları yazılıdır.**
Ṣ ḳavmi T697a8(2), T697a9, T697a17, T697a26, T697b2
Ṣ. neslidin T697b6
Ṣ. A719a24(2)
Ṣ.-nıñ T697b4

ṣenā (Ar.) **Övme, övüş, övgü ve yüceltme ile niteleme, anlatma.**
du'ā vü ṣ.-ñız M800b3
ḥamd u ṣ. M785b6, M800b2, M800b3
ṣ.-dın M789a13

Sencer (ö.a.) Büyük Selçuklu sultanı Sencer. (1086-1157)
taḫt-ı S. M796a20

seng (Fa.) **Taş.**
s.-i bārān T717a15
s.-i kebāb M783a1

Senvān (ö.a.) **Erfahşed'in kardeşi Erem'in yedi oğlundan biri olan Hasem'in hükümdarlık alanı Harem ile Senvan arasıdır.**
S. A719a25

sep- **Serpmek, saçarak dökmek.**
s.-erler irdi A731b8
s.-miş bolğaylar A726b17

sepidār (Fa.) **Söğüt ağacı; akçakavak.**
s. dik M785a9

sepil- **Saçılmak, serpilmek.**
s.-gen M797a18

ser (Fa.) **Baş.**
s.-idin M787a4

serāned (Fa.birl.s.) **Önde gelen, ileri gelen.**
S. A722a2

serā-perde (Fa.) **Otağ, padişah çadırı.**
s. T705a21, M795b4

ser-ā-ser (Fa.) **Baştan başa.**
s. M785a18, M791b11

ser-belend (Fa.birl.s.) **Yüksek, başı yüksek; yüce; şöhretli.**
s. bol- M798b24
s. it- M787b1
s. ḳıl- M800b23
s. M792a1

ser-belendlıġ (Fa.T.) **Yüce, yükseklik.**
s.-ı M782b19

ser-be-ser (Fa.) **Baştan başa, bütünüyle.**
s. M784a7, M788b9
s.-ġa M799b26

ser-çeşme (Fa.birl.i.) **Çeşme başı, su başı, pınar başı.**
s.-sidin M801b12

serd (Fa.) **Soğuk.**
s.-i vesim M783b24

serdār (Fa.) **Kumandan, komutan.**
s. T705b9
s.-ı T706a9
s.-ı irdi A732a1
s.-larा T697a7

ser-efgende (Fa.birl.s.) **Baş eğmiş, boyun eğmiş, baş eğen.**
s. bol- M790b27
s.-ler M798a21

ser-efgendelıġ (Fa.T.) **Başı önde eğiklik, mahcubiyet.**
s. bile M791b25

ser-efrāz (Fa.birl.s.) **Benzerlerinden üstün olan; başını yukarı kaldıran, yükselten, yükselmiş olan.**
s. bol- A733a10
s. it- A729b16
s. ḳıl- "Üstün olmak, yükselmek, yücelmek" M792a16, M800b8, M800b26
s. ḳılıl- "Üstün tutulmak; yükseltilmek, yüceltilmek" M789a25, M792a9
s. M798b24

ser-efrāzlıġ (Fa.birl.s.) **Onur, şeref, gurur, başın dik olması; sevinç, mutluluk. krş. ser-efrāzlıḳ**
mūcib-i s. M795a9
mūcib-i s.-ı irdi M787a16
s. M789a11, M790a5, M790a15, M794a25, M801b14

ser-efrāzlıḳ (Fa.birl.s.) **Gurur, şeref, onur, sevinç; gururla başın dik olması. krş. ser-efrāzlıġ**
mūcib-i s. irdi M797a25
s. M782b16

ser-encām (Fa.Ar.) **Başa gelen, akıbet.**
s. ḳıl- "Anlatmak, hikâye etmek" A727a9

sereṭān (Ar.) **Yengeç; yengeç burcu.**
s. M783a6, M783a8

ser-ferāz (Fa.birl.s.) **Başı dik, başı yükselmiş, onurlanmış.**
s. bol- "Yükselmek, onurlanmak, şereflenmek" A729a26, A731b20

ser-gerdān (Fa.birl.s.) **Başı dönmüş, şaşkın, sersemleşmiş, sıkıntıya düşmiş, perişan.**
s. bol- "Başı dönmek, sıkıntıya düşmek" M801a6
s. T712a3, M792a5
s.-larnı M785b4

ser-gerdānlıġ (Fa.T.) **Başı dönmüşlük, yorgunluk, perişanlık, şaşkınlık.**
s.-ıdın M785a10, M798b16

ser-geşte (Fa.birl.s.) **Şaşkın, sersem, başı dönmüş.**
s.-i ḫodrāy M798b15

ser-geştelik (Fa.T.) **Perişanlık, başı dönmüşlük, şaşkınlık.**
s. içre M794b8
s.-imde M788b10

serḫad (Fa.Ar.) **Serḫat, sınır, hudut.**
s.-de M796b22
s.-dağı M799b24

serḫoş (Fa.) **Sarhoş, kendinden geçmiş.**
s. M783b14

serîr (Fa.) **Taht.**
s.-i belend A732a17
ṣāḥib-i s. A721b11
tāc u s. M790b27
s. üzre A722b4, A732b9

seriyyet (Ar.) **Düşman üzerine gönderilen küçük süvari müfrezesi.**
s. T711b13

ser-keş (Fa.birl.s.) **İtaatsiz, inatçı, dikbaşlı.**
s.-ler M790b27

ser-keşlik (Fa.T.) **İtaatsizlik, dikbaşlılık.**
s. ḳıl- "İtaatsizlik etmek" A722b11, A722b12

sermāye (Fa.) **Mal, varlık; temel, esas, kaynak; ustalık.**
s.-i cāh u celāl M798b13
s. bile A722a26
s.-sidin M796b16, M800a22

sermedî (Fa.) **Daimî, sürekli, ebedî.**
bā'is̱-i mātem-i s. M796a17
istiḳāmet-i s. M791a3
sa'ādet-i s. M792a17, M795b21
s. M794b13

ser-menzil (Fa.Ar.) **Durak, konaklama yeri.**
s.-iğa M802a22

ser-mest (Fa.birl.s.) **Sarhoş.**
s.-leri M794b14

ser-mū (Fa.birl.i.) **Saç, insan başındaki kıl.**
s. M796a27

sernigūn (Fa.birl.s.) **Baş aşağı, ters dönmüş.**
s. T699a16, A730a5

ser-sebzlıġ (Fa.T.) **Yeşillik, yeşilliğin esası, rahatlık, huzur, düzenlilik.**
s.-ın M785b6

serv (Fa.) **Servi, selvi.**
s.-i gül-'iẕār M792a11
s.-i ḫırāmān M787b21, M797a5
s.-i nev-ḫîz M787b11
s. dik M783a20, M785a7
s. T703b9, M795b15

s.-ni M801a24

serv-nāz (Fa.birl.s.) **Servi edalı, servi tavırlı.**
s. M801b14

ser-vaḳt (Fa.Ar.) **Kimse bulunmayan boş oda, yalnız görüşülecek yer, yalnız olunan yer.**
s.-iğa M791b10, M798b13

server (Fa.) **Reis, başkan, önde gelen.**
s.-in T704a27

serzeniş (Fa.) **Yakınma, başa kakma, şikâyetlenme.**
s. M785a11
s.-ler T699a2

S̱evāb (ö.a.) **Davud Peygamber'in küçük erkek kardeşi.**
S̱. T710a2, T710a21
S̱.-nı T710a20
S̱.-ḳa T710a3

s̱evāb (Ar.) **Sevap, Tanrı tarafından mükafatlandırılan hareket; hayırlı hareket, hayır işleme.**
s̱. ḳazġan- M800a24
s̱. M800a22

s̱evābit (Ar.) **Gezegen olmayan, yerinde durur gibi görünen gök cisimleri, yıldızlar.**
s̱. M783a9

sevād (Ar.) **Karanlık, karartı, siyahlık; yazı, karalama, yazının görüntüsü.**
s. ara M800a23
s. bile M801b19
s. T695b2, M795a19
s.-ı M783b3, M787a21, M792a3, M794b9, M795a13, M801a25
s.-ını M791a16
s.-ığa M784b19
s.-ıdın M784a19, M797a11

sevdā (Fa.) **İstek, arzu, heves; iş, durum, fiil.**
s.-yı ḫām A719a22
s.-dın T700b15
s.-sı M782b16

sevdāyī (Fa.) **Sevdalı, arzulu, istekli.**
s. ḳıl- M782b15

sevdāyīlıġ (Fa.T.) **Sevdalı olma, isteklilik.**
s.-ıdın M782b15

Seyfi Zī-yezen Ḥamīrī (ö.a.) **İran hükümdarı Nuşirevan zamanında Yemen padişahı olan kişi. Ülkesi Mesruk bin Ebrehe tarafından alınan bu kişi**

Nuşirevan'dan yardım istemiştir.
S. A730a15

seyl (Ar.) Sel.
s.-i belā dik M785a27
s.-i endūh M787b25
s.-i M786b10
s.-in M782b21
s.-leridin M785b8

seylāb (Ar.Fa.birl.i.) Sel suyu; sel.
s.-ığa M802a11
s.-ları M794a27

Seylūnī (ö.a.) Keyani sülalesi hükümdarlarından Lohrasb ile aynı zamanda yaşayan Yahudi bilginlerinden, hahamlarından biri.
S. A721a23

seyr (Ar.) Hareket, dolaşma; gezme, gezinti; gitme, yolculuk.
s. ü tārāc kör- T709a4
ṣebāt u s. M787a26
s. üçün T711a16
s. iit- T709a5
s. T714b6
s.-ğa T698a7, T698a8
s.-de irdi T714b2
s.-i M795b6
s.-iniñ M784b9
s.-idin M791a1

seyyidü'l-mürselīn (Ar.) Resullerin en ileri geleni, Hz. Muhammed.
ḥażret-i s. s.a.v. A732b5
s. M785b9, M785b25

seyyār (Ar.) Bir yerde durmayıp dolaşan, yer değiştiren gök cismi.
kevākib ü s. M797b13
ṣābit ü s. M800b14
ṣābit ü s. bile M796a4
s.-dın M800b15

seyyārāt (Ar.) Gezegenler.
s. M783a10

sezā (Fa.) Yakışır, münasip, layık; ödül, karşılık, mükafat.
s. vü cezā M799a22, M799a25
s.-dur M794b19
s.-sı A732a24

sezā-vār (Fa.) Yaraşır, layık.
s. M798b14

sezā-vārlıġ (Fa.T.) Yaraşır olma, yakışır olma, layık

	olma.
	s. A733b8
sıbṭ	(Ar.) **Torun.**
	s. T704b18
	s.-ınıñ T705b6
ṣıddîḳ	(Ar.) **Pek doğru, sözünün eri kimse.**
	Ebabekr-i ṣ. A732b5
	ṣ. T702a16
ṣıdḳ	(Ar.) **Doğruluk, gerçeklik; yürek temizliği.**
	ṣ. u tevekkülin T698b11
	ṣ.-ı T699b9
ṣıfat	(Ar.) **Nitelik, şekil, hal, suret, varlık, vasıf; alâmet, işaret; bir kişi veya şeyin hali; yüz, kılık.**
	ṣ. bile T699a23
	ṣ. T716b15
	ṣ.-ḳa M800a18, M800a19
ṣıfāt	(Ar.) **Sıfatlar, nitelikler, özellikler, haller; şekiller, alâmetler.**
	ef'āl ü ṣ.-ımġa A726a26
	ṣ.-ı A721a21, M784b2
	ṣ.-ın A726a24, M796a10
	ṣ.-ıda T697b20, A727b12
	ṣ.-ıñnı A733a23
	ṣ.-ıña A733b1
ṣıfātlıġ	**Sıfatı olan, niteliği olan.**
	s. bile T707b
sığ-	**Sığmak, bir şeyin içine, hacmine, alanına girebilmek.**
	-ġa s.-ḳay T706b2
	s.-mas M794b19
	-de s.-ar irdi T710b7
sığın-	**Sığınmak, korunmak amacıyla birinin yardımına, korunmasına ihtiyaç duymak.**
	s.-ıp M786a3, M786a22
ṣıḥḥat	(Ar.) **Sağlık, iyilik; selamet, esenlik; şifa; ferahlık; iyileşme; doğru olma, sahih olma.**
	ṣ. bile M785b19, M802a1
	ṣ. bol- M797a12
	ṣ. tap- "iyileşmek" M789a23
	ṣ. T702b18, T714b22, T715a8, T718a18, M787a8, M797a7, M800a22, M802a27
	ṣ.-niñ M797a14
	ṣ.-ḳa M789b6
	ṣ.-ḳa yüz ḳoy- "iyileşmeye başlamak" M789b9, M791a15
	ṣ.-de M789a24
	ṣ.-din A718b4
	ṣ.-i M795a24

ṣ.-iğa T716b5
ṣ.-iñizge M800a26

ṣıḥḥati (Ar.) Sağlık, şifa.
ṣ. M790b11

sıḳıt- Sıkmak, bastırarak ezmek.
s.-tım T701a6

sın Boy, boypos.
s.-da T711a22

sın- Kırılmak, ayrılmak, bölünmek; (soğuk, rüzgâr vb. için) yatışmak, azalmak.
s.-dı T712a16, M797a7
s.-mas M784a2

sınal- Denenmek, tecrübe edilmek.
s.-ıptur M799a14

sındur- Kırmak, ayırmak, parçalamak, uzaklaştırmak, bozmak.
s.-madı M795a23
ʿahd(lerin) s.-up irdiler "Yemin bozmak, yemini yerine getirmemek" T706a18

sınuḳ Kırık, kırılmış, gücenmiş, incinmiş.
s. bile M795a25
s. M795a24

sırr (Ar.) Sır, gizli tutulan şey; bilinmeyen yön, esas.
s.-ınıñ A720a17
s.-ın A728b19

ṣıyānet (Ar.) Koruma, gözetme.
ḥıfẓ u ṣ. M800a11

siʿāyet (Ar.) Fitne, gammazlık, iftira, dedikodu.
s. ḳıl- "İftira etmek" A720b25

sibāʿ (Ar.) Yırtıcı hayvanlar, vahşi hayvanlar, canavarlar.
vuḥūş u s.-ın T704b7
s. T696a9, T716a13(2)
s.-ı M785a21
s.-ını A728b6

siccil (Ar.) Sert, ağır taş, pişmiş çamur, iri taş, Fil suresinin (CV)5. ayetinde söz edilen siccil taşı.
s. taşı T699a16

sidre (Ar.) bot. Arabistan kirazı, arştaki sidre ağacı.
s. M785a13

sidre-fersāy (Ar.Fa.birl.s.) **Arştaki sidre ağacına uzanan, erişen yükselen.**
s. M795b4

sifr (Ar.) **Yazılı şey, kitap, mektup.**
s.-de T715a1

sig(i)ri- **Sıçramak; sıçrayıp düşmek; (şimşek) çakmak.**
s.-gen M783a3
s.-ip M783a7
s.-mekdin M785b3

siḥr (Ar.) **Sihir, büyü; büyücülük, sihirbazlık.**
imkān-ı s. T714b16, T714b17
s. ḳıl- T715a10
s. T706a2
s.-in T704a23
s.-ler ḳıl- T704a22
s.-ler körgüz- T700a24
s.-lerni T704a24
s.-lerim T704a21

sihr (Fa.) **Öküz, inek.**
s.-i Nerimān "Nevder'in lakabı" A720a9

s̱iḳāt (Ar.) **İnanılır kişiler, güvenilir kişiler.**
s̱. T708a13

Sikender (ö.a.) **İskender, Büyük İskender; İskender-i Zülkarneyn (Hızırla ölümsüzlük suyunu aramak için zulemat ülkesine doğru yola çıktığına inanılan kişi). bkz. İskender, Ẕü'l-ḳarneyn**
S. dik A733a14
S. A723b6, A723b12, A724b11
S.-ge T699b26, A723a5

Sikenderi **İskender'e ait.**
āyine-i S. "Ayine-i ālem-nümā, İskender'in dünyayı gösteren aynası" A723a27

sikiz **Sekiz.**
s. T697a2, T704a7, A727b19, M800a5

sikizinçi **Sekizinci.**
s. T704b7
s.-ni T696a27

sikiz miñ **Sekiz bin.**
s. T708a8, T716b12, A723b4

sikiz yüz altmış biş **Sekiz yüz altmış beş.**
s.-ke T695b10

sikke (Ar.) **Madeni para, akçe; para üzerine vurulan damga.**
s. M797b13, M797b14

siksen **Seksen.**
s. T696a3, T696a9, T696a19, T699a2, T715b21

siksen bir **Seksen bir.**
s. T705a20

siksen miñ Seksen bin.
s. T708a8, T709a12

silāḥ (Ar.) **Silah.**
s.-ın A723a21

silāḥşorluḳ (Ar.Fa.T.) **Silahşörlük, savaşçılık.**
s. A722a22

sile- **Dokunmak, hafifçe değmek.**
s.-p T717a9

silk (Ar.) **Dizi, saf, sıra; sınıf, grup.**
s.-ide T712a18
s.-ige M790a24, M797a2

sīm (Fa.) **Gümüş; gümüş para.**
sīm-i nāb " Saf gümüş" M796b24
s.-i M783a10
s. M792a23, M796b24
s.-lerġa M797a13

sīm-āb (Fa.) **Cıva.**
s. dik M783a10

simāṭ **(Ar.) Emir, kural, talimat.**
elvāḥ u s.-ın T705a20

simiz **Semiz, besili; eti yağı çok olan, tavlı.**
s. T701a17, T718a8

Simr-i ẕi'l-cināh (ö.a.) **Kubad zamanında Yemen ülkesinde hükümdar olan kişi. Bu kişi Kubad'ın üzerine yürümüş ve Kubad onun karşısında boyun eğmiştir. Simr-i ẕi'l-cinah Ceyhun'dan ilerleyip Maveraünnehri ve birçok yeri ele geçirmiştir.**
S. A729b9

Sīmurġ (ö.a.) **Efsanevi kuş, Anka.**
S. A721b26

sin **Sen, ikinci tekil kişi zamiri.**
s. T697b26, T698b1, T698b5, T703a24, T704a21, T704a22, T708b22, T710a16, T711a6, T711a9, T711a10, T712a2, T713a22, T714b14, T718a20, A723b22, A726a12, A726b24, A728a4, A733b5, A733b10, M783a14, M784a7, M788a13, M795a12, M796b25, M797b15, M799a18, M799a25, M799a27, M800b8
s. (eksiz genetif) M796b6

s.-iñ T694b7, T698a3, T698a15, T698a18, T698a17 T699b22, T699b23, T702a26, T703a22, T705b27, T709b22, T710b23, T710b25(3), T711a7, T712a12, T714b25, T715b15, T717a22, T717b11, T718a5, A722a23, A723b24, A725a9 A726a5(2), A726b25, A730a24, A731b24, A733a21, A733a25, A733b8, M784a14, M788b9(2), M797b16, M798a19, M798b17, M798b18, M799a3, M799a22

s.-iñ bile T711a23

s.-iñ sarı M797b16

s. T698a10, T698b10, T699a23, T699b22, T700a10, T700b8, T700b9, T705b22, T709a25, T709b23, T710a11, T711a7, T714a6, T716a8, T716a9, T717b6, A723b15, A726a27, A729b23, A730b8, A730b17, A731a10, A732a1, A733a20(2), A733b10, M787a26, M787b8, M787b15, M789b22, M790b17, M790b27(4), M792a9, M792a10, M796a8(2), M797b2, M797b14, M797b15, M798b1, M799a7, M799a24, M801b23(2)

s.-din T695a10, T706a4, T706a6, T710b23, T710b25, A725a8, A726a13, A729b23, A730a24, M795b5

s.-i T704a22, T716a9, T716a10, T717a3, A722a25, A726b16, A732a5, M792b5, M792b7, M795b5, M797b15(2), M799a21

sin (Ar.) **Arap alfabesinde s sesine karşılık olan ( ) sin harfi.**
s. T703b18

sin **Mezar.**
s.-de irdiler T713b18

siñ- **Su alçalmak, suyu çekilmek; batmak, kapanmak.**
s.-di A730a20

sinān (Ar.) **Mızrak, süngü.**
s. bile A732a23

sincāb (Fa.) **Sincap, teyin; sincap derisinden yapılmış yatak.**
ḳakım u s. M796b24
s.-ıda M783b26

Sind (ö.a.) **Nuh Peygamberin oğlu Ham'ın dokuz oğlundan biri.**
S. T696b10

Sind (ö.a.) **Sind bölgesi. İndus nehrinin aşağı vadisi ile deltasının bulunduğu yerde olduğundan bölgeye bu isim verilmiştir. Sind bölgesinin büyük kısmı Batı Pakistan sınırları içinde, bir kısmı da Hindistan sınırları içindedir.**
S. A721a7, A728b14

Sindi (ö.a.) **Sind bölgesi; Sind bölgesine ait.**
Salṭanat-ı S. T697a10
S. M797b5

siñil **Küçük kızkardeş.**
s. irdiler T713b7
s.-ni T700a11
s.-i A729b7
s.-i irdi A732b11
s.-iniñ T695a1
s.-leri A721b18, A725a15
s.-leri bile A725a15
s.-lerin A721b21

sinn (**Ar.**) **Yaş, doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, çağ.**
s.-ıġaça M792b5

sipāh (Fa.) **Asker, ordu. krş. sipeh**
s.-ı bī-şumār M800a10
ḫayl ü s. A728a24
s. bile A719a21, A728b12
s. başlat- "Orduya komuta etmek üzere birini ordunun başına geçirmek" A721a13, A721b20
s. çik- "Asker, ordu sevketmek" A733a17
s. ḳoş- "Emrine asker vermek" T704b26
s. tart- "Asker, ordu sevketmek" T695a21, T707b
A720a1, A720b9, A722b12, A725a13, A727a3, A728b27, A730a7, A732b18
s. tüzet- "Ordu tevcih etmek, ordu çıkarmak" T709a14
s. yasa- "Ordu kurmak, asker toplamak" A727a15, A730b23, A730b27
s. T697b13, T707b, A720a6, A720a14, A722b27, A731a13, A731a15, A732a22, A732a23, M785b26
s.-ġa A728a12
s.-nı A728a13
s.-dın T704b22, T710b21
s.-ımnıñ T710b26
s.-ıñ T710b26, M786a10
s.-ı T709a13, T710b20, A731a13, M783b25, M789a12
s.-ınıñ M786a5
s.-ın T698b25, T711a26
s.-ını A728a24
s.-ıġa T710b20, A720a8, A730b12
s.-ıñız M801a18

sipāh-sālār (Fa.) **Askerin, ordunun başı; komutan; ordunun en büyüğü; baş kumandan. krş. sipeh-sālār**
s. A719b12, A720b11
s.-ı A720a4, A732b12

Sipāhān (ö.a.) **İsfahan. İran'da** 1550 **m. yüksekliğindeki geniş bir yaylada, Zanda-Rud,**

bugünkü Zayanda-Rud ırmağı üzerinde kurulmuş tarihi bir şehir.
S. A719b9
S.-da A719b8

Sipähäniçe İsfahan'a ait, İsfahan'a özgü.
sürme-i S. M784b21

sipähilık (Fa.T.) Askerlik, savaşçılık.
s. A719a12, A722a22, A723a19

sipäriş (Fa.) Hoşnutluk, memnuniyet, beğenme.
s. ḳıl- "Beğenmek, takdir etmek, onaylamak" T699a26

sipäsi (Fa.) Dilenci, halk, kalabalık.
ḫalḳ u s. "Herkes, bütün ahali" T710b6

sipeh (Fa.) Asker, ordu. krş. sipäh
na'l-i semend-i s. M795b6
ṭäbi'-i s. M791a20
s.-niñ T704b16
s.-iñ M791a20, M795b6

sipeh-sälär (Fa.) Askerin, ordunun başı; komutan; ordunun en büyüğü; baş kumandan. krş. sipeh-sälär
s. irdi A720a26
s. ḳıl- A730b14
s. A731a9
s.-ġa A722a27
s.-ı A727a7
s.-ını A732a1

sipeh-sälärlıġ (Fa.T.) Komutanlık.
s.-dın A720b20

sipihr (Fa.) Felek, gök, gökyüzü; talih, kader.
s.-i buḳalemün M800b16
s.-i devvär M785a10
s.-i dijem A720b4
s.-i dün M785b16
s.-i dün-şi'är M783a23
s.-i esir M783a14
s.-i pür-fen T700a22
däyire-i s. M791a6
evc-i s. M791a7
gülbün-i s. M783a26
toḳuz s. A733a14
s. A732a26(2), M783a7, M783a8, M783a27, M783b26, M783b27, M784b11, M785a7, M785a20, M788a26, M789a13, M794b1, M795b11, M795b13, M797a22, M797b27, M800a13
s.-din M783a26
s.-i M794b17
s.-iniñ M787b9, M796b26

sipihr-äsä (Fa.) **Gökyüzü gibi, gök benzeri.**
s. M791b26, M795b13, M797b4

sipihr-peyker (Fa.birl.s.) **Gökyüzü gibi, gök gibi; gök benzeri yüzü, şekli olan.**
sehāb-ı s. M787b18

sirāb (Fa.) **Taze, canlı; suya doymuş, suya kanmış; sürekli, daimi.**
sünbül-i s. M797a18
s. u pāyende M801b15
s. bol- "Suya kanmak, doymak" T706a27, M785b6
s. ḳıl- "Suvarmak, (hayvana) su vermek, içirmek" T704a5

sirāblıġ (Fa.T.) **Suya doymuşluk, suya kanmışlık.**
s. M801b13

siret (Ar.) **Bir kimsenin içi, hali, tavrı, gidişi, ahlakı.**
s.-in A727b10

sirişk (Fa.) **Gözyaşı.**
s.-im M794a27

sirişlik (Fa.T.) **Yapıştırılmış, mühürlenmiş, kapatılmış, kapalı.**
s. M790b16

Sistān (ö.a.) **İran'ın doğusuyla Afganistan'ın güneybatısını kapsayan coğrafi bölge.**
S. bile A728b25
S.-da A725b15, A727a20

sisken- **Aniden uykudan uyanmak, birdenbire kendine gelmek.**
s.-ip A726b1

ṣit (Ar.) **Ün, nam, iyi şöhret.**
ṣ. ü ṣadāsın A719a17

sitem (Ar.) **Zulüm, haksızlık, eziyet; kızma, çıkışma.**
s. ü def' A733a17
ẓulm ü s. āġāz ḳıl- A719b2
s. ḳıl- A732b9
s. M785a4
s.-ni T703a19
s.-ler ḳıl- M801a22

sitem-sāzlıḳ (Fa.T.) **Sitem etme, zulüm, haksızlık etme.**
s. iyle- A731b20

sitiz (Fa.) **Düşmanlık, husumet, zulüm.**
s. iyle- "Vuruşmak" A719a23
s. A726a15

siv- **Sevmek, sevgi ve bağlılık duymak; yakınlık duymak; hoşlanmak; bir işe düşkün olmak.**
s. T709b23
s.-er T708a20, A719a8
s.-er irdi T695a4, A719b20, A724a24, A724a26
s.-erler T707a5
s.-genlerni T709b23

sivüglüg **Sevgili, sevilen, dost, sevgili dost.**
s. M792b26

Siyāmek (ö.a.) **Eski İran hükümdarlarından ilki olan Keyumers'in oğlu. Keyumers'in sağlığında vahşilerce katledilen Siyamek'in ölümünden sonra doğan oğlu Huşeng'e, dedesi Keyumers tahtı bırakmıştır.**
S. A718b11

siyāset (Ar.) **İdare altına alma, idare etme; ceza, cezalandırma; zulüm, eziyet; güç kullanarak idare; idare.**
żabt u s. M801a20
s. ḳıl- "İdaresi altına almak; cezalandırmak; sormak." A726b18, A727a19, A730b10
s. ḳıldur- "İdare ettirmek, yönettirmek" T705b24
s. ḳılıl- "Ceza verilmek, cezalandırılmak" M793a21, M794a19
s. körgüz- "Ceza vermek" A726a8
s. A719a23, A730b11, A731b23
s.-de M794a15
s.-i A730b9
s.-idin M789b25
s.-leri A730b26

Siyāvuş (ö.a.) **Eski İran hükümdarlarından Keykavus'un oğlu, Keyhusrev'in babası olan hükümdar.**
S. üçün A721a6
S. A720b20, A721a1, A721a10

siz **İkinci çoğul kişi zamiri; saygı ifadesi ile ikinci tekil kişi zamiri.**
s. dik M791b2
s. T697a21, T701a11, T714b22, T716a18, A728a5, M789b13, M789b19, M792b25, M793a5, M796b3, M796b9, M799b11, M799b19, M800a2
s.-ni M793a1, M798a14
s.-ge T697a18, T701a9(2), T702b10, T705b12, T706a14, T708b4, T709a7, T710b21, A728a6, A731a14, M787a11, M788a9, M792b12, M792b13, M792b27, M796b11, M799b27
s.-de M786b13, M799b11
s.-din T697a18, T714b10, M786b27, M788a9, M792b18, M793a2, M793a3
s.-din köprek M786a2
s.-iñ T702a27, M790b24, M792b13, M793a7, M793a12, M793a16, M796b10, M799b12, M799b27,

M800a1, M801a18
s.-iñ bile T709b16
s.-iñ dik M792b21
s.-iñ iş küçde M799b17
s.-iñ zamanda T714b25
s.-ler T702a27
s.-ler bilgey siz T702a27
s.-lerni T716b7

sizikte- **Farkında olmak, sezmek, hissetmek.**
s.-megey T701a9

şoḥbet (Ar.) **Sohbet, konuşma, dostluk ve arkadaşlıkla konuşma; görüşme, konuşma; meclis.**
ş. germ bol- "Sohbet **koyulaşmak, dostluk ve arkadaşlık** artmak" T716b22
ş. tut- "Sohbet etmek" T709b21
ş.-i T700a5, M788b5
ş.-in T702a13, T708a21
ş.-iğa T712a20, T715b15, T717b9, M784a12
ş.-ide M798b24
ş.-idin M783a1

Soḳrat (ö.a.) **Sokrates, Eski Yunanlı filozof (M.Ö.** 470/469-**M.Ö.**399).
S. Ḥakim T718a3
S. A722b2
S.-nıñ T718a6

soḳul- **Sokulmak, bir şeyin içine alınmak.**
sikke 'adl(iñ)ğa soḳul- "Birisi adına sikke, para bastırmak" M797b14

sol **Sol, sol yön.**
s. T694b15

sol- **Solmak, tazeliğini, parlaklığını, diriliğini yitirmek.**
s.-sa M801b17

soñ **Sonra; müteakip, arkasından.**
s. T696a4, T696a14, T700a10, T701b9, T701b19, T704b13, T706a18, T706b10, T708b7, T710a2, T710a18, T710a27, T711a5, T713a5, T714a9, T714a10, T714a20, A719b2, A721b7, A722a24, A723a23, A723b9, A727a14, A733a5, M786a18,
-dın s. T694b13, T707b, M802a19
s.-ıda M798a3
s.-ıça T706a10
s.-ğı "Sonraki; en sonuncu; en son; ebedi; sonunda; sonra." T701a19, T712b5, A723b3, A724b2, M783b1, M792a14
s.-ğıda M797a8

soñra **Sonra, arkasından; başka.**
s. T704a20, T706b24, T709a12, T709b10, T713b15, T715a25, T715b14, A723b17, A732a2, M790b2, M797b23
-dın s. T694b6(2), T694b9, T694b19,

T695a13, T695a14, T695a16, T695a18, T695b10, T696a2(2), T696a6, T696a7, T696b2, T696b23, T697a5(2), T697a8, T697a9, T697a14, T697a26, T697b1, T697b10, T697b15, T697b16(2), T698a6, T698b4, T699b5, T699b7, T699b21, T699b24, T700a15, T700a16, T700a17, T700b24, T701a9, T701a27, T702a9(2), T702a10(2), T702b1, T702b5, T702b23, T703a8,

T703a9, T703a10, T703a14, T703a23, T703b13, T704a1, T704a3, T704a4, T704a8, T704a11, T704a20, T704a22, T705b1, T705b5, T705b25, T706a6, T706a13, T706a20, T706b24, T707a6, T707a9, T707a21, T707a23, T707b, T708a15, T708a27, T708b13, T709a3, T709a12, T709b2, T709b5, T709b8, T709b10, T709b12, T709b19, T710a4, T710a7, T710b9, T711a2, T711a21, T711a24, T711a25, T711b9, T711b26, T712a5, T712a15, T712a16, T712b10, T712b21, T712b23, T713a3, T713a4, T713a9, T713a15, T713a20, T713a21, T713b9, T713b14, T713b15, T713b20, T713b23, T714b22, T715a6, T715a12, T715a14, T715a20, T715a25(2), T715b12, T715b19, T715b21, T716a10, T716b15, T716b20, T716b27, T717a2(2), T717a12, T717a15, T717b2, T717b10, T717b22, A720a1, A720a7, A720b21, A720b26, A720b27, A721a4, A721a20, A722a18, A722a21, A722b3, A722b5, A722b15, A724a12, A724a19, A724a25, A725a21, A726a1, A727a16, A727b13, A727b19, A727b26, A728a19, A729a5, A729a8, A729a27, A730a24(2), A731a27, A731b21, A732a7, A732a8, A732a9, A732b7, A732b19, A733a4, A733a7, M782b14, M783b19, M784a15, M786b26, M787a22, M787a26, M788a27, M788b8, M788b11, M788b15, M788b17, M788b27, M789a10, M789a21, M789b6, M790a1, M790a23, M790b2, M790b10, M790b19, M791a1, M791a8, M791a14, M791b17, M791b21, M792a4, M792a14, M792b3, M792b10, M793a22, M794b4, M794b18, M794b23, M795a8, M795a17, M795a23, M795a27, M795b7, M795b16, M795b22, M796a9, M796b13, M796b20, M797a5, M797a10, M797a17, M797b5, M798a3, M798a16, M798a22, M799b9, M800a5, M800a13, M800a14, M800a15(2), M800a16, M800a18, M800a25, M800b5, M800b15, M801b25, M802a6

s.-ğı "Sonraki, arkadan gelen." M783b1

---

sor- **Sormak, öğrenmek, bilgi almak üzere soru sormak; aramak, araştırmak, öğrenmek istemek; hesap sormak, gerçeği aramak; hatır almak, hatır sormak.**

s.-ay M797b15(2)

s.-dum T718a23

s.-dı T698a15, T698b10, T698b19, T699a21, T701a17, T705b2, T710a8, T710a9, T710b22,

T712b1, T713a16, T713a21, T714a8, T714b7, T714b14, T714b25, T717b11, A725a24, A726a26, A726b7, A726b16, A726b21, A729b25, A730a23
s.-dılar T714b19, T717b16
s.-salar irdi T712a4
s.-dı irse T698a25, T709a26, T712a26, T714a6, T717a11, T717a22
s.-ġay M797a24
s.-ar irdi T712a12
s.-ġusıdur M801a14, M801a15
s.-up irdiler M796a10
s.-ġaç T711a17, T712a12
s.-ġalı M797a1
s.-up T701b7, T704a4, T706b16, T711b26, T715b13, A725a8, A733b2, M793b12, M801a21, M802a1
s.-arda M793a21
s.-ġanda T713b17
s.-ġanlarınıñ M788b21
s.-ġuçı M796a17
s.-maḳḳa M797b16

sordur- Sordurmak, öğrenmek, bilgi almak amacıyla soru sordurmak; araştırtmak, tahkik ettirmek.
s.-alı M788b19
s.-dılar M799b24
s.-a almaylar M799b25
s.-a M788b22, M791a15
s.-maḳ M791a3

soruḳ Mesele, konu, mevzu.
s. M788b20

sorul- Sorulmak, öğrenmek isteği ile soru sorulmak; sorup dinleme, görüşme.
s.-sa M793a20
-nı s.-sa M790a16

soydur- Yüzdürmek, derisini çıkarttırmak, derisini soydurmak.
s.-up A726a2

sök- Sövmek, hakaret etmek, lanetlemek.
-ni s. A719b9

söktür- Çıkarttırmak.
s.-üp A726b20

sömür- İçmek, emerek içmek, çekerek içmek.
s.-medi M797b23

söz Söz, laf, lakırdı; bilgi, malumat, haber; çözüm; mesele, bahis, mevzu, konu; özlü söz, vecize; anlatılacak şey; söylenti; ant, vaat; ifade; teklif; iddia; ihtilaf; konuşma.
s. bile T696b16, T712b4, A726a2
s.-dür A723b18

s. tuttur- "Söz verdirmek" A721a10
s. T696a4, T697a21(2), T698b7, T699a23, T704a9, T712b4, T714a2, T714a16, T714a17, T714a20, T714b11, T714b14, T717b14, T718a1, T718a21, A718b4, A718b6, A721b8, A722a24, A727a2, A730b3, A730b4, A731b11, A733a2, A733b7, M786b13, M786b24, M789b2, M789b14, M789b16, M789b19, M790a9, M792b20, M793a14, M793a18, M794a4, M795a1, M799b1, M799b17, M800a3
s.-ni T699a26, T705b25, T714b13, T715a5, T716b8, T717b12, A723b17, A723b27, M788b18, M789a7, M793a15, M798a22
s.-ge T707a27, M787a12, M789a8
s.-de A723b17
s.-din T698b7, T715a6, T716a20, A722b24, A725a9, A725a10, A726b1, A726b26
s.-din ķayıt- T714b13
s.-üñ M789b16
s.-üñ bile T708b22
s.-üñge M799a14
s.-i T705b25, T708a25, T715b23, T716b19, T718a24, M788b7, M793b4, M795a15, M797a7, M799a3
s.-idür M792b4, M792b5, M792b6
s.-in T694b4, T696b21, T700b16, T708a18, A721b19, M793a13, M801a11
s.-ini M793a17
s.-ide A723b26
s.-ide irdi T702a4
s.-idin M792b12
s.-leri M788b27, A726b24
s.-lerige kir- M793a11
s.-leridin T702b18, T717b27
s.-leridindür T712b3, T717b19, T717b22, T718a3, T718a7, T718a10, T718a14, T718a17, T718a19, T718a21, T718a22
s.-ler T702b15, T705b25, T712a15, T713b24, T714a19, T714a23, M786a20, M787a23, M789a19, M789b17, M799b14
s.-lerniñ T701a8
s.-lerni T714b19, A723b17, A726a4, M787a11
s.-lerge M793a12
s.-lerdin M789a20
s.-leriñ T714b19
s.-leriñni A726a4

sözle- **Konuşmak, kızarak konuşmak, söylemek.**
ķatıķ s. "Karşı gelerek konuşmak, itiraz etmek" T707a18
s.-p T707a18

sözleş- **Konuşmak, karşılıklı görüşerek konuşmak; bir konu hakkında görüşmek.**
s.-seler T716a27
s.-ip M790a19
s.-mey M792b17

sözlüg **Sözlü, sözü olan.**
yumuşaġ s. "Tatlı dilli" A728b21

su **Su; sudan oluşan kitle, deniz, göl, ırmak, akarsu, su birikintisi; yar, tükürük.**
s. atı "Ata benzeyen deniz hayvanı" A727b22
ḥayvān s.-yı T702a17, T702a19, A723b5
kök s. "Deniz, göl, nehir" M784b13
Tesnīm s.-yı T694b8
s. içre M784b12
s. üzre M783b10, M784b15
s. irdi T704b6, M794b5
s.-dur T704a5
s. ur- "Su serpmek" M784b27
yüz āfetdin köñül s. bol- "Sıkıntıya düşmek" M784b20
s. T695b12, T696a7, T696a8(2), T696a10, T696a12, T697a26, T704a2, T704a5, T704b15, T704b18(2), T704b20, T705a1, T707a24, T711a13, T712a24, T712b21, T718a4(2), A718b18, A719b27, A722a25, A723b6, A730a20, A730b1, A731b8, M783a10, M784b19, M795a22, M801a8
s.-nıñ M783b10
s.-nı T702a18, T704a3, T712a23, T712a24
s.-ġa T703b25, T704b20, T704b22, T706b5, T711a14(2), T716a17, T717a13, A726b9, M783a7
s.-da A722a22
s.-dın T704b21, T711a6, M784b16, M785b6
s.-yı T694b8, T699a5, T702a17, T702a19, T703b9, A723b5, M788a4
s.-yınıñ M785a18
s.-yın T704b5, T712a22, T712a23, M799a1
s.-yıġa T718a11, T718a13
s.-yıdın A720a2, A731a12, M783a10, M796b23, M799b2
s.-ların T697b11
s.-larġa T702b19, A730a14

su'āl (Ar.) **Soru.**
s. ḳıl- "Soru sormak" T706b11, A722a23
s. T717b11
s.-in ḳıl- M786b4

ṣubḥ (Ar.) **Sabah, sabah vakti.**
ṣ.-ı ḥayāt-ı cāvdānī M794b10
ṣ.-ı ʿıyş M801a22
ṣ.-ı iḳbāl M797a11
ṣ.-ı ümīd M798a3
ṣ.-ı viṣāl M791a22
nesīm-i ṣ. M795b15
ṣ. M782b19, M783a27, M784a27, M785a20, M786a5, M795a20, M796b17
ṣ.-ı M792a3
ṣ.-ınıñ M783a25
ṣ.-ıdın M792a12

suçı **Hükümdarın sakiliğini** yapan **kişi, hükümdarın içeceklerini denetleme işiyle görevli kimse.**
s. M796a26, T701a5
s.-nı T701a9
s.-ġa T701a11
s.-sı T71a3

süd (Fa.) **Yarar, fayda, kâr, kazanç; amaç, hedef, arzu, istek.**
s. ḳıl- M786a18, M797b18
s. T700b16, T716b11, M784a7, M785b15, M787a9, M788a18
s.-ı M785a6, M786b1

Südâbe (ö.a.) **İran'ın Keyani** sülalesi **hükümdarlarından** Keykavus'un eşlerinden **biri. Sudabe, üvey oğlu Siyavuş'a ilgi duymuş ondan karşılık göremeyince Siyavuş'a iftira ederek babasının hiddetine uğramasına sebep olmuştur. Siyavuş suçsuz olduğunu ispat için ateşin içinden geçmiş, yanmayarak suçsuzluğunu ispatlamıştır.**
S. A720b18, A720b22
S.-din A720b20

ṣudür (Ar.) **Dini işlerin** yürütülmesinden **sorumlu olan bir memuriyet.**
ṣ.-ı şer' M793b13
ṣ.-ġa M793b5, M793b11, M793b15, M793b16

süg (San./Fa.) **Keder, elem, felaket, matem, acı;** hüzün.
mücib-i s.-i ebedî M796a16
s.-ige M785a19

ṣufret (Ar.) **Sarılık, beniz solukluğu.**
ṣ. M783a23

Ṣuḥḥār (ö.a.) Erfahşed'in **kardeşi Erem'in yedi oğlundan** biri. **Tay ülkesi Suhhar'ın ülkesidir.**
Ṣ. A719a24, A719a25

Suḫrā (ö.a.) **İran hükümdarlarından Yelaş bin Firuz'un veziri.**
S. A729a14, A729a15, A729a27
S.-nıñ A729b1
S.-nı A729a24, A729a27

sula- **Su vermek, suvarmak, hayvana su içirmek.**
s.-p barur biz T704a5

ṣulḥ (Ar.) **Barışma, uyuşma, uzlaşma.**
ṣ. cānibidin kir- "Uzlaşma düşüncesi ile hareket etmek" A730a8

sulṭān (Ar.) **Sultan, hükümdar.**
s.-ı bende-perver M798a20
s.-ı ṣāḥib-ḳırān T696b1
s. M796a19
s.-ġa M788a1
s.-dın M798b3
s.-ı M787b8
s.-lar A733b2
s.-larġa M796a19

Sulṭān Bedi'ü'z-zamān Mirzā (ö.a.) **Sultan Hüseyin Mirza ile Bike Sultan Begim'in oğlu.**
S.-dın M799b23

Sulṭan Ḥüseyin (ö.a.) **Sultan Hüseyin Mirza Baykara. Horasan hükümdarı** (ölm. 1506).
S. A733a19

Sulṭan Maḥmūd Mirzā (ö.a.) **Sultan Ebu Said Mirza'nın oğlu ve Şehr-i Banu Beğim'in kardeşi** (ölm. 1495).
S. M790a7, M795b19

Sulṭān Maḥmūd (ö.a.)
S. Aġadın M788b12

sulṭānlıġ (Ar.T.) **Sultanlık, hükümdarlık.**
s. M788b23

suluḳ **Sulu, su yüklü, yağmur yüklü.**
s. bol- T697a1

sun- **Bir şeye erişmek, dokunmak için uzanmak, elini uzatmak.**
s.-ġaç T698b13
s.-ġandı A722a8

ṣun' (Ar.) **Yaratma, yaratış, ortaya çıkarma; kudret, güç; doğurma, doğma.**
ḥaml u ṣ. T698a9
ṣ. M784b18, M786b2
ṣ.-nı T698b20
ṣ.-ınıñ T698a9
ṣ.-ıġa T705b11, T711a12

süre (Ar.) **Kur'an'ın ayrıldığı** 114 **bölümünden her biri.**
s.-si A730a18
s.-side T704a15, T705b1

ṣūret (Ar.) **Şekil, tarz, yol; resim, tasvir; biçim, şekil, görünüş, kılık, suret; usûl, âdet; iş, hal yaratık.**
ṣ. bile T708a14
ṣ. bağla- **"Gerçekleşmek, ortaya çıkmak, meydana gelmek, yol bulmak"** A731b25, M787b4, M794a24

ş. bağlan- **"Meydana getirilmek"** M787b13
ş. tut- **"Ortaya çıkmak, meydana gelmek"** T711b22, M796b7
ş. T711b22
ş.-ni T711b23
ş.-i T695a6, T702b11, T711b19, T712a1, T712a3, A719a19, A721a18, A727b22, M787b4
ş.-in T716a25, A719a8, A727a17, A731a22, A731b1
ş.-iğa T715a23
ş.-ide T699a13, T716b21
ş.-ler M793a3
ş.-lerdin M784b12

şüreti (Ar.Fa.) **Bir şekil, bir usûl.**
ş. M796b9

Süs (ö.a.) **İran'ın Huzistan veya Arabistan eyaletindeki tarihi şehir.**
S. T695a22, A719a1
S.-nı T695b7, A725b14

susızlığ **Susuzluk, susuz kalma.**
s. T709a13

Suşter (ö.a.) **Şüster. İran Arabistanında eski Huzistan eyaletinde bir şehir.**
Ş.-ni A725b14

şu'übet (Ar.) **Güçlük, zorluk; zahmet, sıkıntı.**
şiddet ü ş. M790a27
ş. bile T698a9
ş. M790a26
ş.-ķa ķal- **"Üzüntüye düşmek, kederlenmek"** T701b24
ş.-i M794b19
ş.-iniñ M787a2
ş.-in M784b4
ş.-idin M797b10

Süy~Sedi (ö.a.) **Yunus Peygamber'in doğru yola davet için gönderildiği halk ve bu halkın bulunduğu şehir.**
S. T712b10

suvar- **Suvarmak, hayvana su vermek, su içirmek.**
s.-ıp T704a2, T704a3
s.-ğalı T704a1
s.-ğandın T704a4

suver (Ar.) **Sureler, Kur'an'ın bölümleri.**
s.-i Kur'ānī M782b3

şuver (Ar.) **Suretler, şekiller, görünüşler.**
ş. M784b12

şuverī (Ar.) **Görünüşe ait, görünüşte, şekil olarak.**

ş. T695a3

Sübhān bin ʿUlvān (ö.a.) **İbrahim Peygamber karısı Sara ile Mısır'a gittiğinde Mısır padişahı olan kişi. Bu kişi Sara'yı arzulamış ve İbrahim Peygamber'den ayırmıştır. Ancak Sara'ya dokunmak istediğinde eli tutmaz olunca Sara'dan özür dileyerek onu İbrahim'in yanına göndermiş.**
S. T698b12

sübḥānehu ve taʿālā (Ar.) **Bütün kusurlardan uzak ve yüce olan.**
Ḥ.s.v.t. T696b19, T697a8, T702b16, T705a7, T707a21
Ḥ.s.v.t.-nıñ T694b7, T697a25

sücūd (Ar.) **Secde etme, başeğme, itaat etme.**
s. it- "Secde etmek, itaat etmek" T695a17

süçi-ḫāne (T.Fa.) **İçkihane, içki evi, şaraphane.**
s.-side M800a21

süddelıġ (Ar.T.) **Eşikli, eşiği olan.**
s. M788a17

südre- **Sürüklemek, sürümek.**
s.-diler A732a24

süfte (Fa.) **Delinmiş.**
s. ḳıl- "Delmek" T711b3

Süha (ö.a.) ast. **Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız.**
S. M785a13

sükūn (Ar.) **Durma.**
s. tap- "Yerleşmek, oturmak" A732b9

Süleymān (ö.a.) **Kitab-ı Mukaddes'teki peygamber ve hükümdar.**
S. ʿaleyhi's-selām T698a2, T707b, T710a22, T710b9, T710b13, T710b17, T710b24, T710b25, T710b26, T710b27, T711a1, T711a7, T711a8, T711a9, T711a11, T711a13, T711a14, T711a15, T711a17, T711a23, T711a25, T711b1, T711b3, T711b5, T711b6, T711b7, T711b9, T711b10, T711b12(2), T711b14, T711b15, T711b19, T711b21, T711b23(2), T711b26, T712a1, T712a1(2), T712a3, T712a6, T712a7(2), T712a12, T712a14, T712b8, T712b9, T713b6, A721a23, A724a20
S. ʿaleyhi's-selām irdi T710b1
S. ʿaleyhi's-selāmnıñ T710a6, T711a1, T711b8, T711b17, T711b18, T711b24, T712a11
S. ʿaleyhi's-selāmnı T710b27
S. ʿaleyhi's-selāmġa T710a22, T710b21,

T711a6, T711a19, T711a25, T711b4, T711b21, T711b24
S. ʿaleyhi's-selāmdın T711a8, T712b9, T713a7, A721a22
S. bin Dāvud ʿaleyhi's-selām T710b2
taht-ı S. M788a15, M788a15
S. min T712a4
S. T710b20, T711a10, T712a2
S.-ġa T711b14, T712a17, M788a15, M788a15

süls (Ar.) **Üçte bir.**
s.-i T711a9(2)
s.-in T716b4(3)

sülūk (Ar.) **Bir yola girme, bir tarikate intisap etme.**
s. M798b7

sümūm (Ar.) **Ağılar, zehirler, zehir.**
s.-ı cān-sūz M783a13

sünbül (Fa.) **Sümbül.**
s.-i sirāb M797a18
s. M786a6

sünbül-āsā (Fa.) **Sümbül gibi, sümbül benzeri.**
s. M782b19

süñgek **Kemik.**
s. mağzı "Kemikteki ilik"
s.-in T696a24, T700a19
s.-leri T713a12
s.-lerige T713a17
s.-leridin T708a9
s.-lerni T713a12

sünnet (Ar.) **Âdet, bir olaydaki davranışa bakarak daha sonra da aynı davranışı sürdürme, âdet haline getirme.**
s. A719a5

süpür- **Süpürmek, süpürerek temizlemek, bir şeyden arındırmak.**
s.-düm M798b16
s.-gey M791a5
s.-geyler M784b26

süpürgü **Süpürge.**
s. yığaç T702b20
s.-si M791a5

sür- **Yönetip yürütmek, sevk ve idare etmek; geçirmek, bir tarafa götürmek; sürmek, dokundurmak; uzaklaştırmak; üfürmek, üflemek; bir maddeyi bir yüzey üzerine yaymak, sürmek, dağıtmak; yaşamak, devam etmek, sürmek; göndermek, ulaştırmak; söylemek; bir şeyi**

esas alarak takip etmek; vurmak, dokunmak, uzatmak.
aradın s. A733a3
milk s. A719a9, A727b15
s.-ey M784b1, M797b16
s.-di T699b9, T704b21, T707b, T714b4, A719a9, A724a2, A726a19(2), A727b15
s.-diler A733a3
s.-se irdi T695b6
s.-gey T700b1, M786b10, M792a4
s.-üptür A729b21
s.-üp T694b20, T710b17, T714b16, M790b12
s.-erge M801a26

sür'at (Ar.) **Hız, çabukluk.**
s.-i M784b9

Şüreyyā (ö.a.) **Ülker yıldızı, yedi yıldızdan oluşan yıldız kümesi.**
Ş. M783b27, M785a14

sürme **Sürme, kirpik diplerine sürülen siyah boya.**
s.-i Sipāhānī M784b21
s. M797b7
s.-sidin M796b22

sürt- **Sürmek, dokundurmak, değdirmek; bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçirmek; sürtmek.**
s.-üp T697b9, T713a27, M784b23, M791a5, M795a18, M802a9
s.-mek M788b2
köz s. M784b23, M791a5
közge s. M795a18
yüz s. T713a27

sürtül- **Değmek, dokunmak.**
s.-ür irdi T706a9

sürūd (Fa.) **Şarkı, türkü; söz; terane.**
s.-ı Keyānī A720b13
s.-ı M796a26
s.-ı durur M794b16

sürūr (Ar.) **Sevinç, ferahlık, bahtiyarlık.**
s. bol- M800b4
s. M795b18, M798b11
s.-ı M787a6

sürüg **Pek çok, kalabalık, bir grup, bir topluluk; hayvan topluluğu, bir cins hayvandan oluşan topluluk.**
s. T706b10, A723b15, M786b18

sürül- **Yürütülmek, hareket ettirilmek; gönderilmek.**
s.-di M786b11
-ni s.-se M783a3

Süryānī (ö.a.) **Samilerin Arami kolunun doğu bölümünde olan bir Hristiyan topluluğu; Süryanilerin dili.**
S. til "Süryanice" T703a11
S. T695b14

süt **Süt; anne sütü.**
s. T712b23, A722b5, A723a16, A723a23
s.-i T703b13
s.-in T703b12, T703b13

sütlüg **Sütü olan, çocuk veya yavru emziren (anne).**
s. T703b12, T712b22, A723b16

sütūn (Fa.) **Sütun, direk; binanın ayakta durması için yerden yükselen düşey destek, kolon.**
s. T716a7(2), T716b2, T717a25, A727b8, A727b9
s.-larnı T717a26

süz- **Süzmek, bazı sıvıların yoğunlaşmasına yol açan, katı ve tortulu maddeleri bu sıvıdan ayırmak.**
s.-geyler M800a15

şābb (Ar.) **Genç, yiğit, delikanlı.**
şeyḫ ü ş. "Yaşlı ve genç" T705b8
ş.-ınıñ T705b8

şād (Fa.) **Sevinçli, memnun, mutlu, hoşnut.**
ş. irdi A720b13
ş. bol- "Memnun olmak, sevinçli olmak, mutlu olmak" T716a16, M783a27, M795a12, M798a19
ş. iyle- "Sevindirmek, mutlu etmek" M794b11
ş. it- "Sevindirmek, memnun etmek" M782b13, M783b16, M790a5, M796a22
ş. ḳıl- "Memnun etmek" A729a3

şād-āb (Fa.birl.s.) **Doymuş, suya kanmış.**
ş. bol- "Suya kanmak, doymak, memnun olmak" A729b18

Şād-Fīrūz (ö.a.) **Firuz bin Yezdcerd'in devrinde imar edilen Isfahan'ın Yenişehir'inin bulunduğu yer.**
Ş.-da A729a11

şādırvān (Fa.) **Hükümdarlara mahsus büyük otağ çadırının önüne çekilen perde; otağ, çadır.**
ş.-ı ʿazamet ü celāl M788a26
ş. T705a21
ş.-ıda A731b5

şād-gīn (Fa.) **Memnunluk, hoşnutluk.**
ş.-idin T709a7

şād-kāmlıḳ (Fa.T.) **Sevinçlilik, bahtiyarlık.**
ş. M801b13

şādlıġ (Fa.T.) **Mutluluk, bahtiyarlık.**
ş. M795a15

şādmān (Fa.) **Memnun, sevinçli, mutlu.**
ḥiṣār-ı ş. M786a10
ş. u ḥayrān M795a27
ş. bol- "Mutlu olmak, memnun olmak, sevinmek" T699b4, T700a4, A725b1, M790a12
ş.-dın M786a10

şād-mānlıġ (Fa.T.) **Mutluluk, memnuniyet, bahtiyarlık, sevinç.**
ş. M786a10, M795b19
ş.-nıñ M797a1
ş.-lar A722b6

Şād-revān (ö.a.) **İran hükümdarlarından Şapur'un Şuster'de imar ettirdiği bir şehir.**
Ş. A727a20

şafaḳ (Ar.) **Güneş doğmadan önceki aydınlık, kızıllık, alaca karanlık.**
ş.-nıñ M796a3

ş.-dın M783a13

şāgird (Fa.) **Talebe, herhangi bir konuda bilgi ve görgü sahibi bir kimsenin yanında yetişen, ondan feyz alan kimse.**
ş.-i T695b22
ş.-i irdi T715b26, T717b21
ş.-idür T717b18, T717b24, T718a3, T718a6, T718a10, T718a14, T718a17, T718a19
ş.-leridindür T717b27

şāh (Fa.) **Şah, hükümdar; ileri gelen, baş, başkan. krş. şeh**
ş.-ı cihān M797a24
ş. u bes A733b10
ş. u gedā T718a21
ş. u gedānı M798a13, M798b25
ş. u şāh-zāde A723b5
ş. beyt "Bir şiirin en güzel beyti" M796a3
ş. irür M796a20
ş. irdi T710b1
ş. bol- A720a6
ş. ol- A720a23, A728b18, A729a13, M800b8
ş. T707b, T718a13, T718a16, A719a2, A725b15, A733a19, M782b5, M785b12, M796a3, M796a26, M797a24, M797b15
ş.-ġa M796a24
ş.-ḳa M795b26, M797b15
ş.-dın M800b16
ş.-lar A720b4(2), A733b11, M797b1
ş.-lardın A733a19
ş.-ım M787b23
ş.-ı T710b20, T717a20, M797a3
ş.-ınıñ T711a19, M786a6, M786a7
ş.-ın M797b1
ş.-ları M790b27

şāḫ (Fa.) **Dal, budak; parça.**
ş. T697a27, T697b2
ş.-ḳa M785a6
ş.-ıġa M785a13
ş.-lar üzre M783b7
ş.-ların T704a12

şāhāne (Fa.) **Hükümdara ait; hükümdara, şaha yaraşır.**
ş. M795b9

şāhī (Fa.) **Şaha yaraşır, şaha ait; bir şah.**
taḫt-ı ş. M789a9
ş. irdi A719a3

şāhid (Fa.) **Güzel, değerli ve güzel şey.**
ş.-i M786a13
ş.-i M787b20

Şāh Ḥüseyn (ö.a.) **Sultan Hüseyin Mirza'nın hizmetinde bulunan kişilerden biri.**

Ş. M796a25

Şāhlıġ (Fa.T.) **Hükümdarlık, başta olma. krş. şāhlıķ ḥikmet ü ş.** A723b13
ş. A733a18, M797b14

şāhlıķ (Fa.T.) Hükümdarlık, başta olma. krş. şāhlıġ
ş. A733a15, A733b4

Şāh Muḥammed Bedī' (ö.a.) Sultan Hüseyin Baykara'nın en büyük oğlu.
Ş. M795b23

Şāh-nāme (ö.a.) Firdevsi'nin ünlü eseri.
Ş. A721a19
Ş.-de A720b16, A721b27

Şāhpūr (ö.a.) Sasaniler'in birinci hükümdarı olan Erdeşir'in oğlu. Annesi, Eşkaniler'in sonuncu hükümdar olan Erdevan'ın kızıdır.
Ş. A725a22, A725b1

şāhrāh (Fa.) İstikamet, yön, ana yol.
ş.-ıġa M786a4

şāḫsārī (Fa.) Ağaçlık, koruluk.
ş. M785a11

şāhsız (Fa.T.) Şahsız, hükümdarsız.
ş. A732b24

Şāh-Şāpur (ö.a.) Şapur I'in yaptırdığı şehirlerden biri.
Ş. A725b15

Şāh-vār (Fa.) Şaha, hükümdara yakışır, yakışacak tarzda.
gevher-i ş. M796a4
la'l-i ş. dik M794b5
ş.-ları M796a4

şāh-zāde (Fa.) Şehzade; şah oğlu, hükümdar oğlu; hükümdar soyundan.
şāh u ş. A723b5
ş.-ler M798b24

şaķķ (Ar.) Yarma, yarılma; yarık, çatlak.
ş. bol- "Yarılmak, ikiye ayrılmak, açılmak, ayrılmak" T707a24(2), T714b24, T714b26
ş. ķıl- "Yarmak, aralamak, ikiye ayırmak" T697a16, T697b3

Şālaḫ (ö.a.) Nuh Peygamber'in atalarından biri.
Ş. T697b23

Şām (ö.a.) Suriye'deki Şam şehri; Suriye'nin genel adı.

Ş. sarı T703a20
Ş. T699a9, T699b12, T699b15, T699b16, T700a1, T706a8, T706a14, T706a15, T707a21, T707a23, T708a23, T715b25, T716a19, A722a9, A724a18
Ş.-nıñ T697a9
Ş.-ğa T706a9, T706a10, T706a19, T706a22
Ş.-da T699b17, T702a23
Ş.-dadur T702b22
Ş.-dın T699a21, T710b7
Ş.-ğaça T707b

şām (Fa.) **Akşam; karanlık, kara.**
ş. T710b8, A719a5, A726b7, M782b19
ş.-ı deycür M786a19
ş.-ı vişāl M797a12
ş.-ı zülf M784a17
ş.-ı M783b24, M792a3, M795a5
ş.-ığa M795a19, M797a11
ş.-ıda M792a12
ş.-ıdın M798a3

şāmil (Ar.) **İçine alan, kaplayan, çevreleyen.**
-ğa ş. tutul- "Davranışta bulunmak, davranış göstermek" M791a12

şān (Fa.) **Ün, şan, şöhret; âdet; şeref, onur; sebep.**
ş. M802a7
ş.-ı T707b, A726a17, M782b6
ş.-ıda "Onuruna, şerefine" T696a19, T709b13, T710b8, A730a19, M796a21, M791a24
ş.-ıdadur T700b5, T712a19, T715b24, A726b26
ş.-ıdın M796b8

Şāpūr (ö.a.) **Şapur I, Sasani hükümdarı. Ölm. 272, hükümdarlığı** 241-272. **Babası I. Erdeşir'in kurduğu imparatorluğu güçlendirerek sınırlarını genişletmiştir.**
Cünd-i Ş.-dın "Şapur I'in yaptırdığı, daha sonra önemli bilim merkezlerinden biri olan şehir" A725b15
Ş. bin Erdeşir A725b8
Şāh Ş.-dur "Şapur I'in yaptırdığı şehirlerden biri" A725b15
Ş. A725b10, A725b11, A725b12, A725b16, A725b17, A725b18, A725b19, A715b20, A725b21
Ş.-ğa A725b4, A725b19

Şāpūr (ö.a.) **Şapur II, Sasani hükümdarı. M.S.** 309-379 **yılları arasında yaşamıştır ve babası II. Hürmüz'dür.**
Hürmüz bin Ş. A725b17
Kiruz Şāpūr "II. Hürmüz'ün oğlu Şapur II'nin Şüster'de yaptırdığı şehirlerden biri" A727a20
Ş. bile A726b14
Ş.-ı zü'l-ektāf A726b4

Ş.-ı zü'l-ektāfnıñ A727a22
Ş. A726b3, A726b7, A726b9,A726b13, A726b14, A726b15, A726b16, A726b18, A726b22, A726b26, A727a6, A727a7, A727a13, A727a16, A727a18, A727a21, A727a23, A727b1
Ş.-nıñ A727a6, A727a10
Ş.-nı A727a3, A727a10, A727a12
Ş.-ġa A726b12, A726b14A727a1

Şāpūr (ö.a.) İran hükümdarlarından Şapur bin Şapur.
Ş.-ı Şāpūr A727b9
Ş. bin Şāpūr A727b2
Ş. oğlı Şāpūr A727a25
Ş. A727b5, A727b7, A727b10
Ş.-ġa A727a27, A727b3
Ş.-nıñ A727b8

Şāpūr (ö.a.) İran hükümdarlarından biri.
Behrām bin Ş. A724a9
Ş. milki A714a8

Şāpūr (ö.a.) İran hükümdarlarından Kubad bin Firuz'un veziri Suhra'yı vezirlikten azlettikten sonra vezirliğe seçtiği kişi.
Ş. A729a27

Şāpūr (ö.a.) İran hükümdarlarından Husrev Perviz zamanında yaşamış ünlü bir nakkaş.
Ş. A731b1

Şāpūr (ö.a.) Eşkaniler'den Eşk'in oğlu Şapur.
Ş. bin Eşk A724a7
Ş.-dın A724a12

Şāpūrān (ö.a.) Sasani hükümdarı II. Şapur'un yaptırdığı ve kendi adıyla anılan şehirler.
Ş. A727a6

şarāb-ḫāne (Ar.Fa.) Şarap yapılan veya satılan yer.
ş. M793b10

şāriʻ (Ar.) Yol, geçiş.
ş. A728b8
ş.-i M784b26

şārik (Ar.) Yardımcı, esir.
ş. T709a8

şarṭ (Ar.) Şart, koşul, zorunluluk, kayıt, bağ, kural.
ş. bile T704a7, T706b8, T710a5, T712a22
ş. ḳıl- "Şart koşmak" T74b7, T706a12, T712a23, M801a4
ş. M800b8
ş.-ı T710b24

şaṭranc (Fa.) Zikzaklı kareler oluşturulması yoluyla

meydana gelen motif, şekil.
ş. A725b12

şāṭır (Ar.) **Mevki sahibi bir kişinin yanında, atına refakat** etmek, **haber götürmekle görevli kimse.**
ş. M792a14

şāyed (Fa.) **Şayet**, **eğer**; -**dığı takdirde; nasıl.**
ş. T709b25, T710b13, T710b23, T712b2, A725a16, M790b22, M792b19, M794a20, M800a1, M802a13

şāyeste (Fa.) Layık, **yakışır**, **uygun.**
ş. bol- "Layık **olmak; uğramak**" T694b16, T698b7, T705b27

şāyi' (Ar.) **Yayılmış**, **yaygınlaşmış**; **âdet haline gelmiş.**
ş. **irdi** A727a12
ş. **bol- "Yayılmak**, **yaygınlaşmak"** T695b14, T695b22, A725b25, M801a17

şeb (Fa.) Gece.
çādır-ı ş.-in M784a27

şebāb (Ar.) **Gençlik**, **yiğitlik.**
ş. M792b5

şeb-çerāġ (Fa.) **Gece parlayan** yakut.
gevher-i ş. "Gece parlayan kıymetli taş, yakut" A731a24

Şebdiz (ö.a.) **Husrev Perviz'in meşhur atının adı.**
Ş.-**ġa meşhūr irdi** A731a27

Şebhūn (Fa.) **Gece baskını**, **baskın. krş. şebiḫūn**
ş. **ur- "Gece baskını yapmak"** A728a18

şebiḫūn (Fa.) **Gece baskını. krş.** şebhūn
ş.-**dın** M783b24

şebistān (Fa.) **Karanlık; karanlık gece.**
şem'-i ş.-ım M801a22
ş.-**nı** M801b14
ş.-**ı** M795b24
ş.-**ıñız** M788a7

şeb-reng (Fa.birl.s.) **Gece renkli**, **karanlık; bahtsız.**
ş. M784a11, M784a12

şeb-tāb (Fa.) **Geceyi parlatan**, **aydınlatan; ateşböceği.**
kirm-i ş. "Ateşböceği" M785a23

şecā'at (Ar.) **Yiğitlik**, **yüreklilik.**
ş. **bile** T705b7

ş.-din A728a5
ş.-iğa A728b5

şecer (Ar.) **Ağaç.**
ş. M783b9, M785a12
ş.-ni M785b10

şecere (Ar.) **Ağaç, bir tek ağaç.**
ş.-si M785a3
ş.-siniñ M788a25
ş.-siğa M785b10
ş.-sidin T713b19, M785a2

Şeddād (ö.a.) ? **Ad kavminden Amalik bin Ad'in iki oğlundan biri.**
Ş.-ı ʿĀdğa A719a20
Ş. T697a7, A719a27, A719b1, A719b3(2), A720a4

şedīd (Ar.) **Sert, şiddetli, katı.**
şeddād u ş. A719a23
ş. A730b9

Şedīd (ö.a.) **Ad kavminden Amalik bin Ad'in evlatlarından biri.**
Ş. T697a7, A719a27, A719b1

şefāʿat (Ar.) **Birinin suçundan bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık.**
ş. ü ʿadālet A727b17
ş. ḳıl- T708b4
ş.-ler M795b11
ş.-i A727b12
ş.-idin T708b5

şefīʿ (Ar.) **Şefaat eden, bir suçlunun bağışlanması için aracılık eden.**
ş. ḳıl- M783a19
ş.-ler A725b11

şefḳat (Ar.) **Acıyarak koruma; acıyarak, koruyarak sevme; koruma; şefkat; sevgi, yakınlık, ilgi.**
ş.-i bī-nihāyet M795b4
ruḳʿa-i ş.-iñiz M795a3
żıll-ı ş.-in M798a20
ş. ü iltifāt M791a12
mihr ü ş.-in M798b18
iltifāt u ş. körgüz- M791a10
ş. bile M798a17
ş. it- M800b19
ş. A729b17, M791a12, M792a1, M792b24
ş.-iniñ T709a25

şefḳat-engiz (Ar.Fa.birl.s.) **Şefkatli, sevgi ve koruma içeren.**
ş. M787a23

şeh (Fa.) **Şah, hükümdar. krş. şāh**
ş.-i ferḫunde-ṣıfat M788a24
ş.-i nik-baḫt A733b5
ş. irdi A725b7
ş. ol- A733a18
ş. M785b12, M786a25, M786b25, M795b5, M796a18, M796a22, M796a23, M796a25, M796a27, M796b2, M796b3, M800a4
ş.-ni M785b12
ş.-ġa M796a24
ş.-din M787a14, A726b12
ş.-i A720a16
ş.-ler A720a6, M782b2
ş.-ler ara M800a4
ş.-lerġa A724b15

şehā (Fa.) **Ey şah, ey hükümdar.**
ş. A733a20

şehādet (Ar.) **"Eşhedü en lâ ilâhe illallah" cümlesini söyleyerek Tanrı'nın varlığını ve birliğini kabul etme; Tanrı'nın birliğine tanıklık etme; delalet, alâmet, işaret.**
Ṣanduḳ-ı ş. " Musa'nın Harun'un evlatlarına emanet ettiği sandık." T705b21
ş. kelimesi "Kelime-i şehadet" M801a3
ş. tap- "Şehadet getirmek" T709b10

şehd (Ar.) **Bal.**
ş.-i M797b26

şeheb (Ar.) **Işık, aydınlık, kıvılcım.**
ş.-ni M783a3

şehī (Fa.) **Bir hükümdar, bir şah.**
ş. irdi A719a9

şehīd (Ar.) **Şehit, din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse; savaşta ölen.**
ş. bol- "Şehit olmak" T709b10, T710a4, A724a12
ş. M801a22
ş.-leriġa M794b10

şehenşāh (Fa.) **Şahlar şahı, en büyük hükümdar, padişahlar padişahı.**
ş. A726a16, A726a19, M796a4

şehlıġ (Fa.T.) **Şahlık, hükümdarlık. krş. şehlıḳ**
ş. T707b. T710b2

şehlıḳ (Fa.T.) **Şahlık, hükümdarlık. krş.şehlıġ**
ş. A733a20(2)

Şeh-nāme (ö.a.) **Firdevsi'nin ünlü mesnevisi.**
Ş.-niñ T697b25

şehr (Fa.) **Şehir; memleket; yerleşim yeri; büyük belde; kent, il.**
ş.-i Zever A723b6
ş. durur A727a20
ş. T699a8(2), T710b10, T715b10, A718b9, A719a1, A729a25, M793b9, M793b11
ş.-niñ T698a7, M799a17
ş.-ni T707b(3), T708a5
ş.-ğa T706b10, T706b12, T710b10, T711a16, T711a17, T713a20, T715b9, T715b10, A727a15, M798a16
ş.-de T698a6(2), T698b3, T698b5, T706b21, T707b, M793b14, M793b22
ş.-de irdi T707b
ş.-de irdiler M799b21
ş.-din T699a15(2), T703a6, T707b, T712a3, A719a13
ş.-ğaça A719a13, A723a22
ş.-i T699a9, T707a24, A722b3, A722b8, A723a22, A730b6
ş.-i irdi T706b13
ş.-idür A729a11
ş.-idürler A722b3
ş.-iniñ T710a3, A727a19
ş.-in T695a22, T710b9, A719a14, A722b17, A725b10, A727b11
ş.-ini T707b, A719a1
ş.-iğa T705a1, T708a5, T711a21, T713a20, A725a11, A729a17, M789b3
ş.-ide T715b2, T715b26, A727b20
ş.-idin T698a5, T698b12, T711b5
ş.-leride A733a3
ş.-leridin T703a21, T715b5
ş.-ler A725b13, A719a6
ş.-lerni T699a8, T699a16

Şehredî (ö.a.) **Sasani hükümdarlarından Şapur Zülektaf'ın veziri.**
Ş. A726b6

Şehr-irād (ö.a.) **Husrev Perviz'in Anadolu ordusunda güvendiği, değer verdiği adamlardan biri.**
Ş. Melik A732a26
Ş. A732a14, A732a18, A732a22
Ş.-nı A732b6

şehristān (Fa.) **Büyük şehir, etrafı çevrilmiş büyük şehir.**
ş.-ı M802a3
ş.-ıdur A727a19
ş.-nıñ M802a3

Şehryār (ö.a.) **Kimi tarihlere göre Kubad bin Firuz'un yaptırdığı söylenen şehirleden biri.**
Ş. A729b12

Şehryār (ö.a.) **Sasani hükümdarlarından Husrev**

Perviz'in oğlu Şehryar (hük. 631-652).
Ş. A733a5, A733a13

şehr-yār (Fa.) **Padişah, hükümdar.**
ş.-ımdın M794b24

Şehryār-dād (ö.a.) II. Şapur'un sipehsaları, **kumandanı.**
Ş. A727a7

şehsiz (Fa.T.) **Hükümdarsız, şahsız; hükümdarı olmayan.**
ş. A733b9

şeh-süvār (Fa.) **Ata iyi binen, iyi binici.**
ş.-ım M788b10, M791a21

şehvet (Ar.) **Şehvet, aşırı istek, cinsel istek.**
ş. T714a7
ş.-ḳa A732b15
ş.-iğa T699a9

şehzāde (Fa.) **Şehzade, hükümdar oğlu.**
ş.-ğa M788a1

şekk (Ar.) **Şüphe, tereddüt.**
ş. M791b1, M796b22, M797b20, M800a21, M800a22
ş.-i T711b9

şekker (Ar.) **Şeker.**
ş.-i M784a25

şekl (Ar.) **Şekil, biçim, suret**; görünüş, görüntü, **dış görünüş.**
ş. bile T716b26
ş.-i T698a17, T713a27, T716a16, M783b7, M785a23
ş.-i bile T711b21, T715a18, A725b13, A725b14(?)
ş.-in T712a2, T716a16

şeḳāvet (Ar.) **Kutsuzluk, bedbahtlık; alçaklık.**
ş. ehli "Kendini bilmezler" T704b25
ş. T694b13
ş.-ḳa A732a8
ş.-idin A727a1

Şelüm (ö.a.) **Davut Peygamber'in kendisine başkaldıran oğlu.**
Ş. T710a19, T710a20

şem' (Ar.) **Mum.**
ş.-i şebistān M801a22
ş.-i tırāz M801b14
ş. M783b7, M784a9, M787b19, M788a1, M788a11, M801b15
ş.-i M784a9, M785a24, M788a6, M788a9, M797b26
ş.-in M783a2, M801b5

şemâtet (Ar.) **Gürültü**; patırtı, kargaşa.
ş. kıl- **"Kargaşa çıkarmak"** T717b20
ş. T707b
ş.-idin T707b

şemmâme (Ar.) **Güzel koku.**
ş.-ni T700b1
ş.-si M782b19

şemme'î (Ar.Fa.) **Azıcık, pek az.**
ş. M785b18, M797a13

Şem'ûn (ö.a.) **Yakup Peygamber'in altı oğlundan biri.**
Ş. T700a13, T714b11, T714b12, T714b14, T714b15, T714b16, T714b17(2), T714b19

Şem'ûn (ö.a.) **İsa Peygamber devri ile Hz. Muhammet devri arasında Arabistan'da yaşayan ibadeti ile ünlü bir kişi.**
Ş.-ı 'âbid T717a18
Ş. T717a21, T717a27
Ş.-nı T715a15, T717a24

şena'at (Ar.) **Ayıplama, sövme, kötülük.**
şiddet ü ş. bile M799a12

şenbih (Fa.) **Cumartesi.**
ş. T707b, M787a15, M787a22

şengerf (Fa.) **Zincifre. Kırmızı renkli doğal civa sülfür; kırmızı.**
ş. M783b6

şer' (Ar.) **Şeriat; kanun, kural; âdet; gidilecek yol, tutulacak usûl; yol.**
ş.-i câddesiğa M792a27
ş.-i nebî M786b25
câdde-i ş.-ığa M792a26
şudûr-ı ş. M793b13
ş. ü hükm M794a17
ş. M792b19
ş.-ğa M793b18
ş.-de M793b18
ş.-i M782b4
ş.-iniñ M785b9, M785b25

Şerâhil (ö.a.) **Seba melikesi Belkıs'ın babası. Şerahil, metnimizde Ya'reb bin Kıhtan neslinden olarak kaydediliyor.**
Ş. T711a18

şer'an (Ar.) **Şeriate göre**
ş. A723b21

şerâre (Ar.) **Kıvılcım.**
ş. M783b10, M783b25

şerāre'ī (Ar.Fa.) **Bir parça, birazcık.**
ş. M783b16

şerbet (Ar.) **Şerbet, içilecek tatlı şey.**
ş.-i ʿīş A728b18
ş. T717b16, A725a17, A725a18
ş.-ni A724b1, A725a17, A725a18
ş.-din A725a18
ş.-i M800a13
ş.-idin M787b26, M801b13

şeref (Ar.) **Büyüklük, yükseklik, yücelik, ululuk; üstünlük, değerlilik; onur, onurluluk.**
ʿizz ü ş.-i T709b6
ş. M795b24
ş.-din T713b10
ş.-i M800b23
ş.-idür M800b27
ş.-in M790a24
ş.-iğa T696b22, T712b24

şererī (Ar.Fa.) **Bir kıvılcım, bir ateş, bir iz.**
ş. M791a16

şerḥ (Ar.) **Şerh, açıklama, izah; tafsil; anlatma; hikâye etme; tafsiat, incelikler; delille anlatma; açık anlatma.**
ş. bile A728b1, M789a20, M789a22, M790b21, M794a24
ş. ile A733b1
ş. iyle- A733a23, M792a11
ş. ḳıl- "Anlatmak" T699a6, T716b18
ş. ḳılıl- "Anlatılmak" A728b1, M784b6
ş.-ḳa T710b3
ş.-i T700a24, T703a19, T706b26, T707b, T712a9, T714b6, A721b27, A724b19, A725b4, A726b6, A730b22, A731b22, A733a26, M788a18, M794b18, M795a6
ş.-iniñ T697b25
ş.-in T695b20, M800b2
ş.-ini T709a26, M795b19
ş.-iğa M783b7
ş.-ide T711b13, M788a4

şerʿī (Ar.Fa.) **Şeriate, kanunlara uygun.**
ş. M793b26

şerīʿat (Ar.) **Din kuralları; kural, kanun; İslâm hukuku; dini kurallar doğrultusunda oluşan hukuk.**
ş.-ı Ḥamīd M782b4
ş. bile M802a8
ş. T705a2, T705a7
ş.-i T697b3, T697b4, T716b15
ş.-iğa T703a8

şerīf (Ar.) **Mübarek, şerefli, kutlu; soylu.**

ş. ü 'azîz M799a19
ş. T699b4, T702b9, T718a1, M787b13, M789a24, M793a4, M796a16

şerik (Ar.) Ortak, eş, bir.
ş.-dür T715b22

şeriklik (Ar.T.) Ortaklık.
ş.-ke A729b2

şer'iyye (Ar.) Şeriate uygun, şeriatle ilgili.
ş.-i umürnı M793b7
mesā'il-i ş. M793b19

şermende (Fa.) Utanan, mahçup olan; utanmış.
ş. bol- "Utanmak, mahçup olmak" T711a27
ş. M791b25
ş.-lerġa M792a1

şevķ (Ar.) Neşe, sevinç, arzu, keyif; ışık, parlaklık.
ba'de-i ş.-idin M784a25
şu'le-i ş.-i M788a22
derd ü ş.-in M801b6
ş. M784b23, M798b8

şevket (Ar.) Büyüklük, azamet; kuvvet, kudret; nam.
ş.-i Behmenî A722a18
minnet ü ş.-i A731a19
ş. A724b22, M795b4
ş.-in A733b5

şevvāl (Ar.) Arabi ayların dokuzuncusu.
ş. T697a4, M786b12

şey (Ar.) Şey, nesne.
ş. T702b3

şeyħ (Ar.) Yaşlı, ihtiyar; ulu, büyük kimse.
ş. ü şāb "Yaşlı ve genç" T705b8
ş.-imniñ M789a6

Şeyħ 'Ali Big (ö.a.) Nevai'nin yakınında bulunanlardan bir kişi.
Ş. bile M790b21

Şeyħ Bū-'Ali (ö.a.) Meskûyetü âdâbi'l-arab ve'l-fürs adlı eserin sahibi.
Ş. A718b14

Şeyħ Muḥammed Mir-āħūr (ö.a.)
Ş.-dın M788b11

Şeyħ Niẓāmi (ö.a.) Genceli Nizami, ünlü İranlı şair (1150-1214). bkz. Niẓāmi
Ḥażret-i Ş. A723b1

şeyṭān (Ar.) **Şeytan.**
ş.-ı la'în T702b10
ġul u ş. M785a19
ş. T695a9, T702b11, T702b12, T711b21, T716b21, T716b26, M798b14

şeyṭanet (Ar.) **Şeytanlık, kurnazlık, hilekârlık.**
ş.-in T717a3

şıḳ(ḳ) (Ar.) **Seçilebilecek iki durumdan her biri; bir işin iki yönünden biri; seçilebilecek değişik durumlar.**
ş. T716b14, M783b1
ş.-lar T716b15

şi'ār (Ar.) **Şöhret, ün; esas, kural, âdet.**
dāb u ş. M798b21
ş. ḳıl- **"Âdet edinmek, düstur edinmek"** T698b21

şiddet (Ar.) **Sıkıntı, dert, güçlük, zorluk, eziyet; güçlük, sertlik, yeğinlik; çokluk, ziyadelik; eziyet ve sıkıntının çokluğu; hastalık.**
ş. ü şu'übet M790a27
ş. ü şen'at bile M799a12
ş. bile T703b22
ş. M790a26
ş.-ḳa T701b24
ş.-i T701a26, T701b2, M794b18
ş.-in M796a1
ş.-idin T709a13, T717a10, M783a14, M783b23, M783b27, M784a19, M784b5, M791a16, M797b10

Şide (ö.a.) **Turan hükümdarı Efrasiyab'ın oğlu. Şide, Keyhusrevle savaşırken, Keyhusrev'e yenilmiş ve ölmüştür.**
Ş.-ni A721a15

şifā (Ar.) **Şifa, deva, ilaç; sağlık, esenlik.**
mücib-i ş.-dur T716b23
ş.-dur M798a18
ş. M797a8, M801b5
ş.-sıdur M802a26
ş.-sın T708a24
ş.-sıġa T708a23

şifte-ḥāl (Ar.Fa.birl.s.) **Perişan olmuş, gönül vermiş, tutkun.**
'āşıḳ-ı ş. M792a2

şiġāl (San. Fa.) **Çakal.**
ş.-iniñ M785a19

şikāf (Fa.) **Yarık, çatlak.**
ş. T714a1
ş.-ıġa T714a1

şikārī (Fa.) **Av kuşu.**
ş.-siniñ A724a15

şikāyet (Ar.) **Şikâyet, dertlenme, hoşnutsuzluk gösterme.**
ş. ḳıl- T700b23, T710a10, M798a9
iẓhār-ı ş. ḳıl- "**Şikâyet etmek**" M799b26

şikest (Fa.) **Yenilme, yenilgi; kırgınlık, gücenme.**
-dın ş. tap- "**Birine karşı üstünlük kazanamamak, birine yenilmek**" A721a11
ş.-ler M786a3

şikeste (Fa.) **Kırılmış, gücenmiş, gönlü kırık; zayıf, güçsüz; kırık dökük, yarım yamalak.**
ş. M791a10, M791b14
ş.-ġa M797a25

şikestelıġ (Fa.T.) **Kırgınlık, gücenme, kırılma. krş. şikestelıḳ**
ş.-ı M802a7

şikestelıḳ (Fa.T.) **Kırgınlık, gücenme, kırılma. krş. şikestelıġ**
iḫlaş u ş.-da M801a6
żaʿf u ş. T700b16

şikeste-ḫāṭıra (Fa.birl.s.) **Gücenmiş, gönlü kırılmış.**
ş. M794b11

şikeste-maḳāl (Fa.Ar.birl.s.) **Sözü tükenmiş, söz söylemekten aciz.**
ş.-dür M800b20

şikībālıġ (Fa.T.) **Tahammül, sabırlılık.**
ş. M784a10

şilān (Moğ.) **Ziyafet sofrası, yemek ziyafeti.**
ş. M793a22

şiltaḳ (Moğ.) **Dava, suçlama; suç.**
ş.-larnı A732b1

şimāl (Ar.) **Kuzey; sol taraf; huy, tabiat.**
ş.-i M785a18

şīme (Ar.) **Huy, âdet, tabiat.**
ş. ḳıl- "**Esas edinmek, düstur edinmek**" A722b10, A722b10

Şimr-i Ẕi'l-cenāḥ (ö.a.) **İran hükümdarı Kubad zamanında Yemen'de hüküm süren meliklerden biri.**
Ş. A729b9, A729b10

şimşād (Fa.) **Şimşir ağacı.**
ş.-ıña M797a9

şi'r (Ar.) **Şiir.**
ş. ü ġazel M790b1

şîr (Fa.) **Aslan; eski astronomiye göre güneş arslan (hamel) burcundadır; bu yüzden şîr, güneşle eşdeğer anlamda da kullanılır.**
ş. A727b27, M791a1

şîrçe (Fa.) **Arslan gibi** (?).
ş. ḥisāb M785a21

Şîrdîn (ö.a.) **İran hükümdarlarından Şapur bin Şapur'un çağdaşı Rum kayseri, vârisinin küçük olması yüzünden ölümü öncesinde Şapur'dan çocuğu büyüyünceye kadar ülkesini yönetecek bir kişi ister. Şapur da Şîrdîn'i gönderir. Vâris büyüdüğünde Şîrdîn ülkeyi sahibine bırakır.**
Ş. A727b5, A727b6
Ş.-ni A727b5, A727b7

şîre (Fa.) **Şıra, şerbet.**
ş. M784a4
ş.-si T713a11, T713a17, M784a4

şîr-ġāb (Fa.) **Balta girmemiş ormanlarda yaşayan arslan.**
ş.-ı M796b27

şîr-ḫāne (Fa.) **Arslanların bulunduğu yer.**
ş.-ġa T716a13

Şîrîn (ö.a.) **Husrev ü Şîrîn hikâyesinin kadın kahramanı.**
Ş. dik A731b9, A731b12
Ş. A733a6
Ş.-ge A730b21

şîrîn-kelāmlıġ (Fa.Ar.T.) **Tatlı sözlülük, tatlı dillilik.**
ş. bile M788a3

şîrînlik (Fa.T.) **Şirinlik, hoşluk, güzellik.**
ş.-i T700a23

şirk (Ar.) **Müşriklik, Tanrı'ya ortak koşma, Tanrı'dan başka tanrının varlığını iddia etme.**
ehl-i ş. T717a22, T717b3

şirket (Ar.) **Ortaklık.**
ş.-i T709b3

Şîrvān (ö.a.) **Hazar Denizinin batı sahillerinde Kafkas sıradağları ile Kûr nehrinin alt kısımları arasında kalan bölge.**
Ş. A731a6

83-91'de **ise Medyen ahalisinin kardeşi** olarak **görünmektedir.**
Şu'ayb 'aleyhi's-selām T702b25, T703a1, T703a2, T703a3, T703a4, T703a7, T703a11, T704a6, T705b5
Ş. 'aleyhi's-selāmnıñ T704a7
Ş. 'aleyhi's-selāmnı T703a11, T705b6
Ş. 'aleyhi's-selāmġa T704a6
Ş. bin Medyen bin İsma'il A720a4,
Ş. peyġamber T704a4
Ş. T703a13, T705b6, T713a5

şuġl (Ar.) **Uğraşma, meşguliyet.**
ş.-i M783b12

şūm (Fa.) **Uğursuz, kötü; zemmedilmiş, yerilmiş, beğenilmeyen.**
nefs-i ş. M799a11
ş.-dur M798a10
ş. T707b
ş.-nuñ T698a12
ş.-larġa T699a11

şu'le (Ar.) **Alev, yalım, yalaz; ateş, yakıcılık; kıvılcım.**
ş.-i āh M795a8
ş.-i her M783a2
ş.-i şevḳ M788a22
aḫker ü ş.-sin M794b21
ş. T703a7, M786b26
ş.-si T701b22, M783a19, M783b7, M784a5, M795a6
ş.-sidin M785a23, M791a16

şu'le-āsā (Ar.Fa.) **Alev gibi, alev benzeri; rengi alev gibi sarı olan.**
ş. M783b7

şūr (Fa.) **Tuzlu, kekremsi; karışıklık, düzensizlik, gürültü, kargaşa.**
ş. it- **"Tadını bozmak, tatlıdan acıya çevirmek"** A728b18
ş. sal- **"Karışıklık çıkarmak"** T712a17, A728b18
ş. T702b17

şūrābe (Fa.) **Gözyaşı.**
ş.-si M788a21

şūriş (Fa.) **Karışıklık.**
ş. A726b10

Şüster (ö.a.) **İran Arabistan'ında eski Huzistan eyaletinde bir şehir.**
Ş.-de A727a20

şu'ūr (Ar.) **Anlama, anlayış, bilinç; akıl, akılla**

Şirüye (ö.a.) **Sasani hükümdarlarından yirmi üçüncüsüdür. Husrev Perviz'in oğlu Şiruye** 628'**de tahta** çıkmış, **dokuz ay sonra vefat etmiştir.**
Ş. bin Ḫusrev-i Şirüye A731b21
Ş. bile A732a3
Ş. A731b18, A732a5, A732a6, A732a9, A732a10, A732b25, A733a6
Ş.-niñ A732a11
Ş.-ġa A732a40

Şis (ö.a.) **Âdem ile Havva'nın üçüncü oğlu. Habil'in katlinden beş sene sonra doğmuş olan Şis'i Âdem öldüğü** sırada **kendisine vâris** bırakmıştır. **Habil'in soyunun olmaması, Kabil'in soyunun da Tufan'da kaybolması yüzünden** bütün **insanların şeceresi Şis'e** çıkar.
Ş. 'aleyhi's-selām T695a12, T695a15, T695a18, T695a19, T695a21, T695a22, T695b9
Ş. 'aleyhi's-selāmnıñ A718b7
Ş. 'aleyhi's-selāmnı T695a11
Ş. T695a24, A718b8
Ş.-ġa T695a19

şişe (Fa.) **Sırça, cam; şişe.**
ş.-i Ḥalebī "Halep şişesi, güzel **sarı renkli şişe"** M783b8
ş. M798b27
ş.-din T704b15, T712a14
ş.-lerge M800a16

şitā (Ar.) **Kış, kış mevsimi.**
ş. M783b18(2)

şive (Fa.) **Usûl, üslûp, tarz.**
ş. M785a7
ş.-siniñ M798b8

şiyār (Fa.) **Sürülmüş, işlenmiş** toprak.
ş. ḳıl- "Toprağı sürmek" T716a15

şobānlik (Fa.T.) **Çobanlık.**
ş.-ḳa T709a21

şöhret (Ar.) **Ün, şan, şöhret.**
mücib-i ş. T716b24
ş. tut- "Ün kazanmak, ün salmak, meşhur olmak" A722b1, A724b26, A726a17
-ḳa ş. tut- "Bir yerde ün salmak" T705a22

Şu'ayb (ö.a.) Kur'an'da **zikredilmiş bir peygamber. Sure** XI, 91'**e göre Hud, Salih ve** Lut'**tan sonra zikredilir.** XXVI, 176-189; L, 13; XV, 78; XXXVIII, 12'**ye göre eshabü'l-eyke'ye** gönderilmiştir. VII,

anlama, sonuca varma.
ş. u vuķūf M800b22
ş. yolı M786b6
ş. T703b15
ş.-uñ T710b23

şücā' (Ar.) Cesur, yiğit.
dilīr ü ş. irdi T695a21

şügūn (Fa.) Uğulu; iyi talih, hayır.
ş. tut- "Uğurlu saymak" A729a23

şükr (Ar.) Şükür; Tanrı'ya şükretme; teşekkür, iyiliğe şükür, memnuniyet; gösterilen iyiliğe minnettarlık; verilene, ele geçene memnuniyet bildirme; ele geçenle yetinme, iyilik bilme.
secdāt-ı ş. ķıl- T715b16
ş. ü rūzbān M798a4
şabr u ş. ķıl- T702b17
ş.-dür T718a2
ş. ķıl- "Şükretmek" T699b5, M798a9
ş. T699b5, T710a26, M784b23, M797a20, M798a10, M800b26(2)
ş.-ni M785a1
ş.-i M800b24
ş.-ini M800b19
ş.-iġa T710a26
ş.-ige M785a4, M787b2
ş.-ler ķıl- T702a3, A725b3

şükrāne (Ar.) Şükran işareti, iyilik bilme nişanesi.
ş.-ġa T713b8
ş.-siġa A720b19

şükr-güftārlıġ (Ar.Fa.T.) Şükredicilik, şükredici olma.
ş.-ıġa M792a4

şünüft (Fa.) İşitme, duyma.
güft ü ş. bol- "Söylenmek, duyulmak" M793b4
güft ü ş.-din "Konuşma, sohbet etme" T716b22

şürū' (Ar.) Başlama.
ş. ķıl- "Başlamak, gelmek" T710a20, T714a3, T718a24
ş. M795a6

şüyūmet (?) Uğursuzluk.
ş.-lerin M802a11

tā **Ta; ne zaman ki; -dığı zaman; ve; ki; o vakit ki; öyle ki; böylece; çok; o zaman; o vakte kadar ki; ve o zaman ki; -a kadar; o kadar; kadar, süresince; ta ki; sonunda; o ki; -dıkça; nasıl ki.**
t. T696a8, T698a9, T698a15, T698a21, T698a23, T699a1, T699a27, T700a9, T700b18, T700b20, T702a2, T702b11, T703a9, T703b19, T704b15, T704b25, T705a24, T705a25, T705a26, T706a4, T706a27, T706b19, T707a5, T708a20, T710a7, T712a10, T712a15, T713b1, T713b15, T713b27, T715a12, T716b24, T717a1, T718a1, T718a12, T718a15(2), A719a8, A719a21, A719b5, A719b14, A720a11, A721a16, A722b2, A724b21, A725a23, A725b27, A726b3, A726b10,A728a12, A729b11, A731a8, A733b1, A733b9, M782b1, M782b4, M783a4, M784a13(3), M785a10, M785b6, M785b7, M785b10, M785b11, M786a5, M786a6, M786a9, M786a25, M786b6, M786b7, M786b25, M787a25, M787a25, M787b7, M787b8, M787b9, M787b10, M787b15, M787b18, M788a11, M788a21, M788a25, M788b10. M789a13(2), M790b7, M790b17(2), M791a6, M791a6, M791b16, M792a1, M792a7, M792a9, M792a11, M792b20, M793b7, M793b13, M794a2, M794a13, M794a16, M794a19, M794a21, M794b1, M794b2, M794b8, M794b23(2), M795b13(2), M796a3, M796a4, M796a8, M796a17, M796b11, M796b17(3), M797a3, M797a20, M797a21, M797a23, M797b2, M797b3, M797b4, M797b6, M797b7, M797b12, M797b14(2), M798a24, M798b1(2), M798b21, M799a4, M799b20, M799b21, M800b2, M800b8, M800b14, M800b15, M800b17, M801a6, M801b22, M801b23

taʿaccüb **(Ar.) Şaşırma, hayret etme, şaşkınlık.**
taḥayyür ü t. bile A722b5
t. ḳıl- T706b15

taʿaddī (Ar.) **Saldırma, zulmetme, adaletsizlik.**
t. vü ẓulm iyle- A727b25
ẓulm ü t. T716a1
t. A727b18
t.-sin A724a22

taʿahhüd **(Ar.) Söz verme, bir işi üstlenme.**
t. ḳıl- A726a13
t.-i T713b12

taʿalluḳ **(Ar.) Sevme, ilgi gösterme; ilgili olma; ait olma, ait, ilişkili, ilişkin; bağlı.**
ıẓhār-ı t. ḳıl- T700b23
t. irdi T705b21
t. bol- T695a6
t. tut- A729b24
t. M798a25

ta'ālā **(Ar.) Tanrı adından sonra zikredilen saygı sözü.**
Bārī t. A723b15
Ḥaḳ t. T697a11, T697a15, T697b10, T698b11, T698b17, T698b22, T699a4, T699a13, T699a20, T699a27, T699b9, T699b15, T700b5, T701a12, T702a19, T702a24, T702b3, T702b26, T703a8, T704a26, T704b5, T704b9, T704b13, T704b17, T704b19, T705a8, T705b9, T705b22, T706a27, T707a5, T708a17, T708b23, T708b25, T709b14(2), T710a15, T710a25, T711a2, T711a7, T711b14, T711b15, T711b25, T713a13, T713a19, T713a24, T715b7, T715b16, T716a4, T716a7, T716b4, T716b10, T717a15, T717a17, T717b13, A720a3, M799b3
Ḥaḳ t.-dın T696b25, T697a18, T702a12, T705a12, T717a8
Tiñri t. T697b18, T699b8, T696b23, T697a1, T697a10, T697a14, T697b6, T697b11, T698b19, T698b20, T699a2, T699a7, T699a10, T699b4, T699b8, T699b11, T699b12, T699b22, T699b25, T700a2, T701a2, T702a9, T702a18, T702a26, T702b1, T702b4, T702b9 T702b11, T72b18, T702b21, T703a2, T703a5, T703b10, T704a18, T705a1, T705a16, T705a20, T705a25, T705b3, T705b20, T705b25, T705b27, T706a21, T707a19, T707b(3), T708a1, T708a10, T708a12, T708b13, T708b16, T708b22, T708b27, T709a5, T709a7, T709b8, T709b11, T709b18, T710a7, T710a14, T710a27, T710a23, T710b14, T711a9, T711a10, T711a11, T711a12, T711b16, T712a2, T712a10 T712a19, T712b10, T712b12, T712b14, T712b16, T712b19, T712b21, T712b24, T712b27, T713a11, T713a14, T713a15, T713b20, T713b26, T714a10, T714a15, T714a22, T714b7, T714b20, T715a5, T715a6, T715a7, T715a10, T715a17, T715a23, T715b4, T715b9, T715b20, T716a4, T716b1, T717a16, T717a19, T717b6, T717b26, A719b3, A719b2, A729a5
Tiñri t.-nıñ T701a11, T706b3, T713b24, T714b10, T716b6, T717a7
Tiñri t.-nı T698b23
Tiñri t.-ġa T698a23, T698b2, T699b16, T701a12, T703b5, T704a26, T708a18, T708b15, T708b20, T715b16
Tiñri t.-dın T708a1, T709b17, T712a13, T712b2, T712b12, T714b18
Ḥaḳ sübḥānehu ve t.-nıñ T694b7, T696b19

ta'ālā'llāh (Ar.) Tanrı uludur, Allah Allah!
t. M785b11

ṭa'ām **(Ar.) Yemek, aş, yiyecek, yiyecek şeyler.**
ṭ. yi- "Yemek yemek." T698b18
ṭ. T706b13, T707b, T715b10, T715b11, T715b16, T717b4, T717b5, T718a22
ṭ.-nı T699b21, T711a8,

ṭ.-ġa T715a2
ṭ.-ı A719a5
ṭ.-ın T710b8,
ṭ.-ını A719a5
ṭ.-lardın T711a7

ta'arruż (Ar.) Düşmana saldırma, düşman üzerine yürüme; ilişme, takılma, ilgilenme.
t. ḳıl- "Saldırmak" A723b25, A729a2
t. ḳılıl- "İlişilmek, değinilmek, söz konusu edilmek." A728b23

ta'aşşuḳ (Ar.) Âşık olma.
t. ıẓhārı ḳıl- A732b16

ṭa'aṭ (Ar.) İbadet, Tanrı'nın emirlerini yerine getirme.
ṭ. bile M798b22
ṭ.-dür M702b1
ṭ. ḳıl- T694b13
ṭ.-ḳa T710a7, T716b22
ṭ.-din T707b
ṭ.-i T707b, T713b21
ṭ.-idin T702b9

ṭab' (Ar.) Tabiat, huy, yaratılış, karakter, mizaç.
ṭ.-ı dānişveri A733b8
ṭ.-ı ḫazāyin M790b5
ṭ.-ı selim M796b8, M800b23
tābi'-i ṭ.-ı bedi' M792a10
fażl u ṭ. M799a17
ṭ. M802a5
ṭ.-ı A722b14
ṭ.-ġa M784a13
ṭ.-ınıñ M788b3
ṭ.-ıġa M783a13
ṭ.-ıda M730b11
ṭ.-ıñızda M801b26
ṭ.-larıġa M786a20

tāb (Fa.) Sıcaklık, hararet, ısı.
t. M783a11, M784a10
t.-ı M787a2

ṭabaḳ (Ar.) Tabak, içine yemek konulan kap.
ṭ. T701b16
ṭ.-da T703b16
ṭ.-ı T703b17
ṭ.-ıġa T703b16

ṭabaḳa Kısım, bölük, grup, sınıf.
ṭ. irdi T696a9
ṭ. A718b1, A718b1, A720b5, A723b16, A724b16
ṭ.-da T696a9, A723b26
ṭ.-dağı A723b16, A724b3
ṭ.-dın A724b20

tābān (Fa.) Işıklı, parlak, mec. göz.
iki t.-ıñnı M788a23

ṭabāyi' (Ar.) Tabiatler, huylar.
ṭ.-i muḫtelif M790b7

tābende (Fa.) Parlak, ışıklı, parlayan; canlı, hayatta.
t. M795b21, M796a11, M801b16

Ṭaberī (ö.a.) Ünlü islam tarihçisi ve müfessiri. (839-923); Taberī'nin tarihe ilişkin eseri, eserleri.
Ṭ. A718b16, A719a6
Ṭ.-de A719a21, A732b22

Ṭāberistān (ö.a.) Araplar tarafından Elburz dağlarının şimalinde İran'ın Mazenderan eyaletine verilen isim.
Ṭ. sarı A720a2
Ṭ.-nı A719a7
Ṭ.-da A729b11

tābi' (Ar.) Birinin arkası sıra giden, ona uyan; boyun eğen, bağlı kalan; birinin emri altında bulunan.
t.-i ṭab'-ı bedī' M792a10
t. A724b22, M791a20
t.-im T706a1
t.-idür T706a1

ṭabī'at (Ar.) Huy, yaradılış, mizaç, âdet; kainat.
ṭ. M795b3
ṭ.-de M783a17
ṭ.-ı M783a20

ṭabīb (Ar.) Hekim, bkz. Bokrat Tabib.
Bokrat Ṭ. -irdi A722a17

ta'bir (Ar.) Rüya yorma; söyleyiş.
t.-dür T695b14
t. ḳıl- "Yorumlamak" T701a3, T701a4, T712a8
t. T701a2
t.-ni T701a19
t.-i T700b8
t.-in T700b10, T701a16, T701a24, T701a24, T703a21, T713a9, A725a8
t.-idin T701a15, T701a22

ta'biye (Ar.) Yerleştirme.
t.T703b4, T704b14

tāb-nāk (Fa.) Parlak, ışıklı.
kevkeb-i t.-i M795b19

tābūt (Ar.) Tabut, ölü taşınan sandık.

t. T703b7
t.-nı T704b15,
t. ḳa T703b4
t.-dın A723b7
t.-ı T709a9
t.-ın T704b14
sekîne t.-ıdın "İsrailoğullarına ihsan olunan bir mucize." T709a4

tāc (Fa.) Taç, hükümdarların başlarına giydikleri değerli taşlarla süslü başlık; mec. hükümdarlık; mec. bir makamda bulunmayı ifade eden hayali başlık.
t.-ı ḳadr M789a9
dürr-i t.-ı tārek M795b26
ṣāḥib-i t. M786a15
t. u serîr M790b27
t. u taḫt A733b5
risālet t.-ı T704a14
padişah t.-ı " Padişahlık" A729a26
t. bile A728a7
t. başığa ḳoy- "Hükümdar yapmak, hükümdar seçmek." A732a16, A733a2
t. A720b9, A728a8, A731a27
t.-nı A722a12, A722a14, A722b6, A726b2, A726b5, A728a9, A731a24
t.-ġa M798b26
taḫt u t.-dın A733a2
t.-ıñ M789a9
t.-ın A728a7, A729b16
t.-ıġa A724b12, M802a14

ta'cîl (Ar.) Acele ettirme, çabuklaştırma.
t. T695a25, M786a18, M791a23

tācir (Ar.) Ticaretle uğraşan, tüccar.
t.-i M783b2

tācü'r-ricāl (Ar.) Mevki sahibi.
t. irdi T707a17

ta'dād (Ar.) Sayma, birer birer söyleme.
t. ḳıl- "Saymak, tek tek sıralayarak sözünü etmek." T697b24, A731a20
t. ḳılıl- "Sayılmak, sıralanmak, anlatılmak." A731b22

ta'dîl (Ar.) Düzeltme, iyileştirme.
t.-i cān irdi "Can veren, canı, ruhu çoğaltan." M794b6

tafṣîl (Ar.) Etraflıca anlatma, ayrıntılı bilgi, ayrıntılı açıklama, uzun uzadıya anlatma.
t. bile A731b19
t. ḳılıl- "Etraflıca anlatılmak." A724b10, A724b10
t. T703a26, T709a19

t.-dın T710b3
t.-ı T709a20
t.-ığa T700a23

tağ **Dağ**; tepe; yüksek yer; taş, kaya.
t. u deşt T708a27
deşt ü t. M784b6
t. u taş T697a3, T709b20
t. tağ M782b14
Berḳıs t.-ı T695a16
Cudi t.-ı T696a12
Ḳudüs t.-ı T709a9
Minā t.-ı T699b9
Tūr-ı Sīnā t.-ı T704a9, T705a3, T705a4
t. sarı T697a17, T699b19, T704a10, T705a17, T705a17, M784a15
t. T695a8, T705a14, T705a18, T706a24, T706a23, M782b15, M784b14, M784b15,
t.-nı M784b6
t.-ḳa T716b4
t.-dın T717a14(2), T783a4, M783a11
t.-ı T696a12, T699b9, T709a9, M784b14(?)
t.-ınıñ (?) M784b5
t.-ığa T704a9, T705a3, T705a4
t.-ıda T695a16
t.-lar T708a19
t.-larda T695a21, A718b20
t.-lardın T696a10

ṭaġāyī **(Ar.) İsyan edenler, isyankâr, isyankârlar.**
ṭ. irdiler A731a9

taġayyür **(Ar.) Değişme, başkalaşma; bozulma.**
t. bir- "Değiştirmek, bozmak." T699a22, T699a26, A721b16, A725b8
t. tap- "Değişmek, başkalaşmak." T713a20
t. T713a25

tağı **Ve dahi, dahi.**
t. M791a22

taġyīr **(Ar.) Değiştirme, başkalaştırma.**
t. bir M788a8
t. ḳıl- "Değiştirmek" A725a1
t. M786b1

Ṭāhā **(ö.a.) Kur'an'ın yirminci suresi. Mekke'de nazil olmuştur.**
T. süresi T704a15

taḫallüf **(Ar.) Geride bırakma, uymama, uzaklaşma; uygun gelmeme.**
t. ḳıl- T701a3, A727b6, M799b25

taḥammül **(Ar.) Tahammül, dayanma, katlanma, sıkıntıya dayanma.**
t. ḳıl- T697a21, A721b2, A728b26, M799b15

t. ḳılma- M785b21
t.-dìn M787b27

taḫayyül **(Ar.) Hayal etme, canlandırma, tahayyül.**
t. M784b7

taḫayyür **(Ar.) Şaşırma; hayran olma.**
t. ü ta'accüb bile A722b5
t. ḳıl- A723a23
t. A723a18

taḥiyyet **(Ar.) "Allah ömür versin ! " deme, hayır dua etme.**
secde-i t. T702a8

taḥḳìḳ **(Ar.) Araştırma, doğru olup olmadığını sorarak gerçeği anlamaya çalışma, gerçeği ortaya koyma.**
tedbìr ü t. M802a19
t. bol- T716b17, M785b20
t. ḳıl- T698b4, A720b25, A722b4, A727a6

taḫmìr **(Ar.) Yoğurma, bir şeye biçim verme, nitelik kazandırma.**
t. ḳıl- T694b10
t.-ì(iye) T694b2

Ṭahmüreṣ (ö.a.) **İran'ın Pişdadi sülalesinden Huşeng'in torunu ve Cemşid'in babası.**
Ṭ.-i dìv-bend " Nefsinin hoşlanmadığı şeylere üstün geldiği için şeytan bağlayıcı anlamında lakap almıştır." A718b21
Ṭ. A719a3, A719a9(2), A719b11, A725b12
Ṭ.-niñ A719a10

taḥrìḳ **(Ar.) Hareketlendirme, harekete geçirme.**
t.-ìdin M784b18

taḥrìr **(Ar.) Yazma, kaydetme; kitap yazma; yazılma, kaydedilme.**
t. ḳıl- "Yazmak, kaydetmek." T697b20, M786b1, M795b19
t. tap- " Kaydedilmek, yazılmak." M785a25
t. M797b10
t.-iġa M785b18, M794b18

taḥsìn **(Ar.) Beğenme, beğenip takdir etme, güzel bulup alkışlama.**
iltifāt u t. ḳıl- T701a6
t. A730b16
t.-ler A726a26

taḫt **(Fa.) Hükümdarların oturduğu büyük yüksek koltuk; hükümdarlık alâmeti; hükümdarlık makamı; oturulacak yüksek yer; saltanat, saltanat sürülen topraklar.**
t.-ı iḳtidār M800a10

naşib-i t. M791a20
t.-ı revān bile "Dört kişi ve genellikle iki katır tarafından taşınan taşıma aracı." M789a23
t.-ı salṭanat M787a27
t.-ı Sencer M796a20
t.-ı Süleymān M788a15
t.-ı şāhī M789a9
pāy-i t. "Başşehir" T698a6
pāye-i t. "Hükümdarlık" M789a9
peyk-i t. A732a17
t. u tāc A724b12, A733a2
tāc u t. A733b5
ġanim ü t. A728a23
t. üze A727b25
t. üzre A719a22, A722b19, A732a10
t.-dur A731a21
t. al- "Hükümdar olmak" A732a9
t. bil- "Tahta geçmek, hükümdar olmak." A724a3
t. T702a7, T706b27, T707a1, T707a2, T707a4, T712a5, A719a17, A725b23
t.-nı T707a5, T711b7, A721b9, A726b23, T728a23, A728b1, A728b26
t.-ḳa T710b16, A732a10
t.-ḳa oltur- A721b12, A722a18, A722b10(2), A724a23, A725b8, A727b2, A727b10, A728a9, A30b8, A733a1
t.-ḳa olturt- A728a2, A729b9, A732a25, A732b8, A732b23, A732b26, A733a4, A733a8
t.-dın A732a17
t.-ım T710b25
t.-ıñ T710b25
pāye-i t.-ıñ M789a9
t.-ıñġa M787b16
t.-ı T711b7, T711b8, T711b17, T711b18, T712a1, A719b21, M796a8, M797b4
t.-ı irdi M719b20
t.-ınıñ T710b15, A730b4
t.-ın T711b5, A718b12, A719b12, A728a21, A729a14, A729b16, M786a25
t.-ını T711b8, A722b7, A724a9, A724b1, A733b4
t.-ıġa T712a8, A719a4, A719b1, A720b15, A721a9, A726a21, A727b26, A728a3, A728b19, A731a19
pādşāhlıḳ t.-ıġa oltur- " Hükümdar olmak." A731b21, A732a18
pādşāhlıḳ t.-ıġa ārām tut- A732b27
taḫt(ı)ġa yüz koy- A728a25
t.-ıda T702a11, T712a3, A721b16, A726a23, A726a23, A730b27, A732a16, A733a18, M785b8, M791b16, M801b23

taḥt **(Ar.) Alt, aşağı.**
t.-ı fermān(ı)ġa kir- "Emrinde olmak." A723b12

taḫta (Fa.) Tahta, düz, enlice uzun yapı malzemesi olarak kullanılmak amacıyla biçilmiş ağaç.
t. A718b16

taḫteyn (Fa. Ar.) İki taht, oturulacak iki yüksek koltuk.
t. T710b15

taḫt-gāh (Fa.) Taht yeri, hükümdarlık merkezi.
Cürcān-ı t. -ı gerdūn-iştibāh M791a2
t.-ıñ M791a7
t.-ı irdi A726b11

Tāḫūr (ö.a.) Nuh Peygamber ile İbrahim Peygamber arasında hüküm süren on kişiden biri (Metne göre).
T. bin Saruġ T697b23

ṭahūr-emsāl (Ar.Fa.birl.s.) Temiz pek temiz; temizleyici.
bāde-i ṭ.-emsalġa M798b4

taḫvīf (Ar.) Korkutma, korkuya düşürme, çekindirme.
t. ḳıl- T700b21
t.-in T703a4

taḥvīl (Ar.) Dönme, yönünü bir tarafa çevirme, geri dönme.
t. ḳıl- "Dönmek, yönünü bir tarafa çevirmek, bir yere geri dönmek." A719a17, M783a8, M784a16, M796b26

ṭāʿin (Ar.) Ayıplayan, suçlayan, iftira eden.
ṭ.-lerin A725b21

taḳ- Bağlamak.
t.-ıp T717b8, A727a9, A732a24

ṭāḳ (Ar.) Bina kemeri, kubbe, kümbet; kubbe biçiminde pencere ve kapı üstü.
ṭ.-ın A730a3, A731b9
ṭ.-ıdın A730a20
ṭ.-ıġa A723b12
ṭ.-larġa M800a16

tāk (Fa.) Asma, üzüm kütüğü.
t.-idin M785a14

taḳ Dağ. krş. tağ.
t.-ḳa M797a1

ṭāḳ-manẓar (Ar.Fa.birl.s.) Kubbe gibi, tak benzeri.
ṭ. M790a18

ṭāḳat (Ar.) Güç, dayanma gücü.
ṭ.-i T701b17, A731a1

takdim (Ar.) Öne geçirme, geçirilme.
t. ü te'hiri "Bir sözün iki ögesi arasında yer değişimi." A723b27

takdir (Ar.) Tanrı'nın takdiri, yazgı, Tanrı'nın olmasını istediği şeyler; uygun görme; beğenme, değer verme, verilme; anlama, değerlendirme.
t.-i ilâhi T700b9
t. bol- A719a20, M784a7
t. bolma- M787a20
t. kıl- T709a7
t. imestür M788a18
t. T709a8, M786a17, M786b1, M797b17, M798a9
barça t. bile "Her durumda, her halükarda." A720b6
her t. bile "Her durumda; her söze göre; nihayetinde; sonuç olarak; her halükarda." T694b15, T698a14, T699a9, T701b21, T703a7, T708a8, T712a19, T715a25, T715b7, A718b9, A719b7, A721b3, A721b27, A722a14, A723b2, A724b18, A727b23, A729b7, A729b24, A730b9, M786b6
t.-im M799b20
t.-iñ T706a6
t.-i T701a11
t.-iğa M797b18
t.-idin M785b27

Ţākdis (Ö.a.) Eski İran hükümdarlarından Husrev Perviz'in altından yapılmış, büyük, yüksek tahtı.
Ţ. A731a21

takrib (Ar.) Yaklaştırma; hatırlatma; tahmin.
t. bile M799b17
t.-i M790b25, M799b18
t.-in M799b19
t.-ler M800a2

takriben (Ar.) Yaklaşık olarak.
t. T707b

takrir (Ar.) Anlatma, anlatış; dile getirme; bildirme.
t. kıl- "Anlatmak" T701b11, M785b19
t. M797b10
t.-ğa kil- "Dile getirilmek, anlatılmak." M784a11
t.-im T701a11
t.-iñdin T701a23
t.-iğa M794b19
t.-idin M782b20

takşir (Ar.) Kusur işleme, kusur etme; bir işi eksik yapma; çekinip bir işi yapmama.
t. bol- M799b18

t. ḳıl- M786a4, M793b17, M799b17
t. M789b24, M799b18
t.-ğa M789b14
t.-ni M797b19
t.-din M785b23
t.-i M787b7
t.iğa M789a17
t.-leri M789b23
t.-leridin M791b25

taḳvi (Ar.) Tanrı korkusu ile dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
t. vü ṭa'āt M798b22
tecerrüd ü t. A718b20

taḳviyet (Ar.) Kuvvetlendirme; bakma, destekleme.
t. ü terbiyet ḳıl- A719b22

tal Dal, ağaç dalı.
t.-nıñ M783b5

tala- Soymak, birinin üstünde, yanında veya bir yerde bulunan şeyleri çalarak alıp götürmek.
t.-p A727a13
t.-maġ A727a12

ṭalāḳ (Ar.) Boşama, nikâhlı kadını bırakma.
ṭ. it- T717b1
ṭ. ḳıl- "Boşamak" T699a24, T701a21, T717b1

ṭaleb (Ar.) İsteme, dileme; istek; istenme.
ṭ.-i 'afv T710a15
ṭ.-i maġfiret T707a27
ṭ.-i viṣāl T700b20
ṭ.-in ḳıl- T716b1
ṭ. M784a23, M786a16, M795b23
ṭ.-ide T698a20

ṭāli' (Ar.) Baht, talih, kader, kısmet; doğan, tulu eden.
ṭ.-i ferḫunde M790b27
aḫter-i ṭ. M800a4
ṭāli' ḳıl- "Günü, güneşi doğdurmak." T698b1, T698b1
ṭ. M789a5, M795b2
ṭ.-iniñ M791b24

ṭālib (Ar.) İsteyen, istekli, talep eden.
ṭ. irdi M788b6
ṭ. M801b7

Ṭāliḫ (Ö.a.) Bazı tarihçilere göre Hud Peygamber'in babası (Metne göre).
Ṭ. bin Arfaḫşed T696b19
Ṭ.-ni M697b5

ṭāliḥ (Ar.) Faydasız, yaramaz.

ṭ. idiler T697b5

ta'lîk (Ar.) Bir yazı çeşidi.
nesh t. M794a3

ta'lîm (Ar.) Öğretme, öğrenme, öğretilme; okutma, ders verme; öğreterek yetiştirme; yol gösterme.
t. ḳıl- T705b18, T716a20
t.-ğa T709b21
t.-i T710a14
t.-ide T708b21
t.-idin T710b12

talın- Titremek, çırpınmak.
tirilip t.-ıp T706b5

Ṭālūṭ (ö.a.) Kitab-ı Mukaddes'te geçen Melik Saül'ün adı. Bu isim Kur'an'da da (II,247,249) geçer.
Ṭ.-nı T709a10& T709a12& T709a22
Ṭ.-ḳa T709a7
Ṭ. T709a12& T709a14& T709b3(2)& T709b4& T709b5& T709b6& T709b7& T709b11& A720b11& A722a10

tam Dam, binanın üstü, çatısı.
t. T702b4
t.-ğa T709b27& T710a1.
t.-ığa A731a14& M786a21&
t.-ıda A723a22

tam- Damlamak, akmak, süzülmek.
t.-sa M784a26
t.-a kiriş- M783a9

ṭa'm (Ar.) Lezzet, tad.
ṭîb-i ṭ. M800a18

ṭama' (Ar.) İsteme, çok isteme, arzu, istek; açgözlülük, doymazlık; göz koyma.
ṭ.-ı cānāndın M798b3
ṭ. bile T697a1& M793b26
ṭ. iyle- M796b20
ṭ. ḳıl- T698b13& T710a10& T712b2
ṭ.-nı A722b24
ṭ. tut- A730b16
ṭ.-ım M799b26
ṭ.-ığa T706a7& A730b13

tamām (Ar.) Bütün, tüm; bütün olarak, bütünüyle, tamamıyla; tamamen; hepsi, hepsini; tamam, bitmiş, tamamlanmış.
t.-ı 'ālemni T696a8
t.-ı 'ālemde T696a11
t. ḳıl- "Tamamlamak, bitirmek" M786a25
t. T697a19& T702b19& T704b21& T711a8& T712a22& T712a23& A724b13& A733b6& M786a25&

tamāmāt (Ar.) Bütün, tüm, hep, her şey.
t.-ı T706a4

tamġa Timurlular devletinde şehirlerdeki ticaret ve zanaat vergisi.
t. M794a17

ṭaʿn (Ar.) Ayıplama; yerme; sövme.
ṭ. tili uzat T700b25
ṭ. ḳıl- T707b, T713b26& A718b7& A732b18
ṭ. M798b27
ṭ.-ı M799a3
ṭ.-lar ḳıl- A719b9

taŋ Şaşılacak şey; hayret.
t. irmes T715b1
ni t. T708b10& M791b23

taŋ Tan, sabah, şafak.
t. at- "Şafak sökmek, tan ağarmak."T707b, M786a19
t. namāzı "Sabah namazı" M793b1
t.-dın aḳşāmġaça T706a19

ṭaʿn-āmīz (Ar.Fa.birl.s.) Yeren, ayıplayan; sövgü, yergi karışmış.
ṭ. M785b21

taŋla Sabah, sabahleyin; ertesi gün, yarın; sonra, ertesi; ertesi sabah.
t. ṣabāḥdın A726a10
t. T699a14& A731a15& M793a25
t.-ġa T716b6& M793b20
t.-ġaça T697a21
t.-sı T704a16& T704a17& T706a20& T707a10& T715a22& T716b6& A726a10& A731a16& A732b17

tanı- Tanımak, daha önce görülen, bilinen kimse veya şeyi hatırlamak; daha önce görüleni bilmek.
t.-dı T713a24
t.-dılar A727a2
t.-madı T712a2
t.-mas irdiler T701b17
t.-maydı A729a17
t.-maydılar T713a26
t. p A719b12
t.-may T713a20
t.-mas T709b16

tanıḳ Tanık, şahit.
t.-dur M793a15

tanuġluġ Tanıklık. krş. tanuḳluḳ.
t. bir- "Tanıklık etmek." T702b20

t. bir- T713b25

tanuḳluḳ **Tanıklık. krş. tanuğluğ.**
t. bir- " Tanıklık etmek." T701a21

tap- **Bulmak; ulaşmak, yetişmek, karşılaşmak; kazanmak, elde etmek, almak; anlamak, bilmek; istemek; kavuşmak; koku duymak, hissetmek; yerine getirmek, yapmak; görmek, karşılığını bulmak; uygun bulmak; zahmet çekmek; olmak, etmek, bulmak anlamlarıyla yardımcı fiil; yaşamak.**
t.-sun M788a13, M796a4, M797b4
t.-tım M791a16& M791a17& M793a7
t.-tı T696a12& T700b25& T703a3& T703a18(2)& T703b13& T708a13& T709a10& T710a18& T711a3& T711a3& T713a21& T713b17,T714b14& T715a21& T716b9& T716b19& T717a7& T717a8& A719a22, A720a8& A721a7& A721b12& A723b7& A724b4& A725a2, A725a24& A726a17& A726a20(2)& A728a7& A728a14& A729b22& A731b20& A732b9& A733b4(2)& M784b1& M791b8& M797b1
t.-tılar T701b20& T707a23& T714b22& T715a9& A719a26& A732b18& A732b25& A733a1& A733a4& A733a8
t.-madım M790b25
t.-madı T706a5& T708a21& A720b24& A724b9& A725a13& A726a11& M797b7
t.-madılar A732a11& A732b19
t.-sam T707a1
t.-sam̂ T701a12
t.-sa A733a14& M797b9, M798b12
t.-salar T715a2& M793b11
t.-ḳay min T712b2
t.-ḳay siz M792b19
t.-ḳay M791b2& M796a3
t.-mağay M796b9& M801b7
t.-mağaylar T712b12
t.-ar sin T712b1
t.-ar A724b10& A729a7& M784a26& M797b3& M802a5
t.-mas A724b15& A733a26
t.-maslar irdi T706b23
t.-ar irdi T698b26& T701b5& A731b4
t.-ar irdiler T705b4
t.-mış M784a7& M785a25
t.-ḳusıdurlar T706b23
t.-ıp min A731b11
t.-ıp sin T715b11& A733b5& M799a25
t.-ıpdur T702a20& T709a9& T712b3
t.-ıp irdi A720b22
t.-may irdi T711b21
t.-maydur T702b14
t.-maydurlar M797b7
T.-maydur irdi T702b12
t.-a almadılar T717a19
t.-a almadı A721a13

t.-a alğay M786b2
t.-ıp T697a11& T700b14& T702a2& T705b14, T708b1& T709b10& T709a15& T711a16& T712a24& T713a10& T713a20& T713b2& T714b4& T715b10& A718b21& A718b14& A721a11, A721b17& A722a25& A725a9& A725a10& A725b4& A732b23& A733a7& M784b13& M784b18& M789a23& M794a18& M794b25& M798a19
t.-may A720a16& A732b20& M798a14
t.-ḳaç T704b16
t.-ḳan A719b16& M791a19& A722a22
t.-ḳandın T705b1
t.-ḳanlar M785a2
t.-ḳu T712b15
t.-maḳ T705a23& M788b14
t.-maḳḳa T711a13
t.-mağığa T709b7
amān t.- A721b12
asīb t.-ma- A720b24
beyān t.- A733a26
cān t.- M791a16
fāyide t.- T708a21
fetḥ t.- T709a15& M791b2
firāğ t.- T711a16
firār t.- A733b4
ğurūr dimağ(ları)ğa yol t.- T697a11
ḫaber t.- T700b14
ḫalāṣ t.- T712a24& T713a10& A724b15
ḫidmet mahallin t.- M793a7
imtidād t.- T703a18
intiḳāl t.- A724b4& A725a9
istihkām t.- M797b4
istilā t.- T707a23& A719a26& A733a8
iştihār t.- T700b25
i'tibār t.- T701a12
itmīnān t.- T710a18
teskīn t.- A732b18
ḳanını t.- T705a23
ḳarār t.- T715a21& A725b4& A728a7& A733b4
kön̄(ü)l(üm) ḫaremide yol t.- M801b7
naḳl t.- A724b9
nesāḳ t.- M784b1
niẓām t.- M788a13
'ömr t.- T712b3
perveriş t.- T703b13& A731b4
peyvend t.- M784b13
ruḫṣat t.- T711a3
sükūn t.- A732b9
şehādet t.- Y709b10
tağayyür t.- T713a20
taḥrir t.- M785a25
taṭvil t.- T703a3
terbiyyet t.- A720b22
teskīn t.- T696a12& T698b26& T709a9
vefāt t.- A723b7
vuḳū' t.- T709a10& T716b9& M796b9
vuḳūf t.- T704b16; M793b11; M794a18

vücūd t.- M784a7
ẓafer t.- T717a19& A721a13
zîb t.- A721a7
ziynet t.- M796a4& M797b3

tapıl- **Bulunmak; rastlanmak, görülmek; olmak, var olmak, mevcut olmak; ortaya çıkmak.**
t.-sun T705a24
t.-dı M782b17
t.-madı T711a14& T712b9& A732a25
t.-mas M787b27
t.-ıp irdi T705a24
t.-ġan bolsa M801a12& M801a13
t.-maġusıdur M785b4
t.-may durur M786b14
t.-maydur M786b6& M801b12
t.-ıp M784b21
t.-may A728a23& M784b22

tapḳuluḳ **Aranılan nitelikte, istenilen niteliklere sahip.**
t.- T705a27

tapşur- **Vermek, teslim etmek, emanet etmek, bırakmak; göndermek; sunmak.**
t.-ay T699a14& M787b17
t.-dı T695a13& T698a4& T703b5& T707a3& T707b, T711b27, T717a24& A721b9& A723a18& A725a22& A726a19& A727b6& A727b20& A728a14& A729a15& A729a22&
t.-ġay A727b5
t.-ur biz A728a16
t.-up A723a24& A725a20& A728b4& A729b8

tapşurul- **Verilmek, sunulmak, gönderilmek.**
t.-sa M794a22
t.-uptur M786a14

tapuġ **Huzur, makam, kat, ön. krş. tapuḳ.**
t.-da M788b25& M794a23& M800b7
t.-ıda M786a14& M788b18& M788b19& M788b24& M789b22& M793b12& M794b6& M795a1& M795a10& M795b22& M796a19& M800a4
t.-uġuzdın M793a16

tapuḳ **Huzur, makam, kat, ön.krş. tapuġ.**
t. M796a19
t.-ḳa M789a26& M790b14

tār **(Fa.) İplik**
t.-ı ḥayāt T716b11
t. A733a27

tara- **Taramak, saç taramak.**
t.-rda T707a13

ṭarab **(Ar.) Şenlik, eğlence; sevinç, çoşkunluk.**

ehl-i ṭ.- A728b15
muṭrib-i bezm-i ṭ.-ıñ M790a21

ṭarab-fezā (Ar.Fa.birl.s.) Sevinç arttıran, çoşku arttıran, çoşturan.
ṭ.-dur M794b19

tārāc (Fa.) Yağma, talan.
seyr ü t. kör- T709a4
t.-da T709a5

ṭaraf (Ar.) Taraf, yön, cihet, doğrultu, yan; birinin, bir şeyin vasıtasıyla, birinden.
ṭ. M784b13& M791b
ṭ.-dın M797a7
ṭ.-dağı M796b23
ṭ.-ı T711a3
ṭ.-ıdın A721b23& A731b9& A731b11& M794a10
ṭ.-ıñızdın M792b13

tarağ Tarak, saç taramakta kullanılan alet; toprak işlerinde, toprağın taşını ayıklamak için kullanılan ucu tarak şeklinde olan alet.
t.-ı T707a13
t.-ın M782b18
t.-lar T716a6

ṭarāvet (Ar.) Tazelik, taze olma.
ṭ.-idin M795b25

Ṭāreḫ (ö.a.) İbrahim Peygamber'in babası Azer'in diğer bir adı. Nuh'un oğlu Yasef'in soyunda sekizinci kişi olduğu söylenir.
Ṭ. bin Māhvā T697b23
İbrāhim b. Ṭ. T697b24
Ṭ. T696a27& T697b26& A723a8

tārek (Fa.) Başın tepesi.
dürr-i tāc-ı t. M795b26

ṭarḥ (Ar.) Tertipleme, düzenleme; kurma, inşa etme; dağıtma, sunma, ikram; süslemeli desen, üslup.
ṭ. ḳıl- "Tertiplemek, düzenlemek." A725b14
ṭ. sal- "Kurmak, inşa etmek." A719b27
ṭ.-ı A730b6
ṭ.-ın sal- "dağıtmak, sunmak, ikram etmek." M783b20

tarḫān Devlete veya hükümdar sülalesine karşı yararlık göstermiş olmaları mukabili kendilerine maddi ve manevi ayrıcalık tanınan kişileri ifade eden bir ünvan.
t.-dın M798b3

ṭarıḳ- Bunalmak, mustarip olmak, sıkılmak, daralmak.
ṭ.-ıp A722b25

tāri (Fa.) **Karanlık, bulanıklık, sıkıntı.**
t. bol- "Musallat olmak; hastalık, dert hasıl olmak" A732a7

ta'rif (Ar.) **Anlatma, etraflıca anlatma; açıklama.**
t. ḳıl- T711b10& T711a19& M800a15
t. M799b13
t.-din T700a25& T711b12& T715a7& T717b19
t.-in M800b2
t.-ide M799b13

tāriḫ (Ar.) **Tarih kitabı; tarih, zaman, vakit.**
T.-i Ca'feri "Caferi Tarihi" bkz. Ca'feri. T695b2
ehl-i t. T697b15& T697b20& T699a8& T710b10& T713a2& T713a7& A723b26& A728b23
t. ehli T695b19& T696b16& T697b25& T698a1& T712a11& T712a18& A718b8& A721a6& A723b16
t. ili T703a7
t. 'ulemāsı A718b2
t. T696b1& A733b7
t.-ni T696b14
t.-de T703b6& T712b9& A719a22& A731a6
t.-din T712b26& M793a7
t.-i T718a24& A732b21& M793b25
t.-in M793b24& M794a5
t.-iğa T696b2
t.-ide T711a4& A718b1

ṭarīḳ (Ar.) **Yol; usul, yöntem; sebep, cihet, yüz; vesile; husus, konu; meslek, tutulan yol; sınır, hudut.**
emn-i ṭ. M801a2
ṭ.-nı M798a4& M801a5
ṭ.-ı T711b27& A718b20& A727a2& A728b1& A731a20
ṭ.-ın M786b24
ṭ.-ığa M782b5
ṭ.-ıdın A724a13& M800b21

ṭarīḳa (Ar.) **Yol.**
ṭ. M785a8

ṭarīḳat (Ar.) **Tarikat, tasavvufi meslek.**
ṭ. bile M802a8

ta'riz (Ar.) **Taşlama, dokunaklı söz söyleme, söz dokundurma.**
t. M799b22
t.-in T711b24

tart- **Tartmak, ölçmek, çekmek; sürmek, ilerletmek, yürütmek, ilerlemek; devam etmek, sürmek, uzamak; çekmek, bir yere doğru çekmek; gitmek, uzaklaşmak; düzmek ḥż kurmak, inşa etmek; yapmak, icra etmek; katlanmak, dayanmak, yaşamak; almak; uzak durmak;**

çekmek, ayırmak; çizmek, [illegible] olmak, sıkıntı çekmek; etmek; asker sevketmek; yardımcı fiil; bir yerden çıkarmak.
t.-tım T717b15& A733a25
t.-tı T704b6& T706a2& T711b10& T717a24& A719b5& A727b24& A728a23
t.-tılar T701b16& T705a14
t.-ıp T695a21& T695b15& T697b11& T703b14& T704a5& T704b16& T707b, T708b15& T717a26& A720a1& A720a2& A720a8& A720b1& A720b2& A720b9& A721a1& A721a13& A721b3& A721b7& A722b12& A722b24& A723a25& A724b14& A727a3& A725a13& A727a8& A727a17& A728a12& A728b27& A729b13& A730a7& A730b24& A730b27& A732a15& A732b18& M790b22& M800a2
t.-ar irdi T706a4
t.-mas irdi T697a14&
t.-adur min A726b23, M799b23.
t.-ıpdur A722a11
t.-ıp irdi A721b13
t.-ıp irdiler A731a9& A731a22
t.-adurġan M795a4
t.-a tutḳaylar A723b8
t.-arġa A721b3
t.-ardın A719b22& M796a12&
t.-arıġa M788a21
t.-ḳan M799a10
çirig t.- T695b15& T697b11& T704b16& A720a8& A720b1& A720b2& A721a1& A721a13& A721b3& A721b7& A722b24& A723a25& A724b14& A726b13, A727a8& A728a12& A729b13& A730b27& A732a15
ilig t.- T697a14& T705a14& A723b8&
iḳrār t.- T717a24
intiḳām t.- A719b22& A721b3
maraż t.- M799b23
mīl t.- A730b24& A731a9
nikāḥıġa t.- T711b10
riyāżetler ve mücāhedeler t.- A721b13
sipāh t.- T695a21& A720a1& A720b2& A722b12& A727a3& A725a13& A728b27& A730a17& A732b18
uzaḳḳa t.- A719b5
zaḥmet t.- M790b22

tartıl- **Çekilmek, gerilmek, bir şeyin üzerine bir şey kaplanmak; çekilmek, uzaklaşılmak; çizilmek, yazılmak; inşa edilmek, kurulmak; dizilmek, bir diziye çekilmek.**
t.-dı T713a18& M786b11
ʿinān t.- T716b19
t.-ıpdur A722b3
t.-ıp M795b11
t.-urda T707b

tārümār **(Fa.) Dağınık, karmakarışık.**
t. ḳıl- M786a6

ṭās (Fa.) **Tas, su kabı.**
ṭ.-dağı M783a9
ṭ.-ıdın M783a9

taṣallüf (Ar.) **Övünme, olduğunun dışında fazilet ve zerafet iddiasında bulunma.**
t. ü tekellüf A726a8

taṣarruf (Ar.) **Kullanma, işleme, idare etme; elde etme, alma, ele geçirme, sahip olma.**
t.-ḳıl- T704b25& T706b22& T707a26& T709a16& A731b7
t.-ḳıldı A725b10
t. A722a7
t.-ığa A728a17
t.-ığa kivür- A731a19

taṣavvur (Ar.) **Arzu, istek.**
t. ḳıl-M798b11

taṣdiḳ (Ar.) **Doğrulama, onaylama, gerçek olduğunu söyleme.**
t. ḳıl- "Onaylamak, doğrulamak." T713a22
t.-din M786b11

taṣfiye (Ar.) **Temizleme, saf hak getirme.**
t. A726a3

taṣḥiḥ (Ar.) **Düzeltme, yanlışı doğru hale getirme.**
t. ḳıl- T707a8(2)

taṣnif- **Düzenlemek, ortaya çıkarmak, yazmak.**
t. ḳıl- A718b13& A721b13

taṣvir (Ar.) **Resmini yapma, resimle anlatma; sözle anlatma, yazıyla tarif etme.**
t. ḳıl- M789a2
t. ḳılıl- M789a1
t. it- M787a19& M788a17

taş **Taş, kaya, sert madde, sert toprak; dış.**
t. bile A718b21
t. birle M783b25
min ol t. min T709a27
kögüske t. ur- M801b1
t. T695a19& T697a16& T706b4& T706b6& T709a27& T709b1& T709b2& T709b20& T710b11& T712a4& M782b18& M784b21& M797a7
t.-nı T697a15& T703a12& T704a1& T704a2& T707a14& T709b1& T709b4
t.-ğa T697a3
t.-dın T697a15& T699a17& T704b15& T706a26& T710b11& T710b11& A718b16& M785a26
t.-ı T699a17& M784a5& M786a21& M798a23
t.-ğa M797a7
t.-ıdın M786a9
t.-lar T703a12& M783a1

taş- **Taşmak, bir yerden dökülmek, artmak.**
t.-tı M784b1

taşı- **Taşımak, ağırlığını yüklenmek, bir şeyi bir yerden bir yere götürmek.**
t.-rġa M785a20

taşḳarı **Dışarı, dışarda, hariçte, dışında.**
t.-dur T707a25
t. irdi T715a7
t. T704b16& T704b21& T714a2& A723b8& M783a16& M789a24

taşla- **Atmak, uzaklaştırmak; almak; bırakmak, bir şeyi bir yere koymak, bir şeyden ayrılmak; fırlatmak, yuvarlamak.**
t.-sunlar T717a14
t.-dıñ T711b1
t.-dı T712b19
t.-dılar T711b17
t.-ġaç T704a24
t.-p T706a23& T712a6& A732a18

taşlat- **Çıkarttırmak.**
t.-ur irdi A726b20

tat- **Tatmak, görmek, tanımak.**
t.-tım T717b15
t.-madım T717b16

tatbiḳ **(Ar.) Karşılaştırma, benzetme, uygulama.**
t. ḳıl- A723b27

ta'ṭil **(Ar.) Çalışmaya ara verme, dinlenme, rahat etme.**
t. it- T695a25

taṭvil **(Ar.) Uzama.**
t. tap- "Uzamak, uzun sürmek." T703a3

ṭā'ūn **(Ar.) Veba, veba hastalığı.**
ṭ. T703a24& T703a25& T704b2& T707b, T708a6& T710a23

tavaçı **Timurlular devletinde Türkler ve Türkleşmiş Moğollar'ın işlerine bakan Divan'ın beylerine verilen ad. Geniş yetkileri bulunan, bütün görevlilerden önde giden tavaçılar askeri toplar, ganimeti paylaştırır, ordunun nizam ve inzibatı ile uğraşır, hükümdar önünde geçit resmi yaptırır.**
t. M793b21& M794a15
t.-sı M794a15

ṭavāf **(Ar.) Tavaf, kutsal bir yerin çevresini saygıyla dolaşma.**

ṭ.-ığa M785b4
ṭ.-ıdın M788a16(2)

ṭavāyif (Ar.) Bölükler, fırkalar, topluluklar.
mülūk-i ṭ. "İskender'in imparatorluğunun yıkılmasından sonra ortaya çıkan idarelerin, eyaletlerin kralları." A723b16& A724a4& A724b7.
mülūk-i ṭ.-ni A724b10& A725a14
mülūk-i ṭ.-ḳa A724b11
mülūk-i ṭ.-din A724b3& A724b6& A724b7
mülūk u ṭ. A723b10& A727b26
mülūk u ṭ.-ni A724a1

ṭavf (Ar.) Tavaf, kutsal bir yerin etrafını saygıyla dolaşma.
ṭ.-ıdın M785a11

ṭavīle (Ar.) Tavla, at yetiştielilen yer, at ahırı.
ṭ. A725a3
ṭ.-side A731b4
ṭ.-sidin A725a10

ṭavḳ (Ar.) Halka, tasma.
ṭ.-ı T694b13

ṭavr (Ar.) Büyüklük, gösterişli oluş.
ṭ. u devlet M796b26

ṭāvūs (Ar.) Tavus kuşu.
ṭ. M789b11

ṭavvele ʿömrühu ve ḫullide devletuhu (Ar.)Ömrü ve devleti ebedi olsun.
ṭ. M795b19

Ṭay (ö.a.) Şeddad'ın yedi oğlundan biri olan Suhhar'ın yerleştiği yer. bkz. Şeddād, Ṣuḫḫar.
Ṭ.-da A719a25

tayan- Dayanmak, bir yere, bir şeye yaslanarak durmak.
t.-ıp T712a14& T712a15

ṭayerān (Ar.) Uçma, havada dolaşma.
ṭ. ḳıl- T711a16

Ṭāyī (ö.a.) Eski Arabistan'da Yemen kökenli bir kabile.
Ṭ. T696b6

Ṭāyif (ö.a.) Arabistan'da Hicaz bölgesinde bir şehir.
Ṭ. T710b20

taʿyīn (Ar.) Belirleme, tespit etme,

kararlaştırma; Memur etme, görevlendirme, tayin etme, atama; emretme; yerleştirme; oluşturma, kurma.
t. ḳıl- T698a5& T703a23& T708b7& T708b15& T709a12& T709a21& T709b7& T711a13& T711b16& T715a22& A722b13& A723b11& A725b9& A728b14& A729a15& A729b4& A730a12& A730a14& M791b20& M791b22& M793a19& M793a22& M793b5& M793b13& M793b23& M794a15
t. ḳılıl- M793b6& M793b14

ṭāyife **(Ar.) Kabile, kavim; bölük, insan topluluğu, takım; aynı özellikleri taşıyan insan topluluğu, grup.**
ṭ. T706a8& T706a11
ṭ.-niñ T703a24& M791b20
ṭ.-din T709b7

ṭāyir **(Ar.) Kuş.**
ṭ.-i baḫt M798a22
ṭ.-i devlet M796b19
ṭ.-i devlet ü iḳbāl M791b9
ṭ.-i M784b4

Ṭāyir **(ö.a.) Gassaniler'in padişahı.**
Ṭ. irdi A726b11, A726b13, A726b14
Ṭ.-ni A726b15
Ṭ.-ġa A726b12

ṭayr **(Ar.) Kuş.**
ṭ.-ı ebābil A730a19
vaḥş u ṭ.- T709b15& T710b14& T710b18
ṭ.-nı T710b5

ṭayy **(Ar.) Üzerinden geçme, atlama.**
ṭ. bol- M784b24

ṭayyār **(Ar.) Uçan, uçucu olan, uçma yeteneğine sahip olan.**
ṭ. M789b15

Taykün **(ö.a.) Tayir'in istila ettiği Sasani payitahtı.**
T.-nı A726b11

taẓallum **(Ar.) Yanıp yakılma, sızlanma, şikayetlenme.**
tażarru' u t. A730a10
t. bile T698a10& M802a10
t. ḳıl- T704b1& T710a13
t.-ı T710a18

tażarru' **(Ar.) Yalvarma, kendini hiçe sayarak yakarma.**
t. u tazallum A730a10
'acz ü t. M802a12
t. ḳıl- T703a5& T704b1& T707a27& T707b,T709a5& T710a25& T715a3& T717a7
t. M802a10

t.-ġa T711b27& T712b16

tāze **(Fa.) Taze, sulu, canlı, diri; yeni.**
rūḥ-ı t. M800a8
t. irdi T713a17
t. T701a14& T701a17& M787b14& M791a21& M795b23
t.-rak ḳılıp irdi T704a13

ta'ẕīb **(Ar.) Eziyet etme, boşuna yorma.**
t. A726b22
t. bile A726b19

ta'żīm **(Ar.) Saygı gösterme, hürmet etme, hürmetle ikramda bulunma; yüce tutma, ululama, saygı.**
t. ü mülāyemet M792b9
t. bile T701b14& M788b24
t. ḳıl- T699a25& T702a12
ḥürmet ü t.-ler bile A721b24

ta'ziyet **(Ar.) Matem töreni, başsağlığı dileme.**
t.-iġa A720a14

te'āḳub **(Ar.) Dalgalanma, çalkalanma, dalgaların birbiri arkasına gelmesi.**
t.-ı M784b19

teba' **(Ar.) Birine tâbi olanlar, birine uyanlar, taraftarlar.**
t.-ı T696b13
t.-ı bile T699a15
t. A731a17

tebāh **(Fa.) Yıkıntı, yıkılmış, harap, bozuk.**
t. iyle- M802a23

teberrük **(Ar.) Büyük, saygı göstermek amacıyla sunulan hediye, hediyeler.**
tuḥfe vü t. A729b10
t.-ler T716a1

tecāvüz **(Ar.) İleriye geçme, sınırı aşma, haddini aşma.**
t. ḳıl- T696b21& A725b10& A729a27

tecebbür **(Ar.) Büyüklenme, kibirlenme.**
t.-i A726a8

tecemmül **(Ar.) Süs, süslenme, güzellik; rahatlık.**
māl u t. T705b19
miknet ü t. A731b15
zīb ü t. T703b20& T704b24
t.-ni A731b15
t.-de T703b20
t.-i T705b19& A731b22& A724b2

tecerrüd **(Ar.) Her şeyden vazgeçip Tanrı'ya yönelme.**

t. ü takvi A718b20

tecdid (Ar.) Yenileme, yeniden kurma.
t.-i A727a20

tecribe (Ar.) Tecrübe, görmüş geçirmişlik.
t.-i rüzgār M785b22

tecrid (Ar.) Her şeyden uzaklaşıp Tanrı'ya yönelme.
t.-i fenā T715b1

tecviz (Ar.) Cevaz verme, uygun görme, izin verme.
t. kıl- M801a4

tedārük (Ar.) Tedarik, hazırlama, araştırıp bulma, ele geçirme.
t. M785b20
t.-i M799a15

tedāvür (Ar.) Karşılıklı olarak birbirine aktarma, sıra ile devretme, aktarma.
t. M783a9

tedbir (Ar.) Tedbir, önlem, bir şeyi temin için uğraşma; çare, çözüm; fikir, düşünce; iş.
t. ü tahkik M802a19
rāy u t. A732b13
t. irdi A730b20
t. it- M787a20& M788a18
t. A732b10& M786b1& M787b27& M788a18& M798a8
t.-ge A732b13
t.-i A721b26
t.-in A732a14
t.-idin A731a16& M785b26

tedkik (Ar.) Araştırma, dikkatle inceleme.
tedvir ü t. M802a19

tedvin (Ar.) Kitap haline getirme; düzene sokarak toplu hale getirme.
t. āyini bir- M790a24
t. kıl- T717b19

tedvir (Ar.) Döndürme, çevirme; döndürerek, çevirerek inceleme, araştırma.
t. ü tedkik bile M802a19

te'emmül (Ar.) İyice düşünme, etraflıca düşünme; duraklama, mütereddit olma.
t. A725a18& M785b11& M786a4& M791b20
t.-ler kıl A726a10

tefahhuş (Ar.) İyice araştırma, enine boyuna araştırma, soruşturma.
t. kıl- T700b24& T701b7& T710a2& A722b5& A723a23
t.-ğa T701a20
t.-ıdadun kim A725a10

tefāḫür irdi (Ar.) Sevinme, övünme, gururlanma.
mūcib-i t.-i irdi M787a22
t. ḳıl- T699b6
t.-din M794b26

tefāsir (Ar.) Tefsirler, tefsir kitapları.
t. T714a17
t.-de T715b18

tefāvüt (Ar.) Farklılık, iki şeyin birbirinden farklı olması; iki şey arasındaki fark.
t. ḳıl- M799a24
t. M790b15& M792a24& M799b3
t.-i M792a21

teferrüc (Ar.) Gezme, eğlenme için gezintiye çıkma; gezinti.
temāşa vü t. ü neşāt A728b2
t.-in A728b4

tefriḳa (Ar.) Ayrılma, ayrılık.
t. M784a6

tefsir (Ar.) Kur'an'ın anlamını açıklayan, yorumlayan eser; Kur'an'ı yorumlama işi.
ehl-i t. T717a27
t. ehli T708a3

teftiş (Ar.) Araştırma, sorup araştırma.
t. ḳılıldı A724b24

teġāfül (Ar.) Aldanma, yanılma, yanılıp şaşma, hataya düşme, gaflette bulunma.
t. bile M794a11
t. M785b23
t.-lerin A724b12

tegme Bütün, hep, bütünüyle.
t. M788a27

tehdid (Ar.) Korkutma, korkutarak uyarma.
valid ü t. M797a12

tehettük (Ar.) Yüzsüzlük, utanmazlık.
ẓulm ü t. A724a16

te'ḫir (Ar.) İleriye atma, geciktirme, sonraya bırakma.
t.-idedür A723b27
t. ḳıl- T703b11
t. M793b3

tehlil (Ar.) İslam dininin tevhit akidesini özetleyen la'ilahe-ill-Allah sözünü tekrarlama.
tesbīh ü tehlil T709b19

t.-iġa T702a24& T709b19

tehniyet (Ar.) Tebrik etme, kutlama; hoş geldin deme.
t.-in M797a1

tek (Fa.) Yürüyüş, koşma, seğirtme.
t. M783a12

teḳāżā (Ar) Sıkışarak söz söyleme, zorla söz söyleme; birini bir konuda sıkıştırma.
t. ḳıl- T714b20
t. T703a4
t.-sı M783b27

tekebbür (Ar.) Büyüklenme, kibir gösterme.
t. ü tecebbüri A726a8
devlet ü t.-i A719a19

tekellüf (Ar.) Gösteriş, olduğunun dışında faziletlere sahiplik iddiasında olma; külfetli, zahmetli iş görme, özenme bir işi iyi bir şekilde ortaya koymak için uğraşma.
taṣallüf ü t. A726a8
t. ḳıl- M790b22
t.-i A726a8

tekellüm (Ar.) Konuşma, söz söyleme; söz ifade.
t. bile T713b26
t. tüz- M788a3
t. ḳıl- T705a7& T705b13& T709a27& T713b24, A729b4& M785a4& M786b5
t.-i T703a5
t.-leri M796a16

tekfir (Ar.) Birine kâfir deme, birini küfr ile suçlama, kâfir sayma; yok etme, ortadan kaldırma.
t. ḳıl- A725b22& A726a1

te'kid (Ar.) Sağlamlaştırma, kuvvetlendirme.
t. A723a11

teḳlif (Ar.) Çağırma, davet etme; teklif, öneri; birinden eziyetli fakat başkası için faydalı olan bir iş isteme.
t.-i irāde A724a6
emr ü t. ḳıl- M800b27
t. bile A733a7
t. ḳıl- T701b26& T703a17& T703a18& T712a23& T716a1& T716a3
t. M801a13
t.-ler T703a15
t.-din M801a9
t.-din kiç- A721b16

tekmil (Ar.) Tamamlama, olgunlaştırma, kemale erdirme; tüm, bütün, hep.

t.-i T708a15
t.-iğa M798a26

tekrār (Ar.) Tekrar, bir şeyi yeniden yapma.
t.-ıdın M800a8

tekẕib (Ar.) Yalanlama, yalan olduğunu söyleme; kabul etmeme, reddetme.
t. ile T712b25
t. ḳıl T712b10, T714a23, T715a22, T715b20

telāfi (Ar.) Eksiği, ziyanı giderme, ortadan kaldırma, eksilenin yerini doldurma.
t. ḳıl- A724b12& A724b12
t. M785b20
t.-si M799a15

Tel'akrakün (ö.a.) Keykavus'un Babil'de rasat için yaptırdığı yer. bkz. Keykāvus.
T. A721a6

telāṭum (Ar.) Çok dalgalanma, dalgaların çarpışması.
t.-ı M784b18

telbis (Ar.) Ayıbını kusurunu örterek bir şeyi gösterme, aldatma.
t. M785a23

telef (Ar.) Yok etme, öldürme.
t. bolup A725a15

televvün (Ar.)Renkten renge girme, renk değiştirme; kararsızlık.
cüz t. M783a23

televvün-mi'zāc (Ar.Fa.birl.s.) Değişken, kararsız yaradılış.
t.-ıdın A720b24

telḫ (Fa.) Acı, tadı acı olan.
t. telḫ M788a21
t. M800a12
t.-raḳ T718a4

temāşa (Fa.) Gezme, dolaşma; bakıp seyretme.
t. vü teferrüc ü neşāt A728b2
t. ḳıl- A723a22

temennā (Ar.) Dileme, isteme, istek, arzu, dilek; selamlama.
t. M783b2& M784b7
t.-dın M799a21
t.-sı A723b5
t.-sın A733a15

temerrüd (Ar.) Direnme, dikbaşlılık, inat etme.
t. ü 'işyān ḳıl- T706a17

temesḫur (Ar.) Maskaralık etmek; oyun, hile, sihir yapmak.
t. ḳıl- T706a12

temessül (Ar.) Bir surete girme, cisimlenme, cisimlenerek birinin yerine geçme.
t. bol- T711b19

temevvüc (Ar.) Dalgalanma, dalgalı olma.
t. M784b18

temkin (Ar.) Yerleşme, ağırbaşlılık.
tevāżuʿ u t. M798b21

Temliḫā (ö.a.) Kur'an'da Kehf suresinde (sure 17) anlatılan Ashab-ı Kehf (Yedi uyurlar) hikâyesinde uyuyan yedi geçten Yemliha adlısı. Yaklaşık üç yüz yıl süren uykularından uyandıklarında mağaradan çıkarak şehre giden ve her şeyin değiştiğini gören Yemliha'dır.
T. T715b9
T.-ġa T715b15

ten (Fa.) Ten, insan vücudunun dış yüzü; beden, vücut, varlık.
ay t. M794b3
t.-ġa M794b10
t.-de M787a14
t.-im M801a24
t.-im dik M801b2
t.-imni M784b27& M789a11
t.-imġa M794b7
t.-i M784b17
t.-ide M784b15
t.-iġa T710a15& T714b16
t.-idin T695a18& T702b19& A727a22

tenāḳuż (Ar.) Çelişme, bir sözün diğerini tutmaması.
t. A724b7

tenbih (Ar.) Uyarma, uyandırma; bir işin yapılmasını, bırakılmasını veya o işten geri dönülmesini tekrar tekrar hatırlatma; hatırlatma.
mücib-i t. A723b8
t. ü iʿtibār M785b22
t. ḳıl- T710b22
t. T710b24
t.-i T697a12

tendürüst (Fa.) Sağlam vücutlu, kuvvetli, vücudu sağlam ve güçlü olan.
t. ḳıl- T711b15
t. T718a18
t.-din T718a17

teneffür (Ar.) Nefret etme.
mücib-i t. A730b11
t. A731b11

tenge Bir para birimi.
t. T703a1

tenglik (Fa.T.) Darlık, sıkıntı, kıtlık.
t. T715a1

tengnäy (Fa.) Sıkıntılı, dar yer, mec. dünya.
t.-ıdın A732b5

tennür (Ar.) Fırın, tandır.
t.-ġa T707a15
t.-ıdın T696a28

ter (Fa.) Yaş, rutubetli, taze.
ḫuşk u t. A723b12

teraḥḥüm (Ar.) Acıma, merhamet.
iltifät u t. A731b13

teräkib (Ar.) Terkipler, tamlamalar.
t.-i M782b9& M800b1

teräne (Fa.) Nağme, müzikte ahenk, makam.
t.-si M794b16

terbiyet (Ar.) Bakma, besleme, yetiştirme, büyütme, eğitme; cezalandırma; nasihatte bulunma, hafif cezalandırma; yardım etme, destekleme; alıştırma; ilgi gösterme, sayma, takdir etme.
taḳviyyet ü t. ḳıl- A719b22
t. ḳıl- T701a10& T701a13& T703b19& T717a6& A719b17& A722a21& A722a25& A722b13& A724b27& A724b27& A725a23&A726b16, A727b21& A732b6& M789b23
t. tap- A720b22
t. M799a6
t.-iñġa M798b17, M799a3
t.-i M794a2
t.-iġa T708b11
t.-ide T705b17
t.-idin A729b18

tercih (Ar.) Üstün tutma, tercih etme.
t. ḳıl- A729b19& A723b2

tereddüd (Ar.) Duraksama, kararsız kalma, şüphede olma.
mücib-i t. T696b16& A723b21& M794a10
t. ü teşviş M799a24
t. T715b6
t.-dür A723b21
t.-i T713a19

tereddüdi (Ar.) Kararsızlık, duraksama.
t. M801b27

tereddüdsiz (Ar.T.) Duraksamadan, oyalanmaksızın, hemen.
t. M791b5

terencübin (Ar.) Kudret helvası.
t. T706a26

terennüm (Ar.) Yavaş ve güzel sesle şarkı söyleme, şakıma.
t. M788a2

terġib (Ar.) Çağırma; isteklendirme, arzu ettirme, istek verme.
t. ḳıl- T708a62 T714a58 M793b6& M793b12

terk (Ar.) Bırakma, bırakılma, uzaklaşma, vazgeçme, bir işi yapmama, bir şeyden ayrılma, terk etme.
t.-i edeb M792b9
t. M793a19
t. bol- M793b18
t. ḳıl- A726a14& A726b26, M801a13
t.-i T717b23& M792b11
t.-idür T717b23
t.-in T707b, T708b24& A721a29& A728a8& M783b12
t.-içe M786b19

terk (Fa.) Başlık, tolga; çadır ve kavuk tepeliği.
t.-i M783b26& M784a16

terkib (Ar.) Birkaç şeyi birleştirip yeni bir şey meydana getirme; birleştirme, birleşim, terkip.
t.-i insānī M796b11
t.-i T711b11
t.-lerġa M790b3

tertib (Ar.) Düzenleme, sıralama, dizme; hazırlama; düzen.
t. libāsıġa kir- M790a23
t. bile M790b2& M800a18
t. ḳıl- T699b21& M783b11
t.-in M799a10
t.-iġa M790b1& M800a9
t.-ide A723b16& M800a12

terviḥ (Ar.) Rahatlatma, rahatlandırma; kendine özgülüğünü kazandırma, kokusunu arttırma.
mücib-i t. M793b18
t.-i A733b10

tesbiḥ (Ar.) "Sübhanallah" kelimesini söyleyerek Tanrı'ya tazim etme, Tanrı'yı ululama.
t. ü tehlil T709b19

t.-ni T712b20
t.-ġa T709b20
t.-i T702a24& T708b23

teselli (Ar.) Avutma, avunma.
t. T711b22

tesḫir (Ar.) Ele geçirme, zaptetme, elde etme.
t. ḳıl- T714b16
t. T703a4

teskin (Ar.) Yatıştırma, yatıştırılma, sakinleştirme, sakinleşme, sakin olma, sükunet bulma; yerleştirme, bir yere oturtma.
mücib-i t. M797a8
t. bile A728a17
t. bir- T697b9& A719b6& M788a21& M795a19& M797b21& M801a17
t. bol- M787b16
t. tap- T696a12& T698b26& T709a9& A732b17
t. tut- T696a13
t. M800a6

teslim (Ar.)Bir emaneti yerine verme; bir şeyi yeni sahibine verme.
t. ḳıl- T701b15& A722a26

tesmiye (Ar.) İsimlendirme, ad verme.
t. ḳıl- A722b17
t.-sin A723a8

Tesnim (ö.a.) Cennet'teki ırmaklardan birinin adı.
T. T694b8

teşbih (Ar.) Benzetme, benzetilme.
t. ḳılıl- M784b11

teşḫiṣ (Ar.) Teşhis, hastalığı tanıma.
t. M788b1

teşni' (Ar.) Ayıplama, ayıp ve çirkin bulma.
t. M799a23
t.-lerin M799b22

teşne-leb (Fa.birl.s.) Çok susamış, susuz, susuzluktan yanmış.
t.-i maḫmür M798b4

teşrif (Ar.) Şereflendirme, şeref verme; büyük biri bir yere gelme, gitme; bir yere şeref gelmesiyle şeref verme.
t.-i ḥużūr M791b10
t.-i ihsān M796b18
t.-i M789a14

teşrifāt (Ar.) Şereflendirmeler, şeref vermeler; saygı ifadesi ile gelmeleri, gelmeler.

t.-ı M795a4

teşvir (Ar.) Karıştırma, kışkırtma, hareketlendirme.
t.-idin M784b19

teşviş (Ar.) Karıştırma, karışıklık, kararsız olma, kararsızlık.
tereddüt ü t. M799a24
t. M794a4

teşvişi (Ar.) Karışıklık, huzursuzluk.
t. M801b27

tevābi' (Ar.) Tabi olanlar, birinin arkasında olanlar.
t. T705a22

tevaḳḳu' (Ar.) Umma, bekleme, umulma, arzu etme.
t. M784b25

tevaḳḳuf (Ar.) Durma, bekleme.
t. ḳıl- T710b21
t. T707b

tevāriḫ (Ar.) Tarih kitapları, tarihler; tarih kitabı.
t. ehli "Tarihçiler, tarihle uğraşanlar" T700a12
t. T715b18& A721a19& M793b4
t.-ni T696b15
t.-de T695b5& T697b21& T706b25& T703a19& T706b26& T713b5& A718b20& A720a9& A720a23& A720a25& A720a27& A721b2& A722b2& A723a26& A725b5& A727a10&
t.-ide T697b21

tevāzu' (Ar.) Alçakgönüllülük gösterme, tevazu gösterme.
t. u temkin M798b21
t. ḳıl- T718a3

tevbe (Ar.) Tövbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair söz verme, işlediklerinden pişmanlık duyma.
t. vü inābet T712b16
t. ḳıl- M797b19
t. M802a14
t.-ni T709b8
t.-ñni T709b11
t.-leride T712b16
t.-ler ḳıl M799a13

tevbih (Ar.) Azarlama, tekdir.
t. M799b2

teveccüh (Ar.) Yönelme, bir tarafa dönme; bir tarafa doğru hareket etme.

t. M789a5
t.-de M791b2

tevehhüm (Ar.) Kurma, kuruntuya düşme, vehimlenme.
t. T706a13
t.-idin T701a4

tevekkül (Ar.) Razı olma, işi Tanrı'ya bırakıp kadere razı olma.
t. M786a4
t.-in T698b11

tevessül (Ar.) İnanma, sarılma, başvurma.
t. ḳıl- T709b9

tevfiḳ (Ar.) Tanrı'nın yardımına kavuşma, Tanrı'nın yardımı; yardım; uygunlaştırma, uygun yapma.
t. ü refiḳ M796b12
t. bir A723b27& M793a27
t. M786b14
t.-ni T700b2
t.-ı M802a14

tevḥid (Ar.) Tanrı'nın birliğine inanma.
t. irdi T714a26

Tevrit (ö.a.) Tevrat, dört kutsal kitaptan biri. Musa'ya inen kutsal kitap.
T. T705a14& T705a19& T705b24& T707b, T708a16& T708b20
T.-ni T707a7& T713b1& T713b2

teyemmüm (Ar.) Teyemmüm, su bulunmayan yerde su niyetiyle toprak, kum gibi şeylerle aptes alma.
t. bile M801a8

teyemmün (Ar.) Uğur sayma, uğurlu sayma.
t. üçün A719b17

teyin Sincap.
t. A718b19

tezelzül (Ar.) Sarsılma, sallanma.
żaʿif ü t. bul- A733a8

tezhib (Ar.) Altın sürme, altın sürerek, yaldızlayarak süsleme.
t. ḳıl- M783b11

tezyin (Ar.) Süsleme, ziynetlendirme, tatlandırma.
t. kıl- M784a4

ṭıbb — (Ar.) Tıp, hekimlik, tabiblik.
ṭ. T717b24

ṭıfl — (Ar.) Küçük çocuk, çocuk.
ṭ.-ı nejend A732a17
ṭ.-dur T703b11& T706b21
ṭ. irdiñ M798b17
ṭ. irdi T708a27
ṭ. T698a10& T698a11(2)& T698a13& T706b19& T707a15& T717b10& T717b11& T717b12(2)& A732a18
ṭ.-nı T698a12& T706b11& T711b15& T717b10& A723a14
ṭ.-ğa A723a16
ṭ.-ın T707a15

ṭıflî — (Ar.Fa.) Bir çocuk.
t. T703b8

tıḳtur- — Bastırtmak, deri gibi şeylerin içini sıkıştırarak ve iterek bir şeyle doldurtmak.
t.-dı A726a2

ṭılısm — (Ar.) Tılsım, sihir, büyü, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey.
ṭ. A723b13
ṭ.-ın T718a14

tın- — Rahat etmek, huzur bulmak.
t.-dı A728a10
t.-madı A720a11
t.-may M783a12

ṭınāb — (Ar.) Kazığa bağlanan çadır ipi, ip.
ṭ. u sibā' M785a21
ṭ. bile T717a21
ṭ.-ını A733b6

tındur- — Rahat ettirmek, huzur vermek.
t.-madı A731a8
t.-up sin A733b6

Ṭırāz — (ö.a.)Bedehşan'da bir bölgenin adı.
şem'-i t. "Tıraz mumu. Tıraz'da yapılan mum." M801b14

tırma- — Eşelemek, kazımak, tırnakla eşelemek.
t.-p T695a7

tırnağ — Parmak, tırnak.
t.-ını yirdin köter- "Korkutmak, gözdağı vermek." T705a16

ṭîb — (Ar.) Güzellik, hoşluk.
ṭ.-i ṭa'm M800a18

Tibet — (ö.a.) Tibet, Çin'in güneyinde bulunan ülke.

T.-ke A721b21

tiğ (Fa.) Kılıç.
t. T710b2
t.-ı M794b6, M794b9, M801a26
t.-ın M801a27
t.-ını M783b10
t.-ıdın M784a9, M798a7

tig- Ulaşmak, değmek, gelmek; dokunmak, gelmek, başına gelmek; çarpmak, vurmak, düşmek; pay, hisse düşmek; değmek, hakkı olmak, hakketmek; tevarüs etmek.
t.-se M785a4, M785a5
t.-mese M794a4
t.-megey A732b4
t.-er irdi T695a21, T696a3
t.-ip irdi T708a21
t.-ip T697b12, A727b8
t.-er A732a10
t.-mes A732a24
āsib t.- A732b4
īzālar t.- T696a3
teşvīş t.- M794a4
ẓararlar t.- T695a21

tigirmen Değirmen.
t. A733a11

tigre Çevre, etraf, civar; yakın, yakın çevre; mihver, kendine ait çizgi, kimlik.
t.-sige T705a20, A726b1, M785b24, M786a21, M788a11
t.-side T702b7, A731a15(2)
t.-sideki A728b5

tigrü Kadar, -a kadar, -a değin.
-ga/-ge t. A733b5
-ḳa t. M786b1

tigür- Ulaştırmak; sunmak; bir şeyi bir yere çıkarmak; kavuşturmak, götürmek, yerine ulaştırmak; değdirmek, vermek, zarar vermek; duyurmak;bir şeye sebep olmak, başına getirmek.
t.-sün M788a23
t.-di T695b2, T708b26, T709b7, T713b25, A727b18, M794b5
t.-se M785a9
t.-seler M794a18
t.-gey M784a25, M794b9
t.-ür irdi T695b4, T697a24
t.-üp irdiñiz M794b10
t.-gen imes T708a24
t.-e başladı A728b7
t.-mey T707a20
t.-ür M785b7

tigürül- **Ulaştırılmak, verilmek.**
t.-güsidür M788b8

Tih (ö.a.) **Sina yarımadasının iç kısmında bir çöl. Musa Peygamber, Mısır'dan çıktıktan sonra halkı ile bu çölde kırk yıl dolaşmıştır.**
T. T706b24, T706b25
T.-de T706b1
T.-din T706b24

tik **Dik, düz, doğru.**
t. tur- A731a11

tik- **Dikmek, kumaş ve benzeri şeyleri iğneye geçirilmiş iplikle dikmek.**
t.-ip T705a21, A727a3

tiken **Diken.**
t.-din M785a25
t.-i M797b24
t.-ler M795a23

tikil- **Saplanmak, saplanıp kalmak.**
t.-di A728a1

tikil- **Dikilmek, kumaş ve benzeri şeyler iğneye geçirilmiş iplikle tutturulmak.**
t.-sün M797a21
t.-gen M798b27

tiktür- **Diktirmek, iğne iplikle diktirmek.**
t.-üp A727a11

til **Dil, konuşma organı; anlaşma aracı, lisan; söz ifade; konuşma; söyleyiş.**
t. bile T697a5, T703b9, T707a15, M787a23, M795b19
t. birle M797b15
t. çık- "Dil uzatmak." T718a5
t. tigür- "Dil uzatmak." T697a24
inkârga t. uzat- "İnkar etmeye yönelmek." T715a9
t. T703a11, T712a27, T714a3, M785b19, M797b10
t.-niñ M782b11
t.-ge M800b18
t.-ge ivür- M800b26
t.-ge ivrül- M791a25
t.-imdin M789a13
t.-i T694b3, T700b1, T703b17, T712a25, T714a3, M786b15, M787b3, M797a4, M802a5
ṭa'n t.-i uzat- T700b25
t.-in T710b14
t.-ige T705b25, M798b5

halk t.-ige sal- T700b25
t.-ige kiç- T706b2
t.-ide T703b17
t.-idin T695a7, M797b10, M782b19, M801a21, M801b9
t.-leri M785a3
t.-lerige M799a18
t.-lerge M800b3

tilbe **Deli.**
t. T712a4

tile- **İstemek, dilemek; çağırmak; aramak; talep etmek, teklif etmek; yapmak; beklemek, ummak; bir şeyin arkasından gitmek; davet etmek; almak; arzu etmek.**
meded t.- A731a3
t.-dim T699b22
t.-di T695a1, T697a1, T698b16, T699a14, T701a19, T701a20, T701a24, T702a13, T703a21, T706a5, T708a1, T709b5, T711a8, T711a12, T716b7, T716b27, A721b25, A722b22, A723a10, A723b20, A725b26, A726a4, A726a11, A729b19(2), A731a2, M785b9
t.-diler T697a15, T701b6, T703a12, T714a24, T715a16, A721a27, A726a13
t.-medi T706a6, A729a4
t.-sem A725a22
t.-señ T705a2, M790a18
t.-se A728a11, A729a7, M800a12, M802a16
t.-se irdi T706a5
t.-di irse T704a19, T706b6,
t.-diler irse T709a5
t.-gey T706a6, A722b6, A730a27
t.-megey M792a21
t.-r sin T705a3, T706a15
t.-r T700a9
t.-rler T702a22
t.-r irdiñ T703b11
t.-r irdiler A732b3
t.-ler irdiler A733a3
t.-mes siz T708a21
t.-y başladılar T712b14
t.-geç T712a2, A725a17
t.-p T697a26, T699b19, T701b14, T701b16, T703a21, T706b13, T709a23, T711b21, T717a7, T717a12, T717b10, T718a8, T718a9, A719b23, A723a23, A724b27, A725a27, A727a7, A728b9, A730a21, A731a10, M783a11, M788a24, M789a2, M793a23, M794a22, M801a21
t.-y A721a1, A723a17
t.-mey T718a8, T718a9, M794a23
t.-gen T697b21, T714a25, A729a22
t.-gen dik M790a7, M790a19
t.-genniñ T718a9
t.-mes dik M794a8
t.-mek T709a24, T718a9, M794a22

tilet- **İstetmek; çağırtmak.**
t.-ti A722b23
t.-ip A732a1

tilmiẕ **(Ar.) Öğrenci.**
t.-i irdi A722b2

tilsiz **Sözsüz, konuşmadan, konuşmaksızın.**
t. T705a7

Timur Big **(ö.a.) Timur, Timurlenk, büyük Türk hükümdarı ve komutanı** (1336-1405).
T. **B.-niñ** M793a4

timür **Demir.**
t. T707a14, T709b19, T716a6(2), T716a23, M783b25, M786a15
t.-ni A718b16
t.-din M784b17

timürçi **Demirci, demircilikle uğraşan.**
t.-ler A719b12

ṭinet **(Ar.) Yaradılış, mizaç.**
ṭ.-i T694b2
ṭ.-in T694b8

tiñ **Eşit, bir, benzer, denk.**
t. tuşluk A732a18
t. bol- M786a16
t. çıḳ- M783b4
t. tut- T705b12
t. M784b7

tiñiz **Deniz.**
t. T717a13, M788a13
t.-de M790b16
t.-idin M784a24, M784b2

Tiñri **Tanrı.**
T. ta'ālā bile M792a27
T. ta'ālā T694b12-13, T696b23, T697a1-10-14, T697b6-18, T698b19-20, T699a2-7-10, T699b4-8(2)-11-12-22-25, T700a2, T701a2, T702a9-18-26, T702b1-4-9-11-18-21, T703a2-5, T703b10, T704a18, T705a1-13-16-20-25, T705b3-20-25-27, T706a21, T707a19, T707b(3), T708a1-10-12, T708b7-13-16-21-22-27, T709a5-7, T709b8-11-18, T710a14-23-24-26-27, T710b14, T711a6-9-10-11(2)-12, T711b14-16, T712a2-10-19, T712b10-12-14-16-19-21-24-27, T713a11-15, T713b20-26, T714a10-15-22, T714b7-20, T715a1-2-5-6-7-10-17-23, T715b4-9-20, T716a4, T716b1, T717a16-19, T717b6-26, T719b2-3, A729a5, M785b15-24-25-26, M786a3-7-12-22, M786b18, M787a9-11, M788b13, M790a7, M790b16,

M791b19, M792a19-20, M792b1-2(2)-3-5, M793a6, M794a20, M795a9, M797b1-18-19-21, M798a13, M801a10-15
T. ta'ālānıñ T701a11, T706b3, T713b24, T714b10, T716b6, T717a7, M785b27, M792a19-24
T. ta'ālānı T698b23
T. ta'ālāġa T698a23, T698b2, T699b16, T701a12, T703b5, T708a18, T708b15-20, T715b16, M792a23, M798a5-9
T. ta'ālādın T708a1, T709b17, T712a13, T712b2-12, T714b18, M799a13
Tiñri tebārek ve ta'ālāġa M799b16
T. bile M792a18
T. T697b11, T707a27, T707b,T708b24, T709a6, T715a27, T715b22, T717b13, A733a17, M782b13, M787b8, M788a23, M792a18, M793a15, M794b17, M795a10, M795a26, M795b5, M795b20, M796a19, M797a4,M797b14(2), M798a15, M800a11, M800b15, M801a11, M802a20
T.-niñ T715b22, T717b27, M784b1, M801a10-12(2),
T.-ge A725b3, M792a18
T.-din T700b2-21
T.-si T704b11, T712b15

tiñrilik **Tanrılık, tanrılık sıfatı; beylik, efendilik.**
t. T697b7, T698b24, M792b25
t.-ke T698b6

tip- **Tepmek, hayvan ayağı ile vurmak.**
t.-ip A727b21-24

tipre- **Hareket etmek, ilerlemek, gitmek; hayvanı bir yöne sürmek.**
t.-di T706a10, T713a20

tir- **Toplamak, elde etmek, dermek.**
t.-di M785b10

tir **(Fa.) Ok.**
t.-i bārān T717a15
t.-idin T697b8

tire **(Fa.) Karanlık; bulanık, kapanık; kara.**
t. bol- M792a13, M797b6
t. ḳıl- T704a10, M784a18
t. T704a12, T704b6, M783a1, M784a13, M784b9, M788a6-10, M796b14, M799a2, M801a24, M801b5

tire-ḫāl **(Fa.Ar.birl.s.) Karanlık, karanlık olan.**
t. irdi M792a7

tirelik **(Fa.T.) Karanlık.**
t.-ni M795a20
t.-ke T697a19
t.(g) -in M784a22
t.(g) -idin M791b24

tirge- **Denetlemek, incelemek, bir işin yapılıp yapılmadığını kontrol etmek.**
t.-se M794a16

tirgüz- **Diriltmek, canlandırmak, yeniden hayat vermek.**
t. T708a10, T714b23
t.-di T702b22, T708a3-10, T713a15, T714b5-6-17, T716a27, T716b11
t.-seŋ T716a26
t.-e alur mu T716a18
t.-üp T716a13
t.-ür T714b22
t.-mek M798a24
t.-mekni T698a27
t.-mekte T713a13

tiri **Deri.**
t. T713a18
t.-sin T705b1, A718b19, A726a1

tirig **Diri, canlı, yaşayan.**
t.-dür T695b19, T708b8
t. irkenin T701b7
t. bol- T697a5
t. ḳıl- T698a26
t. T697a27, A728b24, M795b27
t.-ni T698a25
t.-ide A721a4
t.-ley A730a5

tirigi **(T.Fa.) Bir canlı.**
t. A718b6

tiriglik **Dirilik, canlılık; hayat; hayatta olma.**
ḥayāt u t. M799a20
t. M797b17, M801b13
t.-din M787a14

tiril- **Dirilmek, canlanmak, hayat bulmak.**
t.-di T705b2, T708b14, T713a18, T716a20
t.-ip talınıp T706b5
t.-geç T714b8

tiryāḳ **(Ar.) Panzehir, afyon.**
t. ü mey M784a2

tiş **Diş, çark, testere, tarak gibi çentikli şeylerdeki çıkıntıların her biri.**
t. M784b17

tiş- **Delmek, delik açmak, delik duruma getirmek.**
t.-tim T706b18
t.-ip T706b9, A727a9
t.-megin T711a25

tişe (Fa.) Balta, nacak, keser.
t. M785a5
t.-si M785a4

tişil- Oyulmak, delinmek.
t.-di T706a24

tişle- Dişlemek, ısırmak.
ḫacālet barmağın t.-gey "Utanmak." M799a2

titre- Titremek, sarsılmak.
t.-p A725a18

titretme Titreme.
t. T708a25

tive Deve.
t. T697a15-16, M794a27
t.-ni T697a17, A718b18
t.-de A731b6
t.-si T697a17, A731b4

tiz Diz.
t.-i A722b27
t.-igeçe T706a3

tīz (Fa.) Çabuk, süratli.
t. A733a27
t.-rak M799a9

tobra Torba.
t.-ġa T709b1-2

tofrağ Toprak; yer, yeryüzü; mec. ölüm. krş. tofraḳ.
t. ʿizzeti M784b21
t. vişāli M784b23
t. dik M786b9
t. üze M787a24
t. T694b2-6-7, T710a16, T712a4-18
t.-nı T694b3, M797b8
t.-dın M787a24, M787b1, M789a11
t.-ımnı M786b10
t.-ı M797b8
t.-ınıñ M794b20
t.-ın M786a8, M801a24
t.-ığa T694b9, M785a5-12, M791a5, M797b24, M802a9
t.-ıdın M785a9, M787b5, M798b15

tofraḳ Toprak; yer, yeryüzü; mec. ölüm. krş. tofrağ.
t. sarı A719b25
t. üze M787a24
t. A726a4
t.-ḳa M784b23, M786b8
ḳara t.-ḳa M787b23

toğra- Doğramak, ufak parçalar halinde bölmek.

t.-p A725a19

toḫm (Fa.) Tohum.
t. T716a15

toḳmaḳ **Tokmak.**
t. T698b26
t.-nı T698b27

toḳluḳ **Bolluk, bereket, tok olma, kıtlık olmama.**
t. T701a17-18

toḳsan **Doksan.**
t. A724b10

toḳsan toḳuz **Doksan Dokuz.**
t. T710a5-10

toḳta- **Almak, ele geçirmek, idaresi altına almak, zaptetmek.**
t.-maydur idi A728a21

toḳu- **Dokumak, kumaş dokumak.**
t.-r nineler A719a12
böz t.-maḳnı A719a7

toḳuz **Dokuz**
t. ḫˇān M797b12
t. tiñiz M784b2
t. sipihr A733a14
t. T696b4-10-11, T713b23, A720b5, A724a23, A726a22, A726b3

toḳuz yüz otuz **Dokuz yüz otuz.**
t. T695a13, T695b8

toḳuz yüz altmış biş **Dokuz yüz altmış beş.**
t. T695b5-6

toḳuz yüz altmış iki **Dokuz yüz altmış iki.**
t. y. a. i.-ge T695b13

toḳuz yüz ilig **Dokuz yüz elli.**
t. T696a3

toḳuz yüz on iki **Dokuz yüz on iki.**
t. T695a24

toḳuz yüz siksen **Dokuz yüz seksen.**
t. y. s.-ge T695b26

tol- **Dolmak, tamamlamak; dolu duruma gelmek.**
t.-dı T700a22
t.-a M796a18

toldur- **Doldurmak, dolu duruma getirmek.**
t.-up T698b17, T705b1

tolġa- **Çevirmek, yönünü değiştirmek.**
boyun t.-dı "Başını çevirmek, uzaklaşmak, bir emri yerine getirmemek." T694b13
boyun t.-p "Başını çevirmek, uzaklaşmak." T697a11

tolġan- **Dolanmak, çevresini sarmak, bir şeye sarılmak; etrafını dönmek.**
t.-ıp M785a14
t.-maġı M783a11

tolun ay **Dolunay.**
t. M794b2

ton **Elbise, kıyafet.**
t. T714b1
t.-ıġa A733a12

toñuz **Domuz.**
t.-lar T715a11

ṭoy **Düğün.**
ṭ.-da T703b21

toy- **Doymak, açlığı kalmamak.**
t.-madı A719b14
t.-ġay sin T711a10
t.-may T711a8

toyġar- **Doyurmak, açlığını gidermek, tok hale getirmek.**
t.-ġay T711a10
t.-ıp sin T699b6

töhmet **(Ar.) Suçlama, birine suç isnat etme; işlenildiği sanılan fakat gerçekliği ortaya çıkmamış suç, kabahat; eziyet, sıkıntı.**
t. ḳıl- T700b24, T705b23, T717b8
t. A725a27
t.-ni T717b12
t.-din T717b9, A720b23
t.-i T713b27, A731a12, M802a13

tög- **Vurmak, sürmek.**
t.-üp M802a9

tök- **Dökmek, akıtmak; saçmak.**
t.-er A733a24
t.-memiş A723b23
t.-keç M800b9

töktür- **Döktürmek, saçtırmak, dağıttırmak.**
t.-di T710b12

tökül- **Dökülmek, saçılmak, düşmek.**
t.-di A725a18

t.-medi M801b11
t.-se M801b15

töre- **Görülmek, ortaya çıkmak, dünyaya gelmek.**
t.-meydür irdi A732b11

tört **Dört.**
t. biş kün M799b18
üç t. M792b14
t. T696a18, T698a1(2), T698b21(2)-22, T703a9, T704b12, T706b1, T709b20, T711a21-26-27, T712b4, T717a25, A718b1, A721a3, A724a2-22, A724b5, A725a14, A726a19, A729a20, A730a25, A730b4, A731a22-27, A732b7, M790b2(2)-7, M796b11, M799a16, M800a18(2)-27(3)
t.-ide M801a3

tört miñ **Dört bin.**
t. T708a7, T709b14, T710b15, T712b4, T714b23, A728b15
t.-i A731b4

törtünci **Dördüncü. krş. törtünçü.**
t. A724b16, M793a4

törtünçi **Dördüncü. krş. törtüncü.**
t. T694b4-8, T696a27, T704b4, M799a18

tört yüz **Dört yüz.**
t. A723b4

tört yüz altmış **Dört yüz altmış.**
t. y. a. yıl T696a15-16

tört yüz otuz tört **Dört yüz otuz dört.**
t. y. o. t. yıldur T695b18

töşe- **Döşemek, yaymak, sermek.**
t.-p irdi T710b14

töşek **Yatak, döşek.**
t.-ide A726b15
t.-i A726b16

töşük **Yarık, açıklık, delik, oyuk.**
t.-in T713b16

Ṭūfān/ṭūfān **(Ar.) Nuh Peygamber zamanında yoldan çıkmışları, yola getirmek için Tanrı tarafından hem gökten yağdırılan hem de yerden kaynayarak bütün dünyayı kaplayan su; şiddetli yağmur.**
Nūh Ṭ.-ı M784b3
Ṭ. T695a16, T696a7-12
Ṭ.-da T696a18
Ṭ.-dın T695a16
ṭ. T704b2

ṭ.-ıdın M787b24

ṭufeylī (Ar.) Artık, kirli, asalaklı.
ṭ. T704a5

ṭufūliyyet (Ar.) Çocukluk, küçüklük.
ṭ. T711b24, M800b22
ṭ.-de A726b6, M790b3
ṭ.-din M792b5
ṭ.-i A726b10

tuġ- Doğmak, dünyaya gelmek. krş. tuḳ-.
t.-dı A720b27, A725b1, A726b3
t.-mamış M796a24
t.-up irdi A732a3
t.-ḳunca A726b5
t.-ar A722a14
t.-up T713b4

tuġra Tuğra.
t.-sı M795b7
t.-sıda M792b21, M793a5

tuġur- Doğurmak, dünyaya getirmek.
t.-dı A725a22, A729a20
t.-ur derdi T704a10
t.-ur vaḳt T714a18

ṭuġyān (Ar.) Taşma, taşkınlık, çoşkunluk, azgınlık.
ṭ. ḳıl- M797b21
ṭ. T708b9
ṭ.-ıdın T714a7

tuḥfe (Ar.) Hediye, armağan.
t. ü teberrük A729b10
t. T711b1, T716a1, A730b14
t.-sidin T711a27

tuḳ- Doğmak, dünyaya gelmek. krş.tuġ-.
t.-ḳunça A722a13
t.-ḳan T695a1, T712b22
t.-ḳanda T717b12
t.-ḳandın T713b9

ṭūl (Ar.) Zaman çokluğu, uzun müddet; uzunluk.
ṭ.-i devrān M788b9
ṭ.-ı ʿömr T697b7
ṭ.-i T696a6, T697b25, A719a14

ṭulūʿ (Ar.) Güneş, ay, yıldız gibi gök cisimlerinin doğması, doğuşu.
ṭ. it- M783a26, M795b24, M798a3
ṭ. ḳıl- T698a21, A724b24, M784a12, M791b25, M795a20
ṭ.-dın T710b17
ṭ.-ıdın M792a13

ṭuʿm (Ar.) Yiyecek, azık; tad, lezzet.

ṭ. T715a7, M785a27
ṭ.-ı M785a24

Ṭum (ö.a.) **Şeddad'ın yedi oğlundan biri. Umman ve Bahreyn'de hüküm sürmüştür.**
Ṭ. A719a24-25

Tümān (ö.a.) **Hazreti İsa'nın kesilmiş uzuvlarını yerine koyarak sağalttığı, iyileştirdiği kişi.**
T. T714b11-12-14-16-17-19
T.-nıñ T714b13-20
T.-dın T714b14

ṭu'me (Ar.) **Yiyecek, azık.**
ṭ. ḳıl- T711a11, M787b17
ṭ. T712b18
ṭ.-si T717a13

tün~ tün (?)
t. M783b25

ṭūr (Ar.) **Dağ.**
Ṭ.-ı Sīnā **"Sina yarımadasında Tanrı'nın tecelli ve Hz. Musa ile tekellüm ettiği dağ."** T704a9, T705a3-4
ṭ.-ı beliyyat M784b22

Tūr (ö.a.) Eski İran tarihine göre Feridun'**un üç oğlundan biri.**
T. A719b18, A720a1-11
T.-ġa T705a6, A719b19
T.-dın A719b23

tur- **Durmak, kalmak; bulunmak; devam etmek, sürdürmek; durmak, dikilmek, ayakta durmak; yardımcı fiil, sürerlik yardımcı fiili.**
t.-sun T699a6
t.-dılar A733a2
imes t.-ur M795b2
köp t.-ur A723b16
yoḳ t.-ur A733a16(2), M789a6, M799b12, M800b18
iylep t.-ur M783a15
bitilip t.-ur M790b5
yitkürüp t.-ur M790b13
kılılıp t.-ur M795a1
ḳıla t.-ur A732a14

Tūrān (ö.a.) İranlıların İran'ın kuzeydoğusundaki ülkeye verdikleri isim.
T. T696a20, A721a8, A722b3, A732b9
T.-nı A721a2, A721b21
T.-ğa A720b24, A721a1-18
T.-dadur A721a10
T.-dın A720b8

Tūrān-Duḫt (ö.a.) İran'ın Sasani sülalesinin yirmi altıncı hükümdarı olup, Husrev Perviz'in kızı ve Şimye'nin kız kardeşidir.
T. A732a27, A732b6
T.-nıñ A732b11

Tūrān (ö.a.) bkz. Tūrān-Duḫt.
T. A732a25

ṭurfe (Ar.) Tuhaf, şaşılacak şey, görülmemiş yeni, şaşırtıcı şey.
ṭ. T697b5, A733a27, A733b2, M784b13, M785a24, M796a7

turfelıġ (Ar.T.) Gariplik, alışılmamışlık.
t.-ıñ M799a18

turġuz- Durdurmak, sabitleştirmek; çiftleştirmek.
t. T712a24
t.-dı T712a10
t.-up A718b18

turul- Sürerlik yardımcı fiili.
-a t.-sa M793b8-9

turūnc (Fa.) Turunç ağacının meyvesi, turunç.
t. bile T701a20
t. T700b27

turuş Durma, karar etme.
t. bir A721a14

Ṭūs (ö.a.) Horasan'da bir bölge.
Ṭ. A727b21

Ṭūs (ö.a.) Sasani hükümdarlarından Keyhusrev'in Horasan bölgesini idaresine verdiği kahraman komutan.
Ṭ. A721a11
Ṭ.-nı A721a9
Ṭ.-ḳa A721a11

ṭūsluḳ Tus bölgesine ait, Tus'ta yapılmış, Tus işi.
ṭ. M787b19

tuşluḳ Denk, eşit, yakın, birbirine denk olan.
tiñ t. A732a18

tut- **Tutmak, ele geçirmek, yakalamak; elde etmek, sağlamak, almak; yönelmek, çevirmek; kaplamak; durdurmak, devam ettirmek, sürdürmek, sabitleştirmek, bırakmak; durmak, sabit durmak; yerine getirmek; bir şeyin yerini tutmak; anmak, zikretmek; ele almak, elle tutmak; saymak, kabul etmek, addetmek; koymak; takip etmek, olmak, kılmak, etmek, tutmak anlamlarında yardımcı fiil; sürerlik yardımcı fiili.**

t. T710a17, M787a1(2)
t.-**sun** M785b15, M786a19, M787b8, M790b14, M791a18, M795a16, M795b5-20, M796a10, M797b1-14, M798a21, M798b12-13
t.-**uņ** T714b25
t.-**uņuz** M786b24
t.-**ay** T698b1, T700a10
t.-**tum** T701a6, M796b22
t.-**tı** T696a8-12, T699a27(?), T702b2, T705a19-22, T708a27, T711b22, T712b25, T716b1-26, T717a2, A719a22, A720a22, A722a12-15, A722b3-7-12, A724a13, A724b20-26, A726a17, A727a8, A727b24-25, A728b26, A729a18, A729b14, A730b10-12-16, A732a27
t.-**tılar** T701a1, T713b14, T715a15-18, A721a6, A724a5, A729b26
t.-**sa** A731b15
t.-**salar** M793b6
t.-**ḳay** T694b17, A721b26, A730a25, T712a13, M791b20, M796b13
t.-**ḳay siz** T705b12
-a t.-**ḳaylar** A723b8
t.-**mağay** M801b4
t.-**mağay siz** M786a2
t.-**ar min** M800b13
t.-**ar** M729b24, M796b7, M797b5
t.-**ar biz** M799b11
t.-**mas** T718a1
t.-**ar irdim** T706a5
t.-**ar irdi** T699a21, T712a20, M788b5
t.-**ar irdiler** T696a4, T713b27, M793a2
t.-**arlar irdi** T696b22
t.-**ar irmiş** M795b3
t.-**mas irdi** T702a11
t.-**mas boldı** T698b14
t.-**mışlar** T715b12
t.-**ḳusı** M791a22
t.-**maydur** M798b27
t.-**maydurlar** T708a15, A729b12
t.-**up irdi** A728b26
t.-**up irdiler** T701b3
t.-**updur** A724b6
t.-**uptur** T705b22
t.-**updurlar** T694b4
t.-**upturlar** M801a9-10-11
t.-**a alman** M801a11
t.-**a birdi** A725a17

t.-a almay M785a18
t.-un T696a13, T701b4, T702b18, T703a2, T703b5-14, T705a3, T706a11, T707b, T708b24, T709b21, T715a16, T716a24, T717a7-16, A719a21, A720a2-8, A720b5-10-18, A721a3-12-20, A721b4, A722a21, A722b1-2-6, A726b2, A726b12, A727a3-25, A728a8-26, A728b27, A729a1-23, A729b6, A730a7-9, A730b24, A732a4, A732b19, A733b1, M793b14, M796b24
t.-may T698a27, M784b18
t.-ḳaç T710a21
t.-ḳan M784b8
t.-ḳanda T704a24
t.-ḳuçı M796a26
t.-arġa T709b27
t.-maḳ A719a5
t.-maḳdur M801a2
t.-maḳnı M801a4
t.-maḳḳa T710a1
t.-maḳdın M797b11
t.-maġım M798b25
t.-maġı M787a11

ārām tut- A732a27, M784b8-14
ʿazīz ve muḥterem tut- T699a27
berderām tut- M798b13
eṭvār tut- A726b2
gūşe tut- T701b4, A729b14
ġūşe'ī tut- A721b4, A722a12, A724b20
ḫātırıñnı cemʿ tut- T710a17
havā tut- A721a3
ḥürmet tut- A724a5
ḳarār tut- T696a12, T705a19, T705b22, T708a27, T718a1
ḳāyim tut- M793b6
ḳıraḳ tut- A722a15
köz tut- T706a5, M793a2, M795b3
ḳulaġ(lar)ın tut- T696a4
lāzım tut- A730b12
maḫfī tut- T696b22
maḳām tut- T699a27
maṣāff tut- A728b27
mātem tut- A721a6
maʿẕūr tut- T701a1, M786a2
mekān tut- A727b25
mekrūh tut- A722a21
me'men tut- M796b22
me'mūn tut- M795a16
merʿī tut- A730b10
mesken tut- T712b25
muʿāf tut- M801a9-10-11(2)
muġtenem tut- M798b12
muḳaddem tut- M787a11
müsellem tut- T698a27, T698b1, T700a10, T708a15, T713b14, A720a2-22, A720b10, A722b7, A724a13, A727a5, A728b26, A729b26, A730a9, M787b8, M790b14, M797b14, M799b11

müstedām tut- M798a21
pāyende tut- M795b20, M796a10
rūze tut- T705a3, A719a5, M801a2
salṭanat terkin tut- T708b24, A721a20
ṣoḥbet tut- T709b21
ṣūret tut- T711b22, M796b7
şöhret tut- T705a22, A722b1, A724b26, A726a17
şükrān tut- A729a23
tāc terkin tut- A728a2
ta'alluḳ tut- A729b24
ṭama' tut- A730b16
teskīn tut- T696a13
Tiñri ta'ālānıñ atın tut- T717a7-16
ümīd tut- M800b13
vücūd tut- T712a20, T717a2, M801b4
yir tut- A722b2
yoḳ hisābı tut- T702b2
yüz tut- T701b3
zīb tut- M797b5

tutaş- **Tutuşmak, alevlenmek, ateş almak; eşyaya ateş değmek ve eşyayı yakmak.**
t.-tı M783a6
t.-ıp M783a13-19
t.-maḳ M795a6

ṭūtī **(Fa.) Papağan cinsinden konuşan bir kuş, dudu kuşu.**
ṭ. M788a2

tūtiyā **(Ar.) Bu isimle bilinen taşın dövülüp göze sürülen tozu.**
t.-ġa M797b7

tūtiyālıḳ **(Ar.T.) Sürmelik, tutiya olarak kullanmak için. bkz. tūtiyā.**
t.-ḳa M797b7

tutul- **Tutulmak; sayılmak, kabul edilmek; kapılmak, bir şeye başlanmak; alınmak, öğrenilmek, elde edilmek.**
t.-sa M791a12
t.-masa M794a15
t.-mış M795a17
t.-a turulsa M793b8
----
ma'ẕūr tutul- M794a15
şāmil tutul- M791a12

tuttur- **Tutturmak, sabitleştirtmek.**
söz t.-dı **"Söz verdirmek."** A721a10

tutuş **Tutma, davranış, hareket.**
atış t.-ların **"Haller, davranışlar."** A725a1

tuvaġ **Duvak, örtü, perde.**
t.-ıdın M783a3

tuymağlığ **Duyulma, işitilme, duyma, işitme.**
t.-ları A723b21

ṭuyūr **(Ar.) Kuşlar.**
ṭ. T710b18
ṭ.-dın T711a13
ṭ.-ı M785a22
t.-ığa M785a15

tuz **Tuz.**
t.- T715a7, A729b26-27
t.-nı A729b27
t.-ğa A730a1

tüg **Tüy.**
t. T711b10
t.-idin T717a24

tüccār **(Ar.) Satıcılar, tacirler.**
t.-nıñ M794a19

tüken- **Bitmek, tükenmek, kalmamak; bitmek, tamamlanmak, sona ermek; ortadan kalkmak, izi kalmamak; inşa edilmek, yapılmak.**
t.-di T711a5, T712a10, A719a16, A722b9
t.-diler A720b8
t.-ürler T703a25
t.-mesdin A725b12
t.-gendin T696a7, T705b25, T712a16, M793a22

tüket- **Bitirmek, bitirtmek, tamamlamak, tamamlatmak; inşa etmek, inşa ettirmek, etmek; yazdırılmak.**
t.-tim T699b6
t.-ti T710b1-9
t.-di A731b9
t.-ip irdiler T712a17
t.-küsidür A726b23
t.-ip bar- M789b15
t.-ip T710b11
t.-ken M790b23
t.-megi T712a16

tülkü **Tilki.**
t. A718b19

tümen **On bin.**
yüz t.- "Binlerce." M801b20

tün **Gece.**
t. ü kün "Gece gündüz." M791a4
t. ḳara kişi içre M783b25
t. yarımı "Gece yarısı." M784a8-12
t. M784a5
t.-de M784a13
t.-i M794b10

t.-ige M796b14
t.-içe M784a17

tünd-bād (Fa.) Kasırga, sert ve şiddetli rüzgâr.
t.-ıdın M798a9, M801b11

tünd-ḫüyluġ (Far.birl.s.) Sert mizaçlı, titiz.
t.-nı A726a14

tündluġ (Fa.T.) Sertlik, haşinlik, yumuşak huylu olmama.
t.-ıdın A726a12, A727b23

tüp Dip, oyuk veya çukur şeylerin en alt bölümü.
t.(b)-i T704b19
t.-ige M784a8
t.-idin M801b15
t.-in T706b9

türāb (Fa.) Toprak.
t. bol- M786b8

Türk (ö.a.) Türk.
ḫaḳan-ı T. A728a12, A729a16
T. elfāẓı M782b10
T. A721b17
T.-ke A729a16

türk-tāz (Fa.) Koşarak gelip yağma etme, birdenbire gelme.
t. eyle- A726b4

Türkçe (ö.a.) Türkçe, Türk dili.
T. ḫaṭṭ bile M794a4

Türkī Türkçe, Türk'e ait olan.
T. tili bile T700b1

türkī Bir deve türü.
t. A731b4

Türkistān (ö.a.) İran'lılarca Türk ülkesine, Türk eline verilen isim. İran kaynaklarına göre Amu-Derya İran ülkesi ile Türk ülkesi arasında sınırdır.
T. A719b19, A720b25, A729a8(2), A729b7
T.-dın A730b13

türlüg Türlü, çeşitli; çeşit, tür.
t. türlüg "Çeşit çeşit, türlü türlü, pek çok." M801b1
yüz t. "Çeşit çeşit, pek çok." M790a25, M801b19
t. M794a3

tüş Düş, rüya.
t. taʿbiri T701a15-16

t. bile T716b13
t. kör- T700a2, T700b6, T701a3-14, T703a20, T713a8, A724b2, A725a8
t. T701a5
t.-niŋ ta'biri T700b8, T703a21
t.-ni T700b9, T701a10
t.-üm ta'biri T701a22
t.-üŋni T700b8
t.-in T700b6, T701a23
t.-ini T701a5-6
t.-in (genitif) T713a9
t.-ige T701a4
t.-ige kir- T707a10

tüş- **İnmek, durmak, kalmak, bir yerde kalmak; rastlamak; tesadüf etmek, rast gelmek; sayılmak, kabul edilmek; parlak bir şeyin aksi vurmak, yansımak, aksetmek; koyulmak, bir işe kılınmak; bir şeye duçar olmak, uğranmak, başına gelmek; hasıl olmak, ortaya çıkmak; düşmek, yukarıdan aşağıya inmek, yüksekten inmek; konaklamak, bir yerde karar etmek; uygun gelmek, denk gelmek; isabet etmek, payına düşmek, değmek; tutulmak, ele geçirilmek; çocuk düşmek; meşgul olmak; değmek, ulaşmak; ayağına kapanmak, kapanmak; değmek, dokunmak; damlamak; geçmek, durmak; olmak anlamıyla yardımcı fiil; görmek; dökülmek; olmak; zamanı gelmek; gitmek, girmek.**
t.-sün M788a7
t.-sünler T704b10
t.-mesün M791b11
t.-ti T694b14, T698a13, T700a5-6, T701b23, T702b2-6-17-19, T705a13, T707a11-13, T707b, T708a25, T710a1, T711b27, T712a10, T713a10-12, T713b13, A719b8, A720a10, A720b16, A721a11, T721b1, A726a15, A726b3, A727b15, A729a17, A730b21, A733a10, M782b16, M783a7, M786b13
t.-tiler T694b18, A731a16
t.-medi T717a12, A725a6
t.-se T695a2, M784b13, M797a24, M799b18
t.-mese M793a14
t.-se irdi T702b9
t.-key T709b23, A725a16, M787b7, M789a26, M795a1, M797a3, M793a14
t.-megey T705a17, M786b16
t.-üptür T701a11, M783a14, M784b4, M788b5-12-14-23, M797b6
t.-üp irdim M786b9, A730b16, A731a12
t.-er T708b19
t.-er irkende M791a9
t.-keç T703b10, A722b4
t.-keli M795a22
t.-üp T695a3-9, T697a26, T700b13, T702a6, T704b4-20, T706a21-24, T707b, T708a26,

T711a16, T711b22, T712a7, T712b18, T713a25, T715b5, A722a20, A722b4, A723b25, A729a9, A729b26, M783a22, M789a9
t.-mey T706a3, T711b16
t.-ken T711a26, M786b26, M788b6
t.-kende M786a3
t.-kendin T704b13, T706a20, M783b8
t.-keni A721a18, M782b21
t.-kenlerge M802a21
t.-megen M785a12
t.-mek M794a12

ʻaksi tüş- M783b8
atıġa tüş- T713b13
ayaġıġa tüş- T702a6, T713a25
ayaġdın tüş- T701b23
ayru tüş- T694b18
başḳa tüş- M782b16
bī-itibarlıḳḳa tüş- M791a9
boynıġa tüş- T694b14
çek tüş- A719b8
dil-peẕī tüş- A723b25
fikrge tüş- T713a12
ıżtırāb tüş- A722b4
ıżtırabġa tüş- T712a10
iligge tüş- A721a11
iligige tüş- A722a20, A733a10
ḳabūl tüş- T695a2-3, T717a12, M793a14
ḳıraḳ tüş- M802a21
közi tüş- T710a1, T711a16
maḳbūl tüş- T706a3, T711b2, A725a6, M787b7, M788b14, M797a3
meşmūl tüş- M797a3
mülāyim tüş- T700a6
münfaʻil tüş- T704b13
müstaḥsen tüş- T709b23, M795a1
müsteʼmen tüş- M788b12
muvāfıḳ tüş- T701a11, A730b21, M788b6
pesendīde tüş- T711b16
sehv tüş- A721b1
şikestler tüş- M786a3
şūr tüş- T702b17
vaḳt tüş- A726a15
yıraḳ tüş- T708b19

tüşül- **Gelinmek, varılmak, bir yere vasıl olunmak.**
t.-gen M790a12

tüşür- **Düşürmek, düşmesine sebep olmak, bir şeyin yüksekten düşmesine, inmesine sebep olmak; değdirmek; biri veya bir şey gibi kabul ve muamele etmek, birinin yerine koymak.**
t.-di T698b23, T711b9
t.-diler A721a4

tütün **Duman.**
t.-din M783b5

tüvānā **(Fa.) Güçlü, kuvvetli.**
t. vü dānā A725b7

tüvānālıġ **(Fa.T.) Güçlülük, kuvvetlilik.**
t.-ı A725b8
t.-ıġa A728b3

tüz **Doğru; düz.**
t.-dür M796a27
t.-yol T697a13, T703a2

tüz- **Yerine getirmek, icra etmek, yürütmek; idare etmek; kurmak, tesis etmek; dizmek, sıralamak; imar etmek; iyi hale getirmek; kurmak, düzmek, donatmak; kurmak, düzenlemek, inşa etmek.**
t.-düm M798b20
t.-di T716b11, A718b9, A719a11, A720b13, A722b4, A724a24, A725b18-24, A726a18, A727b9-26, A729a16
t.-seler M793b16
t.-gey M788a3, M794b1
t.-er irdi A731a26
t.-üptürler T700a24
t.-e almadı A720a8
t.-üp A718b12, A720a20, A720b1, A728a14
t.-erde A720a21
----
maṣāff tüz- A720b1, A728a14
meclis tüz- A731a26
tekellüm tüz- M788a3

tüzel- **Düzülmek, tertip ve tanzim edimek; dizilmek, sıralanmak.**
t.-gey M783b21
t.-gen M801b21
t.-gende A722b25

tüzet- **İmar etmek, inşa etmek, inşa ettirmek; dizdirmek, sıralatmak; aynı seviyeye getirmek, bir etmek; yıkmak.**
t.-ti A720a23, A721b6
t.-ip A730a14
t.-mekke T709a14

tüzlük **Doğruluk.**
t. ile M786b25

tüzül- **Düzülmek, kurulmak, tertip edilmek.**
t.-sün M787b10
t.-di A728a8

u (Fa.) Ve. **krş. ü, vü.**
u. T694b4, T695a19-23-26, 695b23, T696a9, T696b2-21, T697a3-10(2)-12, T698a9, T698b11, T699b19, T700a26(2), T700b16-20, T701a6-27, T701b27, T702a24, T702b17-21, T703a20, T704b3-6-7, T705a20-21, T705b7-19, T706b2, T707a14, T708a17-27, T708b8-12, T709b15-20(3), T710b2-5-6-14-18, T711a12-22, T711b1, T712b27(2), T715a27, T716a2-24, T716b5-16, T717b3-27, T718a21-24, A718b15(2), A719a11-13-16-18, A719b18-19, A720b25, A721b24, A722a18, A722b1, A723a20, A723b5(2)-10-12(2)-13, A724a1-24, A724b8-12-25, A725a1, A726b4, A727a9, A727b16, A728a9-24, A729a13, A729b3, A730b7, A731b12-13, A732a9, A732b1-13, A733a2-14(2)-19-21-26, A733b1-5-10(2), M782b7, M783a18, M783b27, M784b25, M785a15(2)-19-21-22, M785b6-7-9-27, M786b8, M787a4-26, M788a11-12, M788b13, M789b24(2), M790a3-8-11-16, M790b27, M791a10, M791b21, M792a20-25, M793b12, M794a6-7-25, M794b20, M795a26-27, M795b6(2)-15, M796a5-6(2)-15-27, M796b2-21(2)-24-25-26, M797a1-4-7, M798a10-13, M798b5-11(2)-13-20-21-25, M799a9-10-17-20, M800a11, M800b4-16-22-23-24-25, M801a6-9-20-22, M801b1-4-5-15, M802a3

Ubaş (ö.a.) **Adı Davud Peygamber'in kıssasında geçen bir kişi.**
U. T710a19

ʿubeyd (Ar.) **Köle, kul.**
u.-din T700a15

ʿubūdiyyet (Ar.) **Kulluk, kölelik; aşırı bağlılık, biri veya bir şey için çalışma, kendini ona adama.**
ʿu. M794b18, M802a4
ʿu.-din M791b13
ʿu.-i T704a15
ʿu.-iġa T797b10, T703a15, T704a18, T716a4, M786b11

ʿubūr (Ar.) **Geçme, bir taraftan bir tarafa geçme.**
ʿu. irdi M784b8
ʿu. ḳıl- T699a11, A730a12

uc **Uç, bir şeyin bitim noktası.**
u.-ı M785a16
u.-ın T714a2
u.-dın M783a7

Ūcān (ö.a.)**Kuruluşu Kubad'a isnat ettirilen şehirlerden biri.**
Ū. A729b12

u'cūbe (Ar.) **Pek acayip şey, garip, şaşılacak şey.**
u.-si A731b12
u.-sin A728b4

ucur (Moğ.) **Zaman, vakit, devir, çağ, ara tarih; husus, konu. krş. uçur.**
u.-da T705a22, M789b7, M791a18, M793a27, M798a13-26, M800b6, M801b25

uç **Sebep.**
u.-dın M795b6

uç- **Uçmak, kuş gibi kanatlı hayvanlar için havada düşmeden durmak ve havada yol almak; hava yoluyla dağılmak, saçılmak, havada yol almak; gitmek, uzaklaşmak.**
u.-tı T714b4, A722b24
u.-up M783b10
u.-ḳanda M785a15

uça **Sırt, arka.**
u.-sın T699b5, T713a11
u.-sığa T702b21, T717a9

uçḳun **Kıvılcım.**
u.-lar M783b5

uçmaḳ **Cennet**
u. T695b23

uçra- **Rastlamak, tesadüf etmek, karşılaşmak; karşısına çıkmak; uğramak, kötü bir duruma konu olmak; bir duruma duçar olmak, düşmek.**
u.-dı T694b18, T702b12, T706a22
u.-sa M792b3
u.-mış bolgay M792b3
u.-ptur T717b9
u.-p T708a24, T715b5
u.-ġanları M783b16

uçur (Moğ.) **Zaman, vakit, an, sıra, ara, devir; husus, konu. krş.ucur.**
u.-da T700b12, A725a5, M785b16, M786b11, M790a7, M792b12

uçur- **Uçurmak, havaya kaldırmak, havalandırarak götürmek, havalandırarak yok etmek, ortadan kaldırmak.**
u.-ġay M794b20, M802a12
u.-up T717a14
u.-ġanı M783b5

'üdsüz (Ar.Fa.) **İçinde öd ağacı yakılan buhurdan.**
'u.-lar bile A731b8

uğrılıḳ **Hırsızlık. krş. uğurluḳ.**

u. ḳıl- T703a1

uğurluḳ Hırsızlık. krş. uğrılıḳ.
u. ḳıl- T701b22

ʿuhde (Ar.) Görev; söz verme, bir işi üzerine alma, sorumluluğu alma; becerme, yapma.
ʿu.-dür M789b22
ʿu. bol- M786a22
ʿu.-sidin çıḳ " Elinden gelmek, becermek, başarmak." A732b24, M786b17
ʿahd u ʿu.-sidin çıḳ- " Sözünü yerine getirmek." T702b21

ʿuḳbi (Ar.) Ahiret, öbür dünya.
ʿu.-sığa M785b14

ʿuḳūl (Ar.) Akıllar, zihinler.
ehl-i ʿu. M797a16
ʿu. T706b2

ula- Eklemek, ulamak; inlemek, ağlamak, yüksek sesle bağırarak ağlamak.
u.-sam T702b13
u.-rlar irdi A726b20

ulağ At, deve, öküz gibi yük taşıyan hayvan.
u.-larığa T701b18

ʿulemā (Ar.) Âlimler; ilim sahipleri, bilginler.
ʿu. vü aḥbār T709b7, T710b16, T713b11
ʿu. bile T709b21
ʿu. T710a24, T710b12, A726a1
ʿu.-nı T707b, T715b13, A726a1
ʿu.-sı T709b24, A718b2

ulğat- Büyüklük, geliştirmek; İnsan için yetiştirmek.
u.-tı A719a14
u.-ıp A723a18

ulğay- İnsan için, büyümek; bitki için, yetişmek, büyümek.
u.-dı T696a6, A727a25, A727b6
u.-sa T706b20, A727a23, A727b5
u.-ıp irdi T707b, T708b3, A719b21, A721b4-26
u.-ğunça A732a13
u.-ıp T699a21, A723a24

uluğ Büyük; yaşça büyük olan; yüce, ulu, değerli kişi; büyük, cüssece büyük, heybetli; çok, ziyade; kalabalık; bir topluluğun büyüğü, başı, reisi, ulusu, bilgilisi, yaşlısı. krş. uluḳ.
u. kiçig M799a17
u. T698a9, T698b5, T699b2, T700a8, T715b17, T716a2, T718a10, A722b21, A724a13, A732b17

u.-rak T695b8, T700a8, T702b24, T713b6, A728b7, A732a18, M793a3
u.-raḳ irdi T695a23, T695b4
u.-raḳdur. M788b22
u.-rağınıñ T698b4
u.-ı A719b18, A728b25
u.-ı irdi T715a17
u.-ı bile T700b14
u.-larınıñ M799a12
u.-ların T703a24, M793b14

Uluġ Big Mirzā (ö.a.) **Timur'un torunu, Şahruh'un oğlu. Semerkant'da hüküm sürmüştür. Valiliği döneminde Semerkant islam medeniyetinin merkezi olmuştur (Doğ.** 1393-ölm. 1449).)
U.B.M. M792b24

ulūhiyyet **(Ar.) Tanrılık, Tanrılık niteliği.**
u. T703a18, T715b2

uluḳ **Büyük; su için yükselmiş, yüksek; büyük, muazzam; iyi, güzel; yüce, değerli, bilgili kişi, ulu kişi; önemli. krş. uluġ.**
u. kiçiglik A724a6
u. irdi T707a24, A719a15, A719b17, A731b26, A732a14, A732b24, M789b25

ʿulūm **(Ar.) İlimler, bilgiler.**
ʿu.-ı ʿArabiyye T705b17
ʿu. T695b22

ulus **Halk, il, ahali, memleket.**
ḳara u. M801a20
u. T702b25, T718a20, A726a10, M797a4, M800b4
u.-nı A729a16
u.-ḳa A726a18, M797b14, M798b1
ḳara u.-ḳa M801a20
u.-da bile A726a12
u.-ıdın A731b26

ulü'l-ʿazm **(Ar.) Tanrı'nın emirlerine en fazla dikkat gösteren büyük peygamberler. Bunlar Nuh, İbrahim, Musa, İsa ve Muhammet'tir.**
u.-dür T703a13, T714a13
u. T697b26, T716b14

ʿUlvān **(ö.a.) bkz. Sübḥan bin ʿUlvān**
Sübḥan bin ʿU. T698b13

ʿumḳ **(Ar.) Derinlik.**
ʿu.-ı T696a6, M784b7

ʿummāl **(Ar.) İdare memurları, valiler.**
ʿu.-ġa A719b16

ʿUmmān **(ö.a.) Arabistan yarımadasının güneydoğusuna verilen ad.**

ʿU. A719a25

ʿummānī (Ar.) **Yüce, engin, büyük olma niteliklerini taşıyan.**
ʿ**u.** M791b10

ʿumūm (Ar.) **Bütün, cümle.**
ʿ**u.** M797a2

umūr (Ar.) **İşler, hususlar, haller, maddeler.**
şer'iyye-i u. M793b7
u. M786a22, M787b20, M793b10
u.-nı M785b25
şer'iyye-i u. M793b7
u.-da M794a20, M802a8
ġarāyib-i u.-dındur A728b2
u.-ıdın M786a3

un **un.**
u. T798b18,A726b17
u.-dın T698b19

una- **Razı olmak, kabul etmek.**
u.-madı T695a2

unut- **Unutmak, aklında kalmamak, hatırlamamak; bir şeyi dalgınlıkla bir yerde bırakmak.**
u.-tılar T706b4
u.-up min T706b6
u.-up siz M799b19
u.-up irdi T701a23
u.-maydur min M799b19
u.-may M794b6
u.-ḳandın T713a9
u.-maḳ T712b4

unut **Unutma, unutulma, hatırlanmama.**
u. bol- "Unutulmak." T708a16

unutul- **Unutulmak, hatırlanmamak, akılda kalmamak.**
u.-sa M794a22
u.-mış bolġay M798b17

unuttur- **Unutturmak, unutmasına sebep olmak.**
u.-ġıl T707b
u.-dılar T709b27

ur- **Vurmak, çarpmak; değdirmek, dokundurmak, sürmek; davul gibi aletler için çalmak; ok için atmak; duyurmak; dökmek, serpmek; bir şeye dokunmak üzere uzatmak; kurmak, yerleştirmek; çarpmak, çırpmak; bağlamak; yardımcı fiil.**
u.-uñ T705a25
u.-ay M801b1
u.-dum M797a7
u.-dı **T699a16**, T710a19, T711a5, T714a25,

T716a25, T717a17, A721a8, A733a9, M791a13, M791b10
u.-madıñ M801a27
u.-madı A731a8
u.-sa M798b10-11
u.-salar irdi T698b26
u.-ġay min M791b15
u.-ġay T702b16, M802a17, M792b4
u.-ġay siz M786a1
u.-ar irdi T698b27(2)
u.-arlar irdi T697a23, M799a1
u.-up min M784b25
u.-ġaç T703b24, T716a20, T716b8
u.-uban M796b19
u.-up T697a3, T702b21, T703b14, T705b2, T716b1, A728a18, A729b4, A732a22-23, M784b4-7, M796a19, M797b8
u.-ġan M791b11, M801a27
u.-arda T710b2
u.-ardın T714a3
u.-mak imes M785a6

āh ur- T717a17
baş ur- M797a7, M796a19
çengāl ur- M796b19
dem ur- T714a3, A731a8, M792b4, M798b11
dest ü pā ur- M784b7
il ur- M785a6
ilig ur- M802a17
ilig ayaġ ur- "Uğraşmak." A733a9
ḥalġa ur- A732a22
ḳanat ur- M784b4
ḳadem ur- "Yürümek." M784b25, M791b10, M798b10
... kulaġıġa ur- M791b15
ḳulaġ(ım)ġa ur- "duyur-, işittir-" M799a1
kögsümge taş ur- M801b1
muṣāḥabet lāfın ur- M786a1
ṣalā ur- T711a5
şebhūn ur- A728a18
yüz ur- M797b8

Urdi (ö.a.) Lut Peygamber'in kendilerini doğru yola çağırmak için gönderildiği Mutefikat halkının kimi tarihçilere göre meskun olduğu yer.
U. T699a9

uruġ Kabile, boy.
u. irdiler A721a10

urul- Adım atılmak.
ḳadem u.-dı "Yürünmek, yönelinmek." M784b24
ḳadem u.-sa M785b2

uruş- Savaşmak, vuruşmak, mücadele etmek.
u.-tı A720b10, A721a14, A731a5

u.-ḳay T704b11
u.-up T695a6, A720b8, A721a15-16, A725a13, A730b15-23
u.-may A720a2
u.-ur T706a14, A720a15

uruş Savaş, savaşma, çarpışma, vuruşma.
u. tile- A721b25
u. A720b10, A728a23
u.-ḳa T706a15
u.-da A730b3
u.-ın A721a12
u.-ıġa T709a22, A721b23
u.-ıda A722b3

Ūryā (ö.a.) Taberi'de Davud kıssası anlatılırken geçen isimlerden biri. Hikayeye göre Urya isimli kişi Davud'un kardeşi Sevab ile birlikte savaşta iken Davud'un gönlü Urya'nın karısına düşmüştür. Uygun olmayan bu davranışı yüzünden Davud, savaşta şehit düşen Urya'dan mezarı başında af dilemiştir.
Ū. T710a2-4-14
Ū.-nıñ T710a2-13-15
Ū.-ġa T710a4-17
Ū.-dın T710a15

uş İşte.
u. andak "İşte öylece, onun gibi." M788a10
u.-bu "İşte bu, tam bu, aynı bu, aynı." T699b25, T703b6, M792b27, M799b12
u.-bu irdi M788a14
u. munça "Aynen bu şekilde, böylece, bu kadar." T696b16, T706b16, M800a3
u. ol "İşte o, aynı." M782b11

uşaġ Çocuk, küçük çocuk. krş. uşaḳ.
oġul u.-ıñnı A731a2
oġul ve u.-ġa M703b13

uşaḳ Küçük, ufak; çocuk. krş. uşaġ.
u. T710b11, M782b18
oġul u.-ları "Çoluk çocuk" T712b16

uşat- Parçalamak, kırmak.
u.-tı T698b3
perhiz u.-tılar "Perhiz bozmak." M789b7
u.-ıp T711b27

Uşmūīl (ö.a.) Davud Peygamber'den önceki peygamber.
U. ʿaleyhi's-selām "Selam onun üzerine olsun." T708a4, T709a3, T709a8, T709a10, T709a12, T709a19, T709a21, T709a23, T709a25,T709b2, T709b9, T709b10, T709b11
U. ʿaleyhi's-selāmnıñ T709a16
U. ʿaleyhi's-selāmnı T709a5

Ü. Peygamber A720b11
E. T709a17
E.-din T709a6

ʿuşşāḳ **(Ar.) Āşıklar.**
ʿu. M784a18

utḳuz- **Yenilmek, ütülmek, kaybetmek.**
u.-dı T712a22

utru **Karşı.**
u. çık- "Karşısına çıkmak." A731a1
u. ḳıl- "Karşılamak." A721b24
u. T697b12, T709a15, A722b4, A732b14
u.-sıġa A730b23
u.-sıda M786a13

uy **Sığır, geviş getiren büyükbaş evcil hayvanların genel adı.**
ḳoy ve u. T695a27
u. T701a14-17, T705a26, T705b1, T711a4, T716a15-20-23-25(2), A727a3-11
u.-nı T701a14, T705a25-26, T705b2-3, T716a23
u.-ġa T716a20
u.-ı T716a19
u.-lar T701a17
u.-lar bile T716a15

uyat **Utanç, hicap, mahcup olma.**
u. M799a22

uyatlıġ **Utanmış, kusurundan dolayı utanmış.**
u. bol- M789b23

Uyġur **(ö.a.) Bkz. Guderz bin Uyġur.**
Guderz bin U. A724a13

uyḳu **Uyku.**
u. M793b1
u.-nuñ T715b25
u.-nı T715b7
u.-ġa T715b16
u.-sı T715b25
ġaflet u.-sıdın A726b1, A728a13

uyḳulat- **Uyutmak, aldatmak.**
u.-ıp A723a21

uyu- **Uyumak, uykuya dalmak.**
u.-p irdi T696a22
u.-y almas irdi A726b15
u.-ġanda T717a21
u.-r çaġ M793b1

ʿuyūb **(Ar.) Ayıplar, kabahatler, kusurlar.**
ʿu.-ıġa T711b15

Uykur (ö.a.) Bazı tarihçilere göre Eşk'in evlatlarından Irak ve Fars'da hüküm süren bir kişi. krş. Uyğur.
U. A724a12

uyukla- Uyumak.
u.-dı T698b17
u.-ğaç T715b16

uzak Uzun.
u.-ka tart- "Uzun sürmek." A719b5

uzat- Göndermek; yolculamak, yola çıkarmak; sevketmek; uzaklaştırmak; yöneltmek; birisi bir şey almak üzere uzanmak.
u.-tı T696b13, T699a21, T701b8, T703b16, T704a9, T714b11, T715a9, T716b1, A730a9, A731a18
u.-tılar T700b25
u.-ıp A723b14, A731a13
u.-ur M794a6
u.-ğa M794b22
mağfiret uzat- T716b1
til uzat- T715a9
ta'n tili uzat- T700b25

'Uzeyr (ö.a.) İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber Kur'an'da bir kere el-tevbe suresinde geçer.
'U. 'aleyhi's-selām T713a9-14-17-19-21-23(2), T713b1-4(2)
'U. 'aleyhi's-selāmnıñ T713a24-25-26
'U. 'aleyhi's-sel'mnı T713a15, T713b3(2), A721b6
'U. 'aleyhi's-selāmdın T713b1
'U. mindür min T713a23
'U. bile A721b11
'U. niñ T713a13-21

uzun Uzun, iki ucun arasında fazla uzaklık olan; zaman alan, tafsilatlı; çok fazla.
u.-dın A725b4
u.-dur. A731b22
u. it- "Uzatmak." A733b6
u. T717b26, M784a17, M793a13, M795a9

'użv (Ar.) Organ, vücudun bağımsız parçası.
'u. T712a27
'u.-nı A725a21
'u.-ın T712a26
'u.-ını T705a25, T712a25-26
'avret 'u.-ı T696a22
'u.-ı T716b5

'użvī (Ar.) Bir uzuv, bir organ.
'u. T712a27

ü **Ve. krş. u, ve, vü.**
ü. T694b8, T695a20-21-22, T695b15, T696a9, T697a10-11(2)-13(2), T698a3, T699a7-10, T700a25, T700b3, T701a25, T701b26, T702a4-25, T702b27, T703a6-15, T703b20, T704a4-7, T704b11- 24, T705b8-10-16-17, T706a8-17, T706b2(2), T707a12-24, T708a24, T709a4, T709b6-15-19, T710b5-17, T711a3-18, T711b10, T712a9-13-17-19(2), T712b11, T714b9-26, T715b13-18, T716a1-4, T716b5(2)-7-22, T717a23, T718a12, A718b13(2)-14, A719a11(2)-12-16-17-19(2),A719b2-14-15-20-22, A721a10-14-24, A721b1-19-22-24(2), A722b5(2)-9, A723a19-20, A723b9-27, A724a13-22-16(3), A724b2, A725a3-5-23(2), A725b8-9-11, A726a6-8(2)-9-11-20-26-27, A727a15-17-24, A727b1-16-17(2), A728a9-10-23-24, A728b1-18-20, A729a17, A729b3-13, A730b9-10, A731a19-22, A731b10(2)-15-16-17, A732a17, A732b13, A733a2-8-17(2), A733b3-6, M782b4, M783a5, M784a2, M784b6-27, M785b22, M786a14, M786b17, M787a27, M787b1, M788a5, M788b3-4-13, M789b9, M790a2-15-27, M790b1-9-27, M791a4(2)-8-10-12(2), M791b9(3)-10-23, M792a3-20-26, M792b9-21, M793a4-10-23, M793b2-4-18-19, M794a14-17, M794b3-8(2)21, M795a23, M795b4(2)-14-17-22, M796a2(2)-4-23-25-27, M796b12-23, M797a10-21, M797b1, M789a1-2-4, M798b1-7(3)-9-11-12-15-18-22(2), M799a3-6-11-12-19-20-2-24, M799b20, M800a8-20-23, M800b14-15-17(2)-27-24-26(2), M801a5, M801b3-6(2), M801b20-26, M802a4(2)-5-9-10-12(2)-16-19(2)

übhet **(Ar.) Büyüklük, ululuk.**
miknet ü ü. M791b9

ücre **(Ar.) Ücret, hizmet karşılığı verilen para veya mal.**
ü.-si T706b18

üç **üç.**
ü. tört M792b14
iki ü. A730a27, M794a22
iki ya ü. M793a24
ü. T695a13, T696a9-21, T796b26, T697a19-22(2), T701a5-7-9-13, T702b23, T704b2, T706b16, T707a11-15, T708b2, T710a23, T710b2, T712b21-26-27, T713b13, T715a8-12, T715b23, T716a10, T716b3, T717b11-12, A719b18, A721b6, A722a11, A724a7, A724b6, A725b23, A726a6(2), M800a15

üç miñ **Üç bin.**
ü. T712b3-7, T717b22, A728a14
ü. yüz miñ A728a18

üç yüz **üç yüz.**
ü. y. yıl T695b5
ü.y. T696a6, T711b13

üç yüz altmış **üç yüz altmış.**
ü.y.a. A723b11

üç yüz altmış biş **üç yüz altmış beş.**
ü.y.a.b-ke T695b21

üç yüz on **üç yüz on.**
ü.y.o. T709a13
ü.y.o. üçni T716b12
ü.y. tokuz T715b8-15

üçelesi **Her üçü de, üçü de, üçü birden; üç sefer de, her üçünde de.**
ü. T709b2, T713b13

üçev **üçü.**
ü. T714b11
ü.-ni A730b14
ü.-ge A719b18

üçevle **üç defa, üç kere.**
ü. T714a22

üçün **için; sebebiyle, yüzünden, ilişkin, ilgili olarak; -dığı için.**
ü. T694b2, T696b25, T697a1-12, T697b19, T699a20, T699b9-11-15, T700a23, T701a1-12, T701b3-5, T702a27, T702b24, T703b12-15, T705a22, T706b21, T707a27, T707b, T708a15-18-23, T708b27, T711a16, T711b15, T714a8, T714b2, T715a20, T717a13, T717b4, A718b4, A719b17, A720b23, A721a6, A721b8, A723a11(2), A725b1, A726b8, A729a7, A730a1-26, A730b12, A732b4, A733a17, M783a17-19-24, M783b27, M784a1, M786a5-7-11, M788b6, M789b7, M790a13, M791a17-18, M792b19, M793b3, M795b7(2)-20-21, M796a10, M798a26, M799a15, M801a12, M801b24
-ġan/-gen ü. T712a10, T716b18, A722a22, A732b21, M788b23, M791b24-25, M792b9, M794b27
-maḳ/-mek ü. T705a23, A722b16, M797b8
-nıñ üç T695b17, T698a10, T705a2, T706b18, T713b15, A725b21
-ur ü. T700b26(2), M791b20
ni ü. T711b1

üçünçi **üçüncü; üçüncü olarak.**
ü. T694b5-7, T695b16(3), T697a19, T714b3, T706b25, T714a13, A723b16, M799a17

üftāde **(fa.) Düşkün, biçare.**
ü.-ġa M791a10, M797a25

üküş **Çok, çok fazla, pek çok.**
ü. A733a24, M798a3

üleş- **Paylaştırmak, bölüştürmek, taksim etmek.**
ü.-ip min M792b16
ü. ip T716a4

ülfet (Ar.) **Yakınlık, görüşme, konuşma, ahbaplık, dostluk.**
ü. üz- "Uzaklaşmak, insanlarla görüşmeyip bir tarafa çekilmek." T701b4

ülüş **Parça, bölüm, kısım.**
ü.-i A731b15
ü.-idin A731b15

ümmehāt **(Ar.) Anneler, analar.**
ü.-ḳa M795b26

ümmet **(Ar.) Ümmet, bir peygambere inanıp bağlanan cemaat.**
ü.-i T697a20

ümid **(Fa.) Ümit, umma, bekleme, istek, arzu, dilek, isteme.**
bim ü ü. ara A727b1
müjde-i ü.-i visāl M792a2
ṣubḥ-ı ü. M798a3
ü. ile M790b15
ü. tut- "Ümit etmek, beklemek." M800b13
ü. T702a18, A731b19, M784b24, M786a15, M787a5, M787b7, M788a4, M788b7-8-13, M789a7-15-24, M789b2-9-10, M790a12-20, M791a6-12-26-27, M792a8, M793a14-27, M794b12-19, M795a1-25, M795b23, M797a3, M798a6-18, M799b3, M800a10, M800b2-7-11-17, M801b3-15-22, M802a20-26
ü.-im M786a12, M792a5
ü.-i M783b15, M790b7-12
ü.-idür M790b7
ü.-iġa M788a18
ü.-ige M789b21
ü.-ide M795a15

Ümmid **(ö.a.) Husrev Perviz'in veziri.**
Büzürg Ü. dik A731b2

ümid-vār **(Fa.birl.s.) Ümitli, uman.**
çāger-i ü. M797a1
ü. M792a5, M798b3

ümid-vārlıġ **(Fa.T.) Ümit etme, umma, bekleme, umut.**
krş. ümid-vārlıḳ.
ü. M790b16, M791b6, M795b13
ü.-vārlıġlar A732b1

ümid-värlık (Fa.T.) Umut etme, umma, bekleme. krş. ümid-värlığ.
ü.-lar bile A725b27

ümmü'l-ḥabāyis (Ar.) Şarap, içki.
ü. M786b20

ün Ses.
ü. bile A729b5
ü. T696b27, T697a23, T705b12-14, T708a7, T717a6
ü.-i T714b25, A726b7, M784b19, M785a19
ü.-idin M784a10

üns (Ar.) Yakınlık, alışkanlık, beraberlik.
ü. T701b4

Ürdün (ö.a.) Şeria nehri.
Ü. rüdı T707a23

ʿüryān (Ar.) Çıplak, yalnız, boş.
ʿü. M795a4

üst Üst, üzeri; üzerine, üzerinden, üzerinde.
ü.-in A729a9
ü.-ige T695a21, T695b25, T705a16, T705b9, T706a23, T710a25, T711b19, T712a1, T713a18(2), T716a7, T717a25, A719a17-27, A719b10, A720a2, A721b7-24, A722b24-27, A726b9, A726b19, A728a22-25, A729a21, A729b8, A730a8, A730b27, A731a4-18, M784b18, M786b18(2), M795b9
ü.-ide T695a8, T696a12, T699b9, T701a7, T702a7, T704a1, T706a24, T706b4-6, T707a1-2, T710b7-18, T711b17, T712a5, A722a15, A726b2, A731a24-26, M784a4, M797a27, M796b24
ü.-idin T704b15, T705a19, A726b5

üstād (Fa.) Ustat, usta, sanatkâr; bir bilim veya sanat dalında üstün yeri olan kimse.
ü.-ı müşārün-ileyh M789a2
ü. u. müzdür A727a8
ü. M789a2
ü.-ımdın T718a23
ʿālim ü ü.-ların T704b11

üstād-zāde (Fa.) Ustat elinden çıkmış.
ü.-i angi M796a27

üstüvār (Fa.) Kuvvetli, sıkı, çok.
ü.-raḳ M799a3

Üsvān (ö.a.) Yukarı Mısır'ın güney ucunda ve Nube sınırında meşhur bir şehir, Nil'in sağ sahilinde ve Kahire'nin güneydoğusundadır.
Ü.-dın A725b5

üştülüm	**(Fa.) Cefa, zulm, cevr.** **ü. eyle-** A721a24
üz-	**Koparmak, bir şeyi bir yerden çekerek ayırmak.** **ü.-di** T716b11, M785b10 **ü.-üp** T701b4, T703b14, T717a22
üze	**Üzerine, üzerinde, üstüne, üzere. krş. üzre.** **ü.** A721a7, A727b25, M783b1, M787a24, M787a25(2), M796a8, M800b4-14(2) **-ıñ ü.** M789a9. M790a18
üzre	**Üstüne, üzerine, üzerinde, üstünde. krş. üze.** **ü.** T700b1, A719a22, A722b4-19, A729b14, A732a10, A732b9, M783a12, M783b6-7-10-12, M784a6, M784b15-18, M786a10, M787a16-17, M787b9-10-15, M794b8, M796a20, M796b18
üzül-	**Kopmak, ayrılmak; koparılmak, ayırılmak.** **ü.-di** T717a23, M784b22
üzüm	**Üzüm.** **ü.** T694b15, T701a5, T713a11-17, M800a13 **ü.-ni** T701a6, M800a14 **ü.-i** M800a12

vā (Fa.T.) Uzaklaştırmak, götürmek.
v. ḳıl- A727b22

vā-beste (Fa.birl.s.) Bağlı, .-e bağlı.
v.-dür M789b27, M792b2(2)
v. bol- "Bağlanmak, evlenmek." T700a9

vācib (Ar.) Yapılması gerekli, gerekli, yapılmaması uygun olmayan.
v. ü mülāzım M800b24
v. irdi M789b8, M790b6, M798a27
v. irür M791b20, M800b19
v.-dür T718a12, M787a11, M789b16-26, M794a7, M798a6, M801a14-20
v. bilil- "Gerekli görülmek." M793b2
fitneni v. ḳıl- "Fitne yapmak, fitne yapmak kaçınılmaz olmak." T699a3
v. körün- "Gerekli görünmek, gerekmek." M790a2-13, M792b13, M793a18, M802a1
v. M791a3

vācibāt (Ar.) Yapılması şeriata göre gerekli olanlar.
v.-dın M799b20

vācibü'l-imtisāl (Ar.) Uyulması gereken, yapılması uygun.
misāl-i v. bile M787b1

va'd (Ar.) Söz verme.
v. ü va'īd "İyi ve yıldırıcı, ürkütücü şeyler vadetme." T697a13

va'de (Ar.) Vade, bir işi yapmak için süre verme, bir iş için önceden belirtilen zaman, bir işi geciktirmek için belirtilen zaman; vaat, söz verme, vadetme.
v. bir- T716b6, A732b16
v.ḳıl- T700a4, T715a10, T716b9, T717a20
v. T703b7, T715a25, M792b10, M801a13
v.-ġa T708b6
v.-si T705b1, T717a20, T717b7, M784a8
v.-si bir- T709b3
milk v. ḳıl- A721b20
v.-sin ḳıl- T709a14
v.-siġa T703a4
v.-leri A722b2
v.-leriġa T709b5

vādī (Ar.) Vadi, iki dağ arasındaki geçit; mec. alan, saha, yol, tarz.
v.-i muḳaddesdin T704a16
v. M796a14
v.-de T705a5
v.-si M784b24
v.-side M792a5

Vādi'l-ḳurā (ö.a.) Güney Arabistan'ın Suriye'ye doğru giden eski ticaret yolu üzerindeki al-'Alā ve Medine şehirleri arasındaki bölge olup daha çok Vādī Daydibbān olarak tanınır. Ād kavminin yok oluşu ve Hud peygamber hikâyeleri bu bölgeye bağlanır.
v.-ğa T697a25

Vādi'n-neml (ö.a.) Kur'an'ın XXVII. suresi olan en-neml suresinin 18. ayetinde geçen Karınca vadisi.
V.-ğa T710b20

vahdāniyyet (Ar.) Birlik, Tanrı'nın bir oluşu.
v.-iğa M801a1

vaḥş (Ar.) Yabani hayvan.
v. u ṭayr T709b15, T710b14, T710b17
v. u. tayrnı T710b5

vaḥy (Ar.) Vahiy, bir fikrin veya emrin Tanrı tarafından bir peygambere bildirilmesi.
v.-i āsār-ı kitābet M796b15
v. T695b14, T696a2, T706b26, T708b11, T709a22, T713b11-21, T715a4, T716b13, M791a23

va'īd (Ar.) Birini iyiliğe sevk ve kötülükten uzaklaştırmak için korkutma, yıldırma.
v. ü tehdīd M799a12
va'd ü v. T697a13
v.-din T706a18

vaḳāyi' (Ar.) Vak'alar, olaylar.
v.-i ḥālāt T716b17
v.-din M785b22

vaḳfe (Ar.) Hacıların Arafat'da durmaları.
v.-de M790a1

vāḳı'a (Ar.) Vuku bulmuş, olmuş bir iş, olay, gerçek, durum; savaş, cenk.
v. T704b23, T708a4, T712a8, M787b24, M801b11
v.-nı T706b24
v.-ğa M797b17
v.-da A728a27
v.-dın T705b5, T710a18, A719b22
v.-sı M798a16
v.-sın T706b25

vāḳıf (Ar.) Bir işten haberli olan, bir şeyi elde eden, bilen.
-din v. bol- " Bir durumu anlamak, farketmek, idrak etmek, bir işten haberli olmak." T699b19, T701a1, T710b21, T715b4, A718b21, A727a14, A728a12, A731a16, M789b25, M801a14
-ğa v. bol- " Anlamak, bilmek, farketmek." T716b27
-din v. bol- " Öğrenmek, haberdar olmak."

A722a1
v.-dur T698b11

vāḳiʿ **(Ar.) Ortaya çıkmış, geçmiş olmuş, var, vuku bulmuş, olan, meydana gelen.**
v. bol- " Ortaya çıkmak, meydana gelmek, vuku bulmak." T697a18, T703a24, T703b17, T705a13, T705b4, T707a13, T708a16, T708b12-22, T710b24, T713a25, T713b4, T717b1, A719a4, A725a5, A727a2, A728a27, A729a3, A731b-15-23, M785b20, M787a9, M788b23, M789a21, M789b-10-22-24(2)-26-27, M790a3, M790b3, M791a11, M792b18-19, M793a6-13(2), M793b24, M794a1, M794b21-26, M797b20, M798a9-14, M799a7(2), M799b17-18-20, M800a1, M800b12, M801a5
v. irdi T715a1, T717a11
v. irse A727b6
v. imes M794a9
v. irken M801b27
v. irkeni T717a2
v.-dür T696a17, T713b5, A721a19
v.-dürler t696a22
v.-i A727b23

vaḳt **(Ar.) Vakit, zaman, devir, çağ, sıra; hal, durum; namaz zamanı, namaz vakti.**
v. ü leṭāfet M788b3
v. irdi T707b
köp v. bol- "Çok zaman geçmek." T712b24
v. ol- " Zaman dolmak." A724b14(2)
v. tüş- "Vakti gelmek, zamanı gelmek." A726a15
ġayri v.-dür T713b19
v. T700a20, T705b9, T707b, T708b14, T712a13(2)-23, T713b25-26, A719a17, A720a18, A723a5, A725a22, A726b4, M783b13(2), M787a9, M793a19, M801a1
v.-niñ T698a23
v.-nı T705b24
v.-ḳa T715b23
v.-de T701b1, T703a25, T709a11, T710a22, T713b4-17, T714a18, T715b27, A723a19, A724a19, A731a8, A733a5, M784a13, M786b23, M790a27, M791b23, M794a2, M800a19, M802a25
v.-din T708b13, T711a5, T713b20, M798b15
v.-ḳaça T709a8, A720b8, M792a7
v.-iñ A733a21
v.-i T697a25, T709a9, A729a19, M793b1, M802a20
v.-i yit- T698a9
v.-ide T697a4, T713b18, A726b7
v.-içe M793a8
v.-lerni T699a10

vaḳti **(Ar.Fa.) Bir vakit, bir zaman.**
hiç v. "Hiçbir zaman." M783b19

vaḳtlıġ (Ar.T.) Zaman alan, vakitlik, vakit süren.
v. M799a10

vālā (Fa.) Yüksek, yüce.
v. M783b2

vālī (Ar.) Bir vilayeti idare eden en büyük memur.
v. it- T708b16
v. ḳıl- T707a6, T713a6
v.-si ḳıl- T702a14
v.-sini A719b9

vālid (Ar.) Baba.
v.-i pāk M800a4

vālidīn (Ar.) Babalar, atalar.
v.-ġa M795b26

va'llahu a'lem (Ar.) Tanrı bilicidir.
v.a. T707b, T712a17, T713a6, T713b6, T716b19, A720b1-3, A721a22, A722a15, A723b10, A727a16-27

va'llāhu ta'ālā a'lem (Ar.) Yüce Tanrı bilicidir.
v.t.a. T702a21

va'llāhu a'lem bi'ṣ-ṣavāb (Ar.) Doğrusunu Tanrı bilir.
v.a.b. T718a24

Vān (ö.a.) Bugün Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan şehir.
nehr-i V.-dın A731a1

varaḳ (Ar.) Kitap veya kâğıt yaprağı, üzerine yazı yazılabilecek kâğıt, sayfa.
v. üzre T700b1
v. M790b12, M797a23
v.-ḳa M795a6
v.-da M784b4
v.-dın M783b10

var- Ulaşmak, erişmek.
-ge zevāl v.-ıp A731b17

vāridāt (Ar.) Hatıra gelen, içe doğan şeyler.
v.-ıġa M802a8

vāris (Ar.) Mirasçı, kendisine miras düşen.
v.-i tāc u taḫt A733b5
v.-i A727b6
v.-i irdi A728a21

vasaṭ (Ar.) Orta, iki şeyin arası.
v.-ıda M790b4

vaṣf (Ar.) Nitelik; bir insanın veya şeyin

taşıdığı nitelik, sıfat; bir insanın veya şeyin durumunu anlatarak tarif etme; övme.
v. T700a26, A733a24
v.-dın T707a25
v.-ıñ A733a20
v.-ıñ içre M797a4
v.-ıña A733a25
v.-ıñda A733a26
v.-ı M796a4

vāsıṭa Aracı, iki şeyi, iki insanı birbirine bağlayan üçüncü şey veya kişi; sebep.
v. bile M787a6
v. ḳılıp A725b11
v.-sı bile T694b16, T705b13, T716b13, T716b14

vāṣıl (Ar.) Kavuşan, erişen, ulaşan.
v. bol- T708b16, M792a8,M797b20
v. ḳıl- T716b10(?)

vaṣī (Ar.) Bir ölünün vasiyetini yerine getirmeye memur edilen kimse.
v.-dür T708b19
v.-it T707b
v. ḳıl- T702a9, T702b24

vasi' (Ar.) Geniş, açık.
beyāban-ı v. ü 'aẓim T711a3
v. T696b10

vaṣiyyet (Ar.) Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey, şeyler.
v. ḳıl- T695a23, T699b27, T701b13, T702a13, T708b24, A723a1, A723b7
v.-i T702a10, T704b14, A724a9, A725b25, A728b19, A730b8
v.-ler T712a13

vasiyyet-nāme (Ar.Fa.) Bir kimseninvasiyetinin yazılı olduğu kâğıt, evrak.
n.-si A730a26
v.-lerin A729b16

vaṣl (Ar.) Kavuşma, ulaşma, birleşme, bir araya gelme.
v. M788a18, M791a23, M792a13, M794b19-20, M795a15
bezm-i v.-ıñ M795b27
v.-ıñ M787b21
v.-ıñnı M788a24
v.-ı T702a22, M800b1

vaṭan (Ar.) Vatan, yurt.
v.-ı me'lūf T700a15
v. M785b1
v.-ġa T700a16
v.-dın T708a11

v.-ı T715b1

väyesiz (Fa.) **Nasipsiz, kısmetsiz, malsız.**
v. A723b15

vaż' (Ar.) **Koyma, bırakma, meydana getirme, kurma.**
v.-ı ḥaml ḳıl- " Doğum yapmak, doğurmak."
T714a19, A722a19, A723a13
v.-ı bile A725b13

va'ẓ (Ar.) **Birine kendisini iyiliğe sevk edecek şekilde söz söyleme, dini öğüt.**
v. u nasiḥat T705b23

väżı' (Ar.) **Kurucu, koyan, temelini koyan, hazırlayan.**
v.-ıdur T717b18, M799a5

väżıḥ (Ar.) **Açık, meydanda, belli.**
v. M798b26

väżıḥa (Ar.) **Açık, belli, kapalı olmayan söz.**
v.-ı äyät T706a17

vaz'iyyet (Ar.) **Durum, hal.**
v. T715b10

ve (Ar.) **Ve.**
v.
T694b1-5-6(7)-7(2)-8(4)-9-11(2)-12-13-14-15-16-18(2)-19-20, T695a3-4-7-8-12(2)-13(2)-15-16-17-19(3)-20-22-24(2)-26(5)-27(3), T695b2-4-5-9(2)-11(2)-12(2)-13-16(3)-17(2)-18-19(2)-20(2)-21(2)-22-24-25-27(2), T696a2-6(2)-7-9-11-12(4)-13-14-15(2)-16(2)-18 (4)-19-20(2)-21 (2)-22(3)-23(3)-24-26-27(2)
T696b3(2)-10-11(2) -14-18-19(3)-20(3)-21-23--24-26, T697a2(2)-3(2) -4-6-8-9(2)-10-12(2)-13-16(2)-17-22-24(2)-27,
T697b2(3)-4(2)-6-7-8(2)-9(2) -10-11-14-16-19 -22(2)-24-27(2),
T698a2(2)-4(2)-7-10-13(2)-19- 20-27, T698b6-12-14-15-18-20-21-23-24(2)-27,
T699a2-3(2)-5(2)-7(2)-8(2)-9-10-11(3)-16-17-18(3)-21-24, T699b1-5-7-8-9-10-11-12(2)-13(6) -14-16-17(2)-18(2)-21-22-23-24(2)-25-27,
T700a2-3(3)-5-6(2)-9-10-11(2)-12-13(4)-14(2)-15(3)-16-18-20-21-23-24(2)-26, T700b1-6(3)-8 -9- 10-12(2)-13-15-16-19-21(3)-25, T701a1-3-7-13 (3)-14-15-16-17(3)-18-20-21(2)-25(2)-26,
T701b1(3)-2-4-8-11-12-13-16(2)-20-22-23-24-25 -26,
T702a3-4-5-6-7-9-10(4)-11-13-14-15-16-17- 18-19(2)-20-21(3)-23-24(2), T702b4-5-7(2)-8 (2)-10-12-17(2)-18-19(3)-20-21-22(3)-23(2)-26 (4)-27(3), T703a1(6)-2-3-6(2)-7-8-9-10(4)-11

(2)-12-13-14(3)-15-16-17-19(2)-20(4)-22(3)-23
(2)-26, T703b1-3-5(2)-9(2)-10-13-15(2)-16-17
-18-19-23-27, T704a2-3-9-10-12-14(3)-15-16-17
-18-19-21-23-24-25-27, T704b1(2)-3(2)-4-6(2)
-7- -12(2)-14-20-21-22-23(2)-24-26-27(3),
T705a7
(2)-8-11-12-13-14(2)-15(2)-19-21-22(3)-23-25-
27(3), T705b2-3(2)-4-5(2)-6-7-8-9-10-13(3)-
15-16-17(2)-18-19(2)-21-24-25, T706a4(2)-5-
6-7-8(3)-16(2)-17-18-19(5)-25-26(2), T706b1-
4(2)-5-9-18-19-20(2)-22-26, T707a5-7-8-9-11
(2)-15-17-20-21-26, T708a2-3-5-8(2)-11-12(2)
14-16(2)-17(2)-18-19-20(2)-21-22(2)-23-27(2),
T708b2-3(3)-7-8(3)-10-11-12(2)-13(2)-15-16-18
(3)-25-27, T709a1-4(2)-5-6-8-9-10(2)-11-12-13
(2)-14(2)-15(2)-16(2)-17-20-21(2)-24-26-27,
T709b3(3)-4-5-6-8-11(2)-12(2)-13-14-20-21-23
(2)-24-25, T710a2-3-4-6-7-8-11-12-18-19-20-
22-24(2)-26, T710b1(3)-5(4)-6-9-10-11(2)-12
(3)-13-16-17(2)-18(2)-19-20-24, T711a5-6(2)-9
-12-13-15-16-17-18(3)-19-21(2)-22(2)-23-24-26
, T711b2(2)-4-7-8-10-11-14(4)-15-17-19-20(2)-
23(3), T712a5(2)-6-8(2)-9(3)-12-13-14(3)-15-
16-18(2)-20-21-22-27(2), T712b2-4(2)-5-6(2)-
8-10-11(2)-16-20(2)-21(2)-22-23(2)-24(2)-26
(4), T713a1(2)-2(2)-3-4(2)-5-6(2)-7-8-10-11
(2)-12-14-17-18-19-26, T713b2(3)-3(2)-4-6(4)
-7(2)-9-14-16-17-18-20-21-22(3)-24(2)-25-26,
T714a1(2)-3-4-7-11-12-14-16-18-23-26, T714b1
(4)-3(2)-4(3)-6(2)-7-8(3)-10(2)-11(2)-12-13-
15(2)-18-19-20-24(3)-25-26, T715a2(2)-6-7(5)-
11-13(4)-15(4)-17-19-21(2)-22-24,
T715b1-3(4)-4-6-9-12-18-19-20-22(3)-23(3)-26
(3)-27(3), T716a1(2)-6(2)-7-8-9-12-21(2)-23
(2)-24-25-27, T716b1-3(2)-4-9(2)-12(2)-13-14
(2)-15-16-17(2)-18(2)-19-21-22-23-25-26(2)-
27, T717a2-5(3)-6-9-10-11(2)-12-14-15-16-21-
24-25-26(2)-27,T717b3(2)-4-6-7-8-11-12-14(4)
-15-16-17-18-19(2)-20(2)-22-23(2)-24-25(2)-
26, T718a1-3(2)-6(4)-7-10-12-14(2)-17-18-19
(2)-21-23(2)-24(2), A718b1-3(2)-8-13-14-15(2)
-16(2)-17(4)-18(3)-19(3)20-21, A719a1-2-4(2)
-5(2)-6(2)-7(3)-9-10-11(2)-12(4)-13(2)-14(2)-
15(2)-16-18(3)-25-26-27, A719b3(2)-4(4)-5-16
(2)-17-19(3)-20-23(2)-24(3)-26-27(5)-27,
A720a1(2)-3(3)-4(2)-5(2)-7(2)-8(4)-9-10-12-13
-14-19(2)-21(3)-22(2)-25-26, A720b1-2(2)-3-5
(2)-6(2)-7-9(2)-10-11(4)-12(6)-15(2)-16-17-19
-20 -21(2)-23-24(2)-25-26,
A721a1-2(3)-5(4)-7(2)
-9-11-14-17(7)-18-19(2)-23(2)-26, A721b2-5
-6-7-8-9-10(2)-11(2)-12-13(2)-14-15-16-19-25
(2)-26, A722a7(3)-8(2)-9(2)-10-11(4)-15-16
(4)-17-19(2)-21(2)-25(2)-26(2), A722b2(2)-
4(2)-6-7(2)-8(3)-10-11(2)-12-16-17-18(3)-27,
A723a3-7-8(2)-10(2)-11(2)-12-14-16(2)-19-21-
24-25-26, A723b1-3-4-7-8-9-10(2)-16-19(2)-20-

21(2)-23-26(2)-27(3), A724a2(2)-3-4-5(2)-6-7
(2)-8(4)-10(2)-11-12(2)-13(2)-15-16-17(3)-18-
19(2)-20-22(3)-23(2)-24-25(2)-26(2)-27(2),
A724b1-2(2)-3(3)-4-5(3)-6(2)-8(2)-10(3)-11-17
(3)-19(2)-20-22(2)-23-25, A725a5(2)-9-11-12
(2)-13-14(2)-15-19-23(2)-25(3), A725b1(3)-3-4
-5(3)-6(3)-9(4)-10-11(2)-13-14(2)-15(3)-18(3)
-20-21(2)-22(2)-23(2)-25(2)-26(2)-27(2),
A726a1-2(2)-3(2)-6(2)-8-14(4)-16-17(3)-18(3)-
19(2)-21(4)-22(3)-24-25-27, A726b3-5-6-10-12-
14,
A727a1-2(2)-7-8-9(2)-10-11(2)-13-14-15(2)-16
(2)-17(2)-18(5)-19-20(5)-21-26, A727b2-4-7(2)
-8(3)-10(2)-11(3)-13(2)-14(2)-15-18(3)-19(2)-
20(3)-21-24(3)-26-27, A728a9-10-11-12-13(2)-
14-19(2)-20-22-23,
A728b1-2-3(3)-4(2)-5-6(2)-8
-9(2)-15(4)-16(2)-17(2)-19-20(2)-21(2)22(4)-
25(2)-26-27(2), A729a1-2(2)-3(2)-4(2)-7-10(2)
-11(3)-12(2)-14-15(2)-16(3)-18(2)-20-22-24-25
-27, A729b1-2-3(3)-4-5-6-7(2)-8-9(2)-10(2)-
11(4)-12(2)-13(3)-14(2)-16(2)-17-18-19-20(2)-
22-26, A730a2-3(2)-4(2)-5(4)-6(3)-8-9-13-14-
15(2)-16(2)-17-18(2)-19-20(2)-21-23-25(2)-26
(2), A730b1-2(2)-3-5-6(2)-9(2)-11(2)-12-13-14
-15-16(3)-18(2)-19-20-21(2)-23(2)-25(2)-27,
A731a5(2)-6-9(4)-18-19-20-21-22(2)-24(2)-26
(2), A731b3(2)-6(5)-7(2)-8-9(3)-10(2)-13-16-
17(3)-18-19-23(3)-27(2), A732a2(2)-10-12-14-
15-16-17-18-19-20-24(2), A732b1-2(2)-3(2)
-4(2)-5-6-7(3)-8-10(2)-11(3)-12(2)-13-14-18-
19-20-23-25-26-27(2), A733a3-4(3)-5-6-7-8
(2)-9(2)-10-11-12(2), A733b9, M782b2-3-7(2)-
9(2)-10(3)-11-12-15-16-17-20-21, M783a3-4-9-
10-13-15-20-23(2)-24-25-26, M783b1-3-5-7-13-
14-15-16-18-20-21-22(2)-23-24, M784a1-6-7-9
(3)-10(2)-11-12-13-24,
M784b5-7-8-9-10-12-14(2)-17-18-19-
20-22-23(3)-25-26,
M785a20-22-23-24(2)-25-26(2),
M785b1-2-3(2)-6-9-13-14-15(2)-16-17(2)-18-19-
20(3)-21-22-23(2)-25-26(2), M786a5-8(2)-9(2)-
13-15-18-21-22, M786b3-4-6-7-8-9-10-11(2)-12
-14-15-16(2)-18-20-21-22-23-24(2)-26, M787a2-
3(2)-6(3)-7-8-9-10(2)-11-17-27, M787b1-3-4-5-
6- 7(2)-10-13-14-18-19(2)-20-24-26,
M788a2-5(2) -7-10-15-16-19(2)-21-25-26-27,
M788b1-2-7(2)-13- 17-21-23-24,
M789a2-11(2)-12-13-22-27, M789b5-24, M790a2-
6-8-12-15-17-23-24(2)-25-26-27, M790b1
(2)-3-4(2)-6-7-8-10-13-22, M791a1-35-9-14-15-
16-17-18-19-25-27(2), M791b1-2(5)-3(3)-4,
M792a9-12-14-15-16(2)-17-18-19(2)-21(2)-25(2)
- 26(2)-27(2), M792b3-4-5-6-9-10-26(2),
M793a1 (2)-2(2)-3-7-19,
M793b3-10(3)-11-13-25(2)-26 (3), M794a2-9-19-
21-22-27, M794b1-5-9-11-13-14 -18-20, M795a5-

6-12-13-14-16-19-21-24, M795b1-2-3-4-7-8-9-10(2)-11-13-16-18(2)-20(2)-21(2)-26(2), M796a4-5-10-11-12-13-14(2)-15-16(2)-17, M796b5-6-8(2)-9-14-15-16-23-27, M797a3-11-12-13(2)-15(2)-16-18(4)-19-21-25-26-27(2), M797b1-4(2)-5-19-20-23-26-27, M798a2-3-4(2)-5(2)-6-10(4)-11-12-13-16-17-19-20(3)-23-27, M798b5-7-8(4)-9(2)-10(2)-11(3)-13-15-16-17-18(2)-19(3)-20-21-22(3)-23-24(2)-25(5)-26-27(2), M799a1(2)-2-3(2)-4-5-6-7-8(2)-9-10-11(2)-12(2)-13-14-15(2)-17(3)-19-21(2)-23(4)-24-26(2)-27, M799b9-13-16(2)-22, M800a5-6-7-8-20-22(2)-26(2), M800b16(3)-17(2)-18-

vebā **(Ar.) Veba hastalığı.**
v. A719a7

vebāl **(Ar.) Azap, ağırlık, eziyet.**
v. ü neḳāl M802a10
v.-idin M791b24

vebrek **(Ar.Fa.) Tüycük, yok mesabesinde tüycük.**
v.-i A726b15-16

vech **(Ar.) Tarz, yol; sebep; üslup.**
v.-i ma'āş T709b17, A729a4
v.-i tesmiye A723a8
v. bile A731a22
v.-ğa T702b14

vecih **(Ar.) Bir kavmin ulusu, büyüğü, sözü geçeni.**
v. ü mütekellim A729a17

vecle **(Ar.) Korku, korkulan şey.**
v. irdi M783a2

vedī'at **(Ar.) Emanet.**
ḥayāt v.-ın ervāḥ ḳābızığa tapşur- "Ölmek." T695a12
rūḥ v.-in ecel mütekāzisığa tapşur- "Ölmek, ruhunu teslim etmek." T707a3
ḥayāt v. ḳıl- " Vefat etmek, ölmek." A732a8

vefā **(Ar.)Sözünde durma; bağlılık gösterme, bağlılıkta, dostlukta sebat gösterme; yetme, kâfi gelme.**
v. it- "Vefa gösterme, sözünde durma." A732b9
v. ḳıl- "Sözünde durmak, bağlılık göstermek; fayda etmek; yetmek, kâfi gelmek." T708b6, A730b8, A732a27, A732b9, M798a12
v. T709b5, A720a11, A724b16, A726b18, A733a16, M785a3, M797b24, M798a2, M800b17, M801b10

vefāsız **(Ar.T.) Sözünde durmayan, sürekliliği**

olmayan, geçici.
v. A718b11, A722a17

vefāsızlık **(Ar.T.) Sadakatsizlik.**
v. A720a6

vefākīş **(Ar.Fa.birl.s.) Vefalı, sadık.**
v. M796b1, M802a18

vefāt **(Ar.) İnsanlar için ölme, ölüm.**
v. kıl- " Vefat etmek, ölmek." T695b5, A726b2, A727a22, A727b5, A732a10
v. tap- "Ölmek, vefat etmek." A723b7
v.-ı A725a6, A727b3
v.-ların M796a9

veger (Fa.) **Eğer, ister.**
v...ve'r "İster ..ister." T696a1
v...ger "İster..ister." A733a13

veh **(Fa.) Vah, yazık.**
v. v. M792a3
v. ki M786b26

Vehb bin Münebbih (ö.a.) **Güney Arabistanlı hikâyeci ve tarihçi** (**Doğ**.H.10) **Vehb, Ehlü'l-kitabın rivayetlerini bilen kimse olarak ün kazanmıştır. Arap edebiyatı tarihinde Emeviler devrinin çok üretken yazarlarından biri olarak değerlendirilir.**
V.b.M. T708a8, T711b17

vehm **(Ar.) Korku; kuşku; kuruntu, yersiz korku; endişe.**
v. ü ḫavf T714b26
v. bile T703a21
v. kıl- A720b24
v.-din T703b26, T704a20, T705a17, T709b6, A723a14, A724a3, A725a3, A730b21
v.-i A725a7
v.-idin T696b22, T698a14, T709a13, T715b5, A719b11, M789b25

vehmsiz **(Ar.T.) Korkusuz, çekinmesiz.**
v. kıldı A725b27

vehmī **(Ar.Fa.) Bir korku, bir kuşku.**
v. A728b11

vekālet **(Ar.) Vekillik, biri başkasını kendi yerine geçirme.**
v.-idin M791a5

ve'l-ʿacūz **(Ar.) Kış mevsiminin sonlarına gelen soğuk günler.**
v. T697a4

veläyet **(Ar.) Velilik, ermişlik.**
v. A723b13
v.-din T695a25

ve lezzeti fi zeminü'sseläțini'l-ädil (Ar.)
v. A729b21

ve'l-hak **(Ar.) Hakkıyle.**
v. M785a7

veli **(Fa.) Fakat, ama, velâkin; veya.**
v. T695b7, T702a27, A720b13, A721a8, A722b1, A725b16, A731a8, A731b12-20, A732b21, A733a18-19-26-27, M783b22, M784a5, M784b14-21-22, M785a16, M790b15

veli **(Ar.) Ermiş, eren; sahip.**
veliyy-i ni'met " Velinimet, besleyen, nimet sahibi." M799a26
v. A723b3

veli-'ahd **(Ar.) Bir hükümdardan sonra hükümdar olacak kimse.**
v. irdi A724a10
v. kıl- "Veliaht tayin etmek." T695a12-23, T695b4-8-10-13-21-26,T704b27, T707b, A718b11, A719b24, A721a4, A721b4, A722b16-20, A724b20, A725b21, A728b13-26
v.-ing T708b11, T710a6
v.-i T710b1
v.-i irdi A719a3, A720b14, A724a17
v.-i kıl- A722b1, A725b4

Velid bin Mas'ab **(ö.a.) Musa ve Harun Peygamberler zamanında Mısır'da hüküm süren firavun.**
V.b.M. T703a16
V.b.M. irdi A720a3

velik **(Fa.) Lakin, fakat. krş. velikin.**
v. T715a4

velikin **(Fa.) Lakin, ama, fakat.**
v. T697b21, T706b16, A718b11, A721a24, A721b8, A726a16, A726b4, A728a5, A729a26, A732b24, A733a21, M783a1-25, M783b15, M784b25, M786b10-13-17, M787b4-21, M788a13, M795b2, M797a7-14, M798a1, M799b2-4

ve'l-'ilmü 'inda'llahi (Ar.) Bilgi Allah'ın indindedir, Allah bilir.
v. A724b11, A729a2

ve'r **(Fa.) Ve eger, ister.**
v. T696a1

verd **(Ar.) Gül.**
v.-i M795b25

verziş (Fa.) **Çalışma, işletme, uğraşarak durma.**
v. ḳıl- M784a15

veṣāyā (Ar.) **Vasiyetler.**
v.-sığa T708b20

vesīle (Ar.) **Sebep, bahane vasıta şekil, yol.**
v. bile A725a16, M787a6, M789b4
v. ḳıl- T701a12
v. M792b5, M796b4

vesīm (Ar.) **Güzel yüzlü, hoş görünüşlü.**
serd-i v.-idin M783b24

ve's-selām (Ar.) **İşte o kadar, son söz budur, artık bitti.**
v. A722a17, A733b11, M788a14-20, M788b26, M790a14, M790b26, M791a13,M791b18, M794a24, M797a23, M797b22, M798a6-21, M798b13, M800b14-18-23, M801a21, M801b24, M802a22

vesvās (Ar.) **Şeytan.**
mir'at-i v. M785a18

vesvese (Ar.) **Kötülük, kötülük taşıyan düşünce, kuruntu.**
v. T716b26
v.-sin ḳıl- T694b17

vezāret (Ar.) **Vezirlik.**
v. A729a15, A732b6
v.-din A729a24

vezīr (Ar.) **Vezir, hükümdarın hemen hemen bütün işlerini yüklenen ve hükümdarlıkla ilgili meselelerde görüş ve tedbiri ile ona yardımcı olan kimse.**
v. ü dānāsı T707a12
v. irdi A729a14
v. ḳıl- A729a27(2), A732b13
v. ḳoy- A732b10
v. A725a20-22-24-25-27
v.-ġa A725a19, A725b3
v.-i T717a5, A718b14, A722b17, A723b4, A726b6, A727a6, A731b2
v.-i irdi T710b16, T718a10-22, A723b20, A730a3
v.-idin A726b7

vezn (Ar.) **Tartma; tartı; ağırlık.**
keyl ü v. T702b27
v. ḳıl- "Tartmak." T700b18
v.-ġa A722b13
v.-de M783b4
v.-i T700b18, A731a23

vicāh (Ar.) Sebep, yüz.
v.-ıdın A731b22

vidā' (Ar.) Ayrılma, ayrılış.
v. it- T695a23
v. ḳıl- T695b27, T697a5, T700a19, T707b, T709a1, A718b12, A732b7

vilādet (Ar.) Doğma, doğum.
v. A733b1
v.-i T697b27
v.-ide T714a17
v.-idin T714a15, A726b27

vilāyet (Ar.) Memleket, ülke, il; metnimizdeki kullanıma göre idari taksimatta eyaletin üstünde bulunan idari teşkilat, bölge.
v. T701a26, T706b17, M792b14, M793b15
v.-niñ T714b21, A729a12, A729a12, M794a8
v.-ni A721b17
v.-ḳa M794b21
v.-de M794a17, M796b21-23
v.-dağı M798a25
v.-din M789b7
v.-i M793a2
v.-iniñ T715b25, A72b17
v.-in A720b25
v.-iğa A724a18, A728a13, A730b21, M786a12
v.-ide T702b23, T714b9, T716a19, A724b22
v.-idedür T717b23
v.-i dağı A727b21
v.-idin A731a3
v.-leri T708a23
v.-lerni A728b14
v.-lerin M792b16
v.-lerdin A725b9

virān (Fa.) Yıkılmış, yıkık, harap; kederli, üzüntülü.
v. bile M791b18
v. ḳıl- "Harap etmek, yıkmak." T713a7, M799a20
v. A728a13, M794b11
v.-nı M795b25

virāne (Fa.) Yıkılmış, harap olmuş yer, yapı.
v. T706b21
v.-sığa M788a22

virānlıg (Fa.T.) Haraplık, yıkılmışlık, yıkıklık.
v.-dur T712a12
v.-ı T710b13

viṣāl (Ar.) Kavuşma, ulaşma, bitişme; sevilen kişiye, sevilene kavuşma.
'azm-i v. M796b19
cām-ı v. M784b27

müjde-i ümîd-i v. M792a2
şubḥ-ı v. M791a22
şām-ı v. M797a12
ṭaleb-i v. ḳıl- T700b20
toprağ v.-i "Ölüm." M784b23
v. ol- M798b3
v. T700b24, M784b24, M785a2, M785b2, M787a2-13, M792a3, M792a12, M795a4, M796b16, M800a13
v.-i t717a16, M783b21
v.-in M798b12
v.-idin M783b20

vāh (Fa.) **Vah, eyvah.**
v. M785a19

vuḥūş (Ar.) **Yabani hayvanlar.**
v. u sibāʿ T704b7
v. T696a9, M785a22

vuḳūʿ (Ar.) **Olma, ortaya çıkma, meydana gelme; oluş.**
v. tap- " Ortaya çıkmak, meydana gelmek, olmak". T709a10, T716b9, M796b9
v.-ıdın T709b8

vuḳūf (Ar.) **Anlama, bilme, öğrenme, haberli olma.**
ṣāḥib-i v. M791b20
ṣāḥib-i v. bol- "Bilmek." M788b4, M793b22
şulūr u v. M800b22
ṣāḥib-i v.-dur M788b4
v. tap- "Öğrenmek, bilmek, haberli olmak". T704b16, M793b11
v. T703b4, M786b6, M791b12, M794a18
v.-ıñız M800a1
v.-ları M793a16

vü (Fa.) **Ve. krş. u, ü.**
v. T695b15, T699a11, T700b3, T702a13, T703a19, T709b7, T710b16-17, T712b16, T713b11, T718a13, A722b17, A724b21, A725b7, A727b24-25, A728b2, A729b16, A733b1-2, M787a5, M790a21-27, M795a26, M795b22, M796b1-25, M797b14-15, M798a21, M798b22, M799a22-23-25, M800b3, M801a22

vücūd (Ar.) **Varlık, var olma; beden, vücut; cisim; oluşum; meydana gelme, ortaya çıkma.**
v.-ı mübārek T713b25
v. tap- "Var olmak." M784a7
v. tut- "Ortaya çıkmak, meydana gelmek." T712a20, T717a2, M801b4
v. A733a13, M801b23, M802a3-13
v.-ḳa ḳil- "Meydana gelmek, ortaya çıkmak; doğmak." T694b4, T700a14, T708a2, T709b25
v.-ḳa ḳiltür- "Meydana getirmek, ortaya çıkarmak." M785b14

	v.-uñ M799a27, M801b24
	v.-ı T714a15, T715a2
	v.-ın T700a7
	v.-ığa T713b19
	v.-ıdın M796a12
vücūh	**(Ar.) Yüzler, çehreler.**
	aḳbeh-i v. T715a12
vüfūr	**(Ar.) Çokluk, bolluk.**
	v.-ı M802a6
vüs'at	**(Ar.) Genişlik, büyüklük.**
	v.-i salṭanat T697b7
	v.-i A724b3, A731a25
	v.-iniñ M784b11
	v.-in M784b4

ya **Yay, ok yayı.**
y.-sın T699b19

yā **(Ar.) Ey.**
y. Rabb T704a13, M787a24, M787b21-22(40), M791a19, M791b6, M797a8-9(3), M801b4-9
y. Rabbe'l-ʿālemīn M790a17, M790b9-18, M792a17
y. Rabbī T708a10, T709b22
y. T697b19, T706a4, T710b23, T711a10, T716a8

yā **Veya; yoksa; ya.**
y. ḫod T697a7, M784a8, M787a17
y......y. T702b8, T706b2, T708a4, A721b22, A722a13-14, M791a14, M793a25
y....y....y. M801a12
y. " Veya" T697b22, T700b2-15, T702b26, T705b13, T712a22-23, T14b18, T716b13, T717a4, A721a3, A721b6-26, A722b6, A723b15, A725b15, A726b3, A728b7, M782b8, M788b25, M790a27, M791a23, M792a23, M792b4-20-22-24, M793a24, M793b4, M797b15, M798a25, M799b22, M801a12, M802a7
y. " Yoksa (Soru ifadeli)" T698a17(2)-18, T699b6, T708b22, T710b26, M798b4

yād **(Fa.) Hatırlama, anma; hatır, gönül.**
ḫātırġa y. bir- M790a13
y. bir A721a6
y. eyle M794b11, M796b3(2)
y. it- M782b12, M790a5, M796a22
y. ḳıl- T706b23, T707a9, T709b23, T712b4, M783b16, M791b18, M792a15, M795a9-11(2)
y. ḳılıl- M800a26
y.-ı M797b21
y.-ıġa ḳil- T701a16-23
y.-ıdın M787a9, M794a20, M801b7

Yādġār Muḥammed Mirza **(ö.a.) Sultan Muhammed Mirza'nın oğlu. (ölm.** 1471)
Y.M.M. A728a21

yafraġ **Yaprak, bitki yaprağı. krş. yafraḳ.**
y. üze M783b11, M785a12, M794b4
y.-ı M783b9, M797a19
y.-lar bile M783a25
y.-ların M783b6

yafraḳ **Yaprak, bitki yaprağı. krş. yafraġ.**
y. T704a12

Yāfeṣ **(ö.a.) Nuh Peygamber'in üçüncü oğlu. İnanışa göre Nuh, Turan ülkesini Yafes'e vermiştir ve Türk soyunun Yafes'ten geldiği ileri sürülür.**
Laġṭī **bin Yūnān bin Tāreḫ bin Y. bin Nūḫ**
A723a8

Y. T696a18-23-27, T696b2
Y.-niñ T696a27
Y.-ni T696a21-25
Y.-ka T696a20

yağ — **Yağ.**
y. irdi A727a13
y.-lardın A727a14

yağ- — **Yağmak, yağmur yağmak; gökten, yüksekten düşmek, yüksekten çokça düşmek.**
y.-sun T708b5
y.-dı T702b22
y.-madı T696b24, T708b3
y.-masa T696b24
y.-ar irdi T696a7, T706a26, T712b14
y.-ıp T699a17, T708b6, M794b20

yağdu — **Aydınlık, Parlaklık, ışık.**
y.-sı M796b13

yağdur- — **Yağdırmak, yağmur yağdırmak; bir şeyiyüksekten çokça atmak, dökmek, indirmek, savurmak.**
y.-dı M798a23
y.-up T694b9, T716b10

yağı — **Yabancı, düşman.**
yat y. A724a6

yağık- — **Düşman olmak, düşmanlık beslemek.**
y.-tı A730b19

yağın — **Yağış, yağmur.**
y. yağ- T708b3-4
y. T696b24-25, T704b2, T708b6, T716a24, M785b8
y.-da M801a6
y.-ı M794b20
y.-ların M785b7

yağlañ- — **Yağlanmak, yağ sürülmek.**
y.-ğandın M800a15

yağrın — **(Mo.) Omuz.**
y.-ların A726b19-20

yahşı — **İyi, güzel; doğru, doğru dürüst, muntazam; uygun; güzel, hoş; esaslı, sağlam; değerli;**
y. yaman M798b26, M799a17
y. T696b12, T698b27, T699a25, T701a18-26, T703b18, T707a21, T707b, T718a1(2)-8-23(2), A719b15, A721a21, A721b2, A723b24, A724a22, A726b6-15, A727b10, A729a18, A730a12, A731a17, A731b27, A732b2, M785b24, M786b24, M787a8, M793a1, M793b7-10, M794a16, M795b10, M799a21, M799b4, M801a21

y.-nı M782b2
y.-ġa T699a19
y.-raḳ T712a16-25, T717b23, A721b1, A726b25, M789b21, M794b12, M798a50
-dın y.-raḳ T712a27, T713b1, T718a2, A724b16, A733a18, M783b20, M787a8, M792b27
y.-raḳ irür A720a24
y.-raḳdur T698a17-18
y.-raḳtur T718a17
y.-nı T698a18

yaḫşılıġ İyilik. krş. yaḫşılıḳ.
y.-dur T712b5
y. M786b20
y.-ıdın A727b2

yaḫşılıḳ İyilik. krş. yaḫşılıġ.
y. ḳıl- t712b5, A727a24

Yaḥyā (ö.a.) İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden Yahya Peygamber. Zekeriya Peygamber'e çok geç yaşında oğlu Yahya'nın doğacağı müjdelenir.
Y.ʿaleyhi's-selām T713b19, T713b20, T714a3-6(?)-10, A724a12-18
Y. ʿaleyhi's-selām bile T713b25
Y. ʿaleyhi's-selāmnıŋ T713b21
Y. ʿaleyhi's-selāmnı A724a8
Y. ʿaleyhi's-selāmdın T714a5
Y.-i maʿṣūm T714a9
Y. T713b6, T714a12
Y.-nıŋ T714a8
Y.-nı T714a12

yaḳ- Yakmak, ateşle yakmak, ateş yakmak; merhem sürmek; yaklaştırmak, yüklemek, vermek.
y.-tılar T717a15
y.-mağay M802a13
y.-ıp T716a3, M796b4

yaḳa Kıyı, kenar, taraf.
y.-sıdın T705a1
y.-sıdur A724a2

yaḳıl- Yakılmak, tutuşturulmak.
y.-sa M788a10
y.-maydur irdi M797a13

yaḳın Yakın, uzak olmayan; zamanda ve yerde uzak olmayan; yaklaşık; çevre; az bir ara ile ayrılmış, farklı olan; aralarında yakın ilişki olan arkadaş, dost, akraba.
y. ü ḳarābetidür T705b17
y. irdiler T713a2
y. durur M799b23
y.-dur "Neredeyse" M783a9
y.-dur A727b20

y. T707b, T710b16, T711b4, T715a2, A718b9, A721a9, A726b27, M787a1(2), M788a17, M790b4, M797b2
y.-da T698a11, A729b27, M789a2
y.-ığa T698b9
y.-ıda T697b4
y.-raḳ A729a7, M793b7

yaḳīn (Ar.) Sağlam bilgi, iyi ve kesin olarak bilme.
y. A733a26, A733b8

yaḳınlaş- Yaklaşmak, yakın duruma gelmek, karşılıklı olarak aradaki mesafenin azaltılması.
y.-tılar A731a1

yaḳınlıḳ Yakınlık, ahbaplık, dostluk.
y. M785b4

Ya'ḳūb (ö.a.) İsrailoğullarına gönderilen Yakup Peygamber. İshak Peygamber'in Refeka'dan olan oğludur.
Y. aleyhi's-selām T699b17-24-26, T700a1-4-5-6-10-11-16-19-20, T700b7, T701b3-5-9-10-12-13, T702a2-6-9-15, T702b7, T703a14
Y. 'aleyhi's-selāmnıñ T699b27, T700a3, T701b22-27, A720a24
Y. 'aleyhi's-selāmġa T699b20-24, T700a8-12-14, T700b7, T701b12-21-25, T702a1-3-8, M792b9
Y. 'aleyhi's-selāmdın T700b10
Y. T701b9, T714b11-12, T699b17
Y.-nı T700a22
Y. 'aleyhi's-selāmnı T700b12
Y.-ḳa T699b18-22

yāḳūt (Ar.) Yakut, değerli bir süs taşı.
y.-ı aḥmer T703b16, M783b19
y.-ı maḥlūl M796b24
y.-ı nā-süfte T711b2
y. T703b16, M784a3, M784b21, M796b24

yalañ Yalın, çıplak, örtüsüz açık.
y. A723b7
başların y. ḳıl- T710a25, T712b16

yalġan Yalan, gerçek olmayan, uydurma; boş, boşuna, nafile; düzmece.
y. T701a5, T703a4, T717b20
y.-larıñ M799b1

yalañaç Çıplak, yoksul.
y.-nı T699b6

yalañaçla- Soymak, çıplak hale getirmek.
y.-p A727a3

yalġuz **Yalnız, yanında kimse olmadan.**
y. T701b16, T709a14, A720b27, A728b10, A732b9, A733a11

yalḳıt- **Sıkmak, yormak, bıktırmak, baş ağrıtmak.**
y.-ıp A724a1

yam **Çin./ Moğ./T. Posta atı, ulak atı.**
y. atı bağla- A722b16
y. atları M794b27

yam-ḫāne **Çin./Moğ./T./F. Yam atlarının bağlı olduğu, yam atlarının barındırıldığı ahır.**
y.-ler M794b27

yaman **Kötü, fena; çok, fazla; kötülük yapan, kötü olan; muzır, beter.**
yaḫşı y. "Dost düşman, iyi kötü." M798b26, M799a17
y. ilt- A725b19
y. T696a23, T696b23, T705a11, T706a16, T712b11, A725b19, A727b10, A730a1-2, M795b5(2), M799a18
y.-ġa T699a19
y.-dın M782b2
y.-larnıñ T717b17
y.-raḳ T712a26-27, T717b23, T718a4

yamanla- **Birisinin kötülüğünden bıkıp usanmak.**
y.-p A721b2

yamanlıġ **Fenalık, kötülük. krş. yamanlıḳ .**
y. M786b20, M799a27(2)
y.-lar M786b20

yamanlıḳ **Fenalık, kötülük. krş. yamanlıġ.**
y. T712b5
y.-dur T712b5

yamġur **Yağmur.**
y. duʿāsı T696b25
y. T696b24, A729a5
y.-ı T694b9, M787b25
y.-ları M784a18

yan **Taraf, yan, cihet, yön; yakın, birlikte, beraber olma; yakın, çevre, havali; bedenin bir bölümü; yan, bir şeyin alt, üst, ön, arka dışında kalan bölümü.**
y. T705a1, T710a1, T714b9, M783b10, M784b12-16, M785a16, M798a22
y.-ıda T694b18, T695a15-24, T695b5-13, T699b13-25, T702a7, T710b16, A729b4, A730b6
y.-ıdadur T699a18, M801a19
y.-ıdağı T710a1
y.-dın A733a8
y.-ıġa T698b23-24

y.-ıdın T694b15

yan- **Dönmek, geri gelmek, geri dönmek; çevrilmek, yönünü değiştirmek; sözünden vazgeçmek, inkâr etmek; ayrılmak; uzaklaşmak.**
y.-ıñ A731a15
y.-dım M788b4
y.-dı T702a19, T714b12, A722b14, A723b6, A729b13, M799a8
y.-dılar T706a19, T706b6
y.-madı T707a15
y.-sam M784b27
y.-ıp T697b12, T703b25, T704a16, T706b7, T715a14, A721a2, M788a24, M801a15

yana **Yine, tekrar; da, de; ve gibi bağlayıcı, söz başlatıcı edat; başka, diğer.**
y. T694b21, T695a7, T696a9-11, T696b12, T698a2, T699a6-24(2), T700a9-24-26-27, T701a18, T701b8-9-21-26, T702b10-21, T703a12, T703b8, T705a5-9-13-14-15-18, T705b16, T706a2-20-21, T706b11-12-15, T707b(2), T708a27, T708b4-14-21, T709a24, T709b1-11-18-21-22(2), T710a9, T710b11, T711a9, T711b6, T712a8-11-25-26, T712b1, T713b8, T714a4-13, T714b5, T715a9-21, T715b16, T716a10(2)-11-12-13-14-26, T716b1-5, T717a3-14-23, T717b12, A718b4, A719b8, A720b1-4(2)-8-17, A721a12(3)-24, A721b11, A722a7-16, A722b3-9, A723a5-9, A724b15, A725b5-14, A726a14, A726b9, A727a7, A728b14-23, A729b9-21, A730b25, A731a23-25-26, A731b1(2)-2--3-7-14-25, A732a17, A732b9-20-27, A733a3-13-14-25, A733b4, M784b27, M786a16, M786b23, M787a4-8, M788b14-19-22, M789a3, M790a2-8, M791a11, M792b15-20, M793a1-20-22-23-27, M793b2-5-6-89-11-14-15-17-19-21-22-23-25-27, M794a2-3-68-10-12-13-15-16-19, M795b17, M796a27, M796b1, M799a24, M799b12-16, M800b22-23, M801a1(2)-2(2)-13
y.-large A723b15

yanç- **Ezmek, vurarak ezmek.**
y.-ıp A718b21
y.-ḳandın M800a14

yançıl- **Ezilmek, bir ağırlık altında ezilmek.**
Y.-ıp M785a20

yañı **Yeni; diğer. krş. yañğı .**
y. ay M784a26
y. A725b12, M800a14

Yañışehr **(ö.a.) Isfahan'da bir şehir.**
Y.-idür A729a11

yañğı **Yeni. krş.yañı.**

y. A729b26

yañla — **Yeniden, tekrar, bir daha.**
y. T712b22

yañlıġ — **Gibi, türlü, benzer.**
y. A726a15, A732a9, A733b3, M782b21, M784b15(2), M800b9

ya'ni — **(Ar.) Yani, şu demek ki, şu demek, sözün kısası, doğrusu.**
y. T697a6, T699b14, T701a9, T717b6-26, T718a16, A718b5-6, M783a7, M784a16, M791a1-2, M792a18, M792b1-4, M796a22-27, M796b2, M797a26, M798b8, M800a11, M802a23

yap- — **Kapamak, kapatmak, örtmek.**
y.-tılar T696a23
y.-ar M785a15
y.-ıp T704a2
y. ḳan T704a1

yapıştur- — **Kapatmak, yapıştırmak, yapıştıarak kapatmak.**
y.-up M790a9
y.-ġan M791b11

yapıt- — **Kapatmak.**
y.-sun M788b25

yar- — **Ayırmak, yarmak.**
y.-ıp A726b19

yār — **(Fa.)Dost, arkadaş, ahbap; sevgili; eş, beraber.**
y.-ı 'azīz M786a24, M787b5
y.-ı ġam-güsār M790a26
y. u diyār M796b21
y. ile M783b21
y. bol- M790b17
y. T702a22, M791a13, M796a2, M798a22
y.-im M792a11
y.-ıñ M800a11
y.-ıñız M790a2
y.-nıñ M795a26
y.-dın M785b1, M787a1
y.-lar M802a18

yara- — **Yaramak, faydalı olmak.**
y.-ġay T701a19

yārā — **(Fa.) Güç, kuvvet, cesaret.**
y.-yı i'lām M800b18

yaraġ — **Silah, alet; hazırlık. krş. yaraḳ.**
y.-ın A720a16, A722a27, A728a23
y.-lar bile T702a4

yarağlıḳ Silahlı, hazırlanmış, donanmış.
y. M785b4

yaraḳ Alet, silah; hazırlık. krş. yarağ.
y. ḳıl- M788b22
y. yasa- A728b15
y.-ın A728b12

yārān Dostlar, ahbaplar, arkadaşlar.
y.-lar M783b21
y.-larnıñ M796b6
y.-larğa M789a7

yaraş Barış, anlaşma, sulh.
y. bol- A720a2
y. M788b22

yaraş- Barışmak, anlaşmak, sulh etmek; uygun olmak, münasip olmak.
y.-tı A729b10, A732b4
y.-tılar A723a11
y.-a irdi A720b21

yarat- Yaratmak, yoktan var etmek, halk etmek.
y.-ıpdur T698a25, T711a11
y.-maḳ T698a18

yaratıl- Yaratılmak, yoktan var edilmek.
y.-dı T694b15, A718b5

Yaᶜreb bin Ḳıḥtān (ö.a.) Saba melikesi Belkıs'ın babası Şerahil'in ceddi.
Y. T711a18

yarğuçağ El değirmeni.
y. bile T698b18

yarım Yarı, yarısı, bir bütünün yarısı.
y. kiçe "Gece yarısı." T699a14, T716a7
tün y.-ı "Gece yarısı." M784a8-12
y.-ıda M784a8-12
y.-ı A725a18

yarımçuḳ Yarım, tamamlanmamış, eksik.
y. irdi A731b9

yārī (Fa.) Bir dost, bir sevgili, bir yer.
y. M796b1

yārīlıḳ (Fa.T.) İsteme, istek, hoşluk, yardımcılık.
boyun y. bir- "Gönül razı olmak." A732a21

yarmaḳ Akçe, para, altın, gümüş para.
y. T705b1

yaru- Aydınlanmak, parlamak, ışımak.
y.-dı T698a23, A729a21

y.-**ġan** T717a11, M785a23
y.-**da** A733a15

yaruġluġ **Aydınlık, parlaklık, ışık. krş. yaruġluķ.**
y. T704a11(2)-12
y.-lar M797b22

yaruġluķ **Aydınlık, parlaklık, ışık. krş. yaruġluġ.**
y. bir- M792a13
y. M784a22

yaruķ **Parlak, ışıltılı.**
y. A733a14, M784a9

yarut- **Parlatmak, ışıtmak, aydınlatmak; açmak, açık etmek.**
y.-sun M795b5
y.-ay M801b5
y.-tı T712b25
y.-sa M783a4, M784a21
y.-ur T718a1
y.-a alġay irdi M795a20
y.-a almas M784a20
y.-ķanlar M797b26

yas **Yas, matem.**
y. M798a3(2)

yasa- **Bina etmek, inşa etmek, kurmak; yapmak, imal etmek; onarmak, tamir etmek; yapmak, icra etmek, yürütmek, yerine getirmek; bir halden başka bir hale dönüştürmek; düzmek, uydurmak, sahte bir şey yapmak; resim çizmek, bir şey oluşturmak; kurmak, hazırlamak, dizmek, sıralamak; yapmak, ortaya çıkarmak.**
y.-dı T694b19, T704b11(2), T710b9, T714b21, A718b17(2), A719a1, A730a3, A730b6
y.-dılar T695b8, T696a13, T706b9, T711a3, A726b10
y.-ñ A726b10, M799b4
y.-salar M793b20
y.-ġay T696a6
y.-r min M799a2
y.-r irdiler T703a1
y.-p irdi T718a14, A722b21
y.-p irdük T701a10
y.-p irdiler T704a23
y.-pdur A721a5
y.-ptur A722a16
y.-p T697a10, T697b8, T699b7, T701a5, T705a20, T707a6, T708a17-20, T711b22, T714b16, T715b17-27, A719a8-19, A722a26, A722b17, A725b2, A727a15-18, A728b15, A730b23, A731a1, M784b15
y.-ġan T697b13, A725b14, M785a21, M790b22
y.-maķ A719a15, A732b10, M796b7
y.-maķķa M799a20

yasaġlıġ **Yasaklanmış, yasak.**
y. M793b21

yasal- **Yapılmak, imal edilmek, bir şey meydana getirilmek.**
y.-ġandın T709b19

yasat- **Yaptırmak, imal ettirmek; düzdürmek; inşa ettirmek, bina ettirmek, kurdurmak.**
y.-tı T698b26, T710b6-11, T713b15, T714b3
y.-ıp M789a3

yaş **Yaş, doğumdan itibaren geçen yıl sayısı.**
y. dik T712b22
y. T705b8, T707a11, M795a10
y.-ḳa T713b5, M788b22
y.-ḳa yit "Yaşlanmak, karımak." T714a4
y.-dın T696a2(2), T708a1, T714a14
y.-ıģ̂ T717b17
y.-ıģ̂ğa M795a10
y.-ı T695a24, T695b8-26, T707a7, T707b(2), T709a16, A725b2
y.-ıġa T703b19-20, A725a23
y.-ıda T695b18, T715a27, A726b6
y.-ıda irdi T700b22
y.-ıdın T717b3
y.-ıģ̂ız M793a13, M795a9
y.-ları T695a24

yaşa- **Yaşamak, ömür sürmek;yaşında olmak.**
y.-dı T699a3, A718b11
y.-ptur A725b1
y.-p irdi T710a27
y.-r irdi T701b1, T713a26, T713b5
y.-ġunça T714a21
y.-p M801a3
y.-ban T712b7
y.-ġanda T695b27, T699a2-27, T705a20
y.-ġandın T697a5, T703b13
y.-ar A732a11

yaşıl **Yeşil.**
y. A731a26, M787b19

yaşlıġ **Yaşında olan, yaşlı.**
orta y. T705a26

yaşun- **Gizlenmek, saklanmak.**
y.-dı A733a11
y.-ġan imiş M787b23
y.-up A732b26

yaşur- **Saklanmak, gizlemek.**
y. T700b8
y.-ur irdiler T698a8
y.-maydur M786b2

	y.-a almas A722a24
	y.-up T698a12-13
yaşurt-	**Saklattırmak, gizlettirmek.**
	y.-tı T701b19
yaşurun	**Gizlice; gizli; gizlenmiş.**
	y. T696b26, T701b8, T713b2, T715b4, A719b11, A721a1, A724a3, A724b27, A727a7, A728b4
yat	**Yabancı; yakın olmayan, tanıdık olmayan.**
	y. yağı A724a6
	y. T717b16, A725a25
yat-	**Yatmak, bir yere boylu boyunca uzanmak, uyumak.**
	y.-tılar T707a3
	y.-ḳay T707a2
	y.-ıp M801a7
yatḳur-	**Yatırmak, uzatarak uyutmak.**
	y.-up T716b25
yatış	**Hükümdarın yattığı odayı korumakla görevli memur; hükümdarın yatak odasını koruma görevi.**
	y. ili M794a15
	y. tavaçısı M794a15
	y. M794a16
	y.-ḳa M794a16
yav-	**Yaklaşmak, birinin veya bir şeyin yakınına gelmek. krş. yavu-.**
	y.-mağaylar A726a10
yavu-	**Yaklaşmak, birinin veya bir şeyin yakınına gelmek. krş. yav-.**
	y.(u)-ğay A731b25
	y.-y almadı A727b23
yavuğlaş-	**Yakınlaşmak, iki şey arasındaki mesafe azalmak.**
	y.-ḳaç T702a6
yay	**Yay, ok atmaya yarayan alet.**
	y. dik M787b19
yay-	**Yaymak, sermek, dağıtmak.**
	y.-dı A719b25
	y.-dılar T711a5
yayağ	**Yaya.**
	y. T703b26, A723a21
yayıl-	**Yayılmak, dağılmak, saçılmak.**
	y.-dı M795a5
	y.-dılar T696b10

y.-sa M794a19
y.-ıpdur T711a7
y.-ġan A722a18

yaylaḳ **Yayla.**
y.-larda M789b3

yaz **Yaz, yaz mevsimi.**
y. T713b16

yaz- **Yazmak, yazı yazmak.**
y.-dıñ M799a27
y.-ġay M782b8
y.-ġan M797a22, M800a23
y.-galı T697b26

yazı **Ova, kır, yazı, düz yer.**
y. T704b7
y.-ġa T700b11

yazıl- **Yazılmak, yazı ile kaydedilmek.**
y.-dı M782b4
y.-ur T711b13
y.-ıp irdi M797a8
y.-ıġan T710b5

yazdur- **Yazdırmak, yazı ile kaydettirmek.**
y.-up M787b2

yazġur- **Suçlamak, itham etmek.**
y.-up T701a4

yazuġ **Günah, kabahat.**
y.-larıñız T707a26

Ye'cüc **(ö.a.) Dini inanışlara ve rivayetlere göre Yafes'in çocuklarından Yecuc ve Mecuc kabilelerinin başında bulunanlardan Yecuc.**
sedd-i Y. "Çin Seddi." A723b13
Y. seddi "Çin Seddi." A723b9
Y. T697b19(2)

yed-i beyżā **(ö.a.) Musa Peygamber'e ihsan olunan mucizelerden biri. Musa'nın Firavun'a karşı mucize olarak görünen parlak eli.**
y. T704a14-21
y.-i beyżası T707a12

yegāne **(Fa.) Tek, biricik.**
y. bol- A723a19, A724b26
y. bol-up A724b26
y.-si irdi A731b1

Yehūd **(ö.a.) Yahudi, yahudiler, Yakup Peygamber'in oğlu Yehuda soyundan gelenler.**
cemā'at-ı Y. T715a14
Y. T715a22

Y.-ğa T705a17
Y.-dın T714a11

Yehūdā **(ö.a.) Yakup Peygamber'in on iki oğlundan biri.**
Y. T700a13, T701b23, T702a1-2-4, T709a8-18
Y.-nı T702a14
Y.-dın T702a1

yek **(Fa.) Bir.**
y. M790b13
dü y. M793a10

yek-cihet **(Fa.Ar.) Tümüyle, tamamen; azimli, kararlı.**
y. M796a24

yek-dest **(Fa.) Saf, halis.**
y. M784a6

yeksān **(Fa.) Bir, beraber, bir düziye.**
y. M796a15

yekser **(Fa.) Baştan başa, tamamen.**
y. T717a17

yek-şenbih **(Fa.) Birinci gün, pazar günü.**
y. küni M787a19

yeldā **(Fa.) Uzun.**
y.-sı M784a17

Yelāş **(ö.a.) Eski İran'ın Eşkani sülalesinden Behram'ın oğlu olan hükümdar.**
Y. bin Behrām A724a9
Ānūş bin Y. A724a11
Erdān bin Y. A724b2
Hürmüz bin Y. A724a10
Y. bin yelāş A724b1
İran bin Y. A724a15

Yelāş **(ö.a.) Eski İran'ın Sasasi sülalesinden olan Firuz'un oğlu olan hükümdar.**
Y. bin Fīrūz A724a26, A729a14-25
Y. A729a21
Y.-nıñ A729a16-21-22-24
Y.-dın A729a16

Yelāş-ābād **(ö.a.) Yelaş bin Firuz'un Irak'ta inşa ettirdiği şehir.**
Y. A729a25

Yemen **(ö.a.) Arabistan Yarımadası'nın güneybatı köşesini içine alan bölge.**
Y. T715b18, T717a4, A719b19, A720b17, A729b9, A730a15
Y.-ğa A719a24, A730a17
Y.-de A720b17

Y.-din A730a16

Yemāme (ö.a.) Arabistan Yarımadası'nın doğusunda bir bölge.
Y.-de A719a25

yenbu'u'l-ḥayāt (Ar.) İdris Peygamber'in lakabı.
y. T695b20

Yesa' (ö.a.) İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden biri. İlyas Peygambere refakat etmiş, daha sonra halefi olmuştur.
Y. 'aleyhi's-selām T708b3

Yesā (ö.a.) Behmen'in kurdurduğu şehirlerden biri. bkz. Behmen.
Y. A722a16

Yese (ö.a.) Eski İranda Efrasiyap zamanındaki kahramanlardan biri. Adı Piran ve Bıjen'le birlikte Ermen ülkesine gitmeleri meselesinde anılır.
Y. A721a17

Yeşḫar (ö.a.) Yakup Peygamber'in oğullarından biri.
Y. T700a13

Yeṣrüb (ö.a.) Süryani dilinde Şuayp Peygamber'e verilen isim.
Y. T703a11

yetīm (Ar.) Anası babası ölmüş çocuk, babası ölmüş çocuk.
y. T706b21, M795a5

Yezd (ö.a.) Şis Peygamber'in veli olan oğlu Anuş'un oğlu Kaynan'ın torunu.
Y. bin Mehlāyil T695b11
Y. T695b11-14
Y.-ni T695b10

Yezdicird (ö.a.) Sasani hükümdarlarından I. Yazdigird (399-420).
Behrām bin Y. A727b26
Y. A727b25, A728a1

Yezdicird bin Behrām (ö.a.) Sasani hükümdarlarından V. Behram'ın oğlu II. Yazdigird (438-457).
Y. b. B. A727b16, A728b19
Y. b. B. idi A728b23
Y. b. B.-ğa A731a7
Y.-i nerm A728b21
Y. A728b25, A732b14
Y.-niñ A728b24
Y.-ni A727b21

Yezdicird bin Şehryār (ö.a.) Sasaniler'in son hükümdarı

III. Yezdegerd. Şehryar'ın oğlu ve II. Husrev'in torunudur. (633-651)
Y.b.Ş. A733a5
Y. A733a7-9-10-13
Y.-niñ A733a12

Yezdān (Fa.ö.a.) Tanrı. Allah.
Y. T708b9

yezdān-perest (Fa.) Zerdüşt. ateşe tapan.
y. irdi T697b7

yıġ- Toplamak. biriktirmek. bir araya getirmek; üst üste koymak. yığmak; tertip etmek.
y. T718a24
y.-dı A723b19
y.-ıp T697b11, T698b8, T707b, T704a22, T715b13, T716b4, A719a16, A725b18, A726a1, M800b6

yıġaç Ağaç; sopa, odun, değnek.
ḫurma y. T695a26
ḳara y. M783b5
süpürgü y. T702b20
y. T696a5-6, T702b16, T712b23, T714a1-2, A719b12
y.-ḳa A719b17
y.-nıñ M783b5
y.-nı T702b20, T704a12, M785a19
y.-dın T714a2, A718b16
y.-ı T695a26, M785a16
y.-ınıñ M785a24
y.-lar T704a23, T716a22, M783b9
y.-larnı A720a13

yıġaç Miktarı belirli olmayan bir uzunluk ölçüsü; menzil, bir günlük yol.
y. T702a14, T704b12, T710b14, T711a26, T711b4, A719a14, A729a12
y.-ġa A719a15

yıġıl- Toplanmak. birikmek; üst üste konmak; bir araya gelmek. yığılmak.
y.-dılar T699a5, A725a11
y.-ıp irdi M782b12
y.-ġan irmiş M790b1
y.-ıp T709b15
y.-ġanı T706a7

yıġıştur- Toplamak, bir araya getirmek, sağaltmak, iyileştirmek.
y.-dum M798b16

yıġla- Ağlamak; üzülmek.
y.-sam M801b2
y.-r siz M795a11
y.-r irdi T715a19

y.-y alğay min M796a1
y.-p T706a16, T710a13
y.-rıñızğa M795a11
y.-mak M795a11-12
y.-magı T713b22

yık- **Yıkmak, devirmek, yerle bir etmek.**
y.-tı T697a3, T717a26, A720a13, A722b19, A727b8
y.-sam M801b2
y.-ıp sin M799a20
y.-kunça M801a24

yıkıl- **Yıkılmak, devrilmek, çökmek; düşmek.**
y.-dı A722b27, A730a21
y.-ıp T702b4, T703b24, T707a26, T716a25
y.-mas A730b1
y.-ur A726b9
y.-ğan A730a23
y.-makdın M786a22

yıl **Yıl, sene.**
y. irdi A718b20, A719b14-24, A720a16, A721a23, A721b10, A722a16, A722b4, A723a4, A724a11(2)-15-17-21-23-25(2)-27, A724b2, A725b6-16, A726a15-22, A726b3(2), A727a21-26, A729a13, A731b19, A733a12
y. irür T695a24
y. irkeni T707b
y.-dur T695b18, T696a14, T711b11, T712b3, A720a23, A720b3
biş y. ve bir nime irdi A727b8
y. T695a13(2)-22-24, T695b5-6(2), T696a3-14-16(2)-17, T696b17-21-24, T697a5, T697b22, T698a3-4, T699a18(2)-24, T699b12-25, T700a7-10-16, T701a18(2), T702a11, T703a9-17-25-26(2), T704a7, T704b2, T706a27, T708b2, T709a17, T710a18, T712b3, T713a15-19-20, T714b23, T715a25, T715b8-15, T716a9, T716b9-21, A718b11, A719a9, A720a1-5-8-10(2)-19-20-23, A720b3-12, A721a7, A721b6, A722b7-18-19, A723a8-26(2), A724a2-7-9(2)-10, A724b18(2), A725b6-23(3), A726a6, A727b13-15, A729a3, A728b17-18-21(2)-22(2), A729a4-20, A730a8-20, A730b7(2)-25, A731a5, A732a17, A732b7, A733a14, M787b9, M801b24(2)
y.-nı A723a9
y.-ğa T695a24, T695b8, T697b3, T701a17, A718b8, A719a18,A726b26, M799b23
y.-ğa tart- A727b24
y.-da T707b, T713a22-24, A723a27, A729a5, A731b6, M790a25, M798b19
y.-dın A720b6, A723a27, A729a24
y.-dın T696a6, T697b1, T702a8-9, T703a23, T704a8, A724a12, AA727b19, A729a5, M792b10, M800a15
y.-ı T703a26

y.-ıda T706b25(2)
y.-lar M791b19, M796a10, M799a10
y.-lar "Yıllarca." T701a13, M784b4
y.-larda T701a18-19-26(2), M801a1
y.-lardur T708b4
y.-ġaça T697a17, T701a14, T715b21, T716b22, T717b22, A723b11
y.-ḫı M799a10

yılan **Yılan.**
y. T694b16, T716a15, A725b14
y.-lar T704a23, A719b6

yılçılıḳ **Bir yıllık, bir yıl süren.**
y. M784b10

yıllıḳ **Yıllık, bir yıl süren.**
y. A729a5

yıraḳ **Uzak, ırak.**
y. irmes T697a21, A733a18
y. imestür M800b21
y. T708b18, A724b16(3), M786b22, M787a1(2), M791b13, M794b24, M795b5, M797b6, M802a21
y.-dın A732a22
y.-tır A723a14
y.-raḳ T702a14, A720a26, A732b7
y.-raḳ üçün A718b4

yıraḳlıḳ **Uzaklık, uzak olma.**
y. A726a13

yırt- **Yırtmak, kâğıdı yırtmak, parçalamak.**
y.-tı A731b17

yi- **yemek; karın doyurmak; ağızda çiğneyerek yutmak; bir yasağı ihlal etmek; sıkıntı çekmek.**
y.-gil T711a8
y.-me T716a8
y.-mesün kim A725a26
y.-di T700b11
y.-diler T701a7-14, T715a8, A724b12
y.-se T714b15
y.-gey T698b18
y.-r irdiler T715a9-11
y.-rler irdi T707b(2)
y.-geç T715a8
y.-p T711a8, T715b16, M801a4
y.-gen M801a19
y. rızḳ T711a9
y.-mek irdi T696b20
y.-mek T694b17
y. T695b17
y.-mekke T695b11, T715a1
y.-mekdin T694b15
ġam y. T716a8. A725a26

firib y. A724b12
rüzeni y. "Oruç yemek" M801a4
ṭa'ām y. T698b18

yiber- **Göndermek; ulaştırmak; sevketmek.**
y.-gil M787b2, M788b18, M799b10
y.-sün M788b22
y.-meñ M792b15
y.- eli T715a4
y.-dim M788b5, M790b14-25, M791a4
y.-di T695a6, T696b10-19, T697b6, T699a7(2)-13, T699b15, T700a11, T701a4, T701b12-23-25, T702a1, T704a6, T704b26, T705a7, T706a9, T709a15, T711a21-23, T712b10-14(2)-27, T714a7, T715a6, T717a13-14, A719a21, A719b2, A720a3, A720b9, A721a9-13, A721b20-23, A722a9(2), A722b2-23, A723a12, A723b21, A725a7, A725b3-20, A727b5, A730b15-16-18-23, A731a2, A731b16, A732a5-7, A732b3
y.-dük M798b27
y.-diler T696b26, T717a23, A719a27, A722b1, A725a16(2), A728a16, M793a1
y.-medi A722b23
y.-mediñiz M787a7
y.-se T715a2
y.-gey T701b11, A725a6
y.-mişler T715b10
y.-ür sin M799a15-21
y.-ür M795b1
y.-ür irdi T695b25, T707b
y.-edür irdi A722a26
y.-ip irdi T705b10, T708a23, A720a4, A722b26, A725b18, A728b25, A732b12-14
y.-ip irdiñiz M788b17, M795a18
y.-ipdür A730b17
y.-mey sin M799b10
y.-ip T697a17, T698b16, T701b19, T702b18, T703a7, T708a25, T710a21, T716a7(2), A719a19, A721b15, A722b22-23, A723b20, A727a7, A727b3, A728b8, A730a17-18, A730b24, A731a4, M788b19, M793b8, M799b24, M802a1
y.-gen M787a6-7, M789a19, M789b1-18, M790b16, M794b4, M796b14, M799b9, M800a5
y.-gen üçün M794b27
y.-gende T699a20, A732b14
y.-ürge M800a9, M802a1
y.-mek A722b16

yiberil- **Gönderilmek; ulaştırılmak birinci tekil kişinin tevazu ifadesi ile göndermek.**
y.-di M783a3, M786a12, M788b8, M789a26, M789b7-15, M790a9, M790b6, M794b22, M797a3, M800b7
y.-se M786a23, M791b5, M794a3-24, M800a22
y.-gey M789b15, M792b23
y.-ip irdi M787a18, M787b1, M788b12, M798a27

y.-iptür M789a1
y.-e turulsa M793b9
y.-gen M788b11, M791a15

yigirmi **Yirmi.**
on biş y. M790b20
y.- T699a18, T700b15, T705b8, A720b3, A724a8, A724b5, A726a14, A733a12, M793a8

yigirmi altı **Yirmi altı.**
y.a.yıl irdi A729a13
y.a.-sıda M786b12

yigirmi bir **Yirmi bir.**
y.b. A724b6, A727b24

yigirmi biş **Yirmi beş.**
y.b.-ide M789a2

yigirmi iki miñ **Yirmi iki bin.**
y.i.m. T711a4

yigirmi miñ **Yirmi bin.**
y. m. A731b26, A732a6

yigirmi sikiz **Yirmi sekiz.**
y.s. A724b17, A724b17

yigirmi tört **Yirmi dört.**
y.t. T702a9

yigirmi yiti **Yirmi yedi.**
y.y. A724b18

yigit **Genç, delikanlı; yiğit.**
y. irdi T708b3
y. T708a2, T713a26, T717a6-13-17, T717b2, A720b21, A722b1, A726b13, A728a3, M792b21, M799a21
y.-ni T717a6-12-13
y.-ke T717a15
y.-ler T699a13

yigitlik **Gençlik, gençlik zamanı, delikanlılık, delikanlılık çağı.**
y.-te T718a23(2)-24, M790b3
y.-iniñ M783a26

yigülük **Yiyecek, yemeklik, yenilecek şey, yemeklik için.**
y.-ke T701a27

yil **Rûzgâr, yel.**
y. T710b19, A727b8, A731b7-9, M783b5, M784a18
y.-ni T710b5
y.-ge T710b7, T716b4
y.-din T697a7

y.-i A722a18, M783b4, M785b13, M801a24, M801b14
y.-ige T703a7, M802a11
y.-ler T698b25, T704b6

yil- **Koşmak, hızla hareket etmek; gitmek, rastlamak, denk gelmek.**
y.-ipdür T715b19
y.-mekdin M785b3

yir **Yer, toprak, zemin; yeryüzü, Dünya; memleket, il, bölge, şehir; mahall, mevki; mekân; kısım, husus, konu, bölüm; makam; durum; nokta, hadd, derece, mevki.**
y. yüzidin "Yeryüzü." T694b7
y. ile kökke M785a14
y. bile A721b6
y. irdi T716b26
y.-dür A727b21
y. bir- "Hürmet göstermek." T711b8, M790b11
y. öp- "Saygı ile selamlamak." A732a20, M788a15
y. tut- "Gönülden kabul etmek, benimsemek." T702a11, A722b2
y. T694b3-6, T696b15, T697b2, T702a14, T706a2-4, T714a9, T715b1-17, T716b8, T717a7, A727a20,A727b23, A729a26, M783a12-15, M784a8, M785a22
y.-niñ T700a3, A726a7
y.-ni T695a7, T696b1, T697b3, T704b15, T705b27, T713a20, A727a5-7
y.-ge T694b19, T697a23-26, T699a16, T698b24, T700a5, T702b6, T706a2-3-4(2)-7, T706b14-27, T707a6, T707b, T709a11, T714b27, T715a12-20, T716a25, T716b1-4-8, T718b19, A721a4-8, A728a1, A732b21, M783a10, M784b23, M792b23, M802a3
y.-ge yit- "Bir hadde varmak, bir dereceye gelmek." T698b26, T701a26, T705b19, T709b13, T713b27, A731a19, M797b17, M799a4
kara y.-ge T707b, M801a25
y.-ge siñ- "Alçalmak, suyu çekilmek." A730a20
y.-de T695b10, T696a13, T696b15, T699a6, T701a22, T701b20, T703a9, T703b22, T705a27, T710a26, T714a2-19, T714b2, T717a1, A720a9-13, A731b3, M783a10, M788b10, M791b4-5, M793a3, M795b10, M799b26
y.-de irdiler T703b2
y.-din T694b2-5-6, T696a7-10, T697b1, T699a16, T704b13, T705a16, T706a21, T707a13, T711a1, M785a15, M791b4,
y.-lerniñ A720a18
y.-lerde T713b2
y.-lerdin A725b14
y.-iñe A732b27
y.-i A726a3
y.-idür T699a4

y.-ige T702b3, T706a21, T707b
y.-ide T696a25, T700a2, T710b13, T712a10, T718a4, A732b14
y.-ide imes ikendür M799a7

yirlig **Yeri olan, bir yerden olan.**
y. yirige "Yerli yerine." T706a21

yit- **Yetişmek, ulaşmak, varmak, vasıl olmak, gitmek; gelmek; varmak, dayanmak; değmek, düşmek, nasip olmak; yaklaşmak; yetmek, kâfi olmak, kifayet etmek; hasıl olmak; kavuşmak; çıkmak, yükselmek; ziyade olmak, fazla olmak; dolmak, tamamlanmak.**
y.-sün T705a3, M785b15
y.-mesün M788a22
y.-tim T717a17
y.-ti T695a14-24, T695b8-26, T697b3, T698a9-14-21, T698b26, T700b18, T701a26, T703b19-27, T705a26, T705b19, T707b, T708b11(2)-14-16-24, T709a18, T709b13(2), T710a7, T710b20, T711b23, T713b27, T714b2, A719a14-15, A719b25, A720a7, A721a11, A722a17, A724b26, A725a11-13-25, A727b18, A731a17-19, M784a10, M785b8, M791a15, M795a14, M795b9, M798b3, M799a4
y.-tiler T703b2, T706a22, T706b7-10-12-14-27, A730b15
y.-medi T714a14, A720a11, A723b11
y.-sem M791b6
y.-se A733b7, M790a26, M790b24, M791b4, M794a2, M799b15, M801a2-18, M802a7
y.-key T700b2, T710b23, T716b16, A719a20, A726a4, M786b6, M789b4, M792b20, M798a18, M799b3-21
y.-megey T700b8, T702b11, T710b21, M797b17, M800b18
y.-er T694b5, T707a17, T717b17, M785a26, M795a8, M798a4
y.-er irdi M801a25
y.-mes mü irdi M801a25
y.-mes irdiler A728a27
y.-memiş bolğay T705a27
y.-ken bolsa M787a19
y.-küsidür A723b15, M799a24
y.-meydür irdi T703b26, M800a2
y.-meydürler irdi T713a1
y.-ipdür T706b26, T712a13, M802a4
y.-ip irdi T694b13, T707a7, T709a11, M787b6, M788b1, M790a24
y.-ip irdiler A732a3
y.-keç T700a7, T701b25, T702a5, T703b20, T704a11-12, T704b20, T709a9, T714b25, T715b10, A725b2-3-6, A729a19-21, A731a13
y.-künçe M789b3, M800a1
y.-ip T697a26, T700a5, T702a4, T703b7, T706a10, T706b22, T708a27, T714a1, T714b14,

A726a15, A729a22-23, A730b26, M782b18, M784b20, M790b20, M791b5, M793a9, M794b26, M798a18
y.-mey M786a26
y.-kende T695b13-21, T707a24, T709a16, T711b4, T715b9, A725a23, A729a9-17, A732b16-21
y.-ken T695b3, T704a17, T714a4, T716a2, M798b4
y.-kendin T695b10, T699b5-24, T703a10, T706a13, T710a27, T711a2-21, T713a20, A720b27, A722a21
y.-kençeni T705b18
y.-megen M800b16
y.-kü dik M798b20
y.-mesdin T698b10, T702b15
y.-mek M784b5(2)
----
cān ağızğa yit- M784a10, M784b20
cānlarığa yit- M793a9
-dın cānığa yit- A732a3
ḳatlığa yit- A721a11, A725a13
ḥalel yit- M786a26

yiti **Yedi.**
y. iḳlim M790b13
y. kişver M790a18
y. kiçesi "Yedinci Gecesi." T715a20
y. T695a14-22, T696a26, T696b24, T697a2, T699a8, T700a7-10, T700b18, T701a14(4)-15-18(2), T703a5-9, T704b3-4-6, T707b, T708a21, T710b11, T711b7, T712b3, T715a19-21, T716a9, T716b9, A719a18-24, A720a19-20, A724a25, A726b3, A728b16, A729a3-4-5(2), A730b7, A732a8-11

yitinçi Yedinci.
y. T704b6

yitil- **Ulaşılmak, varılmak.**
y.-se M793a23, M794a10

yitiş- **Ulaşmak, gelmek, varmak; vasıl olmak; sürmek; duyulmak; erişmek.**
y.-ti T698a23, T698b7, T699a11, T703b27, T704a9, T709a14, A719a18, A723b12, A728a25, A729b24, M787a23, M787b24, M788a15-24, M790a15, M790b11-12, M791b17, M792a8, M794a25, M794b1-5-10, M795a26, M795b8-18, M796a12, M796b16, M797a11-19-26, M798b4, M800a8, M800b1, M801b19
y.-tiler T701b6
y.-se M800a22
y.-key M783a10, M785a6, M786b7, M797b22
y.-ür T694b5
y.-küsidür M796b11
y.-e dür T701b26

y.-ip T702a2, M798a19
y.-ken T704b26
y.-megen M785a13
y.-mek M801a21

yitişil- **Yaklaşılmak, varılmak, ulaşılmak, tamamlanmak, bir işe kılınmak.**
y.-di M788a17
y.-edür M793a10

yiti yüz **Yedi yüz.**
y.y. T711b13, A720b6

yitkür- **Ulaştırmak, götürmek; getirmek; değdirmek; yükseltmek; duyurmak; sunmak; vardırmak; varmak; yetiştirmek; dayandırmak.**
y. M795b15(3)
y.-sün M790b7
y.-meñiz A721a10
y.-di T701a16, T702b17, T705b3, T711a13, T713a25, A719b13, A720b20, A725b22, A727b1, A729a1-22, M787a16, M789a10, M791b10, M792a7, M794b26, M795a10, M798b9
y.-diler A730b17
y.-medim M799a23
y.-se M791a14
y.-seler M793b16
y.-meseler M793a26
y.-gey min M791b14
y.-gey T700b2, M791a5, M792a2-4, M795a13, M801b6, M802a22
y.-geyler A724a6
y.-ür M786a23, M798a26, M799b12
y.-ür irdi M800a27
y.-miş bolğay M787a19
y.-üp min M792b12
y.-üp turur M790b13
y.-üpdürler A720a12-27
y.-üptürler A731a7
y.-e alur irdim M799a22
y.-geli M787b5
y.-üp T702a3, M782b18
y.-gendin M791b21
y.-ürde M799a24
y.-mek M800b22

yitkürül- **Sunulmak, takdim edilmek, ulaştırılmak.**
-ğa y.-di M788b20
-ğa y.-se M794a24
-ğa y.-gey M790b6
-ğa y.-ür T696b14
-ğa y.-ür M782b7

yitmiş **Yetmiş.**
y. T705a4, T706a5, T707b, T708a22, T716b21, A727a21, A728b17, M792b10

yitmiş iki **Yetmiş iki.**
y. i. A727a21

yitmiş miñ **Yetmiş bin.**
y. b. T698a11, T710b27

yitür- **Ulaştırmak, yükseltmek, çıkarmak.**
y.-di A721a8

yiyil- **Yenilmek, yenmek, yiyecek yenilmek.**
y.-di T711a9

yoḳ **Yok, mevcut olmayan, hiç; hayır; değil.**
y. yoḳ M795a18(2), M795b6
y. ḥisābı tut- T702b2
y. ki A732b9, M785b26, M800a22, M785b27
y. kim M801a27(2)
y. sin M784a7
y. irdi T700a7, T702a24, T705b8, T706a6, T707b, T708a8, T709b18, T711b14, T713a21, T713b16, T714b3, A718b9, A719a2-13, A720b21, A723a24, A725a24, A726b2, A726b13, A728b23, A729b26, A731a16, A731b2-10, M789a3, M790a26, M790b23, M795a26, M799b1-21
y. irse "Değilse, öyle değilse." T716a5
y. ise "Değil ise." T704a22
y. irkendür M801b3
y. irken durur M800a1
y. turur A733a16 (2), M789a6, M799b12, M800b18
y.-tur T696b15, T697b20, T698b6-10, T702a25, T706a15, T709a24, T710b3, T713a13, T712a27(2), T714a18, T714b18, A719a22, A727b4, A728a6, A730a27, A731a2-26, M783b20, M786a18, M786b14, M787a9, M788b10(4), M791b1, M792a21, M793a16, M794a19, M796a12, M797b11-12-20, M798a1(2), M799b3-26, M801a7, M801b10(2)
y. T699b26, T708b15-22, T716a18, T718a15-20, A721a26, A729b23, A730b5(7)-6, M784b26, M785b12, M786a20, M786b1(2), M787a12, M791b8, M792b15, M793a3, M795a11-26, M795b6, M796a7-13-27, M796b1-22, M800a21
y.-dın M792b5, M800b21
y.-ın T701a27
y.-ını M796a15

yoḳarı **Yukarı, üst, üst kısım, önceki kısım; fazla; büyük birinin huzuru; Tanrı katı; yüksek; üstün, kıymetli.**
y.-dur A720b6
y. T698b22-23, T701a24, T705a17, T717b17, A719a27, A720a18, A723a25, A731b22, M786a23, M788b15, M789a20, M793b9, M794a3, M794b21, M798a16, M802a25
y.-dın M786b11, M787a15, M791a23, M794a2
yoḳarraḳ M783a14

y.-raḳ T714a19
y.-raḳtur T694b7
y.-ġı A727a15

yoḳluḳ **Yokluk, var olmama, eksik olma.**
y.-dın M798a14
y.(ġ) -ı T717b17

yoḳla- **Yoklamak, aramak, araştırmak.**
y.-ġanlar T715a23

yoḳsa **Yoksa, aksi takdirde; veya.**
y. A732a5, A733b6

yoluḳ- **Rastlamak, yoluna çıkmak, karşısına çıkmak; uğramak.**
y.-tılar T706a10
y.-ḳan M798b4
y.-ḳanda M799b22
y.-ur T715b5

yol **Yol; uzaklık, mesafe; ulaşımı sağlamaya yarayan açılmış yol; yolculuk; davranış, hareket, hal, usûl, tarz; maksat.**
y. bile T717a6
y. başlat- T715b15
y. bir- A732b8
y. körgüz- T704a19, M802a21
y. tap- T697a11, A719a22, M801b7
y. T703b27, T706a20, T708a7, A720a8, A728b6-7, M784b10, M788a15, M802a21
y.-ġa T697a13, T700a5, T703a2, A724a27, A730a12
y.-da T717a8, A722a27, A723a12-21, A729a17, A729b26, A731a12, M789b13
y.-dın T717a9
y.-larnı A730a14
y.-larġa T715b10
y.-lardın A730a14
y.-ı A720b16, A722a15, M786b6
y.-ınıñ T709a18
y.-ın T699b11, T703a2, M787a1(2)
y.-ıġa T715a12, A731b8
y.-ıda T711a26, M792a6, M796a13, M799b21
y.-ıdın A730a17, M800b19, M802a21

yol- **Çekip koparmak.**
y.-dı A727b25

yolı **Kere, defa; şekil, suret, yol, tarz.**
bir y. T701b22, A721b23, A730b12

yolsız **Yolsuz, yolu olmayan.**
y. T715b5

yon- **Yontmak, bir şeye istenilen biçimi vermek için kesici bir araçla biçimde kesmek.**

y.-up irdi T703b25
y.-ğan T710b11

yosun (Moğ.) Usûl, şekil, tarz; kaide, kural, hüküm; gerek, icap.
y. bile T697a22
y.-ı M788b4-20, M793a26, M793b13, M794a2-17, M800b6

yosunluķ (Moğ.T.) Gibi, benzer; tarzda, şekilli. krş. yosunluġ.
y. M793b9, M794a23, M800a16, M800b6

yosunluġ (Moğ.T.) Şeklinde, tarzda, şekilde; gibi, benzeri. krş. yosunluķ.
y. M789b19

yubūset (Ar.) Kuruluk, kuraklık.
y. T708b5

yudur- Yemizlettirmek, sildirmek, aklattırmak. defterlerini y. " Suçlamaları, davaları ortadan kaldırmak, kaldırtmak, sicilleri temizletmek." A732b2

yuġur- Yoğurmak, hamur haline getirmek.
y.-up T694b8

yum- Yummak, kapamak.
köz y.-up açķunça " Çok kısa bir zaman, an." T711b6

yumşa- Yumuşamak, yumuşak hale gelmek, sertliğini, katılığını kaybetmek.
y.-r irdi T709b19
y.-ğandın A727a14

yumşaġ Yumuşak, uysal, mülayim, mizacı sert olmayan.
y. A728b21-24

yumurtķa Yumurta.
y.-ça A727a17
y.-sıça A731a24
y.-larnı A722b24

Yūnān (ö.a.) Nuh'un oğlu Yafes'in soyundan olan ve Hürmüz'ün atalarından olan bir kişi.
Y. A723a7

Yūnān (ö.a.) Yunan, yunan halkı.
Y. T695b16, T715b2

Yūnus (ö.a.) Yunus Peygamber. Kur'an'da ve Tevrat'ta kendisine vahiy indirildiği bildirilir. Rivayetlere göre Yunus, gemiden suya atılmış, bir balık tarafından yutulmuş bu suretle Tanrı tarafından korunmuştur.

Y. 'aleyhi's-selām T708a26-27, T708b1(2), T712b9-11-13-15-18-20-21, T713a5
Y. 'aleyhi's-selāmğa T708a27, T712b18
Y. 'aleyhi's-selāmdın T713a6
Y. bin Mattā 'aleyhi's-selām T712b7
Y. 'aleyhi's-selāmnı T712b9-13-14
Y. T712b15-25, T715b21
Y.-nıñ T712b15
Y.-nı A720b12

Yūsuf (Ö.a.) Güzelliği ile ünlü, Yusuf ve Zeliha hikâyesinin kahramanı ve Yakup Peygamber'in oğlu olan Yusuf Peygamber.
Y. 'aleyhi's-selām T699b25, T700a13-21-23, T700b3-6-10-21(2), T701a1-4-7-10-12-16-17-19-23-24-25-27, T701b1-3-5-6(2)-10 -21-24-26, T702a1-6(2)-8-11-12, T703a14, M792b9
Y. 'aleyhi's-selāmnıñ T700b9, T701a21, T701b17, T702a2-4
Y. 'aleyhi's-selāmnı T700b5-11-13-14- 18-22-27, T701a2-14-19-21, T702a9-12
Y. 'aleyhi's-selāğa T700b10-19-20-24, T701a2-5-25, T701b2-3-15(2), T702a5(2)
Y. 'aleyhi's-selāmda T700b16
Y. 'aleyhi's-selāmdın T700b23, T701a16-24, A720b21
Y. Peygamber A719b4
Y. T700b23, T701b23-27, T702a15, M783b4

yūsuf (Ar.) Yusuf Peygamberin güzelliğinden mecazla güzel, güzellik.
y.-ın M783b3

Yūsuf 'Alī (Ö.a.) Sultan Hüseyin Mirza'nın oğlu. Muzaffer Mirza'nın hizmetinde bulunan beylerden biri.
Y.'A.-dın M790b16-25, M800b6

Yūşa' (Ö.a.) Yusuf Peygamberin'in torunlarından olan ve İsrailoğullarına gönderilen bir peygamber. Yuşa'nın adı Musa Peygamberle birlikte geçer Rivayete göre Musa Peygamber, kavminin kutsal topraklara girmesini istediğinde kendisine itaat eden iki kişiden biri Yuşadır. Yuşa, hep Musa'nın yanındadır ve ona yardım eder. Musa Peygamber'den sonra yirmi dokuz yıl peygamberlik eder.
Y. bin Nūnğa T704b26, T706a13
Y. bin Nūn 'aleyhi's-selām T707a20
Y. bile T707a9
Y.-dur T708a4
Y. T706a16-19, T706b4, T707b
Y.-nı T707a10
Y.-dın T706b6
Y.-dındur T707a22
Y. 'aleyhi's-selām T706b6, T707a23-25-26, T707b(11)

Y. 'aleyhi's-selāmnı T707a9
Y.'aleyhi's-selāmdın T707b(2)

yut- Yutmak, bir şeyi ağızdan yutağa geçirmek; içine almak, kapmak.
y.-tı T704a24, T712b25, T714a9, T716b8
ğussa y.-mağay siz M786a1
y.-up irdi T712a7
y.-up T712b19

yuyul- Yıkanmak, temizlenmek.
cāndın iliğ yuyul- M784b20

yügür- Yollanmak, yola çıkmak, hareket etmek; hızlıca yürümek, koşmak; ilerlemek.
y. ey M797b16
y.-di T699b19
y.-üp T713a25, M783a12
y.-gendin T704a11

yügürt- Koşturmak, yürütmek; koşuşturmak, uğraşmak, çabalamak.
y.-ti A727a10
y.-edür M795b12

yük Yük taşınan eşya; araba, hayvan vb. nin taşıdığı şeylerin hepsi ağırlık; eşya; eziyet, sıkıntı, zahmet.
y. T705a27, T717b15, M785a20
y.-ni T717b15
y.-ke kivür- A718b18
y.-i M786b7
y.-ide T701b19-20
y.-ler A727a13
y.-lerin T701b19

yürek Yürek, kalp; gönül, duyguların merkezi kabul edilen kalp.
y.-ini T712a25
y(g)-ige M792a2
y.-ler M800a6

yürü- Yürümek, yayan gitmek, gitmek, varmak, yolda gitmek, yol katetmek; ilerlemek, savaşmak üzere hamle etmek, üstüne yürümek, saldırmak; hayatını sürdürmek, yaşamak; süreklilik bildiren yardımcı fiil.
y.-di T697b12, T704a9, A720a2, A720b9, A721a13, A721b4-7, A728a22, A729a8, A729b9, A730a8
y.-diler A719b10
y.-mediñiz A731b27
y.-r min M794b24
y.-r irdi T695a5, T708b2, T709b6, T712a3, A720b8, A724a3, A724b21(2), A732b26
y.-rler irdi A731b19

y.-mes boldı T705a14
y.-p T706a14-20, T714b12, A719b12, A720b10, A722b12, A727a3, A728b12, A733a14
y.-mek A729b8

yürüş Hücum, askerin savaşmak için ileri atılması; yürüyüş, yürüme, gidiş.
y.-ke A722a27
y.-idin M802a21

yüz Yüz, yüz sayısı; yüz türlü; çeşitli, çok.
y.-er y.-er T695b7
y.-tümen M785a23, M801b20
y. T695a24, T699a27, T702b16-20, T710a27, T731a15-19-20-22-24-26, T713b5, T718a16, A723b13, A728a27, A731a21, A731b5-8(2), M784a5-20, M784b12(2)-13-14-20, M785a5-19, M786a19, M790a25(2), M791a20(2), M792a2, M792b7, M793a9, M794a26, M795a27, M795b2-15, M796a6, M796b14, M797b24(2)-25, M798a23, M799a21-26, M801a3, M801b19

yüz Yüz, surat, çehre, beniz, sima; yüzey, satıh; bir şeyin ön tarafı; bir şeyin dışa bakan yüzeyi; taraf, yaka, suyun karşı tarafı; karşı; üst, üst taraf; sebep; miktar, ölçü, genişlik, yükseklik.
açuķ y. bile "Güler yüz ile." T711b1
y. bile T705a17
y. sarı M797b8
y. üze M783b1
y. ābādānlıķķa ķoy- "Bayındırlık için çalışmak." A720a19
y. buzuġlukķa ķoy- "Bozulmaya yüz tutmak." A725b12
y. ivür- " Yüz çevirmek, vazgeçmek." A720a16
y. ķaytar- "Yüz çevirmek, geri dönmek." A721a14, A731a8
y. ķoy- "Yönelmek, niyetlenmek; dönmek; göz koymak." A725a14, A728a25, A730a16, A730b13, A733b7, M789b9, M791a15, M797b8
y. ķoyul- "Yönelinmek, yönü çevrilmek." M785b2
y. körgüz- "Görünmek, ortaya çıkmak." M784a24, M788a8, M796b9-26
ķademiġa y. sürt- " Büyük birini saygıyla selamlamak." T713a27
y. tut- "Gelmek, bir şey istemek için gururu bir tarafa bırakıp birinin huzuruna çıkmak." T701b3
y. ur- M797b8
y.- yirge ķoy- " Başı öne eğmek, kabullenmek." M784b23
y.-ni M788b2
y.-ni ivür- M783a22
y.-ge A726b8
y.-üm M794b3, M795b9

y.-üñi M788a17(2)
y.-ü āni M789b5
y.-i M784b11, M787b5
y.-i köñli ḳaralar(ı) **"Fesatlar, kötüler."** T713b27
y.-in T694b17, T698a20, T700b3, T713a24, T717b6, A722b6
y.-ini A730a6, M783a23, M791a21
y.-ige T702a3, T703b10, T705b15, T707a14, M783b21, M786b17, M795b8-9, M797b25, M802a9
y.-ide T704b24, T706b3, T712b17, A713b3, M784a4
y.-ide " Sebebiyle, dolayısıyla." M786a14
y.-idin " Yüzünden, sebebiyle, -den dolayı." T698b2-13, T703a4, T703b23, T711a23, T711b15, A720b26, A723a18, A730a10(2), A733b4, M782b14, M783a2, M784b23, M788b14, M787a23, M789a7, M790a9, M791a10, M792b9, M798b20-26, M800b21, M802a6-9(2)
y.-leriñiz T697a19
y.-leridin M797b8

yüz ilig Yüz elli.
y. i. T697a5, A721a7

yüzlen- **Gelmek, hasıl olmak; gitmek, yönelmek; duçar olmak; kendini bir işe vermek, çalışmak, uğraşmak; anlatılmak, sözü edilmek; teveccüh etmek, yönelmek; gelmek; bir sıkıntı musallat olmak; olmak; yüz yüze gelmek, karşı karşıya kalmak; meydana gelmek.**
y.-di T697a18-20, T697b7, T700a1, T702b2-5, T703a10, T704a18, T704b1, T709a4, T715b24, A723a13, A727b18, M785b18, M790a25, M791a22, M791b26, M792a15, M796b6, M797a11-14, M800b1, M802a25
y.-diler T703a6
y.-señiz M790a2
y.-gey M798a19, M802a27
y.-megey M801b27
y.-ip T701b15
y.-gen M797a1-12, M801b1

Zāb (ö.a.) **Eski İran'da hüküm süren Pişdadiyan sülalesinin onuncu hükümdarı.**
Z.-ı Tahmāsb A720a20
Z. bin Tahmāsb A720b7
Z. bin Tahmāsbnıñ A720a25
Z. bin Tahmāsbnı A720a17
Z. A720a21, A720a23

Zābeyn (ö.a.) **Hükümdar Zab'ın kimilerine göre Irak'ta, kimilerine göre Diyarbakır'da yaptırdığı iki su yolu.**
Z. A720a21

Zābilistān (ö.a.) **Rüstem'in memleketi. Şehname'de Kabilistan ile birlikte anılan bu isim bugün kullanılmamaktadır. Bu yer Afganistan ile Belucistan arasındadır.**
Z. A732a1
Z.-ġa A722b6
Z.-dın A721b19

żabṭ (Ar.) **Düzen, tertip; idaresi altında tutma, idaresi altına alma; ele geçirme; kuvvetle, güçle bir şeyi idaresi altına alma; tutma, tutulma.**
ż. u rabṭ bile A725a1, A725a1, A725a1
ż. u siyāset M801a20
ż. ḳıl- T700b20, T704b27, T707b, A722b12
ż.-ıdur M794a8

zād (Ar.) **Azık, yiyecek.**
z.-nı T706b6

żaʿf (Ar.) **Hastalık, maraz, dert; halsizlik, kuvvetsizlik, güçsüzlük, zayıflık; kırılma, incinme.**
ż. u ḫastalıḳ M801a6
ż. u renc A733a21
ż. u şikestelıḳ T700b16
maraż u ż.-ıma M801b5
ż. M789b6, M789b9, M790b23, M797a8, M797a12, M801a4, M801b26
ż.-ḳa M797a12
ż.-da M801a7(2)
ż.-ım M801a13
ż.-ı M791a15
ż.-ınıñ M788a27
ż.-ıdın M789a5

żafādiʿ (Ar.) **Kurbağalar.**
ż. T704b5

ẓafer (Ar.) **Düşmanı yenme; üstün gelme; kazanma, galibiyet.**
fetḥ ü ẓ. A721a14, M790a2, M796b23
ẓ. tap- **"Üstün gelmek, zafer kazanmak"** T717a19

-**ḳa ẓ. tap-** A721a13

za'ferān (Ar.) **Safran; safran rengi, sarı.**
z. M783b1, M783b6

Ẓafer-nāme (ö.a.) **Şerefeddin Ali Yezdi'nin Timur dönemini konu aldığı tarih niteliğindeki eser** (1597); **Hamdullah Mustevfi'nin Zafername adlı eseri; İslâm edebiyatında zaferle sonuçlanan sefer ve savaşları konu alan eser.**
Ẓ. T695a14, M793b4

ẓafer-peyker (Ar.Fa.birl.s.) **Zafer kazanmış, muzaffer.**
ẓ. M791a26

zāġ (Fa.) **Karga.**
z. M783b11

zāhid (Ar.) **Dine, dinin gereklerine bağlı, dindar.**
z. A722a11, A727a5

żaḫim (Ar.) **İri; uzun; cesim, cüsseli, sağlam yapılı.**
cesim ü ż. T706a8

ẓāhir (Ar.) **Görünen, açık, meydanda, açıkta; görünüş, dış, dış yüz, öze ait olmayan, içe ait olmayan.**
ehl-i ẓ. M798b20
ẓ. durur A733a22
ẓ. bol- "Görünmek; hasıl olmak, ortaya çıkmak; meydana gelmek; anlaşılmak; peyda olmak; görülmek" T695b10, T697a21, T697a22(2), T705b15, T708b26, T714b22, T716a23, T717a2, T717a10, A722a27, A724b23, A725b27, M784b12, M787b4, M793a3, M790b3, M791b22, M792a6, M794a14, M797a6, M797a12
ẓ. ıyle- "Göstermek; etmek" M783a22, M783a23
ẓ. it- "Göstermek; beyan etmek; etmek" M791a23, M794b25
ẓ. ḳıl- "Göstermek; anlatmak, söylemek, ifade etmek; tanıtmak, belli etmek; ortaya çıkarmak; etmek" T699a15, T699b19, T701b27, T702a2, T704a15, T717a3, A721a11, A725a18, A728b10, A730a4, A731b13, M785a20
ẓ. T702a26, T705b22, M785a17, M789a11, M802a6, M802a7
ẓ.-iñni M798b20
ẓ.-i M801b21
ẓ.-ġaça A733b1

zaḫm (Fa.) **Bela, musibet, felaket; hücum, vuruş; yara, gönül yarası.**
z. yi- "Kötü bir iş yapmak, belaya uğramak" M801a19
z.-ı M785b14
z.-ın M796b4

z.-ıġa M796b4, M798a19
z.-larġa A719b16

zaḫmet (Ar.) **Rahatsızlık, zarar, güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet; bela; yorgunluk.**
āsīb ü z. A721a10
z. bile T706b9
z. tart- **"Güçlük çekmek; sıkıntı, eziyet çekmek"** M790b22
z.-i T703a24
z.-in T705a27

zaḫm-nāk (Fa.) **Yaralı, yaralanmış.**
z. M798a7

żaʿīf (Ar.) **Güçsüz, kuvvetsiz, zayıf, takatsiz; birinci tekil kişi için tevazu sözü olarak; gevşeklik, düzensizlik; güçsüzlük, kuvvetsizlik.**
ż. ü tezelzül bul- A733a8
ż. M790b10, M790b14, M791a14, M793a6, M794b10
ż.-niñ M783a16, M786a20
ż.-ler M791a26, M801b27
ż.-ini M801b27

żaʿīfe (Ar.) **Kadın, hanım, kız; karı, eş.**
ż. T697a24, T698a8, T702b11, T704a2, T705b23, T709b9, T710a5
ż.-niñ T710a4
ż.-ni T707a14
ż.-ġa T705b23
ż.-din T699a26
ż.-si T699a22

żaʿīflıġ (Ar.T.) **Güçsüz, zayıf.**
ż. M799a24

żaʿīflıġ (Ar.T.) **Kuvvetsizlik, takatsizlik, yaşlılık.**
ż.-da M793a6

ẕākir (Ar.) **Zikreden, anan, söyleyen.**
ẕ. bolma- M785a3
ẕ. M782b20

Zāl (ö.a.) **Şehname'de geçen İranlı meşhur kahraman Rüstem'in babası.**
Z. bin Sām A720a21
Z. A720a5, A720a14(2), A720a26, A720b2, A720b9, A721a24, A721b26
Z.-ni A722a7

zāl (Fa.) **İhtiyar, ak sakallı; kocakarı.**
z.-i A722b10
z.-iniñ T697b5, M797b27

żalālet (Ar.) **Doğru yoldan sapma, sapkınlık.**
ż. irdi T709a2

ẓālim (Ar.) **Zalim, zulmeden, haksızlık eden.**
ẓ. ü ʿādil A719b14
ẓ. ü cābir A727a26
ẓ. ü nādān A723a20, A727b17
ẓ. T706b17, T714b13, T716a5, A719b25, A720a24, A730b9
ẓ.-ni T716a4
ẓ.-ġa M793a21
ẓ.-lerġa M793a21
ẓ.-in M786a8
ẓ.-lerdin A726b27

ẓālim-ṭabʿ (Ar.Fa.birl.s.) **Zalim tabiatlı.**
ẓ. A722b21

zamān (Ar.) **Zaman, vakit; devir, çağ; süre; hayat, ömür; saltanat süresi.**
z.-ı nā-tüvān M790b13
ebnā-yı z.-ġa M797b24
ehl-i z.-dın M798b23
devr ü z.-ı irdi A726a6
siziñ z.-da T714b25
z. zamān M788a22
z. T699a23, T702a3, T705b3, T706a16, T711a16, T716a2, T716a15, A722a18, A726b4, A730a23, A733a22, A733b10, M782b4(2), M784b20, M791a9, M791b18, M795a27, M800b16, M801b26
z.-nıñ T714a3
z.-da A722b11, A723a9, A725b20, A731b2, M791a11, M802a24
z.-ıñda T715b15
z.-ı T697b22, T703a17, T703a18, T707b, A719a18, A722a16, A722b3, A724a7, A724a23, A724a16, A724a25, A724a25, A726a6, A726a14, A726b3, A732b20, A729a12, A729a24
z.-ı irdi A722b2
z.-ınıñ T698a3
z.-ın A723a27, A724b8
z.-ını A720b6, A729b19, A730b6
z.-ıġa A729a1, A729b19
z.-ıda T695a16, T695a27, T695b2, T695b3, T695b10, T695b14, T695b22, T696a2, T697b1, T697b7, T700a12, T702a17, T703a11, T703a15, T709a6, T710b1, T713a4, T713a8, T716a1, T718a6, A719a4, A719a7, A720a3, A720a4, A720a5, A720a22, A720b3, A721a19, A721a23, A721b12, A724a3, A724a7, A724a12, A724a26, A725b15, A725b22, A725b25, A726a7, A726b10, A727a16, A727b11, A728b20, A728b23, A729a3, A729a14, A729b1, A729b20, A729b9, A730a6, A730a22, A731b3, A731b15, A732b2, A732b5, A733a8, M791a8, M799a6
z.-ıda irdi T698a1, T717b18, T718a3, T718a21, A719b4, A720b10, A726b21
z.-ıda irdiler A719b24, A720b11, A721a5, A722b2, A724a8

z.-ıdadur T713a8, A718b8
z.-ıdağı A721b10
z.-ıdın T695b18, T696a14, T696b17, T708b18, T717b2, T712b9, T717b22, A718b8, A720a1, A732b1, M799a4
z.-ığaça T695b18, T696a14, T696b17, T711b24, A718b8, A727b7, M799a5
z.-larınıñ T717a18

zamāne (Ar.) **Devir, çağ; felek, hayat, zaman.**
z.-i dūn M800b15
z. M801b11
z.-niñ A731b1
z.-side M796a23

zamānī (Ar.Fa.) **Bir zaman, bir vakit, bir süre.**
z. A733a21, M783b20

żamīr (Ar.) **Kalp, gönül; iç, iç yüz, öz, ruh, derun; gönüldeki giz.**
ż. M795a15
ż.-iñ M788a22
ż.-iñdin M798b17
ż.-i T698a22, M786a12, M788a3
ż.-iğa T705b18, T709a2, A733a15
ż.-ide M801b6
ż.-idin T707b
ż.-idağı M802a10

zānī (Ar.) **Zina eden erkek.**
z. T714a8

zāniyye (Ar.) **Zina eden kadın; fahişe.**
z. T714a8, T717b6, T717b7
z.-ni T717b7, T717b10

zār (Fa.) **Ağlayan, inleyen; alçak, rezil, kıymetsiz.**
min-i z. u dūn M788a12
cān-ı z.-ım M792a11
nāle-i z.-ım M788b10
z. u bī-ḳarār M788a11
z. u zebūn M786b8

zār (?) **İnce zar, ince tabaka, cidar.**
z.-ı M797b3

żarar (Ar.) **Zarar, ziyan, kayıp, eksik; bir menfaatin bozulması veya kaybolması.**
nefʿ ü ż. "Kâr ve zarar" T708a24
ż. tigür- "Zarar vermek" T695b4, A728b7
ż.-lar T695a20
ż.-ı T718a22, A723b11, M794a13
ż.-ıdın M785b14

żararī (Ar.Fa.) **Bir zarar.**
ż. T710b21

żarb (Ar.) **Vurma, dövme.**
ż.-ı T706a25

ẓarf (Ar.) **Kap, tabak.**
ẓ. T713a11
ẓ.-da T713a17

zārlıġ (Fa.T.) **Ağlama, inleme; zayıf olma, az olma.**
z. bol- "Azalmak" M795a19
z. M798a13

żarūr (Ar.) **Gerekli; mecburi.**
ż.-dur T709a19
ż. ol- "Gerekli olmak" A724b14
ż. T713b14, M784b8

żarūret (Ar.) **Çaresizlik, mecburiyet.**
ż. ü vehmdin A725a3
ż. M792a24
ż.-din T701b11, T705a17, A732a12
ż.-raḳtur T717b26

żarūreten (Ar.) **Mecburen, çaresiz olarak, gerekli olduğu için.**
ż. A723b22, A724a1, A725a25, A728a16

ẕāt (Ar.) **Saygıdeğer kişi; kişi, kişilik; asıl, öz, cevher; kendi.**
ẕ.-ı meleki-ṣıfāt M795a16
ḥażret-i ẕ. M796a10
na't-ı ẕ. M784b2
ẕ. T698a5
ẕ.-ḳa M791a2
ẕ.-ıñ M798b2, M800b4
ẕ.-ıña A733a24, M786a10, M790b18, M797a4
ẕ.-ıñġa M791a20, M800b4
ẕ.-ı A726b1, M796a26
ẕ.-ınıñ T699b4
ẕ.-ıġa M785b17, M802a13
ẕ.-ları M789a24, M796a16

żāyi' (Ar.) **Kayıp, yitik, elden çıkan.**
ż. bol- "Kaybolmak, yok olmak; ölmek" T702b21, T703a24
ż. ḳıl- "Kaybetmek, yitirmek" M790b1, M799a11

zāyil (Ar.) **Sona eren, biten, devamı olmayan.**
z. bol- "Gitmek, sona ermek" M797a6
z. iyle- "Kaybetmek" M784b14

zāviye (Ar.) **Köşe, birinin değişik sebeplerle bulunduğu, çekildiği tenha yer.**
z.-side M795b16
z.-siniñ M798b8

zebāne (Fa.) **Alev, ateş yalını.**

z. M788a21

zeber-dest (Fa.birl.s.) **Mahir, eli üstün.**
z. A728b3

ẕebḥ (Ar.) **Boğazlama, (hayvan) kesme.**
ẕ. bol- "Kesilmek, boğazlanmak" T711a4
ẕ. ḳıl- "Öldürmek" T715b23

zebūn (Fa.) **Güçsüz, aciz, zayıf.**
zār u z. M786b8
z. it- "Aciz etmek, güçsüz bırakmak" A727b9
z. ḳıl- "Aciz bırakmak" T703a15

zebūn-keş (Fa.birl.s.) **Zayıfı ezen, zayıfa gücü yeten.**
ʿışḳ-ı z. M790a25

Zebūr (ö.a.) **Davut Peygamber'e inen kutsal kitap.**
Z.-nı T709b14, T716b7

Zecremā (ö.a.) **Bazı tarihçilere göre peygamber olduğu söylenen bir kişi.**
Z. T713a4

zehr (Fa.) **Zehir, ağu.**
z.-i helāk M796a13
z.-i ḳātil M785a24
z. ile M798b14
z. T701a4, A723a5(2), A724a23, A725a16, A731a5
z.-i M784a2

zehr-ālūd (Fa.birl.s.) **Zehir bulaşmış, zehirli.**
z. ḳıl- A725a17
z. M797b26

ẕekā (Ar.) **Zihin keskinliği, çabuk anlama.**
ẕ. M782b17

zekāt (Ar.) **Zekât, İslamın beş şartından biri. Devletin görevlendirdiği zekât memurlarınca toplanan zekât, yine bu memurlarca zekât almaya hak kazananlara dağıtılır.**
mağrūr-ı z. T717a4
z.-tur M801a2
z. T705b20
z.-nı M794a17

ẕekātçı (Ar.T.) **Devletçe zekât toplama ve dağıtmayla görevlendirilen zekât dairesi memuru.**
ẕ.-lar M794a18

Zekeriyyā (ö.a.) **İsrailoğullarına gönderilen son peygamberlerden biri olup, Yahya Peygamber'in babasıdır.**
Z. ʿaleyhi's-selām T713b12, T713b13, T713b14, T713b14, T713b18(2), T713b27, T714a12

Z. ʿaleyhi'ş-selāmnıñ T713b7
Z. ʿaleyhi'ş-selāmnı T713b6, T714a2, A724a7
Z. ʿaleyhi'ş-selāmġa T713b8, T713b11
Z. T713b6, T714a12
Z.-nıñ T713b14

ẕelil (Ar.) **Aşağı, hor, hakir, aşağılanan.**
ẕ. ḳıl- A724a19

zemherir (Ar.) **Gün dönümünden sonraki şiddetli soğuklar, karakış. (22 Aralıktan 31 Ocağa kadar).**
z. M783a14

zemin (Ar.) **Yer, taban; toprak, bölge, saha; zemin.**
z. bile T713b16
z.-de T697b6
z.-ni T696a20
z.-ġa A721a18
z.-din A721a9

zemzem (ö.a.) **Mekke'de Kabe civarındaki ünlü kuyu.**
z. T699a5

zenbil-bāflıġ (Fa.T.) **Sepet örücülük, sepetçilik.**
z.-dın T710b18

zencir (Fa.) **Zincir.**
ʿadl z.-i"Sarayın kapısına asılan ve herhangi bir konuda zarar gören kişilerin adalet istemek için çalabilecekleri, çekebilecekleri zincir. Bu adet Nuşirevan zamanında konulmuştur" A730a3
z. bile T717a23, A731a24
z. T717a23(2)

Zendiḳa (Ar.) **Ateşperestlik.**
Z. irdi A725b25

Zend (ö.a.) **Zerdüşt'ün kendisine indiğini iddia ettiği kitap.**
Z. kitābı A721b13
Z. A721b17

Zengbār (Fa.) **Zengbar şehri, karalar memleketi.**
Z. M786a6

zer (Fa.) **Altın.**
z. M783b10, M783b11

Zerbūn (ö.a.) **Yakup Peygamber'in Liya'dan olan altı oğlundan biri.**
Z. T700a13

zerd (Fa.) **Sarı.**
āfitāb-ı z.-iġa M783a26

Zerdüşt (ö.a.) **Mecusiliği kuran kişi. Nur ve zulmet diye iki ilaha inanma akidesini kuran Zaratustra.**
Z. A721b12, A721b14

zerdüşt (Fa.) **Ateşe tapan.**
z.-iniñ M783b24

zer-efşān (Fa.birl.s.) **Altın kakmalı, süslemeli.**
z. M796a4

zer-ender-zer (Fa.) **Süslemede ikinci defa altın tabakası ile kaplama.**
z. M783b12

zer-feşān (Fa.birl.s.) **Altın saçan.**
mihr-i z. M785a12

zer-feşānlıḳ (Fa.T.) **Altın saçıcılık.**
z. ḳıl- M783b10
z.(ġ)-ı M783b14

zer-ger (Fa.) **Kuyumcu.**
z. M783a8
z.-iniñ M783a7

Zerī'a (ö.a.) **Salih Peygamber'e her zaman kötü söz söyleyen, Semud kavmi helak olduğunda ölmeyen fakat daha sonra bu akıbetten kaçamayan bir kadın.**
Z. irdi T697a24

zer-nişānlıḳ (Fa.T.) **Altın işlemeli, altın kakmalı süsü olan.**
z. iyle- M783b10

ẓerre (Fa.) **Zerre, çok küçük parçacık.**
ẓ.-ni M794b10
ẓ.-si M783b19

ẓerre'ī (Fa.) **Bir zerre.**
z. M783b16, M785b19, M797b27

ẓerre-perverlıḳ (Fa.T.) **Zerreleri besleyicilik, zerreleri koruyuculuk; sultanın kullarını gözetip koruması.**
ẓ.-dın M789a1

Zerrīn (ö.a.) **Lohrasb bin Ervend'in iki oğlundan biri.**
Z. A721a27

zerrīn (Fa.) **Parlak; altın gibi, altından, altın gibi sarı.**
encüm-i z. A733a24
z. M787b9

zer-rişte (Fa.) **Altın tel, sırma.**
z.-sidin M797a21

Zerzābilistān (ö.a.) **Zal'ın asker çıkardığı şehir.**
Z.-dın A720b2

Zev (ö.a.) **Tahmasb'ın oğlu. Zab bin Tahmasb olarak da anılır.**
Z. A720a17

zevāhir (Ar.) **Çiçekler.**
z. M784a25

zevāl (Fa.) **Sona erme, bitme, son bulma, yok olma, yok etme; (güneş vb.) batma; son, nihayet.**
z. tap- "Sona ermek, (güneş) batmak" A726a20
z. M795a21, M785b7, A731b17, M791a22
z.-iñ A731b24, M787a24
z.-iñe T698a3
z.-i T703a22, M801b9
z.-iğa T703a22
z.-ide A731b20
z.-idin T697a9

Zevāre (ö.a.) **Rüstem'in küçük kardeşi.**
Z.-ni A722a7

zevce (Ar.) **Erkeğin nikâhlandığı kadın, eş, karı.**
z.-si T698a7

Zever (ö.a.) **Kuzeyde Diyarbakır ve Halep, batıda Halep ve Suriye, doğuda Musul ve Bağdat, güneyde Şam çölüyle çevrili, Fırat'ın iki yakasında kurulu bir şehir.**
şehr-i Z.-de A723b6

zevraḳ (Ar.) **Kayık, sandal.**
z. kibi M784a27
z. M784b1
z.-ḳa M784a27

ẕeyl (Ar.) **Bir şeyin altı, devamı, arkası; etek.**
ẕ.-iğa M784b13
ẕ.-ide M797a7

zeyn (Ar.) **Süs, bezeme, bezek.**
zib ü z. M795b22

żıdd (Ar.) **Zıt, karşıt, nitelik ve durumları birbirine aykırı olan.**
z.-ın M796b11

ẓıll (Ar.) **Koruma, sahip çıkma, koruyuculuk; gölge.**
ẓ.-ı Ḥaḳ tebārek M795b27
ẓ.-ı ilāhi M789a9
ẓ.-ı şefḳat M798a20

z. u ḥimāyetiġa T716a2

ẓıllu'llāh (Ar.) Halife ve hükümdarları ululamak amacıyla Tanrı'nın gölgesi anlamında kullanılan söz.
ẓ. M802a23

żımn (Ar.) İç, iç taraf; açıkça söylenmeyip dolayısıyla anlatılan, anlatılmak istenen söz, gizli maksat.
ż.-ıda M782b12, M786b21, M797a1, M798a2, M798a3, M800a23
ż.-ıdadur M786a11

zındīḳ (Ar.) Münafık, zındık, ahirete inanmayan; ateşperest.
z. T702a16, A725b15

zırḥ (Fa.) Zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi.
z. T709a22

zırḥ-gerlik (Fa.T.) Zırh yapımcılığı, zırhçılık.
z. T709b18
z.-ige T709b18

zīb (Fa.) Süs, bezek, süsleme.
z.-i ʿālem M783a4
z.-i elfāẓ M791b11
z. ü tecemmül T704b24
z. ü tecemmülde T703b20
z. ü zeyn M795b22
z. ü zīver tap- "Süslenmek, süs ile bezenmek" M797b1
z. ile M783a5
z. tap- "Saltanat sürmek" A721a7
z. tut- "Güzelleşmek, süslenmek" M797b5
z. A724b12
z.-ide T710b10

zībā (Fa.) Süslü; güzel.
z. T706b27
z.-sı M787b20
z.-larıda M796a6

zībā-rūy (Fa.birl.s.) Güzel yüzlü, yüzü güzel.
z. irdi T695b11
z. A728b20

zībende (Fa.) Yakışan, yakışmış.
z. M790b27

zihī (Fa.) Ne güzel, ne hoş.
z. M785b11, M789a9, M796b4

ẕikr (Ar.) Anma, sözünü etme; söz, bahis, konu; anlatma, bildirme, bildirilme.

z. bol- "**Anlatılmak, anılmak**" T702a18
z. ḳıl- "**Anmak, sözünü etmek**" A718b15, A723b17
z. ḳılıl- "**Anılmak, sözü edilmek**" T716b16
z. A733b2, M785a2
z.-ige T718a24, M797b21
z.-ide T709a19, A723a6, A724b9
z.-idin T697b15, T716b18
z.-i T703a11, T709a18, T709a19, T717b13
z.-i öt- A721b17

Zilfa (ö.a.) **Kayınpederi Lübnan'ın kızı Liya ile birlikte Yakup Peygamber'e verdiği iki cariyeden birinin adı.**
Z.-ġa T700a11
Z.-dın T700a13

ẓi'l-ḥicce (Ar.) **Hicri senenin on ikinci ayı.**
z. M789a23

ẕilleti (Ar.) **Bir alçaklık, bir basitlik, aşağılık.**
ẕ. T709b25

zinā (Ar.) **Zina, aralarında evlilik bağı bulunmayan kadın ve erkeğin cinsel birleşmesi.**
z. ḳıl- T707b(2)
z.-sı T717b8

zindān (Fa.) **Zindan, karanlık yeraltı hapishanesi; karanlık ve sıkıntılı yer; sıkıntılı boğucu durum.**
z. T701a2, T701a3
z.-ġa T701a4, T715a22, T716a7, A731b26
z.-da T701a2, T701a13
z.-dadur A726a3
z.-dın T698a26, T701a22, A726a3
z.-ıda M784a16, M791a27
z.-ıdadur A726a5

zindegānī (Fa.) **Dirilik, canlılık, hayat.**
āb-ı z. irdi M787a21

zindegī (Fa.) **Zindelik, dirilik, canlılık.**
zülāl-i z. M794b9

zīnet (Ar.) **Süs, bezek, güzellik; sanat, incelik, zanaat; zenginlik, donanmışlık.**
z. ü nezāhet A720a1
z. bir- "**Süslemek, bezemek, donatmak**" M787b11, M802a14
z. tap- "**Donanmak, süslenmek, bezenmek**" M797b3
z.-i T715a6

zīnet-efzā (Ar.Fa.birl.s.) **Süsleyen, süs, ziynet arttıran.**

z. **bol-** M789a14

zinhār (Fa.) **Olmazsa, daha olmadı, hatta.**
z. M787b17

zirā'at (Ar.) **Ziraat, ekincilik, çiftçilik.**
z. T705a26

zira'atlıḳ (Ar.T.) **Ekinli, ürünlü, bereketli.**
z. T701a17

zirdest (Fa.) **Birisinin hükmü altında olma, tebaa.**
z. **ḳıl-** **"Zulmetmek, eziyet etmek, aciz bırakmak"** T703a16

zist (Fa.) **Yaşama, var olma.**
z. **ḳıl-** **"Birlikte olmak, oturmak"** T709b22

zīver (Fa.) **Süs, kıymetli taşlarla veya kıymetli maddelerle yapılmış süs, bezek; kıymetli ve güzel şey, süsleme.**
z.-**i Rūm** M791a19
zīb ü z. M797b1
z. **bile** M796a3
z. **bir-** M797a19
z. M796a5
z.-**i** T711b20

ziyāfet (Ar.) **Misafire yedirip içirme, şölen; misafir ağırlama; misafir kabul etme.**
z. **ḳıl-** T699a21, T711a1, T711a2, T705b6, T711a6
z. A729a17
z.-**iğa** T699b7

ziyān (Fa.) **Zarar, kayıp.**
z.-**ı** M802a7
z.-**ıdur** T718a18

ziyāret (Ar.) **Ziyaret, görmeye gitmek.**
z. M790a1

ziyāret-gāh (Ar.Fa.) **Ziyaret yeri, türbe.**
z.-**da irdim** M789a16

żu'afā (Ar.) **Kadınlar; kadın; kadınlık.**
ż. **bile** T714b3
ż. T698a6, T703a23, T703b2, T703b3, T703b12, T707b, T713b22
ż.-**nıñ** T704a4
ż.-**nı** T697b9, T701a20
ż.-**ğa** A732b14
ż.-**dın** T698a4, T701a20, T703b1
ż.-**sı** T700b25

Zuḥal (Ar.) **ast. Satürn gezegeni, Sekendiz.**
Z.-**dür** M794b23
Z. A723b12

ẓuhūr (Ar.) **Ortaya çıkma, görünme, meydana gelme.**
ẓ. it- **"Ortaya çıkmak"** T703a13
ẓ. ḳıl- **"Ortaya çıkmak"** T708a15, T715a25, T718a6, A721b13
ẓ.-ı M787b4

ẓulemāt (Ar.) **Karanlık.**
ẓ.-ḳa T702a17, A723b5
ẓ.-ı M786b17(2), M798a3

Zū-livās (ö.a.) **Yemen'de putperest olan bir kavmin padişahı.**
Z. T717a5
Z.-nıñ T717a5

ẓulm (Ar.) **Haksızlık, eziyet, zulüm, sitem, kötülük, kötü davranma, güç ve zor kullanarak muamele; adaletsizlik.**
ẓ.-i felek M783a23
ẓ. ü īzā M800b16
ẓ. ü sitem A719b2
ẓ. ü ta'addī T716a1, A724a22
ẓ. ü tehettük A724a16
ta'addi vü ẓ. eyle- A727b25
ẓ. bile T706b18
ẓ. ḳıl- **"Eziyet etmek, zulmetmek, haksızlık etmek"** T703b22(2), T704b8, T710a11, A719b14
ẓ. kör- T709a11, A728a2
ẓ. körgüz- **"Eziyet etmek, zulmetmek"** A730a16
ẓ. öt- A723b14
ẓ. A720b26, A726a18, M785b7, M786a21, M801a15, M802a23
ẓ.-ni M801a26
ẓ.-din A720a24
ẓ.-i A719b5, A727b26
ẓ.-idin T716a2, A719b5, A722b21, A722b25, A727b14
ẓ.-idin irdi A721b5

ẓulmī (Ar.) **Bir zulüm, bir haksızlık.**
ẓ. M793a21

ẓulmet (Ar.) **Karanlık.**
ẓ. içre M791a17
ẓ. T716a24, M786a5
ẓ.-ni M784a20
ẓ.-ḳa M787a21
ẓ.-idin M794b9, M795a19, M797b6, M800b22

ẓulmet-āmīz (Ar.Fa.birl.s.) **Karanlık, karanlık bulaşmış.**
ẓ. M788a8

ẓulmet-girdār (Ar.Fa.birl.s.) **Karanlık .**
ẓ. M784a19

zūr (Fa.) **Güç, kuvvet.**

z. ḳıl- "Güç kullanmak" T717a21, T717a23
z.-uñnı T717a22
z.-ıdın M786b7

zūr-dest (Fa.birl.s.) **Bilek gücü, kol kuvveti.**
z. bile A721b25

żurūb (Ar.) **Vuruşlar, vurmalar, hücumlar.**
ż.-ıdın M785a4

Zühre (ö.a.) **ast. Çobanyıldızı, Venüs.**
Z. M790a21

ẕükūr (Ar.) **Erkekler.**
ẕ.-dın T711b2

ẕükāt (Ar.) **Zekât.**
ẕ.-ḳa M801a4

zülāl (Ar.) **Hafif, saf, soğuk, tatlı, güzel, durgun su; su.**
z.-i ḫurūşān M783a13
z.-i zindegī "Canlılık suyu, bengi su" M794b9
cām-ı z.-ġa M798b5
z. içre M783b8
z.-i T699b26, M788b4, M795a19, M795a20, M797b27
z.-iniñ M797b27

ẕü'l-ektāf (Ar.) **Suçluları omuzlarından yardırarak cezalandırmasından ötürü II. Şapur'un lakabı.**
Şāpūr-ı ẕ. A726b4
Şāpūr-ı ẕ.-nıñ A727a22
ẕ. A726b20

Züleyḫā (ö.a.) **Yusuf ve Zeliha hikâyesindeki kadın kahraman.**
Z. T700b19, T700b22, T700b24, T700b26, T701a1, T701a21, T701b1, M783b4
Z.-nı T701a1, T701a20, T701a21, T701b1
Z.-ġa T700b21, T700b25
Z.-dın T701b2

zülf (Fa.) **Saç, yüzün iki yanından sarkan saç lülesi.**
şām-ı z.-i M784a17
z.-i M786a6

ẕü'l-ḥayāt (Ar.) **Canlı.**
z. T703b6

Ẕü'l-iz'ār (ö.a.) **Mazenderan tarihinde anlatıldığına göre Keykavus ile karşılaşan ve onu muhasaraya alan Yemen padişahı.**
Ẕ. Ḥamīrī A720b17
Ẕ. bile A720b18
Ẕ.-nıñ A720b18

Zü'l-ḳarneyn (ö.a.) **Hızır ile âb-ı hayatı aradığına inanılan, peygamberliğinden söz edilen kişi. Zülkarneyn İskender'in adı ile birlikte de kullanılır. Büyük İskender ile Kur'an'da da geçen, peygamberliğine, veliliğine inanılan, Hızır ile âb-ı hayatı arayan Zülkarneyn birbirine karışmıştır. Metnimizde İskender-i Zülkarneyn Yâfes'in dördüncü oğlu ve Rus neslinden olarak anlatılmaktadır. Ancak bu kişi de Hızırla âb-ı hayatı arayan ve peygamber, nebi niteliğindeki kişidir.**
Z̲.-i ekber T697b15, T697b17
İskender-i Z̲. T696a27
Z̲. T698a2, T702a16, T702a17, T702a18, A723a8
Z̲.-niñ T697b18

Z̲ü'l-kifl (ö.a.) **Kur'an'da iki kere İdris ve İsmail ile birlikte adı geçen bir peygamber. Sabredenlerden, salihlerden ve Tanrı'nın rahmetine kavuşmuş olanlardan olduğu belirtilir.**
Z̲. 'aleyhi's-selām T708b17, T708b23
Z̲. 'aleyhi's-selāmnı T713a3
Z̲. 'aleyhi's-selāmdın T713a4
Z̲. T709a2, T709a3, T713a2, T713a3
Z̲.-ni T708b15

zümre (Ar.) **Topluluk, bölük, sınıf, takım, grup, camia.**
z.-siğa T706b20, T708b2
z.-side T717b14

zümürrüd (Ar.) **Zümrüt.**
z. M798b27

zürriyāt (Ar.) **Soylar, nesiller, kuşaklar.**
z.-ı T700a3
z.-ıdur T702a15
z.-ın T702a5